

serviciu.
kórewlí s. funcționar.
kórezek s. (med.) scarlatină.
kórfesz s. (geogr.) golf.
kórgen adj. care a văzut. // **•kórgen taník** martor ocular.
kórgendiyboluw s. zărire; întrezărire.
kórgí s. 1. experiență; practică. 2. manieră; conduită.
kórgíalğan s. practicant.
kórgígíli adj. empiric.
kórgígílik s. (fil.) empirism.
kórgíli adj. 1. experimentat; priceput; încercat. 2. manierat; binecrescut.
kórgísíz adj. neexperimentat; nepriceput.
kórgísízlik s. lipsă de experiență; nepricepere.
kórin num. (mong.) douăzeci.
kóriy num. (mong.) douăzeci.
kóriyík interj. să vedem!; rămâne de văzut!
kórík s. 1. (tehn.) foale; burduf. 2. (la animalele rumegătoare) burduhan; burduf.
kóríklemek v.t. a ațâta (și fig.).
kóríklegen adj. ațâțat.
kóríklenmek v.i. a se ațâta.
kóríklew s. ațâțare.
kóríklewǵı adj. ațâțător.
kóríklı adj. (tehn.) cu foale; cu burduf.
// **•kóríklı fotograf maşınası** aparat de fotografiat cu burduf.
kórílekalğan adj. zărit; întrezărit; întrevăzut.
kóríletúşken adj. zărit; întrezărit; întrevăzut.
kórílgen adj. 1. aparent. 2. văzut.
kórílir adj. vizibil.
kórílme s. vizibilitate.
kórílmegen adj. invizibil; nevăzut. // **•kórílmegen dúniya** lumea invizibilă.
kórílmegendiybolğan adj. ignorat; neglijat; nesocotit.
kórílmek v.i. 1. a se vedea. 2. a fi de față; a fi asistat; a se uita. 3. a se constata; a se remarca. 4. a se întâlni. 5. a se considera; a se socoti; a se aprecia; a se interpreta.
kórílmez adj. invizibil.
kórílmiykalğan adj. nemaipomenit; nemaivăzut; nevăzut.
kórílmiykalır adj. invizibil.
kórílm s. vedere; văz.
kórílmge s. cumnată (soră a soțului).
kórímsírelgen adj. zărit; întrezărit; întrevăzut.
kórímsíreme s. zărire; întrezărire.
kórímsíremek v.t. a zări; a întrezări; a întrevedea.
kóríneturvan adj. reapărut.
kóríneturma s. reapariție.
kóríneturmak v.i. a reapărea.
kóringendiybolğan adj. zărit; întrezărit; întrevăzut.
kóriníklı adj. recunoscut.
kóriníp adv. răstit; amenințător; aspru; tare.
kórinır adj. vizibil; aparent. // **•kórinır ke** în aparență.
kórinış s. 1. vedere; înfățișare; aspect. 2. aparență. // **•genel kórinış** vedere de ansamblu. **•kórinışke kóre** în aparență. **•tiş kórinış** configurație.
kórinme s. aparență. // **•kózge kórinme** halucinație.
kórinmede adv. la prima vedere; în aparență.
kórinmek v.i. 1. a se vedea; a se arăta; a se ivi. 2. a părea; a arăta (la

chip). 3. a se răsti. // **•kózge kórinmek** a se arăta privirii; a ieși la vedere; a apărea; a se ivi. **•kózge kórinmemek** a fi întuneric să-ți dai cu degetul în ochi. // **•ána, fener kórine** iată, se vede farul. **•heş múmkún kórinmiy** nu pare nicicum posibil. **•kara kórine** se vede uscatul. **•kiştan kórinmedı** din iarnă nu s-a arătat. **•lámbanıñ ğarigı uzaktan yeşil bolıp kórine** din depărtare lumina lămpii se vede verde. **•nasıl kórine** în aparență; după cât se pare. **•tap uzaklarda kórine** se vede hăt departe.
kórintı s. 1. (fiz.) imagine. 2. vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
kórintileme s. vizualizare; imaginație; filmare.
kórintilemek v.t. a vizualiza; a imagina; a filma.
kórintilengen adj. vizualizat; imaginat; filmat.
kórintilenir adj. imaginabil.
kórintılı adj. imaginar; himeric; fantomatic.
kórip-añlatkan s. narator care a participat la acțiune; martor; mărturisitor; spectator.
kóriş s. 1. vedere; văz. 2. părere; idee; concepție; convingere; punct de vedere. // **•bo konıda sıznıñ kórişinız** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. **•kóriş alanı** vizibilitate. **•kóriş aşısi** punct de vedere. **•kóriş teatıysı** schimb de opinii.
kórişayırılması s. desolidarizare.
kórişberme s. întâlnire repetitivă; reîntâlnire.
kórişbermek v.t. a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
kórişılmek v.i. a se discuta; a se dezbate; a se analiza; a se delibera.
kórişinden adv. sub aspectul; din punct de vedere.
kórişirmız interj. pa!
kórişken adj. 1. reunit. 2. negociator; mediator; intermediar. 3. consultat; sfătuit.
kórişme s. 1. întâlnire; întrevvedere. 2. discuție; convorbire. 3. negociere; tratative; mediere; intermediere. 4. consultare; sfătuire.
kórişmek A. v.i. 1. a se vedea; a se întâlni. 2. a negocia; a trata; a media; a intermedia. 3. a se consulta cu; a se sfătui cu. B. v.t. a discuta; a dezbate; a delibera. // **•sawlık man kórişiyık!** să ne vedem sănătoși!
kórişmeler s., pl. tratative.
kóriştan adv. sub aspectul; din punct de vedere.
kóriştirmek v.t. a face conștiință; a determina să se întâlnească.
kórk adj. frumos; simpatice; plăcut.
kórklik s. frumusețe.
kórmek I. adj. vizual; optic. II. s. 1. vedere; văz. 2. experiență. 3. considerare; socotire; apreciere; interpretare. 4. întâlnire. 5. constatare; remarcare. 6. prezență; asistare; privire. 7. privire. 8. aspect; înfățișare. // **•kórme asabı** (anat.) nerv optic. **•kórme tuyuwı** (anat.) văz. **•kórme tuyuwı** simțul văzului.
kórmebılıǵısı s. (med.) oftalmolog.
kórmebılımı s. (med.) oftalmologie.
kórmebılımlı adj. (med.) oftalmologic.

kórmekten adv. pe nevăzute; fără a vedea.
kórmegen adj. novice; neexperimentat.
kórmegenkişi I. adv. nıznai. II. s., adj. orb; chior; nevazător. // **•kórmegenkişi bolmak** a se face că nu vede; a face pe nıznaiul; a se face că plouă.
kórmek v.t. 1. a vedea. 2. a fi de față; a asista; a se uita. 3. a constata; a remarca. 4. a întâlni. 5. a considera; a socoti; a aprecia; a interpreta. // **•arkasında iş kórmek** a lucra pe cineva pe la spate; a conspira; a complota; a unelti. **•asttan-asttan iş kórmek** a complota; a unelti. **•az kórmek** a i se părea prea puțin; a minimaliza. **•ázirilenmegen iş kórmek** a improvizata. **•bır kayır kórmek** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. **•bır payda kórmek** a nu avea niciun folos. **•geza kórmek** a primi o pedeapsă; a suporta o condamnare. **•hakkaret kórmek** a suporta insulte; a fi jignit. **•hoş kórmek** a privi cu ochi buni; a simpatiza; a tolera; a îngădui. **•hoş kózi men kórmek** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. **•iş kórmek** a face treabă; a trebălui; a se îndeletnici; a lucra; a munci. **•kayırın kórmek** a avea parte de...; a se bucura de existența...; **•kóp kórmek** a socoti că e prea mult; a socoti exagerat. **•kóre barmak** a desluși o imagine. **•kórgendiy bolmak** a zări; a întrezări; a întrevedea. **•kórip şikmak** a apuca să vadă. **•kórmege kózi bolmamak** a nu avea ochi să vadă pe cineva; a-l detesta. **•kún kórmek** a-și trăi traiul. **•kún kórmek** a nu avea zile bune cu cineva. **•láyık kórmek** a găsi de cuviință; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. **•murunnuñ uşun kórmek** a nu-și vedea lungul nasului. **•ómırinde kórmek** a vedea în viața lui; a pomeni. **•ózın kózi men kórmek** a vedea cu ochii lui. **•payda kórmek** a trage foloase. **•pembe/tozpembe kórmek** a vedea totul în roz; a fi optimist. **•pes kórmek** a înjosi; a disprețui. **•ragbet kórmek** a avea căutare; a fi cerut. **•şatal kórmek** a vedea dublu. **•semeresin kórmek** a beneficia de roade; a recolta. **•şıpalak kózi men kórmek** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. **•tedaviy kórmek** (med.) a se afla sub tratament; a beneficia de tratament. **•ters kórmek** a nu vedea cu ochi buni; a nu simpatiza; a nu avea încredere; a se îndoii; a dezaproba. **•tüş kórmek** a visa; a se iluziona. **•tuwaştan iş kórmek** a improvizata. **•uzak kórmek** a vedea departe; a prevedea. **•yardım kórmek** a primi ajutor; a beneficia de sprijin. **•zarar kórmek** a suferi pagube; a suferi pierderi; a fi vătămat. // **•arkadaşımñı kóre almadım** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. **•bo arada ğenábısın kórmedim** în acest răstimp nu l-am văzut pe dumnealui. **•ka kóriyim ne yaptın** ia să văd ce-ai făcut. **•karañğı keşelerde**

kórmíymen în nopțile întunecoase nu väd. •**kímní kórse sorar** întreabă pe oricine. •**kóre alirman mî?** pot să väd? •**kórgením men añladím** cum am vädut am și înțeleș. •**kórir kózím yok** n-am ochi să-l väd. •**men bírem kórdím** chiar și eu am vädut. •**mení de kór!** dă-mi și mie!; •**mení kórip korktí** vädându-mă s-a speriat. •**mínawday bírşiy taa kórmedím** așa ceva n-am mai vädut. •**paydasín kím kóre?** cui îi folosește?; •**sáde botakil kóre aldím** numai atât am putut să väd. •**sení bírtaa kaşan kóreğekmen?** când te voi revedea?; •**sení kóreğek bolaman** vreau să te väd. •**sení kórmedím** pe tine nu te-am vädut. •**sízín de kórmeñíz lázím** trebuie să vedeți și dumneavoastră. •**şo zaman nenesín kórdí** atunci și-a vädut mama. •**yakından kózím kórmíy** nu väd de aproape. **kórmekten** *adv.* din privire; din vedere. // •**ğenábísín kórmekten taniyman** pe dumneaei o cunosc din vedere. **kórmeme** *s.* noviciat. **kórmemís** *adj.* 1. ignorant; incult. 2. neexperimentat; novice; profan; ageamíu; necunoscător. **kórmemíşlík** *s.* 1. ignoranță; incultură. 2. lipsă de experiență; noviciat; necunoaștere. **kórmesíz** *adj.* nearătos. **kórmetuygusí** *s.* väd; vedere. **kórmez I.** *adj.* neglijent; nepăsător; lipsit de interes. **II.** *s., adj.* nevädător; orb. **kórmezlík** *s.* nevedere; orbire. **kórmezlíkten** *adv.* din nevedere; din lipsă de clarviziune. // •**kórmezlíkten kelmek** a se face că nu vede; a face pe níznaíul; a se face că plouă. **kórmíy** *adv.* pe nevädute; fără a vedea. **kórpe** *adj.* 1. proaspăt; fraged. 2. (*d. oamení*) adolescent. **kórpelík** *s.* 1. (*d. oamení*) adolescentă. 2. prospetime; frăgezime. **kórsetílgen** *adj.* prezentat. **kórsetílmek** *v.i.* a se manifesta; a se vädí. **kórsetke** *s.* 1. (*tehn.*) indicator. 2. listă; tabel. **kórsetkeş** *s.* 1. (*tehn.*) indicator. 2. listă; tabel. **kórsetme** *s.* 1. prezentare; evidențiere. 2. expoziție. **kórsetmek** *v.t.* 1. a arăta; a prezenta. 2. a indica; a semnala. 3. a releva; a evidenția. 4. (*fig.*) a dovedi; a manifesta; a da dovadă de...; 5. (*fig.*) a dezvoltui; a da în vileag. // •**arttıríp kórsetmek** a exagera. **kórsetmeler** *s., pl.* instrucțiuni; directive; circulară; dispoziție. **kórsetúw** *s.* 1. (*fig.*) dezvoltuire; dare în vileag. 2. (*fig.*) dovedire; manifestare. 3. relevare; evidențiere. 4. indicare; semnalare. 5. arătare; prezentare. **kórsetúwğí** *adj.* arătător. **kórsetúwğí** *s.* 1. index. 2. manifestant; demonstrant. **kóruw** *s.* 1. vedere; väd. 2. priveliște; peisaj; vedere. 3. considerare; socotire; apreciere; interpretare. 4. întâlnire. 5. constatare; remarcare. 6. prezență; asistare; privire.

kóruwğí *adj.* ocular. **kóse** *s., adj.* spân. **kósele** *s.* (*la încăltăminte*) talpă; pingea. **Kóseler** *s.* 1. (*topon.*) Petroșani (*jud. Constanța*). 2. (*topon.*) Telerig (*Dobrich, Bulgaria*). **kósemek** *v.t.* a amesteca cu vätraiul. **kósew** *s.* vätrai; clește pentru foc. **kósewílmek** *v.t.* a amesteca cu vätraiul. **kósík** *s.* păstaie; teacă. **kósíklí** *adj.* leguminos. **kóstek** *s.* 1. lăntşor. 2. piedică; împiedicare; priponire. 3. trepid. **kóstekleme** *s.* împiedicare; piedică; priponire. **kósteklemek** *v.t.* a împiedica; a priponi. **kósteklengen** *adj.* împiedicat; priponit. **kósteklenmek** *v.i.* a se împiedica; a se priponi. **Kóstel** *s.* (*topon.*) Castelul (*jud. Constanța*). **Kóstenğe/Kóstenğí** *s.* (*topon.*) Constanța. **kóstenğelí** *s., adj.* constănțean. **Kóstenğí/Kóstenğe** // •**kúneşlí Kóstenğege koş keldíñíz!** bine ați venit în înșorita Constanța!; **kósterge** *s.* 1. (*tehn.*) indicator. 2. listă; tabel. // •**at kóstergesí** catalog. •**atama kóstergesí** nomenclatură. •**kóbiytme kóstergesí** (*mat.*) tablă înmulțirii. •**piyat kóstergesí** lista de prețuri. •**tabankuwatí kóstergesí** (*mat.*) tabel de logaritmi. **kóstergekaátí** *s.* formular. **kóstergeş** *s.* 1. (*tehn.*) indicator. 2. listă; tabel. **kósterílgen** *adj.* evidențiat; prezentat; demonstrat. **kósterílmek** *v.i.* a se arăta; a se demonstra. **kósteríşlí** *s.* 1. arătare; indicare. 2. înfățișare; aparență; aspect. 3. (*fig.*) ostentație; paradă; prefăcătorie. **kósteríşlí** *adj.* 1. (*d. ființe*) arătos; chipeș; frumos. 2. (*d. lucruri*) mare; impozant; frumos. **kósteríşsíz** *adj.* 1. (*d. ființe*) urât; nearătos. 2. (*d. lucruri*) neimpunător; neimpozant; modest. **kósteríşsízlík** *s.* urățenie. **kósterme** *s.* 1. prezentare; evidențiere. 2. expoziție. // •**súyúm kóstermesí** demonstrație de simpatie. **kóstermegen** *adj.* irelevant. **kóstermek** *v.t.* 1. a arăta; a prezenta. 2. a indica; a semnala. 3. a releva; a evidenția. 4. (*fig.*) a dovedi; a manifesta; a da dovadă de...; 5. (*fig.*) a dezvoltui; a da în vileag. // •**aktan kara etmek** a face albul negru; a denatura. •**başaruw kóstermek** a avea succes. •**başín kóstermek** a-și scoate nasul la iveală; a apărea; a se ivi. •**ğaynak kóstermek; tırnak kóstermek** a-și arăta ghearele. •**ğol kóstermek** a călăuzi; a îndruma. •**ğumurdugun kóstermek** a arăta cuiva pumnul; a-l amenința. •**húrmetsízlík kóstermek** a desconsidera. •**kararsízlík kóstermek** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila. •**kayret kóstermek** a se sili; a-și da toată osteneala. •**kímlíğín kóstermek** a se

legitima. •**kún kóstermemek** a-i face cuiva zile fripte; a-l chinui. •**mazeret kóstermek** a motiva prin; a invoca. •**mukavemet kóstermek** a opune rezistență. •**ózín hakkılı kóstermek** a se arăta îndreptățit; a se justifica. •**ózín kóstermek** a se arăta pe sine; a se afirma; a se remarca. •**píkír kóstermek** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. •**sayğısín kóstermek** a-și arăta respectul; a stîma. •**sebeb kóstermek** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta. •**tíşlerín kóstermek** a-și arăta colții; a amenința; a intimidă. •**uşun yúzún kóstermek** a-și arăta adevărata față. •**yakínlik kóstermek** a-și arăta simpatia. •**yúzún kóstermek** a-și scoate nasul la iveală; a se ivi; a apărea. // •**Alla(h) kóstermesín!** (*relig.*) doamne ferește!; •**barometre güzél hawa kóstere** barometrul indică vreme frumoasă. •**kósterírsíníz mî?** vreți să-mi arătați?; •**ózímín bîr doktorga kóstergeğek bolaman** aș vrea să consult un medic. **kóstermeler** *s., pl.* instrucțiuni; directive; circulară; dispoziție. **kóstermelík** *s.* 1. model; mostră; eșantion. 2. figurant. **kósterúw** *s.* 1. manifestație; demonstrație. 2. (*fig.*) dezvoltuire; dare în vileag. 3. (*fig.*) dovedire; manifestare. 4. relevare; evidențiere. 5. indicare; semnalare. 6. arătare; prezentare. **kósterúwğí** *adj.* arătător; relevant. **kósterúwğí** *s.* 1. manifestant; demonstrant. 2. index. // •**allenekiy kósterúwğí** peiorativ. •**kósterúwğí parmak** degetul arătător. **kóse** *s.* 1. colț; unghi. 2. intersecție de drumuri. // •**kósege sigíştírmak** a strânge pe cineva în colț; a-l încolți. // •**kóse wuruşı** (*sport*) lovitură de colț. •**odanıñ kósesí** colțul camerei. •**sokır kóse** unghi mort. •**topnî ters kósege attı** a trimis mingea în colțul opus. **kósebe** *s.* nomad; migrator. **kósebelík** *s.* viață nomadă; migrație. **kósegesigíşkan** *adj.* obligat. **kósegesigíştírilgan** *adj.* prins la strămtoare; constrâns; încolțit; obligat. **kósegesigíştíruw** *s.* prindere la strămtoare; constrângere; încolțire; obligare. **kóşek** *s.* 1. travestit. 2. pui de cămilă; pui de dromader. **kóşekeñ** *s.* (*mat.*) diagonală. **kóşelí** *adj.* cu colțuri; colțuros. **kóşelíğay** *s.* paranteză dreaptă. **kóşelík** *s.* echer. **kóşelímutariza** *s.* paranteză dreaptă. **kóşelíparanteza** *s.* paranteză dreaptă. **kóşelítírnak** *s.* paranteză dreaptă. **kóşet** *s.* puiet (*de arbori*). **kóşetlík** *s.* pepinieră. **kóşím** *s.* 1. (*biol.*) tropism. 2. trecere; tranziție. **kóşíp-gezme** *s.* pribegie. **kóşírgen** *adj.* 1. motrice. 2. (*gram.*) tranzitiv. // •**kóşírgen figel** (*gram.*) verb tranzitiv. •**kóşírgen kuwat** forță motrice. **kóşírlgen** *adj.* 1. mutat; strămutat. 2. pus în mișcare; pus în funcțiune;

deschis; început; pornit; inaugurat.
kóşırılmegen *adj.* nestrămutat.
kóşırılmek *v.i.* 1. a fi mutat; a fi strămutat. 2. a fi pus în mişcare; a fi pus în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
kóşırılmaz *adj.* nestrămutat.
kóşırılmiykalgan *adj.* nestrămutat.
kóşırme *s.* 1. (*gram.*) tranzitivitate. 2. mutare; strămutare; deportare.
kóşırmek *v.t.* 1. a muta; a strămuta. 2. a pune în mişcare; a pune în funcţiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // **•yerin kóşırmek** a transpune. **•yüzün kóşırmek** a copia.
kóşırmeme *s.* (*gram.*) intransitivitate.
kóşırmez *adj.* (*gram.*) intransitiv. // **•kóşırmez figel** (*gram.*) verb intransitiv.
kóşırmezlik *s.* (*gram.*) intransitivitate.
kóşırúw *s.* 1. mutare; evacuare; strămutare. 2. punere în mişcare; punere în funcţiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. 3. (*gram.*) tranzitivitate. 4. trecere; tranziţie.
kóşk *s.* gheretă; chioşc; boxă; cabină.
kóşken-ketken *adj.* migrator; nomad.
kóşken-kongan *adj.* migrator; nomad.
kóşme *s.* emigrant.
kóşmegen *adj.* nestrămutat.
kóşmek *v.i.* 1. a se muta; a emigra. 2. a porni. 3. (*fig.*) a muri. 4. a se surpa. // **•kóşıp konmak** a migra. // **•kóşıp ketken** imigrant.
kóşme-ketme *s.* migrare.
kóşmek-konmak *v.i.* a migra.
kóşme-konma *s.* migrare.
kóşme-konuw *s.* migrare.
kóşmez *adj.* nestrămutat.
kóşmez-ketmez *adj.* sedentar.
kóşmiykalgan *adj.* nestrămutat; statornic.
kóşúw *s.* 1. mutare; mutat. 2. emigrare. 3. (*geol.*) alunecare de teren; surpare.
kóşúwǵı *s.* emigrant.
kóşúwǵúlúk *s.* emigraţie.
kót *s.* şezut; dos; fund. // **•kótın aylandırmak** a întoarce cuiva dosul (*peior.*). **•kótıne kırmek** a se băga pe sub pielea cuiva (*peior.*).
kótek *s.* 1. lovire; baterie. 2. bătaie. // **•bır kótek atmak** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. // **•kótek ğezası** pedeapsă corporală.
kótekleme *s.* 1. baterie; lovire; forjare. 2. baterie; lovire; măcinare; răsnire.
kóteklemek *v.t.* 1. a bate; a lovi. 2. a răzni; a măcina. // **•kóteklep ezmek** a sminti în bătaie. **•tızın kóteklemek** a-şi frânge mâinile; a se văicări; a regreta; a se lamenta.
kóteklengen *adj.* forjat. // **•kóteklengen temір/şelik** fier forjat.
kóteklenme *s.* baterie; răsnire.
kóteklenmek *v.i.* 1. a fi bătut; a fi lovit. 2. a fi răsnit; a fi măcinat.
kóteklep-ezilgen *adj.* stălcit în bătaie.
kóteklep-ezúw *s.* stălcire în bătaie.
kótekleşken *s., adj.* bătăuş.
kótekleşme *s.* încăierare.
kótekleşmek *v.i.* 1. a se bate; a se încăiera. 2. (*mil.*) a se lupta.
kótekletmek *v.t.* 1. a determina să bată; a determina să lovească. 2. a determina să macine; a determina să

răşnească.
kótekşı *s.* bătăuş.
kótekşılık *s.* bătaie.
kóterge *s.* ridicătură; înălţime; movilă; dâmb.
kótergeş *s.* (*tehn., mec.*) cric; levier; pârghie.
kóterılgen *adj.* înălţat; ridicat.
kóterılme *s.* 1. anulare; abrogare; înlăturare; suprimare. 2. săltare; sculare; ridicare; suiş; dezvoltare.
kóterılmek *v.i.* 1. a se ridica; a se sălta. 2. a se scula (*în picioare*). 3. a se înlătura; a se suprima.
kóterıp-atılgen *adj.* azvârlit; aruncat.
kóterıp-atuw *s.* 1. azvârlire; aruncare. 2. aruncare; lepădare.
kóterme *s.* 1. ridicare; săltare. 2. (*fig.*) suprimare; anulare; revocare.
kótermek *v.t.* 1. a ridica; a sălta. 2. a înlătura; a suprima. 3. a purta; a duce. // **•başın kótermek** a-şi ridica capul; a se răzvrăti; a se răscula. **•ışkı kótermek** a ţine la băutură. **•kade kótermek** a ridica paharul; a închina în cinstea cuiva; a toasta. **•karege kótermek** (*mat.*) a ridica la pătrat. **•kır kótermek** a se menţine curat; a nu se murdări cu uşurinţă. **•kol kótermek** a ridica mâna asupra cuiva; a ridica mâna; a cere cuvântul. **•kóterıp atmak** a arunca; a azvârli; a-i face vânt. **•kóterıp işmek** a bea pe nerăsuflăte; a da pe gât. **•kuwatın kótermek** (*mat.*) a ridica la putere. **•murunun kótermek** a-şi ridica nasul. **•omız kótermek** a ridica din umeri; a strânge din umeri. **•şaka kótermemek** a nu şti de glumă. **•ses kótermek** a ridica vocea; a se răsti; a vocifera. **•şóp kótermemek** a nu lua un pai de jos. **•tabanların kótermek** a-şi lua tălpăşiţa. **•teğerrútnı kótermek** a ridica blocada.
kótermeme *s.* intoleranţă.
kótermek *adj.* intolerant.
kóterılmek *v.i.* 1. a se redresa; a se ameliora. 2. a se ridica; a se dezvolta.
kótertme *s.* 1. redresare; ameliorare. 2. avânt; dezvoltare.
kótertme *v.t.* 1. a redresa; a ameliora. 2. a ridica; a dezvolta.
kóterúwǵı *adj.* ridicător.
kóterúwlı *adj.* ridicat; elevat; înălţat; săltat.
kótigáa *s.* cotigă.
kóţsanagı súyegı *s.* (*anat.*) osul coxal/iliac.
kóverte *s.* (*nav.*) covertă.
kóy *s.* sat. // **•awlak kóy** cătun; sătuc. **•bır kóynıñ kışısı** lume multă cât tot satul. **•bo daklar arasında bır kóy bar** între aceşti munţi este un sat. **•kóy kútúpkanası** bibliotecă sătească. **•kóy romanı** (*lit.*) roman pastoral. **•kóy toyı** nuntă ţărănească. **•kóy úyı** casă ţărănească. **•kóyge dogrı ğónedık** am pornit spre sat. **•kóynıñ tuwarşısı** văcarul satului. **•men kóyge muwallım bolıp işlemege kettım** eu am plecat la tară să lucrez ca învăţător.
kóydeş *s.* consătean.
kóyǵı *adj.* sătesc.
kóykenegı, Amerika- *s.* (*orn.*) kestrel american (*lat., Falco sparverius*).
kóykenek *s.* (*orn.*) vânturel roşu; şoim roşu; vindereu (*lat., Falco*

tinnunculus; *Tinnunculus alaudarius*).
kóykenek, kışkene- *s.* (*orn.*) vânturel mic (*lat., Falco naumanni*).
kóykenek, kizil- *s.* (*orn.*) vânturel mic (*lat., Falco naumanni*).
kóykenek, kizil-ayaklı- *s.* (*orn.*) vânturel de seară (*lat., Falco vespertinus*).
kóykenekşı *s.* şoimar.
kóylı *I. adj.* ţărănesc. *II. s.* ţăran; sătean. // **•kóylı apakay** ţărancă; săteancă.
kóylıler *s., pl.* ţărâni; ţărânie.
kóz *s.* 1. (*anat.*) ochi. 2. vedere; văz. 3. gaură; orificiu. 4. izvor; sursă; origine. 5. încăpere; cameră. 6. compartiment; despărţitură. 7. (*bot.*) mugur; boboc. 8. jar; spuză. 9. ochete. 10. privire. // **•başında kızı oynamak** a-i juca cuiva ochii în cap. **•bır kızı men elmaga, bır kızı men helwaga karamak** a se uita cu un ochi la faină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. **•birtaa kózden geşirmek** a reexamina; a revizui; a recapitula. **•dórt kóz arasında konışmak** a vorbi între patru ochi. **•dórt kóz men beklemek** a aştepta cu ochii în patru; a aştepta cu nerăbdare. **•dórt kızı men karamak** a fi cu ochii în patru. **•dúniyaga kóz aşmak** a vedea lumina zilei; a se naşte. **•dúniyaga kózlerin kapamak** a închide ochii; a muri. **•hayatka kózlerin gummak** a închide ochii; a muri. **•hoş kızı men kórmek** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. **•kórmege kızı bolmamak** a nu avea ochi să vadă pe cineva; a-l detesta. **•kóz aldatmak** a înşela privirile cuiva; a truca; a trişa. **•kóz aldına ketirmek** a aduce înaintea ochilor; a-şi imagina; a-şi închipui; a pune în vedere; a avertiza. **•kóz aldında tutmak** a avea în vedere; a lua în considerare; a ţine seama de...; **•kóz aldından kaşırmak** a pierde din vedere. **•kóz aş-almamak** a nu avea răgaz nici să clipească. **•kóz aştırmamak** a nu da răgaz nici să clipească. **•kóz atmak** a-şi arunca ochii pe...; a arunca o privire pe...; **•kóz baylamak** a lega la ochi; a înşela. **•kóz boyalamak** a vopsi ochii cuiva; a lega la ochi; a înşela. **•kóz ğarigınday karamak** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. **•kóz ğarigınday súymek** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. **•kóz gummak** a închide ochii; a trece cu vederea. **•kóz kırpmak** a clipi. **•kóz kiyigınday karamak** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furiş. **•kóz salmak** a pune ochii pe...; a râvni. **•kóz tıkmek** a aţinti privirea; a pune ochii pe...; a râvni. **•kóz wurmak** a face cuiva cu ochiul. **•kózden eksik etmemek** a nu scăpa din vedere. **•kózden geşirmek** a cerceta cu privirea; a revizui. **•kózden kaşırmak** a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. **•kózden kaybetmek** a scăpa din ochi; a pierde din vedere. **•kózden şıkmak/tüşmek** a cădea în dizgraţie; a pierde încrederea cuiva.

•**kőzge almak** a avea în vedere ceva; a lua la ochi pe cineva. •**kőzge batmak** a bate la ochi; a sări în ochi; a fi evident. •**kőzge kőrílmek** a se arăta privirii; a ieși la vedere; a apărea; a se ivi. •**kőzī alaġalanmak/alaşalanmak/b ozarmak** a i se împăienjenii ochii; a i se tulbura privirea; a i se întuneca privirea. •**kőzī aşılmak** a i se deschide ochii; a face ochi; a prinde la minte; a se emancipa. •**kőzī bolmak** a avea în vedere; a intenționa; a se interesa de aproape de...; •**kőzī kalmak** a-i rămâne ochii/inima la ceva; a-i plăcea foarte mult un lucru sau o persoană. •**kőzī korkmak** a intra frica în cineva; a se speria; a se îngrozi. •**kőzī men aşamak** a înghiți pe cineva din ochi; a-l sorbi din ochi; a i se scurge ochii după cineva. •**kőzī şikmak** a-i sări cuiva ochii din cap. •**kőzī toymamak** a înghiți cu ochii; a pofti. •**kőzī tüşmek** a-i cădea ochii pe...; a pune ochii pe...; •**kőzī tutmamak** a nu se încumeta. •**kőzī yūkseklerde bolmak** a avea gânduri mari; a avea aspirații mari. •**kőzīn almak** a-i lua cuiva ochii; a-l orbi. •**kőzīn almamak/ayırmamak** a nu-și lua ochii de la...; •**kőzīn aştırmak** a deschide cuiva ochii; a-l preveni. •**kőzīn gezdirmek** a cerceta cu privirea; a-și învărti ochii. •**kőzīn kapatmak** a-i închide cuiva ochii. •**kőzīn korkızdirmek** a băga frica în cineva; a-l speria; a-l intimida. •**kőzīn şıgarmak** a-i scoate cuiva ochii; a-i reproșa. •**kőzīnden kaybolmak** a scăpa de sub ochii cuiva; a pieri; a dispărea. •**kőzīne kırmek** a intra sub pielea cuiva; a intra în grațiile cuiva. •**kőzīne kıl úpürmek** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înșela. •**kőzīne perde asmak** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înșela. •**kőzīne yūkī kelmek** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. •**kőzīne yūkī kırmek** a nu putea pune pleopă pe pleopă; a nu putea adormi. •**kőzlerī kaytmak** a i se întoarce cuiva ochii în cap; a agoniza; a intra în comă. •**kőzlerī tolmaq** a i se uda ochii; a-l podidi lacrimile. •**kőzlerīn akıymak** a căsca ochii; a se holba; a se zgâi. •**kőzlerīn aşaga almak/tıkmek** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. •**kőzlerīn aşıp karamak** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. •**kőzlerīn aşmak** a deschide ochii; a fi atent; a se deștepta. •**kőzlerīn paltasınday aşmak** a căsca ochii cât ghiocul/cât cepele; a se holba; a se zgâi. •**kőzlerīn sızmek** a privi galeș; a privi printre gene; a arunca ochiade; a arunca priviri pe furie; a-și da ochii peste cap. •**őzīn kőzī men kőrmek** a vedea cu ochii lui. •**şıpalak kőzī men kőrmek** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. // •**baylī kőzler** dependențe. •**dört kőz arasinda** între patru ochi; în particular. •**ekī kőzī ekī şeşme** cu șiroaie de lacrimi în ochi. •**ekī kőzī sokır** orb. •**Esmā okıganda kitapnī kőzlerīne**

bek yakīn tuta Esma ține cartea prea aproape de ochi când citește. •**farlar kőzīmni aldī** farurile m-au orbit. •**ıyne kőzī** urechea acului. •**kaş man kőz arasinda** într-o clipă. •**kőrır kőzīm yok** n-am ochi să-l văd. •**kőz alanī** câmp vizual. •**kőz aldanması** iluzie optică. •**kőz aşıklığı** vigilență. •**kőz baylagan** prestidigitator; scamator. •**kőz ġumdurgan/ġumduruwġī** orbitor. •**kőz kiyigī** coada ochiului. •**kőz kőre-kőre** vizibil; la vedere; în văzul tuturor. •**kőz sīnırī** (anat.) nerv optic. •**kőz tuyuwī** simțul văzului. •**kőz yaşartuwġī gaz** gaz lacrimogen. •**kőzge kőrınme** halucinație. •**kőzīm şıksın!** să-mi sară ochii din cap! •**kőzīn aydın!** felițări! •**kőzīnnī aş!** atenție! •**malnīn kőzī** marfă de calitate superioară. •**penġire kőzī** ochi de fereastră. •**şıpalak kőz men** cu ochiul liber. •**sorawġī kőzler men** cu ochi întrebători. •**yakīndan kőzīm kōrmıy** nu văd de aproape. •**yaramaznīn kőzī** răul răilor; de răutate extremă. •**yukulī kőz** somnoroș. **kőzagi** s. (anat.) sclerotică; albul ochiului. **kőzakiytuw** s. holbare. **kőzaldatkan** s. trișor. **kőzaldatuw** s. trișare; truc. **kőzalmagan** adj. neatractiv; simplu; obișnuit; comun; banal. **kőzaluw** s. atracție; distincție; deosebire. **kőzaluwġī** adj. 1. (d. culori) tipător. 2. orbitor. 3. atractiv; distins; deosebit; neobișnuit; notabil. **kőzastī** s. supraveghere; pază. // •**kőzastī etmek** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observație. •**kőzastīna almak** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observație. **kőzastıbolgan** adj. păzit; supravegheat. **kőzastietken** s. paznic; supraveghetor. **kőzastietuw** s. pază; supraveghere. **kőzastīnaalgan** s. paznic; supraveghetor. **kőzastīnaalingan** adj. păzit; supravegheat. **kőzastīnaaluw** s. pază; supraveghere. **kőzastīndatutuw** s. pază; supraveghere. **kőzaşkan** adj. 1. emancipat. 2. născut. 3. deșteptat; trezit. 4. prevenit; avertizat. **kőzaştırgan** adj. deșteptător. **kőzaştırması** s. atenționare; avertizare. **kőzaştıruw** s. avertisment; atenționare. **kőzaşuw** s. 1. deșteptare; trezire. 2. prevenire; avertizare. 3. naștere. 4. atenție. **kőzaydın** s. felițare. // •**kőzaydın bermek** a felițata. **kőzbarması** s. orizont. **kőzbaşı** s. origine; sursă. **kőzbaylaw** s. magie; scamatorie; trucaj; păcălire; vicieșug. **kőzbaylawġī** I. adj. înșelător. II. s. magician; scamator. **kőzbebegī** s. (anat.) pupilă. **kőzboyalagan** I. adj. înșelător. II. s.

magician; scamator; iluzionist. **kőzboyalama** s. iluzionism. **kőzboyalaması** s. magie; scamatorie; iluzionism; trucaj; păcălire; vicieșug. **kőzboyalaw** s. iluzionism. **kőzboyatuwġī** I. adj. înșelător. II. s. magician; scamator; iluzionist. **kőzde** adj. (d. oameni) preferat; favorit. // •**kőzde tutmak** a prefera. **kőzdebolgan** adj. favorit; preaales. **kőzden** adv. din privire; din vedere. **kőzdengeşireberuw** s. recapitulare. **kőzdengeşirgen** adj. scrutător; examiner; observator. **kőzdengeşırılgen** adj. 1. frunzărit; revizuit; verificat. 2. scrutat; examinat; observat; cercetat. **kőzdengeşırw** s. 1. revizuire; revizie. 2. rond; inspecție. 3. scrutare; examinare; observa; cercetare. 4. frunzărire; revizuire; răsfoire; verificare. **kőzdengeşırwġī** s. revizionist. **kőzdengeşırwġulūk** s. revizionism. **kőzdengeşken** adj. 1. scrutat; examinat; observat; cercetat. 2. frunzărit; revizuit; răsfoit; verificat. **kőzdenkaşırılgan** adj. neatent. **kőzdenkaşırılgen** adj. scăpat din vedere; omis. **kőzdenkaşırma** s. neatentie. **kőzdenkaşırw** s. scăpare din vedere; omisiune. **kőzdenkaybolgan** adj. dispărut din vedere; răcit; pierdut. **kőzdenşıġuw** s. dizgrație; stigmat. **kőzdentuşken** adj. dezonorat; discreditat; compromis; stigmatizat. **kőzdentuşırgen** adj. dezonorant; compromițător; degradant. **kőzdentuşırw** s. dezonorare; discreditare; compromitere; stigmatizare. **kőzdentuşırwġī** adj. dezonorant; compromițător; degradant. **kőzdentuşw** s. dizgrație; stigmat. **kőzdermanı, şetene** s. (bot.) floare-de-ochi; silur; mângâierea-apelor; buruiență (lat., *Euphrasia officinalis*; *Euphrasia stricta*). **kőzdetutulgan** adj. avut în vedere; preferat. **kőze** s. 1. (biol.) celulă. 2. izvor. **kőzelerarası** adj. intercelular. **kőzelertişi** adj. extracelular. **kőzelgen** adj. stopat; țesut. **kőzelī** adj. celular. **kőzelmek** v.i. a se stopa; a se țese. **kőzeme** s. (d. țesături) stopare. **kőzemek** v.t. a stopa; a țese. **kőzenek** s. 1. (biol.) por. 2. (bot.) stomat. 3. ferestruică; deschizătură. 4. mască (în apicultură). **kőzeneklī** adj. poros. // •**kőzeneklī tola** cărămidă poroasă. **kőzeneklīsuyek** s. (med.) osteoporoză. **kőzetılgen** adj. păzit. **kőzetme** s. pândă; observa; supraveghere. **kőzetmek** v.t. 1. a păzi; a supraveghea; a veghea. 2. a pândi; a urmări; a observa. 3. a presupune; a avea în vedere. **kőzetuwġī** s. (d. oameni) observator. **kőzgealgan** adj. cutezător; îndrăzneț. **kőzgealınmagan** adj. neluat în vedere; neglijat; ignorat; nesocotit. **kőzgealınmaz** adj. neglijabil. **kőzgealmagan** adj. 1. sfidător; insolent. 2. neglijent. **kőzgealmama** s. 1. ignorare;

neglijare; nesocotire. **2.** neglijență. **3.** sfidare; insolență.
kóžgealuw s. cutezanță; încumetare; îndrăzneală.
kóžgebatmama s. discreție; rezervă în atitudine.
kóžgebatmaz adj. discret; retras.
kóžgekelgen adj. atractiv; distins; deosebit; neobișnuit; notabil.
kóžgekelme adj. neatractiv; simplu; obișnuit; comun; banal.
kóžgekeluw s. atracție; distincție; deosebire.
kóžgekórilgen I. adj. vizibil. II. s. înfățișat; înființat; apărut; ivit; mijit.
kóžgekórilme s. 1. evidență; claritate; vizibilitate. **2.** vizibilitate. **3.** înfățișare; înființare; apariție; ivire; mijire. **4.** apariție; halucinație; nălucă.
kóžgekórilmez adj. invizibil.
kóžgekórlımykalır adj. invizibil; nevăzut.
kóžgetiygen adj. atractiv; distins; deosebit; neobișnuit; notabil.
kóžgetiyme s. evidențiere; detașare; remarcare; afirmare.
kóžgetiymez adj. neatractiv; simplu; obișnuit; comun; banal.
kóžgetiymiykalır adj. neatractiv; obișnuit; ordinar; simplu; banal; comun.
kóžgetiyuw s. atracție; distincție; deosebire.
kóžgewurmama s. discreție; rezervă în atitudine.
kóžgewurmaz adj. discret; retras.
kóžgumdurgan adj. orbitor.
kóžgumduruwǵı adj. orbitor.
kóžgumgan adj. 1. răbdător; îngăduitor; tolerant. **2.** care a închis ochii; mort.
kóžiaşada adj. rușinat; batjocorit; dezonorat; stigmatizat; demoralizat; deprimat; resemnăt.
kóžiaşık adj. 1. ișteț; abil. **2.** vigilent; treaz; în stare de veghe.
kóžıboyalangan adj. înșelat; amăgit; păcălit.
kóžıkmek v.i. a apărea; a se ivi; a se vedea; a se zări.
kóžıorkkan adj. intimidat; speriat; temător; timorat.
kóžıkórmaz adj. chior; orb.
kóžıldırık s. ochelari. // **•kúneş kóžıldırığı** ochelari de soare.
kóžıldırıklı s., adj. cu ochelari; ochelarișt.
kóžıldırıklı-deñız-órdegı s. (orn.) eider cu ochelari (lat., *Somateria fischeri*).
kóžıldırıklı-geleşe s. (orn.) silvie cu ochelari (lat., *Sylvia conspicillata*).
kóžıldırıklı-tartalak s. (orn.) aușel cu coroană roșie; aușel cu ochelari (lat., *Regulus calendula*).
kóžıldırıkşı s. optician; oculist.
kóžınkıngan adj. 1. care a închis ochii; mort. **2.** răbdător; îngăduitor; tolerant.
kóžıtıǵılgen adj. care are privirea fixată.
kóžıtık adj. sătul; satisfăcut.
kóžıtoymaykalır adj. pofticios; nesătul.
kóžıtoymaz adj. pofticios; nesătul.
kóžıtutkan adj. cutezător; îndrăzneț.
kóžıtutması s. cutezanță; îndrăzneală.
kóžıyaşlı adj. înlăcrimat.
kóžkabagı s. (anat.) glob ocular.
kóžkandırı s. (anat.) conjunctivă.

kóžkapagı s. (anat.) pleoapă.
kóžkararı I. adj. aproximativ; estimativ. II. s. 1. aproximare făcută din ochi. **2.** din ochi; apreciind cu privirea. // **•kóžkararı man satmak** a vinde pe ochi.
kóžkararlı adj. estimativ.
kóžkarası s. (anat.) pupilă.
kóžkaş s. ochii și sprâncenele. // **•kóžkaş oynatmak** a arunca ocheade; a face cuiva cu ochiul; a-și da ochii peste cap.
kóžkışası s. (anat.) iris.
kóžkimdirgan adj. orbitor.
kóžkimdiruwǵı adj. orbitor.
kóžkimgan adj. răbdător; îngăduitor; tolerant.
kóžkimuw s. 1. închiderea ochilor; moarte. **2.** răbdare; îngăduință; toleranță.
kóžkorkızdirması s. intimidare; timorare.
kóžkorkması s. intimidare; sperietură; teamă.
kóžkóre I. adj. evident; clar; vădit; vizibil. II. adv. văzând cu ochii; la vedere.
kóžkórır adj. clar; evident; evident; vădit; vizibil.
kóž-kórme I. adj. (med.) oftalmologic. II. s. ochii și văzul. // **•kóž-kórme doktorıǵı** (med.) oftalmologie.
kóž-kóžge adv. ochi în ochi. // **•kóž-kóžge kelmek** a da ochii cu cineva. **•kóž-kóžge kórinmemek** a fi întuneric să-ți dai cu degetul în ochi. // **•kóž-kóžge otırdılar** au stat ochi în ochi.
kóž-kulak s. ochii și urechile. // **•kóž-kulak bolmak** a fi numai ochi și urechi; a lua seama de cineva; a se îngriji de cineva; a-l ocroti.
kóžkuyusı s. (anat.) glandă lacrimală.
kóžlem s. observare; observație.
kóžleme s. pândă; observare; supraveghere. // **•kóžleme teşığı** vizor.
kóžlemek v.t. 1. a pândi; a aștepta; a urmări. **2.** a observa; a supraveghea; a veghea. **3.** a ținti; a ochi.
kóžlemǵı s. (d. oamenii) observator.
kóžlerınakiytkan adj. holbat.
kóžlerınpatlatkan adj. holbat.
kóžlerıtılgan adj. înlăcrimat.
kóžlerıtırlangan adj. înlăcrimat.
kóžlewǵı s. supraveghetor; observator.
kóžlık s. ochelari.
kóžlıkı s., adj. cu ochelari; ochelarișt.
kóžlıkşı s. optician; oculist.
kóžlı-kulaklı adj. apărat; ocrotit; favorizat.
kóžpatlatması s. holbare.
kóžsarılıǵı s. (med.) xantopsie.
kóžsúzme s. privire galeșă; ocheadă.
kóžşıǵarması s. reproș.
kóžşukurı s. (anat.) orbită.
kóžtebek s. (zool.) cârțiță; sobol (lat., *Talpa europaea*).
kóžtıǵuw s. fixare cu privirea; ațintirea ochilor; ochire; țintire; vizare.
kóžtolması s. înlăcrimare.
kóžtorlanması s. înlăcrimare.
kóžtumanı s. (med.) cataractă.
kóžtutması s. cutezanță; încumetare.
kóžúyı s. (anat.) orbită.
kóžyaşarması s. înlăcrimare.
kóžyaşartkan adj. lacrimogen.
kóžyaşartuwǵı adj. lacrimogen.
kóžyaşı s. lacrimă. // **•kóžyaşı tókmek/agızdırmak** a vărsa lacrimi; a plânge.
kóžyaşıtókme s. jeli; bocire.

kóžyaşlariakkan adj. înlăcrimat.
kóžyaşlariakması s. înlăcrimare.
kóžyaşlı adj. înlăcrimat; plâns.
kral s. rege; monarh. // **•kralnıñ ibretine kóre** după al regelui exemplu.
kral-albatros s. (orn.) albatros regal (lat., *Diomedea epomophora*).
kral-deñız-órdegı s. (orn.) eider regal (lat., *Somateria spectabilis*).
kral-ğayka s. (orn.) albatros regal (lat., *Diomedea epomophora*).
kralǵı adj. regalist; monarhist.
kralǵılık s. regalitate; monarhie.
kralışe s. regină.
kraliyet s. regat; monarhie; regalitate. // **•anayasa kraliyetı** (pol.) monarhie constituțională.
kralışa s. regină.
kral-karkıldak s. (orn.) chiră regală; pescăriță regală (lat., *Sterna maxima*).
kral-kırkawul s. (orn.) fazan regal (lat., *Syrmaticus reevesii*).
krallık s. regat; monarhie; regalitate.
kralnayıbı s. (pol.) regent.
kralnayıplığı s. (pol.) regență.
kralserdarı s. (pol.) vicerege.
kralserdarlıǵı s. interimat; suplinire; provizorat.
kral-súlgún s. (orn.) fazan regal (lat., *Syrmaticus reevesii*).
kral-şoǵır s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).
krampa s. (med.) crampă.
krampon s. crampon.
krater s. (geol.) crater.
kravat s. cravată. // **•kravat ıynesı** ac de cravată.
kraw-kraw interj. cral!
krawl s. (sport) craul.
krawlama s. croncănit.
krawlamak v.i. a croncăni.
krawlaw s. croncănit.
kredit s. 1. (econ.) credit. **2.** (fig.) considerație; stimă; influență; trecere. // **•kredit aşmak** (fin.) a deschide un credit.
krem adj. crem; alb-gălbui.
krema s. cremă. // **•krema tulumı** tub de cremă. **•yüz kreması** cremă de față.
kremalı adj. cu cremă. // **•kremalı pişkot** fursecuri cu cremă.
krematoriym s. crematoriu.
krep s. (text.) crep.
krepon s. (text.) crepon.
kreşa s. creșă.
kretin s., adj. cretin; idiot.
kretinism s. cretinism; idioțenie.
kreton s. (text.) creton.
krik s. (tehn.) cric.
kriket s. (sport) crichet.
kriminologiya s. criminologie; criminalistică.
kriminologiyaǵı s. criminalist.
kristal s. cristal. // **•kristal kade** pahar de cristal. **•kristal takımı** serviciu de cristal. **•kristal vaza** vază de cristal.
kristalday adj. care are înfățișarea unui cristal; cristaloid.
kristallaşkan adj. cristalizat.
kristallaşma s. cristalizare.
kristallaşmak v.i. a se cristaliza.
kristallaştırmak v.t. a cristaliza.
kristallaşuw s. cristalizare.
kristalografiya s. cristalografie.
kristaloyit adj. care are înfățișarea unui cristal; cristaloid.
kristiyan s. (relig.) creștin.
kristiyanlaşkan adj. creștinat.

kristiyanlaşmak *v.i.* a se creștina.
kristiyanlaştırma *s.* creștinare.
kristiyanlaştirmek *v.t.* a creștina.
kristiyanlaştıruw *s.* creștinare.
kristiyanlık *s. (relig.)* creștinism; creștinătate.
kriteriyum *s.* criteriu.
kriticism *s.* criticism.
kritik *adj.* critic.
kritika *s.* critică.
kriza *s.* criză.
krizantema *s. (bot.)* crizantemă; dumiță; tufănică (*lat., Chrysanthemum indicum; Tanacetum indicum*).
krokiyus *s.* crochiu.
krokodil *s. (zool.)* crocodil (*lat., Crocodilus niloticus*).
krom *s. (chim.)* crom. // **•krom kaplamak** a cromă. // **•krom kaplaması** (*tehn.*) cromare. **•krom sarısı** *cromatic.* **•krom sarısı** (*chim.*) galben de crom.
kromatik *adj. (muz., pict.)* cromatic.
kromatika *s. (muz., pict.)* cromatică.
kromatikali *adj. (muz., pict.)* cromatic.
kromlama *s.* cromare.
kromlamak *v.t.* a cromă.
kromlangan *adj.* cromat.
kromlanmak *v.i.* a se cromă.
kromlaw *s.* cromare.
kromli *adj.* cromat; cu crom. // **•kromli şelîk** (*tehn.*) oțel cromat.
kromozom *s. (biol.)* cromozom.
kronik *adj.* cronic.
kronolojiya *s.* cronologie.
kronologiyali *adj.* cronologic.
kronometre *s.* cronometru.
kroşew *s. (sport)* croșeu.
kroton *s. (bot.)* croton (*lat., Croton tiglium*).
Krúper'nîn-kúrteşigî *s. (orn.)* țiclean pitic (*lat., Sitta krueperi*).
ksantina *s.* xantină.
ksenofil *s., adj.* xenofil.
ksenofiliya *s.* xenofilie.
ksenofobiya *s.* xenofobie.
ksenofop *s., adj.* xenofob.
ksenolit *s. (geol.)* xenolit.
ksenon *s. (chim.)* xenon.
kserofop *adj. (biol.)* xerofob.
kseroks *s. (poligr.)* xerox.
kserokslama *s.* xeroxare.
kserokslamak *v.t.* a xeroxa.
kserokslangan *adj.* xeroxat.
ksilan *s. (chim.)* xilan.
ksilem *s. (bot.)* xilem.
ksilen *s. (chim.)* xilen.
ksilofon *s. (muz.)* xilofon.
ksilofonği *s.* xilofonist.
Kuba *s. (topon.)* Cuba.
Kubadın *s. (topon.)* Cobadin (*jud. Constanța*).
kubalı *s., adj.* cubanez.
kubbe *s. 1. (arhit.)* cupolă; boltă. **2.** calotă.
kubbeli *adj.* boltit.
kubik *adj.* cubic.
kubism *s.* cubism.
kuda *s.* cuscru; cuscără. // **•kuda bolmak** a se încuscri.
kudagiy *s.* cuscru; cuscără.
kudagiylik *s.* cuscric.
kudalaşkan *adj.* încuscrit.
kudalaşmak *v.i.* a se încuscri.
kudalaşuw *s.* încuscire.
kudalik *s.* cuscric.
kuday **I.** *adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. **II.** *s. (relig.)* Dumnezeu.
kudayberdioti *s. (bot.)* veninăriță; avrămeasă (*lat., Gratiola*

officinalis).
kudde *s. (anat.)* glandă. // **•kulakastî kuddesi** (*anat.*) glandă parotidă.
kuddus **I.** *adj.* sfânt; sacru. **II.** *s.* sfânt; sfânt; sacralitate.
Kuddus, El- *s. (relig., arab.)* "Cel sfânt"; "Cel pur și neîntinat; perfecțiunea absolută" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
kudok *s.* fluier; sireună.
kudret *s.* putere; forță; vigoare. // **•kudret hamamî** izvor termal.
kudretli *adj.* puternic; viguros.
kudretsiz *adj.* fără putere; neputincios; slab.
kudretsizlik *s.* lipsă de putere; neputință; slăbiciune.
kuduz **I.** *adj.* turbat. **II.** *s.* turbare; rabie.
kuduzgakarşı *adj.* antirabic.
kuduzli *adj.* turbat.
kuduzoti *s. (bot.)* ciucușoară; disculeț; albiță (*lat., Alyssum*).
kuğur *s.* ciudățenie; bizarerie.
kuğurday *adv.* în mod ciudat.
kuğurlı *adj.* ciudat; bizar; straniu; curios. // **•kuğurlı bolmak** a fi nu știu cum; a fi ciudat. // **•bek kuğurlı** foarte straniu.
kuğurluk *s.* ciudățenie; bizarerie.
kukal, kara- *s. (orn.)* cuc asiatic (*lat., Eudynamis scolopacea*).
kukkuldama *s.* cântecul cocoșului.
kukkuldamak *v.i. (d. cocoși)* a cânta (*cucurigu*).
kukkuldaşmak *v.i. (d. cocoși)* a cânta laolaltă (*cucurigu*).
kukkuldaw *s.* cântecul cocoșului.
kukkultı *s.* cântecul cocoșului.
kuk-kulu-kuw *interj.* cucurigu!
kukuk *s. (orn.)* cuc (*lat., Cuculus canorus*).
kukuk, alaşa- *s. (orn.)* cuc bălțat (*lat., Clamator jacobinus*).
kukuk, kara-tumşukli- *s. (orn.)* cuc cu cioc negru (*lat., Coccyzus erythroptalmus*).
kukuk, kekeşli- *s. (orn.)* cuc moțat (*lat., Clamator glandarius*).
kukuk, sarı-tumşukli- *s. (orn.)* cuc cu cioc galben (*lat., Coccyzus americanus*).
kukuklambasi *s. (bot.)* cuculeasă (*lat., Lychnis flos cuculi*).
kukukli *adj.* cu cuc. // **•kukukli sâât** ceas cu cuc.
kukuş *s.* sâmbure; sâmbânță.
kukuw *s. (orn.)* cuc (*lat., Cuculus canorus*).
kukuw, alaşa- *s. (orn.)* cuc bălțat (*lat., Clamator jacobinus*).
kukuw, kara-tumşukli- *s. (orn.)* cuc cu cioc negru (*lat., Coccyzus erythroptalmus*).
kukuw, kekeşli- *s. (orn.)* cuc moțat (*lat., Clamator glandarius*).
kukuw, sarı-tumşukli- *s. (orn.)* cuc cu cioc galben (*lat., Coccyzus americanus*).
kul *s.* sclav; rob.
kula *s.* turn; foisor; turlă. // **•ğangîn kulasî** foisor de foc. **•ğoklama kulasî** (*av.*) turn de control. **•kuy kulasî** schelă petrolieră; sondă. **•şaň kulasî** clopotniță.
kulagiawur *adj.* tare de ureche; surd.
kulagiburulan *adj.* dojenit; muștruluit; burdușit; ciomăgit; muștrat.
kulak **s. 1. (anat.)** ureche; auriculă. **2.**

(*gastron.*) colțunaș. **3. (iht.)** branhie. **4. (muz.)** corder. **5. auz.** // **•bır kulagından kırıp obır kulagından şikmak** a-i intra pe-o ureche și a-i ieși pe alta. **•ğan kulagi man seslemek** a fi numai urechi; a asculta cu atenție. **•kulagi awur eşitmek** a fi tare/fudul de urechi. **•kulagin koparmak** a-i rupe urechile. **•kulagin tartmak/burmak** a trage pe cineva de urechi. **•kulagin totirmak** a împuia urechile cuiva; a-i toca la ureche; a-i face capul calendar. **•kulagina getmek** a-i ajunge cuiva la ureche. **•kulagina inanmamak** a nu-și crede urechilor. **•kulagina kar suwî kaşmak** a intra în încurcătură; a intra în impas. **•kulagina kırmek** a-i intra pe-o ureche și a-i ieși pe alta. **•kulagina şalınmak** a i se șopti la ureche. **•kulagina sirga etmek** a băga la cap. **•kulagından geşmek** a-i trece cuiva pe la ureche. **•kulak asmamak** a nu apleca urechea; a nu acorda importanță. **•kulak kabartmak/asmak/salmak/bermek** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea. **•kulak mîşâpîrî bolmak** a auzi întâmplător; a surprinde o discuție. **•kulakların aşamak** a-i mânca cuiva urechile. **•kulaklarınâ kadar kızarmak** a se înroși până-n vârful urechilor. // **•kulagina kelgendi bola edî** i se părea că aude. **•kulak memesî** (*anat.*) lobul urechii. **•kulak perdesi/dawulî/zarî** (*anat.*) timpan. **•kulak pîşmesi/suwuklaması/iltihab î** (*med.*) inflamarea urechii; otită. **•kulak tuyuwî** simțul auzului. **•kulakların uwulday** îmi vâjâie urechile.
kulakastî *adj. (anat.)* parotid. // **•kulakastî kuddesi** (*anat.*) glandă parotidă.
kulakbatırgan *adj.* asurzitor. // **•kulakbatırgan alkışlar** aplauze asurzitoare.
kulakbatması *s.* asurzire; surzire.
kulak-böğegî *s. (ent.)* urechelnită (*lat., Forficula auricularia*).
kulakburgan *adj.* dojenitor; muștrător.
kulakburuw *s.* dojană; muștruluiuală; burdușeală; ciomăgeală; muștrare; chelfâneală.
kulakğoldaşî *s.* interlocutor.
kulakkırî *s.* cerumen; ceară.
kulaklama *s.* tragere de urechi.
kulaklamak *v.t.* a trage de urechi.
kulaklangan *adj.* tras de urechi.
kulaklaw *s.* tragere de urechi.
kulakli-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie urecheată (*lat., Eremophila alpestris*).
kulakli-dalgış *s. (orn.)* corcodel de iarnă (*lat., Podiceps auritus*).
kulakli-deñizdudukuşî *s. (orn.)* pufin urechiat (*lat., Lunda cirrhata*).
kulakli-gagara *s. (orn.)* corcodel de iarnă (*lat., Podiceps auritus*).
kulaklık **s. 1. (tehn.)** cască. **2.** walkman.
kulakli-karabatak *s. (orn.)* cormoran urecheat (*lat., Phalacrocorax auritus*).

kulakli-şól-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie urechiată de deşert (lat., *Eremophila bilopha*).
kulakotî s. (bot.) urechelnită; prescurărită; tăta-mielului (lat., *Sempervivum tectorum*).
kulaksaluw s. ascultare; audiere; interceptare.
kulakşik s. (anat.) auricul.
kulaksiz-yapalak s. (orn.) huhurez mic (lat., *Strix aluco*).
kulaktotîrgan s. cicăltor; pisălog.
kulaktotîrmisî s. cicăleală; îmbiere.
kulaktotîruw s. pisălogeală; cicăleală.
kulaktûbî adj. (anat.) parotid. // **•kulaktûbî kastalîgî** (med.) parotidită epidemică; oreion.
Kulalî/Kulelî s. (topon., localitate desfiinţată) Culelia (jud. Constanţa).
kulan I. adj. 1. (d. cai) roşcat; roib. **2.** roşcat; roşcovan; castaniu. **II.** s. (zool.) măgar-sălbatic (lat., *Equus hemionus onager*).
kulan-bozkîr-bûrkûtî s. (orn.) acvilă brună de stepă (lat., *Aquila rapax*).
kulan-kanatli-akkôzîlik s. (orn.) privilegiate-cu-ochi-alb cu aripi castanii (lat., *Zosterops erythroleptus*).
kulan-karînlî-kirazkuşî s. (orn.) presură cu piept castaniu (lat., *Emberiza stewarti*).
kulan-karînlî-sûlekeş s. (orn.) presură cu piept castaniu (lat., *Emberiza stewarti*).
kulan-karînlî-tenek s. (orn.) presură cu piept castaniu (lat., *Emberiza stewarti*).
kulan-kirazkuşî s. (orn.) presură castanie (lat., *Emberiza rutila*).
kulanşar s. (bot.) asparagus (lat., *Asparagus silvestris*).
kulan-sûlekeş s. (orn.) presură castanie (lat., *Emberiza rutila*).
kulan-tenek s. (orn.) presură castanie (lat., *Emberiza rutila*).
kulaş s. (unitate de măsură pt. lungime, de 1,83 m) stânen marin.
kulbolgan adj. înrobît.
kuldar s. stăpân de sclavi.
kuldarlîk s. stăpânire de sclavi.
kulday adj. servil.
kuldur s. tâlhar; bandit; haiduc; pirat. // **•deñîz kuldurî** pirat.
kuldurbaşî s. căpetenia bandiţilor.
kuldur-kaşak s. tâlhari şi dezertori.
kuldurluk s. tâlhărie; banditism; haiducie; jefuire.
kule/kûle s. turn; foisor; turlă; schelă; sondă.
Kûlelî/Kulalî s. (topon., localitate desfiinţată) Culelia (jud. Constanţa).
kulğî adj. sclavagist.
kulîsa s. culisă (şi fig.).
kul-karabaş s. sclavi şi servitori.
kullangan s. utilizator; manipulant; mânuitor.
kullanîlgan adj. folosit; întrebuinţat; utilizat. // **•kóp kulanîlgan** uzat.
kullanîlmagan adj. neîntrebuinţat; nefolosit; neuzitat.
kullanîlmak v.i. a se folosi; a se întrebuinţa; a se utiliza.
kullanîlmaykalgan adj. nefolosit; neîntrebuinţat; neuzitat.
kullanîlmaz adj. inutilizabil; inaplicabil.
kullanîm s. folosinţă; uz; consum. // **•kullanîmdan şîgarmak** a reforma; a scoate din uz. // **•kullanîm paydasî** (jur.)

uzufuct.
kullanîmdanşîgaruw s. scoatere din uz; reformare; reformă.
kullanîmdanşîkkan adj. scos din uz; reformat.
kullanîşlî adj. utilizabil.
kullanma s. întrebuinţare; folosire; utilizare. // **•gûwennîñ yaman kulanmasî** abuz de încredere. **•osalniyet men kulanma** (jur.) abuz.
kullanmak A. v.i. a se folosi; a profita (de...). **B. v.t. 1.** a folosi; a întrebuinţa; a utiliza. **2.** a conduce; a mânui; a dirija (mecanisme, maşini etc.). **3.** a purta; a folosi (ochelari). **4.** a consuma; a folosi (băuturi etc.). // **•yaman kulanmak** (jur.) a abuza.
kullanuw s. întrebuinţare; folosire; utilizare.
kullanuwğî s. utilizator; consumator.
kulluk s. 1. robie; sclavie; aservire; înrobire. **2.** funcţie; slujbă; deservire.
kulluklî adj. deservit.
kullukşî s. funcţionar; slujbaş. // **•dewlet kullukşusî** funcţionar de stat. **•kullukşî ğeriy** (mil.) servant.
kulluktankutulgan adj. dezrobit.
kulma s. (bot.) răchitan; călbăsoară; florile-zânelor (lat., *Lythrum salicaria*).
kulp s. 1. toartă; ureche; mâner. **2.** (fig.) pretext. // **•bardakniñ kulbî** toarta cîinii.
kulpak s. (bot.) mătase; smoc la ştiuletele de porumb.
kulta s. (orn.) şoim călător (lat., *Falco peregrinus*).
kultağî s. şoimar.
kultura I. adj. cultural. **II.** s. cultură.
kultural adj. cultural.
kulturalî adj. cult; instruit.
kulturasîz adj. incult; neinstruit.
kulturasîzlik s. ignoranţă; incultură.
kulukana s. (zool.) şobolan; guzgan (lat., *Rattus norvegicus*). // **•kulukana senesî** (cron.) anul şobolanului (conform vechiului calendar tătăresc).
kulun s. mînz nou-născut.
kulunlagan adj. (d. cai, măgari) fertil.
kulunlamagan adj. (d. cai, măgari) nefertil; sterp.
kulunlamak v.t. (d. cai, măgari) a făta.
kulunş s. colică; colici.
kulunşotî s. (bot.) capitan; rădăcina-ciumei (lat., *Petasites officinalis*; *Petasites hybridus*; *Tussilago petasites*).
kuluşka s. cloşcă. // **•kuluşka dewerî** perioadă de incubaţie. **•kuluşka maşinasî** (agr.) incubator.
kulûbe s. 1. bordei; bojdeucă; colibă. **2.** gheretă; chioşc; boxă; cabină. // **•añîlma kulûbesî** (mil.) observator. **•bekşî kulûbesî** canton.
kum s. 1. nisip. **2.** (med.) calcul; piatră. // **•kumga otîrmak** (nav.) a eşua; a naufragia. // **•kum deñîzî** deşert.
kuma s. concubină; una dintre mai multe soţii.
kuman I. adj. (ist.) ("separaţia albă") elitist; nobil; autohton; indigen; băţina; neao. **II.** s. ulcior. **III.** s. adj. (ist.) ("separaţia albă") cuman; scit; agatârş; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băţina; tătar.
kumar s. joc de noroc; barbut.

kum-Arap-keklîgî s. (orn.) potârniche de nisip (lat., *Ammoperdix heyi*).
kum-Arap-kîrkîgî s. (orn.) potârniche de nisip (lat., *Ammoperdix heyi*).
kumargî s. cartofor.
kumarkana s. cazino.
Kumar-Ova s. (topon., localitate desfiinţată) Cumarova (jud. Constanţa).
kumaş s. stofă. // **•ğumarlanmagan kumaş** (text.) stofă neşifonabilă. **•ğûnlî kumaş** (text.) stofă de lână. **•inğe kumaş** (text.) stofă subţire. **•kalîn kumaş** (text.) stofă groasă. **•kumaşniñ geñişligî** lăţimea stofei. **•şatraşlî kumaş** (text.) stofă cadrilată. **•sîziklî kumaş** (text.) stofă reiată. **•tekrenklî kumaş** (text.) stofă uni.
kumbara s. 1. puşculiţă (pt. bani). **2.** (mil.) grenadă.
kumbaraatkan s. (mil.) aruncător de grenadă.
kumbarağî s. (mil.) aruncător de grenadă.
kum-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie de nisip (lat., *Calandrella raytal*).
kumgaotîrgan adj. (mar.) eşuat; naufragiat.
kumgaotîruw s. (mar.) eşuare; naufragiu.
kumkabî s. (ferov.) nisipelniţă.
kum-kadisî s. (bot.) pin-maritim (lat., *Pinus maritima*).
kum-karlîgaşî s. (orn.) lăstun de mal; lăstun de stâncă (lat., *Riparia riparia*).
kum-keklîgî s. (orn.) potârniche de deşert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kum-kîrkîgî s. (orn.) potârniche de deşert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kumkutugî s. (ferov.) nisipelniţă.
kumlama s. sablare.
kumlamak v.t. a sabla.
kumlangan adj. sablat.
kumlanmak v.i. a se sabla.
kumlatmak v.t. a determina să sableze.
kumlaw s. sablare.
kumlî adj. nisipos. // **•inğe kumlî ğagalar** plaje cu nisip fin. **•kumlî toprak** pământ nisipos.
kumluk I. adj. nisipos; ca nisipul. **II.** s. nisip; plajă.
kumlukotî s. (bot.) studeniţă; năsiparniţă; arinariţă (lat., *Arenaria serpyllifolia*).
kumral adj. (d. păr) şaten.
kumrî adj. castaniu deschis; bej închis.
kumrikuş s. (orn.) turturică (lat., *Streptopelia turtur*).
kumsepken s. (tehn.) maşină de sablare.
kum-şamî s. (bot.) pin-maritim (lat., *Pinus maritima*).
kumtaşî s. (geol.) gresie.
kumtawugî, Alaska- s. (orn.) fugaci vestic (lat., *Calidris mauri*).
kumtawugî, palşik- s. (orn.) prundăraş de nămol (lat., *Limicola falcinellus*).
kumtawugî, Temmink'nîñ- s. (orn.) fugaci pitic Temminck (lat., *Calidris temminckii*).
kumtawuk, ak- s. (orn.) nisipar (lat., *Calidris alba*).
kumtawuk, ak-ğayalî- s. (orn.) fugaci cu târţiţă albă (lat., *Calidris fuscicollis*).

kumtawuk, al- s. (orn.) notatiță cu cioc lat. (*lat.*, *Phalaropus fulicarius*).
kumtawuk, alaşa- s. (orn.) fugaci pestriț (*lat.*, *Calidris tenuirostris*).
kumtawuk, balaban- s. (orn.) fugaci mare (*lat.*, *Calidris canutus*).
kumtawuk, kara-karînlî- s. (orn.) fugaci de țarm (*lat.*, *Calidris alpina*).
kumtawuk, kîşkene- s. (orn.) fugaci mic (*lat.*, *Calidris minuta*).
kumtawuk, kîl-kuyrukli- s. (orn.) nisipar cu coadă ascuțită (*lat.*, *Calidris acuminata*).
kumtawuk, kizîl-moyînlî- s. (orn.) notatiță (*lat.*, *Phalaropus lobatus*).
kumtawuk, mor- s. (orn.) fugaci violet (*lat.*, *Calidris maritimus*).
kumtawuk, pas-moyînlî- s. (orn.) fugaci cu gât roșu (*lat.*, *Calidris ruficollis*).
kumtawuk, pasrenklî- s. (orn.) fugaci roșcat (*lat.*, *Calidris ferruginea*).
kumtawuk, perdelî- s. (orn.) fugaci semipalmat (*lat.*, *Calidris pusilla*).
kumtawuk, sizîklî- s. (orn.) fugaci pătat (*lat.*, *Calidris melanotos*).
kumtawuk, ufak- s. (orn.) fugaci pitic (*lat.*, *Calidris minutilla*).
kumtawuk, uzun-bağakli- s. (orn.) fugaci cu picioare lungi (*lat.*, *Calidris himantopus*; *Micropalama himantopus*).
kumtawuk, uzun-kanatli- s. (orn.) fugaci cu aripă lungă (*lat.*, *Calidris bairdii*).
kumtawuk, uzun-parmakli- s. (orn.) fugaci cu degete lungi (*lat.*, *Calidris subminuta*).
kumtawuk, ûş-renklî- s. (orn.) notatiță tricoloră marină; notatiță Wilson (*lat.*, *Phalaropus tricolor*; *Steganopus tricolor*).
kumtorgay, kîşkene- s. (orn.) mugurar cu trompetă (*lat.*, *Bucanetes githagineus*; *Rhodopechys githaginea*).
kumtorgayî, Moŋgol- s. (orn.) mugurar cu trompetă de Mongolia (*lat.*, *Bucanetes mongolicus*; *Rhodopechys mongolicus*).
kumul s. dună (*de nisip*).
kumulus s. (*astr.*) cumulus.
Kumur-Adalarî s. (*topon.*) Insulele Comore.
kumurğa I. *adv.* în limba comoriană. II. s. (*limba*) comoriană.
kumurli s., *adj.* comorian.
kunağın s. vacă în vârstă de trei ani.
kunan I. *adj.* de trei ani. II. s. animal de trei ani (*cal*, *vită*, *cămilă*, *oaie*, *capră*).
kundak s. 1. fașă; scutece; bandaj. 2. (*mil.*) patul puștii. 3. (*mil.*) afet. 4. șomoioag de câlți (*pt. aprins focul*). // **•kundak sokmak** a face intrigi. // **•top kundagî** (*mil.*) afet de tun.
kundaklamak v.t. 1. a înfășa; a bandaja (*un sugar*). 2. a incendia; a da foc.
kundaklangan *adj.* 1. înfășat; bandajat. 2. incendiat.
kundaklanmak v.i. 1. a se înfășa; a se bandaja. 2. a se incendia; a se da foc.
kundaklaw s. 1. înfășare; bandajare. 2. incendiare.

kundakşî s. intrigant; conspirator.
kundakşilik s. intrigă; ueltire.
kundur s. (*bot.*) tărtăcuță (*lat.*, *Coccinia indica*).
kunduz s. (*zool.*) castor; biber (*lat.*, *Castor fiber*).
kunduzî, amazon- s. (*zool.*) nutria (*lat.*, *Myocastor coypus*).
kunt *adj.* (*d. materiale*) rezistent; solid.
kup I. *adj.* alb. II. s. 1. (*mat.*) cub. 2. mucegai. // **•kup kabiliyetî** cubaj. **•metre kup** metru cub.
kupa s. (*tehn. și sport*) cupă. // **•kupa meçî** meci de cupă.
kupak s. cupă de aur.
kupçak I. *adj.* (*ist.*) ("separația albă") elitist; nobil; autohton; indigen; băștinaș; neaoș. II. s., *adj.* (*ist.*) ("separația albă") cuman; scit; agatâr; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băștinaș; tătar.
kupeu s. cupeu.
kup-kurî *adj.* uscat; zvântat; arid.
kuplangan *adj.* 1. muced; mucegăit. 2. învechit; perimat. 3. învechit; înnobilat.
kuplanmak v.i. 1. a mucegai. 2. (*fig.*) a se învechi; a se perima. 3. (*fig.*) a se învechi; a se înnobila.
kuplanuw s. 1. mucegăire. 2. învechire; înnobilare. 3. învechire; perimare.
kuplet s. (*lit.*) cuplet.
kupli *adj.* 1. muced; mucegăit. 2. învechit; perimat. 3. învechit; înnobilat.
kupon s. 1. (*fin., text.*) cupon. 2. cupon; talon.
kupşak I. *adj.* (*ist.*) ("separația albă") elitist; nobil; autohton; indigen; băștinaș; neaoș. II. s., *adj.* (*ist.*) ("separația albă") cuman; scit; agatâr; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băștinaș; tătar.
kur s. (*orn.*) cocoș de mesteacăn (*lat.*, *Tetrao tetrix*; *Lyrurus tetrix*).
kura s. sorți. // **•kura tartmak** a trage la sorți. // **•kura kaşan tartıla?** când vor avea loc tragerile la sorți?
kura s. (*med.*) cură.
kurabiye s. (*gastron.*) pișcot.
kurak s. râu; fluviu.
kurakan s. râu; fluviu.
kural s. regulă; percept; normă; morală. // **•diniy kural** canon. **•mûrekkep ûşlî kuralî** (*mat.*) regula de trei compusă. **•tîlsizgasi kuralî** (*gram.*) regulă gramaticală. **•ûşlî kuralî** (*mat.*) regula de trei simplă.
kuralay, al- s. (*orn.*) mugurar roșu (*lat.*, *Carpodacus erythrinus*).
kuralay, uzun-kuyrukli- s. (*orn.*) mugurar cu coadă lungă (*lat.*, *Uragus sibiricus*).
kuralay, úyken- s. (*orn.*) mugurar mare (*lat.*, *Carpodacus rubicilla*).
kuralayî, gúl- s. (*orn.*) mugurar trandafiriu (*lat.*, *Carpodacus roseus*).
kuralayî, Sinay- s. (*orn.*) mugurar de Sinai (*lat.*, *Carpodacus synoicus*).
kuralgî s., *adj.* moralist; moralizator.
kurallik s. normativ.
kuram s. (*fil.*) teorie.
kuramgî s. teoretician.
kuramli *adj.* teoretic; teoretizat.
Kuran-î Kerim *iz.prsn.* (*relig.*) Kuran; Coran.

kurara s. curara.
kurawuyma s. înjghebare.
kurawuymak v.t. a înjgheba.
kurawuyuw s. înjghebare.
kur-baka s. (*zool.*) broască-râioasă; broască-buboașă (*lat.*, *Bufo sp.*).
kurban s. 1. (*relig.*) jertfă; ofrandă; prinos. 2. sacrificiu; jertfă. 3. (*fig.*) victimă. // **•kurban bolmak** a se sacrifica. **•kurban tûşmek** a cădea victimă. // **•Kurban bayramî** (*la musulmani*) sărbătoare religioasă la care sunt sacrificate diferite animale.
kurbet s. 1. străinătate; ținuturi străine. 2. pribegie.
kurbetlik s. străinătate; ținuturi străine; pribegie.
kurbetşî s. pribeg.
kurbetşilik s. străinătate; ținuturi străine; pribegie.
kurdeşen s. (*med.*) urticarie.
kurdun *adj.* (*d. cai*) cu spatele negru.
kurdurmak v.t. 1. a determina să întoarcă. 2. a determina să monteze; a determina să aranjeze; a determina să amenajeze. 3. a determina să înființeze; a determina să întemeieze; a determina să formeze. 4. (*fig.*) a determina să ațâțe.
kurgak I. *adj.* secetos; arid; uscat. II. s. secetă; ariditate; uscăciune.
kurgaklik s. secetă; ariditate; uscăciune. // **•kurgakliknîñ sebebî** cauza secetei.
kurgaksúygen *adj.* (*d. plante sau animale*) xerofil.
kurgaksúymez *adj.* (*biol.*) xerofob.
kurgaksúyúw s. (*biol.*) xerofilie.
kurgakşî *adj.* (*d. plante sau animale*) xerofil.
kurgakşilik s. (*biol.*) xerofilie.
kurgakşúnas *adj.* (*d. plante sau animale*) xerofil.
kurgakşúnaslik s. (*biol.*) xerofilie.
kurgan s. 1. castel. 2. movilă (*peste un mormânt*).
kurgî s. 1. încordare (*a unui arc*). 2. montare; montaj (*și cinem.*). 3. (*fig.*) iluzie; închipuire. 4. (*fil.*) speculație. 5. (*econ.*) companie; societate; întreprindere; instalație; fabrică; uzină. 6. instalație. // **•kurgî filmî** film de montaj.
kurgulangan *adj.* încordat.
kurgulanma s. încordare.
kurgulanmak v.i. a se încorda.
kurgulanuw s. încordare.
kurgulî *adj.* încordat.
kuriyer s. curier.
kurî I. *adj.* 1. uscat; zvântat. 2. deshidratat; arid; neroditor. 3. slab; uscățiv. 4. (*d. tuse*) sec; uscat. 5. (*d. plante*) veșted; ofilit. 6. (*d. încăperi, pereți*) gol; neacoperit. 7. (*d. alimente*) simplu; gol. 8. (*fig.*) șters; mediocr. II. s. uscat; pământ. // **•kurî ótmek men keşînmek** a trăi cu pâine uscată. // **•ğaz kurî geştî** vara a fost uscată. **•kurî agaş** uscături. **•kurî dal** vreasc. **•kurî gemiş** fructe uscate. **•kurî karanfil** cuișoare. **•kurî laf** vorbă goală. **•kurî ot fân**. **•kurî ótmek** pâine goală. **•kurî súyekler** oseminte. **•kurî ten** ten uscat. **•kurî yúzúm** stafidă.
kurî, Kawkaz- s. (*orn.*) cocoș de mesteacăn caucazian (*lat.*, *Tetrao mlokoiewiczzi*).
kuribaşina *adj.* singur-singurel. // **•kuribaşina kalmak** a rămâne singur-singurel.

kurî-boş *adj.* inutil; fără rost.
kurierzakaşagan *adj.* xerofag.
kurierzakşî *adj.* xerofag.
kurî-kurî *adj.* inutil; fără rost.
kurk s. cloşcă.
kurkultay s. (orn.) boicuş (*lat., Remiz pendulinus*).
kurkur s. (orn.) turturică (*lat., Streptopelia turtur*).
kurkur, balaban- s. (orn.) turturică mare; turturică orientală (*lat., Streptopelia orientalis*).
kurkur, elmaz- s. (orn.) turturea diamant (*lat., Geopelia cuneata*).
kurkur, karağa- s. (orn.) turturică întunecată (*lat., Streptopelia lugens*).
kurkur, kizil- s. (orn.) turturică roşie (*lat., Streptopelia tranquebarica*).
kurkur, kizil-kózlı- s. (orn.) turturea cu ochi roşii (*lat., Streptopelia semitorquata*).
kurkur, şarkiy- s. (orn.) turturică mare; turturică orientală (*lat., Streptopelia orientalis*).
kurkur, uzun-kuyrukli- s. (orn.) porumbel de stâncă; porumbel îndoliat (*lat., Zenaida macroura*).
kurkur, yakalı- s. (orn.) guguştiuc (*lat., Streptopelia decaocto*).
kurkur, zebir- s. (orn.) turturea zebrată (*lat., Geopelia striata*).
kurkurî, Afrika-ğaşmakli- s. (orn.) turturică africană mascată (*lat., Oena capensis*).
kurkurî, Afrika-pembe- s. (orn.) guguştiuc roz-cenuşiu; guguştiuc african (*lat., Streptopelia roseogrisea*).
kurkurî, kafes- s. (orn.) turturea de colivie; porumbel alb (*lat., Streptopelia risoria*).
kurkurî, Senegal- s. (orn.) turturea răzătoare (*lat., Streptopelia senegalensis*).
kurlagan s. (med.) panariţiu.
kurma s. 1. curmală. 2. (bot.) curmal (*lat., Phoenix dactylifera*).
kurmak *v.t.* 1. a înfiinţa; a institui; a întemeia; a forma. 2. a monta; a aranja; a amenaja. 3. a întoarce (ceasul). 4. (fig.) a aţâta; a monta. // **•bagdas kurmak** a sta cu picioarele încrucişate sub corp; a sta turceşte. **•bent kurmak** a zăgăzui. **•birtaa kurmak** a reînfiinţa. **•fesat kurmak** a băga zăzanie. **•ğanîdan kurmak** a remania. **•húkúmet kurmak** a forma guvernul. **•kafes kurmak** (constr.) a arma. **•kapkan/kabaw/tuzak kurmak** a întinde o cursă. **•kurup yaratmak** a crea; a inventa. **•misra kurmak** a versifica. **•plan kurmak** a face planuri. **•sáát kurmak** a întoarce ceasul. **•şadîr kurmak** a instala cortul. **•yuwa kurmak** a întemeia o familie.
kurmasî, hint- s. (bot.) tamarin; tamarind (*lat., Tamarindus indica*).
kurmasî, Japon- s. (bot.) curmal-japonez; abanos; eben (*lat., Dyospiros kaki*).
kurmay s. (mil.) stat-major.
kurnaz *adj.* viclean; şiret; şmecher. // **•kurnaz kîşî** om şiret; viclean.
kurnazlık s. viclenie; şiretenie; şmecherie.
kurs s. (în învătământ) curs.

kursagişişken *adj.* (med.) balonat.
kursak s. 1. (anat.) pânţec; abdomen; burtă; stomac. 2. (la fructe, legume) miez; pulpă. 3. (fig.) mijloc; centru. // **•kursagi awuzunda bolmak** a fi cu pânţecul la gură. **•kursagi ósmek** a face burtă; a-i creşte pânţecul; a lua în pânţec. **•kursagin totîrip ğatmak** a sta cu burtă la soare. **•kursagin totîrmak** a-şi face burtă tobă; a se ghiftui. **•kursak baylamak** a face burtă; a-i creşte pânţecul; a lua în pânţec. // **•ğatar kursakka alingan lāj** medicament care se ia înainte de culcare.
kursaklı *adj.* 1. (d. oameni) pântecos; burtos. 2. (d. femei) gravidă; însărcinată.
kursaklılık s. graviditate.
kursakşışmesî s. (med.) balonare.
kursaktotîruw s. îmbuibare.
kurş *adj.* (fiz.) dur.
kurşangî *adj.* (d. cai) bubos.
kurşun s. 1. plumb. 2. (mil.) glonţ. // **•ekî koyannî bir kurşun man wurmak** a împuşca doi iepuri deodată. **•kurşun atmak** a trage cu o armă de foc. **•kurşun man kaplamak** a plumbui. **•kurşunga tîzmek** a omorî; a împuşca. // **•delî/kyor kurşun** glonţ rătatit. **•dum-dum kurşunî** glonţ dum-dum. **•kurşun parşasî** schijă.
kurşunday *adj.* plumburiu.
kurşungatizîlgen *adj.* ciuruit cu gloanţe; împuşcat.
kurşungatizúw s. ciuire cu gloanţe; împuşcare.
kurşuniy *adj.* plumburiu.
kurşunkalem s. creion; creion chimic.
kurşunlama s. plumbuire; împuşcare.
kurşunlamak *v.t.* a plumbui; a împuşca.
kurşunlangan *adj.* plumbuit; împuşcat.
kurşunlanmak *v.i.* a se plumbui; a fi împuşcat.
kurşunlaw s. plumbuire; împuşcare.
kurşunli *adj.* 1. cu plumb; plumbuit. 2. (mil.) încărcat; armat.
kurt I. *adj.* 1. (fig.) viclean; şiret. 2. (fig.) dibaci; priceput. II. s. (ent.) vierme; omidă. // **•ğúregîne kurt túsme** a i se vârî un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. **•îşîne kurt túsme** a cădea la îndoială. **•kurt masalî okîmak** a spune poveşti; a povesti basmul cu cocoşul roşu. **•kurtî bolganday ğibîrdamak** a avea viermi neadormiţi; a-l apuca strechea. // **•şúphe kurtî** temere; îndoială; neîncredere.
kurt, tûwerek- s. (ent.) ascarid; limbric (*lat., Ascaris lumbricoides*).
kurtî s. (iht.) mihalţ; mântuş (*lat., Lota lota*).
kurtî, barama- s. (ent.) vierme-de-mătase.
kurtî, barsak- s. (ent., med.) vierme-intestinal; oxiur.
kurtî, gúmeş- s. (ent.) găselniţă; molia-stupilor (*lat., Galleria mellonella*).
kurtî, ğíp- s. (ent.) trichină.
kurtî, tamir- s. (ent.) coropişniţă (*lat., Gryllotalpa gryllotalpa*).
kurtî, tazıl- s. (ent.) coropişniţă (*lat., Gryllotalpa gryllotalpa*).

kurtî, yúpek- s. (ent.) vierme-de-mătase.
kurtka I. *adj.* băbesc. II. s. babă.
kurtkağa *adv.* băbeşte.
kurtkuwgan *adj.* (med.) vermifug.
kurtlagan *adj.* năpădit de viermi.
kurtlamak *v.i.* a face viermi.
kurtlangan *adj.* năpădit de viermi.
kurtlanmak *v.i.* a face viermi.
kurtli *adj.* 1. cu viermi; viermănos; stricat. 2. (fig.) neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar. 3. (fig.) prefăcut; viclean.
kurtluk s. 1. neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie. 2. prefăcătorie; viclenie. 3. viermărie; viermăraie.
kurtmasalî s. balivernă; palavră.
Kurt-Pinar s. (topon.) Tervel (*Dobrich, Bulgaria*).
kurtşuk s. larvă.
kurtşukli *adj.* larvar; cu larve.
kurttay *adj.* vermicular; vermiform.
kurttaykaynaw s. viermuire.
kurugan *adj.* uscat; veşted; veştejit; deshidratat.
Kuruğa-Kasım s. (topon.) ("Împărţitorul Sec") Corugea (*jud. Tulcea*).
kuruk s. prăjină cu laţ pentru prins animale.
kurul s. reuniune; consiliu; organizaţie. // **•yargîğî kurulî** juriu. **•yazî kurulî** redacţie.
kurulawuygan *v.i.* înjghebat.
kurulawuymak *v.i.* a fi înjghebat.
kurulay *adv.* 1. (d. consumarea alimentelor) în stare simplă; în stare goală. 2. (d. alimente) simplu; gol.
kuruldagan *adj.* care sforăie; care horcăie; care hărăie.
kuruldama s. sforăit; horcăit; hărăit.
kuruldamak *v.i.* a sforăi; a horcăi; a hărăi.
kuruldaw s. sforăit; horcăit; hărăit.
kuruldawğî-órdek s. (orn.) raţă cărătoare (*lat., Anas querquedula*).
kurulgan *adj.* (d. ceas) întors.
kurulma s. 1. reuniune; consiliu; organizaţie. 2. instituire; instaurare. 3. întemeiere; fondare. 4. aşezare; tolănire. 5. înfiinţare. 6. întoarcerea ceasului. 7. (fig.) mândrie; fală. 8. alcătuire. // **•bakanlar kurulmasî** (pol.) consiliu de miniştri.
kurulmak *v.i.* 1. a se înfiinţa; a lua fiinţă. 2. (d. ceas) a fi întors. 3. a se aşeza comod; a se tolăni. 4. (fig.) a se mândri; a se fâli. 5. a se întemeia; a se fonda. 6. a se institui; a se instaura. 7. a fi alcătuit.
kurultay s. congres; forum; consiliu; sfat. // **•kurultay toplamak** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. **•kurultay tutmak** a ţine sfat; a se consfătuire. // **•ekîmenzillî kurultay** (pol.) parlament bicameral. **•kurultay uzasî** parlamentar. **•kurultayga maruze** raport către congres. **•marebe kurultayî** (mil.) consiliu de război. **•uluslararası bîlîm kurultayî** congres ştiinţific internaţional.
kurultî s. 1. sforăit; horcăit. 2. sforăit; horcăit; hărăit.
kurultulî *adj.* (d. voce) dogit.
kuruluk s. uscăciune.
kuruluş s. 1. înfiinţare; întemeiere; fondare; instituire; instaurare. 2. instituţie; organizaţie; consiliu; sfat. 3.

structură; constituție. **4.** (*econ.*) companie; societate; întreprindere; instalație; fabrică; uzină. **5.** sistem; societate; orânduire; regim. **6.** sistem; ansamblu de elemente. // **•Bırleşken Milletler Kuruluşi** Organizația Națiunilor Unite. **•Gönetim kuruluşi** consiliu de conducere. **•Ğumartşi kuruluşi** instituție filantropică. **•Ğumhuriyetnîñ kuruluşi** (*pol.*) instaurarea republicii. **•İktisatîy kuruluş** structură economică. **•Romanîñ kuruluşundan** de la întemeierea Romei. **•satuwanğilik kuruluşi** întreprindere comercială.

kuruluw s. **1.** reuniune; consiliu; organizație. **2.** instituire; instaurare. **3.** întemeiere; fondare. **4.** aşezare; tolănire. **5.** înființare. **6.** întoarcerea ceasului. **7.** (*fig.*) mândrie; fală. **8.** alcătuire.

kurum s. **1.** societate; asociație; organizație. **2.** (*tehn.*) calamină. **3.** funingine; negru de fum. **4.** construcție; edificiu; obiectiv. // **•fenler kurumî** (*univ.*) institut politehnic. **•kurumnun aktaruwğulari** cercetătorii institutului. **•pître kurumî** organizație de caritate.

kuruma s. secare; uscare; zvântare; deshidratare.

kurumak v.i. **1.** a se usca; a se zvânta. **2.** (*d. plante*) a se veșteji; a se ofili; a se dehidrata. **3.** a se atrofia. // **•awuzî kurumak** a i se usca gura. **•bogazî kurumak** a i se usca gâtul. **•mayişip kurumak** a se scofălci.

kuruntî s. **1.** închipuire; imaginație; fantezie. **2.** bănuială; suspiciune; neîncredere.

kuruntuğı s. visător; vizionar.

kuruntulı adj. **1.** bănuitor; suspicios; neîncrezător. **2.** închipuit; imaginat.

kurup-yaratılğan adj. creat; inventat; descoperit.

kurup-yaratma s. creare; creație; invenție; descoperire.

kurutaş s. (*tehn.*) uscător; sicativ.

kurutma s. zvântare; uscare; secare. // **•kurutma káatı** sugativă. **•kurutma odası** uscătorie.

kurutmak v.t. **1.** a usca; a deshidrata. **2.** a zvânta. **3.** a seca. // **•awuzun ğaba kurutmak** a-și răci gura de pomană; a vorbi în zadar. **•şáşın kurutmak** a-și usca părul. **•soyın kurutmak** a-l extermina; a-l stârpi. **•tamirîn/tazilîn/kógín kurutmak** a-l a stârpi din rădăcină; a-l extermina.

kurutmaş s. hârtie sugativă; tampon.

kurutulğan adj. secat; uscat; zvântat; deshidratat. // **•kurutulğan balık** pește uscat.

kurutulma s. uscare; secare; deshidratare.

kurutulmagan adj. nesecat.

kurutulmak v.i. a fi uscat; a fi secat; a fi zvântat.

kurutulmaykalğan adj. nesecat.

kurutulmaz adj. de nesecat.

kurutu s. zvântare; uscare; secare.

kurutuwğı s. (*tehn.*) uscător; sicativ.

kuruw s. secare; uscare; zvântare; deshidratare.

kuruwğı s., adj. întemeietor; fondator.

kuruwğuluk s. întemeiere; fondare.

kuskus s. (*gastron.*) cușcuș.

kusma s. vomitare.

kusmak v.t. a vomita. // **•kan kusmak** a pătimi; a suferi. **•ót kusmak** a vărsa fiere; a fi mânios. // **•ğúregim kaytip kusaman** am grețuri și vomit.

kusturmak v.t. a determina să vomite. // **•kan kusturmak** a suga sângele cuiva; a-l oprima.

kusturuwğı adj. vomitiv.

kusur s. **1.** lipsă; neajuns; cusur. **2.** defect; viciu; deficiență. **3.** rest; rămășiță. **4.** vină; vinovăție. // **•anadankelme kusur** (*med.*) defect congenital. **•kusurga kalmasañiz** dacă nu vă supărați. **•tuwmadan kusur** malformație.

kusurğı s. cusurgiu.

kusurlı adj. **1.** deficitar; defect; imperfect; vicios. **2.** (*d. lucruri*) incorect.

kusursuz adj. fără cusur; infailibil.

kusursuzluk s. perfecțiune; infailibilitate.

kuş s. pasăre. // **•kuş uşurtmamak** a fi vigilent. **•uşkan kuşka borışı bolmak** a fi dator vândut. **•uşkan kuştan yardım karamak** a ajunge la desperare. // **•ğirtuwğı kuşlar** păsări răpitoare. **•kuş etı** carne de pasăre. **•kuş mıyınlı** prost; netot. **•kuşlar uşar** păsările zboară. **•nadir kuş** pasăre rară. **•sayrak/ótken kuş** pasăre cântătoare. **•tóle kuşları** păsări de curte.

kuşaginaaluw s. luare în brațe; îmbrățișare; ocrotire; protejare.

kuşak s. **1.** braț. **2.** acoladă. **3.** braț; vraf; teanc; maldăr. // **•kuşagina almak** a lua pe cineva în brațe; a-l îmbrățișa; a-l proteja. **•kuşakların aşmak** a-și deschiide brațele. // **•bır kuşak ot** un braț de fân.

kuşak s. **1.** curea; centură; brâu; chimir; șerpar; cingătoare. **2.** (*arhit.*) întăritură. **3.** (*fig.*) generație. **4.** (*geogr.*) zonă. // **•kuşak aşmak** a merge la toaletă; a-și face nevoile. // **•ğankutargan kuşak** centură de salvare.

kuşakbaylagan adj. încins cu brâu.

kuşakkaalingan adj. luat în brațe; îmbrățișat; ocrotit; protejat.

kuşak-kuşakka adv. unul în brațele celuilalt.

kuşaklama s. **1.** îmbrățișare. **2.** acoladă.

kuşaklamak v.t. **1.** a îmbrățișa. **2.** (*fig.*) a înconjura; a împrejmui. // **•kuşaklap almak** a se arunca de gâtul cuiva.

kuşaklangan adj. **1.** îmbrățișat. **2.** (*constr.*) întărit; consolidat.

kuşaklanmak v.i. **1.** a fi îmbrățișat. **2.** (*constr.*) a se întări; a se consolida.

kuşaklaşkan adj. îmbrățișat; înlănțuit.

kuşaklaşma s. îmbrățișare; înlănțuire.

kuşaklaşmak v.i. a se îmbrățișa.

kuşaklaşuw s. îmbrățișare; înlănțuire.

kuşaklatma s. (*constr.*) întărire; consolidare.

kuşaklatmak v.t. (*constr.*) a întări; a consolida.

kuşaklaw s. îmbrățișare.

kuşaklı-balıkşı s. (*om.*) pescăruș cu cingătoare (*lat., Megaceryle alcyon; Ceryle alcyon*).

kuşam s. îmbrăcămintă.

kuşandirmak v.t. a încinge (*a îmbrăca*).

kuşangan adj. încins cu brâu.

kuşanma s. încingere.

kuşanmak v.i. a se încinge (*a se îmbrăca*). // **•küyünip kuşanmak** a se găti; a se ferchezui; a se spilcui. **•oralip kuşanmak** a se înfolfi; a se încotoșmăna; a se cocoloși.

kuşanuw s. încingere.

kuş-armutı s. **1.** scorușă-de-munte. **2.** (*bot.*) scoruș-de-munte; scoruș-păsăresc (*lat., Sorbus aucuparia*).

kuşatilğan adj. împresurat; înconjurat.

kuşatkan s., adj. asediator.

kuşatma s. (*mil.*) împresurare; asediu.

kuşatmak v.t. a împresura; a încercui.

kuşatu s. (*mil.*) împresurare; asediu.

kuşbılımğısı s. ornitolog.

kuşbılımı I. adj. ornitologic. II. s. ornitologie.

kuşbılımı adj. ornitologic.

kuş-burşagi s. (*bot.*) mohor; dughie; mei-păsăresc (*lat., Setaria verticillata*).

kuşçı s. avicultor.

kuşculuk s. avicultură.

kuşeta s. cușetă.

kuşgemı s. (*bot.*) iarba-cănărașului; meiul-canarilor (*lat., Phalaris canariensis*).

kuşğürek(lı) adj. fricos; laș.

kuşğüreklik s. frică; lașitate.

kuşkana s. coteț; cotineată.

kuş-kirazi s. **1.** mălină. **2.** (*bot.*) mălin; prun-sălbatic (*lat., Prunus padus*).

kuşki s. neliște; îngrijorare; temere.

kuşkilandirğan adj. îngrijorător; neliștitor; alarmant.

kuşkilandiruwğı adj. îngrijorător; neliștitor; alarmant.

kuşkonmaz s. (*bot.*) sparanghel; iepurel; umbra-cucului (*lat., Asparagus officinalis*).

kuşkózi s. (*bot.*) ochii-păsăruicii (*lat., Myosotis palustris*).

kuşkulandirmak v.t. a neliști; a îngrijora; a alarma.

kuşkulanmak v.i. a se neliști; a se îngrijora; a se alarma.

kuşkuli adj. neliștit; îngrijorat; alarmat.

kuşotı s. (*bot.*) răcovină; aurică; iarbă-de-păsări; steluța-fetei (*lat., Stellaria media*).

kuşótmegı s. (*bot.*) troscot; sporış (*lat., Polygonum aviculare*).

kuşótmegı, ğilga- s. (*bot.*) troscot-de-apă (*lat., Polygonum amfibium*).

kuşpalazı s. (*med.*) difterie.

kuşsúti s. (*gastron.*) lapte de pasăre.

kuşşuk s. păsărică.

kuştılı s. (*bot.*) rozmarin (*lat., Rosmarinus officinalis*).

kuştúğı s. pană; fulg.

kuştúyı s. pană; fulg.

kuş-yüzümü s. **1.** agrișă. **2.** (*bot.*) agriș (*lat., Ribes uva-crispa*).

kusmatamiri s. (*bot.*) ipecacuana (*lat., Cephaelis ipecacuanha; Uragoga ipecacuanha*).

kusu s. vomitare.

kut s. **1.** noroc; șansă. **2.** fericire.

kutan s. (*om.*) pelican comun; babiță (*lat., Pelecanus onocrotalus*).

kutan, pembe-sirtli- s. (*om.*) pelican cu spate roz (*lat., Pelecanus rufescens*).

kutanî, Dalmasiye- *s. (om.)* pelican creș (*lat., Pelecanus crispus*).
kutar *s. (iht.)* plevușcă (*lat., Leucaspius delineatus*).
kutargan *s., adj.* eliberator.
kutarilgan *adj.* descătușat; eliberat.
kutarma *s.* salvare; salvagardare; mântuire; purificare.
kutarmak *A. v.i.* a fi profitabil; a fi avantajos. **B. v.t.** a salva; a scăpa pe cineva; a elibera. // **•başin kutarmak** a-și salva pielea. **•para berip kutarmak** a răscumpăra. **•yakasin kutarmak** a-și salva pielea; a scăpa de...; **•zevahirni kutarmak** a salva aparențele. // **•Alla(h) kutarsin!** (*relig.*) doamne păzește!;
kutarmalik *s.* prețul răscumpărării.
kutaruw *s.* salvare; salvagardare; mântuire; purificare.
kutaruwgi *adj.* 1. salvator; eliberator. 2. mântuitor; purificator.
kutaygan *adj.* folositor; util.
kutayma *s.* folosire; utilitate.
kutaymagan *adj.* nefolositor; inutil.
kutaymak *v.i.* a fi folositor; a fi util.
kutaymama *s.* inutilitate.
kutaymaz *adj.* nefolositor; inutil.
kutayuw *s.* folosire; utilitate.
kutlama *s.* 1. felicitare. 2. sărbătorire; celebrare.
kutlamak *v.t.* 1. a felicita. 2. a sărbători; a celebra.
kutlaw *s.* 1. felicitare. 2. sărbătorire; celebrare.
kutli *adj.* fericit; norocos. // **•kutli yer** sanctuar.
kutliot *s. (bot.)* iarbă-usturoasă; usturoi-de-lac (*lat., Teucrium scordium*).
kutsal *adj.* sfânt; divin.
kutsalik *s.* sfințenie.
kutsalmak *v.i.* a se sfinți.
kutsama *s.* sfințire.
kutsamak *v.t.* a sfinți.
kutuk *s.* cutie; lădiță; navetă; pachet. // **•bîr kutuk sigara** un pachet de țigări. **•fişa kutugî** fișier. **•gem kutugî** iesle; troacă. **•hîz kutugî** cutie de viteze. **•kapali kutuk** (*fig.*) misterios. **•kardaşi bîr kutuk bombon ketire** fratele său aduce o cutie cu bomboane. **•pošta kutugî** căsuță poștală; cutie poștală. **•teneke kutugî** cutie de tinichea. **•teneke kutugî** conservă. **•tûtûn kutugî** tabacheră.
kutulgan *adj.* descătușat.
kutulma *s.* descătușare; salvare; eliberare. // **•kutulma marebesi** (*pol.*) război de eliberare.
kutulmak *v.i.* 1. a scăpa de; a se salva; a se elibera. 2. a se debarasa; a se descotorosi. 3. a se desprinde; a se detașa. // **•başi beladan kutulmamak** a nu mai scăpa de necazuri. **•uğuz kutulmak** a scăpa ieftin.
kutulmalik *s.* prețul răscumpărării.
kutuluş *s.* descătușare; salvare; eliberare. // **•kutuluş ğolinda sogışkanlar yaşasınlar!** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!; **•milliy kutuluş harbiyesi** (*pol.*) război de eliberare națională.
kutuluw *s.* descătușare; salvare; eliberare.
kutup *s. (geogr., fiz., mat.)* pol. // **•eksik kutup** (*fiz.*) polul negativ. **•kutup dóngelegi** cerc polar.

•menfiy kutup (*fiz.*) pol negativ. **•mîknatisiy kutup** (*fiz.*) pol magnetic. **•múspet kutup** (*fiz.*) pol pozitiv. **•sîrt kutubî** (*geogr.*) polul nord.
kutup-ayuwî *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar (*lat., Ursus maritimus*).
kutupgoklar *s. (fiz.)* polarizator.
kutup-kagayî *s. (om.)* pescăruș de ghețuri (*lat., Larus hyperboreus*).
kutup-karkildagi *s. (om.)* chiră polară; pescăriță polară (*lat., Sterna paradisaea*).
kutup-ketenkuşi *s. (om.)* înăriță de tundră (*lat., Carduelis hornemanni*).
kutuplaşkan *adj. (fiz.)* polarizat.
kutuplaşma *s. (fiz.)* polarizare.
kutuplaşmak *v.i. (fiz.)* a se polariza.
kutuplaştirmek *v.t. (fiz.)* a polariza.
kutuplaşuw *s. (fiz.)* polarizare.
kutupli *adj. (fiz.)* polarizat.
kutupluk *I. adj. polar. II. s. (fiz.)* polaritate.
kutup-martisi *s. (om.)* lup de mare pitic (*lat., Stercorarius parasiticus*).
kutup-şaklayî *s. (om.)* pescăruș de ghețuri (*lat., Larus hyperboreus*).
kutup-şamir-şullugî *s. (om.)* sitar de mal nordic (*lat., Limosa lapponica*).
kutup-şekildegi *s. (om.)* înăriță de tundră (*lat., Carduelis hornemanni*).
kutup-sarikaşi *s. (om.)* pitulice arctică (*lat., Phylloscopus borealis*).
Kutup-Yıldızı *s. (astr.)* steaua polară.
kutur *s. (mat.)* diametru; diagonală.
kuturgan *adj.* 1. turbat; sfruntat. 2. violent; turbulent. // **•kuturgan it** câine turbat.
kuturgandeli *adj.* nebun de legat; turbat; violent; furios.
kuturgandelişik *s.* nebunie; turbare; violență; furie.
kuturma *s.* 1. turbare. 2. (*fig.*) mânie.
kuturmak *v.i.* 1. a turba. 2. (*fig.*) a se mânia; a se înfuria.
kuturtmak *v.t.* 1. a determina să turbeze. 2. (*fig.*) a mânia; a înfuria.
kuturuw *s.* 1. turbare. 2. (*fig.*) mânie.
kuvve *s.* 1. forță; putere. 2. intenție; proiect.
kuvvede *adv.* în proiect.
kuvviy *adj.* cu forță; puternic.
kuw *I. adj.* alb-gălbui; galben pal; crem. **II. s. (om.)** lebădă de vară; lebădă albă (*lat., Cygnus olor*).
kuw, ak- *s. (om.)* lebădă de vară; lebădă albă (*lat., Cygnus olor*).
kuw, borazan- *s. (om.)* lebădă cu glas de trompetă (*lat., Cygnus buccinator*).
kuw, kara- *s. (om.)* lebădă neagră (*lat., Cygnus atratus*).
kuw, kara-moyinli- *s. (om.)* lebădă cu gâtul negru (*lat., Cygnus melanocoryphus*).
kuw, kişkene- *s. (om.)* lebădă mică (*lat., Cygnus columbianus; Cygnus bewickii; Cygnus columbianus bewickii*).
kuw, ôtken- *s. (om.)* lebădă de iarnă (*lat., Cygnus cygnus*).
kuwa *adj.* 1. bucuros. 2. frumos.
kuwalagan *s.* urmăritor.
kuwalama *s.* prigoană; izgonire; urmărire; alergare.

kuwalamak *v.t.* 1. a fugări; a goni. 2. (*fig.*) a urmări; a tinde spre. // **•kuwalap talamak** a hăitui; a prigoni. **•top kuwalamak** (*sport*) a juca fotbal.
kuwalangan-talangan *adj.* prigonit.
kuwalap-talangan *adj.* hăituit; gonit.
kuwalaşmak *v.i.* a se fugări reciproc; a se alerga reciproc.
kuwalatmak *v.t.* a determina să fugă; a determina să gonească; a determina să urmărească.
kuwalaw *s.* prigoană; izgonire; urmărire; alergare.
kuwalawgi *s.* hăitaș; gonaci.
kuwalaw-talaw *s.* prigoană.
kuwana-kuwana *adv.* cu plăcere; cu bucurie.
kuwandirgan *adj.* îmbucurător.
kuwandirmak *v.t.* a bucura.
kuwandiruwgi *adj.* îmbucurător.
kuwangan *adj.* mândru.
kuwaniş *s.* bucurie; satisfacție; mulțumire.
kuwanişli *adj.* bucuros.
kuwanişmak *v.i.* a se bucura (*laolaltă*).
kuwanmak *v.i.* 1. a se bucura. 2. a se mândri; a fi mândru. // **•işimden kuwanaman** mă bucur din suflet. **•men kelgenge babam bek kuwandî** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. **•talebesi úşun kuwana** se bucură pentru elevul său.
kuwantkan *adj.* îmbucurător.
kuwantmak *v.t.* a bucura. // **•menî heş kuwantmaz** nu mă bucură deloc.
kuwantuwgi *adj.* îmbucurător.
kuwanuw *s.* bucurie.
kuwars *s. (geol.)* cuarț.
kuwat *s.* 1. putere; forță; vigoare; tonus. 2. proprietate; calitate. 3. intensitate. // **•kuwat almak** a prinde puteri; a se fortifica; a se întări. **•kuwat bermek** a da puteri; a fortifica; a întări. **•kuwatî getmek** a sta în puterea cuiva. **•kuwatî irimek** a i se slei puterile; a se istovi. **•kuwatî pîtmek** a i se sfârși puterile; a se istovi. **•kuwatîn kótermek/yükseltmek** (*mat.*) a ridica la putere. **•kuwatîn salmak** a-și pune toate puterile; a-și aduna puterile; a se forța; a se strădui. **•kuwatka kelmek** a veni la putere (*pol.*). **•kuwattan túşmek** a fi stors de puteri; a slăbi; a se epuiza; a cădea de la putere. **•kuwattan túşúrmek** a storce de puteri; a slăbi; a epuiza; a doborî de la putere. **•taa bek kuwatîn toplamak** a se îndârji. // **•bar kuwatî man** din răsputeri. **•deñiz kuwatlarî** (*mil.*) forțe navale. **•haleketberúwgi kuwat** imbold. **•igra kuwatî** (*pol.*) putere executivă; organ executiv. **•iktisatiy kuwat** potențial economic. **•kaytarma kuwatî** (*pol.*) drept de veto. **•kóşirgen/muharrik kuwat** forță motrice. **•kuwat siropi** sirop tonic. **•kuwatî yerinde** în plină putere. **•merkezdenkaşkan/ózektenk aşkan kuwat** forță centrifugă. **•merkezgetartar/ózekketarta r kuwat** (*fiz.*) forță centripetă. **•şalısuw kuwatî** putere de muncă. **•ses kuwatî** (*d. sunete*)

volum. •**tartma/ğazibe kuwatî** forță de atracție. •**teşriy kuwat** (pol.) putere legislativă. •**ûretim/istihsal kuwatları** forțe de producție. •**volt kuwatî** voltaj.

kuwatalgan *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.

kuwataluw *s.* întremare; înzdrăvenire; întărire; fortificare.

kuwatberúwǵı *s.* (fiz.) amplificator.

kuwatbílímı *s.* energetică.

kuwatınsalğan *adj.* înverșunat; sforțat; opintit.

kuwatıpítken *adj.* vlăguit.

kuwatlandırma *s.* fortificare.

kuwatlandırmak *v.t.* 1. a întări; a fortifica. 2. a întăți; a intensifica.

kuwatlandırw *s.* fortificare.

kuwatlandırwǵı *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator. // •**kuwatlandırwǵı edat** (lingv.) particulă intensificatoare.

kuwatlangan *adj.* întărit.

kuwatlanma *s.* întărire.

kuwatlanmak *v.i.* 1. a se întări; a se fortifica. 2. a se întăți; a se intensifica.

kuwatlanw *s.* întărire.

kuwatlar *s., pl.* forțe armate; forțe militare. // •**marebe deñız kuwatları** (mil.) flotă militară.

kuwatlı *adj.* 1. puternic; plin de forță; viguros; tonic; forte. 2. motrice. // •**arslan kaplan kadar kuwatlı** leul este tot așa de puternic ca tigru. •**kuwatlı ğel** vânt puternic.

kuwatlık *adj.* 1. putere; forță; vigurozitate; robustețe. 2. vehemență.

kuwatlituyum *s.* senzație.

kuwatlituyumlı *adj.* senzațional.

kuwatólşer *s.* (fiz.) dinamometru.

kuwatpítirgen *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; obositor; epuizant; extenuant.

kuwatsalw *s.* înverșunare; sforțare; opintire.

kuwatsız *adj.* fără putere; slab; neputincios; atonic.

kuwatsızlık *s.* lipsă de forță; slăbiciune; neputință; atonie.

kuwattantúşurgen *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; obositor; epuizant; extenuant.

kuwattoplamaşı *s.* îndărijire.

Kuwayit *s.* (topon.) Kuweit.

kuwayıtlı *s., adj.* kuweitian.

kuwdurmak *v.t.* a determina să gonească; a determina să izgonească; a determina să alunge; a determina să abolească.

kuwet *s.* 1. putere; forță; vigoare; tonus. 2. proprietate; calitate. 3. intensitate.

kuwet-ı ıgra *iz.prsn. (pol.)* putere executivă.

kuwet-ı teşriye *iz.prsn. (pol.)* putere legislativă.

kuwetírigen *adj.* vlăguit; slăbit; surmenat.

kuwetírítken *adj.* vlăguitor.

kuwetlendirme *s.* fortificare.

kuwetlendirme *v.t.* 1. a întări; a fortifica. 2. a întăți; a intensifica.

kuwetlendirúwǵı *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator.

kuwetlengen *adj.* întărit.

kuwetlenme *s.* întărire.

kuwetlenmek *v.i.* 1. a se întări; a se fortifica. 2. a se întăți; a se intensifica.

kuwetler *s., pl.* forțe armate; forțe militare.

kuwetlí *adj.* 1. puternic; plin de forță; viguros; tonic; forte. 2. motrice.

kuwetlík *adj.* 1. putere; forță; vigurozitate; robustețe. 2. vehemență.

kuwetólşer *s.* (fiz.) dinamometru.

kuwetsız *adj.* fără putere; slab; neputincios.

kuwetsızlık *s.* lipsă de forță; slăbiciune; neputință.

kuwettentúşken *adj.* vlăguit; slăbit; surmenat.

kuwettentúşw *s.* vlăguire; slăbire; surmenaj.

kuwı, koskorba- *s. (om.)* lebedă coscorba (lat., *Coscoroba coscoroba*).

kuwka *s. (anat.)* scrot.

kuw-kazı *s. (om.)* găscă chinezească; găscă lebedă (lat., *Anser cygnoides*).

kuwmak *v.t.* a goni; a izgoni; a alunga; a aboli. // •**atağolın/ádet kuwmak** a respecta tradițiile. •**ğolın kuwmak** a călca pe urmele cuiva; a-i lua pilda. •**kuwup geşmek** a se succeda; a se perinda; a se înșira. •**şaytanın kuwmak** (relig.) a-i launga dracii; a-l exorciza.

kuwulgan *adj.* 1. alungat; izgonit. 2. abolit.

kuwulmak *v.i.* a fi izgonit; a fi alungat; a fi abolit.

kuwup-geşken *adj.* consecutiv; înșirat; succesiv; înlăntuit.

kuwup-geşw *s.* perindare; succedare; succesiune; înlăntuire.

kuwurdama *s.* ugit; gângurit.

kuwurdamak *v.i. (d. porumbei)* a ugi; a gânguri.

kuwurdaw *s.* ugit; gângurit.

kuwurşak *s.* păpușă; marionetă.

kuwurşakşı *s.* păpușar.

kuwuş *s.* 1. arest; carceră; celulă; temniță. 2. izgonire; alungare. 3. exorcism; invocarea duhurilor; incantație. 4. salon de spital; dormitor de internat. 5. chilie. 6. cavitate; scobitură; scorbura. 7. peșteră; grotă; cavernă.

kuwuşka *s.* cușcă.

kuwuşlı *adj.* cavernos; scorburos.

kuwuşturma *s. (jur.)* urmărire. // •**adli kuwuşturması yapmak** (jur.) a urmări pe cale judiciară. •**kuwuşturmaga oğıramak** a fi urmărit pe cale judiciară.

kuwuşturmak *v.t.* 1. a urmări; a ține sub observație; a supraveghea. 2. a fugări; a goni. 3. (jur.) a urmări.

kuwuşturmazlık *s. (gram.)* anacolut.

kuwuşturuw *s. (jur.)* urmărire.

kuwuw *s.* alungare; izgonire; abolire.

kuy *s.* fântână; puț; fosă. // •**arteziyana kuyı** fântână arteziană. •**kuy kulası** schelă petrolieră; sondă.

kuy *s.* 1. caracter; natură; fire. 2. deprindere; obișnuință; obicei; meteahnă; viciu; patimă. 3. (fig.) viciu; manie; nărav. // •**kuyun şigarmak** a-și arăta năravul; a se nărași.

Kuy, Kara- *s. (topon.)* ("Fântâna Neagră") Valea Dacilor (jud. Constanța).

kuyaň *I. adj. (med.)* sciatic. **II. s. (med.) sciatică.**

kuyaş *s.* soare.

kuyaşuw *s.* foraj.

kuydurmak *v.t.* a determina să

toarne.

kuyışıkkın *adj.* năraș.

kuylangan *adj.* năraș.

kuylanma *s.* năraș.

kuylanmak *v.i.* a se nărași.

kuylanuw *s.* năraș.

kuylar *s., pl.* moravuri; apucături; vicii.

kuyli *adj. (fig.)* vicios; năraș. // •**kuyli at** cal năraș.

kuyma *s.* 1. turnare; vărsare; deversare. 2. perete; zid.

kuymak *v.t.* a turna; a vărsa; a deversa. // •**beton kuymak** a betona.

kuyruk *s.* 1. (anat.) coadă. 2. (fig.) supliment; apendice. 3. șir de oameni; rând; coadă. // •**kuyrugun túymek/kalaş etmek** a-și face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furie; a o șterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva. •**kuyruguna basmak** a călca pe cineva pe coadă; a-l jigni. •**kuyruguna teneke baylamak** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. •**kuyruk ğellemek/sallamak** a da din coadă; a se gudura; a se linguși; a se bucura. •**kuyruk yapmak** a face coadă. •**kuyrukka kırmek** a intra la coadă. // •**etek kuyrugı** trenă. •**itniñ kuyrugunda** precum câinii cu covrigi în coadă; din belșug.

kuyrukğellenen *adj.* lingușitor.

kuyrukğelleme *s.* gudurare.

kuyrukli *adj.* cu coadă.

kuyrukliydiz *s. (astr.)* cometă.

kuyruksallagan *adj.* lingușitor.

kuyruksogımı súyegı *s. (anat.)* os sacral; sacrum; crucea-șalelor.

kuyruksuz *adj.* fără coadă.

kuyruksallar *s. (orn.)* codobatură; prundar (lat., *Motacilla*).

kuyruksallar, ak- *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb (lat., *Motacilla alba*).

kuyruksallar, alaşa- *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african (lat., *Motacilla aguimp*).

kuyruksallar, boz- *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur (lat., *Motacilla cinerea*).

kuyruksallar, sarı- *s. (orn.)* codobatură galbenă (lat., *Motacilla flava*).

kuyruksallar, sarı-baş- *s. (orn.)* codobatură cu cap galben (lat., *Motacilla citreola*).

kuyruksuz-bürkút *s. (orn.)* vultur african (lat., *Terathopius ecaudatus*).

kuytı *adj.* 1. (d. locuri) retras; izolat; dosnic. 2. (d. locuri) rece; răcoros.

kuytuluk *s.* răcoare.

kuyulgan *adj.* 1. turnat. 2. (d. păr) căzut. 3. (d. frunzele copacilor) scuturat.

kuyulgan-burgas *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).

kuyulgan-tal *s. (bot.)* salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).

kuyulma *s.* 1. vărsare; revărsare; deversare; turnare. 2. (d. păr) revărsare; cădere. 3. (d. frunzele copacilor) scuturare. // •**şáš kuyulması** căderea părului; calviție.

kuyulmak *v.i.* 1. a se vărsa; a se revărsa; a se deversa; a fi turnat. 2. (d.

frunzele copacilor) a se scutura. **3.** (*d. pâr*) a se revârșa; a cădea. // **•şâşî kuyulmak** a i se revârșa părul; a-i cădea părul. **•tışlerî kuyulmak** a-i cădea dinții. **•yapragî kuyulmak** a se desfrunzi.

kuyuluw s. 1. vârsare; revârsare; deversare; turnare. **2.** (*d. pâr*) revârsare; cădere. **3.** (*d. frunzele copacilor*) scuturare.

kuyumgî s. bijutier.

kuyunşigarması s. nărvire.

Kuyusî, Idris- s. (*topon.*) ("Fântâna lui Idris") Veteranu (*jud. Constanța*).

Kuyusî, Kerim- s. (*topon.*) ("Fântâna lui Kerim") Zorile (*jud. Constanța*).

Kuyusî, Mahmut/Mamut- s. (*topon.*) ("Fântâna lui Mahmut") Izvoru Mare (*jud. Constanța*).

Kuyuşuk/Kuyuğuk s. (*topon.*) ("Fântânița") Cuiugiuc (*jud. Constanța*).

Kuyusî, Çifit- s. (*topon.*) Yovkovo (*Dobrich, Bulgaria*).

kuyuw s. 1. turnare; vârsare; deversare. **2.** perete; zid.

kuz s. umbră.

kuzbare s. (*bot.*) coriandru (*lat., Coriandrum sativum*).

kuzgî s. (*orn.*) corb (*lat., Corvus corax*).

kuzgikilişi s. (*bot.*) gladiolă; săbiuță (*lat., Gladiolus gandavensis*).

kuzgun s. (*orn.*) corb (*lat., Corvus corax*).

Kuzgun s. (*topon.*) Ion Corvin (*jud. Constanța*).

kuzgun, kalîn-tumşuklî- s. (*orn.*) corb cu cioc gros (*lat., Eurystomus glaucurus*).

kuzgun, kizil- s. (*orn.*) dumbrăveancă roșie (*lat., Coracias naevia*).

kuzgun, kók- s. (*orn.*) cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (*lat., Coracias garrulus*).

kuzgun, pembe-karînlî-kók- s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu piept roz (*lat., Coracias caudata*).

kuzgun, tel-kuyrukli-kók- s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (*lat., Coracias abyssinicus*).

kuzgun, yakalî- s. (*orn.*) corb gulerat (*lat., Corvus albicollis*).

kuzgunî, Hint-kók- s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră indiană (*lat., Coracias benghalensis*).

kúder s. (*zool.*) bizam; ondatra (*lat., Ondatra zibethica*).

kúf I. *adj.* alb. **II.** s. mucegai.

kúfe s. paner; coș.

kúflengen *adj.* 1. muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat. **3.** învechit; înnobilat.

kúflenmek *v.i. (fig.)* a se învechi; a se înnobila. **1.** a mucegai. **2.** (*fig.*) a se învechi; a se perima.

kúflenúw s. 1. mucegăire. **2.** învechire; înnobilare. **3.** învechire; perimare.

kúflî *adj.* învechit; înnobilat. **1.** muced; mucegăit. **2.** învechit; perimat.

kúfran s. nerecunoștință; ingratitudine.

kúfranlî *adj.* nerecunoscător; ingrat.

kúfretîlgen *adj.* înjurat; suduit.

kúfretmek *v.t.* a insulta; a aduce injurii; a înjura.

kúfúr s. 1. înjurătură; insultă. **2.** blasfemie.

kúfúrgî *adj.* insultător; jignitor.

kúkúrt s. (*chim.*) sulf; pucioasă.

kúkúrtlî *adj. (chim.)* sulfuros; sulfuric. // **•kúkúrtlî suw** apă sulfuroasă.

kúl I. *adj.* scrum și cenușă; praf și pulbere; distrus. **II.** s. cenușă; scrum. // **•ğagîp kúlún şigarmak** a incinera. **•kózîne kúl úpürmek** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înșela. **•kúl bolmak** a se preface în scrum și cenușă; a se face praf și pulbere. **•kúl ğutmak** a tăcea și a le trage; a tăcea și a înghiți. // **•ğangan kúl** tăciune. **•kúl suwî** leșie.

kúl *adj.* întreg; tot; complet.

kúlbastî s. (*gastron.*) friptură la grătar.

kúlbe s. (*bot.*) schinduf (*lat., Trigonella foenum graecum*).

kúldan s. scrumieră.

kúldiy *adj.* cenușiu. // **•suratî/şirayî kúldiy kesîlmek** a se întuneca la față. // **•şirayî kúldiy** palid la față.

kúldürĝen *adj.* comic; hazliu; ridicol.

kúldürme s. comedie; farsă; comicărie.

kúldürmek *v.t.* a determina să rădă; a stărni răsul; a amuza. // **•kalkka kúldürmek** a face pe cineva de răsul lumii.

kúldürmelî *adj.* comic; hazliu. // **•kúldürmelî faĝiya** tragicomedie.

kúldürmelî-feĝiy *adj.* tragicomic.

kúldürülmek *v.i.* a fi făcut să rădă; a fi făcut să se amuze.

kúldürúw s. comedie; farsă. // **•kúldürúw tuyuwî man** cu simțul umorului.

kúldürüĝî I. *adj.* comic; hazliu; ridicol; rizibil. **II.** s. umorist. // **•kúldürüĝî resîmîn yapmak** a caricaturiza. // **•kúldürüĝî resîm** caricatură. **•kúldürüĝî ressam** caricaturist.

•kúldürüĝî taklit parodie.

kúldürüĝülúk s. comicărie.

kúle/kule s. turn; foișor; turlă; schelă; sondă.

kúle-kúle *adv.* cu bine; surâzând.

kúlfet s. 1. trudă; muncă grea. **2.** oboseală; osteneală. **3.** neliniște; îngrijorare. **4.** ceremonie; solemnitate.

kúlfetlî *adj.* 1. greu; dificil; anevoios. **2.** ceremonios; afectat.

kúlfetşî *adj.* silitor.

kúlĝen-kagay s. (*orn.*) pescăruș răzător (*lat., Larus articilla*).

kúlĝen-karkildak s. (*orn.*) pescăriță răzătoare (*lat., Gelocheilidon nilotica; Sterna nilotica*).

kúlĝen-şaklay s. (*orn.*) pescăruș răzător (*lat., Larus articilla*).

kúlĝenyúzlî *adj.* surâzător; zâmbitor; amabil; îndatoritor; atent; primitor; serviabil.

kúlĝenyúzlık s. amabilitate.

kúliiy *adj.* întreg; tot; complet.

kúlişikkan *adj.* incinerat.

kúliiy *adj.* complet; întreg; deplin; tot.

kúliiyat s. opere complete.

kúliiyet s. totalitate; total.

kúliiyĝe *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.

kúllúk s. 1. cenușar. **2.** scrumieră.

kúlme s. răs.

kúlmegen *adj.* ursuz.

kúlme **A.** *v.i.* 1. a râde. **2.** a se amuza; a face haz; a se distra. **B.** *v.t.* a lua în derădere; a-și bate joc (*de cineva*). // **•işî-bawurî man kúlme** a râde în hohote. **•kúlúp ĝibermek** a pufni în răs.

•mîyîkastîndan kúlme a râde pe sub mustață; a râni. **•sakalîna kúlme** a râde în barbă; a chicoti.

•yúzî kúlme a-i râde inima; a-i râde mustața; a se bucura. **•yúzüne kúlme** a-i râde cuiva în nas. // **•kúletan** râde frecvent. **•kúlgúm kelse** dacă o să-mi vină să răd.

•kúlúp ĝiberdî a izbucni în răs.

•yúzge kúlĝen lingușitor.

kúlme *adv.* de răs; din cauza răsului. // **•kúlme** **kúlme** *adj.* ursuz.

kúlmiykalîr *adj.* ursuz.

kúlrengî *adj.* cenușiu; gri; sur.

kúlrengî-dogan s. (*orn.*) șoim cenușiu (*lat., Falco concolor*).

kúlrengî-ĝelkuwgan s. (*orn.*) ielcovan cenușiu; furtunar cenușiu; pasărea-furtunii cenușie (*lat., Puffinus griseus*).

kúlrengî-karkara s. (*orn.*) stârc cenușiu; bătlan (*lat., Ardea cinerea*).

kúlrengî-şapur s. (*orn.*) stârc cenușiu; bătlan (*lat., Ardea cinerea*).

kúlrengî-togan s. (*orn.*) șoim cenușiu (*lat., Falco concolor*).

kúlşe s. lingou.

kúlşigarması s. incinerare.

kúl-sirtlî-suwbuga s. (*orn.*) stârc cu spate cenușiu (*lat., Ixobrychus sturmii*).

kúltabak s. scrumieră.

kúlte s. 1. lingou. **2.** snop; legătură; mănunchi. **3.** (*geol.*) rocă. **4.** scul; jurubiță; ghem; bobină.

kúltúr I. *adj.* cultural. **II.** s. cultură.

kúltúrlî *adj.* 1. cultural. **2.** cult; instruit.

kúltúrsúz *adj.* incult; neinstruit.

kúltúrsúzlık s. ignoranță; incultură.

kúlúmsúregen *adj.* zâmbitor; surâzător. // **•kúlúmsúregen yúz** față zâmbitoare.

kúlúmsúreme s. zâmbet; surâs.

kúlúmsúremek *v.i.* a zâmbi; a surăde.

kúlúmsúrew s. zâmbet; surâs.

kúlúmsúrewĝî *adj.* zâmbitor; surâzător.

kúlúnş *adj.* 1. hazliu; comic. **2.** caraghios.

kúlúnşlık s. 1. caraghioslăc. **2.** haz; comicărie.

kúlústúr *adj.* uzat; demodat; ordinar.

kúlústúrlúk s. uzare; demodare; desuetudine.

kúlúş s. răs; ilaritate. // **•mîyîkastîndan kúlúş** rânjet.

kúlúşmek *v.i.* a râde laolaltă; a face haz laolaltă.

kúlúşşeseĝî s. (*bot.*) mireasă (*lat., Coleus blumei*).

kúlúştuwurgan *adj.* ridicol; rizibil; caraghios.

kúlúw s. ilaritate.

kúmbet s. 1. (*arhit.*) cupolă. **2.** protuberanță; proeminență; ieșitură; umflătură; ridicătură. **3.** calotă.

kúmbetlî *adj.* protuberant; proeminent; ieșit; umflat; ridicat.

kúmes s. cotet; cotineată.

kún s. 1. soare. **2.** zi; ziuă. // **•kún agarmak** a se lumina de ziuă. **•kún etmek** a-și petrece zilele; a trăi. **•kún kawuşmak** a se bate

ziua cu noaptea; a se însela. • **kún kórmek** a-și trăi traiul. • **kún kórmemek** a nu avea zile bune cu cineva. • **kún kóstermemek** a-i face cuiva zile fripte; a-l chinui. • **kún tuwmak** a răsar la mână cuiva. • **kún kalmak** a ajunge la mână cuiva. • **kúnleri sayuwli bolmak** a avea zilele numărate. • **kúnlerin geşirmek** a-și petrece zilele; a trăi. // • **akir kúnlerde** în ultimele zile. • **at kúní** onomastic. • **bayram kúní** zi de sărbătoare. • **bırkaş kún ewel** acum câteva zile. • **bo kúnlerde** zilele acestea. • **boş kún** zi liberă. • **búgún iş kúní** azi e zi de lucru. • **búgungí künde** în ziua de astăzi. • **bútún kún ğolda edik** am călătorit toată ziua. • **dinlenme/istirahat kúní** zi de odihnă. • **ekí kún arasında solgan da kúygen** în decurs de două zile și-a pierdut vigoarea. • **ertesí kún** a doua zi. • **ğaz kúní** zi de vară. • **ğaznín kúní siğak bolir** vara este cald. • **geşen kúnlerde** zilele trecute. • **ğuma kúní** ziua de vineri. • **iş kúní** zi de lucru. • **kara kún dosti** prieten la nevoie. • **kaş kún?** câte zile?; • **kayirli kúnler!** bună ziua!; • **kiskaayaklılar kúní** ziua femeii. • **kışnín kúní suwlar buzlar** iarna îngheață apele. • **kıygamet kúní** sfârșitul lumii. • **kún aydın!** bună ziua!; • **kún tertibi** agendă. • **kúneşli kún** zi însorită. • **kúnnún birinde** într-o bună zi; într-o zi; odată. • **kúnnún konisi** subiectul zilei. • **kúnúnúz aydın bolsın!** bună ziua!; • **men kelmeden bir kún ewel** cu o zi înaintea venirii mele. • **onbeş kúnlik** bilunar. • **onbeş kúnlik dergi** revistă bilunară. • **şalışmak kúnleri** zile de muncă. • **sızni kúnler men bekledik** v-am așteptat zile de-a rândul. • **tatıl kúní** zi liberă. • **yaş kúnúnúz múbarek bolsın!** la mulți ani! (urare de ziua de naștere); • **yaş/tuwum kúní** zi de naștere.

kúnyadın interj. bună ziua!;

kúnaylanir s. (astr.) solstițiu. // • **ğaz kúnaylaniri** (astr.) solstițiu de vară. • **kış kúnaylaniri** (astr.) solstițiu de iarnă.

kúnbatır I. adv. partea dreaptă. II. s. (geogr.) vest; apus; occident.

kúnbatardan adv. vestic; din vest; din dreapta.

kúnbatargeli s. (d. vânt) zefir.

kúnbatarli adj. occidental; vestic; de dreapta.

kúnbatması s. apus de soare; asfințit; amurg; inserare.

kún-begún adv. din zi în zi; zilnic.

kúnberitli s. (astr.) periheliu.

kúnbeti s. (geogr.) sud.

Kúnbeti-Afrika s. (topon.) Africa de Sud.

kúnbeti-afrikali s., adj. sud-african.

Kúnbeti-Amerika s. (topon.) America de Sud.

kúnbeti-amerikali s., adj. sud-american.

Kúnbeti-Kore s. (topon.) Coreea de Sud.

kúnbeti-koreli s., adj. sud-corean.

kúnbeti-kúnbatır s. (geogr.) sud-vest.

kúnbeti-kúntuwar s. (geogr.) sud-

est.

kúnbetli adj. sudic; de sud.

künde adv. zilnic; pe zi; per diem. // • **ekí künde bir** o dată la două zile.

kúndelik I. adj. zilnic; cotidian; pe zi; per diem. II. s. 1. salariu (de zilier). 2. jurnal; agendă. // • **kúndelik gázata** cotidian. • **kúndelik işler** activități cotidiene. • **kúndelik masiraplık** diurnă. • **kúndelik men** cu ziua.

kúndelikşi s. zilier; salahor.

kúndelikşilik s. muncă de zilier; salahorie.

kúndem s. 1. ordine de zi. 2. actualitate.

kúndemgekelgen adj. actualizat.

kúndemgeketiruw s. actualizare.

kúndemgeuydurur s. actualizare.

kúndemgeuygan adj. actualizat.

kúndemli adj. actual.

kúnden-kúnge adv. din zi în zi; zilnic.

kúndeñkleşir s. (astr.) echinocțiu. // • **baár kúndeñkleşiri** (astr.) echinocțiu de primăvară. • **kúz kúndeñkleşiri** (astr.) echinocțiu de toamnă.

kúndeş s. concubină; una dintre mai multe soții.

kúndúk I. adj. (anat.) ombilical. II. s. (anat.) ombilic; buric. // • **kúndúk baylamı** (anat.) cordon ombilical.

kúndúklúk adj. (anat.) ombilical.

kúndúz adv. ziua; în cursul zilei. // • **keşeni kúndúzge katmak** a face din noapte zi. // • **kúndúz boldi** s-a făcut ziua. • **kúndúz newbeti** schimb de zi.

kúndúzlúk adj. (d. îmbrăcăminte) de zi.

kúneş s. 1. soare. 2. sud; miazăzi. // • **kúneş batmak** a apune soarele. • **kúneş ğakmak** a se arde la soare; a se bronză; a face insolație. • **kúneş wurmak** (d. soare) a dogori; a bate. • **kúneşte ğanmak** a se arde la soare; a se bronză. // • **akşamga taban kúneş kizdirmay** spre seară soarele nu dogorește. • **al kúneş** soare dogoritor. • **ğawundan soñra kúneş şikti** după ploaie a ieșit soarele. • **kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy** de când a apus soarele tot toarnă și toarnă. • **kúneş batmadan ewel** înainte de apusul soarelui. • **kúneş bulutlarnın artından boylandi** soarele a apărut din spatele norilor. • **kúneş erkesi** energie solară. • **kúneş ğaga** soarele dogorește. • **kúneş ğariklamasi** radiație solară. • **kúneş ğariklari** raze solare. • **kúneş ğiltiray** soarele strălucește. • **kúneş kózildirigi** ochelari de soare. • **kúneş kutubi/ğeheti** (geogr.) polul sud. • **kúneş sáati** cadran solar. • **kúneş şemsiyesi** umbrelă de soare. • **kúneş sistemi** (astr.) sistem solar. • **kúneş şomınması** baie de soare; plajă. • **kúneş tağı** coroană solară. • **kúneş tuwmasi** răsărit de soare. • **kúneşniñ tayifi** spectru solar. • **kúneşniñ tuwuwi** răsăritul soarelui.

kúneşbatması s. apus de soare; asfințit; amurg; inserare.

kúneşbeti s. sud; miazăzi.

kúneşbúlbúli s. (orn.) pasărea-soarelui (lat., *Leiothrix lutea*).

kúneş-gúli s. (bot.) roua-cerului

(lat., *Drosera rotundifolia*).

kúneşgúzeli s. (bot.) crin-galben (lat., *Hemerocallis flava*).

kúneşğakması s. insolație; bronzare.

kúneşkutubi s. polul sud.

kúneşlenme s. plajă. // • **kúneşlenme takimi** costum de baie. • **kúneşlenme yeri** plajă.

kúneşlenmek v.i. a face plajă.

kúneşli I. adj. însorit; cu soare. II. s., adj. (d. oameni) sudic; meridional. // • **kúneşli kók** cer însorit. • **kúneşli Kóstenğege koş keldiniz!** bine ați venit în însorita Constanța!; • **kúneşli kún** zi însorită.

kúneşlitedaviy s. (med.) helioterapie.

kúneşsi adj. (geogr.) sudic; austral.

kúneşteğan adj. ars de soare; bronzat.

kúneşteğanma s. ardere la soare; bronzare.

kúngi adj. actual.

kúnikalgan adj. dependent.

kúnikalma s. dependentă.

kúnkawuşması s. inserare; crepuscul; amurg; asfințit.

kúnkaytimi s. (astr.) solstițiu.

kúnkóstermegen adj. chinuitor.

kúnkóstermeme s. chinuire.

kún-kúnge adv. de la o zi la alta. // • **kún-kúnge hep siğak bola** de la o zi la alta se face tot mai cald.

kúnli adj. datat.

kúnlik s. (bot.) livan (lat., *Boswellia sacra*).

kúnortasi s. amiază.

kúnortasından ewel adj. înainte de amiază; antemeridian.

kúnortasından soñ adj. de după amiază; postmeridian.

kúnazar s. (astr.) afeliu.

kúnsayım s. calendar. // • **kúnsayım yılı** an calendaristic.

kúnsayimli adj. cu calendar. // • **kúnsayimli sáat** ceas cu calendar.

kúntabak s. (bot.) floarea-soarelui (lat., *Helianthus annuus*). // • **kúntabak mayi** ulei de floarea soarelui.

kúntayak s. (și mat.) rază.

kúntayakli adj. radial.

kúntayakli-bitoti s. (bot.) vârtejul-pământului; păducher (lat., *Pedicularis verticillata*).

kúntayaklılar s., pl. (zool., bot.) radiate.

kúntutulması s. eclipsă de soare.

kúntuwar I. adv. partea stângă. II. s. (geogr.) răsărit; est; orient. // • **kúntuwarğa karagan** orientat spre est.

Kúntuwar, Orta- s. (topon.) Orientul Mijlociu.

Kúntuwar, Uzak- s. (topon.) Orientul Îndepărtat.

Kúntuwar, Yakın- s. (topon.) Orientul Apropiat.

kúntuwar-alaşa-delitaşı s. (orn.) pietrar negru asiatic (lat., *Oenanthe picata*).

kúntuwar-bakşa-geleşesi s. (orn.) silvie estică de grădină (lat., *Sylvia crassirostris*).

kúntuwar-balşibin-sari s. (orn.) viespar estic (lat., *Pernis ptilorhynchus*).

kúntuwar-balşibin-toynagi s. (orn.) viespar estic (lat., *Pernis ptilorhynchus*).

Kúntuwarbeti-Timor s. (topon.)

Timorul de Est.
kúntuwardan *adv.* estic; din est; din stânga.
kúntuwar-ğelbegesi *s. (orn.)* pitulice balcanică (*lat., Phylloscopus orientalis*).
kúntuwar-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan estic; furtunar estic; pasărea-furtunii estică (*lat., Puffinus yelkouan*).
kúntuwarlî *adj.* estic; oriental.
kúntuwarşî *s.* orientalist.
kúntuwar-şibîngîşî *s. (orn.)* muscar estic (*lat., Sayornis phoebe*).
kúntuwarşîlik *s.* orientalistică.
kúntuwar-sarikaşî *s. (orn.)* pitulice balcanică (*lat., Phylloscopus orientalis*).
kúnlegen *adj.* invidios; pizmaş.
kúnleme *s.* invidie; pizmă.
kúnlemek *v.t.* a invidia; a pizmui.
kúnlengen *adj.* invidiat; pizmut.
kúnlenmek *v.i.* a fi invidiat; a fi pizmut.
kúnşî *s., adj.* invidios; pizmaş.
kúnşúlúk *s.* invidie; pizmă.
kúp *I. adj.* alb. *II. s.* mucegai. // **•kúp baylamak** a prinde mucegai; a mucegai.
kúpbaskan *adj.* muced; mucegai.
kúpbasuw *s.* mucegai.
kúpbaylagan *adj.* muced; mucegai.
kúpbaylaw *s.* mucegai.
kúpe *s.* cercel.
kúpe-kúndúz *adv.* ziua; în plină zi; în toiu zilei; în amiaza mare.
kúpelemek *v.t.* a împodobi cu cercei; a cercela.
kúpelengen *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
kúpelenmek *v.i.* a se împodobi cu cercei; a se cercela.
kúpelî *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
kúpeşegî *s. (bot.)* fucsie; cerceluş (*lat., Fuchsia*).
kúpeşte *s. (nav.)* bord. // **•kúpeştege geşirmek** a transborda. // **•kúpeşte konşası** (*tehn.*) tablou de bord.
kúpeştegeşeirme *s.* transbordare.
kúpeştegeşeşken *adj.* transbordat.
kúpleme *s. (med.)* hidropizie.
kúplengen *adj.* 1. muced; mucegai. 2. învechit; perimat. 3. învechit; înnobilat.
kúplenmek *v.i. (fig.)* a se învechi; a se înnobila. 1. a mucegai. 2. (*fig.*) a se învechi; a se perima.
kúplenúw *s.* 1. mucegai. 2. învechire; înnobilare. 3. învechire; perimare.
kúplî *adj.* învechit; înnobilat. 1. muced; mucegai. 2. învechit; perimat.
kúpme *s.* somieră.
kúppe *s.* chiftea; chifteluţă.
kúrbetşî *adj.* înstrăinat.
kúrbetşîlik *s.* înstrăinare.
kúrdan *s.* scobitoare.
kúrdanlama *s.* scobire cu scobitoare.
kúrdanlamak *v.t.* a scobi cu scobitoare. // **•tîşlerîn kúrdanlamak** a se scobi în dinţi.
kúrdanlangan *adj.* scobit cu scobitoare.
kúrdanlanmak *v.i.* a se scobi cu scobitoare.
kúre *s.* cerc; sferă; glob; globulă.
kúre *s.* furnal.
kúrek *s.* 1. lopată. 2. vâslă; lopată; ramă. // **•agintîga kúrek şekmek** a munci fără rost. **•kúrek**

tartmak a vâsli; a da la lopată. // **•kúrek ğezasî** (*jur.*) muncă silnică. **•kúrek ğezasî algan** ocnaş.
kúrek súyegî *s. (anat.)* omoplat; scapulă.
kúrekbaş *s.* fâraş.
kúrekleme *s.* lopătare; dare la lopată.
kúrekleme *v.i., v.t.* a lopăta; a da la lopată.
kúrekmúyúz *s. (zool.)* cerb-lopătar (*lat., Cervus dama*).
kúrekşalar *s.* vâslaş.
kúrekşî *s. (orn.)* raţă lingurar (*lat., Anas clypeata; Spatula clypeata*). 1. vâslaş.
kúrekşî, kîzil- *s. (orn.)* raţă lopătar roşie (*lat., Anas platalea*).
kúrekşî-Afrika-Murunî-órdegî *s. (orn.)* raţă lopătar de Cap (*lat., Anas smithii*).
kúrekşî-Australiye-órdegî *s. (orn.)* raţă lopătar australiană (*lat., Anas rhynchotis*).
kúrekşî-órdek *s. (orn.)* raţă lingurar (*lat., Anas clypeata; Spatula clypeata*).
kúrektartar *s.* vâslaş.
kúrektartuw *s.* lopătare; vâslire.
kúrelgen *adj.* luat cu lopata; adunat cu lopata.
kúrelke *s. (zool.)* şopârlă (*lat., Lacerta vivipara*).
kúrelke, yeşil- *s. (zool.)* guşter (*lat., Lacerta viridis*).
kúrelmek *v.i.* a fi luat cu lopata; a fi adunat cu lopata.
kúreme *s.* lopătare; dare la lopată.
kúremek *v.i., v.t.* a lopăta; a da la lopată. // **•kar kúremek** a lopăta zăpada; a deszăpezi. // **•karnî kúre!** strânge zăpada!;
kúrene *s. (zool.)* mangustă (*lat., Herpestinae*).
kúreñ *I. adj.* cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. *II. s., adj. (d. cai)* murg.
kúreş *s.* 1. trântă; lupte. 2. (*sport*) luptă tătarească. // **•azat kúreş** lupte libere.
kúreşçî (*sport*) luptător.
kúreşçîlik *s.* lupte.
kúreşîk *s. (anat.)* globulă.
kúreşmek *v.i. (sport)* a se lupta; a se lua la trântă.
kúreşwe *s.* ploscă.
kúriy *adj.* 1. (*mat.*) sferic. 2. global; globular. // **•kúriy arz** glob terestru; palaneta Pământ.
kúrk *s.* blană.
kúrke *s. (orn.)* curcă; curcan (*lat., Meleagris gallopavo*).
kúrke-şoñgîrî *s. (orn.)* condor (*lat., Cathartes aura*).
kúrkşî *s.* blănar.
kúrkşúlúk *s.* blănărie.
kúrmelemek *v.i.* a se împleti.
kúrmelengen *adj.* împletit.
kúrmelenmek *v.i.* a se împleti. // **•ayagî kúrmelenmek** a i se împleti picioarele; a se împiedica în picioare.
kúrsî *I. adj.* scenic. *II. s.* tribună; catedră; pupitru; estradă; scenă. // **•idam kúrsúsî** eşafod. **•müttehimler kúrsúsî** boxa acuzărilor. **•şeref kúrsúsî** (*sport*) tribună de onoare.
kúrsîarkasî *s.* culise.
kúrsîsîzgağîşî *s.* scenograf.
kúrsîsîzgağî *adj.* scenografic.
kúrsîsîzgaşî *s.* scenografie.
kúrsîyazuwğuşî *s.* scenarist.

kúrsîyazuwî *s.* scenariu.
kúrsúlúk *adj.* scenic.
kúrşek *s. (gastron.)* păsă (mămăligă din mei, în apă sau lapte).
kúrşen *s.* sac de povară; samar.
kúrt *s.* 1. gutuie. 2. (*bot.*) gutui (*lat., Cydonia vulgaris*).
kúrte, ak-kanatlı- *s. (orn.)* ciocănitoare cu aripi albe (*lat., Dendrocopos leucopterus*).
kúrte, ak-sirtlı- *s. (orn.)* ciocănitoare cu spate alb (*lat., Dendrocopos leucotos*).
kúrte, balaban-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mare (*lat., Dendrocopos major*).
kúrte, boz- *s. (orn.)* ghionoaie sură (*lat., Picus canus*).
kúrte, kara- *s. (orn.)* ciocănitoare neagră (*lat., Dryocopus martius*).
kúrte, kışkene-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare pestriţă mică (*lat., Dendrocopos minor*).
kúrte, ortanğa-alaşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de stejar (*lat., Dendrocopos medius*).
kúrte, pullı- *s. (orn.)* ghionoaie cu pânze solzoase (*lat., Picus squamatus*).
kúrte, sarı-karınlı- *s. (orn.)* ciocănitoare cu pânze galbene (*lat., Sphyrapicus varius*).
kúrte, úş-parmaklı- *s. (orn.)* ciocănitoare de munte (*lat., Picoides tridactylus*).
kúrte, yeşil- *s. (orn.)* ghionoaie verde (*lat., Picus viridis*).
kúrtek *s.* troian; nămete.
kúrtelemek *v.t.* a troieni; a nămeţi.
kúrteklengen *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
kúrtekleme *s.* înzăpezire; troienire; nămeţire.
kúrtekleme *v.i.* a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi.
kúrteklî *adj.* înzăpezit; troienit; nămeţit.
kúrteşîgî, Ağem- *s. (orn.)* ţiclean persan; ţiclean de stâncă estic (*lat., Sitta tephronota*).
kúrteşîgî, Ğezayır- *s. (orn.)* ţiclean algerian (*lat., Sitta ledanti*).
kúrteşîgî, Kanada- *s. (orn.)* ţiclean canadian (*lat., Sitta canadensis*).
kúrteşîgî, kaya- *s. (orn.)* ţiclean de stâncă (*lat., Sitta neumayer*).
kúrteşîgî, Korsika- *s. (orn.)* ţiclean de Corsica (*lat., Sitta whiteheadi*).
kúrteşîgî, Krúper'nîñ- *s. (orn.)* ţiclean pitic (*lat., Sitta krueperi*).
kúrteşîk *s. (orn.)* ţiclean; ţiclete; scortar; ciocănitoare-mică (*lat., Sitta europaea*).
kúrteşîk, kışkene- *s. (orn.)* ţiclean pitic (*lat., Sitta krueperi*).
kúrtesî, Atlas- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levallant (*lat., Picus vailantii*).
kúrtesî, bakşa- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină (*lat., Dendrocopos syriacus*).
kúrtesî, Levallant'nîñ- *s. (orn.)* ghionoaie verde Levallant (*lat., Picus vailantii*).
kúrtesî, Súrîye- *s. (orn.)* ciocănitoare de grădină (*lat., Dendrocopos syriacus*).
kúskî *s.* daltă.
kúsuf *s.* eclipsă de soare.
kúş *s.* 1. putere; forţă; vigoare. 2. putinţă; capacitate. 3. capacitate;

potenţial. // •**kúşí ğetmek** a putea; a fi capabil. // •**añlaw kúşí** putere de înţelegere. •**ekonomik kúş** potenţial economic. •**tahrik kúşí** forţă motrice. •**úretim kúşí** (econ.) productivitate. •**yasa kúşí** (pol.) putere legislativă.

kúş-bela *adv.* cu greu; cu mare dificultate; anevoie.

kúşengen *adj.* forţat; sforţat.

kúşenmek *v.i.* a se forţa; a se opinti; a se screme; a icni.

kúşenúw *s.* forţare; opintire; scremet; icnet.

kúşlendirmek *v.t.* a întări; a fortifica.

kúşlene-kúşlene *adv.* progresiv.

kúşlengen *adj.* 1. progresiv. 2. întărit; fortificat.

kúşlenmek *v.i.* a se întări; a se fortifica.

kúşleşmek *v.i.* a se îngreuna; a deveni mai dificil; a se complica.

kúşleştirmek *v.t.* a îngreuna; a complica; a determina să devină mai dificil; a determina să devină mai anevoios.

kúşlí *adj.* 1. puternic; viguros; energic. 2. (d. voce) tipător.

kúşlúk *s.* 1. greutate; dificultate. 2. putere; vigoare; robusteţe. // •**kúşlúk tartmak** a întâmpina greutate.

kúşsúz *adj.* slab; vlăguit; anemic.

kúşsúzlúk *s.* neputinţă; slăbiciune.

kúşúl *s.* (zool.) cârtiţă; sobol (*lat.*, *Talpa europaea*).

kútle *s.* 1. teanc; grămadă; maldăr; bloc. 2. (fiz., soc.) masă.

kútlelidewersizgalí *adj.* (fiz.) cinetic.

kútlelidewersizgasí *I. adj.* (fiz.) cinetic. *II. s.* (fiz.) cinetică.

kútúk *s.* 1. buturugă; butuc; buştean. 2. registru. // •**kayít kútúgí** registru; matricolă.

kútúpkanasí *s.* bibliotecă. // •**akademiya kútúpkanasí** biblioteca academiei. •**kóy kútúpkanasí** bibliotecă sătească. •**merkez kútúpkanasí** biblioteca centrală.

kútúpkanagí *s.* bibliotecar.

kúwe *s.* scut; pavăză.

kúydürmek *v.t.* 1. a pârlî; a perpelî; a bronză; a flamba. 2. a face să sufere; a face să pătimească; a mahnî; a întrista; a amărî.

kúydürúw *s.* (med., gastron.) flambare.

kúydürúwǵí *adj.* mahnitor; întristător.

kúye *s.* 1. funingine; negru de fum. 2. (ent.) molie (*lat.*, *Tinea*). 3. (tehn.) elice; spirală; şurub. 4. (tehn.) calamină.

kúyelí *adj.* 1. (mat.) spiralat; elicoidal. 2. murdar de funingine; cu negru de fum. 3. (tehn.) cu calamină.

kúyelí-kagay *s.* (orn.) pescăruş arab (*lat.*, *Larus hemprichii*).

kúyelí-şaklay *s.* (orn.) pescăruş arab (*lat.*, *Larus hemprichii*).

kúyente *s.* cobiliţă.

kúyez *I. adj.* semet; trufaş; mândru; falnic. *II. s.* reuşită; succes.

kúyezlık *s.* semetie; trufie; mândrie; falnicie.

kúygen *adj.* 1. pârlit; perpelit; bronzat. 2. care suferă; care pătimeşte; mahnit; întristat; amărât. // •**kúygen bíftek** biftic în sânge.

kúygan *s.* emoţie; entuziasm;

însufleţire; înflăcărare; ardoare. // •**kúygan işinde** cuprins de emoţie.

•**kúyganımni bagışlañiz!** iertaţi-mi emoţia!

kúyganlandirmek *v.t.* 1. a emoţiona; a mişca; a impresiona. 2. a entuziasma; a înflăcăra; a însufleţi.

kúyganlandiruwǵı *adj.* emoţionant; impresionant; entuziasmant; însufleţitor.

kúyganlangan *adj.* emoţionat; impresionat; entuziasmat; însufleţit; înflăcărat.

kúyganlanma *s.* impresinare.

kúyganlanmak *v.i.* 1. a se emoţiona; a fi impresionat. 2. a se entuziasma; a se înflăcăra; a se însufleţi.

kúyganlanuw *s.* impresinare.

kúyganlı *adj.* 1. emoţionat; mişcat; impresionat. 2. entuziasmat; înflăcărat; însufleţit. 3. emotiv.

kúyganlılık *s.* emotivitate.

kúyme *s.* 1. barcă; luntre. 2. pârlire; perpelire; bronzare.

kúymeǵı *s.* barcagiu; luntraş.

kúymek *v.i.* 1. a se pârlî; a se perpelî; a se bronză. 2. a suferi; a pătimi; a se mahnî; a se întrista; a se amărî. // •**ekí kún arasında solgan da kúygen** în decurs de două zile şi-a pierdut vigoarea.

kúysegen *s.* aspirant.

kúyselgen *adj.* dorit.

kúyseme *s.* dorinţă.

kúysemek *v.i.* a-şi dori; a râvni la...; a tânji după...

kúyúk *adj.* 1. pârlit; perpelit. 2. (d. oameni) bronzat. 3. (d. fructe) copt. 4. suferind; îndurerat; trist; amărât; melancolic; nostalgic.

kúyúw *adj.* 1. suferinţă; îndurerare; tristeţe; amărăciune; melancolie; nostalgic. 2. (d. fructe) coacere. 3. pârlire; perpelire. 4. (d. oameni) bronzare.

kúyúw *s.* covor; covoraş; carpetă.

kúyze *s.* borcan.

kúz *s.* toamnă. // •**kúz başı** începutul toamnei. •**kúz kaytık bolağak** toamnă va fi umedă. •**kúz kündeñkleşirí** (astr.) echinocţiu de toamnă. •**kúz sabanî** arătură de toamnă. •**kúznúñ kelúwí** sosirea toamnei. •**ómirniñ kúzí** toamna vieţii.

kúz-bekúz *adv.* din toamnă în toamnă.

kúзде *adv.* toamna; în timpul toamnei; pe timp de toamnă.

kúздеǵı *adj.* din primăvară; tomnatic.

kúздеkí *adj.* din primăvară; tomnatic.

kúzden *adv.* din toamnă; din timpul toamnei. // •**suwuklar kúzden başladı** frigul a început din toamnă.

kúzden-kúze *adv.* din toamnă în toamnă.

kúzen *s.* (zool.) dihor (*lat.*, *Mustela putorius*).

kúzen, sasık- *s.* (zool.) sconcs (*lat.*, *Mephitis*).

kúzge *adv.* pentru la toamnă; la toamnă.

kúzgeşık *adv.* până la toamnă.

kúzgı *I. adj.* de toamnă; tomnatic. *II. s.* oglindă.

kúzlúk *adj.* de toamnă; tomnatic. // •**kúzlúk pardesús** pardesiu de toamnă.

kúzlúk-awǵıotı *s.* (bot.) ruscuţă-de-toamnă (*lat.*, *Adonis autumnalis*; *Adonis annua*).

kúzlúk-keklıkotı *s.* (bot.) ruscuţă-de-

toamnă (*lat.*, *Adonis autumnalis*; *Adonis annua*).

kúz-şiydemí *s.* (bot.) brânduşă-de-toamnă; floarea-brumei (*lat.*, *Colchicum autumnale*).

kwadrat *s.* (tipogr.) cvadrat.

kwafor *s.* coafor. // •**kwafor salonı** salon de coafură.

kwafura *s.* coafură.

kwanta *s.* (fiz.) cuantă.

kwantalık *adj.* (fiz.) cuantic.

kwantum *s.* cuantum.

kwartet *s.* (muz.) cvartet.

kwaternar *adj.* cuaternar.

kwintet *s.* (muz.) cvintet.

kyor *adj.* 1. orb; chior. 2. (d. tăişuri) bont; tocit; ştirbit. 3. întunecat; obscur; întunecos. 4. lăuntric; dosnic.

// •**kyor dawa tutmak** a linşa.

•**kyor kalmak** (d. tăişuri) a se ştirbi. •**kyor kalmak** a chiorî; a orbi. // •**kyor inanş** prejudecată.

•**kyor kursun** glonţ răătăcit. •**kyor sokak** stradă infundată; stradă dosnică.

kyor-barsak *s.* (anat.) apendice. // •**kyor-barsak ameliyatı** (med.) operaţie de apendicită.

•**kyor-barsak pışmesı/iltihabı** (med.) inflamarea apendicelui; apendicită.

kyorday *adv.* orbeşte.

kyorǵa *adv.* orbeşte.

kyorı-kyorına *adv.* orbeşte.

kyor-işan *s.* (zool.) orbete; căţelul-pământului; şomac (*lat.*, *Spalax microphthalmus*).

kyorlanma *I. s.* 1. tocire (a tăişurilor). 2. atrofiere. *II. v.t.* orbire.

kyorlanmak *v.i.* 1. a se atrofia. 2. a orbi. 3. (d. tăişuri) a se toci.

kyorlanuw *s.* 1. tocire (a tăişurilor). 2. atrofiere.

kyorlaşkan *adj.* 1. orbit; chior. 2. atrofiat. 3. (d. tăişuri) tocit.

kyorlaşma *I. s.* 1. atrofiere. 2. tocire (a tăişurilor). *II. v.t.* orbire.

kyorlaşmak *v.i.* 1. a se atrofia. 2. a orbi. 3. (d. tăişuri) a se toci.

kyorlaşuw *s.* 1. atrofiere. 2. tocire (a tăişurilor).

kyorlık *s.* 1. orbire (şi fig.). 2. beznă. 3. atrofiere.

Kyor-Şeşme *s.* (topon.) ("Cişmeaua Seacă") Ţepeş Vodă (jud. Constanţa).

kyórelgen *adj.* atrofiat.

kyórkaluw *s.* 1. (d. tăişuri) ciuntire; ştirbire; tocire; uzare. 2. orbire.

kyúp *s.* 1. ulcior; urcior; chiup; amforă. 2. (anat.) placentă.

kyúpşek *s.* (anat.) căiţă.

kyúretaj *s.* (med.) chiuretaj.

kyúveta *s.* chiuvetă.

L

la s. (muz.) la.

labîz s. melodie.

labîzli adj. melodic; melodios.

laborant s. laborant.

laborator s. laborator. // •mektepe
laboratorî laborator școlar.

laboratorî s. laborant.

laf s. 1. vorbă; cuvânt. 2. vorbărie; vorbe goale. // •árúw **laf man aňlatmak** a lua pe cineva cu binișorul. •awuzundan **lafnîn almak** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcineva. •aytkan **laflarına sak bolmak** a-și păzi gura; a-și măsura cuvintele. •balaban **laf atmak** a arunca vorbe mari. •bîr **laf kaşırmak** a scăpa o vorbă. •ekî **laf atmak** a spune cuiva două vorbe. •laf aňlatmak a explica; a se face înțeleș. •laf etmek a vorbi; a discuta. •laf gezmek a umbla vorba; a se zvoni. •laf karamak a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. •laf katmak a se băga în vorbă; a interveni în discuție. •laf satmak a vinde pielea ursului din pădure. •lafîn ğutmak a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură; a-și ține gura. •lafîn tartmak a-și retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. •lafîn tutmak a se ține de cuvânt. •lafında turmak a se ține de cuvânt. •lafından kaytmak a nu se ține de cuvânt; a-și retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. •lafından şikmamak a nu ieși din cuvântul cuiva. •lafka kırırmak a se băga în vorbă; a interveni în discuție. •lafka turmak a sta de vorbă; a sta de povești; a sta la taifas. •lafka tutmak a ține de vorbă. •lafnî deňiştirmek a schimba vorba. •laftan aňlamak a asculta de cuvânt. // •árúw **laf** vorbă bună. •gúzel **laf** compliment. •kurî **laf** vorbă goală. •laf ustasî orator. •sáde bîrkaş **laf bilemen** știu doar câteva cuvinte. •tatlı **laf** vorbe dulci.

lafezúw s. emfază.

lafsîz adj. fără vorbe.

lafsizkalma s. scăpare; lapsus.

lafsizlik s. scăpare; lapsus.

lafşî s., adj. palavragiu; limbut.

lak s. (chim.) lac.

lakîrdagî, Arap- s. (orn.) flecar arab (lat., *Turdoides squamiceps*).

lakîrdagî, Irak- s. (orn.) flecar irakian (lat., *Turdoides altirostris*).

lakîrdak, sarîga- s. (orn.) flecar berber (lat., *Turdoides fulvus*).

lakîrdak, sîradan- s. (orn.) flecar (lat., *Turdoides caudatus*).

lakonik adj. laconic.

lakşa s. (gastron.) tăiței. // •lakşa

şorbasî ciorbă cu tăiței.

laktoza s. lactoză.

lal I. adj. (d. ape) lin. II. s., adj. mut; necuvântător.

lallik adj. muțenie.

lal-sagîr s., adj. surdomut.

langusta s. (zool.) langustă (lat., *Palinurus vulgaris*).

lanolina s. lanolină.

lap s. 1. vorbă; cuvânt. 2. vorbărie; vorbe goale.

lapbolgan adj. discutat; relatat; spus.

lapezmesî s. emfază.

lapkaragan adj. iscoditor.

lapkaraw s. iscodire.

lapkaturma s. conversație; discuție.

lapon s., adj. lapon.

lapsîz adj. fără vorbe.

lapsîzlik s. scăpare; lapsus.

laser s. laser.

laso s. laț; ștreang; lasou.

laşîn s. (om.) șoim călător (lat., *Falco peregrinus*).

law s., adj. laoțian.

Law s. (topon.) Laos.

lawğa I. adv. în limba laoțiană. II. s. (limba) laoțiană.

law-law interj. gâl-gâl!

lawlî s., adj. laoțian.

lawuldagan adj. gâlgâitor; clocotitor.

lawuldama s. gâlgâit; clocot.

lawuldamak v.i. a gâlgâi; a clocoti.

lawuldaw s. gâlgâit; clocot.

lawulti s. gâlgâit; clocot.

lawureat adj. laureat.

lay s. 1. strat; fâșie; film; peliculă. 2. (la uși, ferestre) canat. 3. trambă; nor; nor de fum; dără de fum. // •bulut **layî** trambă de nori. •duman **layî** trambă de fum. •toprak **layî** strat de pământ. •toz **layî** peliculă de praf.

lay-lay adj. 1. în straturi. 2. stratiform; stratificat.

laylî adj. în straturi; stratiform; stratificat.

Laz-Mallesî s. (topon.) Lazul (jud. Constanța).

lâbirint s. labirint.

lâden s. (bot.) călțunaș; condurul-doamnei (lat., *Tropaeolum majus*).

lâden-teresî s. (bot.) călțunaș; condurul-doamnei (lat., *Tropaeolum majus*).

lâdes s. pariu; rămășag; prinsoare. // •lâdes **tutmak** a paria.

lâdin, ak- s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).

lâdin, gûmûş- s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).

lâdin, kırmızı- s. (bot.) brad roșu de California (lat., *Abies magnifica*).

lâdin, kizil- s. (bot.) brad-roșu; brad-negru; molid; molid (lat., *Picea abies*).

lâdin, soyli- s. (bot.) brad argintiu albastru; brad nobil (lat., *Abies procera*).

lâdin, úyken- s. (bot.) brad de Vancouver (lat., *Abies grandis*).

lâdinî, dagaşasi- s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).

lâdinî, Japon- s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).

lâdinî, Kawkaz- s. (bot.) brad de Caucaz (lat., *Abies nordmanniana*).

lâdinî, Rum- s. (bot.) brad grecesc (lat., *Abies cephalonica*).

lâdinî, Sebîr- s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).

lâgiwert-kirazkuşî s. (orn.) vrabie albastră (lat., *Passerina cyanea*).

lâgiwert-súlekeş s. (orn.) vrabie albastră (lat., *Passerina cyanea*).

lâgiwert-tenek s. (orn.) vrabie albastră (lat., *Passerina cyanea*).

lâgiwert adj. albastru închis; bleumarin.

láj s. 1. medicament; doctorie. 2. (fig.) remedi; soluție. // •ğatar

kursakka alîngan láj medicament care se ia înainte de

culcare. •ísteseñîz **bîr láj beriyîm** dacă doriți vă dau un

medicament. •láj **tedaviyî** cură.

•lájler **yazî man berîle** medicamentele se dau pe bază de

rețetă. •súrgún **lájî** (med.) purgativ; laxativ. •tîndîruwğî **láj** (med.) medicament calmant.

•yuklatkan **láj** somnifer.

lájlı adj. 1. remediabil; curabil. 2. medicamentos.

lájşîz adj. iremediabil; incurabil.

lájyazısı s. (med.) rețetă; prescripție medicală.

lâkap s. poreclă. // •lâkap **takmak** a porecli.

lâkapatılğan adj. poreclit; numit.

lâkaplı adj. poreclit; așa-zis; așa-numit.

lâkayt adj. indiferent; dezinteresat.

lâkin conj. dar; însă.

lâkirdî s. 1. cuvânt; vorbă. 2. conversație; discuție. 3. flecăreală; pălăvrăgeală.

lâl I. s. 1. rubin. 2. cerneală roșie. II. s., adj. carmin; cârmâz.

lâle s. (bot.) lealea (lat., *Tulipa gesneriana*).

lâlesî, dak- s. (bot.) deditei; adormițele (lat., *Pulsatilla montana*).

lâlesî, karga- s. (bot.) zămoșită; macul-ciorii (lat., *Hibiscus trionum*).

lâlesî, taj- s. (bot.) bibilică; coroană; lealea-pestriță (lat., *Fritillaria meleagris*).

lâma s. (zool.) lamă (lat., *Lama*).

lâma-karabaşî s. lama.

lâmba s. 1. lampă cu petrol; felinar; semafor. 2. (fiz.) lampă. //

•ğoklama **lâmbasî** (tehn.) lampă de control. •lâmba **îşesî** sticlă de lampă. •lâmbanîñ **ğarigî**

uzaktan yeşil bolip kórîne din depărtare lumina lămpii se vede verde.

•tîlsîm **lâmbasî** lampion.

lâmela s. lamelă.

lândo s. landou.

lâstîk s. 1. (auto.) cauciuc; cameră. 2. elastic. 3. galoș; șoșon; cizme de cauciuc. 4. gumă; radieră. 5. (auto.)

anvelopă; pneu. // •arka **lâstîkler** cauciucurile din spate. •bîr **şerik metre lâstîk** un sfert de metru de

elastic. •bîr **şıpt lâstîk** o pereche de galoși. •iş **lâstigî hawa kaşîra** răsufală camera. •lâstîk

ğanardaklaştırılmalî cauciucul trebuie vulcanizat.

lâstîklî adj. de cauciuc.

lâşîn s. (om.) șoim călător (lat., *Falco peregrinus*).

lâşingî s. șoimar.

lâta s. șipcă; leaț; scândurică.

lâtîf adj. fin; gingaș; duios; delicat; grațios.

Lâtîf, El- s. (relig., arab.) "Cel subtil"; "Cel capabil să pătrundă cele mai

adânci și delicate înțelesuri"; "Cel care

acordă binefacerea cu tâlc și gingășie”
(unul din cele 99 preafrumoase nume
atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
látife s. glumă; snoavă.
Látife s. (antrop. f., arab.) “Cea
gingașă”.
látifeği s., adj. glumeț; hazliu;
șăgalnic; șugubăț.
látifelí adj. plin de haz; hazliu.
látiflík s. finețe; gingășie; duioșie;
delicatețe; grație.
látin s., adj. latin.
látíngē I. adv. în limba latină;
latinește. II. s. (limba) latină.
láva s. lavă.
lávabo s. lavabou; lavoar; spălător;
chiuvetă.
lávanta s. 1. lavandă; apă de lavandă.
2. (bot.) levănțică; lavandă (lat.,
Lavandula angustifolia;
Lavandula officinalis).
lávta s. 1. (muz.) lăută; scripcă;
vioară. 2. (med.) extractor; forceps.
lávtağı s. lăutar; scripcar; violonist.
láyemut adj. nemuritor; nepieritor.
láyik adj. laic.
láyikleşken adj. laicizat.
láyikleşme s. laicizare.
láyikleştirmek v.t. a laiciza.
láyiklík s. laicism.
láyík adj. 1. potrivit; corespunzător;
vrednic de. 2. convenabil. // • **láyík**
bolmak a se potrivi. • **láyík**
kórmek a găsi de cuviință; a crede că
e potrivit; a îngădui; a recomanda. //
• **díkkat láyík** respectabil.
• **ekmege láyík** cultivabil.
• **maktawga láyík** laudabil.
• **saygiga láyík** demn de respect.
• **taa láyík** preferabil;
recomandabil.
láyíka s. schiță; schemă; plan.
láyíkağı s. planificator; proiectant.
láyíkalaşkan adj. schițat;
schematizat; proiectat; planificat.
láyíkalaşmak v.i. a se schița; a se
schematiza; a se proiecta; a se
planifica.
láyíkalastırma s. schițare;
schematizare; proiectare; planificare.
láyíkalastırmak v.t. a schița; a
schematiza; a proiecta; a planifica.
láyíkalastırur s. schițare;
schematizare; proiectare; planificare.
láyíkalí adj. schițat; schematizat;
proiectat; planificat.
láyíkbolgan adj. binemeritat; meritat.
láyíkbolmagan adj. nevrednic.
láyíkbolur s. merit; potrivire.
láyíkkórgen adj. îngăduitor;
binevoitor.
láyíkkórlgen adj. preferabil;
recomandabil; îngăduit; tolerat.
láyíkkórúw s. preferință;
recomandare; îngăduință; bunăvoință.
lázím adj. necesar; trebuincios. //
• **lázím bolmak/kelmek** a fi
necesar; a trebui. // • **kaloriferní**
aşmak lázím trebuie deschis
caloriferul. • **kímge ódemem**
lázím? cui trebuie să plătesc?;
• **maşınamní tamir etmek**
lázím mașina mea trebuie reparată.
• **mínda trenní deñiştírmemiz**
lázím aici trebuie să schimbăm
trenul. • **sízín de kórmeníz**
lázím trebuie să vedeți și
dumneavoastră. • **tegersíklerní**
ayarlama **lázím** trebuie reglate
roțile.
Leach nín-boragangısı s. (orn.)
rândunica furtunii lui Leach (lat.,

Oceanodroma leucorhoa).
leblebí s. năut prăjit.
legelegí, Abdím'nín- s. (orn.) barza
lui Abdím (lat., *Ciconia abdimii*).
legelek, ak- s. (orn.) barză albă;
cocostârc alb (lat., *Ciconia*
ciconia).
legelek, ak-moyínli- s. (orn.) barză
cu gâtul creț (lat., *Ciconia*
episcopus).
legelek, hağı- s. (orn.) barză neagră;
cocostârc negru (lat., *Ciconia*
nigra).
legelek, kara- s. (orn.) barză neagră;
cocostârc negru (lat., *Ciconia*
nigra).
legelek, kíşkene-kara- s. (orn.)
barza lui Abdím (lat., *Ciconia*
abdimii).
legelek, sarí-tumşuklí- s. (orn.)
barză cu ciocul galben (lat.,
Mycteria ibis).
legelekgágáası s. (bot.) priboi (lat.,
Geranium macrorrhizum).
legelekgágáası, alşeşeklí- s. (bot.)
laba-gâstei (lat., *Geranium*
dissectum).
legelekgágáası, morşeşeklí- s.
(bot.) pălăria-cucului (lat.,
Geranium phaeum).
legelekgágáası, şayır- s. (bot.)
grehetîn; ciocul-berzei (lat.,
Geranium pratense).
legelekgágáası, sasík- s. (bot.)
năprasnică (lat., *Geranium*
robertianum).
lehenk s. (iht.) rechin (lat.,
Selachoides sp.).
lehim s. (fiz.) sudură; sudare.
lehimğı s. sudor.
lehimlemek v.t. (fiz.) a suda.
lehimlengen adj. sudat.
lehimlenmek v.i. (tehn.) a se suda.
lehimlí adj. (fiz.) sudat.
leħşē s. dialect; idiom.
leħşelí adj. idiomatic.
lek s. (geol.) aluviune.
leke I. adj. agasant; sâcăitor. II. s. 1.
pată. 2. (fig.) rușine; stigmat. //
• **leke bîrakmak** a păta. //
• **múrekkep lekesi** pată de
cerneală.
lekeleme s. 1. stigmatizare; batjocură.
2. pătare; murdărire.
lekelemek v.t. a păta (și fig.).
lekelengen adj. (d. femei) batjocorită.
lekelenme s. mânjire; pătare.
lekelenmegan adj. nepătat.
lekelenmek v.i. 1. a se păta (și fig.).
2. a sâcăi.
lekelenmiykalgan adj. nepătat.
lekeli adj. pătat (și fig.). // • **lekeli**
ğatalak/humma (med.) tifos
exantematic.
lekeliş s. sâcăire.
lekesiz adj. 1. curat; fără pete;
imaculat. 2. (fig.) nepătat; cinstit.
lekesizlik s. curățenie; cinste;
puritate; neprihănire.
leksikoloğik adj. lexicologic.
leksikoloğiya I. adj. lexicologic. II. s.
lexicologie.
leksikoloğiyağı s. lexicolog.
leksikoloğiyalı adj. lexicologic.
leksikolok s. lexicolog.
lenger s. platou; tavă.
leninğı s., adj. leninist.
leninğılık s. leninism.
leninism s. leninism.
lenta s. panglică; cordeluță.
lepe s. (anat., bot.) cotiledon.
Lesotho s. (topon.) Lesotho.

leş s. cadavru; hoit; stârv; leș;
mortăciune.
leş-kargası s. (orn.) cioară grivă
(lat., *Corvus corone*).
leş-şibini s. (ent.) muscă-albastră
(lat., *Calliphora vomitoria*).
leş-şoğiri s. (orn.) hoitar (lat.,
Neophron percnopterus).
leştiy adj. cadaveric.
letafet s. finețe; gingășie; duioșie;
delicatețe; grație.
letafetlí adj. fin; gingaș; duios; delicat;
grațios.
letafetsiz adj. dizgrațios; grosolan;
vulgar.
letafetsizlik adj. lipsă de grație;
grosolanie; vulgaritate.
letarğiya s. letargie.
letarna s. flașnetă.
letarnağı s. flașnetar.
leton s., adj. leton.
letonğa I. adv. în limba letonă. II. s.
(limba) letonă.
Letoniye s. (topon.) Letonia.
letoniyelí s., adj. leton.
Levaillant'nín-kúrtesí s. (orn.)
ghionoaie verde Levaillant (lat.,
Picus vaillantii).
Levaillant'nín-terekkakkani s.
(orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat.,
Picus vaillantii).
Levaillant'nín-tokildagi s. (orn.)
ghionoaie verde Levaillant (lat.,
Picus vaillantii).
levazím s. obiect de strictă necesitate;
ustensilă. // • **levazím sinifi** (mil.)
intendență.
levazimat s. obiecte de strictă
necesitate; ustensile.
levazimğı s., adj. (mil.) intendent.
levha s. 1. tablou; tăbliță. 2. dală;
placă; lespede.
lewrek s. (iht.) lavrac; șalău-de-mare;
lup-de-mare (lat., *Morone labrax*).
lewukoçita s. (anat.) leucocită.
lewukoplast s. (farm.) leucoplast.
ley s. (unitate monetară) leu.
Leyla s. (antrop. f., arab.) “Extaz”.
Lezez s. (cron.) al 4-lea trimestru al
anului conform calendarului musulman.
leziz adj. gustos; cu un gust plăcut.
liberal s., adj. liberal.
liberalism s. liberalism.
Liberiye s. (topon.) Liberia.
liberiyelí s., adj. libarian.
Libiye s. (topon.) Libia.
libiyelí s., adj. libian.
libret s. (muz.) libret.
liçensa s. licență.
liçew s. liceu. // • **liçew úyrenğısı**
elev de liceu; licean.
liçewlí s. elev de liceu; licean.
lift s. lift; ascensor.
liftşi s. lifter.
liga s. (sport) ligă.
ligament s. (anat.) ligament.
lignit s. (geol.) lignit.
liken s. lichen.
Liktenşin s. (topon.) Liechtenstein.
likyor s. lichior.
likyorlí adj. cu lichior. // • **likyorlí**
bombon bomboane cu lichior.
limaks-ğilbizi s. (zool.) melc-fără-
casă; limax (lat., *Limax* sp.).
liman s. (nav.) port; liman. // • **gemí**
limanga ogırayğak vasul va face
escală în port. • **liman aşıklığı**
(nav.) radă. • **liman idaresi** (nav.)
căpitania portului. • **liman işçisi**
(nav.) docher. • **liman**
masırapları (nav.) speze portuare.
limfa s. (biol.) limfă.

limfatik *adj.* limfatic.
limfoçita *s. (anat.)* limfocită.
limita *s.* limită (*și mat.*).
limon *s.* **1.** lămâie. **2.** (*bot.*) lămâi (*lat.*, *Citrus limon*). // **•limon sarışi** de culoarea lămâiei; ca lămâia. **•limon suwî** limonadă; citronadă.
limon, tatli- *s. (bot.)* limetă; lămâie-verde (*lat.*, *Citrus aurantifolia*).
limonada *s.* limonadă.
limon-kanariyasi *s. (om.)* cănăraș galben (*lat.*, *Serinus citrinella*).
limonli *adj.* cu lămâie. // **•limonli şay** ceai cu lămâie. **•limonli sazan balığı** doresc crap cu lămâie.
limonotî *s. (bot.)* citronelă; iarbă-de-lămâie (*lat.*, *Cymbopogon citratus*; *Andropogon citratus*).
limontozi *s.* sare de lămâie.
lingvist *s.* lingvist.
lingvistika *s.* lingvistică.
lingvistikağı *adj.* lingvistic.
lingvistikalî *adj.* lingvistic.
linolewum *s.* linoleum.
linotip *s.* linotip.
linşaj *s.* linşaj.
lira *s. (unitate monetară, muz.)* liră.
lirik *adj.* liric.
lirism *s.* lirism.
lisan *s. (lingv.)* limbă; vorbire.
lista *s.* listă. // **•búgúngî yemek listasi** meniul de astăzi. **•terim listasi** nomenclatură.
lityum *s. (chim.)* litiu.
litografiya *s.* litografie.
litografiyağı *s.* litograf.
litografiyalî *adj.* litografiat.
litosfera *s.* litosferă.
litre *s.* litru.
litrelîk *s.* vas de un litru. // **•ekî litrelîk sawut** vas de doi litri.
lituan *s., adj.* lituanian.
lituanğa I. adv. în limba lituaniană. **II. s. (limba)** lituaniană.
Lituwaniye *s. (topon.)* Lituania.
lituwaniyelî *s., adj.* lituanian.
liva *s.* **1.** drapel. **2. (mil.)** brigadă.
livar *s.* heleşteu; iaz; rămnic; bazin pentru pești.
liyakat *s.* **1.** folos; avantaj. **2.** merit.
liyakatlı *adj.* **1.** folositor; avantajos; convenabil. **2.** acceptabil.
liyakatsiz *adj.* **1.** nefolositor; dezavantajos; neconvenabil. **2.** inacceptabil; intolerabil.
liyakatsizlik *adj.* inutilitate; dezavantaj.
liyla *adj.* liliachiu; lila.
liylak *s. (bot.)* liliac; iorgovan (*lat.*, *Syringa vulgaris*).
liylakiy *adj.* liliachiu; lila.
liyla-salep *s. (bot.)* salep-purpuriu; poroinic-purpuriu; untul-vacii-purpuriu (*lat.*, *Orchis purpurea*).
lobeliya *s. (bot.)* lobelie (*lat.*, *Lobelia inflata*).
lobît *s.* măciucă; ghioagă.
lodos *s.* **1.** vânt din sud. **2.** sud; miazăzi.
logaritm *s. (mat.)* logaritm.
logofet *s. (ist.)* logofăt.
loğistika *s.* logistică.
loja *s.* lojă.
lokal *s.* local; clădire.
lokanta *s.* restaurant; local.
lokantalî *adj.* cu restaurant. // **•lokantalî vagon** vagon restaurant.
lokîm *s.* rahat. // **•ğewezlî lokîm** rahat cu nuci.
lokma *s.* îmbucătură; înghițitură.

lokomotif *s.* locomotivă.
lokotenenet *s. (mil.)* locotenenet.
lokşa *s.* lehuză.
loksalik *s.* lehuzie.
loksalikta *adv.* în perioadă care urmează imediat nașterii; în lăuzie.
loksaotî *s. (bot.)* curcubețea; remf; mărul-lupului; lepădătoare (*lat.*, *Aristolochia clematidis*).
Londra *s. (topon.)* Londra.
londralî *s., adj.* londonez.
lop *s. (anat.)* lob.
loşşik *s. (anat.)* lobul.
lort *s.* lord. // **•lortlar odası** (*pol.*) camera lorzilor.
losiyon *s.* loțiune.
lostra *s.* lustragerie.
lostrağı *s.* lustragiu.
loş *adj. (d. locuri)* întunecos; obscur.
loşlik *s.* loc întunecos; întuneric; obscuritate.
loteriya *s.* loterie.
lotus *s. (bot.)* lotus (*lat.*, *Nymphaea lotus*).
lotus, sarî- *s. (bot.)* plutică (*lat.*, *Nymphoides peltata*).
lugat *s.* **1.** cuvânt; vorbă. **2.** dicționar; glosar. // **•lugat bîlgen** lexicolog.
lugatbîlîmğisi *s.* lexicolog.
lugatbîlîmî I. adj. lexicologic. **II. s.** lexicologie.
lugatbîlîmlî *adj.* lexicologic.
luk-luk *interj.* gâl-gâl!
luks *s.* **1. (fiz.)** lux. **2.** lux; bogăție; somptuozitate.
Luksemburk *s. (topon.)* Luxemburg.
luksemburklî *s., adj.* luxemburghez.
lukuldagan *adj.* gâlgâitor; clocotitor.
lukuldama *s.* gâlgâit; clocot.
lukuldamak v.i. a gâlgâi; a clocoti.
lukuldaw *s.* gâlgâit; clocot.
lukultî *s.* gâlgâit; clocot.
lumbago *s. (med.)* lumbago.
lustra *s.* lustră.
luteran *s., adj.* luteran.
lúbnan *s., adj.* libanez.
Lúbnan *s. (topon.)* Liban.
lúbnanlî *s., adj.* libanez.
lúfer *s. (iht.)* lufar (*lat.*, *Pomatomus saltatrix*).
lúle *s.* **1.** lulea; pipă. **2.** buclă; cârlionț. // **•lúle tûtúnî** tutun de pipă. **•şás lúlesi** buclă (*de păr*).
lúleğî *s.* fabricant de lulele; vânzător de pipe. // **•lúleğî şamirî** humă; argilă; lut.
lúlelî *adj.* buclat; cârlionțat.
lúletaşi *s. (geol.)* magnezit.
lútfen *adv.* fiți bun!; fiți amabil; vă rog!
lútfiy *adj.* respectuos; stimat; stimabil; amabil; cu considerație; galant; curtenitor.
Lútfiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel amabil".
Lútfiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea amabilă".
lútfiyğe *adv.* **1.** fiți bun!; fiți amabil; vă rog!; **2.** respectuos; cu respect; cu stimă; amabil; cu amabilitate; cu considerație. // **•lútfiyğe, bo yerden!** vă rog, pe aici!; **•lútfiyğe, menî terakay bekleñiz!** vă rog, așteptați-mă puțin!;
lútfiylik *s.* respect; stimă; amabilitate; considerație; galanterie; curtoazie.
Lútfúlla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Favoritul lui Allah/Dumnezeu".
lútúf *s.* respect; stimă; amabilitate; considerație; hatâr; galanterie; curtoazie.

lútúfkáar *adj.* respectuos; amabil; cu considerație; galant; curtenitor. // **•bek lútúfkáarsîñiz** sunteți foarte amabil.
lútúfkáarlik *s.* respect; stimă; amabilitate; considerație; galanterie; curtoazie.
lúzum *s.* **1.** necesitate; nevoie. **2.** utilitate.
lúzumli *adj.* **1.** necesar. **2.** util; trebuincios.
lúzumsuz *adj.* inutil; de prisos; superfluu.
lúzumsuzluk *s.* inutilitate; zădărnicie.

M

ma *interj.* **1.** ține!; na!; ia!; **2.** (cătorecâni) cuțu!;

maada *postp.* în afară de...; cu excepția...; // **•bondan maada** în afară de aceasta.

Maah *s. (antrop. m., arab.)* "Abolitorul necredinței" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).

maalesef *adv.* cu părere de rău; cu regret; din păcate. // **•maalesef bo bolmaz** din păcate asta nu se poate.

maarif **I.** *adj.* instructiv; educativ. **II.** *s.* **1.** instrucție; educație. **2.** învățământ.

maariflendiri *v.t.* a instrui; a educa.

maariflendiriw *s.* instruire; educare.

maariflengen *adj.* instruit; educat.

maariflenmek *v.i.* a se instrui; a se educa.

maarifsiiz *adj.* neinstruit; needucat.

maarifsiizlik *s.* lipsă de instruire; lipsă de educație.

maarifsi *s.* instructor; educator.

maarifsilik *s.* instrucție; educare.

maas *s.* salariu; leafă; retribuție.

maasli *s., adj.* salariat; lefegiu.

maatteessuf *adv.* cu părere de rău; cu regret; din păcate.

mabet *s.* **1.** dragoste; afecțiune; atașament. **2.** prietenie.

mabetiliskigisi *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.

mabetiliskisi *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.

mabetlengen *adj.* îndrăgostit; amoretat.

mabetlenmek *v.i.* a se îndrăgosti; a se amoreza.

mabetlenuw *s.* îndrăgostire; amorezare.

mabetli *s.* îndrăgostit; amoretat. // **•mabetlilernin kawgasinday** ca supărările îndrăgostiților; trecător.

mabetlik *s.* dragoste; afecțiune; atașament; prietenie.

mabut *s.* **1.** divinitate; Dumnezeu. **2.** idol.

MacQueen'nin-toykuşi *s. (orn.)* dropia lui MacQueen (*lat., Chlamydotis macqueenii*).

Madagaskar *s. (topon.)* Madagascăr.

madagaskarli *s., adj.* malgaș.

madam *s.* doamnă (*formulă de adresare*).

madde *s.* **1.** (fiz.) materie; substanță. **2.** element component; material. **3.** (jur.) articol; paragraf. **4.** subiect; chestiune. // **•asıl madde** substrat.

•ham madde materie primă.

•kimiya maddesi produs chimic.

•patlagan madde material explozibil.

•uyutuwwği/şaşırtuwwği madde stupefiant.

maddegi *s., adj. (fil.)* materialist.

maddeğillik *s. (fil.)* materialism. // **•dúniyataniimli maddeğillik** materialism dialectic.

maddeleşken *adj.* materializat.

maddeleşme *s.* materializare.

maddeleşmek *v.i.* a se materializa.

maddeleştirmek *v.t.* a materializa.

madde-madde *adv.* punct cu punct; articol cu articol; paragraf cu paragraf.

maddiy *adj.* material. // **•maddiy álem** lumea materială.

maddiy-maneviy *adj.* material și spiritual.

madem *conj.* deoarece; fiindcă; întrucât; de vreme ce; dacă înt-adevăr.

maden **I.** *adj.* **1.** mineral. **2.** metalic; de metal. **II.** *s.* **1.** metal. **2.** minereu.

3. mină. // **•altın madeni** mină de aur. **•maden**

ğatagi/tamiri/tazili zăcământ.

•maden suwi apă minerală.

•şifali maden suwlari ape minerale curative. **•tuz madeni**

salină.

madenbilimgisi *s.* mineralog.

madenbilimi *s.* mineralogie.

madengli *s.* miner.

madençilik **I.** *adj.* minier. **II.** *s.* minierit.

madeniy *adj.* mineral; anorganic; neorganic. // **•madeniy kimiya**

chimie anorganică. **•madeniy may** ulei mineral.

madeniyleşken *adj.* mineralizat.

madeniyleşmek *v.i.* a se mineraliza.

madeniyleşirme *s.* mineralizare.

madeniyleşirmek *v.t.* a mineraliza.

madenirirken *s.* topitor; metalurg.

madenirirme **I.** *adj.* metalurgic. **II.** *s.* topitorie; metalurgie.

madenkómiri *s.* huiță.

Madiyre *s. (topon.)* Madeira.

Madiyre-boragançisi *s. (orn.)* rândunica furtunii de Madeira (*lat., Oceanodroma castro*).

madrigal *s. (muz.)* madrigal.

madun *adj.* subordonat; supus; subjugat.

mafsai *s. (anat.)* articulație; încheietură.

maga *pron.* spre mine; mie. // **•bo yernin hawasi maga yaradi**

aerul de aici mi-a priit. **•kerekmiy maga** nu-mi trebuie. **•maga bir**

hamal kerek am nevoie de un hamal. **•maga bir kawe**

akelirsiniiz mi? vreți să-mi aduceți o cafea?; **•maga itimat**

etiniiz! aveți încredere în minel!; **•maga kalsa** dacă ar fi după mine.

•maga karşi față de mine. **•maga karşi konişi** vorbește împotriva mea.

•maga kóre după părerea mea. **•maga kóre hakkiniiz bar**

după părerea mea aveți dreptate.

•maga yaman bir tesir

birakti mi-a făcut o impresie proastă. **•tiyme maga!** nu mă atingel;

magara *s.* peșteră; grotă; cavernă.

magaralarbilimgisi *s.* speolog.

magaralarbilimi *s.* speologie.

magarali *s.* cavernos.

magaza *s.* **1.** magazin. **2.** magazie. // **•özinekizmet** **magazasi**

magazin cu autoservire.

magazağı *s.* magazinier.

magazin *s. (d. publicații periodice)* magazin.

magdur *adj.* **1.** neîndreptățit; nejustificat. **2.** injust; nedrept.

magdurluk *s.* **1.** neîndreptățire. **2.**

nedreptate; injustețe.

magfired *s.* **1.** iertare; absolvire. **2.** indulgență; îndurare; îngăduință; milostivire; clemență.

magfiretli *adj.* **1.** iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostiv; clement. **2.** iertat; scuzat.

maglubiye *s.* înfrângere. // **•maglubiyeke ogiramak** a suferi o înfrângere.

maglup *adj.* înfrânt; învins.

magma *s. (geol.)* magmă.

magnat *s.* magnat.

magnetik *adj. (fiz.)* magnetic.

magnetism *s. (fiz.)* magnetism.

magnetow *s. (fiz.)* magnetou.

magneziyum *s. (chim.)* magneziu.

magnoliya *s. (bot.)* magnolie (*lat., Magnolia*).

magrur *adj.* mândru; orgolios.

magar **I.** *adj.* maghiar; ungar; unguresc. **II.** *s.* maghiar; ungar.

magarga **I.** *adv.* ungurește. **II.** *s.* (limba) maghiară.

Magaristan *s. (topon.)* Ungaria.

Magdiy/Majdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel nobil".

Mageddin/Magettin *s. (antrop. m., arab.)* "Noblețea credinței".

mağera *s.* aventură; acțiune îndrăzneată.

mağerağı *s., adj.* aventurier; persoană îndrăzneată.

mağerali *adj.* aventuros.

Mağide/Majide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea nobilă".

mağit *adj.* nobil; mărinimos; generos.

Mağit/Majit, El- *s. (relig., arab.)* "Cel nobil"; "Cel vrednic de cinste; mărinimos și îngăduitor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

mağir *s.* țesală.

mağirlama *s.* țesălare.

mağirlamak *v.t.* a țesăla.

mağirlangan *adj.* țesălat.

mağirlanmak *v.i.* a se țesăla.

mağirlaw *s.* țesălare.

mağirli *adj.* țesălat.

mağun *s.* pastă (și culin.). // **•ğamğı**

mağuni chit. **•kayise mağuni** gem de caise. **•tiş mağuni** pastă de dinți. **•tiş mağuni tulumı** tub de pastă de dinți.

mağunlama *s.* chituire.

mağunlamak *v.t.* a chitui.

mağunlangan *adj.* chituit.

mağunlaw *s.* chituire.

mah *s. (cron., prsn.)* lună.

mahal *s.* loc; teritoriu; district; circă.

mahalle *s.* cartier; zonă.

mahalliy *adj.* local. // **•mahalliy**

adetler obiceiuri locale.

•mahalliy idare administrație locală.

maharet *s.* pricepere; iscusință; îndemănare.

maharetli *adj.* priceput; iscusit; îndemănatic.

maharetsiz *adj.* nepriceput; neîndemănatic.

maharetsizlik *s.* nepricepere.

Mahdiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel călăuzit pe calea întemeiată".

Mahdiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea călăuzită pe calea întemeiată".

mahdut *adj.* **1.** delimitat; limitat. **2.** restrâns; redus; limitat.

mahdutlaşkan *adj.* limitat; restrâns; redus.

mahdutlaşmak *v.i.* a se limita; a se restrânge; a se reduce.

mahdutlaştırmak *v.t.* a limita; a restrânge; a reduce.
mahdutlaştıruw *s.* limitare; restrângere; reducere.
mahdutlaştıruwğî *adj.* limitator; limitativ.
mahdutluk *s.* limitare; restrângere; reducere.
mahfaza *s.* toc; teacă; husă.
mahfiy *adj.* secret; ascuns.
mahfuz *adj.* 1. ascuns; dosit. 2. păstrat (*bine păzit*).
mahfuzen *adv.* sub escortă.
mahğubiyet *s.* timiditate; sfială.
mahğup *adj.* timid; sfios; rușinos. // **•mahğup bolmak** a se sfii; a se rușina; a se intimida. **•mahğup etmek** a intimida.
mahğupluk *s.* timiditate; sfială; rușine.
mahğuz *adj.* (*jur.*) sechestrat.
Mahide *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea călăuzită pe calea întemeiată".
Mahin *s.* (*antrop. m., arab.*) "Abolitorul necredinței" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mahir *adj.* priceput; iscusit; îndemânatic.
Mahit *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel călăuzit pe calea întemeiată" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mahiyet *s.* trăsătură; însușire; caracteristică.
mahkeme *s.* judecătorie; tribunal. // **•mahkemege şakmak** (*jur.*) a da în judecată. // **•aliy mahkeme** curte supremă. **•mahkeme yazuwğuşı** grefier.
mahkemeğî *s.* judecător.
mahkúm *I. adj.* (*fig.*) obligat; constrâns. **II. s.** (*jur.*) condamnat.
mahkúmiyet *s.* (*jur.*) condamnare.
mahlás *s.* pseudonim.
mahlúk *s.* ființă; vietate; viețuitoare; creatură; făptură.
mahlúkat *s.* ființe; vietăți; viețuitoare; creaturi; făpturi.
mahlút *I. adj.* amestecat. **II. s.** (*chim.*) amestec.
Mahmudiye *s.* (*topon.*) Mahmudia (*jud. Tulcea*).
mahmur *adj.* mahmur; posac.
mahmurluk *s.* mahmureală; buimăceală.
Mahmut/Mamut *s.* (*antrop. m., arab.*) "Preamăritul"; "Cel demn de glorie" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Mahmut/Mamut-Kuyusî *s.* (*topon.*) ("Fântâna lui Mahmut") Izvoru Mare (*jud. Constanța*).
mahmuz *s.* (*la cizmele călăreților, la unele animale și păsări*) pinten.
mahmuzlamak *v.t.* a da pinten.
mahmuzlí *adj.* pintenat.
mahrama *s.* (*text.*) maramă; năframă; voal.
mahrek *s.* (*astr.*) orbită; traiectorie.
mahrem *I. adj.* tainic; secret. **II. s.** confident. // **•mahrem zinası** incest.
mahremane *adv.* în mod confidențial.
mahremiyet *s.* 1. secret; taină. 2. confidență.
mahreş *s.* 1. ieșire; loc de ieșire. 2. (*fiz.*) evacuare. 3. (*mat.*) numitor. 4. (*econ.*) debușeu.
mahrukut *s.* combustibil.
mahrum *adj.* privat; lipsit de ...; //

•mahrum bîrakmak a priva.
•mahrum bolmak a fi privat.
mahrumğî *adj.* privativ.
mahrumiyet *s.* privațiune; privare de ...; // **•mahrumiyet baylam figelî** (*gram.*) gerunziu privativ.
mahrut *s.* (*mat.*) con.
mahrutiy *adj.* conic.
mahsul *s.* recoltă; producție (*agricolă*). // **•mahsul ğîymak** a recolta.
mahsuldar *adj.* productiv.
mahsulğiyuw *s.* recoltare.
mahsullî *adj.* productiv; fructuos; fertil.
mahsulsuz *adj.* neproductiv; steril.
mahsulsuzluk *s.* neproductivitate; sterilitate.
mahsup *adj.* calculat; socotit. // **•mahsup bolmak** a se calcula; a se socoti. **•mahsup etmek** a calcula; a socoti.
mahsupluk *s.* calculare; socotire.
mahsur *adj.* încercuit; înconjurat; împresurat.
mahsurluk *adj.* încercuire; înconjurare; împresurare.
mahsús *adj.* sensibil. // **•mahsús we namahsús** abia perceptibil.
mahşer *s.* (*rel.*) Armagedon.
mahşerden *adv.* pentru totdeauna.
mahsus *I. adj.* special; propriu. **II. adv.** intenționat; dinadins; în cunoștință de cauză.
mahsusiyet *s.* intenție; dedicație; omagiu.
mahsustan *adv.* intenționat; dinadins; în cunoștință de cauză. // **mahsustan ayta** o spune dinadins.
mahun *s.* (*bot.*) mahon; acaju (*lat., Swietenia mahagoni*).
mahunrengî *adj.* maro-roșcat; de culoarea mahonului; acaju.
mahzar *s.* petiție; memoriu.
mahzargî *s.* petent; reclamant.
mahzen *s.* pivniță; beci. // **•mahzen mezar** cavou. **•şarap mahzenî** crâmă.
mahzenğî *s.* pivnicer.
mahzenkat *s.* (*constr.*) subsol.
mahzun *adj.* trist; melancolic.
mahzunluk *s.* tristețe; melancolie.
mahzur *s.* 1. inconvenient; dezavantaj. 2. obstacol; piedică. 3. impediment.
mahzurli *adj.* dezavantajos.
Majeddin/Majettin *s.* (*antrop. m., arab.*) "Noblețea credinței".
Majide/Mağide *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea nobilă".
majit *adj.* nobil; mărinimos; generos.
major *adj.* (*muz.*) major.
majuskula *s.* (*literă*) majusculă.
makabil *adj.* precedent.
makale *s.* articol (*de ziar*). // **•baş makale** (*lit.*) articol de fond; editorial.
•okil hakkında bir makale un articol despre școală.
makam *s.* 1. loc; teritoriu. 2. rang; titlu; grad; poziție; post. 3. (*muz.*) ton; tonalitate; intonație. // **•askerîy makamlar** (*mil.*) autorități militare.
•ğetkîlî makamlar foruri competente.
makara *s.* 1. bobină; mosor; mulinetă. 2. (*tehn.*) macara.
makarağî *s.* macaragiu.
makas *s.* 1. foarfecă. 2. (*la rac*) clește. 3. macaz. // **•kışkene makas** forfecuță. **•temirğolî makasî** (*ferov.*) macaz. **•tîrnak makasî** forfecuță de unghii.
makasşî *s.* acar.

makat *s.* 1. șezut; dos; fund. 2. pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
makaw-dudukuşî, al- *s.* (*orn.*) papagal ara macao (*lat., Ara macao*).
makber *s.* mormânt; groapă.
makbul *adj.* 1. acceptat; aprobat; admis; agreeat. 2. (*d. mârfuli*) căutat. // **•makbulga geşmek** a fi admis; a fi acceptat.
Makbule *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea agreabilă".
makbulluk *s.* 1. (*econ.*) căutare; cerere. 2. acceptare; aprobare; admitere.
makbuz *s.* chitanță. // **•teslîm makbuzî** dispoziție de livrare; aviz de expediție.
makedún *s., adj.* macedonean.
makedúnge *I. adv.* în limba macedoneană. **II. s.** (*limba*) macedoneană.
Makedúniye *s.* (*topon.*) Macedonia.
makedúniyelî *s., adj.* macedonean.
maketa *s.* machetă.
makkaş *s.* pensetă.
makkaşlama *s.* pensare.
makkaşlamak *v.t.* a pensa.
makkaşlangan *adj.* pensat.
makkaşlanmak *v.i.* a se pensa.
makkaşlaw *s.* pensare.
makoron *s.* (*gastron.*) macaroane. // **•penerlî makoron** macaroane cu brânză.
makoron-biydayî *s.* (*bot.*) grâu-tare (*lat., Triticum durum*).
makoron-kizilşasî *s.* (*bot.*) grâu-tare (*lat., Triticum durum*).
maksat *s.* 1. scop; țel. 2. dorință; ideal. // **•maksatına barmak** a-și atinge scopul. // **•maksatîñ gezmektîr** scopul tău este plimbarea.
maksatındaturgan *adj.* înverșunat.
maksatındaturuw *s.* înverșunare.
maksatkauygun *adj.* armonios; potrivit; adaptat; compatibil; convenabil; concordant; corespunzător; indicat; oportun; recomandabil.
maksatkauymama *s.* incompatibilitate; nepotrivire; contradicție; neconcordanță; discrepantă; discordanță; paradox.
maksatkauymaykalgan *adj.* paradoxal.
maksatkauymaykaluw *s.* paradox.
maksatkauymaz *adj.* incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant; paradoxal.
maksatkauyuw *s.* armonie; potrivire; adaptare; compatibilitet; concordanță; corespondență; oportunitate.
maksatlı *adj.* 1. doritor. 2. intenționat; voit.
maksatsız *adj.* 1. nedoritor. 2. fără intenție; vără voie.
maksatşı *s.* (*fil.*) idealist.
maksatşılık *s.* (*fil.*) idealism.
maksimum *s., adj.* maxim; maximum.
maksiy *adj.* maxi.
maksus *I. adj.* special; propriu. **II. adv.** intenționat; dinadins; în cunoștință de cauză.
maksustan *adv.* intenționat; dinadins; în cunoștință de cauză. // **•maksustan bakira** țipă dinadins.
maksusiye *s.* intenție; dedicație; omagiu.
maktagan *adj.* lăudator; elogiator.
maktaganday *adj.* lăudabil.

maktalgan *adj.* elogiat; lăudat.
maktalmak *v.i.* a fi lăudat; a fi elogiat.
maktama *s.* laudă; elogi.
maktamak *v.t.* a lăuda; a elogia.
maktangan *adj.* 1. lăudăros; mândru; fălos. 2. îngâmfat; orgolios.
maktanmak *v.i.* 1. a se lăuda; a se mândri; a se făli. 2. a se îngâmfă; a fi orgolios.
maktanşı *adj.* îngâmfat; orgolios; lăudăros; mândru; fălos.
maktanşilik *adj.* îngâmfare; orgoliu; lăudăroşenie; mândrie; fălă.
maktanuw *s.* 1. lăudăroşenie; mândrie; fălă; ifose. 2. îngâmfare; orgoliu.
maktaw *s.* laudă; elogi. // **•ayırî maktaw man** cu deosebită laudă; magna cum laude. **•bolatanústî maktaw man** excepțional; summa cum laude. **•maktaw man** cu laude. **•maktawga láyik** lăudabil.
maktawǵı *adj.* lăudător; elogi; flatant; măgulitor.
maktawǵuluk *s.* lăudăroşenie; elogiare.
maktawlı *adj.* lăudat; elogiat. // **•bek maktawlı** foarte lăudat.
maktuw *adj.* fix; stabil. // **•maktuw piyat** preț fix.
makul *I. adj.* 1. logic; rațional. 2. (*d. oameni*) înțelept. **II. s.** logică. // **•makuluna yaramamak** a-i veni la socoteală; a-i conveni. // **•makuluma yaramay** nu-mi convine.
makule *s.* 1. gen; specie; sort. 2. categorie; fel; tagmă.
makulgayaramagan *adj.* illogic; irațional; nelogic.
makulǵı *s.* raționalist.
makulǵuluk *s.* raționalism.
makulluk *s.* înțelepciune.
makulsuz *adj.* illogic; irațional.
makulsuzluk *s.* iraționalism.
makulunayaragan *adj.* eclectic.
makulunayarama *s.* eclectism.
makúsen *adv.* invers; dândoaselea. // **•makúsen mútenasip** (*mat.*) invers proporțional.
makyaj *s.* machiaj. // **•makyajın súrtmek** a se demachia.
makyajǵı *s.* machior.
makyajısúrtulgen *adj.* demachiat.
makyajlı *adj.* machiat.
mal *s.* 1. vite; cireadă de vite. 2. bun; avere; avuție. 3. marfă; lucru. // **•ithal malı** marfă de import. **•kaşak malı** marfă de contrabandă. **•kayrıymenkul mallar** bunuri imobiliare. **•kópişlengen mallar** bunuri de larg consum. **•mal ambarı** antrepozit. **•mal vagonı** vagon de marfă. **•mal zamanetı** asigurare de bunuri. **•malniñ kózı** marfă de calitate superioară. **•menkul mallar** bunuri mobiliare. **•mezat malı** lucruri licitate. **•uǵuzlaşkan mallar** (*com.*) solduri.
mala *s.* mistrie; paletă. // **•mala atmak** a tencui.
malaatilgan *adj.* tencuit.
malaatuw *s.* tencuială.
malakay *s.* pălărie. // **•kasır malakay** pălărie de paie.
malakayǵı *s.* pălărier.
malakeş *s.* mistrie; paletă.
malakka-ǵewezı *s.* 1. anacard; fructul anacardierului. 2. (*bot.*) anacardier (*lat., Anacardium orientale*).

malalama *s.* tencuire; stucatură.
malalamak *v.t.* a tencui.
malalangan *adj.* tencuit.
malalaw *s.* tencuire; stucatură.
malaluw *s.* aprovizionare; alimentare.
malariya *s. (med.)* malarie.
Malawiy *s. (topon.)* Malawi.
malay *s.* mălai.
malayiz *s., adj.* malaiez.
Malayiziye *s. (topon.)* Malaiezia.
malayiziyelı *s., adj.* malaiez.
malberúw *s.* împroprietărire.
Maldif *s. (topon.)* Insulele Maldive.
malebe *s. (gastron.)* cremă făcută din ouă și lapte; budincă de lapte.
malgaş *s., adj.* malgaş.
malgaşca *I. adv.* în limba malgaşă. **II. s.** (*limba*) malgaşă.
malik *s.* stăpân; posesor; proprietar.
Malik, El- *s. (relig., arab.)* "Atotstăpânitorul"; "Stăpânul absolut al întregului univers" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
Malik-ül-Múlk *s. (relig., arab.)* "Atotstăpânitorul nepieritor"; "Stăpânul absolut și veşnic dăinuitor al întregului univers" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
maliy *adj.* financiar; fiscal; pecuniar. // **•maliy yıl** an financiar. **•maliy zaruriyet** criză financiară.
Maliy *s. (topon.)* Mali.
maliye *s.* finanțe; fisc. // **•maliye bakanlıǵı/nazirlıǵı** (*pol.*) ministerul de finanțe.
maliyeleşken *adj.* finanțat.
maliyeleştirılgen *adj.* finanțat.
maliyeleştırılmek *v.i.* a se finanța.
maliyeleştırme *s.* finanțare.
maliyeleştırme *v.t.* a finanța.
maliyet *s.* preț de cost.
maliyǵoklawǵı *s.* inspector financiar; cenzor.
maliylı *s., adj.* malian.
maliynezaretşı *s.* inspector financiar; cenzor.
malle *s.* cartier; zonă; teritoriu. // **•awlak malle** cartier mărginaș. **•malle/mahalle mektebi/okılı** școală de cartier. **•tiş malle** periferie.
mallelı *s.* locuitor din cartier; localnic.
mallı *adj.* 1. alimentat; aprovizionat. 2. cu marfă; cu bunuri; avut.
mal-múlk *s.* bun; avere; avuție; marfă; proprietate; domeniu.
mals *s.* malț.
malsabısı *s.* proprietar.
Malşuwa *s. (topon.)* Abrud (*jud. Constanța*).
Malta *s. (topon.)* Malta.
maltalı *s., adj.* maltez.
maltiz *s., adj.* maltez.
maltizǵa *I. adv.* în limba malteză. **II. s.** (*limba*) malteză.
malúl *s., adj.* infirm; invalid. // **•harbiye malúlı** invalid de război.
malúliyet *s.* infirmitate; invaliditate.
malúm *adj.* cunoscut; știut.
Malúm *s. (antrop. m., arab.)* "Cel binecunoscut" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
malúmat *s.* cunoștințe; date.
malúmatlı *adj.* cunoscător; știutor.
malzeme *s.* material; echipament. // **•inşaat malzemesi** materiale de construcție. **•karma malzeme** material compozit. **•kewşek malzeme** improșcare cu criblură.

mamafih *conj.* deși; cu toate că.
mamay *s.* (*în graiul copiilor sau al maturilor care vorbesc cu copii mici*) papă; mâncare. // **•mamay aşamak** (*în limbajul copiilor mici sau al maturilor când vorbesc cu copii mici*) a păpa.
Mambetşı *s. (topon.)* Straja (*jud. Constanța*).
mamelek *s.* mămăligă. // **•yaşayǵagın yaşamak, mamelegin aşamak** a-și trăi traiul și a-și mânca mălaiul.
mamır *s. (bot.)* mușchi.
mamlık *s.* 1. sclav. 2. mameluc.
mamnetúw *s.* interdicție.
mamur *adj.* 1. prosper; înfloritor. 2. (*d. terenuri*) cultivat; lucrat. 3. (*d. locuri, ținuturi*) locuit.
mamut *s. (zool.)* mamut (*lat., Elephas primigenius*).
Mamut/Mahmut *s. (antrop. m., arab.)* "Preamăritul"; "Cel demn de glorie" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Mamut/Mahmut-Kuyusı *s. (topon.)* ("Fântâna lui Mahmut") Izvoru Mare (*jud. Constanța*).
mamúl *s.* produs; fabricat. // **•kazak mamúllerı** produse românești.
mamúlát *s.* produse; fabricate.
man/men *I. conj. și. II. postp.* cu; împreună cu. // **•alaǵak niyetı men** cu intenția de a lua. **•aláka man** cu interes. **•arkası/yardımi man** cu ajutorul; sub auspiciile. **•arzı man talep** cerere și ofertă. **•ayırılık man** în special. **•bar kuwatı man** din răspuțeri. **•barış ğolı man** pe cale pașnică. **•basın ğolı man** prin presă. **•bayram dolayısı man** cu ocazia sărbătorii. **•biñler men** cu miile. **•bız men** cu noi. **•bo man barabar** totodată. **•boş kol man** cu mâna goală. **•burşak man ğawun ğawa** plouă cu grindină. **•eñge men bereket** pace și prosperitate. **•erten men** de dimineață. **•esef men** cu regret. **•ğan man, baş man** cu trup și suflet. **•genellik men** în general; în linii mari; grosso modo. **•ĝolı/vasıtası man** prin intermediul...; **•gúzellık men** cu frumosul. **•hakkem kararı man ğeñdı** a învins prin decizia arbitrilor. **•hál men şartlar** circumstanță. **•herşıy men** cu tot ce are. **•işı-bawurı man** din adâncul sufletului; din toată inima. **•it men mişık** câinele și pisica. **•kanun ğolı man** pe cale legală. **•kaş man kóz arasında** într-o clipă. **•kayırlısı man bardık** am ajuns cu bine. **•kol man tutulur** palpabil. **•kolaylık man** cu ușurință; fără dificultate. **•koraz man túlkı** cocoșul și vulpea. **•kórgenım men añladım** cum am văzut am și înțeles. **•korkak adımlar man** cu pași temători. **•kúldúrúw tuyuwı man** cu simțul umorului. **•kúndelik men** cu ziua. **•lájler yazı man berile** medicamentele se dau pe bază de rețetă. **•mañlay terı men** cu sudoarea frunții. **•maşına man** cu mașina. **•memnunluk man** cu plăcere. **•men men dans etersin mı?** vrei să dansezi cu mine?; **•men men**

gezmege şigarsın mî? vrei să ieşi la plimbare cu mine?; **•men men üylenirsın mî?** vrei să te căsătoreşti cu mine?; **•mişik man it arasında dostlık yok** între pisică şi câine nu e prietenie. **•múnasebeti men** cu prilejul...; cu ocazia...; **•músaadeñiz men** cu permisiunea dumneavoastră. **•ne men başlay?** cu ce începe?; **•ne sebeb men?** din ce cauză?; **•o kalem men yaza** el scrie cu creionul. **•o man arañiz kayday?** ce relaţie aveţi cu el?; **•olar man** cu ei; cu ele. **•onlar man** cu zecile. **•osalniyet men kullanna** (jur.) abuz. **•öz koli man** cu propria mână. **•papir man gezgim kele** aş vrea să fac o croazieră. **•papir man ketegek** va pleca cu vaporul. **•papir man kidiruw** croazieră cu vaporul. **•para/nakit man** pe bani. **•şaltlık man** la repezeală. **•şartı man** cu condiţia de a...; cu obligaţia de a...; **•sebebı men** din cauza. **•selamet men barıñiz!** mergeţi sănătoşi!; drum bun!; **•sen men bolağak bolaman** vreau să fiu cu tine. **•sen men kalağak bolaman** vreau să rămân cu tine. **•şipalak kóz men** cu ochiul liber. **•sıra man** pe rând. **•sız men bir pikirdemen** sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. **•sızni kúnler men bekledik** v-am aşteptat zile de-a rândul. **•sorawğı kózler men** cu ochi întrebători. **•sunuw man istew** cerere şi ofertă. **•suwuk suw man ğuwula** se spală cu apă rece. **•taksiy men barıñiz!** să mergeţi cu un taxi!; **•tayyare men ketkim kele** aş pleca cu avionul. **•tren men** cu trenul. **•tuwum yerı men tewúkesi** locul şi data naşterii. **•ustalık man** cu măiestrie; cu iscusinţă. **•yarı gónıl men** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forţa; forţat; obligat. **•yúksek ses men** cu voce tare. **•yúzler men** cu sutele. **•zaman man** cu timpul. **•zor man** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forţa; forţat; obligat.

mana s. 1. înţeles; semnificaţie; sens. 2. tâlc; poantă. // **•manasın aşmak** a-i dezvălui sensul. **•manasın deñiştirmek** a-i schimba sensul; a-l răstălmăci; a-l denatura. **•manasın kiskartmak** a-l defini. **•manasın şigarmak** a-i pătrunde tâlcul; a-i înţelege sensul; a-l descifra. **•manasına kelmek** a însemna; a semnifica. // **•ğúmlenıñ ifade etken manası** sensul exprimat de propoziţie. **•kelimenıñ bütún manası** man în adevăratul sens al cuvântului.

manadeñiştirmesi s. răstălmăcire; denaturare.

manaf/manaw s. zarzavagiu.

manağa adj. (lingv.) semantic.

manağer s. (sport) manager.

manakiskartması s. definire.

manalı adj. 1. cu sens de ...; 2. semnificativ. 3. (fig.) cu tâlc. 4. (lingv.) semantic. // **•ekı manalı** echivoc.

manalık adj. (lingv.) semantică.

manasideñşken adj. răstălmăcit; denaturat.

manasikiskartilgan adj. concis;

definit.

manasınakelgen adj. exprimat; redat.

manasınakeluw s. exprimare; redare.

manasışikkın adj. descifrat.

manasışikmaz adj. neînţeles.

manasız adj. 1. fără sens. 2. nesemnificativ. 3. (fig.) absurd.

manasızlık s. absurditate.

manastır s. (relig.) mănăstire.

manastırbaşı s. (relig.) stareţ.

manaşigarması s. înţelegerea sensului; descifrare.

manauzatması s. pleonasm.

manayıy adj. 1. cu sens de ...; 2. semnificativ. 3. (fig.) cu tâlc. // **•manayıy meğaz** sens figurat.

manda s. (zool.) bivoli (lat., *Bos bubalus*).

manda-fındığı s. (bot.) alunele; mândălac (lat., *Carum bulbocastanum*).

mandal s. 1. mâner; clanţă. 2. cârlig de rufe; clamă.

mandalagı, kırpı- s. (bot.) tătarinică (lat., *Echinops commutatus*).

mandalak s. (bot.) scai; ciulin; ghimpe; scaiete (lat., *Onopordon acanthium*).

mandalak, şağır- s. (bot.) scai-albastru; scai-vânăt (lat., *Eryngium planum*).

mandalık s. (bot.) alunele; mândălac (lat., *Carum bulbocastanum*).

mandarina s. 1. mandarină. 2. (bot.) mandarin (lat., *Citrus nobilis*).

mandat s. mandat; procură.

mandatar s. (pol.) mandatar.

mandıra s. stână; târlă.

mandolina s. mandolină.

manej s. manej.

manekin s. manechin.

manen adv. suflăteşte.

maneviy adj. 1. moral; cinstit. 2. spiritual.

maneviyat s. moral; stare morală; moravuri.

maneviyatbizılması s. demoralizare; deprimare.

maneviyatbizılğan adj. demoralizat; deprimat.

maneviyatsız adj. demoralizat; imoral.

maneviyatsızlık s. demoralizare; imoralitate.

maneviyatşı s., adj. moralist; moralizator.

manevra s. manevră (şi fig.).

manga s. (mil.) grupă.

mangal s. mangal.

mangan s. mangan.

mango s. 1. mango. 2. (bot.) mangotier (lat., *Mangifera indica*).

mañga s. (tehn.) pârgie, cumpănă.

mañgalık s. 1. (tehn.) dispozitiv cu pârgie, instalaţie cu cumpănă. 2. (mil., ist.) catapultă.

mañgalikatılğan adj. catapultat.

Mañga-Pınar s. (topon.) ("Fântâna cu Cumpănă") Schitu; Mangea Punar (jud. Constanţa).

Mañga-Pınar-Murun s. (topon.) ("Capul Fântâna cu Cumpănă") Capul Schitu; Capul Mangea Punar (jud. Constanţa).

manifest s. manifest.

manikyúra s. manichiură. // **•koltırnakları şantası** trusă de manichiură.

manikyúrağı s. manichiurist.

manivela s. 1. manivelă. 2. (mec.) levier.

maniy s. 1. piedică; obstacol; stavilă;

stavilar. 2. (în lit. turcă) mani; catren popular. // **•bayram maniyi** colind. **•maniy ateşi** (mil.) foc de baraj.

Maniy, El- s. (relig., arab.) "Cel ce preîntâmpină"; "Cel ce pune stavilă săvârşirii unor fapte" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

maniya s. manie; obsesie; capriciu.

maniyak s., adj. maniac.

maniye s. piedică; obstacol; stavilă; stavilar.

Maniye s. (antrop. f., arab.) "Cea care stă stavilă".

manometre s. (tehn.) manometru.

mansup adj. 1. numit; pus; plasat. 2. aşezat; plasat.

mansupluk s. 1. aşezare; plasare. 2. numire; punere; plasare.

manşeta s. manşetă.

manşetalı adj. cu manşetă.

manşon s. manşon.

mantar s. 1. ciupercă; fungi; burete. 2. material pentru dopuri; plută. 3. (fig.) născocire; minciună.

mantar, sarı- s. (bot.) turta-vacii (lat., *Boletus luteus*).

mantar, taş- s. (bot.) mânătarcă; hrib (lat., *Boletus edulis*).

mantarğı s. (fig.) escroc.

mantarğılık s. 1. crescătorie de ciuperci. 2. (fig.) escrocherie.

mantarı, kaw- s. (bot.) băbiţă (lat., *Polyporus officinalis*).

mantarı, şam- s. (bot.) băbiţă (lat., *Polyporus officinalis*).

mantık s. logică.

mantikiy adj. logic.

mantıklı adj. logic.

mantıklık s. raţionalism.

mantıksız adj. illogic; iraţional.

mantıksızlık s. iraţionalism.

mantow s. mantou.

manufaktura s. manufactură; ţesături.

manzara s. peisaj; privelişte; perspectivă.

manzum adj. în versuri; versificat; poetic. // **•manzum şigarmak** a versifica. // **•manzum ilham** delir poetic.

manzume s. poezie; poem. // **•manzume sanatı** arta poeziei. **•manzume sırası** (lit.) vers; stih. **•tatar manzumesi** poezie tătarască.

manzumeğı s. poet; versificator. // **•manzumeğiniñ kelıştirmesi** licenţă poetică.

manzumeğılık s. prozodie.

mañ s. trap.

mañgis s. (zool.) mangustă (lat., *Herpestinae*).

mañka s., adj. 1. cârn; crestă. 2. (fig.) mongol.

Mañkaliye s. (topon.) Mangalia (jud. Constanţa).

mañkalı s., adj. 1. (fig.) mongol. 2. cârn; crestă.

mañkalık s. crestătură.

mañka-salata s. (bot.) creştătea; tâlhărea (lat., *Lactuca sagittata*).

mañkaygan adj. crestă.

mañkayma s. crestătură.

mañkayma v.i. a se cresta.

mañkaytma s. crestare.

mañkaytmaq v.t. a cresta.

mañkaytuw s. crestare.

mañkayuw s. crestătură.

mañlama s. alergare la trap.

mañlamak v.i. 1. a alerga la trap. 2. a

merge la trap.
mañlaw s. alegare la trap.
mañlay I. *adj.* frontal. II. s. 1. (*anat.*) frunte. 2. (*arhit.*) fronton; frontispiciu. // • **mañlay teri men kazanmak** a câștiga cu sudoarea frunții; a câștiga prin trudă. • **mañlayında yazılmak** a-i fi scris cuiva în frunte. // • **geñiş mañlay** frunte lată. • **mañlay teri men** cu sudoarea frunții.
mañlay süyegı s. (*anat.*) os frontal.
mañlayda *adv.* în frunte. // • **mañlayda bolmak** a fi în frunte.
mañlaydagı *adj.* frunțaș.
mañlaydakı *adj.* frunțaș.
mañlayğa *adv.* frontal.
mañlayiaşık *adj.* cinstit; onest.
mañlaykoltığı s. (*teatr.*) stal unu; fotoliu de orchestră.
mañlaykóz s. (*mitol.*) ciclop.
mañlaylı *adj.* cu fruntea mare; fruntos.
mañlaylık I. *adj.* frontal. II. s. 1. diademă. 2. (*arhit.*) fronton; frontispiciu.
mañlayterisi s. scalp. // • **mañlayterisin sidirmek** a-l scalpă.
mañlayyazısı s. ce ți-e scris în frunte; destin; soartă; menire; fatalitate. // • **mañlayyazisin okımak** a citi ce ți-e scris în frunte; a urși; a prezice.
mañrama s. muget (*de cămilă*).
mañramak v.i. (*d. cămile*) a muși.
mañraşmak v.i. (*d. cămile*) a muși (*laolaltă*).
mañraw s. muget (*de cămilă*).
mapa s. mapă.
maraba *interj.* noroc! salut! bonjur!
marabalaşmak v.i. a se saluta; a-și da bună ziua.
marabuw s. (*orn.*) marabu (*lat., Leptoptilus crumeniferus*).
Marakeş s. (*topon.*) Maroc.
marakeşlı s., *adj.* marocan.
maral s. (*zool.*) câprioară; cerboaică; ciută (*lat., Capreolus capreolus*).
maralı, ğeget- s. (*zool.*) ren (*lat., Rangifer tarandus*).
maralı, şimal- s. (*zool.*) ren (*lat., Rangifer tarandus*).
maralmúyúzi s. (*bot.*) ghizdei (*lat., Lotus corniculatus*).
maraloti s. (*bot.*) frâsinel (*lat., Dictamnus albus; Dictamnus fraxinella*).
marangoz s. tâmplar; dulgher.
marangozlık s. tâmplărie; dulgherie.
maraton s. (*sport*) maraton. // • **maraton ğuwurması** cursa de maraton.
maraz I. *adj.* 1. (*d. oameni*) rău; răutăcios; periculos. 2. bolnav; suferind. II. s. 1. boală; maladie; epidemie; molimă; patologie. 2. (*fig.*) pacoste; belea; necaz. // • **abay maraz** mama e bolnavă.
maraza s. discordie; neînțelegere; dispută. // • **maraza bolmak** a se disputa. • **maraza etmek** a disputa.
marazalı *adj.* conflictual; disputabil; disputat.
maraziy *adj.* de boală; patologic.
marazlı *adj.* bolnav; suferind.
marda s. rebut.
marebe s. luptă; bătălie; război. // • **marebe aşmak** a declara război. // • **bırınğı dñniya marebesi** primul război mondial. • **dñniya**

marebesi (*pol.*) război mondial.
•kutulma marebesi (*pol.*) război de eliberare. • **marebe bolsa aşlık bolır** în timp de război este criză. • **marebe deñiz kuwatları** (*mil.*) flotă militară. • **marebe ilanı** (*pol.*) declarație de război. • **marebe kurultayı** (*mil.*) consiliu de război. • **marebe miydanı** (*mil.*) câmp de luptă. • **marebe sakatı** (*mil.*) invalid de război. • **marebe sebepşisi** caz de război; casus belli. • **marebe tutuğı** (*mil.*) prizonier de război. • **marebe yapkanlar** (*mil.*) părți beligerante. • **ózbashlık marebesi** (*pol.*) război de independență.
marebedenewel *adj.* antebelic.
marebedensoñ *adj.* postbelic.
marebegekarşı *adj.* antirăzboinic.
marebeği s. războinic.
marebelerasası *adj.* interbelic.
marebeli *adj.* belicos.
Marem/Muhammet s. (*antrop. m., arab.*) "Cel născut în luna Muharrem".
mareşal s. mareşal.
margarina s. margarină.
marifet s. pricepere; dibăcie; abilitate.
marifetli *adj.* priceput; dibaci; abil.
marik s. (*mil.*) ambuscadă.
marıl s. 1. coacăză-de-munte; pomuşoară. 2. (*bot.*) coacăz-de-munte; păltior; pomuşoară (*lat., Ribes petraeum*).
mark s. (*unitate monetară*) marcă.
marka s. marcă; inscripție.
markalı *adj.* marcat.
markiz s. marchiz.
marksism s. marxism.
marksism-leninism s. marxism-leninism.
markşşı s., *adj.* marxist.
markşşı-leninğı s., *adj.* marxist-leninist.
markşşilik s. marxism.
markşşilik-leninğılik s. marxism-leninism.
marmelada s. marmeladă.
mars s. (*la jocul de table*) marș.
marş I. *interj.* (*mil.*) marș!; II. s. (*muz.*) marș. // • **milliy marş** imn național.
Marşal-Adaları s. (*topon.*) Insulele Marshall.
mart s. (*cron.*) martie. // • **mart ayında** în luna martie.
martaval s. minciună; scorneală.
martavalğı s., *adj.* mincinos.
martavalli *adj.* scornit.
marti, balaban- s. (*orn.*) lup de mare uriaș (*lat., Stercorarius skua; Catharacta skua*).
marti, gezúwğı- s. (*orn.*) lup de mare (*lat., Stercorarius pomarinus*).
marti, uzun-kuyrukli- s. (*orn.*) lup de mare codat (*lat., Stercorarius longicaudus*).
martisi, ğenup-kutubı- s. (*orn.*) lup de mare de Polul Sud (*lat., Stercorarius maccormickii*).
martisi, kutup- s. (*orn.*) lup de mare pitic (*lat., Stercorarius parasiticus*).
maruf *adj.* cunoscut; știut.
marufat s. cunoștințe; date.
marufatlı *adj.* cunoscător; știutor.
maruz *adj.* 1. expus; etalat; descoperit. 2. riscant; primejdios; periculos. // • **kazaga maruz kalmak** a se expune accidentării. • **maruz kalmak** a rămâne descoperit; a se expune.

maruze s. 1. lectură; citire. 2. adresă. 3. raport; notă; comunicare; memoriu. // • **maruze etmek** a comunica; a se adresa. // • **basınga maruze** comunicat către presă. • **kurultayga maruze** raport către congres. • **mektúp maruzesi** adresa scrisorii. • **sózli maruze** notă verbală.
maruzegı s. 1. lector. 2. vorbitor; cititor.
maruzeli *adj.* 1. raportat; notat; comunicat; transmis. 2. lecturat; citit. 3. adresat.
maruzluk s. 1. expunere; etalare; descoperire. 2. risc; primejdie; pericol. // • **heşbir maruzluk yok** nu e niciun pericol.
masa s. masă. // • **herşignı masaga ğaymak** a da toate cărțile pe față. // • **biliyart masası** masă de biliard. • **bırayaklı masa** masă cu un picior. • **masa astında mişik bar** sub masă este pisica. • **masa örtisi** fața de masă. • **masa tenisi** (*sport*) tenis de masă. • **masaniñ astında** sub masă. • **masaniñ ayagı** piciorul mesei. • **masaniñ üstün sürü!** șterge masa! • **masaniñ üstünde** pe masă. • **penğire katında bir masa** o masă lângă fereastră. • **yazi masası** masă de scris. • **yemek masası** masă de bucătărie.
masaj s. masaj. // • **masaj yapmak** a masa; a face masaj.
masal s. basm; poveste (*și fig.*). // • **kurt masalı okımak** a spune povești; a povesti basmul cu cocoșul roșu. • **masal aňlatmak** a spune povești; a îndruga povești; a minți. // • **masal penerligi** lampion. • **resimli masal kitabı** carte de povești ilustrată.
masalday *adj.* fabulos.
masalğı s. povestitor.
masalolayı s. (*lit.*) subiect; intrigă; acțiune.
Masar s. (*cron.*) primul trimestru al anului conform calendarului musulman.
masaústi s. (*inform.*) desktop.
masırap s. cheltuială. // • **masırap bolmak** a se cheltui; a costa. • **masırap etmek** a cheltui. • **masıraplarıñ kismak** a reduce cheltuielile. // • **dawa/yargılama masırapları** cheltuieli de judecată. • **imalat masırabı** cheltuieli de producție. • **liman masırapları** (*nav.*) speze portuare. • **tedarik masırapları** cheltuieli de aprovizionare.
masıraplı *adj.* costisitor; scump.
masıraplık s. diurnă. // • **kündelik masıraplık** diurnă.
maska s. mască. // • **maskasın atmak** a-și lepăda masca. // • **gaz maskası** mască de gaze. • **mukavva maskası** mască de carnaval.
maskaatması s. deconspirare; demascare.
maskalamak v.t. a masca.
maskalangan *adj.* mascat.
maskalanma s. mascare.
maskalanmak v.i. a se masca.
maskalı *adj.* mascat. // • **maskalı bal** bal mascat.
maskara s. 1. bufon; măscărici. 2. mască de carnaval. 3. rușine; batjocură. // • **maskara bolmak** a fi batjocorit; a se face de râs; a se

compromite; a fi discreditat.
•maskara etmek a batjocori; a face de râs; a compromite; a discredita.
•maskaraga almak a lua în derâdere; a ironiza; a compromite; a discredita.

maskarabolgan *adj.* batjocorit; necinstit; umilit; compromis; dezonorat; ridiculizat; ironizat; stigmatizat; vexat; terfelit; beștelit.

maskaraetken *adj.* batjocoritor; umilitor; compromițător; ironic; dezonorant; degradant; vexant.

maskaraetûw *s.* batjocorire; necinstire; umilire; compromitere; dezonorare; ridiculizare; ironie; stigmatizare; vexare; terfelire; beștelire.

maskaragaalğan *adj.* batjocoritor; umilitor; compromițător; dezonorant; degradant; vexant.

maskaragaalğan *adj.* batjocoritor; necinstit; umilit; compromis; dezonorat; ridiculizat; ironizat; stigmatizat; vexat; terfelit; beștelit.

maskaragaaluw *s.* batjocorire; necinstire; umilire; compromitere; dezonorare; ridiculizare; ironie; stigmatizare; vexare; terfelire; beștelire.

maskaralîk *s.* 1. bufonerie. 2. rușine; batjocură; mascaradă.

maskasiatilğan *adj.* deconspirat; demascat.

maslahat *s.* 1. afacere; tranzacție. 2. problemă; chestiune; treabă.

maslahatgûzar *s. (dipl.)* însârcinat cu afaceri.

maslahatşî *s.* afacerist; negustor; speculant.

maslup *adj.* atârnat; agățat; spânzurat.

maslupluk *s.* atârnare; agățare; spânzurare.

mas-mawî *adj.* albastru intens.

mason *s.* mason.

masoneriya *s.* masonerie.

masraf *s.* cheltuială.

masrafetken *adj.* cheltuitor.

masraflî *adj.* costisitor; scump.

mastar *s.* 1. sursă; origine. 2. *(gram.)* infinitiv; nume verbal. // **•mastar kîpî** *(gram.)* modul infinitiv.

mastarda *adv.* la sursă; la origine.

mastardan *adv.* de la sursă; de la origine.

mastarga *adv.* spre sursă; spre origine.

mastika *s.* mastică.

masum *I. adj.* inocent; nevinovat; candid. *II. s.* copil.

Masum *s. (antrop. m., arab.)* "Cel plin de candoare" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Masume *s. (antrop. f., arab.)* "Cea plină de candoare".

masumiyet *s.* inocență; nevinovăție; candoare.

masun *adj.* apărat; păzit; imun.

masuniyet *s.* imunitate; inviolabilitate. // **•mesken**

masuniyetî *(jur.)* inviolabilitatea domiciliului. **•şahîs masuniyetî**

imunitatea persoanei. **•şahsiy masuniyet** *(jur.)* inviolabilitatea persoanei. **•siyasetşî**

masuniyetî imunitate diplomatică.

masuniyetiy *adj.* imun; inviolabil.

masuniyet-î şahsiye *iz.prsn. (jur.)* inviolabilitatea persoanei.

maşa *s.* vâtrai; clește pentru foc.

maşak *s.* 1. spic. 2. *(astr.)* zodia fecioarei.

maşak, kara- *s. (bot.)* hrișcă *(lat., Fagopyrum esculentum).*

maşaklangan *adj.* înspicat.

maşaklanma *s.* înspicare.

maşaklanmak *v.i.* a înspica; a da în spic; a face spic.

maşaklanuw *s.* înspicare.

maşaklî *adj.* înspicat.

maşaklî-sabînotî *s. (bot.)* ipcârige; gipsariță *(lat., Gypsophila paniculata).*

maşaktankalma *s.* pleavă.

maşaktankaluw *s.* pleavă.

maşalamak *v.t.* a amesteca cu vâtraiul.

maşalla(h) *interj.* ce minunat!; splendid!; bravo!; grație lui Dumnezeu!

maşatlık *s.* cimitir creștin.

maşe *s. (la arme)* cocoș.

maşer *s.* societate; colectivitate; multime.

maşeriy *adj.* social; socialist; colectiv.

// **•maşeriy şewre** mediu social.

maşeriyet *s.* socialism; colectivitate.

maşeriyetşî *s., adj.* socialist; colectivist.

maşeriyleşken *adj.* socializat; colectivizat.

maşeriyleşme *s.* socializare; colectivizare.

maşeriyleşmek *v.i.* a se socializa; a se colectiviza.

maşeriyleştırme *s.* socializare; colectivizare.

maşeriyleştırmek *v.t.* a socializa; a colectiviza.

maşgala *s.* familie.

maşgalalîk *adj.* familial.

maşina *I. adj.* automat; mecanizat; auto. *II. s.* 1. mașină. 2. mecanism; mașinărie. // **•maşina aydamak**

a șofa. // **•aragaz maşinasî** mașină aragaz. **•basîn maşinasî**

(tipogr.) presă. **•buw maşinasî** *(tehn.)* mașină cu aburi. **•egîm**

maşinasî *(agr.)* semănătoare. **•et tartma maşinasî** mașină de tocat.

•ğankutargan maşina ambulanță; salvare. **•ğûk**

maşinasî camion. **•harman maşinasî** *(agr.)* combină. **•hesap**

maşinasî mașină de calcul. **•kalemtraş**

maşinasî ascuțitoare. **•kanelî fotograf**

maşinasî aparat de fotografiat digital. **•kayrama/şarlama**

maşinasî *(tehn.)* polizor. **•kewdelî**

maşina limuzină. **•kîşkene**

maşina autoturism. **•kîzmet/paydalîk**

maşinasî *(transp.)* autoutilitară. **•kôríklî**

fotograf maşinasî aparat de fotografiat cu burduf.

•kuluşka/şîpşe maşinasî *(agr.)* incubator. **•maşina katari** convoi de mașini. **•maşina man** cu mașina. **•maşina mayî** *(tehn.)* ulei de mașină. **•maşinam az**

benzina gâga mașina mea consumă puțină benzină.

•maşinamni guwarsîñiz mî? vreți să-mi spălați mașina?

•maşinanîñ kââtlerî actele mașinii. **•mîna îstegen**

maşinanîz iată mașina pe care o dorești. **•orak maşinasî** *(agr.)* secerătoare. **•sâátnîñ maşinasî**

mecanismul ceasornicului. **•şagılğan traş**

maşinasî mașină de ras electrică. **•şamaşîr**

maşinasî mașină de spălat rufe. **•tarîm maşinasî** mașină agricolă.

•temîrkîrkma/freza maşinasî *(tehn.)* freză; mașină de frezat. **•tîgîş**

maşinasî mașină de cusut. **•yapraklaştırma**

maşinasî *(tehn.)* laminor. **•yazuw maşinasî** mașină de scris.

maşinaaydagan *s.* automobilist; șofer.

maşinaaydamasî *s.* automobilism; șoferie.

maşinagayazgan *s.* dactilografă.

maşinagayazılğan *adj.* dactilografiat.

maşinagayazma *s.* dactilografare.

maşinagayazuw *s.* dactilografare.

maşinağî *s.* mecanic; mașinist.

maşinalî *adj.* automat; mecanizat; auto.

maşinist *s.* mecanic; mașinist.

maşuk *s.* iubit; amant.

maşuka *s.* iubită; amantă.

maskalanuw *s.* mascare.

mat *I. adj.* mat; opac. *II. s. (la şah)* mat. // **•onî mat ettîm!** l-am făcut mat!

matador *s.* matador.

matara *s.* bidon; ploscă.

matbaa *s.* tipografie; imprimerie.

matbaağî *s.* tipograf.

matbaakûrsûsî *s. (tipogr.)* stănoagă.

matbuw *adj.* tipărit; imprimat.

mate *s. (bot.)* mate *(lat., Ilex paraguayensis).*

matem *s.* doliu. // **•matem tutmak** a purta doliu.

matematika *I. adj.* matematic. *II. s.* matematică. // **•matematika**

terimî *(mat.)* termen matematic.

matematikağî *s.* matematician.

matematikali *adj.* matematic.

matemlî *adj.* îndoliat.

matemtutturma *s.* îndoliere.

matemtutturuw *s.* îndoliere.

materiyalizm *s. (fil.)* materialism.

materiyalist *s. (fil.)* materialist.

matinew *s.* matineu.

matkap *s.* sfredel; burghiu.

matkaplama *s.* găurire; sfredelire.

matkaplamak *v.t.* a găuri; a sfredeli.

matkaplangan *adj.* găurit; sfredelit.

matkaplanmak *v.i.* a se găuri; a se sfredeli.

matkaplaw *s.* găurire; sfredelire.

matkaplawğî *adj.* sfredelitor.

matkaplî *adj.* spiralat; în spirală.

matlik *s.* opacitate.

Matlim *s. (topon.)* Lomnitsa (Dobrich, Bulgaria).

matrisa *s. (tehn.)* matriță.

maval *s.* 1. minciună sfruntată. 2. grosolană.

Maviye/Mawiye *s. (antrop. f., arab.)* "Esența vieții".

mavuna *s.* șlep.

maw *adj.* 1. rău; răutăcios; scelerat; lipsit de caracter. 2. neplăcut; urât. 3. nefast. // **•maw herîf** om rău.

maw-baş-yapalak *s. (orn.)* ciuș *(lat., Otus scops).*

mawî *adj.* albastru. // **•kôktiî**

mawî albastru ca cerul. **•mawî**

múrekkep cerneală albastră. **•mawîga sarî koştîm** la albastru am adăugat galben.

mawî-Amerika-karkarasî *s. (orn.)* stârc cenușiu american *(lat., Ardea herodias).*

mawî-Amerika-şapuri *s. (orn.)* stârc cenușiu american *(lat., Ardea herodias).*

mawî-ayaklı-delîkaz *s. (orn.)* gâscă de mare neună; pasărea smintită *(lat., Sula nebouxii).*

mawî-bûrşetî s. (bot.) bumbişor (lat., *Erigeron acris*).
mawî-dakşanî s. (bot.) genţiană-albastră; ghinţură-albastră; corovatic; lumânărica-pământului (lat., *Gentiana asclepiadea*).
mawî-endibe s. (bot.) cicoare (lat., *Chicorium intybus*).
mawîgaşalar adj. albăstriu.
mawîgatartar adj. albăstriu.
mawî-ğawrawuk s. (orn.) cintează albastră (lat., *Fringilla teydea*).
mawî-kalintumşuk s. (orn.) presură albastră (lat., *Guiraca caerulea*).
mawî-kanatli-kaz s. (orn.) gâscă cu aripi albastre (lat., *Cyanochen cyanoptera*).
mawî-kanatli-órdek s. (orn.) raţă cu aripă albastră (lat., *Anas discors*).
mawî-kanatli-sawuskan s. (orn.) coţofană cu aripi albastre (lat., *Cyanopica cyanus*).
mawî-karkara s. (orn.) egretă albastră (lat., *Egretta caerulea*).
mawî-kirazkuşî s. (orn.) presură azurie (lat., *Passerina amoena*).
mawî-koğayonğa s. (bot.) sulfină; molotru-albastru (lat., *Melilotus caerulea*).
mawî-kulakli-kirkawul s. (orn.) fazan urecheat (lat., *Crossoptilon aurtum*).
mawî-kulakli-súlgúnî s. (orn.) fazan urecheat (lat., *Crossoptilon aurtum*).
mawî-kuyrukli-búlbúl s. (orn.) măcăleandru coadă-albastră (lat., *Tarsiger cyanurus*).
mawilaşmak v.i. a se face albastru.
mawilik s. albastru; azur (d. cer).
mawî-mañlayli-dudukuş s. (orn.) papagal cu frunte albastră (lat., *Amazon aestiva*).
mawî-mumğágáa s. (orn.) cintează fluturar cordon-bleu (lat., *Uraeginthus bengalus*).
mawî-şakrak s. (orn.) presură albastră (lat., *Guiraca caerulea*).
mawî-şañşegî s. (bot.) clopoţel; campanulă (lat., *Campanula rotundifolia*).
mawî-şapur s. (orn.) egretă albastră (lat., *Egretta caerulea*).
mawî-şimşige s. (orn.) piţigoî albastru (lat., *Parus caeruleus*; *Cyanistes caeruleus*).
mawî-şibin s. (ent.) muscă-albastră (lat., *Calliphora vomitoria*).
mawî-soyga s. (orn.) gaiţă albastră (lat., *Cyanocitta cristata*).
mawî-súlekeş s. (orn.) presură azurie (lat., *Passerina amoena*).
mawî-tajli-aratinga-dudukuşî s. (orn.) papagal aratinga cu coroană albastră (lat., *Aratinga acuticaudata*).
mawî-taş-sayragî s. (orn.) mierlă de piatră albastră (lat., *Monticola solitarius*).
mawî-tenek s. (orn.) presură azurie (lat., *Passerina amoena*).
mawî-yúzlî-balşibingî s. (orn.) prigorie cu obraz albastru (lat., *Merops superciliosus*; *Merops persicus*).
mawî-yúzlî-kizlarkuşî s. (orn.) prigorie cu obraz albastru (lat., *Merops superciliosus*; *Merops persicus*).
mawlaşkan adj. înrăit.
mawlaşma s. înrăire.
mawlaşmak v.i. a se înrăi.

mawlaştirmek v.t. a înrăi.
mawlaşuw s. înrăire.
mawluk s. răutate.
mawlukşî s., adj. răufăcător.
mawur s., adj. maur.
mawusolew s. mausoleu.
mawut s. postav.
mawutşî s. postăvar.
mawutşuluk s. postăvarie.
may s. ulei; grăsime; unsoare. // **•ğúregî may baylamak** a-l unge la inimă. **•may baylamak** a prinde seu; a se îngrăşa. **•may ğakmak** a unge cu grăsime; a gresa. **•may işinde búyrekliyi yaşamak** a avea seu la rărunchi; a huzuri. **•mayın almak** a-l degresa. **•ótmegine may ğakmak** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguşî. // **•balık mayî** untură de peşte. **•bítkı mayî** ulei vegetal. **•domiz mayî** untură; slănină. **•ğewez mayî** ulei de nucă. **•haywan mayî** grăsime animală. **•irigen domiz mayî** osânză. **•kúntabak mayî** ulei de foarea soarelui. **•madeniy may** ulei mineral. **•maşina mayî** (tehn.) ulei de maşină. **•may da salîñiz!** puneţi şi ulei!; **•may kerekte un ketiresîñ** când trebuie ulei aduci făină. **•mayî alingan sût** lapte degresat. **•músúr mayî** ulei de porumb. **•nebatîy may** untdelemn; ulei vegetal. **•ósímlík mayî** untdelemn. **•zaş mayî** (chim.) acid sulfuric; vitriol. **•ziytín mayî** ulei de măsline.
maya I. s. 1. drojdie; ferment; maiă. 2. (fig.) esenţă. **II.** s., adj. măia.
mayak s. 1. (agr.) mraniţă; gunoi; îngrăşământ; fertilizator. 2. baligă; bălegar.
mayaklama s. îngrăşare; fertilizare.
mayaklamak A. v.i. a se băliga. B. v.t. 1. (d. sol) a îngrăşa; a fertiliza. 2. a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.
mayaklangan adj. (d. sol) îngrăşat; fertilizat.
mayaklanmak v.i. (d. sol) a se îngrăşa; a se fertiliza.
mayaklaw s. îngrăşare; fertilizare.
mayaklı adj. (d. sol) îngrăşat; fertilizat.
mayalamak v.t. a pune la dospit; a pune la fermentat.
mayalanmak v.i. a se pune la dospit; a se pune la fermentat.
mayallak s. tumbă; rostogolire.
mayallakatkan adj. dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
mayallakatuw s. dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklamak v.t. a face tumbă.
mayallaklangan adj. dat de-a rostogolul; dat de-a berbeleacul.
mayallaklanma s. dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklanmak v.i. a se da de-a rostogolul; a se da de-a berbeleacul.
mayallaklanuw s. dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
mayallaklay adv. de-a rostogolul; de-a berbeleacul.
mayalmasî s. degresare.
mayaoiti s. (bot.) hamei (lat., *Humulus lupulus*).
mayasıl s. (med.) eczemă.
maybaylagan adj. îngrăşat.
maybaylaw s. îngrăşare.
maydanlık s. (tehn.) gresor; ungător.

maye num. (arab.) sută.
mayğagilgan adj. gresat; uns.
mayğaguw s. gresare; ungere.
mayıl adj. 1. înclinat; aplecat; oblic. 2. (fig.) predispus; înclinat; dispus.
mayiliy adj. înclinat; aplecat; oblic.
mayin s. (mat.) romb.
mayiyet s. 1. companie; acompaniament; tovarăşie. 2. întovărăşire; însoţire; acompaniere; companie. 3. suită. // **•mayiyet etmek** a însoţi; a acompania.
mayiyetli adj. 1. întovărăşit; însoţit. 2. acompaniat. 3. cu suită; cu tovarăşie.
mayiyetşî s. acompaniator; însoţitor; tovarăş.
mayiyetşidiy adv. tovarăşeşte; colegial.
mayiyetşige adv. tovarăşeşte; colegial.
mayialingan adj. degresat.
mayilgan adj. răscopt.
mayılma s. răscoacere.
mayilmak v.i. a se răscoace.
mayiluw s. răscoacere.
mayın s. (mil.) mină. // **•mayın tókme** (mil.) a mina. // **•mayın tarlasî** (mil.) câmp de mine.
mayinlama s. (mil.) minare.
mayinlamak v.t. (mil.) a mina.
mayinlangan adj. (mil.) minat.
mayinlaw s. (mil.) minare.
mayintógilgen adj. minat.
mayintógúw s. minare.
mayirik adj. crăcănat; cu picioarele desfăcute.
mayirilgan adj. crăcănat; cu picioarele desfăcute.
mayirilmak v.i. a-şi crăcăna picioarele; a-şi desface picioarele.
mayirma s. crăcănare; desfacere a picioarelor.
mayirmak v.t. a crăcăna picioarele; a desface picioarele.
mayiruw s. crăcănare; desfacere a picioarelor.
mayis s. (cron.) mai. // **•mayis ayında** în luna mai.
mayis-bóğegî s. (ent.) cărbuş; gândac-de-mai (lat., *Melolontha vulgaris*).
mayişip-kurugan adj. scofălcit.
mayişip-kuruma s. scofălcire.
mayışkak adj. 1. flexibil; maleabil; suplu; mlădios. 2. (d. oameni) moale; inactiv; apatic. 3. slăbit; destins; relaxat. 4. (lingv.) moale; palatal; mediu-palatal. // **•mayışkak tartıkawaz/sessiz/únsúz** (lingv.) consoană moale.
mayışkaklık s. flexibilitate; maleabilitate; suplete.
mayışkan adj. 1. slăbit; destins; relaxat. 2. flexibil; maleabil; suplu; mlădios. 3. (d. oameni) moale; inactiv; apatic.
mayışma s. 1. slăbire (şi fig.). 2. (biol.) diastolă. 3. (lingv.) înmuiere; palatalizare.
mayışmagan adj. inflexibil.
mayışmak v.i. 1. (d. obiecte) a slăbi; a se lăsa; a se înmuia. 2. (d. oameni) a se destinde; a se relaxa. 3. (fig.) a se moleşi; a slăbi; a deveni apatic. 4. (lingv.) a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. // **•mayişip kurumak** a se scofălci. **•sewettiy mayışmak** a se mlădia.
mayışmaykalan adj. inflexibil.
mayiştirilgan adj. (lingv.) înmuiat; palatalizat.

mayıştirma s. (*lingv.*) înmuire; palatalizare.
mayıştirmek v.t. 1. a slăbi; a slobozi; a destinde; a înmuia. 2. (*lingv.*) a înmuia; a palataliza.
mayıştırur s. (*lingv.*) înmuire; palatalizare.
mayışur s. 1. slăbiciune; moliciune; sfârșeală; apatie. 2. (*fig.*) flexibilitate; maleabilitate.
maykuwatı I. *adj.* (*tehn.*) hidraulic. II. s. (*tehn.*) hidraulică. // **•maykuwatı ğelpaze/pirildak** (*tehn.*) ventilator hidraulic.
maykuwatlı *adj.* (*tehn.*) hidraulic.
maylama s. 1. gresare; ungere. 2. (*fig.*) mituire; corupere. 3. (*fig.*) laudă.
maylamak v.t. 1. a unge; a gresa. 2. a lauda. 3. a unge pe cineva cu miere; a mitui; a corupe. // **•maylap ballamak** a le înflori; a exagera.
maylangan *adj.* 1. gresat; uns. 2. lăudat. 3. mituit; corupt.
maylanmak v.i. 1. a fi uns; a fi gresat. 2. a se îngrășa. 3. a se năclăi; a se păta; a se murdări (*de ulei, de grăsime*). 4. a fi lăudat. 5. a fi mituit; a fi corupt.
maylap-ballama s. exagerare; înflorire.
maylap-ballangan *adj.* exagerat; înflorit.
maylas s. (*bot.*) bradul-ciumei (*lat., Juniperus intermedia*).
maylaw s. 1. gresare; ungere. 2. (*fig.*) mituire; corupere. 3. (*fig.*) laudă.
maylawġi s. (*tehn.*) gresor; ungător.
maylı *adj.* 1. uleios; unsuros; gras. 2. uns; gresat. 3. (*d. câștiguri*) mare; însemnat; gras. // **•et bek maylı** carnea e prea grasă. **•maylı kalakay** turtă grasă.
mayliakşar s. vopsea de ulei.
mayliboya s. vopsea de ulei.
mayli-maylı *adj.* dulce; lunecos. // **•mayli-maylı sözler** vorbe dulci.
maylişşek s. (*bot.*) unișor; grăușor; sălătea; sălăgea; calce-mică; salată-de-câmp; scânteiuță-galbenă; scorbutăriță (*lat., Ranunculus ficaria*).
maylitil *adj.* micros; insinuant; lingușitor.
maymun s. (*zool.*) maimuță. // **•maymun senesı** (*cron.*) anul maimuței (*conform vechiului calendar tătareșc*).
maymunluk s. maimuțăreală.
maymunşuk s. șperacul.
mayoneza s. maioneză.
mayonezalı *adj.* cu maioneză. // **•mayonezalı balık** pește cu maioneză.
mayor s. (*mil.*) maior.
mayotı s. (*bot.*) oloisă (*lat., Sedum maximum; Sedum telephium*).
mayotı, aşşı- s. (*bot.*) șoaldină; trânjin (*lat., Sedum acre*).
mayotı, kırmızı- s. (*bot.*) ruja; durzoaș (*lat., Sedum rosea*).
mayotı, pembe- s. (*bot.*) dragoste (*lat., Sedum fabaria*).
mayow s. maiou.
maysız *adj.* slab; fără grăsime.
maysúrme s. gresare; ungere.
maysúrülgen *adj.* gresat; uns.
may-şalgamı s. (*bot.*) rapiță; navetă (*lat., Brassica napus oleifera; Brassica rapa oleifera*).
mayşibigi s. (*tehn.*) joă.
mayşırak s. lumânare; candelă; opaiț.
maytap s. foc de artificii; rachetă.
maytapkakarşı *adj.* (*mil.*) antirachetă.

mazak s. flirt.
mazaklaşma s. flirt.
mazaklaşmak v.i. a flirta.
mazaklaşur s. flirt.
mazal s. ulei; grăsime; unsoare.
mazallı *adj.* 1. gras; obez. 2. uns; gresat. 3. uleios; unsuros; gras.
mazallıakşar s. vopsea de ulei.
mazallıboya s. vopsea de ulei.
mazallılık s. obezitate.
mazaygan *adj.* care a devenit obez; îngrășat.
mazayma s. obezitate; îngrășare.
mazaymak v.i. a deveni obez; a se îngrășa.
mazaytmak v.t. a îngrășa.
mazayur s. obezitate; îngrășare.
mazbata s. 1. proces-verbal. 2. protocol. // **•mazbata muharriri** (*d. persoane*) raportor.
mazbatalı *adj.* protocolar.
mazbut *adj.* 1. înregistrat; înscris. 2. notat; specificat. 3. aranjat; ordonat. 4. protejat; ferit; apărut.
mazbutetuw s. înregistrare; notare.
mazbutluk s. 1. înregistrare; înscriere. 2. notare; specificare. 3. aranjare; ordonare. 4. protejare; ferire; apărare.
mazbutsuz *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
mazeret s. scuza; motivație; justificare; pretext. // **•mazeret etmek** a scuza. **•mazeret istemek** a cere scuza. **•mazeret köstermek** a motiva prin; a invoca. // **•kanunnı bilmemek mazeret sayılmaz** ignoranța nu scuza încălcarea legii. **•mazeret tiliymen** vă cer scuza. **•mazeretim bar** am scuza.
mazeretkosteruw s. motivare; justificare; invocare.
mazeretli *adj.* scuzaibil; motivat; justificat.
mazhar *adj.* 1. onorat; respectat. 2. favorizat.
mazi s. trecut.
maziye *adv.* în trecut.
mazi s. (*bot.*) tuia; arborele-vieții (*lat., Thuja orientalis*).
mazlum *adj.* oprimat; exploatat.
mazlum-mazlum *adv.* umil; supus; smerit.
mazot s. păcură; țitei.
mazul *adj.* destituit; scos (*dintr-o funcție*).
mazuliyet s. destituire.
mazur *adj.* scuza; iertat.
máál s. oră; timp; moment. // **•máálı kelmek** a i se împlini sorocul; a-i sosi momentul. // **•bır máálgeşık** pentru un timp. **•máálinden ewel** precoce; prematur. **•ne máál eken?** cât o fi ora?; **•orak máálı** vremea secerișului. **•úyle máálı** ora prânzului. **•úylenúw máálı** vremea însurătorii. **•yuklamak máálı** oră de culcare; vremea somnului.
máálde *adv.* la momentul. // **•bır máálde** la un moment dat. **•kelışken máálde** la momentul oportun. **•ne máálde?** când?; **•şo máálde** în acel moment; la vremea aceea.
máálđen *adv.* de la momentul.
máálinde *adv.* 1. în timpul; pe vremea când; exact când. 2. la momentul potrivit. // **•máálinde yapma** punctualitate.
máálı *adv.* la momentul potrivit; de

timpuriu; devreme.
máálı-máálinde *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.
máálı-máálısız *adv.* în momente nepotrivite.
máálısız I. *adj.* pretimpuriu. II. *adv.* la momentul nepotrivit.
mábet s. templu.
mápis s. 1. închisoare; penitenciar; temniță. 2. închisoare; arest; detenție; detențiune. // **•mápiske atmak** a arunca în pușcărie; a întemnița. **•mápisge ğatmak** a zăcea pușcărie. **•mápisge şırimek** a putezi în temniță. // **•awur mápis** arest sever. **•mápis bekşisi** temnicer.
mápis Kane s. închisoare; penitenciar; temniță.
mápiskeatılğan s. întemnițat; arestat.
mápiskeatuw s. întemnițare; arestare.
mápisli s., *adj.* deținut; arestat.
mápislik s. închisoare; arest; detenție; detențiune.
mátúw s., *adj.* nerod; idiot; prostănac; dement; nebun.
mátúwge *adv.* prostește; nebunește.
mátúwlúk s. nerozie; idiotenie; prostie; demență; nebunie.
meal s. sens; semnificație; conținut.
mebde s. 1. început. 2. (*fig.*) origine.
mebí s. (*anat., bot.*) ovar.
meblek I. *adj.* adunat; însumat; total. II. s. 1. sumă; total; totalitate. 2. sumă de bani.
meblekş *adv.* complet; integral; totalmente; de-a binelea.
mebus s. deputat.
meç s. meci. // **•basket meçı** meci de baschet. **•fothal meçı** (*sport*) meci de fotbal. **•handbal meçı** (*sport*) meci de handbal. **•hokey meçı** (*sport*) meci de hochei. **•kupa meçı** meci de cupă. **•şegışmeli meç** (*sport*) meci disputat. **•siki meç** (*sport*) meci strâns. **•şıpt erkekler meçı** (*sport*) meci la dublu bărbați. **•tokmaklaşma meçı** meci de box. **•voley meçı** (*sport*) meci de volei.
meçul *adj.* necunoscut; neștiut.
medaliya s. medalie. // **•altın medaliya** medalie de aur. **•bronz medaliya** medalie de bronz. **•gúmúş medaliya** medalie de argint. **•medaliyanın tersi** reversul medaliei.
medaliyon s. medalion.
medar s. 1. (*astr.*) traiectorie; orbită. 2. sprijin; ajutor. 3. utilitarism. // **•medar bolmak** a fi de ajutor; a fi util; a sprijini.
medarboluw s. cooperare.
medarğı I. *adj.* sprijinitor; ajutor; cooperant. II. s. utilitarist.
medarlı *adj.* 1. (*astr.*) cu traiectorie; cu orbită. 2. sprijinit; ajutorat. 3. utilitar.
meddúğezir s. (*geogr.*) maree.
medeniy *adj.* 1. civilizat. 2. civil. // **•medeniy álem** lumea civilizată. **•medeniy hakklar** drepturi civile. **•medeniy kanun** cod civil. **•medeniy nikda** cununie civilă.
Medeniy s. (*antrop. m., arab.*) "Sălășuitor al Medinei" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyşelam*).
medeniyet s. civilizație.
medeniyetsiz *adj.* necivilizat.
medeniyetsizlik s. barbarie.

medeniyleşken *adj.* civilizat.
medeniyleşmek *v.i.* a se civiliza.
medeniyleştirmek *v.t.* a civiliza.
medeniy-maarif *adj.* cultural și educativ.
medet *s.* ajutor; sprijin.
medih *s.* laudă.
medin **I.** *adj.* îndatorat; dator. **II.** *s.* (*fin.*) debitor. // **•sízge soñ derege medinmen** vâ sunt profund îndatorat.
Medine *s.* (*topon.*) Medina (*oraș în Arabia Saudită*).
mediyana *s.* (*mat.*) mediană.
mediyum *s.* (*în practicile oculte*) medium.
medrese *s.* (*la musulmani*) școală religioasă; "medrese".
meduza *s.* (*zool.*) meduză (*lat., Hydrozoa/Scyphozoa sp.*).
medyun **I.** *adj.* îndatorat; dator. **II.** *s.* (*fin.*) debitor.
mefhum *s.* **1.** sens; înțeles. **2.** (*fil.*) concept.
mefkûre *s.* ideal.
mefun *adj.* îndrăgostit; amoretat.
mefunluk *s.* dragoste; amoroare.
megafon *s.* megafon.
megdúnez *s.* (*bot.*) pătrunjel (*lat., Petroselinum hortense*).
megdúnez, mûslî- *s.* (*bot.*) asmățui; hasmațuchi (*lat., Anthriscus cerefolium*).
megdúnezî, it- *s.* (*bot.*) pătrunjelul-câinelui; cucută-mică (*lat., Aethusa cynapium*).
megdúnezî, tana- *s.* (*bot.*) asmățui; hasmațuchi (*lat., Anthriscus silvestris*).
meger *conj.* în timp ce; pe când; când colo; în schimb.
megere *s.* peșteră; grotă; cavernă.
megerelî *adj.* cavernos.
meğal *s.* putere; forță. // **•meğaldan tûşmek** a nu-l mai ține puterile. **•meğalî kalmamak** a nu mai avea vlagă; a se istovi. **•meğalî kesilmek** a i se tăia puterile; a se istovi. **•meğalîn toplamak** a-și aduna puterile; a se înzdrăveni.
meğalikesilgen *adj.* extenuat; epuizat; vlăguit; istovit.
meğalintoplagan *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.
meğalintoplaması *s.* întremare; înzdrăvenire; întărire; fortificare.
meğalkesilmesî *s.* extenuare; epuizare; vlăguire; istovire.
meğalkesken *adj.* extenuant; epuizant; vlăguitor; istovitor.
meğalkesúwğî *adj.* extenuant; epuizant; vlăguitor; istovitor.
meğallî *adj.* întremat; înzdrăvenit; întărit; fortificat.
meğalsîz *adj.* sleit de puteri; epuizat; atonic. // **•meğalsîz kalmak** a nu mai avea vlagă; a se istovi.
meğalsîzlik *s.* oboseală; epuizare; atonie.
meğaz *s.* sens figurat; metaforă. // **•manayiy meğaz** sens figurat.
meğazğa *adv.* în sens figurat; metaforic.
meğazi *adj.* figurat; metaforic.
meğaz-i mana *iz.prsn.* sens figurat.
meğazlî *adj.* figurat; metaforic.
meğbur *adj.* obligat; forțat; silit; constrâns; determinat. // **•meğbur bolmak** a se impune. **•meğbur bolmak** a fi obligat; a fi constrâns; a fi nevoit. **•meğbur etmek** a obliga;

a constrânge.
meğburbîrakma *s.* constrângere; impunere; obligare.
meğburetúw *s.* constrângere; impunere; obligare.
meğburi *adj.* **1.** obligatoriu. **2.** forțat; silit; constrâns; obligat. // **•meğburiy gón** sens obligatoriu. **•meğburiy konma** aterizare forțată. **•meğburiy orta úyretim** învățământ secundar obligatoriu. **•meğburiy we meğganîy** obligatoriu și gratuit.
meğburiyet *s.* obligativitate; constrângere.
meğdetme *s.* glorificare; slavă; proslăvire; preamărire.
meğdetmek *v.t.* a glorifica; a slăvi; a proslăvi; a preamări.
Meğdiye/Mejdiye *s.* (*topon.*) Medgidia (*jud. Constanța*).
meğganîy *adj.* gratuit; gratis. // **•meğburiy we meğganîy** obligatoriu și gratuit.
Meğide/Mejde *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea glorioasă".
meğit *adj.* glorios; slăvit.
Meğit/Mejit *s.* (*antrop. m., arab.*) "Gloriosul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Meğit/Mejit, El- *s.* (*relig., arab.*) "Cel glorios"; "Cel mai viteaz și slăvit" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
meğlis *s.* **1.** societate; colectivitate. **2.** adunare; consiliu; reuniune. // **•meğlis toplamak** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. **•meğlis tutmak** a ține sfat; a se consfătuși. // **•idare meğlisî** consiliu de administrație. **•kiyip meğlisî** ospăț; banchet. **•koranta meğlisî** consiliu de familie.
meğlis-i harbiye *iz.prsn. (mil.)* consiliu de război.
meğmuwa *s.* **1.** colecție. **2.** revistă; publicație. // **•bîlîm meğmuwasî** revistă științifică. **•edebiy meğmuwa** revistă literară.
meğnun *adj.* nebun; smintit.
meğra *s.* **1.** conductă; canal. **2.** (*la ape curgătoare*) curs; albie; bazin. **3.** (*fig.*) evoluție; curs. // **•aşagî meğra** (*geogr.*) curs inferior. **•koledok meğrasî** (*anat.*) canal coledoc. **•yokargî meğra** (*geogr.*) curs superior.
meğralî *adj.* **1.** consumat; petrecut; desfășurat. **2.** canalizat.
meğrasindanayirilgan *adj.* abătut de la curs; deviat; derivat.
meğrasindanayîruw *s.* abatere de la curs; deviere; derivare.
mehaz *s.* idee apărută spontan; inspirație; sursă; izvor. // **•mehaz periysî** muză.
mehazlî *adj.* inspirat.
mehazsîz *adj.* neinspirat.
Mehdiy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel călăuzit pe calea întemeiată" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Mehmet/Memet *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel slăvit" (*corespondentul tătăresc pt. numele Profetului Muhammed Aliyselam*).
mehrap *s.* (*relig.*) altar; sanctuar.
mehtap *s.* strălucirea lunii; clar de lună.
mejdetme *s.* glorificare; slavă; proslăvire; preamărire.

mejdetmek *v.t.* a glorifica; a slăvi; a proslăvi; a preamări.
Mejdiye/Meğdiye *s.* (*topon.*) Medgidia (*jud. Constanța*).
Mejde/Meğide *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea glorioasă".
mejî *adj.* glorios; slăvit.
mekanik *adj.* mecanic; automat. // **•mekanik enerjiya** energie mecanică.
mekanika *s.* mecanică.
mekanikalî *adj.* mecanic; automat.
mekanikiy *adj.* mecanic; automat.
mekanikiyleşken *adj.* mecanizat; automatizat.
mekanikiyleşmek *v.i.* a se mecaniza; a se automatiza.
mekanikiyleştirme *s.* mecanizare; automatizare.
mekanikiyleştirmek *v.t.* a mecaniza; a automatiza.
mekanizm *s.* mecanism (*și fig.*). // **•nakil/tahrik mekanismî** (*tehn.*) mecanism de transmisie.
mekemğî *s.* judecător.
mekik *s.* (*text.*) suveică.
Mekke *s.* (*topon.*) Mecca (*oraș în Arabia Saudită*).
Mekkiy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel din Mecca" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Mekkiye *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea din Mecca".
mekruh *adj.* **1.** dezgustător; scârbos; greșos. **2.** (*relig., la musulmani*) spurcat; interzis.
Meksika *s.* (*topon.*) Mexic.
meksikalî *s., adj.* mexican.
meksikan *s., adj.* mexican.
Meksika-doganî *s.* (*om.*) șoim mexican (*lat., Falco mexicanus*).
Meksika-toganî *s.* (*om.*) șoim mexican (*lat., Falco mexicanus*).
mektep *s.* școală. // **•feniy mektep** școală tehnică. **•ğataksîz mektep** școală fără internat. **•malle mektebî** școală de cartier. **•mektep arkadaşî** coleg de școală. **•mektep betinden kele** vine dinspre școală. **•mektep hoğasî** învățător. **•mektep laboratorî** laborator școlar. **•mektep seviyelîgî** uniformă școlară. **•mektepnîñ mûdûrî** directorul școlii. **•mektepnîñ muwallimî** învățătorul școlii. **•mektepte úyrendim** am învățat la școală. **•orta mektep** școală medie. **•politeknika mektebî** politehnică. **•sanat mektebî** școală de arte. **•síptî mektep** școală primară. **•subay mektebî** (*mil.*) școală de ofițeri. **•tiğaret mektebî** școală comercială. **•yúksek mektep** școală superioară. **•zanaat mektebî** școală profesională.
mektepkadar *s., adj.* preșcolar.
mektepkeshik *s., adj.* preșcolar.
mekteplî *s.* școlar.
mekteptaş *s.* coleg de școală.
mekteptenkenar *adj.* extrașcolar.
mekteptîşî *adj.* extrașcolar. // **•mekteptîşî faaliyet** activitate extrașcolară.
mektúp *s.* scrisoare. // **•mektúp yazmak** a scrie o scrisoare. // **•atîma mektúp bar mî?** am scrisori? **•dahiliy mektúp** scrisoare internă. **•hariğiy mektúp** scrisoare externă.

•**kayîrlama mektúbî** felicitare (împriat). •**keleşekke mektúpler** scrisori către viitor. •**mektúp maruzesî/ústî** adresa scrisorii. •**taahhútî mektúp** scrisoare recomandată. **mektúpakîrî** s. post-scriptum. **mektúpgaygan** s. 1. poştalion. 2. poştas; factor. **mektúpgayuw** s. poştă. **mektúpgayuwgî** I. *adj.* poştal. II. s. poştas; factor. **mektúpleşme** s. corespondenţă. **mektúpleşmek** v.i. a corespoda; a purta corespondenţă. **mektúpsonîligî** s. post-scriptum. **melal** s. plictiseală. **melankoliya** s. melancolie. **melasa** s. melasă. **melayike** s. (relig.) înger; fiinţă de lumină. **mele** *adj.* bej; de culoare bej. **melegîm** *interj.* îngerul meu!; **melek** s. (relig.) înger; fiinţă de lumină. // •**meleklerîni melegî** îngerul îngerilor; cel mai frumos dintre îngeri. **meleke** s. 1. intelect; facultate. 2. obicei; obişnuinţă; uzanţă; tradiţie. **melekeli** *adj.* 1. intelectual. 2. tradiţional; convenţional. **melekelfer** s., *pl.* intelectualii; intelectualitate. **melekiy** *adj.* îngeresc; angelic. **melekoti** s. (bot.) angelică (*lat.*, *Angelica archangelica*; *Angelica officinalis*). **melekti** *adj.* îngeresc; angelic. **meleme** s. behăit. **melemek** v.i. a behăi. **meleş** s. 1. soarbă. 2. (bot.) sorb (*lat.*, *Sorbus aria*). **meleşmek** v.i. a behăi (*laolaltă*). **melez** *adj.* 1. încrucişat; corcit; hibrid; metis. 2. amestecat; pestriţ. // •**zenğiy-biyaz melezi** mulatru. **melezleşken** *adj.* 1. amestecat; pestriţ. 2. încrucişat; corcit; hibridizat; metis. **melezleşmek** v.i. 1. a se corci; a se încrucişa; a se hibridiza. 2. a se amesteca; a se împesetri. **melezleştırme** s. 1. corcire; încrucişare; hibridizare. 2. amestecare; împesetri. **melezleştırmek** v.t. 1. a corci; a încrucişa; a hibridiza. 2. a amesteca; a împesetri. **melfufen** *adv.* alăturat. **melge** s. adăpost; refugiu. **Meliha** s. (antrop. f., prsn.) "Cea frumoasă". **melik** s. rege. **melike** s. regină. **melodiya** s. melodie. **melodiyali** *adj.* melodic. **melodrama** s. melodramă. **melodramali** *adj.* melodramatic. **meloman** s. meloman. **meltem** s. briză. **melun** *adj.* blestemat; afurisit. **melunluk** s. blestem; afurisire. **memat** s. moarte; sucombare. **memba** s. 1. izvor; sursă de apă. 2. (fig.) origine; sursă. // •**ilham membasî** muză. **membasindanyaratilgan** *adj.* abătut de la curs; deviat; derivat. **membasindanyaratilma** s. 1. abateră de la curs; deviere; derivare. 2. (lingv.) derivare. **membasintartkan** *adj.* izvorât.

membatartmasî s. izvorâre. **memme** s. (anat.) mamelă; sân; piept; ţaţă. // •**emşek emmek** (d. sugari) a suga. •**memme bermek** a da să sugă; a alăpta. •**memeden kesmek** a întârca. // •**emzik memesi** biberon. •**kulak memesi** (anat.) lobul urechii. •**memme başi** (anat.) mamelon. •**tufek memesi** perculator. **memedenkesilgen** *adj.* întârcat. **memedenkesuw** s. întârcare. **memeli** s. mamifer. // •**memeli haywanlar** mamifere. **memeliler** s., *pl.* mamifere. **memes** s. (la animale) bale. **memesik** s. (anat.) mamelon; sfârc. **memeuşi** s. (anat.) mamelon; sfârc. **memiş** s. 1. portocală. 2. (bot.) portocal (*lat.*, *Citrus aurantium dulcis*). **memişiy** *adj.* portocaliu. **memişiy-sayrak** s. (orn.) sturz portocaliu (*lat.*, *Zoothera naevia*; *Ixoreus naevius*). **memişlik** s. livadă de portocali. **memleket** s. 1. ţară; patrie. 2. regiune; provincie; ţinut. 3. loc de baştină; ţinut natal. // •**memleket tışına şigarmak** a expulza; a exila. •**öz memleketine kaymak** a se repatria. // •**asıl memleketim** ţara mea de baştină. •**ayangan memleket** (pol.) protectorat. •**eğnebiy memleketler** străinătate. •**memleket araşigi** frontieră de stat. •**memleketniń osuw tasawuri** planul de dezvoltare a ţării. •**memleketniń yukselişi** dezvoltarea ţării. •**úsúnğı dúniya memleketi** (pol.) ţară din lumea a treia. **memleketsiz** s. apatrid. **memnetilgen** *adj.* interzis; neîngăduit. **memnetmek** v.t. a interzice. **memnun** *adj.* mulţumit; satisfăcut. // •**memnun bolmak** a fi mulţumit; a-i părea bine; a se bucura; a fi satisfăcut. •**memnun etmek** a mulţumi; a bucura; a satisface. // •**heş memnun tuwulman** nu sunt mulţumit deloc. •**ózinden memnun** automulţumit. •**soń derege memnunman** sunt extrem de mulţumit. •**tanişkanimizga memnun boldım** îmi pare bine de cunoştinţă. **memnunbolmagan** *adj.* nemulţumit; nesatisfăcut; neîmpăcat. **memnunbolmama** s. nemulţumire; insatisfacţie. **memnunetken** *adj.* îmbucurător; mulţumitor; satisfăcător. **memnuniyet** s. mulţumire; satisfacţie. // •**ózinden memnuniyet** automulţumire. **memnuniyetsiz** *adj.* neplăcut; nemulţumit. **memnuniyetsizlik** s. neplăcere; nemulţumire. // •**memnuniyetsizlikke ogıratmak** a nemulţumi. **memnunluk** s. satisfacţie. // •**memnunluk man** cu plăcere. **memnuw** *adj.* interzis; prohibit. **memnuyiyet** s. interzicere; prohibiţie; interdicţie. **memorandum** s. memorandum. **memun** *adj.* demn de încredere; de nădejde.

Memun s. (antrop. m., arab.) "Cel demn de încredere" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam). **memur** s. funcţionar; salariat. // •**dewlet memuri** funcţionar de stat. •**gúmrúk memuri** vameş. •**igra memuri** (jur.) executor. •**polisiya memuri** poliţist. •**vasiyetiğ igrá memur** (jur.) executor testamentar. •**yúksek memur** înalt funcţionar. **memure** s. funcţionar; salariată. **men** *pron.* eu. // •**ekseriyet men** în majoritatea cazurilor. •**kím men konıştım?** cu cine am vorbit?; •**men birem kórdım** chiar şi eu am văzut. •**men bolganımdayman** sunt aşa cum sunt. •**men boni bilemen** eu ştiu asta. •**men hesapta salt aňlayman** eu înţeleg repede la aritmetică. •**men kelgenge babam bek kuwandı** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. •**men kırışmiymen** nu mă bag. •**men men dans etersin mi?** vrei să dansezi cu mine?; •**men men gezmege şigarsin mi?** vrei să ieşi la plimbare cu mine?; •**men men kel!** vino cu mine!; •**men men úylenirsin mi?** vrei să te căsătoreşti cu mine?; •**men ózım eşıtmedim** eu personal n-am auzit. •**men razıman** eu sunt de acord. •**men sizni geşiriym** să vă arăt eu drumul. •**men yokman** eu nu mă bag. •**ne sen, ne men** nici eu; nici tu. •**ya men, ya sen** ori eu, ori tu. **mende** *pron.* la mine. **mendebur** *adj.* imbecil; stupid. **menden** *pron.* de la/dinspre mine. // •**menden sońra** după mine. •**menden sońra konış!** să vorbeşti după mine!; **menderes** s. (d. ape) meandru. **mendi** *pron.* ca mine. **mendil** s. batistă. **mene** s. (biol.) spermă. **menek** s. 1. (anat.) aluniţă. 2. bulină. // •**anterniń ústünde ak menekler bar** pe rochie sunt buline albe. **menekli-bagırtlak** s. (orn.) găinuşă zburătoare pânţecă pestriţ (*lat.*, *Pterocles senegallus*). **menekli-bińbirteşikoti** s. (bot.) sunătoare; pojarniţă; falcătea (*lat.*, *Hypericum maculatum*). **menekli-kargaoti** s. (bot.) iarbă-de-lingoare; măru-cucului (*lat.*, *Lysimachia punctata*). **menekli-kilişoti** s. (bot.) sunătoare; pojarniţă; falcătea (*lat.*, *Hypericum maculatum*). **menekli-naktura** s. (orn.) găinuşă zburătoare pânţecă pestriţ (*lat.*, *Pterocles senegallus*). **menekli-palşıkşı** s. (orn.) fluierar pătat (*lat.*, *Actitis macularius*). **menekli-şibingı** s. (orn.) muscar sur (*lat.*, *Muscicapa striata*). **menekli-şirildak** s. (orn.) greluşel pătat (*lat.*, *Locustella naevia*). **menekli-suw-tartarı** s. (orn.) creşteţ pestriţ (*lat.*, *Porzana porzana*). **menengeş** s. 1. terebentină. 2. (bot.) terebint (*lat.*, *Pistacia terebinthus*). **Menetries'nîn-geleşesi** s. (orn.) silvie caucaziană (*lat.*, *Sylvia*

mystacea).
menewşe, alabezek- s. (bot.) pansea; trei-frați-pătați (lat., *Viola tricolor*).
menewşe, búgúk- s. (bot.) unghia-păsării (lat., *Viola declinata*).
menewşe, múblí- s. (bot.) violetă; viorea (lat., *Viola odorata*).
menewşerengí adj. violaceu; vioriu; violet.
menewşesí, dak- s. (bot.) toporaş; viorea; micşunea-de-munte (lat., *Viola alpina*).
menewşesí, Gezayir- s. (bot.) saschiu; iederă; brebenoc (lat., *Vinca herbacea*).
menewşesí, it- s. (bot.) viorele-sălbatică (lat., *Viola canina*).
menewşiy adj. violaceu; vioriu; violet.
menfa s. 1. exil; surghiun; deportare. 2. negativism; negare; negație. // **•menfa bolmak** a fi exilat; a fi surghiunit; a fi deportat. **•menfa etmek** a exila; a surghiuni; a deporta.
menfaat s. interes; avantaj; profit.
menfaatperest s., adj. materialist.
menfalí adj. 1. exilat; expatriat; deportat; surghiunit. 2. negativ; negat.
menfiy adj. 1. exilat; expatriat; deportat; surghiunit. 2. negativ; negat. // **•menfiy kutup/ğehet** (fiz.) pol negativ.
menfiylík s. 1. exil; surghiun; deportare; surghiun. 2. negativism; negare; negație.
menfur adj. detestabil; de nesuferit.
mengene s. menghină.
meningita s. (med.) meningită.
mení pron. pe mine. // **•lútfiyge mení terakay bekleñiz!** vă rog, aşteptați-mă puțin!; **•mení añlayşñiz mî?** mă înțelegeți?; **•mení bağışlanız!** scuzați-mă!; **•mení bağışlasınlar** să mă ierte domnia-sa. **•mení birew karamadî mî?** nu m-a căutat nimeni?; **•mení deñiz tuttî** am rău de mare. **•mení heş kuwantmaz** nu mă bucură deloc. **•mení kórıp korktı** vâzându-mă s-a speriat. **•mení soraganlar bolsa** dacă întreabă cineva de mine. **•mení toyga şakirip kelgen** a venit să mă cheme la nuntă. **•mení uşak tuttî** am rău de avion. **•zorî bolsa mení taba** dacă are nevoie mă găsește.
mením adj. meu; mea; mei; mele. // **•bo konî mením işime kirmez** nu mă interesează această temă. **•bo yerî mením yerim** locul acesta este al meu. **•ka mením kitabım?** unde este cartea mea?; **•mením eñ súygen bestegim** compozitorul meu preferat. **•mením işimde ot bar** arde sufletul în mine. **•mením kabaátım tuwul** nu este vina mea. **•mením katimda** lângă mine. **•mením kizkardaşımñı tuta** este căsătorit cu sora mea. **•mením ne işim bar?** ce treabă am eu?; **•mením oyım** după părerea mea. **•mením oyım başka** am altă opinie. **•mením úşın** pentru mine. **•mına mením paşaportım** iată paşaportul meu.
menímki pron. al meu; a mea.
menímkişer pron. ai mei; ale mele.
menímkişí pron. al meu; a mea.
menímşingen s. pretendent; aspirant. // **•başkasın atın**

menímşingen impostor.
menímşínılgen adj. pretins; revendicat; asumat.
menímşínmek v.t. a pretinde; a revendica; a asuma.
menímşínúw s. pretenție; revendicare; asumare.
menkul adj. mobil; mobilier. // **•menkul mallar/emval** bunuri mobiliare.
menkuw s. infuzie.
menlík s. 1. individualitate. 2. personalitate. 3. orgoliu; mândrie.
mensubiyet s. 1. dependență. 2. apartenență.
mensuğat s. textile. // **•mensuğat bólmesi** raionul de țesături. **•túzrenklí mensuğat** (text.) stofă uni.
mensuğatşı s. textilist.
mensup I. adj. dependent; subordonat; subjugat; supus. II. s. 1. aparținător; membru. 2. (anat.) membru; mădular. // **•mensup bolmak** a depinde; a ține de...; a aparține.
Mensúr s. (antrop. m., arab.) "Cel protejat de divinitate"; "Biruitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyşselam).
Mensúre s. (antrop. f., arab.) "Cea protejată de divinitate"; "Biruitoarea".
menşe s. origine; sursă.
menşí adj. roșu sângieru.
menşur s. (mat.) prismă.
menteke s. punct; loc. // **•başlaw mentekesi** punct de pornire. **•ekí menteke** două puncte. **•írime mentekesi** punct de topire. **•karaw mentekesi** punct de vedere. **•kiyín menteke** punct critic. **•mentekeli tokta/otır** (tipogr.) punct și virgulă.
menteke-menteke adv. punct cu punct.
mentese s. balama; țâțână.
mentol s. mentol.
mentollí adj. mentolat.
menus adj. obișnuit; familiarizat.
menusluk s. obișnuință; familiarizare.
menúyet s. (muz.) menuet.
menzegen adj. asemănător; asemenea; analog; similar.
menzeme s. analogie; asemănare; similitudine.
menzemek v.i. a se asemana; a semăna cu...; a semăna a...;
menzer adj. asemănător; comparabil; similar.
menzerlík s. asemănare; similitudine.
menzeşken adj. asemănător; asemuit.
menzeşme s. asemănare; asemuire.
menzeşmek v.i. a se asemana; a se asemui.
menzetilgen adj. asemănat; asemuit; comparat; raportat; analog.
menzetilip adv. analogic; comparativ.
menzetilmek v.i. a se asemana; a se asemui; a se compara; a se raporta.
menzetmek v.t. a asemana; a asemui; a compara; a raporta.
menzetúw s. 1. analogie; comparație. 2. asemănare; asemuire; comparare; raportare.
menzil s. 1. oprire; staționare. 2. (mil.) intențență. 3. bătaia puștii. 4. apartament. // **•menzil gúruşı** (mil.) marș forțat.
menzillí adj. oprit; staționat; staționar.
meñ s. 1. bulină. 2. (anat.) aluniță.
meñgí adj. veșnic; etern. // **•azatlík**

ğolında kayıp bolganlarga meñgí danlık! glorie veșnică celor ce au pierit pentru libertate!;
meñgíge adj. pe veșnicie; pentru eternitate.
meñgileşken adj. eternizat; imortalizat.
meñgileşme s. eternizare; imortalizare.
meñgileşmek v.i. a se eterniza; a se imortaliza.
meñgileştirilgen adj. eternizat; imortalizat.
meñgileştirilmek v.i. a se eterniza; a se imortaliza.
meñgileştirmek v.t. a eterniza; a imortaliza.
meñgileştirúw s. eternizare; imortalizare.
meñgileştirúwlı adj. eternizat; imortalizat.
meñgilík s. veșnicie; eternitate. // **•meñgilík nişanin taşıp** sub semnul eternității.
meñgísuw s. (folc.) apă vie.
meñkí pron. al meu; a mea. // **•ğol meñkí edí** eu aveam prioritate. **•kabaát meñkí tuwul** nu e vina mea. **•o kitap meñkí** acea carte este a mea.
meñkiler pron. ai mei; ale mele.
meñkisi pron. al meu; a mea.
meñze s. (anat.) bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
mera s. pășune; pașiste; izlaz; imaș.
meraği s. paznic de câmp.
merağilik s. paza câmpului.
merak s. 1. curiozitate; indiscreție. 2. pasiune; dorință. // **•merak etmek** a-i da inima ghes; a pofti; a dori; a fi curios. **•merak tuwurmak** a pasiona. // **•baş meragim** principala mea pasiune.
meraketken adj. doritor; dornic.
merakkaybetmesi s. pierderea interesului; dezinteres; răcire.
meraklandirmak v.t. a interesa; a stărni curiozitatea.
meraklangan adj. interesat; curios; amator; pasionat; indiscret.
meraklanmak v.i. a se interesa; a fi curios.
meraklı adj. 1. curios; indiscret. 2. amator; pasionat.
meraklietken adj. pasionant.
meraksiz adj. nepăsător; indiferent; nedoritor.
meraksizlik s. nepăsare; indiferență.
meraktuwurgan adj. pasionant.
meram s. 1. țință. 2. scop; aspirație; dorință.
meramet s. cârpeală; reparație; depanare.
merametlí adj. cârpit; reparat; depanat.
merametsiz adj. ireparabil.
merametsí s. cârpaci; reparator; depanator.
meramsiz adv. fără țință; haihui.
merasim s. 1. ceremonie; ceremonial. 2. ordine; rânduială; ritual. 3. regulament.
merasimlí adj. 1. solemn. 2. ordonat; rânduit.
merbut adj. legat de; dependent.
merbutiyet s. dependență.
merdane I. adj. brav; curajos; viteaz. II. s. (mat.) cilindru.
merdaniy adj. (mat.) cilindric.
merdem s. 1. goldană; renglotă. 2. (bot.) goldan; renglot (lat., *Prunus insititia*).

merdúwen s. 1. scară; treaptă. 2. grad; scară; nivel; cotă. // **•merdúwen tayamak** (d. vârstă) a merge pe...; // **•baş merdúwen** scară principală. **•biringi dewre merdúwenleri** (sport) etapele tur. **•búklengen merdúwen** scară plantă. **•kaytar merdúwen** scară rulantă. **•serwiş merdúweni** scară de serviciu.

merdúwenlí adj. treptat; gradat.

mergen adj. 1. isteț; inteligent. 2. vigilent.

mergenlík s. 1. istețime; abilitate. 2. vigilență.

mergi s. (med.) holeră.

mergíli adj. (med.) holeric.

mergan s. 1. (zool.) coral; mărgean (lat., *Corallium rubrum*). 2. (med.) calcul; piatră. 3. mărgea; mărgea.

merganada s. (geogr.) atol.

merganbaligi s. (iht.) doradă-roșie (lat., *Pagellus centrodontus*).

mergani s. (bot.) merișor; smirdar (lat., *Vaccinium vitis idaea*).

mergankeş s. (bot.) măghiran (lat., *Origanum majorana*; *Majorana hortensis*).

mergek s. 1. lentilă. 2. (anat.) lobul urechii. // **•billúr mergek** (anat.) cristalin.

merhale s. etapă; stadiu.

merhamet s. milă; compătimire; compasiune; indulgență. //

•merhamet etmek a-i fi milă; a i se face milă.

merhametli adj. milos; compătimitor; indulgent.

merhametsiz adj. nemilos; neîndurător; crud.

merhametsizlik s. neîndurare; bestialitate; cruzime.

merhem s. unsor.

merhum s., adj. răposat; decedat; mort.

Merhum s. (antrop. m., arab.) "Cel dăruit cu iertare divină" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

meridiyan s. meridian.

Merih s. (astr.) Marte.

merihli s., adj. marțian.

merinos adj. merinos.

Meriyem s. (antrop. f., arab.) Maria.

meriyemana-asması s. (bot.) ampelopsis; viță-sălbatică (lat., *Ampelopsis brevipedunculata*).

meriyet s. valabilitate; validitate. // **•meriyetke kırmek** a intra în vigoare.

meriyetli adj. valabil; valid.

meriyetsiz adj. fără valabilitate; expirat.

meriyetsizlik s. lipsă de valabilitate.

meriyettenşgaruw s. (jur.) prescripție; invalidare.

meriyettenşikkan adj. (jur.) prescripție; invalidat.

merj s. pariu; rămasă; prinsoare. // **•merj tutmak** a paria.

merkep s. (zool.) măgar; asin (lat., *Equus asinus*).

merkeplík s. măgărie.

merkez s. 1. centru (și mat.). 2. (adm.) centrală; sediu. 3. district. //

•merkezden kaşirmek a centrifuga. // **•awurluk merkezi** centru de greutate. **•húkúmet merkezi** capitală. **•iş merkez** hipocentru. **•kaynargá merkezi** stațiune balneară. **•merkez**

kútúpkanası biblioteca centrală.

•merkezge kaydan ketmelimen? pe unde trebuie să merg în centru?; **•merkezge yakın** aproape de centru.

•merkezgeşik taa bar mı? mai e mult până în centru?; **•sanayiy merkezi** centru industrial.

•telefon merkezi centrală telefonică. **•tiş merkez** epicentru.

•yerleşmeli merkez centru populat. **•zahit merkezi** schit.

merkezde adj. central; în centru.

merkezdenkaşirilgan adj. centrifugat.

merkezdenkaşiruw s. centrifugare.

merkezdenkaşiruwgi s. (tehn.) centrifugă.

merkezdenkaşkan adj. centrifug. // **•merkezdenkaşkan kuwat** forță centrifugă.

merkezgeşalar adj. centriped.

merkezgetartar adj. centriped. // **•merkezgetartar kuwat** forță centripetă.

merkezgetoplangan adj. centrat; centralizat.

merkezgetoplaw s. centrare; centralizare.

merkezgeyerleşken adj. centrat; centralizat.

merkezgeyerleşirme s. centrare; centralizare.

merkezgi adj. centripet.

merkeziy adj. central.

merkezkaş adj. centrifug.

merkezleşken v.i. centralizare; centrare; axare.

merkezleşme s. centralizare; centrare; axare.

merkezleşmek v.i. a se centraliza; a se centra; a se axa.

merkezleşirme s. centralizare; centrare; axare.

merkezleşirmek v.t. a centraliza; a centra; a axa.

merkezli adj. cu centru; centrat; central. // **•umumiý merkezli** concentric.

merkezlik s. centralism.

merkezsiz adj. fără centru.

Merkúr s. (astr.) Mercur.

merkúr s. (chim.) mercur; hidrargir.

mermer s. marmură.

mermer-alak s. (orn.) alcă marmurie (lat., *Brachyramphus marmoratus*).

mermerden adj. din marmură. // **•mermerden bolganday** ca din marmură.

mermi/mermiy s. proiectil; glonț. // **•izli mermiy** (mil.) glonte trasor.

mermili adj. cu proiectil; încărcat; armat.

mersin s. 1. (iht.) sturion (lat., *Acipenseridae* sp.).

mersiy interj. mulțumesc!

mersiye s. (lit.) elegie.

mersin s. (bot.) mirt; mirsină (lat., *Myrtus communis*).

mersini, kırmızı-şayir- s. (bot.) merișor; smirdar (lat., *Vaccinium vitis idaea*).

mersini, şayir- s. (bot.) afin (lat., *Vaccinium myrtillus*).

mert adj. 1. brav; curajos. 2. (d. oameni) parolist; care se ține de cuvânt.

mertebe s. 1. treaptă. 2. (fig.) stadiu; etapă. 3. etaj. // **•mertebe atlamak** a se califica.

•mertebede mınmek a se califica.

•mertebesinden tüşürmek a descalifica. // **•mertebesinden tüşürülgen** descalificat.

•múmkún mertebe pe cât posibil.

•yúksek mertebelí calificat.

mertebeatlagan adj. 1. calificat; specializat. 2. calificat; promovat; avansat.

mertebeatlamagan adj. necalificat.

mertebeatlamasi s. 1. califica; promovare; avansare. 2. califica; specializare.

mertebedemingen adj. 1. calificat; specializat. 2. calificat; promovat; avansat.

mertebedeminúw s. 1. califica; specializare. 2. califica; promovare; avansare.

mertebelí adj. calificat.

mertebesiazayan adj. 1. (mil.) degradat. 2. depreciat; degradat.

mertebesinazaytma s. 1. (mil.) degradare. 2. depreciere; degradare.

mertebesindentúşken adj. descalificat; retrogradat.

mertebesindentúşirme s. descalificare; retrogradare.

mertebesiz adj. necalificat.

mertek s. (constr.) căprior; grindă; consolă; bârnă.

mertik adj. torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.

mertikleme s. torsionare; contorsionare; răsucire; sucire.

mertiklemek v.t. a torsiona; a contorsiona; a răsuci; a suci.

mertiklengen adj. torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.

mertiklenmek v.i. a se torsiona; a se contorsiona; a se răsuci; a se suci.

mertilgen adj. torsionat; contorsionat; răsucit; sucit.

mertilmek v.i. a se torsiona; a se contorsiona; a se răsuci; a se suci.

mertlik s. bravură; curaj; vitejie.

mertme s. torsionare; contorsionare; răsucire; sucire.

mertmek v.t. a torsiona; a contorsiona; a răsuci; a suci.

merzene s. (bot.) măghiran (lat., *Origanum majorana*; *Majorana hortensis*).

mesafe s. 1. distanță; depărtare. 2. interval; spațiu. // **•garagaşık ne mesafe bar?** ce distanță este până la gară?

mesaha s. măsurare a unei suprafețe; măsurătoare.

mesaj s. mesaj.

mesame s. (biol.) por.

mesamelí adj. poros; spongios.

mesane s. (anat.) vezică urinară; bășica udului.

mesayiy s. muncă; lucru. // **•mesayiy sáátleri** program de lucru.

mesel s. 1. exemplu; învățătură; pildă. 2. (lit., mat.) parabolă. 3. maximă; aforism; cugetare.

mesela adv. de exemplu; spre exemplu. // **•söz mesela** de exemplu.

meselalanı s. (mat.) paraboloid.

mesele s. subiect; problemă; chestiune; tematică. // **•mesele bolmak** a fi subiect. **•mesele yapmak** a face caz. **•meseleden uzaklaşmak** a se abate de la subiect. **•meselege eles etmek** a atinge un subiect. // **•búgúngi mesele** subiectul zilei. **•iktisatıy meseleler** probleme economice.

• **mesele ne?** despre ce e vorba?;
• **meselemîzge keliyîk!** să revenim la subiect!;
• **meselenîñ başına şigayîk!** să rezolvăm această chestiune!;
• **meselenîñ emiyetî** importanța chestiunii.
• **meselenîñ ôzî** esența problemei.
• **mûrekkep mesele** problemă complicată.

meselen *adv.* de exemplu; spre exemplu.

meseliy *adj.* (mat.) parabolic.

mesellî *adj.* exemplificat.

meselyûzî *s.* (mat.) paraboloid.

mesge *s.* unt.

mesğit *s.* geamie; moschee (*mică*).

mesire *s.* promenadă.

mesken *s.* locuință; domiciliu; situare.
// • **mesken tutmak** a se stabili; a se statornici. // • **mesken masuniyetî** (*jur.*) inviolabilitatea domiciliului.

meskenlî *adj.* cu locuință; cu domiciliu; domiciliat; situat.

meskentutkan *adj.* stabilit într-un loc; statornicit.

meskun *adj.* populat; locuit.

meslek *s.* 1. profesie; ocupație. 2. cale; drum. 3. (*fil.*) doctrină.

meslekiy *adj.* profesional.

meslekşî *s.* profesionist.

meslektaş *s.* coleg (*de muncă*).

meslektaşça *adv.* colegial.

meslektaşlık *s.* colegialitate.

meslektaştay *adv.* colegial.

mesnet *s.* 1. sprijin; suport; reazem. 2. post; funcție; serviciu.

mesnetlî *adj.* 1. care are post; care are funcție; care are serviciu. 2. sprijinit; care are suport; rezezat.

mesnetşî *s.* sprijinitor; susținător.

mesneviy *s.* (*lit.*) poem.

mest *adj.* beat; amețit; buimac (*de băutură*). // • **mest etmek** a îmbăta.

mestetûw *s.* bulversare; năuceală; buimăceală.

mestetûwğî *adj.* îmbătător; amețitor; buimăcitor; toxic.

mestlîk *s.* 1. beție; amețeală; buimăceală. 2. toxicitate.

mestur *adj.* 1. acoperit; învelit. 2. ascuns; secret.

mesturluk *s.* 1. tăinuire; dosire. 2. acoperire; învelire.

Mesude *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea fericită".

mesul *adj.* răspunzător; responsabil. // • **mesul tutmak** a face răspunzător; a trage la răspundere.

mesuliyet *s.* răspundere; responsabilitate.

mesuliyetlî *adj.* răspunzător; responsabil.

mesuliyetsîz *adj.* iresponsabil.

mesuliyetsîzlik *s.* iresponsabilitate.

mesut *adj.* fericit.

Mesut *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel fericit" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

meşakkat *s.* dificultate; greutate.

meşakkatsîz *adj.* fără dificultate; facil; ușor.

meşakkatsîzlik *s.* facilitate; ușurință; lejeritate.

meşale *s.* torță; făclie.

meşatlık *s.* cimitir creștin.

meşawre *s.* consiliu; congres; adunare; ședință; reuniune; conferință. // • **meşawre toplamak** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. • **meşawre tutmak** a ține sfat; a se consfătuși. // • **ûşlûk**

meşawre conferință tripartită.

meşawreğî *s.* conferențiar.

meşe *s.* (*bot.*) stejar (*lat., Quercus robur*).

meşe, tûylî *s.* (*bot.*) stejar-pufos; stejărică (*lat., Quercus pubescens*).

meşelîk *s.* stejăriș.

meşe-ôkseotî *s.* (*bot.*) vâsc-de-stejar; mărgăritar (*lat., Loranthus Europaeus*).

meşerpe *s.* cană; bărdacă. // • **bira meşerpesî** halbă.

meşgûl *adj.* ocupat; preocupat. //

• **meşgûl bolmak** a fi ocupat.

• **meşgûl etmek** a ocupa; a preocupa. // • **bûtûn yerler meşgûl mî?** toate locurile sunt ocupate?; • **hat meşgûl** linia este ocupată.

meşgûliyet *s.* ocupație; lucru; îndeletnicire.

meşher *s.* expoziție.

Meşhude *s.* (*antrop. f., arab.*) "Mărturisitoare".

meşhur *adj.* faimos; vestit; renumit; celebru. // • **meşhur tablou** tablou celebru.

meşhurluk *s.* faimă; renume; celebritate.

meşhut *s.* martor; mărturisitor.

Meşhut *s.* (*antrop. m., arab.*) "Mărturisitorul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

meşhutluk *s.* mărturie.

meşime *s.* (*anat.*) placentă.

meşîn *s.* meșină.

meşk *s.* 1. exercițiu; antrenament; repetiție; dresaj. 2. flirt; dezmiardare; giugiuleală. // • **meşk etmek** a exersa; a se antrena; a repeta; a flirta.

• **murununa meşk kokîşî kırmek** (*d. adolescenți*) a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa.

meşkay *s.* (*ent., med.*) vierme-intestinal; oxiur.

meşke *s.* (*bot.*) iască (*lat., Fomes ignarius*). 2. fitil; muc.

meşkesî, sewet- *s.* (*bot.*) vâcâlie-de-salcie (*lat., Trametes suaveolens*).

meşkleşme *s.* flirt; dezmiardare; giugiuleală.

meşkleşmek *v.i.* a flirta; a se dezmiarda; a se giugiuli.

meşklî *adj.* 1. exersat; antrenat; repetat; dresat. 2. dezmiardat; giugiulit.

meşkşî *s.* antrenor; dresor.

meşkuk *adj.* suspect. // • **meşkuk tutmak** a suspecta.

meşkuktutuw *s.* suspectare; bănuială; neîncredere.

meşkûr *adj.* recunoscător.

Meşkûr *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel plin de gratitudine" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Meşkûre *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea plină de gratitudine".

meş-paklaşî *s.* (*bot.*) soia (*lat., Glycine hispida; Glycine max*).

meşrep *s.* natură; fire; caracter.

meşrubat *s.* băuturi.

meşrutiyet *s.* monarhie constituțională.

meşruw *adj.* legal; legitim. // • **meşruw bala** copil legitim.

meşsan I. *adj.* vulgar; trivial. II. *s.* mic burghez.

meşşanlaşmak *v.i.* 1. a deveni mic burghez; a se îmburghezi. 2. a se vulgariza; a se trivializa.

meşşanlaştirma *s.* 1. trivializare; vulgarizare. 2. îmburghezire.

meşşanlaştırmak *v.t.* 1. a determina să devină mic burghez; a îmburghezi. 2. a vulgariza; a trivializa.

meşşanlaştıruw *s.* 1. trivializare; vulgarizare. 2. îmburghezire.

meşşanlık *s.* 1. mica burghezie. 2. vulgaritate; trivialitate.

meşum *adj.* 1. nefericit; nenorocit. 2. ghinionist.

meşveret *s.* consiliu; congres; adunare; ședință; reuniune.

metabolism *s.* metabolism.

metafizika *s.* metafizică.

metafizikalî *adj.* metafizic.

metal *s.* metal.

metaldan *adj.* metalic.

metalğî *s.* metalurg.

metalîrîtken *s.* topitor.

metalîrîtme *s.* topitorie.

metallaşkan *adj.* metalizat.

metallaşmak *v.i.* a se metaliza.

metallaştirma *s.* metalizare.

metallaştırmak *v.t.* a metaliza.

metallaştıruw *s.* metalizare.

metalli *adj.* metalizat; metalic.

metalograf *s.* metalograf.

metalografik *adj.* metalografic.

metalografiya I. *adj.* metalografic. II. *s.* metalografie.

metalografiyalî *adj.* metalografic.

metalurgîk *adj.* metalurgic.

metalurğiya I. *adj.* metalurgic. II. *s.* metalurgie.

metalurğiyağî *s.* metalurg.

metalurğiyalî *adj.* metalurgic.

metalurk *s.* metalurg.

metan *s.* metan.

metanet *s.* rezistență; soliditate; vigoare.

metanetlî *adj.* rezistent; solid; viguros.

metanetsîz *adj.* nerezistent; fără rezistență.

metanetsîzlik *s.* lipsă de rezistență; lipsă de putere.

metastaza *s.* (*med.*) metastază.

metbe *s.* 1. (*gastron.*) artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit. 2. bucătărie. // • **kazak metbesî** bucătăria românească.

metbe-böğegî *s.* (*ent.*) șvab; gândac-de-bucătărie (*lat., Blatta orientalis; Periplaneta orientalis*).

metbeğî *s.* bucătar.

metbeğibaşî *s.* bucătar-șef.

metbeğîlik *s.* (*gastron.*) artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

metbekana *s.* bucătărie.

meteor *s.* (*astr.*) meteor.

meteoroloğik *adj.* meteorologic.

meteoroloğiya I. *adj.* meteorologic; climatologic. II. *s.* meteorologie.

meteoroloğiyağî *s.* meteorolog; climatolog.

meteoroloğiyalî *adj.* meteorologic; climatologic.

meteorolok *s.* meteorolog.

meteortaşî *s.* meteorit.

metfun *adj.* înmormântat; îngropat.

methiye *s.* 1. laudă; elogiare. 2. (*lit.*) odă. // • **methiyege şayan** laudabil.

methiyeetken *adj.* laudator; elogiator.

methiyeğî *adj.* laudător; elogiator.

methiyelî *adj.* 1. (*lit.*) cu odă. 2.

lăudat; elogiât. **3.** cu laudă; elogios.
metil s. (chim.) metil.
metilena s. (chim.) metilenă.
metilic adj. metilic. // **•metilic alkol** (chim.) alcool metilic.
metin I. adj. 1. rezistent; viguros; dâr; solid. **2.** ferm; tenace; categoric. II. s. 1. text; context. **2.** conținutul unui text. // **•metin parșasi** fragment de text. // **•uzaksizganiñ metinî** textul telegramei.
Metin s. (antrop. m., arab.) "Cel dâr" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Metin, El- s. (relig., arab.) "Dăinuitorul"; "Cel trainic și indestructibil" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
metis s. metis.
metiy s. butoi; puțină. // **•metiy muslugi** canea; cep. **•metiy taktasi** doagă.
metiygi s. dogar.
metoda s. metodă.
metodologic adj. metodologic.
metodologiya I. adj. metodologic. II. s. metodologie.
metodologiyali adj. metodologic.
metraj s. metraj. // **•kiska metrajli film** film de scurt metraj.
metre I. adj. metric. II. s. metru. // **•bir buşuk metre** un metru și jumătate. **•bir şerik metre lastik** un sfert de metru de elastic. **•metre kare** metru pătrat. **•metre kup** metru cub. **•metre sistemî** sistem metric. **•uş biñ metre engelli ğuwrması** (sport) cursa de trei mii metri obstacole. **•yarim metre** jumătate de metru.
metrelî adj. metric.
metrik adj. metric.
metro s. metro.
metronom s. metronom.
metruk adj. 1. părăsit; abandonat. **2.** nefolosit; neîntrebuințat.
metrukâat s. lucruri/obiecte rămase de la o persoană decedată.
metrukiyet s. abandonare; abandon.
metrukiyetli adj. părăsit; abandonat.
mevğudiyet s. existență; prezență.
mevğut I. adj. existent; prezent. II. s. efectiv; număr. // **•mevğut bolmak** a exista.
mevğutluk s. existență; prezență.
mevkiy s. 1. loc; poziție. **2.** (la mijloace de transport) clasă. // **•birinğı mevkiyden dört bilet** patru bilete la clasa întâi. **•ekinğı mevkiy bolmesi** compartiment de clasa a doua.
mevkuf s., adj. arestat; reținut. // **•mevkuf bolmak** a fi arestat; a fi prins; a fi reținut. **•mevkuf etmek** a aresta; a prinde; a reține.
mevkufluk s. arestare; reținere.
mevkut adj. periodic.
mevsuk adj. cert; sigur; demn de încredere; neșovăielnic.
mevsukiyet s. certitudine; siguranță.
mevziy s. 1. loc; așezare; poziție. **2.** (mil.) poziție; amplasament.
mevziylî adj. așezat; poziționat; stabilit; instalat.
mevzugakiruw s. abordare.
mevzuw s. subiect; temă; tematică. // **•mevzuwga kirmek** a intra în subiect.
mevzuwat s. 1. legislație. **2.** (com.) ambalaj.

mewez s. (gastron.) stafidă.
Mewla s. (relig.) Dumnezeu; Allah.
mewla adj. sacru; divin; dumnezeiesc.
mewlayiy adj. sacru; divin; dumnezeiesc. // **•mewlayiy mülk** creație divină; păinea lui Dumnezeu.
mewsúm s. 1. anotimp. **2.** sezon; stagiune. // **•ğawun mewsúmî** (meteo.) muson. **•ğaz mewsúmündemiz** suntem în sezonul de vară. **•kaysî mewsúmündemiz?** în ce anotimp suntem? **•kiş mewsúmî** anotimpul iernii. **•senenîñ dört mewsúmî** cele patru anotimpuri ale anului. **•tiyatro mewsúmî** stagiune teatrală.
mewsúmlúk adj. sezonier.
mewta I. adj. mort; neînsuflețit; cadaveric. II. s. mort; corp neînsuflețit; cadavru.
mewtaday adj. cadaveric.
mewtakana s. morgă.
mewtiy adj. mortuar; neînsuflețit; cadaveric. // **•sebebiy mewtiy** cauza morții.
mewúlt s. 1. (relig.) nașterea Profetului Muhammed Aliyselam. **2.** poem dedicat nașterii Profetului Muhammed Aliyselam; rugăciune; slujbă.
mezar s. mormânt; groapă. // **•mezardan şigarmak** a salva din ghearele morții. **•tıriliy-tiriliy mezarga tirkmak** a băga de viu în mormânt. // **•mahzen mezar** cavou. **•mezar kitabesi** epitaf. **•mezar taşı** piatră funerară.
mezargi s. gropar.
mezarkazgan s. gropar.
mezarlık s. cimitir musulman.
mezat s. licitație; mezar. // **•mezatka satmak** a vinde la licitație. // **•mezat malî** lucruri licitate.
mezatşi s. licitant.
mezbaħa s. abator.
meze s. gustare; aperitiv.
mezeliye s. (bot.) mazăre (lat., *Pisum sativum*).
mezeliye, ğir- s. (bot.) mazăre-sălbatică (lat., *Pisum elatius*).
mezeliyesî, dak- s. (bot.) micsandră-de-munte (lat., *Erysimum officinalis*).
mezeliyesî, şayir- s. (bot.) mazăre-de-câmp (lat., *Pisum arvense*).
mezeliye-ğeditamlası s. (ent.) mazărar; gărgăriță (lat., *Bruchus pisi*).
mezigit s. (iht.) merlan (lat., *Gadus merlangus*).
mezhep s. 1. religie. **2.** (relig.) sectă. **3.** (fil.) doctrină; sistem.
mezhepli adj. sistematic.
mezhepsi s. (relig.) sectant.
mezhepsilik s. sectarism.
mezher s. (bot.) receptacul.
meziyet s. virtute; merit.
meziyetli adj. virtuos; merituos.
meziyetsiz adj. nedemn.
mezozoyik s., adj. mezozoic.
mezun I. adj. 1. învoit; îngăduit; permis. **2.** împuternicit; autorizat. II. s. absolut; diplomat. // **•mezun bolmak** a absolvi (o școală).
mezuniyet s. 1. învoire; permisiune. **2.** împuternicire; mandat; autorizație; permis. **3.** absolvire (a unei școli etc.). // **•mezuniyet imtanî** examen de absolvire.
mezuniyetiye s. autorizație.

mezuniyetli adj. 1. învoit; îngăduit; permis. **2.** împuternicit; autorizat.
mezunlar s., pl. promoție; absolvenții.
mide s. (anat.) stomac. // **•midege otirmek** a cădea greu la stomac; a produce indigestie. **•midesi ekşirmek** a avea arsuri stomacale. **•midesi kaytmak** a i se apleca; a-i veni greață; a se simți greu la inimă. // **•mide suwî** (med.) suc gastric. **•midem kaytti** am greață. **•midemni bizdim** mi-am deranjat stomacul.
mideastî // **•mideastî bezi** (anat.) pancreas.
mide-asması s. (bot.) gambir (lat., *Uncaria gambir*).
midekaytması s. greață; indigestie.
mideoti s. (bot.) pelin (lat., *Artemisia absinthium*).
mideoti, ak- s. (bot.) pelin-alb (lat., *Artemisia austriaca*).
mideoti, ğaga- s. (bot.) peliniță; iarba-sfintei-Sofia (lat., *Artemisia pontica*).
mideoti, kara- s. (bot.) lemnul-Domnului; lemnus; alimon (lat., *Artemisia abrotanum*).
mideoti, sipirga- s. (bot.) pelin-de-mături (lat., *Artemisia scoparia*).
mideoti, sitma- s. (bot.) năfurică; buruiiană-de-țară; mătură-turcească (lat., *Artemisia annua*).
midesiayaklılar s., pl. gasteropode.
midilliy s. (zool.) ponei (lat., *Equus caballus*).
midiy adj. midi.
midie s. (zool.) midie (lat., *Mytilus edulis*).
migan s. (zool.) nevăstuică (lat., *Mustela vulgaris*).
mihnet s. 1. nenorocire; dezastru. **2.** suferință; chin.
mihrak s. (fiz.) focar.
mihver s. (tehn.) ax; osie; arbore.
mika s. (minr.) mică.
mikrobiyolojik adj. microbiologic.
mikrobiyologiya I. adj. microbiologic. II. s. microbiologie.
mikrobiyologiyağı s. microbiolog.
mikrobiyologiyali adj. microbiologic.
mikrobiyolok s. microbiolog.
mikrobuz s. microbuz.
mikrofon s. microfon.
mikrokozenecli adj. microporos.
mikromesamelî adj. microporos.
mikrometre s. (tehn.) micrometru.
mikron s. micron.
mikronez s., adj. micronezian.
Mikroneziye s. (topon.) Micronezia.
mikroneziyelî s., adj. micronezian.
mikroorganizm s. microorganism.
mikroómîrbîlmğisi s. microbiolog.
mikroómîrbîlmî I. adj. microbiologic. II. s. microbiologie.
mikroómîrbîlmîli adj. microbiologic.
mikrop s. microb (și fig.).
mikropli adj. microbian.
mikropsiz adj. fără microbi; steril; dezinfectat; aseptice.
mikropsizlaşkan adj. sterilizat; dezinfectat; aseptice.
mikropsizlaşmak v.i. a se steriliza; a fi dezinfectat; a fi aseptizat.
mikropsizlaştırmak v.t. a steriliza; a dezinfecta; a aseptiza.
mikropsizleştiruw s. sterilizare; dezinfectare; aseptizare.
mikropsizleştiruwgi s. sterilizator; dezinfectant.
mikropsizlik s. sterilitate; dezinfecție.
mikroskop s. microscop.

mikroskopik *adj.* microscopic.
mikroskopli *adj.* microscopic.
mikrouzviyet *s.* microorganism.
miktar **I.** *adj.* 1. cantitativ. **2.** (*d. numeral*) cardinal. **II.** *s.* cantitate. // **•karaklı miktar** (*mat.*) constantă. **•miktar sayisi** (*mat.*) numeral cardinal.
miktarlı *adj.* cantitativ.
mikyas *s.* 1. mărime; dimensiune. **2.** (*geogr.*) scară.
mila *s.* milă (*ca unitate de măsură*). // **•deñiz milası** milă marină.
milat *s.* (*relig.*) nașterea lui Isus Hristos. // **•milattan ewel** înainte de nașterea lui Hristos. **•milattan soñra** după nașterea lui Hristos.
miligram *s.* miligram.
mililitre *s.* mililitru.
milimetre *s.* milimetru.
milisiya *s.* miliție.
milisiyağı *s.* milițian.
militarism *s.* militarism.
milivolt *s.* (*fiz.*) milivolt.
milivoltmetre *s.* (*electr.*) milivoltmetru.
miliwat *s.* (*fiz.*) miliwatt.
miliyamper *s.* (*electr.*) miliamper.
miliyart *s.* miliard. // **•miliyartlar man** cu miliardele.
miliyartar *num.* câte un miliard.
miliyartar-miliyartar *num.* un miliard câte un miliard.
miliyartlap *adv.* reciclând de un miliard ori.
miliyartlarğa *num.* cu miliardele; miliarde de.
miliyartlık *s.* miliardime.
miliyartşı *s.* miliardar.
miliyartta-bır *num.* o miliardime.
miliyon *s.* milion. // **•miliyonlar man** cu milioanele.
miliyonar **I.** *num.* câte un milion. **II.** *s.* milionar.
miliyonar-miliyonar *num.* un milion câte un milion.
miliyonda-bır *num.* o milionime.
miliyonğı *s.* milionar.
miliyonlap *adv.* reciclând de un milion ori.
miliyonlarğa *num.* cu milioanele; milioane de.
miliyonlık *s.* milionime.
millet *s.* 1. națiune; popor; seminție. **2.** naționalitate; clasă socială. **3.** (*acad.*) țiigan; țiigătime. // **•asude millet** popor liber. **•Bırleşken Milletler Kuruluşı** Organizația Națiunilor Unite. **•kırım tatar milletı** națiunea tătară crimeană. **•millet hatibi** tribun. **•tapıy/tapın millet** (*pol.*) națiune subjugată.
milletlerarası *adj.* internațional. // **•milletlerarası hukuk** drept internațional.
milletlerarasılık *s.* internaționalism.
milletwekili *s.* deputat în parlament.
milliy *adj.* național; popular. // **•milliy banka** banca națională. **•milliy bayram** sărbătoare națională. **•milliy birlik** unitate națională. **•milliy ğeget** caracteristică națională. **•milliy korınma/nazirligi** (*pol.*) ministerul apărării naționale. **•milliy kutuluş harbiyesi** (*pol.*) război de eliberare națională. **•milliy şarki/marş** imn național. **•milliy ulkı** ideal național.
milliyet *s.* naționalitate; seminție.
milliyetperwer *s., adj.* patriot.

milliyetperwerlik *s.* patriotism.
milliyetşi *s., adj.* naționalist.
milliyetşilik *s.* naționalism.
milliyidare *s.* democrație.
milliyidaregekarşı *adj.* (*pol.*) antidemocratic.
milliyidareğı *s.* democrat.
milliyidareli *adj.* democratic; democrat.
milliyidariy *adj.* democratic; democrat. // **•milliyidariy dewlet** (*pol.*) stat democrat.
milliyidariyleşken *adj.* democratizat.
milliyidariyleştirme *s.* democratizare.
milliyidariyleştirmek *v.t.* a democratiza.
milliyleşken *adj.* naționalizat.
milliyleşmek *v.i.* a se naționaliza.
milliyleştirme *s.* naționalizare.
milliyleştirmek *v.t.* a naționaliza.
mimar *s.* arhitect.
mimariy *adj.* arhitectonic.
mimarlık *s.* arhitectură.
mimber *s.* amvon (*la geamie*).
mimika *s.* mimică.
mimoza *s.* (*bot.*) mimoză; senzitivă (*lat., Mimosa pudica*).
mina *s.* (*mil.*) mină.
minalama *s.* (*mil.*) minare.
minalamag v.t. (*mil.*) a mina.
minalangan *adj.* (*mil.*) minat.
minalaw *s.* (*mil.*) minare.
minare *s.* minaret. // **•minare boyında** înalt cât minaretul. **•minare kopması** (*d. oamenii*) lungan.
mine *s.* 1. email; smalt; glazură. **2.** cadran (*la ceas*).
mineğı *s.* spoitor.
mineleme *s.* smălțuire; emailare; glazurare.
minelemek *v.t.* a smălțui; a emaila; a glazura.
minelengen *adj.* emailat; smălțuit; glazurat.
mineli *adj.* emailat; smălțuit; glazurat. // **•mineli tawa** tigaie emailată. **•mineli tola** teracotă.
mineoti *s.* (*bot.*) verbină; vervenă; sporis (*lat., Verbena officinalis*).
mineral **I.** *adj.* mineral; anorganic; neorganic. **II.** *s.* mineral. // **•mineral may** ulei mineral.
mineralgi *s.* mineralog.
mineralogiya *s.* mineralogie.
mineralogiyağı *s.* mineralog.
minibuz *s.* microbuz.
minimum *s., adj.* minim; minimum.
miniy *adj.* mini.
miniatura *s.* miniatură.
miniaturağı *s.* miniaturist.
minnet *s.* recunoștință; gratitudine. // **•minnetli bolmak** a fi recunoscător.
minnetli *adj.* recunoscător.
minnettar *adj.* recunoscător. // **•sızge minnettarman** vă sunt recunoscător.
minnettarlık *s.* recunoștință; gratitudine.
minor *adj.* (*muz.*) minor.
minuskul *adj.* minuscul.
miñgaan **I.** *num.* (*mong.*) mie. **II.** *s.* (*mil.*) regiment. // **•piyade miñgani** (*mil.*) regiment de infanterie. **•saklaw miñgani** (*mil.*) regiment de gardă. **•topşı miñgani** (*mil.*) regiment de artilerie.
miñgaanbaşı *s.* (*mil.*) maior.
Miraj *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel înălțat"

(*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
miras *s.* moștenire; succesiune. // **•miraska konmak** a moșteni.
miraskararı *s.* (*jur.*) legat.
mirasşı *s.* moștenitor; succesor; legatar.
mirastanşigarılğan *adj.* dezmoștenit.
mirastanşigaruw *s.* dezmoștenire.
miraş *s.* 1. ascensiune; înălțare. **2.** (*relig., la musulmani*) înălțare.
miraşlı *adj.* înălțat.
misal *s.* 1. exemplu; model; mostră. **2.** exemplu; pildă. // **•misal úşún** de exemplu.
misalli *adj.* exemplificat.
misil *s.* 1. asemănare; asemuire. **2.** oară; dată. // **•misil bolmak** a se compara; a se asemui. **•misil etmek** a compara; a asemui.
misilli *adj.* asemănat; asemuit.
misiyonar *s.* (*relig.*) misionar.
miskin *adj.* 1. insensibil; indiferent. **2.** lenș; puturos; mizerabil. **3.** (*med.*) lepros. // **•miskin kastaligi** (*med.*) lepră.
miskinleşmek *v.i.* a deveni mizerabil.
miskinlik *s.* 1. insensibilitate; indiferență. **2.** lenș; trândăvie. **3.** mizerie.
misli *adj.* aromat.
mistiçism *s.* misticism.
mistik *adj.* mistic.
mit *s.* mit.
mitink *s.* miting.
mitolojiya *s.* mitologie.
mitolojiyalı *adj.* mitologic.
mitraliyera *s.* mitralieră.
mitropolit *s.* mitropolit.
mitropolitlik *s.* mitropolie.
miy *s.* (*muz.*) mi.
miyan *s.* (*bot.*) lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav (*lat., Glycyrrhiza glabra*). **1.** direcție; sens. // **•bo miyanda** în această direcție; în acest sens.
miyanğı *s., adj.* mediator; mijlocitor.
miyangilik *s.* mediere; mijlocire.
Miyanmar *s.* (*topon.*) Birmania.
miyanmarğa **I.** *adv.* în limba birmaneză. **II.** *s.* (*limba*) birmaneză.
miyanmarlı *s., adj.* birman.
miyantamiri *s.* (*bot.*) lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav (*lat., Glycyrrhiza glabra*).
miyar *s.* etalon.
miyarlama *s.* etalonare.
miyarlamak *v.t.* a etalona.
miyarlangan *adj.* etalonat.
miyarlaw *s.* etalonare.
miyarlı *adj.* etalonat.
miydan *s.* 1. piață; loc public. **2.** câmp; arenă; maidan. **3.** ocazie; prilej. // **•miydan bermek** a da prilej; a ocaziona. **•miydan okimak** a provoca la luptă; a chema la întrecere. **•miydanga ketirmek** a scoate la iveală; a crea; a realiza; a înfăptui. **•miydanga şigarmak** a scoate la iveală; a dezvălui; a releva. **•miydanga şıkmak/kelmek** a ieși la iveală; a se ivi; a surveni. **•miydanni kiyıştırmak** a răvăși zona; a face dezordine. // **•at miydani** hipodrom. **•ayakkizagi miydani** (*sport*) patinoar. **•marebe/savaş miydani** (*mil.*) câmp de luptă. **•miydan saati** ceas public. **•miydan sipirgasi** mătură de curte; târn. **•nişangilik miydani** poligon de tir.
miydanbergen *adj.* cauzator.

miydanberilgen *adj.* ocazionat; prilejuit; cauzat; provocat; determinat.
miydanda *adv.* clar; evident.
miydandabolgan *adj.* evident; clar; flagrant.
miydangaakelgen *s., adj.* așezător; ctitor; fondator; întemeietor.
miydangaakeluw *s.* întemeiere; alcătuire; compunere.
miydangakelgen *adj.* constituit; creat; realizat; format; făurit; fondat; înfăptuit; întemeiat; înființat; întocmit; zămislit; plămădit.
miydangaketirgen *s.* realizator; creator; fondator; înfăptuitor; făuritor; zămislior.
miydangaketiruw *s.* constitui; creare; realizare; formare; făurire; fondare; înfăptuire; întemeiere; înființare; întocmire; zămislire; plămădire.
miydangaşigargan *adj.* relevant.
miydangaşigarmagan *adj.* irelevant.
miydangaşigaruw *s.* 1. dezvăluire; divulgare; deconspirare; semnalare. 2. mărturisire; recunoaștere. 3. manifestare; act.
miydangaşigayatirgan *adj.* incipient.
miydangaşiguw *s.* ivire; arătare; înfățișare; revelație.
miydangaşikkan *adj.* 1. dezvăluit; divulgat; deconspirat; semnalat. 2. ivit; arătat; înfățișat. 3. înfiripat; mijit; încolțit. 4. deconspirat; detectat; divulgat; exteriorizat; ivit; înfiripat; relevat; revelat; semnalat. 5. arătat; lăsat să se vadă; ieșit la iveală (*lemn de culoare neagră*). 6. arătat; demonstrat.
miydanğı *s.* măturător.
miydanidmanğısı *s.* atlet.
miydanidmanı *s.* atletism.
miydanlık *adj.* viran.
miydanokilgan *adj.* provocat la luptă.
miydanokiw *s.* provocare la luptă.
miydanşa *s.* terasă; teren de sport. // **•ğamlı miydanşa** verandă.
miydanşaaşma *s.* terasare.
miydanşalı *adj.* terasat.
miydanşık *s.* piațetă.
miye *num.* (*arab.*) sută.
miyelek *s.* mănuașă care lasă descoperite vârfurile degetelor; mitenă.
miyil *s.* 1. înclinare; aplecare; lăsare; tendință (*în jos*). 2. înclinație; vocație; predispoziție. 3. (*fig.*) aspirație; dorință.
miyillı *adj.* înclinat spre; predispus la; dispus (*să...*).
miykana *s.* cârciumă.
miykanağı *s.* cârciumar.
miyop *adj.* miop.
miyoplık *s.* miopie.
miyus *adj.* desperat; deznădăjduit. // **•miyus bolmak** a fi desperat.
•miyus etmek a aduce la desperare.
miyusiyet *s.* desperare; deznădejde.
miywa *s.* fruct. // **•miywa bermek** a da roade.
miywaberuw *s.* rodire.
miywağı *s.* 1. pomicultor. 2. fructar; persoană care vinde fructe.
miywağılık *s.* 1. pomicultură. 2. fructărie; prăvălie unde se vînd fructe.
miywalı *adj.* fructifer; fructuos.
miywalık *s.* fructieră.
miywa-terewez *s.* legume și fructe.
miza *s.* (*la jocuri de noroc*) miză.
mizah *s.* umor.
mizahiy *adj.* umoristic.
mizahşı *s.* umorist.

mizan *s.* 1. cântar; balanță; cumpănă; terenzie. 2. (*fin.*) balanță. 3. (*astr.*) zodia balanței. 4. (*mat.*) probă.
mizanolamak *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
mizanolaskan *adj.* balansat; echilibrat; egalizat.
mizanolasma *s.* balansare; echilibrare; egalizare.
mizanolasmak *v.i.* a se balansa; a se echilibra; a se egaliza.
mizanolastirmak *v.t.* a balansa; a echilibra; a egaliza.
mizanolaw *s.* balansare; echilibrare; egalizare.
mizanolawğı *s.* 1. (*tehn.*) volant; egalizator. 2. balansier.
mizansız *adj.* dezechilibrat; inegal.
mizansızlaşkan *adj.* dezechilibrat.
mizansızlaşma *s.* dezechilibrare.
mizansızlaşmak *v.i.* a se dezechilibra.
mizansızlaştırmak *v.t.* a dezechilibra.
mizansızlık *s.* dezechilibru; inegalitate.
mizansızlaşuw *s.* dezechilibrare.
mizaş *s.* caracter; temperament.
mıl *s.* 1. croșetă; andrea; cârlig. 2. fus. 3. igliță; navetă.
mıl *s.* mâl; noroi; nămol.
mılbalığı *s.* (*iht.*) fusar (*lat., Aspro streber*).
mılbalığı, ırı- *s.* (*iht.*) pietrar; fusar-mare; pește-de-piatră (*lat., Aspro zingel*).
mın *s.* lacună; cusur; defect.
mına *interj.* 1. iată aici! 2. na! uitel! poftim! // **•mına bagajlarım** iată bagajele mele. **•mına istegen maşinañız** iată mașina pe care o dorești. **•mına menim paşaportım** iată pașaportul meu.
•mına onıştan de aceea.
mınabo *adj.* prezent; de față.
mınaw *adj.* acest; această; acești; aceste. // **•mınaw armut taa tatlı** para aceasta este mai dulce. **•mınaw betke** încoace. **•mınaw yaktan buyuruñuz!** poftiți pe aici!
mınawbır *adj.* ăstălalt; ăstălaltă; ăștialalt; ăstelialte.
mınawbırı *pron.* ăstălalt; ăstălaltă.
mınawbırın *pron.* pe ăstălalt; pe ăstălaltă.
mınawbırinde *pron.* la ăstălalt; la ăstălaltă.
mınawbırinden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre ăstălaltă.
mınawbırındıy *pron.* ca ăstălalt; ca ăstălaltă.
mınawbırine *pron.* spre ăstălalt; spre ăstălaltă; ăștuilalt; ășteilalte.
mınawbırin *adj.* ăștuilalt; ășteilalte.
mınawbırler(i) *pron.* ăștialalt; ăstelialte.
mınawbırlerde *pron.* la ăștialalt; la ăstelialte.
mınawbırlerden *pron.* de la/dinspre ăștialalt; de la/dinspre ăstelialte.
mınawbırlerdiy *pron.* ca ăștialalt; ca ăstelialte.
mınawbırlerge *pron.* spre ăștialalt; spre ăstelialte; ăștorlalt; ăștorlalte.
mınawbırlerin *pron.* pe ăștialalt; pe ăstelialte.
mınawbırlerinde *pron.* la ăștialalt; la ăstelialte.
mınawbırlerinden *pron.* de la/dinspre ăștialalt; de la/dinspre ăstelialte.

mınawbırlerındıy *pron.* ca ăștialalt; ca ăstelialte.
mınawbırlerine *pron.* spre ăștialalt; spre ăstelialte; ăștorlalt; ăștorlalte.
mınawbırlerin *adj.* ăștorlalt; ăștorlalte.
mınawbırlerini *pron.* pe ăștialalt; pe ăstelialte.
mınawbırlerini *adj.* ăștorlalt; ăștorlalte.
mınawbırsı *pron.* ăstălalt; ăstălaltă.
mınawbırsın *pron.* pe ăstălalt; pe ăstălaltă.
mınawbırsinde *pron.* la ăstălalt; la ăstălaltă.
mınawbırsinden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre ăstălaltă.
mınawbırsındıy *pron.* ca ăstălalt; ca ăstălaltă.
mınawbırsine *pron.* spre ăstălalt; spre ăstălaltă; ăștuilalt; ășteilalte.
mınawbırsin *adj.* ăștuilalt; ășteilalte.
mınawda *pron.* la acesta; la aceasta.
mınawdan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mınawday I. *adv.* astfel; așa. **II.** *pron.* ca acesta; ca aceasta. // **•ebet, mınawday** da, așa este.
•mınawday bırşiy taa kórmedim așa ceva n-am mai văzut.
•mınawday bolağagina kım túsındı? cine s-a gândit că se va întâmpla așa?
•mınawday şiy bolır mı? se poate așa ceva?
•mınawday zamanda pe asemenea vreme.
mınawga *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mınawı *pron.* acesta; aceasta.
mınawkadar I. *adj.* atât; atâta; atâți; atâtea. **II.** *adv.* atât; atît de...;
mınawkadarşık *adj., adv.* atâtica.
mınawlar *pron.* aceștia; aceștea.
mınawlarda *pron.* la aceștia; la aceștea.
mınawlardan *pron.* de la/dinspre aceștia; de la/dinspre aceștea.
mınawlarday *pron.* ca aceștia; ca aceștea.
mınawlarga *pron.* spre aceștia; spre aceștea; acestora.
mınawlarnı *pron.* pe aceștia; pe aceștea.
mınawlarnıñ *adj.* acestora.
mınawnı *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mınawnıñ *adj.* acestuia; acesteia.
mınawsı *pron.* acesta; aceasta.
mınawsun *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mınawsuna *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mınawsunda *pron.* la acesta; la aceasta.
mınawsundan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mınawsunday *pron.* ca acesta; ca aceasta.
mınawsun *adj.* acestuia; acesteia.
mınawtakıl I. *adj.* atât; atâta; atâți; atâtea. **II.** *adv.* atât; atît de...;
mınawtakılşık *adj., adv.* atâtica.
mınawun *pron.* pe acesta; pe aceasta.
mınawuna *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia.
mınawunda *pron.* la acesta; la aceasta.
mınawundan *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta.
mınawunday *pron.* ca acesta; ca aceasta.
mınawun *adj.* acestuia; acesteia.
mında *adv.* aici. // **•de anda-de mında** când încolo, când încoace;

încoace şi încolo. • **mínda boş bîr yer bar mî?** e vreun loc liber aici?; • **mínda trennî deñîştîrmemîz lâzîm** aici trebuie să schimbăm trenul. • **mínda we alay yerde** aici şi peste tot. • **mínda we şúndî** acum şi aici. • **tren mînda bîr dakka toktay** trenul stă aici un minut. • **yaringaşık mînda kalağak bolalar** doresc să rămână aici până mâine.

míndagaşık *adv.* până aici.

míndaman *interj.* sunt prezent; sunt aici!

míndan *adv.* de aici. // • **ket mîndan!** pleacă de aici!; • **míndan ka-típ barılır?** cum se merge de aici?; • **míndan uzak mî?** e departe de aici?;

mínder *s.* 1. (sport) saltea. 2. pernă tătarească. // • **mínder şírtmek** a sta la taifas.

mínderastî *s.* muşamalizare. // • **mínderastî etmek** a ascunde sub saltea; a muşamaliza.

mínderidmanğışi *s.* gimnastică.

mínderidmanî *s.* gimnastică. // • **mínderidmanî zalî** (sport) sală de gimnastică. • **sanat mínderidmanî** (sport) gimnastică artistică.

mínderşírítúw *s.* taifas.

míngen *adj.* 1. mărit; săltat. 2. care s-a urcat.

míngî *s.* (zool.) castor; biber (*lat.*, *Castor fiber*).

míník *s.* faeton; caleaşcă; trăsură.

mínîlmek *v.i.* a se urca; a se sui; a se încăleca. // • **awtobuzga kayda mínîle?** de unde se ia autobuzul?;

mínlí *adj.* cu lacună; cu cusur; cu defect; cu vicii. // • **mínlí kírde** cerc vicios.

mínme *s.* urcare; suiş. // • **mínme atî** cal de călărie.

mínmek *v.i.* 1. a se urca; a se sui. 2. a încăleca. 3. (*d. preţuri*) a creşte; a se mări. // • **başına mínmek** a i se sui cuiva în cap. • **mertebede mínmek** a se califica. • **míngen dalîn kesmek** a-şi tăia craca de sub picioare. • **tirmanîp mínmek** a escalada. // • **kolesterolîm mîndî** mi s-a ridicat colesterolul.

mínsetîlgen *adj.* imbarcat; încărcat; suit; urcat; mărit.

mínsetîlmek *v.i.* a fi imbarcat; a fi suit; a fi urcat; a fi mărit; a fi încărcat.

mínsetme *s.* imbarcare; încărcare; urcare; mărire.

mínsetmek *v.t.* 1. a imbarca; a sui; a urca; a mări. 2. a încărca.

mínsíz *adj.* fără lacună; fără cusur; fără defect; infailibil.

mínsízkórîlgen *adj.* idealizat.

mínsízkórúw *s.* idealizare.

mínsízlík *s.* perfecţiune; infailibilitate.

mínúwğî *s.* călăreţ.

mínúwğúlúk *s.* călărie; echitaţie; hipism.

mínyagî *s.* partea asta.

mínyagîna *adv.* spre partea asta.

mínyagînaşık *adv.* până în partea asta.

mínyagînda *adv.* pe partea asta.

mínyagîndan *adv.* din partea asta.

mínyakka *adv.* (arată direcţia) încoace. // • **de ányakka-de mínyakka** când încolo, când încoace; încoace şi încolo.

mínyakta *adv.* (arată locul) încoace; aici.

mínyerde *adv.* aici. // • **mínyerde toktañız!** opriţi aici!

míngîrlegî, dak- *s.* (orn.) frunzăriţă de munte (*lat.*, *Hippolais languida*).

míngîrlegî, Upcher'nîñ- *s.* (orn.) frunzăriţă de munte (*lat.*, *Hippolais languida*).

míngîrlegî, ziytîn- *s.* (orn.) frunzăriţă balcanică (*lat.*, *Hippolais olivetorum*).

míngîrlek, boz- *s.* (orn.) frunzăriţă cenuşie (*lat.*, *Hippolais pallida*).

míngîrlek, kışkene- *s.* (orn.) frunzăriţă mică (*lat.*, *Hippolais caligata*).

míngîrlek, şalgıgî- *s.* (orn.) frunzăriţă melodioasă (*lat.*, *Hippolais polyglotta*).

míngîrlek, sarî- *s.* (orn.) frunzăriţă galbenă (*lat.*, *Hippolais icterina*).

mísápîr *s.* musafir; oaspete. // • **kulak mísápîrî bolmak** a auzi întâmplător; a surprinde o discuţie. • **mísápîr almak** a accepta vizitatori. // • **mísápîr odasî** cameră de oaspeţi. • **mísápîr súymegen** neospitalier.

mísápîrlík *s.* vizită. **mísápîrperwer** *adj.* primitor; ospitalier.

mísápîrperwerlík *s.* ospitalitate.

mísápîrsúygen *adj.* primitor; ospitalier.

mísápîrsúyúw *s.* ospitalitate.

mísápîrsúñas *adj.* primitor; ospitalier.

mísápîrsúñaslık *s.* ospitalitate.

míy *s.* 1. creier; encefal. 2. (*fig.*) minte; inteligenţă; judecată. // • **míyín aşamak** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. • **míyín zerlemek** a se droga. // • **míyíl sílkinmesî** (*med.*) comoţie cerebrală.

míyášagan *adj.* cicălit; pisălog.

míyášaw *s.* cicăleală; pisălogeală; boscorodeală.

míyín *s.* 1. creier; encefal. 2. (*fig.*) minte; inteligenţă; judecată. // • **kuş míyínlí** prost; netot.

míyíníboş *adj.* prost; fără minte.

míyínkabıgî *s.* (anat.) scoarţa cerebrală; cortex cerebral.

míyínşík *s.* cerebel; creierul mic.

míyínýúzî *s.* (anat.) scoarţa cerebrală; cortex cerebral.

míysíz *adj.* prost; descreierat; fără judecată.

míysízge *adv.* prosteşte.

míysízlık *s.* lipsă de judecată; prostie.

míyzarî *s.* (anat.) meninge.

mî/mî *part.* (lingv.) particulă

interogativă. // • **aşıktîñ mî?** ai flămânzit?; • **bo yer boş mî?** acest loc este liber?; • **boldî mî ótmek?** a fost suficientă pâinea?; • **bolîr mî?** este posibil?; • **derslerîñ árúw mî?** înveţi bine?; • **heş keletan mî?** n-ar veni sub nici un motiv!; • **ízín etersîñíz mî?** permiteţi?; • **kóp aylanış bar mî?** sunt multe curbe?; • **Memet akay úyde mî?** domnul Memet este acasă?; • **míndan uzak mî?** e departe de aici?;

mîğa *s.* (bot.) pipirig; tipirig (*lat.*, *Holoschoenus vulgaris*; *Scirpus holoschoenus*).

mîk *s.* cui. // • **mîkka ílmek** a agăta în cui. // • **balaban mîk** piron. • **mîk mîknî sóger** cui pe cui se scoate. • **mîk yazısı** scriere

cuneiformă.

mîklama *s.* batere în cuie; ținuire; pironire.

mîklamak *v.t.* a bate în cuie; a ținui; a pironi.

mîklangan *adj.* bătut în cuie; ținuit; pironit.

mîklanmak *v.i.* a se bate în cuie; a se ținui; a se pironi.

mîklaw *s.* batere în cuie; ținuire; pironire.

mîklî *adj.* bătut în cuie; ținuit; pironit.

mîknatis *s.* magnet. // • **mîknatis alanî** câmp magnetic.

mîknatisiy *adj.* magnetic. // • **mîknatisiy kutup/ğehetî** (*fiz.*) pol magnetic.

mîknatisiyet *s.* magnetism.

mîknatîskakarşî *adj.* antimagnetic. // • **mîknatîskakarşî sâát** ceas antimagnetic.

mîknatîslama *s.* magnetizare.

mîknatîslamak *v.t.* a magnetiza.

mîknatîslangan *adj.* magnetizat; magnetic.

mîknatîslanma *s.* magnetizare.

mîknatîslanmak *v.i.* a se magnetiza.

mîknatîslanmaykalîr *adj.* antimagnetic.

mîknatîslanmaz *adj.* antimagnetic.

mîknatîslî *adj.* magnetizat; magnetic. // • **mîknatîslî iyne** ac magnetic.

mîknatîslík *s.* magnetism.

mîknatîslanuw *s.* magnetizare.

mîknatîslaw *s.* magnetizare.

mîksíz *adj.* fără cuie; fără ținute; fără piroane.

mîkşık *s.* țință; cui.

mîkyazuwî *s.* scriere cuneiformă.

mîltik *s.* pușcă. // • **mîltik atmak** a trage cu pușcă.

mîltiklî *adj.* cu pușcă; armat.

mîltikşî *s.* pușcaș.

mîngildak *s.* (anat.) fontanelă; moalele capului.

mîntaka *s.* regiune; zonă. // • **bitaraf mîntaka** zonă neutră.

• **tehlíkeli mîntaka** zonă periculoasă.

mîntaw *s.* șaretă.

mîragan *adj.* demolat; prăvălit; prăbușit; ruinat; părăginit.

mîrama *s.* demolare; prăvălire; ruină; paragină; prăbușire.

mîramak *v.i.* a se demola; a se ruina. // • **dúniya mîrasa** pentru nimic în lume.

mîratîlgen *adj.* demolat; ruinat.

mîratîlmak *v.i.* a se demola; a se ruina.

mîratkan *s.* demolator.

mîratmak *v.t.* a demola; a ruina.

mîratuwğî *s.* demolator.

mîraw *s.* paragină.

mîrildagan *adj.* 1. care murmura; care fredoneaza. 2. mârâitor; mormăitor; bombănit; care bodogănește. 3. (*fig.*) protestatar.

mîrildama *s.* 1. mârâit; mormăit; bombănit. 2. murmur; fredonare.

mîrildamak *v.i.* 1. a mârâi; a mormăi; a bombăni; a bodogăni. 2. a murmura; a fredona.

mîrildangan *adj.* 1. murmurat; fredonat. 2. mârâit; mormăit; bombănit; bodogănit.

mîrildatmak *v.t.* 1. a determina să mârâie; a determina să mormăie; a determina să bombănească; a determina să bodogănească. 2. a determina să murmure; a determina să

fredoneze.
mîrildaw s. 1. mârâit; mormăit; bombănit. 2. murmur; fredonare.
mîriltî s. 1. mârâit; mormăit; bombănit. 2. murmur; fredonare.
mîrza s. prinț moștenitor.
mîrzakîz s. prințesă; principesă; domniță; domnișoară.
mîrzalik I. adj. princiar. II. s. demnitate de principe; principat.
Mîrzik s. (topon.) Vodnyantsi (Dobrich, Bulgaria).
Misîr s. (topon.) Egipt.
mîsîrbîlîmgîsî s. egiptolog.
mîsîrbîlîmî s. egiptologie.
mîsirli s. egiptean.
mîsiruzmanî s. egiptolog.
mîsiruzmanlîgî s. egiptologie.
mîska s. amuletă; talisman.
mîskil s. ironie; zeflema.
mîskilgî adj. ironic; zeflemist.
mîskillamak v.t. a ironiza; a lua în derădere; a lua în zeflema; a zeflemisi.
mîskillangan adj. ironizat; zeflemisit.
mîskillî adj. ironic; zeflemitor.
mîsra s. vers; stih. // •**mîsra kûrmak** a versifica. // •**dôrt mîsralîk** (lit.) catren.
mîsrağî s. poet; versificator.
mîsrağilîk s. prozodie.
mîsrakuruw s. versificație.
mîsralî adj. (lit.) versificat.
mîşawul s. (zool.) nevăstuică (lat., *Mustela vulgaris*).
mîşîgî, savana- s. (zool.) ghepard (lat., *Acinonyx jubatus*).
mîşîk I. adj. 1. felin. 2. piscesc; mătesc. II. s. 1. (zool.) pisică; mătă; motan (lat., *Felis domestica*). 2. felină. // •**mîşîk man it gibî bolmak** a se avea precum câinele cu pisica. // •**it men mîşîk** câinele și pisica. •**masa astînda mîşîk bar** sub masă este pisica. •**mîşîk man it arasînda dostlîk yok** între pisică și câine nu e prietenie. •**ûynûn ûstûnde mîşîk bar** pe casă este pisica.
mîşîk, yabanî- s. (zool.) pisică-sălbatică (lat., *Felis silvestris*).
mîşîkayagî s. (bot.) parpian; talpa-pisicii; scânțieuiță-de-munte (lat., *Antennaria dioica*).
mîşîkbalî s. rășină.
mîşîkbalîgî s. (iht.) câine-de-mare (lat., *Acanthias vulgaris*).
mîşîkballî adj. rășinos.
mîşîkbaşî s. (bot.) tapoșnic; fața-măței (lat., *Galeopsis ladanum*).
mîşîkbaşî, renklî- s. (bot.) tapoșnic; zăbră (lat., *Galeopsis speciosa*).
mîşîkbaşî, tegeneklî- s. (bot.) tapoșnic; lungurică (lat., *Galeopsis tetrahit*).
mîşîkkôzî s. ochi-de-pisică.
mîşîkkulagî s. (bot.) buruiănă-porcească (lat., *Hypochoeris radicata*).
mîşîkkuşî, boz- s. (orn.) pasărea-pisică (lat., *Dumetella carolinensis*).
mîşîklarday adj. felin.
mîşîk-nanesî s. (bot.) cătușnică; iarba-măței (lat., *Nepeta cataria*).
mîşîkotî s. (bot.) valeriană; odolean (lat., *Valeriana officinalis*).
mîşîkşa adv. ca pisicile; pisicește; mătește.
mîşîktay adv. ca pisicile; pisicește; mătește.
mîşîl-mîşîl adv. (d. somn) liniștit;

profund.
Misîr-balkuşî s. (orn.) pasăre-nectar de Nil (lat., *Anthreptes metallicus*).
Misîr-ğawunkuşî s. (orn.) ploier egiptean; pasărea-crocodilului (lat., *Pluvianus aegyptius*).
Misîr-kazî s. (orn.) gâscă de Nil (lat., *Alopochen aegypticus*).
Misîr-şoŋgîrî s. (orn.) hoitar (lat., *Neophron percnopterus*).
Misîr-suwrtorgayî s. (orn.) ploier egiptean; pasărea-crocodilului (lat., *Pluvianus aegyptius*).
mîtlak adj. absolut.
mîyîk s. mustață. // •**mîyîgîn balta kesmemek** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. •**mîyîk uzatmak** a-și lăsa mustață.
mîyîkastî adj. sub mustață.
mîyîkastîndan adv. pe sub mustață. // •**mîyîkastîndan kûlmek** a râde pe sub mustață; a rânji. // •**mîyîkastîndan kûlûş** rânjet.
mîyîklî adj. mustăcios.
mîyîklî-dogan s. (orn.) șoim sudic (lat., *Falco biarmicus*).
mîyîklî-geleşe s. (orn.) silvie roșcată (lat., *Sylvia cantillans*).
mîyîklî-kamîş-aykabagî s. (orn.) privighetoare de baltă (lat., *Acrocephalus melanopogon*).
mîyîklî-kamîş-şibawî s. (orn.) privighetoare de baltă (lat., *Acrocephalus melanopogon*).
mîyîklî-sakallî s., adj. adult.
mîyîklî-şîmşîge s. (orn.) pițigoi de stof (lat., *Panurus biarmicus*).
mîyîklî-togan s. (orn.) șoim sudic (lat., *Falco biarmicus*).
mîyîksîz adj. fără mustață.
mîyît s. (iht.) păstrăv (lat., *Salmo lenoc*).
mîyîtî, deŋîz- s. (iht.) păstrăv-de-mare; alabalăc (lat., *Salmo trutta trutta*).
mîzrak s. suliță; lance (și sport). // •**mîzrak atma ozişî** (sport) aruncarea suliței.
mîzrakşî s. lăncier; sulițaș.
mobila s. mobilă; mobilier. // •**rokoko mobilasî** mobilă rococo.
mobilalî adj. mobilat. // •**mobilalî oda** cameră mobilată.
moda s. modă. // •**modadan şîkmak** a se demoda; a nu mai fi la modă. •**modasî bolmak** a fi la modă. •**modasî geşmek** a se demoda; a nu mai fi la modă.
modadanşîguw s. demodare; desuetudine; perimare.
modadanşîkkan adj. demodat; desuet; perimat.
modağî s. modist; modistă.
modalî adj. la modă.
model s. 1. model; tipar. 2. tip; model. 3. (d. persoane) manechin. // •**kîyafet modelî** model de costum.
modelgî s. modelist; modelator.
modern adj. modern. // •**modern sanat salonî** salonul de artă modernă. •**modern tewûke** istoria modernă.
modîn s. arbore; copac; pom.
modulasiya s. (muz.) modulație; modular; inflexiune.
mogay s. (zool.) șarpe. // •**mogay yîlî** (cron.) anul șarpelui (conform vechiului calendar tătăresc).
mohterem adj. stimat; onorat.
Mohterem/Muhterem s. (antrop. m., arab.) "Cel stimat".

moketa s. mochetă.
mol adj. 1. (d. îmbrăcăminte) larg; mare. 2. abundent; bogat; îmbelșugat; opulent. // •**mol yîkpallar!** mult noroc!
mola s. popas; oprire.
Moldova s. (topon.) Republica Moldova.
moldovalî I. adj. moldovenesc. II. s., adj. moldovean.
molekula I. adj. molecular. II. s. (fiz.) moleculă.
molekulalî adj. molecular.
molibden s. (chim.) molibden.
molît s. belșug; bogăție; abundență; opulență.
molla s. 1. învățat; savant. 2. (la musulmani) student la teologie.
mollabaşî s. (bot.) mușetel; romaniță (lat., *Chamomilla recutita*; *Matricaria chamomilla*).
mollabaşî, it- s. (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirositoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).
mollabaşî, şayîr- s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniță (lat., *Anthemis arvensis*).
mollaşkan adj. 1. (d. îmbrăcăminte) larg; mare. 2. abundent; bogat; îmbelșugat; opulent.
mollaşmak v.i. 1. a deveni abundent; a deveni îmbelșugat. 2. (d. îmbrăcăminte) a se lărgi; a se mări.
mollaştîrmak v.t. 1. a determina să devină abundent; a determina să devină îmbelșugat. 2. (d. îmbrăcăminte) a lărgi; a mări.
mollîk s. belșug; bogăție; abundență; opulență. // •**mollîk işinde yaşamak** a trăi în belșug; a huzuri. // •**artîk mollîk** lux. •**pîtméz-túkenmez mollîk** belșug nesfârșit.
mol-mol I. adj. 1. (d. îmbrăcăminte) larg; mare. 2. abundent; bogat; îmbelșugat; opulent. II. adv. îmbelșugat; îndestulat. // •**mol-mol bermek** a îndestula.
moloz s. 1. moloz. 2. (fig.) lucru de nimic; persoană de nimic.
moluska s. (zool.) moluscă; scoică.
Monako s. (topon.) Monaco.
monakolî s., adj. monegasc.
monarşîy s. monarhie; regalitate.
monarşîyğî s. monarhist; regalist.
Monir/Munir s. (antrop. m., arab.) "Prealuminatul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Monire/Munire s. (antrop. f., arab.) "Cea strălucitoare".
Monis/Munis s. (antrop. m., arab.) "Cel prietenos".
Monise/Munise s. (antrop. f., arab.) "Cea prietenoasă".
monoŋtonk s. (lingv.) monoŋtong.
monogam adj. monogam.
monogamiya s. monogamie.
monografiya s. monografie.
monolok s. monolog.
monopol s. (econ.) monopol.
monopolgî s., adj. (econ.) monopolist.
monopolî adj. (econ.) monopolizat.
monoseda(lî) adj. mono; monofonic.
monoteyism s. monoteism.
monoteyismgî s. monoteist.
monotip s. (tipogr.) monotip.
monoton adj. monoton.
monotonlîk s. monotonie.
montaj s. (tehn.) montaj.
montajgî s. montor; montator.
moñ s. melancolie.
moŋgol s., adj. mongol.

moŋgolğa I. *adv.* în limba mongolă.
II. *s.* (limba) mongolă.
Moŋgolistān *s.* (topon.) Mongolia.
moŋgolistānli *s., adj.* mongol.
moŋgol-ğadīragī *s.* (orn.) fâsa lui Blyth (*lat., Anthus godlewskii*).
Moŋgol-ğawunkuŝi *s.* (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (*lat., Charadrius mongolus*).
moŋgol-kekliğı *s.* (orn.) potârniche de Mongolia (*lat., Perdix dauurica*).
Moŋgol-kirkīğı *s.* (orn.) potârniche de Mongolia (*lat., Perdix dauurica*).
Moŋgol-kumtorgayī *s.* (orn.) mugurar cu trompetă de Mongolia (*lat., Buceanetes mongolicus; Rhodopechys mongolicus*).
Moŋgol-sarī *s.* (orn.) șorecar asiatic (*lat., Buteo hemilasius*).
Moŋgol-suwtorgayī *s.* (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (*lat., Charadrius mongolus*).
Moŋgol-toynagi *s.* (orn.) șorecar asiatic (*lat., Buteo hemilasius*).
moŋli *adj.* melancolic.
moŋlik *s.* melancolie.
moŋli-moŋli *adv.* melancolic.
mor(i) *adj.* 1. violet-închis; mov; vinețiu. 2. vânat. // **•mor tūwerek** cearcăn.
moral *s.* moral.
morargan *adj.* învinețit.
morarma *s.* învinețire.
morarmak *v.i.* a se învineți.
morarti *s.* vânătaie.
morartmak *v.t.* a învineți.
moraruw *s.* învinețire.
moratoriyum *s.* moratoriu.
mor-balkuŝi *s.* (orn.) pasăre-nectar violet (*lat., Nectarinia asiatica*).
morbaŝ-ŝomar *s.* (orn.) rață cu cap violet (*lat., Aythya affinis*).
morfina *s.* (farm.) morfina.
morfologik *adj.* (gram., biol.) morfologic.
morfologiya I. *adj.* (gram., biol.) morfologic. II. *s.* (gram., biol.) morfologie.
morfologiyali *adj.* (gram., biol.) morfologic.
morga *s.* morgă.
morik *s.* (bot.) zmeur; zmeurar (*lat., Rubus idaeus*). 1. moș; moșneag. 2. zmeură.
moriklik *s.* zmeuriș.
Mori-Kól/Mori-Gól *s.* (topon., hidron.) ("Lacul Violet") Murighiol (*jud. Tulcea*).
mor-karatawuk *s.* (orn.) mierlă violet (*lat., Quiscalus quiscula*).
mor-kumtawuk *s.* (orn.) fugaci violet (*lat., Calidris maritimus*).
mor-pembe *adj.* ciclamen.
morsa *s.* (zool.) morsa (*lat., Odobaenus rosmarus*).
mor-ŝegertkiğı *s.* (orn.) graur violet (*lat., Lamprotornis purpureus*).
morŝeŝekli-legelekgāgāsi *s.* (bot.) pălăria-cucului (*lat., Geranium phaeum*).
mor-sayrak *s.* (orn.) mierlă violet (*lat., Quiscalus quiscula*).
mor-siyirŝik *s.* (orn.) graur violet (*lat., Lamprotornis purpureus*).
mor-tegenek *s.* (bot.) scai-albastru; scai-vânat (*lat., Eryngium planum*).
mostra *s.* model; mostră; eșantion.
moŝak *s.* 1. mărgea; breloc. 2. (med.) calcul; piatră.
moŝak-moŝak *s.* broboane. // **•moŝak-moŝak terlemek** a-l

trece pe cineva toate sudorile.
mot *adj.* 1. renumit; faimos; popular; celebru. 2. la modă. // **•mot bolmak** a-i merge vestea și povestea; a i se duce faima; a fi la modă.
motbolmagan *adj.* nepopular.
motel *s.* motel.
motif *s.* 1. motiv ornamental; ornament. 2. motiv; temă; pretext. // **•motif tapmak** a pretexta.
motifli *adj.* motivat; justificat.
motlik *s.* modă; renume; faimă; popularitate; celebritate. // **•motliktan tūŝmek** a se demoda.
motliksúygen *adj.* orgolios; vanitos; trufaș.
motliksúyúw *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
motlikšunas *adj.* orgolios; vanitos; trufaș.
motlikšunaslik *s.* orgoliu; vanitate; trufie.
motliktantúŝken *adj.* demodat; desuet; perimat.
motliktantúŝw *s.* demodare; desuetudine; perimare.
motmoti *s.* (bot.) strugurii-ursului; sârbezele (*lat., Arctostaphylos uva ursi*).
motoçikleta *s.* motocicletă. // **•motoçikleta paytoni** ataș.
motocikletağı *s.* motociclist.
motoçiklist *s.* motociclist.
motodrom *s.* motodrom.
motokros *s.* motocros.
motopompa *s.* motopompă.
motor *s.* motor. // **•motor ŝalıŝmay** nu funcționează motorul.
•temirğol motori automotor.
motoreta *s.* motoretă.
motorina *s.* motorină.
motorlaŝtırılğan *adj.* motorizat.
motorlaŝtırılmak *v.i.* a se motoriza.
motorlaŝtırma *s.* motorizare.
motorlaŝtırmak *v.t.* a motoriza.
motorli *adj.* cu motor; motorizat; auto. // **•motorli araba** automobil.
•motorli papir (nav.) motonavă.
•motorli payton autocar.
•motorli telege kire almaz accesul interzis tuturor autovehiculelor. **•motorli telege/vasita** autovehicul.
motortagılğan *adj.* motorizat.
motorlaŝtırıw *s.* motorizare.
Moussier-nín-kizilkuyrugı *s.* (orn.) codroș cu coroană (*lat., Phoenicurus moussieri*).
moyin *s.* 1. (anat.) gât; grumaz. 2. (geogr.) pas; trecătoare. // **•moyin bolmak** a-și pune gâtul la mijloc; a garanta. **•moyin búkmek** a-și pleca grumazul; a se umili; a se lăsa rob; a se supune. **•moyin tutmak** a ține cuiva piept; a i se împotrivi. **•moyinin wurmak** a-i lua gâtul; a-l decapita; a pune piciorul pe grumazul cuiva; a pune mâna pe cineva. // **•moyin boriŝi** sarcină; datorie. **•moyini búgúk/búkriygen** supus; plecat; subjugat.
moyinatartamiri *s.* (anat.) carotidă.
moyinbagi *s.* 1. cravată. 2. colier; salbă.
moyinboluw *s.* garantare.
moyinbúgúw *s.* 1. cedare; supunere; capitulare; predare. 2. obediență; resemnare; smerenie; subordonare.
moyinbúkken *adj.* supus; subjugat; resemnat.
moyinbúkmeme *s.* dărzenie;

tenacitate.
moyinbúkmek *adj.* dărz; neînduplecat.
moyindirik *s.* 1. jug (și fig.). 2. hamut; gâtar (*la ham*). 3. (constr.) buiandrug; lintou. // **•moyindirik astina almak** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjugă.
•moyindirik takmak a-i pune gâtar; a-l înjugă; a-l subjugă.
moyindiriklama *s.* înjugare.
moyindiriklamak *v.t.* a înjugă; a pune hamut; a pune gâtar.
moyindiriklangan *adj.* înjugat; care are hamut; care are gâtar.
moyindiriklanmak *v.i.* a fi înjugat; a i se pune hamut; a i se pune gâtar.
moyindiriklaw *s.* înjugare.
moyindirikli *adj.* înjugat; subjugat; înrobit.
moyindiriktagiłğan *adj.* pus în jug; înjugat; înrobit; subjugat; aservit.
moyindiriktakması *s.* punere în jug; înjugare; înrobire; subjugare; aservire.
moyinbúgúk *s., adj.* 1. nevoieș; sărman; biet; mizerabil. 2. obedient; smerit; subaltern; subjugat; subordonat; umil.
moyiniwurulğan *adj.* decapitat.
moyinlik *s.* zgardă.
moyinliklamak *v.t.* a pune zgardă.
moyinliklangan *adj.* 1. care are zgardă. 2. subjugat; înrobit.
moyinliklanmak *v.i.* a i se pune zgardă.
moyinlikli *adj.* 1. subjugat; înrobit. 2. care are zgardă.
moyinliktagiłğan *adj.* înjugat; înrobit; subjugat; aservit.
moyinliktakması *s.* înjugare; înrobire; subjugare; aservire.
moyintutuw *s.* împotrivire; opunere.
moyinwuwur *s.* 1. decapitare. 2. tâlhărie; banditism.
mozalan *s.* (ent.) tăun (*lat., Tabanus bovinus*).
Mozambik *s.* (topon.) Mozambic.
mozambikli *s., adj.* mozambican.
mozayik *s.* mozaic.
mozayikŝi *s.* mozaicar.
móçir *s.* cetină; creangă de brad.
mógedek *s.* căruță cu coviltir.
móri *s.* ștampilă; pecete; parafă.
móríleme *s.* ștampilare; parafare.
mórílemek *v.t.* a ștampila; a parafa.
mórílengen *adj.* ștampilat; parafat.
mórílenmek *v.i.* a se ștampila; a se parafa.
móríli *adj.* ștampilat; parafat.
mórioti *s.* (bot.) coada-cocoșului (*lat., Polygonatum multiflorum*).
Mubdiy, El- *s.* (relig., arab.) "Atoateziditorul"; "Cel care fără a folosi tipare a plăsmuit întregul univers din nimic" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Mubellik *s.* (antrop. m., arab.) "Purtătorul de cuvânt" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mubin *adj.* clar; evident.
Mubin/Mobin *s.* (antrop. m., arab.) "Cel limpede și deslușit" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Muddassir *s.* (antrop. m., arab.) "Cel înveșmântat în mantie" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mudil *adj.* compus; complex.
mudillık *s.* complicație; complexitate.

mufassal *adj.* amănunțit; detaliat; minuțios.
mufassalan *adv.* în amănunt; detaliat; minuțios.
mugay **I.** *adj.* contrar; opus; împotriva. **II.** *postp.* contra. // **•mugay kelmek** a se împotrivi. // **•mugay partitî** partid de opoziție. **•mugay yak** partea adversă. **•tora âdetlerge mugay** contra bunelor moravuri.
mugaygan *adj.* opus; potrivnic.
mugaygî *adj.* opozant.
mugaygîlik *s.* opoziție.
mugayir *adj.* contrar; opus.
mugaykelgen *adj.* combativ.
mugaykelûw *s.* combatere.
mugaylik *s.* împotrivire; încăpățănare. // **•atamalarda mugaylik** contradicție în termeni.
mugayma *s.* opunere; împotrivire.
mugaymak *v.i.* a se opune; a se împotrivi.
mugaysîz *adj.* fără împotrivire.
mugaysîzlik *s.* neîmpotrivire.
mugaysîguw *s.* obiecție; observație.
mugayuw *s.* opunere; împotrivire.
muglâk *adj.* neclar; confuz; obscur.
Mugniy, El- *s.* (relig., arab.) "Cel mănôs"; "Cel care răsplătește rugăciunile supușilor Săi întorcându-le belșug și bunăstare" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
muğibînge *adv.* în conformitate cu...; conform...;
muğip *adj.* conform; adaptat; supus.
Muğip *s.* (antrop. m., arab.) "Cel care se conformează și se supune" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Muğip, El- *s.* (relig., arab.) "Cel simțitor"; "Cel ce dă ascultare și încuviințează toate rugile" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
muğiz *adj.* concis; concentrat.
muğize *s.* miracol; minune.
muğizelî *adj.* miraculos; minunat.
muhabbet *s.* 1. dragoste; afecțiune; atașament. **2.** prietenie. // **•muhabbet etmek** a conversa amical; a sta de taină; a sta de povești.
muhabbetkuşî *s.* (orn.) peruş ondulat (lat., *Melopsittacus undulatus*).
muhabbetname *s.* scrisoare de dragoste.
muhabere *s.* corespondență; comunicare; informare.
muhabir *s.* informator; corespondent (de presă). // **•gâzâta muhabirî** reporter; corespondent (la un ziar).
muhaddep *adj.* (fiz.) convex.
muhafaza *s.* 1. păstrare; conservare. **2.** apărare; ocrotire. // **•muhafaza bolmak** a se păstra; a se reține; a se salvagarda. **•muhafaza etmek** a păstra; a reține; a salvagarda.
muhafazağî *s.* 1. păstrător; conservator. **2.** apărător; ocrotitor.
muhafazakâar *s., adj.* conservator.
muhafazakâarlık *s.* conservatorism.
muhafazalî *adj.* stocat; păstrat; reținut; stăpânit.
muhafiz **I.** *adj.* de gardă; de pază. **II.** *s.* gardian; paznic; strajă; străjer. // **•muhafiz alayî** (mil.) regiment de gardă.
muhâgeret *s.* emigrare; emigrație.
muhâgîr *s.* emigrant.
muhakkak **I.** *adj.* cert; sigur. **II.** *adv.* neapărat; negreșit; în orice caz.

muhakkeme *s.* 1. (jur.) proces; judecată. **2.** raționament. // **•muhakkeme bolmak** (jur.) a se judeca. **•muhakkeme etmek** (jur.) a judeca. // **•ğeza muhakkeme usulî** (jur.) procedură penală. **•muhakkemenîñ iyadesî** (jur.) recurs.
muhakkemelî *adj.* (jur.) judecat.
muhâl *adj.* imposibil.
muhalefet *s.* 1. contrast. **2.** opoziție. // **•muhalefet partitî** (pol.) partid de opoziție.
muhâlîf *adj.* opus; contrar; opozant; potrivnic.
muhallebe *s.* (gastron.) cremă făcută din ouă și lapte; budincă de lapte.
muhallet *adj.* etern; veșnic.
muhamiy *s.* avocat.
muhammen *adj.* estimat; evaluat.
Muhammet *s.* (antrop. m., arab.) "Cel slăvit" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
muhammîn *s.* prețuitor; expert evaluator.
muharebe *s.* luptă; bătălie.
muharîp *adj.* beligerant. // **•muharîp taraflar** (mil.) părți beligerante.
Muharrem *s.* (cron.) prima lună a anului conform calendarului musulman. // **•Muharrem al-harem** (cron.) Muharrem cel sfânt.
Muharrem/Marem *s.* (antrop. m., arab.) "Cel născut în luna Muharrem".
muharrer *adj.* 1. scris; notat; însemnat. **2.** sortit; predestinat.
muharrîk *adj.* 1. stimulant. **2.** (fiz., fil.) motric. // **•muharrîk kuwat** forță motrice.
Muharrim *s.* (antrop. m., arab.) "Cel care stabilește ceea ce este interzis" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
muharrîr *s.* scriitor; autor. // **•baş muharrîr** redactor șef. **•bôlme muharrîrî** coautor. **•gâzâta muharrîrî** redactor (la un ziar). **•mazbata muharrîrî** (d. persone) raportor.
muharrîş *adj.* (biol.) iritant.
muhasamak *s.* (mil.) ciocnire; confruntare; luptă.
muhasara *s.* (mil.) încercuire; înconjurare; împresurare; asediu. // **•muhasara bolmak** (mil.) a fi încercuit; a fi împresurat; a fi asediat. **•muhasara etmek** (mil.) a încercui; a împresura; a asedia.
muhasaralî *adj.* (mil.) încercuit; înconjurat; împresurat; asediat.
muhasebat *s.* contabilitate.
muhasebe *s.* 1. socoteală; calcul. **2.** contabilitate.
muhasebegî *s.* contabil.
muhasebelî *adj.* calculat; socotit; contabilizat.
muhasîp *s.* contabil.
muhasîm *adj.* advers; opus. // **•muhasîm taraf** partea adversă.
muhasîr *s., adj.* asediator.
muhassala *s.* 1. rezultat; efect. **2.** (mec.) rezultantă.
muhassalalî *adj.* rezultat; efect.
muhât **I.** *adj.* înconjurat; împrejmuit; încercuit. **II.** *s.* 1. (biol.) secreție mucoasă; muc; mucus; mucozitate. **2.** (anat.) mucoasă.
muhatap *s.* interlocutor.
muhatarâ *s.* pericol; risc.
muhataralî *adj.* periculos; riscant.

muhatlî *adj.* mucos.
muhatlîk *s.* înconjurare; împrejmuire; încercuire.
muhavvile *s.* (fiz.) transformator.
muhayyel *adj.* imaginar; închipuit.
muhayyile *s.* imaginație; închipuire.
muhbir *s.* 1. informator. **2.** corespondent (de presă).
Muhdin *s.* (antrop. m., arab.) "Călăuzitorul pe calea întemeiată" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Muhiddin/Muhittin *s.* (antrop. m., arab.) "Reînsuflătorul credinței".
muhit *s.* 1. mediu înconjurător. **2.** cerc; societate; anturaj.
Muhyî, El- *s.* (relig., arab.) "Însuflătorul"; "Cel dătător de viață și sănătate" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
muhkem *adj.* 1. solid; consolidat; întărit. **2.** (fiz.) dur; solid.
muhkemgî *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant.
muhkemlîk *s.* consolidare; întărire.
muhrip *s.* (mil.) distrugător.
Muhsin/Mohsin *s.* (antrop. m., arab.) "Cel binevoitor".
Muhsine/Mohsine *s.* (antrop. f., arab.) "Cea binevoitoare".
Muhsiy, El- *s.* (relig., arab.) "Atoatescoticitorul"; "Cel care știe seama tuturor lucrurilor; măsurabile și nemăsurabile; mărginite și nemărginite" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
muhtaç/muhtaş *adj.* 1. necesar; trebuincios. **2.** nevoiaș; sărac.
muhtas *adj.* propriu; particular; specific.
muhtasaran *adv.* pe scurt; în rezumat.
muhtaslık *s.* proprietate; particularitate; specific.
muhtaşlık *s.* necesitate; trebuință.
muhtekir *s.* speculant.
muhtekirlîk *s.* speculă.
muhtelif *adj.* diferit; divers; variat. // **•muhtelif renkler** diferite culori.
muhteliflîk *s.* diversitate; diversificare; varietate.
muhtelis *s.* delapidator.
muhtelit *adj.* mixt. // **•muhtelit âdet** (mat.) număr mixt. **•muhtelit komisiya** comisie mixtă.
muhtemel *adj.* probabil.
muhterem *adj.* stimat; onorat.
Muhterem/Mohterem *s.* (antrop. m., arab.) "Cel stimat".
muhteriy *s.* 1. producător. **2.** inventator; inovator.
muhteriyat *s.* inventivitate.
muhteriz *adj.* timid; sfios; rușinos.
muhteşem *adj.* fastuos; grandios; splendid.
muhteviyat *s.* cuprins; conținut; fond (al unei scrisori).
muhtura *s.* 1. agendă. **2.** (pol.) notă; memorandum. // **•muhtura defteri** agendă.
Mujahit *s.* (antrop. m., arab.) "Luptătorul".
Mujdaba *s.* (antrop. m., arab.) "Alesul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mukabele *s.* 1. răspuns; ripostă. **2.** confruntare; comparare. // **•mukabele bolmak** a se compara; a se asemui. **•mukabele etmek** a

compara; a asemui. •**mukabelede tabîlmak** a răspunde; a riposta. // •**mukabele imkâanî** posibilitate de ripostă.

mukabelelî *adj.* 1. confruntat; comparat. 2. cu răspuns; cu ripostă. **mukabil** I. *adj.* 1. de peste drum; din față; de vizavi. 2. contrar; opus. II. s. 1. echivalent; corespondent. 2. echivalent; schimb.

mukaddem *adj.* precedent; anterior. **mukaddeme** s. 1. început. 2. introduce; cuvânt înainte. **mukaddemelî** *adj.* introdus; început. **mukadder** *adj.* predestinat. **mukadderat** s. destin. **mukaddes** *adj.* sfânt; sacru. **mukaddeslîk** s. sfinţenie; sanctitate. **mukaddestanildî** s. sfinţire.

Mukaddim, El- s. (relig., arab.) "Înaintestrămătorul"; "Cel ce stăpâneşte puterea de a aduce din urmă în frunte; de a înainta; a promova" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

mukallit s., *adj.* mucalit. **mukarrer** *adj.* hotărât; decise. **mukarrerat** s. hotărâre; decizie. **mukarreratşî** *adj.* hotărâtor; decisiv. **mukassiy** *adj.* jenant; stânjenitor; incomod; deranjant; supărător. **mukassiyet** s. jenă; stânjenală; incomodare; deranjare. **mukassiyetlî** *adj.* jenat; stânjenit; incomodat; deranjat. **mukavele** s. 1. convenţie; înţelegere; acord. 2. contract. // •**mukavele taraflarî** părţi contractante. **mukavelelî** *adj.* contractual; convenţional.

mukavemet s. rezistenţă; împotrivire; opunere. // •**mukavemet kôstermek** a opune rezistenţă. **mukavemetlî** *adj.* rezistent; solid. **mukavva** s. mucava; carton. // •**mukavva maskasî** mască de carnaval.

mukavvalama s. cartonare. **mukavvalamak** *v.t.* a cartona. **mukavvalangan** *adj.* cartonat. **mukavvalanmak** *v.i.* a se cartona. **mukavvalî** *adj.* cartonat.

mukayese s. comparaţie. // •**mukayese bolmak** a se compara; a se asemui. •**mukayese etmek** a compara; a asemui.

mukayeseli *adj.* comparativ; de comparaţie.

mukayiy s., *adj.* (farm.) vomitiv. **Mukit, El-** s. (relig., arab.) "Sustinătorul"; "Cel ce asigură mijloacele necesare traiului" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

muksit *adj.* chibzuit; cumpătat; ponderat; echilibrat.

Muksit, El- s. (relig., arab.) "Cel chibzuit" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

muktar I. *adj.* autonom. II. s. (adm.) primar.

Muktar s. (antrop. m., arab.) "Cel neatârnat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

muktariyat s. autonomie.

muktarlîk s. (adm.) primărie.

Muktasidun s. (antrop. m., arab.) "Cel cumpătat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed

Aliyselam).

muktaza s. necesitate; nevoie; trebuinţă.

muktaziy *adj.* necesar; trebuincios.

Mukteda s. (antrop. m., arab.) "Cel ascultat şi urmat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

muktedir *adj.* capabil; priceput. // •**muktedir bolmak** a fi în stare; a fi capabil.

Muktedir, El- s. (relig., arab.) "Cel preaputincios"; "Cel care domină orice putere" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

muktedirlik s. talent; pricepere.

mulaj s. mulaj.

mum s. lumânare (şi electr.). // •**mayşîrak man karamak** a căuta cu lumânarea. // •**mûhûr mumî** ceară roşie.

mumday *adj.* ca o lumânare. // •**mumday tîk** drept ca o lumânare.

mumgâgâa s. (orn.) estrilda comună (lat., Estrilda astrild).

mumgâgâa, altîn-yûzlî- s. (orn.) estrilda cu bujori portocalii (lat., Estrilda melpoda).

mumgâgâa, kizil-kulakli- s. (orn.) estrilda cu urechi roşii (lat., Estrilda troglodytes).

mumgâgâa, kizil-sakalli- s. (orn.) estrilda arabă (lat., Estrilda rufibarba).

mumgâgâa, kôk- s. (orn.) estrilda levântică (lat., Estrilda caerulea).

mumgâgâa, mawî- s. (orn.) cintează fluturar cordon-bleu (lat., Uraeginthus bengalus).

mumgâgâa, pas-ğayalî- s. (orn.) estrilda ruginie (lat., Estrilda rhodopyga).

mumgâgâasi, Arap- s. (orn.) estrilda arabă (lat., Estrilda rufibarba).

mumgâgilgan *adj.* ceruit.

mumgaguw s. ceruire.

Mumit, El- s. (relig., arab.) "Creatorul morţii" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

mumiya s. mumie.

mumiyalaşkan *adj.* mumificat.

mumiyalaşma s. mumificare.

mumiyalaşmak *v.i.* a se mumifica.

mumiyalaştîrmak *v.t.* a mumifica.

mumiyalaşuw s. mumificare.

mumlama s. ceruire.

mumlamak *v.t.* a cerui.

mumlangan *adj.* ceruit.

mumlan s. ceruire.

mumli *adj.* ceruit.

munar s. ceaţă slabă; păclă.

munda s. (la cabaline şi bovine) gârbiţă; greabăn.

munfasîl *adj.* 1. separat; despărţit; detaşat. 2. retras.

munfasillîk s. rezervă în atitudine; discreţie.

munğip *adj.* necesar; trebuincios. // •**munğip bolmak** a trebui; a fi necesar. •**munğip etmek** a face trebuincios; a face necesar.

munhasîr I. *adj.* limitat; delimitat. II. *adv.* exclusiv; numai. // •**ballarga munhasîr bakşa** grădină exclusiv pentru copii. •**neviy şahîsîna munhasîr** unic în felul său.

munhasîran *adv.* în exclusivitate.

munhasîrlîk s. limitare; restrângere; reducere.

Munif s. (antrop. m., arab.) "Cel ce excelează".

Munim s. (antrop. m., arab.) "Cel generos".

munir *adj.* prealuminat; strălucitor; radios.

Munir/Monir s. (antrop. m., arab.) "Prealuminatul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Munire/Monire s. (antrop. f., arab.) "Cea strălucitoare".

munis *adj.* 1. obișnuit; deprins. 2. sociabil. 3. (d. animale) domesticit; îmblânzit.

Munis/Monis s. (antrop. m., arab.) "Cel prietenos".

Munise/Monise s. (antrop. f., arab.) "Cea prietenoasă".

Muniyîp s. (antrop. m., arab.) "Cel ce se căieşte" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

munkabîz *adj.* 1. (med.) contractat; încordat. 2. (med.) constipat. // •**munkabîzman** sunt constipat.

munkabîzlîk *adj.* încordare; contracţie; strângere.

munkalip *adj.* schimbat; transformat; modificat.

munkat *adj.* întrerupt; suspendat. // •**munkat bolmak** a se întrerupe; a se suspenda. •**munkat etmek** a întrerupe; a suspenda.

munkatlîk s. întrerupere; suspendare.

Muntahin s. (antrop. m., arab.) "Examinatorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Muntakan s. (antrop. m., arab.) "Alesul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Muntakim, El- s. (relig., arab.) "Osânditorul"; "Cel ce pedepseşte greşelile conform dreptăţii divine" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

muntazam *adj.* regulat; obișnuit; firesc; normal. // •**muntazam tertîpke salmak** a sistematiza. // •**muntazam ordî** (mil.) armată regulată.

muntazaman *adj.* sistematic; sistematizat.

muntazamanlaşkan *adj.* sistematizat.

muntazamanlaşmagan *adj.* nesistematizat.

muntazamanlaşmak *v.i.* a se sistematiza.

muntazamanlaşmama s. nesistematizare.

muntazamanlaştırma s. sistematizare.

muntazamanlaştırmak *v.t.* a sistematiza.

muntazamanlaştırıw s. sistematizare.

muntazamlî *adj.* sistematic; sistematizat.

muntazamlîk s. obișnuinţă; normalitate.

muntazamtertîp s. sistematizare.

muntazamtertîpsîz *adj.* nesistematizat.

muntazamtertîpsîzlîk s. nesistematizare.

munzam *adj.* 1. suplimentar; în plus. 2. încă; mai; în plus.

muṅgak s., *adj.* nerod; neghiob; idiot;

prostănac; bálălău.

murakabe s. 1. experiment; experiență. 2. control; verificare; probă. 3. (fil.) meditație; reflecție; cugetare. // • **murakabe bolmak** a se controla; a se verifica. • **murakabe etmek** a controla; a verifica.

murakabelí adj. verificat.

murat s. dorință; năzuință; aspirație; ideal. // • **muratına barmak** a-și vedea visul cu ochii; a i se îndeplini dorința.

Murat s. (antrop. m., arab.) "Cel dorit"; "Dorința".

Murat, Kara- s. (topon.) Mihail Kogălniceanu (jud. Constanța).

Murat, Kizil- s. (topon.) Movila Verde (jud. Constanța).

Muratan s. (topon.) Biruința; Muratan (jud. Constanța).

murdar adj. murdar; jegos.

Murfat(lar)/Nurbat(lar) s. (topon.) Basarabi; Murfatlar (jud. Constanța).

Murşide s. (antrop. f., arab.) "Îndrumătoarea".

Murşit s. (antrop. m., arab.) "Îndrumătorul".

murt s. (bot.) mirt; mirsină (lat., *Myrtus communis*).

murtaza adj. favorit; preferat; preales.

Murtaza s. (antrop. m., arab.) "Prealesul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

murun I. adj. nazal. **II.** s. 1. nas. 2. (nav.) proră. 3. (geogr.) cap. 4. (fig.) vârf. 5. (fig.) orgoliu; mândrie. // • **murunî bek ósmek** a-și lua nasul la purtare; a se obrăznic.

• **murunî hawada bolmak** a se ține cu nasul pe sus; a-și da aere.

• **murunnuñ uşun kórmemek** a nu-și vedea lungul nasului.

• **murunun ğarmak** a-i da cuiva peste nas. • **murunun kariştirmek** a se scobi în nas.

• **murunun kótermek** a-și ridica nasul. • **murunun sílmek** a-și șterge nasul. • **murunun tîkmak** a-și băga nasul; a interveni.

• **murununa meşek kokisi kirmek** (d. adolescenți) a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa.

• **murunundan kelmek** a-i ieși pe nas; a plăti scump. • **murunundan tutmak** a înșfăca pe cineva de nas.

// • **murun tuguwî** simțul olfactiv. • **murunî bîrem kanamadan** fără nici cea mai mică rană.

• **murunî hawada** cu nasul pe sus. • **murunnuñ teşigî** nară.

murun súyegî s. (anat.) os nazal.

Murun, Baklar- s. (topon.) ("Promontoriul Viilor") Cap Aurora (jud. Constanța).

Murun, Manğa-Pinar- s. (topon.) ("Capul Fântâna cu Cumpănă") Capul Schitu; Capul Marea Pinar (jud. Constanța).

Murun, Taş- s. (topon., localitate desființată) ("Promontoriul de Piatră") Taş Burun (jud. Tulcea).

Murun, Yeşil- s. (topon.) Republica Capului Verde.

murunastî s. murmur. // • **murunastî konışmak** a vorbi în barbă; a mormăi.

murunbok s. 1. (biol.) secreție mucoasă; muc; mucus; mucozitate. 2. (fig.) mucus; țânc. 3. (anat.) mucoasă.

murunboklî adj. mucus.

murundan adv. nazal.

murunduruk s. botniță.

murunduruklamak v.t. a pune botniță.

murunduruklanmak v.i. a i se pune botniță.

murunduwari s. (anat.) sept nazal. // • **murunduwari kiyişamasî** (med.) deviație de sept.

murunğa adv. nazal.

murunigellî adj. insolent; arrogant.

murunigellîlik s. insolentă; arrogantă.

murunikókke adj. arrogant; mândru; încrezut; fălos; fudul; lăudăros.

muruníosken adj. obrăznic.

murunítik adj. insolent; arrogant.

murunítiklik s. insolentă; arrogantă.

murunkariştirması s. scobire în nas.

murunlî adj. nazal.

murun-murunga adj. nas în nas.

muruntak s. botniță. // • **muruntak geşirmek** a pune botniță.

murunteşigî s. (anat.) nară.

muruntikma s. indiscreție.

murununtikkan adj. indiscret.

murut s. mustață.

murutlî adj. mustăcios.

Musa s. (antrop. m., arab.) Moise.

musaffa adj. curat; îngrijit; curățat.

musahhah adj. corectat; corijat.

musahhih s. corector.

musaka s. (gastron.) musaca de vinete.

musallat adj. plictisitor; săcăitor. // • **musallat bolmak** a fi plictisitor; a fi săcăitor.

musallatlık s. săcăire; agasare.

musavver adj. ilustrat; cu ilustrații.

musavverlik s. ilustrată; ilustrație; ilustrare.

Musavvir, El- s. (relig., arab.) "Plămăditorul"; "Cel ce dă o formă și o trăsătură fiecărui lucru" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Musavvirat/Musurat s. (topon.) ("Plămăduitorii") Movilița (jud. Constanța).

museviy I. adj. 1. (relig.) mozaic. 2. evreiesc; ebraic; iudaic. **II.** s. evreu; iudeu; israelit.

museviyge I. adv. în limba ebraică. **II.** s. (limba) ebraică.

musibet I. adj. necăjit; amărât. **II.** s. 1. necaz; nenorocire. 2. dezastru; calamitate.

musip adj. corect; just; conform cu...;

muska s. amuletă; talisman.

muskalik s. (iht.) barbut (lat., *Mullus barbatus*).

muskat adj. tămâios; muscat.

Muslih s. (antrop. m., arab.) "Orânduitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

muslihane adv. pașnic; pe cale pașnică.

Musliheddin/Muslihettin s. (antrop. m., arab.) "Orânduitorul credinței".

musluk s. robinet. // • **metiy muslugî** canea; cep.

Mustafa s. (antrop. m., arab.) "Cel ales" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

mustar adj. obligatoriu; necesar. // • **mustar kalmak** a fi obligat.

mustarlık s. obligativitate; necesitate.

mustatil s. (mat.) dreptunghi.

Musurat/Musavvirat s. (topon.) ("Plămăduitorii") Movilița (jud.

Constanța).

muşamba s. 1. muşama. 2. impermeabil; manta de ploaie. // • **kalîn muşamba** linoleum.

Muşire s. (antrop. f., arab.) "Sfetnica".

muşmula s. 1. moşmoană. 2. (bot.) moşmon (lat., *Mespilus germanica*).

muşmulasî, dak- s. (bot.) bărcoace (lat., *Cotoneaster integerrima*).

muşta s. pumnal; box. // • **muşta kolşagi** mănăşă de box.

muştak I. adj. devotat; fidel. **II.** s. admirator; fan; suportor; susținător; partizan; aderent.

muştaklık s. 1. admirație; susținere; partizanat. 2. devotament; fidelitate.

muştalama s. buşeală; box.

muştalamak v.t. a lovi cu pumnul; a buşi; a boxa.

muştalangan adj. lovit cu pumnul; buşit; boxat.

muştalaşkan s. boxer.

muştalaşma s. box; buşeală.

muştalaşmak v.i. a se lovi reciproc cu pumnul; a boxa.

muştalaşuw s. box; buşeală.

muştalaw s. buşeală; box.

Musa-Bey s. (topon.) İzvorovo (Dobrich, Bulgaria).

Mustafaşi/Mustapaş s. (topon.) Comana (jud. Constanța).

Mustapaş/Mustafaşi s. (topon.) Comana (jud. Constanța).

mut s. fericire.

mutabakat s. 1. potrivire; concordanță. 2. similitudine; identitate.

mutabakatlı adj. potrivit.

mutabik adj. identic; la fel.

Mutaharun s. (antrop. m., arab.) "Cel neîntinat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Mutahhar s. (antrop. m., arab.) "Purificatorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

mutalebat s. cerințe; exigență.

mutalebatlı adj. exigent.

mutallâka s. femeie divorțată.

mutantan adj. pompos; fastuos.

mutariza s. paranteză.

mutasarruf s. posesor; proprietar.

mutasarrufluk s. posesiune; proprietate.

Mutasim s. (antrop. m., arab.) "Adeptul".

mutat adj. 1. obișnuit; deprins. 2. permanent.

mutatlık s. 1. obișnuință; deprindere. 2. permanentă.

mutavaat s. supunere; subordonare; subjugare. // • **mutavaat fiigeli** (gram.) verb reflexiv.

mutavassit I. adj. mediu; mijlociu. **II.** s. mijlocitor; mediator.

Mutavassit s. (antrop. m., arab.) "Mijlocitorul divinității" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Mutazz s. (antrop. m., arab.) "Cel mândru".

muteber adj. 1. stimat; onorat; respectat. 2. (pol.) valabil; valid; aflat în vigoare. // • **bilet muteber** biletul este valabil.

muteberligiğeşken adj. expirat; nul.

muteberlik s. 1. valabilitate; validitate. 2. stimă; onoare; respect.

muteberlíktenşikkan adj. (jur.) prescrip; invalidat.

mutebersíz *adj.* 1. (*jur.*) prescriș; invalidat. 2. nerespectuos; nepolitic. **mutedil** *adj.* temperat; moderat (*și geogr.*). // **•mutedil hawa** climă temperată. **mutakit** *adj.* credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic. **mutekitlik** *s.* credință; cuvioșenie; evlavie; pioșenie; pietate; cucernicie. **mutena** *adj.* îngrijit; ordonat. **mutfak** *s.* bucătărie. **mutiy** *adj.* supus; smerit; cuminte; ascultător; docil; obedient. **Mutiy** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel smerit" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*). **mutiyet** *s.* supunere; smerenie; cumintenie; docilitate; obediență. **mutlak** I. *adj.* absolut; stringent. II. *adv.* neapărat; negreșit. // **•mutlak kóplık/ekseriyet** majoritate absolută. **•mutlak sen de!** egzerezil; **mutlakiyet** *s.* absolutism; autocrație. **mutlakiyetşi** *s.* autocrat; monarh absolut. **mutlakka** *adv.* absolut; sigur; neapărat; negreșit; neîndoios. // **•mutlakka kelirmiz** vom veni neapărat. **•yarınga mutlakka ğawun ğawar** mâine sigur va ploua. **mutlaklık** *s.* stringență. **mutlak-mutlak** *adv.* absolut; sigur; neapărat; negreșit. **mutlî** *adj.* fericit. // **•ġañî bîr mutlî sene!** un an nou fericit!; **mutluluk** *s.* fericire. // **•ne mutluluk** ce fericire. **mutsuz** *adj.* nefericit. **mutsuzluk** *s.* nefericire. **muttahir** *adj.* purificat; curățat. **Muttahir** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Neprihănitul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*). **muvaakat** *s.* 1. conformitate; potrivire; concordanță. 2. acord; adeziune. **muvaakatli** *adj.* potrivit. **muvaakk** *adj.* reușit; înfăptuit. // **•muvaakk bolmak** a reuși. **muvaakkıyet** *s.* succes; reușită. **muvaakkıyetli** *adj.* reușit; înfăptuit. **muvaakkıyetsiz** *adj.* nereușit; fără succes. **muvaakkıyetsizlik** *s.* nereușită; insucces. **muvaakat** *adj.* temporar; provizoriu; interimar. **muvaakaten** *adv.* în mod provizoriu; temporar. **muvaakatlık** *s.* interimat; provizorat. **muvasala** *s.* transport; transportare. **muvasalağı** *s.* transportator. **muvasalalı** *adj.* transportat. **muvasalat** *s.* sosire; ajungere. **muvasaa** *s.* simulare. **muvasaali** *adj.* simulat. **muvasat** *s.* paralelism (*și mat.*). **muvasene** *s.* 1. (*fin.*) balanță. 2. echilibru. // **•tediye muvasenesi** balanță de plăți. **muvasenet** *s.* 1. echilibru. 2. (*fin.*) balanță. **muvasiy** *adj.* (*mat.*) paralel. **muwadele** *s.* 1. (*mat.*) ecuație. 2. (*fig.*) enigmă. // **•ekinğı dereġeli muwadele** (*mat.*) ecuație de gradul al doilea. **muwaff** *adj.* 1. iertat; scuzat. 2. scutit;

dispensat. // **•gúmrúkten muwaff bolmak** a fi scutit de vamă. // **•bergiden muwaff** scutit de impozit; neimpozabil. **•gúmrúkten muwaff eşiya** obiecte scutite de taxe vamale. **muwaffıyet** *s.* 1. iertare; scuză. 2. scutire; dispensă. // **•muwaffıyet bermek** a ierta; a scuza; a amnistia. // **•bergi muwaffıyeti** scutire de impozit. **muwaffıyetli** *adj.* 1. scutit; dispensat. 2. iertat; scuzat. **muwaffıyetbergen** *adj.* iertător. **muwahede** *s.* tratat; pact; înțelegere. // **•dostlık muwahedesı** (*pol.*) tratat de prietenie. **•eñge muwahedesı** (*pol.*) tratat de pace. **•ittifak muwahedesı** (*pol.*) tratat de alianță. **•tiġaret muwahedesı** tratat comercial. **Muwakkır, El-** *s.* (*relig., arab.*) "Înapoiaducătorul"; "Cel ce stăpânește puterea de a strămuta din frunte în urmă; de a încetini; a declassa; a degrada" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*). **muwallak** *adj.* 1. atârnat; agățat; suspendat. 2. dependent. // **•muwallakta bolmak** a rămâne în suspensie. **muwallaklık** *s.* 1. atârname; agățare; suspendare. 2. dependență. **Muwallim** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Dascălul"; "Inițiatorul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*). **muwallım** I. *adj.* profesoral. II. *s.* învățător; profesor. // **•mektepnin muwallımı** învățătorul școlii. **•men kóyge muwallım bolip işlemege kettim** eu am plecat la țară să lucrez ca învățător. **muwallımat** *s.* profesorie; profesorat. // **•muwallımat tılı** limbaj elevat. **muwallımatşa** I. *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii. II. *s.* limbaj academic. **muwallımdiy** *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii. **muwallıme** *s.* f. învățătoare; profesoară. **muwallımge** I. *adv.* în felul profesorilor; ca profesorii. II. *s.* limbaj elevat. **muwallımlık** I. *adj.* profesoral. II. *s.* profesorie; profesorat. **muwamele** *s.* 1. conduită; comportare; comportament; atitudine. 2. procedeu; modalitate; manieră. 3. (*com.*) afaceri. 4. formalitate; condiție de formă; cerință de conduită. 5. (*chim.*) tratare. // **•muwamele etmek** a proceda; a se comporta; a se purta. // **•bala muwamelesi** comportare copilărească. **•bolimli muwamele** atitudine pozitivă. **•tenkiytiy muwamele** atitudine critică. **•ters muwamele** atitudine ostilă. **muwameleler** *s., pl.* comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; apucături. **muwamma** *s.* 1. ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă. 2. (*fig.*) mister; enigmă. **muwaraza** *s.* 1. ceartă. 2. conflict; litigiu. **muwarazağı** *adj.* bătaios; bătaș; certăreț; gâlcevitor. **muwarazalı** *adj.* 1. conflictual;

disputabil; disputat. 2. certat; supărat. **muwariz** *adj.* opus; contrar; potrivnic. **muwasır** *adj.* contemporan. **muwasırlik** *s.* contemporaneitate. **muwavenet** *s.* ajutor; sprijin. **muwavin** *adj.* 1. ajutător; auxiliar. 2. adjunct; supleant. **muwayene** *s.* 1. control; controlare; verificare. 2. (*med.*) consult. // **•gúmrúk muwayenesi** control vamal. **muwayenekana** *s.* cabinet medical. **muwayeneli** *adj.* controlat; verificat; consultat. **muwayyen** *adj.* 1. determinant; definit. 2. fixat; stabilit. **muwayyenet** *s.* 1. determinare; definire. 2. fixare; stabilire. **muwayyenetli** *adj.* fixat; stabilit; definit; determinat. **muwayyetsiz** *adj.* nefixat; instabil; nedefinit; nedeterminat. **muwayyetsizlik** *s.* instabilitate; nedefinire; nedeterminare. **muwazzam** *adj.* uriaș; gigantic; grandios; măreț. **muwazzamlık** *s.* grandoare; măreție. **muwuldama** *s.* muget. **muwuldamak** *v.i.* (*d. vaci*) a mugi. **muwuldaşmak** *v.i.* (*d. vaci*) a mugi (*laolaltă*). **muwuldaw** *s.* muget. **muwulti** *s.* muget. **Muyit, El-** *s.* (*relig., arab.*) "Reînvietorul"; "Cel ce reface; regenerează și reînvie" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*). **Muyiz, El-** *s.* (*relig., arab.*) "Apreciatorul"; "Cel ce dăruiește cinstea; demnitatea; onoarea și Gloria" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*). **muz** *s.* 1. banană. 2. (*bot.*) bananier (*lat., Musa paradisiaca*). **muzaf** *adj.* 1. adăugat; anexat. 2. (*gram.*) determinat. **muzaffer** *adj.* victorios; învingător; biruitor. **Muzaffer** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Victoriosul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*). **muzafferıyet** *s.* victorie; biruință. **muzew** *s.* muzeu. // **•kasabanın muzewleri men sergileri** muzeele și expozițiile orașului. **•muzewnıñ ğeridesi** catalogul muzeului. **•sanat muzewi** muzeu de artă. **•tabiyatbılımi muzewi** muzeu de științe naturale. **•tewıke muzewi** muzeu de istorie. **muziçıyan** *s.* muzician. **muzika** *s.* muzică. // **•dans muzikası** muzică de dans. **•ela muzika** muzică clasică. **•Enesku muzikası** muzica lui Enescu. **•ġaz muzikası** muzică de jazz. **•ġeñgil muzika** muzică ușoară. **•kalk muzikası** muzică populară. **•koral muzika** muzică corală. **•muzika sanatşısı** muzician. **•oda muzikası** muzică de cameră. **•opera muzikası** muzică de operă. **•şark muzikası** muzică orientală. **•simfonik muzika konçertı** concert de muzică simfonică. **muzikağı** *s.* muzicant; muzician. **muzikalı** *s.* melodic; muzical. **muzikasúygen** *s.* meloman.

muzikaşunas s. meloman.
muzikiy I. *adj.* melodic; melodios; muzical. **II.** s. muzică.
muzikiybîlmîğisî s. muzicolog; muzician.
muzikiybîlmî s. muzicologie.
muzikiyğî s. muzician.
muzikiylî *adj.* melodic; melodios; muzical.
muzikiyşunas s. muzicolog; muzician.
muzikiyşunaslık s. muzicologie.
Muzill, El- s. (*relig., arab.*) "Smeritorul"; "Cel ce înjoseşte; compromite şi dezonorează după voia Sa" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
muzip *adj.* agasant; sâcăitor.
muziplîk s. sâcăire; agasare.
muzlim s. întuneric; umbră.
muzur *adj.* nociv; dăunător.
muzurluk s. nocivitate; dăunare.
mubadele s. schimb; schimbare. // **•mubadele etmek** a schimba; a alterna; a face troc.
mubadelelî *adj.* schimbat.
mubalâga s. exagerare. // **•mubalâga bolmak** a se exagera. **•mubalâga etmek** a exagera.
mubalâgalî *adj.* exagerat.
mubarek *adj.* 1. fericit; norocos. 2. sfânt; sacru; binecuvântat. // **•ğañî yilîñiz mubarek bolsîñ!** un an nou fericit!; **•mubarek ğol** calea sfântă. **•yaş kûnûñüz mubarek bolsîñ!** la mulţi ani! (*urare de ziua de naștere*);
Mubarek s. (*antrop. m., arab.*) "Cel binecuvântat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mubareklîk s. sfinţenie; sacralitate; sanctitate; binecuvântare.
mubarektanildî s. sfinţire.
mubarek-tegenek s. (*bot.*) schinel; iarbă-amară; scai-amar; şofran-sălbatic (*lat., Cnicus benedictus*).
mubariz s. 1. luptător; combatant; concurent; competitor; campion. 2. supporter; militant; activist.
mubarize s. 1. luptă; război; ciocnire; încăierare; conflict; dispută. 2. efort; sfortare; strădanie; trudă. 3. întrecere; concurs; joc; meci; partidă; competiţie; concurenţă. // **•mubarize etmek** a lupta; a se război; a se încăiera; a milita; a concura; a se strădui; a se sforta; a trudi.
mubarizeğî s. concurent; combatant; adversar; rival.
mubarizelî *adj.* combativ; sfortat.
mubarizlîk s. 1. spirit de luptă; combativitate; militantism. 2. campion.
mubeşir s. binevestitor; propovăduitor.
Mubeşir s. (*antrop. m., arab.*) "Binevestitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mubeşirlîk s. binevestire; propovăduire.
mubeyyiz s. copist.
mubrem *adj.* inevitabil; de neînlăturat.
mudafaa s. 1. apărare; păzire. 2. ocrotire; protejare. // **•mudafaa bolmak** a fi apărat; a fi ocrotit; a se păzi; a se proteja. **•mudafaa etmek** a apăra; a ocroti; a păzi; a proteja.

mudafaağî s., *adj.* 1. apărător; paznic. 2. ocrotitor; protector.
mudafaali *adj.* 1. apărat; păzit. 2. ocrotit; protejat.
mudafiy *adj.* apărător; protector; ocrotitor.
mudahale s. intervenţie; imixtiune; amestec. // **•mudahale etmek** a interveni; a se amesteca. // **•ğerrahiy mudahale (med.)** intervenţie chirurgicală.
mudahaleğî s., *adj.* 1. intervenţionist. 2. silitor; sârguincios.
mudavat s. (*med.*) îngrijire; tratare; tratament.
mudaviy *adj.* (*med.*) îngrijit; tratat.
müddet s. 1. perioadă; răgaz. 2. timp; vreme.
müddiyumumiy s. (*jur.*) procuror.
müddiyumumiylîk s. (*jur.*) procuratură; parchet.
müdebbep *adj.* fastuos; luxos; somptuos; splendid.
müdellet *adj.* dovedit; argumentat.
müdewer *adj.* 1. rotund; sferic. 2. circular. 3. provenit din; rămas (*de la*). // **•seneden müdewer şiyler** lucruri rămase de anul trecut.
müdrîk *adj.* inteligent; deştept.
müdrîke s. intelect; inteligenţă.
müdrir *adj.* (*farm.*) diuretic.
müdûr s. director. // **•eskî müdür** fostul director. **•mektepnîñ müdürî** directorul şcolii. **•müdûr yarıñğısî** director adjunct. **•okîl müdürî** director de şcoală. **•umum müdür** director general.
müdûriyet s. administraţie.
müdûriyetlî *adj.* administrat.
müdûrlük s. direcţiune; conducere.
müebbet I. *adj.* veşnic; etern. **II.** *adv.* pe viaţă.
müeddep *adj.* manierat; educat; binecrescut.
müegğel *adj.* amănat. // **•müegğel bolmak** a fi amănat. **•müegğel etmek** a amăna.
müegğellîk s. amănare.
müellif s. romancier; prozator.
müemmen *adj.* asigurat; garantat.
müennes *adj.* (*gram.*) feminin.
müesses *adj.* fondat; constituit.
müessese s. instituţie; institut. // **•aktarma müessesesi** institut de cercetare. **•fen aktarma müessesesi** institut de cercetări ştiinţifice. **•tiğariy müessese** întreprindere comercială.
müessîs s., *adj.* întemeietor; fondator.
müezzîn s. (*relig., la musulmani*) muezin.
müfettiş s. inspector; revizor.
müfettişlîk s. 1. inspecţie; revizie. 2. inspectorat.
Müfide s. (*antrop. f., arab.*) "Cea utilă".
müfit *adj.* 1. util; folositor. 2. avantajos. 3. semnificativ; revelatoriu. 4. expresiv.
müflis I. *adj.* falimentar. **II.** s. falit.
müflüz *adj.* mofluz.
müfredat s. detaliu; amănunt.
müfret s., *adj.* (*gram.*) singular.
müfrez *adj.* separat; detaşat; despărţit.
müfreze s. (*mil.*) detaşament.
müfrit *adj.* exagerat; peste măsură (*de...*).
müfteriy s. calomniator; maliţios.
müfteriyat s. calomnie; calomniere; maliţiozitate.
müftî s. (*relig., la musulmani*) muftiu.
müftülük s. (*relig., la musulmani*)

muftiat.
müğadele s. luptă; străduinţă. // **•müğadele etmek** a lupta; a se strădui.
müğaveret s. vecinătate; apropiere.
müğavir *adj.* vecin; apropiat.
mügerredat s. noţiuni abstracte.
mügerrep *adj.* experimentat; încercat; probat.
mügerret I. *adj.* 1. abstract. 2. despărţit; izolat. **II.** s., *adj.* 1. cavalier; celibatar; holtei; burlac; necăsătorit. 2. (*gram.*) nominativ. // **•mügerret hâl** (*gram.*) cazul nominativ; cazul absolut.
mügerretlîk s. 1. izolaţionism. 2. abstracţie. 3. celibat; burlăcie.
mügessem *adj.* 1. (*fiz.*) dur; tare; solid. 2. personificat.
müğewher s. giuvaer; bijuterie.
müğewherğî s. bijutier; giuvaergiu.
müğewherler s., *pl.* giuvaericele.
müğrim *adj.* vinovat.
müğrimiyet s. vină; culpă.
mühazire s. congres; conferinţă.
mühazireğî s. conferenţiar.
Mühellil s. (*antrop. m., arab.*) "Cel care stabileşte ceea ce este permis" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mühendis s. inginer. // **•inşaat mühendisî** inginer constructor. **•tarîm mühendisî** inginer agronom.
mühendislik s. inginerie.
Müheymin, El- s. (*relig., arab.*) "Proteguitorul"; "Cel ce supraveghează şi ocroteşte întregul univers" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
müheyyîç *adj.* însufleţitor; entuziasmant.
mühim *adj.* important; însemnat. // **•kayet mühim** foarte important.
mühimmat s. (*mil.*) muniţie.
mühlet s. (*fin.*) termen; scadenţă.
mühlik *adj.* mortal.
mühmel *adj.* 1. abandonat; părăsit. 2. neglijat; neîngrijit; neglijent.
mühmeliyet s. 1. abandonare; abandon; părăsire. 2. neglijare; neglijenţă.
mühûr s. 1. ştampilă; parafă. 2. sigiliu. // **•mühûr basmak** a sigila. // **•mühûr mumî** ceară roşie.
mühûrleme s. 1. sigilare; pecetluire. 2. ştampilare; parafare.
mühûrlemek *v.t.* 1. a ştampila; a parafa. 2. a sigila; a pune sigiliu; a pecetlui.
mühûrlengen *adj.* 1. ştampilat; parafat. 2. sigilat; pecetluit.
mühûrlenmek *v.i.* 1. a se ştampila; a se parafa. 2. a se sigila; a se pune sigiliu; a se pecetlui.
mühûrlew s. 1. ştampilare; parafare. 2. sigilare; pecetluire.
mühûrlî *adj.* sigilat; ştampilat; pecetluit; parafat.
müjde s. veste bună; binevestire.
müjdeğî s. 1. vestitor; binevestitor; mesager; informator. 2. corespondent (*de presă*).
müjdeleme s. binevestire.
müjdelemek *v.t.* a da o veste bună; a binevesti.
müjdelewğî s. binevestitor.
müjderen s. (*bot.*) mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat., Fraxinus ornus*).
mükâfat s. premiu; primă; recompensă; gratificaţie.

múkáfatlı *adj.* premiat; recompensat.
múkellef *adj.* 1. ornat; împodobit. 2. dotat; echipat (*cu...*). 3. însărcinat cu; răspunzător (*de...*).
múkellefiyet *s.* însărcinare; sarcină; răspundere.
múkemmel *adj.* perfect; desăvârșit; excelent.
múkemmeliyet *s.* perfecțiune; desăvârșire.
múkerrem *adj.* onorabil; stimabil; respectabil; demn de considerație.
Múkerrem *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel onorabil" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
múkerrer *adj.* repetat.
múkerreren *adv.* în mod repetat.
múkerregî *adj.* reduplicativ; repetativ.
múkevven *adj.* înfăptuit; săvârșit.
Múktefiy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel plin de satisfacție" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
múktesep *adj.* obținut; câștigat; dobândit.
múktesepлік *s.* obținere; câștig; dobândire.
múktesepşî *adj.* câștigător.
múlahaza *s.* 1. gândire; meditație. 2. considerație; observație.
múlakat *s.* 1. întâlnire; întrevvedere. 2. interviu.
múlayemet *s.* blândețe; vorbe dulci.
múlayim *adj.* blând; cumsecade; suav.
múlhak *adj.* 1. atașat; anexat. 2. dependent; subordonat; supus; subjugat.
múlhî *s., adj.* ateu.
múlk *s.* avere; avuție; proprietate; domeniu; moșie. // **•mewlayiy** *múlk* creație divină; pâinea lui Dumnezeu.
múlkedar *s.* proprietar; moșier.
múlkedarlık *s.* moșierime.
múlkîy *adj.* civil.
múlkîyet *s.* avere; avuție; proprietate; domeniu; moșie. // **•ġanlî** *múlkîyet* șeptel. **•şahsiy** *múlkîyet* proprietate privată.
múlkîyetşî *s.* proprietar; moșier.
múlkîyetşîlik *s.* moșierime.
múlkşabîsî *s.* proprietar.
múlkşabîşibolgan *adj.* improprietărit.
múlkşabîşietúw *s.* improprietărire.
múltefit *adj.* amabil; politicos.
múlteġî *s.* refugiat; emigrant.
múlteka *s.* (*geogr.*) confluență.
múmarese *s.* exercițiu; practică.
múmareseġî *s.* practicant.
múmareselî *adj.* exersat; practicat.
múmasalet *s.* similitudine.
múmbit *adj.* fertil; fecund; productiv; roditor.
múmbitleşken *adj.* fertilizat; fecundat.
múmbitleştirme *s.* fertilizare; fecundare.
múmbitleştirmek *v.t.* a fertiliza; a fecunda.
múmbitlik *s.* fertilitate; fecunditate.
múmessil *s.* reprezentant; sol.
múmessîlik *s.* reprezentanță; solie.
múmin *adj.* 1. credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic. 2. musulman.
Múmin *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel evlavios" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Múmin, El- *s.* (*relig., arab.*)

"Chezașul"; "Cel ce dă putere și încredere supușilor Săi și orânduiește liniștea și ocrotirea celor care își caută refugiul în El" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
Múmine *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea evlavioasă".
múminlik *s.* 1. credință; cuvioșenie; evlavie; pioșenie; pietate; cucernicie. 2. cei de religie musulmană.
múmkîn *adj.* posibil; eventual. // **•kîrmek** *múmkîn mî?* se poate intra?; **•múmkîn bolganî kadar** pe cât e posibil. **•múmkîn dereġesinde** pe cât e posibil.
múmkinkadar *adv.* pe cât posibil.
múmkînlik *s.* posibilitate; eventualitate.
múmkún *adj.* posibil; eventual. // **•múmkún bolmak** a fi posibil. **•múmkún etmek** a face posibil. // **•bîr saniye, múmkún bolsa** o secundă, dacă e posibil. **•heş múmkún kórînmîy** nu pare nicidecum posibil. **•múmkún bolsa** dacă este posibil. **•múmkún mertebe** pe cât posibil.
múmkúnkadar *adv.* pe cât posibil.
múmkúnluk *s.* posibilitate; eventualitate.
múmtaz *adj.* 1. distins; deosebit; ales. 2. autonom.
múmtaze *s.* 1. autonomie. 2. distincție. // **•idariy múmtaze** (*adm.*) autonomie.
múnafiy *adj.* contrar; potrivnic; incomparabil.
múnakale *s.* 1. transport; transportare; transfer. 2. (*fin.*) virament. // **•múnakale bolmak** a se transfera; a se vira bani. **•múnakale etmek** a transfera; a vira bani.
múnakaleġî *adj.* transportator.
múnakalelî *adj.* 1. transportat; transferat. 2. (*fin.*) prin virament.
múnakaşa *s.* conversație; discuție; dezbateri; dialog. // **•múnakaşa bolmak** a se discuta; a se dezbate; a se delibera. **•múnakaşa etmek** a discuta; a dezbate; a delibera.
múnakaşaġî *s.* sfătuitor; îndrumător.
múnakaşalı *adj.* dezbătut; deliberat; discutat; consultat; sfătuit; povățuit.
múnakaşasız *adj.* fără discuție.
múnasebet *s.* 1. legătură; raport; relație. 2. ocazie; prilej. // **•múnasebetin túsürmek** a da prilej; a ocaziona. **•múnasebetlerin bîzmak** a-și strica relațiile. // **•bútún múnasebetlerde** în toate privințele. **•múnasebeti men** cu prilejul...; cu ocazia...; **•múnasebetlerniñ kesilmesî** (*pol.*) întreruperea relațiilor. **•siyasiy múnasebetlerniñ iyadesî** (*pol.*) restabilirea relațiilor diplomatice.
múnasebetaşığı *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
múnasebetaşkı *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
múnasebetitúşken *adj.* prilejuit.
múnasebetlî *adj.* 1. conectat; legat; împreunat. 2. relevant; oportun.
múnasebetsiz *adj.* 1. (*d. oameni*) indecent; necuviincios. 2. (*d. acțiuni, fapte*) inoportun; nepotrivit; irrelevant.
múnasebetsizlik *s.* 1. indecență;

necuviință. 2. inoportunitate.
múnasebetşî *s.* oportunist.
múnasebetşîlik *s.* oportunism.
múnasip *adj.* potrivit; adecvat. // **•múnasip bîr iş** o muncă potrivită.
múnasiplik *s.* potrivire; adecvare.
múnazaa *s.* dispută; ceartă. // **•múnazaa bolmak** a se disputa. **•múnazaa etmek** a disputa.
múnazaġî *adj.* bătaios; bătaus; certăreț; gâlcevitor.
múnazaalî *adj.* 1. conflictual; disputabil; disputat. 2. certat; supărat.
múnderiġat *s.* cuprins; conținut (*al unei scrieri*).
múnderiş *adj.* inserat; intercalat (*într-un text*). // **•múnderiş bolmak** a se insera; a se implanta. **•múnderiş etmek** a insera; a implanta.
múnderişlik *s.* 1. inserare; intercalare. 2. (*med.*) proteză; implant.
múnekkit *s.* critic.
múnekkitlik *s.* critică; criticism.
múnevver *s.* intelectual.
múnevverler *s., pl.* intelectualitate.
múnezzeh *adj.* pur; cinstit; curat; cast.
múnferiden *adv.* unul câte unul; separat; individual.
múnferit *adj.* separat; izolat; singur.
múnfesih *adj.* 1. abolit; abrogat; anulat. 2. dislocat; descompus.
múnhal *adj.* 1. (*chim.*) solubil. 2. vacant; liber.
múnkasem *adj.* împărțit; divizat.
múnkasemtânir *adj.* divizibil.
múnkat *adj.* supus; plecat; smerit; cuminte; ascultător; docil.
múnkatlık *s.* supunere; smerenie; cuminenie; docilitate.
múnkaziy *adj.* terminat; sfârșit; încheiat.
múntahap *adj.* ales; selectat; votat.
múntahaplık *s.* alegere; selectare; votare.
múntahip *s.* elector; votant; alegător.
múntahir *adj.* care s-a sinucis.
múnzeviy I. *adj.* retras; izolat; solitar. II. *s.* pustnic; sihastru.
múnzeviylık *s.* ascetism; sihăstrie.
múnzeviy-sayrak *s.* (*om.*) sturz pustnic american (*lat., Catharus guttatus*).
múphem *adj.* vag; neclar; confuz; obscur.
múptela *s.* 1. pasiune; entuziasm. 2. viciu; patimă.
múptelalî *adj.* 1. pasionat; entuziast. 2. vicios; pătimaș.
múptî *s.* (*relig., la musulmani*) muftiu.
múptúluk *s.* (*relig., la musulmani*) muftiat.
Múrabiy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Fructul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
múraġaat *s.* 1. solicitare; apel. 2. (*jur.*) recurs. // **•múraġaat bolmak** a se cere; a se solicita. **•múraġaat etmek** a cere; a solicita.
múraġaatlî *adj.* 1. solicitat; apelat. 2. (*jur.*) cu recurs.
múraġaatşî *s.* solicitant; petent.
múraiyiy *adj.* ipocrit; fățarnic.
múraiyilık *s.* ipocrizie; fățarnicie.
múrebaha *s.* (*fin.*) dobândă; camătă.
múrebahaġî *s.* cămătar.
múrebahaġılık *s.* cămătărie; camătă.
múrebbe *s.* 1. marmeladă; gem. 2.

(*mat.*) careu; pătrat.
múrebbiy s. instructor; educator.
múrebbiye s. guvernanta.
múrekkep I. *adj.* compus; alcătuit; complex; complicat; compozit. II. s. 1. cerneală. 2. (*iht.*) sepie (*lat.*, *Sepia officinalis*). // •**bo sayi úş rakamdan múrekkep** acest număr este alcătuit din trei cifre. •**kitay múrekkebi** tuş. •**mawí múrekkep** cerneală albastră. •**múrekkep lekesi** pată de cerneală. •**múrekkep mesele** problemă complicată. •**múrekkep rakam** (*mat.*) număr complex. •**múrekkep sóz** (*gram.*) cuvânt compus. •**múrekkep úşlı kuralı** (*mat.*) regula de trei compusă. •**tolmakalem múrekkebi** cerneală.
múrekkepabi s. călimară.
múrekkepkurutkan s. sugativă.
múrekkepleşken *adj.* complicat; complex.
múrekkepleşmek *v.i.* a se complica.
múrekkepleştirmek *v.t.* a complica.
múrekkepleşúw s. complicare; complicație; complexitate.
múrekkeplík s. 1. compunere; alcătuire; complexitate. 2. călimară.
múren s. râu; fluviu. // •**múren geşilgen yer** vad. •**Tuna múreni** fluviul Dunărea.
múren-kayabalıgı s. (*iht.*) glăvoacă; guvidie-de-vad; porcușor-de-vad (*lat.*, *Gobius fluviatilis*).
múrettebat s. echipaj.
múrettip s. (*tipogr.*) zețar.
múrettipkana s. (*tipogr.*) zețarie.
Múris s. (*topon.*) Mauritius.
múrisli s., *adj.* mauritian.
múrit s. discipol.
múriten s., *adj.* mauritan.
Múriteniye s. (*topon.*) Mauritania.
múriteniyeli s., *adj.* mauritan.
múrsel s. 1. destinatar. 2. sol; ambasador.
Múrsel s. (*antrop. m., arab.*) "Solul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
múrsil s. expeditor.
múrsafe s. (*bot.*) iarbă-de-smirnă (*lat.*, *Myrrhis odorata*; *Scandix odorata*).
múrtegi s., *adj.* reacționar.
múrteşem s. (*mat., fiz.*) proiecție.
múrteşiy *adj.* mituit; corupt.
múrteşiylik s. mituire; corupere.
múrúvvet s. 1. vitejie; curaj; bărbăție. 2. mărinimie; bunătațe.
múrúvvetli *adj.* mărinimos; bun.
múrver s. (*bot.*) soc (*lat.*, *Sambucus nigra*).
múrver, zerli- s. (*bot.*) boz; bozie; soc-mic (*lat.*, *Sambucus ebulus*).
mús s. parfum; aromă; mireasmă. // •**músnún kokisi** mirosul parfumului.
músaade s. voie; permisiune. // •**músaade etmek** a permite; a da voie; a îngădui. •**músaade ístemek** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduință. // •**gúmrúk músaadesi** aprobare de la vamă. •**músaade bar mı?** permiteți?; e voie?; •**músaade etseñiz!** dacă-mi permiteți!; •**músaadeñiz men** cu permisiunea dumneavoastră.
músaadeetken *adj.* aprobativ; aprobator; binevoitor; îngăduitor; tolerant.
músaadelí *adj.* încuviințat; învoit.

músaadesiz *adj.* neîncuviințat; nepermis; fără permisiune.
músaadesizlik *adj.* prohibiție.
músabaka s. întrecere; concurs; competiție. // •**atletism**
músabakaları întreceri atletice.
•yúzme músabakası (*sport*) competiția de înot.
músademe s. ciocnire; coliziune.
músademelí *adj.* tamponat.
músadire s. rechiziție; confiscare. // •**músadire etmek** a rechiziționa.
músadireli *adj.* rechiziționat; confiscat.
músamaha s. 1. indulgență; îngăduință; concesiune. 2. mușamalizare. // •**músamaha bolmak** a se mușamaliza.
•músamaha etmek a mușamaliza.
músamahakáar *adj.* indulgent; îngăduitor.
músamahali *adj.* 1. mușamalizat. 2. indulgent; îngăduitor.
músamere s. serată.
músavıy *adj.* egal.
músayıt *adj.* prielnic; favorabil; potrivit. // •**hawa uşuş úşún**
músayıt tuwul timpul nu e favorabil pentru zbor.
músellem *adj.* indiscutabil; incontestabil.
múselles I. *adj.* triplu. II. s. (*mat.*) triunghi. // •**tík múselles** (*mat.*) triunghi dreptunghic.
músellesat s. (*mat.*) trigonometrie.
músellesatlı *adj.* (*mat.*) trigonometric.
músellesli *adj.* triunghiular.
múshil *adj.* (*farm.*) purgativ; laxativ.
múskokıtma s. înmiresmare; parfumare.
múslim s. musulman; devotat lui Dumnezeu.
Múslime s. (*antrop. f., arab.*) "Cea devotată lui Dumnezeu".
múslı *adj.* 1. parfumat; aromat; înmiresmat. 2. tămăios; muscat. // •**múslı sabın** săpun parfumat.
múslı-ğewez s. nușoară; nucă-tămăioasă.
músnet s. (*gram.*) predicat.
músnetli *adj.* (*gram.*) predicativ.
múspet *adj.* 1. demonstrat; probat; verificat. 2. (*gram.*) afirmativ. 3. pozitiv (*și fig.*). // •**múspet kutup/ğehet** (*fiz.*) pol pozitiv.
múspetetúw s. verificare.
músrif *adj.* cheltuiitor; risipitor.
mústağellık s. urgență.
mústahakk *adj.* meritat; binemeritat; pe/după merit.
mústakbel s. viitor.
mústakil *adj.* independent; autonom; de sine stătător.
Mústakim s. (*antrop. m., arab.*) "Cel aflat pe drumul bun" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
mústear s. pseudonim.
mústebit *adj.* despot; despotic.
mústebitlik s. despotism.
mústehğen *adj.* imoral; obscen; pornografic.
mústehğenlik s. imoralitate; obscenitate; pornografie.
mústehziy *adj.* ironic.
mústemleke s. (*pol.*) colonie.
mústemlekegi s. colonialist.
mústemlekeğigekarşı s. (*pol.*) anticolonialist.
mústemlekeğilık s. colonialism.
mústemlekeleşken *adj.* (*pol.*)

colonizat.
mústemlekeleştirilgen *adj.* colonizat.
mústemlekeleştirilmek *v.i.* a se coloniza.
mústemlekeleştirmek *v.t.* a coloniza.
mústemlekeleştirúw s. colonizare.
mústemlekelık *adj.* colonial.
mústesna *adj.* exceptat; exclus; neinclus.
músteşar s. 1. secretar de stat. 2. consilier (*de ambasadă*).
músteşrik s. orientalist.
músúlman s. musulman.
músúlmanlık s. islam; mahomedanism.
músúr // •**músúr ambari** pătul; porumbar. •**músúr mayı** ulei de porumb. •**músúr púskúli** smoc la știulete de porumb; mătase. •**úş músúr tanesi** trei boabe de porumb.
músúrlúk s. lan de porumb; porumbiște.
múşvedde s. ciornă.
múşahede s. supraveghere; observare.
múşahedeği s. supraveghetor; observator.
múşahedelí *adj.* supravegheat; observat.
múşahhas *adj.* concret.
múşahit s. martor.
múşavere s. consiliere; consultare; povăț; sfat; îndrumare.
múşavereği s. consilier; consultant; povățuitor; sfetnic; sfătuitor; îndrumător.
múşavereli *adj.* consiliat; consultat; povățuit; sfătuit; consultat.
múşavir s. consilier; consultant; povățuitor; sfetnic; sfătuitor; îndrumător.
Múşavir s. (*antrop. m., arab.*) "Sfetnicul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
múşerref *adj.* onorat. // •**múşerref bolmak** a fi onorat; a fi cinstit; a fi stimat; a fi respectat. •**múşerref etmek** a onora; a cinsti; a stima; a respecta. // •**•kım men múşerref bolaman?** cu cine am onoarea?;
múşfik *adj.* tandru; duios.
múşker s. (*geol.*) crater.
múşkúl I. *adj.* greu; dificil. II. s. piedică; obstacol.
múşkülpesent *adj.* exigent.
múştekiy s. (*jur.*) reclamant; petiționar.
múştekiyet s. (*jur.*) reclamație; petiție.
múşterek *adj.* comun; colectiv. // •**múşterek paşaport** pașaport colectiv.
múştereken *adv.* în comun; în colectiv.
múşteri s. client; cumpărător; mușteriu.
múşteriler s., *pl.* clientelă; cumpărători.
múştúk s. 1. (*la instrumente muzicale*) muștiuc. 2. portfigaret.
múşúr s. mareșal.
múskokıtúw s. înmiresmare; parfumare.
múslı-adaşayı s. (*bot.*) iarbă-sfântului-Ioan (*lat.*, *Salvia sclarea*).
múslı-gúl s. (*bot.*) trandafir-moscat (*lat.*, *Rosa moschata*).
múslı-ğepare s. (*bot.*) asmațui;

hasmațuchi (lat., *Anthriscus cerefolium*).
múslí-kazayagî s. (bot.) tămâiță; țifroș (lat., *Chenopodium ambrosioides*).
múslí-megdúnez s. (bot.) asmățui; hasmațuchi (lat., *Anthriscus cerefolium*).
múslí-menewşe s. (bot.) violetă; viorea (lat., *Viola odorata*).
múslí-pazî s. (bot.) tămâiță; smirnă-de-grădină (lat., *Chenopodium botrys*).
múslí-sumak s. (bot.) oțetar-aromat; sumac-aromat (lat., *Rhus aromatica*).
múslí-yonga s. (bot.) schinduf (lat., *Trigonella foenum graecum*).
músúr s. (bot.) porumb (lat., *Zea mays*).
mútaahhit s. antreprenor.
mútaakiben adv. unul după altul; succesiv.
mútaakîp I. adj. care urmează; care succedă. II. postp. după; în urma...; // **•dersiy mútaakîp** după lecție.
mútaallik adj. relativ la...; referitor la...;
mútakîp adj. ulterior; următor; succesiv.
mútaláa s. 1. lectură; citire. 2. examinare; studiere; studiu. 3. idee; părere; opinie. // **•mútaláa bolmak** a se examina; a se studia; a se cerceta. **•mútaláa etmek** a examina; a studia; a cerceta.
mútaláagî s. cititor.
mútalálî adj. examinat; studiat; cercetat.
mútareke s. armistițiu.
múteaddiy adj. (gram.) tranzitiv.
múteakîp adj. ulterior; următor.
Mútealiy, El- s. (relig., arab.) "Supremul"; "Cel ce este superior oricărei acțiuni; fapte sau gând al vreunei ființe" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
mútebasbîs adj. lingușitor.
múteesir adj. 1. impresionant; afectat. 2. mahnit; îndurerat.
mútefekkir s. gânditor; cugetător.
múteferrik adj. 1. divizat; împărțit. 2. dispersat; răspândit; împrăștiat.
múteferrika s. bani pentru cheltuieli curente.
múteferriklik s. 1. divizare; împărțire. 2. dispersare; răspândire; împrăștiere.
múteganis adj. omogen.
múteğaviz I. adj. agresiv. II. adv. de peste; mai mult de...;
mútehakkim adj. 1. autoritar. 2. uzurpator.
múteharrik adj. 1. (fiz.) mobil. 2. motric.
mútehassis adj. impresionant; afectat; mahnit; îndurerat.
mútehassîl s., adj. produs; format; rezultat.
mútehassîs s., adj. specialist; specializat.
mútehassîslik s. specializare; specialitate.
mútehavvil adj. variabil; schimbător.
mútekabil adj. 1. reciproc; mutual. 2. (mat.) corespondent.
mútekabiliyet s. reciprocitate; mutualitate.
mútekayit s., adj. pensionar.
mútekebbir adj. îngâmfat; arrogant.
Mútekebbir, El- s. (relig., arab.) "Cel

neînchipuit de maiestuos"; "Cel ce își înfățișează măreția în toate lucrurile și în toate felurile" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
mútekebbirlik s. înfatuare.
mútemadiy adj. continuu; neîntrerupt. // **•mútemadiy ğeriyan** (electr.) curent continuu.
mútemadiyen adv. în mod continuu; fără întrerupere; fără încetare.
mútemayil adj. înclinat; oblic; predispus spre...; atras de...;
mútemayiz adj. evidențiat; remarcant.
mútemmim I. adj. complementar (și mat.). II. s. (gram.) complement; obiect.
mútenasip adj. simetric. // **•makúsen mútenasip** (mat.) invers proporțional.
mútenasiplik s. simetrie.
mútenasipsiz adj. asimetric.
mútenasipsizlik s. asimetrie.
mútenevviy adj. divers; variat.
mútenevviyet s. diversitate; diversificare; varietate.
múterakkiy adj. înaintat; avansat; care a progresat.
mútereddit adj. ezitanat; șovăitor; indecis; nehotărât; nesigur.
múterġim s. traducător.
múterġimlik s. traducere; interpretare; tălmăcire.
mútesanî adj. solidar.
múteşebbis s., adj. inițiator.
múteşekkîl adj. format; constituit.
mútevaziy adj. modest; mediocru.
múteveffa s., adj. defunct.
múteveġġih adj. îndreptat spre...; orientat spre...;
múthîş I. adj. teribil; îngrozitor; înspăimântător. II. interj. groaznic!
múttefik adj. aliat.
múttefikan adv. în alianță (cu...).
múttehim s. (jur.) acuzat; pârât. // **•múttehimler kúrsúsî** boxa acuzătorilor.
múttehîmtutkan s., adj. acuzator.
múttehit adj. unit; aliat.
múvesvis s. suspicios; bănuitor.
múvezziy s. distribuitor.
múyúz s. 1. (muz. și la animalele cornute) corn. 2. (anat.) penis. 3. (med.) erecție. // **•múyúz takmak** a pune coarne; a înșela. **•múyúzî tikleşmek** (med.) a avea erecție.
múyúzbaş s. (orn.) mătăsar; pasărea-frigului (lat., *Bombycilla garrulus*).
múyúzbaşî, Japon- s. (orn.) mătăsar japonez (lat., *Bombycilla japonica*).
múyúzbaşî, sedîr- s. (orn.) mătăsar american (lat., *Bombycilla cedrorum*).
múyúzen s. (muz.) cornet.
múyúzgágáa s. (orn.) pasărea-rinocer; corbul cu corn (lat., *Bucorvus abyssinicus*).
múyúzgágáa, boz- s. (orn.) pasărea rinocer toko cenușie (lat., *Tockus nasutus*).
múyúzleme s. împungere cu coarnele.
múyúzlemek v.t. (d. animale) a împunge.
múyúzlengen adj. împuns cu coarnele.
múyúzlı adj. 1. cu coarne; cornut. 2. (fig.) încornorat.
múyúzlı-engerek s. (zool.) viperă-cu-corn (lat., *Vipera ammodytes*).

múyúzlı-ewren s. (zool.) viperă-cu-corn (lat., *Vipera ammodytes*).
múyúzlı-ġúrze s. (zool.) viperă-cu-corn (lat., *Vipera ammodytes*).
múyúzlı-karabóġek s. (ent.) scarabeu (lat., *Cerambycidae*).
múyúzotî, boz- s. (bot.) spânz-negru; boz; iarba-nebunilor (lat., *Helleborus niger*).
múyúzotî, kizil- s. (bot.) spânz-roșu; elebor; boțotei; boșuță; iarba-nebunilor (lat., *Helleborus purpureus*).
múyúzsúz adj. (d. animale cornute) fără coarne; ciut.
múyúztikleşmesî s. (med.) erecție.
múzakere s. discuție; convorbire; dezbateri; dialog. // **•múzakere bolmak** a se discuta; a se dezbate; a se delibera. **•múzakere etmek** a discuta; a dezbate; a delibera.
múzakerelî adj. dezbătut; discutat; deliberat; consultat.
múzekkere s. raport; memoriu. // **•múzekkere bolmak** a se raporta; a se informa. **•múzekkere etmek** a raporta; a informa.
múzekkerelî adj. raportat; informat.
Múzekkir s. (antrop. m., arab.) "Recitatorul prevestitor" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Múzemmil s. (antrop. m., arab.) "Cel înveșmântat în straie" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
múzevvir s., adj. intrigant; bârfitor.
múzevvirî adj. cu intrigă; bârfit.
múzevvirlik s. intrigă; bârfă.
múzeyyen adj. împodobit; ornat; gătit; ferchezuit; spîlcuit.
múzmin adj. cronic. // **•múzmin kastalîk** boală cronică.
múzminleşken adj. cronicizat.
múzminleşme s. cronicizare.
múzminleşmek v.i. a se croniciza.
myawlama s. mieunat; miorlăit.
myawlamak v.i. (d. pisici) a mieuna; a miorlăi.
myawlaw s. mieunat; miorlăit.
myaw-myaw interj. miau!
myawuldama s. mieunat; miorlăit.
myawuldama v.i. (d. pisici) a mieuna a miorlăi.
myawuldaw s. mieunat; miorlăit.
myawulti s. mieunat; miorlăi.

N

naadam **I.** *adj.* olimpic. **II.** *s.* jocuri sportive; olimpiadă. // • **ğaz naadamı** (*sport*) olimpiada de vară. • **kış naadamı** (*sport*) olimpiada de iarnă.

naadamli *adj.* olimpic.

Nabih *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel inteligent".

Nabihe *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea inteligentă".

nabiz *s.* plus. // • **nabiz atmak** a pulsa. • **nabizin almak** a lua cuiva pulsul. • **nabizina kóre şerbet bermek** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie. // • **nabizim normal mi?** pulsul îmi este normal?;

naçiz *adj.* fără valoare; lipsit de valoare.

nadan *adj.* neștiutor; incult; ignorant.

nadanlık *s.* incultură; ignoranță.

nadas *s.* arătură de toamnă.

nadide *adj.* 1. rară; neobișnuită. 2. egală; rivală.

nadim *adj.* care se căiește; care regretă; pocăit.

nadiñş *adj.* neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar.

nadiñşlık *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ştrengărie.

nadir *adj.* rar; neobișnuit. // • **nadir kuş** pasăre rară.

Nadire *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea rară".

nadirlık *s.* raritate.

nadogrı *adj.* incorect.

nadogrılık *s.* incorectitudine.

nadúrúst *adj.* nesincer; incorect; nedrept; necinsti.

nadúrústlık *s.* nesinceritate; incorectitudine; nedreptate; necinste.

nafaka *s.* 1. hrană; subzistență. 2. (*jur.*) pensie alimentară.

nafile *adj.* inutil; în zadar; zadarnic.

Nafise *s.* (*antrop. f., arab.*) "Piatră prețioasă".

nafiy *adj.* util; folositor; favorabil.

Nafiy, El- *s.* (*relig., arab.*) "Cel priincios"; "Creatorul tuturor lucrurilor folositoare și profitabile" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).

nafiya *s.* lucrări publice.

nafiz *adj.* 1. penetrant. 2. (*d. oameni*) influent.

naftalina *s.* naftalină.

nagara *s.* (*muz.*) tobă.

nagarağı *s.* toboșar.

nagıl *s.* 1. povestire; relatare. 2. (*lit.*) poveste; basm.

nagılaytкан *s.* povestitor.

nagılğı *s.* povestitor.

nagılkonisi *s.* (*lit.*) subiect; intrigă; acțiune.

nagıllı *adj.* povestit; relatat.

nağak *s.* toporișcă.

nağıy *adj.* sigur; ferit; ocrotit; la adăpost; de nădejde.

Nağıy *s.* (*antrop. m., arab.*)

"Confidentul de nădejde" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Nağıye *s.* (*antrop. f., arab.*) "Confidenta de nădejde".

Nağıyulla(h) *s.* (*antrop. m., arab.*) "Confidentul lui Allah" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

nahif *adj.* slab; neputincios.

Nahiy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel ce pune sub interdicție" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

nahiye *s.* (*adm.*) comună.

nahoş *adj.* neplăcut; nedorit.

nahvet *s.* orgoliu; trufie.

nakarar *s.* (*muz.*) refren.

nakil **I.** *adj.* (*fiz.*) conducător. **II.** *s.* 1. transport; transportare. 2. povestire; relatare. 3. (*lit.*) poveste; basm. 4. (*tehn.*) transmisie; transmisiune. // • **nakil bolmak** a se transmite; a se transporta; a se povesti; a se relata; a se zice. // • **nakil mekanismi** (*tehn.*) mecanism de transmisie. • **nakil vasıtası** mijloc de transport.

nakillı *adj.* 1. transmis; trimis; transportat. 2. povestit; relatat.

nakis *adj.* imperfect; defectiv; neregulat. // • **nakis figeller** (*gram.*) verbe neregulate.

nakislık *s.* imperfecțiune; neregularitate.

Naki *s.* (*antrop. m., arab.*) "Imaculatul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Nakip *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel mai bun om din popor" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

nakis *s.* (*geom.*) elipsă.

nakisli *adj.* (*geom.*) eliptic.

nakisliğısim *s.* (*geom.*) elipsoid.

nakış *s.* 1. broderie. 2. muzică orientală. 3. model; desen; decorație; ornament. 4. feston. // • **nakış işlemek** a broda.

nakışçı *s.* desenator; brodeză.

nakışlama *s.* brodare; decorare.

nakışlamak *v.t.* a broda; a decora.

nakışlangan *adj.* brodat; decorat.

nakışlanmak *v.i.* a se broda; a se decora.

nakışlaw *s.* brodare; decorare.

nakışlı *adj.* brodat; decorat. // • **nakışlı işkólmek** ie.

nakışsaşkan *s.* desenator.

nakıştagılğan *adj.* (*mil.*) decorat.

nakıştaguw *s.* (*mil.*) decorare.

nakit *s.* (*fin.*) numerar; lichiditate; bani gheață; fond. // • **nakit man** pe bani.

nakitgatkızdırılğan *adj.* finanțat.

nakitgatkızdırıw *s.* finanțare.

nakiz *adj.* contrar; opus; antagonic.

nakizlik *s.* contrast; contradicție; opunere; antagonism; împotrivire.

nakka *s.* (*iht.*) somn (*lat., Silurus glanis*).

naklen *adv.* prin tradiție; prin viu grai.

nakletilgen *adj.* 1. transmis; transportat; cărat. 2. povestit; relatat.

nakletilmek *v.i.* 1. a se transmite; a se transporta; a se căra. 2. a se povesti; a se relata.

nakletmek *v.t.* 1. a povesti; a relata. 2. a transmite; a transporta; a căra.

nakletuw *s.* 1. transmitere; transportare; cărare. 2. povestire; relatare.

nakletuwğı *s.* curier; transportator; însoțitor.

nakletuwğulúk *s.* transport; transportare; curierat; însoțire.

nakliy *adj.* 1. tradițional; dintotdeauna. 2. de transport.

nakliyat *s.* 1. tradiție; datină; obișnuință; obicei. 2. transporturi; mijloace de transport. // • **deñiz nakliyatı** (*nav.*) transport maritim. • **hawa nakliyat vasıtası** mijloc de transport aerian.

nakliye *s.* transport; transportare. // • **nakliye piyatı** tarif de transport.

• **nakliye senetı** (*com.*) scrisoare de trăsura.

nakliyeğı *s.* căraș; transportator.

nakliyeğılık *s.* transport; transportare; curierat; însoțire.

nakşetılgen *adj.* 1. imprimat; întipărit. 2. desenat; pictat.

nakşetilmek *v.i.* 1. a fi imprimat; a se întipări. 2. a fi desenat; a fi pictat.

nakşetmek *v.t.* 1. a desena; a picta. 2. a imprima; a întipări.

naktiy *adj.* pecuniar; bănesc; financiar. // • **naktiy ğeza** amendă.

• **naktiy tarlık** criză financiară.

naktura *s.* (*orn.*) găinușă de stepă; găinușă de nisip (*lat., Syrrhaptis paradoxus*).

naktura, boyalı- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare dungată (*lat., Pterocles indicus*).

naktura, kara-bawurli- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare cu pânțe negru (*lat., Pterocles orientalis*).

naktura, kawerengi-bawurli- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare cu pânțe castaniu (*lat., Pterocles exustus*).

naktura, kışkene- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare mică (*lat., Pterocles lichtensteinii*).

naktura, menekli- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare pânțe pestriț (*lat., Pterocles senegallus*).

naktura, tel-kuyrukli- *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare cu coadă-ac (*lat., Pterocles alchata*).

nakzetılgen *adj.* 1. nesocotit; încălcat; violat. 2. (*jur.*) casat.

nakzetme *s.* 1. nesocotire; încălcare; violare. 2. (*jur.*) casație.

nakzetmek *v.t.* 1. a nesocoti; a încălca; a viola; a nu respecta. 2. (*jur.*) a casa.

nal *s.* 1. potcoavă. 2. (*tehn.*) sabot. // • **dört nal man ketmek** a merge în galop. • **nalların tıkmek** a-și lepăda potcoavele; a muri.

nalbant *s.* potcovar.

Nalbant *s.* 1. (*topon., localitate desființată*) Nalbant (*jud. Constanța*). 2. (*topon.*) Nalbant (*jud. Tulcea*).

nalbantlık *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.

nalğı *s.* potcovar.

nalğılık *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.

nalın *s.* galenți.

nallama *s.* potcovire.

nallamak *v.t.* a potcovi.

nallangan *adj.* potcovit.

nallanmagan *adj.* nepotcovit.

nallanmak *v.i.* a se potcovi.

nallanmaykalgan *adj.* nepotcovit.

nallaw *s.* potcovire.

nallı *adj.* potcovit.

nalsız *adj.* nepotcovit.

nalşa *s.* blacheu.

nam *s.* 1. nume; denumire. 2. renume;

reputație. // **•nam kazanmak** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru. **•namî-nîşanî kalmamak** a cădea în uitare.

namaz s. (la musulmani) rugăciune; rugă. // **•namaz kılmak** (relig., la musulmani) a se ruga; a face rugăciuni.

nambuka s. 1. traistă; desagă din piele. 2. burduf pentru apă.

name s. epistolă; scrisoare.

namert adj. josnic; murdar.

namevğudiyet s. absență; lipsă.

namevğut adj. absent; lipsă.

Namibiye s. (topon.) Namibia.

namibiyelî s., adj. namibian.

namlî adj. renumit; vestit.

namsiz adj. anonim; nepopular; fără renume.

namur s. toamnă.

namus s. 1. cinste; onestitate; corectitudine. 2. onoare; orgoliu. // **•namusuna taş atmak** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. **•namusuna tiymek** a atinge pe cineva în onoare sa; a-l ofensa. // **•namus sözi** cuvânt de onoare.

namusbatırgan adj. 1. calomniator; defăimător; denigrator; malițios; clevețitor. 2. dezonorant; batjocoritor.

namusbatırması s. 1. calomnie; defăimare; denigrare; malițiozitate; ponegrire; violare; stigmatizare. 2. dezonorare; batjocorire.

namusbatması s. dezonorare; stigmat.

namusbatkan adj. 1. dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat. 2. calomniat; defăimat; denigrat; dezonorat; ponegriț; violat.

namusilekelengen adj. 1. dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat. 2. calomniat; defăimat; denigrat; dezonorat; ponegriț; violat; stigmatizat.

namuskâar adj. cinstit; onest; corect.

namuslekelegen adj. 1. dezonorant; batjocoritor. 2. calomniator; defăimător; denigrator; malițios; clevețitor.

namuslekelemesi s. 1. calomnie; defăimare; denigrare; malițiozitate; ponegrire; violare; stigmatizare. 2. dezonorare; batjocorire.

namuslî adj. cinstit; onest; corect.

namussuz adj. necinstit.

namussuzğa adv. mișește.

namussuzluk s. necinste.

namúmkın adj. imposibil; irealizabil; nefezabil.

namúmkınlık s. imposibilitate.

namúmkún adj. imposibil; irealizabil.

namúmkúnlık s. imposibilitate.

namúnasip adj. nepotrivit; inadecvat.

namúnasıplık s. nepotrivire.

namútenahiy adj. infinit; nesfârșit. // **•namútenahiy haleket** mobil perpetuu.

namútenahiyet s. infinit; nesfârșire (și mat.).

namzet s. 1. (pol.) candidat. 2. logodnic. // **•namzet bolmak** a se logodi. **•namzet etmek** a logodi.

namzetlî adj. logodit.

namzetlîk s. (pol.) candidatură.

Nanday-dudukuşi s. (orn.) papagal Nanday; papagal cu glugă neagră (lat., *Nandayus nenday*).

nane s. (bot.) mentă; izmă (lat., *Mentha piperita*). // **•nane şekerî** bomboane cu mentă.

nane, buruşuk- s. (bot.) mentă-creață; izmă-creață (lat., *Mentha crispata*).

nane, şól- s. (bot.) cimbru; cimbru-de-

grădină; cimbru-mirositor; piperniță-de-grădină (lat., *Satureja hortensis*).

nanehan s. (bot.) anason; anison (lat., *Pimpinella anisum*; *Anisum vulgare*).

nanehanî, kanara- s. (bot.) pătrunjel-de-câmp (lat., *Pimpinella saxifraga*).

nanehanî, yildiz- s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium verum*).

nanelî adj. mentolat. // **•nanelî sigara** țigări mentolate.

nanemayalî adj. mentolat.

nanemayası s. mentol.

nanesî, mişik- s. (bot.) cătușnică; iarba-măței (lat., *Nepeta cataria*).

nanesî, suw- s. (bot.) izma-broaștei; menta-broaștei (lat., *Mentha aquatica*).

nanesî, taw- s. (bot.) voieștniță (lat., *Mentha silvestris*).

nankyör adj. ingrat; nerecunoscător.

nankyörlik s. ingratitudine; nerecunoștință.

nar s. (bot.) rodiu (lat., *Punica granatum*). 1. rodie. 2. soare.

nara s. 1. urlat; țipăt. 2. vociferare. // **•nara atmak** a urla; a țipa; a rage.

•nara şigarmak a vocifera.

narar s. soare.

naratlık s. brădet.

narazî adj. neacceptat; neconsimțit; dezaprobat; negat.

narazılık s. dezacord; neacceptare; neînțelegere; neconcordanță; nepotrivire.

nardin s. (bot.) scai-ghimpos; ghimpe; scaiete (lat., *Centaurea calcitrapa*).

nargile s. narghilea.

nargıl s. 1. nucă de cocos. 2. (bot.) cocotier (lat., *Cocos nucifera*).

narh s. (com.) mercurial; listă zilnică de prețuri.

narın adj. gingaș; fin; delicat.

narınlık s. gingășie; finețe; delicatețe.

narın-narın adv. gingaș; fin; delicat.

naringa s. 1. mandarină. 2. (bot.) mandarin (lat., *Citrus nobilis*).

narınş s. 1. naramză; portocală-amară. 2. (bot.) naramz; portocal-amar (lat., *Citrus bigaradia*).

narkotik s., adj. narcotic.

narkoza s. narcoză.

narkozağı s. anestezist.

nartay adj. înșorit.

narus, ak- s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).

narus, gümüş- s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).

narus, kırmızı- s. (bot.) brad roșu de California (lat., *Abies magnifica*).

narus, kızıl- s. (bot.) brad-roșu; brad-negru; molid; molid (lat., *Picea abies*).

narus, kók- s. (bot.) brad-roșu; brad-negru; molid; molid (lat., *Picea abies*).

narus, soyli- s. (bot.) brad argintiu albastru; brad nobil (lat., *Abies procera*).

narus, úyken- s. (bot.) brad de Vancouver (lat., *Abies grandis*).

narus // **•narus dalî** cetină; creangă de brad. **•narus tuwurşugî** con de brad.

narusluk s. brădet.

narusî, dagaşasi- s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).

narusî, Japon- s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).

narusî, Kawkaz- s. (bot.) brad de Caucaz (lat., *Abies nordmanniana*).

narusî, Rum- s. (bot.) brad grecesc (lat., *Abies cephalonica*).

narusî, Sebîr- s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).

narus-şimsîgesî s. (orn.) pițigoi de brădet (lat., *Parus ater*; *Periparus ater*).

narus-şimsîgî s. (orn.) scatiu de brad (lat., *Carduelis pinus*).

narus-yası s. (bot.) vâcălie-de-brad (lat., *Fomes pinicola*).

nas s. (fil.) dogmă.

nasihat s. sfat; povață. // **•nasihat bermek** a sfătui; a povățui. // **•sîzge nasihatîm** sfatul meu pentru dumneavoastră.

nasihatlı adj. cu sfat; sfătuit; cu povață; povățuit.

nasihatşî s. sfătuitor; povățuitor.

nasip s. soartă; destin.

nasıl prep. precum; după cum; așa cum; conform cu. // **•nasıl kórîne** în aparență; după cât se pare.

nasîr I. s. (med.) bățatură. **II.** s., adj. protector; ocrotitor; apărător; susținător; sprijinitor.

Nasîr/Nesir s. (antrop. m., arab.) "Protectorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

nasırlı adj. 1. bățătorit. 2. (med.) cu bățături.

Nasreddin/Nasrettin s. 1. (antrop. m., arab.) "Protectorul credinței".

Nasreddin/Nasrettin s. 2. (topon.) Pădureni (jud. Constanța).

nasriy adj. victorios; triumfător; biruitor.

Nasriy/Nesriy s. (antrop. m., arab.) "Cel protejat de divinitate"; "Biruitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

nasrî s. victorie; triumf; biruință.

nasser s. victorie; triumf; biruință.

Naşide s. (antrop. f., arab.) "Studenta".

naşir s. redactor.

nasîrotî s. (bot.) prescuriță (lat., *Sempervivum soboliferum*).

Nasreddin/Nasrettin s. (topon.) Bojurovo (Dobrich, Bulgaria).

natamam adj. incomplet; neterminat.

natamamlık s. neterminare; imperfecțiune.

natemîz adj. murdar; jegos; nespălat.

natemîzlik s. lipsă de curățenie; murdărie; jeg.

natik s. orator; vorbitor.

Natik s. (antrop. m., arab.) "Oratorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

natika s. elocvență; elocință; oratorie; retorică; darul vorbirii.

natikağı s. orator; vorbitor.

natikalî adj. 1. elocvent; având darul elocinței; oratoric; retoric. 2. expresiv. 3. grăitor; semnificativ.

natikasız adj. 1. negrăitor; nesemnificativ. 2. inexpressiv. 3. neelocvent.

natkun s. orator; vorbitor.

Natkun s. (antrop. m., arab.) "Oratorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

natkunluk s. oratorie.

natora adj. incorect.

natoralík s. incorectitudine.

natriyum *s. (chim.)* natriu; sodiu.
natron *s. 1. (chim.)* oxid de carbon; bioxid de carbon. **2. (chim.)** bicarbonat de sodiu.
naturalism *s.* naturalism.
naturalist *s.* naturalist.
naumut *adj.* descurajat; deznădăjduit; desperat.
naumutluk *s.* descurajare; deznădejde; desperare.
naúmút *adj.* descurajat; deznădăjduit; desperat.
naumútluk *s.* descurajare; deznădejde; desperare.
navat *num. (prsn.)* nouăzeci.
navlun *s. (com., nav.)* navlu.
Nawrez *s.* prima zi a primăverii (sărbătoare celebrată de popoarele musulmane).
nawrezotî *s. (bot.)* linariță; inișor-de-alior (*lat., Linaria vulgaris*).
nawrezşeseğî *s. (bot.)* ghiocel (*lat., Galanthus nivalis*).
nawruz *s. (bot.)* iris; stânjen; stânenel (*lat., Iris germanica*).
nawruz, ufak- *s. (bot.)* răișoare (*lat., Iris pumila*).
nawur *s. (geogr.)* lac; ghiol. // **•dak nawurî** iezer.
nawurşuk *s. (geogr.)* iaz; heleșteu; râmnice.
Nawuruw *s. (topon.)* Nauru.
nawuruwlî *s., adj.* nauran.
nawurústî *adj.* lacustru.
nay *s.* nai.
naya *num. (mong.)* optzeci.
nayan *num. (mong.)* optzeci.
Nayif *s. (antrop. m., arab.)* "Abundență".
nayil *adj.* obținut; căpătat; câștigat; atins.
Nayil *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce dobândește".
Nayile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea ce dobândește".
nayilğî *adj.* câștigător.
nayillık *s.* obținere; căpătare.
Nayim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel confortabil".
Nayime *s. (antrop. f., arab.)* "Cea confortabilă".
nayip *s. (pol.)* regent.
nayiplık *s. (pol.)* regență.
nayim *num. (mong.)* opt.
naylon *s.* nailon.
nayman *num. (mong.)* opt.
nayme *s. 1. (muz.)* melodie; ton; arie. **2. (fig.) manieră; ton. **3. (fig.) minciună; vorbă goală. **4. (muz.)** colind.
naymeğî *s. (muz.)* colindător.
naymelî *adj.* melodic.
nayşa *s. (anat., bot.)* ovar.
nayza *s.* baionetă.
nayzalama *s.* împungere; înjunghiere.
nayzalamak *v.t.* a împunge; a înjunghia.
nayzalan *adj.* împuns; înjunghiat.
nayzalaw *s.* împungere; înjunghiere.
naz *s. 1.* toană; capriciu; ambiție. **2.** moft; nazuri.
nazar *s. 1.* privire; uitătură. **2. (în superstiții)** deochi. // **•nazar atmak** a-și arunca privirea; a se uita. **•nazar man karamak** a privi cu răutate. **•nazarga almak** a avea în vedere; a lua în considerare; a ține seama de...; **•nazari tiymek** a deochea pe cineva. // **•Alla(h) nazardan saklasın!** (în superstiții) să nu-i fie de deochi!; **•arzilarîñizni nazarga******

alağakman voi avea în vedere dorințele dumneavoastră. **•nazarga tagılmagan** insignifiant.
•noktayîy nazar punct de vedere.
nazargailışmegan *adj.* insignifiant.
nazariy *adj.* teoretic. // **•nazariy aktarmalar** cercetări teoretice.
nazariyat *s.* teorie.
nazariyatlı *adj.* teoretic; teoretizat.
nazariyatşı *s.* teoretician.
nazariye *s.* teorie. // **•şekildenışımğılık nazariyesi** teoria evoluționistă.
nazariyeğî *s.* teoretician.
nazariyelî *adj.* teoretic; teoretizat.
nazarlamak *v.t.* a deochea.
Nazarşî *s. (topon.)* Nazarcea; Galeşu (jud. Constanța).
nazenin *adj. (d. femei)* cochetă; grațioasă; delicată.
nazeninlik *s. (la femei)* cochetărie; grație; delicatețe.
nazik *adj. 1.* amabil; gentil; galant; curtenitor. **2.** fin; delicat.
naziklık *s. 1.* amabilitate; gentilețe; galanterie; curtoazie. **2.** finețe; delicatețe.
nazikşe *adv.* cu finețe; cu delicatețe.
nazil *adj.* descendent; coborâtător.
nazillık *s.* descendență; coborâre.
nazim *I. s. 1. (muz.)* aranjor. **2.** aranjor; ajutor; adaptator. **II. s., adj.** regulator.
nazimtegersik *s. (tehn.)* volantă.
nazir *I. adj.* preventiv; profilactic. **II. s. 1.** pereche; egal; echivalent; asemănare. **2.** ministru. **3.** avertizor; avertisment; avertizare. // **•nazir bolmak** a se compara; a se asemui. **•nazir etmek** a compara; a asemui. // **•dewlet nazirî** (pol.) ministru de stat. **•nazirler kabineti** (pol.) consiliu de miniștri.
Nazir *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce preîntâmpină"; "Cel care previne" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Nazire *s. (antrop. f., arab.)* "Perechea"; "Partenera egală".
nazirlı *adj. 1.* împerecheat; egalat; echivalat. **2.** asemănat.
nazirlık *s.* minister; departament. // **•adalet nazirlığı** (pol.) ministerul justiției. **•ğetkizdirme nazirlığı** (pol.) ministerul transporturilor. **•işişleri nazirlığı** (pol.) ministerul afacerilor interne. **•maliye nazirlığı** (pol.) ministerul de finanțe. **•milliy korınma nazirlığı** (pol.) ministerul apărării naționale. **•tişişleri nazirlığı** (pol.) ministerul afacerilor externe.
nazism *s.* nazism.
nazim *s. 1.* ministru. **2.** organizator.
nazlana-nazlana *adv.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlangan *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlanmak *v.i.* a face nazuri; a face mofturi; a se sclifosi.
nazlı *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazlı-nazlı *adv.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazmetilgen *adj.* organizat; regularizat.
nazmetilmek *v.i.* a se organiza; a se regulariza.
nazmetme *s.* organizare; regularizare.
nazmetmek *v.t.* a organiza; a regulariza.

Nazmiy *s. (antrop. m., arab.)* "Organizatorul".
Nazmiye *s. (antrop. f., arab.)* "Organizatoarea".
nazretilgen *adj. 1.* prevenit; preîntâmpinat. **2.** avertizat; atenționat.
nazretmek *v.t. 1.* a preveni; a preîntâmpina. **2. a avertiza; a atenționa.
nazretuw *s. 1.* prevenire; preîntâmpinare. **2.** avertizare; atenționare.
nazsatkan *adj.* mofturos; sclifosit; fandosit; capricios.
nazsîz *adj.* fără mofturi.
nâlet *I. adj.* afurisit; rău. **II. s.** blestem. // **•nâlet bolmak** a fi blestemat; a fi afurisit. **•nâlet etmek** a blestema; a afurisi. // **•nâlet bolsın!** ei, drăcie!; **•nâletke ketsin!** ei, drăcie!
nâletleme *s.* blestemare; blestem; drăcuire.
nâletlemek *v.t.* a blestema; a drăcui.
nâletlengen *adj.* blestemat; drăcuit.
nâletlep-sôğilgen *adj.* drăcuit.
nâletlep-sôkme *s.* drăcuire.
nâletleşmek *v.i. (recipr.)* a se blestema; a se drăcui.
nâletli *adj.* blestemat; drăcuit.
nâletlik *s.* faptă rea; blestemăție.
nâs *s.* public; lume; oameni.
ne *I. conj.* nici...nici...; **II. pron.** ce; ceea ce. // **•akşamga ne trenler bar?** ce trenuri sunt diseară?; **•atîñiz ne?** care este numele dumneavoastră?; **•ayse ne?** cum altfel?; **•aytmañiz, ne tesaduf!** nu mai spuneți, ce coincidentă!; **•bo da ne demek?** ce mai înseamnă și asta?; **•bo da ne?** ce mai e și asta?; **•bo gaddenîñ atî ne?** cum se numește acest bulevard?; **•bo garanîñ atî ne?** cum se numește gara aceasta?; **•bonday bolganî ne yazık** ce păcat că s-a întâmplat așa. **•bonîñ degeri ne?** cât valorează acesta?; **•bûgún ne filmler oynay?** ce filme rulează astăzi?; **•bûgún ne tewúkedemiz?** ce dată e azi?; **•bûgún ne?** ce zi e astăzi?; **•bursañiz ne takil?** ce bursă aveți?; **•el-álem ne der?** ce va spune lumea?; **•işinde ne bar?** ce conține?; **•ka kóriyım ne yaptıñ** ia să văd ce-ai făcut. **•kanama ne zaman başladı?** când a început hemoragia?; **•menım ne işim bar?** ce treabă am eu?; **•ne ağıleñiz bar?** de ce vă grăbiți?; **•ne árúw bîr arkadaş** ce prieten bun. **•ne arzî etesinîz?** ce doriți?; **•ne awurlukta?** ce greutate are?; **•ne aytasın sen ánda?** ce spui tu acolo?; **•ne bar, ne yok?** ce mai e nou?; ce mai faci?; **•ne bela!** ce nenorocire!; **•ne bolsa bolsın** orice ar fi; pentru nimic în lume. **•ne bûgún, ne yarın boş tuwulman** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. **•ne dedî?** ce-a zis?; **•ne deseñ de** orice s-ar zice. **•ne fağıya!** ce tragedie!; **•ne felaket!** ce catastrofă!; **•ne gúzel wuruş** ce lovitură frumoasă. **•ne hayret!** ce surpriză!; **•ne kadar bolsa** oricât. **•ne kadar gálbardım** cât l-am rugat. **•ne kadar tura?** cât timp stă?; **•ne kadar/takil?** cât?; **•ne****

karadîñiz? ce-ați căutat?; **•ne kerek saga?** ce-ți trebuie?; **•ne mál eken?** cât o fi ora?; **•ne men bařlay?** cu ce începe?; **•ne mutluluk** ce fericire. **•ne o?** ce e?; **•ne olřewde?** în ce măsură?; **•ne sebeb men?** din ce cauză?; **•ne sen, ne men** nici eu; nici tu. **•ne řírkín bír dawranıř** ce comportare urată. **•ne túrlí?** în ce fel?; în ce chip?; cum?; **•ne uyruklusuñuz?** care este cetățenia dumneavoastră?; **•ne uzun, ne kiska** nici lung, nici scurt. **•ne wakít/zaman/málde?** când?; **•ne yalan aytayım?** de ce să mint?; **•ne zamanlar, ne ádetler!** ce vremuri, ce moravuri!; **•neñ bar?** ce ai?; **•nenñ nesídír** ce hram poartă. **•n-ıřlısıñız?** ce faceți?; **•oga karřı ne hakksızlık** ce nedreptate față de el. **•piyatı ne bolsa bolsın** cu orice preț. **•saga ne?** ce îți pasă?; **•seniñ işinde ne bar?** ce ascunzi în tine?; **•síz ne sanetesıñız?** dumneavoastră ce credeți?; **•sízge ne paydam tıyer?** cu ce vă pot fi de folos?; **•soyatıñız ne?** care este numele dumneavoastră de familie?; **•şúndı ne yükseklíkte uřamıř?** la ce înălțime zburăm acum?; **•tartuw ne zaman?** când va avea loc cântarul?;

nebat s. plantă. // **•zerlí nebatlar** plante otrăvitoare.

nebatat s. 1. vegetație; floră. 2. botanică. // **•nebatat álemí** regnul vegetal. **•nebatat bakřası** grădină botanică.

nebatatmarazıbılımı s. fitopatologie.

nebatıy adj. vegetal; botanic. // **•nebatıy may** untdelemn; ulei vegetal.

nebatıybılım s. botanică.

nebatıybılımgı adj. botanic.

nebatlık s. plantație.

nebiy s. profet; proroc; vestitor; prevestitor.

Nebiy s. (antrop. m., arab.) "Profetul"; "Prevestitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Nebiye s. (antrop. f., arab.) "Binevestitoarea".

nebiyet s. prorocire; profeție; vestire; prevestire.

nebít s. petrol; țitei.

nebítlí adj. petrolifer.

nebítsı s. petrolist.

nebze s. bucățică; pic. // **•bír nebze** o bucățică; un pic.

nedamet s. regret; părere de rău. // **•nedamet ketírmek** a regreta.

neday pron. ca ce?;

nede pron. la ce?;

neden I. adv. din care cauză; din ce motiv; motivul pentru care...; II. pron. de la/dinspre ce?; din ce?; III. s. cauză; motiv. // **•o neden kalgan endí?** asta mai lipsea?;

nedenğí adj. causal (și fil.).

nedenğílík s. cauzalitate (și fil.).

nedim s. 1. prieten; amic. 2. narator; povestitor.

nedimge adv. prietenește; amical.

nedimlík s. 1. prietenie. 2. bufonerie.

nedimşúnas adj. prietenos.

nedír pron. 1. ce e?; 2. ceea ce e.

nedret s. raritate. // **•nedret kalmak** a se rări; a deveni rar.

nefer s. 1. persoană; ins; individ. 2. (mil., ist.) soldat; ostaș; războinic.

nefes s. respirație; răsuflare. // **•deren bír nefes almak** a inspira adânc; a-și trage suflul; a răsufla ușurat.

•nefes aldírmamak a nu da răgaz nici să respire. **•nefes almak** a inspira; a aspira. **•nefes bermek** a expira. **•nefesí kesílmek** a i se tăia suflarea.

•nefesín kapatmak/kísmak a-l înăbuși; a-l sufoca. **•soñ nefesín bermek** a-și da suflarea de pe urmă. // **•nefes aygıtı** (anat.) aparat respirator. **•nefes tarlıgı** (med.) astmă. **•soñ nefeskeřík** până la ultima suflare; până la moarte.

nefesalma s. respirație; răsuflare.

nefesalmadan adv. pe nerăsuflate.

nefesaluw s. inhalare; inspirare; aspirare.

nefesíkapalğan adj. sufocat; asfixiat; înăbușit; înecat.

nefesíkisilğan adj. sufocat; gătuít; înăbușit; strangulat; sugrumat.

nefesítutulğan adj. sufocat; asfixiat; înăbușit; înecat.

nefeskapalması s. sufocare; asfixiere; înăbușire; înecare.

nefeskisilması s. sufocare; gătuire; înăbușire; strangulare; sugrumare.

nefeskisuwğı adj. sufocant; înăbușitor.

nefeslemek v.t. a sufla (în...).

nefeslí adj. de suflat; pentru suflat. // **•nefeslí alatlar** instrumente de suflat.

nefeslík s. răsuflătoare; aerisire.

nefes-nefeske adv. într-un suflut; cu suflul la gură.

nefessız adj. fără suflare.

nefir s. 1. țevavă; conductă. 2. (muz.) goarnă; trompetă; trâmbiță.

nefirğı s. (muz.) gornist; trompetist; trâmbițaș.

nefirler s., pl. țevi; țevărie.

nefirlík s. țevărie.

nefis adj. elegant; grațios; delicat; superb.

nefislík s. eleganță; grație; delicatețe.

nefiy I. adj. 1. negat. 2. exilat; surghiunit; deportat. II. s. 1. exil; surghiun; deportare. 2. negare; negație. // **•nefiy bolmak** a fi exilat; a fi surghiunit; a fi deportat.

•nefiy etmek a exila; a surghiuni; a deporta.

nefiylí adj. 1. exilat; surghiunit; deportat. 2. negat.

Nefize s. (antrop. f., arab.) "Cea grațioasă".

nefret s. 1. ură; dușmănie. 2. dezgust; repulsie; aversiune. // **•nefret etmek** a urí; a dușmăni.

nefretlí adj. 1. dușmănos. 2. dezgustat.

nefrita s. (med.) inflamarea rinichilor; nefrită.

nefsaniy adj. 1. pasional; senzual. 2. dușmănos; de ură. 3. dezgustător; care provoacă repulsie; care provoacă aversiune.

nefsaniyet s. dușmănie; ură.

neft s. petrol; țitei. // **•neft papırı** (nav.) petrolier.

neftlí adj. petrolier.

negatif s., adj. negativ.

negativism s. negativism.

nege I. adv. de ce; din ce cauză; pentru ce. II. pron. spre ce?;

neğabet s. noblețe; nobilime.

neğabetlí adj. nobil.

neğabetlílík s. noblețe; nobilime.

neğaset s. murdărie; impurități.

neğasetlí adj. impur.

neğasetsız adj. pur; curat; nepoluat.

neğasetsızlık adj. puritate; curățenie.

neğat s. eliberare; salvare.

neğatiy adj. eliberat; salvat.

neğatiyleřken adj. eliberat; salvat.

neğatiyleřmek v.i. a se elibera; a se salva.

neğatiyleřtirme s. eliberare; salvare.

neğatiyleřtirmek v.t. a elibera; a salva.

neğatlí adj. eliberat; salvat.

neğatřı s. eliberator; salvator.

Neğattın s. (antrop. f., arab.) "Salvarea credinței".

Neğibe s. (antrop. f., arab.) "Cea nobilă".

neğim s. stea.

Neğim/Nejim s. (antrop. m., arab.) "Steaua" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

neğip adj. nobil.

neğipleřken adj. înnobilit.

neğipleřme s. înnobilare.

neğipleřmek v.i. a se înnobila.

neğipleřtirmek v.t. a înnobila.

neğipleřtırúw s. înnobilare.

neğiplík s. noblețe; nobilime.

neğis s. (fiziol.) fecale; excremente.

neğí adv. 1. mult; oricât. 2. de fiecare dată când; pe măsură ce; la fiecare. //

•neğí alsan pe măsură ce se ia. **•neğí senelerge!** la mulți ani!;

•neğí tabıřsalar de fiecare dată când se întălesc; la fiecare întâlnire.

neğílík I. adj. cantitativ. II. s. cantitate. // **•neğílík rewúřı** (gram.) adverb de cantitate.

•túrlenmez neğílík (mat.) constantă.

Neğmeddin/Neğmettin s. (antrop. m., arab.) "Steaua credinței".

Neğmiy/Nejmiy s. (antrop. m., arab.) "Steaua" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Neğmiye/Nejmiye s. (antrop. f., arab.) "Steaua".

nehir s. fluviu; râu.

nejim s. stea.

Nejla s. (antrop. f., arab.) "Cea cu ochi mari".

Nejmeddin/Nejmettin s. (antrop. m., arab.) "Steaua credinței".

Nejmiy/Neğmiy s. (antrop. m., arab.) "Steaua" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Nejmiye/Neğmiye s. (antrop. f., arab.) "Steaua".

nek num. (mong.) unu.

nekahet s. convalescență. // **•nekahette tabılmak** a fi în convalescență.

nekbet I. adj. (fiz.) incident. II. s. dizgrație.

nekes adj. zgârcit; avar; zgârie-brânză.

nekeslík s. zgârcenie; avariție.

nekir adj. critic; combativ.

Nekir s. (antrop. m., arab.) "Cel ce dezvăluie greșelile" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

nekirğı I. adj. combativ; critic. II. s. critic.

nekretılğan adj. criticat; combătut.

nekretmek v.t. a critica; a combate.

nekretúw s. criticare; combatere.

nekrolok s. necrolog.
nektar s. nectar.
nelbeki s. farfurioară.
neler pron. ce; ceea ce.
nelerde pron. la ce?
nelerden pron. de la/dinspre ce?; din ce?
nelerdi pron. ca ce?
nelerge pron. spre ce?
nelerni pron. pe ce?
nelernin adj. care aparține de ce?
nelik s. esență; natură; caracteristică.
nem s. umezeală; umiditate.
nemlenmek v.i. a se umezi.
nemletmek v.t. a umezi; a înmuia.
nemli adj. umed; umezit.
nemrut adj. (d. oameni) crud; tiran.
nemse I. adj. nemțesc. II. s., adj. german; neamț.
nemsege I. adv. nemțește; în limba germană. II. s. (limba) germană.
nene s. mamă. // **•nenem babamdan gaş** mama este mai tânără decât tata. **•şo zaman nenesin kordı** atunci și-a văzut mama.
nenelik s. maternitate; calitatea de mamă; instinctul de mamă.
nenesiz s. fără mamă; orfan de mamă.
neniy s. (dim., fam.) mămică; maică. // **•be, neni** bre, mămică. **•neniy kasta** mămică e bolnavă. **•way, neniym!** vai, măicuță!
neniyşik s. (dim., pop.) măicuță. // **•ay, nenişigim!** vai, măicuță!
neni pron. pe ce?
nenin adj. care aparține de ce?
nenniy s. hamac.
neolitik adj. neolitic. // **•neolitik şak** (ist.) epoca neolitică.
neon s. neon.
neoplasm s. (med.) neoplasm.
neozoyik s. (geol.) neozoic.
nepal s., adj. nepalez.
Nepal s. (topon.) Nepal.
nepalga/nepalşa I. adv. în limba nepaleză. II. s. (limba) nepaleză.
nepalli s., adj. nepalez.
nepis I. adj. economic. II. s. 1. profit; beneficiu; avantaj; câștig. 2. economie; agonisire; cumpătare. 3. interes. 4. ambiție. 5. economie; știință economică. 6. amor propriu. // **•nepisin bilmek** a-i aprecia valoarea; a-l prețui; a-l economisi. **•nepisin geñmek** a se stăpâni; a nu da frâu liber sentimentelor. // **•nepis alati** (tehn.) economizor. **•o sâde nepisin tüşüne** el se gândește numai la propriul beneficiu.
nepisbilgen adj. econom; strângător; cumpătat; gospodar.
nepisbilmegen adj. nechibzuit; necugetat; necumpătat; nesăbuit.
nepisbilmeme s. nechibzuință; necugetare; necumpătare; nesăbuință.
nepisbilmesi s. 1. chibzuială; cumpătare. 2. economie; agonisire; chivernisire. 3. apreciere; respect; prețuire.
nepisgeñuw s. control; autocontrol; stăpânire; reținere; abținere; înfrânare.
nepisingen adj. 1. controlat; autocontrolat; stăpânit; reținut; înfrânat. 2. calmat; îmbunat.
nepiskyor adj. 1. zgârcit; avar; zgârie-brânză. 2. individualist; egoist.
nepiskyorlık s. 1. zgârcenie; avariție. 2. individualism; egoism.
nepisli adj. 1. ambițios. 2. econom; strângător; cumpătat; gospodar. 3. profitabil; avantajos; economic. 4.

interesat.
nepisliakay s. gospodar.
nepisliapakay s. gospodină.
nepislik I. adj. economic. II. s. 1. ambiție. 2. economie; agonisire; cumpătare. 3. interes. 4. economie; știință economică. 5. amor propriu.
nepissaymani s. contabil; economist.
nepissaymanligi s. contabilitate.
nepissiz adj. 1. lipsit de ambiție. 2. cheltuitor; risipitor; necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit. 3. dezinteresat.
nepissizlik s. 1. lipsă de ambiție. 2. cheltuire; risipire; necumpătare; nechibzuință; nesăbuință; necugetare; nesocotință. 3. dezinteres.
nepisse s. gospodărește.
nepissi s. mercenar.
ner s. (zool.) cămilă; dromader (mascul) (lat., *Camelus dromedarius*).
nere s. (iht.) nisetru (lat., *Acipenser sturio*).
nergis s. (bot.) narcisă; zarnacadea (lat., *Narcissus angustifolia*).
nergis, biyaz- s. (bot.) coprină-albă (lat., *Narcissus poeticus*).
nergis // **•nergis tobi** buchet de narcise.
nergisi, bataklık- s. (bot.) calce-calului; bulbuc; scalce; zlat (lat., *Caltha palustris*).
nergisi, suw- s. (bot.) verbină; vervenă; sporîș (lat., *Verbena officinalis*).
neseb-i sayı iz.prsn. copil legitim.
nesep s. ascendentă; linie de rudenie; înrudire.
nesepli adj. înrudit.
nesih s. consilier; consultant; sfătuitor; sfetnic.
Nesih s. (antrop. m., arab.) "Sfătuitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
nesim s. vânt ușor; boare.
nesip s., adj. nobil.
Nesip s. (antrop. m., arab.) "Cel de viță nobilă" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
nesir I. s. proză. II. s., adj. protector; ocrotitor; apărător; susținător; sprijinitor. // **•nesir yazarı** (lit.) prozator.
nesirgi s. prozator.
nesirlik s. proză.
nesil I. adj. genealogic. II. s. 1. descendent; urmaș; genealogie. 2. generație. // **•keleğek nesiller** posteritate; generațiile viitoare.
nesil-benesil adv. din generație în generație.
nesilbilimi s. genealogie.
nesilbilimli adj. genealogic.
nesilbilimasi s. degenerare.
nesildenkelgen adj. ereditar.
nesildenkelme s. ereditate.
nesilden-nesilge adv. din generație în generație.
nesilbizik adj. degenerat.
nesillik adj. genealogic.
nesilname s. arbore genealogic; genealogie.
nesne s. (gram.) atribut. // **•nesne takimi** (gram.) îmbinare atributivă.
nesniy adj. (fil.) obiectiv; cu existență independentă.
nesniyet s. (fil.) obiectivitate; existență reală a lumii.
nesrin s. măceasă.
Nesrin s. (antrop. f.) "Trandafir

sălbatic".
nesriy adj. victorios; triumfător; biruitor.
neşe s. veselie; voioșie.
neşelendirmek v.t. a înveseli; a dispune.
neşelenmek v.i. a se înveseli; a se dispune.
neşeli adj. vesel; voios.
neşelik s. veselie; voioșie.
neşesiz adj. indispus; prost dispus; supărat.
neşesizlik s. indispoziție; proastă dispoziție; supărare.
neşet s. 1. apariție; ivire. 2. provenire; rezultare. // **•neşet etmek** a proveni; a rezulta.
neşetli adj. 1. apărut; ivit. 2. provenit; rezultat.
neşir s. publicare; editare; difuzare. // **•birtaa neşir bolmak** a se reedita. **•neşir bolmak** a se difuza; a se publica; a se edita; a se scrie; a se tipări; a se transmite.
neşirli adj. difuzat; transmis; publicat; editat.
neşin pron. de ce?; pentru ce? // **•ballar neşin kelmediler?** copiii de ce n-au venit?; **•neşin deseñ** dacă vrei să știi de ce. **•neşin üsteliysin?** de ce insistați?; **•uşuş neşin iptal etildi?** din ce cauză a fost anulat zborul?
neşke adj. sensibil; delicat; fin.
neşkelik s. sensibilitate; delicatețe; finețe.
neşkesiz adj. insensibil; nedelicat; lipsit de finețe.
neşkesizlik s. insensibilitate; lipsă de delicatețe; lipsă de finețe.
neşretilgen adj. 1. difuzat; editat; publicat. 2. (în radiof.) emis; transmis.
neşretilmek v.i. 1. a fi difuzat; a fi editat; a fi publicat. 2. (în radiof.) a fi emis; a fi transmis.
neşretmek v.t. 1. a difuza; a edita; a publica. 2. (în radiof.) a emite; a transmite. // **•birtaa neşretmek** a reedita.
neşretuw s. 1. difuzare; editare; publicare. 2. (în radiof.) emisie; transmitere.
neşretuwgi s. 1. difuzor; editor; publicist. 2. (în radiof.) difuzor; emițător; transmițător.
neşriy adj. difuzat; transmis; publicat; editat.
neşriyat s. 1. publicații. 2. știri difuzate. // **•neşriyatni bızmak** a bruia.
neşriyatbizuw s. bruiaj.
neşriyatbizilgan adj. bruiaat.
neşter s. bisturiu.
nese s. (bot.) limba-mielului; otrățel; arățel; boranță (lat., *Borago officinalis*).
nesrin s. (bot.) măceș; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).
net adj. 1. (fiz.) clar; limpede. 2. (fin., com.) net; neto. // **•net kelir** (fin.) venit net.
netiğe s. rezultat; urmare; concluzie; consecință. // **•ğenâbîñiz kaysi netiğelerge bardîñiz?** dumneavoastră ce rezultate ați obținut?; **•oyberuwnuñ netiğesi** (pol.) rezultatul votului.
netigede adv. prin urmare; în concluzie; în consecință.
netigelemek v.t. a concluziona; a conchide.
netiğelendirmek v.t. a termina; a

sfârși; a finaliza; a încheia.
netigelen *adj.* terminat; sfârșit; finalizat; încheiat.
netigelenmek *v.i.* a se termina; a se sfârși; a se finaliza; a se încheia.
netigeli *adj.* 1. efectiv; real. 2. rezultat; derivat.
netigesiz *adj.* 1. fără efect; fără rezultat. 2. neconcretizat; ineficient.
netigesizkayretlenuw *s.* zădărnice.
netigesizlik *adj.* ineficacitate; ineficient.
nevale *s.* alimente. // **•nevale ğiyamak** a strânge masa. **•nevale tüzmek** a pune masa.
nevazil *s.* guturai.
nevet *num. (prsn.)* nouăzeci.
neviy *s.* specie; sort; soi; fel; tip. // **•neviy şahisîna** în felul său. **•neviy şahisîna munhasîr** unic în felul său.
neviylesken *adj.* tipizat.
neviylestirme *s.* tipizare.
neviylestirmek *v.t.* a tipiza.
neviyli *adj.* tipizat.
neviy-neviy *adj.* fel de fel.
nevmit *adj.* deznădădui; desperat.
nevmitlik *s.* deznădejde; desperare.
nevrallık *adj. (med.)* nevralgic.
nevrallıya *s. (med.)* nevralgie.
nevrallıyagakarşı *adj. (med.)* antinevralgic.
nevrallıyalı *adj. (med.)* nevralgic.
nevroza *s.* nevroză.
newbet *s.* 1. rând; schimb; serviciu. 2. (mil.) pază; gardă; planton; santinelă; strajă. 3. (med.) febră. 4. (med.) acces; criză. 5. tur; rând; coadă. 6. suită; serie; șir. 7. ordine; aranjare. // **•newbet tutmak** a face rând. // **•egeşuw newbeti** (med.) criză de nervi. **•keşe newbeti** schimb de noapte. **•kündüz newbeti** schimb de zi. **•şundı newbet sizde** acum este rândul vostru.
newbetleme *s.* înseriere; înșiruire.
newbetlemek *v.t.* a inseria; a înșirui.
newbetlengen *adj.* înseriat; înșiruit.
newbetli *adj.* în schimburi; în ture; cu rândul. // **•eki newbetli** în două ture.
newbetşi *s. (mil.)* paznic; gardian; planton; santinelă; străjer.
newbetşilik *s.* pază; gardă; strajă.
newbettegi *adj.* următor.
newbettekî *adj.* următor.
newne *s. (ent.)* buburuză; gărgăriță; mămărută; paparugă; boul-lui-Dumnezeu; vaca-Domnului (lat., *Coccinella septempunctata*).
newnesî, bakşa- *s. (ent.)* gărgărița-prunului; prunar (lat., *Rhynchites bacchus*).
newnesî, yeşil-nogit- *s. (ent.)* mazărar; gărgăriță (lat., *Bruchus pisi*).
newufalina *s. (chim.)* neofalină.
newurasteniya *s. (med.)* neurastenii.
newurologik *adj. (med.)* neurologic.
newurologiya *I. adj. (med.)* neurologic. *II. s. (med.)* neurologie.
newurologiyağı *s. (med.)* neurolog.
newurologiyalı *adj. (med.)* neurologic.
newurolok *s. (med.)* neurolog.
newutron *s. (fiz.)* neutron.
newzat *s.* nou-născut; făt.
nezafet *s.* curățenie.
nezahet *s.* cinste; puritate; castitate.
nezaket *s.* amabilitate; gentilețe; finețe; delicatete; galanterie; curtoazie.
nezaketli *adj.* amabil; gentil; fin;

delicat; galant; curtenitor.
nezaketsiz *adj.* nepoliticos; necuviincios; dizgrațios. // **•nezaketsiz kişi** topârlan.
nezaketsizlik *s.* impolitețe; necuviință.
nezaret *s.* 1. supraveghere; observare; control; inspecție. 2. (ist.) minister. 3. privilegiu; panoramă. // **•nezaret etmek** a privi. // **•nezaret astında** sub supraveghere. **•nezaretten geşirme** recenzie.
nezaretli *adj.* supravegheat; observat; controlat; inspectat.
nezaretsiz *adj.* nesupravegheat; neglijat.
nezaretsizlik *s.* neglijență.
nezaretsi *s.* 1. supraveghetor; observator; controlor; inspector. 2. steward; însoțitor de bord.
nezaretsilik *s.* supraveghere; observare; control; inspecție.
nezarettengeşiruw *s.* recenzie.
nezif *s. (med.)* hemoragie.
nezih *adj.* pur; cinstit; curat; cast.
Nezihe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea castă".
nezim *s.* poezie; poem; versificare.
nezimgi *s.* poet; versificator.
nezimgili *s.* prozodie.
nezimli *adj.* în versuri; versificat; poetic.
nezir *s.* jurământ; legământ. // **•nezir etmek** a făgădui; a promite; a jura.
Nezire *s. (antrop. f., arab.)* "Făgăduiala".
nezle *s.* guturai.
nezleoti *s. (bot.)* piretru (lat., *Anacyclus pyrethrum*).
nezretmek *v.t.* 1. a făgădui; a promite. 2. a jura.
nezzet *s.* gust; savoare.
nezzetinekaraw *s.* degustare.
nezzetli *adj.* gustos; cu un gust plăcut; delicios; apetisant.
nezzetsiz *adj.* fără gust; searbăd; fad; insipid.
nezzetsizlik *s.* lipsă de gust; insipiditate.
nida *s.* 1. exclamație; exclamare; chemare. // **•nida işareti** semnul exclamării.
nifak *s.* discordie; dezbinare; disensiune.
nifakli *adj.* cu disensiuni; dezbinat; cu discordie.
nigen *num. (mong.)* unu.
Niger *s. (topon.)* Niger.
Nigeriye *s. (topon.)* Nigeria.
nigeriyeli *s., adj.* nigerian.
nigerli *s., adj.* niger.
Nihat *s. (antrop. f., arab.)* "Culme".
nihayet I. *adv.* în sfârșit; în fine; în cele din urmă. *II. s.* sfârșit; terminare. // **•nihayet tapmak** a se termina; a se sfârși. // **•nihayet anlaştık** în sfârșit ne-am înțeles.
nihayetheruw *s.* finalizare.
nihayetli *adj.* sfârșit; terminat.
nihayetsiz *adj.* nesfârșit; fără sfârșit; infinit.
nihayetsizlik *s.* infinit; abis; imensitate.
nihayetapkan *adj.* finalizat.
nihayiy *adj.* sfârșit; terminat.
nihilizm *s. (fil.)* nihilism.
nihilist *s., adj.* nihilist.
Nikaraguwa *s. (topon.)* Nicaragua.
nikaraguwalı *s., adj.* nicaraguan.
nikaa *s.* cununie; căsătorie. // **•nikaa kıymak** a cununa. //

•medeniy nikaa cununie civilă.
nikaalamak *v.t.* a cununa; a căsători.
nikaalangan *adj.* cununat; căsătorit.
nikaaalanma *s.* cununie; căsătorie.
nikaaalanmak *v.i.* a se cununa; a se căsători.
nikaaalanuw *s.* cununie; căsătorie.
nikaaalaşmak *v.i.* a se cununa; a se căsători.
nikaaali *adj.* cununat; căsătorit.
nikaaasiz *adj.* necununat; necăsătorit.
nikaatışı *adj.* extraconjugal; extramarital.
Nikár/Negár *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea iubită".
nikbet *adj. (fiz.)* incident.
nikbin *adj.* optimist.
nikel *s. (chim.)* nichel.
nikelleme *s.* nichelare.
nikellemek *v.t.* a nichela.
nikellengen *adj.* nichelat.
nikellenmek *v.i.* a se nichela.
nikelli *adj.* nichelat.
Nikobar-kógersini *s. (orn.)* porumbel nicobar (lat., *Caloenas nicobarica*).
nikotina *s.* nicotină.
Nil-aykabagi *s. (orn.)* lăcar de Nil (lat., *Acrocephalus stentoreus*).
Nil-şibawî *s. (orn.)* lăcar de Nil (lat., *Acrocephalus stentoreus*).
nilúfer, ak- *s. (bot.)* nufăr-alb; nenufar-alb (lat., *Nymphaea alba*).
nilúfer, sarı- *s. (bot.)* nufăr-galben; nenufar-galben (lat., *Nuphar lutea*).
nim *adj.* semi-; demi-.
nimet *s.* 1. bine; binefacere; favoare. 2. existență; întreținere.
Nimet *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
nimetli *s.* binefăcător.
nimetsúnas *s., adj.* binefăcător; filantrop.
nimetsúnaslık *s.* binefacere; filantropie.
Nimetulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea lui Allah/Dumnezeu".
nimfa *s.* nimfă.
nimfaal *adj.* semiactiv.
nimfaaliyet *s.* semiactivitate.
nimmemnun *adj.* semisatisfăcut.
nimmuzlim *s.* amurg; crepuscul; semiîntuneric.
nimresmiy *adj.* semioficial.
nimsaydam *adj. (fiz.)* translucid; semitransparent.
nimsegúder *s.* penumbră.
nimzulmet *s.* penumbră.
ninniy *s.* cântec de leagăn.
nirengiy *s. (topogr.)* triangulație.
nisan *s. (cron.)* aprilie. // **•búgún yedí nisan** azi este șapte aprilie. **•nisan ayında** în luna aprilie.
nispet *s.* 1. proporție; raport. 2. legătură; raport; relație. // **•nispet bolmak** a fi raportat la...; a se compara. **•nispet etmek** a raporta la...; a compara. // **•geşen zamaneye nispetti men** comparativ cu timpul trecut. **•nispet almaşligi** (gram.) pronume relativ. **•nispet ğümleşigi** (gram.) propoziție relativă. **•ters nispetli** (mat.) invers proporțional.
nispetli *adj.* 1. proporționat. 2. cu legătură; cu raport; cu relație.
nispetsiz *adj.* 1. disproporționat. 2. fără legătură; fără raport; fără relație.

nispetsizlik s. 1. disproporție. 2. lipsă de legătură; lipsă de raport; lipsă de relație.

nispiy *adj.* relativ la...; proporțional. // **•nispiy** **köplük/ekseriyet** majoritate relativă.

nişasta s. amidon. // **•nişasta şekerî** (*chim.*) glucoză.

nişastalama s. apretare; scrobeată.

nişastalamak *v.t.* a apreta; a scrobi.

nişastalangan *adj.* apretat; scrobit.

nişastalanmak *v.i.* a se apreta; a se scrobi.

nişastalı *adj.* apretat; scrobit.

nişastalaw s. apretare; scrobeată.

nitekim *adv.* de altfel; altminteri.

nitel *adj.* calitativ.

niteleme I. *adj.* calitativ. II. s. calitate; însușire.

nitelemek *v.t.* a califica; a caracteriza.

nitelemesözî s. epitet.

nitelengen *adj.* calificat; caracterizat; caracteristic.

nitelenmegen *adj.* necalificat; necaracteristic.

nitelenmek *v.i.* a se caracteriza; a fi înfățișat.

nitelewğî *adj.* calificativ.

nitelik I. *adj.* calitativ. II. s. calitate; însușire. // **•nitelik sıfatı** (*gram.*) adjectiv calitativ.

nitrat s. (*chim.*) nitrat; azotat.

nitrik *adj.* (*chim.*) nitric. // **•nitrik kamız** (*chim.*) acid nitric.

nitrogen s. (*chim.*) azot; nitrogen.

niyaz s. rugăciune; rugă.

niyazokilgan *adj.* (*relig.*) pomenit.

niyet s. 1. intenție. 2. pronostic; prognoză; precizie. // **•bîr niyetke kelmek** a face cauză comună; a-și uni interesele. **•niyet etmek** a intenționa; a-și declara intenția. **•niyet tutmak** a pronostica; a prezice. // **•alağak niyetî men** cu intenția de a lua. **•yaman niyet** intenție rea.

niyetlenme s. (*med.*) aură.

niyetli *adj.* 1. intenționat; voit. 2. pronosticat; prognozat; prezis.

niyetsiz *adj.* neintenționat.

niyetşi s. prezicător.

niyettutulgan *adj.* prevăzut; presimțit.

niyettutuw s. presentiment; presimțire; prorocie; precizie; ghicit.

niyse *adv.* în sfârșit; în fine.

niza s. ceartă; sfadă; dispută. // **•niza bolmak** a se disputa. **•niza etmek** a disputa.

nizağî s., *adj.* certăreț; scandalagiu.

nizalı *adj.* 1. certat; supărat. 2. conflictual; disputabil; disputat.

nizam s. 1. ordine; orânduială; ritual. 2. (*pol.*) regim. // **•kol nizamî** (*mil.*) șir indian.

Nizameddin/Nizamettin s. (*antrop. m., arab.*) "Ordinea credinței".

nizamgasalğan *adj.* reglementar.

nizamgasalğan *adj.* reglementat.

nizamğî s. (*tehn.*) regulator.

nizam-intizam s. ordine; rânduială; organizare; disciplină; ritual.

nizamiy *adj.* reglementar; reglementar. // **•nizamiy koşın** (*mil.*) armată regulată.

nizamlama s. regulare; ajustare.

nizamlamak *v.t.* a regula; a ajusta.

nizamlangan *adj.* regulat; ajustat.

nizamlanmak *v.i.* a se regula; a se ajusta.

nizamlaşkan *adj.* regulat; ajustat.

nizamlaşmak *v.i.* a se regula; a se

ajusta.

nizamlaştırmak *v.t.* a regula; a ajusta.

nizamlaw s. regulare; ajustare.

nizamlawğî s. (*tehn.*) regulator.

nizamli *adj.* rânduit; regulat.

nizamli-intizamli *adj.* ordonat; rânduit; organizat; disciplinat.

nizamname s. regulament; norme.

nizamsiz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat; vârstă; alandala; de-a valma.

nizamsiz-intizamsiz *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat; vârstă; alandala; de-a valma.

nizamsizlik s. dezordine; dezorganizare; indisciplină; babilonie; haos; talmeș-balmeș.

nizamsizlik-intizamsizlik s. dezordine; dezorganizare; indisciplină; babilonie; haos; talmeș-balmeș.

nize s. lance; sulită.

nizeğî s. lăncier; sulitaș.

nışan s. 1. semn; marcă. 2. indiciu; simptom. 3. logodnă. 4. (*mil.*) țință. 5. decorație. 6. urmă; amprentă. 7. notă (*la școală*). // **•namî-nışanî kalmamak** a cădea în uitare. **•nışan almak** a ținți; a ochi. **•nışan bırakmak** a lăsa urme. **•nışan salmak** a însemna; a marca. **•nışan takmak** (*mil.*) a decora. **•nışan yapmak** a se logodi. **•nışanî atmak/kaytarmak** a desface logodna. // **•nışan halkası** verighetă. **•nışan taktası** (*la tir*) țință. **•nışan yûzûğî** inel de logodnă.

nışangaalingan *adj.* țințit; ațintit; ochit; vizat.

nışangaalaw s. țințire; ațintire; ochire; vizare.

nışanğî s., *adj.* țințaș; ochitor.

nışanğilik s. tir. // **•nışanğilik miydanî** poligon de tir.

nışanlamak *v.t.* a logodi.

nışanlangan *adj.* logodit.

nışanlanma s. logodnă.

nışanlanmak *v.i.* a se logodi.

nışanlanuw s. logodnă.

nışanlı *adj.* 1. cu notă; notat (*la școală*). 2. logodit. 3. simptomatic. 4. decorat. 5. amprentat. 6. însemnat; marcat. 7. cu țință; țințit; ochit; vizat. 8. simbolic; simbolizat.

nışansalingan *adj.* însemnat; marcat; notat.

nışansalaw s. însemnare; marcare; notare.

nışantagılğan *adj.* (*mil.*) decorat.

nışantaguw s. (*mil.*) decorare.

nışfinneher s. meridian.

nışadîr s. (*chim.*) țișpirig.

Noel s. (*în relig. creștină*) Crăciun.

nogay I. *adj.* cânesc. II. s. (*zool.*) câine (*lat., Canis familiaris*). III. s., *adj.* nogai. // **•nogay tatari** tătar nogai. **•nogay yili** (*cron.*) anul câinelui (*conform vechiului calendar tătaresc*).

nogayday *adv.* în felul câinilor; câinește.

nogayğa *adv.* în felul câinilor; câinește.

nogaylık s. haită de câini; câinime.

nogit s. (*bot.*) năut; mazăre-turcească (*lat., Cicer arietinum*).

nogit, ğir-yeşil s. (*bot.*) mazăre-sălbatică (*lat., Pisum elatius*).

nogit, yeşil s. (*bot.*) mazăre (*lat., Pisum sativum*).

nogiti, şayir-yeşil s. (*bot.*) mazăre-de-câmp (*lat., Pisum arvense*).

noh num. (*prsn.*) nouă.

noksan I. *adj.* lipsă; absent; imperfect; incomplet; cu lipsuri; deficitar. II. s. 1. lipsă; defect; imperfecțiune. 2. (*fin.*) deficit.

noksanlık s. 1. lipsă; defect; imperfecțiune. 2. (*fin.*) deficit.

nokta s. 1. punct; punctuație. 2. (*mil.*) post; punct. 3. problemă; chestiune; punct. 4. căpăstru. // **•töbe noktasına tiymek** a culmina. // **•baár noktası** (*astr.*) punct vernal. **•ekî nokta** două puncte. **•eñ yûksek nokta** punct culminant. **•haleket noktası** punct de plecare. **•irime noktası** punct de topire. **•karaw noktası** punct de vedere. **•noktalî tokta/otır** (*tipogr.*) punct și virgulă. **•noktası noktasına** punct cu punct. **•sıptı yardım noktası** post de prim ajutor. **•töbe noktası** punct culminant. **•uş nokta** (*tipogr.*) puncte de suspensie. **•zor nokta** punct critic.

nokta-banokta *adv.* punct cu punct; ad litteram; literal; textual.

noktalama s. 1. punctuație; punctare. 2. punerea căpăstrului. // **•noktalama işareti** semn de punctuație.

noktalamak *v.t.* 1. a pune punct; a puncta (*și fig.*). 2. (*gram.*) a pune semnele de punctuație. 3. a pune căpăstru.

noktalangan *adj.* 1. punctat. 2. care are căpăstru.

noktalaw s. 1. punctuație; punctare. 2. punerea căpăstrului.

noktalî *adj.* 1. punctat. 2. care are căpăstru.

nokta-nokta *adv.* punct cu punct; ad litteram; literal; textual.

noktasalingan *adj.* punctat.

noktasalaw s. punctare.

noktayiy *adj.* punctual. // **•noktayiy nazar** punct de vedere.

nocturna s. 1. (*muz.*) nocturnă. 2. (*sport*) instalație nocturnă.

nominal *adj.* nominal.

nomza s. (*iht.*) clean (*lat., Leuciscus cephalus*).

Noriy/Nuriy s. (*antrop. m., arab.*) "Cel strălucitor".

Noriye/Nuriye s. (*antrop. f., arab.*) "Cea strălucitoare".

norma s. normă.

normal I. *adj.* normal. II. s. (*mat.*) perpendiculară. // **•nabizim normal mî?** pulsul îmi este normal?;

normalik s. normativ.

normatif s. normativ (*și tehn.*).

norveç s., *adj.* norvegian.

norveçse I. *adv.* în limba norvegiană. II. s. (*limba*) norvegiană.

Norvegiye s. (*topon.*) Norvegia.

norvegiyelî s., *adj.* norvegian.

nota s. 1. notă; însemnare; notițe. 2. trăsătură; caracteristică; particularitate; nuanță. 3. (*școl.*) notă; calificativ. 4. (*muz., jur.*) notă. // **•yazuwlî maruze** notă scrisă.

notaalingan *adj.* înregistrat; consemnat; notat.

notar s. notar.

notarlık s. notariat.

notayazılğan *adj.* adnotat.

notayazuw s. adnotare.

novokayina s. (*chim.*) novocaină.

Nubiye-toykuşî s. (orn.) dropie de Nubia (lat., *Neotis nubia*).
nuga s. nuga.
nugas s. rătoi; bărbătuşul raței.
Nuh s. (antrop. m., arab.) Noe. // **•Nuh tufanî** potopul lui Noe.
nuhaset s. nenoroc; ghinion; neșansă; semn rău.
nuklear adj. (fiz.) nuclear. // **•nuklear bomba** (mil.) bombă nucleară. **•nuklear silak** (mil.) armă nucleară.
nuklew s. (fiz.) nucleu. // **•atom nuklewî** nucleu atomic.
nuklewî adj. (fiz.) nuclear.
numan I. adj. sângieriu. **II.** s. sânge.
numara s. 1. număr. **2.** (d. articole de îmbrăcăminte, încălțăminte) mărime; măsură; număr; talie. // **•numara salmak** a numerota. // **•telefon/uzakses numarasî** număr de telefon. **•uşuş numarasî billette yazuwli mî?** e scris pe bilet numărul zborului?; **•ûynûn numarasî** numărul casei.
numaralama s. numerotare.
numaralamak v.t. a numerota. // **•sayipalarnî numaralamak** a pagina.
numaralangan adj. numerotat.
numaralaw s. numerotare.
numaralî adj. numerotat.
numarasalingan adj. numerotat.
numarasaluw s. numerotare.
nur s. lumină; rază (de lumină).
Nur s. (antrop. m., arab.) "Lumina" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
Nur, El- s. (relig., arab.) "Lumina"; "Cel ce luminează întregul univers precum și chipul și mintea supușilor Săi" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Nurbat(lar)/Murfat(lar) s. (topon.) Basarabi; Murfatlar (jud. Constanța).
nuraniy adj. luminos; clar.
nurbat s. (tehn.) filet; șurub.
nurbataşilmasî s. deșurubare.
nurbatburgan s. șurubelniță.
nurbatîaşilgan adj. deșurubat.
nurbatlama s. înșurubare.
nurbatlamak v.t. a înșuruba.
nurbatlangan adj. înșurubat.
nurbatlanmak v.i. a se înșuruba.
nurbatlaw s. înșurubare.
Nureddin/Nurettin s. (antrop. m., arab.) "Strălucirea credinței".
nuriy adj. luminos; strălucitor; radios; clar.
Nuriy s. (antrop. m., arab.) "Cel strălucitor".
Nuriye s. (antrop. f., arab.) "Cea strălucitoare".
nuriysizgağî s. (tehn.) heliograf.
nuriytedaviy s. (med.) helioterapie.
nurlama s. lumina; iluminare.
nurlamak v.t. a lumina; a ilumina.
nurlangan adj. luminat; iluminat.
nurlanmak v.i. a se lumina; a se ilumina.
nurlaw s. lumina; iluminare.
nurlî adj. luminos; clar.
nurluluk s. luminozitate; claritate.
nursuz adj. neluminos; neclar; obscur.
nursuzluk adj. obscuritate; neclaritate.
nurtayak s. (și mat.) rază.
nuska s. 1. (la publicații) număr. **2.** exemplar; număr; model; mostră; eșantion.
nutuk s. discurs; cuvântare; prelegere.

// **•nutuk aytmak** a ține un discurs; a ține o cuvântare. // **•nutuk tutkan kîşinî tanîysiñ mî?** îl cunoști pe cel care ține cuvântarea?;
nutukşî s. orator; vorbitor.
nutukşuluk s. oratorie.
nuvela s. (lit.) nuvelă.
nuvelağî s. (lit.) nuvelist.
nuvelağilik s. (lit.) nuvelistică.
nuwâzdah num. (prsn.) nouăsprezece.
nûfus s. 1. îns; individ; persoană. **2.** populație; locuitori. // **•nûfus başına** pe cap de om; per capita. **•nûfus ğeridesî** registru de stare civilă. **•nûfus ğúzdani** buletin de identitate. **•nûfus kâatî** certificat de naștere. **•nûfus sayimî** recensământul populației.
nûfuz s. 1. pătrundere; penetrație. **2.** influență; autoritate; trecere.
nûfuzğî adj. pătrunzător; penetrant.
nûfuzlî adj. 1. influent; autoritar; cu trecere. **2.** pătruns; penetrat.
nûfuztanir adj. accesibil; penetrabil.
nûğum s. stea; astru.
nûğumiye s. astronomie.
nûh num. (prsn.) nouă.
nûkte s. 1. spirit; umor. **2.** înțeles; tâlc. **3.** (fig.) esență; miez. // **•nûkte yapmak** a vorbi cu tâlc.
nûkteğî s., adj. umorist.
nûkteğilik s. umor.
nûktelî adj. spiritual; înzestrat cu umor.
nûkti adj. umoristic.
nûmayende s. delegat.
nûmayendeğiberme s. delegare.
nûmayendeler s., pl. delegații; delegația.
nûmayendelik s. delegație; misiune.
nûmayiş s. demonstrație; manifestație.
nûmayişçı s. demonstrant; manifestant.
nûmune s. 1. model; mostră; eșantion; exemplar. **2.** exponat.
nûre s. 1. afină. **2.** (bot.) afin (lat., *Vaccinium myrtillus*).
nûrelîk s. afiniș; afinet.
nûsha s. 1. exemplar; număr; model; mostră; eșantion. **2.** (la publicații) număr.
nûse s. sâmbure; sâmânță.
nûzul s. scădere; descreștere; reducere. // **•nûzul bolmak** a se micșora; a se reduce. **•nûzul etmek** a micșora; a reduce.
nûzullî adj. micșorat; redus; scăzut.

O

o I. adj. acel; aceea; acei; acele. **II.** pron. 1. el; ea. **2.** acela; aceea. // **•bar mî sende o ğurek?** ai curajul acesta?; **•ketûw o ketûw** plecarea de pe urmă. **•kîm o?** cine e?; **•ne o?** ce e?; **•o esnada** în acel moment. **•o gene keldî** el a venit din nou. **•o iş bolmay taa** lucrul acela nu este încă gata. **•o kadar arûw** atât de bun. **•o kalem men yaza** el scrie cu creionul. **•o kelmedî taa** el nu a venit încă. **•o kitap menkî** acea carte este a mea. **•o man arañiz kayday?** ce relație aveți cu el?; **•o okiy** ea citește. **•o sâatte** la vremea aceea. **•o sıralarda kelgen edî** cam atunci venise. **•o toradan-tora ayta** ea le spune direct. **•o yernîñ hawasî sert** acolo clima este aspră.
oanda adv. atunci.
oba s. 1. grămadă; morman; troian; stivă; movilă; deal. **2.** cătun; sătuc. // **•oba toplamak** a stivui.
obalamak v.t. a îngrămădi; a grupa.
obalangan adj. îngrămădit; grupat.
obalanma s. îngrămădire; grupare.
obalanmak v.i. a se îngrămădi; a se aduna grămadă; a se grupa.
obalanuw s. îngrămădire; grupare.
obalaşkan adj. îngrămădit; grupat.
obalaşma s. îngrămădire; grupare.
obalaşmak v.i. a se îngrămădi; a se aduna grămadă; a se grupa.
obalaştırmak v.t. a îngrămădi; a grupa.
obalaşuw s. îngrămădire; grupare.
obalî adj. deluros.
oba-oba s. grămezi-grămezi.
obiyeaktif s. (foto.) obiectiv.
obîr adj. celălalt; cealaltă; ceilalți; celelalte. // **•obîr hapta** săptămâna cealaltă. **•obîr túrlî** altfel; altcum.
•obîr yakta în cealaltă parte.
•obîr yaktan da pe de altă parte.
•sokaknîñ obîr başında în celălalt capăt al străzii.
obîrgún adv. poimăine; alaltăieri. // **•obîrgún pazartesî** poimăine e luni.
obîrgünden adv. de poimăine; de alaltăieri.
obîrgünge adv. pentru poimăine; pentru alaltăieri.
obîrgüngeşik adv. până poimăine; până alaltăieri.
obîrî pron. celălalt; cealaltă.
obîrîñ pron. pe celălalt; pe cealaltă.
obîrînde pron. la celălalt; la cealaltă.
obîrînden pron. de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
obîrîndiy pron. ca celălalt; ca cealaltă.
obîrîne pron. spre celălalt; celuiilalt; spre cealaltă; celeilalte.
obîrîñ adj. celuiilalt; celeilalte.
obîrler(î) pron. ceilalți; celălalte.
obîrlerde pron. la ceilalți; la celălalte.
obîrlerden pron. de la/dinspre ceilalți;

de la/dinspre celălalte.
obîrlerdiy *pron.* ca ceilaltî; ca celălalte.
obîrlerge *pron.* spre ceilaltî; celorlaltî; spre celălalte; celorlalte.
obîrlerin *pron.* pe ceilaltî; pe celălalte.
obîrlerinde *pron.* la ceilaltî; la celălalte.
obîrlerinden *pron.* de la/dinspre ceilaltî; de la/dinspre celălalte.
obîrlerindiy *pron.* ca ceilaltî; ca celălalte.
obîrlerine *pron.* spre ceilaltî; celorlaltî; spre celălalte; celorlalte.
obîrlerinî *adj.* celorlaltî; celorlalte.
obîrlernî *pron.* pe ceilaltî; pe celălalte.
obîrlernî *adj.* celorlaltî; celorlalte.
obîrsî *pron.* celălalt; cealaltă.
obîrsîn *pron.* pe celălalt; pe cealaltă.
obîrsinde *pron.* la celălalt; la cealaltă.
obîrsinden *pron.* de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
obîrsindiy *pron.* ca celălalt; ca cealaltă.
obîrsîne *pron.* spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.
obîrsîn *adj.* celuilalt; celeilalte.
obilgan *adj.* supt; sorbit; absorbit; aspirat.
obilmak *v.i.* a fi supt; a fi sorbit; a se absorbi; a fi aspirat.
obîr *s., adj.* 1. gurmând; mîncăcios. 2. căpcăun. 3. vampir.
obîrlîk *s.* voracitate.
oboy *s. (muz.)* oboi.
obrik *I. adj. (fiz.)* concav. **II. s. (geogr.)** pâlnie.
observator *s. (astr.)* observator.
obuw *s.* supt; sorbire; absorbiere.
obuwgi *adj.* absorbant.
obuz *s. (mil.)* obuz; obuzier.
oçan *s.* ocean.
oda *s.* 1. cameră; încăpere; odaie; birou. 2. *(pol.)* cameră; adunare legislativă. // **•avam odasî** *(pol.)* cameră inferioară. **•bekâar odasî** garsonieră. **•bekleme odasî** anticameră. **•bo oda hem balaban hem de aydınlık** această cameră este mare și luminoasă. **•bo odanî tutağak bolaman** vreau să rețin această cameră. **•boş odanîz bar mı?** aveți camere libere?; **•ekî odalî dayire** apartament cu două camere. **•ğatak odasî** dormitor. **•ğuwunma odasî** cameră de baie. **•istihbarat odasî** birou de informații. **•kalem odasî** birou; cancelarie. **•karañgi oda** cameră obscură. **•kewteklî oda** cameră cu baie. **•kîyînme odasî** vestiar. **•kurutma odasî** uscătorie. **•lortlar odasî** *(pol.)* camera lorzilor. **•mîsâpîr odasî** cameră de oaspeți. **•mobilalî oda** cameră mobilată. **•oda kaşingî katta?** la ce etaj este camera?; **•oda kîzmetşîsî** cameristă. **•oda muzikasî** muzică de cameră. **•odanî begenemen** îmi place camera. **•odanîñ anaktarî** cheia camerei. **•odanîñ gîlinmasî** încălzirea camerei. **•odanîñ kôşesî** colțul camerei. **•odanîñ uğretî** costul camerei. **•tekğatakli oda** cameră cu un singur pat. **•telefon/uzakses odasî** cabină telefonică. **•tiğaret odasî** cameră de comerț. **•urba odasî** garderobă. **•yemek odasî** sufragerie; popotă.

odîn *s.* 1. lemn. 2. lemne (*de foc*).
odîngî *s.* 1. vînzător de lemne. 2. tăietor de lemne.
of *interj.* of!; ufi!
ofis *s.* oficiu; birou; serviciu; secție.
ofildagan *adj.* care oftează.
ofildamak *v.i.* a ofta.
ofildatmak *v.t.* a determina să ofteze.
ofildaw *s.* oftat.
oflagan *adj.* care oftează.
oflamak *v.i.* a ofta.
oflatmak *v.t.* a determina să ofteze.
oflaw *s.* oftat.
ofsayit *s. (sport)* ofsaid.
ofset *s. (tipogr.)* ofset.
oftalmologik *adj. (med.)* oftalmologic.
oftalmologiya **I. adj. (med.)** oftalmologic. **II. s. (med.) oftalmologie.
oftalmologiyagi *s. (med.)* oftalmolog.
oftalmologiyalı *adj. (med.)* oftalmologic.
oftalmolok *s. (med.)* oftalmolog.
oga *pron.* 1. spre el; spre ea; lui; ei. 2. spre acela; spre aceea; lui; ei. // **•kabaatnî oga attılar** au dat vina pe el. **•oga karşı ne hakksızlık** ce nedreptate față de el.
ogaşık *adv.* 1. pînă la el; pînă la ea. 2. pînă atunci.
ogizî, tabirga- *s. (zool.)* bou-moscat (*lat., Ovibos moschatus*).
oginatoplangan *adj.* axat.
oginatoplav *s.* axare.
oginayerleşken *adj.* axat.
oginayerleşirme *s.* axare.
ogir *s.* noroc; șansă; fericire.
ogirak *s.* loc frecventat.
ogiralga *s.* invitație.
ogiralgağibermesî *s.* invitare.
ogiralgalî *adj.* pofțit; invitat.
ogiralgasız *adj.* nepofțit; neinvitat.
ogirama *s.* abatere.
ogiramak *v.i.* 1. a se abate pe la...; a se opri în treacă la...; a trece pe la...; 2. a nimeri în...; a da în...; a da peste...; // **•belaga ogiramak** a intra într-o belea; a da de necaz; a o păți rău. **•bîzgînga ogiramak** a fi înfrânt. **•bîzîntîga ogiramak** a se zăpăci; a se încurca. **•felaketke ogiramak** a se nenoroci. **•felşke ogiramak** a paraliza. **•inkitaga ogiramak** a se întrerupe; a înceta. **•işkiye ogiramak** a da în patima beției. **•kazaga ogiramak** a se accidenta. **•kuwuşturmaga ogiramak** a fi urmărit pe cale judiciară. **•maglûbiyetke ogiramak** a suferi o înfrângere. **•oñmazlıkka ogiramak** a se pauperiza. **•papîr kazasına ogiramak** a naufragia. **•saldîrmaga/taaruzga ogiramak** a fi atacat; a fi agresat. **•sûreaşimîna ogiramak** a se prescrie. // **•gemî limanga ogirayğak** vasul va face escală în port. **•gene ogirarmîz** mai trecem.
ogîraşanlar *s., pl.* muncitorii; muncitorime.
ogîraşma *s.* 1. străduință; silință; osteneală; efort; trudă. 2. ocupație; îndeletnicire. 3. patimă; suferință; chin. 4. tachinare; sâcăire.
ogîraşmak **A. v.i.** 1. a se strădui; a-și da silință; a-și da osteneala; a se lupta; a depune efort; a trudi. 2. a se ocupa cu...; a se îndeletnici cu...; 3. a pătimi; a suferi; a îndura. **B. v.t.** a tachina; a sâcăi; a nu lăsa în pace; a se lua de...; // **•boşî-boşîna ogîraşmak** a călca în piatră seacă; a se osteni**

zadarnic. **•ûyîşleri/ûynepîsî men ogîraşmak** a face menajul; a gospodări.
ogîraştîrgan *adj.* chinuitor.
ogîraştîrma *s.* chinuire; caznă.
ogîraştîrmak *v.t.* a chinui; a canoni; a căzni; a sili.
ogîraştîruw *s.* chinuire; caznă.
ogîraşuw *s.* 1. străduință; silință; osteneală; efort; trudă. 2. ocupație; îndeletnicire. 3. patimă; suferință; chin. 4. tachinare; sâcăire.
ogîratmak *v.t.* a determina să se abată pe la...; a face să dea în...; // **•bîzgînga ogîratmak** a stârni panică. **•dermansîzlıkka ogîratmak** a deprima. **•kabîzga ogîratmak** a constipa. **•kazaga ogîratmak** a accidenta. **•memnuniyetsîzlıkke ogîratmak** a nemulțumi. **•sektege ogîratmak** a zădărnici. **•zaruriyetke ogîratmak** a deveni grabnic; a deveni urgent.
ogîraw *s.* abatere.
ogîrkazangan *s.* propășire; propășit; prosper; prosperitate.
ogîrlama *s.* 1. conducere; însoțire; călăuzire. 2. binecuvîntare; felicitare.
ogîrlamak *v.t.* 1. a conduce; a însoți; a călăuzi. 2. a binecuvînta; a felicita.
ogîrlaw *s.* 1. conducere; însoțire; călăuzire. 2. binecuvîntare; felicitare.
ogîrlawgi *s.* conducător; însoțitor; călăuzitor.
ogîrlî *adj.* norocos; fericit; de bun augur. // **•ogîrlî ğollar!** drum bun!
ogîrlîk *s.* fericire.
ogîrolla *adv.* cu bine; în mod prielnic.
ogîrsîz *adj.* nenorocos; nefericit; nefast.
ogîrsîzlik *s.* nenoroc; ghinion; neșansă; semn rău.
oglan *s.* 1. băiat. 2. valet (*carte de joc*).
ogri **I. adj.** hoțesc. **II. s.** hoție; tâlhar; bandit; haiduc; pirat.
ogriday *adv.* ca hoții; hoțeste; hoțș.
ogriğa *adv.* ca hoții; hoțeste; hoțș.
ogrilamak *v.t.* a fura; a șterpeli.
ogrilar *s., pl.* bandă de hoți; hoțime.
ogrilîk *s.* hoție; tâlhărie; banditism; haiducie; piraterie.
ogrilîkkaogiragan *adj.* prădat; tâlhărit.
oh *interj.* oh!; vai!; ah!
oja *s.* lac de unghii; oă.
ok **I. s.** 1. săgeată. 2. *(tehn.)* ax; osie; arbore. // **•araba ogî** oiște. **•ok ğawunî** ploaie de săgeți. **•ok sadagî** tolbă cu săgeți.
oka *s.* șiret; șnur; fireț; ceapraz; găitan.
okadar **I. adj.** atât; atîta; atîți; atîtea. **II. adv.** atât; atît de...;
okadarşîk *adj., adv.* atîtica.
okalama *s.* frecare.
okalamak *v.t.* a freca; a masa. // **•kollarin okalamak** a-și freca mâinile; a se bucura. **•tırsek okalamak** a-și roade coatele.
okalangan *adj.* frecat; masat.
okalanmak *v.i.* a se freca; a se masa. // **•duwarga okalanma!** nu te freca de peretel!
okalaşmak *v.i.* a se freca unul de altul; a se masa reciproc.
okalatmak *v.i.* a determina să frece; a determina să maseze.
okalaw *s.* frecare; masare.
okatkan *s.* arcaș.
okçipital *s., adj. (anat.)* occipital.
okçipital sùyeđi *s. (anat.)* os

occipital.
okçiput s. (*anat.*) occiput.
okin s. fată.
okigan I. *adj.* învățat; studios; instruit; cultivat; erudit. II. s. cititor. // **•kóp okigan** învățat; cult. **•okiganlarımızga saygı** învățătorilor noștri respect.
okil s. școală. // **•elk okil** școală primară. **•ğatakli okil** școală cu internat. **•ğataksız okil** școală fără internat. **•kazak resim okili** școală de pictură românească. **•malle okili** școală de cartier. **•okil hakkında bir makale** un articol despre școală. **•okil kitapları** manuale școlare. **•okil müdürü** director de școală. **•orta okil** școală medie. **•sanat okili** școală de arte. **•subay okili** (*mil.*) școală de ofițeri. **•teknik okil** școală tehnică. **•tiğaret okili** școală comercială. **•üyrenğiler okildan şikti mi?** elevii au ieșit de la școală? **•yüksek okil** școală superioară. **•zanaat okili** școală profesională.
okilaalmaz *adj.* ilizibil.
okilabergen s. recitit.
okilaturgan s. recitit.
okildankenar *adj.* extrașcolar.
okildaş s. coleg de școală.
okilgakadar s., *adj.* preșcolar.
okilgan *adj.* 1. cântat; interpretat. 2. a fi descântat. 3. a fi predicat. 4. citit; studiat; învățat; descifrat. 5. numit; denumit; chemat.
okilgaşık s., *adj.* preșcolar.
okilir *adj.* citet; lizibil; descifrabil.
okilma s. nume de familie.
okilmagan *adj.* nestudiat.
okilmak v.i. 1. a se citi; a fi studiat; a fi învățat; a fi descifrat. 2. a se numi; a se chema; a purta numele de...; 3. a fi cântat; a fi interpretat. 4. a fi descântat. 5. a fi predicat. // **•eş okilgan söz** (*gram.*) omonim.
okilmaykalgan *adj.* nestudiat.
okilmaykalir *adj.* ilizibil; necitet; indescifrabil.
okilmaz *adj.* ilizibil; necitet; indescifrabil.
okiltişi *adj.* extrașcolar.
okiluw s. nume de familie.
okima s. 1. descântec. 2. lectură; citire; citit. 3. studiu; studiere. 4. apel; strigare; nominalizare. 5. cântec; cântare; interpretare. 6. predicare; predică. // **•okima kitabı** carte de citire. **•okima salonı** sală de lectură.
okimagan *adj.* neinstruit; incult; ignorant; analfabet.
okimagan-yazmagan s., *adj.* neinstruit; incult; ignorant; analfabet.
okimak A. v.i. a predica. B. v.t. 1. a descânta. 2. a citi; a studia; a învăța; a descifra. 3. a cânta; a interpreta. // **•atın okimak** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. **•bilgenin okimak** a face cum îl taie capul; a face precum știe. **•ezber okimak** a recita. **•işin okimak** a citi gândurile cuiva. **•kurt masalı okimak** a spune povești; a povesti basmul cu cocoșul roșu. **•mañlayazisin okimak** a citi ce ți-e scris în frunte; a urși; a prezice. **•miydan okimak** a provoca la luptă; a chema la întrecere. **•okip úfürmek** a descânta. **•rahmet okimak** (*relig.*) a cere iertare; a avea

milă; a se îndura.
•tılastı/erınastı okimak a murmura; a fredona. // **•işin okimaktir** treaba ta este să înveți. **•kaşandan beritli okiysiniz?** de cât timp învățați? **•o kitap hakkında kóp tenkiytlar okidim** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. **•o okiy** ea citește. **•okiganım bar** am citit. **•okiganım yok** n-am citit. **•okimak istegi men keldim** am venit cu intenția de a învăța. **•okip pıtırđı** a terminat de citit. **•okiyğak balaga uşamay** nu seamănă cu un copil care va învăța.
okimak-yazmak s. scris și citit; cunoaștere de carte.
okimama s. incultură; ignoranță; analfabetism.
okimama-yazmama s. incultură; ignoranță; analfabetism.
okima-yazma s. scris și citit; cunoaștere de carte.
okimaz-yazmaz s., *adj.* analfabet.
okip-úpürgen s. descântător.
okip-úpúrılgen *adj.* descântat.
okip-úpúrúw s. descântec.
okir-yazar s., *adj.* știutor de carte.
okitkan s. meditator; lector.
okitma s. învățământ; educație; instrucție. // **•teknik okitma** învățământ tehnic.
okitmak v.t. 1. a determina să citească; a face să studieze; a medita; a învăța; a face să descifreze. 2. a face să cânte; a face să interpreteze. 3. a face să descante. 4. a face să predice. // **•elifbe okitmak** a alfabetiza.
okitman s. meditator.
okittirma s. educare; instruire.
okittirmek v.t. a determina să citească; a medita; a învăța.
okittiruw s. educare; instruire.
okituw s. învățământ; educație; instrucție.
okituwgi s. învățător; profesor.
okituwğuluk s. profesorat; profesorie.
okiw s. 1. citire; citit; lectură. 2. apel; strigare; nominalizare. 3. cântec; cântare. 4. învățare; învățătură; studiu; studiere. 5. descântec. 6. predicare; predică.
okiwgi s. 1. cititor; elev; student. 2. cântăret; interpret; artist. 3. predicator.
okiwğuluk I. *adj.* studentesc; școlar. II. s. studenție.
okiwsuz *adj.* fără studiu; fără lectură.
okiw-yazuw s. scris și citit; cunoaștere de carte.
okiybermek v.t. a reciti; a toci.
okiyberuw s. recitare; toceală.
okiyturma s. recitare; toceală.
okiyturmak v.t. a reciti; a toci.
okka s. 1. kilogram. 2. oca (*unitate de măsură a masei și capacității*). // **•okka almak** a lua în greutate; a se îngrășa. **•okka bermek** a da din greutate; a slăbi. **•okka tartmak** a avea greutate; a cântări. // **•bır buşuk okka** un kilogram și jumătate. **•bır okka pişkot** un kilogram de biscuiți. **•bır şerik okka pırıj** un sfert de kilogram de orez. **•kaş okka bagaj akete alırman?** câte kilograme de bagaj am dreptul? **•okkası kaş?** cât costă kilogramul? **•yarım okka** jumătate de kilogram.
okkaalgan *adj.* îngrășat.

okkaaluw s. îngrășare.
okkabi s. tolbă cu săgeți.
oklama s. săgetare.
oklamak A. v.i. a țâșni ca o săgeată. B. v.t. a săgeta; a arunca cu săgeți; a trage cu arcuț.
oklangan *adj.* săgetat.
oklaw s. 1. făcăleț. 2. (*tehn.*) bolț.
okli *adj.* țepos; cu țepi; ghimpat.
oklik s. tolbă cu săgeți.
okli-kirpi s. (*zool.*) porc-spinos (*lat., Hystricidae sp.*).
okmen s. walkman.
okra s. (*med.*) zona Zoster.
oksigen s. (*chim.*) oxigen.
oksigenleme s. oxigenare.
oksigenlemek v.t. a oxigena.
oksigenlengen *adj.* oxigenat.
oksigenlenme s. oxigenare.
oksigenlenmek v.i. a se oxigena.
oksigenli *adj.* cu oxigen; oxigenat. // **•oksiğenli suw** apă oxigenată.
oksit s. (*chim.*) oxid.
oksitlemek v.t. a oxida.
oksitlengen *adj.* oxidat.
oksitlenir *adj.* oxidabil.
oksitlenme s. oxidare.
oksitlenmek v.i. a se oxida.
okşalama s. 1. mângâiere; dezmiardare. 2. pipăire; palpare.
okşalamak v.t. 1. a pipăi; a palpa. 2. a mângâia; a dezmiarda. // **•gónılın okşalamak** a-i ține cuiva inima; a-l consola.
okşalangan *adj.* 1. mângâiat; dezmiardat. 2. pipăit; palpat.
okşalanmak v.i. 1. a se pipăi; a se palpa. 2. a se mângâia; a se dezmiarda.
okşalaşma s. mângâiere reciprocă; dezmiardare reciprocă; giugiuleală.
okşalaşmak v.i. (*recipr.*) a se mângâia; a se dezmiarda; a se giugiuli.
okşalaşuw s. mângâiere reciprocă; dezmiardare reciprocă; giugiuleală.
okşalaw s. 1. mângâiere; dezmiardare. 2. pipăire; palpare.
okşalawgi *adj.* mângâietor; dezmiardător.
okşalgan *adj.* 1. pipăit; palpat. 2. mângâiat; dezmiardat.
okşalmak v.i. 1. a se pipăi; a se palpa. 2. a se mângâia; a se dezmiarda.
okşamak v.t. 1. a mângâia; a dezmiarda. 2. a pipăi; a palpa.
okşaw s. 1. pipăire; palpare. 2. mângâiere; dezmiardare.
okşı s. arcaș.
oktaf s. (*muz.*) octavă.
oktan s. (*chim.*) octan.
oktay *adv.* ca o săgeată.
oktet s. (*muz.*) octet.
oktigon s. (*geom.*) octogon.
oktogonal *adj.* (*geom.*) octogonal.
okular s. (*fiz.*) ocular.
okzeri s. curara.
olak s., *adj.* (*ist.*) valah; vlah.
olanak s. posibilitate; putință.
olanakli *adj.* posibil; realizabil.
olanaksız *adj.* imposibil; irealizabil.
olanaksızlık s. imposibilitate.
olar *pron.* 1. ei; ele. 2. aceea; acelea.
olarda *pron.* 1. la ei; la ele. 2. la aceea; la acelea.
olardan *pron.* 1. de la/dinspre ei; de la/dinspre ele. 2. de la/dinspre aceea; de la/dinspre acelea.
olarday *pron.* 1. ca ei; ca ele. 2. ca aceea; ca acelea.
olarga *pron.* 1. spre ei; spre ele; lor. 2. spre aceea; spre acelea; lor. // **•bazda-bır olarga bara edim**

câteodată mergeam la ei.
olarnî *pron.* **1.** pe ei; pe ele. **2.** pe aceea; pe acelea.
olarnîñ *adj.* **1.** lor. **2.** acelora.
olarnîñkî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
olarnîñkîlar *pron.* **1.** ai lor; ale lor. **2.** ai acelora; ale acelora.
olarnîñkîsî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
olay **I.** *adv.* astfel; așa; ca urmare; în acest fel. **II.** *s.* **1.** eveniment; întâmplare; fapt. **2.** fenomen. // **•fewkalâde bîr olay** e un eveniment extraordinar.
•olaylarnîñ tewûkenamesî istoricul evenimentelor. **•soñragî olaylar** evenimente ulterioare. **•tewûkiy olaylar** evenimente istorice.
olay-tîp *adv.* astfel; așa; ca urmare; în acest fel.
olğa *s.* pradă; captură; trofeu de război.
oligarşiy *s.* oligarhie.
olimpik *adj.* olimpic.
olimpiya(t) *s.* olimpiadă. // **•olimpiya ozişlari** olimpiadă.
olimpiyağî *adj.* olimpic.
olimpiyağılık *s.* olimpiadă.
olimpiyalî *adj.* olimpic.
olîk *s.* **1.** jgheab; uluc; canelură. **2.** şant; crestătură; scobitură; adâncitură; canelură.
olîkkazuw *s.* creștere; incizare.
olîklî *adj.* **1.** cu jgheab; cu uluc; canelat. **2.** crestă; scobit; adâncit.
olta *s.* undiță.
olteniyelî **I.** *adj.* oltenesc. **II.** *s., adj.* oltean.
omarta *s.* stup; ştiubei.
omartağî *s.* albinar; stupar; prisăcar; apicultor.
omartağılık *s.* albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură.
omaş *s.* **1.** ciorbă; supă. **2.** polonic; cancioc; cupă; căuş.
omaşa *s.* **1.** rădăcină de copac; buturugă; butuc; buştean; ciot. **2.** (anat.) cap femural.
omaşalî *adj.* butucănos; cioturos.
omáálde *adv.* atunci.
omba *s.* (anat.) coapsă.
omba súyegî *s.* (anat.) femur.
omîr **I.** *adj.* (anat.) vertebral. **II.** *s.* (anat.) vertebră.
omîraw súyegî *s.* (anat.) claviculă.
omîrga **I.** *adj.* (anat.) vertebral. **II.** *s.* **1.** (anat.) coloană vertebrală; şira spinării. **2.** (la corăbii) talpă.
omîrgalî *adj.* vertebral.
omîrgalîlar *s., pl.* vertebrate.
omîrgasîz *adj.* nevertebral.
omîrgasîzlar *s., pl.* nevertebrate.
Omîr-Kóy *s.* (topon.) Lozenets (Dobrich, Bulgaria).
omîrlîk *s.* (anat.) măduva spinării.
Omîrşa *s.* (topon.) Valea Seacă (jud. Constanţa).
omîz *s.* (anat.) umăr. // **•omîz bermek** a pune umărul; a ajuta.
•omîz kótermek/sîlkmek a ridica din umeri; a strânge din umeri.
•omîzînda taşımak a-l purta pe umeri; a-l respecta. // **•geñîş omîzlî** spătos.
omîzbergen *adj.* protector; ajutor; sprijinitor; cooperant.
omîzberúw *s.* protecție; ajutorare; sprijin; cooperare.
omîzdataşılğan *adj.* omagiat; stimat; respectat; apreciat; prețuit.

omîzdataşiw *s.* omagiu; stimă; respect; apreciere; prețuire.
omîzlik *s.* **1.** (mil.) epolet. **2.** umeraş.
omîz-omîzga *adv.* umăr la umăr.
omîzsîlkmek *adj.* dezinteresat.
omîzsîlkme *s.* dezinteres.
omleta *s.* (gastron.) omletă; scrob.
omnibuz *s.* omnibuz.
omoğen *adj.* omogen.
omoğenlik *s.* omogenitate.
omolok *adj.* omolog.
omonim *s., adj.* (lingv.) omonim.
omşa *s.* butaş; butuc de viță.
on *num.* zece. // **•onlar man** cu zecile. **•sáát onga dogrı** către ora zece.
onagar-eşegî *s.* (zool.) măgar-sălbatic (lat., *Equus hemionus onager*).
onaltî *num.* şaisprezece.
onaltıláp *adv.* reciclând de şaisprezece ori.
onaltılık *s.* şaisprezecime.
onaltıngî *num.* al şaisprezecelea.
onaltışar *num.* câte şaisprezece.
onaltışar-onaltışar *num.* şaisprezece câte şaisprezece.
onar *num.* câte zece.
onarılğan *adj.* reparat; remediat; deparat.
onarılîr *adj.* reparabil; remediabil; care poate fi deparat.
onarılmak *v.i.* a se repara; a se remedia; a se depara.
onarılmaz *adj.* iremediabil; ireparabil; care nu poate fi deparat.
onarım *s.* reparație; remediere; deparare. // **•eskî şekilinde onarım** restaurare.
onarma *s.* reparație; remediere; deparare.
onarmak *v.t.* a repara; a remedia; a depara.
onar-onar *num.* zece câte zece.
onaruw *s.* reparație; remediere; deparare.
onaruwğî *s.* reparatur; care remediază; deparatur.
onaw *num.* grup de zece.
onawî *pron.* toți zece.
onaw-onaw *num.* grupuri de câte zece.
onay *adj.* conform cu...; potrivit...;
onayaklılar *s., pl.* decapode.
onaylagan *adj.* aprobator; ratificator; omologator; validator.
onaylamak *v.t.* a aproba; a ratifica; a omologa; a valida.
onaylangan *adj.* aprobat; ratificat; omologat; validat.
onaylanmak *v.i.* a se aproba; a se ratifica; a se omologa; a se valida.
onaylaw *s.* **1.** aprobare; ratificare; omologare; validare. **2.** (jur.) validitate.
onaylawğî *adj.* aprobator; ratificator; omologator; validator.
onaylı *adj.* aprobat; ratificat; omologat; validat.
onaylık *s.* validitate; valabilitate.
onbaşı *s.* (mil.) caporal.
onbeş *num.* cincisprezece. // **•onbeş dakka ewel kettî** a plecat acum cincisprezece minute. **•onbeş kúnłuk** bilunar. **•onbeş kúnłuk dergî** revistă bilunară.
onbeşer *num.* câte cincisprezece.
onbeşer-onbeşer *num.* cincisprezece câte cincisprezece.
onbeşingî *num.* al cincisprezecelea.
onbeşlep *adv.* reciclând de cincisprezece ori.
onbeşlik *s.* cincisprezecime.
onbîr *num.* unsprezece. // **•onbîrni şerik geşe** unsprezece și un sfert.

onbîrer *num.* câte unsprezece.
onbîrer-onbîrer *num.* unsprezece câte unsprezece.
onbîrîngî *num.* al unsprezecelea.
onbîrlep *adv.* reciclând de unsprezece ori.
onbîrlîk *s.* unsprezecime.
onbuğak *s.* (geom.) decagon.
onbuğaklı *adj.* (geom.) decagonal.
onda **I.** *adv.* **1.** acolo. **2.** la zece; din zece. **II.** *pron.* **1.** la el; la ea. **2.** la acela; la aceea. **III.** *s.* zecime.
onda-bîr *num.* o zecime.
ondan **I.** *adv.* **1.** de acolo; de aceea. **2.** de la zece; din zece. **II.** *pron.* **1.** de la/dinspre el; de la/dinspre ea. **2.** de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea. // **•ondan ses-seda yok** nu există nicio veste de la el. **•ondan soñ barma!** nu te duce după el! **•ondan soñra** după aceea.
onday **I.** *adv.* astfel; așa. **II.** *pron.* **1.** ca el; ca ea. **2.** ca acela; ca aceea. // **•árúw, onday kalsın** bine, să rămână așa. **•onday bolsa** atunci; în cazul acesta; în această situație. **•onday tuwul** nu este așa. **•şakasız, onday boldî mî?** serios, așa s-a întâmplat?; **•ya, onday** da, așa este.
ondokiz *num.* nouăsprezece.
ondokizar *num.* câte nouăsprezece.
ondokizar-ondokizar *num.* nouăsprezece câte nouăsprezece.
ondokizingî *num.* al nouăsprezecelea.
ondokizlap *adv.* reciclând de nouăsprezece ori.
ondokizlık *s.* nouăsprezecime.
ondört *num.* paisprezece.
ondórter *num.* câte paisprezece.
ondórter-ondórter *num.* paisprezece câte paisprezece.
ondórtıngî *num.* al paisprezecelea.
ondórtlep *adv.* reciclând de paisprezece ori.
ondórtlîk *s.* paisprezecime.
oneğiklî *adj.* decasilabic.
onekî *num.* doisprezece.
onekîbuğak *s.* (geom.) dodecagon.
onekîbuğaklı *adj.* (geom.) dodecagonal.
onekîkeñ *s.* (geom.) dodecagon.
onekîkeñlî *adj.* (geom.) dodecagonal.
onekîlep *adv.* reciclând de doisprezece ori.
onekîlık *s.* duzină; doisprezecime.
onekîngî *num.* al doisprezecelea.
onekîparmak *s.* (anat.) duoden.
onekîşer *num.* câte doisprezece.
onekîşer-onekîşer *num.* doisprezece câte doisprezece.
oñin **I.** *adj.* bogat; abundent. **II.** *s.* emblemă; stemă; blazon.
oñinbîlîmğî *adj.* eraldic.
oñinbîlîmî *s.* eraldică.
oñinlî *adj.* **1.** bogat; abundent. **2.** emblematic.
oñinlık *s.* bogăție; belșug; abundență.
oñún *s.* (cron.) decadă.
onheğelî *adj.* decasilabic.
onidman *s.* (sport) decatlon.
onidmanğî *s.* (sport) decatlonist.
onî *pron.* **1.** pe el; pe ea. **2.** pe acela; pe aceea. // **•ğenábîñiz onî tanıysıñiz mî?** dumneavoastră îl cunoașteți?; **•onî bekledim fakat kelmedî** l-am așteptat dar nu a venit. **•onî insan sanettım** l-am crezut om. **•toplantıga onî da şakırmak kerek** trebuie chemat și el la adunare.

onîngî *num.* al zecelea; a zecea.
onîñ *adj.* **1.** său; sa; săi; sale; lui; ei. **2.** aceluia; aceleia. // **•onîñ kelmegenî úşún** pentru că el nu a venit. **•onîñ úşún** pentru el.
onîñkî *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onîñkilar *pron.* **1.** ai săi; ale sale; ai lui; ale ei. **2.** ai aceluia; ai aceleia.
onîñkisi *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onîr *s.* **1.** amor propriu; mândrie. **2.** onoare; cinste; demnitate.
onîrlamak *v.t.* a onora; a cinsti.
onîrlandırma *s.* onorare; cinstire.
onîrlandırma *v.t.* a onora; a cinsti.
onîrlandırma *s.* onorare; cinstire.
onîrlangan *adj.* onorat; cinstit.
onîrlî *adj.* cu onoare; onorat; cinstit; mândru; ambițios; cu demnitate.
onîrsiz *adj.* fără onoare; necinstit; lipsit de mândrie; fără demnitate.
onîştan *adv.* de aceea; din această cauză; datorită acestui lucru; prin urmare. // **•mîna onîştan** de aceea.
onkat *adj.* înzecit.
onkatartkan *adj.* înzecit.
onkatartma *s.* înzecire.
onkatli *adj.* înzecit.
onkeñ *s.* (geom.) decagon.
onkeñli *adj.* (geom.) decagonal.
onkoloğik *adj.* (med.) oncologic.
onkoloğiya **I.** *adj.* (med.) oncologic. **II.** *s.* (med.) oncologie.
onkoloğiyağî *s.* (med.) oncolog.
onkoloğiyalı *adj.* (med.) oncologic.
onkolok *s.* (med.) oncolog.
onlama *s.* înzecire.
onlamak *v.t.* a înzeci.
onlangan *adj.* înzecit.
onlanmak *v.i.* a se înzeci.
onlap *adv.* înzecit; reciclând de zece ori.
onlar *pron.* **1.** ei; ele. **2.** aceia; acelea. // **•olar man** cu ei; cu ele.
onlarda **I.** *num.* aproximativ zece. **II.** *pron.* **1.** la ei; la ele. **2.** la aceia; la acelea.
onlardan *pron.* **1.** de la/dinspre ei; de la/dinspre ele. **2.** de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
onlarday *pron.* **1.** ca ei; ca ele. **2.** ca aceia; ca acelea.
onlarga *pron.* **1.** spre ei; spre ele; lor. **2.** spre aceia; spre acelea; lor.
onlarğa *num.* cu zecile; zeci de.
onlarnî *pron.* **1.** pe ei; pe ele. **2.** pe aceia; pe acelea.
onlarnîñ *adj.* **1.** lor. **2.** acelora. // **•onlarnîñ arasında** între ei. **•onlarnîñ hepisi keldi** ei au venit toți.
onlarnîñkî *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
onlarnîñkilar *pron.* **1.** ai lor; ale lor. **2.** ai acelora; ale acelora.
onlarnîñkisi *pron.* **1.** al lor; a lor. **2.** al acelora; a acelora.
onlaw *s.* înzecire.
onlık **I.** *adj.* zecimal. **II.** **s.** **1.** zecime; zecimală. **2.** bancnotă de zece unități monetare. // **•onlık bölük/kesir** (mat.) fracție zecimală; zecimală. **•onlık sayı** (mat.) număr zecimal.
onomatope *s.* onomatopee.
onomatopeli *adj.* onomatopeic.
onsekiz *num.* optsprezece.
onsekizer *num.* câte optsprezece.
onsekizer-onsekizer *num.* optsprezece câte optsprezece.
onsekizîngî *num.* al optsprezecelea.

onsekizlep *adv.* reciclând de optsprezece ori.
onsekizlik *s.* optsprezecime.
onsestîlmîli *adj.* decasilabic.
ontoloğik *adj.* (fil.) ontologic.
ontoloğiya **I.** *adj.* (fil.) ontologic. **II.** *s.* (fil.) ontologie.
ontoloğiyalı *adj.* (fil.) ontologic.
onuş *num.* treisprezece.
onuşer *num.* câte treisprezece.
onuşer-onuşer *num.* treisprezece câte treisprezece.
onuşlep *adv.* reciclând de treisprezece ori.
onuşluk *s.* treisprezecime.
onuşîngî *num.* al treisprezecelea.
onyedi *num.* şaptesprezece.
onyedilep *adv.* reciclând de şaptesprezece ori.
onyedilik *s.* şaptesprezecime.
onyedîngî *num.* al şaptesprezecelea.
onyedişer *num.* câte şaptesprezece.
onyedişer-onyedişer *num.* şaptesprezece câte şaptesprezece.
on-yigirim *num.* aproximativ zece-douăzeci.
on **I.** *adj.* **1.** drept; din partea dreaptă. **2.** avantajos; favorabil; norocos. **II.** **s.** **1.** partea dreaptă; dreapta. **2.** drapel; steag. **3.** (geogr.) vest; apus; occident. // **•on kol** mâna dreaptă. **•papîrnîñ on yagi** tribord.
onakay *adj.* dreptaci.
onay *adj.* ușor; facil.
Onay *s.* (astr.) Jupiter.
onaylaşkan *adj.* ușurat; facilitat.
onaylaşma *s.* ușurare; facilitare.
onaylaşmak *v.i.* a se ușura; a deveni mai ușor (și fig.).
onaylaştırmak *v.t.* a ușura; a facilita.
onaylaşuw *s.* ușurare; facilitare.
onaylı *adj.* favorabil; propice; prielnic.
onaylık *s.* ușurință; facilitate.
onda *adv.* în dreapta.
ondagi *adj.* de dreapta.
ondaki *adj.* de dreapta.
ondan *adv.* **1.** din dreapta. **2.** vestic; din vest.
oñga *adv.* spre dreapta. // **•oñga aylanîñiz!** virafi la dreapta!; **•oñga aylanîrsiñiz mi?** vreți să întoarceți la dreapta?; **•oñga aylanış** curbă la dreapta. **•oñga aylanmak yasak** interzis a vira la dreapta. **•oñga kara!** privește în dreapta!; **•oñga zikzak** curbă dublă, prima la dreapta.
oñgan *adj.* realizat; îmbogățit; priceput.
oñgarılğan *adj.* reușit; izbutit.
oñgarılmagan *adj.* nereușit; neizbutit.
oñgarılmama *s.* nereușită.
oñgarmak *v.t.* **1.** a reuși; a izbuti; a avea succes. **2.** (fig.) a da cu oșteea în gard; a o face de oaie; a o pune de mămăligă; a greși; a rata. // **•tatarğanî oñgarîp konışasîñiz** vorbiți bine tătarește.
oñgarmama *s.* contraperformanță.
oñgî *s.* politician de dreapta.
onki *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onkilar *pron.* **1.** ai săi; ale sale; ai lui; ale ei. **2.** ai aceluia; ai aceleia.
onkisi *pron.* **1.** al său; a sa; al lui; a ei. **2.** al aceluia; al aceleia.
onli *adj.* vestic; apusean; occidental.
onmagan *adj.* sărac; neprosper; pauper; biet; sărman; calic.
onmak *v.i.* a se îmbogăți; a se înavuți; a se propăși; a se realiza.
onmama *s.* sărăcie; pauperizare;

privațiune; calicie.
onmayğak *adj.* sărac; pauper; biet; sărman.
onmaykalğan *adj.* biet; oropsit; pauper; prăpădit; ratat; sărac; sărman.
onmaykalma *s.* pauperizare; privațiune; sărăcie.
onmaykaluw *s.* pauperizare; privațiune; sărăcie.
onmaz *adj.* **1.** sărac; neprosper; pauper; biet; sărman; calic. **2.** care nu se va realiza; care nu se va îmbogăți; nepriceput.
onmazlık *s.* sărăcie; pauperizare; privațiune. // **•onmazlıkka ogıramak** a se pauperiza.
onmazlıkkaogıragan *adj.* pauperizat.
onmazlıkkaogırma *s.* pauperizare.
onmazlıkkaogıraw *s.* pauperizare.
on-sol *s.* dreapta și stânga.
onşık *s.* steguleț.
ontaşigan *s.* stegar.
ondırğan *adj.* îmbogățitor; propășitor.
opa **s.** **1.** (chim.) ceruză; alb de plumb. **2.** pudră. // **•opa şeker** zahăr pudră.
opağagılğan *adj.* pudrat.
opağaguw *s.* pudrare.
opal *s.* opal.
opalama *s.* pudrare.
opalamak *v.t.* a pudra.
opalanğan *adj.* pudrat.
opalanmak *v.i.* a se pudra.
opalaw *s.* pudrare.
opalî *adj.* pudrat.
opalik *s.* pudrieră.
opera *s.* (muz.) operă. // **•opera muzikası** muzică de operă.
operasiya *s.* (med.) operație; intervenție chirurgicală.
operasiyadansoñ *adj.* (med.) post-operatoriu.
operatif *adj.* operativ.
operatiflik *s.* operativitate.
operator *s.* (tehn.) operator.
opereta *s.* operetă.
opkin *s.* prăpastie; abis; genune; râpă; hău.
opkinli *adj.* prăpăstios; abrupt.
opma *s.* supt; sorbire; absorbire; aspirare.
opmak *v.t.* a suga; a sorbi; a absorbi; a aspira.
optik *adj.* (fiz.) optic.
optika *s.* (fiz.) optică.
optimist *adj.* optimist.
opus *s.* (muz.) opus.
or *s., adj.* (d. cai) roșcat cu pete albe; pag.
orak **s.** **1.** seceră. **2.** seceriș. // **•orak málalı** vremea secerișului. **•orak maşinası** (agr.) secerătoare.
orak-bóğegı *s.* (ent.) cossaș; lăcustă-verde (lat., *Locusta viridissima*).
oraklamak *v.t.* a secera.
oraklangan *adj.* secerat.
oraklanmak *v.i.* a se secera.
oraklatmak *v.t.* a determina să secere.
oraklaw *s.* secerare.
oraklı-órdek *s.* (orn.) rață mică siberiană (lat., *Anas falcata*).
orakşı *s.* secerător.
oralga *s.* bobină; mosor. // **•oralga oramak** a bobina.
oralgan *adj.* înfășat; înfășurat; bandajat.
oralgan-kuşangan *adj.* înfodolit; încotoșmănat; cocoloșit.
oralmak *v.i.* a se face sul; a se răsuși; a se înfășura. // **•oralıp kuşanmak** a se înfodoli; a se

încotoşmăna; a se cocoloşi.
oralma-kuşanma s. înfolire;
 încotoşmăna; cocoloşire.
oraluw-kuşanuw s. înfolire;
 încotoşmăna; cocoloşire.
orama s. 1. înfăşare; înfăşurare. 2. bobină; bobinare; bobinaj. 3. sul; rulou.
oramak v.t. a face sul; a împacheta; a înfăşura; a bobina. // **•oralga oramak** a bobina.
oran s. 1. raport; proporţie. 2. simetrie; echilibru. 3. (mat.) raport.
oranj adj. oranj; portocaliu.
oranlamak v.t. 1. a calcula; a socoti. 2. a presupune; a crede. 3. a compara; a asemui.
oranlangan adj. 1. calculat; socotit. 2. presupus; crezut. 3. comparat; asemuit.
oranolmak v.i. 1. a se calcula; a se socoti. 2. a se presupune; a se crede. 3. a se compara; a se asemui.
oranlaw s. 1. calculare; socotire. 2. presupunere; credinţă. 3. comparare; asemuire.
oranlı adj. 1. bine proporţionat; simetric. 2. echilibrat; moderat; proporţional.
oransız adj. disproporţionat; asimetric; dezechilibrat.
oransızlık s. disproporţie; asimetrie; dezechilibru.
orantı s. proporţie (şi mat.). // **•ters orantılı** (mat.) invers proporţional.
orantılı adj. proporţional; proporţionat.
orantisiz adj. disproporţionat.
orantisizlik s. disproporţie.
oraspi s., adj. curvă; curviştină; prostituată.
oraspıday adv. curveşte; ca prostituatele.
oraspıga adv. curveşte; ca prostituatele.
oraspılık s. curvăsărie; curvie; prostituţie.
oratumak v.t. a determina să facă sul; a determina să răsucescă; a determina să înfăşoare.
oraw s. înfăşare; înfăşurare; sul.
orawlı adj. înfăşurat.
orawluk s. pansament.
oraza s. (relig., la musulmani) post. // **•oraza tutmak** (relig., la musulmani) a ţine post; a posti.
ordin s. ordin; dispoziţie.
ordı s. armată; oaste; oştire; forţe militare. // **•ğurúş/piyade ordısı** (mil.) infanterie. **•muntazam ordı** (mil.) armată regulată. **•ordı emırı** (mil.) ordin de zi. **•ordı úyí** casa armatei.
ordıbaşı s. (mil.) comandant; conducător de oaste.
ordıbizgan I. s. (med.) varice. II. s., adj. 1. corupător; seducător. 2. intrigant; instigator; incitator; provocator; aţăţător.
orga s. (muz.) orgă.
orgağı s. (muz.) organist.
organ s. 1. (anat.) organ. 2. şnur; şiret; firet.
organik adj. organic.
organism s. organism.
orgaşalgan s. (muz.) organist.
Orhan s. (antrop. m.) "Hanul pag".
orijinal adj. original; autentic.
orijinallık s. originalitate; autenticitate.
Orinoko-kazi s. (orn.) gâscă de Orinoco (lat., *Neochen jubata*).

orik adj. (d. cai) alb cu spate negru.
orilgan adj. secerat.
orilmek v.i. a se seceră.
orım s. sul; rulou.
orin s. 1. loc rezervat. 2. post; funcţie.
orkestra s. orchestră. // **•filarmonika orkestrası** orchestră filarmonică. **•orkestranı kım gónete?** cine dirijează orchestra?;
orkestragakeliştiruw s. (muz.) orchestraţie; orchestrare.
orkestralaştırma s. orchestrare.
orkestralaştırmak v.t. a orchestra.
orkestralaştıruw s. orchestrare.
ormak v.t. a seceră.
orman s. pădure. // **•deli orman** pădure virgină; codru des; desiş; hăţiş. **•o ekı orman arasında bır gól bar** între cele două păduri e un drum. **•orman ayawgusi** pădurar. **•orman kenarı** lizieră.
Orman, Ahmet- s. (topon., pădure lângă Isaccea) ("Pădurea lui Ahmet") Ahmedorman (jud. Tulcea).
Orman, Kara- s. (topon.) ("Pădurea Neagră") Caraorman (jud. Tulcea).
Orman, Tele- s. (topon.) ("Pădurea Sciţilor") Teleorman.
orman-añgırı s. (orn.) raţă mandarin americană (lat., *Aix sponsa*).
orman-ğelhegesı s. (orn.) pitulice sfârâitoare (lat., *Phylloscopus sibilatrix*).
ormanğı s. 1. pădurar. 2. silvicultor.
ormanğılık s. silvicultură.
ormanlaşkan adj. împădurit.
ormanlaşmak v.i. a se împăduri.
ormanlaştırma s. împădurire.
ormanlaştırmak v.t. a împăduri.
ormanlaştıruw s. împădurire.
ormanlı adj. păduros; împădurit.
ormanlık adj. forestier.
ormansız adj. (d. munţi) pleşuv.
ormansızlık s. (d. munţi) pleşuvie.
orman-şirildagı s. (orn.) greluşel de pădure (lat., *Locustella fasciolata*).
orman-sarikaşı s. (orn.) pitulice sfârâitoare (lat., *Phylloscopus sibilatrix*).
orman-sodırgayı s. (orn.) brumăriţă de pădure (lat., *Prunella modularis*).
ornitolojik adj. ornitologic.
ornitoloğiya I. adj. ornitologic. II. s. ornitologie.
ornitoloğiyağı s. ornitolog.
ornitoloğiyalı adj. ornitologic.
ornitoloğ s. ornitolog.
orsa s. (nav.) babord.
orta I. adj. mediu; mijlociu. II. s. 1. jumătate. 2. centru; mijloc. // **•orta gól tutmak** a ţine calea de mijloc; a fi moderat. // **•baárníń ortası** mijlocul primăverii. **•ğolnıń ortası** jumătatea drumului. **•meğburiy orta úyretim** învăţământ secundar obligatoriu. **•orta dalga/dulkun** unde medii. **•orta gól** via mediu; cale de mijloc. **•orta gól altındır** aurită este calea de mijloc. **•orta mektep/okıl** şcoală medie. **•orta parmak** degetul mijlociu. **•orta şak tewúkesi** istoria evului mediu. **•orta siklet** (sport) categoria mijlocie. **•ortaga salıngan para mizá**.
Orta-Afrika s. (topon.) Republica Central-Africană.
orta-afrikalı s., adj. centrafrican.
Orta-Amerika s. (topon.) America

Centrală.
orta-amerikali s., adj. centramerican.
ortaboy(lı) adj. de statură mijlocie.
ortada adv. la mijloc; în centru. // **•ortada kaldırmak** a face ceva pe jumătate.
ortadakalğan adj. rămas la mijloc; neterminat; întrerupt.
ortadan adv. dinspre mijloc; dinspre centru.
ortaga adv. spre mijloc; spre centru. // **•ortaga atmak** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. **•ortaga salmak** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe faţă; a da în vileag; a divulga. **•ortaga şikmak** a ieşi în mijloc; a ieşi la iveală; a se da pe faţă.
ortagaatılğan adj. (sport) centrat.
ortagaatuw s. (sport) centrare.
ortagağıyılğan adj. centralizat.
ortagağıyuw s. centralizare.
ortagakondırma s. (sport) centrare.
ortagakongan adj. (sport) centrat.
ortagakondırw s. (sport) centrare.
ortagaotırğan adj. centrat.
ortagaotirtuw s. centrare.
ortagasalınğan adj. divulgat; dezvăluit.
ortagasaluw s. divulgare; dezvăluire.
ortagaşıguw s. apariţie.
ortagaşıkkan adj. apărut.
ortagatóğılgen adj. 1. deconspirat; divulgat. 2. mărturisit; destăinuit; recunoscut. 3. dezvăluit; divulgat; trădat.
ortagatóğúw s. 1. confesiune; deconspirare; divulgare. 2. dezvăluire; divulgare; trădare. 3. mărturisire; destăinuire; recunoaştere.
ortahál s. mediocritate.
ortahállı adj. mediocru.
ortak I. adj. comun; colectiv. II. s. 1. (econ.) asociat. 2. (jur.) complice. // **•dert ortagı** tovarăş de suferinţă. **•iş ortagı** partener. **•kabaát ortagı** (jur.) complice. **•ortak fark** (mat.) progresie aritmetică. **•ortak tambólgen** (mat.) divizor comun.
ortaketúw s. cointerese.
ortaklaşıp adv. în asociaţie cu...; în tovarăşie; în comun.
ortaklaşıp-şalışma s. colaborare.
ortaklaşıp-şalışuw s. colaborare.
ortaklaşmak v.i. a se asocia; a se uni; a se întovărăşi. // **•ortaklaşıp şalışma** colaborare.
ortaklık s. 1. asociaţie; întovărăşire. 2. (econ.) societate; companie. // **•kabaát ortaklıgı** complicitate. **•ortaklık gónelışı** (gram.) diateza de reciprocitate.
ortakólşelgen adj. (mat.) comensurabil. // **•ortakólşelgen sayılar** (mat.) numere comensurabile.
ortakólşelmez adj. (mat.) incomensurabil. // **•ortakólşelmez sayılar** (mat.) numere incomensurabile.
ortakşı s. dijmaş.
ortakşılık s. întovărăşire; asociere.
Orta-Kuntuwar s. (topon.) Orientul Mijlociu.
ortakyaşaw s. simbioză.
ortalama I. adj. mediu. II. adv. în medie. III. s. 1. centrare; axare. 2. (mat.) stabilire mediei; rotunjire. // **•ortalama piyat** preţ mediu.

ortalamak *v.t.* **1.** (*mat.*) a face media; a stabili media; a rotunji. **2.** a centra; a axa.

ortalangan *adj.* centrat; axat.

ortalanmak *v.i.* a se centra; a se axa.

ortalaw *s.* **1.** centrare; axare. **2.** (*mat.*) stabilire mediei; rotunjire.

ortali *adj.* cu centru; cu mijloc; central; centrat.

ortalik *s.* împrejurime; preajmă; vecinătate; mijloc; circuit. // **•ortalik aşilmak** a se lumina de ziua. **•ortalik kararmak** a se întuneca; a se însera. **•ortalikni aşmak** a degaja zona; a desconggestionarea zona. **•ortalikni ast-üst etmek** a răsturna totul cu susul în jos. **•ortalikni karıştırmak** a strica ambianța; a băga zădărnici. **•ortalikni kollamak** a scruta împrejurimile. // **•ortalik agargan hâlinde** cu toate că se luminase. **•ortalik sigakligi** temperatură ambiantă.

ortalikka *adv.* spre împrejurimi; spre vecinătate; spre mijloc. // **•ortalikka atmak** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe față; a da în vileag; a divulga. **•ortalikka salmak** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe față; a da în vileag; a divulga. **•ortalikka şikmak** a ieși în mijloc; a ieși la iveală; a se da pe față.

ortalikkararması *s.* căderea nopții; întunecare; înserare; înnoptare.

ortalikta *adv.* în preajmă; împrejur; în vecinătate; la mijloc; în circuit.

ortaliktan *adv.* din preajmă; dimprejur; din împrejurimi; din vecinătate; din mijloc; din circuit. // **•ortaliktan şigarmak** a scoate din circuit; a elimina; a desființa. **•ortaliktan şikmak** a ieși din circuit; a dispărea. **•ortaliktan tartılmak** a se retrage din circuit; a dispărea.

ortaliktanşigaruw *s.* **1.** desființare; lichidare; distrugere. **2.** abrogare; eliminare; anulare; revocare; suprimare.

ortaliktanşikkan *adj.* **1.** abrogat; eliminat; anulat; revocat; suprimat. **2.** desființat; lichidat; distrus.

ortam *s.* mediu; situație; context; conjunctură. // **•kiyîn ortam** situație critică. **•şâresiz ortam** situație imposibilă.

ortanğa *s.* (*bot.*) hortensie (*lat.*, *Hydrangea opuloides*).

ortanğa-alaşa-kürte *s.* (*orn.*) ciocănitoare de stejar (*lat.*, *Dendrocopos medius*).

ortanğa-alaşa-terekkakkkan *s.* (*orn.*) ciocănitoare de stejar (*lat.*, *Dendrocopos medius*).

ortanğa-alaşa-tokildak *s.* (*orn.*) ciocănitoare de stejar (*lat.*, *Dendrocopos medius*).

ortanği *adj.* mijlociu.

ortasî *s.* centru; mijloc. // **•teprem ortasî** epicentrul cutremurului.

ortasinda *postp.* în mijlocul; în miezul; între; printre.

ortasindan *postp.* dintre; prin; via.

ortaş *s.* (*gram.*) participiu.

ortaşak *s.* evul mediu.

ortaşaklı *adj.* medieval.

Orta-Şark *s.* (*topon.*) Orientul Mijlociu.

ortodoks *s.*, *adj.* ortodox.

ortodokslik *s.* ortodoxism.

ortografiya *s.* ortografie.

ortografiyalı *adj.* ortografiat; ortografic.

ortopedik *adj.* (*med.*) ortopedic.

ortopediya *s.* (*med.*) ortopedie.

ortopediyalı *adj.* (*med.*) ortopedic.

oruw *s.* secerare; seceriș.

osal *adj.* **1.** rău; răutăcios. **2.** neplăcut; urât. **3.** nefast. **4.** (*d. persoane*) răutăcios; lipsit de caracter. // **•osal pîtmek** a se termina prost. // **•hawa osal** vremea e proastă. **•osal dawranış** comportare urâtă. **•osal elamet** semn rău. **•osal hawa** vreme rea. **•osal iş** treabă defectuoasă. **•osal kokî** putoare.

osalkokigan *adj.* urât mirositor; pufuros.

osallamak *v.t.* a ponegi; a defăima; a bârbi (*pe cineva*).

osallaşkan *adj.* **1.** înrăutățit; agravat. **2.** înrăit.

osallaşma *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăire.

osallaşmak *v.i.* **1.** a se înrăi. **2.** a se înrăutăți; a se agrava.

osallaştırgan *adj.* agravant.

osallaştırmak *v.t.* a înrăutăți; a agrava.

osallaştıruwği *adj.* agravant.

osallik *s.* rău; răutate.

osallikşî *s.*, *adj.* răutăcios; răuvoitor; cu rea-voință.

osalniyet *s.* rea-credință; rea-voință. // **•osalniyet men kullanma** (*jur.*) abuz.

osalniyet(lî) *adj.* de rea-credință; cu rea-voință; răuvoitor.

osalsiragan *adj.* pesimist.

osalsirama *s.* pesimism.

osalsiramak *v.t.* a vedea totul în negru; a fi pesimist.

osalsirawği *s.*, *adj.* pesimist.

osalsirawğuluk *s.* pesimism.

osirak *s.* părț.

osirgan *adj.* părțait.

osirma *s.* părț.

osirmak *v.i.* a părțai.

osiruw *s.* părț.

osman *s.* șarpe; dragon.

Osman *s.* (*antrop. m.*, *arab.*) "Șarpele"; "Dragonul".

osmanlı *s.*, *adj.* otoman.

Osmanşî *s.* (*topon.*) Osmancea (*jud. Constanța*).

osteoporoza *s.* osteoporoză.

oşak *s.* **1.** vatră; cuptor; cămin; focar; furnal. **2.** mină. **3.** (*la grădini de zarzavaturi*) strat; rând; parcelă; pepinieră. **4.** (*fig.*) familie; casă; cămin. **5.** (*cron.*) ianuarie. **6.** pirostrie; crăcană; trepid. // **•oşagî sönmez** a i se stinge neamul; a i se stinge dinastia. **•oşagîna tüşmek** a bate la ușa cuiva; a-i cere ajutorul. // **•kómîr oşagî** mină de cărbuni. **•oşak ayında** în luna ianuarie. **•tuz oşagî** ocnă.

oşaklama *s.* parcelare.

oşaklamak *v.t.* a parcela.

oşaklangan *adj.* parcelat.

oşaklanmak *v.i.* a se parcela.

oşaklaw *s.* parcelare.

oşaklı *adj.* parcelat.

oşakşî *s.* **1.** fochist. **2.** coșar; hornar.

osallaşuw *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăire.

osalsiraw *s.* pesimism.

Osman-Fakih/Osman-Bakî *s.* (*topon.*) ("Osman Evlaviosul") Bărăganul (*jud. Constanța*).

ot *s.* foc; înflăcărare; entuziasm; febră. // **•otnî ğellemek** a ațâța focul. //

•menim işimde ot bar arde sufletul în mine. **•ot palisî** scump foc; prohibitiv. **•otnîñ tutaştırması** aprinderea focului.

•sönmez ot foc nestins.

ot *s.* **1.** iarbă; buruiună; bălărie; fân. **2.** otravă; venin; toxină. **3.** leac; remediu. // **•ot basmak** a-l năpădi buruienile. **•ot şapalamak/kesmek** a prăși; a curăța de buruieni. **•şañına ot bastırmak** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. // **•bîr kuşak ot** un braț de fân. **•kuri ot** fân. **•semiz ot** iarbă grasă. **•yeşil ot** nutreț verde.

otak *s.* (*fiz.*) focar.

otakil *I. adj.* atât; atâtea; atât; atâtea. **II. adv. atât; atât de...; // **•otakil kóp tuwul** nu atât de mult.**

otakilşik *adj.*, *adv.* atâtea.

ot-alew *s.* foc și flacără.

otalgan *adj.* ars; aprins; mistuit.

otalmaz *adj.* ignifug.

otar *s.* pășune; paște; izlaz; imaș.

otaşagan *adj.* erbivor; rumegător.

otaşaganlar *s.*, *pl.* erbivore; rumegătoare.

otaw *s.* **1.** cameră; încăpăre; odaie. **2.** iurtă; cort.

otbergen *adj.* incendiator.

otberuw *s.* aprindere; incendiere.

otberuwği *adj.* incendiar.

otgin *s.* **1.** odgon; funie; frânghie. **2.** (*text.*) bățatură; băteală. **3.** (*text.*) fir; tort; torsătură. **4.** (*nav.*) odgon; parâmă; pălămar.

otita *s.* (*med.*) inflamarea urechii; otită.

otişinde *adj.* **1.** năbădăios; agitat. **2.** grăbit; zorit.

otikesilgen *adj.* prășit.

otir *s.* virgulă.

otirak *s.* **1.** bază; partea de șezut. **2.** bancă; banchetă; canapea. **3.** oală de noapte. **4.** șezut; dos; fund. // **•katlangan otirak** (*teatr.*) strapontină.

otiraklı *adj.* **1.** drept; fix; nemișcat; imobil; stabil; instalat; sedentar. **2.** (*d. oameni*) de cuvânt; parolist; serios; grav.

otiraw *s.* **1.** (*geogr.*) oază; insulă; ostrov; limbă de pământ. **2.** arbuști; tufăriș; boscheți. // **•otiraw teregî** arbust.

otirawlı *adj.* insular.

otirışmak *v.i.* a sta; a se așeza; a lua loc (*laolaltă*).

otirma *s.* ședință; consfătuire. // **•otirma yerî** rezidență.

otirmak *v.i.* **1.** a se așeza; a lua loc. **2.** a sta; a locui. **3.** a sta degeaba; a nu face nimic. // **•aşap-ışip otirmak** a lenevi. **•ayîri-ayîri otirmak** a se așeza separat. **•boş otirmak** a tăia frunză la câini; a trândăvi; a sta degeaba. **•ğayilip otirmak** a se lăfăi. **•haleketsiz otirmak** a lăncezi. **•karaga/kumga otirmak** (*nav.*) a eșua; a naufragia. **•midege otirmak** a cădea greu la stomac; a produce indigestie. **•rakamında otirmak** a se cifra la...; **•sipiraga otirmak** a sta la masă. **•tegenek üstünde otirmak** a sta ca pe ghimp. **•túpke otirmak** a se depune; a se lăsa pe fundul vasului. **•üstünde árúw kelmek** a-i sta bine; a-l prinde bine (*d. îmbrăcăminte*). **•üstüne otirmak** a se așeza pe...;

a-și însuși; a uzurpa. • **uz otirmek** a ședea liniștit; a sta cuminte. // • **arkanîzda otiramîz** stăm în spatele vostru. • **barabar otiramîz** locuim împreună. • **bîzge yakîn otira** locuiește aproape de noi. • **dawuşsuz-sessîz otirîñiz** stați în liniște deplină. • **ğerge otirayîk!** să stăm jos!; • **îş wakitinda otirmek yok** în timpul lucrului nu se stă. • **kayda otirasîñiz?** unde locuiți?; • **kôz-kôzge otirdilar** au stat ochi în ochi. • **taştan úyde Altanlar otiralar** în casa de piatră locuiesc alde Altan. • **úynûñ yarısında kîm otira?** cine locuiește în jumătate de casă?; • **uz otîr!** stai cuminte!;

otirtilgan *adj.* 1. plantat; sădit. 2. pus; așezat. 3. instalat; plasat.

otirtilgantaş *s.* obelisc.

otirtilmak *v.i.* 1. a fi sădit; a fi plantat (*râsaduri, pomi*). 2. a fi instalat; a fi plasat. 3. a fi pus; a fi așezat. 4. a fi construit.

otirtkan *s.* 1. plantator. 2. constructor.

otirtma *s.* 1. plantare; sădire. 2. puiet (*de arbori*). 3. (*mat.*) verticală. 4. punere; așezare. 5. instalare; plasare. 6. construire; construcție.

otirtmak *v.t.* 1. a determina să stea; a așeza. 2. a instala; a plasa. 3. a planta; a sădi. 4. a construi. // • **hewkel otirtmak** a ridica cuiva o statuie. • **kazikka otirtmak** a trage în țepă; a țepui. • **taşların otirtmak** a-i pune temelii; a-i pune bazele. • **terek otirtmak** a sădi pomi; a împăduri. • **tîrek otirtmak** a jalona. • **úy otirtmak** a construi o casă.

otirtuw *s.* 1. plantare; sădire. 2. punere; așezare. 3. instalare; plasare. 4. construire; construcție.

otirtuwğî *s.* 1. instalator; plasator; amplasator. 2. plantator. 3. constructor.

otirtuwlı *adj.* 1. plantat; sădit. 2. pus; așezat. 3. instalat; plasat. 4. construit.

otiruw *s.* ședință; consfătuire.

otişapalangan *adj.* prășit.

otiz *num.* treizeci.

otizar *num.* câte treizeci.

otizar-otizar *num.* treizeci câte treizeci.

otizingî *num.* al trezecilea; a treizecea.

otiz-kîrk *num.* aproximativ treizeci-patruzeci. // • **otiz-kîrk yaşında erkek** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patruzeci de ani.

otizlap *adv.* reciclând de treizeci ori.

otizlarda *num.* aproximativ treizeci.

otkadayangan *adj.* refractar. // • **otkadayangan tola** șamotă.

otlak *s.* pășune; pajiște; izlaș; imaș. // • **dak otlagî** pășune alpină.

otlama *s.* pășunat; păscut.

otlamak *v.i., v.t.* a păște; a pășuna.

otlangan *s.* îmburuieat.

otlanma *s.* îmburuieare.

otlanmak *v.i.* a se îmburuiea.

otlanuw *s.* îmburuieare.

otlatma *s.* păscut; păstorie.

otlatmak *v.t.* a duce să pască; a păște.

otlatuw *s.* păscut; păstorie.

otlaw *s.* pășunat; păscut.

otli *adj.* 1. otrăvit; otrăvitor; veninos;

toxic. 2. înflăcărat; pasionat. 3. ierbos; buruienos.

otlik *s.* 1. fâneață. 2. ochi de aragaz. 3. ierbar. 4. toxicitate. 5. buruieniste; pârloagă.

otsóndirgen *s.* 1. pompier. 2. extincător.

otsóndirgenler *s., pl.* pompieri.

ot-suw *s.* foc și apă.

otşaluw *s.* tunderea ierbii; cosit.

otşapalagan *s.* prășitor.

otşapalaw *s.* prășilă; prășit.

otşaskan *s. (mil.)* aruncător de flăcări.

otşî *adj.* erbivor; rumegător.

otşilar *s., pl.* erbivore; rumegătoare.

ottay *adj.* focos. // • **ottay dúşman** dușman de moarte.

ova *s.* câmpie; șes.

Ova, Şukur/Çukur- *s. (topon.)* ("Depresiunea") Ciucurova (*jud. Tulcea*).

oval *adj.* oval; eliptic.

ovalik *s.* câmpie; șes.

owakit *adv.* atunci.

oy *s.* 1. părere; opinie; cuget; gând. 2. (*pol.*) vot; votare; sufragiu. // • **oy bermek** a da votul; a vota. • **oy ğürsetmek** a gândi; a cugeta. • **oy yantmak** a sugera. • **oyga salmak** a supune la vot. // • **arkadaşım bam-başa oyda** prietenul meu este cu totul de altă părere. • **gúwen oyî** (*pol.*) vot de încredere. • **kamuw oyî** opinia publică; referendum. • **kaytaruwğî oy** (*pol.*) veto. • **menim oyım** după părerea mea. • **menim oyım başka** am altă opinie. • **oy hakkı** drept de vot. • **oy sandığı** urnă de vot. • **oyima kóre** după părerea mea. • **oylarınñizni tatarşa yakşî ifade etesîñiz** vă exprimați bine opiniile tătarește. • **sız men bîr oyda tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. • **tartilgan oy** abținere (*de la vot*).

oy *s.* cărare; potecă.

oya *s.* dantelă. // • **oya yastığı** pernă de dantelă.

oyalamak *v.t.* a dantela; a împodobi cu dantelă.

oyalangan *adj.* dantelat.

oyalanmak *v.i.* a se dantela; a se împodobi cu dantelă.

oyalgan *adj.* votat; ales.

oyali *adj.* dantelat.

oyali-tumşuklı-tukan *s. (orn.)* tucan cu cioc scobit (*lat., Ramphastos vitellinus*).

oyandirma *s.* galvanizare.

oyandirmak *v.t.* a galvaniza.

oyandiruw *s.* galvanizare.

oyangan *adj.* galvanizat.

oyanmak *v.i.* a se galvaniza.

oyatilgan *adj.* galvanizat.

oyatilmak *v.i.* a se galvaniza.

oyatkan *s. (pol.)* elector; votant; alegător.

oyatmak *v.t.* a galvaniza.

oyatuw *s.* galvanizare.

oyatuw *s. (pol.)* alegeri; votare; scrutin.

oybergen *s. (pol.)* elector; votant; alegător.

oyberúw *s. (pol.)* alegeri; votare; scrutin. // • **oyberúwden geşirmek** a supune la vot. // • **aşık oyberúw** (*pol.*) vot deschis. • **oyberúwnúñ netiğesi** rezultatul votului. • **sırlı oyberúw** (*pol.*) vot secret.

oybîr *adj.* unanim.

oybîrlık *s.* unanimitate; unison.

oyda *adj.* abstract. // • **oyda ğürsetmek** a abstractiza.

oydagı *adj.* abstract.

oydagürsetilgen *adj.* abstract; abstractizat.

oydagürsetúw *s.* abstractizare; abstracție.

oydaki *adj.* abstract.

oydaş *adj.* tovarăș de idei. // • **oydaş toplantısı** cenanclu.

oydirmak *v.t.* 1. a determina să scobească; a determina să adâncească. 2. a determina să decupeze. 3. a determina să graveze; a determina să sculpteze.

oyerde *adv.* fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată. // • **kayerde aş oyerde baş** omniprezent.

oyğürsetken *s.* cugetător.

oyğürsetmesi *s.* reflecție; cugetare; gândire; meditație; speculație.

oyık 1. *adj.* scobit; adâncit. II. *s.* scobitură; cavitare; adâncitură; gaură. // • **haywan oyığı** vizuină; bârlog; culcuș.

oyikli *adj.* scobit; adâncit.

oyilgan *adj.* 1. scobit; adâncit. 2. decupat. 3. gravat; sculptat.

oyilim *s.* 1. (*fiz., mat.*) volum. 2. decupare. 3. scobitură; adâncitură. 4. gravură; sculptură.

oyilim-oyilim *adj.* decupat.

oyilma *s.* 1. decupare. 2. scobire; adâncire. 3. gravare; sculptare.

oyilmak *v.i.* 1. a se scobi; a se adânci. 2. a se decupa. 3. a se grava; a se sculpta.

oyiluw *s.* 1. decupare. 2. scobire; adâncire. 3. gravare; sculptare.

oyin *s.* 1. joc; joacă; sport. 2. amuzament; divertisment. 3. reprezentație artistică; piesă; spectacol. 4. interpretare; joc (*al unui actor*). 5. dans. 6. (*fig.*) șiretlic; tertip. // • **oyin bermek** a da spectacole; a da reprezentații. • **oyin oynatmak** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înșela; a-l păcăli. • **oyinga kelmek** a i se juca o festă; a fi păcălit. // • **boş oyin** (*sport*) scor alb. • **dama oyini** joc de dame. • **kaytarmalı oyin** (*sport*) revanșă. • **kelime oyini** joc de cuvinte. • **oyin arkadaşî** partener de joacă. • **oyin barabarlık man pîtî** meciul s-a terminat la egalitate. • **oyin bek eglendirúwğî edî** piesa a fost foarte amuzantă. • **oyin káatî** carte de joc. • **oyin kamirî** plastilină. • **oyin pîtî** piesa a fost jucată. • **oyin sahnesi** ring de dans. • **oyin ustasi** coregraf. • **oyinnî súygen** jucăuș. • **oyinnîñ birtaalanmasi/tekrari** (*sport*) rejucarea meciului. • **oyinnîñ sıpti temsili** premiera piesei. • **şatraş oyini** (*sport*) joc de șah. • **top oyinlari** (*sport*) jocuri cu mingea.

oyinbaz *s.* clovn.

oyindankaytmagan *adj.* tenace; insistent; stăruitor; perseverent; răbdător.

oyindankaytmama *s.* tenacitate; insistență; stăruință; perseverență; răbdare.

oyindankaytmaz *adj.* tenace; insistent; stăruitor; perseverent; răbdător.

oyingaakelúw *s.* festă; păcăleală;

renghi.
oyingakelgen *adj.* înșelat; păcălit.
oyingakelmegen *adj.* dejucat.
oyingakelmeme *s.* dejucare.
oyingak *s.* jucărie.
oyingî *s.* 1. (*sport*) jucător; sportiv. 2. dansator. 3. actor; actriță; interpret; artist. // •**beğerikli oyingî** actor talentat. •**şatraş oyingîsi** (*sport*) şahist.
oyingilik *I. adj.* artistic. *II. s.* actorie.
oyinhesabi *s.* (*sport*) scor. // •**barabarlık oyinhesabi** (*sport*) scor egal.
oyinsizgağisi *s.* coregraf.
oyinsizgaşi *I. adj.* coregrafic. *II. s.* coregrafie.
oyintişi *s.* (*sport*) ofsaid.
oyki *s.* nuvelă.
oykiği *s.* nuvelist.
oykiğilik *s.* nuvelistică.
oylan *s.* votant; ratificator.
oylama *s.* votare; scrutin; ratificare.
oynamadan *adv.* cum o fi; la întâmplare; pe dibuite; alandala.
oynamak *v.t.* a vota; a ratifica. // •**oylap tapmak** a inventa.
oylan *adj.* votat; ratificat; dezbătut; deliberat.
oylanmak *v.i.* a fi votat; a fi ratificat; a fi gândit; a se dezbate; a se delibera.
oylap-şığargan *s.* descoperitor; inventator.
oylap-tabılğan *adj.* descoperit; inventat.
oylap-tapkan *adj.* inventator; inventiv.
oylaşık *adj.* deliberativ.
oylaşım *s.* dezbaterie; deliberare.
oylaşma *s.* dezbaterie; deliberare.
oylaşmak *v.t.* a dezbate; a delibera.
oylaşuw *s.* dezbaterie; deliberare.
oylaw *s.* votare; scrutin; ratificare.
oylik *s.* (*geogr.*) oază; limbă de pământ.
oyma *s.* 1. scobire; adâncire. 2. decupare. 3. gravare; sculptare. 4. xilografie. // •**oyma kalemî** daltă. •**oymali pantof** pantofi decupați.
oymağî *s.* xilograf.
oymağilik *s.* xilografie.
oymak *s.* degetar.
oymak *v.t.* 1. a grava; a sculpta. 2. a decupa. 3. a scobi; a adânci.
oymakoti *s.* (*bot.*) degetariță; degetel (*lat.*, *Digitalis ambigua*).
oymakoti, ğūnlî *s.* (*bot.*) degetel-lânos (*lat.*, *Digitalis lanata*).
oymakoti, kırmızı *s.* (*bot.*) degetel-roșu (*lat.*, *Digitalis purpurea*).
oymakşık *s.* (*dim.*) degetar micuț.
oymaşık *s.* (*dim.*) degetar micuț.
oyna *s.* oină.
oynagan *I. adj.* nestabil; instabil. *II. s.* jucător; dansator. // •**ata-tuta oynama** jonglerie.
oynaganmerkezli *adj.* (*mat.*) excentric.
oynaganmerkezlik *s.* (*mat.*) excentricitate.
oynak *I. adj.* 1. (*fiz.*) mobil. 2. (*d. oameni*) inconstant; nestatornic; schimbător; instabil. 3. (*d. femei*) ușuratică; frivolă. 4. jucăuș; neastâmpărat; zburdalnic; ştrengar. *II. s.* (*anat.*) articulație. // •**oynak yeri** (*anat.*) încheietură.
oynak súyegî *s.* (*anat.*) patelă; rotulă.
oynaklagan *adj.* jucăuș.
oynaklamak *v.i.* a se juca; a se distra.
oynaklaşmak *v.i.* a flirta.
oynaklaşuw *s.* flirt.

oynaklaw *s.* joc; joacă; distracție.
oynaklawgi *adj.* distractiv.
oynaklık *s.* 1. (*fiz.*) mobilitate. 2. (*fig.*) inconstanță; nestatornicie; instabilitate. 3. (*fig.*) nehotărâre; nesorozitate. 4. frivolitate. 5. neastâmpăr; zburdalnicie; ştrengărie.
oynalmak *v.i.* 1. a fi jucat; a se interpreta. 2. a fi periclitat. 3. (*sport*) a fi jucat; a fi practicat; a se disputa.
oynama *s.* joacă; joc; distracție.
oynamagan *adj.* imobil; imobilizat; ținut.
oynamak *A. v.i.* a se juca; a se distra. *B. v.t.* 1. (*d. actori*) a juca; a interpreta. 2. (*sport*) a juca; a practica; a disputa. 3. (*fig.*) a periclita; a se juca cu...; // •**ata-tuta oynamak** a jongla. •**ateş men oynamak** a se juca cu focul; a-și asuma un mare risc. •**barut man oynamak** a se juca cu focul. •**başında kızı oynamak** a-i juca cuiva ochii în cap. •**ğer ğerinden oynamak** a se cutremura pământul. •**şatraş oynamak** a juca şah. •**şekirip oynamak** a se zbengui. •**tabla oynamak** a juca table. •**top oynamak** (*sport*) a juca fotbal. •**vals oynamak** a valsa. •**voley oynamak** a juca volei. •**yerinden oynamak** a se scrânti; a se luxa. // •**búğún ne filmler oynay?** ce filme rulează astăzi?; •**ĝenábisi şatraş oynay** dumnealui joacă şah. •**kaysi takimler oynay?** ce echipe joacă astăzi?; •**o ózín sawlugi man oynay** el se joacă cu sănătatea sa. •**oynamak zamanı** timp de joacă.
oynamama *s.* imobilitate; imobilizare; ținuire.
oynaş *s.* iubit; iubită; drag.
oynaşmak *v.i.* 1. a se juca împreună; a se zbengui; a se hărjoni. 2. a flirta. // •**túrtúşup/iteşip oynaşmak** a se hărjoni.
oynaşuw *s.* 1. joacă laolaltă; zbunguială; hărjoneală. 2. flirt.
oynatılğan *adj.* păcălit.
oynatılmak *v.i.* a se păcăli.
oynatkan *adj.* înșelător; amăgitor.
oynatma *s.* păcălire. // •**el-kol oynatması** gest; gesticulare.
oynatmak *v.t.* 1. a determina să joace. 2. (*fiz.*) a deplasa din loc; a mișca din loc. 3. (*fig.*) a păcăli; a trage pe sfoară. // •**akılın oynatmak** a-și pierde mințile; a înnebuni. •**el-kol oynatmak** a da din mâini; a gesticula. •**kışı oynatmak** a purta lumea pe degete; a înșela oamenii. •**kóz-kaş oynatmak** a arunca ocheade; a face cuiva cu ochiul; a-și da ochii peste cap. •**oyın oynatmak** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înșela; a-l păcăli. •**parmagında oynatmak** a juca pe cineva pe degete.
oynatmama *s.* imobilizare; ținuire.
oynatmamak *v.t.* a imobiliza; a ținui; a nu mișca; a determina să nu joace. // •**kılın oynatmamak** a nu-și mișca un fir de păr; a încremeni; a înlemni.
oynatuw *s.* păcălire.
oynatuwgi *adj.* amăgitor.
oynaw *s.* joacă; joc; distracție.
oy-oydan *adv.* din potecă în potecă.
oysemen *conj.* pe când; în timp ce; când colo; în realitate; de fapt.
oyşık *s.* (*dim.*) cărăruie; potecuță.

oyustası *s.* cugetător; gânditor.
oyuw *s.* 1. scobire; adâncire. 2. decupare. 3. gravare; sculptare.
oyuwgi *s.* sculptor; gravor.
oyuwğuluk *s.* sculptură; gravură.
oyuwli *adj.* 1. scobit; adâncit. 2. decupat. 3. gravat; sculptat.
oyyantması *s.* sugestie.
ozaman *adv.* atunci.
ozan *s.* 1. rapsod; bard; trubadur; menestrel; talmăci. 2. poet.
ozgarılğan *adj.* condus; petrecut; însoțit; călăuzit.
ozgarılmak *v.i.* a fi condus; a fi petrecut; a fi însoțit; a fi călăuzit.
ozgarmak *v.t.* a conduce; a petrece; a însoți; a călăuzi. // •**sápirlerni ozgarsañiz!** vă rugăm să conduceți oaspeții!
ozgaruw *s.* conducere; petrecere; însoțire; călăuzire.
ozgaruwgi *s.* conducător; însoțitor; călăuzitor.
ozılğan *adj.* întrecut; depășit.
ozılmak *v.i.* a fi întrecut; a fi depășit.
ozilmaz *adj.* neîntrecut.
ozış *s.* 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (*sport*) partidă; joc; meci. // •**bayrak ğaldama ozışlari ertelendi** probele de ștafetă la înot s-au amânat. •**bayrak ozışı** (*sport*) ștafetă. •**biçiklela ozışı** (*sport*) cursă de ciclism. •**dak ozışlari** (*sport*) discipline alpine. •**ğaldaw ozışı** (*sport*) competiția de înot. •**ğelkeñ ozışı** (*sport*) regata de vele. •**gyülle atma ozışı** (*sport*) aruncarea greutății. •**kırde atma ozışı** (*sport*) aruncarea discului. •**mızrak atma ozışı** (*sport*) aruncarea sulitei. •**olimpiya ozışlari** olimpiadă. •**şekiş atma ozışı** (*sport*) aruncarea ciocanului.
ozışğuzeli *adj.* miss; regină a frumuseții.
ozışkan *s.* concurent; competitor.
ozışma *s.* 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (*sport*) partidă; joc; meci.
ozışmak *v.i.* 1. a se întrece; a se depăși reciproc. 2. a concura.
ozışuw *s.* 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (*sport*) partidă; joc; meci.
ozışuwgi *s.* concurent; competitor.
ozma *s.* întrecere; depășire.
ozmak *v.t.* a întrece; a depăși. // •**ozmak yasak** depășirea interzisă.
ozon *s.* ozon.
ozonlaşkan *adj.* ozonizat.
ozonlaşma *s.* ozonizare.
ozonlaşmak *v.i.* a se ozoniza.
ozonlaştırmak *s.* ozonizare.
ozonlaştırmak *v.t.* a ozoniza.
ozonli *adj.* cu ozon; ozonizat.
ozonlaştıruw *s.* ozonizare.
ozonlaşuw *s.* ozonizare.
ozuw *s.* întrecere; depășire.

Ó

óbek s. grămadă; morman; stivă; movilă.

óbet I. *adj. (anat.)* pectoral; piept. **II.** s. (*anat.*) piept; sân; mamelă.

óbetşik s. (*anat.*) mamelon; sfârc.

óbetuşı s. (*anat.*) mamelon; sfârc.

óbiy s. (*dim.*) pupic.

óbılgen *adj.* sărutat; pupat.

óbılmek *v.i.* a fi sărutat; a fi pupat.

óbış s. sărut; sărutare; pup.

óbışmek *v.i.* a se săruta; a se pupa.

óbúw s. sărutare; pup.

ódef/ódew s. **1.** sarcină; datorie; obligație. **2.** (*școl.*) temă.

ódeflí/ódewlí *adj.* însărcinat; imputernicit (*cu o misiune*).

ódegen s., *adj.* plătitor.

ódek s. (*anat.*) esofag.

ódeleğek *adj.* de plătit; plătibil; scadent.

ódelgen *adj.* plătit; achitat. // **•ódelgen ğeñkşı** (*mil.*) mercenar.

ódelmek *v.i.* a se plăti; a se achita.

ódeme s. **1.** plată; achitare. **2.** amortizare; rambursare. **3.** plată; despăgubire. // **•ódeme tartması** balanță de plăți. **•ódeme wakiti** (*fin.*) scadență.

ódemek *v.t.* **1.** a plăti; a achita. **2.** a plăti; a despăgubi. **3.** (*econ.*) a amortiza. // **•kaytarıp ódemek** a rambursa. **•taksit men ódemek** a plăti în rate. **•zahmetin ódemek** a-i plăti osteneala; a-l răsplăti; a-l retribui. **•zararin ódemek** a-i achita prejudiciul; a-l despăgubi. // **•hemen ódiyğekmen** plătesc imediat.

•kasaga ódeñiz! plățiți la casă!; **•kımge ódemem lázım?** cui trebuie să plătesc?; **•satuwğuga ódeñiz!** plățiți vânzătorului!; **•şúndı ódiyğek bolaman** doresc să plătesc acum.

ódemelı *adj.* rambursabil.

ódenek s. indemnizație; alocație.

ódentı s. cotizație.

ódetılgen *adj.* taxat; făcut să plătească; executat.

ódetme s. taxare; punere la plată; executarea debitorilor.

ódetmek *v.t.* a taxa; a face să plătească; a executa debitori.

ódewğı s. platnic; plătitor.

ódıl s. premiu; recompensă.

ódılberúw s. premiere.

ódıllı *adj.* premiat; recompensat.

óf *interj.* of!; uf!

ófke s. **1.** furie; mânie; ciudă. **2.** (*anat.*) plămân. **3.** (*med.*) tuberculoză; ftizie; oftică.

ófkeğı *adj.* coleric.

ófkelenđirmek *v.t.* a înfuria; a mânia; a supăra.

ófkelenđırúwğı *adj.* supărător.

ófkelenewuygan *adj.* supărăcios; arțăgos; irascibil.

ófkelenewuyma s. nervozitate; arțăg; irascibilitate.

ófkelenewuyuw s. nervozitate; arțăg; irascibilitate.

ófkelenen *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** (*med.*) tuberculos; ftizic; ofticos.

ófkelenme s. furie; mânie; ciudă; supărare; indignare; revoltă.

ófkelenmek *v.i.* a se înfuria; a se mânia; a se supăra.

ófkeli *adj.* **1.** înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. **2.** (*med.*) tuberculos; ftizic; ofticos.

ófkeotı s. (*bot.*) pulmonariță; plămânărică; cuscrișor; mierea-ursului (*lat., Pulmonaria officinalis*).

ófkesız *adj.* fără mânie; fără furie; fără ciudă.

ógıne *postp.* dinaintea; în fața. // **•ógıne şıgılğan** întâmpinat.

óğinetúşılgen *adj.* călăuzit.

ógıt s. sfat; povață; învățătură.

ógıtlemek *v.t.* a sfătui; a povățui.

ógıtlı *adj.* sfătuit; povățuit.

ógıtşı s. sfătuitoar; povățuitoar.

ógıy *adj.* **1.** vitreg. **2.** de pripas. // **•ógıy ana** mamă vitregă. **•ógıy baba** tată vitreg. **•ógıy kardaş** frate vitreg.

ógıylık s. vitregie.

ógıysıregen *adj.* nostalgic; stingher.

ógıysıreme s. nostalgie; dor; stinghereală.

ógıysıremek *v.i.* a se simți străin; a-i fi dor; a se simți stingher.

ógız s. **1.** bou. **2.** (*astr.*) zodia taurului. // **•ógız yerine salmak** a lua pe cineva de bou. // **•ógız arabasınday** (*d. oameni*) lent; foarte încet. **•ógız yılı** (*cron.*) anul bouului (*conform vechiului calendar tătăresc*). **•ógızniñ ógızı** bou boilor.

ógızdıy *adv.* ca bou; de-a-n boulea. // **•ógızdıy ókırmek** a urla ca un bou. **•ógızdıy şalışmak** a munci ca un bou.

ógızğe *adv.* ca bou; de-a-n boulea. // **•ógızğe ókırmek** a urla ca un bou.

ógızı, ğubar s. (*zool.*) bou-moscat (*lat., Ovis moschatus*).

ógızı, zebu- s. (*zool.*) zebu (*lat., Bos indicus*).

ógız-kómbelęi s. (*bot.*) gogoasă; răsuflătoare-pământului (*lat., Lycoperdon bovista*).

ógızkózi s. (*bot.*) margaretă; mărgărită; ochiul-boului (*lat., Chrysanthemum leucanthemum; Tanacetum leucanthemum*).

ógızlık s. **1.** grosolănie; bădărănie; impolitețe; indecență. **2.** agresivitate.

ógız-moyinli-aynak s. (*orn.*) ibis amazonian (*lat., Theristicus caudatus*).

ógız-moyinli-ibis s. (*orn.*) ibis amazonian (*lat., Theristicus caudatus*).

ógızşik s. (*dim.*) boușor; bou; boulean.

ók **I.** *postp.* din față; dinaintea; din față. **II.** s. partea din față; partea de dinainte; față. // **•ógın almak** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a o lua înainte. **•ógın kesmek** a intercepta; a tăia calea; a tălhări. // **•ók sıra** rândul din față. **•ók yagı** partea de dinainte.

ókınış s. regret; căință; remușcare;

vaiet; văicăreală.

ókınışlı *adj.* regretabil; cu regret.

ókınme s. regret; căință; remușcare; vaiet; văicăreală.

ókınmek *v.i.* a regreta; a se căi; a avea remușcări; a se plânge; a se văita; a se văicări.

ókınıw s. regret; căință; remușcare; vaiet; văicăreală.

ókınıwğı *adj.* regretabil.

ókıre-ókıre *adv.* cu strigăte; cu țipete. // **•ókıre-ókıre ğilamak** a plânge în hohote.

ókırme s. **1.** zbierăt; țipăt; urllet; chiot. **2.** răget.

ókırmek *v.i.* **1.** a zbiera; a țipa; a urla; a chiui. **2.** a rage. // **•ógızğe/ógızdıy ókırmek** a urla ca un bou.

ókırtmek *v.t.* **1.** a determina să zbiere; a determina să țipe. **2.** a determina să ragă.

ókırtúwğı s., *adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; ațâțător.

ókırúw s. **1.** zbierăt; țipăt; urllet; chiot. **2.** răget.

ókke *adv.* spre înainte.

ókse s. **1.** (*fig.*) momeală; ademenire. **2.** clei.

ókseleme s. înclieiere; ademenire.

ókselemek *v.t.* a înclieia; a ademeni.

ókselengen *adj.* înclieiat; ademenit.

ókselenmek *v.i.* a se înclieia; a se ademeni.

ókselewğı *adj.* ademenitor.

ókselı *adj.* **1.** (*fig.*) momit; ademenit. **2.** înclieiat. **3.** cleios.

óksı s. tăciune; cărbune.

óksır *interj.* hapiul!

óksırık s. (*med.*) tuse.

óksırme s. (*med.*) strănut; tuse.

óksırmek *v.i.* a strănuta; a tuși. // **•ğútkúrúp óksıremen** strănut și tușesc.

óksız s., *adj.* orfan.

óksızlık s. viață de orfan; vitregie. // **•balalıktan óksızlıkniñ aşşı daamın tattı** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan. **•tuyum óksızlığı** (*med.*) anestezie.

óksóz s. prefață; cuvânt înainte; introducere.

ókşe s. **1.** toc (*la pantofi*). **2.** (*anat.*) călcâi. // **•ókşe parşası** flec.

ókşelı *adj.* cu toc (*la pantofi*). // **•ókşelı pantof** pantofi cu toc.

ókşesız *adj.* fără toc (*la pantofi*).

ókşelı-selbe s. (*bot.*) cinsteț; lăpuș; jale-cleioasă; salvie-cleioasă (*lat., Salvia glutinosa*).

ókseotı s. (*bot.*) vâsc (*lat., Viscum album*).

ókseotı, meşe- s. (*bot.*) vâsc-de-stejar; mărgăritar (*lat., Loranthus Europaeus*).

ókseotı-sayragı s. (*orn.*) sturz de vâsc (*lat., Turdus viscivorus*).

óksırıkotı s. (*bot.*) podbal; ropan (*lat., Tussilago farfara*).

óksız-şulluk s. (*orn.*) becațină solitară (*lat., Gallinago solitaria*).

óktakı s. (*gram.*) prepoziție.

óktakılı *adj.* (*gram.*) prepozițional.

ókte *adv.* în față; înainte. // **•ókte turganlar** notabilitate; fruntaș.

ókteğı *adj.* de față.

ókteki *adj.* de față.

óktem *adj.* semeț; trufaș; mândru; falnic.

óktemlik s. semeție; trufie; mândrie; fălnicie.

ókten *adv.* din față; anticipat.

óleğeklí *adj.* muritor.
ólgen *adj.* răposat; mort; muritor. // **•ólgenlerniñ** *yúzdesi* mortalitate. **•ópkenen ólgen** a murit de tuberculoză.
ólgensoñ *adj.* după moarte; post mortem.
ólí **I.** *adj.* mort; cadaveric; neînsufletit; mortuar. **II.** s. mort; cadavru. // **•ólí tıl** limbă moartă. **•yari tırı, yari ólí** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
ólídiy *adj.* cadaveric.
ólíkana s. morgă.
ólím s. moarte; sucombare. // **•ólím dereğesi** rata mortalității. **•ólím fayızı** mortalitate. **•ólím ğezası** (*jur.*) pedeapsa cu moartea. **•ólím gibí úrkútken** macabru. **•ólím sebebí** cauza morții. **•ólím tewúkesi** data decedului.
•ólímden burun înainte de moarte. **•ólímden soñra basılgan** postum. **•tabiy/tuwa ólím** moarte naturală.
ólímdensoñ *adj.* după moarte; post mortem.
ólímdenuyandıruw s. reînviere.
ólímdenuyangan *adj.* reînviat.
ólímdenyangan *adj.* reînviat.
ólímdenyantuw s. reînviere.
ólímġi *adj.* ucigător. // **•ólímġi kastalík** boală ucigătoare.
ólím-kalím *adj.* vital; pe viață și pe moarte. // **•ólím-kalím talaşması** luptă pe viață și pe moarte.
ólímlí *adj.* muritor. // **•dúniya ólímlí** lumea e muritoare.
ólímsız *adj.* etern; nemuritor.
ólímsızleşken *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsızleşme s. eternizare; imortalizare.
ólímsızleşmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ólímsızleştirilgen *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsızleştirilmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ólímsızleştirmek *v.t.* a eterniza; a imortaliza.
ólímsızleştirúw s. eternizare; imortalizare.
ólímsızleştirúwlı *adj.* eternizat; imortalizat.
ólímsızlık s. eternitate; nemurire.
ólínmek *v.i.* a se muri.
ólímeden *adv.* înainte de moarte; ante mortem.
ólimeğenşık *adv.* înainte de moarte; ante mortem.
ólímek *v.i.* **1.** a muri; a sucomba (*și fig.*). **2.** (*d. plante*) a se ofili; a se veșteji; a se trece; a muri. **3.** a ieși din uz; a nu mai fi la modă; a trece. // **•aştan ólmek** a muri de foame. **•eğeli men ólmek** a muri de moarte bună. **•kúlmekten ólmek** a se prăpădi de răș. // **•ğaşlay ólıp ketti** a murit de tânăr.
ólímez *adj.* nemuritor; nepieritor. // **•ólímez ğır** cântec nemuritor.
ólímezlik s. nemurire. // **•ólímezlik suwı** elixir.
ólímezşeseşek s. (*bot.*) siminoc; imortelă (*lat., Helichrysum arenarium*).
ólímezşeseşek, sari- s. (*bot.*) imortelă-galbenă (*lat., Helichrysum orientale*).
ólímez-tegenek s. (*bot.*) ghimpe-pădureț (*lat., Ruscus aculeatus*).
ólímykalır *adj.* nemuritor; nepieritor.

ólímykalma s. nemurire.
ólímykaluw s. nemurire.
ólşe s. măsură; mărimă. // **•ólşesin almak** a-i lua măsura; a-l măsura. // **•uzunluk ólşesi** măsură de lungime.
ólşéaluw s. măsurare.
ólşek s. **1.** baniță; dublă (*la grâu etc.*). **2.** (*mat., geogr.*) scară. **3.** măsură; mărimă.
ólşelealmaz *adj.* incalculabil.
ólşelgen *adj.* **1.** măsurat. **2.** măsurabil.
ólşelme s. măsurare.
ólşelmek *v.i.* a fi măsurat; a se măsura.
ólşelmez *adj.* nemăsurabil; incomensurabil.
ólşelmykalır *adj.* incalculabil; incomensurabil; nemăsurabil.
ólşeme s. **1.** măsurare; dimensionare; etalonare. **2.** (*fig.*) cântărire; estimare. **3.** (*fig.*) moderare; cumpătare; ponderare; temperare; înfrânare. // **•alan ólşemesi** măsurarea suprafeței. **•ólşeme şeriti** ruletă.
ólşemek *v.t.* **1.** a măsura; a dimensiona; a etalona. **2.** (*fig.*) a cântări; a estima. **3.** (*fig.*) a modera; a cumpăta; a pondera; a tempera; a înfrâna. // **•ólşep pişmek** a măsura înainte de a croi; a măsura și a croi; a cumpăni. // **•ólşep pişmegen** nesăbuit.
ólşep-pişilgen *adj.* măsurat; cumpănit; chibzuit.
ólşep-pişúw s. măsurare; cumpănire; chibzuire.
ólşetmek *v.t.* **1.** a face să măsoare; a face să dimensioneze; a determina să etaloneze. **2.** (*fig.*) a face să cântărească; a determina să estimeze. **3.** (*fig.*) a face să modereze; a determina să fie cumpătat; a face să pondereze; a determina să tempereze; a face să înfrâneze.
ólşew s. **1.** măsurare; mărimă; dimensiune; etalon. **2.** cumpătare; moderație. **3.** (*în producție*) normă. // **•ólşewun aşmak** a întreci măsura. // **•bır ólşewgeşik** într-o oarecare măsură. **•ne ólşewde?** în ce măsură? **•ólşew birimi** unitate de măsură. **•ólşewden ziyade** peste măsură. **•sert ólşewler** măsuri severe.
ólşewgekelgen *adj.* măsurabil.
ólşewgekelmez *adj.* nemăsurabil.
ólşewleme s. măsurare; dimensionare; etalonare.
ólşewlemek *v.t.* a măsura; a dimensiona; a etalona.
ólşewlı *adj.* **1.** măsurat; etalonat; dimensionat. **2.** (*fig., d. oameni*) moderat; cumpătat; ponderat; temperat; înfrănat.
ólşewlúk s. moderație; cumpătare; ponderare; temperare; înfrânare.
ólşewsız *adj.* fără măsură; nechibzuit; nesocotit; necugetat; necumpătat; nesăbuit.
ólşewsızlık s. lipsă de măsură; nesocotință; nechibzuință; necugetare; necumpătare; nesăbuiță.
ólşı s. măsură; etalon; dimensiune (*și mat.*).
ólşım s. **1.** măsurătoare; măsurare. **2.** calcul final; rezultat.
ólşımleme s. judecare; socotire; calculare.
ólşımlemek *v.t.* **1.** a judeca; a socoti; a calcula. **2.** a estima; a aprecia.

ólúw s. moarte; sucombare.
ólúwġi *adj.* muritor.
Ómer s. (*antrop. m., arab.*) "Viață"; "Existență".
ómıldırık s. armură; platoșă; zale; cuirasă; pieptar.
ómıldırıklı *adj.* împlătoșat; înzăuat; cuirasat; blindat.
ómır s. viață; existență. // **•ómır sürmek** a-și duce traiul; a-și petrece viața; a trăi. **•ómırın geşirmek** a-și duce traiul; a-și petrece viața; a trăi. **•yaman ómır sürmek** a nu-i fi casa casă și masa masă. // **•Alla(h) uzun ómır bersin!** să vă dea Domnul viață îndelungată!; **•ómır uzunlugı** longevitate. **•ómır bolgan kadar** atât cât are de trăit; toată viața. **•ómırın kalk úşún berdi** și-a dat viața pentru popor. **•ómırnıñ kızı** toamna vieții. **•ótken ómır** antecedent. **•tabiy ómır** viață normală. **•uzun ómır yaşama** longevitate. **•uzun ómırler!** la mulți ani!; viață îndelungată!; **•uzun ómırler!** viață îndelungată!; la mulți ani!;
ómırbılığısı s. biolog.
ómırbılımi **I.** *adj.* biologic. **II.** s. biologie.
ómırbılımlı *adj.* biologic.
ómırge *adv.* toată viața; pe viață.
ómırġoli **I.** *adj.* biografic. **II.** s. biografie; curriculum vitae.
ómırġolli *adj.* biografic.
ómırinde *adv.* în viața lui. // **•ómırinde eşitmek** a auzi în viața lui; a pomeni. **•ómırinde kórmek** a vedea în viața lui; a pomeni.
ómırindeeşıtlmegen *adj.* nemaipomenit; extraordinar; nemaivăzut; nemaiauzit; nemaîntâlnit.
ómırindekórlmegen *adj.* nemaipomenit; extraordinar; nemaivăzut; nemaiauzit; nemaîntâlnit.
ómırkimiya s. biochimie.
ómırkimiyaġı s. biochimist.
ómırkúre s. biosferă.
ómırlık s. nemurire.
ómırsız *adj.* cu viață scurtă; instabil.
ómırsızlık s. instabilitate.
ómırsızgali *adj.* biografic.
ómırsızgasi **I.** *adj.* biografic. **II.** s. biografie.
ómırtamırı s. (*bot.*) ginseng; rădăcina-vieții (*lat., Panax ginseng*).
ónder **I.** *adj.* înalt; grandios; măreț; magnific; suprem. **II.** s. **1.** lider; conducător. **2.** (*geogr.*) munte; înălțime.
ónderlık s. **1.** (*geogr.*) înălțime; munte. **2.** grandoare; măreție; supremație.
ónem s. importanță; însemnătate; atenție. // **•ónem bermek** a acorda importanță. **•ónem kazanmak** a căpăta importanță. // **•ónemi yok** n-are importanță.
ónemli *adj.* important; însemnat. // **•bek ónemli** foarte important.
ónemsız *adj.* neimportant; lipsit de importanță; lipsit de însemnătate.
ónerge s. motiune; memorandum.
ónerilgen *adj.* propus; oferit; recomandat.
ónerme s. **1.** propunere; ofertă; recomandare. **2.** (*gram.*) propoziție. **3.** (*fil.*) teoremă.
ónermek *v.t.* a propune; a oferi; a

recomanda.

ónsen s. (la şa) oblânc.

ópke s. 1. furie; mânie; ciudă. 2. (anat.) plămân. 3. (med.) tuberculoză; ftizie; oftică. // •**dak kadar ópke** *bar* am o supărare cât un munte. •**ópke** *den ólgen* a murit de tuberculoză.

ópkegí adj. coleric.

ópkelendírmek v.t. a înfuria; a mânâ; a supăra.

ópkelendíruwgi adj. supărător.

ópkelenewuygan adj. supărăcios; arțăgos; irascibil.

ópkelenewuyma s. nervozitate; arțag; irascibilitate.

ópkelenewuyw s. nervozitate; arțag; irascibilitate.

ópkelengen adj. 1. înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. 2. (med.) tuberculos; ftizic; ofticos.

ópkelenme s. furie; mânie; ciudă; supărare; indignare; revoltă.

ópkelenmek v.i. a se înfuria; a se mânâ; a se supăra. // •**şalt ópkelengen** coleric.

ópkelí adj. 1. înfuriat; furios; înciudat; mânios; supărat; indignat; revoltat. 2. (med.) tuberculos; ftizic; ofticos.

ópkesíz adj. fără mânie; fără furie; fără ciudă.

ópme v.t. a săruta; a pupa. // •**awuzundan ópme** a-i da cuiva o gură; a-l săruta pe gură. •**etek ópme** a săruta poalele; a se linguşi. •**kol ópme** a săruta mâna.

ór adv. sus.

órde adv. sus; pe partea superioară; deasupra.

órdegí adj. care este sus; care este deasupra.

órdegí, Afrika-Muruní- s. (orn.) rață de Cap; sarselă de Cap (lat., *Anas capensis*).

órdegí, Amazon- s. (orn.) rață braziliană; rață amazoniană (lat., *Amazonetta brasiliensis*).

órdegí, Amerika- s. (orn.) rață leșească (lat., *Cairina moschata*).

órdegí, Baykal- s. (orn.) rață mică de Baikal (lat., *Anas formosa*).

órdegí, Filipin- s. (orn.) rață filipineză (lat., *Anas luzonica*).

órdegí, ғаз- s. (orn.) rață porumbacă (lat., *Marmaronetta angustirostris*).

órdegí, Islant-altinkóz- s. (orn.) rața lui Barrow (lat., *Bucephala islandica*).

órdegí, kara-Amerika- s. (orn.) rață neagră americană (lat., *Melanitta nigra americana*).

órdegí, kara-kózlí-deńíz- s. (orn.) eider roșcat (lat., *Polysticta stelleri*).

órdegí, kózıldíríklí-deńíz- s. (orn.) eider cu ochelari (lat., *Somateria fischeri*).

órdegí, kral-deńíz- s. (orn.) eider regal (lat., *Somateria spectabilis*).

órdegí, kúrekşi-Afrika-Muruní- s. (orn.) rață lopătar de Cap (lat., *Anas smithii*).

órdegí, kúrekşi-Awustraliye- s. (orn.) rață lopătar australiană (lat., *Anas rhynchotis*).

órdegí, puna-Amazon- s. (orn.) rață puna sud-americană (lat., *Anas puna*).

órdegí, şıgíruwgi-Amerika- s. (orn.) rață fluierătoare americană (lat., *Anas americana*).

órdegí, siradan-deńíz- s. (orn.) eider (lat., *Somateria mollissima*).

órdegí, yeşil-kanatlı-Amerika- s. (orn.) rață cu aripă verde americană (lat., *Anas crecca carolinensis*).

órdek s. (orn.) rață (lat., *Anas platyrhynchos domesticus*). // •**órdek balası/bıǵısı** rătușcă; boboc de rață. •**órdek etí** carne de rață.

órdek, ak-başlı- s. (orn.) rață cu cap alb (lat., *Oxyura leucocephala*).

órdek, ak-pişki- s. (orn.) ferestraș mic (lat., *Mergus albellus*).

órdek, ak-yúzlí- s. (orn.) rață cu obraz alb (lat., *Bucephala albeola*).

órdek, ak-yúzlí-kıl-kuyrukli- s. (orn.) rață cu obrazul alb (lat., *Anas bahamensis*).

órdek, alaşa- s. (orn.) rață pătată (lat., *Anas flavirostris*).

órdek, altinkóz- s. (orn.) rață sunătoare (lat., *Bucephala clangula*).

órdek, boz- s. (orn.) rață pestriță (lat., *Anas strepera*).

órdek, gúmúş- s. (orn.) rață argintie (lat., *Anas versicolor*).

órdek, kadife- s. (orn.) rață catifelată (lat., *Melanitta fusca*).

órdek, kalpaklı-pişki- s. (orn.) ferestraș cu glugă (lat., *Mergus cucullatus*; *Lophodytes cucullatus*).

órdek, kara- s. (orn.) rață neagră (lat., *Melanitta nigra*).

órdek, kara-başlı- s. (orn.) rață cu cap negru (lat., *Heteronetta atricapilla*).

órdek, kawerengi- s. (orn.) rață brună (lat., *Anas rubripes*).

órdek, kekeşli-pişki- s. (orn.) ferestraș moțat (lat., *Mergus serrator*).

órdek, kestanerengi- s. (orn.) rață castanie (lat., *Anas castanea*).

órdek, kişkene- s. (orn.) rață mică (lat., *Anas crecca*).

órdek, kılkuyruk- s. (orn.) rață sulțar (lat., *Anas acuta*).

órdek, kırmızı-ğagáalı- s. (orn.) rață cu cioc roșu (lat., *Anas erythrorhynchos*).

órdek, kızıl-kúrekşi- s. (orn.) rață lopătar roșie (lat., *Anas platalea*).

órdek, kızıl-sírtli- s. (orn.) rață cu spinare roșie (lat., *Callonetta leucophrys*).

órdek, końgır- s. (orn.) rață roșcată jamaicană (lat., *Oxyura jamaicensis*).

órdek, kuruldawgi- s. (orn.) rață cărâitoare (lat., *Anas querquedula*).

órdek, kúrekşi- s. (orn.) rață lingurar (lat., *Anas clypeata*; *Spatula clypeata*).

órdek, mawı-kanatlı- s. (orn.) rață cu aripă albastră (lat., *Anas discors*).

órdek, oraklı- s. (orn.) rață mică siberiană (lat., *Anas falcata*).

órdek, pamuk- s. (orn.) rață mică de bumbac (lat., *Nettapus coromandelianus*).

órdek, pişki- s. (orn.) ferestraș mare; bodărlău cu ferăstrău (lat., *Mergus merganser*).

órdek, şakabaz- s. (orn.) rață arlechin (lat., *Histrionicus histrionicus*).

órdek, şıgíruwgi- s. (orn.) rață fluierătoare europeană (lat., *Anas penelope*).

órdek, sarı-ğagáalı- s. (orn.) rață cu cioc galben (lat., *Anas undulata*).

órdek, tarak- s. (orn.) rață pieptene (lat., *Sarkidiornis sylvicola*).

órdek, tel-kuyrukli- s. (orn.) rață de ghețuri (lat., *Clangula hyemalis*).

órdek, tolarengi- s. (orn.) rață cărâmie (lat., *Anas cyanoptera*).

órdek, yeşilbaş- s. (orn.) rață mare (lat., *Anas platyrhynchos*).

órdekí adj. care este sus; care este deasupra.

órdekileríndiy adv. ca cele de mai sus.

órdek-kerdemesí s. (bot.) brâncuță; rapiță-sălbatică (lat., *Nasturtium palustre*).

órdekmurun s. (zool.) ornitorinc (lat., *Ornithorhynchus anatinus*).

órdek-teresí s. (bot.) brâncuță; rapiță-sălbatică (lat., *Nasturtium palustre*).

órden adv. de sus; dinspre partea superioară.

óre s. (med.) urticarie.

óreke s. furcă de tors; crăcan; cracă ramificată.

óren s. ruină; dărâmtură (şi fig.).

óreñge s. (zool.) rinocer (lat., *Rhinoceros*).

óreñgebógek s. (ent.) băligar-cu-corn; caraban; nasicorn (lat., *Oryctes nasicornis*).

óreñgekuş s. (orn.) pasărea-rinocer; corbul cu corn (lat., *Bucorvus abyssinicus*).

óreñgekuş, boz- s. (orn.) pasărea rinocer toko cenușie (lat., *Tockus nasutus*).

óreñge-tezíksí s. (ent.) caraban; nasicorn; băligar-cu-corn (lat., *Oryctes nasicornis*).

órf s. obicei; datină.

órfiy adj. strămoșesc; din datină.

órge adv. în sus; spre partea superioară.

órgí s. 1. împletire; împletitură. 2. (anat.) plex.

órgín adj. organizat; orânduit.

órgít s. organizație. // •**sindikát órgítí** organizație de sindicat.

órgítleme s. organizare.

órgítlemek v.t. a organiza.

órgítlengen adj. organizat.

órgítlenmek v.i. a se organiza.

órgítli adj. organizat.

órgítsí s. organizator.

óri s. construcție; clădire.

óríngen adj. croșetat; împletit; tricotat.

órílmek v.i. a fi împletit; a fi tricotat; a fi croșetat.

óрім s. împletitură; obiect tricotat; obiect croșetat. // •**şaş óрімí** împletitură de păr.

óрімgegi, kanara- s. (ent.) tarantulă (lat., *Lycosa tarentula*).

óрімgek s. (ent.) păianjen. // •**óрімgek ғілімі** păienjenie; pânză de păianjen.

óрінде adv. în susul.

óрінден adv. din susul.

óріне adv. spre susul.

órkeş s. (la cămile) cocoșă.

órme s. 1. împletire; tricotare; tricotaj;

croșetare. **2.** pulover.
órmek *v.t.* a împleti; a tricota; a croșeta. // **•başına şorap órmek** a-i coace cuiva turtă; a i-o coace.
órmeler *s., pl.* tricotate.
órpek *s.* basma; batic.
órseñ *s.* **1.** înflăcărare; ardoare; entuziasm. **2.** frenezie.
órseñke *s., adj.* entuziasmat; exaltat; înflăcărât; înfocat; emotiv.
órseñleme *s.* înflăcărare; emoționare.
órseñlemek *v.i.* **1.** a se înflăcăra; a se entuziasma. **2.** a se emoționa.
órseñlenme *s.* înflăcărare; emoționare.
órseñlenmek *v.i.* **1.** a se înflăcăra; a se entuziasma. **2.** a se emoționa.
órseñletken *adj.* entuziasmant; emoționant.
órseñletmek *v.t.* **1.** a determina să se înflăcăreze; a determina să se entuziasmeze. **2.** a emoționa; a înflăcăra.
órseñletüwǵı *adj.* entuziasmant; emoționant.
órseñlí *adj.* înflăcărât; cuprins de ardoare; entuziasmat; emotiv; frenetic.
órt-bastır *s.* acoperire; mușamalizare.
órtı *s.* învelitoare; husă. // **•órtı bastırmaq** a înveli cu pânză; a mușamaliza. // **•ğatak órtısı** cuvertură. **•sıpıra/masa órtısı** față de masă.
órtıbasılǵan *adj.* voalat; mușamalizat.
órtıbastırw *s.* mușamalizare.
órtıbasuw *s.* mușamalizare. // **•órtıbasuw etmek** a înveli cu pânză; a mușamaliza.
órtık *adj.* acoperit; învelit.
órtılǵan *adj.* **1.** învelit; acoperit; închis. **2.** mușamalizat.
órtılǵan-basılǵan *adj.* acoperit; mușamalizat.
órtılmegen *adj.* neacoperit.
órtılmek *v.i.* **1.** a fi acoperit; a fi învelit. **2.** (d. o uşá) a fi închis. **3.** (fig.) a fi ascuns; a fi mușamalizat.
órtılmiykalǵan *adj.* neacoperit.
órtısız *adj.* neacoperit.
órtışken *adj.* corespunzător; potrivit; compatibilitate.
órtışme *s.* corespondență; potrivire; compatibilitate.
órtışmegen *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtışmek *v.i.* a corespunde; a se potrivi.
órtışmeme *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtışmiykalǵan *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtışmiykalır *adj.* necorespunzător; nepotrivit; incompatibil.
órtışmiykalma *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtışmiykaluw *s.* nepotrivire; incompatibilitate.
órtıştırme *s.* ajustare; potrivire; brodire; nimerire.
órtıştırmek *v.t.* a ajusta; a potrivi; a brodi; a nimeri.
órtme *s.* **1.** acoperire; tapiserie. **2.** (fig.) mușamalizare.
órtmek *v.t.* **1.** a acoperi; a înveli. **2.** a închide (uşá). **3.** (fig.) a ascunde; a mușamaliza. // **•başın órtmek** a se îmbrobodi.
órtw *s.* acoperire; învelire; închidere; ascundere; mușamalizare.
órtwǵı *s.* tapițer.
órtwılı *adj.* acoperit; învelit; închis; ascuns; mușamalizat.

órw *s.* împletitură; tricotate; tricotaj; croșetare. // **•órwın şesmek** a se despleti. // **•ğún órwı** tricotaj de lână.
órwılı *adj.* împletit; tricotat; croșetat.
óse-óse *adv.* progresiv.
ósımlık *s.* **1.** plantă. **2.** plantație. // **•ósımlık evrenı** regnul vegetal. **•ósımlık mayı** untdelemn. **•sús ósımlıǵı** plantă ornamentală. **•tıbiy ósımlık** plantă medicinală.
ósımlıkbılıǵı *adj.* botanic.
ósımlıkbılımı *s.* botanică.
ósımlıkler *s., pl.* vegetație; floră.
ósımlıksız *adj.* (d. munți) pleșuv.
ósımlıksızlık *s.* (d. munți) pleșuvie.
ósımlıkşı *s., adj.* vegetarian; vegetal.
ósış *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creștere; dezvoltare; progres.
ósken *adj.* **1.** mărit; intensificat. **2.** mărit; crescut; dezvoltat; spornic.
óskendeñiz *s.* (geogr.) flux.
ósme *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creștere; dezvoltare; progres.
ósmek *v.i.* **1.** a se mări; a se intensifica. **2.** (d. ape, prețuri) a crește; a se umfla. **3.** a se mări; a crește; a se dezvolta; a progresa. // **•endami ósmek** a lua proporții. **•kursagı ósmek** a face burtă; a-i crește pânțele; a lua în pânțele. **•murunı bek ósmek** a-și lua nasul la purtare; a se obrăznic. **•sayısı ósmek** a crește numeric. // **•yaşasın, óssın, şeşek atsin!** trăiască, crească și înflorească!
ósmelı *adj.* crescător; intensiv.
óstıre *s.* (zool.) stridie (lat., *Ostrea edulis*).
óstırǵan *adj.* crescător; intensificator.
óstırgeş *s.* lupă. // **•óstırgeş astında** sub lupă.
óstırılǵan *adj.* **1.** mărit; intensificat. **2.** mărit; crescut; dezvoltat; educat; prăsit.
óstırme *s.* **1.** mărire; intensificare. **2.** mărire; creștere; dezvoltare; educare; prăsire.
óstırmek *v.t.* **1.** a mări; a intensifica. **2.** a mări; a crește; a dezvolta; a educa; a prăsi.
óstırwǵı *adj.* augmentativ.
ósuw *s.* mărire; intensificare. // **•memleketnı ósuw tasawurı** planul de dezvoltare a țării. **•ulkanın ósuwı** dezvoltarea țării.
ós *s.* răzbunare; resentiment. // **•ósın almak** a-și scoate un foc de la inimă; a se răzbuna.
óşalǵan *adj.* răzbunător; vindicativ.
óşek *s.* bârfă; clevetire. // **•óşek kaynatmak** a sporovăi; a bârfi; a cleveti.
óşek-fesat *s.* bârfă și intrigă.
óşekkaynatw *s.* flecăreală; sporovăială; taifas.
óşeklemek *adj.* a bârfi; a calomnia.
óşeklengen *adj.* bârfit; calomniat.
óşekşı *s.* bârfitor; clevetitor.
óşekşılık *s.* bârfă; clevetire.
óşerk *s.* încercare; tentativă; test; eseu.
óşerkşı *s.* eseist.
óşerkşılık *s.* eseistică.
óşialıǵan *adj.* răzbunat.
óşıktırılǵan *adj.* instigat; incitat; provocat; ațâțat; întărâtat.
óşıktırılmek *v.i.* a se instiga; a se incita; a se provoca; a se ațâța; a se întărâta.
óşıktırme *s.* **1.** diversiune. **2.** instigare; incitare; provocare; ațâțare;

întărâtare.
óşıktırmek *v.t.* a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întărâta.
óşıktırw *s.* **1.** instigare; incitare; provocare; ațâțare; întărâtare. **2.** diversiune.
óşıktırwǵı *s., adj.* intrigant; instigator; incitator; provocator; ațâțător.
ót *s.* **1.** (anat.) fiere; bilă; vezică biliară; colecist. **2.** fiere; venin. // **•ót kusmak** a vărsa fiere; a fi mânios.
•ótı kopmak/patlamak a-i crăpa fierea; a se speria.
óteberı *adv.* puțin; întrucâtva; într-o oarecare măsură. // **•óteberı aldga ketñiz!** mergeți puțin mai înainte!
óter *adj.* penetrant.
ótıkopkan *adj.* îngrozit; înspăimântat; speriat.
ótımlı *adj.* (lingv.) sonor.
ótımsız *adj.* (lingv.) surd.
ótıpatlagan *adj.* îngrozit; înspăimântat; speriat.
ótış *s.* (d. pásarı și instrumente de suflat) cântec; cântat.
ótışmek *v.i.* (d. pásarı) a cânta laolaltă; a ciripi laolaltă.
ótken *adj.* **1.** pătrunzător; acut. **2.** precedent; anterior; trecut. **3.** pătrunzător; străpungător. **4.** răsunător. **5.** (d. pásarı) cântător. // **•ótken kuş** pasăre cântătoare. **•ótken ómir** antecedent. **•ótken tartıkawaz/sessiz/únsüz** (lingv.) consoană sonoră. **•ótken uşlı** ascuțit; tăios.
ótken-ak-kuyrukli-suwbúrkút *s.* (orn.) vultur pescar african (lat., *Haliaeetus vocifer*).
ótken-esmer-atmaǵa *s.* (orn.) ulie cântătoare (lat., *Melierax metabates*).
ótken-Gabar-atmaǵası *s.* (orn.) ulie cântătoare de Gabar (lat., *Micronisus gabar*).
ótkengefigelleşken *adj.* retroactiv.
ótken-geşken *adj.* **1.** precedent; anterior; trecut. **2.** trecător.
ótken-kılışotı *s.* (bot.) sovărvariță (lat., *Hypericum acutum*).
ótken-kuw *s.* (orn.) lebădă de iarnă (lat., *Cygnus cygnus*).
ótken-şalı-boztorgayı *s.* (orn.) ciocârlie de tufiș (lat., *Mirafra cantillans*).
ótken-sayrak *s.* (orn.) sturz cântător (lat., *Turdus philomelos*).
ótken-tokirawun *s.* (orn.) cocor american (lat., *Grus americana*).
ótken-torgay *s.* (orn.) vrabie cântătoare (lat., *Melospiza melodia*).
ótken-turna *s.* (orn.) cocor american (lat., *Grus americana*).
ótkisesı *s.* (anat.) fiere; vezică biliară; colecist.
ótkızdırmek *v.t.* **1.** a face să cânte. **2.** a face să răsune. **3.** a face să pătrundă; a face să străpungă; a face să răzbată; a face să răzbească.
ótkopargan *adj.* înspăimântător.
ótkopartkan *adj.* groaznic; îngrozitor; înspăimântător.
ótkopması *s.* groază; spieretură.
ótleǵan, ak-kara- *s.* (orn.) parulă alb-negru (lat., *Mniotilta varia*).
ótleǵan, ak-yúzlı- *s.* (orn.) dendroica cu obraz alb (lat., *Dendroica striata*).
ótleǵan, altın-moyınlı- *s.* (orn.)

dendroica cu gât portocaliu (*lat.*, *Dendroica fusca*).
ótlegen, kaplan- s. (*orn.*) dendroica tigră (*lat.*, *Dendroica tigrina*).
ótlegen, koŋgír-karínli- s. (*orn.*) dendroica cu piept castaniu (*lat.*, *Dendroica castanea*).
ótlegen, şimaliy- s. (*orn.*) parulă nordică (*lat.*, *Parula americana*).
ótlegen, sarí- s. (*orn.*) dendroica americană galbenă (*lat.*, *Dendroica petechia*).
ótlegen, sarí-kekeşlí- s. (*orn.*) dendroica cu moț galben (*lat.*, *Dendroica pensylvanica*).
ótlegen, sarí-yúzli- s. (*orn.*) parulă cu glugă (*lat.*, *Wilsonia citrina*).
ótlegen, tajlí- s. (*orn.*) dendroica cu coroană (*lat.*, *Dendroica coronata*).
ótlegen, yeşil-sirtli- s. (*orn.*) dendroica verde (*lat.*, *Dendroica virens*).
ótlegení, Kanada- s. (*orn.*) parulă canadiană (*lat.*, *Wilsonia canadensis*).
ótlegení, palmiyer- s. (*orn.*) dendroica de palmier (*lat.*, *Dendroica palmarum*).
ótlí s. veninos.
ótlík s. (*anat.*) vezică biliară.
ótme s. 1. pătrundere; străpungere. 2. tril de păsări. 3. sonoritate.
ótmeŋ adj. 1. (*gram.*, d. consoane) surd. 2. (*lingv.*) sonor. // **ótmeŋen tartikawaz/essiz/únsúz** (*lingv.*) consoană surdă.
ótmek s. 1. pâine. 2. hrană; existență. 3. (*fig.*) agoniseală. // **•kurí ótmek men keşínmek** a trăi cu pâine uscată. **•ótmegín almak** a-i lua pâinea de la gură. **•ótmegín kazanmak** a-și câștiga pâinea; a-și câștiga existența. **•ótmegín taştan şıgarmak** a-și scoate pâinea din piatră seacă. **•ótmegíne may ğakmak** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguși. **•ótmek aşamak** a mânca; a lua masa. // **•akşamga ótmegímiz yetişmez** nu ne ajunge pâinea pentru diseară. **•bír parşakay ótmek** o bucatăică de pâine. **•biyaz ótmek** pâine albă. **•boldi mî ótmek?** a fost suficientă pâinea?; **•eskí/kattí ótmek** pâine veche. **•ĝaník ótmek** pâine arșă. **•kara ótmek** pâine neagră. **•kurí ótmek** pâine goală. **•ótmek fabrikası** fabrică de pâine. **•ótmek kawgası** luptă pentru existență. **•ótmek ketiríniz!** aduceți pâine!; **•ótmek sepeti** coș pentru pâine. **•şawdar ótmegí** pâine de secară. **•tayín ótmegí** rație de pâine. **•taze ótmek** pâine proaspătă. **•tuzsuz ótmek** pâine fără sare.
ótmek A. v.i. 1. (*d. păsări*) a cânta; a ciripi. 2. (*d. instrumente de suflat*) a răsună; a cânta; a fluiera. 3. (*d. cocoș*) a cânta. **B.** v.t. a trece; a pătrunde; a străpunge; a răzbate; a răzbi. // **•baznası ótmek** a călca mare. **•baznası ótmek** a nu îndrăzni. **•borazanı ótmek** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi prețuit. **•yaşı ótmek** a înainta în vârstă; a se maturiza. // **•kókírekte balası man, ótip pítıyatırĝanı man** de la cel cu țâța-n gură pân' la cel cu barba sură.
ótmekkana s. brutărie.

ótmekpışırĝen s. brutar.
ótmekşí s. brutar.
ótmekteregí s. (*bot.*) arbore-de-pâine (*lat.*, *Artocarpus incisa*).
ótpatlaması s. groază; sperietură.
ótpatlatkan adj. groaznic; îngrozitor; înspăimântător.
ótpatlatuw s. grozăvie; înspăimântare; oroare.
óttırĝen I. adj. mortal; ucigător. **II.** s. asasin; criminal; ucigaș.
óttırılĝen adj. asasinat; omorât; ucis.
óttırılmek v.i. a fi asasinat; a fi omorât; a fi ucis.
óttırme s. asasinare; asasinat; crimă; omor; omucidere; ucidere. // **•insan óttırmeşí** omucidere. **•óttırme yúzdesi** criminalitate.
óttırmebílmĝısı s. criminalist.
óttırmebílmí s. criminologie; criminalistică.
óttırme v.t. a asasina; a ucide; a omorî. // **•batırıp óttırme** a sugruma; a strangula. **•ózin óttırme** a-și face seama; a se sinucide. **•toptan óttırme** a masacra. **•wakitín óttırme** a-și omorî timpul.
óttırúw s. asasinare; asasinat; crimă; omor; omucidere; ucidere. // **•ana-baba óttırúw** uciderea părinților; paricid.
óttırúwĝí I. adj. mortal; ucigător. **II.** s. asasin; criminal; ucigaș.
óttorbası s. (*anat.*) fiere; vezică biliară; colecist.
ótúw s. pătrundere; străpungere.
óz I. adj. 1. propriu; particular; caracteristic; specific; distinctiv. 2. pur; curat; veritabil. 3. meu; mea; tău; ta; său; sa; nostru; noastră; vostru; voastră; lor; dumneavoastră. **II. pron. sine. III.** s. 1. propria persoană. 2. (*fig.*) fire; esență; miez; substanță. 3. (*anat.*, *bot.*) măduvă; miez. // **•óz awuzı man tutulmak** a se da de gol. **•óz ĝanín almak** a-și lua viața; a se sinucide. **•óz ĝanından kóp súymek** a iubi pe cineva din tot sufletul. **•óz hawasın şalmak** a-și face jocul; a-și face interesele. **•óz memleketine kaytmaq** a se repatria. **•óz şukurun ózı kazmak** a-și săpa singur groapa. // **•meseleniń ózı** esența problemei. **•óz kolı man** cu propria mână. **•óz píkirińiz** părerea dumneavoastră proprie. **•yalańĝınıń ózı** minciunosul mincinoșilor.
ózati s. nume de botez.
ózatına adj. autonom; în nume propriu.
ózatinaidare s. autonomie.
ózatinaidarelí adj. autonom.
ózayırw s. autoreglare.
ózbarĝa s. (*fil.*) obiectivitate; existență reală a lumii.
ózbarĝalı adj. (*fil.*) obiectiv; cu existență independentă.
ózbarĝalık s. (*fil.*) obiectivitate; existență reală a lumii.
ózbarlık s. (*fil.*) obiectivitate; existență reală a lumii.
ózbarlıklı adj. (*fil.*) obiectiv; cu existență independentă.
ózbaşına adj. independent; de unul singur; de capul său. // **•ózbaşına ĝürmek** a umbla de capul său; a umbla liber.
ózbaşınaidare s. independentă.
ózbaşınaidarelí adj. independent.

ózbaşlı adj. liber; independent.
ózbaşlık s. libertate; independentă. // **•ózbaşlık marebesi** (*pol.*) război de independentă.
ózbek s., adj. uzbek.
Ózbekistan s. (*topon.*) Uzbekistan.
ózbekistanlı s., adj. uzbek.
ózbekşe I. adv. în limba uzbekă. **II.** s. (*limba*) uzbekă.
ózberúw s. dăruire; consacrare; sacrificiu.
ózbolımlik s. autobiografie.
ózek s. 1. materie; corp. 2. formă; înfățișare.
ózekleşken adj. materializat.
ózekleşmek v.i. a se materializa.
ózekleştırme s. materializare.
ózekleştırmek v.t. a materializa.
ózekşí s., adj. materialist.
ózekşık s. (*fiz.*) corpuscul; particulă.
ózekşılık s. (*fil.*) materialism. // **•diyalektik ózekşılık** materialism dialectic.
ózdeş adj. identic.
ózdeşlik s. identitate.
ózeĝin s. mezin; prăslea.
ózek s. 1. centru; mijloc; nucleu. 2. sâmbure; sâmantă. 3. (*fig.*) inimă. // **•ózekten kaşırmak** a centrifuga. // **•almanıń ózeĝi** miezul mărului. **•şıylerniń ózeĝinde** în mijlocul lucrurilor; în esență; în miez. **•tane ózeĝi** nucleu atomic.
ózekkaş adj. centrifug.
ózekkeĝemetılĝen adj. centralizat.
ózekkeĝemetúw s. centralizare.
ózekkesalıĝan adj. centrat.
ózekkesalw s. centrare.
ózekkeşar adj. centripet.
ózekketartar adj. centripet. // **•ózekketartar kuwat** forță centripetă.
ózekleşken adj. centralizat; centrat.
ózekleşmek v.i. a se centraliza; a se centra.
ózekleştırme s. centralizare; centrare.
ózekleştırmek v.t. a centraliza; a centra.
ózeklí adj. 1. (*fiz.*) nuclear. 2. cu centru; central; centrat; centralizat. // **•ózeklí patlatma** (*mil.*) bombă nucleară. **•ózeklí zewzek** (*mil.*) armă nucleară.
ózeklık s. centralism.
ózekşí adj. centripet.
ózekte adj. central; în centru.
ózektenkaşırılĝan adj. centrifugat.
ózektenkaşırma s. centrifugare.
ózektenkaşırw s. centrifugare.
ózektenkaşırwĝı s. (*tehn.*) centrifugă.
ózektenkaşkan adj. centrifug. // **•ózektenkaşkan kuwat** forță centrifugă.
ózerk adj. autonom.
ózerklík s. autonomie.
ózet s. rezumat.
ózetleme s. rezumare.
ózetlemek v.t. a rezuma; a face un rezumat.
ózetlengen adj. rezumat.
ózetlenmek v.i. a se rezuma.
ózgeşúwĝı adj. altruist.
ózgeşúwĝulúk s. altruism.
ózĝin s. mezin; prăslea.
ózĝır adj. liber; independent.
ózĝirlík s. libertate; independentă.
ózhaleketlerintuyması s. chinestezie.
ózidare s. autonomie.
ózidarelí adj. autonom.

ózimzasî s. autograf.
ózi pron. el însuși; ea însăși. //
•uşunnuñ ózi adevărul gol.
óziaşilgan adj. (mil.) automat; automat; cu foc automat.
óziayirilgan adj. autogreglat.
óziistegen adj. benevol; voluntar.
ózi-kózi adj. identic; leit.
ózim I. adj. meu; mea; mei; mele. II. pron. eu însumi; eu însămi. // **•men ózim eşıtmedim** eu personal n-am auzit. **•ózim kabaátımden** din vina mea. **•ózim kitabım** cartea mea personală.
ózimde pron. la mine.
ózimden pron. de la/dinspre mine.
ózimdiy pron. ca mine.
ózime pron. spre mine; mie.
ózimiz pron. noi înşine; noi însene.
ózimizde pron. la noi.
ózimizden pron. de la/dinspre noi.
ózimizdiy pron. ca noi.
ózimizge pron. spre noi; nouă.
ózimizni pron. pe noi.
ózimizniñ adj. nostru; noastră; noştri; noastre.
ózimizniñki pron. al nostru; a noastră.
ózimizniñkiler pron. ai noştri; ale noastre.
ózimizniñkisi pron. al nostru; a noastră.
ózimki pron. al meu; a mea.
ózimkiler pron. ai mei; ale mele.
ózimkisi pron. al meu; a mea.
ózimleme s. asimilare; asimilație; însușire. // **•klorofila ózimlemesi** asimilație clorofiliană.
ózimlemek v.t. a asimila; a-și însuși.
ózimlengen adj. asimilat; însușit.
ózimlenmek v.i. a se asimila; a fi însușit.
ózimni pron. pe mine. // **•ózimni bir doktora kósteregek bolaman** aş vrea să consult un medic. **•ózimni tanıtayım!** să mă prezint!;
ózimniñ adj. meu; mea; mei; mele. // **•ózimniñ bir başkası** alt eu; alter ego.
ózin I. adj. său; sa; săi; sale; lui; ei. II. pron. pe el; pe ea. // **•ózin asmak** a se spânzura. **•ózin atmak** a se arunca. **•ózin bek begenmek/saymak** a fi plin de sine; a fi încrezut. **•ózin bermek** a se dedica; a se consacra; a se sacrifica. **•ózin bilmek** a fi lucid; a fi conștient. **•ózin feda etmek** a se sacrifica. **•ózin hakkı kóstirmek** a se justifica. **•ózin kaptırmak** a se lăsa prins de...; a se dedica; a se consacra. **•ózin karamak** a-și purta de grijă; a se îngriji; a se menaja. **•ózin karatmak** a-și căuta de sănătate; a se arăta doctorului. **•ózin kaybetmek** a-și pierde cunoștința; a nu mai ști de sine; a leșina. **•ózin korımak** a se apăra; a se justifica. **•ózin kóstirmek** a se arăta pe sine; a se afirma; a se remarca. **•ózin kózi men kórmek** a vedea cu ochii lui. **•ózin óttirmek** a-și face seama; a se sinucide. **•ózin tanıtımak** a se prezenta; a se face cunoscut. **•ózin toplamak** a-și aduna puterile; a-și veni în cunoștință; a se dezmetic; a se reculege. **•ózin tutmak** a se stăpâni; a se abține. **•ózin wurmak** a se împușca. **•ózin yerden-yerge wurmak** a

se zvârcoli. **•ózin zaptetmek** a se stăpâni; a se abține; a-și păstra calmul. **•ózin zorlamak** a se strădui; a se sili. // **•o ózin sawlugu man oynay** el se joacă cu sănătatea sa. **•ózin bilmegen** inconstient.
ózinatkan adj. cutezător.
ózinatıw s. cutezanță; năpustire.
ózinbegen adj. încrezut; trufaș; vanitos.
ózinbegenmesi s. trufie; vanitate.
ózinbergen adj. dedicat; devotat; consacrat; fidel; statornic.
ózinbügen adj. stăpân pe sine; conștient; lucid; treaz; controlat.
ózinbılmeden adv. inconstient; necontrolat.
ózinde pron. la el; la ea. // **•ózinde bolmamak** a nu fi în apele sale. // **•ózinde bar** prin natura sa.
ózinden pron. de la/dinspre el; de la/dinspre ea; de la/dinspre sine. // **•ózinden birkamak** a lăsa de la el; a face concesii. **•ózinden geşmek** a-și pierde cunoștința; a nu mai ști de sine; a leșina. **•ózinden koşmak** a adăuga de la el; a exagera. **•ózinden şikmak** a-și ieși din fire. // **•ózinden kaberli** lucid; treaz; conștient. **•ózinden razı/memnun** automulțumit. **•ózinden razilik/memnuniyet** automulțumire. **•şalt ózinden şikkan** irascibil.
ózindenbirkakan adj. îngăduitor; concesiv; tolerant.
ózindenfaaliyet s. automatism.
ózindenfaaliyetli adj. automat; automatic. // **•ózindenfaaliyetli sáát** ceas automatic.
ózindengeşken adj. leșinat; inconstient.
ózindengeşme s. leșin; inconstiență.
ózindenhaleket s. automatism.
ózindenhaleketli adj. automatic.
ózindenketme s. (med.) sincopă; leșin.
ózindenkoşuw s. exagerare; exces.
ózindensiguw s. ieșire din fire; răbufnire.
ózindentaşlagan adj. altruist.
ózindentaşlama s. altruism.
ózindentaşlaw s. altruism.
ózindiy pron. ca el; ca ea.
ózine pron. spre el; spre ea; lui; ei. // **•ózine guwenmek** a se simți în stare. **•ózine kelmek** a-și veni în cunoștință; a-și veni în fire; a-și reveni; a se întrema. **•ózine koşmak** a-și face parte; a-și însuși; a asimila. **•ózine pay şigartmak** a-și lua un os de ros; a trage spuza pe turta sa; a-și crea avantaj. **•ózine tapiy etmek** a-și trece în subordine; a subordona. **•ózine tartmak** a trage spre sine; a atrage. // **•ózine kóre** în felul său. **•ózine kóre koşaksız** unic în felul său.
ózineidare s. autonomie.
ózineidareli adj. autonom.
ózinekaragan adj. introspectiv.
ózinekaraw s. introspecție.
ózinekelgen adj. dezmetic; întremat; înviat; înzdrăvenit; reanimat; resuscitat.
ózinekeluw s. dezmeticire; întremare; înviere; înzdrăvenire; reanimare; resuscitare.
ózinekizmet s. autoservire. // **•ózinekizmet magazasi** magazin cu autoservire.

ózinekoşilgan adj. asimilat; adoptat; însușit.
ózinekoşuw s. asimilare; adoptare; însușire.
ózinemaksus adj. original.
ózinemaksusluk s. originalitate.
ózinetartuw s. atragere.
ózinetenkiyt s. autocritică.
ózingekken adj. autopropulsat.
ózinkaybetken adj. leșinat; inconstient.
ózinkaybetme s. leșin; inconstiență.
ózinki pron. al său; a sa; al lui; a ei.
ózinkiler pron. ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.
ózinkileşken adj. asimilat; însușit.
ózinkileşmek v.i. a fi asimilat; a fi însușit.
ózinkileştirilgen adj. asimilat; însușit.
ózinkileştirilmek v.i. a se asimila; a fi însușit.
ózinkileştirmek v.t. a asimila; a-și însuși.
ózinkileşuw s. asimilare; asimilație; însușire.
ózinkisi pron. al său; a sa; al lui; a ei.
ózinli adj. intrinsec; immanent.
ózinóttirgen s. sinucigaș.
ózinsaygan adj. orgolios; vanitos; trufaș.
ózinsayuw s. laudă de sine; lăudăroșenie; fală; fudulie; ifose.
ózintoplagan adj. 1. întremat; înzdrăvenit. 2. dezmetic; întremat; înzdrăvenit. 3. dezmetic; trezit.
ózintutkan adj. flegmatic; indiferent; imperturbabil; calm; reținut; stăpânit; cu sânge rece.
ózinzaptetalmama s. (med.) incontinență.
ózinzaptetken adj. cu sânge rece; calm; reținut; controlat.
óziñ I. adj. tău; ta; tăi; tale. II. pron. tu însuși; tu însăși. // **•óziñe kel!** vino-ți în fire!;
óziñde pron. la tine.
óziñden pron. de la/dinspre tine.
óziñdiy pron. ca tine.
óziñe pron. spre tine; ție.
óziñiz pron. voi înșivă; voi însevă. // **•ğenábiniñ tatarğani óziñiz úyrenesiñiz mî?** dumneavoastră învățați singur tătarește?;
óziñizde pron. la voi; la dumneavoastră.
óziñizden pron. de la/dinspre voi; de la/dinspre dumneavoastră.
óziñizdiy pron. ca voi; ca dumneavoastră.
óziñizge pron. spre voi; vouă; spre dumneavoastră; dumneavoastră.
óziñizni pron. pe voi; pe dumneavoastră. // **•óziñizni árúw karañiz!** îngrijiți-vă bine!;
óziñizniñ adj. vostru; voastră; voștri; voastre; dumneavoastră.
óziñizniñki pron. al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
óziñizniñkiler pron. ai voștri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
óziñizniñkisi pron. al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
óziñki pron. al tău; a ta.
óziñkiler pron. ai tăi; ale tale.
óziñkisi pron. al tău; a ta.
óziñni pron. pe tine. // **•óziñni árúw kara!** ai grijă de tine!;
ózir s. 1. scuză; iertare. 2. defect; cusur. // **•ózir tılemek** a-și cere

scuze; a se scuza. // **•ózirlerimní sunaman!** scuzele mele!

ózirli *adj.* **1.** scuzat; scuzabil; iertat. **2.** defect; cu defect.

ózíterbiyelengen *adj.* autodidact.

ózíúzelgen *adj.* autoreglat.

ózíúyrogen *adj.* autodidact.

ózkaderidaresí *s.* autodeterminare.

ózkoríma *s.* autoapărare.

ózkoríw *s.* autoapărare.

ózlem *s.* **1.** dor; nostalgie. **2.** dorință; aspirație.

ózlemek *v.i.* a-i fi dor de; a dori.

ózlerí *pron.* ei înșiși; ele înseși.

ózlerin *pron.* pe ei; pe ele.

ózlerinde *pron.* la ei; la ele.

ózlerinden *pron.* de la/dinspre ei; de la/dinspre ele.

ózlerindiy *pron.* ca ei; ca ele.

ózlerine *pron.* spre ei; spre ele; lor.

ózlerin *adj.* lor.

ózleriñkí *pron.* al lor; a lor.

ózleriñkiler *pron.* ai lor; ale lor.

ózleriñkisi *pron.* al lor; a lor.

ózlernín *adj.* lor.

ózlernínkí *pron.* al lor; a lor.

ózlernínkiler *pron.* ai lor; ale lor.

ózlernínkisi *pron.* al lor; a lor.

ózleşken *adj.* asimilat; însușit.

ózleşmek *v.i.* a se asimila; a fi însușit.

ózleştırılgen *adj.* asimilat; însușit.

ózleştırılmek *v.i.* a se asimila; a fi însușit.

ózleştırme *s.* asimilare; asimilație; însușire.

ózleştırme *v.t.* a asimila; a-și însuși.

ózlí *adj.* **1.** plin de conținut; substanțial; cu miez. **2.** (*d. texte*) concis.

ózlígiastsızılgen *adj.* nuanțat.

ózlígiayırılgen *adj.* nuanțat.

ózlígibaşkalaşkan *adj.* denaturat.

ózlígiñden *adv.* de la sine.

ózlík *s.* **1.** entitate. **2.** nuanță. **3.** caracter; caracteristică; particularitate; calitate; însușire; specific. // **•ózlígin başkalaştırmak** a denatura. **•ózlíkníñ astín sızmak; ózlígin ayırtmak** a nuanța.

ózlíkastsızuwí *s.* nuanțare.

ózlíkayırması *s.* nuanțare.

ózlíkbaşkalaştırması *s.* denaturare.

ózlíkbiłimlí *s.* caracterologie.

ózlíkleşken *adj.* caracterizat.

ózlíkleşmek *v.i.* a se caracteriza.

ózlíkleştırme *s.* caracterizare.

ózlíkleştırme *v.t.* a caracteriza.

ózmukadderatmuwayyenetí *s.* autodeterminare.

ózne *s.* (*gram.*) subiect. // **•tılsızgasí óznesí** (*gram.*) subiect gramatical.

ózneğı *adj.* subiectiv.

ózneğılık *s.* subiectivitate.

óznelí *adj.* subiectiv.

óznepís *s.* individualism; egoism.

óznepísınbılgen *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.

óznepísli *adj.* individualist; egoist.

óznepíslik *s.* individualism; egoism.

óznepísniñbılmesí *s.* zgârcenie; avariție.

óznín *adj.* său; sa; săi; sale; lui; ei. // **•óznín úşún** în interes propriu.

óznínkí *pron.* al său; a sa; al lui; a ei; ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.

óznínkiler *pron.* ai săi; ale sale; ai lui; ale ei.

óznínkisi *pron.* al său; a sa; al lui; a ei. // **•herkezge óznínkisiñ** fiecăruia al său.

ózómirğoli *I. adj.* autobiografic. **II. s.** autobiografie.

ózómirğollí *adj.* autobiografic.

ózómirsızgalí *adj.* autobiografic.

ózómirsızgasí *I. adj.* autobiografic. **II. s.** autobiografie.

óz-ózi *pron.* el însuși; ea însăși. // **•óz-óziñden tuwgan** spontan; involuntar. **•óz-óziñden tuwuw** spontaneitate.

óz-ózím *pron.* eu însumi; eu însămi.

óz-ózímíz *pron.* noi înșine; noi înșene.

óz-ózín *pron.* pe sine însuși; pe sine însăși. // **•óz-ózín soramak** a se întreba.

óz-ózín *pron.* tu însuți; tu însăși.

óz-ózíníz *pron.* voi înșivă; voi însevă.

óz-ózlerí *pron.* ei înșiși; ele înseși.

ózresímí *s.* autoportret.

ózsaygısı *s.* amor propriu; orgoliu; vanitate; trufie.

ózsoyınaşagan *adj.* canibal.

ózsoyınaşaw *s.* canibalism.

ózsóz *s.* aforism.

ózsuw *s.* suc; sevă.

ózsuwlı *adj.* succulent.

ózsuwluk *s.* succulență.

óztanzim *s.* autoreglare.

óztanzimlí *adj.* autoreglat.

ózterbiyelí *adj.* autodidact.

ózterğúmiyhál *s.* autobiografie.

ózterğúmiyhállí *adj.* autobiografic.

óztúzetúw *s.* autoreglare.

ózyaşamsızgalí *adj.* autobiografic.

ózyaşamsızgasí *I. adj.* autobiografic. **II. s.** autobiografie.

P

Paçifik-altın-ğawunkuşı *s.* (*orn.*) ploier de Pacific auriu (*lat., Pluvialis fulva*).

Paçifik-altın-suwtorgayí *s.* (*orn.*) ploier de Pacific auriu (*lat., Pluvialis fulva*).

Paçifik-Dalayí/Paçifik-Deriyası *s.* (*hidron.*) Oceanul Pacific.

Paçifik-ğadırağı *s.* (*orn.*) fâsă de Pacific (*lat., Anthus rubescens*).

padíşa *s.* padișah; sultan.

padíşalik *s.* regalitate.

pafta *s.* **1.** pafta. **2.** bulină. **3.** (*la hârti*) carou; plan topografic.

pagír *s.* (*bot.*) leurdă (*lat., Allium ursinum*).

pagoda *s.* pagodă.

pagot-şegertkígisi *s.* (*orn.*) graur de pagodă (*lat., Sturnus pagodarum*).

pagot-siyırşığı *s.* (*orn.*) graur de pagodă (*lat., Sturnus pagodarum*).

pağay *s.* (*bot.*) meșor; mohor-roșu (*lat., Panicum sanguinale*).

paha *s.* cost; preț.

paj *s.* paj; kralga kîzmet yapkan bay soyından er bala.

pak *adj.* curat; pur.

paket *s.* pachet.

paketleme *s.* împachetare; ambalare.

paketlemek *v.t.* a împacheta; a ambala.

paketlengen *adj.* împachetat; ambalat.

paketlenmek *v.i.* a se împacheta; a se ambala.

pakize *adj. f.* curată; pură.

pakil *adv.* intenționat; înadins; anume.

pakılday *adj.* ostentativ.

pakilğı *s.* cel ce face înadins.

Pakistan *s.* (*topon.*) Pakistan.

pakistanlı *s., adj.* pakistanez.

pakla *s.* **1.** zală; inel. (*bot.*) fasole (*lat., Phaseolus vulgaris*). **2.** (*bot.*) bob; măzăriche (*lat., Vicia faba*). // **•paklaní awuzundan şigarmak** a scăpa porumbelul din gură.

paklağı *adj.* leguminos.

pakla-kazí *s.* (*orn.*) găscă de semănătură (*lat., Anser fabalis*).

paklakırı *adj.* castaniu deschis.

paklama *s.* curățare; purificare; mântuire.

paklamak *v.t.* a curăța; a purifica; a mântui.

paklangan *adj.* curățat; purificat; mântuit.

paklanmak *v.i.* a se curăța; a se purifica; a se mântui.

paklasí, meş- *s.* (*bot.*) soia (*lat., Glycine hispida; Glycine maxima*).

paklasí, soya- *s.* (*bot.*) soia (*lat., Glycine hispida; Glycine*

maxima).
paklaw s. curățare; purificare; mântuire.
paklaw s. baclava.
paklawgi adj. curățitor; purificator; mântuitor.
paklık s. curățenie; puritate; mântuire.
pakra s. (bot.) năgară; pănușită (lat., *Stipa capillata*).
pakra, túklí- s. (bot.) colilie; părul-zânelor (lat., *Stipa pennata*).
pakra, túrtken- s. (bot.) alfa (lat., *Stipa tenacissima*).
pakt s. pact.
pal s. 1. bun augur; noroc. 2. soartă; destin. 3. ghicit; ghicire; precizie; prevestire; augur; auspiciu. // **•pal aşmak** a prezice viitorul; a ghici. // **•yıldız palı** horoscop.
pala s. 1. iatagan. 2. covor; covoraș; carpetă.
palamar s. (nav.) parâmă; pâlămar; odgon.
palamut s. (bot.) stejar (lat., *Quercus robur*). 1. (iht.) pâlămidă (lat., *Sarda sarda*). 3. ghindă.
palamut, túklí- s. (bot.) stejar-pufos; stejărică (lat., *Quercus pubescens*).
palamut-bagamburşı s. (bot.) vâsc-de-stejar; mǎrgăritar (lat., *Loranthus Europaeus*).
palamut-gúwelegı s. (bot.) vâsc-de-stejar; mǎrgăritar (lat., *Loranthus Europaeus*).
palamutluk s. stejăriș.
palan s. sac de povară; samar.
pala-pirt s. lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabalcă.
palaria s. pălărie.
palariağı s. pălărier.
palaşkan s. ghicitor; prezicător.
palavra s. palavră; balivernă.
palavrağı s. palavragiu.
palaw s., adj. palauan.
Palaw s. (topon.) Palau.
palawga/palawşa I. adv. în limba palauană. II. s. (limba) palauană.
palawlı s., adj. palauan.
palaz s. covor; covoraș; carpetă.
palen pron., adj. cutare.
paleolitik s., adj. paleolitic.
paleontologik adj. paleontologic.
paleontologiya I. adj. paleontologic. II. s. paleontologie.
paleontologiyağı s. paleontolog.
paleontologiyalı adj. paleontologic.
paleontolok s. paleontolog.
paleozoyik s., adj. paleozoic.
paleta s. paletă.
palgi s. ghicitor; prezicător.
palgilik s. ghicit; ghicire; precizie.
palı adj. scump; costisitor. // **•ates palisi** scump foc; foc de scump. **•bek palı tuwul mı?** nu e prea scump?; **•ot palisi** scump foc; prohibitiv.
palilik s. scumpete.
palkaragan s. ghicitor; prezicător.
pallaşkan adj. scumpit.
pallaşma s. scumpire.
pallaşmak v.i. a se scumpi.
pallaştırmak v.t. a scumpi.
pallaşuw s. scumpire.
Pallas'niñ-gelbesı s. (orn.) pitulice sprâncenată (lat., *Phylloscopus proregulus*).
Pallas'niñ-şirildagi s. (orn.) grelușel siberian (lat., *Locustella certhiola*).
Pallas'niñ-sarikaşı s. (orn.) pitulice

sprâncenată (lat., *Phylloscopus proregulus*).
palmiyer s. (bot.) palmier.
palmiyer-ötlegenı s. (orn.) dendroica de palmier (lat., *Dendroica palmarum*).
palmiyer-surkarlıgaşı s. (orn.) drepnea de palmier (lat., *Cypsiurus parvus*).
palşık s. māl; noroi; nāmol; mocirlă.
palşık-kumtawuğı s. (orn.) prundăraș de nāmol (lat., *Limicola falcinellus*).
palşıklı adj. māl; noroi; nāmolos; mocirlos.
palşıklık s. māl; noroi; nāmol; mocirlă.
palşıkşı, alaşa-kızıl-bağaklı- s. (orn.) fluierar negru (lat., *Tringa erythropus*).
palşıkşı, balaban-sarı-bağaklı- s. (orn.) fluierar mare cu picioare galbene (lat., *Tringa melanoleuca*).
palşıkşı, boz- s. (orn.) fluierar cenușiu (lat., *Catoptrophorus semipalmatus*; *Tringa semipalmata*).
palşıkşı, boz-kuyrukli- s. (orn.) fluierar cu coadă cenușie (lat., *Heteroscelus brevipes*; *Tringa brevipes*).
palşıkşı, esmer- s. (orn.) fluierar solitar (lat., *Tringa solitaria*).
palşıkşı, kalın-tumşukli- s. (orn.) prundăraș de nāmol (lat., *Limicola falcinellus*).
palşıkşı, kışkene-sarı-bağaklı- s. (orn.) fluierar mic cu picioare galbene (lat., *Tringa flavipes*).
palşıkşı, kızıl-bağaklı- s. (orn.) fluierar cu picioare roșii (lat., *Tringa totanus*).
palşıkşı, menekli- s. (orn.) fluierar pătat (lat., *Actitis macularius*).
palşıkşı, sarı-bağaklı- s. (orn.) fluierar sur; fluierar de Terek (lat., *Xenus cinereus*; *Tringa cinerea*).
palşıkşı, uzun-bağaklı-yeşil- s. (orn.) fluierar de zăvoi (lat., *Tringa ochropus*).
palşıkşı, uzun-kuyrukli- s. (orn.) fluierar cu coadă lungă (lat., *Bartramia longicauda*).
palşıkşı, yeşil-bağaklı- s. (orn.) fluierar cu picioare verzi (lat., *Tringa nebularia*).
palşıkşisi, bataklık- s. (orn.) fluierar de lac (lat., *Tringa stagnatilis*).
palşıkşisi, şayır- s. (orn.) fluierar de munte (lat., *Actitis hypoleucos*; *Tringa hypoleucos*).
palşıkşisi, taw- s. (orn.) fluierar de mlaștină (lat., *Tringa glareola*).
paltaşı s. ghioc. // **•kózlerín paltaşınday aşmak** a căsca ochii cât ghiocul/cât cepele; a se holba; a se zgâi. **•paltaşı karamak** a da cu ghiocul; a căuta în ghioc.
palto s. palton. // **•babayniñ paltoşı** paltonul lui tăticul. **•bala paltoşı** palton pentru copii.
pamık s. 1. bumbac. 2. vată. // **•pamık totırmak/basmak** a vătui; a matlasa. **•pamıkni ğipke baylamak** a face ceva de mântuială. // **•pamık şorap** ciorapi de bumbac. **•pamıklı tokıma** (text.) țesătură de bumbac.
pamıkbaşılğan adj. vătuit; matlasat.
pamıkbasma s. vătuire; matlasare.
pamıkbasuw s. vătuire; matlasare.

pamıklı adj. vătuit; matlasat.
pamıktaş s. (geol.) travertin.
pamıktolı adj. vătuit; matlasat.
pamıktotırma s. vătuire; matlasare.
pamıktotırw s. vătuire; matlasare.
pamuk-ördek s. (orn.) rață mică de bumbac (lat., *Nettapus coromandelianus*).
Panama s. (topon.) Panama.
panamalı s., adj. panamez.
panayır s. târg; iarmaroc.
pañ num. (prsn.) cinci.
panda-ayuwı s. (zool.) panda (lat., *Ailurus fulgens*).
pandişpan s. (gastron.) pandișpan.
pane adj. (gastron.) pane.
pañar s. (bot.) sfeclă-furajeră (lat., *Beta vulgaris*).
pañar, kırmızı- s. (bot.) sfeclă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
pañarı, şeker- s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
pañur s. jaluze; transperant; stor; oblon; chepeng.
panika s. panică.
panila s. flanelă; pulover.
pankreas s. (anat.) pancreas.
panorama s. panoramă.
panoramik adj. panoramic.
panow s. panou; tăblie.
pansament s. pansament.
pañılka s. (iht.) cambulă-limada (lat., *Pleuronectes limanda*).
panteysim s. (fil.) panteism.
panteyst s., adj. (fil.) panteist.
pantof s. pantof. // **•ókşelı pantof** pantofi cu toc. **•oymalı pantof** pantofi decupați. **•pantobım teran sıga** pantoful mă strânge puțin. **•rugan pantof** pantofi de lac.
pantofli adj. cu pantof; încălțat.
pantofşı s. pantofar.
pantograf s. (tehn.) pantograf.
pantolan s. pantalon. // **•bileklı pantolan** pantalon cu manșetă. **•kıska pantolan** pantalon scurt. **•pantolan askısı** bretele. **•pantolan bek uzun** pantalonii sunt prea lungi.
pantomima s. pantomimă.
papa s. 1. (relig.) papă. 2. (relig.) papal.
papaganday s. papagalicește.
papaganğa s. papagalicește.
papalık I. adj. (relig.) papal. II. s. (relig.) papalitate.
papatiya s. (bot.) mușetel; romaniță (lat., *Chamomilla recutita*; *Matricaria chamomilla*).
papatiyası, it- s. (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirositoare; mǎrăriță (lat., *Anthemis cotula*).
papatiyası, şayır- s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniță (lat., *Anthemis arvensis*).
papaya s. (bot.) papaia (fruct).
papaya s. (bot.) papaia (plantă) (lat., *Carica papaya*).
papaz s. 1. rigă; popă (carte de joc). 2. (la creștini) preot; popă.
papazgaitıraf s. (relig., la creștini) spovedanie.
papazgaitırafli adj. (relig., la creștini) spovedit.
papazkalpagı s. (bot.) salbă-moale; vonicer (lat., *Evonymus europaea*).
papazlar s., pl. (la creștini) cler; preoțime.
papazlık s. (la creștini) preoție.

papazotî s. (bot.) popaz (lat., *Sabadilla officinalis*).
papirus s. papirus.
papiy s. (om.) rață (lat., *Anas platyrhynchos domesticus*).
papiyon s. papion.
papîr s. vapor; navă; vas; corabie. // **•papîr kazasîna ogîramak** a naufragia. // **•araba papîrî** (nav.) feribot; bac. **•ğolşı papîrî** (nav.) pachebot. **•ğûk papîrî** (nav.) cargobot. **•karamay papîrî** (nav.) tanc petrolier. **•karilgaş papîrî** (nav.) goeletă. **•motorlî papîr** (nav.) motonavă. **•neft/petrol papîrî** (nav.) petrolier. **•papîr iskelesî** dană. **•papîr man gezgîm kele** aş vrea să fac o croazieră. **•papîr man ketegek** va pleca cu vaporul. **•papîr man kîdiruw** croazieră cu vaporul. **•papîr şantiyerî** şantier naval. **•papîrniñ oñ yagî** tribord. **•tayyare papîrî** (nav.) portavion. **•tiğaret papîrî** (nav.) navă comercială. **•top papîrî** (nav.) vedetă.
papîrdantûşken adj. debarcat.
papîrdantûşuw s. debarcare.
papîrğî s. (nav.) marină; navigator.
papîrğilik s. (nav.) marină; navigație.
papîrğilikkayaragan adj. (mar.) navigabil.
Papuwa Kenge Gúyne s. (topon.) Papua Noua Guinee.
para I. adj. financiar; bănesc; pecuniar. II. s. 1. (ist.) para. 2. bani; capital; monedă. 3. preț; cost; valoare. // **•beş para bermemek** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. **•beş paralik etmek** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. **•kaş paralik ekenin bîlme** a ști câte parale face cineva; a ști cât îi poate pielea cuiva. **•para aktarip kaytarmak** a vira bani (fin.). **•para basmak** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani. **•para berip kutarmak** a răscumpăra. **•para bîzdîrmak** a schimba bani (fin.). **•para etmek** a valora. **•para ğatkîzdîrmak/salmak** (fin.) a face o depunere; a investi; a economisi (fin.). **•para ğiymak/ġetîştîrmek** a strânge bani; a economisi. **•para kesmek** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani; a câștiga mulți bani. **•para kîrmak** a câștiga mulți bani; a fi doldora de bani. **•para tartmak** a retrage bani (fin.). **•para tókme** a cheltui cu nemiluita. **•para uşurtmak** a delapida. **•para yardimî etmek** a acorda ajutor financiar; a subvenționa. **•paraga kaytarmak** a preschimba în bani. **•paranî aşamak** a păpa banii; a mânca banii cu lingura. **•paranî hawaga sawurmak** a arunca banii în vânt. **•paranî kópîr-şópîr etmek** a toca banii. **•paranîñ üstünde ğatmak** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. **•parasîn bermek/saymak** a achita contravaloarea; a plăti. // **•beş para bermegen** nepăsător. **•beş para etmez** nu face nici doi bani. **•bo para man bûtún ayilesî yaşay** cu acești bani întreține toată familia. **•bondan başka param yok** nu am alți bani decât aceștia. **•dúniyanîñ parasî**

toți banii de pe lume; foarte mulți bani. **•eğnebiy para** valută; monedă străină. **•geşer para** monedă în curs. **•kabil-î tahvil para** monedă convertibilă. **•kaş para eter?** cât costă?; **•koldakî para** numerar; lichiditate; bani gheață. **•ortaga salingan para** miză. **•para bîzdîrmak** schimb valutar. **•para ğatkîzdîrġak bolaman** doresc să depun bani. **•para ğezasî** amendă. **•para ğúzdani** portmoneu; portofel. **•para kaşîrgan** delapidator. **•para kaşîrmasî** delapidare. **•para kit** e lipsă de bani; nu ajung banii. **•para man** pe bani. **•para şîgaraġak bolaman** doresc să scot niște bani. **•para yardimî** colectă. **•para yoklîġî** criză financiară. **•param yetîşmedî** nu mi-au ajuns banii. **•paranîñ kîymetî tûşmesî** inflație. **•paranîñ üstî** rest de bani. **•wak/bizik para** bani mărunți; mărunțiș. **•yardim parasî** subvenție.
paraşagan adj. care toacă banii; risipitor.
paraberuw s. finanțare; remunerație; retribuție; salarizare.
parabola s. (mat.) parabolă.
parabolik adj. (mat.) parabolic.
paraboloyit s. (mat.) paraboloid.
parada s. paradă.
paradigma s. (gram.) paradigmă.
paradoks s. paradox.
paradoksal adj. paradoxal.
parafa s. parafă.
parafalı adj. parafat.
parafina s. parafină.
parageşîrmesî s. (fin.) virament.
paragiygan adj. econom; strângător.
paragraf s. paragraf.
paraguay s., adj. paraguayean.
Paraguay s. (topon.) Paraguay.
paragwaylı s., adj. paraguayean.
paraġatkîzdîrgan s. 1. (fin.) depunător; deponent. 2. (econ.) investitor; întreprinzător.
paraġatkîzdirmasî s. (econ.) depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.
paraġatkîzdiruw s. (fin.) investiție; alocare.
paraġî s., adj. (econ.) capitalist.
paraġilik s. (econ.) capitalism.
parakabletken s. încasator.
parakarjlamaz adj. econom; strângător.
parakebletmesî s. (fin.) încasare.
Para-Kóy s. (topon.) Băneasa (jud. Constanța).
paralel adj. paralel.
paralela s. (mat., geogr.) paralelă.
paralelkenar s. paralelogram.
paralellik s. paralelism.
paralelyúz s. paralelipiped.
paralı I. adj. 1. cu bani; înstărit; bogat; bănos. 2. (econ.) cu capital; capitalizat. II. adv. pe bani; cu bani.
parama s. (nav.) parâma; pălămar; odgon.
parametre s. parametru.
param-parşa adj. ferfeniță; harcea-parcea; în bucăți.
paranoya s. (med.) paranoia.
paranteza s. paranteză.
parapet s. parapet.
parasalgan s. 1. (fin.) deponent; depunător. 2. (econ.) investitor; întreprinzător.

parasaluw s. 1. chetă. 2. (fin.) investiție; alocare.
parasiberilgen adj. 1. plătit; remunerat; retribuit. 2. plătit; achitat.
parasînbergen s., adj. plătit.
parasînsaygan s., adj. plătit.
parasîsayilgan adj. plătit; achitat.
parasîuşkan adj. delapidat.
parasîz I. adj. 1. sărac; fără bani; lefter. 2. (econ.) fără capital; decapitalizat. II. adv. pe gratis; fără bani; gratuit; fără plată.
parasîzlik adj. (econ.) decapitalizare.
parasîz-pulsuz adj. lefter.
paraşasmaz adj. econom; strângător.
paraşuta s. parașută.
paraşutaġî s. parașutist.
paraşutaġilik s. parașutism.
paratoplagn adj. econom; strângător.
parauşurtkan s. delapidator.
parauşurtmasî adj. delapidare.
paravan s. paravan.
parazit s. parazit (și tehn.).
parazitlik s. parazitism.
parazitoloġik adj. parazitologic.
parazitoloġiya s. parazitologie.
parazitoloġiyaġî s. parazitolog.
parazitoloġiyalı adj. parazitologic.
parazitolok s. parazitolog.
parçela s. parcelă.
parçelalı adj. parcelat.
pardesús s. pardesiu. // **•kúzlúk pardesús** pardesiu de toamnă.
pardon interj. scuzați!; pardon!
parisli s., adj. parizian.
pariyetal adj. (anat.) parietal.
pariyetal súyegî s. (anat.) os parietal.
paris s. 1. (zool.) panteră; leopard (lat., *Panthera pardus*; *Felis pardus*). 2. (zool.) puma; cuguar (lat., *Panthera concolor*). 3. (zool.) jaguar (lat., *Panthera onca*).
park s. 1. parc (și auto.). 2. deosebire; diferență; distincție. // **•kartlar parkka keterler** bătrânii merg în parc. **•kólşık parkniñ işinde tabıla** iazul se află în parc. **•park yapilmaz** parcare interzisă.
parket s. parchet; pardoseală.
parketşî s. parchetar.
parkli adj. diferit; deosebit; distinct.
parlagan adj. spărgător. // **•agaş parlagan** spărgător de lemne.
parlak adj. lucitor; strălucitor; scilpitor.
parlaklik s. lucire; scilpire; strălucire.
parlama s. 1. spargere; despicare. 2. (fig.) stricare; defectare.
parlamak v.t. 1. a sparge; a despică. 2. (fig.) a strica; a defecta. // **•agaş parlamak** a sparge lemne.
parlament s. parlament.
parlamentli adj. parlamentar.
parlamentşî s. parlamentar.
parlangan adj. 1. spart; despicat. 2. (fig.) stricat; defect.
parlanma s. 1. spargere; despicare. 2. (fig.) stricare; defectare.
parlanmak v.i. 1. a se sparge; a se despică. 2. (fig.) a se strica; a se defecta.
parlanuw s. 1. spargere; despicare. 2. (fig.) stricare; defectare.
parlatmak v.t. a determina să spargă; a determina să despică.
parlaw s. 1. spargere; despicare. 2. (fig.) stricare; defectare.
parlawlî adj. spart; despicat. // **•parlawlî agaş** lemne sparte.

parmak s. 1. (anat.) deget. 2. (tehn.) spiță; stâlp. 3. parmac; par; stâlp. // **•parmagin tıkmak** a-și băga nasul; a interveni. **•parmagında oynatmak** a juca pe cineva pe degete. **•parmak basmak** a pune degetul; a preciza; a specifica; a evidenția; a sublinia; a accentua. **•parmakların ğalamak** a-și linge degetele. **•parmakların tişlemek** a-și mușca degetele; a-și frânge degetele; a fi deznădăduț. **•parmakların arasından kaşırmak** a-l scăpa printre degete. // **•işaret/şahadet parmagi** degetul arătător. **•kosterúwgi parmak** degetul arătător. **•orta parmak** degetul mijlociu. **•parmak basmaga yer yok** nu e loc nici cât să pui un deget. **•parmak tamgasi/izi** amprentă digitală. **•parmak tuyuwi** simțul tactil. **•parmakların uşu** vârful degetelor. **•şinatıy/şonatay parmak** degetul mic. **•yúzúk parmagi** degetul inelar. **parmakbasılğan** adj. evidențiat; accentuat; reliefat; pronunțat; subliniat. **parmakbasuw** s. evidențiere; accentuare; reliefare; pronunțare; subliniere. **parmaklamak** v.t. a împăra. **parmaklangan** adj. împărat. **parmaklı** adj. digital. **parmaklık** s. 1. gratii; grilă; grilaj; zăbrele. 2. parmalăc; gard; balustradă; parapet. // **•geşme parmaklığı** barieră. **•parmaklık kizartması** friptură la grătar. **parmaklikli** adj. cu gratii; cu grilă; cu grilaj; zăbrelit. **parmaksúyegı** s. (anat.) falangă. **parmaktişlew** s. căință; regret. **parmaktıguw** s. intervenție; amestec. **parmaktıkan** s., adj. intervenționist. **parola** s. parolă. **parşa** s. 1. bucată; fragment. 2. parte; componentă; piesă. 3. (muz.) bucată. 4. (mat.) segment. // **•parşaların sókmek** a-l desface în bucăți; a-l dezmembra. // **•ay parşası** frumoașă ca ruptă din lună. **•aylandırma/kaytarma parşası** (tehn.) organ. **•bır parşa** un pic; o bucată; puțin. **•buz parşası** sloi. **•ğam parşası** ciob de sticlă. **•ğetek parşa** (tehn.) piesă de schimb. **•ğıp parşası** scamă. **•kışkene parşa** particulă. **•kurşun parşası** schijă. **•metin parşası** fragment de text. **•ókşe parşası** flec. **•sizik parşası** (mat.) segment. **parşakay** s. bucățică; fărâamă. // **•bır parşakay** un pic; o bucățică. **•bır parşakay ótmek** o bucățică de pâine. **parşalama** s. îmbucătățire; fragmentare; sfâșiere; descompunere; secesiune. **parşalamak** v.t. a îmbucătăți; a fragmenta; a sfâșia; a face ferfeniță; a descompune. // **•tişlep parşalamak** a sfâșia cu dinții. **parşalangan** adj. îmbucătățit; fragmentat; sfâșiat; descompus. // **•kolay parşalangan** subred. **parşalanma** s. îmbucătățire; fragmentare; sfâșiere; descompunere; secesiune. **parşalanmak** v.i. a se îmbucătăți; a se

fragmenta; a se sfâșia; a se face ferfeniță; a se descompune. // **•ğuregi parşalanmak** a i se frânge inima. **parşalanuw** s. îmbucătățire; fragmentare; sfâșiere; descompunere; secesiune. **parşalarisóğilgen** adj. descompus; dezagregat; dezintegrat; dezmembrat. **parşalatkan** adj. sfâșietor. **parşalatmak** v.t. a face să îmbucătățească; a determina să fragmenteze; a determina să sfâșie; a determina să facă ferfeniță; a face să descompună. **parşalaw** s. îmbucătățire; fragmentare; sfâșiere; descompunere; secesiune. **parşalı** adj. rupt în bucăți; îmbucătățit; fragmentat. **parşa-parşa** adj. în bucăți; bucată cu bucată; piesă cu piesă. // **•parşa-parşa etmek** a face bucăți; a face țandări; a ciopărți. **•parşa-parşa satmak** a vinde cu bucată. **parşıldama** s. plescăit de buze. **parşıldamak** v.i. (d. buze) a plescăi. **parşıldatmak** v.t. a plescăi buzele. **parşıldaw** s. plescăit de buze. **parşiltı** s. plescăit de buze. **part** interj. poc!; pacl!; bang! **parter** s. parter (la clădiri). **partida** s. 1. (com.) partidă. 2. (sport) joc; partidă. 3. (fig.) chilipir. **partit** s. (pol.) partid. // **•demokrat partiti** partidul democrat. **•mugay/muhalefet partiti** (pol.) partid de opoziție. **•partit úyesı** (pol.) membru de partid. **•partitniñ faaliyetı** (pol.) activitatea partidului. **•siyasiy partit** (pol.) partid politic. **partitli** s. membru al unui partid. **partitlik** adj. partinic. **partitlikkekarşı** adj. antipartinic. **partitura** s. (muz.) partitură. **partizan** s. (pol.) partizan; simpatizant. **pas** s. rugină; cocleală. **pasa** s. (sport) pasă. **pasaj** s. pasaj. **pasif** adj. pasiv (și com.). **pasiflik** s. pasivitate. **pasiyet** s. respect; considerație; stimă; mândrie; onoare; demnitate; onestitate. **pasiyetikirlengen** adj. dezonorat; necinstit; batjocorit; violat; stigmatizat. **pasiyetkırletken** adj. dezonorant; batjocoritor. **pasiyetkırletmesi** s. dezonorare; necinstire; batjocorie; violare; stigmatizare. **pasiyetli** adj. respectat; respectabil; stimat; onorat; demn; onest. **pasiyetsız** adj. fără respect; fără stimă; fără mândrie; fără onoare; nedemn; fără onestitate. **pasiyetsızlık** s. lipsă de respect; lipsă de stimă; lipsă de mândrie; dezonorare; necinste; lipsă de onestitate. **Paska** s. (în relig. creștină) Paști. **paslama** s. oxidare. **paslamak** v.t. a oxida. **paslangan** adj. ruginit; oxidat. **paslanır** adj. oxidabil. **paslanma** s. 1. ruginire; oxidare. 2. (fig.) uzare; tocire. **paslanmagan** adj. inoxidabil. **paslanmak** v.i. 1. a rugini; a se oxida. 2. (fig.) a se uza; a se toci. **paslanmaykalır** adj. inoxidabil.

paslanmaz adj. inoxidabil. **paslı** adj. ruginit; oxidat; coclit. **pasma** s. stambă. **pastel** s. pastel. **pastelli** adj. pastel; pastelat. **pastila** s. (farm.) pastilă. **pastırma** s. (gastron.) pastramă. **pastor** s. (relig.) pastor. **paşa** s. (bot.) broscariță; notătoare; limba-apei (lat., *Potamogeton natans*). 1. (ist.) pașă. **paşalik** s. (ist.) pașalac. **paşaport** s. pașaport. // **•paşaportın kolına bermek** a da cuiwa pașaportul; a-l expedia. // **•hususiy paşaport** pașaport special. **•kidiruwğuluk paşaportı** pașaport turistic. **•kızmet paşaportı** pașaport de serviciu. **•mına menim paşaportım** iată pașaportul meu. **•múşterek paşaport** pașaport colectiv. **•paşaport defterkanası** biroul de pașapoarte. **•siyasiy paşaport** pașaport diplomatic. **paşawra** s. cârpă; treanță; zdreanță. **pasbaş-şomar** s. (orn.) rață roșie (lat., *Aythya nyroca*). **pas-ğayalı-mumğagaa** s. (orn.) estrilda ruginie (lat., *Estrilda rhodopyga*). **pas-karınli-balkuşı** s. (orn.) pasăre-nectar cu piept stacojiu (lat., *Chalcoptria senegalensis*). **paskuyruk** s. (orn.) piatră cu coadă ruginie (lat., *Cercomela familiaris*). **pas-kuyrukli-sar** s. (orn.) șorecar pântecos (lat., *Buteo ventralis*). **pas-kuyrukli-toynak** s. (orn.) șorecar pântecos (lat., *Buteo ventralis*). **paslanuw** s. 1. ruginire; oxidare. 2. (fig.) uzare; tocire. **paslaw** s. oxidare. **pasli-karatawuk** s. (orn.) mierlă ruginie (lat., *Euphagus carolinus*). **pas-moyinli-kumtawuk** s. (orn.) fugaci cu gât roșu (lat., *Calidris ruficollis*). **pasrengi-şomar** s. (orn.) rață cu ciuf (lat., *Netta rufina*). **pasrenkli-añkut** s. (orn.) călifar ruginiu (lat., *Tadorna ferruginea*; *Casarca ferruginea*; *Anas casarca*). **pasrenkli-bataklıkkarlıgaşı** s. (orn.) ciovlică ruginie; ciovlică roșie (lat., *Glareola pratincola*). **pasrenkli-kirazkuşı** s. (orn.) presură ruginie (lat., *Emberiza caesia*). **pasrenkli-kumtawuk** s. (orn.) fugaci roșcat (lat., *Calidris ferruginea*). **pasrenkli-şalı-boztorgayı** s. (orn.) ciocârlie ruginie de tufiș (lat., *Mirafa cordofanica*). **pasrenkli-şatalkuyruk** s. (orn.) ciovlică ruginie; ciovlică roșie (lat., *Glareola pratincola*). **pasrenkli-sülekeş** s. (orn.) presură ruginie (lat., *Emberiza caesia*). **pasrenkli-tenek** s. (orn.) presură ruginie (lat., *Emberiza caesia*). **pat** I. interj. poc!; pacl!; trosc!; II. s. (bot.) margaretă; mărgărită; ochiul-boului (lat., *Chrysanthemum leucanthemum*; *Tanacetum leucanthemum*). 2. (la şah) pat. **patefon** s. patefon. **patent** s. (econ.) patent; brevet. **patentli** adj. patentat; brevetat. //

•**patentli derman** medicament brevetat.
patentsız *adj.* nepatentat; nebrevetat.
patina *s.* (*sport, tehn.*) patină.
patinağı *s.* (*sport*) patinator.
patinaj *s.* 1. (*sport*) patinaj. 2. patinare; alunecare; patinaj.
patinataygan *s.* (*sport*) patinator.
patı, Kitay- *s.* (*bot.*) ochiul-boului; rotil (*lat.*, *Callistephus chinensis*).
patı, saray- *s.* (*bot.*) săpunele; dumițaș; pocrovă (*lat.*, *Aster laevis*).
patlagan *adj.* 1. plesnit; explodat. 2. exploziv; explozibil. // •**patlagan madde** material explozibil.
patlak *adj.* spart; crăpat.
patlakköz *adj.* 1. cu ochii bulbucați. 2. rău de mama focului; omul dracului; afurisit.
patlama *s.* explozie; pocnet. // •**ateşli patlama** bombă incendiară. •**patlama dalgası** suflul exploziei. •**súgyi patlamasi** izbucnire de dragoste.
patlamak *v.i.* 1. a se crăpa; a plesni; a trosni; a se sparge; a se fisura. 2. a exploda. 3. (*d. fenomene ale naturii*) a se dezlănțui; a se porni. 4. a izbucni; a-și pierde răbdarea; a da strechea în...; // •**başına patlamak** a se sparge în capul cuiva. •**kamışi patlamak** (*med.*) a avea erecție. •**ótin patlamak** a-i crăpa fierea; a se speria.
patlatma *s.* bombă. // •**hidroğenli patlatma** (*mil.*) bombă cu hidrogen. •**ózekli/şegirdekli patlatma** (*mil.*) bombă nucleară. •**şigakózekli/şigakşegirdekli patlatma** (*mil.*) bombă termonucleară. •**taneli patlatma** (*mil.*) bombă atomică.
patlatmaatkan *s.* (*mil.*) bombardier.
patlatmağawdırgan *s.* (*mil.*) bombardier.
patlatmak *v.t.* a sparge; a fisura; a dezlănțui. // •**kamış patlatmak** a pocni din bici.
patlatmataşigan *s.* (*mil.*) bombardier.
patlatmatókken *s.* (*mil.*) bombardier.
patlatuw *s.* bombă.
patlaw *s.* explozie; pocnet.
patlawğı *adj.* exploziv; explozibil.
patliğan *s.* (*bot.*) vânăță; pătlăgea-vânăță (*lat.*, *Solanum melongea*). // •**patliğan salatası** salată de vinete.
patoloğik *adj.* (*med.*) patologic.
patoloğiya *I. adj.* (*med.*) patologic. **II. s.** (*med.*) patologie.
patoloğiyali *adj.* (*med.*) patologic.
patriarkal *adj.* (*relig.*) patriarhal.
patrik *s.* (*relig.*) patriarh.
patriklık *I. adj.* (*relig.*) patriarhal. **II. s.** (*relig.*) patriarhie; patriarhat.
patron *s.* (*electr., econ.*) patron.
patronlar *s., pl.* (*econ.*) patronat.
patronlik *s.* (*econ.*) patronat.
patşa *s.* padişah; sultan.
pavilyon *s.* (*constr.*) pavilion.
pay *s.* 1. parte; contribuție; cotă. 2. porțiune; porție; parte. 3. (*mat.*) numărător. // •**baştan pay ayırmak** a predestina. •**hisse/pay saklamak** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. •**ózine pay şigartmak** a-și lua un os de ros; a trage suza pe turta sa; a-și crea avantaj. •**pay ayırmak/etmek** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. •**pay**

istemek a-și cere partea. •**pay kapmak** a-și face parte din...; a-și însuși ceva. •**pay pışmek** a face planuri; a plănuși; a norma. •**payin almak** a-și lua porția; a fi muștruluit. •**payin bermek** a-i da porția; a-l muștrului. •**payin ketirmek** a lua parte la...; a-și da obolul; a-și aduce contribuția. // •**arslan payı** partea leului. •**eki pay salata** două porții de salată.
paya *s.* jalon. // •**paya otırtmak** a jalona.
payağı *s.* marcator; marcher.
payalama *s.* jalonare.
payalamak *v.t.* a jalona.
payalangan *adj.* jalonat.
payalanmak *v.i.* a se jalona.
payalaw *s.* jalonare.
payalgan *adj.* căpătuit; procopsit; cointeresat.
payalı *adj.* jalonat.
payanta *s.* paianță.
payaotirtılgan *adj.* jalonat.
payaotirtuw *s.* jalonare.
paybergen *adj.* muștrător; dojenitor.
payberuw *s.* 1. dojană; muștruluală; burdușeală; ciomăgeală; muștrare; chelfăneală. 2. cointeresare.
payda *I. adj.* utilitar. **II. s.** folos; avantaj; profit. // •**bır payda kórmek** a nu avea niciun folos. •**payda etmek** a fi de folos; a avantaja; a părtini. •**payda kórmek** a trage foloase. // •**gezmetke payda yok** plimbatul n-are folos. •**kullanım paydası** (*jur.*) uzufruct. •**paydasın kım kóre?** cui îi folosește?; •**sızge ne paydam tıyer?** cu ce vă pot fi de folos?;
payda *s.* (*mat.*) numitor. // •**paydaları eşitlemek** (*mat.*) a aduce la același numitor.
paydaetken *adj.* părtinitor.
paydaetuw *s.* părtinire.
paydağı *s., adj.* utilitarist.
paydağılık *s.* utilitarism.
paydakórúw *s.* folosință; folosire; fructificare.
paydalangan *adj.* beneficiar; câștigător; utilizator.
paydalanmak *v.i.* a se folosi de; a profita. // •**kım paydalana?** cui îi folosește?;
paydalı *adj.* folositor; avantajos.
paydalık *adj.* utilitar. // •**paydalık maşinası** (*transp.*) autoutilitară.
paydalişikkan *adj.* rentabilizat.
paydasıkórlıgen *adj.* fructificat.
paydasız *adj.* nefolositor; inutil; neconvenabil; neprielnic.
paydasızlık *s.* inutilitate.
paydaş *s.* participant.
paydaşlık *s.* contribuție; participație.
paydatartuw *s.* fructificare.
paydos *I. interj.* pauză!; **II. s.** pauză; repaus. // •**úyle paydosı** pauza de prânz.
payğı *s.* (*fin.*) acționar; asociat.
payinalgan *adj.* dojenit; muștruluit; burdușit; ciomăgit; muștrat.
paylama *s.* distribuire; repartizare; livrare.
paylamak *v.t.* a distribui; a repartiza; a livra.
paylangan *adj.* distribuit; repartizat; livrat.
paylanmak *v.i.* a fi distribuit; a fi repartizat; a fi livrat.
paylaşılğan *adj.* împărțit; partajat.
paylaşımıyelık *s.* coproprietate.

paylaşımıyesı *s., adj.* coproprietar.
paylaşma *s.* împărțire; partajare; coabitare.
paylaşmak *v.i.* a împărți; a partaja; a coabita. // •**dertin paylaşmak** a împărtași durerea cuiva. •**kozını paylaşmak** a-și împărți foloasele.
paylaşmaliye *s., adj.* coproprietar.
paylaşmaliyelık *s.* coproprietate.
paylaştırmak *v.t.* a determina să împartă; a face să partajeze; a determina să coabiteze.
paylaşuw *s.* împărțire; partajare; coabitare.
paylawğı **I. adj.** distributiv. **II. s.** distribuitor.
pay-pay *adj.* porționat. // •**pay-pay etmek** a porționa.
paypışılgen *adj.* plănușit.
paypışuw *s.* normare; plănuire.
paysaklaması *s.* alocare; afectare.
paytak **I. adj.** crăcănat. **II. s.** (*la şah*) pion.
paytakit *s.* capitală; metropolă. // •**paytakit başpapazı** mitropolit.
payton *s.* faeton; landou; calească; trăsura; birjă. // •**ğenaze paytonı** dric. •**motoçikleta paytonı** ataș. •**motorlı payton** autocar.
paytonğı *s.* birjar; vizitiu. // •**paytonğı yerı** capră de trăsura.
paytonğı, ak-kuyrukli- *s.* (*orn.*) faeton cu cioc alb (*lat.*, *Phaethon lepturus*).
paytonğı, kizil-tumşukli- *s.* (*orn.*) faeton cu cioc roșu (*lat.*, *Phaethon aethereus*).
paytonğıday *adv.* birjărește.
paytonğılik *s.* birjărie.
paz *s.* (*tehn.*) pană; ic. // •**paz kistirmek** (*tehn.*) a împănă.
pazar *s.* 1. piață; bazar; târg. 2. comerț; negoț; vânzare; târguie. 3. (*cron.*) duminică. // •**pazarga şigarmak** a scoate la vânzare. // •**antikağılar pazarı** târgul anticarilor. •**atşıklar pazarı** bălci. •**bo pazarga gólşıman** pentru duminica aceasta sunt drumeț. •**ğenábılerı geşen pazar keldıler** dumnealor au venit duminica trecută. •**haywan pazarı** obor. •**yarın pazar** mâine e duminică.
pazargúnı *s.* (*cron.*) duminică.
pazarlama *s.* negociere; tocmeală; târguială; cumpărături.
pazarlamak *v.t.* (*com.*) a tocmi; a târgui; a precupeți.
pazarlanmagan *adj.* neprecupețit.
pazarlanmak *v.t.* (*com.*) a fi tocmit; a fi târguit; a fi precupețit.
pazarlanmaz *adj.* neprecupețit.
pazarlaşkan *s.* negociator.
pazarlaşma *s.* (*com.*) tocmeală; târguială; negociere.
pazarlaşmak *v.i.* (*com.*) a se tocmi; a se târgui; a negocia.
pazarlaşmalar *s., pl.* tratative.
pazarlaşuw *s.* (*com.*) tocmeală; târguială; negociere.
pazarlaw *s.* negociere; tocmeală; târguială; cumpărături.
pazarlawğı *s.* negociator.
pazarlık *s.* 1. negociere; tocmeală; târguială. 2. cumpărături; târguie. // •**pazarlık etmek** a se tocmi; a se târgui. // •**ekiyaklı pazarlıklar** negocieri bilaterale.
Pazarlık *s.* (*topon.*) ("Târgul", "Târguiala") Târgușor (*jud. Constanța*).
pazarótmek *s.* franzelă.

Pazarşık/Pazarğık s. (topon.) Bazargic (Dobrich, Dobrogea de Sud-Cadrilater, Bulgaria).
pazartesi s. (cron.) luni. // **•obırgún pazartesi** poimăine e luni.
pazartesigünü s. (cron.) luni.
pazı s. (bot.) sfeclă (lat., *Beta cicla*). 2. (anat.) biceps.
pazı, kara- s. (bot.) lobodă (lat., *Atriplex hortensis*; *Atriplex nitens*).
pazı, kırmızı- s. (bot.) sfeclă-roşie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
pazı, mısırlı- s. (bot.) tămâiţă; smirnă-de-grădină (lat., *Chenopodium botrys*).
pazısı, şeker- s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
pazkistirilgan adj. (tehn.) împănât.
pazkistirma s. (tehn.) împănare.
pazkistiruw s. (tehn.) împănare.
pazla I. adj. mult; mai mult; în plus; excedentar. II. adv. încă; mai; în plus. III. s. surplus; excedent; rest. // **•kiymetın pazla degerlendirmek** a supraestima.
•pazla istemek a suprasolicita; a supraestima. **•pazla kalabalık olmak** a se supraaglomera.
•pazla kelmek a fi în plus.
•pazla kıymet pışmek a supraestima. **•pazla peslemek** a supraalimenta. **•pazla şalıştırmak** a suprasolicita.
•pazla totirmek a ticsi; a supraîncărca. // **•bek pazla** foarte mult. **•bırşiy pazla kelmez** nimic nu e prea mult. **•botakılı pazla** asta-i prea de tot. **•pazla bagaj** bagaj excedentar. **•pazla turtew/tebúw** surescitare.
pazlaaşagan adj. supraalimentat; ghiftuit; îmbuibat.
pazlaaşatma s. supraalimentare; ghiftuire; îmbuibare.
pazlaaşaw s. ghiftuire; îmbuibare.
pazlaazart s. surescitare.
pazlaazartlangan adj. surescitat.
pazlağılingan adj. supraîncălzit.
pazlağılitma s. supraîncălzire.
pazlağıuklengen adj. împovărat; îngreunat.
pazlağıuklenúw s. împovărare; îngreunare.
pazlahewes s. surescitare.
pazlaheweslengen adj. surescitat.
pazlaimal s. supraproducție.
pazlaistelgen adj. suprasolicitat.
pazlaisteme s. suprasolicitare.
pazlakalabalık adj. supraaglomerat; suprapopulat.
pazlakazanş s. supraprofit.
pazlakáar s. supraprofit.
pazlakizişkan adj. 1. supraîncălzit. 2. surescitat.
pazlakiziştirma s. supraîncălzire.
pazlakullanilgan adj. folosit în exces; abuzat.
pazlakúyğan s. surescitare.
pazlakúyğanlangan adj. surescitat.
pazlalık s. exces; surplus; prisos; excedent; rest. // **•kiymet pazlaligi** (econ., pol.) plusvaloare. **•yapım pazlaligi** (econ., pol.) plusprodus.
pazlaórseñ s. surescitare.
pazlaórseñlengen adj. surescitat.
pazlapesleme s. supraalimentare.
pazlapeslengen adj. supraalimentat.
pazlapıyat s. suprapreț.
pazlapışken adj. răscopt.

pazlaşalışkan adj. suprasolicitat.
pazlaşalıştıruw s. suprasolicitare.
pazlatolgan adj. supraîncărcat; ticsit; arhiplin.
pazlatotiruw s. supraîncărcare; ticsire.
pazlaúretım s. supraproducție.
pazlı adj. (tehn.) împănât.
pánzdah num. (prsn.) cincisprezece.
pápış s. papuc. // **•ğollarda pápış eskirtmek** a-și rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda.
•pápış kadar tıl şigarmak a scoate limba de un cot. **•pápışın kaybetmek** a-și pierde cumpătul; a-și pierde sângele rece. **•pápışın kaybetmemek** a-și ține cumpătul; a-și păstra sângele rece. **•pápışın kolına bermek** a da cuiva papucii; a-l alunga. **•pápışın tawanga atmak** a face pe cineva de râsul lumii. **•pápışsız kaşıp ketmek** a o șterge la papuc.
pápışeskirtken s., adj. vântură-lume; hoinar; rătăcitor; vagabond.
pápışeskirtúw s. vânturare; hoinăreală; vagabondaj.
pápışlık s. marchiză; geamlăc; vestibul; antreu.
peçe s. vâl; voal; feregea.
peçeli adj. cu vâl; voalat; cu feregea.
peçete s. șervețel de masă.
pedagoğiya s. pedagogie.
pedagoğiyağı s. educator; pedagog.
pedagoğiyalik adj. educativ; pedagogic.
pedagok s. educator; pedagog.
pedala s. pedală.
pedikyúra s. pedichiură.
pediyatrik adj. (med.) pediatric.
pediyatriya s. pediatrie.
pediyatriyağı s. (med.) pediatru.
pedoloğik adj. pedologic.
pedoloğiya s. pedagogie.
pedolok s. pedolog.
pekin adj. sigur; cert.
pekinlik s. siguranță; certitudine.
pekiy adv. da; bine; bun.
pekmez s. magiun; gem.
pelenk s. (zool.) tigru (lat., *Felis tigris*).
pelerina s. pelerină.
pelesenk s. balsam.
pelesenkleme s. îmbălsămare.
pelesenkleme v.t. a îmbălsăma.
pelesenklengen adj. îmbălsămat.
pelesenkli adj. îmbălsămat.
peleş adj. chel; pleșuv.
peleşlik s. chelie; calviție.
pelesenkteregı, ғаңідүниya- s. (bot.) copaier (lat., *Copaifera officinalis*).
Peletli s. (topon.) Săcele (jud. Constanța).
pelte s. peltea; marmeladă.
peltek s., adj. peltic; gângav; bălbăit. // **•tılı peltek wurmak** a se bălbăi; a gângăvi; a vorbi peltic.
peltekleme v.i. a vorbi peltic.
pelteklengen s., adj. peltic; gângav; bălbăit.
pelwan s. (sport) luptător; atlet; voinic. // **•pelwnlarnıñ pelwanı** voinicul voinicilor.
pelwanğa adv. voinicește.
pelwanlık s. spirit de luptă; spirit athletic; atletism. // **•pelwanlık sanatlari** (sport) arte marțiale.
pembe adj. roz; trandafiriu. // **•pembe kórmek** a vedea totul în roz; a fi optimist.
pembe-ayaklı-ğelkuwgan s. (orn.)

ielcovan cu picior roz; furtunar cu picioare roz; pasărea-furtunii cu picioare roz (lat., *Puffinus carneipes*).
pembe-ayaklı-kaz s. (orn.) gâscă cu cioc scurt (lat., *Anser brachyrhynchus*).
pembe-karınli-geleşe s. (orn.) silvie caucaziană (lat., *Sylvia mystacea*).
pembe-karınli-kók-ker s. (orn.) dumbrăveancă albastră cu piept roz (lat., *Coracias caudata*).
pembe-karınli-kók-kuzgun s. (orn.) dumbrăveancă albastră cu piept roz (lat., *Coracias caudata*).
pembe-karınli-kók-zaşa s. (orn.) dumbrăveancă albastră cu piept roz (lat., *Coracias caudata*).
pembe-karkıldak s. (orn.) chiră roz; pescăriță roz (lat., *Sterna dougallii*).
pembe-kaşıkşı s. (orn.) lopătar roz (lat., *Ajaja ajaja*).
pembe-kaya-korıgi s. (bot.) dragoste (lat., *Sedum fabaria*).
pembe-mayoti s. (bot.) dragoste (lat., *Sedum fabaria*).
pembe-seğertkıgi s. (orn.) lăcustar (lat., *Sturnus roseus*; *Pastor roseus*).
pembe-sirtli-kortay s. (orn.) pelican cu spate roz (lat., *Pelecanus rufescens*).
pembe-sirtli-kutan s. (orn.) pelican cu spate roz (lat., *Pelecanus rufescens*).
pembe-siyirşik s. (orn.) lăcustar (lat., *Sturnus roseus*; *Pastor roseus*).
pembe-tumşuklı-şomar s. (orn.) rață cu cioc roz (lat., *Netta peposaca*).
pembeturna, balaban- s. (orn.) flaming mare (lat., *Phoenicopterus roseus*).
pembeturna, kışkene- s. (orn.) flaming mic (lat., *Phoeniconaias minor*).
pembeturnası, Amerika-balaban- s. (orn.) flaming mare american (lat., *Phoenicopterus ruber*).
penalti s. (sport) penalti.
penç num. (prsn.) cinci.
pençenbe s. (cron., prsn.) joi.
pener s. (gastron.) brânză. // **•helwet peneri** şvaițer. **•koy peneri** brânză de oaie. **•teleme peneri** brânză telemea. **•tuwar/siyir peneri** brânză de vacă. **•zerdap peneri** urdă; caș proaspăt.
penerdiy adj. brânzos.
penerli adj. cu brânză; brânzos. // **•penerli bórek** plăcintă cu brânză. **•penerli kómbe** papanasă. **•penerli makoron** macaroane cu brânză.
penerlik s. felinar. // **•masal penerligi** lampion.
pengah num. (prsn.) cincizeci.
pengire s. 1. fereastră. 2. ușiță de ghișeu. // **•pengire katında bir masa** o masă lângă fereastră. **•pengire kózi** ochi de fereastră. **•pengireler kafesli** ferestrele au gratii. **•pengireni aşayım mı?** să deschid fereastră? **•pengireni ğap!** închide fereastră! **•pengireni kapatayık!** să închidem fereastră! **•renkli ğamlı pengire** vitraliu.
pengireasti s. pervaz.
pengirebastırması s. jaluzea;

transperant.
peniçilina *s. (farm.)* penicilină.
penis *s. (anat.)* penis.
penseta *s.* pensetă.
pensiya *s.* pensie.
pensiyagi *s.* pensionar.
pensiyon *s.* 1. pension. 2. pensiune.
penşe *s.* 1. labă; gheară; gheare. 2. (la încălţăminte) talpă; pingea. // **•penşe wurmak** a pingeli.
penşelemek *v.t. (d. păsări)* a apuca cu ghearele; a prinde în gheare.
penşeleşmek *v.i.* 1. a se bate cu ghearele. 2. (fig.) a se zbate.
pentagon *s. (geom.)* pentagon.
pentagonal *adj. (geom.)* pentagonal.
pepit *adj.* cu picăte; pepit.
pepiy *s. (orn.)* curcă; curcan (lat., *Meleagris gallopavo*). // **•dolma pepiy** curcan umplut. **•pepiy eti** carne de curcan.
pepsina *s.* pepsină.
perakende *adj.* împrăştiat; dispersat. // **•perakende satış** vânzare cu amănuntul.
perdah *s.* 1. lustruire; şlefuire. 2. luciu; strălucire.
perdahlama *s.* lustruire; şlefuire.
perdahlamak *v.t.* a lustrui; a şlefui.
perdahlangan *adj.* lustruit; şlefuit.
perdahlaw *s.* lustruire; şlefuire.
perdahlez *s.* zori de zi; revărsatul zorilor; auroră; aureolă; halo. // **•perdahlez atmak** a se revărsa zorile.
perdahli *adj.* 1. lustruit; şlefuit. 2. lucitor; lucios; strălucitor.
perdahşi *s.* lustruitor; şlefuitor.
perde *s.* 1. perdea; paravan. 2. (în pictură) nuanţă; tentă; tuşă; ton. 3. (anat.) membrană. 4. (muz.) ton; tonalitate; intonaţie. 5. (teatr.) act. 6. ecran; cortină. 7. (med.) cataractă. // **•kôzine perde asmak** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înşela. **•perde bastırmak** a acoperi cu cortina; a muşamaliza. **•üst perdeden konuşmak** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. // **•bır perdeden ses** (muz.) unison. **•bırinci perde** (la teatr.) actul întâi. **•ekinci perde** (la teatr.) actul al doilea. **•kulak perdesi** (anat.) timpan. **•perde arkasında** în culise; în secret; pe ascuns. **•renk perdesi** (în pictură) nuanţă; tentă; tuşă; ton.
perdearti *s.* culise.
perdebasilgan *adj.* voalat; muşamalizat.
perdebastırması *s.* voalare; muşamalizare.
perdelemek *v.t.* a trage cortina.
perdelenmek *v.i.* a se trage cortina.
perdeli *adj.* ecranat.
perdeli-ğavunkuşi *s. (orn.)* prundăraş semipalmat (lat., *Charadrius semipalmatus*).
perdeli-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci semipalmat (lat., *Calidris pusilla*).
perdeli-suworgay *s. (orn.)* prundăraş semipalmat (lat., *Charadrius semipalmatus*).
perdesiz *adj.* fără perdea (şi fig.).
perdesizlik *s.* neruşinare; grosolănie.
perege *s.* feregea.
perese *s.* 1. (constr.) fir de plumb; poloboc. 2. stare; situaţie. // **•peresege almak** a cumpăni.
peresegealingan *adj.* măsurat.
peresegealuw *s.* măsurare.

perestiş *s.* 1. cult; divinizare. 2. curte; curtare. // **•perestiş etmek** a face curte unei femei; a o curta.
perestişçi *s.* crai; curtezan.
perforasiya *s.* perforare.
pergament *s.* pergament. // **•pergament kaatı** hârtie pergament.
pergel *s. (mat.)* compas. // **•pergel takımı** (mat.) trusă de compas.
pergelleme *s.* 1. măsurare cu compasul. 2. (fig.) plănuire; proiectare.
pergellemek *v.t.* 1. a măsura cu compasul. 2. (fig.) a plănuir; a proiecta.
pergellengen *adj.* 1. măsurat cu compasul. 2. (fig.) plănuit; proiectat.
pergimegi, suw- *s. (bot.)* linte-de-baltă; lintiţă; mătasea-broaşte (lat., *Lemna minor*).
pergimek *s. (bot.)* linte (lat., *Lens esculenta*). // **•pergimek şorbasi** supă de linte.
Perhat/Ferhat *s. (antrop. m., prsn.)* nume legendar persan.
perhiz *s.* regim alimentar; dietă.
Peride/Feride *s. (antrop. f., arab.)* "Cea fără asemănare".
Peridun/Feridun *s. (antrop. m., prsn.)* "Cel puternic cât trei" (nume legendar persan).
periferik *adj.* periferic.
perikart *s. (anat.)* pericard.
perinewum *s. (anat.)* perineu.
periskop *s. (nav.)* periscop.
Perit/Ferit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fără asemănare".
peritonewum *s. (anat.)* peritoneu; prapur.
peritonita *s. (med.)* inflamarea peritoneului; peritonită.
periy *s. (mitol.)* zână; zeiţă; nimfă; muză. // **•mehaz periyi** muză.
periy-dudukuşi *s. (orn.)* papagal-nimfă (lat., *Nymphicus hollandicus*).
periyste *s. (relig.)* înger; fiinţă de lumină.
periystem *interj.* îngerul meu!
Perkunde/Ferkunde *s. (antrop. f., prsn.)* "Cea voioasă".
permanent *adj.* permanent.
permanganat *s. (chim.)* permanganat.
peron *s.* peron. // **•peron kaysi yakta?** în ce parte este peronul?
perone *s. (anat.)* fibulă; peroneu.
personaj *s.* personaj.
personal *s.* personal; efectiv de persoane.
perspektif *s.* perspectivă.
persan *adj.* 1. răvăşit; împrăştiat; în dezordine; dezordonat. 2. (fig.) ruinat; distrus. // **•persan etmek** a răvăşi.
persanetken *adj.* derutant.
persanlaşkan *adj.* răvăşit.
persanlaşma *s.* răvăşeală.
persanlaşmak *v.i.* a se răvăşi.
persanlaşuw *s.* răvăşeală.
persanlık *s.* răvăşeală; derută; dezordine; împrăştiere.
perşem *s.* moţ de păr; şuviţă. // **•şas perşemi** şuviţă.
perşembı *s. (cron.)* joi. // **•ewelsigün perşembı edı** alaltăieri a fost joi.
perşembigünı *s. (cron.)* joi.
perşemli *adj.* moţat; cu şuviţă.
perşin *s.* nit. // **•kómilgen perşin** (tehn.) nit cu cap înecat.
perşinleme *s.* 1. nituire. 2. (fig.) întărire; consolidare.
perşinlemek *v.t.* 1. a nitui. 2. (fig.) a întări; a consolida.

perşinlengen *adj.* 1. nituit. 2. (fig.) întărit; consolidat.
perşinli *adj.* nituit.
peruka *s.* perucă.
perukağı *s.* peruchier.
Peruw *s. (topon.)* Peru.
Peruw-kerwankuşı *s. (orn.)* pasărea-ogorului peruviană (lat., *Burhinus superciliaris*).
peruwli *s., adj.* peruan; peruvian.
peruw-şayı *s. (bot.)* mate (lat., *Ilex paraguayensis*).
peruze *s.* turcoază; peruzea.
Peruze/Feruze *s. (antrop. f., prsn.)* "Peruzea".
peruzerengi *adj.* turcoaz.
Pervin *s. (astr., antrop. m., f., prsn.)* Pleiadele; Cloşca-cu-Pui.
perwane *s.* 1. (ent.) molie (lat., *Tinea*). 2. (tehn.) elice. // **•tayyare peruanesi** elice de avion.
perwaneli *adj. (mat.)* spiralat; elicoidal.
perwaz *s.* pervaz.
Perwel *s. (topon.)* Moşneni (jud. Constanţa).
pes *I. adj.* 1. (muz.) jos; grav; gros; adânc; profund. 2. jos; scund; scăzut. 3. (fig.) josnic; mârşav; infam; meschin. II. *s.* fes. // **•pes kórmek** a înjosi; a dispreţui. // **•pes figelli** modest.
pesbolgan *adj.* umilit.
pesboy(li) *adj.* scund; mărunţ; mic de statură.
pesçe *adv.* mişeleşte.
pesiy *s.* aliment; hrană.
pesiyórúw *s. (biol.)* albumen.
pesiysuwı *s.* sevă.
peskizil *s., adj. (fiz.)* infraroşu.
peskórılgen *adj.* dispreţuit; înjosit.
peskórúw *s.* dispreţ; înjosire.
peskórúwgi *adj.* dispreţuitor; înjositor.
peslegen *adj.* nutritiv; hrănitor; substanţial.
pesleme *s.* hrănire; alimentare; nutriţie.
peslemegen *adj.* nehrănitor.
peslemek *v.t.* 1. a hrăni; a alimenta. 2. a îngriji; a întreţine (şi fig.). 3. a creşte (păsări, animale). 4. (fig.) a nutri. // **•pazla peslemek** a supraalimenta. **•saygi peslemek** a nutri respect; a stima. **•úmút peslemek** a nutri speranţa; a nădăjdui. **•yetersiz peslemek** a subalimenta.
peslengen *adj.* hrănit; alimentat.
peslenmek *v.i.* a se hrăni; a se alimenta.
peslenmeme *s.* malnutriţie.
peslewgi *adj.* nutritiv; hrănitor; substanţial.
pesli *adj.* bine hrănit; gras.
peslik *s.* josnicie; mârşăvie; infamie; vulgaritate.
pestek *s.* fistic (fruct).
peş *s.* 1. urmă. 2. sobă; cuptor. // **•peşine tüşmek** a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări.
peşek *s. (iht.)* nisipariţă (lat., *Cobitis caspia romanica*).
peşete *s.* şerveţel.
peşew *s.* urină.
peşewtógúw *s.* urinare.
peşin *I. adj.* peşin. II. *adv.* dinainte; în prealabil.
peşinetuşılgen *adj.* fugărit; urmărit.
peşinetuşúw *s.* fugărire; urmărire.
peşka *s.* sobă; cuptor; cămin. // **•aşkana peşkası** plită.

•**peşkaga tiymeñîz!** nu vă atingeți de sobă;
peșkaği s. sobar.
peškeş s. dar; plocon; peșcheș.
peşkir s. șervet; ștergar.
peşman *adj.* 1. (*d. oameni*) care regretă; care se căiește. 2. regret; remușcare; căință; părere de rău. // •**aytkanîna peşman bolmak** a-și mușca limba; a regreta cele spuse. •**biñ peşman bolmak** a regreta amarnic. •**peşman bolmak/etmek** a se căi; a avea remușcări; a-i părea rău; a regreta. // •**peşmanman** regret.
peşmanbolgan *adj.* pocăit.
peşmanetüwği *adj.* regretabil.
peşmanlık s. regret; remușcare; căință; părere de rău.
peşmegî, eşkı- s. (*bot.*) creasta-cocoșului (*lat., Clavaria flava*).
peşmegî, gûlpembe-taw- s. (*bot.*) ciupercă-de-pădure (*lat., Agaricus silvaticus Schaeff.*).
peşmegî, kalaw- s. (*bot.*) ciupercă-de-pivniță; burete-de-casă (*lat., Merulius lacrymans*).
peşmegî, katır- s. (*bot.*) ciupercă-de-câmp (*lat., Agaricus arvensis*).
peşmegî, kir- s. (*bot.*) ciupercă-de-gunoi (*lat., Agaricus campestris*).
peşmegî, şibîn- s. (*bot.*) pălăria-șarpelui; muscariță; buretele-muștelor (*lat., Amanita muscaria*).
peşmegî, tana- s. (*bot.*) pita-vacii (*lat., Boletus bovinus*).
peşmek s. ciupercă; fungi; burete.
peşmek, aşşı- s. (*bot.*) iuțari (*lat., Lactarius piperatus*).
peşmek, biyaz-şapkelî- s. (*bot.*) ciupercă Champignon (*lat., Agaricus bisporus*).
peşmek, ekşi- s. (*bot.*) hrib-amăruie (*lat., Boletus aereus*).
peşmek, kara- s. (*bot.*) burete-negru (*lat., Pleurotus ostreatus*).
peşmek, şawdar- s. (*bot.*) ciupercă albă (*lat., Agaricus xanthodermus*).
peşmek, sari- s. (*bot.*) burete-galben (*lat., Cantharellus cibarius*).
peşmek, sütlî- s. (*bot.*) vinețică-cu-lapte; rășcov (*lat., Lactarius volemus; Lactarius deliciosus*).
peşref/peşrew s. 1. (*muz.*) preludiu (în muzica orientală). 2. înaintemergător; antecesor; precursor; predecesor.
peştîmal s. șort.
pestek-şamî s. (*bot.*) coconar; pin (*lat., Pinus pinea*).
pestekteregî s. (*bot.*) fistic (*arbore*) (*lat., Pistacia vera*).
petarda s. petardă.
petek I. adj. (*lingv.*) alveolar. II. s. 1. fagure de miere. 2. (*anat.*) alveolă. 3. (*anat.*) partea interioară a tălpii; scobitura tălpii. 4. alveolă; scobitură; cavitate. // •**akğîger petegî** (*anat.*) alveolă pulmonară.
peteklî *adj.* (*lingv.*) alveolar.
petenek s. pipotă.
petrol s. petrol. // •**petrol papîrî** (*d. nave*) petrolier. •**petrol tasfiyekanasî** rafinărie de petrol.
petrollî *adj.* petrolier.
petuniya s. (*bot.*) petunie; leicuță; tolceruț (*lat., Petunia hybrida*).
Pewaz/Fewaz s. (*antrop. m., arab.*) "Cel capabil".
Pewziy/Fewziy s. (*antrop. m., arab.*)

"Cel capabil".

Pewziye/Fewziye s. (*antrop. f., arab.*) "Cea capabilă".
peygamber s. profet; proroc; vestitor; prevestitor.
peygamberlik s. profeție; prorocie; vestire; prevestire.
peygamberşeseğî s. (*bot.*) albăstrea; vinețea; floarea-grâului (*lat., Centaurea cyanus*).
peygamberteregî s. (*bot.*) guaiac (*lat., Guaiacum officinalis; Guaiacum sanctum*).
peyk s. (*astr.*) satelit. // •**suniy peyk** satelit artificial.
pezemenk I. adj. josnic; mârșav; perfid; pezevenchi. II. s. proxenet; codoș.
pezemenklîk s. 1. proxenetism; codoșie. 2. josnicie; mârșăvie; perfidie; pezevenclăc.
pide s. lipie.
pigment s. pigment.
pigmentlî *adj.* pigmentat.
pigmentlik s. pigmentație.
pigmentsîz *adj.* depigmentat.
pigmentsîzlîk s. depigmentare.
pijama s. pijama. // •**erkek pijamasî** pijama bărbătească.
pika s. (*la cărți de joc*) pică.
pikaj s. (*av.*) picaj.
pikap s. 1. (*muz.*) picup. 2. camionetă.
piket s. pichet.
piknik s. picnic.
pikrik *adj.* (*chim.*) picric. // •**pikrik kamîz** (*chim.*) acid picric.
pil s. 1. (*zool.*) elefant (*lat., Elephas maximus; Loxodonta africana*). 2. (*la şah*) nebun.
pila s. (*electr.*) pilă; baterie.
pile s. 1. (*text.*) borangic; mătase brută. 2. (*text.*) cocon; gogoasă de mătase.
pileğî s. sericicultor.
pileğîlik s. sericicultură.
pilot s. pilot; aviator.
pilotaj s. pilotaj.
pilotlik s. pilotaj.
piltîşî s. fildeș.
pingüin s. (*orn.*) pinguin (*lat., Spheniscidae sp.*).
pink-ponk s. ping-pong; tenis de masă.
pipa s. pipă; lulea.
pipeta s. pipetă.
piramida s. piramidă.
piramidal *adj.* piramidal.
pirat s. pirat.
piratlik s. piraterie.
pirita s. pirită.
piroga s. (*nav.*) pirogă.
piruweta s. pîruetă.
pis *adj.* 1. murdar; jegos; slinos. 2. scârbos; grețos; respingător. 3. infectat; spurcat. 4. (*fig.*) josnic; murdar; mârșav.
pisbogaz *adj.* gurmând; mîncăcios.
pisîy s. (*iht.*) calcan-mic (*lat., Rhombus laevis*).
pisîy-pisîy *interj.* pis-pis!
pislik s. 1. mîrdărie; jeg. 2. (*fiziol.*) fecale; excremente. 3. (*fig.*) josnicie; mîrdărie; mârșăvie.
pista s. pistă (*și av.*).
pistol s. pistol.
piston s. 1. (*tehn.*) piston. 2. (*fig.*) protecție. // •**piston halkasî** (*tehn.*) segment.
piş I. *adj.* depravat; ușuratic; frivol; curvar. II. s. 1. copil nelegitim; bastard. 2. lăstar.
pişdar s. 1. (*mil.*) cercetaș. 2. (*mil.*)

avangardă.

pişkot s. (*gastron.*) pișcot; biscuit; fursec. // •**bîr okka pişkot** un kilogram de biscuiți. •**kremalî pişkot** fursecuri cu cremă. •**sûslî pişkot** fursec. •**tuzlî pişkot** saleu.
pişlık s. depravare.
piş-tâwûkel *adj.* nerod depravat; curvă proastă.
piton-ğilani s. (*zool.*) piton (*lat., Python*).
pitoresk *adj.* pitoresc.
piyade I. adj. pe jos; pedestru. II. s. 1. (*mil.*) infanterie. 2. infanterist. 3. (*la şah*) pion. // •**piyade miñgânî** (*mil.*) regiment de infanterie. •**piyade ordîsî** (*mil.*) infanterie.
piyala s. oglindă.
piyan s. (*muz.*) pian. // •**piyan şalmak** a cânta la pian. // •**piyan konçertî** concert pentru pian.
piyanğî s. pianist.
piyanina s. (*muz.*) pianină.
piyanist s. (*muz.*) pianist.
piyano *adj.* piano.
piyanşalgan s. (*muz.*) pianist.
piyasa s. piață. // •**piyasa piyatî** preț de piață; preț curent.
piyat s. preț; valoare; cost; tarif. // •**piyat arttırmak** a majora prețul; a scumpi. •**piyat tüşürmek** a reduce prețul; a ieftini. •**piyatî tutmak** a valora. // •**ğariy piyat** preț curent. •**hesaplı/adil piyat** preț convenabil. •**nakliye piyatî** tarif de transport. •**ortalama piyat** preț mediu. •**piyasa piyatî** preț de piață; preț curent. •**piyat kóstergesî** lista de prețuri. •**piyatî kaç?** ce preț are?; •**piyatî ne bolsa bolsîn** cu orice preț. •**piyatniñ işinealingan** inclus în preț. •**sabit/maktuw piyat** preț fix. •**tuz piyatî** prețul sării.
piyatartmasî s. scumpire.
piyatıartkan *adj.* scumpit.
piyatıkabargan *adj.* scumpit.
piyatıósken *adj.* scumpit.
piyatıtúsken *adj.* ieftinit.
piyatkabarmasî s. scumpire.
piyatósmesî s. scumpire.
piyattúsmesî s. ieftinire.
piyda s. apariție; ivire; înfiripare; încolțire; manifestare. // •**piyda bolmak** a ieși la iveală; a apărea; a se manifesta; a se produce. •**piyda etmek** a scoate la iveală; a da naștere la; a produce.
pydabolgan *adj.* apărut; ivit; înfiripat; încolțit; care s-a manifestat.
pydalî *adj.* apărut; ivit; înfiripat; încolțit; care s-a manifestat.
piyesa s. piesă de teatru.
piyke s. canapea; bancă.
piyon s. pion.
piyoner s. pionier.
piyoneza s. pioniere.
piyoratif *adj.* peiorativ.
pîkîr s. 1. idee; gând. 2. opinie; părere. 3. minte; judecată; rațiune. 4. memorie. // •**pîkîr bermek/kóstermek** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. •**pîkîr etmek** a reflecta; a chibzui; a medita. •**pîkîr gûrsetmek** a gândi; a cugeta; a susține; a opina pentru. •**pîkîr yorıltmak** a-și frământa mintea. •**pîkîrde tutmak** a ține minte. •**pîkîrîn bîzmak** a-l converti. •**pîkîrinden geşmek** a-i trece

prin minte. // •aldîn píkírler idei înaintate. •öz píkírîñiz părerea dumneavoastră proprie. •píkír ayırılığî divergență. •píkírîme kóre în opinia mea. •píkírîmnî deñîştîrdîmî mi-am schimbat opinia. •píkírîñîñ ústünde turmagan inconsecvent. •şaşma píkír idee absurdă. •sîz men bîr píkîrdemen sunt de aceeași părere cu dumneavoastră.

píkírañlatması s. exprimarea opiniei; pronunțare.

píkîrbîzuw s. (relig.) convertire.

píkîrdetutulgan adj. memorat.

píkîrdetutuw s. memorare.

píkîrgúrsetken s. cugetător; gânditor.

píkîrgúrsetmesî s. cugetare; gândire; meditație; reflecție.

Píkîriye/Fíkîriye s. (antrop. f., arab.) "Cea chibzuită".

píkîrbîzilgan adj. (relig.) convertit.

píkîrkóstermesî s. sugestie.

píkîrsîz adj. stupid; fără sens.

píkîrsîzlîk s. stupiditate.

pîlaw s. (gastron.) pilaf. // •etlî pîlaw pilaf cu carne.

pîlğan s. ceașcă. // •kawê pîlğanî ceașcă de cafea. •porselan pîlğanî ceașcă de porțelan.

pîlîk s. fitil; muc.

pîlşe súyegî s. (anat.) omoplat; scapulă.

pîntî adj. zgârcit; avar; zgârie-brânză.

pîntîlîk s. zgârcenie; avariție.

pîpîk s. creastă; moț (la păsări).

pîpîklî adj. (d. păsări) moțat.

pîrîj s. (bot.) orez (lat., *Oryza sativa*). // •bîr şerîk okka pîrîj un sfert de kilogram de orez.

pîs-pîtîn adv. în întregime; cu totul; integral; peste tot.

pîstan s. fustă; rochie.

pîşen s. iarbă; fân.

pîşenlîk s. fâneată; pășune; izlaz; pajiște.

pîşerbaylar s. (agr.) secerătoare; legătoare.

pîşertóger s. (agr.) combină.

pîşeyazgan adj. pârguit.

pîşeyazma s. pârguire.

pîşeyazmak v.i. a se pârgui.

pîşeyazuw s. pârguire.

pîşîk adj. 1. copt; prăjit; fript. 2. (fig.) experimentat; cu experiență; deprins.

pîşîlgen adj. croit.

pîşîlme v.i. a fi croit; a se croi.

pîşîm s. 1. seceriș. 2. formă; aspect; croială. // •pîşîm bermek a da formă. •pîşîm bîzmak a deforma. •pîşîmîne ketîrmek a găsi forma potrivită. •tîrek pîşîmî almak a se încolona. // •başka pîşîm variantă. •ela pîşîm stil clasic. •figel pîşîmî (gram.) modalitate verbală. •gotik pîşîmî stil gotic. •kîyafetnîñ pîşîmî croiala costumului. •pîşîm úşûn de formă; pro forma. •toprak pîşîmlerî formele de relief. •yúzúk pîşîmînde inelar.

pîşîmalgan adj. conturat; înfiripat; întruchipat; proiectat.

pîşîmaluw s. conturare; înfiripare; întruchipare; proiectare.

pîşîmañlatması s. semnalmente.

pîşîmbergen s. modelator.

pîşîmberîlgen adj. conturat; fasonat; modelat.

pîşîmberúw s. conturare; fasonare; modelare.

pîşîmbîlîmî I. adj. (gram., biol.) morfologic. II. s. (gram., biol.) morfologie.

pîşîmbîlîmlî adj. (gram., biol.) morfologic.

pîşîmbîzuw s. deformare; distorsionare; strâmbare.

pîşîmdenîşîmğî s., adj. (fil., biol.) transformist; evoluționist.

pîşîmdenîşîmğîlîk s. (fil., biol.) transformism; evoluționism.

pîşîmdenîşîmî s. transformare; metamorfozare.

pîşîmğî s., adj. formalist.

pîşîmğîlîk s. formalism.

pîşîmîbizîlgan adj. deformat; distorsionat; strâmbat.

pîşîmîdenîşken adj. transformat; metamorfozat.

pîşîmkoşîlî s. formalitate; condiție de formă; cerință de formă.

pîşîmleşken adj. fasonat; modelat; conturat.

pîşîmleşmek v.i. a se contura; a căpăta formă; a lua forma...;

pîşîmleştîrme I. adj. aparent; formal. II. s. fasonare; modelare; conturare; formalizare.

pîşîmleştîrmek v.t. a modela; a fasona; a contura; a formaliza; a da formă.

pîşîmlî adj. (d. persoane) elegant; frumos.

pîşîmsîz adj. 1. amorf; fără formă. 2. diform.

pîşîmsîzleşken adj. deformat.

pîşîmsîzleşmek v.i. a se deforma.

pîşîmsîzleştîrmek v.t. a deforma.

pîşîmsîzleşuw s. deformare.

pîşîmsîzlîk s. urâtenie; deformare.

pîşîp-kesîlgen adj. răscroît.

pîşîp-kesuw s. răscroială.

pîşîp-tuşken adj. (d. mâncare) preparat; gătit.

pîşîrgî s. bucătar.

pîşîrgîbaşı s. bucătar-șef.

pîşîrgîlîk s. (gastron.) artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

pîşîrme s. frigere; coacere.

pîşîrmek v.t. (gastron.) a coace; a prăji. // •pîşîrîp tûşûrmek a găti mâncare. •yemek pîşîrmek a găti mâncare. // •aş pîşîrúw bôlmesî bucătărie.

pîşîrme-tûşûrme s. (gastron.) artă culinară; bucătărie; gătit.

pîşîrtmek v.t. (gastron.) a determina să coacă; a determina să prăjească.

pîşîk s. zer.

pîşken adj. 1. (med.) inflammat. 2. fript; copt. // •suwda pîşken ğîmîrta ou fiert.

pîşkenterî s. (med.) areolă.

pîşkîn adj. 1. copt; prăjit; fript. 2. (fig.) experimentat; cu experiență; deprins.

pîşkînîlîk s. experiență; deprindere.

pîşme s. 1. (med.) inflamație. 2. tăiere; croire. 3. coacere; prăjire; frigere. 4. secerare. 5. croire. 6. evaluare. // •bademşîk pîşmesî (med.)

inflamarea amigdalelor; amigdalită.

•barsak pîşmesî/iltîhabî (med.) inflamația intestinului subțire; enterită. •bogîrdak pîşmesî (med.) inflamația faringelui; faringită.

•buwum pîşmesî/iltîhabî (med.) inflamația ganglionilor limfatici; adenită. •búyrek pîşmesî (med.) inflamația rinichilor; nefrită.

•kandîr pîşmesî/iltîhab (med.) inflamația peritoneului; peritonită.

•karağîger pîşmesî/iltîhabî (med.) hepatită; icter; gălbinaș. •kulak pîşmesî (med.) inflamația urechii; otită. •kyor-barsak pîşmesî (med.) inflamația apendicelui; apendicită. •tîşetî pîşmesî/iltîhabî (med.) inflamația gingiilor; gingivită.

pîşmegen adj. (d. mâncare, fructe etc.) necopt; nefiert.

pîşmek A. v.i. 1. (d. mâncare) a fierbe; a se coace; a se frige. 2. (med.) a se inflama. 3. (d. fructe, legume) a se coace. 4. (fig.) a se experimenta; a căpăta experiență; a se deprinde. B. v.t. 1. a croi. 2. a seceră. 3. a evalua.

// •başı pîşmek a i se încinge capul; a face insolație. •betî pîşmek a-i crăpa obrazul de rușine; a se rușina. •kîymet pîşmek a evalua; a estima. •ólşep pîşmek a măsura înainte de a croi; a măsura și a croi; a cumpăni. •pay pîşmek a face planuri; a plănuî; a norma. •pazla kîymet pîşmek a supraestima. // •elmam pîşken mărul meu e copt. •et árúw pîşmegen carnea nu e bine friptă. •ólşep pîşmegen nesăbuit.

pîşt interj. (către pisică) zât!

pîş-tuş s. (gastron.) artă culinară; bucătărie; gătit.

pîteşîk adj. vecin; alăturat; adiacent.

pîteşîklîk s. vecinătate; adiacență.

pîteşîmlî adj. 1. (lingv.) aglutinant. 2. învecinat; alăturat; adiacent; juxtapus; mărginit. // •pîteşîmlî tîller (lingv.) limbi aglutinante.

pîteşken adj. 1. (lingv.) aglutinant. 2. învecinat; alăturat; adiacent; juxtapus; mărginit. // •pîteşken tîller (lingv.) limbi aglutinante.

pîteşme s. 1. învecinare; alăturare; adiacență; juxtapunere; mărginire. 2. (lingv.) aglutinare.

pîteşmek v.i. 1. a se învecina; a fi alăturat; a fi adiacent; a se juxtapune; a se mărgini. 2. (lingv.) a se aglutina.

pîteştîrmek v.t. 1. (lingv.) a aglutina. 2. a învecina; a alătura; a atașa; a juxtapune; a mărgini.

pîtiyatîrganda adv. aproape de final; în ultimele momente; în extremis.

pîtîn adj. întreg; tot; integral. // •pîtîn kalk toată lumea.

pîtingún adv. toată ziua.

pîtingî adj. totalitar.

pîtingîlîk s. totalitarism.

pîtînleme s. completare; întregire.

pîtînlemek v.t. a completa; a întregi.

pîtînlenmek v.i. a se completa; a se întregi.

pîtînleşmek v.i. a se completa; a se întregi.

pîtînliy adv. în întregime; în totalitate; complet; integral.

pîtînligîtabîlgen adj. (mat.) integrat.

pîtînîlîk s. 1. integritate. 2. (mat.) integrală.

pîtînîlktapması s. (mat.) integrare.

pîtînîlkte adv. în întregime; în totalitate; complet; integral.

pîtîp-túkengen adj. consumat; epuizat; terminat.

pîtîre-almamak v.t. a nu putea termina. // •aytîp pîtîre-almamak a o ține una cu laudele; a elogia.

pîtîrewuygan adj. expeditiv.

pîtîrgenler s., pl. promoție; absolvenți.

pîtîrîp-túketúw s. consumare;

epuizare; terminare.

pítirme s. lichidare; terminare.

pítirmek A. v.m. (precedat de ger. univsl. în -ip/-îp/-up/-ûp) a reuși să termine; a reuși să sfârșească; a reuși să finalizeze; a reuși să pună capăt. B. v.t. a termina; a sfârși; a finaliza; a pune capăt. // •**iş pítirmek** a realiza; a concretiza. •**işin pítirmek** a da gata pe cineva; a-l ucide; a-l nimici. // •**okîp pítirdî** a terminat de citit.

pítken adj. 1. sfârșit; epuizat. 2. lichidat; terminat; împlinit.

pítkenşik adv. până la sfârșit; până la epuizare.

pítme s. 1. sfârșit; încheiere; terminare. 2. limită.

pítmegen adj. infinit; incomplet. // •**pítmegen iş** restanță.

pítmegen-túkenmegen adj. neconsumat; nesecat.

pítmek v.i. 1. a se sfârși; a se termina; a se finaliza. 2. (d. plante) a crește. 3. a se epuiza; a se istovi; a se extenua. // •**bolîp pítmek** a se întâmpla; a avea loc. •**đertî pítmemek** a nu mai scăpa de necazuri. •**kuwatî pítmek** a i se sfârși puterile; a se istovi. •**man/men işi pítmek** a sfârși cu cineva. •**osal pítmek** a se termina prost. •**pítîp túkenmek** a se consuma; a se termina. •**sónîp pítmek** a se stinge definitiv. // •**benzinam pítî** mi s-a terminat benzina. •**bolîp pítî** s-a sfârșit. •**iş pítkenşik** până la terminarea lucrului. •**kókîrekte balası man, ótîp pítîyatîrganî man** de la cel cu țâța-n gură până la cel cu barba sură. •**oyîn barabarlık man pítî** meciul s-a terminat la egalitate. •**oyîn pítî** piesa a fost jucată.

pítmelî adj. limitat; finit.

pítmeme s. infinit; nesfârșire.

pítmeme-túkenmeme s. infinit; nesfârșire.

pítmesîz adj. infinit.

pítmez adj. ineputizabil; infinit; nesfârșit.

pítmez-túkenmez adj. ineputizabil; infinit; nesfârșit. // •**pítmez-túkenmez mollîk** belșug nesfârșit.

pítmiykalgan adj. neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parțial.

pítmiykalîr adj. ineputizabil; infinit; nesfârșit.

pítre s. caritate; pomană; milostenie. // •**pítre kurumî** organizație de caritate.

pikare adj. sărac; pauper; biet; sărman.

pikare-asmasî s. (bot.) luminoasă (lat., *Clematis recta*).

pikarekalgan adj. pauper; sărăcit.

pikarekalma s. pauperizare; sărăcire.

pikarekaluw s. pauperizare; sărăcire.

pikareleşmek v.i. a sărăci.

pikareleştirmek v.t. a pauperiza.

pikarelik s. sărăcie; lipsuri; privațiune.

pikirdama s. 1. clocot. 2. chicot.

pikirdamak v.i. 1. a clocoti; a fierbe în clocote. 2. a chicoti.

pikirdaw s. 1. clocot. 2. chicot.

pikirtî s. 1. clocot. 2. chicot.

pînar s. fântână; izvor.

Pînar, Baş- s. 1. (topon.) ("Fântâna Dintâi") Fântâna Mare (jud. Constanța). 2. (topon.) ("Fântâna Dintâi") Fântâna

Mare (jud. Tulcea).

Pînar, Kertîk/Kertelî- s. (topon.) ("Fântâna Incrustată") Curcani (jud. Constanța).

Pînar, Koyî- s. (topon.) ("Fântâna Vâscoasă") Fântâna Oilor (jud. Tulcea).

Pînar, Kól- s. (topon.) ("Fântâna Lac") Șipotele (jud. Constanța).

Pînar, Kurt- s. (topon.) Tervel (Dobrich, Bulgaria).

Pînar, Manğa- s. (topon.) ("Fântâna cu Cumpănă") Schitu; Mangea Punar (jud. Constanța).

Pînar, Taş- s. (topon.) ("Fântâna de Piatră") Siliștea (jud. Constanța).

pîranga s. lanțuri; cătușă (pt. picioare).

// •**pîrangaga wurmak** a încătușa; a înlănțui; a pune în lanțuri. •**pîrangasîn atmak** a se descătușa; a se dezrobi.

pîrangagawurw s. încătușare; înlănțuire.

pîrangalamak v.t. a înlănțui; a încătușa; a fereca.

pîrangalangan adj. înlănțuit; încătușat; ferecat.

pîrangalanmak v.i. a fi pus în lanțuri; a fi pus în cătușe; a fi ferecat.

pîrangasinatkan adj. descătușat; dezrobit.

pîrasa s. (bot.) praz (lat., *Allium porrum ampeloprasum*).

pîrildagan adj. 1. lucitor; sclipitor; strălucitor; pălpăitor. 2. răpăitor; țcănitor; păcănitor.

pîrildak s. 1. morișcă de vânt. 2. (la sobe) aerisire; ventilație; tirant. 3. heliograf; aparat pentru transmiterea semnalelor luminoase. 4. (tehn.) ventilator; suflantă. // •**pîrildak kaytarmak** a trage sforile. // •**maykuwatî pîrildak** (tehn.) ventilator hidraulic.

pîrildakburumğa s. (tehn.) turbosuflantă.

pîrildama s. 1. lucire; sclipire; strălucire; pălpăit. 2. răpăit; țcănit; păcănit.

pîrildamak v.i. 1. a luci; a străluci; a sclipi; a pălpăi. 2. a răpăi; a țcăni; a păcăni.

pîrildaw s. 1. lucire; sclipire; strălucire; pălpăit. 2. răpăit; țcănit; păcănit.

pîriltî s. 1. lucire; sclipire; strălucire; pălpăit. 2. răpăit; țcănit; păcănit.

pîriltîlî adj. 1. lucitor; sclipitor; strălucitor; pălpăitor. 2. răpăitor; țcănitor; păcănitor.

pîrîn s. 1. cuptor. 2. brutărie. // •**yúksek pîrîn** furnal.

pîrîngî s. brutar.

pîrîngîlik s. brutărie; panificație.

pîrînsagîlganî I. adj. termoelectric. II. s. termoelectricitate. // •**pîrînsagîlganî işletmesî** termocentrală; centrală termoelectrică.

pîrpîz adj. zbârlit; înfoiat.

pîrpîzlaşkan adj. zbârlit; înfoiat.

pîrpîzlaşma s. zbârlire; înfoiere.

pîrpîzlaşmak v.i. a se zbârli; a se înfoia.

pîrpîzlaşw s. zbârlire; înfoiere.

pîrs interj. fâs!

pîrsat s. 1. ocazie; prilej; posibilitate. 2. oportunitate; moment prielnic.

pîrsatşî s. oportunist.

pîrsatşîlik s. oportunism.

pîrsildama s. fâsăit.

pîrsildamak v.i. a fâsaî.

pîrsildatmak v.t. a determina să fâsaie.

pîrsiltî s. fâsăit.

pîrsildaw s. fâsăit.

pîrt I. interj. pâr!; pârț!; II. s. pârț. // •**pîrt atmak** a pârțai.

pîrtatkan I. adj. pârțăit. II. s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).

pîrtatuw s. pârț.

pîrtik adj. (d. țesături) rupt; sfâșiat.

pîrtina s. furtună.

pîsildama s. fâsăit.

pîsildamak v.i. a fâsaî.

pîsildatmak v.t. a determina să fâsaie.

pîsiltî s. fâsăit.

pîsip-karaw s. pândă.

pîsip-turgan adj. ascuns; iscoditor; pitit; pitulat.

pîsip-turw s. iscodire; pândă; pitire; pitulare.

pîskan adj. ascuns; pitit; pitulat.

pîsma s. ascundere; pitire; pândă; spionare.

pîsmak v.i. a se ascunde; a se piti; a pândi; a spiona. // •**pîsip turmak;**

pîsip karamak a pândi; a spiona. **pîstîrmak** v.t. a ascunde; a piti.

pîşak s. cuțit. // •**awuzun pîşak aşmamak** a tăcea chitic; a tăcea mâlc. •**pîşak sûyekke tayanmak** a-i ajunge cuțitul la os; a nu mai suporta. •**pîşakka kelmek** a ajunge la cuțite; a se încăiera. // •**aşîlgan pîşak** briceag.

•**aşkana pîşagî** cuțit de bucătărie. •**keskîn/kayratîlgan pîşak** cuțit ascuțit. •**pîşak sabî** mânerul cuțitului. •**pîşakniñ sirtî** muchia cuțitului. •**pîşakniñ uşî** vârful cuțitului. •**traş pîşagî** brici.

pîşakkakelûw s. încăierare.

pîşakkayragan s. tocilar; persoană care ascute la tociță.

pîşaklama s. înjunghiere.

pîşaklamak v.t. a răni cu cuțitul; a înjunghia.

pîşaklangan adj. înjunghiat.

pîşaklanmak v.i. a fi înjunghiat.

pîşaklaşmak v.i. (recipr.) a se înjunghia.

pîşaklaw s. înjunghiere.

pîş-baka s. (zool.) broască-țestoasă (lat., *Testudo sp.*; *Chelonia sp.*).

pîşik adj. castrat; jugănit.

pîşildama s. șoaptă.

pîşildamak v.i. a șopti.

pîşildaşma s. șușoteală.

pîşildaşmak v.i. a discuta în șoaptă; a șușoti.

pîşildaşw s. șușoteală.

pîşildaw s. șoaptă.

pîşildawli adj. șoptit.

pîşîlgan adj. castrat; jugănit; sterilizat.

pîşîlmagan adj. necastrat; nejugănit; nesterilizat.

pîşîlmagan-domîz s. vier.

pîşîlmak v.i. a fi castrat; a fi jugănit; a fi sterilizat.

pîşki s. ferăstrău.

pîşkilama s. tăiere cu ferăstrăul.

pîşkilamak v.t. a tăia cu ferăstrăul.

pîşkilangan adj. tăiat cu ferăstrăul.

pîşkilanmak v.i. a se tăia cu ferăstrăul.

pîşkilatmak v.t. a determina să taie cu ferăstrăul.

pîşkilaw s. tăiere cu ferăstrăul.

pîşki-ördek s. (orn.) ferestraș mare; bodârlău cu ferăstrău (lat., *Mergus*

merganser).
pîşkırgan *adj.* 1. care țășnește; care împrășcă. 2. germinat.
pîşkıрма *s.* 1. germinare. 2. țășnire; împrășcare.
pîşkırmak *v.i.* 1. a țășni; a împrășca. 2. a germina.
pîşkırtmak *v.t.* 1. a determina să germineze. 2. a determina să țășnească; a determina să împrăște.
pîşkırtuwgî *s.* pulverizator; atomizor; spray.
pîşkıruw *s.* 1. germinare. 2. țășnire; împrășcare.
pişma *s.* castrare; jugănire; sterilizare.
pişmak *v.t.* a castra; a jugăni; a steriliza.
piştirilgan *adj.* 1. castrat; jugănit. 2. (*ist.*) eunuc.
piştirilmak *v.i.* a se castra; a se jugăni.
piştirmek *v.t.* a determina să castreze; a determina să jugănească.
piştiruw *s.* castrare; jugănire.
pişuw *s.* castrare; jugănire; sterilizare.
pisildaw *s.* fâsăit.
pisuw *s.* ascundere; pitire; pândă; spionare.
pît *s.* (*anat.*) perineu.
pîtak *s.* 1. butaş; butuc de viță de vie. 2. creangă; cracă; ramură.
pîtaklamak *v.t.* a ramifica.
pîtaklangan *adj.* ramificat.
pîtaklanma *s.* ramificare; ramificație.
pîtaklanmak *v.i.* a se ramifica.
pîtaklanuw *s.* ramificare; ramificație.
pîtalgan *v.t.* (*d. pomi, d. vița-de-vie*) plivit; tuns; curățat.
pîtama *s.* (*d. pomi, d. vița-de-vie*) plivire; tundere; curățare.
pîtamak *v.t.* (*d. pomi, d. vița-de-vie*) a plivi; a tunde; a curăța de crengi.
pîtaw *s.* (*d. pomi, d. vița-de-vie*) plivire; tundere; curățare.
pîtirdama *s.* pârăit.
pîtirdamak *v.i.* a pârăi.
pîtirdaw *s.* pârăit.
pîtîr-pîtîr *interj.* pâr!;
pîtîrtî *s.* pârăit.
pîtrak *s.* (*bot.*) scaietele-popii; holeră (*lat., Xanthium spinosum*).
pîtrak, uzun- *s.* (*bot.*) scaietele-popii (*lat., Xanthium strumarium*).
plaçenta *s.* (*biol.*) placenta.
plafon *s.* plafon.
plağıyat *s.* plagiat; plagiere.
plağıyatşî *s.* plagiator.
plağıyatşılık *s.* plagiat; plagiere.
plaja *s.* plajă. // **•kumluklarnîñ geñişligi** lătimea plajelor.
plaka *s.* 1. (*muz.*) placă; disc. 2. (*la autovehicule*) număr de înmatriculare; număr.
plakaj *s.* placaj.
plan *s.* plan; proiect. // **•plan kurmak** a face planuri.
planeta *s.* (*astr.*) planetă.
planetalararası *adj.* interplanetar.
planetariyum *s.* planetariu.
planğı *s.* planificator; proiectant.
plankton *s.* plancton.
planlama *s.* planificare.
planlamak *v.t.* a planifica.
planlangan *adj.* planificat.
planlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
planlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
planlı *adj.* planificat.
planor *s.* planor.
planorğı *s.* planorist.
planorğılik *s.* planorism.

plansız *adj.* neplanificat; neproiectat.
plantasiya *s.* plantație.
plasma *s.* (*biol.*) plasmă.
plasmalı *adj.* plasmatic.
plasmatik *adj.* plasmatic.
plastik I *adj.* plastic; maleabil; ductil.
II. *s.* material plastic. // **•plastik sanatlar** arte plastice.
plastikleşken *adj.* plastifiat.
plastikleşmek *v.i.* a se plastifica.
plastikleştirme *s.* plastifiere.
plastikleştirmek *v.t.* a plastifica.
plastiklik *s.* plasticitate.
plastilina *s.* plastilină.
platforma *s.* platformă (*și fig.*).
platina *s.* platină.
platonik *adj.* platonice.
plákiya *s.* (*gastron.*) plăchie. // **•balık plákiyası** (*gastron.*) plăchie de pește.
plebisçit *s.* plebiscit.
Pleske'nîñ-soygası *s.* (*om.*) cioara lui Pleske (*lat., Podoces pleski*).
plewura *s.* (*anat.*) pleură.
plewureziya *s.* (*med.*) pleurită; pleurezie.
plewurita *s.* (*med.*) pleurită; pleurezie.
plisew *s.* pliu; pliseu.
plisewlı *adj.* plisat.
pliy *s.* pliu.
plomba *s.* (*med.*) plombă.
plombalama *s.* (*med.*) plombare.
plombalamak *v.t.* (*med.*) a plomba.
plombalangan *adj.* (*med.*) plombat.
plombalanmak *v.i.* (*med.*) a se plomba.
plombalaw *s.* (*med.*) plombare.
plombalı *adj.* (*med.*) plombat.
pluş *s.* pluș.
pluşlı *adj.* plușat.
plutokrasiya *s.* plutocrație.
Pluton *s.* (*astr.*) Pluton.
plutonium *s.* (*chim.*) plutoniu.
pnewumatik *adj.* pneumatic.
pogaşa *s.* (*gastron.*) pateu.
pogaşağı *s.* patiser.
pogaşağılık *s.* patiserie.
polak I *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
Polagiştan/Poloniye *s.* (*topon.*) Polonia.
polakş I *adv.* în limba poloneză. **II.** *s.* (*limba*) poloneză.
polat *s.* oțel. // **•polat fabrikası** oțelărie.
polatırítken *s.* (*tehn.*) turnător; topitor; oțelar.
polatırítme *s.* (*tehn.*) turnătorie; topitorie; oțelărie.
polatkana *s.* oțelărie.
polatlaşkan *adj.* oțelit; călit.
polatlaşma *s.* oțelire; călire.
polatlaşmak *v.i.* a se oțeli; a se căli.
polatlaştırmak *v.t.* a oțeli; a căli.
polatlaşuw *s.* oțelire; călire.
polatlı *adj.* 1. (*constr.*) armat. 2. cu oțel; oțelit.
polatşî *s.* oțelar.
polattay *adj.* tare ca oțelul.
polattókken *s.* (*tehn.*) turnător; topitor; oțelar.
polattókme *s.* (*tehn.*) turnătorie; topitorie; oțelărie.
polemika *s.* polemică.
polemikali *adj.* controversat; disputat; polemic.
polifonik *adj.* polifonic.
polifoniya *s.* polifonie.
polifoniyalı *adj.* polifonic.
poligam *s.* poligam.
poligamiya *s.* poligamie.
poligamiyağı *s.* poligam.
poliglott *s., adj.* poliglott. //

•poliglott sózlígi dicționar poliglott.
poligon *s.* (*mil.*) poligon. //

•nîşanğılık poligonı poligon de tir.
poligrafik *adj.* poligrafic.
poligrafiya I *adj.* poligrafic. **II.** *s.* poligrafie.
poligrafiyalı *adj.* poligrafic.
poliklinika *s.* (*med.*) policlinică.
polimer *s.* polimer.
polip *s.* (*med.*) polip.
polisa *s.* (*fin.*) poliță de asigurare.
polisist *s.* polișt.
polisiya *s.* poliție. // **•polisiya hafiyesi** detectiv. **•polisiya komissari** comisar de poliție.
•polisiya memurı polișt.
•polisiya romanı roman polișt.
politeknik *adj.* politehnic.
politeknika I *adj.* politehnic. **II.** *s.* politehnică. // **•politeknika mektebi** politehnică.
politeknikalı *adj.* politehnic.
politeyism *s.* (*fil.*) politeism.
politeyist *s.* (*fil.*) politeist.
politeyistlik *s.* (*fil.*) politeism.
politik *adj.* politic.
politika *s.* politică (*și fig.*).
politikağı *s.* politician (*și fig.*).
poliyester *s.* poliester.
poliyomiyelita *s.* (*med.*) poliomielită.
polo *s.* (*sport*) polo.
polon I *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
polonğa I *adv.* în limba poloneză. **II.** *s.* (*limba*) poloneză.
Poloniye/Polagiştan *s.* (*topon.*) Polonia.
poloniyelı I *adj.* polon. **II.** *s., adj.* polonez.
pomada *s.* pomadă; alifie.
pomata *s.* unsoare.
pompa *s.* (*tehn.*) pompă.
pompalama *s.* pompare.
pompalamak *v.t.* a pompa.
pompalangan *adj.* pompat.
pompalaw *s.* pompare.
poniy *s.* (*zool.*) ponei (*lat., Equus caballus*).
ponografik *adj.* pornografic.
ponton *s.* ponton.
popaz *s.* 1. (*la creștini*) preot; popă. 2. rigă; popă (*carte de joc*).
popazgaitiraf *s.* (*relig., la creștini*) spovedanie.
popazgaitirafli *adj.* (*relig., la creștini*) spovedit.
popazkalpagı *s.* (*bot.*) salbă-moale; vonicer (*lat., Evonymus europaea*).
popazlar *s., pl.* (*la creștini*) cler; preoțime.
popazlık *s.* (*la creștini*) preoție.
popazotı *s.* (*bot.*) popaz (*lat., Sabadilla officinalis*).
poplin *s.* (*text.*) poplin. // **•poplin işkólmek** cămașă de poplin.
pornografik *adj.* pornografic.
pornografiya *s.* pornografie.
pornografiyagakarşı *adj.* antiporno.
pornografiyalı *adj.* pornografic.
porselan *s.* porțelan. // **•porselan pılğanı** ceașcă de porțelan.
•porselan takımı serviciu de porțelan. **•tış porselan kaplaması** îmbrăcămintă de porțelan pentru dinți.
porsiya *s.* porție.
porsı *adj.* duhoare; putoare.
porsik *s.* (*zool.*) viezure; bursuc (*lat., Meles meles*).
porsikteregı *s.* (*bot.*) tisă (*lat.,*

Taxus baccata).

portakal s. 1. portocală. 2. (bot.) portocal (lat., *Citrus aurantium dulcis*). // •**portakal suwî** oranjadă. •**portakalnî dôrt şerîkke bôldîm** am împărțit portocala în patru sferturi.

portakallık s. livadă de portocali.

portakalrengî adj. oranj; portocaliu.

portatif s. portativ.

portbagaj s. portbagaj.

portekiz s., adj. portughez.

Portekiz s. (topon.) Portugalia.

portekizge I. adv. în limba portugheză. II. s. (limba) portugheză.

portekizlî s., adj. portughez.

portopel s. portofel.

Portorika s. (topon.) Puerto Rico.

portorikalî s., adj. portorică.

portorikan s., adj. portorică.

portret s. portret.

post s. 1. piele de animal; blană. 2. post; funcție. 3. autoritate; instituție; organ.

postulat s. postulat.

poşmak s. 1. colț; unghi. 2. intersecție de drumuri. // •**geñîş poşmak** (mat.) unghi obtuz. •**ğóndeş poşmaklar** (mat.) unghiuri corespondente. •**karşî poşmaklar** (mat.) unghiuri opuse. •**koñşî poşmak** (mat.) unghi adiacent. •**kóríş poşmagî** punct de vedere. •**odanîñ poşmagî** colțul camerei. •**poşmak wuruşî** (sport) lovitură de colț. •**tík poşmak** (mat.) unghi drept. •**topnî ters poşmakka attî** a trimis mînea în colțul opus.

poşmakkeñ s. (mat.) diagonală.

poşmaklî adj. cu colțuri; colțuros; cu unghiuri.

poşmaklîk adj. unghiular.

pošta s. 1. poștă. 2. navetă; poștă. // •**pošta hawalesî** mandat poștal. •**pošta kartî** carte poștală. •**pošta kutugî** căsuță poștală; cutie poștală. •**pošta pulî** timbru poștal. •**pošta trenî** (transp.) tren poștal.

poštağî s. poștaş; factor poștal.

poştakana s. poștă; oficiu poștal. // •**poştakana kayda?** unde este poșta?;

poştalamak v.t. a expedia prin poștă; a trimite prin poștă; a depune la poștă.

potasiyum s. (chim.) potasiu.

potensiyal s. potențial.

poza s. poză; atitudine.

pozitif adj. pozitiv (și foto.).

pozitivizm s. (fil.) pozitivism.

pókte s. troian; nămete.

póktelemek v.t. a troieni; a nămeți.

pókteirlengen adj. înzăpezit; troienit; nămețit.

pókteirlenme s. înzăpezire; troienire; nămețire.

pókteirlenmek v.i. a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeți.

pókteirlî adj. înzăpezit; troienit; nămețit.

póstekiy s. blană (de oaie, de capră).

pragmağî s., adj. pragmatist.

pragmağilik s. pragmatism.

praktik adj. practic.

praktika s. practică.

praktikağî s. practician.

praktikayapkan s. practicant.

prank s. (unitate monetară) leu; franc. // •**kaş prank ete?** cât costă?;

predikat s. (gram.) predicat.

predikatif adj. (gram.) predicativ.

presa s. (tehn.) presă.

prezbit s. (med.) prezbit.

prezbitism s. (med.) prezbitism.

prezbitlik s. (med.) prezbitism.

prima s. (fin.) primă.

primatlar s., pl. primate.

prins s. prinț.

prinsesa s. prințesă.

priza s. (electr.) priză.

proba s. 1. probă; experimentare. 2. repetiție. // •**probasîn yapmak** a proba.

problema s. problemă (și fig.).

proçes s. proces.

prodekan s. (univ.) prodecan.

produktor s. producător.

profesiyonal adj. profesional.

profesor s. profesor.

profesorlik s. profesorat; profesorime.

profil s. profil (și mat.).

profilaksiya s. profilaxie.

program s. program. //

•**deweranlarnîñ programî** programul cinematografelor.

•**programnîñ ara yerinde** în pauza programului. •**tren**

programî mersul trenurilor.

programğî s. programator.

programlagan s. programator.

programlama s. programare.

programlamak v.t. a programa.

programlangan adj. programat.

programlanmak v.i. a se programa.

programlaw s. programare.

programlî adj. programat.

prokuror s. procuror.

prokurorlik s. (jur.) procuratură; parchet.

proletar s. proletar.

proletariyat s. proletariat.

prolok s. prolog.

propaganda s. propagandă.

propagandağî s. propagandist.

prorektor s. (univ.) prorektor.

prospekt s. prospect.

prostata s. (anat.) prostată.

protest s. protest.

protestant s. (relig.) protestant.

protestantism s. (relig.) protestantism.

protestantlik s. (relig.) protestantism.

protestetken adj. protestatar.

protestşî adj. protestatar.

proteyina s. proteină.

proteza s. (med.) proteză.

protokol s. protocol.

protokollî adj. protocolar.

proton s. (fiz.) proton.

protoplasma s. (biol.) protoplasmă.

protozorlar s., pl. (biol.) protozoare.

prova s. (nav.) proră.

proyeksiya s. (fiz.) proiecție.

proyekt s. proiect.

proyektor s. proiector.

prozodiya s. (lit.) prozodie.

psihanaliza s. psihanaliză.

psihiyatriya s. (med.) psihiatrie.

psihiyatriyağî s. (med.) psihiatru.

psihologik adj. (med.) psihologic.

psihologiya I. adj. (med.) psihologic. II. s. (med.) psihologie.

psihologiyağî s. (med.) psiholog.

psihologiyalî adj. (med.) psihologic.

psiholok s. (med.) psiholog.

psihopedagoğiya s. psihopedagogie.

psihopedagoğiyağî s. psihopedagog.

psihopedagog s. psihopedagog.

psihoza s. psihoză.

pudra s. pudră cosmetică. // •**talk**

pudrasî pudră de talc.

pudralama s. pudrare.

pudralamak v.t. a pudra.

pudralangan adj. pudrat.

pudralanmak v.i. a se pudra.

pudralaw s. pudrare.

pudralî adj. pudrat.

pudralik s. pudrieră.

pufuldagan s. pufoier.

pufuldama s. pufoier.

pufuldamak v.i. a pufoi.

pufuldaw s. pufoier.

pufultî s. pufoier.

pul I. adj. (fin.) monetar. II. s. 1. paietă. 2. solz (de pește). 3. timbru (poștal, fiscal). 4. (la jocul de table) pul. 5. (fin.) monedă. 6. (tehn.) șaibă. 7. (muz.) taler; talger; cinel; cimbal. // •**pul ğabiştirmek** a timbra. // •**balîk pulî** solz de pește. •**pošta pulî** timbru poștal. •**tamga pulî** timbru.

pulbasilgan adj. francat; timbrat.

pulbasuw s. francare; timbrare.

pulğî s. filatelist.

pulğiygan s. filatelist.

pulğiyuw s. filatelie.

pulğuluk s. filatelie.

pulkana s. monetărie.

pulkesken adj. monetar.

pulkesme s. fabricare de monede.

pullamak v.t. a timbra; a pune timbru.

pullanmagan adj. netimbrat.

pullî adj. 1. timbrat. 2. cu solzi.

pullî-karinli-ğumüşğagâa s. (orn.) pescăruș cu cioc argintiu solzos (lat., *Lonchura punctulata*).

pullî-kürte s. (orn.) ghionoaie cu pânțe solzos (lat., *Picus squamatus*).

pullî-terekkakkkan s. (orn.) ghionoaie cu pânțe solzos (lat., *Picus squamatus*).

pullî-tokıldak s. (orn.) ghionoaie cu pânțe solzos (lat., *Picus squamatus*).

pulsuz adj. netimbrat.

pulşeşegî s. (bot.) bănică; spinuță (lat., *Phyteuma orbiculare*).

puluş adj. impotent.

puluşluk s. (med.) impotență.

puna-Amazon-órdegî s. (orn.) rață puna sud-americană (lat., *Anas puna*).

puna-aynağî s. (orn.) țigănuș puna; sitar negru puna (lat., *Plegadis ridgwayi*).

puna-şullugî s. (orn.) țigănuș puna; sitar negru puna (lat., *Plegadis ridgwayi*).

punksiya s. (med.) puncție.

punt s. livră; funt; pfund (=453,6 gr).

pupa s. (nav.) pupă.

puritan s., adj. (relig.) puritan.

puritanism s. (relig.) puritanism.

puritanlik s. (relig.) puritanism.

purşî s. perie. // •**kîşkene purşî** periuță. •**kondîra purşusî** perie de ghet. •**şâş purşusî** perie de păr. •**tîrnak purşusî** periuță de unghii. •**tîş purşusî** periuță de dinți. •**urba purşusî** perie de haine.

purşulama s. periare.

purşulamak v.t. a peria.

purşulangan adj. periat.

purşulanmak v.i. a se peria.

purşulaw s. periare.

puskî s. (mil.) ambuscadă.

pusula s. 1. bilețel; scrisorică. 2. (fin.) factură.

put s. idol; divinitate.

puta s. creuzet.

putlaşkan adj. idolatrizat; divinizat.

putlaştırma s. idolatrizare; divinizare.

putlaştirmek *v.t.* a idolatriza; a diviniza.
putlaştîruw *s.* idolatrizare; divinizare.
putperest *adj.* idolatru.
putperestlîk *s.* idolatrie; divinizare.
putşuluk *s.* fetişism.
pûrşek *s.* cârlionţ; buclă; moţ.
pûrşeklî *adj.* cârlionţat; buclat; moţat.
pûrşúk *s.* cârlionţ; buclă; moţ.
pûrşúkî *adj.* cârlionţat; buclat; moţat.
pûrûz *s.* defect; cusur; neajuns.
pûrûzlî *adj.* defectuos; cu defect.
pûrûzsúz *adj.* fără cusur; fără defecte; ireproşabil.
púskúl *s.* ciucure; pompon; franj. // **•músúr púskúlî** smoc la ştiuletele de porumb; mătase.
púskúllî *adj.* cu ciucuri; cu franjuri.
púskúrge *adj.* 1. pulverizat. 2. (*d. vulcani*) eruptiv.
púskúrgeş *s.* pulverizator; atomizor; spray.
púskúrme *s.* 1. (*d. lichide*) evacua; golire. 2. (*d. vulcani*) erupţie.
púskúrmek *v.i.* 1. (*d. lichide*) a se goli; a se evacua. 2. (*d. vulcani*) a erupe.
púskúrtmek *v.t.* 1. (*d. vulcani*) a determina să se erupă. 2. (*d. lichide*) a determina să se golească; a determina să evacueze.
pwan *s.* (*sport*) punct. // **•pwan almak** a câştiga puncte (*sport*).
•pwan hesabî man geñmek a câştiga la puncte (*sport*). // **•pwan getvelî** punctaj.
pyüre *s.* (*gastron.*) piure.

R

raát *I. adj.* 1. liniştit; odihnit; relaxat. 2. comod; confortabil. **II.** *s.* linişte; tihnă; odihnă; relaxare. // **•raát bolmak** a se linişti; a se odihni. **•raátî kalmamak** a nu mai avea linişte/tihnă/pace. **•raátîn bîzmak** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea.
raátetken *adj.* reconfortant.
raátkana *s.* closet; toaletă.
raátlendirmek *v.t.* a odihni; a linişti; a relaxa.
raátlendirúwgi *s., adj.* odihnitor; liniştitor; relaxant; calmant.
raátlenme *s.* odihnă; relaxare.
raátlenmek *v.i.* a se odihni; a se linişti; a se relaxa. // **•begárúw raátlendim** m-am odihnit foarte bine. **•bíraz raátlenegek bolaman** vreau să mă odihnesc puţin.
raátligibizilgan *adj.* stânjenit; stingherit; incomodat; jenat; încurcat; neliniştit; alarmat.
raátliginbîzmaz *adj.* imperturbabil.
raátlik *s.* linişte; tihnă; odihnă. // **•raátligin bîzmak** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea. // **•raátlik yerî** staţiune.
raát-raát *adv.* 1. liniştit; calm. 2. liber; descătuşat.
raátsız *adj.* 1. neliniştit; frământat; tulburat. 2. bolnav; suferind. 3. incomod; neconfortabil. // **•büyrekten raátsızmen** sunt bolnav de rinichi. **•heş raátsız etmedinîz** nu m-aţi deranjat deloc. **•karağıgerden raátsızmen** sunt bolnav de ficat. **•raátsız bolmanîz!** nu vă deranjaţi!; **•sizinî raátsız ettim** v-am deranjat.
raátsızetken *adj.* stânjenitor; stingheritor; incomod; jenant; neliniştitor; alarmant.
raátsızlendirmek *v.t.* 1. a îmbolnăvi. 2. a nelinişti; a rămănta; a tulbura.
raátsızlenmek *v.i.* 1. a se nelinişti; a se frământa; a se tulbura. 2. a se îmbolnăvi.
raátsızlık *s.* 1. nelinişte; frământare; tulburare. 2. boală; indispoziţie; proastă dispoziţie.
raátşe *adv.* 1. liniştit; calm. 2. liber; descătuşat.
rabbaniy *adj.* divin; sacru; dumnezeiesc.
Rabiye *s.* (*antrop. f., arab.*) "Imprimăvărarea".
rabît *s.* 1. unire; legare; împreunare. 2. (*gram.*) conjuncţie.
rabîta *s.* 1. legătură; relaţie; conexiune. 2. coerenţă. 3. (*gram.*) copulă.
rabîtağı *s.* radiotelegrafist.
rabîtağılık *s.* radiotelegrafie.
rabitalandırma *s.* legare; conectare.
rabitalandırmak *v.t.* a lega; a conecta.
rabitalandırur *s.* legare; conectare.

rabitalangan *adj.* legat; conectat.
rabitalanmak *v.i.* a se lega; a se conecta.
rabitalî *adj.* 1. legat; strâns; conectat. 2. coerent.
rabitasız *adj.* incoerent.
rabitasızlık *s.* incoerenţă.
rabitli *adj.* 1. (*gram.*) cu conjuncţie. 2. unit; legat; împreunat.
rabîşî *s.* unificator; montator.
radar *s.* (*tel.*) radiolocaţie; radar.
radargakarşı *adj.* antiradar.
Radde'nîn-gelbegesî *s.* (*orn.*) pitulice măslinie (*lat., Phylloscopus schwarzi*).
Radde'nîn-sarıkaşî *s.* (*orn.*) pitulice măslinie (*lat., Phylloscopus schwarzi*).
radikal *s., adj.* radical.
radikalgi *s.* radicalist.
radikalism *s.* radicalism.
radikalist *s.* radicalist.
radikallaşkan *adj.* radicalizat.
radikallaşma *s.* radicalizare.
radikallaşmak *v.i.* a se radicaliza.
radikallaştirmek *v.t.* a radicaliza.
radikallaştîruw *s.* radicalizare.
radikallaşur *s.* radicalizare.
radikallik *s.* radicalism.
radiyasiya *s.* radiaţie.
radiyasiyalî *adj.* iradiat; iradiant.
radiyator *s.* radiator.
radio *s.* radio.
radioaktif *adj.* (*fiz.*) radioactiv.
radioaktifleşmek *v.i.* (*fiz.*) a deveni radioactiv.
radioaktiflik *s.* (*fiz.*) radioactivitate.
radioaluwgi *s.* radioreceptor.
radioastronom *s.* radioastronom.
radioastronomik *adj.* radioastronomic.
radioastronomiya *s.* radioastronomie.
radioastronomiyağı *s.* radioastronom.
radioastronomiyalı *adj.* radioastronomic.
radioberimî *s.* radiodifuziune.
radioberúwgi *s.* 1. releu. 2. radioemiţător.
radiyodaberilgen *adj.* radiodifuzat.
radiyodağayilgan *adj.* radiodifuzat.
radiyodalga *s.* (*fiz.*) undă radio.
radiyodulkun *s.* (*fiz.*) undă radio.
radiofaal *adj.* (*fiz.*) radioactiv.
radiofaaliyet *s.* (*fiz.*) radioactivitate.
radiofaallaşmak *v.i.* (*fiz.*) a deveni radioactiv.
radiofaallik *s.* (*fiz.*) radioactivitate.
radiofelekiyat *s.* radioastronomie.
radiofelekiyatlı *adj.* radioastronomic.
radiofelekiyatşî *s.* radioastronom.
radiofonik *adj.* radiofonic.
radiofoniya *s.* radiofonie.
radiofoniyalî *adj.* radiofonic.
radiyogázata *s.* radiojurnal.
radiyografiya *s.* radiografie.
radiyograma *s.* radiogramă.
radiyoğayimî *s.* radiodifuziune.
radioğayin *s.* radiotransmisie; emisiune radio.
radioğayinlama *s.* radiodifuzare; radiodifuziune.
radioğayinlamak *v.t.* a radiodifuza.
radioğayinlangan *adj.* radiodifuzat.
radioğayinlanmak *v.i.* a se radiodifuza.
radioğayinlaw *s.* radiodifuzare; radiodifuziune.
radioğayinlawgi *s.* radioemiţător.
radioğayinlî *adj.* radiodifuzat.

radiyoğayuwği s. releu.
radioheyet s. radioastronomie.
radioheyetli *adj.* radioastronomic.
radioheyetsi s. radioastronom.
radiojurnal s. radiojurnal.
radiyokaberleşme s. radiocomunicație.
radiyokabletúwği s. radioreceptor.
radiyokomunikasiya s. radiocomunicație.
radiyolaşkan *adj.* radioficat.
radiyolaşmak *v.i.* a se radiofica.
radiyolaştırılmak *v.i.* a se radiofica.
radiyolaştırma s. radioficare.
radiyolaştırmak *v.t.* a radiofica.
radiyolaştırıw s. radioficare.
radiyoloğik *adj.* radiologic.
radiyoloğiya **I.** *adj.* radiologic. **II.** s. radiologie.
radiyoloğiyağı s. radiolog.
radiyoloğiyalı *adj.* radiologic.
radiyolok s. radiolog.
radiyolokasiya s. (*tel.*) radiolocație; radar.
radiyolokasiyağı s. (*tel.*) radiolocator; radar.
radiyonakliyeği s. radioemittor.
radiyoneşretılgen *adj.* radiodifuzat.
radiyoneşretılmek *v.i.* a se radiodifuză.
radiyoneşretme s. radiodifuzare; radiodifuziune.
radiyoneşretmek *v.t.* a radiodifuză.
radiyoneşretúwği s. radioemittor.
radiyoneşriyat s. radiotransmisie; emisiune radio.
radiyoneşriyatlı *adj.* radiodifuzat.
radiyosedalı *adj.* radiofonic.
radiyosedalık s. radiofonie.
radiyosızga s. radiografie.
radiyoskopiya s. radioscopie.
radiyotedaviy s. (*med.*) radioterapie.
radiyotelegrafiya s. radiotelegrafie.
radiyotelegrafiyağı s. radiotelegrafist.
radiyotelegrafi s. radiogramă.
radiyoterapiya s. (*med.*) radioterapie.
radiyouzaksızga s. radiogramă.
radiyouzaksızgağı s. radiotelegrafist.
radiyouzaksızgağilik s. radiotelegrafie.
radiyum s. (*chim.*) radiu.
rafinat *adj.* rafinat.
rafineriya s. rafinărie.
raft s. raft. // **•raftka salmak** a lăsa pentru altă dată.
ragbet s. căutare; trecere; simpatie; succes. // **•ragbet kórmek** a avea căutare; a fi cerut.
ragbetli *adj.* căutat; cerut; simpatizat; atractiv; îmbietor.
ragbetsız *adj.* nesimpatizat; neatractiv.
ragip *adj.* doritor; dornic.
Ragip s. (*antrop. m., arab.*) "Cel dornic" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
ragmen *postp.* deși; cu toate că; măcar că.
rağe s. rajah.
rahibe s. (*relig.*) călugăriță.
rahim **I.** *adj.* preamiliostiv; milos; compătimitor. **II.** s. (*anat.*) uter; mitră.
Rahim s. (*antrop. m., arab.*) "Cel iertător" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Rahim, El- s. (*relig., arab.*) "Cel iertător și milostiv"; "Cel ce binecuvântează și dăruiește bunăstarea supușilor Săi" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în

Coran lui Dumnezeu/Allah).
Rahime s. (*antrop. f., arab.*) "Cea iertătoare".
rahip s. (*relig.*) călugăr.
rahip-dudukuş s. (*orn.*) papagal-călugăr (*lat., Myiopsitta monachus*).
rahiplık s. (*relig.*) călugărie.
rahit s. (*med.*) rahitism.
rahitik *adj.* (*med.*) rahitic.
rahitism s. (*med.*) rahitism.
rahitli *adj.* (*med.*) rahitic.
Rahman s. (*topon.*) Rahman (jud. Tulcea).
Rahman, El- s. (*relig., arab.*) "Cel priitor"; "Cel ce binecuvântează cu nepărținire toate vietățile" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
rahmani *adj.* divin.
rahmet s. **1.** (*relig.*) iertare divină. **2.** (*fig.*) ploaie. // **•rahmet okımak** (*relig.*) a cere iertare; a avea milă; a se îndura. // **•Alla(h) rahmet iylesin!** (*relig.*) Dumnezeu să-l ierte!
rahmetli s., *adj.* răposat; decedat. // **•rahmetli bolmak** a deceda.
rahne s. breșă; spărtură.
rahvan **I.** *adv.* în buiestru. **II.** s. (*d. mersul calului*) buiestru.
rakam **I.** *adj.* cantitativ. **II.** s. **1.** cifră; număr. **2.** cantitate; sumă. // **•rakamında otırmak** a se cifra la...; // **•bo sayı uş rakamdan mürekkep** acest număr este alcătuit din trei cifre. **•dayimiy rakam** (*mat.*) constantă. **•mürekkep rakam** (*mat.*) număr complex. **•roman rakamları** (*mat.*) cifre romane.
rakamışeşilgen *adj.* descifrat.
rakamlama s. cifru; cod; codificare.
rakamlamak *v.t.* a cifra; a codifica.
rakamlangan *adj.* cifrat; codificat.
rakamlanmak *v.i.* a se cifra; a se codifica.
rakamli *adj.* **1.** cifrat; codificat. **2.** cantitativ.
rakamşeuşuwı s. descifrare.
raketa s. **1.** rachetă; proiectil. **2.** (*sport*) rachetă. // **•raketa şaptırmak** a lansa o rachetă. // **•raketa tayanagı** (*mil.*) bază de lansare a rachetelor.
raketagakarşı *adj.* (*mil.*) antirachetă.
rakik *adj.* **1.** tandru; sensibil. **2.** milos; compătimitor.
rakip s. concurent; rival; adversar.
Rakip, El- s. (*relig., arab.*) "Privighetorul"; "Cel cu băgare de seamă la toate faptele viețuitoarelor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
rakiplik s. concurență; rivalitate.
rakit *adj.* (*d. o apă*) stătătoare.
raki s. rachiu.
rakis s. **1.** dans. **2.** (*fiz.*) pendulare; oscilare. // **•rakis etmek** a pendula.
rakisli *adj.* (*fiz.*) oscilant.
rakkas s. **1.** dansator; balerin. **2.** (*fiz.*) pendul.
rakkase s. dansatoare; balerină.
rakkaslık s. balet.
rakkaslık s. balet. // **•rakkaslık temaşası** spectacol de balet.
rakle s. pupitură; bancă; despărțitură.
rakort s. (*tehn.*) record.
raksetmek *v.i., v.t.* a dansa; a face balet.
raksetuw s. balet.
raktam s. chei; debarcader. //

•raktamga yaklaşamiz (*nav.*) acostăm.
raktamlama s. debarcare.
raktamlamak *v.t.* a debarca.
raktamlangan *adj.* debarcat.
raktamlaw s. debarcare.
rakun s. (*zool.*) raton; ursuleț-spălător (*lat., Procyon sp.*).
ram *adj.* (*d. oameni*) supus; plecat.
Ramazan s. **1.** (*relig., la musulmani*) post. **2.** (*cron.*) a 9-a lună a anului conform calendarului musulman. // **•Ramazan bayramı** (*relig., la musulmani*) sărbătoarea Ramazanului.
•Ramazan el-múbarek (*cron.*) Ramazan cel sfânt.
Ramazan-Kóy s. (*topon.*) ("Satul Postului") Cișmeaua Nouă (jud. Tulcea).
rampa s. **1.** rampă; platformă. **2.** (*nav.*) ponton; punte. **3.** (*la drumuri*) pantă.
randament s. randament.
randevuw s. întâlnire.
Raniye s. (*antrop. f., arab.*) "Privire".
raport s. raport; notă; comunicare. // **•raport bermek** a raporta.
raportşı s. (*d. persoane*) raportor.
rapodiya s. (*muz.*) rapsodie.
raptiye s. clamă; agrafă.
raptiyelemek *v.t.* a prinde cu o clamă; a prinde cu o agrafă.
rasat s. (*astr.*) observare.
rasatkana s. (*astr.*) observator.
rasiyonal *adj.* rațional.
rasiyonalgi s. raționalist.
rasiyonalizm s. raționalism.
rasiyonalist s. raționalist.
rasiyonallik s. raționalism.
raspa s. **1.** răzuire. **2.** răzătoare; răzuitoare. **3.** (*med.*) raclaj; chiuretaj.
raspalama s. răzuire; raclare.
raspalamak *v.t.* a răzui; a racla.
raspalangan *adj.* răzuit; raclat.
raspalanmak *v.i.* a se răzui; a fi raclat.
raspalı *adj.* răzuit; raclat.
rastkele **I.** *adj.* întâmplător; aleator; incidental; accidental; sporadic. **II.** *adv.* la întâmplare; la nimereală; pe dibuite; alandala.
rastkelesewda s. aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
rastkelesewdağı s. aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
rastkelgen *adj.* nimerit.
rastkelme s. nimerire; nimereală.
rastkelmek *v.i.* **1.** a întâlni; a găsi. **2.** a nimeri; a atinge. **3.** a se nimeri; a se pomeni; a se trezi; a pica întâmplător.
rastkeluw s. întâmplare; hazard.
rastlama s. nimerire; nimereală; coincidență.
rastlamak *v.t.* a întâlni; a nimeri.
rastlanaturgan *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.
rastlangan *adj.* nimerit.
rastlanmagan *adj.* nemaipomenit; nemaivăzut.
rastlanmak *v.i.* a se întâlni; a se găsi; a se nimeri; a coincide.
rastlanmaykalgan *adj.* nemaipomenit; nemaivăzut.
rastlaşkan *adj.* **1.** nimerit; care coincide. **2.** întâlnit; găsit.
rastlaşma s. coincidență; întâlnire; joncțiune.
rastlaşmak *v.i.* **1.** a se întâlni; a se găsi. **2.** a se nimeri; a coincide. // **•kópten beritli rastlaşmadık** nu ne-am întâlnit de mult.
rastlayturma s. întâlnire repetitivă;

reîntâlnire.
rastlayturmak *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
raspalaw *s.* răzuire; raclare.
rastlaşuw *s.* coincidență; întâlnire; joncțiune.
rastlaw *s.* nimerire; nimereală; coincidență.
Rawuf/Rewuf *s. (antrop. m., arab.)* "Cel atotmilostiv".
ray *s.* șină; transversă.
Rayide *s. (antrop. f., arab.)* "Cărmuitoarea".
Rayif *s. (antrop. m., arab.)* "Cel blând".
Rayife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea blândă".
rayihe *s.* parfum; aromă; mireasmă.
rayiheleme *s.* parfumare; aromatizare; înmiresmare.
rayihelemek *v.t.* a parfuma; a aromatiza; a se înmiresma.
rayihelengen *adj.* parfumat; aromatizat; înmiresmat.
rayihelenmek *v.i.* a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
rayihelî *adj.* parfumat; aromat; înmiresmat.
Rayit *s. (antrop. m., arab.)* "Cărmuitorul".
rayon *s.* raion.
Raziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel tolerant" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
raziyane *s. (bot.)* fenicul; molură (*lat., Foeniculum vulgare*).
Raziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea tolerantă".
razî *adj.* acceptat; consimțit. // **•razî bolmak** a fi de acord; a accepta; a consimți. **•razî etmek** a-i lua acordul; a-l convinge. // **•koşillarîñizga razîman** sunt de acord cu condițiile dumneavoastră. **•men razîman** eu sunt de acord. **•ózáinden razî** automulțumire. **•razî tuwulmak** nu sunt de acord.
razîbolmama *s.* respingere; refuz; declinare; contestație; neacceptare; negare; negație.
razîboluw *s.* înțelegere; acord; lămurire.
razietken *adj.* mulțumitor.
razîlaşkan *adj.* împăcat; pacificat; reconciliat; acceptat; consimțit; concordant.
razîlaşma *s. 1.* pace; reconciliere; compromis. **2.** împăcare; înțelegere; punere de acord; consimțire.
razîlaşmagan *adj.* neîmpăcat.
razîlaşmak *v.i.* a se împăca; a se înțelege; a cădea de acord; a consimți.
razîlaşmalî *adj.* contractual; convențional.
razîlaşmama *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepantă; neînțelegere; zăzanie.
razîlaşmamak *v.i.* a tăgădui; a fi în dezacord.
razîlaşmaz *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; de neîmpăcat.
razîlaştırma *s.* împăcare; reconciliere; pacificare.
razîlaştırmak *v.t.* a împăca; a reconcilia; a pacifica.
razîlaştırıw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
razîlaştırıwǵı *s.* negociator; împăciuitorist; pacifist.
razîlaştırıwǵuluk *s.* împăciuitorism.
razîlaşuw *s. 1.* pace; reconciliere;

compromis. **2.** împăcare; înțelegere; punere de acord; consimțire.
razîlik *s. 1.* acord; accept. **2.** armonie; înțelegere; concordanță; potrivire. // **•ózáinden razîlik** automulțumire.
razîlikalgan *adj.* acceptat; aprobat; încuviințat; îngăduit; agreat.
razîliktapkan *adj.* acceptat; aprobat; încuviințat; îngăduit; agreat.
razîliktapmagan *adj.* respins; refuzat; declinat; contestat; dezaprobat; neacceptat; neconsimțit; negat.
razîman *interj.* consimt!;
razîsîz *adj.* neacceptat; neconsimțit; dezaprobat; negat.
Razo-boztorgayı *s. (orn.)* ciocârlie de Razo (*lat., Alauda razae*).
Razzak, El- *s. (relig., arab.)* "Atoatedătătorul"; "Cel care crează hrana și toate cele trebuincioase traiului viețuitoarelor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
re *s. (muz.)* re.
reaksiya *s.* reacție (și *fig.*).
reaktif *s.* reactiv.
reaktor *s.* reactor.
real *adj.* real.
realism *s.* realism.
realist *s., adj.* realist.
reallik *s.* realitate.
Rebiyûlahir *s. (cron.)* a 4-a lună a anului conform calendarului musulman.
Rebiyûlewvel *s. (cron.)* a 3-a lună a anului conform calendarului musulman.
rebus *s.* rebus.
rebut *s.* rebut.
reçel *s.* dulceață; gem.
receptor *s. (fiz.)* receptor.
reçital *s.* recital. // **•solistnîñ reçitalî** recitalul solistului.
redaksiya *s.* redacție.
redayet *s.* josnicie; mârșăvie.
redingota *s.* redingotă.
Reduwan/Ridwan *s. (antrop. m., arab.)* "Consimțământ".
refah *s. 1.* belșug; bogăție; abundență; opulență. **2.** prosperitate. // **•refah işinde bolmak** a se propăși. // **•ulviy refah** binele suprem.
refahlî *adj. 1.* belșug; bogăție; abundență; opulență. **2.** prosper.
refakat *s. 1.* însoțire; acompaniere; companie. **2. (muz.)** acompaniament. // **•refakat bolmak** a se însoți; a se acompania. **•refakat etmek** a însoți; a acompania.
refakatlı *adj. 1. (muz.)* acompaniat. **2.** însoțit; acompaniat; întovărășit.
refakatşî *s.* acompaniator; însoțitor; tovarăș.
Refat/Rifat *s. (antrop. m., arab.)* "Cel înalt în grad".
referat *s.* referat.
referendum *s.* referendum.
refik *s.* prieten; tovarăș; coleg.
Refik *s. (antrop. m., arab.)* "Prietenul sincer".
refika *s.* soție; nevastă.
Refika *s. (antrop. f., arab.)* "Prietena sinceră".
refikşe *adv.* prietenește; tovarășește; colegial.
refikşunas *adj.* prietenos.
refiktiy *adv.* prietenește; tovarășește; colegial.
Refiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cei care înalță" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Refiy, El- *s. (relig., arab.)*

"Înălțătorul"; "Cel care ridică în rang"; "Cel care înalță spiritual" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Refiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea sublimă".
refleks *s. (biol.)* reflex.
reflektor *s. (fiz.)* reflector.
reforma *s.* reformă.
reformaǵı *s.* reformator.
regresif *adj.* regresiv.
regulator *s. (tehn.)* dispozitiv de reglare; regulator.
Reğej *s. (cron.)* al 2-lea trimestru al anului conform calendarului musulman.
reğent *s. (pol.)* regent.
reğentlik *s. (pol.)* regență.
Reğep *s. (cron.)* a 7-a lună a anului conform calendarului musulman. // **•Reğep el-müreğğep** (cron.) Regep cel venerat.
reğim *s. 1. (pol.)* regim. **2. (med.)** regim alimentar; dietă.
reğizor *s.* regizor.
reğizorlik *s.* regie. // **•reğizorlik yapmak** a regiza.
rehavet *s.* moleșeală; moliciune; slăbiciune.
rehber *s.* ghid; călăuză. // **•telefon/uzakses rehberi** carte de telefon. **•turistik rehber** ghid turistic.
rehberlik *s.* îndrumare; îndreptar.
rehin *s.* gaj; zălog; ipotecă; sechestru. // **•rehin almak** a sechestra.
rehine *s.* ostatic. // **•rehine salmak** a lăsa în gaj.
rehinlik *s. 1.* sechestrare. **2.** prețul răscumpărării.
rekabet *s.* concurență; rivalitate.
rekabetşî *s.* concurent; rival.
reklama *s.* reclamă; publicitate.
rekort *s.* record. // **•rekort ğikmak** a doborî un record.
rekortman *s.* recordman.
rekortşî *s.* recordman.
rektor *s. (univ.)* rector. // **•darûlfûnun rektori** rectorul universității. **•rektor yardımǵısı** (univ.) prorector.
rektorlik *s. (univ.)* rectorat.
relativism *s.* relativism.
reliyef *s.* relief.
remiz *s.* semn; simbol; marcă; embleună.
remorka *s.* remorcă. // **•remorkalı kamiyon** camion cu remorcă.
remorker *s.* remorcher.
remziy *adj.* însemnat; simbolic; marcat; emblematic.
Remziy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel emblematic".
Remziye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea emblematică".
ren *s. (zool.)* ren (*lat., Rangifer tarandus*).
rende *s. 1. (tehn.)* rindea. **2.** răzuitoare; răzătoare. // **•aşkana rendesi** răzătoare de bucătărie.
rendeǵı *s.* tâmplar.
rendeleme *s.* rindeluire; răzuire.
rendelemek *v.t.* a rindelui; a răzui.
rendelengen *adj.* rindeluit; răzuit.
rendelenmek *v.i.* a se rindelui; a se răzui.
rendelî *adj.* rindeluit; răzuit.
rengärenk *adj.* multicolor.
rengiatkan *adj.* decolorat; spălăcit; șters.
renginde *adv.* de culoarea.
rengişikkan *adj.* decolorat; spălăcit; șters.

renk s. 1. culoare. 2. culoare; vopsea. 3. (fig.) calitate; natură; esență. // **•renği atmak** a-și pierde culoarea; a se decolora. **•renk bermek** a da culoare; a colora. **•uşun rengin bellî etmek** a-și da arama pe față; a se da pe față. // **•aşık renk** culoare deschisă. **•koyî renk** culoare închisă. **•muhtelif renkler** diferite culori. **•renk perdesi/şalarlığı/tartarlığı** nuanță, tentă, tușă, ton.

renk-berenk adv. din culoare în culoare.

renkkûre s. cromosferă.

renkleme s. colorare; vopsire.

renklemek v.t. a colora; a vopsi.

renklengen adj. colorat; vopsit.

renklenmek v.i. a se colora; a se vopsi.

renklî adj. 1. colorat; vopsit; pigmentat. 2. (muz., pict.) cromatic. // **•renklî film** film color. **•renklî ğamlî penĝire** vitraliu. **•renklî kaleme** creioane colorate. **•renklî keşelîk** cămașă de noapte colorată.

renklîk s. 1. colorare; pigmentație. 2. (muz., pict.) cromatică.

renklî-mîşikbaşı s. (bot.) tapoşnic; zăbră (lat., *Galeopsis speciosa*).

renk-renk adj. multicolor.

renksînmîz adj. (fiz.) acromatic.

renksîz adj. 1. incolor; depigmentat. 2. (fig.) palid; şters.

renksîzleşken s. decolorat.

renksîzleşme s. decolorare.

renksîzleşmek v.i. a se decolora; a deveni palid.

renksîzleştirmek v.t. a decolora.

renksîzlîk s. paloare; decolorare; depigmentare.

renkten-renkke adv. din culoare în culoare. // **•renkten-renkke kırmek** a-și schimba culorile; a face fețe-fețe.

renta s. rentă; profit.

rentaĝî s. rentier.

reostat s. (fiz.) reostat.

repertwar s. (teatr.) repertoriu.

reportaj s. reportaj.

republika s. republică.

republikaĝî adj. republican.

reseta s. rețetă.

resim s. 1. desen; pictură; tablou. 2. fotografie. 3. ilustrată. 4. ceremonie; paradă. 5. (fin.) impozit. // **•kûldûrûwĝî resimîn yapmak** a caricaturiza. **•resim almak** a fotografia. **•resim yapmak** a desena; a picta. // **•aytuwlî resim** tablou celebru. **•dûniyanîñ resimî** atlas; planiglob. **•feniy/teknik resim** desen tehnic. **•Grigoresku resimleri** tablourile lui Grigorescu. **•gûmrûk resimî** taxă vamală. **•kazak resim okilî** școala de pictură românească. **•kûldûrûwĝî resim** caricatură. **•resim alinmaz** fotografiatul interzis. **•resim aygiti** aparat de fotografiat. **•resim bôlîmî** secția de pictură. **•resim kaâtî** hârtie fotografică. **•resim sergisî** expoziție de pictură. **•sûslewĝî resim** tablou decorativ.

resimgealîngan adj. fotografiat.

resimgeyakîşkan adj. fotogenic.

resimĝî s. desenator; pictor; fotograf.

resimîyapîlgan adj. desenat.

resimleme s. ilustrare (a cărților; textelor etc.).

resimlemek v.t. a ilustra (o carte).

resimlengen adj. (d. cărți, texte etc.) ilustrat.

resimlî adj. ilustrat; cu ilustrații; cu fotografii. // **•resimlî kart** ilustrată; vedere. **•resimlî masal kitabi** carte de povești ilustrată.

resimpurşusî s. penel; pensulă.

resmen adv. în mod oficial.

resmiy adj. oficial. // **•resmiy tazim etmek** (mil.) a saluta. // **•resmiy evrak** document oficial. **•resmiy gâzâta** buletin oficial. **•resmiy geşme/gûrûş** defilare; paradă. **•resmiy tîl** limbă oficială.

Resmiye s. (antrop. f., arab.) "Oficialitatea".

resmiygeşûw s. defilare; paradă.

resmiyge adv. în mod oficial.

resmiyĝûrûş s. defilare; paradă.

resmiyleşken adj. autentificat.

resmiyleşmek v.i. a se autentifica.

resmiyleştîrme s. autentificare.

resmiyleştirmek v.t. a autentifica.

ressam s. pictor. // **•italiyan ressamları** pictori italieni. **•kîr ressamî** peisagist. **•kûldûrûwĝî ressam** caricaturist.

ressamlîk s. pictură.

restawurant s. restaurant.

restawurantlî adj. cu restaurant. // **•restawurantlî vagon** vagon restaurant.

resul s. profet; proroc; vestitor; prevestitor.

Resul s. (antrop. m., arab.) "Profetul"; "Vestitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

reşadet s. curaj; vitejie; bravură.

reşadetlî adj. curajos; viteaz; brav.

reşadetlîk s. curaj; vitejie; bravură.

reşat s. majorat; maturitate.

Reşide s. (antrop. f., arab.) "Cea matură".

reşina s. rășină.

reşinalî adj. rășinos.

reşit s., adj. (d. persoane) major; matur. // **•reşit bolmak** a deveni major.

Reşit s. (antrop. m., arab.) "Cel fără greșală îndreptat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Reşit, El- s. (relig., arab.) "Îndreptătorul"; "Cel ce călăuzește pe calea întemeiată" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

reşitlîk s. majorat; maturitate.

reşitlîkkebarmagan s., adj. (d. persoane) minor.

ret s. 1. refuz; refuzare; respingere. 2. contestație.

retbolgan adj. neacceptat; neconsimțit; respins; refuzat.

retorik adj. retoric.

retorika s. retorică.

retro adj. retro.

rettetilgen adj. respins; refuzat; recuzat; declinat; contestat; dezmințit; negat; nerecunoscut.

rettetilmegen adj. necontestat.

rettetilmez adj. incontestabil; irefutabil; de necombătut; de nerespins.

rettetmek v.t. a respinge; a repudia; a refuza.

retuş s. (foto.) retuş.

retuşlama s. retuşare.

retuşlamak v.t. a retușa.

retuşlangan adj. retușat.

retuşlanmak v.i. a se retușa.

retuşlî adj. retușat.

reva adj. convenabil; potrivit; acceptabil.

revan adj. 1. cursiv; fluent. 2. neted; plat; drept.

revanlîk s. cursivitate; fluentă.

revanşa s. revanșă.

revanşaĝî s. (pol.) revanșard.

revanşaĝilîk s. (pol.) revanșism; politică revanșardă.

reverensa s. reverență.

revir s. infirmerie.

reviziya s. 1. revizie; control. 2. revizuire; verificare.

revnak s. strălucire; sclipire.

revolver s. revolver.

rewent s. (bot.) revent; rubarbă; rabarbură (lat., *Rheum officinale*).

rewmatism s. (med.) reumatism.

rewmatismbîlîmĝisî s. (med.) reumatolog.

rewmatismbîlîmî s. (med.) reumatologie.

rewmatismlî adj. (med.) reumatic.

rewmatoloĝiya s. (med.) reumatologie.

rewmatoloĝiyaĝî s. (med.) reumatolog.

rewûf adj. blajin.

Rewûf s. (antrop. m., arab.) "Blajinul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Rewûf, El- s. (relig., arab.) "Cel blajin" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

rewûş s. 1. (gram.) adverb. 2. mod; fel; chip; manieră. 3. metodă; procedeu. 4. formă; aspect. 5. (gram.) circumstanțial. // **•neĝilîk rewûşî** (gram.) adverb de cantitate. **•soraw/suwal rewûşî** (gram.) adverb interrogativ.

Rewze s. (antrop. f., arab.) "Grădina".

reyhan s. (bot.) busuioc (lat., *Ocimum basilicum*).

reyis s. 1. șef; președinte. 2. (ist.) căpitan de vas. // **•ûy reyisî** capul familiei.

Reza/Riza s. (antrop. m., arab.) "Cel satisfăcut".

rezalet s. 1. rușine; dezonoare. 2. dezaprobare; condamnare. 3. scandalizare. // **•rezalet şîgarmak** a provoca scandal.

rezaletlî adj. dezaprobat; condamnat.

reze s. 1. zăvor; ivăr. 2. (tehn.) șpan. 3. bară; drug.

rezeleme s. zăvorăre.

rezelemek v.t. a zăvorî.

rezelengen adj. zăvorât.

rezelenmek v.i. a se zăvorî.

rezelî adj. zăvorât; ferecat.

rezene s. (bot.) fenicul; molură (lat., *Foeniculum vulgare*).

rezenesî, ayuw- s. (bot.) brie (lat., *Meum athamanticum*).

rezenesî, suw- s. (bot.) mărăraș; chimion-de-apă; chimen-de-baltă; cucuțică-de-bălți (lat., *Phellandrium aquaticum*; *Oenanthe aquatica*).

rezervor s. rezervor.

rezil adj. 1. nerușinat; impertinent. 2. ticălos. // **•rezil bolmak** a se face de răs. **•rezil etmek** a face de răs.

rezilbolgan adj. batjocorit; umilit.

reziletken adj. batjocoritor; umilitor.

rezilge adv. cu nerușinare; cu impertinență.

rezillîk s. nerușinare; impertinență.

rezonansa s. (fiz.) rezonanță.

Ridvan/Reduwan s. (*antrop. m., arab.*) "Consimțământ".
Rifat/Refat s. (*antrop. m., arab.*) "Cel înalt în grad".
riğa s. rugămintă; dorință; doleanță. // **•riğa etmek** a ruga. // **•bır riğam bar** am o rugămintă. **•ğürünüz, riğa etemen!** intrați, vă rog!; **•riğa etemen!** vă rog!; **•riğa etemen, ısrar etmeseñiz!** vă rog, nu insistați!;
riğağı s., *adj.* solicitant.
riğali *adj.* solicitat.
riğat s. (*mil.*) retragere; regrupare.
rikkat s. 1. finețe; delicatete; gingășie. 2. milă; compătimire; compasiune.
rikkatlı *adj.* 1. fin; delicat; gingaș. 2. milos; compătimitor.
rimel s. rimel.
rink s. ring.
risale s. 1. broșură. 2. (*lit.*) pamflet.
risalet s. profetie; prevestire; prognoză; pronostic.
risaletli *adj.* prevestit; prognozat; pronosticat.
risaletşi *adj.* profet; proroc; vestitor; prevestitor.
risk s. risc; primejdie.
riskli s. periculos; primejdios; riscant.
ritm s. ritm (*și lit.*).
ritmik *adj.* ritmic.
ritmli *adj.* (*muz.*) ritmat.
rivayet s. zvon; spusă. // **•rivayet bolmak** a se zvoni. // **•rivayetlerge kóre** conform zvonurilor.
riya s. ipocrizie; prefăcătorie; fățarnicie.
riyakáar *adj.* ipocrit; prefăcut; fățarnic.
riyaset s. șefie; președinție. // **•riyaset divanı** prezidiu.
riyasız *adj.* cinstit; onest; franc.
riyasızlık s. cinste; onestitate; franchețe.
riyayet s. 1. considerație; stimă; respect. 2. acceptare.
riyayetli *adj.* 1. cu considerație; stimat; respectat. 2. acceptat.
riyayetsiz *adj.* neascultător; nesupus; încălcat.
riyayetsizlik s. 1. lipsă de respect; lipsă de considerație. 2. neconformare; nesupunere; încălcare.
Riyaz s. (*antrop. m., arab.*) "Tărâmul grădinilor".
riyazi *adj.* matematic.
riyaziyet s. matematică. // **•aliy riyaiziyet** (*mat.*) matematică superioară. **•riyaziyet ataması** (*mat.*) termen matematic. **•riyaziyet ihtiyariyesi** (*mat.*) facultatea de matematică. **•riyaziyet wazifesi** tema la matematică. **•tatbikiy/uygulangan riyaiziyet** (*mat.*) matematică aplicată.
riyaziyetşi s. matematician.
riyaziylık s. matematică.
riyaziylıkşı s. matematician.
Riza/Reza s. (*antrop. m., arab.*) "Cel satisfăcut".
rise I. adj. mic; bucată mică. **II. adv.** în bucăți mici.
riza s. acord; consimțământ; acceptare. // **•rıza bermek** a-și da acordul; a consimți; a accepta.
rizali *adj.* consimțit; acceptat.
rizik s. alimente; provizii.
roba s. robă.
robot s. robot.
rokoko *adj.* rococo. // **•rokoko**

mobilası mobilă rococo.
rol s. rol (*și fig.*). // **•baş rolı** rolul principal.
rom s. rom (*băutură*).
romalı I. adj. romanic. **II. s., adj. (ist.)** roman.
romalılaşkan *adj.* romanizat.
romalılaşmak *v.i.* a se romaniza.
romalılaştırılğan *adj.* romanizat.
romalılaştırılmak *v.i.* a fi romanizat.
romalılaştirma s. romanizare.
romalılaştırmak *v.t.* a romaniza.
romalılaştıruw s. romanizare.
romalılaştıruwğı *adj.* romanizator.
roman I. adj. romanic. **II. s. (lit.)** roman. **III. s., adj. (ist.)** roman. // **•kır/kóy romanı** (*lit.*) roman pastoral. **•polisiya romanı** roman polițist. **•roman rakamları** (*mat.*) cifre romane.
romanğı s. romancier.
romanlaşkan *adj.* romanizat.
romanlaşmak *v.i.* a se romaniza.
romanlaştırılğan *adj.* romanizat.
romanlaştırmak *v.i.* a fi romanizat.
romanlaştirma s. romanizare.
romanlaştırmak *v.t.* a romaniza.
romanlaştıruw s. romanizare.
romanlaştıruwğı *adj.* romanizator.
romansa s. romanță.
romantik *adj.* romantic.
romantiklerdenewel *adj.* preromantic.
romantiklik s. romantism.
romantikliktenewel s. preromantism.
romantism s. romantism.
romantismdenewel s. preromantism.
romlı *adj.* cu rom. // **•romlı şokolata** ciocolată cu rom.
romp s. romb.
romppışımli *adj.* rombic.
romptay *adj.* rombic.
rondo s. (*muz.*) rondo.
Rosella-dudukuşi, ak-yúzlí- s. (*orn.*) papagal Rosela cu obraz alb (*lat., Platycercus adscitus*).
Rosella-dudukuşi, kızıl- s. (*orn.*) papagal Rosela roșu (*lat., Platycercus elegans*).
Ross'nin-kagayı s. (*orn.*) pescăruș roz (*lat., Rhodostethia rosea*).
Ross'nin-kazı s. (*orn.*) găscă lui Ross; găscă mică de zăpadă (*lat., Chen rossii; Anser rossii*).
Ross'nin-şaklayı s. (*orn.*) pescăruș roz (*lat., Rhodostethia rosea*).
rotatif *adj. (tehn.)* rotativ.
rotor s. (*tehn.*) rotor.
roze *adj. (d. vinuri, şampanie etc.)* roze.
rozeta s. insignă.
röntgen s. (*fiz.*) roentgen. // **•röntgen ğarıkları** (*fiz.*) raze roentgen.
röntgenografik *adj.* radiografic; radiologic.
röntgenografiya I. adj. radiografic; radiologic. **II. s.** radiografie; radiologie.
röntgenografiyağı s. radiolog.
röntgenografiyalı *adj.* radiografic; radiologic.
röntgenolok s. radiolog.
rubla s. (*fin.*) rublă.
rugan I. adj. (d. piele) de lac. **II. s. (chim.)** lac; vernis. // **•rugan pantof** pantofi de lac.
ruganğagılğan *adj.* lăcuit; vernisat.
ruganğaguw s. lăcuire; vernisaj.
ruganlama s. lăcuire; vernisare.
ruganlamak *v.t.* a lăcuire; a vernisa.
ruganlangan *adj.* lăcuit; vernisat.
ruganlaw s. lăcuire; vernisare.

ruganlı *adj.* lăcuit; vernisat.
rugbiy s. (*sport*) rugbi.
rugbiyğı s. (*sport*) rugbist.
ruh s. 1. (*relig.*) spirit; duh. 2. (*fil.*) spirit. 3. suflet; spirit. 4. (*fig.*) esență; miez. // **•ruh bermek** a ridica moralul cuiva; a îmbărbăta pe cineva. **•ruhtan tüşmek** a-i scădea moralul; a se demoraliza. // **•kanunnuñ ruhi** spiritul legii. **•ruh kastası** psihopat. **•ruh yúkseklığı** impetuoizitate.
ruhalğan *adj.* însuflețit.
ruhaniy *adj.* 1. spiritual; imaterial. 2. sufletesc; moral.
ruhaniyet s. spiritualitate.
ruhaniyeler s., *pl. (la musulmani)* cler; preoțime.
ruhaniylik s. spiritualitate.
ruhberuw s. însuflețire.
ruhberuwğı *adj.* însuflețitor; antrenant.
ruhbilimgısı s. (*med.*) psiholog.
ruhbilimí I. adj. (med.) psihologic. **II. s. (med.)** psihologie.
ruhbilimli *adj. (med.)* psihologic.
ruhiy *adj.* psihic. // **•ruhiy azap şekmek** a-i scădea moralul; a se demoraliza. // **•ruhiy hál** moral.
ruhiye s. moral.
ruhiyetşkerme s. psihanaliză.
ruhlandırma s. însuflețire.
ruhlandırmak *v.i.* a însufleți.
ruhlandıruw s. însuflețire.
ruhlandıruwğı *adj.* însuflețitor.
ruhlangan *adj.* însuflețit.
ruhlanmak *v.i.* a se însufleți.
ruhsat s. voie; permisiune; permis; autorizație.
ruhsatiye s. permis; autorizație.
ruhsatlı *adj.* autorizat; cu permis.
ruhsuz *adj.* apatic; moleșit; vlăguit.
ruhsuzluk s. apatie; moleșeală; vlăguire.
ruhtantüşken *adj.* demoralizat; deprimat; întristat.
ruhtantüşrgen *adj.* supărător; întristător; vlăguitor.
ruhtantüşuw s. demolarizare; deprimare; întristare.
ruhústı s., *adj.* supranatural; transcendentalism.
ruhyúkselmesi s. impetuoizitate.
ruhyúkselken *adj.* impetuos.
ruj s. ruj.
rujsúrgen *adj.* rujat.
rujsúrme s. rujare.
ruleta s. ruletă.
rum s., *adj.* bizantin; grec; grecesc.
Rum/Urum s. (*topon., ist.*) Bizanț; Grecia.
roman s., *adj.* român; românesc.
rumağa *adv.* în limba română; românește.
Rumaniye s. (*topon.*) România.
rumaniyelı *adj.* român; românesc.
rumğa I. adv. grecește; în limba greacă. **II. s. (limba)** greacă.
Rum-ládinı s. (*bot.*) brad grecesc (*lat., Abies cephalonica*).
rumlı s., *adj.* bizantin; grec; grecesc.
Rum-narusı s. (*bot.*) brad grecesc (*lat., Abies cephalonica*).
Rum-şırşısı s. (*bot.*) brad grecesc (*lat., Abies cephalonica*).
rus I. adj. rusesc. **II. s., adj.** rus.
Rusiye/Urusiye s. (*topon.*) Rusia.
rusiyelı I. adj. rusesc. **II. s., adj.** rus.
rusşa I. adv. în limba rusă; rusește. **II. s. (limba)** rusă.
Rustem s. (*antrop. m., prsn.*) nume legendar persan.

S

ruta s. rută; traseu.
rutubet s. 1. umiditate. 2. igrasie; umezeală.
rutubetli *adj.* 1. umed. 2. igrasios.
rutubetsız *adj.* uscat.
rutubetsızlık s. uscăciune.
rûbay s. (lit.) catren.
rûchan s. preferință.
rûchanlı *adj.* preferat.
rûgî s. 1. reîntoarcere; revenire. 2. retractarea celor spuse; decizie. // **•rûgî etmek** a retracta; a se deține de.
rûgûlî *adj.* 1. reîntors; revenit. 2. retractat; dezis.
rûkî s. (relig., la musulmani) plecăciune; rugăciune.
Rûppell'nîn-geleşesi s. (orn.) silvie cu gât negru (lat., *Sylvia rueppelli*).
rûsup s. 1. depunere; sedimentare; reziduu. 2. (chim.) precipitat.
rûsuplî *adj.* depus; sedimentat; rezidual; precipitat.
rûşen *adj.* 1. luminos; lucitor; strălucitor; clar; limpede; senin. 2. strălucit; eminent.
Rûşen s. (antrop. m., f., prsn.) "Lumină".
rûşenlik s. lumină; lucire; strălucire; claritate; limpezime; seninătate.
rûşeym s. (biol.) embrion.
rûşeymbîlîmî s. embriologie.
rûşeymiy *adj.* (biol.) embrionic.
rûşeymlî *adj.* (biol.) embrionic.
rûşt s. maturitate; majorat.
Rûştîy s. (antrop. m., arab.) "Cel matur".
rûştîye s. (ist.) școală secundară.
rûşvet s. mită; șperț; ciubuc. // **•rûşvet aşamak** a lua mită.
rûşvetalğan s. șperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.
rûşvetbergen *adj.* corupător.
rûşvetberûw s. mituire; corupere.
rûşvetşî s. șperțar; ciubucar; corupt; care ia mită.
rûtbe s. grad; rang; titlu.
rûya s. vis.
Rûyah s. (antrop. f., arab.) "Vis".
rûz s. (cron., prsn.) zi; ziuă.
rûzgâar s. vânt.
rwanda s., *adj.* ruandez.
Rwanda s. (topon.) Rwanda.
rwandağa I. *adv.* în limba ruandeză.
II. s. (limba) ruandeză.
rwandalî s., *adj.* ruandez.

Saadeddin/Saaddettin s. (antrop. m., arab.) "Fericirea credinței".

saadet s. fericire. // **•koranta saadetî** fericirea familiei.

Saadet s. (antrop. f., arab.) "Fericire".

Saadiye s. (antrop. f., arab.) "Cea fericită".

saba I. *adj.* de dimineată; matinal. **II.** *adv.* dimineată; în cursul dimineții; în zori. **III.** s. dimineată; zori. // **•saba aşılmak** a se lumina de ziuă.

•saba atmak a se revărsa zorile. // **•igî sabalar!** bună dimineată!

•saba gâzâtasî ziar de dimineată. **•saba sâat dokîzda** la ora nouă dimineată. **•saba yemegî** micul dejun. **•saba yıldızı** (astr.) luceafărul de dimineată. **•sabañiz aydın bolsın!** bună dimineată!

•sabañiz kayırlı bolsın! bună dimineată! **•tînewûn saba** ieri dimineată. **•yarın saba** mâine dimineată.

saba-akşam *adv.* dimineată și seara; oricând în cursul zilei.

saba-basaba *adv.* din dimineată în dimineată; din zori în zori.

saba-bîrgûn *adv.* în viitorul apropiat; în curând.

sabadan *adv.* din dimineată; din zori.

sabadan-sabaga *adv.* din dimineată în dimineată; din zori în zori.

sabaga *adv.* pentru dimineată; pentru zori. // **•sabaga iktimal kar ğawar** mâine dimineată e posibil să ningă. **•sabaga karşî** spre dimineată.

sabagaşık *adv.* până dimineată; până în zori.

sabagî *adj.* de dimineată; din zori.

sabagîsî s. cel de dimineată; cel din zori.

Sabahaddin/Sabahattin/Sabattin s. (antrop. f., arab.) "Frumusețea credinței".

sabak s. tulpină; lujer; cocean.

sabalayîn *adv.* în cursul dimineții. // **•sabalayîn tabîşayık!** să ne întâlnim de dimineată!

sabalîk I. *adj.* de dimineată; matinal. **II.** s. mic dejun.

saban s. 1. plug. 2. arătură. // **•saban sürmek** a ara; a plugări. // **•kûz sabanî** arătură de toamnă. **•saban temîrî** fierul plugului; brăzdar. **•saban tutagî** cornul plugului.

saban sūyegî s. (anat.) vomer.

sabanğî s. plugar.

Sabanğî s. (topon.) Sabangia (jud. Tulcea).

sabanğîlik s. plugărit.

sabanlî *adj.* cu plug; arat.

sabansûrûngen *adj.* arat; brăzdat.

sabansûrûw s. arat; brăzdar; plugărit.

sabantoy s. sărbătoarea plugului.

saba-saba *adv.* dis-de-dimineată.

Sabiha/Sebiha s. (antrop. f., arab.) "Cea frumoasă".

Sabin'nîn-kagayî s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).

Sabin'nîn-şaklayî s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).

sabit *adj.* 1. fix; stabil; imobil; invariabil. 2. constant; perseverent; permanent. // **•sabit piyat** preț fix. **•sabit şîbîk** (sport) bară fixă.

sabitbolmagan *adj.* nestabil; nestatornic.

sabitbolmama s. instabilitate; nestatornicie.

sabitleşken *adj.* fixat; stabil; stabilizat; permanentizat.

sabitleşme s. fixare; stabilire; stabilizare; permanentizare.

sabitleşmegen *adj.* 1. nedeterminat. 2. schimbător; instabil; inconsecvent; fluctuant.

sabitleşmek *v.i.* a se fixa; a se stabili; a se stabiliza; a se permanentiza.

sabitleştîrge *adj.* 1. determinativ; determinant. 2. fixator; stabilizator; care permanentizează.

sabitleştîrîlmek *v.i.* a se fixa; a se stabili; a se stabiliza; a se permanentiza.

sabitleştîrme s. fixare; stabilire; stabilizare; permanentizare.

sabitleştîrmek *v.t.* a fixa; a stabili; a stabiliza; a permanentiza.

sabitleştîrûwğî *adj.* stabilizator; fixativ.

sabitlik s. 1. constantă; perseverență. 2. nemișcare; imobilitate.

sabitsîğaklî *adj.* (fiz.) izoterm.

sabiy *adj.* inocent.

sabiylîk s. inocență.

sabişîk *adj.* (dim.) micuț și inocent.

sabî s. stăpân; posesor; proprietar. // **•sabîşî şîkmac** a pune stăpânire pe...; // **•imtiyaz sabîşî** concesionar. **•saray sabîşî** castelan. **•tabîyat sabîşî bîr kîşî** un om cu gust.

sabîk *adj.* 1. precedent; anterior; antecedent; prealabil. 2. fost; ex-.

Sabîk s. (antrop. m., arab.) "Premergătorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).

sabîka s. (jur.) antecedente penale.

sabikalî *adj.* (jur.) cu antecedente penale.

sabilî *adj.* stăpânit; posedat.

sabilîğîdewretîlgen *adj.* (jur.) înstrăinat; alienat.

sabilîk I. *adj.* (gram.) posesiv. **II.** s. 1. stăpânire; posedare; posesiune; proprietate. 2. (gram.) genitiv. // **•sabilîğîn dewretmek** (jur.) a înstrăina; a aliena. **•sabilîktan şîğarmak** a depozeda.

sabilîkdewretmesî s. (jur.) înstrăinare; alienare.

sabilîktanşîğarîlgen *adj.* depozedat.

sabilîktanşîğaruw s. depozedare.

sabîn s. săpun. // **•ğuwunma sabînî** săpun de baie. **•mûslî sabîn** săpun parfumat. **•sabîn kópîgî** spumă de săpun. **•sabîn taşî** cretă de croitorie. **•şamaşîr sabînî** săpun de rufe. **•traş sabînî** săpun de ras. **•tuwaleta sabînî** săpun de toaletă.

sabînkabî s. săpunieră.

sabînlama s. săpunire.

sabınlamak *v.t.* a săpuni.
sabınlangan *adj.* săpunit.
sabınlanmagan *adj.* nesăpunit.
sabınlanmak *v.i.* a se săpuni.
sabınlanmaykalgan *adj.* nesăpunit.
sabınlaw *s.* săpunire.
sabınli *adj.* cu săpun; săpunit.
sabınlık *s.* săpunieră; savonieră.
sabınoti *s.* (bot.) săpunariță; spumariță; odagaci; ciuin (*lat.*, *Saponaria officinalis*).
sabınoti, maşakli- *s.* (bot.) ipcărige; gipsariță (*lat.*, *Gypsophila paniculata*).
sabınsız *adj.* nesăpunit.
sabır *s.* (bot.) aloe; sabur (*lat.*, *Aloe vera*). **1.** răbdare; tenacitate; perseverență; reticență. // **•sabır etmek** a răbda. **•sabiri taşımak** a-și pierde răbdarea; a-și pierde calmul. **•sabirin kaybetmek** a-și pierde răbdarea; a-și pierde calmul.
Sabır *s.* (antrop. m., arab.) "Răbdătorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Sabır, El- *s.* (relig., arab.) "Cel răbdător"; "Cel îndurător și încet la pedeapsă" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
sabır, sari- *s.* (bot.) aloe; sabur (*lat.*, *Aloe vera*).
sabırinkaybetken *adj.* impacientat.
sabır-karar *s.* răbdare; tenacitate; perseverență; reticență.
sabırlı *adj.* **1.** răbdător; rezervat; reticent. **2.** perseverent; tenace. **3.** încet; ușor; lent; liniștit; blând; molic; domol; molcom. // **•sabırlı şalt bol!** grăbește-te încet!;
sabırlı-kararlı *adj.* **1.** perseverent; tenace. **2.** răbdător; rezervat; reticent.
sabırlı-sabırlı *adv.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
sabırsız *adj.* nerăbdător; impacientat; grăbit. // **•abalıgımdan beritli sabırsızman** din copilărie sunt nerăbdător.
sabırsızlandırmak *v.t.* a grăbi; a zori.
sabırsızlangan *adj.* nerăbdător; impacientat; grăbit.
sabırsızlanma *s.* nerăbdare; impacientare; grabă; zor.
sabırsızlanma *interj.* ușurel!; încetișor!;
sabırsızlanmadan *adv.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
sabırsızlanmak *v.i.* a fi nerăbdător; a se impacienta; a se grăbi.
sabırsızlık *s.* nerăbdare; impacientare; grabă.
sabırsızlanuw *s.* nerăbdare; impacientare; grabă; zor.
sabısız *adj.* **1.** fără stăpân; nestăpănit. **2.** de pripas. // **•sabısız eşiya** lucrul nimănui.
sabısızlık *s.* nestăpănire.
sabotaj *s.* sabotaj.
sabotajgi *s.* sabotor.
sabotajlı *adj.* sabotat.
sabretilgen *adj.* suportat.
sabretken *adj.* răbdător.
sabretme *s.* răbdare.
sabretmek *v.t.* a răbda; a suporta.
Sabriy *s.* (antrop. m., arab.) "Cel răbdător".
Sabriye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea răbdătoare".
sada *s.* **1.** sunet; răsunet. **2.** ecou (și fiz.).
sadak *s.* desagă; tolba. // **•ok**

sadagi tolba cu săgeți.
sadaka *s.* pomană; dar; milostivire; donație.
sadakabergen *s.* cel care dă de pomană; donator.
sadakat *s.* fidelitate; devotament; atașament.
sadakatli *adj.* fidel; devotat.
sadakatsiz *adj.* infidel; nedevotat.
sadakatsizlik *s.* infidelitate.
sade *adj.* **1.** simplu; modest. **2.** pur; curat. // **•sade adet** (mat.) număr prim. **•sade kawe** cafea pură.
sadeleşken *adj.* simplificat.
sadeleşmek *v.i.* a se simplifica.
sadeleştirgen *adj.* simplificator.
sadeleştırme *s.* simplificare.
sadeleştırmek *v.t.* a simplifica.
sadeleştırüwgi *adj.* simplificator.
sadelik *s.* simplitate; modestie.
sadet *s.* subiect; temă; tematică. // **•sadetke kaytayik!** să revenim la subiect!;
sadik *s.* *adj.* sadic.
sadiklik *s.* sadism.
sadism *s.* sadism.
sadik *adj.* **1.** fidel; devotat; credincios; loial; onest. **2.** adevărat; veridic.
Sadik *s.* (antrop. m., arab.) "Onestul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
sadiklik *s.* **1.** adevăr; veridicitate. **2.** fidelitate; devotament; onestitate.
sadrazam *s.* (pol.) prim ministru; premier.
saf *1.* *adj.* **1.** curat; pur; cast; neprihănit. **2.** simplu; comun. **3.** inocent; naiv. **II.** *s.* rând; șir; coloană. // **•saf tutmak** a se alinia; a se încolona.
Safa *s.* (antrop. m., arab.) "Puritate".
safahat *s.* etapă; stadiu; fază.
Safeddin/Safettin *s.* (antrop. m., arab.) "Puritatea credinței".
Safer *s.* (cron.) a 2-a lună a anului conform calendarului musulman. // **•Safer ul-kayir** (cron.) Safer cel de bun augur. **•Safer ul-muzzafer** (cron.) Safer cel biruitor.
saffet *s.* puritate; curățenie; castitate; neprihănire.
Saffet *s.* (antrop. m., arab.) "Puritatea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
saffetsi *adj.* purificator; mântuitor.
safha *s.* etapă; stadiu; fază.
safiy *adj.* **1.** curat; pur; cast; neprihănit. **2.** (d. venituri) net; neto. **3.** simplu; modest. // **•safiy awurluk** greutate netă. **•safiy kazaş** (fin.) câștig net.
Safiy *s.* (antrop. m., arab.) "Cel pur" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Safiy *s.* (antrop. f., arab.) "Cea pură".
saflik *s.* **1.** puritate; curățenie; castitate; neprihănire. **2.** inocență; naivitate.
safra *s.* **1.** lest; balast. **2.** (anat.) fiere; bilă.
safakesesi *s.* (anat.) fiere; vezică biliară; colecist.
safsiz *adj.* nealiniat.
safsizlik *s.* nealiniere.
saftutkan *adj.* aliniat; încolonat; înșirat.
saftutmagan *adj.* nealiniat; dezordonat.
saftutuw *s.* încolonare; înșirare.
saga *pron.* spre tine; ție. // **•kerektır saga!** așa-ți trebuie!;
•ne kerek saga? ce-ți trebuie?;

•saga ders bersin! să te meditezel; **•saga keldim** am venit la tine. **•saga ne?** ce îți pasă?;
•yazık saga! păcat de tine!;
saganak *s.* ploaie torențială; răpăială.
sagi *s.* (ent.) lindină; ou de păduche.
sagim *s.* **1.** rază de lumină. **2.** miraj; fata morgana.
sagingan *adj.* nostalgic (după).
saginma *s.* nostalgie (după).
saginmak *v.t.* a-i fi dor; a duce dorul; a jindui; a fi nostalgic (după). // **•seni bek sagindim** îmi este foarte dor de tine.
saginu *s.* dor; nostalgie. // **•ğurt saginu** dor de patrie.
sagir *adj.* **1.** surd. **2.** (d. metale, vase) fără rezonanță; gros. // **•sagir birakmak** a-i lua cuiva auzul; a-l asurzi. **•sagirga dawul şalmak** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. // **•sagirman, yúksek ses men konişiniz!** sunt surd, vorbiți cu voce tare!;
sagiretken *adj.* asurzitor.
sagirkalu *s.* asurzire; surzire.
sagirlaşma *s.* asurzire; surzire.
sagirlaşmak *v.i.* a surzi.
sagirlaşuw *s.* asurzire; surzire.
sagirlık *s.* surzenie; surditate.
sagir-tılsız *s.* surdomot.
saglam *adj.* sănătos; teafăr; zdravăn; robust; trainic; rezistent; durabil. // **•tıline saglam bolmak** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură.
saglamkewdeli *adj.* sănătos; teafăr; zdravăn; robust.
saglamkewdelik *s.* sănătate; robustețe.
saglamlaşkan *adj.* însănătoșit; înzdrăvenit; întărit; consolidat.
saglamlaşma *s.* însănătoșire; înzdrăvenire; întărire; consolidare.
saglamlaşmak *v.i.* a se însănătoși; a se înzdrăveni; a se întări; a se consolida.
saglamlaştırılğan *adj.* însănătoșit; înzdrăvenit; întărit; consolidat.
saglamlaştırmak *v.t.* **1.** a însănătoși; a înzdrăveni; a întări; a consolida. **2.** a cimenta.
saglamlaşuw *s.* însănătoșire; înzdrăvenire; întărire; consolidare.
saglamlik *s.* **1.** rezistență; soliditate; robustețe. **2.** trăinicie; sănătate.
saglamtüşünge *s.* sobrietate; cumpătate; seriozitate.
saglamtüşüngeli *adj.* sobru; cumpătat; serios.
sagri *s.* **1.** (anat.) fesă; bucă; crupă. **2.** (la cai) crupă. **3.** șagrin.
Sagide *s.* (antrop. f., arab.) "Cea evlavioasă".
sagit *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Sagit *s.* (antrop. m., arab.) "Cel evlavios".
sagitlik *s.* cucernicie; cuvioșenie; evlavie; pietate; pioșenie.
sagin *s.* (unitate de măsură pt. lungime, de la 1,96 m la 2,23 m) stânjen.
saha *s.* teren; câmp; piață; rond; suprafață. // **•geza sahasi** (sport) careul de pedeapsă. **•takimlar sahaga şiga** echipele ies pe teren.
sahan *s.* **1.** oală; cratiță. **2.** platou; tavă.
sahibe *s.* **1.** stăpână. **2.** posesoare; proprietară.
Sahibe *s.* (antrop. f., arab.) "Stăpâna".
sahil *s.* **1.** mal; țărm; coastă. **2.**

domeniu; câmp; teren; ramură; sector; sferă.

sahip s. 1. stăpân. 2. posesor; proprietar. 3. coleg; tovarăș.

Sahip s. (antrop. m., arab.) "Tovarășul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliy Selam).

sahiplık s. 1. stăpânire; posedare. 2. colegialitate; tovarășie.

sahipsız adj. 1. fără stăpân; nestăpănit. 2. de pripas.

sahipsızlık s. nestăpănire.

sahiy I. adj. adevărat; veridic; precis; exact. II. adv. 1. cu adevărat; într-adevăr. 2. apropo; fiindcă a venit vorba.

sahiyden adv. într-adevăr; cu adevărat.

sahiyleşken adj. adevărit; realizat.

sahiyleşme s. adevărire; realizare.

sahiyleşmek v.i. a se adevări; a se realiza.

sahiyleştirmek v.t. a adevări; a realiza.

sahilgıfıonaylangan adj. autentificat.

sahillık s. adevăr; veridicitate; precizie; exactitate; acuratețe.

Sahman/Şaman s. (topon.) Luminița; Sahmanul (jud. Constanța).

sahne I. adj. scenic (și fig.). II. s. scenă (și fig.). // **•sahnege salmak** (în teatr.) a monta. // **•oyın sahnesi** ring de dans. **•sahnege yakın** aproape de scenă. **•tokmaklaşma sahnesi** (sport) ring de box.

sahnearti s. culise.

sahneboyagisi s. scenograf.

sahneboyalamalı adj. scenografic.

sahneboyalaması s. scenografie.

sahnegesalingan adj. (teatr.) montat; înscenat.

sahnegesaluw s. (teatr.) montare; înscenare.

sahneleşken adj. dramatizat.

sahneleşmek v.i. a se dramatiza.

sahneleştirme s. dramatizare.

sahneleştirmek v.t. a dramatiza.

sahnelik adj. scenic.

sahnesizgagisi s. scenograf.

sahnesizgalı adj. scenografic.

sahnesizgasi s. scenografie.

sahneyazuwgusi s. scenarist.

sahneyazuwi s. scenariu.

sahte adj. 1. fals; fictiv. 2. artificial; fals.

sahteği s., adj. falsificator; șarlatan; trișor.

sahteğilik s. falsificare; contrafacere.

sahtekâarlık s. falsificare; contrafacere.

sahteleşken adj. falsificat; contrafăcut.

sahteleştirilmek v.i. a se falsifica; a fi contrafăcut.

sahteleştirme s. falsificare; contrafacere.

sahteleştirmek v.t. a falsifica; a contraface.

sahtesinyapkan s. falsificator; măsuitoare; plastograf.

sahtesiyapilgan adj. falsificat; măsilit; plastografiat.

sak adj. 1. treaz; lucid; conștient. 2. vigilant. // **•awuzundan şikkan sözlerine sak bolmak** a-și păzi gura; a-și măsura cuvintele. **•aytkan laflarına sak bolmak** a-și păzi gura; a-și măsura cuvintele. **•sak bolmak** a se feri; a se păzi; a băga de seamă; a fi atent. //

•it bar, sak bol! păzește-te de câine!; atenție la câine!; **•sak bol, tüşersin!** ia seama să nu cazil!; **•sak bolniiz, yaman it bar!** atenție, câine rău!; **•trence sak bolniiz!** atenție la tren!;

saka I. s. 1. saca; cisternă; rezervor. 2. (anat.) arșic; gioală. 3. (geogr.) cumpăna apelor. 4. (astr.) zodia vârsătorului. II. s., adj. (ist.) scit; crimean; locuitor al cumpenei apelor. // **•sakañiz toli** rezervorul dumneavoastră este plin.

sakağı s. sacagiu.

sakal s. (anat.) barbă; bărbie. // **•sakal uzatmak** a-și lăsa barbă. **•sakalin tirmende agartmak** a încărunți de pomană. **•sakalina konışmak** a vorbi în barbă. **•sakalina kûlmek** a rade în barbă; a chicoti.

sakalinakuluw s. chicot.

sakalli adj. bărbos.

sakalli-Iskender-dudukuşi s. (orn.) papagal-Alexander cu barbă (lat., *Psittacula alexandri*).

sakalli-kartakay s. (orn.) zăgan; vultur bărbos (lat., *Gypaetus barbatus*).

sakalli-yapalak s. (orn.) huhurez cu barbă (lat., *Strix nebulosa*).

sakal-şibiyesi s. (bot.) pletele-muierii; mătreață-de-arbori (lat., *Usnea barbata*).

sakaltay s. (orn.) zăgan; vultur bărbos (lat., *Gypaetus barbatus*).

sakal-yasi s. (bot.) pletele-muierii; mătreață-de-arbori (lat., *Usnea barbata*).

sakamet s. defect; cusur; lipsă; neajuns; deficiență.

sakametli adj. defect; defectuos; deteriorat; cu cusur; cu lipsuri; deficient.

sakat adj. 1. invalid; infirm; mutilat. 2. defect; defectuos; deteriorat; deficient. // **•marebe sakati** (mil.) invalid de război.

sakatlamak v.t. a strica; a defecta; a deteriora; a accidenta.

sakatlangan adj. vătămat.

sakatlanma s. vătămare.

sakatlanmak v.i. a se strica; a se defecta; a se deteriora; a se accidenta; a fi vătămat.

sakatlanuw s. vătămare.

sakatlawgi adj. vătămător; traumatizant.

sakatlık s. 1. infirmitate; invaliditate; mutilare. 2. defect; defecțiune; cusur. 3. traumă.

sakaw s., adj. gângav; bălbăit; mut; surdomut.

sakawluk s. gângăveală; bălbăială; muțenie.

sakayit s., adj. (ist.) scit; crimean; locuitor al cumpenei apelor.

sakbolgan adj. cu băgare de seamă; prudent; atent.

sakbolmagan adj. imprudent; neatent; nesocotit.

sakbolmama s. imprudență; neatentie; nesocotință.

sakboluw s. băgare de seamă; prudentă; atenție.

sakin I. adj. 1. liniștit; calm; cuminte; ascultător; docil. 2. domiciliat. II. s. locuitor; rezident. // **•sakin turmak** a-și păstra calmul. // **•Bükreşte sakin** domiciliat în București.

sakinlik s. liniște; calm; cumintenie;

supunere; docilitate.

sakin interj. atenție!; păzea!; ferește!; //

•işme sakin! nu cumva să bei!;

sakingan adj. prudent.

sakinip-kiruw s. strecurare; furișare; fofilare.

sakinmagan adj. imprudent.

sakinmak v.i. 1. a se feri; a se păzi. 2. a evita; a ocoli.

sakinmama s. imprudență.

sakinti s. precauție; prevedere.

sakinuw s. evitare; prudentă.

sakirga s. (ent.) căpușă (lat., *Ixodes*).

sakirgali adj. căpușat.

sakirgasi, koy- s. (ent.) căpușă-de-oaie; mielăriță; chicheriță (lat., *Melophagus ovinus*).

sakisan s. (iht.) crăiete; boiștean (lat., *Phoxinus phoxinus*).

sakiz s. 1. sacăz; colofoniu. 2. gumă. // **•kalkniñ awuzunda sakiz bolmak** a intra în gura lumii.

sakkorgen adj. lucid; conștient.

sakkoruw s. luciditate; conștientă.

saklama s. 1. secret; tănuire. 2. protejare; ferire; apărare. 3. rezervare; oprire; păstrare. 4. ascundere; dosire. 5. păstrare; conservare.

saklamak v.t. 1. a păstra; a conserva. 2. a ascunde; a dosi. 3. a rezerva; a opri; a păstra. 4. a proteja; a feri; a apăra. 5. a ține în secret; a tănuia (știri, informații). // **•hisse/pay saklamak** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. **•kin saklamak** a urî; a pizmui; a invidia. // **•Alla(h) nazardan saklasin!** (în superstiții) să nu-i fie de deochil!; **•boni genábiniizge sakladim** pe aceasta am păstrat-o pentru dumneavoastră.

saklambaş s. de-a v-ați ascunselea (joc).

saklana-saklana adv. pe ascuns; tiptil; pe furiș.

saklangan adj. păstrat; stocat; rezervat; tainic; ocult.

saklanip adv. în secret; pe furiș.

saklanma s. conservare.

saklanmak v.i. 1. a se ascunde; a se refugia. 2. a se furiș; a se strecura. // **•saklanip kirmek** a intra pe furiș; a se strecura.

saklanuw s. conservare.

saklaw s. 1. gardian; paznic; strajă; străjer. 2. secret; tănuire. 3. protejare; ferire; apărare. 4. rezervare; oprire; păstrare. 5. ascundere; dosire. 6. păstrare; conservare. // **•saklaw man getkizdirmek** a escorta. // **•saklaw miñgani** (mil.) regiment de gardă.

saklawgi adj. 1. conservator. 2. ocult.

saklawguluk adj. 1. conservatorism. 2. ocultism.

saklawli s. păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă.

saklawligetkizdirme s. escortă.

saklawluk s. gardă; pază; strajă.

saklawsuz adj. nepăzit; nesupravegheat.

sakli adj. 1. păstrat; conservat. 2. ascuns; dosit. 3. confidențial. 4. tănuit; tainic; misterios. 5. latent (și fig.). // **•sakli tutmak** a ține ascuns; a tănuia. // **•sakli añlam** substrat.

saklibirleşme s. conjurație.

sakliğa adv. pe ascuns; în taină; în secret; clandestin.

saklik s. luciditate; vigilență;

conștiență.
sakiimana s. conotație.
saklitutulgan adj. ascuns; tănuț.
saklitutuw s. ascundere; tănuire.
sakliyer s. cotlon; tainiță.
sakra s. deșert; pustiu; sălbăticie. //
 •**sakra tobî** (mil.) tun de campanie.
Sakra s. (topon.) Sahara (deșert în Africa).
sakralaşkan adj. deșertificat.
sakralaşma s. deșertificare.
sakralaşmak v.i. a se deșertifica.
sakralaşuw s. deșertificare.
sakralik I. adj. (d. terenuri) arid; pustiu. II. s. deșert; pustiu; sălbăticie.
saksî s. I. glastră; ghiveci pentru flori. 2. faianță.
saksofon s. (muz.) saxofon.
saksofonği s. (muz.) saxofonist.
saksofonşalgan s. (muz.) saxofonist.
saksoniyelî s., adj. saxon.
sakta adj. fals; fictiv; contrafăcut; denaturat.
saktaği s., adj. falsificator; șarlatan; trișor.
saktağilik s. falsificare; contrafacere; denaturare.
saktakâarlık s. falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalaşkan adj. falsificat; contrafăcut; denaturat.
saktalaşmak v.i. a se falsifica; a fi contrafăcut; a se denatura.
saktalaştirma s. falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalaştirmek v.t. a falsifica; a contraface; a denatura.
saktalaştıruw s. falsificare; contrafacere; denaturare.
saktalik s. falsificare; ficțiune; contrafacere; denaturare.
sal s. I. plută; pod plutitor; bac; ponton. 2. dală; placă; lespede. //
 •**bonî bîr ğagaga sal!** pune asta deoparte!;
salah s. dreptate; justete.
Salaheddin/Saladdin/Salattin s. (antrop. m., arab.) "Justețea credinței".
salahiyet s. I. competență; drept. 2. împuternicire; autorizare; mandat; permis.
salahiyetli adj. 1. competent; îndreptățit. 2. împuternicit; autorizat.
salahiyetsiz adj. injust; neîndreptățit.
salahiyetsizlik s. injustete; neîndreptățire.
salak adj. neghiob; nerod.
salam s. (gastron.) salam.
salata s. (bot.) salată; lăptucă (lat., *Lactuca sativa*). 2. (gastron.) salată. // •**balik salatasî** salată de pește. •**bûber salatasî** salată de ardei. •**domatis salatasî** salată de roșii. •**ekî pay salata** două porții de salată. •**patliğan salatasî** salată de vinete. •**salata tabagi** salatăieră. •**yeşil salata** salată verde.
salata, ğir- s. (bot.) salată-sălbatică; palma-tâharului (lat., *Lactuca serriola*).
salata, mañka- s. (bot.) creștătea; tâlhărea (lat., *Lactuca sagittata*).
salatalik s. (bot.) castravete (lat., *Cucumis sativus*).
salatalik, aşşi- s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).
salatasî, kalaw- s. (bot.) susai-de-pădure (lat., *Lactuca muralis*).

salatasî, kozî- s. (bot.) fetică; salata-mielului (lat., *Valerianella locusta*).
salay s. (biol.) spermă.
saldırgan adj. agresiv.
saldırma s. I. (mil.) șarjă; atac; raid. 2. (sport) înaintare; atac. //
 •**saldırmağa ogıramak** a fi atacat; a fi agresat. // •**hawa saldırması** (mil.) raid aerian.
 •**saldırmalar sıklasâ** (mil.) atacurile se întetesc.
saldırmaği s. (sport) înaintaș; atacant.
saldırmak v.t. I. a agresa; a ataca. 2. a determina să pună.
saldırmazlık s. neagresiune. //
 •**saldırmazlık antlaşması** (pol.) tratat de neagresiune.
saldıruw s. I. agresivitate. 2. agresiune; atac; raid.
saldırwği s. I. (mil.) desant. 2. agresiv; agresor; atacator; atentator; ofensiv; virulent.
salebî, bataklik- s. (bot.) salep-de-baltă; poroinic-de-baltă; untul-vacii-de-baltă (lat., *Orchis palustre*).
salebî, gômelek- s. (bot.) gemănariță (lat., *Orchis papilionacea*).
salebî, tûruk- s. (bot.) salep-turcesc; poroinic-turcesc; untul-vacii-turcesc (lat., *Orchis mascula*).
salep s. (bot.) salep; poroinic; untul-vacii; gemănariță; sculătoare; iarbă-dragostei; limba-cucului (lat., *Orchis morio*). 2. băutură din salep; salep.
salep, liyla- s. (bot.) salep-purpuriu; poroinic-purpuriu; untul-vacii-purpuriu (lat., *Orchis purpurea*).
salep, şapkali- s. (bot.) salep-cu-chipiu; poroinic-cu-chipiu; untul-vacii-cu-chipiu (lat., *Orchis militaris*).
salepşi s. persoană care fabrică și vinde salep; salepgiu.
salgî s. (biol.) secreție.
salgılı s. (biol.) secretat.
salgın I. adj. (med.) molipsitor; contagios; epidemic; transmisibil. II. s. 1. epidemie. 2. invazie.
salgıngî s. atacant; invadator; agresor; violator; cotropitor.
salgınli adj. (med.) molipsitor; contagios; epidemic; transmisibil.
salgî s. plutaș; podar; pontonier.
salgılık s. plutărit.
salicilat s. (chim.) salicilat.
salicilik adj. (chim.) salicilic.
salih adj. drept; integru; cinstit; onest.
Salih s. (antrop. m., arab.) "Cel onest" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Saliha s. (antrop. f., arab.) "Cea onestă".
salim adj. sănătos; teafăr.
Salî/Salih s. (antrop. m., arab.) "Cel onest".
salî s. (cron.) marți.
saligünî s. (cron.) marți.
salim s. construcție; edificiu.
salingan adj. 1. așezat; pus. 2. pus; așezat; plasat; instalat. 3. investit; însărcinat. // •**ortaga salingan para mizâ**.
salingak s. leagăn; scrânciob; balansor.
salinmagan adj. nepus.
salinmak v.i. a fi pus; a fi așezat.
salkana s. abator.
salkim s. (bot.) salcâm (lat., *Robinia pseudoacacia*). 1. ciorchine. 2. pâlci; grup. // •**buz salkimî** țurture.

salkim, sarî- s. (bot.) salcâm-galben (lat., *Cytisus laburnum*; *Laburnum anagyroides*).
salkimî, Japon- s. (bot.) salcâm-japonez; soforă (lat., *Sophora japonica*).
salkimotî s. (bot.) firuță; floarea-fânului; șovar (lat., *Poa trivialis*).
salkimotî, taw- s. (bot.) firuță; iarbă-deasă; șovar-de-munte (lat., *Poa nemoralis*).
salkin adj. răcoros; răcoritor; rece. //
 •**bûgün salkin** astăzi este răcoare.
 •**men keldenden soñ hawasî salkin boldî** vremea s-a răcit după ce am venit eu. •**salkin hawa** vreme răcoasă. •**salkin suw** apă rece.
salkinlaşkan adj. răcorit.
salkinlaşma s. răcorire.
salkinlaşmak v.i. a se răcori.
salkinlaştirmek v.t. a răcori.
salkinlaştıruwği adj. răcoritor.
salkinlaşuw s. răcorire.
salkinlatkan adj. răcoritor.
salkinlatmak v.t. a răcori.
salkinlay adv. rece; în stare rece; cu răceală.
salkinlik s. răcoare.
salkin-salkin adv. rece; în stare rece; cu răceală.
sallamak v.t. 1. a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. 2. a scutura; a zdruncina; a clătina. 3. a flutura; a undui. //
 •**balanî kolında sallamak** a legăna copilul în brațe. •**başın sallamak** a clătina din cap; a da din cap. •**bayrak sallamak** a flutura steagul. •**ġelpaze sallamak** a-și face vânt cu evantaiul. •**kaşık sallamak** a mânca cu poftă. •**kol sallamak** a flutura mână. •**kuyruk sallamak** a da din coadă; a se gudura; a se linguși; a se bucura. // •**ġel terekni sallay** vântul leagănă copacul.
sallangan adj. 1. fluturat; unduit. 2. scuturat; zdruncinat; clătinat. 3. legănător; oscilant. // •**sallangan koltik** balansoar.
sallanma s. 1. fluturare; unduire. 2. scuturare; zdruncinare; clătinare. 3. legănare; balansare; pendulare; oscilare. // •**ġuwen sallanması** zdruncinarea încrederii.
sallanmak v.i. 1. a se legăna; a se balansa; a pendula; a oscila. 2. a se scutura; a se zdruncina; a se clătina. 3. a se flutura; a se undui. //
 •**bayrak ġelden sallana** steagul se leagănă din cauza vântului. •**sallanîr amma batmaz** e zgduuit dar nu se scufundă.
sallanuw s. 1. fluturare; unduire. 2. scuturare; zdruncinare; clătinare. 3. legănare; balansare; pendulare; oscilare.
sallanuwği adj. oscilant.
sallatmak v.t. 1. a scutura; a zdruncina; a clătina. 2. a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. 3. a flutura; a undui. // •**ġuwenin sallatmak** a-l intimida.
sallay-sallay adv. legănat; balansat. // •**kollarin sallay-sallay kelmek** a veni cu mâna goală.
salma s. 1. punere; așezare; plasare; instalare; construire. 2. investire; însărcinare.
salmak v.t. 1. a expedia; a trimite. 2.

(fin.) a investi; a aloca; a depune. **3.** a pune; a așeza; a plasa; a instala; a construi. **4.** a investi; a însărcina. **5.** a atâta; a asmuți; a stârni. // **•akılina salmak** a-și pune în gând. **•at salmak** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. **•ateş salmak** a da foc; a incendia; a aprinde. **•baş-başka salmak** a pune cap la cap. **•başka yerge salmak** a transpune. **•bergi salmak** a taxa. **•bır yakka salmak** a pune deoparte. **•bır-bırnırn üstüne salmak** a suprapune. **•gerge salmak** a pune jos. **•gerime salmak** a despăgubi. **•ğiyip salmak** a pune la păstrare. **•golga salmak** a pune pe drumuri. **•golına karamak** a-și vedea de drum. **•golına salmak** a pune la cale; a pregăti ceva; a aranja; a potrivi; a reglementa. **•haywan yerine salmak** a brutaliza. **•hudut salmak** a delimita. **•im salmak** a pune semn; a însemna; a marca. **•irgaşık salmak** a pune piedică. **•kaber salmak** a da de veste; a informa; a înștiința. **•katli-katına salmak** a alătura; a juxtapune. **•kayidege salmak** a reglementa; a regla; a aranja; a ordona. **•kıymet salmak** a evalua; a estima. **•kókiregín salmak** a-și pune pieptul; a apăra cu pieptul. **•kol salmak** a pune mâna pe ceva; a întreprinde ceva; a-și însuși. **•kolın taşnır astına salmak** a-și pune pielea în saramură. **•kóz salmak** a pune ochii pe...; a râvni. **•kulak salmak** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea. **•kuwatın salmak** a-și pune toate puterile; a-și aduna puterile; a se forța; a se strădui. **•muntazam tertipke salmak** a sistematiza. **•nişan salmak** a însemna; a marca. **•numara salmak** a numerota. **•ógiz yerine salmak** a lua pe cineva de bou. **•oňgarip salmak** a da cu oșteia în gard; a o face de oia; a greși; a rata. **•ortaga/ortalikka salmak** a pune la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe față; a da în vileag; a divulga. **•oyga/seske salmak** a supune la vot. **•para salmak** a face o depunere; a investi; a economisi (fin.). **•raftka salmak** a lăsa pentru altă dată. **•rehine salmak** a lăsa în gaj. **•sahnege salmak** (în teatr.) a monta. **•şeren salmak** a snopi; a face snopi. **•sipira/nevale salmak** a pune masa. **•tarih salmak** a data; a pune data. **•turşi salmak** a pune murături. **•üstüne salmak** a pune deasupra...; a-l completa; a-i adăuga. **•úst-ústke salmak** a suprapune; a stivui. **•úy salmak** a construi o casă. **•wazifesine salmak** a pune în funcție pe cineva; a-l investi; a-l însărcina. **•yerine başkasın salmak** a înlocui. **•yerine salmak** a-l pune la locul lui. // **•anterimni dolapka guwup, úytúlep saldım** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o și am călcat-o. **•aşaga imzasın salgan** subsemnatul. **•may da salıñız!** puneți și ulei!

salname s. 1. cronică; letopiseț. **2.** anale.

salnamegı s. cronicar; analist.

salon s. salon; sală. // **•berber salonı** frizerie. **•dokizşotık/şaratma salonı** popicărie. **•kwafor salonı** salon de coafură. **•modern sanat salonı** salonul de artă modernă. **•okıma salonı** sală de lectură. **•yakiştırma zalı** sală de fitness.

salşa s. (gastron.) pastă de tomate; bulion; sos.

salt I. *adj.* pur; curat. II. *adv.* numai; în exclusivitate.

saltanat s. 1. sultan. **2.** (fig.) pompă; fast. **3.** sultanat.

saltanatlı *adj.* pompos; fastuos; luxos.

saltşı s. autocrat; monarh absolut.

saltşılık s. absolutism; autocrație.

saluw s. 1. punere; așezare; plasare; instalare; construire. **2.** investire; însărcinare.

saluwgı s. așezător; ctitor; fondator; întemeietor.

Salvador s. (topon.) El Salvador.

salvadorlı s., *adj.* salvadorian.

samala s. catran; gudron; smoală.

samalağı s. muncitor la cătrănire; muncitor la gudronare.

samalağılık s. cătrănire; gudronare.

samalakana s. atelier de cătrănire; atelier de gudronare.

samalalama s. cătrănire; gudronare; smolire.

samalalamak *v.t.* a cătrăni; a gudrona; a smoli.

samalalangan *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.

samalalanmak *v.i.* a se cătrăni; a se gudrona; a se smoli.

samalalı *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.

saman s. pai; paie.

samanlık s. șiră de paie.

samar s. sac de povară; samar.

Samet, El- s. (relig., arab.) "Absolutul"; "Cel care nu depinde de nimic și de care depinde totul" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

samimiy *adj.* 1. sincer; cinstit; franc; candid; onest. **2.** intim; apropiat.

samimiybolmagan *adj.* nesincer.

samimiyet s. 1. sinceritate; cinste; franchețe; onestitate. **2.** intimitate; apropiere; familiaritate.

samimiyetsiz *adj.* necinstit; nesincer.

samimiyetsizlik s. necinste; lipsă de sinceritate.

samimiy-kaálpten *adv.* sincer; din suflet; din inimă.

samimiylık s. 1. sinceritate; cinste; franchețe; onestitate. **2.** intimitate; apropiere; familiaritate.

Samine s. (antrop. f., prsn.) "Cea prețioasă".

Samir s. (antrop. m., arab.) "Camaradul agreabil".

samiy *adj.* înalt; elevat; superior; suprem.

Samiy s. (antrop. m., arab.) "Cel elevat".

Samiye s. (antrop. f., arab.) "Cea elevată".

samır s. (orn.) mătăsar; pasărea-frigului (lat., *Bombycilla garrulus*).

samiri, Japon- s. (orn.) mătăsar japonez (lat., *Bombycilla japonica*).

samiri, sedir- s. (orn.) mătăsar american (lat., *Bombycilla cedrorum*).

samovar s. samovar.

samsa s. (anat.) sept nazal.

samur s. (zool.) zibelină; samur (lat., *Mustela zibellina*).

samurı, suw- s. (zool.) vidră; lutră (lat., *Lutra lutra*).

Samuwa s. (topon.) Samoa.

samuwağa I. *adv.* în limba samoană.

II. s. (limba) samoană.

samuwalı s., *adj.* samoan.

samuwan s., *adj.* samoan.

san s. 1. renume; reputație. **2.** poreclă.

3. atribut; caracteristică; însușire. **4.** (la patrupe) picior posterior.

sanaka s. superstiție.

sanakağı *adj.* superstițios.

sanakalargainangan *adj.* superstițios.

sanat s. artă. // **•güzel sanatlar**

arte frumoase. **•manzume sanatı** arta poeziei. **•modern sanat salonı** salonul de artă modernă.

•pelwanlık sanatları (sport) arte marțiale. **•plastik sanatlar** arte plastice. **•sanat eserı** operă de artă.

•sanat filmi film artistic. **•sanat mektebi/okılı** școală de arte. **•sanat minderidmanı**

(sport) gimnastică artistică. **•sanat muzewi** muzeu de artă. **•sanatlar tewúkesi** istoria artelor.

•şark sanatı bölmi secția de artă orientală. **•sizga/grafik sanatı** artă grafică. **•túrlisizga/basım sanatı** artă tipografică.

sanatlı *adj.* artistic.

sanatoriyum s. sanatoriu.

sanatşı s. artist. // **•kazma sanatşisi** gravor. **•muzika sanatşisi** muzician.

sanaye s. industrie. // **•dewlet sanayesi** industrie de stat.

•geñgıl sanaye industrie ușoară. **•sanaye bölgesi** zonă industrială.

•sanaye dalı ramură industrială. **•sanaye ürünü** produs industrial.

•sanayiy işletmeler obiective industriale; întreprinderi industriale.

•tarım sanayesi industrie agricolă. **•tokıma sanayesi** industrie textilă.

sanayegı s. industriaș.

sanayegılık s. industrie.

sanayelı *adj.* industrial; industrializat.

sanayiy *adj.* industrial. // **•awur sanaye** industrie grea. **•sanayiy merkezi** centru industrial.

sanayileşken *adj.* industrializat.

sanayileşme s. industrializare.

sanayileşmek *v.i.* a se industrializa.

sanayileştirmek *v.t.* a industrializa.

sandal s. 1. sanda. **2.** barcă; luntre.

sandalgı s. barcagiu; luntraș.

sandık s. 1. ladă; cufăr. **2.** (fin.) casă. // **•ayaklı sandık** comodă;

servantă. **•emniyet sandığı** seif. **•kışkene sandık** casetă.

•oy/ses sandığı urnă de vot. **•tasarruf sandığı** casă de economii.

sandık-bokşa s. lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabalac.

sandviş s. sandviș.

Sandviç-karkıldagı s. (orn.) chiră de mare; pescăriță de mare (lat., *Sterna sandvicensis*).

sanetilgen *adj.* 1. susceptibil; presupus; bănuț. **2.** acuzat; inculpat; învinuit. // **•sanetilgen sayı** (mat.) număr imaginar.

sanetme s. susceptibilitate; presupunere; bănuială. // **•yaman**

sanetme bănuială; suspiciune.
sanetmek *v.t.* a presupune; a bănuia; a crede. // **•şaka sanetmek** a lua în glumă. // **•kopkanin sanetmem** nu cred că e fracturat.
•onî insan sanettim l-am crezut om. **•sanetemen ke yerinde bolmaz** cred că ar fi inoportun.
•sanetermen kóp sürmez cred că nu durează mult.
•sanetmiyem, bo imkâan tîşi nu cred, este exclusă această posibilitate. **•sîz ne sanetesîñîz?** dumneavoastră ce credeţi?
sanettirgen *adj.* 1. susceptibil; presupus; bănuia. 2. acuzat; inculpat; învinuit.
saŋġi *s.* 1. junghi; durere ascuţită. 2. (*med.*) crampă; colică.
saŋġilagan *adj.* care produce junghiuri; înţepător.
saŋġilamak *v.t.* 1. a înjunghia; a produce junghiuri; a înţepa. 2. a produce crampe; a produce colici.
saŋġilanmak *v.i.* 1. a avea junghiuri. 2. a avea crampe; a avea colici.
saŋġili *adj. (med.)* cu crampe; cu colici; cu junghiuri.
sanitar *adj.* sanitar.
saniye *s. (cron.)* secundă. // **•bîr saniye, mûmkûn bolsa** o secundă, dacă e posibil.
Saniye *s. (antrop. f., arab.)* "Strălucire".
saniye-basaniye *adv.* din secundă în secundă.
saniyeden-saniyege *adv.* din secundă în secundă.
saniyeölşegen *s.* cronometru.
saniyeölşemesi *s.* cronometrare.
saniyesîölşelgen *adj.* cronometrat.
sanî *s.* vas; strachină; blid.
sanik *s., adj.* acuzat; inculpat.
sanli *adj.* 1. renumit; reputat. 2. poreclit.
San-Marino *s. (topon.)* San Marino.
sanskrit *s., adj.* sanscrit.
sanskritşe *I. adv.* în limba sanscrită. *II. s. (limba)* sanscrită.
saŋşik *s.* smoc; moţ; buclă; zulu; ciuf.
saŋşikli *adj.* moţat; buclat.
santal, ak- *s. (bot.)* santal-alb (*lat., Santalum album*).
sanuw *s.* presupunere; supoziţie.
saŋgak *s.* branhie.
saŋgakli *adj.* branhiat.
saŋke(m) *adv.* de parcă; parcă; ca şi cum; ca.
sap *s.* 1. tulpină; vrej; cocean. 2. coadă; mâner; manetă. 3. mănunchi; legătură. // **•baltaniñ sabî** coada toporului. **•kalem sabî** toc de scris. **•pişak sabî** mânerul cuţitului.
sapan *s.* praştie.
sapant *s. (mil., ist.)* catapultă.
sapantlama *s.* catapultare.
sapantlamak *v.t.* a catapulta.
sapantlangan *adj.* catapultat.
sapantlanmak *v.i.* a se catapulta.
sapantlaw *s.* catapultare.
saparna *s. (bot.)* salce; sarsaparilă (*lat., Smilax officinalis; Smilax sarsaparilla; Smilax medica*).
sapik *adj.* alienat mintal.
sapîş *s.* aberaţie.
sapkan *adj.* 1. care coteşte; cotit; care cârmeste; care virează. 2. deviat; abătut; distras.
sapki *s.* perversiune; perversitate.
sapkin *adj.* pervers.

saplama *s.* înfigere; împlântare.
saplamak *v.t.* a înfige; a împlânta.
saplangan *adj.* înfip; împlântat.
saplanip-kalgan *adj.* înglodat; blocat.
saplanip-kalma *s.* înglodare; blocare.
saplanma *s.* înfigere; împlântare.
saplanmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.
saplanti *s.* idee fixă.
saplanuw *s.* înfigere; împlântare.
saplaw *s.* înfigere; împlântare.
sapli *adj.* cu mâner. // **•sapli at** (*sport*) cal cu mâner.
sapma *s.* 1. cotire; cârmire; virare. 2. (*fiz.*) deviere; deviaţie.
sapmak *v.i.* 1. a coti; a cârmi; a vira. 2. (*fig.*) a se deda la; a devia de la; a coti. // **•yaman ġolga sapmak** a o lua pe căi greşite.
sapmamak *v.t.* a nu devia; a urma un anumit traseu.
sapmaz *adj.* neclintit.
sap-saġlam *adj.* sănătos tun; foarte zdravăn.
sap-sarı *adj.* galben intens. // **•sap-sarı kesilmek** a se face galben ca ceara.
sap-saw *adj.* foarte sănătos; foarte zdravăn.
saptirma *s.* deviere; abatere.
saptirmak *v.t.* a devia; a abate.
saptiruw *s.* deviere; abatere.
sar *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor (*lat., Buteo buteo*). 1. (*ist.*) țar. 2. (*astr., cron., mong.*) lună.
sar, ak-kózli- *s. (orn.)* şorecar cu ochi alb (*lat., Butastur teesa*).
sar, ayna-kanatli- *s. (orn.)* şorecar încălțat (*lat., Buteo lagopus*).
sar, kizil- *s. (orn.)* şorecar mare (*lat., Buteo rufinus*).
sar, kizil-kuyrukli- *s. (orn.)* şorecar de coadă roşie (*lat., Buteo jamaicensis*).
sar, kizil-omizli- *s. (orn.)* şorecar cu umăr roşu (*lat., Buteo lineatus*).
sar, pas-kuyrukli- *s. (orn.)* şorecar pântecos (*lat., Buteo ventralis*).
sar, uzun-baġakli- *s. (orn.)* şorecar mare (*lat., Buteo rufinus*).
sar, yaman- *s. (orn.)* şorecar comun; uliul şopârlelor (*lat., Buteo buteo*).
sara *s. (med.)* epilepsie.
sarafan *s.* sarafan.
sarahat *s.* claritate (*şi fig.*).
sarak *s. (arhit.)* friză; tor.
sarali *s., adj. (med.)* epileptic.
saramura *s.* saramură.
saran *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
saranlik *s.* zgârcenie; avariţie.
sarargan *adj. (d. plante)* veşted; veştejit.
sararip-solgan *adj.* ofilit; veşted; veştejit; pălit.
sararip-solma *s.* ofilire; veştejire; pălire.
sararma *s.* îngălbenire; veştejire.
sararmak *v.i.* a se îngălbeni; a deveni galben; a îngălbeni. // **•sararip solmak** a se ofili.
sararti *s.* îngălbenire; veştejire; ofilire.
sartarmak *v.t.* a îngălbeni.
sararuw *s.* îngălbenire; veştejire.
saraş *s.* şelar; curelar.
sarauw-solu *s.* ofilire; veştejire; pălire.
saray *s.* palat; serai. // **•saray bayı/soylisi** curtean. **•saray darbesi** (*pol.*) lovitură de palat. **•saray sabisi** castelan.
Saray *s. (topon.)* Saraiu (*jud. Constanța*).

saray-pati *s. (bot.)* săpunele; dimitraş; pocrovă (*lat., Aster laevis*).
sarban *s. (iht.)* regină (*lat., Eupomotis gibbosus*).
sardeliye *s. (iht.)* sardeluță; gingirică (*lat., Clupeonella delicatula*).
sardina *s. (iht.)* sardea (*lat., Alosa sardina*).
Sardiniye-ġeleşesi *s. (orn.)* silvie sardă (*lat., Sylvia sarda*).
sardoniks *s. (minr.)* sardonix.
sarf *s.* cheltuială. // **•sarf etmek** a cheltui (*şi fig.*).
sarfbolgan *adj.* cheltuit.
sarfetken *adj.* cheltuitor.
sarfiyat *s.* cheltuieli. // **•erke sarfiyatı** consum de energie.
sargakondirmek *v.t.* a determina să aselenizeze.
sargakongan *adj.* care aselenizează; aselenizator.
sargakonmak *v.i.* a aseleniza.
sargakonuw *s.* aselenizare.
sargaygan *adj.* agăţat; atârnat; suspendat; spânzurat.
sargayma *s.* atârna; agăţare; suspendare; spânzurare.
sargaymak *v.i.* a atârna; a sta agăţat; a sta suspendat; a sta spânzurat.
sargaytmak *v.t.* a agăţa; a atârna; a suspenda; a spânzura.
sargayuw *s.* atârna; agăţare; suspendare; spânzurare.
sargi *s.* 1. bandaj; faşă. 2. bobină; mosor. 3. ambalaj. // **•sargi sarmak** a bobina. // **•sargi taktasi** (*med.*) atelă.
sargilama *s.* ambalare.
sargilamak *v.t.* a ambala.
sargilangan *adj.* ambalat.
sargilaw *s.* ambalare.
sargilik *s.* ambalaj.
sargisaruw *s.* bobinare.
sargi *adj.* lunar; selenar.
sarhiş *adj.* beat; turmentat; îmbătat.
sarhiş-karşik *s. (ent.)* musculiță-de-vin (*lat., Drosophila funebris*).
sarhişlangan *adj.* îmbătat; turmentat.
sarhişlanmak *v.i.* a se îmbăta; a se ameţi.
sarhişlanuw *s.* beţie; îmbătare; ebrietate.
sarhişlatkan *adj.* îmbătător; ameţitor; buimăcitor.
sarhişlatmak *v.t.* a îmbăta; a ameţi.
sarhişlatuwġi *adj.* îmbătător; ameţitor.
sarhişlik *s.* beţie; ebrietate.
sarhiş-şibin *s. (ent.)* musculiță-de-vin (*lat., Drosophila funebris*).
sarhiştay *adj.* tulburat; buimăcit.
sarih *adj.* clar; evident; indiscutabil.
sariy *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
sari *adj.* 1. galben; de culoare galbenă. 2. blond. // **•altın sarisi** auriu. **•ġimirta sarisi** gălbenuş de ou. **•kanariya sarisi** galben pal. **•krom sarisi** (*chim.*) galben de crom. **•krom sarisi** cromatic. **•limon sarisi** de culoarea lămâiei; ca lămâia. **•mawiga sari koştım** la albastru am adăugat galben. **•sari bira** bere blondă. **•sari ġip** apă galbenă. **•sari irk** rasă galbenă; rasă xantodermă. **•sari kart** (*sport*) cartonaş galben. **•sari şirayli** (*d. oameni*) palid.
sari, balşibin- *s. (orn.)* viespar (*lat., Pernis apivorus*).
sari, bayır- *s. (orn.)* şorecar asiatic (*lat., Buteo hemilasius*).

sarı, kır- s. (orn.) șorecarul lui Swainson (lat., *Buteo swainsoni*).
sarı, kuntuwar-balşibîn- s. (orn.) viespar estic (lat., *Pernis ptilorhynchus*).
sarı, Moŋgol- s. (orn.) șorecar asiatic (lat., *Buteo hemilasius*).
sarı, Swainson'nîn- s. (orn.) șorecarul lui Swainson (lat., *Buteo swainsoni*).
sarı-aşşî-pakla s. (bot.) niprală (lat., *Lupinus luteus*).
sarı-ayaklı-boragaŋŋi s. (orn.) rândunica furtunii lui Wilson (lat., *Oceanites oceanicus*).
sarı-ayaklı-gûmûş-kagay s. (orn.) pescăruș pontic (lat., *Larus cachinnans*).
sarı-ayaklı-gûmûş-şaklay s. (orn.) pescăruș pontic (lat., *Larus cachinnans*).
sarı-ayaklı-kagay s. (orn.) pescăruș cu picioare galbene (lat., *Larus michahellis*).
sarı-ayaklı-şaklay s. (orn.) pescăruș cu picioare galbene (lat., *Larus michahellis*).
sarı-bağaklı-palşıkşî s. (orn.) fluierar sur; fluierar de Terek (lat., *Xenus cinereus*; *Tringa cinerea*).
sarı-ballibaba s. (bot.) sugel-galben; gălbiniță (lat., *Lamium galeobdolon*; *Galeobdolon luteum*).
sarı-baş-kuyruksallar s. (orn.) codobatură cu cap galben (lat., *Motacilla citreola*).
sarı-başli-karatawuk s. (orn.) mierlă cu cap galben (lat., *Xanthocephalus xanthocephalus*).
sarı-baş-şaksakay s. (orn.) codobatură cu cap galben (lat., *Motacilla citreola*).
sarıbawur s. (orn.) pitulice cu gât galben (lat., *Geothlypis trichas*).
sarı-beşparmakoti s. (bot.) gălbenușă (lat., *Potentilla chrysantha*).
sarı-bogazli-taştorğay s. (orn.) vrabie cu gât galben (lat., *Petronia xanthocollis*).
sarı-burgas s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).
sarı-buwmaoti s. (bot.) omag galben; aconit galben; măru-lupului galben (lat., *Aconitum anthora*).
sarı-bûlbûl s. (orn.) canar (lat., *Serinus canaria*).
sarı-dakşanî s. (bot.) gențiană-galbenă; ghințură-galbenă (lat., *Gentiana lutea*).
sarı-dogan s. (orn.) șoimul rândunelelor; șoimul ciocârlilor (lat., *Falco subbuteo*).
sariember s. chihlimbar.
sarı-eşkisawar s. (orn.) caprimulg auriu (lat., *Caprimulgus eximius*).
sarıgaşalar adj. gălbui.
sarıgatatartar adj. gălbui.
sarı-gâgâali-ketenkuşî s. (orn.) înăriță cu cioc galben (lat., *Carduelis flavirostris*; *Acanthis flavirostris*).
sarı-gâgâali-kilkuyruk s. (orn.) rață georgiană (lat., *Anas georgica*).
sarı-gâgâali-ördek s. (orn.) rață cu cioc galben (lat., *Anas undulata*).
sarı-gâgâali-şekildek s. (orn.) înăriță cu cioc galben (lat., *Carduelis flavirostris*; *Acanthis flavirostris*).

sarığa I. adj. gălbui. **II.** s. (ent.) viespe (lat., *Vespidae*). // • **sarığa yuwasi** viespar.
Sarığa s. (topon.) Rositsa (Dobrich, Bulgaria).
sarığa-karkara s. (orn.) stârc galben (lat., *Ardeola ralloides*).
sarığakuşî s. (orn.) scatiu (lat., *Carduelis spinus*).
sarığa-lakirdak s. (orn.) flecar berber (lat., *Turdoides fulvus*).
sarı-ğalpakyonğa s. (bot.) sulfină; molotru; trifoi-mare; iarbă-de-piatră (lat., *Melilotus officinalis*).
sarığasi, eşek- s. (ent.) gărgăun (lat., *Vespa crabro*).
sarığa-şapur s. (orn.) stârc galben (lat., *Ardeola ralloides*).
sarı-ğayali-Arap-sayrawğusî s. (orn.) bulbul arab (lat., *Pycnonotus xanthopygos*).
sarığeket s. (orn.) grangur; gangur (lat., *Oriolus oriolus*).
sarığeket, kara- s. (orn.) babolinc (lat., *Dolichonyx oryzivorus*).
sarığeketî, Afrika-altin- s. (orn.) grangur african auriu (lat., *Oriolus auratus*).
sarığeketî, Amerika- s. (orn.) grangur american (lat., *Icterus galbula*).
sarığeketî, kara-bawurli- s. (orn.) grangur cu gușă neagră (lat., *Icterus wagleri*).
sarığeketî, kara-eñselî-Kıtay- s. (orn.) grangur chinezesc cu ceafă neagră (lat., *Oriolus chinensis*).
sarı-ğelseğegî s. (bot.) păștiță; floarea-păstelui; găinușe; deditei-galbeni (lat., *Anemone ranunculoides*).
Sarı-Gurt s. (topon.) ("Iurta Galbenă") Mihai Viteazu (jud. Constanța).
sarı-herdemptaze s. (bot.) imortelă-galbenă (lat., *Helichrysum orientale*).
sarik s. 1. turban. 2. opincă.
sarikan(lî) adj. (med.) xantocromatic.
sarikanlık s. (med.) xantocromie.
sarı-karinli-balkuşî s. (orn.) pasăre-nectar cu piept galben (lat., *Cinnyris venustus*).
sarı-karinli-kalintumşuk s. (orn.) botgros cu aripi albe (lat., *Mycerobas carnpipes*).
sarı-karinli-kirazkuşî s. (orn.) presură cu piept galben (lat., *Emberiza aureola*).
sarı-karinli-kürte s. (orn.) ciocănitoare cu pânțec galben (lat., *Sphyrapicus varius*).
sarı-karinli-sülekeş s. (orn.) presură cu piept galben (lat., *Emberiza aureola*).
sarı-karinli-şakrak s. (orn.) botgros cu aripi albe (lat., *Mycerobas carnpipes*).
sarı-karinli-tenek s. (orn.) presură cu piept galben (lat., *Emberiza aureola*).
sarı-karinli-terekekkan s. (orn.) ciocănitoare cu pânțec galben (lat., *Sphyrapicus varius*).
sarı-karinli-tokildak s. (orn.) ciocănitoare cu pânțec galben (lat., *Sphyrapicus varius*).
sarıkaş s. (orn.) pitulice mică; sălcăriță (lat., *Phylloscopus collybita*).
sarıkaş, esmer- s. (orn.) pitulice întunecată (lat., *Phylloscopus fuscatus*).
sarıkaş, gûka- s. (orn.) pitulice grațioasă (lat., *Prinia gracilis*).

sarıkaş, kışkene- s. (orn.) pitulice cu sprâncene galbene (lat., *Phylloscopus inornatus*).
sarıkaş, kışkene-yeşil- s. (orn.) pitulice verzuie (lat., *Phylloscopus trochiloides*).
sarıkaş, koğa-başli- s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).
sarıkaş, tajli- s. (orn.) pitulice cu coroană (lat., *Phylloscopus coronatus*).
sarıkaş, yeşil- s. (orn.) pitulice verde (lat., *Phylloscopus nitidus*).
sarıkaşî, Bonelli'nîn- s. (orn.) pitulice de munte (lat., *Phylloscopus bonelli*).
sarıkaşî, Brook'nîn-yaprak- s. (orn.) pitulice Brook (lat., *Phylloscopus subviridis*).
sarıkaşî, dak- s. (orn.) pitulice de munte (lat., *Phylloscopus bonelli*).
sarıkaşî, Hume'nîn- s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).
sarıkaşî, Iberiye- s. (orn.) pitulice iberiană (lat., *Phylloscopus ibericus*).
sarıkaşî, Kawkaz- s. (orn.) pitulice caucaziană (lat., *Phylloscopus sindianus lorenzii*).
sarıkaşî, kutup- s. (orn.) pitulice arctică (lat., *Phylloscopus borealis*).
sarıkaşî, kuntuwar- s. (orn.) pitulice balcanică (lat., *Phylloscopus orientalis*).
sarıkaşî, orman- s. (orn.) pitulice sfârâitoare (lat., *Phylloscopus sibilatrix*).
sarıkaşî, Pallas'nîn- s. (orn.) pitulice sprâncenată (lat., *Phylloscopus proregulus*).
sarıkaşî, Radde'nîn- s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).
sarıkaşî, sewet- s. (orn.) pitulice fluierătoare (lat., *Phylloscopus trochilus*).
sarıkaşî, tarla-yaprak- s. (orn.) pitulice de câmpie (lat., *Phylloscopus neglectus*).
sarıkaşî, yaprak- s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).
sarı-kaşkırbuwan s. (bot.) omag galben; aconit galben; măru-lupului galben (lat., *Aconitum anthora*).
sarı-kaşli-kirazkuşî s. (orn.) presură cu sprâncene galbene (lat., *Emberiza chrysophrys*).
sarı-kaşli-sülekeş s. (orn.) presură cu sprâncene galbene (lat., *Emberiza chrysophrys*).
sarı-kaşli-tenek s. (orn.) presură cu sprâncene galbene (lat., *Emberiza chrysophrys*).
sarı-katikoti s. (bot.) sânziene-galbene (lat., *Galium verum*).
sarı-katirtirnağî s. (bot.) sălcâm-galben (lat., *Cytisus laburnum*; *Laburnum anagyroides*).
sarı-kekeşli-kakatuw-dudukuşî s. (orn.) cacadu cu moț galben (lat., *Cacatua galerita*).
sarı-kekeşli-ötlegen s. (orn.) dendroica cu moț galben (lat., *Dendroica pensylvanica*).
sarı-kestane adj. 1. castaniu deschis. 2. galben-brun; ocru.
sarı-keten s. (bot.) in-galben (lat.,

Linum flavum).

sari-kirazkuşi s. (orn.) presură galbenă (lat., *Emberiza citrinella*).

sarikli adj. 1. cu turban. 2. cu opinci.

Sari-Köl/Sari-Göl s. 1. (hidron., topon.) ("Lacul Galben") Sarighiol (jud. Constanța). 2. (hidron., topon.) ("Lacul Galben") Sarighiol de Deal/Vale (jud. Tulcea).

sari-kópik s. (bot.) bulbuc; bălbor; gloanță (lat., *Trollius europeaeus*).

sarikóruw s. (med.) xantopsie.

Sari-Kóy/Sari-Góy s. (topon.) ("Satul Galben") Sarichioi (jud. Tulcea).

sari-kuyruksallar s. (orn.) codobatură galbenă (lat., *Motacilla flava*).

sarilgan adj. 1. bandajat; înfășat; înfășurat; îmbrățișat. 2. bandajat; înfășat; înfășurat.

sarilik s. 1. gălbeneală; îngălbenire. 2. (med.) hepatită; icter; gălbănare. 3. colorație galbenă; xantism.

sarili-şimşik s. (orn.) cintează americană cu gușă neagră (lat., *Spiza americana*).

sarılma s. bandajare; înfășare; înfășurare; îmbrățișare.

sarılmak v.i. 1. a fi bandajat; a fi înfășurat; a fi înfășat. 2. a fi îmbrățișat; a fi cuprins cu brațele. 3. a se încolăci. // **•bır-bırine sarılmak** a se agăța unul de gâtul celuilalt; a se îmbrățișa. **•dört kolî man sarılmak** a se agăța cu toată puterea.

sari-lotus s. (bot.) plutică (lat., *Nymphoides peltata*).

sarılıw s. bandajare; înfășare; înfășurare; îmbrățișare.

sarım s. 1. înfășurare; bandajare. 2. (fiz.) spirală. 3. sul; rulou.

Sari-Mahmut s. (topon.) Samuilovo (Dobrich, Bulgaria).

sari-mantar s. (bot.) turta-vacii (lat., *Boletus luteus*).

sari-maılaylı-kanariya s. (orn.) canar cu frunte galbenă (lat., *Crithagra mozambica*).

sarımay s. unt.

sarımayotı s. (bot.) foaie-grasă; îngrășătoare (lat., *Pinguicula vulgaris*; *Pinguicula alpina*).

sari-mıngırlek s. (orn.) frunzăriță galbenă (lat., *Hippolais icterina*).

sarımli adj. în spirală; spiralat.

sari-moyinli-kirazkuşi s. (orn.) presură cu gât galben (lat., *Emberzina elegans*).

sari-moyinli-sülekeş s. (orn.) presură cu gât galben (lat., *Emberzina elegans*).

sari-moyinli-tenek s. (orn.) presură cu gât galben (lat., *Emberzina elegans*).

sarımsagi, ayuw- s. (bot.) leurdă (lat., *Allium ursinum*).

sarımsagi, şayir- s. (bot.) arpagic; ai-de-ciorbă (lat., *Allium schoenoprasum*).

sarımsak s. (bot.) usturoi (lat., *Allium sativum*). // **•sarımsak suwı** mujdei.

sarımsaklı adj. cu usturoi.

sarımsakotı s. (bot.) usturoiță; vindecătoare; vindecuță; iarbă-de-boale (lat., *Alliaria petiolata*).

sarımsaksız adj. fără usturoi.

sari-murunli-albatros s. (orn.) albatros cu nas galben (lat., *Diomedea chlororhyncos*).

sari-murunli-ğayka s. (orn.) albatros cu nas galben (lat., *Diomedea chlororhyncos*).

Sari-Nasuf s. (topon.) ("Nasuf cel Blond") Sarinasuf (jud. Tulcea).

sari-nilüfer s. (bot.) nufăr-galben; nenufar-galben (lat., *Nuphar lutea*).

sari-ölmezşeşek s. (bot.) imortelă-galbenă (lat., *Helichrysum orientale*).

sari-ötlegen s. (orn.) dendroica americană galbenă (lat., *Dendroica petechia*).

sarip-algan s., adj. asediator.

sarip-alingan adj. asediat; împresurat; încercuit; înconjurat; învăluit.

sarip-aluw s. asediu; asalt; împresurare; încercuire; înconjurare; învăluire.

sari-peşmek s. (bot.) burete-galben (lat., *Cantharellus cibarius*).

sarip-kapatilgan adj. împrajmuit; îngrădit.

sarip-kapatma s. împrajmuire; îngrădire.

sari-sabir s. (bot.) aloe; sabur (lat., *Aloe vera*).

sari-salkim s. (bot.) salcâm-galben (lat., *Cytisus laburnum*; *Laburnum anagyroides*).

sari-sewet s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).

sari-suwbuga s. (orn.) stârc chinezesc; stârc galben (lat., *Ixobrychus sinensis*).

sari-suw-zambagi s. (bot.) plutică (lat., *Nymphoides peltata*).

sari-sülekeş s. (orn.) presură galbenă (lat., *Emberiza citrinella*).

sari-şakşakay s. (orn.) codobatură galbenă (lat., *Motacilla flava*).

sari-şebay s. (bot.) micsandă; micșunea ruginie; viorea-galbenă (lat., *Cheiranthus cheiri*).

sarişegirdekli s., adj. (bot.) xantospermă.

sari-şemberli-karatawuk s. (orn.) mierlă cu glugă galbenă (lat., *Chrysomus icterocephalus*).

sari-şiydem s. (bot.) brândușă-galbenă (lat., *Crocus moesiacus*).

sari-şimgek s. (bot.) sugel-galben; gălbiniță (lat., *Lamium galeobdolon*; *Galeobdolon luteum*).

sarişişme s. (med.) xantom.

sarişişmelik s. (med.) xantomatoză.

sari-şijgiruwgi-aıgir s. (orn.) rață de copac galbenă (lat., *Dendrocygna bicolor*).

sarişka s. (ent.) libelulă; cal-de-apă; calul-popii (lat., *Odonata*).

sari-tajli-kanariya s. (orn.) cănăraș cu coroană galbenă (lat., *Serinus flavivertex*).

sari-tal s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).

sari-taşgılı s. (bot.) iarba-osului (lat., *Helianthemum nummularium*).

sari-tegenek s. (bot.) scai-galben (lat., *Centaurea solstitialis*).

sari-tenek s. (orn.) presură galbenă (lat., *Emberiza citrinella*).

sari-tentekkuş s. (orn.) caprimulg auriu (lat., *Caprimulgus eximius*).

sariteri(lı) adj. (biol.) xantoderm.

sari-tobanoti s. (bot.) imortelă-galbenă (lat., *Helichrysum*

orientale).

sari-togan s. (orn.) șoimul rândunelelor; șoimul ciocârlilor (lat., *Falco subbuteo*).

sari-torak s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).

sari-tumbuyuk s. (bot.) nufăr-galben; nenufar-galben (lat., *Nuphar lutea*).

sari-tumşukli-kalintumşuk s. (orn.) botgros cu cioc galben (lat., *Eophona migratoria*).

sari-tumşukli-kukuk s. (orn.) cuc cu cioc galben (lat., *Coccyzus americanus*).

sari-tumşukli-kukuw s. (orn.) cuc cu cioc galben (lat., *Coccyzus americanus*).

sari-tumşukli-legelek s. (orn.) barză cu ciocul galben (lat., *Mycteria ibis*).

sari-tumşukli-şakrak s. (orn.) botgros cu cioc galben (lat., *Eophona migratoria*).

sari-yakali-sewda s. (orn.) papagalul Agapornis; amarez (lat., *Agapornis personata*).

sari-yakali-sewdakuşi s. (orn.) papagalul Agapornis; amarez (lat., *Agapornis personata*).

sari-yuzli-ötlegen s. (orn.) parulă cu glugă (lat., *Wilsonia citrina*).

sari-zambak s. (bot.) crin-galben (lat., *Hemerocallis flava*).

sarkasm s. sarcasm.

sarkasmli adj. sarcastic.

sarkastik adj. sarcastic.

sarkaş s. pendul.

sarkik adj. agățat; atârnat; suspendat; spânzurat.

sarkilmak v.i. a atârna; a sta agățat; a sta suspendat; a sta spânzurat.

sarkim s. (meteo.) chiciură; promoroacă.

sarkit s. (geol.) stalactită.

sarkitmak v.t. a agăța; a atârna; a suspenda; a spânzura. // **•erın sarkitmak** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla.

sarkkan adj. agățat; atârnat; suspendat; spânzurat.

sarkma s. atârnare; agățare; suspendare; spânzurare.

sarkmak v.i. a atârna; a sta agățat; a sta suspendat; a sta spânzurat. // **•sarkip turmak** a sta atârnat; a sta suspendat.

sarlan s. (iht.) scrumbie-albastră; macrou (lat., *Scomber scombrus*).

sarlik s. țarism.

sarma s. 1. (gastron.) sarma. 2. înfășurare; învelire. 3. încolăcire; răsucire. 4. (la lupte tătarești) piedică. 5. încercuire; împrajmuire. 6. spirală. 7. bobină; bobinare; bobinaj. 8. sul; rulou. // **•kapısta sarması** sarmale în foi de varză. **•yaprak sarması** sarmale în foi de viță.

sarmak v.t. 1. a înfășura; a înveli. 2. a încolăci; a răsuci. 3. (la lupte tătarești) a pune piedică. 4. a încercui; a împresura. 5. a împrajmui; a înconjura. 6. a cuprinde; a învălui. 7. (fig.) a-i plăcea; a captiva. 8. (med.) a pansa; a bandaja (o rană). // **•sargi sarmak** a bobina.

sarmali adj. în spirală; spiralat.

sarmaşığı, bak- s. (bot.) volbură; rochița-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeț (lat., *Convolvulus arvensis*).

sarmaşigî, çit- s. (bot.) cupa-vacii (lat., *Convolvulus sepium*; *Calystegia sepium*).
sarmaşigî, ğer- s. (bot.) silnic; nejelnică; piperul-apelor (lat., *Glechoma hederacea*).
sarmaşigî, kalaw- s. (bot.) iederă (lat., *Hedera helix*).
sarmaşigî, kozî- s. (bot.) volbură; rochița-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeț (lat., *Convolvulus arvensis*).
sarmaşigî, şit- s. (bot.) cupa-vacii (lat., *Convolvulus sepium*; *Calystegia sepium*).
sarmaşik s. (bot.) iederă (lat., *Hedera helix*).
sarmaşkan adj. (d. plante) cățărător; agățător.
sarmaşma s. cățărare; agățare (a plantelor).
sarmaşmak v.i. a se cățăra; a se agăța.
sarmaşuw s. cățărare; agățare (a plantelor).
sarniş s. cisternă.
sarp adj. 1. abrupt; înclinat; prăpăstios. 2. greu; dificil. 3. grozav. // **•bek sarp** nemaipomenit.
sarraf s. (ist.) zaraf.
sarşa s. țarină; soția țarului.
saruw s. 1. încercuire; împresurare; împrejmuire. 2. pansament; bandaj.
saruw-kapatuw s. împrejmuire; îngrădire.
saruwlî adj. 1. încercuit; împresurat; împrejmuit. 2. pansat; bandajat.
sas I. adj. săsesc. **II.** s. sas.
sasafras s. (bot.) sasafras (lat., *Sassafras albidum*; *Sassafras officinalis*).
saşigan adj. putred; împutit; puturos. // **•saşigan suw** apă clocită.
saşik adj. împutit; murdar; puturos.
saşik-kûzen s. (zool.) sconcs (lat., *Mephitis*).
saşima s. duhoare; putoare.
saşimak v.i. a puți; a duhni.
saşitmak v.t. a împuti.
saşlik s. săsimă; populație săsească.
saş s. 1. platou de tablă. 2. tablă; foaie metalică.
saşayak s. trepid.
saşik-arga s. (bot.) cetină-de-negi (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).
saşik-legelekgâgâasî s. (bot.) năprasnică (lat., *Geranium robertianum*).
saşiksakîz s. (bot.) assa-fetida (lat., *Ferula assa-foetida*).
saşiw s. duhoare; putoare.
sat num. (prsn.) sută.
sataşkan adj. delirant; care delirează.
sataşma s. delir; aiureală.
sataşmak v.i. a delira; a aiura; a bate câmpii.
sataştîruwğî adj. delirant; care provoacă delir; aiuritor.
sataşuw s. delir; aiureală.
satelit s. (astr.) satelit.
sater s. (bot.) cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniță-de-grădină (lat., *Satureja hortensis*).
sathiy adj. de suprafață; superficial.
sathiylik s. superficialitate.
satin s. (text.) satin.
satira s. satiră.
satiralî adj. satiric.
satirik adj. satiric.
satih s. suprafață.
satilgan adj. vândut.

Satilgan s. (antrop. m., f.) "Cel vândut" (nume străvechi, datând din șamanismul preislamic, când copiii bolnavi erau vânduți simbolic unor străini pe câteva mărgel după care erau răscumpărați tot cu mărgel, din convingerea că astfel va fi alungată boala de care sufereau).
satilmak v.i. a fi vândut. // **•kaysî gişewde zarf satila?** la ce ghișeu se vând plicuri?;
satim s. vânzare.
satip-alingan adj. cumpărat.
satip-aluw s. cumpărare.
satir s. 1. rând (într-un text). 2. satâr.
satirarasi adj. interliniar; între linii; între rânduri.
satir-basatir adv. rând cu rând (într-un text).
satirbaşı s. 1. (tipogr.) rând intrat. 2. (tipogr.) rând început de la capăt.
satir-satir adv. rând cu rând (într-un text).
satirústî adj. (tipogr.) diacritic; de pronunție. // **•satirústî işaretleri** (tipogr.) semne diacritice.
satış s. (com.) dever; vânzare; desfacere; debit. // **•satışka şigarmak** a scoate la vânzare. // **•perakende satış** vânzare cu amănuntul.
satışterfiyetî s. reclamă; publicitate.
satliğan s. (med.) pleurită; pleurezie.
satlik adj. de vânzare.
satma s. vânzare.
satmak v.t. a vinde. // **•alip satmak** a trafica; a comercializa; a face negoț. **•awuz/şalim satmak** a-și da aere; a se făli. **•kîşî satmak** a trăda; a vinde. **•kôzkararî man satmak** a vinde pe ochi. **•mezatka satmak** a vinde la licitație. **•parşa-parşa satmak** a vinde cu bucata. **•satip sawmak** a vinde pe nimic. **•sirin satmak** a-i trăda tainele; a-l da pe față; a-l deconspira; a-l demasca; a-l da în vileag. **•sôz/laf satmak** a vinde pielea ursului din pădure. **•tafra satmak** a se lăuda; a se făli. **•taksit men satmak** a vinde în rate. **•toptan satmak** a vinde cu toptanul; a vinde angro. **•yalan satmak** a vinde gogoși; a înșira minciuni. // **•satip alingan asker** mercenar.
sattirmak v.t. a pune sa vândă.
satuw s. 1. (com.) desfacere; vânzare. 2. cadourile mirelui pentru mireasă; cadourile miresei pentru mire. // **•ğurt satuw** trădare de patrie.
satuwangî s. vânzător; comerciant; negustor.
satuwangilik s. vânzare; comerț; negustorie. // **•satuwangilik kuruluşî** întreprindere comercială.
satuwğî s. 1. vânzător; comerciant; negustor. 2. (fig.) trădător. // **•koldan satuwğî** negustor ambulănt. **•satuwğuga ôdeñiz!** plătiți vânzătorului!;
satuwğuluk s. vânzare; comerț; negustorie.
saudi s., adj. saudit.
Saunder'nîñ-karkıldagî s. (orn.) chiră mică indiană; pescăriță mică indiană (lat., *Sterna saundersi*).
savana s. savană.
savana-mişigî s. (zool.) ghepard (lat., *Acinonyx jubatus*).
savaş s. 1. război. 2. luptă (și fig.). // **•savaş miydani** (mil.) câmp de luptă.

savaşçi adj. 1. beligerant. 2. luptător; combatant; războinic.
savaşkan adj. luptător; combatant; războinic.
savaşmak v.i. a se lupta; a lupta (și fig.).
savğî s. procuror.
savğilik s. procuratură; parchet.
Savi'nîñ-şirıldagî s. (orn.) grelușel de stof (lat., *Locustella luscinioides*).
savî s. 1. cuvânt; vorbă. 2. informație; veste. 3. (fil.) teză.
saw adj. 1. sănătos; teafăr. 2. viu. // **•saw bolmak** a trăi; a fi în viață; a fi sănătos; a fi teafăr. **•saw kalmak** a supraviețui; a rămâne în viață; a rămâne sănătos; a rămâne teafăr. **•saw yazmak** a ortografia. // **•anañ-babañ saw mî?** părinții tăi sunt sănătoși?; **•başîñiz saw bolsin!** condoleanțe!; **•dostlar saw bolsin!** mulțumiri pentru condoleanțe!; **•kaalbîñiz saw bolsin!** vă mulțumesc!; **•saw bolîñiz!** vă mulțumesc!; **•saw bolîñiz, şundî añladım** mulțumesc, acum am înțeles.
Saw Tome men Prinçipe s. (topon.) Sao Tome și Principe.
sawat s. alfabetizare.
sawatlandirma s. alfabetizare.
sawatlandirmak v.t. a alfabetiza.
sawatlandiruw s. alfabetizare.
sawatlangan adj. alfabetizat.
sawatlanmak v.i. a se alfabetiza.
sawatli adj. alfabetizat.
sawatsız adj. analfabet.
sawbol s. mulțumire. // **•sawbol demek** a mulțumi.
sawetken adj. curativ; leucitor; tămăduitor; vindecător.
sawga s. dar; cadou; atenție.
sawgan s. mulgător.
sawkalgan adj. supraviețuitor.
sawkaluw s. supraviețuire.
sawkôrûw s. clarviziune.
sawlagan I. adj. care asigură; garant. **II.** s. furnizor.
sawlama s. 1. garantare; asigurare. 2. (mat.) probă.
sawlamak v.t. 1. a asigura; a garanta. 2. (mat.) a face probă; a proba.
sawlangan adj. probat; asigurat; satisfăcut.
sawlaw s. 1. garantare; asigurare. 2. (mat.) probă.
sawluk s. sănătate. // **•sawluguna karamak** a-și căuta de sănătate. **•sawlugundan taymak** a i se deteriora sănătatea. // **•o ôzîn sawlugî man oynay** el se joacă cu sănătatea sa. **•sawluguñuzga!** (la toasturi) în sănătatea dumneavoastră!; **•sawluk korşalamasî** ocrotirea sănătății. **•sawluk man barîñiz!** mergeți sănătoși!; drum bun!; la revedere!; **•sawluk man kalîñiz!** rămâneți sănătoși!; rămas bun!; la revedere!; **•sawluk man kôrişiyîk!** să ne vedem sănătoși!;
sawlukbîlgîsî s. igienă.
sawlukkapaydalî adj. folositor pentru păstrarea sănătății; salutar.
sawlukkorîwğî adj. igienic.
sawlukkorîwî s. igienă.
sawlukmanbar s. urare de drum bun. // **•sawlukmanbar aytmak** a ura drum bun.
sawlukmankal s. 1. rămas bun; despărțire. 2. urare de rămas bun. //

•**sawlukmankal almak** a-și lua rămas bun; a-și lua ziua bună.
sawlukmankallaşkan *adj.* care și-a luat rămas bun.
sawlukmankallaşkanda *adv.* la despărțire.
sawlukmankallaşma *s.* salutare reciprocă la despărțire.
sawlukmankallaşmak *v.i.* a-și lua rămas bun.
sawluk-selamet(lık) *s.* bunăstare; prosperitate; fericire.
sawma *s.* muls; mulsoare.
sawmak *v.t.* 1. a mulge; a stoarce. 2. a desface; a dezlega; a deșira. 3. (*fig.*) a păcăli; a înșela. // •**satıp sawmak** a vinde pe nimic. •**siyir sawmak** a mulge vacile.
sawsar *s.* (zool.) jder (*lat.*, *Martes martes*).
sawsari, kanara- *s.* (zool.) jder-de-stâncă (*lat.*, *Martes foina*).
saw-selametli *adj.* sănătos; teafăr; fericit. // •**saw-selametli barinîz!** mergeți sănătoși!; drum bun!
saw-tayanakli *adj.* bolnăvicios.
sawtuyuw *s.* discernământ; spirit de discernământ; judecată.
Sawudiy-Arabistan *s.* (topon.) Arabia Saudită.
sawulgan *adj.* (*d. vite de lapte*) muls.
sawulmak *v.i.* 1. a fi muls; a fi stors. 2. a se destrăma; a se deșira.
sawum *s.* muls; mulgere.
sawundurğan *adj.* apărător; defensiv.
sawundurmak *v.t.* a apăra.
sawunğı *s., adj.* apărător.
sawunma *s.* apărare. // •**sawunma şahiti** (*jur.*) martorul apărării.
sawunmak *v.i.* a se apăra.
sawunuw *s.* apărare.
sawur *s.* (*bot.*) tuia; arborele-vieții (*lat.*, *Thuja orientalis*).
sawurgan *adj.* cheltuitor; risipitor.
sawurmak *v.t.* 1. a vântura; a spulbera. 2. a împrăștia; a risipi. 3. a cheltui; a risipi. // •**paranî hawaga sawurmak** a arunca banii în vânt.
sawurulmak *v.i.* 1. a se împrăștia; a se risipi. 2. a se vântura; a se spulbera. 3. a se cheltui; a se risipi.
sawuskan *s.* (*orn.*) coțofană (*lat.*, *Pica pica*).
sawuskan, kizil-tumşukli-mawi- *s.* (*orn.*) coțofană albastră cu cioc roșu (*lat.*, *Urocissa erythrorhyncha*).
sawuskan, mawi-kanatli- *s.* (*orn.*) coțofană cu aripi albastre (*lat.*, *Cyanopica cyanus*).
sawut *s.* 1. vas; farfurie; strachină; blid; veselă. 2. instrument; aparat; sculă; unealtă. 3. armă. // •**sawut astina almak** a lua sub armă; a înrola. •**sawut atmak** a trage cu arma. •**sawut ğuwmak** a spăla vase. •**sawut taşımak** a purta armă; a fi înarmat. // •**bilaşik sawut** veselă murdară. •**ekî litrelık sawut** vas de doi litri.
sawutğuwgan *s.* mașină de spălat vase.
sawutkana *s.* (*mil.*) depozit de muniții.
sawutlanaturgan *adj.* reînarmat.
sawutlanaturma *s.* reînarmare.
sawutlanaturmak *v.i.* a se reînarma.
sawutlanaturuw *s.* reînarmare.
sawutlandiraturmak *v.t.* a reînarma.
sawutlandirmek *v.t.* a înarma.
sawutlangan *adj.* înarmat.
sawutlanma *s.* înarmare.

sawutlanmak *v.i.* a se înarma.
sawutlanuw *s.* înarmare.
sawutli *adj.* armat; înarmat.
sawutsuz *adj.* neînarmat.
sawutsuzlaşkan *s.* dezarmat.
sawutsuzlaşma *s.* dezarmare.
sawutsuzlaşmak *v.i.* a se dezarma.
sawutsuzlaştırılan *adj.* dezarmat.
sawutsuzlaştırmak *v.t.* a dezarma.
sawutsuzlaşuw *s.* dezarmare.
sawutsuzluk *s.* neînarmare.
sawutşi *s.* (*ist.*) mușchetar.
sawuttaş *s.* tovarăș de armă.
sawuttaşigan *s.* 1. slugă; lacheu. 2. bandit; gangster.
sawuwğı *s.* mulgător.
sawyazılğan *adj.* ortografiat; ortografic.
sawyazuw *s.* ortografie. // •**sawyazuw yañğışi** greșeală de ortografie.
say *s.* 1. (*la râuri etc.*) banc de nisip; traversadă. 2. pietriș; prundiș.
saya *s.* grajd; staul; saivan; stână; târlă.
sayar *s.* calculator.
sayaş *s.* (*fiz.*) contor. // •**gaz sayaşi** (*tehn.*) contor de gaze.
•şağılğan/elektrik sayaşi (*electr.*) contor electric.
saydam *adj.* transparent.
saydamlık *s.* transparentă.
saydamsız *adj.* mat; netransparent; opac.
saydamsızlık *s.* opacitate.
saydamtabaka *s.* (*anat.*) corneă.
saydırılmak *v.i.* a fi numărât.
saydırma *s.* numărare.
saydırmak *v.t.* a determina să numere.
saydıruw *s.* numărare.
saye *postp.* datorită...; mulțumită...; grație...;
sayede *postp.* datorită...; mulțumită...; // •**bo sayede** datorită acestui lucru; deci; prin urmare; în consecință.
sayesinde *postp.* datorită...; mulțumită...;
sayganday *adv.* demn de respect.
sayğı *s.* respect; stimă; considerație. // •**sayğı peslemek** a nutri respect; a stima. •**sayğısın kóstermek** a-și arăta respectul; a stima. // •**karşılıkli sayğı** respect reciproc. •**okıganlarımizga sayğı** învâțăților noștri respect.
•sayğıga láyik demn de respect.
saygıkórgen *adj.* respectat; omagiat.
saygıkóstergen *adj.* respectuos.
saygılı *adj.* stimat; respectat.
saygisiz *adj.* nerrespectuos.
saygisizlik *s.* lipsă de respect; lipsă de considerație.
sayğış *s.* 1. (*fiz.*) contor. 2. (*mat.*) abac; socotitoare; numărătoare.
sayğışarti *s.* formalitate; normă de conduită.
Sayide *s.* (*antrop. f., prsn.*) "Cea fericită".
sayifa *s.* pagină. // •**sayifanîn arkasında** pe pagina următoare.
sayifa-basayifa *adv.* din pagină în pagină.
sayifadan-sayifaga *adv.* din pagină în pagină.
sayifalı *s.* cu pagini; paginat. // •**búklengen koşak sayifalı** (*tipogr.*) în folio.
sayife *s.* pagină.
sayife-besayife *adv.* din pagină în pagină.
sayifeden-sayifege *adv.* din pagină

în pagină.
sayifelı *s.* cu pagini; paginat.
sayifiye *s.* vilă; reședință de vară.
sayipa *s.* pagină. // •**sayipalarnı aktarmak** a răsfoi. •**sayipalarnı numaralamak** a pagina.
sayipaaktarması *s.* frunzărire; răsfoire.
sayipa-basayipa *adv.* din pagină în pagină.
sayipadan-sayipaga *adv.* din pagină în pagină.
sayipalgayerleşken *adj.* (*tipogr.*) așezat în pagină; paginat.
sayipalgayerleşirme *s.* (*tipogr.*) așezare în pagină; paginație.
sayipalariaktarılğan *adj.* frunzărit; răsfoit.
sayipalı *s.* cu pagini; paginat.
sayipanumaralaması *s.* numerotarea paginilor; paginație.
sayipe *s.* pagină.
sayipe-besayipe *adv.* din pagină în pagină.
sayipeden-sayipege *adv.* din pagină în pagină.
sayipelı *s.* cu pagini; paginat.
sayir I. *adj.* alt; altă; alți; alte. **II.** *adv.* etcetera. // •**we sayir** etcetera; și așa mai departe.
sayire I. *adj.* alt; altă; alți; alte. **II.** *adv.* etcetera. // •**we sayire** etcetera; și așa mai departe.
sayit *adj.* fericit.
Sayit *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel fericit" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
sayitlık *adj.* fericire.
sayı I. *adj.* adevărat; veridic; precis; exact. **II.** *adv.* 1. cu adevărat; într-adevăr. 2. apropo; fiindcă a venit vorba.
sayı s. 1. număr. 2. (*gram.*) numeral. // •sayı kazanmak** a crește numeric. •**sayısı ósmek** a crește numeric. // •**akwalet sayısı** numeral adverbial. •**asal sayı** (*mat.*) număr prim. •**asil sayı/miktār sayısı** (*mat.*) numeral cardinal. •**bırlık sayı** (*gram.*) numărul singular. •**bo sayı úş rakamdan múrekkep** acest număr este alcătuit din trei cifre. •**bolımlı sayı** (*mat.*) număr pozitiv. •**ğelenli sayıda** în număr limitat. •**ğiyuw sayısı** (*mat.*) numeral colectiv. •**karma sayı** (*mat.*) număr mixt. •**karmaşık sayı** (*mat.*) număr complex. •**kesir sayısı** numeral fracționar. •**kesirli sayı** (*mat.*) număr fracționar. •**kóp sayıda** în număr mare. •**kóplık sayı** (*gram.*) numărul plural. •**kóprakamli sayı** (*mat.*) număr cu mai multe cifre. •**onlık sayı** (*mat.*) număr zecimal. •**ortakóşşelgen sayılar** (*mat.*) numere comensurabile. •**ortakóşşelmez sayılar** (*mat.*) numere incommensurabile. •**sanetılgen sayı** (*mat.*) număr imaginar. •**sayı sıfatı** (*gram.*) adjectiv determinativ. •**şıpt sayı** (*mat.*) număr par. •**sıra/tertip sayısı** (*mat.*) numeral ordinal. •**somit sayı** (*mat.*) număr concret. •**soyıt sayı** (*mat.*) număr abstract. •**tek/şıptsız sayı** (*mat.*) număr impar. •**toplām sayı** (*mat.*) număr total. •**úleştırúwğı/ayırúwğı sayı** (*mat.*) numeral distributiv.
sayıga *adj.* numeric.**

sayıklagan *adj.* delirant; care delirează.

sayıklama *s.* delir; aiureală.

sayıklamak *v.i.* a delira; a aiura; a bate câmpii.

sayıklatuwǵı *adj.* delirant; care provoacă delir; aiuritor.

sayıklaw *s.* delir; aiureală.

Sakayıtşı *s. (topon.)* ("Sacaiții") Isaccea (*jud. Tulcea*).

sayılama *s.* 1. statistică. 2. numerotare.

sayılamaǵı *I. adj.* statistic. *II. s.* statistician.

sayılamak *v.t.* a numerota.

sayılamalı *adj.* 1. statistic. 2. numeric.

sayılangan *adj.* numerotat.

sayılaw *s.* 1. statistică. 2. numerotare.

sayılawlı *adj.* numerotat.

sayılğan *adj.* 1. (pol.) ales. 2. ales; selectat. 3. numărat.

sayılmagan *adj.* desconsiderat; neglijat.

sayılmak *v.i.* 1. a fi numărat. 2. a fi numerotat. 3. a fi calculat; a fi socotit. 4. (pol.) a fi ales; a se alege. 5. a fi ales; a fi selectat; a se selecta. 6. a fi stimat; a fi respectat.

sayılmaz *adj.* neglijabil.

sayım *s.* numărare; recensământ. // **•ğan/núfus** **sayımı** recensământul populației.

sayın *adj.* stimat; onorat. // **•sayın ğenâpler** stimați domni.

sayısız *adj.* nenumărat; numeros; incalculabil.

sayısız-hesapsız *adj.* nenumărat; numeros; incalculabil.

saylam *s.* alegere; selecție. // **•kismiý saylamlar** (pol.) alegeri parțiale. **•saylam dayiresi/şewresı** circumscripție electorală. **•saylam seferı** campanie electorală. **•tuwa saylam** selecție naturală.

saylama *s.* 1. (pol.) alegeri; votare; scrutin. 2. alegere; selectare.

saylama-ayırma *s.* alegere; sortare.

saylama-ayırw *s.* alegere; sortare.

saylamaǵa *adv.* la alegere.

saylamak *v.t.* 1. a respecta. 2. a alege; a selecta. 3. a distinge; a deosebi. // **•ak man karanı saylamak** a pătimi. **•ğańıdan saylamak** a realege. **•saylap ayırmak** a alege pe sprânceană; a sorta; a spicui. // **•saylamak hakkı** dreptul de a alege. **•saylap ayırılğan** sortat.

saylamalı *adj.* electiv.

saylamlı *adj.* 1. respectat. 2. ales; distins; deosebit; selectat.

saylanaalğan *adj.* eligibil.

saylangan *adj.* 1. ales; selectat. 2. respectat; distins; deosebit.

saylangan-ayırılğan *adj.* ales; sortat.

saylanmak *v.i.* 1. a fi ales; a fi selectat. 2. a fi respectat.

saylap-ayırılğan *adj.* extras selectiv; spicuit; sortat.

saylap-ayırw *s.* extragere selectivă; spicuire; sortare.

saylaşma *s.* respect reciproc.

saylaşmak *v.i.* (*recipr.*) a se respecta.

saylaşw *s.* respect reciproc.

saylatmak *v.t.* a determina să aleagă; a determina să selecteze.

saylaw *s.* alegere; selectare.

saylawǵı *I. adj.* 1. select. 2. divizor; separator; despărțitor. *II. s.* 1. alegător. 2. (*tehn.*) selector. 3. elector; votant; alegător.

sayma *s.* 1. alegere; selectare. 2. respect; stimă. 3. socotire; numărare; numerotare; calcul.

saymagan *adj.* neglijent.

saymaǵa *adj.* nominal; nominativ.

saymak *v.t.* 1. a număra. 2. a enumera; a înșira. 3. a numerota. 4. a calcula; a pune la socoteală. 5. a stima; a respecta. 6. a considera; a crede de cuviință. // **•ayırı saymak** a-l socoti aparte; a-l discrimina. **•katırın saymak** a face hatărurile cuiva; a-l respecta. **•ózın bek saymak** a fi plin de sine; a fi încrezut. **•parasın saymak** a achita contravaloarea; a plăti. **•sayıp katmak** a coopa bob cu bob. **•sayıp tókmek** a da în vileag de-a fir a păr; a mărturisii tot în tot.

saymama *s.* neglijență; sfidare.

saymamak *v.t.* a încălca; a neglija; a sfida.

sayman *s.* contabil; economist.

saymanlık *s.* contabilitate.

sayragı, búlbúl- *s. (orn.)* sturz pitic melodios american (*lat., Catharus ustulatus*).

sayragı, Kessler'nın- *s. (orn.)* sturz cu spate alb (*lat., Turdus kessleri*).

sayragı, kışkene-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră mică (*lat., Monticola rufocinerea*).

sayragı, kızıl-kuyrukli-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră (*lat., Monticola saxatilis*).

sayragı, kızıl-tajlı-suw- *s. (orn.)* sturz de apă cu coroană (*lat., Seiurus aurocapillus*).

sayragı, mawı-taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră albastră (*lat., Monticola solitarius*).

sayragı, ókseoti- *s. (orn.)* sturz de vâsc (*lat., Turdus viscivorus*).

sayragı, Sebır- *s. (orn.)* sturz siberian (*lat., Zosterops sibirica*).

sayragı, suw- *s. (orn.)* sturz de apă de Louisiana (*lat., Seiurus motacilla*).

sayragı, şimal-suw- *s. (orn.)* sturz de apă nordic (*lat., Seiurus noveboracensis*).

sayragı, Swainson'nın- *s. (orn.)* sturz pitic melodios american (*lat., Catharus ustulatus*).

sayragı, tarla- *s. (orn.)* cocoșar (*lat., Turdus pilaris*).

sayragı, taş- *s. (orn.)* mierlă de piatră (*lat., Monticola saxatilis*).

sayragı, Tickell'nın- *s. (orn.)* sturz gri (*lat., Turdus unicolor*).

sayragı, White'nın- *s. (orn.)* sturz auriu (*lat., Zosterops dauma*).

sayragı, Yemen- *s. (orn.)* sturz de Yemen (*lat., Turdus menachensis*).

sayrak *adj.* (*d. păsări*) cântător. // **•sayrak kuş** pasăre cântătoare.

sayrak, ak-kaşlı- *s. (orn.)* sturz cu sprâncene albe (*lat., Turdus obscurus*).

sayrak, ak-sırtlı- *s. (orn.)* sturz cu spate alb (*lat., Turdus kessleri*).

sayrak, altın- *s. (orn.)* sturz auriu (*lat., Zosterops dauma*).

sayrak, boz- *s. (orn.)* sturz cenușiu (*lat., Turdus pallidus*).

sayrak, esmer- *s. (orn.)* sturz brunet american (*lat., Catharus fuscescens*).

sayrak, kara- *s. (orn.)* mierlă (*lat.,*

Turdus merula).

sayrak, karaǵa- *s. (orn.)* sturz întunecat (*lat., Turdus naumanni eunomus*).

sayrak, kara-karınlı- *s. (orn.)* sturz cu piept negru (*lat., Turdus dissimilis*).

sayrak, kara-moyınli- *s. (orn.)* sturz cu gât negru (*lat., Turdus atrogularis*).

sayrak, kızıl-kanatlı- *s. (orn.)* sturzul viilor (*lat., Turdus iliacus*).

sayrak, kızıl-moyınli- *s. (orn.)* sturz cu gât roșcat (*lat., Turdus ruficollis*).

sayrak, memişi- *s. (orn.)* sturz portocaliu (*lat., Zosterops naevia*; *Ixoreus naevius*).

sayrak, mor- *s. (orn.)* mierlă violet (*lat., Quiscalus quiscula*).

sayrak, münzevi- *s. (orn.)* sturz pustnic american (*lat., Catharus guttatus*).

sayrak, ótken- *s. (orn.)* sturz cântător (*lat., Turdus philomelos*).

sayrak, şal- *s. (orn.)* sturz gri (*lat., Turdus unicolor*).

sayrak, şal-yúzlı- *s. (orn.)* sturz pitic american (*lat., Catharus minimus*).

sayrak, yakalı- *s. (orn.)* mierlă gulerată; mierlă sură (*lat., Turdus torquatus*).

sayrakı, Amerika- *s. (orn.)* sturz american (*lat., Turdus migratorius*).

sayramak *v.i.* (*d. păsări*) a ciripi; a cânta.

sayraşmak *v.i.* (*d. păsări*) a ciripi laolaltă; a cânta laolaltă.

sayraw *s.* ciripit; trîl.

sayrawǵı, ak-kulaklı- *s. (orn.)* bulbul himalaian (*lat., Pycnonotus leucogenys*).

sayrawǵı, boz- *s. (orn.)* bulbul cenușiu (*lat., Pycnonotus barbatus*).

sayrawǵı, kara-başlı- *s. (orn.)* bulbul cu cap negru (*lat., Pycnonotus aurigaster*).

sayrawǵusı, Ağem- *s. (orn.)* bulbul persan (*lat., Pycnonotus jocosus*).

sayrawǵusı, Kitay- *s. (orn.)* bulbul chinezesc (*lat., Pycnonotus sinensis*).

sayrawǵusı, kızıl-Arap- *s. (orn.)* bulbul roșu arab (*lat., Pycnonotus cafer*).

sayrawǵusı, sarı-ğayalı-Arap- *s. (orn.)* bulbul arab (*lat., Pycnonotus xanthopygus*).

sayrı *adj.* șubred; anemic; bolnăvicios.

sayrılık *s. (med.)* anemie.

saytın *adv.* de fiecare dată când; pe măsură ce; la fiecare. // **•alğan saytın** pe măsură ce se ia. **•sipira saytın** la fiecare masă. **•tabışkan saytın** de fiecare dată când se întâlnește; la fiecare întâlnire.

sayw *s.* 1. enumerare; înșirare. 2. numărare; recensământ. 3. respect; stimă.

saywgauygun *adj.* eligibil.

saywǵı *s.* elector; votant; alegător.

saywlı *adj.* 1. puțin; în număr mic; numărat. 2. numerotat. 3. respectat; stimat. // **•kúnlerı saywlı bolmak** a avea zilele numărate.

sayuwsuz *adj.* 1. nenumărat;

numeros; incalculabil. **2.** lipsit de respect.

saywan s. 1. (*anat.*) pavilionul urechii. **2.** umbrar; baldachin. **3.** grajd; staul; saivan.

saywangı s. grăjdar.

Sayyide s. (*antrop. f., arab.*) "Cea nobilă".

Sayyit s. (*antrop. m., arab.*) "Cel nobil".

saz s. (*bot.*) stuf; papură; trestie; pipirig (*lat., Phragmites communis; Phragmites australis*). **2.** (*muz.*) saz (*instrument muzical oriental*).

sazak s. (*meteo.*) vânt rece și violent; crivă; acvilon.

sazaklamak v.i. (*d. crivă*) a sufla; a bate.

sazaklı adj. (*d. vreme*) cu vânt rece și violent; cu crivă; cu acvilon.

sazan s. (*iht.*) crap; ciortan; șaran (*lat., Cyprinus carpio*). // **•limonlı sazan balığı** doresc crap cu lămâie.

sazan, yeşil- s. (*iht.*) lin (*lat., Tinca tinca*).

sazargan adj. rebegit; amorțit de frig; înțepenit de frig.

sazarma s. rebegeală; amorțire; înțepenire (*din cauza frigului*).

sazarmak v.i. a rebegi; a amorți de frig; a înțepeni de frig.

sazaruw s. rebegeală; amorțire; înțepenire (*din cauza frigului*).

sazi, deñiz- s. (*bot.*) trestie (*lat., Arundo donax*).

sazlık s. 1. mlaștină; baltă. **2.** stufăriș.

saz-toygını s. (*orn.*) erete de stuf; uliu de trestie (*lat., Circus aeruginosus*).

sáát s. 1. ceas; ceasornic. **2.** (*cron.*) oră; ceas. **3.** timp; vreme. // **•sáát kurmak** a întoarce ceasul. **•sáátı kelmek/tolmak** a-i veni ceasul. // **•altın sáát** ceas de aur. **•asude sáátler** ore libere. **•ayaklı sáát** pendulă. **•bır buşuk sáát** o oră și jumătate. **•bır sáát** o oră; un ceas. **•bır sáát soñra** peste o oră. **•bız barganşık sáát sekizni taptık** până s-ă ajungem noi s-a făcut ora opt. **•duwar sáátı** ceas de perete; pendulă; orologiu. **•ekı sáát** două ore. **•ekı sáát birşiy aşap işmeniz** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. **•ekı sáát ewel** cu două ore înainte. **•ekı sáátte** în două ore. **•ğatma sáátı** oră de culcare. **•gaz sáátı** (*tehn.*) contor de gaze. **•ğep sáátı** ceas de buzunar. **•kapalma sáátı** ora închiderii. **•kilometresáátı** vitezometru. **•kızgın sáátler; kelúw-ketúw sáátleri** ore de vârf. **•kol/bilek sáátı** ceas de mână. **•kukuklı sáát** ceas cu cuc. **•kúneş sáátı** cadran solar. **•kúnsayımli sáát** ceas cu calendar. **•mesayiy sáátleri** program de lucru. **•miknatiskakarşı sáát** ceas antimagnet. **•miydan sáátı** ceas public. **•oo sáátte** la vremea aceea. **•ózindenfaaliyetli sáát** ceas automatic. **•sáát altı buşuk** este ora șase și jumătate. **•sáát beş treni** trenul de la ora cinci. **•sáát kaş?** cât e ceasul?; **•sáát onga dogrı** către ora zece. **•sáát onni yigirim geşe tren keldi** trenul a sosit la ora zece și douăzeci. **•sáát tarifesi** orar. **•sáátım aldın**

ala ceasul meu merge înainte.

•sáátım artta kala ceasul meu rămâne în urmă. **•sáátım ketmiy** ceasul meu nu merge. **•sáátınıñ maşınası** mecanismul ceasornicului. **•sáátınıñ şaları** soneria ceasului. **•saba sáát dokızda** la ora nouă dimineața.

•şagılğan/elektrik sáátı (*electr.*) contor electric.

•şalar/şalgan sáátı ceas deșteptător. **•şerik sáát** un sfert de oră. **•silkmegekarşı sáát** ceas antișoc. **•suw sáátı** clepsidră. **•suwgeşirmez sáát** ceas rezistent la apă. **•tamir birkaş sáát tutar** reparația va dura câteva ore. **•tayyare sáát kaşta konıp kele?** la ce oră aterizează avionul?; **•toplantı kaş sáát tuttı?** câte ore a durat ședința?; **•tren sáát onga beş kala keldi** trenul a sosit la ora zece fără cinci. **•uşuş kaş sáát tuta?** câte ore durează zborul?; **•yarım sáát** o jumătate de oră. **•yediden ewel sáát şala** ceasul sună înainte de ora șapte. **•yerli sáát** ora locală.

sáát-besáát adv. din oră în oră.

sáátkoli s. (*la ceas*) orar.

sáátşeşegi s. (*bot.*) ceasornic; floarea-suferinței (*lat., Passiflora incarnata*).

sáátşı s. ceasornicar.

sáátşılık s. ceasornicărie.

sáátten-sáátke adv. din oră în oră.

sáátıy adv. ca ceasul. // **•sáátıy ketmek** a merge ca ceasul.

sábıy adj. (*fig.*) biet; sărman; nefericit; oropsit.

sáde adv. numai; numai să...; doar; strict; în exclusivitate. // **•oo sáde nepisın tüşüne** el se gândește numai la propriul beneficiu. **•sáde bír torinim bar** am un singur nepot. **•sáde birkaş laf bilemen** știu doar câteva cuvinte. **•sáde bonıñ úşın** ad hoc; numai pentru această situație. **•sáde botakil kóre aldım** numai atât am putut să văd. **•sáde yúpekten kólekse kiyemen** îmbrac numai cămașă de mătase. **•seniñ hakkında sáde árúw sózler bar** în privința ta sunt numai cuvinte bune.

sádege adv. numai; numai să...; doar; strict; în exclusivitate.

sádemen s. 1. egoism; individualism. **2.** egocentrism.

sádemendegen adj. 1. egoist; individualist. **2.** egocentric.

sádeózınbılgen adj. 1. egoist; individualist. **2.** egocentric.

sádeózınbılmesi s. 1. egoism; individualism. **2.** egocentrism.

sádep s. natură.

sádepleme s. încheiere cu nasturi.

sádeplemek v.t. a încheia cu nasturi.

sádeplengen adj. încheiat cu nasturi.

sádeplenmek v.i. a se încheia cu nasturi.

sádeplı adj. cu nasturi.

Sádet s. (*antrop. m., f., arab.*) "Lucru oportun".

sápır s. musafir; oaspete. // **•Ametlerge sápır kele** la alde Amet vin musafiri. **•sápırlerni ozgarsañız!** vă rugăm să conduceți oaspeții!

sápırlık s. vizită. // **•sápırlıkke barmak** a merge în vizită.

sápırperwer adj. primitor; ospitalier.

sápırperwerlik s. ospitalitate.

sápırsúygen adj. primitor; ospitalier.

sápırsúymez adj. neospitalier.

sápırsúyúw s. ospitalitate.

sápırşúnas adj. primitor; ospitalier.

sápırşúnaslık s. ospitalitate.

sát adj. fericit; norocos.

şcepticism s. scepticism.

şceptik adj. sceptic.

şceptiklik s. scepticism.

şciyatik adj. sciatic.

şciyatika s. (*med.*) sciatică.

se num. (*prsn.*) trei.

seba I. num. (*arab.*) șapte. II. s. (*d. vânt*) zefir.

seba-aşar num. (*arab.*) șaptesprezece.

Sebahaddin/Sebahattin/Sebattin s. (*antrop. f., arab.*) "Frumusețea credinței".

sebat s. 1. insistență; perseverență; tenacitate. **2.** constantă; statornicie; conștiințiozitate. // **•hep şo iman we sebat man** cu aceeași credință și fermitate.

sebatkár adj. 1. insistent; perseverent; tenace; înverșunat. **2.** constant; statornic; conștiincios.

sebatlı adj. 1. insistent; perseverent; tenace; înverșunat. **2.** constant; statornic; conștiincios.

sebatsız adj. nestabil; nestatornic.

sebatsızlık s. instabilitate; nestatornicie.

sebawun num. (*arab.*) șaptezeci.

sebebiy adj. cauzal. // **•sebebiy mewtiy** cauza morții.

sebebiyet s. 1. cauzalitate. **2.** cauză; motiv; pretext.

sebebiyetşı adj. cauzator; provocator.

sebebinden postp. datorită; din cauza.

sebelemek v.i. (*d. ploaie*) a picura; a țărâi. // **•kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy** de când a apus soarele tot toarnă și toarnă.

sebepe s. cauză; motiv. // **•sebepe hermek** a da cuiva motiv să...; **•sebepe bolmak** a cauza; a pricinui; a provoca; a produce. **•sebepe kóstermek/yakıştırmak** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta. // **•ána bo sebepten** tocmai de aceea. **•başka-başka sebepler** diferite motive. **•kurgaklıkniñ sebebı** cauza secetei. **•ne sebepe men?** din ce cauză?; **•ólım sebebı** cauza morții. **•sebebı men** din cauza.

sebepkóstermesi s. motivare; invocare.

sebeplı adj. motivat; cu motiv.

sebeplık s. cauzalitate.

sebeplı-sebepsız adj. motivat sau nemotivat; cu sau fără motiv.

sebepsız adj. nemotivat; fără motiv.

sebepsı I. adj. cauzator; provocator. II. s. cauză; motiv; pretext. // **•marebe sebepsi** caz de război; casus belli.

Sebiha/Sabiha s. (*antrop. f., arab.*) "Cea frumoasă".

sebilgen adj. stropit; împröscat; presărat.

sebilmek v.i. a se stropi; a se împröșca; a se presăra.

sebır s. mlaștină; smârc.

Sebır s. (*topon.*) Siberia (*regiune în Rusia*).

Sebır-búlbúli s. (*orn.*) măcăleandru albastru; măcăleandru siberian (*lat., Luscinia cyane*).

Sebır-kazı s. (*orn.*) găscă cu gât roșu (*lat., Branta ruficollis*).

Sebír-ládiní s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).
sebírli I. adj. mlăștinos. **II.** s., adj. siberian.
Sebír-narusi s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).
Sebír-sayragi s. (orn.) sturz siberian (lat., *Zoothera sibirica*).
Sebír-sodirgayi s. (orn.) brumăriță siberiană (lat., *Prunella montanella*).
Sebír-soygasi s. (orn.) corb siberian (lat., *Perisoreus infaustus*).
Sebír-suw-sullugi s. (orn.) becațină siberiană (lat., *Gallinago stenura*).
Sebír-segertkigisi s. (orn.) graur siberian (lat., *Sturnus sturninus*).
Sebír-şimsigesı s. (orn.) pițigoi siberian (lat., *Parus cinctus*).
Sebír-şibingisi s. (orn.) muscar siberian (lat., *Muscicapa sibirica*).
Sebír-şırşisi s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).
Sebír-sıyırşigi s. (orn.) graur siberian (lat., *Sturnus sturninus*).
Sebír-taşkuşi s. (orn.) mărăcinar siberian (lat., *Saxicola maura*).
Sebír-yas-kazi s. (orn.) găscă neagră (lat., *Branta bernicla bernicla*).
sebúw s. împröşcare; stropire; presărare.
sebze s. zarzavat; legume.
sebzegı s. zarzavagi; legumicultor.
sebzegılık s. legumicultură.
seda s. sunet; zgomot.
sedabılımi s. fonologie.
sedaengen adj. (fiz.) fonoabsorbant.
sedahiziasti adj. (fiz.) infrasonic.
sedahiziústi adj. (fiz.) supersonic; ultrasonic.
sedalı adj. sonor; fonic.
sedalik s. sonoritate.
sedasız s. 1. fără sonoritate; fără zgomot. 2. (gram., d. consoane) surd.
sedasızlık s. liniște; tăcere.
sedef s. 1. sidef. 2. (zool.) scoică; moluscă.
sedefi, eşki- s. (bot.) ciumărea; iarba-ciumei (lat., *Galega officinalis*; *Ruta capraria*).
sedefli adj. sidefat; de/din sidef.
sedefoti s. (bot.) rută; virnanț (lat., *Ruta graveolens*).
sedefrenginde adj. sidefiu.
sedefsız adj. nesidefat; fără sidef.
sedeftey adj. sidefat.
sedir s. 1. divan; canapea. 2. șef; președinte.
sedirlik s. șefie; președinție. // **•sedirlik divanı** prezidiu.
sedıye s. targă; brancardă.
sedıyeđi s. brancardier.
sedır s. (bot.) cedru (lat., *Cedrus*).
sedır-kanariyası s. (orn.) cănăraș de Siria (lat., *Serinus syriacus*).
sedır-müyüzbaşı s. (orn.) mătăsar american (lat., *Bombycilla cedrorum*).
sedır-samiri s. (orn.) mătăsar american (lat., *Bombycilla cedrorum*).
sedır-yúpekkuyrugı s. (orn.) mătăsar american (lat., *Bombycilla cedrorum*).
Sedulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Fericitul lui Allah" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
sefa s. 1. plăcere; satisfacție; bucurie;

deliciu. 2. divertisment; distracție.
sefahat s. destrăbălare; desfrâu; dezmăț.
sefahatlı s. destrăbălat; dezmățat; desfrănat.
sefalet s. sărăcie; mizerie.
sefaletli adj. sărac; nefericit.
sefali adj. plăcut; satisfăcut; bucuros; distractiv; amuzant; vesel; de divertisment.
sefaret s. ambasadă; reprezentanță.
sefaretkana s. ambasadă; reprezentanță.
sefaşegı s. (bot.) filică; gălbenele (lat., *Calendula officinalis*).
sefası, keşe- s. (bot.) barba-împăratului; nopțiță; norea (lat., *Mirabilis jalapa*).
sefer s. 1. campanie; expediție; voiaj; tur. 2. dată; oară; rând. // **•bo sefer** de data aceasta. **•geşen sefer** rândul trecut. **•keleşek sefer** data viitoare. **•saylam seferi** campanie electorală.
•tayyare seferi cursă de avion.
•tora sefer ğumartesi bar există cursă directă sâmbătă.
•torabargan sefer yok mı? nu există cursă directă?
•zagalmay seferi cruciadă.
seferber adj. (mil.) mobilizat.
seferberlik s. mobilizare; chemare sub arme.
sefergi s. voiajor.
seferli adj. ocolit; ocolitor.
sefertaşı s. sufertaș.
sefiş adj. destrăbălat; dezmățat; desfrănat.
sefil adj. sărac; nevoiaș.
sefir s. (pol.) reprezentant; ambasador. // **•askeriy sefir** (mil.) atașat militar. **•basın sefirı** atașat de presă. **•deniz sefirı** atașat naval. **•tiğaret sefirı** atașat comercial.
sefiy s. prieten.
Sefiye s. (antrop. f., arab.) "Prietenă bună".
següder s. umbră.
següderğimşatması s. (pict.) potrivirea umbrelor; estompare.
següderğimşagan adj. (pict.) estompat.
següderli adj. umbros. // **•següderli yer** umbrar.
següderlik s. umbrar; parasolar.
seğa s. înțelepciune; chibzuială.
seğali adj. înțelept; chibzuit.
seğan adj. înțelept; chibzuit.
seğde s. aplecare; plecăciune.
seğdegaa s. (relig.) altar; sanctuar.
seğdeli adj. aplecat; plecat.
seğiye s. caracter; fire.
seğiyeбіліmlі s. caracterologie.
seğiyeđi adj. calificativ.
seğiyeleme s. caracterizare; distingere.
seğiyelemek v.t. a caracteriza; a distinge.
seğiylengen adj. caracterizat; distins.
seğiyelemek v.i. a se caracteriza; a se distinge.
seğiyeđi adj. de caracter; cu caracter.
seğiyesiz adj. fără caracter; lipsit de caracter.
sek adj. (d. vinuri) sec.
sekanta s. (mat.) secantă.
Sekentır s. (astr.) Saturn.
seki s. 1. (constr.) terasare; terasă. 2. pavaj; caldarâm; trotuar.
sekili adj. 1. (constr.) terasat. 2. (constr.) pavat.

sekirıp-atılğan adj. avântat; lansat.
sekirıp-atılma s. avânt; elan; lansare; salt; azvârlire; tâşnire.
sekirıp-oynaw s. zbenguială; zburdălnicie.
sekirışmek v.i. a se zbengui.
sekirışuw s. zbenguială.
sekirmek v.i. a sări; a țopăi. // **•sekirıp oynamak** a se zbengui.
sekirşek adj. săltăreț.
sekirtmek v.t. a determina să sară; a determina să țopăie.
sekiruw s. săritură; țopăială.
sekitoşelgen adj. (constr.) terasat; pavat.
sekitoşemesi s. (constr.) terasare; pavare.
sekiz num. opt. // **•balam sekiz yaşın totıra** copilul meu împlinește opt ani. **•sekiz buşuk** opt și jumătate.
sekizayak s. 1. (zool.) caracatiță (lat., *Octopus vulgaris*). 2. (med.) polip.
sekizbuğak s. (geom.) octogon.
sekizbuğaklı adj. (geom.) octogonal.
sekizde I. adv. la opt; din opt. **II.** s. optime.
sekizde-bır num. o optime.
sekiz-dokiz num. aproximativ opt-nouă.
sekizeğikli adj. octosilabic.
sekizer num. câte opt.
sekizer-sekizer num. opt câte opt.
sekizew I. num. grup de opt. **II.** s. (muz.) octet; octavă.
sekizewi pron. toți opt.
sekizew-sekizew num. grupuri de câte opt.
sekizheğeli adj. octosilabic.
sekizingi num. al optulea; a opta.
sekizkat adj. înoptit; octuplu.
sekizkatarkan adj. înoptit; octuplu.
sekizkatartma s. înoptire.
sekizkatlı adj. înoptit; octuplu.
sekizkeñ s. (geom.) octogon.
sekizkeñli adj. (geom.) octogonal.
sekizleme s. înoptire.
sekizlemek v.t. a înopti.
sekizlengen adj. înoptit; octuplu.
sekizlenmek v.i. a se înopti.
sekizlep adv. înoptit; reciclând de opt ori.
sekizlerde num. aproximativ opt.
sekizlik s. optime.
sekizsestili adj. octosilabic.
sekreter s. secretar. // **•dewlet sekreteri** (pol.) secretar de stat. **•genel sekreter** (pol.) secretar general. **•sekreter yardımşisi** subsecretar.
sekreterlik s. secretariat.
seks I. adj. sexual. **II.** s. sex.
seksen num. optzeci. // **•seksen yaşında** octogenar.
seksen-doksan num. aproximativ optzeci-nouăzeci.
seksener num. câte optzeci.
seksener-seksener num. optzeci câte optzeci.
sekseningı num. al optzecilei; a optzece.
seksenlep adv. reciclând de optzeci ori.
seksenlerde num. aproximativ optzeci.
seksenyaslı s. octogenar.
seksenyillik s. octogenar.
seksiy adj. sexy.
seksli adj. sexuat; cu sex.
sekslik s. sexualitate.
seksisiz adj. asexuat; fără sex.
sektant s. (nav.) sextant.

sektet s. (muz.) sextet.
sekte s. 1. oprire; stagnare. 2. piedică; obstacol. // •**sektege ogıratmak** a zădărnici.
sektegeogıragan adj. anihilat; zădărnicit.
sektegeogıratma s. anihilare; zădărnicare.
sekteli adj. 1. împiedicat. 2. oprit; stagnat.
sektesaluw s. împiedicare; obstrucționare.
sektor s. sector. // •**şahsiy sektor** sector particular.
sel s. (d. ape) torent; şuvoi; puhoi; potop; inundație. // •**sel akmak** a curge torențial; a curge şuvoi; a şiroi.
selam s. binețe; salut; salutare. // •**selam bermek** a saluta; a da bună ziua; a da binețe. •**selam etmek** a transmite salutări. •**selam turmak** (mil.) a da onorul. // •**alekım/aliykım selam!** pace în întreaga lume!; bună ziua!; •**selam alekım/aliykım!** să fie pace în lume!; bună ziua!; •**uzaktan-uzak selam ğıbere** transmite salutări din depărtări.
Selam s. (antrop. m., arab.) "Cel pașnic" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Selam, El- s. (relig., arab.) "Pacea"; "Izvorul păcii și armoniei" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
selamalekım s. binețe; salut; salutare. // •**selamalekım bermek** a saluta; a da bună ziua; a da binețe.
selamet s. 1. sănătate. 2. eliberare; dezrobire. // •**Alla(h) selamet bersin!** (relig.) să vă dea Dumnezeu sănătate!; •**selamet men barıñiz!** mergeți sănătoși!; drum bun!;
selametaryawġi adj. igienic.
selametaryawı s. igienă.
selameti yerinde adj. robust; zdravăn.
selameti lengen adj. însăănătoșit; vindecat.
selametlenmek v.i. a se însăănătoși; a se vindeca.
selametlenuw s. însăănătoșire; vindecare.
selametli adj. sănătos; teafăr.
selametlik s. 1. eliberare; dezrobire. 2. sănătate.
selametsi adj. tămăduitor; vindecător; lecuitor; curativ.
selamlama s. salut; salutare; binețe.
selamlamak v.t. a saluta; a da binețe.
selamlamakırsısı s. podium.
selamlar s., pl. complimente; salutări.
selamlaşmak v.i. a se saluta; a-și da bună ziua (reciproc).
selamlaw s. salut; salutare; binețe.
selamoti s. (bot.) leuștean (lat., *Levisticum officinale*).
selase num. (arab.) trei.
selase-aşar num. (arab.) treisprezece.
selasin num. (arab.) treizeci.
selbaskan adj. inundat.
selbasuw s. inundație.
selbe s. (bot.) salvie; jale; jaleș; zdravăță (lat., *Salvia officinalis*).
selbe, ókseli- s. (bot.) cinstet; lăpuș; jale-cleioasă; salvie-cleioasă (lat., *Salvia glutinosa*).
selbe, túklı- s. (bot.) șerlai (lat., *Salvia aethiopsis*).
selef s. predecesor.
selektor s. (tehn.) selector.

selem s. (fin.) camătă; dobândă cămătărească.
selemgi s. cămătar.
selemgılık s. cămătărie; camătă.
seleniyum s. (chim.) seleniu.
selet s. talent. // •**añlamak seleti** talentul de a înțelege.
seletli adj. talentat.
Selh s. (cron.) ultima zi a lunii conform calendarului musulman.
selike s. 1. acuratețe; precizie; exactitate. 2. ordine; rânduală; aranjare.
selikelı adj. 1. precis; exact; curat; îngrijit. 2. ordonat; rânduit; aranjat.
selikesiz adj. 1. imprecis; inexact; murdar; neîngrijit. 2. dezordonat; nearanjat.
selikesizlik s. 1. imprecizie; inexactitate; murdărie. 2. dezordine; dezorganizare; indisciplină.
selim adj. 1. perfect; fără defect. 2. sănătos; teafăr; nevătămat.
Selim s. (antrop. m., arab.) "Cel integru".
Selime s. (antrop. f., arab.) "Cea integră".
selip s. cruce; crucifix; semnul crucii.
selipşi s. (ist.) cruciat.
selis adj. cursiv; fluent.
selislik s. cursivitate; fluentă.
selik s. 1. (fiziol.) salivă; flegmă; spută; expectorație; scuipat. 2. (anat.) mucoasă.
selikatuw s. scuipare.
selikköz s. (zool.) melc (lat., *Helicidae* sp.).
selikleme s. salivatie.
selikleme v.i. a saliva.
selikli adj. salivar.
seliksöger adj. expectorant.
selikşigarması s. expectorare.
sellemek A. v.i. a ploua torențial; a ploua cu găleata. B. v.t. a inunda.
sellı adj. torențial.
Selma s. (antrop. f., arab.) "Cea integră".
selviy s. (bot.) chiparos (lat., *Cupressus sempervirens*).
sema s. 1. cer; boltă cerească. 2. (fil.) eter.
semafor s. semafor.
semahat s. generozitate; mărinimie.
semantik adj. (lingv.) semantic.
semantika s. (lingv.) semantică.
semantikali adj. (lingv.) semantic.
semaviy adj. ceresc; celest.
semaniye num. (arab.) opt.
semaniye-aşar num. (arab.) optsprezece.
semânin num. (arab.) optzeci.
semender s. (zool.) salamandră (lat., *Salamandra salamandra*).
semer s. sac de povară; samar.
semere s. 1. fruct. 2. producție; recoltă. // •**semeresin kormek** a beneficia de roade; a recolta.
semeregi s. 1. pomicultor. 2. fructar; persoană care vinde fructe.
semeregilik s. 1. pomicultură. 2. fructărie; prăvălie unde se vînd fructe.
semereleşken adj. fructificat; eficientizat.
semereleşmek v.i. a se fructifica; a se eficientiza.
semereleşirme s. fructificare; eficientizare.
semereleşirme v.t. a fructifica; a eficientiza.
semereleş adj. productiv; roditor; fructuos.
semereleş s. fructieră.

semeresinkormesi s. recoltare.
semeresiz adj. steril; neroditor; neproductiv; inutil.
semeresizlik s. sterilitate; neproductivitate; inutilitate.
semeştre s. semestru.
semeştrede adv. din semestru în semestru; semestrial.
semeştre den-semeştrege adv. din semestru în semestru; semestrial.
semeştrelik adj. de un semestru; pe semestru; semestrial.
Semih s. (antrop. m., arab.) "Cel generos".
Semiha s. (antrop. f., arab.) "Cea generoasă".
seminar s. seminar.
semy s., adj. semit.
Semiy, El- s. (relig., arab.) "Ascultătorul"; "Cel care aude și ascultă toate păsările supușilor Săi" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
semik s. (med.) punct pe față; comedon.
semirgen adj. mândru.
semirme s. mândrie.
semirme v.i. 1. a se îngrășa. 2. a se lăuda; a se mândri; a se fâli. 3. a se înfoia. // •**ğuregi semirme** a-i crește inima.
semirtılgen adj. elogiut.
semirtken adj. nutritiv; hrănitor.
semirtme s. elogi; elogiare.
semirtmek v.t. 1. a îngrășa; a pune la îngrășat. 2. a lăuda; a determina să se mândrească; a determina să se fâlească.
semirtuw s. elogi; elogiare.
semirtuwgi adj. lăudător; elogiator; lingușitor; măgulitor.
semiz adj. gras. // •**kizartma semiz** friptura e grasă. •**semiz ot** iarbă grasă. •**semiz ten** ten gras.
semiz-kazayagi s. (bot.) spanacul-ciobanilor; iarbă-înfăinată (lat., *Chenopodium bonus-frenicus*).
semizlik s. grăsime.
semizoti s. (bot.) iarbă-grasă; portulacă; grașiță; porcină (lat., *Portulaca oleracea sativa*).
semnal s. semnal.
semnalgi s. (tehn.) semnalizator.
semnalli adj. semnalizat.
Semra s. (antrop. f., arab.) "Culoare pală".
sem-ert adj. 1. (fon.) extradur; postvelar. 2. foarte dur; foarte aspru. // •**sem-ert tartikawaz** (lingv.) consoană extradură.
semt s. cartier; zonă.
sen pron. tu. // •**mutlak sen de!** exgerezi!; •**ne aytasın sen anda?** ce spui tu acolo?; •**ne sen, ne men** nici eu; nici tu. •**sen bek hoşima ketesin** îmi plăci foarte mult. •**sen men bolağak bolaman** vreau să fiu cu tine. •**sen men kalağak bolaman** vreau să rămân cu tine. •**sen tüşume kelgen kışisın** tu ești persoana pe care am visat-o. •**ya men, ya sen** ori eu, ori tu.
senat s. senat.
senator s. senator.
sende pron. la tine. // •**bar mî sende o ğurek?** ai curajul acesta?; **senden** pron. de la/dinspre tine. // •**senden ayııldım** m-am despărțit de tine.
sendiy pron. ca tine.
sendiy-mendiy adj. ca mine și ca tine;

ca toată lumea; comun; obișnuit; ordinar.

sene s. (cron.) an. // •**senenî atlamak** (univ.) a promova anul. // •**2009 senenî balası** născut în anul 2009. •**2009 senesî** anul 2009. •**aşlik senelerî** ani de criză. •**ğani bîr mutli sene!** un an nou fericit!; •**geşen sene** anul trecut. •**geşen sene bîrîngîliknî aldi** anul trecut a luat premiul întâi. •**kayirli seneler!** la mulți ani!; •**keleşek sene** anul viitor. •**neğî senelerge!** la mulți ani!; •**o zamandan ekî sene boldî** de atunci au trecut doi ani. •**şalışkan senesî** vechime în serviciu. •**seneden mûdewer şiyler** lucruri rămase de anul trecut. •**senenî dîrt mewsûmî** cele patru anotimpuri ale anului. **seneatlagan** adj. care a împlinit anul; care a promovat anul. **seneatlaması** s. împlinirea anului; promovarea clasei. **sene-besene** adv. din an în an; anual. **senede** adv. anual; pe an. **seneden-senege** adv. din an în an; anual. **Senegal** s. (topon.) Senegal. **Senegal-dudukuşî** s. (orn.) papagal Senegal (lat., *Poicephalus senegalus*). **Senegal-itelgesî** s. (orn.) sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră (lat., *Tchagra senegala*). **Senegal-kerwankuşî** s. (orn.) pasărea-ogorului senegaleză (lat., *Burhinus senegalensis*). **Senegal-kurkurî** s. (orn.) turturea răzătoare (lat., *Streptopelia senegalensis*). **senegallî** s., adj. senegalez. **Senegal-taganagî** s. (orn.) sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră (lat., *Tchagra senegala*). **senek** s. furcă. **senelik** I. adj. 1. de un an. 2. anual; pe an. II. s. 1. retribuție/salariu pe un an. 2. anuar. **senesaytîn** adv. an de an. **sene-seneden** adv. din an în an; anual. // •**sene-seneden taa yaman bola** din an în an se face mai rău. **senesinde** adv. în anul; anno. **senet** s. 1. chitanță; bon. 2. (jur.) piese de dosar; probe; documente. 3. (fin.) poliță. 4. proces-verbal. // •**hamule/gûk senetî** (transp.) conosament. •**hisce senetî** (fin.) acțiune. •**nakliye senetî** (com.) scrisoare de trăsura. **senetlî** s., adj. documentar. **senger** s. tranșee. **sengerleme** s. săparea tranșeeilor. **sengerlemek** v.t. a săpa tranșee. **sengerlenmek** v.i. a-și săpa tranșee. **sengerlî** adj. cu tranșee. **sengersîz** adj. fără tranșee. **senî** pron. pe tine. // •**senî bek arûw bilemen** te cunosc foarte bine. •**senî bek arzılayman** te doresc mult. •**senî bek sagındîm** îmi este foarte dor de tine. •**senî bek süyemen** te iubesc mult. •**senî bek yakşî kôremen** îmi plăci foarte mult. •**senî birtaa kaşan kôreğekmen?** când te voi revedea?; •**senî kôreğek bolaman** vreau să te văd. •**senî**

kôrmedîm pe tine nu te-am văzut.

senî adj. tău; ta; tăi; tale. // •**senî** **aldînda şigîp kettî** a plecat înaintea ta. •**senî** **hakkînda sâde arûw sözler bar** în privința ta sunt numai cuvinte bune. •**senî** **işînde ne bar?** ce ascunzi în tine?; •**senî** **istegenî** **bolsîn!** făcă-se voia ta!; •**senî** **karşînda** în fața ta. •**senî** **yûzûnden** din cauza ta. **senînkî** pron. al tău; a ta. **senînkîler** pron. ai tăi; ale tale. **senînkîsî** pron. al tău; a ta. **senlî-menlî** adv. împreună eu și cu tine; noi doi laolaltă. **sen-men** adv. împreună eu și cu tine; noi doi laolaltă. **Sent-Kitts men Nevis** s. (topon.) Saint Kitts și Nevis. **Sent-Luçîya** s. (topon.) Saint Lucia. **Sent-Vinsent men Grenadinler** s. (topon.) Saint Vincent și Grenadinele. **senzasiya** s. senzație. **senzasiyalî** adj. senzațional. **senkî** pron. al tău; a ta. // •**bo kitap senkî** cartea aceasta este a ta. **senkîler** pron. ai tăi; ale tale. **senkîsî** pron. al tău; a ta. **senrîk süyegî** s. (anat.) vomer. **sepa** s. 1. divertisment; distracție. 2. plăcere; satisfacție; bucurie; veselie; deliciu. **sepâlî** adj. plăcut; satisfăcut; bucuros; distractiv; amuzant; vesel; de divertisment. **seper** s. 1. campanie; expediție; voiaj; tur; tură; raită; ocol. 2. dată; oară; rând. **seperber** adj. (mil.) mobilizat; recrutat; încorporat; înrolat. **seperberlîk** s. mobilizare; recrutare; încorporare; înrolare; chemare sub arme. **sepergî** s. voiajor. **seperlî** adj. ocolit; ocolitor. **sepersiyîrî** s. trafic; circulație. **sepertaşî** s. sufertaș. **sepet** s. coș; paner. // •**balon sepetî** năclă. •**ôtme** **sepetî** coș pentru pâine. **sepetörgen** s. împletitor de coșuri. **sepetörme** s. împletirea coșurilor. **sepetşî** s. împletitor de coșuri. **sepetşîk** s. coșuleț. **sepetşîlîk** s. împletirea coșurilor. **sepiya** s. (iht.) sepie (lat., *Sepia officinalis*). **sepî** s. argăseală; tăbăcire. **sepîgî** s. argăsitor; tăbăcar. **sepîgîlîk** s. argăsitorie; tăbăcărie. **sepîleme** s. argăsire; tăbăcire. **sepîlemek** v.t. a argăsi; a tăbăci. **sepîlî** adj. argăsit; tăbăcit. **sepîwlî** adj. argăsit; tăbăcit. **sepkîl** s. pistru. **sepkîlî** adj. pistruat. **sepme** s. împrôşcare; stropire; presărare. **sepmek** v.t. a stropi; a împrôşca; a presăra. // •**ğûregîne suw sepmek** a-i răcori inima; a-l consola. •**tokîm sepmek** a însămânța; a semăna. // •**suw alîp septîm** am luat apă și am stropit. **septet** s. (muz.) septet. **septicemiya** s. (med.) septicemie. **septik** adj. (med.) septic. **ser** s. 1. (med.) ser. 2. (anat.) cap; craniu. 3. căpătână; țeastă; scăfârle; tigvă.

sera s. seră.

serap s. miraj; fata morgana. **serbest** adj. 1. liber; independent. 2. degajat; lejer; disponibil. // •**serbest bîrakmak** a lăsa liber; a pune în libertate; a elibera. **serbestbîrakma** s. eliberare; izbăvire. **serbestbolgan** adj. eliberat; izbăvit. **serbestleşken** adj. eliberat. **serbestleşme** s. eliberare. **serbestleşmek** v.i. a se elibera. **serbestleştmek** v.t. a elibera. **serbestlîk** s. libertate; independență; autodeterminare. **serbestlîkketîrgen** s., adj. eliberator. **serdabe** s. criptă; cavou. **serdar** I. adj. interimar; suplinitor. II. s. 1. (pol.) vicerege. 2. locțiitor. **serdarlîk** s. 1. (pol.) viceregență. 2. interimat; suplinire; provizorat. **sere** s. (unitate de măsură pt. lungime egală cu distanța dintre vârful degetului mare și al celui arătător când acestea sunt îndepărtate la maximum unul de altul) șchioapă. **serenada** s. serenadă. **sergiy** s. expoziție. // •**resîm sergisî** expoziție de pictură. **sergiyleme** s. expunere; etalare. **sergiylemek** v.t. a expune; a etala. **sergiylengen** adj. expus; etalat. **sergî** s. expoziție. // •**ekîyîllîk sergî** bienală. •**kasabanî** **muzewlerî men sergîlerî** muzeele și expozițiile orașului. •**sergî bek kôp yer tutmay** expoziția nu ocupă prea mult loc. **sergûzeşt** s. aventură; acțiune îndrăzneată. **sergûzeştîlî** adj. aventuros. **sergûzeştîşî** s. aventurier; persoană îndrăzneată. **serğent** s. (mil.) sergent. **serin** adj. răcoros; rece. **serinleşken** adj. răcorit. **serinleşme** s. răcorire. **serinleşmek** v.i. a se răcori (și fig.). **serinleştmek** v.t. a răcori. **serinleştirûwgî** adj. răcoritor. **serinlîk** s. 1. răcoare. 2. vreme rece; vreme răcoroasă. **serinş** s. hârdău; ciubăr. **seriy** adj. 1. rapid; repede; iute; accelerat. 2. automat; automatic; mecanic; mașinal. **seriya** s. serie. **seriyalî** adj. înseriat. **seriyelek** s. informatică. **seriyelekşî** s. informatician. **seriyet** s. 1. mecanism; automatism. 2. mecanică. // •**seriyet erkesî** energie mecanică. **seriyetşî** s. mecanic. **seriyleşken** adj. mecanizat; automatizat. **seriyleşmek** v.i. a se mecaniza; a se automatiza. **seriyleştirme** s. mecanizare; automatizare. **seriyleştirmek** v.t. a mecaniza; a automatiza. **seriyleştîrûwgî** s. accelerator. **seriylîk** s. 1. mecanism; automatism. 2. mecanică. **serîlgen** adj. 1. (fig.) doborât; răpus. 2. întins; așternut. **serîlîm** s. 1. (fig.) doborâre; răpunere. 2. întindere; așternere. **serîlme** s. 1. întindere; așternere. 2. (fig.) doborâre; răpunere. **serîlmek** v.i. 1. (fig.) a fi doborât; a fi răpus. 2. a se întinde; a se așterne.

seriște s. 1. experiență. 2. încercare; experiență; probă; test.
seriștelî *adj.* (*d. oameni*) experimentat; cu experiență.
seriștesîz *adj.* (*d. oameni*) neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
seriștesîzîlîk s. noviciat.
seriștiy *adj.* 1. experimental. 2. empiric.
seriștiylîk s. (*fil.*) empirism.
serke s. (*zool.*) țap jugănit.
serkeş *adj.* 1. încăpățânat; neascultător. 2. rebel.
serkeşîlîk s. 1. încăpățânare; neascultare. 2. nesupunere.
serlevha s. titlu; rubrică (*la text*).
serlevhalî *adj.* intitulat.
sermaye s. (*econ.*) capital. // **asîl sermaye** capital efectiv. **şirket sermayesî** capital social.
sermayegatkîzdîrmasî s. (*econ.*) depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.
sermayegî s., *adj.* capitalist.
sermayegîlîk s. capitalism.
sermayelî *adj.* (*econ.*) cu capital; capitalizat.
sermayesîz *adj.* (*econ.*) fără capital; decapitalizat.
sermayesîzlîk *adj.* (*econ.*) decapitalizare.
serme s. 1. (*fig.*) doborâre; răpunere. 2. întindere; aşternere.
sermek *v.t.* 1. a întinde; a aşterne. 2. (*fig.*) a doborî; a răpune.
sernîk s. chibrit. // **sernîk şóbî** băț de chibrit.
serpuş s. tichie.
sersem *adj.* 1. buimăcit; zăpăcit; năuc. 2. prost; idiot.
sersemîlîk s. 1. buimăceală; zăpăceală; năuceală. 2. prostie; idioteție.
serserî *adj.* vagabond; hoinar.
serserîlîk s. vagabondaj; hoinăreală.
serşe s. (*orn.*) vrabie de casă (*lat., Passer domesticus; Fringilla domestica*).
sert *adj.* 1. (*d. obiecte*) dur; tare; aspru. 2. (*d. oameni*) aspru; sever; dur. 3. (*lingv.*) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. 4. (*d. băuturi*) tare; concentrat. 5. (*d. durere*) pătrunzător; acut. // **o yernîñ hawasî sert** acolo clima este aspră. **sert işkîler** băuturi tari. **sert kerekîlîk** necesitate dură. **sert olşewler** măsuri severe. **sert sigara** țigări tari. **sert tartikawaz/sessîz/ünsûz** (*lingv.*) consoană dură.
sertlenme s. 1. întărire; solidificare. 2. înăsprire; răstire.
sertlenmek *v.i.* 1. a se întări; a se solidifica. 2. a se înăspri; a deveni sever; a deveni dur; a se răsti.
sertleşme s. abrutizare; asprire; înăsprire.
sertleşmek *v.i.* a se abrutiza; a se aspri; a se înăspri.
sertleştişîrge *adj.* solidificator.
sertleştişmek *v.t.* a abrutiza; a aspri; a înăspri.
sertlîk s. 1. duritate; soliditate. 2. (*fig.*) asprime; severitate; duritate. // **kîş sertlîgî** asprimea iernii.
serûven s. aventură; acțiune îndrăzneată.
serûvenğî s. aventurier; persoană îndrăzneată.
serûvenlî *adj.* aventuros.
servet s. 1. bogăție; avere; abundență.

2. bun; marfă.
servetlendirge *adj.* îmbogățitor.
servetlengen *adj.* îmbogățit.
servetlenme s. îmbogățire.
servetlenmek *v.i.* a se îmbogăți.
servetlî *adj.* bogat; îmbogățit; abundant.
servetşî s. trezorer.
serwe s. (*la păsări*) creastă; moț.
serwelî *adj.* (*d. păsări*) moțat.
serwiş s. 1. servire; furnizare. 2. servire la masă. 3. tacâm; serviciu de masă. 4. (*adm.*) serviciu; birou. 5. ocupație; serviciu. 6. (*sport*) serviciu. // **serwiş yapmak** a servi; a lucra; a munci. // **serwiş îlgîsî** interes de serviciu. **serwiş kapîsî** poartă de serviciu. **serwiş merdûwenî** scară de serviciu.
serwişindenkuwulgan *adj.* concediat.
serwişindenkuwuw s. concediere.
serzenişçî *adj.* dojenitor.
serzeniş s. dojană; reproș.
serzenişlî *adj.* dojenit.
ses I. *adj.* fonic; acustic. II. s. 1. voce (*şi fig.*). 2. tipăt; urlat (*de animal*). 3. sunet; zgomot. 4. (*pol.*) vot; votare; sufragiu. 5. (*muz.*) ton; tonalitate; intonație. // **itke ses bermek** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. **ses bermek** a-și face auzită vocea; a răspunde la apel; a scoate sunete; a da glas; a-și da votul. **ses kôtermek** a ridica vocea; a se răsti; a vocifera. **ses şigarmak** a scoate sunete; a face zgomot; a face gură; a vocifera. **ses şigarmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **ses yazmak** a înregistra pe bandă magnetică; a imprima pe bandă magnetică. **sesî batmak/buwulmak/kîsîlîmak** a i se înăbuși vocea; a răguși; a i se amortiza sunetul. **sesî şîga başlamak** a prinde glas. **sesî şîkmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **sesîn alşaytîp yûkseltmek** a-și mlădia vocea. **sesîn batîrmak/buwmak/kîsmak** a-i înăbuși vocea; a-i amortiza sunetul. **sesîn yerîne akelmek** a-și dregre glasul. **seske salmak** a supune la vot. **tîlînden sesî taymak** a agoniza; a intra în comă. // **ayak sesleri** ropot de pași; tropot. **billûr ses** voce cristalină. **bîr perdeden ses** (*muz.*) unison. **ğîmşak ses** voce blândă. **gûwen sesî** (*pol.*) vot de încredere. **hoş ses** voce plăcută. **kamuw sesî** opinia publică; referendum. **kaytaruwğî ses** (*pol.*) veto. **kekîrdek/gîrtlak sesî** (*lingv.*) sunet gutural. **sagîrman, yûksek ses men konîşîñîz!** sunt surd, vorbiți cu voce tare! **ses dalgalari/ulkunlari** unde sonore. **ses hakkî** drept de vot. **ses kagîşmasî** cacofonie. **ses kalabalîgî** rumoare. **ses kuwatî** (*d. sunete*) volum. **ses sandîgî** urnă de vot. **ses uyumî** (*lingv.*) armonie sonoră. **silak sesî** împuşcătură. **şôlîkte bakîrgan ses** vocea celui care strigă în pustiu. **taa yûksek ses men konîşîñîz!** vorbiți mai tare! **umumiy kalk ses bermesî** plebiscit. **yûksek ses men** cu voce tare.
sesalğan *adj.* votat; ales.

sesalmaştîrmasî s. (*muz.*) variațiune.
sesaşîklîgî s. acustică (*a unei săli*).
sesatkan s. (*pol.*) elector; votant; alegător.
sesatuw s. (*pol.*) alegeri; votare; scrutin.
sesbatîrgan s. 1. (*tehn.*) silențiator; amortizor de zgomot; surdină. 2. (*tehn.*) tobă de eşapament.
sesbatîrma s. (*tehn., d. zgomote*) amortizare.
sesbatmasî s. răgușeală.
sesbergen s. (*pol.*) elector; votant; alegător.
sesberûw s. 1. (*pol.*) alegeri; votare; scrutin. 2. răspuns. // **sesberûwden geşîrmek** a supune la vot. // **aşîk sesberûw** (*pol.*) vot deschis. **sesberûwnûñ soñîşî** rezultatul votului. **sîrlî sesberûw** (*pol.*) vot secret.
sesbîlgîlî *adj.* fonetic.
sesbîlgîsî s. fonetică.
sesbîlmî s. 1. fonologie. 2. acustică (*ştiință*).
sesbîr *adj.* unanim.
sesbîrlîk s. unanimitate; unison.
sesbîr-tîlbîr *adv.* în unanimitate; la unison.
sesbuwgan s. 1. (*tehn.*) silențiator; amortizor de zgomot; surdină. 2. (*tehn.*) tobă de eşapament.
sesbuwma s. (*tehn., d. zgomote*) amortizare.
sesbuwuklugî s. răgușeală.
Sesel-Adalari s. (*topon.*) Insulele Seychelles.
seselîm s. rezonanță.
sesemûwgî *adj.* (*fiz.*) fonoabsorbant.
seseshîgî s. (*cinem.*) dublaj.
sesgeşîrmegen *adj.* izolat fonic; izolat acustic.
seshîziasti *adj.* (*fiz.*) infrasonic.
seshîziústî *adj.* (*fiz.*) supersonic; ultrasonic.
sesîazaygan *adj.* (*d. voci, sunete*) înăbușit; voalat.
sesîbatîk *adj.* 1. (*tehn., d. zgomote*) amortizat. 2. răgușit; înăbușit.
sesîbatkan *adj.* răgușit.
sesîbolmagan *adj.* afon.
sesîbuwuk *adj.* 1. (*tehn., d. zgomote*) amortizat. 2. răgușit; înăbușit.
sesîbuwulgan *adj.* răgușit.
sesîkayîtlangan *adj.* (*d. sunet*) înregistrat; imprimat.
sesîkesîlgen *adj.* (*d. voci, sunete*) înăbușit; voalat.
sesîkîsîk *adj.* 1. (*tehn., d. zgomote*) amortizat. 2. răgușit; înăbușit.
sesîkîsilgan *adj.* răgușit.
sesîşîkmagan *adj.* tăcut; taciturn; liniștit.
sesîşîkmama s. tăcere.
sesîşîkmaz *adj.* tăcut; taciturn; liniștit.
sesîyazîlgen *adj.* (*d. sunet*) înregistrat; imprimat.
seskayîtlagan s. aparat de înregistrare; magnetofon.
seskayîtlama s. (*d. sunet*) înregistrare; imprimare.
seskendîrûwgî *adj.* înfiorător.
seskengen *adj.* înfiorat; sperios; speriat.
seskenme s. tresărire; înfiorare; spieritură.
seskenmek *v.i.* a tresări; a se înfiora; a se speria.
seskesme s. (*d. voci, sunete*) înăbușire; voalare.
seskîsiklîgî s. răgușeală.

seskiskan s. 1. (tehn.) silențiator; amortizor de zgomot; surdină. 2. (tehn.) tobă de eșapament.

seskisma s. (tehn., d. zgomote) amortizare.

seskóterúw s. ridicarea vocii; vociferare.

ses-kóz adj. audiovizual.

seslegen s. 1. ascultător; auditor. 2. ascultător; cuminte; docil; obedient; smerit.

seslegenler s., pl. audiență; ascultători.

sesleme s. ascultare.

seslemegen adj. neascultător.

seslemek v.t. a asculta. // **•ğan kulagi man seslemek** a fi numai urechi; a asculta cu atenție. **•koy kawal seslegendiy seslemek** a asculta cu urechile ciulite. // **•sesle, kara, sus!** ascultă, privește și taci! **•sízni dikkat man sesliymen** vă ascult cu atenție.

seslememe s. neascultare; neconformare.

seslengen adj. 1. audiat. 2. (d. convorbiri) interceptat.

seslenmek v.i. a fi ascultat; a se face ascultat; a chema; a striga.

seslí I. adj. 1. gălăgios; zgomotos; vocal. 2. fonetic. II. s. (lingv.) vocală. // **•awuzaldí seslí** (lingv.) vocală anterioară. **•awuzartí seslí** (lingv.) vocală posterioară. **•geñiş seslí** (lingv.) vocală deschisă. **•seslí uyumí** (lingv.) armonie vocalică. **•tar seslí** (lingv.) vocală închisă.

seslík s. sonoritate.

seslík-sedalík s. sonoritate.

seslí-sedalí adj. gălăgios; zgomotos.

sesperdesí s. (muz.) ton; tonalitate; intonație; timbru.

ses-seda s. 1. voce; sunet; zgomot; vociferare; sonoritate. 2. veste; știre; informație. // **•ondan ses-seda yok** nu există nicio veste de la el.

sessíz I. adj. mut; necuvântător. II. s. (lingv.) consoană. // **•sessíz kalmak** a rămâne fără voce; a rămâne tăcut; a amuți. // **•ğımşak/mayışkak sessíz** (lingv.) consoană moale. **•ótken sessíz** (lingv.) consoană sonoră. **•ótmegen sessíz** (lingv.) consoană surdă. **•sert/kattí sessíz** (lingv.) consoană dură. **•sessíz film** film mut. **•sessíz uyumí** (lingv.) armonie consonantică.

sessízkalma adj. amuțire.

sessízlik s. liniște; tăcere.

sessíz-sedasíz adv. în liniște deplină; în tăcere; fără zgomot.

sessíz-soliksíz adv. în liniște deplină; în tăcere; fără zgomot. // **•sessíz-soliksíz keldiler** au venit în liniște deplină.

ses-solík s. vocea și răsuflarea. // **•sesí-solígí kesilmek** a i se tăia suflarea și vocea; a-i pieri graiul.

sessí adj. fonetic.

sessígargan adj. sonor; care produce sunete.

sessígarmadan adv. pe tăcute; tacit.

sessígarmagan adj. tăcut; taciturn; liniștit.

sessígarmama s. tăcere.

sessígaruw s. vociferare; proferare; sonoritate.

sestabar s. (fiz.) detector de sunete.

sestílím s. (lingv.) silabă. // **•aşík sestílímí** (lingv.) silabă deschisă. **•kapalı sestílímí** (lingv.) silabă

închisă.

sestílímlemek v.t. a silabisi.

sestílímleengen adj. silabisit.

sestílímleemek v.i. a se silabisi.

sestílímlew s. silabisire.

sestílímli adj. (lingv.) silabic.

sestutkan s. (fiz.) detector de sunete.

sestúşmesí s. (lingv.) sincopă.

sesyazgan s. aparat de înregistrare; magnetofon.

sesyazma s. (d. sunet) înregistrare; imprimare.

seşenbe s. (cron., prsn.) marți.

sesbatiruw s. (tehn., d. zgomote) amortizare.

sesbuwuw s. (tehn., d. zgomote) amortizare.

seskayítlaw s. (d. sunet) înregistrare; imprimare.

seskisuw s. (tehn., d. zgomote) amortizare.

sesyazuw s. (d. sunet) înregistrare; imprimare.

set s. 1. dig; stăvilar. 2. (constr.) terasă; terasare. 3. (sport) set. 4. (fig.) obstacol; piedică.

setelğem s. (med.) pneumonie.

setelğemli s. (med.) bolnav de pneumonie.

setire s. învelitoare; husă.

set-í kitay iz. prsn. zid chinezesc.

setkurulgan adj. îndiguit.

setkuruw s. îndiguire.

setlí adj. 1. (constr.) terasat. 2. îndiguit.

settóşelgen adj. (constr.) terasat.

settóşemesí s. (constr.) terasare.

sevinç s. bucurie; satisfacție; mulțumire.

sevinçli adj. bucuros; satisfăcut; mulțumit.

seviye s. 1. nivel; grad; cotă (și fig.). 2. nivel; standard; uniformitate. // **•bír seviyede** la același nivel. **•deñíz seviyesí** nivelul mării. **•yaşama seviyesí** nivel de trai; standard de viață.

seviyeleşken adj. nivelat; standardizat; uniformizat.

seviyeleşme s. nivelare; standardizare; uniformizare.

seviyeleşmegen adj. nestandardizat; neuniform.

seviyeleşmek v.i. a se nivela; a se standardiza; a se uniformiza.

seviyeleştmek v.t. a nivela; a standardiza; a uniformiza.

seviyelí adj. nivelat; gradat; standardizat; uniform.

seviyelík s. uniformă. // **•mektep seviyelígí** uniformă școlară.

seviyesitúşken adj. declarat.

seviyesíz adj. 1. denivelat; degradat. 2. nestandardizat; neuniform.

seviyesizleşken adj. denivelat; degradat.

seviyesizleşme s. denivelare; degradare.

seviyesizleşmek v.i. a se denivela; a se degrada.

seviyesizleştmek v.t. a denivela; a degrada.

seviyesizleştirúwğí adj. degradant.

seviyesizlik s. denivelare; degradare.

seviyetúşurmesí s. declarare.

sevk s. trimiterie; expediere.

sevkli adj. expediat; trimis.

sevkulğeyş s. (mil.) strategie.

sevkulğeyşçi s. strateg.

sevkulğeyşli adj. strategic.

sevkulğeyşuzmani s. strateg.

sewap s. (relig.) binefacere; faptă bună.

sewaplí adj. 1. filantropic; caritabil. 2. înlesnit; favorizat.

sewapşuygen s. filantrop; binefăcător.

sewapşuyúw s. filantropie; binefacere.

sewapşúnas s. filantrop; binefăcător.

sewapşúnaslık s. filantropie; binefacere.

sewda s. 1. dragoste; amor. 2. pasiune; înclinație. // **•sewda şekmek** a se topi de dragoste pentru cineva; a iubi pe cineva cu patimă; a fi îndrăgostit lulea. // **•sewda filmí** film de dragoste. **•sewda ilaní** declarație de dragoste.

sewda, gúl-yúzlí- s. (orn.) amoret cu fața de culoarea piersicii (lat., *Agapornis roseicollis*).

sewda, kizil-yúzlí- s. (orn.) amoret cu fața roșie (lat., *Agapornis pullarius*).

sewda, sarí-yakalı- s. (orn.) papagalul Agapornis; amoret (lat., *Agapornis personata*).

sewdakuşí, gúl-yúzlí- s. (orn.) amoret cu fața de culoarea piersicii (lat., *Agapornis roseicollis*).

sewdakuşí, kizil-yúzlí- s. (orn.) amoret cu fața roșie (lat., *Agapornis pullarius*).

sewdakuşí, sarí-yakalı- s. (orn.) papagalul Agapornis; amoret (lat., *Agapornis personata*).

sewdalangan adj. îndrăgostit; amoretat.

sewdalanmak v.i. a se îndrăgosti; a se amorea.

sewdalanuw s. îndrăgostire; amorezare.

sewdalı adj. îndrăgostit; amoretat.

sewdam interj. iubirea mea!

sewdaname s. scrisoare de dragoste.

sewdek s. (bot.) laptele-cucului (lat., *Euphorbia helioscopia*).

sewet s. (bot.) salcie; răchită; lozie; mlajă (lat., *Salix viminalis*).

sewet, ak- s. (bot.) salcie-albă (lat., *Salix alba*).

sewet, boz- s. (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).

sewet, gilar- s. (bot.) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).

sewet, kizil- s. (bot.) răchită-roșie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).

sewet, sarí- s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).

sewet-ğelbeşí s. (orn.) pitulice fluierătoare (lat., *Phylloscopus trochilus*).

sewetí, eşkı- s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).

sewetlík s. răchitiș.

sewet-meşkesí s. (bot.) vâcălie-de-salcie (lat., *Trametes suaveolens*).

sewet-saríkaşí s. (orn.) pitulice fluierătoare (lat., *Phylloscopus trochilus*).

sewettii adj. mlădios; suplu; zvelt; ca salcia. // **•sewettii mayışmak** a se mlădia.

Seyf s. (antrop. m., arab.) "Sabie".

Seyfeddin/Seyfettin s. (antrop. m., arab.) "Sabia credinței".

Seyfiy s. (antrop. m., arab.) "Cel cu sabie".

Seyfulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Sabia lui Allah" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Seyide s. (antrop. f., arab.) "Stăpânitoare".

seyism I. *adj.* seismic; seismologic. **II.** *s.* seism.
seyismbîlîmğîsî *s.* seismolog.
seyismbîlîmî **I.** *adj.* seismic; seismologic. **II.** *s.* seismologie.
seyismbîlîmî *adj.* seismic; seismologic.
seyismik *adj.* seismic; seismologic.
seyismî *adj.* seismic; seismologic.
seyismograf *s.* seismograf.
seyismografiya *s.* seismografie.
seyismometre *s.* seismometru.
seyit *s.* stâpân; stâpânitor; suveran.
Seyit *s.* (antrop. *m., arab.*) "Stâpânitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
sezdah *num. (prsn.)* treisprezece.
sezgî *s.* intuiție.
sezgîlî *adj.* intuitiv.
sezî *s.* simț; simțire; sentiment.
sezîlealğan *adj.* perceptibil.
sezîlealmaz *adj.* imperceptibil.
sezîletan *adj.* perceptibil.
sezîlgen *adj.* intuit; perceput; simțit.
sezîlîr *adj.* perceptibil.
sezîlmeden *adv.* neobservat; pe neobservate; tiptil; fără a fi sesizat; fără a fi perceput.
sezîlmeden *adj.* neobservat; nesensizat; neperceput.
sezîlmek *v.i.* **1.** a fi intuit. **2.** a fi simțit; a fi perceput.
sezîlmez *adj.* imperceptibil.
sezîlmiyalîr *adj.* imperceptibil.
sezîlmiytan *adj.* imperceptibil.
sezîm *s.* sentiment; simțământ; simțire.
sezme I. *adj.* senzorial. **II.** *s.* observare; sesizare; percepere; simțire.
sezmek *v.t.* a simți; a percepe.
sezmetîşî *adj.* extrasenzorial.
sezon *s.* sezon; stagiune; anotimp. // **•fotbal sezonî** (sport) sezonul fotbalistic. **•tiyatroy sezonî** stagiune teatrală.
sezonlîk *adj.* sezonier.
sezûw **I.** *adj.* senzorial. **II.** *s.* percepere; simțire.
sezûwğî **s. 1.** (*d. oameni*) observator. **2.** senzor.
sfinks *s.* sfinx.
siçiliyelî *s., adj.* sicilian.
siderurğiya I. *adj.* siderurgic. **II.** *s.* siderurgie.
siderurğiyalîk *adj.* siderurgic.
sifilis *s. (med.)* sifilis.
sifilisî *adj. (med.)* sifilitic.
sifon *s. (tehn.)* sifon.
sigara *s.* țigară. // **•bîr kutuk sigara** un pachet de țigări. **•filtrelî sigara** țigară cu filtru. **•filtresîz sigara** ce fel de țigări străine vindeți?; **•ğîmşak sigara** țigări slabe. **•nanelî sigara** țigări mentolate. **•sert sigara** țigări tari. **•sigara başî** muc de țigară. **•sigara kâdâtî** hârtie de țigară. **•sigara kastasî** dependent de țigări. **•sigara tabagî** scrumieră. **•uşağakta sigara işilmez** la decolare nu se fumează. **•yaprak sigarasî** țigară de foi; trabuc.
sigaraışken *s.* fumător.
sigaraışmegan *adj.* nefumător.
sigorta **s. 1.** (*fin.*) asigurare. **2.** garanță; garanție. // **•sigorta etmek** a asigura.
sigortağî *s.* agent de asigurare; asigurator.
sigortalamak *v.t. (fin.)* a asigura.
sigortalî *adj. (fin.)* asigurat.

siğil **s. 1.** registru. **2.** matricolă. // **•siğilge geşirmek/kaydetmek** a înregistra; a înscrie. **•siğilîn sîlmek** a radia; a exmatricula. // **•adliy siğil** (*jur.*) cazier. **•siğil kalemi** registratură.
siğilgegeşîrîlgen *adj.* înmatriculat; înregistrat; înscris.
siğilgegeşîrûw *s.* înmatriculare; înregistrare; înscriere.
siğillî *adj.* înregistrat; înscris.
siğilsîz *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
sihir *s.* farmec; vrajă.
sihirğî *s.* vrăjitor.
sihirğîlîk *s.* vrăjitorie.
sikke I. *adj.* monetar. **II.** *s.* monedă.
sikkekana *s.* monetărie.
sikkekesken *adj.* monetar; lucrător în monetărie.
sikkekesme *s.* fabricare de monede.
silak *s.* armă. // **•silak astîna almak** a lua sub armă; a înrola. **•silak atmak** a trage cu arma. **•zewzek/sawut/yarak/silak taşımak** a purta armă; a fi înarmat. // **•nuklear silak** (*mil.*) armă nucleară. **•silak sesî** împuşcătură.
silakkana *s. (mil.)* depozit de muniții.
silaklandirmek *v.t.* a înarma.
silaklangan *adj.* înarmat.
silaklanma *s.* înarmare.
silaklanmak *v.i.* a se înarma. // **•ğañidan silaklanmak** a se reînarma.
silaklanuw *s.* înarmare.
silaklî *adj.* armat; înarmat. // **•silaklî isıyan** insurecție.
silaknîbirakkan *adj.* dezarmat.
silaknîbirakma *s.* dezarmare.
silaksîz *adj.* neînarmat.
silaksîzlandîrîlgen *adj.* dezarmat.
silaksîzlandîrmak *v.t.* a dezarma.
silaksîzlangan *s.* dezarmat.
silaksîzlanma *s.* dezarmare.
silaksîzlanmak *v.i.* a se dezarma.
silaksîzlaşkan *adj.* dezarmat.
silaksîzlaşma *s.* dezarmare.
silaksîzlaşmak *v.i.* a se dezarma.
silaksîzlaştırmak *v.t.* a dezarma.
silaksîzlîk *s.* neînarmare.
silaksîzlanuw *s.* dezarmare.
silaksîzlaşuw *s.* dezarmare.
silaktaş *s.* tovarăş de armă.
silaktaşgan s. 1. bandit; gangster. **2.** slugă; lacheu.
silewsûn *s. (zool.)* râs; linx (*lat., Lynx lynx*).
siliçiyum *s.* siliciu.
silikat *s. (chim.)* silicat.
silk *s.* categorie; strat; film; peliculă.
silklî *adj.* în straturi; stratiform; stratificat.
silk-silk *adj.* în straturi; stratiform; stratificat.
siloz *s.* siloz.
silozlama *s.* însilozare.
silozlamak *v.t.* a însiloză.
silozlangan *adj.* însilozat.
silozlanmak *v.i.* a se însiloză.
silozlaw *s.* însilozare.
siluweta *s.* siluetă.
sima s. 1. față; fizionomie; înfățișare. **2.** figură; ins; cineva.
simbol *s.* simbol.
simbolism *s.* simbolism.
simbolist *s.* simbolist.
simbollî *adj.* simbolic; simbolizat.
simetrik *adj.* simetric.
simetriya *s.* simetrie.
simetriyalî *adj.* simetric.
simetriyasîz *adj.* asimetric.

simetriyasîzlîk *s.* asimetrie.
simfonik *adj. (muz.)* simfonic.
simfoniya *s. (muz.)* simfonie.
simpatik *adj.* simpatîc; plăcut.
simpatiya *s.* simpatie.
simpatiyalî *s.* simpatizat; simpatizant; susținător.
simpoziyon *s.* simpozion.
simptom *s.* simptom.
simptomatik *adj.* simptomatic.
simptomlî *adj.* simptomatic.
sim-siyah *adj.* negru intens.
sin *s.* mormânt.
sinagoga *s.* sinagogă.
Sinan *s. (antrop. *m., arab.*)* "Vârful de lance".
sinameke *s. (bot.)* siminichie (*lat., Cassia angustifolia*; *Senna officinalis*).
sinamekesî, sîzanak- *s. (bot.)* bășicoasă (*lat., Colutea arborescens*).
Sinay-kuralayî *s. (om.)* mugurar de Sinai (*lat., Carpodacus synoicus*).
sindikar I. *adj.* sindical. **II.** *s.* sindicat. // **•sindikar örgütî** organizație de sindicat. **•sindikar uzasî** sindicalist.
sindikarlık *adj.* sindical.
sindikarşı I. *adj.* sindical. **II.** *s.* sindicalist.
sindikarşılık *s.* sindicalism.
Singapur *s. (topon.)* Singapore.
singapurlî *s., adj.* singaporez.
sinkronik *adj.* sincronîc; simultan; concomitent.
sinkronizm *s.* sincronism; simultaneitate; concomitență.
sinkronlîk *s.* sincronism; simultaneitate; concomitență.
sinlîk *s.* cimitir.
sinsiy *adj. (d. oameni)* prefăcut; ascuns.
sinsiyîlîk *s.* prefăcătorie; perfidie.
sintaksa *s. (gram.)* sintaxă.
sintaksalîk *adj. (gram.)* sintactic.
sintaktik *adj. (gram.)* sintactic.
sintetik *adj.* sintetic.
sinteza *s.* sinteză.
sintezalî *adj.* sintetic.
sinus *s. (mat.)* sinus.
sinuzita *s. (med.)* sinuzită.
siper *s. (mil.)* părăz; scut.
siraj **s. 1.** torță; fâclie. **2.** lampă; felinar.
Siraj *s. (antrop. *m., arab.*)* "Torța luminoasă" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
sirayet *s.* molipsire; contaminare. // **•sirayet bolmak** a se contamina; a se molipsi. **•sirayet etmek** a contamina; a molipsi.
sirayetlî *adj.* contaminat.
sirayetşî *adj. (med.)* molipsitor; contagios; transmisibil.
sirop *s.* sirop (*și med.*). // **•kuwat siropî** sirop tonic.
siroplî *adj.* siropos.
sistem *s.* sistem. // **•banka sistemî** sistem bancar. **•küneş sistemî** sistem solar. **•metre sistemî** sistem metric. **•sînîr sistemî** (*anat.*) sistem nervos. **•sûyek sistemî** (*anat.*) sistemul oșos. **•ûyretîm sistemî** sistemul de învățământ. **•yazî sistemî** sistem grafic.
sistematik *adj.* sistematic.
sistemleşmegan *adj.* nesistemizat.
sistemleşmek *v.i.* a se sistematiza.

sistemleşmeme s. nesistemlizare.
sistemleştirilgen *adj.* sistematizat.
sistemleştirilmek *v.i.* a se sistematiza.
sistemleşirme s. sistematizare.
sistemleştirilmek *v.t.* a sistematiza.
sistemli *adj.* sistematic; sistematizat.
sistemsiz *adj.* nesistemlizat.
sistemsizlik s. nesistemlizare.
sitem s. 1. nedreptate; injustiție; inechitate. 2. reproș; reproșare.
sitte *num.* (arab.) șase.
sitte-așar *num.* (arab.) șaisprezece.
sittin *num.* (arab.) șaizeci.
siy I. *num.* (prsn.) treizeci. II. s. (muz.) si.
siyah *adj.* negru; de culoare neagră.
siyahat s. călătorie; voiaj. // **•tayyare men siyahat etmek** a călători cu avionul. // **•deñiz siyahatı** croazieră. **•kayday siyahat ettiñiz?** cum ați călătorit?; **•siyahat arkadaşı** tovarăș de călătorie. **•siyahat goli** rută; itinerar. **•uzun siyahatlar** călătorii lungi.
siyahatname s. jurnal de călătorie.
siyahiy *adj.* negricios.
siyahlangan *adj.* înnegrit.
siyahlanma s. înnegrir.
siyahlanmak *v.i.* a se înnegri.
siyahlatmak *v.t.* a înnegri.
siyam s., *adj.* siamez; din Siam.
siyamez s., *adj.* siamez; din Siam.
siyamğa I. *adv.* în limba siameză. II. s. (limba) siameză.
siyamli s., *adj.* siamez; din Siam.
siyasa s. politică; diplomație. // **•iş siyasa** (pol.) politică internă. **•tiş siyasa** (pol.) politică externă.
siyasal *adj.* politic; diplomatic.
siyaset s. politică; diplomație. // **•korkizdirma/güwensallatma siyaseti** politică de intimidare. **•siyaset buhranı** criză politică. **•siyaset şewreleri** cercuri politice.
siyasetşi s. politician; diplomat. // **•siyasetşi masuniyeti** imunitate diplomatică.
siyasetşilik s. politică; diplomație.
siyasiy *adj.* politic; diplomatic. // **•siyasiy evrak** document politic. **•siyasiy faaliyet/teşebbüs** (pol.) demers diplomatic. **•siyasiy ğeryüzibilimi** geografie politică. **•siyasiy hakklar** drepturi politice. **•siyasiy iktisat** economie politică. **•siyasiy ilişkiler** (pol.) relații diplomatice. **•siyasiy münasebetlerniñ iyadesi** (pol.) restabilirea relațiilor diplomatice. **•siyasiy partit** (pol.) partid politic. **•siyasiy paşaport** pașaport diplomatic. **•siyasiy tokinilmazlik** imunitate diplomatică. **•siyasiy wazife/heyet** legatie; misiune diplomatică. **•siyasiy zaruriyet** (pol.) criză politică.
siyasiybilimi s. științe politice.
siyasiyilimler s., *pl.* științe politice. // **•siyasiyilimler doktori** doctor în științe politice.
siyasiyleşken *adj.* politizat.
siyasiyleşmek *v.i.* a se politiza; a fi politizat.
siyasiyleştirme s. politizare.
siyasiyleştirmek *v.t.* a politiza.
siyahlanuw s. înnegrir.
siyirmek *v.t.* a determina să urineze.
siyek s. (anat.) uretră.

siyenek s. (iht.) hering; scrumbie-de-Atlantic (*lat.*, *Clupea harengus*).
siyenek, ufak- s. (iht.) sardeluță; șprot (*lat.*, *Sprattus sprattus phalericus*).
Siyyera-Liyon s. (topon.) Sierra Leone.
siyir s. 1. mers; desfășurare. 2. vizionare; contempla. 3. spectacol. // **•siyirge ketmek** a pleca la plimbare. **•siyirine ketmek** a încânta; a ferma; a vrăji. // **•siyirime ketti** m-a fermecat.
siyiretken s. spectator; privitor.
siyiretmek *v.t.* a privi; a contempla; a viziona.
siyiretúw s. contempla; contemplație; vizionare.
siyirgeketken *adj.* încântător.
siyirgeketúw s. încântare.
siyirgi s. spectator; privitor.
siyir-i sefer iz.prsn. trafic; circulație.
siyirineketken *adj.* încântat; vrăjit.
siyirineketúw s. încântare; vrajă; admirație.
siyme s. (pop.) urinare.
siymek *v.i.* (pop.) a urina.
siymen s. 1. paznic (*al căinilor de vândătoare*). 2. gardian; străjer; strajă.
siyonism s. sionism.
siyonist s., *adj.* sionist.
siyran s. călătorie; voiaj.
siyrek *adj.* rar.
siyrekleşken *adj.* rărit.
siyrekleşmek *v.i.* a se rări; a deveni rar.
siyrekleşirmek *v.t.* a rări.
siyrekleşúw s. rărire.
siyreklik s. raritate.
siyrek-siyrek *adv.* rar. // **•siyrek-siyrek işe** bea destul de rar.
siyrúsefer s. circulație; trafic.
siyyah s. călător; voiajor.
siyyar *adj.* călător; ambulant; mobil.
siyyare s. (astr.) planetă.
siyyarebilimğisi s. astrolog.
siyyarebilimi I. *adj.* astrologic. II. s. astrologie.
siyyarebilimli *adj.* astrologic.
siyyarelerarası *adj.* interplanetar.
sıbirtki s. mătură.
sıbirtkiği s. măturător.
Sídika s. (antrop. f., arab.) "Cea devotată".
sídik s. (pop.) urină.
sígışmek *v.i.* (vulg.) a se acupla; a se împreuna.
sígışılilingen *adj.* exmatriculat.
sígışılúw s. exmatriculare.
sík s. (anat., vulg.) penis.
síkmek *v.t.* (vulg.) a acupla; a împreuna.
sıldirmek *v.t.* a determina să șteargă; a determina să radieze.
sileğek s. ștergător. // **•ğam sileğekler árúw şalışa** ștergătoarele de parbriz funcționează bine.
sılgeş s. radieră; gumă.
sılgi s. 1. cârpă de șters; ștergător. 2. burete (*de șters tabla de clasă*). 3. radieră; gumă. // **•yazi sılğısı** radieră.
sılgiş s. (auto.) ștergător de parbriz.
sılguwgi *adj.* 1. cutremurător. 2. (med.) convulsiv.
sılık *adj.* șters (*și fig.*).
sılınge *adj.* radiat; șters. // **•sılınge karataktaday** tablă ștearsă; nimicire totală; ignorarea celor petrecute.
sılınmek *v.i.* a se șterge; a se radia.
sılınmez *adj.* 1. de neșters; indelibil.

2. de neuitat; nepieritor.
sılınmiykalır *adj.* indelibil; nepieritor.
sılkelemek *v.t.* a scutura; a scutura de praf.
sılkelenmek *v.i.* a se scutura; a se scutura de praf.
sılki s. tresărire (*prin somn*).
sılki-ne-sılki-ne *adv.* clătinat.
sılkingen *adj.* scuturat; vibrator; tremurător.
sılkinme s. convulsie; palpiatație; puls. // **•mıy sılkinmesi** (med.) comotie cerebrală.
sılkinmek *v.i.* a se scutura; a se cutremura; a pulsa; a palpa; a se zdruncina. // **•kaalıbı sılkinmek** (med.) a-i palpa inima.
sılkinmeölşer s. seismometru.
sılkinmesizgağısı s. seismograf.
sılkinmesizgası s. seismografie.
sılkininti s. 1. tresărire; palpiatație; scuturare. 2. (med.) spasm; convulsie; contracție. 3. (med.) tic.
sılkinitili *adj.* (med.) spasmodic; convulsiv; cu contracții.
sılkitmek *v.t.* a determina să scuture.
sılkken *adj.* 1. zguduitor. 2. (med.) convulsiv.
sılkme s. scuturare; cutremur; zdruncinare. // **•ğurek tepmesi** (med.) șoc apexian; impuls cardiac.
sılkegekarşı *adj.* antișoc. // **•sılkegekarşı saát** ceas antișoc.
sılkeğimşatkan s. (tehn.) amortizor.
sılkmek *v.t.* a scutura; a zdruncina. // **•kanat sılkmek** a bate din aripi. **•omız sılkmek** a ridica din umeri; a strânge din umeri. **•toz sılkmek** a scutura praful. // **•top şebekelerini sılkti** balonul a scuturat plasa.
sılkuw s. fior; cutremur.
sılkuwgi *adj.* înfiorător; cutremurător.
sılmek *v.t.* a șterge; a radia. // **•ğer üstünden sılmek** a rade de pe fața pământului. **•murunun sılmek** a-și șterge nasul. **•sıgilin/kayitin sılmek** a radia; a exmatricula.
sılsile s. 1. lanț; șir. 2. lanț; șirag. 3. înlănțuire. // **•artkan sılsile** (mat.) progresie crescătoare. **•dak sılsilesi** lanț de munți. **•tokirawun sılsilesi** șir de cocori.
sılsilebaylagan *adj.* înșirat.
sılsilebaylatma s. înșirare.
sılsilebilimi s. genealogie.
sılsilebilimli *adj.* genealogic.
sılsileli *adj.* înlănțuit; permanent; continuu; neîntrerupt.
sılsilelik s. înlănțuire; permanentă; continuitate; legătură neîntreruptă.
sılsilename s. genealogie.
sılsilenamelı *adj.* genealogic.
sılsilebaylatuw s. înșirare.
sılúw s. ștergere; radieră.
sılúwli *adj.* șters.
sımge s. simbol.
sımgegi s. simbolist.
sımgeğilik s. simbolism.
sımgeleme s. simbolizare.
sımgelemek *v.t.* a simboliza.
sımgelegen *adj.* simbolizat.
sımgelegenmek *v.i.* a fi simbolizat.
sımgeli *adj.* simbolic; simbolizat.
sımgirmek *v.i.* a sufla nasul.
símik s. 1. (anat.) mucoasă. 2. (biol.) secreție mucoasă; muc; mucus; mucozitate.
símikli *adj.* mucos.
símiklibögök s. (zool.) melc (*lat.*,

Helicidae sp.).
sındırılgen *adj.* digerat; asimilat; mistuit.
sındırılmek *v.i.* (fiziol.) a fi digerat; a fi asimilat; a fi mistuit.
sındırım *s.* digestie; asimilare; mistuire.
sındırımli *adj.* digerabil.
sındırımsız *adj.* nedigerabil.
sındırmek *v.t.* (fiziol.) a digera; a asimila; a mistui.
sındırúw *s.* digerare; digestie; asimilare; mistuire.
singen *adj.* impregnat; infiltrat.
singil *s.* impregnat; infiltrat.
singil-balaban *s. (iht.)* chefal-singhil (lat., *Mugil auratus*).
síní *s.* tipsie; tavă; platou.
sínir *s.* nerv (și fig.). // **•kóz sínirí** (anat.) nerv optic. **•sínir arginligi** (med.) neurastenie. **•sínir awuruwí** (med.) nevralgie. **•sínir kastaligi** (med.) nevroză. **•sínir kastalıkları** (med.) boli nervoase. **•sínir sistemí** (anat.) sistem nervos.
sínirbílimgısı *s. (med.)* neurolog.
sínirbílímí *I. adj. (med.)* neurologic. *II. s. (med.)* neurologie.
sínirbílímli *adj. (med.)* neurologic.
sínirlendirgen *adj.* enervant.
sínirlendirmek *v.t.* a enerva.
sínirlengen *adj.* enervat.
sínirlenme *s.* enervare.
sínirlenmek *v.i.* a se enerva.
sínirlí *adj.* nervos.
sínirlılık *s.* nervozitate.
sínirtokısı *s. (anat.)* țesut nervos.
sınme *s.* impregnare; infiltrație.
sınmek *v.i.* a impregna; a se infiltra în...;
sıparış *s. 1.* lucru de comandă. *2.* comandă; comandare; notă de comandă. // **•sıparış etmek** a comanda; a da în lucru.
sıparışçı *s.* client.
sıparışçılar *s., pl.* clienții; clientelă.
sıparışlı *adj.* comandat.
sıptí *I. adv.* pentru prima dată; pentru prima oară. *II. num., adj.* întâi; prim. *III. s. (com.)* saftea. // **•bılmem, sıptí uşkanım** nu știu, zbor pentru prima dată. **•oyınnın sıptí temsilí** premiera piesei. **•sıptí defa keldim** am venit pentru prima dată. **•sıptí kaytım** (ist.) epoca primitivă. **•sıptí kaytım tewúkesi** istoria antică. **•sıptí kez** prima dată. **•sıptí mektep** școală primară. **•sıptí şaklar** (ist.) antichitate. **•sıptí temsil** (teatr.) premieră. **•sıptí úyretim** învățământul primar. **•sıptí yardım noktası** post de prim ajutor.
sıptıkaytimli *adj.* primitiv.
sıptıkaytimlik *s.* primitivism.
sıptilemek *v.t.* a face safteaua.
sıptılık *s.* pentru prima dată.
sırke *s.* oțet.
sırke-gúlí *s. (bot.)* răsură; ruxandră (lat., *Rosa gallica*).
sırke-karşığı *s. (ent.)* musculiță-de-oțet (lat., *Drosophila*).
sırkeleşken *adj.* oțetit.
sırkeleşme *s.* oțetire.
sırkeleşmek *v.i.* a se oțeti.
sırkelí *adj.* oțetit; cu oțet.
sırkesuw *s.* oțet.
sırke-şibini *s. (ent.)* musculiță-de-oțet (lat., *Drosophila*).
siyıl *s. (med.)* neg.

siyillí *adj.* cu negi; negos.
sız *pron.* voi; dumneavoastră. // **•banaa sızni karadılar** v-au căutat adineauri. **•bız ya sız** noi sau voi. **•sız men bır oyda tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•sız men bır pikirdemen** sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•sız ne sanetesiniz?** dumneavoastră ce credeți?;
sız-bız *adv.* împreună noi și cu voi; noi laolaltă.
sızde *pron.* la voi; la dumneavoastră. // **•şundí newbet sizde** acum este rândul vostru.
sızden *pron.* de la/dinspre voi; de la/dinspre dumneavoastră. // **•sızden ewel keldik** am venit înaintea voastră.
sızdiy *pron.* ca voi; ca dumneavoastră.
sızge *pron.* spre voi; vouă; spre dumneavoastră; dumneavoastră. // **•ğerimni sizge beriým** vă ofer locul meu. **•o yerí sizge kelmez** acolo nu e pentru dumneavoastră. **•sizge bırşiy vaat et-almam** nu vă pot promite nimic. **•sizge borışlı kaldım** vă rămân dator. **•sizge inanaman** vă cred. **•sizge minnettarman** vă sunt recunoscător. **•sizge nasihatım** sfatul meu pentru dumneavoastră. **•sizge ne paydam tıyer?** cu ce vă pot fi de folos?; **•sizge şektireğek bolmadım** n-am vrut să vă supăr. **•sizge soñ derege medinmen** vă sunt profund îndatorat. **•sizge sóz bere almam** nu vă pot promite.
sızıñ *adj.* vostru; voastră; voștri; voastre; dumneavoastră. // **•sızıñ de kórmeñiz lázım** trebuie să vedeți și dumneavoastră.
sızıñkí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sızıñkiler *pron.* ai voștri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sızıñkısı *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sızler *pron.* dumneavoastră. // **•sızler tren men keteğesiniz mi?** dumneavoastră plecați cu trenul?; **•ziyaret sirası sizlerde** e rândul dumneavoastră să-mi faceți o vizită.
sızlerde *pron.* la dumneavoastră.
sızlerden *pron.* de la/dinspre dumneavoastră.
sızlerdiy *pron.* ca dumneavoastră.
sızlerge *pron.* spre dumneavoastră.
sızlerní *pron.* pe dumneavoastră.
sızlerniñ *adj.* dumneavoastră.
sızlerniñkí *pron.* al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sızlerniñkiler *pron.* ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sızlerniñkısı *pron.* al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sızlı-bızlı *adv.* împreună noi și cu voi; noi laolaltă.
sızni *pron.* pe voi; pe dumneavoastră. // **•men sızni geşiriým** să vă arăt eu drumul. **•sızni bek árúw aňlayman** vă înțeleg foarte bine. **•sızni dikkat man sesliymen** vă ascult cu atenție. **•sızni gene bekliymiz** vă așteptăm din nou. **•sızni kúnler men bekledik** v-am așteptat zile de-a rândul. **•sızni raatsız ettiım** v-am deranjat. **•sızni tagiz etmek istemedim**

n-am vrut să vă deranjez. **•sızni takip et-almayman** nu pot să vă urmăresc.
sızniñ *adj.* vostru; voastră; voștri; voastre; dumneavoastră. // **•bo konıda sızniñ kórişniñ** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. **•sızniñ yeriniñ başka bólmede** locul dumneavoastră este în alt compartiment.
sızniñkí *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sızniñkiler *pron.* ai voștri; ale voastre; ai dumneavoastră; ale dumneavoastră.
sızniñkısı *pron.* al vostru; a voastră; al dumneavoastră; a dumneavoastră.
sıbizgi *s.* fluier; sirenă.
sıçakay *s.* ghindă.
sıdırgak *s.* copită despicată; copită deformată.
sıdırık *s.* julitură; zgârietură.
sıdırılgen *adj.* dezgolit; julit; zdrelit.
sıdırılmak *v.i. 1.* a fi zgâriat; a fi julit; a fi zdrelit. *2.* a fi dezvelit; a fi dezgolit; a fi jupuit.
sıdırma *s.* zdrelire; julire.
sıdırmak *v.t. 1.* a zgâria; a julii; a zdreli. *2.* a dezveli; a dezgoli; a jupui. // **•mañlayterisin sıdırmak** a-l scalpa.
sıdırıw *s.* zdrelire; julire.
sıfat *s. 1.* calitate. *2.* însușire; caracteristică. *3. (gram.)* adjectiv. // **•adetiy sıfat** (gram.) numeral. **•belletmez sıfat** (gram.) adjectiv nehotărât. **•işaret sıfatı** (gram.) adjectiv demonstrativ. **•sayı sıfatı** (gram.) adjectiv determinativ. **•sıfat fil/figel** (gram.) participiu. **•soraw sıfatı** (gram.) adjectiv interogativ. **•yakşılık/nitelik sıfatı** (gram.) adjectiv calitativ.
sıfir *s., num.* zero.
sıga-sıga *adv.* strâns.
sıgaş *s. 1. (tehn.)* cârlig. *2. (tehn.)* cuplaj; ambreiaj.
sıgilgan *adj. 1.* timid; rușinos. *2.* plictisit. *3.* restrâns; restricționat; micșorat; redus. *4.* strâns; încăleștat; contractat. *5.* apăsător; presat; stors; comprimat.
sıgilganhawalı *adj.* pneumatic.
sıgilma *s. 1.* plictiseală. *2.* rușine; timiditate; pudoare; trac.
sıgilmak *v.i. 1.* a se rușina; a se intimida. *2.* a se plictisi. *3.* a se restrânge; a se restricționa; a se micșora; a se reduce. *4.* a se strânge; a se încăleșta; a se contracta. *5.* a fi apăsător; a se presa; a fi stors; a se comprima. // **•ğani/işi sigilmak** a-i fi cuiva urât; a se plictisi.
sıgiluw *s. 1.* plictiseală. *2.* rușine; timiditate; pudoare; trac.
sıginak *s.* adăpost; refugiu.
sıginti *s. 1.* necaz; neplăcere. *2.* strâmtoare; strâmtorare; încurcătură; ananghie; criză. *3.* suferință; chin; criză. // **•sigintida tabilmak** a fi la strâmtoare; a avea necaz. // **•zemane sigintisi** criză de timp.
sigintidabilgan *adj.* aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.
sigintigaogiragan *adj.* aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.
sigintigaogiraw *s.* impas; strâmtorare; încurcare; jenare; stingherire.
sigintili *adj. 1.* jenant; supărător. *2.* jenat; stingherit; chinuit; necăjit. *3.* în criză; de criză; critic.

sigirga s. (orn.) grangur; gangur (lat., *Oriolus oriolus*).
sigirga, kara- s. (orn.) babolinc (lat., *Dolichonyx oryzivorus*).
sigirgasi, Afrika-altin- s. (orn.) grangur african auriu (lat., *Oriolus auratus*).
sigirgasi, Amerika- s. (orn.) grangur american (lat., *Icterus galbula*).
sigirgasi, kara-bawurli- s. (orn.) grangur cu gușă neagră (lat., *Icterus wagleri*).
sigirgasi, kara-eñseli-Kitay- s. (orn.) grangur chinezesc cu ceafă neagră (lat., *Oriolus chinensis*).
sigişkan adj. (fig.) constrâns; presat.
sigişma s. constrângere; presare.
sigişmak v.i. 1. a se strânge; a se îngheșui; a se presa; a se îndesa; a se încleșta. 2. a fi constrâns; a se forța; a se presa; a fi obligat. // **•başı sigişmak** a fi la strâmtoare; a fi în impas.
sigiştirgan adj. coercitiv; presant.
sigiştirilgan adj. 1. strâns; îngheșuit; presat; îndesat; încleștat. 2. constrâns; forțat; presat; obligat.
sigiştirilmak v.i. 1. a fi strâns; a fi îngheșuit; a fi presat; a fi îndesat; a fi încleștat. 2. a fi constrâns; a fi forțat; a fi presat; a fi obligat.
sigiştirma s. (fiz.) forță. // **•sigiştirma birimi** (mil.) unitate de forță.
sigiştirmek v.t. 1. a strânge; a îngheșui; a presa; a îndesa; a încleșta. 2. a constrânge; a forța; a presa; a obliga. // **•kösege sigiştirmek** a strânge pe cineva în colț; a-l încolți.
sigiştiru s. 1. strângere; îngheșuire; presare; îndesare; încleștare. 2. constrângere; forțare; presare; obligare. 3. chinuire; oprimare; asuprire; împilare.
sigişu s. constrângere; presare.
sigit s. (farm.) pastilă; pilulă; tabletă; comprimat.
sigu s. 1. restrângere; restricționare; micșorare; reducere. 2. strângere; încleștare; contractare. 3. apăsare; presare; stoarcere; comprimare. 4. plictisire; săcăire.
siguği adj. 1. plictisitor; săcăitor. 2. (anat.) constrictor. // **•siguği adale** (anat.) mușchi constrictor.
sigak I. adj. cald; călduros; termic; termal (și fig.). II. s. (meteo.) căldură. // **•ayagina sigak suw tókme** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine și sare. // **•bo yeri bek sigak** aici este foarte cald. **•buuwuği sigak** zăduf; toropeală; caniculă; căldură sufocantă. **•ğazniñ kúni sigak bolir** vara este cald. **•kani sigak** amabil; simpatic; sociabil. **•kún-kunge hep sigak bola** de la o zi la alta se face tot mai cald. **•sigak ğeriyen** termocurent; curent termic. **•sigak kanli** surăzător; zâmbitor; amabil; servabil. **•sigak sūt** lapte cald. **•yarin sigak bolağak** mâine va fi cald.
sigakbergen adj. exotermic.
sigakkan(li) adj. 1. (zool.) cu sânge cald. 2. afectuos; servabil; surăzător; zâmbitor.
sigakkanlık s. afecțiune.
sigakkimiya s. termochimie.
sigakkimiyali adj. termochimic.
sigakligidenişmez adj. (fiz.) izoterm.
sigaklık s. 1. căldură (și fig.). 2. (fiz.)

temperatură. // **•ortalık sigakligi** temperatură ambientă.
•sigaklık arttı temperatura a urcat. **•sigaklık deregesi** grad de căldură. **•sigaklıkniñ bir den deñişmesi** (med.) șoc termic; termoplegie. **•zorgaatkan sigaklık** temperatură critică.
sigaklikhaleketi I. adj. (fiz.) termodinamic. II. s. (fiz.) termodinamică.
sigaklikhaleketli adj. (fiz.) termodinamic.
sigakliknizamğisi s. (tehn.) termoregulator; termostat.
sigaklikolşer s. termometru.
sigaklikşaşkan adj. radiant.
sigaklikşaşma s. (fiz.) radiație.
sigaklikşaşu s. (fiz.) radiație.
sigaklikyaratilmasi s. termogeneză.
sigakmknatisli adj. (fiz.) termomagnetice.
sigakmknatislik s. (fiz.) termomagnetism.
sigakózekli adj. termonuclear. // **•sigakózekli patlatma** (mil.) bombă termonucleară.
sigaksuniykamir s. substanță termoplastică; substanță care poate fi plastifiată la căldură.
sigaksuniykamirli adj. termoplastice; care poate fi plastifiată la căldură.
sigaksuwli adj. hidrotermal.
sigaksuwlitedaviy s. (med.) hidroterapie.
sigak-suwuk I. adj. cald și rece; cald sau rece. II. s. căldură și frig; căldură sau frig. // **•sigak-suwuk haleketi** (med.) șoc termic; termoplegie.
sigakşagimli adj. termoelectronic.
sigakşegirdeklı adj. termonuclear. // **•sigakşegirdeklı patlatma** (mil.) bombă termonucleară.
sigaktadeñişmez adj. (fiz.) termostabil; stabil la căldură.
sigaktasabit adj. (fiz.) termostabil; stabil la căldură.
sigaktedaviy s. (med.) termoterapie; vindecare prin căldură.
sigaktutar adj. termoizolator; termoizolant. // **•sigaktutar işe termos**.
sigakyapımşakkamir s. substanță termoplastică; substanță care poate fi plastifiată la căldură.
sigakyapımşakkamirli adj. termoplastice; care poate fi plastifiată la căldură.
sigawul s. (zool.) șobolan; guzgan (lat., *Rattus norvegicus*). // **•sigawul yili** (cron.) anul șobolanului (conform vechiului calendar tătăresc).
sigawul-itı s. (zool.) șoricar.
sigawuli, ğupar- s. (zool.) bizam; ondatra (lat., *Ondatra zibethica*).
sigawuli, suw- s. (zool.) șobolan-de-apă (lat., *Arvicola sapidus*).
sigawuli, tabirga- s. (zool.) bizam; ondatra (lat., *Ondatra zibethica*).
sigawuli, úy- s. (zool.) șobolan-de-casă (lat., *Rattus rattus*).
sigim s. șnur; șiret.
sihhat s. sănătate.
sihhatli adj. sănătos; teafăr (și fig.).
sihihiy adj. igienic; sanitar.
sihihiye s. ocrotire a sănătății.
sik adj. des; frecvent.
siki adj. 1. strâns; comprimat. 2. (fig.) riguros; strict. // **•koli siki bolmak** a avea mână strânsă; a fi

zgârcit; a fi avar. // **•siki ğonetim** (pol.) stare de asediu. **•siki meç** (sport) meci strâns.
sikkullanilgan adj. uzitat.
siklaşkan adj. îndesit.
siklaşma s. îndesire.
siklaşmak v.i. a se îndesi; a deveni mai frecvent. // **•saldirmalar siklaşa** (mil.) atacurile se întesc.
siklaştirmek v.t. a îndesi.
siklaşu s. îndesire.
siklet s. 1. greutate; povară. 2. (sport) categorie. // **•awur siklet** (sport) categoria grea. **•ğengil siklet** (sport) categoria ușoară. **•koraz siklet** (sport) categoria cocoș. **•orta siklet** (sport) categoria mijlocie. **•şibin siklet** (sport) categoria muscă. **•túy siklet** (sport) categoria pană. **•yarığengil siklet** (sport) categoria semiușoară. **•yarımawur siklet** (sport) categoria semigrea. **•yarımorta siklet** (sport) categoria semimijlocie.
siklik s. desime; frecvență.
sikma s. 1. restrângere; restricționare; micșorare; reducere. 2. strângere; încleștare; contractare. 3. apăsare; presare; stoarcere; comprimare. 4. plictisire; săcăire. 5. constrângere; obligare. // **•sikma sirga** clips.
sikmak v.t. 1. a apăsa; a presa; a stoarce; a comprima. 2. (fig.) a plictisi; a săcăi. 3. a strânge; a încleșta; a contracta. 4. a restrânge; a restricționa; a micșora; a reduce. 5. a constrânge; a obliga. // **•ğanin sikkamak** a nu se prăpădi cu firea. **•kır/şamaşir sikkamak** a stoarce rufe. **•kókiregine sikkamak** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrățișa. **•kol sikkamak** a-și da mâna cu cineva; a strânge mâna cuiva. **•kolin kapiga sikkamak** a strânge pe cineva cu ușa. **•tişlerin sikkamak** a strânge din dinți; a răbda. // **•pantobim teran siga** pantoful mă strânge puțin.
sikmaş s. (tehn.) compresor.
sikmaşburumğa s. (tehn.) turbocompresor.
sik-sik adj. foarte des; frecvent; deseori.
siktagan adj. care plânge; care jeleşte.
siktama s. plâns; plânset; plângere; jelire.
siktamak v.i. a plânge; a jeli.
siktaw s. plâns; plânset; plângere; jelire.
siktawuk adj. plângăcios; plângăreț.
silagan adj. respectuos.
silama s. respect; stimă.
silamak v.t. a respecta; a stima.
silangan adj. respectat; stimat.
sılanmak v.i. a fi respectat; a fi stimat.
silaşma s. respect reciproc.
silaşmak v.i. a se respecta reciproc; a se stima reciproc.
silaşu s. respect reciproc.
silaw s. 1. respect; stimă. 2. premiu.
silawberuw s. premieră.
silawli adj. 1. respectat; stimat. 2. premiat.
sildirim s. prăpastie; abis; genune; răpă; hău.
sildirimli s. prăpăstios; abrupt.
siltaw s. amânare; suspendare; tergiversare; târăgănare.
siltawlama s. amânare; suspendare; tergiversare; târăgănare.
siltawlamak v.t. a amâna; a suspenda; a tergiversa; a târăgăna.

siltawlamama s. promptitudine.
siltawlamay adv. prompt.
siltawlangan adj. amânat; suspendat; tergiversat; târăgănat.
siltawlanmak v.i. a se amâna; a fi suspendat; a se tergiversa; a se târăgăna.
siltawlaw s. amânare; suspendare; tergiversare; târăgănare.
sîmarlama s. 1. însârcinare; încredințare. 2. comandare; comandă.
sîmarlamak v.t. 1. a da în lucru; a comanda. 2. a însârcina; a încredința. // **•Allaga sîmarladik!** la revedere!
sîmarlangan adj. 1. însârcinat; încredințat. 2. comandat.
sîmarlanmak v.i. 1. a se însârcina; a se încredința. 2. a se face comanda; a se comanda.
sîmarlaw s. 1. însârcinare; încredințare. 2. comandare; comandă.
sîmarlawgî s. client.
sîmarlawgular s., pl. clientelă.
sîm-sîk adj. foarte des; frecvent; deseori.
sîm-sîkî adj. strâns legat. // **•sîm-sîkî baylamak** a lega fedeleș. // **•sîm-sîkî kapawlî** închis ermetic.
sînalgan adj. 1. testat; examinat; experimentat. 2. văruit; zugrăvit.
sînalmak v.i. 1. a fi testat; a fi examinat; a fi chestionat. 2. a fi văruit; a fi zugrăvit.
sînama s. văuire; zugrăvire.
sînamak v.t. 1. a testa; a examina; a experimenta. 2. a văruia; a zugrăvi.
sînar adj. fragil.
sînaw s. test; examen; experiment; experiență; eseu. // **•sînaw bermek** a da examen. // **•sînzî sînaw** (univ.) examen oral; colocviu.
sînawgî s. 1. examinator; experimentator. 2. eseist.
sînawgûluk s. 1. examinare; experimentare. 2. eseistică.
sînawkap s. eprubetă.
sînawlî adj. testat; examinat; experimentat; experimental.
sînawuygan adj. fragil; casabil.
sînawuyma s. fragilitate.
sînawuyuw s. fragilitate.
sîndîrgan adj. spărgător.
sîndîrilmak v.i. 1. a se ciobi; a fi spart; a fi rupt; a fi frânt. 2. (med.) a fi fracturat. 3. (fiz.) a fi refractat.
sîndîrma s. șopron; cerdac; prispă; pridvor.
sîndîrmak v.t. 1. a ciobi; a sparge; a frânge. 2. (med.) a fractura. 3. (fiz.) a refracta. // **•belîn sîndîrmak** a-și frânge mijlocul. **•șaytanniñ bağagîn sîndîrmak** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru.
sîndîruw s. șopron; cerdac; prispă; pridvor.
sîngan adj. 1. fragil; casabil. 2. (fiz.) refractat. 3. ciobit; spart; frânt; rupt; fracturat.
sîngap s. (zool.) veveriță (lat., *Sciurus vulgaris*).
sînîf s. 1. clasă; categorie; tagmă. 2. (școl.) clasă; sală de clasă. // **•sînîfta bîrakkamak** a lăsa repetent. **•sînîfta kalmak** a rămâne repetent. // **•levazîm sînîfî** (mil.) intendentă. **•sînîfta kalgan úyrenğî** repetent.
sînîflama s. clasificare; categorisire.
sînîflamak v.t. a clasifica; a categorisi.
sînîflangan adj. clasificat; categorisit.

sînîflanmagan adj. neclasificat; necategorisit.
sînîflanmak v.i. a se clasifica; a se categorisi.
sînîflanmaykalgan adj. neclasificat.
sînîflaw s. clasificare; categorisire.
sînîfli adj. clasificat; categorisit.
sînîfsîz adj. neclasificat.
sînîftankenar adj. în afara orelor de clasă; extrașcolar.
sînîftîşî adj. în afara orelor de clasă; extrașcolar.
sînik adj. 1. frânt; spart. 2. (med.) fracturat.
sînîr s. 1. graniță; frontieră. 2. limită.
sînîrdaş adj. limitrof; vecin.
sînîrdaşlık s. vecinătate (a unor state).
sînîrlama s. delimitare; mărginire; limitare.
sînîrlamak v.t. 1. a limita; a delimita; a demarca. 2. a determina; a stabili.
sînîrlangan adj. 1. limitat; delimitat; demarcat. 2. determinat; stabilit.
sînîrlanmak v.i. a se limita.
sînîrlartîşî adj. extrateritorial.
sînîrlawgî adj. limitator; limitativ.
sînîrlaw s. delimitare; mărginire; limitare.
sînîrlî adj. 1. limitat; delimitat; demarcat. 2. determinat; stabilit.
sînîrsîz adj. 1. nelimitat; nedelimitat. 2. nedeterminat; nestabil.
sînma s. 1. (fiz.) difracție; refractare. 2. (med.) fracturare. 3. ciobire; spargere; rupere; frângere.
sînmak v.i. 1. a se ciobi; a se sparge; a se rupe; a se frânge. 2. (med.) a se fractura. 3. (fiz.) a se refracta. // **•kolî-kanatî sînmak** a i se tăia aripile; a-și pierde curajul.
sînuw s. 1. (fiz.) difracție; refractare. 2. (med.) fracturare. 3. ciobire; spargere; rupere; frângere.
sîpa s. (zool.) pui de măgar; măgaruș.
sîpîra s. 1. masă (mobilă). 2. masă; mâncare; bucate. // **•sîpîra gîymak** a strânge masa. **•sîpîra salmak** a pune masa. **•sîpîraga otîrmak** a sta la masă. // **•alşak sîpîra/masa** măsura. **•balaban sîpîra** ospăț; banchet. **•sîpîra arkadaşî** comesean. **•sîpîra örtîsî** față de masă. **•sîpîra saytîn** la fiecare masă. **•sîpîra takîmî** serviciu de masă; tacâm. **•totlanmaz sîpîra takîmî** tacâmuri inoxidabile.
sîpîrağî s. chelner; ospătar.
sîpîrasalgan s. chelner; ospătar.
sîpîrga s. mătură. // **•miydan sîpîrgasî** mătură de curte; târn. **•şagilganlî sîpîrga** aspirator electric.
sîpîrgağî s. măturător.
sîpîrgaşeşegî s. (bot.) măturiță (lat., *Kochia scoparia*).
sîpîrga-ğawşanî s. (bot.) pelin-de-mături (lat., *Artemisia scoparia*).
sîpîrgağî s. (om.) spărcaci; spurcaci (lat., *Otis tetrax*; *Tetrax tetrax*).
sîpîrga-katîrtîrnagî s. 1. (bot.) drob (lat., *Cytisus scoparius*; *Sarothamnus scoparius*). 2. (bot.) bucsău; scai-de-papură (lat., *Spartium junceum*).
sîpîrga-mideotî s. (bot.) pelin-de-mături (lat., *Artemisia scoparia*).
sîpîrgaotî s. (bot.) sorg; mătură; mei-tătăresc (lat., *Sorghum vulgare*).
sîpîrgaotî, tatli- s. (bot.) sorg; mătură (lat., *Sorghum*

saccharatum).
sîpîrilgan adj. măturat.
sîpîrilmak v.i. a se mătura.
sîpîrip-atilgan adj. spulberat; stârnit.
sîpîrip-atuw s. spulberare; stârnire.
sîpîrma s. măturare.
sîpîrmak v.t. a mătura (și fig.). // **•sîpîrip atmak** a spulbera.
sîpîruw s. măturare.
sîpkan adj. descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîpma s. descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîpmak v.i. a se descleșta; a se desprinde; a se desface; a se detașa; a se dezlipi; a fi scăpat.
sîptîrilgan adj. descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîptîrilma s. descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrilmak v.i. a se descleșta; a se desprinde; a se desface; a se detașa; a se dezlipi; a fi scăpat.
sîptîriluw s. descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrma s. descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîrmak v.t. a descleșta; a desprinde; a desface; a detașa; a dezlipi; a scăpa.
sîptîruw s. descleștare; desprindere; desfacere; detașare; dezlipire; scăpare.
sîptîruwlî adj. descleștat; desprins; desfăcut; detașat; dezlipit; scăpat.
sîr s. 1. secret; confidentă. 2. taină; enigmă; mister. // **•sîr bermemek** a ține la distanță/la respect. **•sîrîn aşmak** a-i dezvălui tainele; a-l da pe față; a se destăinui; a da în vileag. **•sîrîn satmak** a-i trăda tainele; a-l da pe față; a-l deconspira; a-l demasca; a-l da în vileag. // **•sîr etîp** în secret; în taină; pe ascuns.
sîra s. 1. rând; șir. 2. bancă; banchetă; canapea. 3. tur; rând; oară; dată. 4. suită; serie. 5. ordine; aranjare. 6. prilej; ocazie. 7. (med.) criză. // **•ald/mañlay sîrada bolmak** a fi în primele rânduri. **•sîra baylamak** a forma rând. **•sîra bermek** a da rând la...; a ține seama de...; a da prilej. **•sîra bîrakkamak/taşlamak** a lăsa rând. **•sîra man kelmek** a veni pe rând; a se succeda. **•sîraga kîrmek** a intra la rând. **•sîraga/sîra man almak** a lua pe cineva la rând. **•sîranî tutmak** a ține rândul; a păstra rândul. **•sîransîn tutmak** a ține cuiva rândul. **•sîrasî kelmek/tuşmek** a-i veni rândul. **•sîrasîn koldan tûşûrmemek** a nu scăpa ocazia. // **•ald/ók sîra** rândul din față. **•aşadakî sîralar** rândurile de mai jos. **•konîşmak sîrasî** ocazie de a vorbi. **•manzume sîrasî** vers; stih. **•o sîralarda kelgen edî** cam atunci venise. **•sîra daklar** lanț de munți. **•sîra man** pe rând. **•sîra sayîsî** (mat.) numeral ordinal. **•sîz sîrasî kelgende** apropo. **•tam bo sîrada** tocmai în acest timp. **•ziyaret sîrasî sizlerde** e rândul dumneavoastră să-mi faceți o vizită.
sîraarasî adj. interliniar; între linii; între rânduri.
sîrabergen adj. cauzator.
sîraberilgan adj. ocazionat; prilejuit; cauzat; provocat; determinat.
sîrada-bîr adv. din când în când; uneori; câteodată; ocazional.

sîradakî *adj.* următor.
sîradan *adj.* obișnuit; comun. //
 • **sîradan bôlık** (*mat.*) fracție ordinară. • **sîradan kîşî** om simplu. • **sîradan şiy** lucru comun.
sîradanayirîlgan *adj.* evidențiat; distins; remarcabil.
sîradanayirîlma *s.* evidențiere; detașare; remarcare.
sîradanlık *I. adj.* simplu; modest. **II. s.** simplitate; modestie.
sîradanşîkkan *adj.* neobișnuit; anormal.
sîradantîşî *adj.* prodigios; extraordinar; nemaipomenit.
sîrağa *s. (med.)* scrofuloză.
sîrağalî *s., adj. (med.)* scrofulos.
sîralama *s.* ordonare; înșirare; dispunere.
sîralamak *v.t.* **1.** a înșira; a înșirui. **2.** a orândui; a rândui; a pune în ordine; a aranja. **3.** a plasa; a pune în rândul...; **4.** a enumera; a înșira.
sîralangan *adj.* orânduit; înșirat; dispus.
sîralanmagan *adj.* neclasificat; nealinat.
sîralanmak *v.i.* **1.** a se înșira; a se înșirui. **2.** a se orândui; a se pune în ordine; a se aranja.
sîralaş *s.* clasor.
sîralaşma *s.* alternanță.
sîralaşmak *v.i.* a alterna; a se alinia.
sîralgan *adj.* matlasat; vătuit.
sîralî *adj.* ordonat; aranjat; rânduit; înșirat; clasificat; categorisit.
sîralî-sîrasînda *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.
sîralî-sîrasîz *adv.* în momente nepotrivite.
sîrama *s.* matlasare; vătuire.
sîramak *v.t.* a matlasi; a vătui.
sîraôşesî *s. (agr.)* marcator.
sîrasînakelgen *adj.* normalizat; redresat; regulat.
sîrasînasaluw *s.* normalizare; redresare; regulare.
sîrasînda *adv.* la momentul potrivit.
sîra-sîra *adv.* rânduri-rânduri. //
 • **turnalar sîra-sîra keteler** cocorii pleacă rânduri-rânduri.
sîrasîz *adj.* neclasificat; nealinat.
sîrasîzgasî *s.* paragraf.
sîrasîzgasî-sîrasîzgasî *adv.* paragraf cu paragraf.
sîrasîzlik *s.* nealinare.
sîraşuw *s.* confesiune; mărturisire; destăinuire; dezvăluire; divulgare; revelație.
sîrat *s.* cărare; potecă.
sîratîşî *adj.* neobișnuit; remarcabil. //
 • **sîratîşî bîr bala** e un copil remarcabil.
sîratîşîbolganlar *s., pl.* evenimente; întâmplări importante.
sîratîşîolay *s.* eveniment; întâmplare importantă.
sîratşîk *s. (dim.)* cărăruie; potecuță.
sîraústî *adj.* extraordinar.
sîradagî *adj.* următor.
sîradagîsî *s.* cel următor.
sîradakîsî *s.* cel următor.
sîradan-alak *s. (om.)* pasărea murre (*lat., Uria aalge*).
sîradanayirîluw *s.* evidențiere; detașare; remarcare.
sîradan-deñîz-órdegî *s. (om.)* eider (*lat., Somateria mollissima*).
sîradan-karkildak *s. (om.)* chiră de baltă; pescăriță de baltă (*lat., Sterna hirundo*).
sîradan-lakîrdak *s. (om.)* flecar

(*lat., Turdoides caudatus*).
sîradan-şegertkîgî *s. (om.)* graur european (*lat., Sturnus vulgaris*).
sîradan-şîyîrşîk *s. (om.)* graur european (*lat., Sturnus vulgaris*).
sîrağaotî *s. (bot.)* brânca-porcului (*lat., Scrophularia scopolii*).
sîrağaotî, şîfali- *s. (bot.)* buberi; buruiană-de-bubă (*lat., Scrophularia nodosa*).
sîralaşuw *s.* alternanță.
sîralaw *s.* ordonare; înșirare; dispunere.
sîrbîyelî *I. adj.* sârbesc. **II. s., adj. sârb.
sîrbîlînmiykalirğî *s., adj. (fil.)* agnostic.
sîrbîlînmiykalirğîlik *s. (fil.)* agnosticism.
sîrbîr *s.* confident.
sîrbîrlîk *s.* confidentă.
Sîrbîstan/Sîrbiye *s. (topon.)* Serbia.
sîrbîstanlî *I. adj.* sârbesc. **II. s., adj. sârb.
sîrdaş *s.* confident.
sîrdaşlık *s.* confidentă.
sîrdaşmak *v.i.* a se confesa reciproc.
sîrf *I. adj.* absolut; exclusiv. **II. adv. în exclusivitate; numai.
sîrga *s.* cercel. // • **kulagîna sîrga etmek** a băga la cap. // • **altîn sîrga** cercei de aur. • **sîkma sîrga** clips.
sîrgalamak *v.t.* a împodobi cu cercei; a cercela.
sîrgalangan *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
sîrgalanmak *v.i.* a se împodobi cu cercei; a se cercela.
sîrgalî *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.
sîrgî *adj.* ocult; mistic.
sîrgîlaşkan *adj.* mistificat.
sîrgîlaştırma *s.* mistificare.
sîrgîlaştırmak *v.t.* a mistifica.
sîrgîlaştırıw *s.* mistificare.
sîrgîlîk *s.* ocultism; misticism.
sîrgîyar *adj. (d. o persoană)* discret.
sîrgîyma *s.* calitatea de a păstra o taină; discreție.
sîrgîyuw *s.* calitatea de a păstra o taină; discreție.
sîrîaşılğan *adj.* divulgat; dezvăluit; revelat.
sîrîk *s. 1.* prăjină (*şi sport*). **2.** tighel. // • **sîrîk atlamasî** (*sport*) săritura cu prăjina.
sîrîklama *s.* tighelare.
sîrîklamak *v.t.* a tighela.
sîrîklangan *adj.* tighelat.
sîrîklaw *s.* tighelare.
sîrîklî *adj.* tighelat.
sîrîktay *adj.* ca o prăjină. //
 • **sîrîktay kîşî** vlăjgan.
sîrîsatılğan *adj.* deconspirat; demascat.
sîrîşka *s.* geam; sticlă.
sîrîşkaday *adj.* sticios.
sîrka *s. (med.)* scorbut.
sîrkalî *adj. (med.)* scorbutic.
sîrkaw *adj.* bolnav; suferind.
sîrkaotî *s. (bot.)* talpa-lupului (*lat., Chaiturus marrubiastrum*).
sîrlî *I. adj.* secret; misterios; enigmatic; mistic. **II. adv. în particular; privat. // • **sîrlî oyberúw/sesberúw** (*pol.*) vot secret.
sîrnîñústfaşîlirğî *s., adj. (fil.)* gnostic.
sîrnîñústfaşîlirğîlik *s. (fil.)* gnosticism.********

sîrp *I. adj.* sârbesc. **II. s., adj. sârb.
sîrpşa *I. adv.* sârbește; în limba sârbă. **II. s. (limba)** sârbă.
sîrsatuw *s.* deconspirare; demascare.
sîrsîra *s.* țințur.
sîrt *s. 1. (geogr.)* nord; miazănoapte. **2.** spate; spinare. **3.** muchie (*de cuțit*). **4. (geogr.)** coastă; versant; povârniș. //
 • **sîrtîn aylandîrmak** a întoarce cuiva spatele; a-l abandona. • **sîrtîn tîremek/tayamak** a-și propti spatele; a se încredere în...; //
 • **pişaknîñ sîrtî** muchia cuțitului. • **sîrt kutubî/ğehetî** (*geogr.*) polul nord. • **sîrt şantasî** rucsac. • **sîrt yarîkûresî** (*geogr.*) emisfera nordică.
sîrtaylandîruw *s.* neacceptare; refuz; respingere; declinare.
Sîrtbetî-Amerika *s. (topon.)* America de Nord.
sîrtbetî-amerikalî *s., adj.* nord-american.
Sîrtbetî-Kore *s. (topon.)* Coreea de Nord.
sîrtbetî-korelî *s., adj.* nord-corean.
sîrtî *postp.* îndărătul; dinapoia; înapoia.
sîrtînda *adv. 1.* în spatele; în spinarea; pe verso. **2.** în nordul.
sîrtîndan *adv. 1.* din spatele; din spinarea; de pe verso. **2.** din nordul.
sîrtka *adv. 1.* spre spate; îndărăt; înapoi. **2.** spre nord.
sîrt-kamîş-aykabagî *s. (om.)* lăcar nordic (*lat., Acrocephalus dumetorum*).
sîrt-kamîş-şîbawî *s. (om.)* lăcar nordic (*lat., Acrocephalus dumetorum*).
sîrt-ketenkuşî *s. (om.)* înărită; țințar; pasărea inului (*lat., Carduelis flammea; Acanthis flammea*).
sîrtkî *adj.* de nord; septentrional.
sîrtkîsî *s.* cel de nord; cel septentrional.
sîrt-kûnbatâr *s. (geogr.)* nord-vest.
sîrt-kuntuwar *s. (geogr.)* nord-est.
sîrtlamak *v.t.* a lua în spate; a duce în spate; a căra în spinare.
sîrtlan *s. (zool.)* hienă (*lat., Hyaenidae*).
sîrtlî *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional.
sîrt-sîrtka *adv.* spate în spate.
sîrtşî *adj.* nordic; septentrional.
sîrtta *adv. 1.* în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. **2.** înspre nord.
sîrttan *adv. 1.* din spate; din urmă; dinapoi. **2.** dinspre nord.
sîrtutar *adj. (d. o persoană)* discret.
sîrtutma *s.* calitatea de a păstra o taină; discreție.
sîrtutulğan *adj.* tănuț.
sîrtutuw *s.* tănuire.
sîrtústî *adj.* pe spate. // • **sîrtústî ğaldaw** (*sport*) înot pe spate.
sîsildama *s.* sâsâit.
sîsildamak *v.i.* a sâsâi.
sîsildatmak *v.t.* a determina să sâsâie.
sîsîltî *s.* sâsâit.
sîska *adj.* slab; plâpând; debil. //
 • **sîska bolmak** a fi slab.
sîskalîk *s.* slăbiciune; debilitate.
sîsildaw *s.* sâsâit.
sîtilgan *adj. (d. ouă)* spart.
sîtilmak *v.i.* a se sparge (*d. ouă*).
sîtma *s. 1. (med.)* friguri; malarie. **2.** nuia; vargă.
sîtmak *v.t.* a sparge (*d. ouă*). //
 • **ğîmîrta sîtmak** a sparge ouă.
sîtmalî *adj. (med.)* febril.**

sítma-ğawşanı s. (bot.) năfurică; buruiană-de-țară; mătura-turcească (lat., *Artemisia annua*).

sítma-mideotî s. (bot.) năfurică; buruiană-de-țară; mătura-turcească (lat., *Artemisia annua*).

sítmaotî s. (bot.) năfurică; buruiană-de-țară; mătura-turcească (lat., *Artemisia annua*).

siydirmek v.t. a determina să încapă; a determina să intre.

siygá s. (gram.) mod. // **•bıldırme** **siygási** (gram.) modul indicativ. **•buyuruk/emir siygási** (gram.) modul imperativ.

siyín s. (zool.) elan (lat., *Alces alces*).

siyir s. (zool.) vacă (lat., *Bos taurus primigenius*). // **•siyir sawmak** a mulge vacile. // **•kara siyir** bivól. **•siyir eti** carne de vită. **•siyir peneri** brânză de vacă. **•siyir súti** lapte de vacă. **•sút siyiri** vacă de lapte.

siyir, kara- s. (zool.) bivól (lat., *Bos bubalus*).

siyir-buga s. vite; bovine.

siyirik s. julitură; zgârietură.

siyirilgan adj. dezgolit; julit; zdrelit.

siyirilmak v.i. 1. a fi zgâriat; a fi julit; a fi zdrelit. 2. a fi dezvelit; a fi dezgolit; a fi jupuit.

siyir-karkarası s. (orn.) stârc de cireadă (lat., *Bubulcus ibis*).

siyirkuyrugı s. (bot.) coada-vacii (lat., *Echium altissimum*).

siyirkuyrugı, kara- s. (bot.) captalan-negru (lat., *Verbascum nigrum*).

siyirkuyrugı, kırmızı- s. (bot.) capul-șarpelui (lat., *Echium rubrum*).

siyirkuyrugı, túylı- s. (bot.) lumânare; lumânărică; corovatic (lat., *Verbascum phlomoides*).

siyirkuyrugı, wakşeseklı- s. (bot.) lumânărică; coada-lupului (lat., *Verbascum thapsus*).

siyirma s. dezgoli; julire; zdrelire.

siyirmak v.t. 1. a zgâria; a juli; a zdreli. 2. a dezveli; a dezgoli; a jupui.

siyir-şapuri s. (orn.) stârc de cireadă (lat., *Bubulcus ibis*).

siyirşığı, Kitay- s. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).

siyirşığı, pagot- s. (orn.) graur de pagodă (lat., *Sturnus pagodarum*).

siyirşığı, Sebır- s. (orn.) graur siberian (lat., *Sturnus sturninus*).

siyirşığı, tarla- s. (orn.) graur american estic (lat., *Sturnella magna*).

siyirşık, ak-karınlı- s. (orn.) graur ametist (lat., *Cinnyricinclus leucogaster*).

siyirşık, ak-omizli- s. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).

siyirşık, ak-yúzli- s. (orn.) graur cu obraz alb (lat., *Sturnus cineraceus*).

siyirşık, alaşa- s. (orn.) lăcstar pestrît (lat., *Sturnus contra*).

siyirşık, balaban-mawi- s. (orn.) graur albastru mare (lat., *Lamprotonis chalybaeus*).

siyirşık, enfes- s. (orn.) graur superb (lat., *Lamprotonis superbus*).

siyirşık, kara- s. (orn.) graur (lat., *Sturnus unicolor*).

siyirşık, kızıl-tumşuklı- s. (orn.) graur cu cioc roșu (lat., *Spodiopsar sericeus*; *Sturnus sericeus*).

siyirşık, mor- s. (orn.) graur violet (lat., *Lamprotonis purpureus*).

siyirşık, pembe- s. (orn.) lăcstar (lat., *Sturnus roseus*; *Pastor roseus*).

siyirtılı s. (bot.) miruță; limba-boului (lat., *Anchusa officinalis*; *Achusa officinalis*).

siyiruw s. dezgoli; julire; zdrelire.

siyit adj. 1. plângăreț; plângăcios. 2. neetanș; permeabil; care are scurgeri.

siyitlik s. permeabilitate.

siylama s. tratație; cinstire; ospățare; întreținere; desfățare; distrare.

siylamak v.t. a trata; a cinsti; a ospăta; a întreține; a desfăta; a distra (oaspeți).

siylangan adj. trataț; cinstit; ospătat; întreținut; desfățat; distrat.

siylanmak v.i. a fi tratat; a fi cinstit; a fi ospătat; a fi întreținut; a fi desfățat; a fi distrat.

siylaw s. tratație; cinstire; ospățare; întreținere; desfățare; distrare.

siymak v.i. a încăpea; a intra. // **•kabına siymamak** a nu-și mai găsi locul; a nu mai avea răbdare. **•terisine siymamak** a nu-și mai încăpea în piele; a nu-l mai ține pielea; a se mândri; a se făli.

siymama s. incompatibilitate.

siymaz adj. incompatibil.

siypalama s. mângâiere; dezmierdare.

siypalamak v.t. a mângâia; a dezmierda.

siypalangan adj. mângâiat; dezmierdat.

siypalanmak v.i. a fi mângâiat; a fi dezmierdat.

siypalaşmak v.i. a se mângâia reciproc; a se dezmierda reciproc.

siypalatmak v.t. a determina să mângâie; a determina să dezmierde.

siypalaw s. mângâiere; dezmierdare.

siypalawğı adj. mângâietor; dezmierdător.

siypamak v.t. a mângâia; a dezmierda.

siyrak s. (anat.) fibulă; peroneu.

sizalga s. tabel; listă. // **•arttırma sizalgası** (mat.) tablă înmulțirii.

sizalgakáatı s. formular.

sizanak s. (med.) pustulă; veziculă; bășicuță.

sizanaklı s. (med.) pustulos; vezicular; cu bășicuțe.

sizanakotı s. (bot.) otrătelul-bălților (lat., *Utricularia vulgaris*).

sizanak-sinamekesi s. (bot.) bășicoasă (lat., *Colutea arborecens*).

sizdirmek v.t. a determina să linieze.

sizga s. 1. grafic; diagramă. 2. grafică; grafie. // **•sizga sanatı** artă grafică. **•sizga tertibi** sistem grafic.

sizgabılımgısı s. grafolog.

sizgabılımi s. grafologie.

sizgabılımlı adj. grafologic.

sizgağı s. grafician.

sizgalar s., pl. poligrafie.

sizgalarlı adj. poligrafic.

sizgalı adj. grafic.

sizgaş s. riglă.

sizgi s. 1. linie. 2. (mat.) dreaptă. 3. rid. 4. cută; pliu. 5. bară. 6. (fig.) trăsătură; caracteristică. 7. (sport) punct. // **•sizgi hesabı man geñmek** a câștiga la puncte (sport).

•sizgi kazanmak a câștiga puncte (sport).

sizgiği adj. (mat.) liniar.

sizgili adj. 1. liniat. 2. liniar.

sizgılık s. riglă.

sizi s. jungă; durere (ascuțită).

sizik s. linie. // **•sizik tartmak** a trage linie; a linia. // **•ana sizik** trăsătură caracteristică. **•búgúk/búkriygen sizik** (mat.) linie curbă. **•ğatay sizik** (mat.) orizontală. **•ğatay/ufkiy sizik** (mat.) linie orizontală. **•kesişken/tabışkan siziklar** (mat.) drepte concurente. **•kesişmegen/tabışmagan siziklar** (mat.) drepte neconcurente. **•kobik sizik** (mat.) linie frântă. **•koşak/koşit siziklar** (mat.) linii paralele. **•sizik parşası** (mat.) segment. **•tam kóndelen sizik** (mat.) linie perpendiculară. **•tık/túşken/sakuliy sizik** (mat.) linie verticală. **•tiygen sizik** tangentă. **•tora/dogri sizik** (mat.) linie dreaptă.

sizikarası adj. interliniar; între linii; între rânduri.

sizik-kuyrukli-suwbúrkút s. (orn.) vultur de mare mic (lat., *Haliaeetus leucoryphus*).

siziklamak v.t. 1. a linia; a trasa. 2. a sublinia. 3. a desena. 4. a descrie; a relata. 5. a zgâria. 6. (mat.) a construi; a desena. // **•astin siziklamak** a sublinia; a accentua; a evidenția.

sizikli adj. dungat; vărgat. // **•sizikli eteklik** fustă cu dungă. **•sizikli kumaş** (text.) stofă reiată.

sizikli-geleşe s. (orn.) silvie porumbacă (lat., *Sylvia nisoria*).

sizikli-kamış-aykabagi s. (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).

sizikli-kamış-şibawı s. (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).

sizikli-kumtawuk s. (orn.) fugaci pătat (lat., *Calidris melanotos*).

sizikli-şirildak s. (orn.) grelușel dungat (lat., *Locustella lanceolata*).

sizikli-tokimağı s. (orn.) pasăre țesător cu dungă (lat., *Ploceus manyar*).

sizikli-yapalak s. (orn.) huhurez dungat (lat., *Strix varia*).

sizikşık s. (tipogr.) cratimă; linioară.

siziktartuw s. liniere.

sizilgan adj. liniat; subliniat.

sizilmak v.i. 1. a se linia; a fi liniat. 2. a se sublinia; a fi subliniat.

sizilti s. lamentare; văicăreală.

sizim s. (mat.) construcție.

sizinti s. zgârietură.

sizlama s. 1. (med.) jungă; înțepătură; durere ascuțită. 2. lamentare; văicăreală; tânguială.

sizlamak v.i. 1. (med.) a-l înjunghia; a avea jungă; a-l înțepa; a avea dureri ascuțite. 2. a se lamenta; a se văicări; a se tângui. // **•ğilap sizlamak** (d. copii) a scânci. **•viğdanı sizlamak** a-l muștra conștiința; a avea remușcări; a se căi.

sizlaşmak v.i. a se tângui (laolaltă).

sizlaw s. 1. (med.) jungă; înțepătură; durere ascuțită. 2. lamentare; văicăreală; tânguială.

sizma s. 1. liniere; trasare. 2. subliniere. 3. desenare; desen. 4. descriere; relatare. 5. zgâriere. 6.

(*mat.*) construi; desenare.

sîzmaċ *v.t.* **1.** a linia; a trasa. **2.** a sublinia. **3.** a desena. **4.** a descrie; a relata. **5.** a zgăria. **6.** (*mat.*) a construi; a desena. // **•astîn sîzmaċ** a sublinia; a accentua; a evidenția. **•ôzliknîñ astîn sîzmaċ** a nuanța. **•tiřîn sîzmaċ** a contura.

sîzuw *s.* linie; dungă.

sîzuwli *adj.* **1.** liniat. **2.** subliniat.

skala *s.* **1.** (*muz.*) gamă. **2.** (*tehn.*) scală.

skandal *s.* scandal.

skandinaf *s., adj.* scandinav.

skandinaviyelî *s., adj.* scandinav.

skeċ *s.* scheci.

skelet *s.* (*anat., constr.*) schelet; osatură.

skelettiy *adj.* scheletic.

skema *s.* schemă.

skemalî *adj.* schematic.

skiy *s.* schiuri; schi. // **•skiy yapmak** a schia.

skiytaygan *s.* schior.

skizofreniya *s.* (*med.*) schizofrenie.

skleroza *s.* (*med.*) scleroză.

skolastik *adj.* scolastic.

skolastika *s.* scolastică.

skont *s.* **1.** (*com.*) rabat; reducere. **2.** (*fin.*) scont.

skor *s.* (*sport*) scor.

skorbut *s.* (*med.*) scorbut.

skorbutli *adj.* (*med.*) scorbutic.

skosiyelî *s., adj.* scoțian.

Skosiye-kîyîřawuzî *s.* (*orn.*) forfecuță scoțiană (*lat., Loxia scotica*).

skrima *s.* scrimă.

skrimaġi *s.* scrimer.

skuter *s.* scuter.

slaf *s., adj.* slav.

slovak *s., adj.* slovac.

Slovakiye *s.* (*topon.*) Slovacia.

slovakiyelî *s., adj.* slovac.

slovakřa I. *adv.* în limba slovacă. **II.** *s.* (*limba*) slovacă.

sloven *s., adj.* sloven.

slovenġe I. *adv.* în limba slovenă. **II.** *s.* (*limba*) slovenă.

Sloveniye *s.* (*topon.*) Slovenia.

sloveniyelî *s., adj.* sloven.

smokink *s.* smoching.

soba *s.* sobă. // **•řaġilgan/elektrik sobasî** reșou electric.

sobaġi *s.* sobar.

soċiyal *adj.* social.

soċiyalism *s.* socialism.

soċiyalist *s., adj.* socialist.

soċiyallařkan *adj.* socializat.

soċiyallařma *s.* socializare.

soċiyallařmak *v.i.* a se socializa.

soċiyallařtırma *s.* socializare.

soċiyallařtırmak *v.t.* a socializa.

soċiyallařtırıw *s.* socializare.

soċiyallařuř *s.* socializare.

soċiyoloġik *adj.* sociologic.

soċiyoloġiya *s.* sociologie.

soċiyoloġiyaġi *s.* sociolog.

soċiyoloġiyalı *adj.* sociologic.

soċiyolok *s.* sociolog.

soda *s.* **1.** (*chim.*) sodă. **2.** apă gazoasă; sifon.

sodiyum *s.* (*chim.*) sodiu. // **•klor sodiyumî** (*chim.*) clorură de sodiu.

sodîrgay, kara-moyinli- *s.* (*orn.*) brumăriță cu gât negru (*lat., Prunella atrogularis*).

sodîrgay, sûrmelî- *s.* (*orn.*) brumăriță ochioasă (*lat., Prunella ocularis*).

sodîrgayî, Arap- *s.* (*orn.*) brumăriță arabă (*lat., Prunella fagani*).

sodîrgayî, dak- *s.* (*orn.*) brumăriță de

stâncă (*lat., Prunella collaris*).

sodîrgayî, orman- *s.* (*orn.*) brumăriță de pădure (*lat., Prunella modularis*).

sodîrgayî, Sebîr- *s.* (*orn.*) brumăriță siberiană (*lat., Prunella montanella*).

sofa *s.* sofa.

sofism *s.* sofism.

sofi *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.

Sofi, Dokîz- *s.* (*topon.*) ("Nouă cuvioși") Grădina (*jud. Constanța*).

Sofilar/Sufilar- *s.* (*topon.*) ("Cuvioșii") Credința; Sufiaru (*jud. Constanța*).

sofilik *s.* evlavie.

sofir *s.* (*bot.*) lăsnicior; buruiană-de-dalac; umbra-noptii (*lat., Solanum dulcamara*).

sofir, kara- *s.* (*bot.*) zărnă; lăsnicior (*lat., Solanum nigrum*).

sofora *s.* (*bot.*) salcâm-japonez; soforă (*lat., Sophora japonica*).

sogan // **•kîyipîne sogan toramak** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispuce. // **•arpařik soganî** arpagic. **•yeřîl sogan** ceapă verde.

soganak *s.* (*bot., anat.*) bulb.

Soganlık *s.* (*topon.*) Soanlic (astăzi cartier al localității Greci) (*jud. Tulcea*).

sogan *s.* (*bot.*) ceapă (*lat., Allium cepa*).

sogan, bař- *s.* (*bot.*) ceapă (*lat., Allium cepa*).

soganî, ada- *s.* (*bot.*) ceapă-de-mare (*lat., Urginea maritima*; *Scilla maritima*).

soganî, akyıldîz- *s.* (*bot.*) bălușcă; găiniță; ceapa-ciorii (*lat., Ornithogalum umbellatum*).

soganî, eřalot- *s.* (*bot.*) hařmă; ceapă-franțuzească; eřalot (*lat., Allium ascalonicum*).

soganî, kanara- *s.* (*bot.*) ceapă-cioreasă; ceapă-de-tuns (*lat., Allium fistulosum*).

sogankewer *s.* (*bot.*) praz (*lat., Allium porrum ampeloprasum*).

sogîlġan *adj.* (*d. oameni*) înfigăreț; băgăreț.

sogîlmak *v.i.* a intra; a se băga (*și fig.*).

sogîm *s.* **1.** sacrificiu; jertfire. **2.** jertfă; ofrandă; prinos. **3.** lovitură; bătaie. **4.** înțepătură; mușcătură.

sogîř *s.* batere.

sogîřkan *adj.* beligerant; combatant. // **•kutuluř ġolînda sogîřkanlar yařasınlar!** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!

sogîřma *s.* bătalie; luptă; ciocnire. // **•deñîz sogîřmasî** bătalie navală.

sogîřmak *v.i.* a se lavi; a se bate; a se lupta; a se ciocni.

sogîřuř *s.* bătalie; luptă; ciocnire.

soguw *s.* lovire; batere.

sohbet *s.* conversație intimă; discuție amicală; dialog.

sohbetbolġan *adj.* discutat.

sohbetli *adj.* discutat; prelucrat.

sokak *s.* stradă. // **•sokak yapmak** a face trotuarul; a se prostitua. **•sokakka tûřmek** a cădea în desfrâu; a face trotuarul. // **•awlak sokak** stradă dosnică.

•kîřkene sokak stradă. **•kyor sokak** stradă înfundată; stradă dosnică. **•řîkmaz sokak** stradă înfundată; fundătură. **•sokak apakayî** prostituată. **•sokak balasî** copilul străzii. **•sokak**

řiragî lampadar. **•sokaknîñ obîr bařında** în celălalt capăt al străzii. **•tar sokak** uliță; ulicioară.

sokaklık *s.* prostituție.

sokakotiragî *s.* băncuță în fața curții țărănești; stănoagă.

sokîr *adj.* chior; orb. // **•sokîr bîrakmak** a lăsa orb pe cineva; a-i lua vâzul. // **•ekî kózî sokîr** orb.

•sokîr kôře unghi mort.

sokîrbîrakma *s.* orbire.

sokîrday *adv.* orbește.

sokîrġa *adv.* orbește.

sokîrkalġan *adj.* orbit.

sokîrlik *s.* orbire.

sokmak *v.t.* **1.** a introduce; a băga; a vâri. **2.** (*d. insecte*) a înțepa. **3.** (*d. reptile*) a mușca. **4.** a lovi; a bate. // **•kol sokmak** a bate din palme; a aplauda. **•kolîn sokmak** a-și vâri mâinile. **•kundak sokmak** a face intrigi.

Sokotra-kalintumřuġi *s.* (*orn.*) botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (*lat., Rhynchostruthus socotranus*).

Sokotra-karabatagî *s.* (*orn.*) cormoran de Socotra (*lat., Phalacrocorax nigrogularis*).

Sokotra-řakragî *s.* (*orn.*) botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (*lat., Rhynchostruthus socotranus*).

sokta *s.* elev; școlar; student.

soktalik I. *adj.* studentesc; școlar. **II.** *s.* studentie.

soktî *s.* (*gastron.*) sugiuc; cârnat; mezel; salam.

sol I. *adj.* stâng. **II.** *s.* **1.** partea stângă; stânga. **2.** (*geogr.*) răsărit; est; orient.

// **•řaşîmnî sol yaktan ayîrîñîz!** făceți-mi cărarea pe stânga! **•sol ayak** piciorul stâng.

•sol işaretî bîzîk defect semnalizatorului din stânga. **•sol kol** mână stângă.

sol *s.* (*muz.*) sol.

solak *adj.* stângaci.

solakay *adj.* stângaci.

solakaylık *s.* stângăcie.

solaklık *s.* stângăcie.

solda *adv.* în stânga.

soldakî *adj.* care este în stânga.

soldan *adv.* **1.** din stânga. **2.** estic; din est. // **•soldan ekîñġî** al doilea de la stânga.

soldagî *adj.* care este în stânga.

soldagîsî *s.* cel care este în stânga.

soldakîsî *s.* cel care este în stânga.

soldırma *s.* decolorare; ofilire; veștejire.

soldîrmak *v.t.* **1.** a decolora. **2.** a ofili; a veșteji.

soldîruw *s.* decolorare; ofilire; veștejire.

solfej *s.* (*muz.*) solfegiu.

solga *adv.* spre stânga. // **•solga aylanîř** curbă la stânga. **•solga aylanmak yasak** interzis a vira la stânga. **•solga zîkzak** curbă dublă, prima la stânga.

solġan *adj.* **1.** ofilit; veștejit. **2.** decolorat; pal.

solġîn *adj.* **1.** ofilit; veștejit. **2.** decolorat; pal. // **•řirayî solġîn** livid.

solġînlařkan *adj.* **1.** decolorat; pal. **2.** ofilit; veștejit.

solġînlařma *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veștejire.

solġînlařmak *v.i.* **1.** a se decolora. **2.** a se ofili; a se veșteji.

solġînlařuř *s.* **1.** decolorare. **2.** ofilire; veștejire.

solgînlik s. 1. decolorare; paloare. 2. ofilire; veștejire.
solgi s. de stînga; stîngist.
solgîlik s. stîngism.
solidarism s. solidaritate.
solist s. solist. // **•solistnîn** *reçitalî* recitalul solistului.
soligikisilgan *adj.* sufocat; înecat; înăbușit.
soligînalmadan *adv.* pe nerăsuflăte.
soligan s. (*ent.*) rîmă (*lat.*, *Lumbricus terrestris*).
solik I. *adj.* ofilit; veștejit. II. s. răsuflare; suflare; respirație; gîfăit. // **•solik aldirmamak** a nu da răgaz nici să respire. **•solik almak** a inspira; a respira. // **•solik yúzli** cu fața palidă.
solikaluw s. aspirare; inspirare.
solikkisilmasi s. sufocare; înecare; înăbușire.
soliklamak *v.i.* a gîfăi; a respira.
solima s. răsuflare; suflare; respirație; gîfăit.
solimak *v.i.* a gîfăi; a respira.
solingaș s. branhie.
solingașli *adj.* branhiat.
solinim s. răsuflare; suflare; respirație; gîfăit.
solinmak *v.i.* a respira.
solistis s. (*astr.*) solstițiu.
solış s. răsuflare; suflare; respirație; gîfăit. // **•solışi taraymak** a i se tăia suflarea. **•solışin işerge almak** a-și reține suflarea; a tăcea mîlc; a tăcea chitic.
solışborisi s. (*anat.*) trahee.
solışborışgi s. (*anat.*) bronhie.
soliw s. răsuflare; suflare; respirație; gîfăit.
solkolli *adj.* stîngaci.
solkollilik s. stîngăcie.
sollamak *v.i.* a trece pe partea stîngă.
sollî *adj.* răsăritean; estic; oriental.
solma s. 1. decolorare. 2. ofilire; veștejire.
solmagan *adj.* neofilit; neveștejit.
solmak *v.i.* 1. a se ofili; a se veșteji. 2. a se decolora. // **•sararip solmak** a se ofili. // **•ekî kún arasinda solgan da kúygen** în decurs de două zile și-a pierdut vigoarea.
solmama s. trîncie; durabilitate.
solmaykalgan *adj.* neofilit; neveștejit.
solmaykalir *adj.* durabil.
solmaz *adj.* 1. care nu se ofilește; care nu se decolorează. 2. trîncic; durabil.
solmazşeşek s. (*bot.*) busuioc-roșu (*lat.*, *Amaranthus caudatus*).
solo s. (*muz.*) solo.
soluw s. 1. decolorare. 2. ofilire; veștejire.
som *adj.* 1. masiv. 2. pur; curat; neamestecat. // **•som altin** lingou de aur; aur masiv.
somaliy s., *adj.* somalez.
Somaliye s. (*topon.*) Somalia.
somaliyelî s., *adj.* somalez.
somaliyge I. *adv.* în limba somaleză. II. s. (*limba*) somaleză.
Somaliye-torgayi s. (*orn.*) vrăbie somaleza (*lat.*, *Passer castanopterus*).
somaran s. (*orn.*) mărăcinar; pietroșel (*lat.*, *Saxicola torquata torquata*).
somga s. (*iht.*) somon (*lat.*, *Salmo salar*).
somin s. piuă; piuliță.
somit *adj.* concret. // **•somit sayi** (*mat.*) număr concret.
somitlaşkan *adj.* concretizat.

somitlaşma s. concretizare.
somitlaşmak *v.i.* a se concretiza.
somitlaştirmak *v.t.* a concretiza.
somitlaşuw s. concretizare.
sonata s. (*muz.*) sonată.
sonda s. sondă (*și med.*).
sondaj s. sondaj.
sondalama s. sondare.
sondalamak *v.t.* a sonda.
sondalaw s. sondare.
sonet s. sonet.
soñ I. *adj.* ultim; din urmă; final. II. *adv.* după; în urma...; III. *postp.* de vreme ce; întrucît; fiindcă; deoarece; pentru că. IV. s. 1. sfârșit; capăt. 2. terminare; încheiere. // **•soñ bermek** a pune sfârșit; a face să înceteze; a termina. **•soñ nefesin bermek** a-și da suflarea de pe urmă. **•soñ tapmak** a lua sfârșit; a se termina; a se isprăvi. **•soñin ketirmek** a duce la capăt; a duce la bun sfârșit; a-i aduce sfârșitul; a termina. **•soñin tapmak** a-și găsi sfârșitul. **•soñina barmak** a lua sfârșit; a se termina; a se isprăvi. // **•akşamdan soñ** după amurg. **•baştan soñna kadar** în întregime; în totalitate. **•bo soñ baski mi?** aceasta e ultima ediție?; **•bolip-pitken soñ** după faptă; în urma experienței; post factum. **•bonday bir soñ beklenir edî** era de așteptat un asemenea rezultat. **•búgünden soñ** de azi înainte. **•eñ soñ** cel din urmă; modern. **•endiden soñ** de acum înainte. **•ğirni ğirlagan soñ maga karap aldî** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. **•hapta soñi tatilî** week-end. **•kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy** de când a apus soarele tot toarnă și toarnă. **•men kelgenden soñ hawasî salkin boldi** vremea s-a răcit după ce am venit eu. **•o derşlikke úyretmenden soñ kire** el intră în clasă după profesor. **•ondan soñ barma!** nu te duce după el; **•şikmaz aynîñ soñ şarşembisinde** la Paștile cailor; la calendele grecești. **•sizge soñ derege medinmen** vă sunt profund îndatorat. **•soñ anlarda** în ultimele momente. **•soñ derege (gram.)** superlativ. **•soñ derege memnunman** sunt extrem de mulțumit. **•soñ deregede** în ultimul grad. **•soñ kez** ultima oară. **•soñ nefeskeşik** până la ultima suflare; până la moarte. **•soñ tramvay** ultimul tramvai. **•soñ turak/tayanağak** (*transp.*) terminal; terminus; cap de linie. **•soñdan ewelki** penultim. **•soñina kadar** până la capăt. **•tórenden soñ** după sărbătoare; după ceremonie. **•yılñiñ soñi** sfârșitul anului.
soñalgan *adj.* curmat.
soñayındirma s. (*jur.*) ultimatum.
soñayındiruw s. (*jur.*) ultimatum.
soñberilgen *adj.* terminat; sfârșit; curmat; finalizat.
soñberuw s. terminare; sfârșire; curmare; finalizare.
soñbeşik s. mezin; prăslea.
soñda *adv.* în sfârșit; în fine; în cele din urmă. // **•tap soñda** în sfârșit; în fine; în cele din urmă. **•tap soñda yetiştik** în sfârșit am

ajuns.
soñek s. (*lingv.*) sufix.
soñgabargan *adj.* 1. încetat; sfârșit; curmat; finalizat. 2. terminat; isprăvit; epuizat.
soñgabaruw s. 1. încetare; sfârșit; curmare; finalizare. 2. terminare; isprăvire; epuizare.
soñgakirgen s. finalist.
soñgaşik *adv.* până la sfârșit.
soñgi *adj.* 1. terminal; ultim; final. 2. modern.
soñgisî s. cel terminal; cel ultim; cel final.
soñirade s. somație. // **•soñirade bermek** a soma.
soñiradelî *adj.* somat.
soñina *adv.* spre sfârșit; la sfârșit. // **•kayirlisi man soñina barmak** a duce la bun sfârșit.
soñinabarilmagan *adj.* neterminat.
soñinaşik *adv.* până la sfârșit.
soñinda *adv.* în sfârșit; în fine; în cele din urmă. // **•tap soñinda** în sfârșit; în fine; în cele din urmă.
soñindakaralgan *adj.* regretat.
soñindan *adv.* după aceea.
soñingî *adj.* terminal; ultim; modern; final.
soñiş s. rezultat; urmare; consecință. // **•soñiş bellî bolmak** a i se desluși sfârșitul. **•soñişin hesaplamak** a face bilanțul. // **•sesberüwnüñ soñişî** (*pol.*) rezultatul votului.
soñişlamak *v.t.* a termina; a încheia; a finaliza; a definitivă; a concluziona.
soñişlandirmak *v.t.* a termina; a încheia; a finaliza; a definitivă; a concluziona.
soñişlangan *adj.* terminat; încheiat; finalizat; definitivat.
soñişlanma s. terminare; încheiere; finalizare; definitivare.
soñişlanmak *v.i.* a se termina; a se încheia; a se finaliza; a se definitivă.
soñişlanuw s. terminare; încheiere; finalizare; definitivare.
soñişsiz *adj.* fără rezultat; fără urmare; fără consecință; fără efect.
soñıştapmagan *adj.* neconcretizat.
soñıştapmaykalgan *adj.* neconcretizat.
soñketiruw s. terminare; curmare; finalizare.
soñlik s. 1. sfârșit; terminare; încheiere; final. 2. (*lit.*) postfață.
soñra *adv.* după; în urma...; // **•bir sáát soñra** peste o oră. **•dersten soñra** după lecție. **•faaliyetten soñra** după faptă; post factum. **•ğawundan soñra kúneş şikti** după ploaie a ieșit soarele. **•kiska bir aradan soñra** peste puțin timp. **•menden soñra** după mine. **•menden soñra koniş!** să vorbești după mine!; **•milattan soñra** după nașterea lui Hristos. **•ólímden soñra basilgan** postum. **•ondan soñra** după aceea. **•soñra aşarman** mănânc mai târziu. **•soñradan zengín bolgan** parvenit. **•şúndúden soñra** de acum încolo.
soñragî *adj.* următor; ulterior; posterior. // **•soñragî olaylar** evenimente ulterioare.
soñrasindan *adv.* după; în urma...;
soñrasiz *adj.* etern; veșnic; nemuritor.
soñrasizlik s. eternitate; veșnicie; nemurire.
soñragisî s. cel următor; cel ulterior;

cel posterior.
soñsîz *adj.* 1. nesfârșit; fără sfârșit. **2.** (*mat.*) infinit. // **•soñsîz şúkúranlar** mulțumiri fără margini.
soñsîzlaşkan *adj.* eternizat; imortalizat; perpetuat.
soñsîzlaşma *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
soñsîzlaştırmak *v.t.* a eterniza; a imortaliza; a perpetua.
soñsîzlik *s.* imensitate; veșnicie; infinit; abis.
soñsîzlikka *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârșit; la nesfârșit. // **•soñsîzlikka kadar** până la infinit; la nesfârșit; ad infinitum.
soñsîzlikkaşık *adv.* până la infinit; până la nesfârșit; ad infinitum.
soñsîz *s. (lit.)* postfață. // **•soñsîz eserge taç tagar** sfârșitul încoronază opera.
soñsîzlaşuw *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
soñtalimat *s.* somație. // **•soñtalimat bermek** a soma.
soñtalimatlı *adj.* somat.
soñtapkan *adj.* încetat; sfârșit; curmat; finalizat.
sop *s.* clan.
sopa *s.* 1. băț. **2.** (*fig.*) bătaie. // **•sopa aşamak** a mânca bătaie cu bățul; a mânca bătaie cu nuiua.
•sopa atmak a bate cu bățul; a da nuiue.
sopalama *s.* bătaie cu bățul.
sopalamak *v.t.* a bate cu bățul.
sopalan *adj.* bătut cu bățul.
sopalanmak *v.i.* a fi bătut cu bățul.
sopalaw *s.* bătaie cu bățul.
sopı *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
sopı-akay *s.* om pios; om evlavios; om cuvios.
sopilik *s.* evlavie.
soprana *s. (muz.)* soprană.
sora *adv.* după; în urma...; // **•kepekten sora un aga** după tărăță curge făină. **•traştan sora işke kete** se duce la lucru după bărbierit.
soragan *adj.* întrebător; interogativ.
soralgan *adj.* chestionat; întreat.
soralmak *v.i.* a fi întreat; a fi chestionat.
sorama *s.* chestionare; întrebare.
soramak *v.t.* a întreba; a chestiona. // **•hesap soramak** a cere socoteală; a trage la răspundere. **•keñ soramak** (*pol.*) a interpela.
•kiyıp/katır/halın soramak a întreba pe cineva de sănătate. **•öz-özün soramak** a se întreba. // **•kaysi kişiden sorayım?** pe cine să întreb?; **•kimden sorayım?** pe cine să întreb?; **•kimni korse sorar** întreabă pe oricine. **•menı soraganlar bolsa** dacă întreabă cineva de mine.
soraşmak *v.i. (recipr.)* a se întreba; a se chestiona.
soraştırma *s.* audiere; interogatoriu; interogare; anchetă. // **•gázatağı soraştırması** interviu.
soraştırmak *v.t.* a audia; a interoga; a ancheta.
soraştıruw *s.* audiere; interogatoriu; interogare; anchetă.
soraştıruwğı *s.* anchetator.
soraw *s.* întrebare; chestionare; interogare. // **•bo sorawnıñ karşısında sustı** în fața acestei întrebări a tăcut. **•soraw**

almaşlığı (*gram.*) pronume interogativ. **•soraw işareti** (*tipogr.*) semnul întrebării. **•soraw rewüşı** (*gram.*) adverb interogativ. **•soraw sıfatı** (*gram.*) adjectiv interogativ. **•soraw tızımı** chestionar.
sorawğı *adj.* întrebător; interogativ. // **•sorawğı kózler men** cu ochi întrebători.
soraw-suwal *s.* întrebare; chestionare; examinare; interogare.
sorgı *s.* interogatoriu; interogare. // **•sorgı yargışı** (*jur.*) judecător de instrucție.
sorgılama *s.* interogare.
sorgılamak *v.t.* a interoga; a lua interogatoriu.
sorgılan *adj.* interogat.
sorgılanmak *v.i.* a se interoga.
sorgılaw *s.* interogare.
sorgısız-suwalısız *adj.* fără întrebări; fără interogatoriu.
sorgı-suwal *s.* interogatoriu; interogare.
sorgış *s. (bot.)* surguci; nemțisor-de-grădină (*lat., Delphinium ajacis; Consolida ajacis*).
sorim *s.* 1. răspundere; responsabilitate. **2.** problematică.
sorimli *adj.* răspunzător; responsabil.
sorimlilik *s.* problematică.
sorimsız *adj.* iresponsabil.
sorimsızlık *s.* iresponsabilitate.
sorin *s.* chestiune; problemă.
sorkan *s.* paznic; apărător; gardă; salvator; strajă.
sorkitmak *v.t.* a usca; a zvânta.
sorkituw *s.* uscare; zvântare.
sorkkan *adj.* uscat; zvântat.
sorkma *s.* uscare; zvântare.
sorkmak *v.i.* a se usca; a se zvânta.
sorpa *s.* supă; ciorbă. // **•kozi sorpası** ciorbă de miel.
sos *s. (gastron.)* sos.
soviyet *s., adj.* sovietic.
soviyetli *s., adj.* sovietic.
soy I. *adj.* de soi; de rasă; nobil. **II. s.** 1. neam; rasă; soi; seminție; spiță; viță. **2.** rudenie; specie; genealogie; descendență. // **•soyın kurutmak** a-1 extermina; a-1 stărpi. **•soyından tartılmak** a descinde din...; a se trage din...; a proveni din...; // **•bonday soyı man da dewam** etcetera.
soyak *s.* copil nelegitim; bastard.
soyatı *s.* nume de familie. // **•soyatıñız ne?** care este numele dumneavoastră de familie?;
soyaw *s. (la cizmele călăreților, la unele animale și păsări)* pinten.
soyawlama *v.t.* a pinti.
soyawlı *adj.* pintenat.
soya-paklası *s. (bot.)* soia (*lat., Glycine hispida; Glycine maxima*).
soybılımğısı *s.* etnolog.
soybılımı *s.* 1. etnologie. **2.** genealogie.
soybılımı *adj.* 1. etnologic. **2.** genealogic.
soydırmak *v.t.* a determina să înjunghie; a determina să taie.
soyga *s. (orn.)* gaiță (*lat., Garrulus glandarius*).
soyga, mawı *s. (orn.)* gaiță albastră (*lat., Cyanocitta cristata*).
soygası, Pleske'nıñ *s. (orn.)* cioara lui Pleske (*lat., Podoces pleski*).
soygası, Sebır *s. (orn.)* corb siberian (*lat., Perisoreus infaustus*).
soygatartuw *s.* ereditate.

soygatartuwğı *adj.* ereditar.
soygingı *s.* tâlhar; bandit; jefuitor.
soygingilik *s.* tâlhărie; banditism; jefuire.
soyikurutulgan *adj.* exterminat.
soyılğan *adj.* dezbrăcat; prădat; jefuit; înjunghiat; tăiat.
soyılmak *v.i.* 1. a fi dezbrăcat. **2.** a fi jefuit; a fi prădat. **3.** a fi înjunghiat; a fi tăiat.
soyındırmak *v.t.* a dezbrăca.
soyınğan *adj.* dezbrăcat.
soyınmak *v.i.* a se dezbrăca.
soyınuw *s.* dezbrăcare.
soyıt *adj.* abstract. // **•soyıt isım** (*gram.*) substantiv abstract. **•soyıt sayı** (*mat.*) număr abstract.
soyıtlamak *v.t.* a abstractiza; a face abstracție de...;
soyıtlangan *adj.* abstractizat.
soyıtlanmak *v.i.* a se abstractiza; a se face abstracție de...;
soyıtlaw *s.* abstracție; abstractizare.
soykurutkan *adj.* exterminator.
soykurutması *s.* exterminare.
soylı *adj.* nobil; aristocrat; de rasă. // **•saray soylısı** curtean. **•soylı şinkil** metal nobil.
soylik *adj.* genealogic.
soyli-ládin *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil (*lat., Abies procera*).
soylilik *s.* noblețe; aristocrație.
soyli-narus *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil (*lat., Abies procera*).
soylişewre *adj.* monden.
soylişewreolayı *s.* mondenitate.
soyli-şırşı *s. (bot.)* brad argintiu albastru; brad nobil (*lat., Abies procera*).
soyma *s.* 1. dezbrăcare; prădare; jefuire. **2.** înjunghiere; tăiere.
soymak *v.t.* 1. a descoji. **2.** a dezbrăca; a despuia. **3.** (*fig.*) a jefui; a prăda. **4.** a înjunghia; a tăia.
soysız *adj.* degenerat.
soysızgağısı *s.* etnograf.
soysızgalı *adj.* etnografic.
soysızgası I. *adj.* etnografic. **II. s.** etnografie.
soysızlaşkan *adj.* degenerat.
soysızlaşmak *v.i.* a degenera.
soysızlık *s.* degenerare.
soyuw *s.* 1. dezbrăcare; prădare; jefuire. **2.** înjunghiere; tăiere.
sozgın *adj.* încordat; tensionat; stresat.
sozginlaşkan *adj.* încordat; tensionat; stresat.
sozginlaşma *s.* încordare; tensionare; stres.
sozginlaşmak *v.i.* a se încorda; a se tensiona; a se stresa.
sozginlaştırmak *v.t.* a încorda; a tensiona; a stresa.
sozginlaşuw *s.* încordare; tensionare; stres.
sozginlik *s.* încordare; tensionare; stres.
sozik I. *adj.* întins; extins; lărgit; lungit; prelungit. **II. s. (lingv.)** vocală.
sozîkawaz *s. (lingv.)* vocală. // **•altın sozîkawaz** (*lingv.*) vocală de aur. **•awuzaldı sozîkawaz** (*lingv.*) vocală anterioară. **•awuzartı sozîkawaz** (*lingv.*) vocală posterioară. **•erınlı sozîkawaz** (*lingv.*) vocală labială. **•erınsız sozîkawaz** (*lingv.*) vocală nelabială. **•geñiş sozîkawaz** (*lingv.*) vocală deschisă. **•sozîkawaz uyumi** (*lingv.*) armonie vocalică. **•tar**

sozıkawaz (lingv.) vocală închisă.
sozıkawazlı *adj.* vocalic.
sozıklı *adj.* vocalic.
sozilgan *adj.* 1. întins; extins; lărgit; lungit; prelungit. 2. prelungit; alungit; extensibil.
sozilma *s.* extindere; întindere; lărgire.
sozilmak *v.i.* a se întinde; a se extinde; a se lărgi; a se lungi; a se prelungi.
sozılıw *s.* extindere; întindere; lărgire.
sozmak *v.t.* a întinde; a extinde; a lărgi; a lungi; a prelungi.
sozuw *s.* întindere; extindere; încordare; lungire; prelungire.
sóbe *adj.* oval; eliptic.
sógık *adj.* desfacut; descusut; descifrat.
sógiletan *adj.* demontabil.
sógılgen *adj.* 1. demontat; dezmembrat. 2. ultragiat; insultat; înjurat.
sógılır *adj.* demontabil.
sógılme *s.* desfacere; dezlegare; descheiere; demontare; dezmembrare.
sógılmek *v.i.* 1. a fi smuls. 2. a se desface; a se descoase. 3. a fi demontat; a se demonta; a se dezmembra. 4. (d. *texte*) a fi descifrat; a se descifra. 5. a fi insultat; a fi înjurat. 6. a fi înjurat; a fi ultragiat.
sógılmez *adj.* nedemontabil; monobloc.
sógınmek *v.i.* a înjura; a sudui.
sógınúw *s.* înjurătură.
sógış *s.* înjurătură.
sógışmek *v.i.* a se înjura reciproc; a se ultragia reciproc.
sógúw *s.* 1. ultraj; injurie; insultă. 2. desfacere; descoasere; demontare; dezmembrare. 3. muștrare.
sógúwgi *adj.* insultător.
sókme *s.* 1. demontare; descifrare; desfacere; descoasere; dezmembrare. 2. ultraj; injurie; insultă. 3. muștrare.
sókmek *v.t.* 1. a smulge; a scoate. 2. a desface; a descoase; a demonta; a dezmembra. 3. a descifra (*texte*). 4. a admonesta; a muștra. 5. a înjura; a ultragia; a sudui; a certa; a insulta. // **•parşaların sókmek** a-l desface în bucăți; a-l dezmembra. **•tamirından/tazilından/kógí nden sókmek** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // **•mik mıkni sóger** cui pe cui se scoate.
sóktırmek *v.t.* 1. a determina să desfacă; a determina să descoasă; a determina să demonteze. 2. a determina să smulgă; a determina să scoată.
sóktırúwgi *adj.* care smulge; care scoate.
sólengen *s., adj.* cuvântător; vorbitor.
sólenilmek *v.i.* a se spune; a se zice; a se vorbi.
sólenme *s.* discuție; rostire.
sólenmek *v.t.* a spune; a zice; a vorbi.
sólentı *s.* zvon; spusă.
sólentmek *v.t.* a determina să spună; a determina să zică; a determina să vorbească.
sólenúw *s.* discurs; cuvântare.
sólgen *I. adj.* limfatic. *II. s.* (biol.) limfă.
sólgenlí *adj.* limfatic.
sólgentúyúrşúgi *s.* (anat.) limfocită.
sómırge *s.* (pol.) colonie.
sómırgegi *s.* colonialist.
sómırgegiğekarşı *s.* (pol.) anticolonialist.
sómırgegilik *s.* colonialism.
sómırgeleşken *adj.* colonizat.

sómırgeleşmek *v.i.* a se coloniza.
sómırgeleştiirmek *v.t.* a coloniza.
sómırgeleştiirúw *s.* colonizare.
sómırgeelik *adj.* colonial.
sómırılgen *adj.* exploatat.
sómırme *s.* sorbire.
sómırmek *v.t.* 1. a suge; a sorbi. 2. (fig.) a exploata.
sómırúwgi *I. adj.* absorbant. *II. s.* exploatator.
sómırúwğúlúk *s.* exploatare; aservire.
sóndırılgen *adj.* stins.
sóndırılmegen *adj.* nestins.
sóndırılmek *v.i.* a se stinge; a fi stins.
sóndırılmaz *adj.* nestins.
sóndırme *s.* stingere; extincție.
sóndırme *v.t.* a stinge (și fig.). // **•kırış sóndırme** a stinge var.
sóndırúwgi *s.* 1. (tehn.) amortizor. 2. stingător.
sóngen *adj.* 1. stins. 2. aplanat; amortizat. // **•sóngen kırış** var stins.
sónık *adj.* 1. stins (și fig.). 2. (fig.) șters. 3. (d. *lumină*) stins; tulbure; chior.
sónme *s.* 1. stingere. 2. aplanare; amortizare.
sónmegen *adj.* nestins.
sónmek *v.i.* 1. a se stinge (și fig.). 2. (fig.) a muri. // **•oşagi sónmek** a i se stinge neamul; a i se stinge dinastia. **•sónıp pıtmek** a se stinge definitiv.
sónmeli *adj.* (fiz.) amortizat; cu amortizor.
sónmez *adj.* 1. de nestins; nestins; nepotolit. 2. arzător; fierbinte. // **•sónmez arzi** dorință arzătoare. **•sónmez ot** foc nestins. **•sónmez umutlar** speranțe nepotolite.
sónmiykalıır *adj.* nepotolit; nestins; arzător.
sóyin *s.* tuci; fontă. 2. noapte. // **•sóyındiy kara** negru ca tuciul.
sóyınırıtken *s.* (tehn.) turnător de fontă.
sóyintókme *s.* (tehn.) turnătorie de fontă.
sóz *s.* 1. cuvânt. 2. vorbă. 3. zvon; spusă. 4. influență; trecere. 5. morală; maximă. // **•awuzundan şikkan sózlerine sak bolmak** a-și păzi gura; a-și măsura cuvintele. **•ekı sózi uymamak** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice. **•sóz almak** a lua cuvântul; a vorbi. **•sóz atmak** a arunca o vorbă; a arunca un cuvânt. **•sóz bermek** a-și da cuvântul; a promite; a da cuiva pas la vorbă. **•sóz bolmak** a se face vorbă; a se zvoni; a cădea de acord. **•sóz etmek** a fi vorba de...; a discuta despre...; a se referi la...; **•sóz gezdırmek** a purta vorbe; a duce vorbă; a bârfi. **•sóz katmak** a se băga în vorbă; a interveni în discuție. **•sóz kaytarmak** a răspunde împotriva; a contrazice. **•sóz satmak** a vinde pielea ursului din pădure. **•sózden aňlamak** a asculta de cuvânt. **•sózge karışmak** a se băga în vorbă; a interveni în discuție. **•sózı geşmek** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi prețuit. **•sózın aşmak** a aduce vorba despre...; a-l pune pe tapet; a-l pomeni. **•sózın kesmek** a-i tăia cuiva vorba; a-i reteza vorba; a-i lua vorba din gură. **•sózın tartmak** a-și retrace cuvântul; a retracta; a se dezice. **•sózın tutmak** a se ține de cuvânt.

•sózinde turmak a se ține de cuvânt. **•sózinden kaytmak** a nu se ține de cuvânt; a-și retrace cuvântul; a retracta; a se dezice. **•sózinden şıkmamak** a nu ieși din cuvântul cuiva. **•sózlerini ezıp konışmak** a vorbi afectat; a vorbi cu emfază. **•sózni deňştirmek** a schimba vorba; a divaga. // **•akır sózi** ultimul său cuvânt. **•anaktar sózi** parolă. **•aşık-aşık sózler men** în cuvinte clare. **•ayıplı sóz** cuvânt indecent. **•bır sóz men** într-un cuvânt; pe scurt. **•bonday bírşiy sóz konışi bolmaz** nici nu poate fi vorba de așa ceva. **•eş okılğan sóz** (gram.) omonim. **•hoş sóz** compliment. **•kadimiy sóz** arhaism. **•kanatlı sóz** maximă; aforism; cugetare. **•maylı-maylı sózler** vorbe dulci. **•múrekkep sóz** (gram.) cuvânt compus. **•namus/şeref sózi** cuvânt de onoare. **•şatal sóz** cuvânt cu dublu înțeles. **•senin hakkında sáde áruw sózler bar** în privința ta sunt numai cuvinte bune. **•sızge sóz bere almam** nu vă pot promite. **•sóz aňlamagan** obraznic. **•sóz hakkı** dreptul la cuvânt. **•sóz mesela** de exemplu. **•sóz sırası kelgende** apropo. **•sóz ustalıgi** usurință în exprimare. **•sózde geşken yerge** la locul citat. **•sózı geşer** (d. *oameni*) influent; cu trecere. **•sózı geşmegen** fără trecere; fără influență. **•sózım akıttır** cuvântul meu este pact. **•sózın tuttı** s-a ținut de cuvânt. **•sózinde turgan** parolist. **•sózniñ kiskası** în concluzie; pe scurt. **•sózniñ ústunde turgan** insistent; parolist. **•tapıy/tapın sóz** (gram.) cuvânt subordonat. **•ústıgabık sóz** parolă. **•uzaksızganın sózi kaş?** cât costă cuvântul telegramei? **•yabanğı sóz** neologism. **•yersız sózım bağışlansın** fie-mi îngăduit cuvântul.
sózaldı *s.* (gram.) prepoziție.
sózaldılı *adj.* (gram.) prepozițional.
sózarası *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.
sózartı *s.* epilog.
sózlaşma *s.* 1. apropo; aluzie; insinuare. 2. sugestie; indicație.
sózlaşuw *s.* 1. sugestie. 2. menționare; amintire; pomenire.
sózatılğan *adj.* insinuat.
sózatma *s.* 1. apropo; aluzie; insinuare. 2. sugestie; indicație.
sózatuw *s.* sugestie; tacinare.
sózbaşı *s.* titlu.
sózberúw *s.* promisiune; angajament; făgăduială; obligație.
sóz-besóz *adv.* cuvânt cu cuvânt; ad litteram; literal; textual.
sózbır *adj.* unanim.
sózbırlıgi *s.* (lingv.) sintagmă.
sózbırlık *s.* unanimitate; unison.
sózbolgan *adj.* menționat; amintit; pomenit; relatat.
sózde *adj.* așa-zis; așa-numit.
sózdenaňlagan *adj.* cuminte; ascultător; supus; docil; obedient.
sózdenaňlama *s.* cumințenie; supunere; docilitate.
sózdenaňlamama *s.* obraznicie; neascultare; nesupunere.
sózdenaňlamaz *adj.* obraznic; neascultător; nesupus.

sózdenaňlaw s. cuminenie; supunere; docilitate.
sózdeniştirúw s. divagație.
sózetken s., *adj.* cuvântător; vorbitor.
sózetúw s. menționare; amintire; pomenire; relatare.
sózeze-sózeze *adv.* (*d. vorbire*) târăgănat; afectat.
sózezúw s. (*d. vorbire*) emfază; târăgănare; vorbire afectată.
sózgeşmesi s. influență; autoritate; putere.
sógezdirgen *adj.* bârfitor; clevetitor; flecar.
sógezdirúw s. bârfă; cleveteală; flecăreală.
sózgi s. purtător de cuvânt.
sóziaşilgan *adj.* menționat; amintit; pomenit; relatat.
sózibútún *adj.* de cuvânt; parolist.
sózigeşken *adj.* influent; respectat; autoritar.
sózindenkaytкан *adj.* neparolist; nestatornic; inconstant.
sózindenkaytma s. nestatornicie; inconstanță.
sózindenkaytuw s. retractare; dezicere.
sózintartmasi s. retractare; dezicere.
sózintutкан *adj.* de cuvânt; parolist.
sózintutmagan *adj.* neparolist.
sózitúz *adj.* de cuvânt; parolist.
sózkaynagibílímğisi s. etimolog.
sózkaynagibílímí s. etimologie.
sózkaynagibílímli *adj.* etimologic.
sózkaytaruw s. contrazicere; contrare.
sózkelisi *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.
sózkurgan *adj.* (*lingv.*) generator de cuvinte; derivativ. // **•sózkurgan koşımğa** (*lingv.*) sufix derivativ.
sózkurma s. (*lingv.*) formarea cuvintelor.
sózkuruw s. (*lingv.*) formarea cuvintelor.
sózlem s. propoziție.
sózlernalmaz *adj.* inexprimabil; indicibil. // **•sózlernalmaz kadar** nespun; greu de exprimat în cuvinte.
sózleşken s., *adj.* contractant.
sózleşme s. convenție; înțelegere; contract. // **•sózleşme kisimlari** părți contractante. **•topli şalışma sózleşmesi** contract colectiv de muncă.
sózleşmek *v.i.* a conveni; a se înțelege; a contracta.
sózleşmeli *adj.* contractual; convențional.
sózli *adj.* oral. // **•sózli maruze** notă verbală. **•sózli sinaw/imtan** (*univ.*) examen oral; colocviu.
sózlik s. dicționar. // **•bırğıltli sózlik** dicționar într-un volum. **•birtilli sózlik** dicționar unilingv. **•ğep sózligi** dicționar de buzunar. **•kazakşadan-kirim tatarğaga sózlik** dicționar român-tătar crimean. **•poliglót sózligi** dicționar poliglót. **•sózlikke kararsinş mî?** vreți să vă uitați în dicționar?
sózlikbílímğisi s. lexicolog.
sózlikbílímí *I. adj.* lexicologic. *II. s.* lexicologie.
sózlikbílímli *adj.* lexicologic.
sózmembasibílímğisi s. etimolog.
sózmembasibílímí s. etimologie.
sózmembasibílímli *adj.* etimologic.
sózmúnakaşalı *adj.* controversat; disputat; polemic.

sózmúnakaşası s. polemică. // **•sózmúnakaşası etmek** a polemiza.
sózsız *adj.* necontestat; necondiționat; implicit. // **•sózsız teslím** (*mil.*) predare necondiționată.
sózsız-suwalsız *adj.* indiscutabil; implicit.
sózsóni s. (*gram.*) postpoziție.
sózsónili *adj.* (*gram.*) postpozițional.
sóz-sólenúw s. discuție; conversație; convorbire.
sóz-sóz *adv.* cuvânt cu cuvânt; ad litteram; literal; textual.
sóztabilmaz *adj.* inexprimabil; indicibil. // **•sóztabilmaz kadar** nespun; greu de exprimat în cuvinte.
sóztagimi s. (*lingv.*) sintagmă.
sóztartışmalı *adj.* controversat; disputat; polemic.
sóztartışması s. polemică. // **•sóztartışması etmek** a polemiza.
sóztértibi s. topică.
sóztízimí *I. adj.* (*gram.*) sintactic. *II. s.* (*gram.*) sintaxă.
sóztízimlik *adj.* (*gram.*) sintactic.
sózyaratilmási s. (*lingv.*) derivație.
sózyaratкан *adj.* (*lingv.*) generator de cuvinte; derivativ. // **•sózyaratкан takí** (*lingv.*) sufix derivativ.
sózyaratma s. (*lingv.*) formarea cuvintelor.
sózyaratuw s. (*lingv.*) formarea cuvintelor.
spageti s. (*gastron.*) spaghetă.
Spaniye s. (*topon.*) Spania.
spaniyeli s., *adj.* spaniol.
spaniyol s., *adj.* spaniol.
spaniyolğa *I. adv.* în limba spaniolă; spaniolește. *II. s.* (*limba*) spaniolă.
spasm s. spasm.
spasmlı *adj.* (*med.*) spasmodic.
spasmodik *adj.* (*med.*) spasmodic.
spatiya s. (*la cărți de joc*) treflă.
spektre s. (*fiz.*) spectru.
spektroskop s. spectroscop.
speologiya s. speologie.
speologiyağı s. speolog.
spiker s. crainic; spicher.
spiritism s. spiritism.
spirt s. spirt; alcool.
spirtli *adj.* spirtoș; alcoolic.
spirtsız *adj.* nealcoolic.
spondiloza s. (*med.*) spondiloză.
spor s. (*zool., bot.*) spor.
sport s. sport. // **•sport yapmak** a face sport. // **•sport ayakkabisi** (*sport*) pantofi sport. **•sport tayanagi** (*sport*) bază sportivă. **•sport urbası** (*sport*) trening.
sportif *adj.* sportiv.
sportşi s. sportiv.
Sriy-Lanka s. (*topon.*) Sri Lanka.
stadiyon s. stadion. // **•stadiyonga baramız** mergem la stadion.
stafilokoçık *adj.* (*med.*) stafilococic.
stafilokok *I. adj.* (*med.*) stafilococic. *II. s.* (*med.*) stafilococ.
stafilokokli *adj.* (*med.*) stafilococic.
staj s. stagiul.
stajiyar s. stagiar.
stal s. (*teatr.*) stal unu; fotoliu de orchestră.
stalagmita s. stalagmită.
stalaktita s. stalactită.
stampa s. **1.** marcă; inscripție; desen. **2.** stampă. **3.** tușieră.
standart s. standard.

standartlaşkan *adj.* standardizat.
standartlaşmagan *adj.* nestandardizat.
standartlaşmak *v.i.* a se standardiza.
standartlaştırılmak *v.i.* a se standardiza.
standartlaştırma s. standardizare.
standartlaştırmak *v.t.* a standardiza.
standartlı *adj.* standardizat.
standartsız *adj.* nestandardizat.
staniyol s. staniol.
staniyum s. cositor; staniu.
stasiya s. stație.
stasiyon s. stațiune. // **•kaplıga stasiyoni** stațiuni cu izvoare termale.
statik *adj.* static.
statika s. statică.
statikalı *adj.* (*fiz.*) static.
statistika s. statistică.
statistikağı s. statistician.
statuskwo s. (*pol.*) status-quo.
stavrit s. (*iht.*) stavrid (*lat., Trachurus ponticus*).
standartlaştırıw s. standardizare.
stenograf s. stenograf.
stenografiya s. stenografie.
stenografiyağı s. stenograf.
stenografiyalı *adj.* stenografiat.
stenograma s. stenogramă.
stereoseda s. stereofonie.
stereoseda(lı) *adj.* stereofonic.
stereosedalik s. stereofonie.
stereotipiya s. stereotipie.
stereotipiyalı *adj.* stereotipic.
stetoskop s. stetoscop.
stewart s. steward; însoțitor de bord. // **•stewart kiskaayaklini şakırsañız!** chemați însoțioarea de bord!
stif s. stivă.
stifleme s. stivuire.
stifleme *v.t.* a stivui.
stiflengen *adj.* stivuit.
stilow s. stilou.
stok s. stoc; depozit.
stomatita s. (*med.*) stomatită.
stop *I. interj.* stop!; *II. s.* oprire; stop. // **•stop etmek** a stopa; a opri.
strategik *adj.* strategic.
strategiya s. strategie.
strategiyağı s. strateg.
strategiyalı *adj.* strategic.
stratosfera s. stratosferă.
streptomicina s. (*farm.*) streptomycină.
stridiya s. (*zool.*) stridie (*lat., Ostrea edulis*).
striknina s. (*chim.*) stricnină.
stronsiyum s. (*chim.*) stronțiu.
struktura s. structură.
studio s. studio. // **•televiziyon studiyosi** studio de televiziune.
subay s. ofițer. // **•ğetek subay** ofițer de rezervă. **•subay mektebi/okili** (*mil.*) școală de ofițeri. **•üst subay** ofițer superior.
Subhiy s. (*antrop. m., arab.*) "Cel de la auroră".
Subhiye s. (*antrop. f., arab.*) "Cea de la auroră".
subi *I. adj.* subtil. *II. s. 1.* ureche (*la ac*). **2.** gaură; orificiu.
subuluk s. subtilitate.
subuw *I. adj.* subtil. *II. s. 1.* ureche (*la ac*). **2.** gaură; orificiu.
subuwluk s. subtilitate.
suç s. **1.** vină; culpă. **2.** (*jur.*) delict; infracțiune. // **•suç atmak** a învinovăți. **•suç işlemek** a săvârși o faptă regretabilă; a greși.
suçaýtilgan *adj.* învinovățit.

suçatuw s. învinovăţire.
suçlagan s., adj. acuzator.
suçlama s. învinuire; acuzare.
suçlamak v.t. a învinui; a acuza.
suçlangan s. învinuit; acuzat; inculpat.
suçlaw s. învinuire; acuzare.
suçlı adj. 1. vinovat. 2. delicvent.
suçluluk s. vinovăţie; culpabilitate.
suçsuz adj. nevinovat.
suçsuzluk s. nevinovăţie.
Sudan s. (topon.) Sudan.
sudanli s., adj. sudanez.
sudanoti s. (bot.) iarbă-de-Sudan (lat., *Sorghum sudanense*).
sufi adj. preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
Sufilar/Sofilar s. (topon.) ("Cuvioşii") Credinţa; Sufiaru (jud. Constanţa).
sufler s. (teatr.) sufler.
sufuluk s. evlavie.
Sugar s. (astr.) Venus; Luceafărul.
suğuk s. (gastron.) sugiuc; cârnat; mezel; salam.
sukaylik s. răchitiş.
sukay s. (bot.) răchită-roşie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).
suklanmak v.i. a jindui; a invidia.
suklanuw s. jind; invidie.
sukut s. decădere; cădere; declin.
suldus s. drapel; steag.
suldusşuk s. steguleţ.
suldustaşigan s. stegar.
sulf s. (chim.) sulf; pucioasă.
sulfamida s. (chim.) sulfamidă.
sulfat s. (chim.) sulfat.
sulflı adj. (chim.) sulfuros.
sulfura s. (chim.) sulfură.
sulfurik adj. (chim.) sulfuric.
sulh s. pace; înţelegere.
sulhperwer adj. pacifist.
sulhperwerlik s. pacifism.
sultan s. (ist.) sultan.
sultanoti s. (bot.) trepădătoare (lat., *Mercurialis annua*).
sultanoti, kaşkir- s. (bot.) brei (lat., *Mercurialis perennis*).
sumagi, daamlatma- s. (bot.) oţetar-comestibil; sumac-comestibil (lat., *Rhus coriaria*).
sumak s. (bot.) oţetar-comestibil; sumac-comestibil (lat., *Rhus coriaria*).
sumak, koşanlı- s. (bot.) oţetar; sumac (lat., *Rhus typhina*; *Rhus Canadensis*).
sumak, mısırlı- s. (bot.) oţetar-aromat; sumac-aromat (lat., *Rhus aromatica*).
sumbata s. şmirghel; glaspapir.
sumruk s. (mitol.) fenix; phoenix.
sun s. 1. răţoi; bărbătuşul raţei. 2. găscan; gănsac; bărbătuşul găstei.
sunar s. 1. leşă. 2. vânătoare cu câini.
sunarlamak v.t. 1. a vâna cu câini. 2. a purta în leşă.
suniy adj. 1. artificial; fals. 2. sintetic. // •**suniy peyk** satelit artificial.
sunyikamir s. plastic; material plastic.
sunyikamirlaşkan adj. plastifiat.
sunyikamirlaşmak v.i. a se plastifica.
sunyikamirlaştırma s. plastifiere.
sunyikamirlaştırmak v.t. a plastifica.
sunyikamirli adj. 1. plastic; maleabil; ductil. 2. care conţine material plastic.
sunyikamirlik s. plasticitate.
sunyileşken adj. 1. falsificat; măsluit. 2. sintetizat.
sunyileştirme s. 1. falsificare; măsluire. 2. sintetizare; sinteză.
sunyileştirmek v.t. 1. a falsifica; a măslui. 2. a sintetiza.

sunyileştirüwgi s. 1. falsificator; măsluitor. 2. sintetizator.
sunyisizga s. plastografie. // •**sunyisizgasın yapmak** a plastografia.
sunyisizgali adj. plastografiat.
sunyisuwlangan adj. irigat.
sunyisuwlaw s. irigare; irigaţie.
sunyiyukı s. hipnoză.
sunyiyuklagan adj. hipnotizat.
sunyiyuklatma s. hipnotizare.
sunyiyuklatuwgi I. adj. hipnotizant. II. s. hipnotizator.
sunyiyukuli adj. hipnotizat.
sunkay s. (bot.) agurijoară; iarbă-grasă; portulacă; graşiţă; ciuelănaş; pietricică; floare-de-piatră (lat., *Portulaca grandiflora*).
sunma s. oferi; prezentare.
sunmak v.t. a oferi; a da; a prezenta. // •**deren şüküranlarimni sunaman!** vă transmit adânci mulţumiri!; •**özirlerimni sunaman!** scuzele mele!; •**şüküranlarimni sunaman!** mulţumirile mele!
sunulgan adj. oferit; prezentat.
sunulmak v.i. a fi oferit; a fi dat; a fi prezentat.
sunuw s. (com.) ofertă. // •**sunuw man istew** cerere şi ofertă.
supapa s. (tehn.) supapă.
sur adj. (d. cai) cenuşiu; gri; sur.
surat s. 1. faţă; fizionomie. 2. bosumflare; îmbufnare. // •**suratı bozarmak** a se întuneca la faţă. •**suratı deñismek** a se schimba la faţă. •**suratı ketmek** a se trage la faţă. •**suratı küldiy kesilmek** a se întuneca la faţă. •**suratın asmak** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. •**suratın atmak** a se schimba la faţă. // •**suratı ekı karış** bosumflat.
surataskan adj. bosumflat; îmbufnat.
suratasuw s. bosumflare; îmbufnare.
suratlama s. 1. înfăţişare; prezentare; descriere. 2. întruchipare; întrupare.
suratlamak v.t. 1. a înfăţişa; a prezenta; a descrie. 2. a întruchipa; a întrupa.
suratlangan adj. 1. înfăţişat; prezentat; descris. 2. întruchipat; întrupat.
suratlanmak v.i. 1. a se înfăţişa; a compărea; a se prezenta. 2. a se întruchipa; a se întrupa.
suratlawgi adj. descriptiv. // •**suratlawgi hendese** (mat.) geometrie descriptivă.
suratlı adj. 1. bosumflat; îmbufnat. 2. ilustrat. // •**asik suratlı** încruntat; posac; taciturn.
suratlık s. ilustrată; ilustraţie; ilustrare.
surat-suratka adv. faţă în faţă.
surat-tús s. chipul şi culoarea feţei; fizionomie. // •**suratsız-tússız kalmak** a se trage la faţă.
suratlaw s. 1. înfăţişare; prezentare; descriere. 2. întruchipare; întrupare.
sure s. (relig.) psalm; verset.
suret s. 1. aparenţă; aspect. 2. copie; duplicat (a unui act). 3. faţă; figură; mină. 4. manieră; fel; chip. // •**suret almak/şigarmak** a face o copie. // •**karar sureti** rezoluţie. •**kayit sureti** (jur.) copie. •**suret kađiti** hârtie-carbon. •**tasdikli suret** copie legalizată.
suretişigariłgan adj. copiat.
suretleme s. 1. înfăţişare; prezentare;

descriere. 2. întruchipare; întrupare.
suretleme v.t. 1. a înfăţişa; a prezenta; a descrie. 2. a întruchipa; a întrupa.
suretlenen adj. 1. înfăţişat; prezentat; descris. 2. întruchipat; întrupat.
suretlenmek v.i. 1. a se înfăţişa; a compărea; a se prezenta. 2. a se întruchipa; a se întrupa.
suretlewgi adj. descriptiv.
suret-suretke adv. faţă în faţă.
suretşigarması s. copiere.
surkarligaş, ak-ğayali- s. (orn.) drepnea cu târtiţă albă (lat., *Apus caffer*).
surkarligaş, ak-karinli- s. (orn.) drepnea mare (lat., *Apus melba*; *Tachymarptis melba*).
surkarligaş, boz- s. (orn.) drepnea cenuşie (lat., *Apus pallidus*).
surkarligaş, kara- s. (orn.) drepnea neagră (lat., *Apus apus*).
surkarligaş, kışkene- s. (orn.) drepnea mică (lat., *Apus affinis*).
surkarligaş, şatal-kuyruk- s. (orn.) drepnea de Pacific (lat., *Apus pacificus*).
surkarligaş, tel-kuyrukli- s. (orn.) drepnea cu coadă aciculară (lat., *Hirundapus caudacutus*).
surkarligaş, dak- s. (orn.) drepnea mare (lat., *Apus melba*; *Tachymarptis melba*).
surkarligaş, Horus- s. (orn.) drepnea Horus (lat., *Apus horus*).
surkarligaş, Iskender- s. (orn.) drepnea de Insulele Capului Verde (lat., *Apus alexandri*).
surkarligaş, palmiyer- s. (orn.) drepnea de palmier (lat., *Cypsiurus parvus*).
surkarligaş, şigarak- s. (orn.) drepnea de hornuri (lat., *Chaetura pelagica*).
surkarligaş, tarla- s. (orn.) drepnea de câmp (lat., *Apus unicolor*).
surmenaj s. surmenaj.
surpriza s. surpriză.
susak s. (tehn.) cuvă; benă; cală.
susam s. (bot.) susan (lat., *Sesamum orientale*; *Sesamum indicum*).
suskan adj. tăcut.
suskun adj. tăcut; taciturn.
susma s. tăcere.
susmak v.i. a tăcea; a nu spune nimic. // •**bo sorawniñ karşıında sustı** în faţa acestei întrebări a tăcut. •**sesle, kara, sus!** ascultă, priveşte şi tac!;
susturmak v.t. a determina să tacă; a reduce la tăcere.
susu s. tăcere.
sutiye s. sutien.
suw I. adj. acvatic. II. s. 1. apă. 2. (geogr.) apă; ape. 3. suc; sevă; zeamă. 4. broderie; dantelă. // •**ayagina şigak suw tókme** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine şi sare. •**başından suwuk suw tógilmek** a-l trece toate sudorile. •**biñ dereden suw ketirmek** a se scuza în fel şi chip; a motiva în fel şi chip. •**ğuregine suw sepmek** a-i răcori inima; a-l consola. •**kulagina kar suwı kaşmak** a intra în încurcătură; a intra în impas. •**suw almak** a lua apă; a se îmbiba cu apă. •**suw astında kalmak** a rămâne sub apă; a fi inundat. •**suw kapamak** a zăgăzui. •**suw**

tókmek (fiziol.) a urina. • **suwdan ketmek** a merge prin apă; a merge pe apă; a pluti. • **suwga batmak/dalmak** a se scufunda; a se cufunda; a se afunda; a imersa. • **suwga bermek** a lansa la apă. • **suwga kirmek** a intra în apă; a intra la apă; a intra la spălat. • **suwga túsme** a cădea în apă; a intra la apă; a se duce pe apa sămbetei. • **suwni baylamak** a îndigui. • **yúz suwí tókmek** a-i crăpa obrazul de rușine. // **• agar suwlar** ape curgătoare. • **berrak suw** apă limpede. • **• bilasik suw** apă tulbure. • **• bír gutum suw** o înghițitură de apă. • **• bír kade suw ketirseniz!** vă rog să-mi aduceți un pahar cu apă!; • **• deñiz suwí** apa mării. • **• domatis suwí** suc de roșii. • **• et suwí** supă de carne. • **• ğerastí suwí** apă subterană. • **• ğerústí suwí** apă supaterană. • **• ğilli suw** apă caldă. • **• işilgen suw** apă potabilă. • **• işilmez/aşşı suw** apă nepotabilă. • **• issi suw** apă termală. • **• kara suwları** ape teritoriale. • **• kışnıñ kúnı suwlar buzlar** iarna îngheață apele. • **• koloniya suwí** apă de colonie. • **• kúkúrtlí suw** apă sulfuroasă. • **• kúl suwí** leșie. • **• limon suwí** limonadă; citronadă. • **• maden suwí** apă minerală. • **• mide suwí** (med.) suc gastric. • **• oksigenlí suw** apă oxigenată. • **• olmezlik suwí** elixir. • **• portakal suwí** oranjadă. • **• saltin suw** apă rece. • **• sarimsak suwí** mujdei. • **• sasigan suw** apă clocită. • **• şifalı maden suwları** ape minerale curative. • **• suw astında** sub apă. • **• suw borısı** conductă de apă. • **• suw kadesi/bardagi** pahar de apă. • **• suw kapatması/kalawí** zăgaz; dig; splai. • **• suw kenarı** țărm. • **• suw saatı** clepsidră. • **• suw şiriltisi** murmur; susur. • **• suw tayyaresi** hidroavion. • **• suw tırmení** moară de apă. • **• suwda pişken ğimirta** ou fierț. • **• suwga tolı** plin cu apă. • **• suwnuñ hisselerin ayırması/sókmesi/şeşmesi** (chim.) hidroliză. • **• suwnuñ yokarında** în amonte. • **• suwnuñ yúzi** suprafața apei. • **• suwuk suw man ğuwula** se spală cu apă rece. • **• tamızdırma suwí** apă distilată. • **• tatlı suw balıgı** pește de apă dulce. • **• taze suw** apă proaspătă. • **• turgun suwlar** ape stătătoare. • **• yúzum suwí** sirop de struguri.

suwa s. tencuială; stuc.

suwal s. întrebare; întrogare. // **• suwal ğetvelí** chestionar.

suwalama s. tencuire; tencuială.

suwalamak v.t. a tencui.

suwalangan adj. tencuit.

suwaletúwǵı adj. întrebător.

suwalgan adj. îmbibat.

suwal-ğewap s. întrebare și răspuns.

suwalı adj. tencuit.

suwallagan adj. întrebător.

suwallama s. întrebare; întrogare.

suwallamak v.t. a întreba; a interoga.

suwallangan adj. întebat; întrogat.

suwallaşmak v.i. a se întreba reciproc; a se interoga reciproc.

suwalsız adj. indiscutabil.

suwaluw s. îmbibare.

suwarılğan adj. adăpat.

suwarılmak v.i. a se adăpa.

suwarım s. adăpătoare.

suwarmak v.t. a adăpa.

suwaruw s. adăpare.

suwastı I. adj. submarin; subacvatic; submersibil. **II. s.** submarin. // **• suwastı kayalar** recif.

suwastıgakarşı adj. (mil.) antisubmarin.

suwastıpapır s. submarin.

Suwat s. (antrop. f., arab.) "Destin favorabil".

suwatı s. hidronim.

suw-ayǵırı s. (zool.) hipopotam (lat., *Hippopotamus amphibius*).

suw-aguwotı s. (bot.) cucută-de-apă (lat., *Cicuta virosa*).

suwalaw s. tencuire; tencuială.

suwallaw s. întrebare; întrogare.

suw-atkulagı s. (bot.) ștevie; măcriș-de-apă (lat., *Rumex palustris*).

suw-aykabagı s. (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).

suwbasar s. luncă; câmpie inundabilă.

suwbasımı s. (nav.) deplasament.

suwbaskan I. adj. inundat. **II. s.** (tehn.) pompă.

suwbasma s. (tehn.) pompare.

suwbasmaşı s. inundație; potop; șiroi; șuvoi; puhoi; torent; viitură.

suwbaylaması s. îndiguire.

suw-bakaotı s. (bot.) limbariță (lat., *Alisma plantago-aquatica*).

suw-baldıranı s. (bot.) cucută-de-apă (lat., *Cicuta virosa*).

suwbılıǵısı s. hidrolog.

suwbılímı I. adj. hidrologic. **II. s.** hidrologie.

suwbılímı adj. hidrologic.

suw-bótnegı s. (bot.) izma-broaștei; menta-broaștei (lat., *Mentha aquatica*).

suwbuga s. (orn.) buhai-de-baltă; bou-de-baltă (lat., *Botaurus stellaris*).

suwbuga, kışkene- s. (orn.) stârc pitic (lat., *Ixobrychus minutus*).

suwbuga, kúl-sırtlı- s. (orn.) stârc cu spată cenușiu (lat., *Ixobrychus sturmii*).

suwbuga, sarı- s. (orn.) stârc chinezesc; stârc galben (lat., *Ixobrychus sinensis*).

suwbugası, Amerika- s. (orn.) buhai-de-baltă american; bou-de-baltă american (lat., *Botaurus lentiginosus*).

suwbugası, kışkene-Amerika- s. (orn.) stârc mic american (lat., *Ixobrychus exilis*).

suwbugası, kışkene-Kıtay- s. (orn.) stârc mic de Mancuria (lat., *Ixobrychus eurhythmus*).

suwbugası, Kıtay- s. (orn.) stârc chinezesc; stârc galben (lat., *Ixobrychus sinensis*).

suw-bulgunı s. (zool.) nurec; vizon (lat., *Mustela vison*).

suw-bulukası s. (zool.) vidră; lutră (lat., *Lutra lutra*). // **• suw-bulukası terısı** lutru.

suwburumı s. vâltoare; bulboană; vârtej de apă.

suw-búberı s. (bot.) dintele-dracului; piper-de-baltă (lat., *Polygonum hydropiper*).

suwbúrkút, ak-baş-ak-kuyrukli- s. (orn.) vultur cu cap alb (lat., *Haliaeetus leucocephalus*).

suwbúrkút, ak-kuyrukli- s. (orn.) codalb (lat., *Haliaeetus albicilla*).

suwbúrkút, ak-omizli- s. (orn.) vultur cu umeri albi (lat., *Haliaeetus pelagicus*).

suwbúrkút, ótken-ak-kuyrukli- s. (orn.) vultur pescar african (lat., *Haliaeetus vocifer*).

suwbúrkút, sizik-kuyrukli- s. (orn.) vultur de mare mic (lat., *Haliaeetus leucorhynchus*).

suwbúrkútı, ak-kuyrukli-Afrika- s. (orn.) vultur pescar african (lat., *Haliaeetus vocifer*).

suwdanketken adj. plutitor.

suwdanketúw s. plutire.

suwemgen s. sugativă; tampon.

suw-ezenı s. (bot.) șopârliță; bobornic (lat., *Veronica beccabunga*).

suwgaalışik adj. (d. plante) hidromorf.

suwgaatılıw s. plonjare.

suwgabatırma s. înmuiere; umezire; scufundare.

suwgabatkan adj. muiat; înmuiat; umezit; scufundat.

suwgabatuw s. înmuiere; umezire; scufundare.

suwgaberılgen adj. lansat la apă.

suwgaberúw s. lansare la apă.

suwgadayangan adj. impermeabil.

suwgadayanna s. impermeabilitate.

suwgaotırğan adj. lansat la apă.

suwgaotirtuw s. lansare la apă.

suwgasalınğan adj. muiat; înmuiat; umezit; scufundat.

suwgasaluw s. înmuiere; umezire; scufundare.

suwgatolğan adj. îmbibat.

suwgatolma s. îmbibare.

suwgeşirgen adj. permeabil; neetanș.

suwgeşirmeme s. impermeabilitate.

suwgeşirmez adj. impermeabil; etanș. // **• suwgeşirmez saat** ceas rezistent la apă.

suwgeşirmezkap s. prelată.

suwgeşirúw s. permeabilitate.

suw-ğaraotı s. (bot.) limbariță (lat., *Alisma plantago-aquatica*).

suwǵı adj. acvatic.

suwǵiltkan s. (tehn.) boiler.

suwǵolı s. 1. cale navigabilă. 2. jgheab.

suwhaleketı I. adj. (fiz.) hidrodinamic. **II. s.** (fiz.) hidrodinamică.

suwhaleketlı adj. (fiz.) hidrodinamic.

suw-itı s. (zool.) leu-de-mare (lat., *Otaria byronia*).

suwışinde adj. learcă; ciuciulete.

suwışırme s. adăpare.

suwışken adj. adăpat.

suwkapaması s. stăvilire; zăgăzuire.

suwkariştirilğan adj. diluat; subțiat; lungit; îndoit.

suwkariştirması s. diluare; subțiere; lungire; îndoire.

suwkatilğan adj. diluat; subțiat; lungit; îndoit.

suwkatuw s. diluare; subțiere; lungire; îndoire.

suwkaybetmesi s. deshidratare.

suwkaynatkan s. (tehn.) boiler.

suw-kabagı s. (bot.) târtăcuță; tigvă; tâlv (lat., *Lagenaria gourda*).

suw-karatawugı s. (orn.) pescărel negru; mierlă de apă (lat., *Cinclus cinclus*).

suwkesken s. (nav.) pinten.

suwkózi s. izvor.

suwkuwatı I. adj. (tehn.) hidrolic. **II. s.** (tehn.) hidrolică.

suwkuwatlı adj. (tehn.) hidrolic.

suwkúresi s. (geogr.) hidrosferă.

suwlama s. 1. irigare; irigație. 2. udare; înmuiere; umezire; stropire. 3.

hidratare.
suwlamak *v.t.* 1. a uda; a înmuia; a umezi. 2. a iriga. 3. a hidrata.
suwlamakopkasi *s.* stropitoare.
suwlangan *adj.* 1. udat; ud; înmuiat; umezit; stropit. 2. irigat. 3. hidratat.
suwlanmak *v.i.* 1. a se uda; a se înmuia; a se umezi; a se stropi. 2. a se iriga. 3. a se hidrata. // •**awuzi suwlanmak** a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva. •**gîlîgîne kadar suwlanmak** a se uda până la oase.
suwlarsizgasi *s.* hidrografie.
suwlaw *s.* 1. irigare; irigație. 2. udare; înmuiere; umezire; stropire. 3. hidratare.
suwli *adj.* 1. cu apă; care conține apă; ud. 2. apos. 3. succulent; zemos. // •**suwli boya** acuarela.
suwlikozli *adj.* 1. înlăcrimat; cu ochii înlăcrimați. 2. plângăcios; plângăreț; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
suwluk *s.* 1. succulență. 2. zăbală.
suw-nanesi *s.* (bot.) izma-broaștei; menta-broaștei (*lat., Mentha aquatica*).
suw-nergisi *s.* (bot.) verbină; vervenă; sporîș (*lat., Verbena officinalis*).
suwólşegen *s.* pluviometru.
suwólşeme *s.* pluviometrie.
suw-pergîmegi *s.* (bot.) linte-de-baltă; lintiță; mătasea-broaștei (*lat., Lemna minor*).
suwperiysi *s.* (mitol.) sirenă; naiadă.
suw-rezenesi *s.* (bot.) mărăraș; chimion-de-apă; chimen-de-baltă; cucutiță-de-bălți (*lat., Phellandrium aquaticum; Oenanthe aquatica*).
suwsagan *adj.* însetat; setos.
suwsak *adj.* însetat.
suwsaklagan *s.* baraj; dig.
suwsama *s.* însetare; sete.
suwsamak *v.i.* a i se face sete; a-i fi sete (*și fig.*). // •**eğeline suwsamak** a i se urî cu zilele; a-și ruga moartea. // •**bek suwsadim** mi-e foarte sete.
suw-samuri *s.* (zool.) vidră; lutră (*lat., Lutra lutra*). // •**suw-samuri terisi** lutru.
suwsaw *s.* însetare; sete.
suw-sayragi *s.* (orn.) sturz de apă de Louisiana (*lat., Seiurus motacilla*).
suwsepken *s.* stropitoare.
suw-sigawuli *s.* (zool.) șobolan-de-apă (*lat., Arvicola sapidus*).
suwsuz *adj.* însetat; deshidratat. // •**suwsuz aketip suwsuz ketirmek** a duce pe cineva bou și a-l aduce vacă.
suwsuzlaşkan *adj.* deshidratat.
suwsuzlaşma *s.* deshidratare.
suwsuzlaşmak *v.i.* a se deshidrata.
suwsuzlaştirmak *v.t.* a deshidrata.
suwsuzlaşuw *s.* deshidratare.
suwsuzluk *s.* 1. sete; însetare (*și fig.*). 2. secetă.
suwşagilgani *I. adj.* (electr.) hidroelectric. *II. s.* (electr.) hidroelectricitate. // •**suwşagilgani işletmesi** hidrocentrală; centrală hidroelectrică.
suwşagilganlanmasi *s.* (chim.) electroliză.
suwşeriti *s.* 1. (bot.) stuf; papură; trestie; pipirig (*lat., Phragmites communis; Phragmites australis*). 2. (bot.) papură (*lat., Typha angustifolia*).
suwşesegi *s.* (med.) varicelă; vărsat de

vânt.
suw-şibawi *s.* (orn.) lăcar de pipirig (*lat., Acrocephalus paludicola*).
suw-şullugi *s.* (orn.) becațină comună (*lat., Gallinago gallinago*).
suwtabişmasi *s.* (geogr.) confluență.
suwtaşi *s.* (bot.) buricul-apei (*lat., Hydrocotyle vulgaris*).
suwtaşigan *s.* 1. sacagiu. 2. saca.
suw-tartari *s.* (orn.) cârstel de baltă; cristei de baltă (*lat., Rallus aquaticus*).
suw-teresi *s.* (bot.) năsturel; cardama; bobâlnic; măcriș-de-baltă (*lat., Nasturtium officinale*).
suwtobi *s.* (sport) polo. // •**suwtobi turnewi** (sport) turneu de polo.
suwtorgay *s.* (orn.) ploier (*lat., Charadrius pluvialis*).
suwtorgay, akşa- *s.* (orn.) prundăraș de sărătură (*lat., Charadrius alexandrinus*).
suwtorgay, altin- *s.* (orn.) ploier auriu (*lat., Pluvialis apricaria*).
suwtorgay, balaban-yakali- *s.* (orn.) prundăraș gulerat mare (*lat., Charadrius hiaticula*).
suwtorgay, gümüş- *s.* (orn.) ploier argintiu (*lat., Pluvialis squatarola*).
suwtorgay, kawerengi-yakali- *s.* (orn.) prundăraș cu dungi castanii (*lat., Charadrius pallidus*).
suwtorgay, kişkene-yakali- *s.* (orn.) prundăraș gulerat mic (*lat., Charadrius dubius*).
suwtorgay, perdeli- *s.* (orn.) prundăraș semipalmat (*lat., Charadrius semipalmatus*).
suwtorgay, tamgali- *s.* (orn.) prundăraș de munte (*lat., Charadrius morinellus*).
suwtorgay, úş-yakali- *s.* (orn.) prundăraș cu trei gulere (*lat., Charadrius tricollaris*).
suwtorgayi, Asiye- *s.* (orn.) prundăraș asiatic (*lat., Charadrius asiaticus*).
suwtorgayi, Amerika-altin- *s.* (orn.) ploier american auriu (*lat., Pluvialis dominica*).
suwtorgayi, balaban-kum- *s.* (orn.) prundăraș de deșert (*lat., Charadrius leschenaultii*).
suwtorgayi, dak- *s.* (orn.) prundăraș de munte (*lat., Charadrius morinellus*).
suwtorgayi, Forbes'nin- *s.* (orn.) prundărașul lui Forbes (*lat., Charadrius forbesi*).
suwtorgayi, Kittlitz'nin- *s.* (orn.) prundărașul lui Kittlitz (*lat., Charadrius pecuarius*).
suwtorgayi, kişkene-kum- *s.* (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (*lat., Charadrius mongolus*).
suwtorgayi, Misir- *s.* (orn.) ploier egiptean; pasărea-crocodilului (*lat., Pluvianus aegyptius*).
suwtorgayi, Moŋgol- *s.* (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (*lat., Charadrius mongolus*).
suwtorgayi, Paçifik-altin- *s.* (orn.) ploier de Pacific auriu (*lat., Pluvialis fulva*).
suwtorgayi, şayir- *s.* (orn.) prundăraș cu coadă ascuțită (*lat., Charadrius vociferus*).
suwtokme *s.* urinare.
suwtutumı *s.* (nav.) deplasament.
suwugan *adj.* 1. răcit. 2. înstrăinat; îndepărtat sufletește; care și-a pierdut

interesul.
suwuk I. adj. rece. **II. adv.** cu răceală. **III. s.** 1. vreme rece; frig. 2. răceală; guturai. // •**başından suwuk suw tógilmek** a-l trece toate sudorile. •**suwuk almak** a-l lua frigul; a răci. •**suwuk basmak** a se lăsa frig. •**suwuk dawranmak** a se purta cu răceală. •**suwuk gîlîgîne tüşmek** a-i intra frigul în oase. •**suwuktan kaltıramak** a tremura de frig; a se zgribuli. // •**boyeri suwuk, hem kayet suwuk** aici este rece, ba chiar foarte rece. •**kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul** deși a nins, nu e frig. •**Köstengede suwuk bola mı?** este frig la Constanța?; •**suwuk kizartma** friptură rece. •**suwuk suw man ğuwula** se spală cu apă rece. •**suwuklar kúzden başladı** frigul a început din toamnă. •**tînewın suwuk edı** ieri a fost frig.
suwukalgan *adj.* (med.) răcit.
suwukğarik *s.* luminiscentă.
suwukğarikli *adj.* luminiscent.
suwukkadaynagan *adj.* friguros.
suwukkan(lı) *adj.* calm; cu sânge rece; imperturbabil; flegmatic. // •**suwukkanlı kalmak** a-și păstra calmul.
suwukkanlık *s.* calm; sânge rece.
suwuklagan *adj.* (med.) răcit.
suwuklama *s.* (med.) răceală. // •**bademşik suwuklaması** (med.) inflamarea amigdalelor; amigdalită. •**bogırdak suwuklaması** (med.) inflamarea faringelui; faringită. •**búyrek suwuklaması** (med.) inflamarea rinichilor; nefrită. •**kulak suwuklaması** (med.) inflamarea urechii; otită.
suwuklamak *v.i.* (med.) a răci. // •**ğolda suwukladım** am răcit pe drum.
suwuklatma *s.* (med.) răceală.
suwuklay *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
suwuklatuw *s.* (med.) răceală.
suwuklaw *s.* (med.) răceală.
suwukluk *s.* 1. frig; vreme rece. 2. (*fig.*) răceală; guturai.
suwuk-suwuk *adv.* rece; în stare rece; cu răceală.
suwuktankaltıragan *adj.* zgribulit.
suwuktantırıldegen *adj.* zgribulit.
suwuktantomalagan *adj.* zgribulit.
suwuktiyme *s.* răceală; guturai.
suwuma *s.* 1. răcire. 2. înstrăinare; îndepărtare sufletească; pierdere a interesului.
suwumak *v.i.* 1. a se răci. 2. a se înstrăina; a se îndepărta sufletește; a-și pierde interesul. // •**kolı suwumak** a-și ieși din mână.
suwunkaybetken *adj.* deshidratat.
suwur *s.* (zool.) marmotă (*lat., Arctomys marmota*).
suwurga *s.* (pol.) colonie.
suwurgaği *s.* colonist.
suwurgağigakarşı *s.* (pol.) anticolonialist.
suwurgağilik *s.* colonialism.
suwurgalaşkan *adj.* colonizat.
suwurgalaştırilgan *adj.* colonizat.
suwurgalaştırmak *v.i.* a se coloniza.
suwurgalaştırmak *v.t.* a coloniza.
suwurgalaştıruw *s.* colonizare.
suwurgalik *adj.* colonial.
suwurgan *adj.* aspirator.
suwurmak *v.t.* 1. a suge; a sorbi; a

absorbi. **2.** (fig.) a exploata; a asupri.
suwurulgan *adj.* **1.** supt; absorbit; sorbit. **2.** exploatat; asuprit.
suwuruw *s.* **1.** supt; absorbi; sorbi. **2.** exploatare; asuprire.
suwuruwgi *s.* **1.** ventuză. **2.** exploatator; asupritor.
suwuruwguluk *s.* exploatare; aservire.
suwutma *s.* răcire. // **•hawa suwutmasi** aer condiționat.
suwutmak *v.t.* a răci. // **•boşina awuz suwutmak** a-și răci gura degeaba. **•suwutup almak** (gastron.) a frapa.
suwutmaş *s.* răcitor.
suwutulgan *adj.* răcit; frapat.
suwutulmak *v.i.* a fi răcit.
suwutup-alingan *adj.* (gastron.) frapat.
suwutup-aluw *s.* (gastron.) frapare.
suwutuw *s.* răcire.
suwutuwgi *adj.* frigorific.
suwuw *s.* **1.** răcire. **2.** înstrăinare; îndepărtare sufletească; pierdere a interesului.
suwustí *adj.* lacustru.
suwyuwarlagi *s.* (geogr.) hidrosferă.
suw-yúzumi *s.* (bot.) rourică; plutitoare; iarbă-dulce; rochia-cerului (lat., *Glyceria fluitans*).
suw-zambagi *s.* (bot.) lotus (lat., *Nymphaea lotus*).
suyikast *s.* atentat. // **•irizga suyikast** atentat la podoare.
suyikastşi *s.* atentatator; atacant; violator; agresor.
suyistimal *s.* abuz; faptă ilegală.
suyistimalgi *adj.* nelegiuit.
suyistimalli *adj.* abuzat; abuziv.
suyizan *s.* părere deformată.
Suzan *s.* (antrop. f., prsn.) "Înflăcărare".
súbege súyegi *s.* (anat.) stern.
súbek *s.* fundă; fundiță; panglică.
súbet *s.* (bot.) crușătea; bărbușoară (lat., *Barbarea vulgaris*).
súbgit *s.* defileu; strămoare; chei.
Súheyil *s.* (antrop. m., prsn.) "Steaua".
Súheyile *s.* (antrop. f., prsn.) "Steaua".
súk *s.* topor; balta; toporișcă; secure.
súken *s.* cârmă; timonă.
súkenaydaw *s.* cârmire.
súkengi *s.* (nav.) cârmaci; timonier.
súkenğılik *s.* cârmire.
súksúk *s.* (bot.) tamariscă; câtină-roșie (lat., *Tamarix ramosissima*).
súkún *s.* liniște; tihnă.
súkúnet *s.* liniște; calm; pace.
súkúnetli *adj.* liniștit; tihnî.
súkúnli *adj.* liniștit; tihnî.
súkút *s.* tăcere; liniște.
súkútiy *adj.* (d. oamni) tăcut; liniștit.
súlale *s.* dinastie.
súle *s.* (bot.) ovăz (lat., *Avena sativa*).
súle, gir- *s.* (bot.) ovăz-sălbatic (lat., *Avena fatua*).
súlekeş *s.* (orn.) presură (lat., *Emberiza sp.*).
súlekeş, ak-başıli- *s.* (orn.) presură cu cap alb (lat., *Emberiza leucocephala*).
súlekeş, ak-kaşıli- *s.* (orn.) presură cu sprâncene albe (lat., *Emberiza rustica*).
súlekeş, altin-karınli- *s.* (orn.) vrabie cu piept portocaliu (lat., *Passerina leclancherii*).
súlekeş, boyalı- *s.* (orn.) vrabie pictată (lat., *Passerina ciris*).
súlekeş, boz- *s.* (orn.) presură cenușie (lat., *Emberiza*

cineracea).

súlekeş, boz-başıli- *s.* (orn.) presură cu cap cenușiu (lat., *Emberiza striolata*).
súlekeş, boz-moyinli- *s.* (orn.) presură cu gât cenușiu (lat., *Emberiza buchahani*).
súlekeş, kara-başıli- *s.* (orn.) presură cu cap negru (lat., *Emberiza melanocephala*).
súlekeş, kara-suratli- *s.* (orn.) presură cu față neagră (lat., *Emberiza spodocephala*).
súlekeş, kawerengi-kulakli- *s.* (orn.) presură cu urechi castanii (lat., *Emberiza fucata*).
súlekeş, kışkene- *s.* (orn.) presură mică (lat., *Emberiza pusilla*).
súlekeş, kizil-başıli- *s.* (orn.) presură cu cap roșu (lat., *Emberiza bruniceps*).
súlekeş, kulan- *s.* (orn.) presură castanie (lat., *Emberiza rutila*).
súlekeş, kulan-karınli- *s.* (orn.) presură cu piept castaniu (lat., *Emberiza stewarti*).
súlekeş, lágiwert- *s.* (orn.) vrabie albastră (lat., *Passerina cyanea*).
súlekeş, mawı- *s.* (orn.) presură azurie (lat., *Passerina amoena*).
súlekeş, pasrenklı- *s.* (orn.) presură ruginie (lat., *Emberiza caesia*).
súlekeş, sarı- *s.* (orn.) presură galbenă (lat., *Emberiza citrinella*).
súlekeş, sarı-kaşıli- *s.* (orn.) presură cu sprâncene galbene (lat., *Emberiza chrysophrys*).
súlekeş, sarı-karınli- *s.* (orn.) presură cu piept galben (lat., *Emberiza aureola*).
súlekeş, sarı-moyinli- *s.* (orn.) presură cu gât galben (lat., *Emberiza elegans*).
súlekeş, yeşil- *s.* (orn.) vrabie verzuie (lat., *Passerina versicolor*).
súlekeş, Afrika-kaya- *s.* (orn.) presură africană de stâncă (lat., *Emberiza tahapisi*).
súlekeş, bakşa- *s.* (orn.) presură bărbosă (lat., *Emberiza cirrus*).
súlekeş, bataklık- *s.* (orn.) presură de stuf (lat., *Emberiza schoeniclus*).
súlekeş, kaya- *s.* (orn.) presură de munte (lat., *Emberiza cia*).
súlekeş, kışkene-saz- *s.* (orn.) presură mică de stuf (lat., *Emberiza pallasi*).
súlekeş, şayır- *s.* (orn.) presură de luncă (lat., *Emberiza cioides*).
súlekeş, şeşek- *s.* (orn.) presură de grădină (lat., *Emberiza hortulana*).
súlekeş, tarla- *s.* (orn.) presură sură (lat., *Emberiza calandra*; *Miliaria calandra*).
súlekeş, torgay *s.* (orn.) vrabie bufon (lat., *Chondestes grammacus*).
súlesi, şayır- *s.* (bot.) ovăscior (lat., *Arrhenatherum elatius*).
súlgún *s.* (orn.) fazan (lat., *Phasianus colchicus*).
súlgún, altın- *s.* (orn.) fazan auriu (lat., *Chrysolophus pictus*).
súlgún, gümüş- *s.* (orn.) fazan argintiu (lat., *Phasianus nycthemerus*; *Lophura nycthemera*).
súlgún, kara- *s.* (orn.) fazan negru (lat., *Phasianus cochicus tenebrotus*).

súlgún, kral- *s.* (orn.) fazan regal (lat., *Syrnaticus reevesii*).
súlgún, yeşil- *s.* (orn.) fazan verde; fazan japonez (lat., *Phasianus versicolor*).
súlgúni, Argus- *s.* (orn.) fazan argus (lat., *Argusianus argus*).
súlgúni, eki-sizikli-Argus- *s.* (orn.) fazan argus cu bandă dublă (lat., *Argusianus bipunctatus*).
súlgúni, kelín- *s.* (orn.) fazan diamant (lat., *Chrysolophus amherstiae*).
súlgúni, mawı-kulakli- *s.* (orn.) fazan urecheat (lat., *Crossoptilon aurtum*).
Súlimanlik *s.* (topon.) Spasovo (Dobrich, Bulgaria).
Súliyman/Súleyman *s.* (antrop. m., arab.) Solomon.
Súliyman-Adalari *s.* (topon.) Insulele Solomon.
súlúk *s.* (zool.) lipitoare (lat., *Hirudinea sp.*).
súlúkoti *s.* (bot.) scânteiută; ochișor (lat., *Anagallis arvensis*).
súm *s.* templu.
súmbúl *s.* spic. (bot.) zambilă; iacint (lat., *Hyacinthus orientalis*).
súmbúl, ekşi- *s.* (bot.) ceapa-ciorii; floarea-vioarelei (lat., *Muscari comosum*).
súmbúli, şayır- *s.* (bot.) ceapa-ciorii; scânteiută (lat., *Gagea pratensis*).
súmbülleşken *adj.* înspicat.
súmbülleşme *s.* înspicare.
súmbülleşmek *v.i.* a înspica; a da în spic; a face spic.
súmbúllı *adj.* înspicat.
súmbúlteber *s.* (bot.) chiparoasă; tuberoză (lat., *Polyanthes tuberosa*).
súme *s.* (ent.) molie (lat., *Tinea*).
súmsúle *s.* (bot.) ochii-șoricelului (lat., *Saxifraga adscendens*).
súmún *s.* săgeată.
súmúnleme *s.* săgetare.
súmúnlemek *v.t.* a săgeta.
súmúnlengen *adj.* săgetat.
súmúnlenmek *v.i.* a fi săgetat.
súnbe *s.* **1.** (mil.) vergea de armă. **2.** (mil.) șis; vergea. // **•súnbe kebab** frigăruie.
súnger *s.* (zool.) burete; spongie (lat., *Spongia officinalis*). // **•súnger káátı** sugativă. **•súnger taşı** piatră ponce.
súngerli *adj.* spongios.
súngi *s.* baionetă; sulită; lance.
súngúgi *s.* lăncier; sulitaș.
súngúleme *s.* împungere; înjunghiere.
súngúlemek *v.t.* a împunge; a înjunghia.
súngúlengen *adj.* împuns; înjunghiat.
súnnet *s.* **1.** (relig., la musulmani) poruncă. **2.** circumcizie; tăiere împrejur.
súpúrme *s.* înfulecare; devorare.
súpúrmek *v.t.* a înfuleca; a devora. // **•şapırdap súpúrmek** a hăpăi.
súpúrúngen *adj.* înfulecat; devorat.
súrahıy *s.* carafă.
súrat *s.* viteză; viteză. // **•artkan súrat** viteză accelerată. **•azamiy súrat** viteză maximă. **•azgariy súrat** viteză minimă. **•súrat treni** (transp.) tren expres.
súratikesúngen *adj.* încetinit.
súratinóstırgen *s.* accelerator.
súratıósken *adj.* accelerat; iuțit.
súratkesúlmesi *s.* încetinire.

súratkesken s. (*tehn.*) încetinitor.
súratlı *adj.* cu viteză; repede; rapid. //
•bek súratlı vertiginos.
súratólşegen s. (*tehn.*) vitezometru; tahometru.
súratósmesi s. accelerație.
súratóstírmesi s. accelerație.
súratsız *adj.* încet; lent.
súratsızlık s. încetineală; lentoare.
súratsız-súratsız *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; ușor; ușurel; încetișor.
súrdırme s. 1. (*d. timp*) lungire; prelungire. 2. menținere; întreținere.
súrdürmek *v.t.* 1. (*d. timp*) a lungi; a prelungi. 2. a menține; a întreține.
súre s. durată; timp; termen. //
•ğelenli súreli pentru un timp.
•gúwenge súresi termen de garanție. **•kiska súrege** *istikraz* credit pe termen scurt.
•úyretim/tahsil súresi durată învățământului. **•uzun súrege boriş** împrumut pe termen lung.
súreaşımı s. (*jur.*) prescripție. //
•súreaşimına ogıramak a se prescrie.
súreaşimınaogırgan *adj.* (*jur.*) prescriș.
súrek s. durată; durabilitate.
súrekeñ *adj.* cronic.
súrekeñleşken *adj.* cronicizat.
súrekeñleşme s. cronicizare.
súrekeñleşmek *v.i.* a se croniciza.
súreklı *adj.* de durată îndelungată. //
•súreklı alkışlar aplauze prelungite.
súreklıbolgan *adj.* permanentizat.
súreklılık s. continuitate; permanență.
súreksızlık s. discontinuitate.
súreli *adj.* periodic. // **•uzun súreli** îndelungat.
súresigeşken *adj.* caduc; expirat.
súresipítken *adj.* caduc; expirat.
súreş s. fenomen; proces; evoluție.
súreşli s. evoluat.
súreturum s. inerție.
súrgún s. 1. exil; surghiun; deportare. 2. prosciere; ostracizare. //
•súrgúnge ğıbermek a trimite în surghiun; a deporta; a exila. //
•súrgún lájı (*med.*) purgativ; laxativ.
súrgúngeğıberme s. exilare.
súrgúnğı *adj.* laxativ.
súrgúnkoli s. rază.
súrgúnli *adj.* 1. exilat; surghiunit; deportat. 2. proscris; ostracizat.
Súrinam s. (*topon.*) Surinam.
Súriye s. (*topon.*) Siria.
Súriye-kanariyası s. (*orn.*) cănăraș de Siria (*lat., Serinus syriacus*).
Súriye-kúrtesı s. (*orn.*) ciocănitoare de grădină (*lat., Dendrocopos syriacus*).
súriyelı s., *adj.* sirian.
Súriye-terekkakkani s. (*orn.*) ciocănitoare de grădină (*lat., Dendrocopos syriacus*).
Súriye-tokıldagı s. (*orn.*) ciocănitoare de grădină (*lat., Dendrocopos syriacus*).
súme s. 1. fard; vopsea de față. 2. (*chim.*) antimoniu; stibiu. 3. durată; dăinuire; continuare. 4. ungere. 5. exilare; surghiun. 6. mânare; ducere; conducere. 7. arat.
súrmek **A.** *v.i.* a dura; a ține; a continua. **B.** *v.t.* 1. a mână; a duce; a conduce. 2. a exila; a surghiuni. 3. a ara. 4. a unge. // **•aldga súrmek** a propune; a susține (*o problemă, etc.*).

•atına kara súrmek a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegri. **•húkum súrmek** a guverna. **•kol súrmek** a atinge; a pipăi. **•kóp/uzun súrmek** a dura mult. **•ómır súrmek** a-și duce traiul; a-și petrece viața; a trăi. **•saban súrmek** a ara; a plugări. **•súrúp kırmek** a da buzna în...; a intra buzna în...; **•tarla súrmek** a ara. **•yaman ómır súrmek** a nu-i fi casa casă și masa masă. // **•bır an sürgen** într-o clipă; instantaneu. **•sanetermen kóp sürmez** cred că nu durează mult. **•toplantı ekı saát súrdı** ședința a durat două ore.
súrmeli-ğelpazekuyruk s. (*orn.*) stuțarică dungată (*lat., Scotocerca inquieta*).
súrmeli-karkıldak s. (*orn.*) pescăriță bridată (*lat., Onychoprion anaethetus; Sterna anaethetus*).
súrmeli-sodırgay s. (*orn.*) brumăriță ochioasă (*lat., Prunella ocularis*).
súrmeli-tarakay s. (*orn.*) nagăț de stepă; ploier de stepă (*lat., Vanellus gregarius; Chettusia gregaria*).
súrmeli-tartalak s. (*orn.*) aușel sprâncenat (*lat., Regulus ignicapillus*).
súrpe s. larvă.
súrpelı *adj.* larvar; cu larve.
súrtme s. radiere; ștergere.
súrtmek *v.t.* a șterge; a radia. // **•makyağın súrtmek** a se demachia. // **•masanıñ ústún súrtı** șterge masa!;
súrtúlgén *adj.* radiat; șters.
súrtúlmek *v.i.* a fi șters; a fi radiat.
súrtúnmek *v.i.* a se șterge; a se radia.
súrtúşmek *v.i.* a se freca unul de altul.
súrtúwlı *adj.* radiat; șters.
súrólúr *adj.* arabil.
súrúm s. 1. (*fin.*) circulație. 2. (*com.*) debit; vânzare; desfacere; dever.
súrúndürmek *v.t.* 1. a determina să se împiedice; a târî; a târa. 2. a pune pe drumuri.
súrúne-súrúne *adv.* târâș.
súrúngen **I.** *adj.* (*bot.*) târător; repent. **II.** s. 1. reptilă; târătoare. 2. împiedicat; poticnit; târât. 3. târătură.
súrúngenler s., *pl.* reptile; târătoare.
súrúnme s. împiedicare; poticnire; târâre.
súrúnmek *v.i.* a se împiedica; a se poticni; a se târî.
súrúw s. 1. turmă; cireadă; cârd; haită. 2. (*zool., orn.*) colonie. 3. multime; droaie; gloată; grămadă. // **•balık sürúwı** banc de pește. **•balkurt sürúwı** roi de albine. **•delı/anasız sürúw** stup bezmetic; stup fără matcă. **•keday sürúwı** turmă slugarnică.
súrúwğı s. birjar; vizitiu.
súrúwğúdiy *adv.* birjărește.
súrúwğúlúk s. birjărie.
sús s. 1. podoabă; găteală. 2. ornament; decor. // **•sús ósımlıgı** plantă ornamentală.
sús-bezek s. zorzoane.
súsen s. (*bot.*) iris; stânjen; stânenel (*lat., Iris germanica*).
súsen, ufak- s. (*bot.*) rățioare (*lat., Iris pumila*).
súsleme s. ornare; împodobire; gătire; ferchezuire; spilcuire.
súslemek *v.t.* a împodobi; a orna; a

găti; a ferchezui; a spilcui.
súslegen *adj.* gătit; ferchezuit; spilcuit; împodobit; ornat; pavoazat.
súslenmek *v.i.* a se găti; a se ferchezui; a se spilcui; a se împodobi.
súslewğı *adj.* decorativ. // **•súslewğı resım** tablou decorativ.
súslı *adj.* împodobit; ornat; gătit; ferchezuit; spilcuit. // **•súslı pişkot** fursec.
súslı-bezekli *adj.* înzorzonat.
súst *adj.* flegmatic; indiferent; imperturbabil; calm; reținut; stăpânit; cu sânge rece.
súsken s. (*bot.*) spirea; floarea-miresei (*lat., Spiraea vanhouttei*).
sút s. lapte. // **•sút emızdırmek** a da să sugă lapte; a alăpta. **•súti kesılmek** a i se tăia laptele. **•sútten kesmek** a întărca pe cineva. // **•aşıgan sú** lapte fermentat. **•bır işe sú** o sticlă de lapte. **•ğıygınlaşkan sú** lapte condensat. **•mayı alıngan sú** lapte degresat. **•şığak sú** lapte cald. **•şingenezmeli sú** lapte pasteurizat. **•siyir súti** lapte de vacă. **•sút siyiri** vacă de lapte. **•sút tişı** dinte de lapte. **•sút tozi** lapte praf. **•teksif etilgen sú** lapte condensat. **•yarımşar şanak sú** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
sútana s. doică.
sútemızdırılgen *adj.* alăptat.
sútemızdırme s. alăptare.
sút-katik s. lapte și iaurt. // **•sút-katik túkdanı** lactobar.
sútkesilmesı s. (*med.*) agalactie.
Sút-Kól s. (*hidron.*) ("Lacul de Lapte") Siutghiol (*jud. Constanța*).
sútlaş s. orez cu lapte.
sútlegen s. (*bot.*) alior; laptele-câinelui; laptele-cucului (*lat., Euphorbia cyparissias*).
sútlı *adj.* 1. de/cu lapte. 2. lăptos. // **•sútlı şokolata** ciocolată cu lapte.
sútlı-peşmek s. (*bot.*) vinețică-cu-lapte; răscov (*lat., Lactarius volemus; Lactarius deliciosus*).
sútotı s. (*bot.*) amăreală; poligală (*lat., Polygala vulgaris*).
sút-pener s. lapte și brânză; lactate.
sútsatkan s. vânzător de lapte; lăptar.
sútsúz *adj.* fără lapte.
sútsı s. lăptar.
súttenkesılgen *adj.* înțărcat.
súttenkesme s. înțărcare.
sútun/sútún s. 1. (*arhit., tipogr.*) coloană. 2. pilon; stâlp.
sútunlandırmak *v.t.* a încolona.
sútunlangan *adj.* încolonat.
sútunlanma s. încolonare.
sútunlanmak *v.i.* a se încolona.
sútunlanuw s. încolonare.
sútyúzı s. (*gastron.*) caimac; smântână.
súvari s. cavalerist.
súvariye s. cavalerie.
súydúrgen *adj.* admirabil; simpatic; plăcut.
súydürmek *v.t.* 1. a determina să iubească; a determina să îndrăgească; a determina să-i placă; a determina să simpatizeze. 2. a determina să dezmierde; a determina să mângâie.
súyek s. os; ciolan. // **•bır terı-bır súyek bolmak** a fi numai piele și os; a fi foarte slab. **•pişak súyekke tayanmak** a-i ajunge cuțitul la os; a nu mai suporta. **•súyek ğalamak** a linge blide; a

linguşi cu slugărnice. // **•bír terí**, **bír súyek** numai piele şi os. **•ǵılıklı súyek** os cu măduvă. **•kurı súyekler** oseminte. **•súyek ǵalawǵı** linguşitor. **•súyek sistemı** (anat.) sistemul osos.

súyekǵalagan *adj.* linguşitor.
súyekǵalar *s.* linge-blide.
súyekǵalaw *s.* linguşire.
súyekırimesı *s.* (med.) osteoporoză.
súyekkafesı *s.* (anat.) schelet; osatură.
súyekkafesındıy *s.* scheletic.
súyekleşken *adj.* osificat.
súyekleşme *s.* osificare.
súyekleşmek *v.i.* a se osifica.
súyeklı *adj.* osos; ciolănos.
súyeklık *s.* oseminte.
súyekşı *adj.* de/din oase; osos.
súyektokısı *s.* (anat.) ţesut osos.
súyen *s.* spion; agent secret; informator.
súyenlık *s.* spionaj; informaţii.
súyenlikyapkan *adj.* iscoditor.
súyer *adj.* iubitor; iubitor.
súyerke *s.* iubit; iubită; drag.
súye-súye *adv.* cu plăcere; admirativ.
súygen *s., adj.* iubitor; admirator; simpatizant; îndrăgostit; amoretat. // **•oyınnı súygen** jucăuş. **•súygen kitaplarından bırı** una din cărţile mele preferate.
súygeşık *adj.* mlăştinos.
súygeşıklik *s.* mlăştină; smârc.
súygı *s.* dragoste; iubire. // **•ǵurt súygısı** dragoste de ţară. **•súygı patlaması** izbucnire de dragoste. **•temız súygı** idilă. **•watan súygısı** dragoste de patrie.
súygılı *I. adj.* drag; iubit. *II. s.* iubit; iubită.
súygılúm *interj.* iubitul meu!; iubita mea!
súykemek *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.
súyken *s.* proptea; sprijin; reazem.
súykengen *adj.* **1.** proptit; sprijinit; rezemat. **2.** bazat; fundamentat.
súykenme *s.* **1.** bază; fundament. **2.** proptire; sprijin; rezemare.
súykenmek *v.i.* **1.** a se propti; a se sprijini; a se rezema. **2.** a se baza; a se bizui; a se întemeia.
súyketılmek *v.t.* a fi proptit; a fi sprijinit; a fi rezemat.
súyketmek *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.
súyketúwǵı *s.* sprijinitor; suportor.
súymek *v.t.* **1.** a iubi; a-i plăcea; a îndrăgi; a simpatiza. **2.** a dezmiarda; a mângâia. **3.** a se îndrăgosti; a se amoreza. // **•kóz ǵarigınday súymek** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. **•óz ǵanından kóp súymek** a iubi pe cineva din tot sufletul. **•taa kóp súymek** a iubi mai mult; a prefera. // **•menım eñ súygen besteǵım** compozitorul meu preferat. **•mısápır súymegen** neospitalier. **•senı bek súyemen** te iubesc mult.
súymemek *v.i.* a dispăcea.
súymez *adj.* neiubitor; nesimpatizant.
súyrek *adj.* remorcă.
súyrekleme *s.* tragere; remorcare.
súyreklemek *v.t.* **1.** a trage; a remorca. **2.** a pune pe drumuri.
súyreklingen *adj.* tras; remorcat.
súyreklenmek *v.i.* a se trage; a se remorca.
súyrekletmek *v.t.* a determina să

tragă; a determina să remorcheze.
súyrelgen *adj.* tras; remorcat.
súyrelmek *v.i.* a fi tras; a fi remorcat.
súyreme *s.* tragere; remorcare.
súyremek *v.t.* a trage; a remorca. // **•ayakların súyrep ǵúrmek** a târşai picioarele; a trage piciorul.
súyrene-súyrene *adv.* prin tragere; prin remorcare.
súyrenge *s.* tras; remorcat.
súyrenme *s.* tragere; remorcare.
súyrenmek *v.i.* a fi remorcat; a fi tras.
súyretmek *v.t.* a determina să tragă; a determina să remorcheze.
súyrı *adj.* oblong; lunguiet; alungit.
súyrık *s.* (iht.) sturion (*lat., Acipenseridae sp.*).
súyıl *s.* coadă.
súyılgen *adj.* iubit; îndrăgit.
súyılme *s.* iubire; îndrăgire; popularitate; priză.
súyılmek *v.i.* a fi iubit; a fi îndrăgit.
súyılmez *adj.* care nu poate fi iubit; care nu poate fi îndrăgit.
súyım *s.* adoraţie; simpatie; afabilitate; bunăvoinţă. // **•súyım kóstermesı** demonstraţie de simpatie.
súyımlı *adj.* adorabil; simpatic; afabil; binevoitor.
súyımlılúk *s.* dragălaşenie.
súyımsúz *adj.* antipatic.
súyımsúzlúk *s.* urăţenie; antipatie.
súyındúrge *adj.* îmbucurător.
súyındúrmek *v.t.* a bucura.
súyúnge *adj.* bucuros.
súyúnme *s.* bucurie.
súyúnmek *v.i.* a se bucura.
súyúp-bayılma *s.* adoraţie.
súyúşmek *v.i.* a se iubi (*reciproc*).
súyúw *s.* **1.** iubire; îndrăgire. **2.** îndrăgostire; amorezare.
súyúw-bayılur *s.* adoraţie.
súyúwǵı *adj.* tandru; gingaş; afectuos.
súyúwǵılúk *s.* tandreţe; gingăşie; afecţiune.
súzek *s.* (tehn.) filtru.
súzenek *s.* (med.) gonoree; blenoragie.
súzeneklı *adj.* (med.) bolnav de gonoree.
súzgerek *s.* strecurătoare.
súzgeş *s.* strecurătoare. // **•súzgeşten geşırmek** a trece prin strecurătoare; a strecura.
súzgeştengeşırúw *s.* strecurare; filtrare.
súzgeştengeşken *adj.* strecurat; filtrat.
súzme *s.* filtrare; strecurare.
súzmek *v.t.* **1.** a strecura; a filtra. **2.** (*fig.*) a măsura cu privirea; a studia; a examina. // **•kózlerın súzmek** a privi galeş; a privi printre gene; a arunca ochiade; a arunca priviri pe furis; a-şi da ochii peste cap.
súzúk *adj.* strecurat; filtrat.
súzılgen *adj.* filtrat; strecurat.
súzılmek *v.i.* **1.** a fi strecurat; a se strecura; a fi filtrat; a se filtra. **2.** (*d. pásarı şı av.*) a plana. **3.** a privi galeş; a privi printre gene. **4.** (*d. oameni*) a slăbi; a pierde din greutate.
Swazilant *s.* (topon.) Swaziland.
Swainson'nın-sarı *s.* (orn.) şorecarul lui Swainson (*lat., Buteo swainsoni*).
Swainson'nın-sayragı *s.* (orn.) sturz pitic melodios american (*lat., Catharus ustulatus*).
Swainson'nın-toynagı *s.* (orn.) şorecarul lui Swainson (*lat., Buteo swainsoni*).

Sweden *s.* (topon.) Suedia.
swedenlı *s., adj.* suedez.
swediş *s., adj.* suedez.
swedişçe *I. adv.* în limba suedeză. **II. s. (limba) suedeză.
Swinhoe'nın-boraganǵısı *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Swinhoe (*lat., Oceanodroma monorhis*).
Sykes'nın-eşkıawarı *s.* (orn.) caprimulguşul lui Sykes (*lat., Caprimulgus mahrattensis*).
Sykes'nın-tentekkuşı *s.* (orn.) caprimulguşul lui Sykes (*lat., Caprimulgus mahrattensis*).**

Ş

şaba s. efort; strădanie.

Şabaddin/Şehabaddin/Şehabattin s. (antrop. m., arab.) "Luceafărul credinței".

şabalama s. strădanie; osteneală; silință; zbatere.

şabalamak v.i. a se strădui; a depune efort.

şabalanma s. strădanie; osteneală; silință; zbatere. // **•ğüreke şabalanması** (med.) palpitație.

şabalanmak v.i. a se zbate; a se strădui; a depune efort.

şabalanuw s. strădanie; osteneală; silință; zbatere.

şabalaw s. strădanie; osteneală; silință; zbatere.

şabalît s. 1. castană necomestibilă. 2. (bot.) castan-sălbatic (lat., *Aesculus hippocastanum*).

şabalît, kırmızı- s. (bot.) castan-roșu (lat., *Aesculus carnea*).

şabalîtrenğî adj. castaniu.

Şaban s. (cron.) a 8-a lună a anului conform calendarului musulman. // **•Şaban ül-muwazzam** (cron.) Şaban cel mareț.

şabîp-atılğan adj. avântat; lansat.

şabîp-atılma s. avânt; elan; lansare; făsnire; zvâcnire.

şabiş s. 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (sport) partidă; joc; meci.

şabişçi s. concurent; competitor.

şabişkan s. competitor; concurent.

şabişma s. 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (sport) partidă; joc; meci. // **•şabişma atî** cal de curse.

şabişmak v.i. a se întrece; a concura.

şabişuw s. 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (sport) partidă; joc; meci.

şablon s. (tehn.) șablon.

şabuw s. 1. alergare; fugă; goană. 2. lansare; azvârlire; aruncare; catapultare. 3. galop.

şad adj. fericit; vesel.

şadara s. sită; ciur.

şadaralama s. 1. ciuruire; trecere prin ciur; cernere. 2. (fig.) alegere; selecționare. 3. (sport) eliminare.

şadaralamak v.t. 1. a ciurui; a trece prin ciur; a cernere. 2. (fig.) a alege; a selecționa. 3. (sport) a elimina.

şadaralangan adj. 1. ciuruit; trecut prin ciur; cernut. 2. (fig.) ales; selecționat. 3. (sport) eliminat.

şadaralaw s. 1. ciuruire; trecere prin ciur; cernere. 2. (fig.) alegere; selecționare. 3. (sport) eliminare.

Şadiy s. (antrop. m., arab.) "Cântărețul".

Şadiye s. (antrop. f., arab.) "Cântăreța".

şadîr I. adj. corturăresc. II. s. iurtă; cort. // **•şadîr kurmak** a instala cortul. **•şadîrda yaşamak** a umbla cu cortul. // **•şadîr tîregî** țârșu. **•şadîr yapragî/bezî** foaie

de cort. **•şîngene şadîrî** șatră.

şadîrğî s. corturar.

şadîrşeşegî s. (bot.) bulbuci (lat., *Campanula trachelium*).

şadîrvan s. 1. fântână arteziană. 2. (la musulmani) fântână pentru abluțiune.

şadra s. vâl; voal. // **•şadrasîn atmak** a-și arunca vâlul de pe frunte; a se emancipa.

şadrasî s. dezvâluire; divulgare.

şadraatuw s. aruncarea vâlului; emancipare.

şadralî adj. cu vâl; cu voal.

şadrasinatkan adj. care și-a aruncat vâlul; emancipat.

şadrasiz adj. fără vâl; fără voal; dezvâluit.

şadrataguw s. acoperire cu vâl; învâluire.

şadratakkan adj. acoperit cu vâl; învâluit.

şafak s. zori de zi; auroră; aureolă; halo. // **•şafak atmak** a se revârșea zorile.

şafakatuw s. luminare de ziuă.

şafiy adj. tămăduitor; vindecător; lecuitor; curativ.

Şafiy s. (antrop. m., arab.) "Tămăduitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

şaga s. prunc; copilăș; sugar; sugaci; nou-născut. // **•şagalar bakşasî** grădiniță de copii.

şagalîk s. copilărie.

şagalîktan adv. din copilărie.

şagan adj. 1. alb; albinos. 2. (d. cai) alb; bălan.

Şaganay s. (antrop. m.) "Lună albă".

şagangaşalar adj. alburii; albicios.

şagangatarar adj. alburii; albicios.

şaganîk s. albinism.

şaganoz s. (zool.) crab (lat., *Carcinus maenas*).

şagasîz adj. fără copii.

şagaşîk s. copilăș.

şagîlğan I. adj. 1. electric. 2. scăpărat. II. s. 1. (jur.) pârât; reclamat. 2. electricitate. // **•şagîlğan agîm/ğeriyan** curent electric. **•şagîlğan anatikkîşî** priză electrică. **•şagîlğan erkesî** energie electrică. **•şagîlğan ğayî** arc electric. **•şagîlğan hatî** linie electrică. **•şagîlğan işletmesî** centrală electrică. **•şagîlğan sâdtî/sayaşî** (electr.) contor electric. **•şagîlğan şebekesî** rețea electrică. **•şagîlğan sobasî** reșou electric. **•şagîlğan telî** fir electric. **•şagîlğan tîrensî** rezistență electrică. **•şagîlğan traş** mașinasî mașină de ras electrică.

şagîlğanfeniy adj. electrotehnic.

şagîlğanfenî s. electrotehnică.

şagîlğanğî s. electrician.

şagîlğanhaleketî I. adj. (fiz.) electrodinamic. II. s. (fiz.) electrodinamică.

şagîlğanhaleketlî adj. (fiz.) electrodinamic.

şagîlğanhaleketsîzlîğî I. adj. (fiz.) electrostatic. II. s. (fiz.) electrostatică.

şagîlğanhaleketsîzlîklî adj. (fiz.) electrostatic.

şagîlğankimiya s. electrochimie.

şagîlğankimiyalî adj. electrochimic.

şagîlğanlama s. electrizare; curentare; electrocutare.

şagîlğanlamak v.t. a electriza; a curenta; a electrocuta.

şagîlğanlangan adj. electrizat; curentat; electrocutat.

şagîlğanlanmak v.i. a se electriza; a se curenta; a se electrocuta.

şagîlğanlaşkan adj. electrificat.

şagîlğanlaşma s. electrificare.

şagîlğanlaşmak v.i. a se electrifica.

şagîlğanlaştırmak v.t. a electrifica.

şagîlğanlaşuw s. electrificare.

şagîlğanlaw s. electrizare; curentare; electrocutare.

şagîlğanlî adj. electric. //

•şagîlğanlî dewre circuit electric.

•şagîlğanlî ğarîk lumină electrică. **•şagîlğanlî**

radiyatornî ğagîñîz! aprindeți radiatorul electric! **•şagîlğanlî**

sîpîrga aspirator electric.

•şagîlğanlî tramvay (transp.) tramvai electric. **•şagîlğanlî tren** (transp.) tren electric.

şagîlğanlîğüreksîzğasî s. electrocardiogramă; electrocardiografie.

şagîlğanlîk s. electricitate.

şagîlğanlîkaâlbiysîzga s. electrocardiogramă; electrocardiografie.

şagîlğanlîkutup s. electrod.

şagîlğanlîmotor s. electromotor.

şagîlğanlîtedaviy s. (med.) electroterapie.

şagîlğanlîterapiya s. (med.) electroterapie.

şagîlğanlîtîrmen s. rășniță electrică.

şagîlğanmîknatis s. (fiz.) electromagnet.

şagîlğanmîknatislî adj. (fiz.) electromagnetic. //

•şagîlğanmîknatislî dalga/dulkun undă electromagnetică.

şagîlğanolşer s. (electr.) electrometru.

şagîlma s. 1. (fiz.) reflectare. 2. (gram.) onomatopee. 3. denunț; trădare; pâră; reclamație.

şagîlmak v.i. 1. a se scăpăra. 2. (fiz.) a se reflecta. 3. a fi denunțat; a fi trădat; a fi pârât; a fi reclamat.

şagîlmalî adj. onomatopeic.

şagîm I. adj. (fiz.) electronic. II. s. 1. fulger; scânteie; scăpărare. 2. (fiz.) electron.

şagîmğî adj. scânteietor.

şagîmlama s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.

şagîmlamak v.t. a fulgera; a scânteia; a scăpăra.

şagîmlangan adj. fulgerat; scânteiat; scăpărat.

şagîmlanmak v.i. a se fulgera; a se scânteia; a se scăpăra.

şagîmlaw s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.

şagîmlawğî adj. fulgerător; scânteietor; scăpărător.

şagîmlî adj. (fiz.) electronic.

şagînda adv. în epoca; în timpul; pe vremea când.

şagîndan adv. din epoca; din timpul; de pe vremea când.

şagîr adj. 1. albastru deschis; bleu. 2. (d. ochii unei fîințe) ceacăr.

şagîr-mandalak s. (bot.) scai-albastru; scai-vânăt (lat., *Eryngium planum*).

şaguw s. 1. scânteiere; scăpărare. 2. înfigere; înțepare. 3. reclamație; pâră; denunț; dare în vileag. 4. înțelegere; discernământ; duminire. 5. (fiz.) reflexie. 6. (fiziol.) reflex.

şaguwdaş s. (fiz.) reflector.

şaguwğî adj. 1. denunțător; trădător; reclamant. 2. scăpărător. 3. reflectant.

șakîrmak **A.** *v.i. (d. cocoș)* a cânta. **B.** *v.t. 1.* a chema; a striga. **2.** a invita; a convoca. // **•askerlikke**
șakîrmak a chema sub arme.
•destekke **șakîrmak** a invoca.
•dûrkûsûn **șakîrmak** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși. **•tanîk**
șakîrmak (*jur.*) a cita ca martor.
•tertîpke **șakîrmak** a aranja; a ordona; a organiza; a rândui; a orândui. **•urkanga** **șakîrmak** a chema la ordine; a organiza. // **•menî toyga** **șakîrip kelgen** a venit să mă cheme la nuntă. **•stewart kîskaayaklîni** **șakîrsañiz!** chemați însoțirea de bord!; **•toplantîga onî da** **șakîrmak kerek** trebuie chemat și el la adunare.
șakîrtî *s.* trosnet; trosnătură; pârâit.
șakîrtmak *v.t.* a invita; a convoca; a chema; a striga.
șakîrtuw *s.* invitat; nuntaș.
șakîruw *s.* chemare; apel; invitare.
șakîruwli *adj.* invitat.
șakîruwluk *s.* invitație.
șakkan *s. (jur.)* reclamant; petiționar.
șakkaumama *s.* anacronism.
șaklaban *adj. 1.* glumeț; hazliu; poznaș. **2. (fig.)** lingușitor.
șaklabanlık *s.* glumă; pozna; caraghioslăc.
șaklangan *adj.* maturizat.
șaklanmak *v.i.* a se maturiza.
șaklanuw *s.* maturizare.
șaklay, ak-kózlı- *s. (orn.)* pescăruș cu ochi albi (*lat., Larus leucophthalmus*).
șaklay, ap-ak- *s. (orn.)* pescăruș de fildeș (*lat., Pagophila eburnea*).
șaklay, balaban-kara-başlı- *s. (orn.)* pescăruș asiatic (*lat., Larus ichthyaetus*).
șaklay, balaban-kara-sîrtli- *s. (orn.)* pescăruș negru (*lat., Larus marinus*).
șaklay, boz- *s. (orn.)* pescăruș sur (*lat., Larus canus*).
șaklay, boz-başlı- *s. (orn.)* pescăruș cu glugă cenușie (*lat., Larus cirrocephalus*).
șaklay, boz-kanatli- *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre (*lat., Larus glaucescens*).
șaklay, gûl- *s. (orn.)* pescăruș roz (*lat., Rhodostethia rosea*).
șaklay, gûmûş- *s. (orn.)* pescăruș argintiu (*lat., Larus argentatus*).
șaklay, gâşmakli- *s. (orn.)* pescărușul lui Franklin (*lat., Larus pipixcan*).
șaklay, halka-tumşukli- *s. (orn.)* pescăruș sur mare (*lat., Larus delawarensis*).
șaklay, inçe-tumşukli- *s. (orn.)* pescăruș roz-alb (*lat., Larus genei; Chroicocephalus genei*).
șaklay, kara-ayakli- *s. (orn.)* pescăruș cu trei degete (*lat., Rissa tridactyla*).
șaklay, kara-başlı- *s. (orn.)* pescăruș cu cap negru (*lat., Larus melanocephalus*).
șaklay, kara-başlı-kûlgen- *s. (orn.)* pescăruș răzător cu cap negru (*lat., Larus ridibundus; Chroicocephalus ridibundus*).
șaklay, kara-sîrtli- *s. (orn.)* pescăruș negricios (*lat., Larus fuscus*).
șaklay, kawerengî-başlı- *s. (orn.)* pescăruș cu cap brun (*lat., Larus brunnecephalus*).

șaklay, kîşkene- *s. (orn.)* pescăruș mic (*lat., Larus minutus; Hydrocoloeus minutus*).
șaklay, kûlgen- *s. (orn.)* pescăruș răzător (*lat., Larus articilla*).
șaklay, kûyelî- *s. (orn.)* pescăruș arab (*lat., Larus hemprichii*).
șaklay, şatal-kuyrukli- *s. (orn.)* pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (*lat., Larus sabini; Xema sabini*).
șaklay, sarî-ayakli- *s. (orn.)* pescăruș cu picioare galbene (*lat., Larus michahellis*).
șaklay, sarî-ayakli-gûmûş- *s. (orn.)* pescăruș pontic (*lat., Larus cachinnans*).
șaklayî, Ak-Deñiz- *s. (orn.)* pescăruș cu cap negru (*lat., Larus melanocephalus*).
șaklayî, Arap- *s. (orn.)* pescăruș arab (*lat., Larus hemprichii*).
șaklayî, Audouin'nîñ- *s. (orn.)* pescăruș Audouin (*lat., Larus audouinii*).
șaklayî, Bonapart'nîñ- *s. (orn.)* pescăruș cu cioc negru (*lat., Larus philadelphia; Chroicocephalus philadelphia*).
șaklayî, boz-kanatli-Islant- *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre islandez (*lat., Larus glaucoides*).
șaklayî, Franklin'nîñ- *s. (orn.)* pescărușul lui Franklin (*lat., Larus pipixcan*).
șaklayî, Heuglin'nîñ- *s. (orn.)* pescărușul lui Heuglin (*lat., Larus heuglini*).
șaklayî, Kawkaz- *s. (orn.)* pescăruș armenian (*lat., Larus armenicus*).
șaklayî, kutup- *s. (orn.)* pescăruș de ghețuri (*lat., Larus hyperboreus*).
șaklayî, Ross'nîñ- *s. (orn.)* pescăruș roz (*lat., Rhodostethia rosea*).
șaklayî, Sabin'nîñ- *s. (orn.)* pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (*lat., Larus sabini; Xema sabini*).
șaklik *adj.* sezonier.
șakma *s. 1.* scânteiere; scăpărare. **2.** înfigere; înțepare. **3.** reclamație; pârâ; denunț; dare în vileag. **4.** înțelegere; discernământ; duminire. **5. (fiz.)** reflexie. **6. (fiziol.)** reflex.
șakmak **I.** *s.* amnar; scăpărătoare; brichetă. **II. A.** *v.i.* a scânteia; a scăpăra. **B. v.t. 1.** a reclama; a pârî; a denunța; a da în vileag. **2.** a înțelege; a pricepe; a se dumiri. **3.** a înfige; a înțepa. **4. (fiz.)** a reflecta. // **•gîltîrim** **șakmak** a-l trăsni; a-l fulgera. **•mahkemege** **șakmak** (*jur.*) a da în judecată.
șakmaktaş *s.* cremene; silex; piatră de brichetă.
șakpa *s.* cremene; silex; piatră de brichetă.
șakragî, akşam- *s. (orn.)* botgros cu cioc de fildeș (*lat., Hesperiphona vespertina*).
șakragî, Sokotra- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (*lat., Rhynchostruthus socotranus*).
șakragî, tayga- *s. (orn.)* mugurar de taiga (*lat., Pinicola enucleator*).
șakrak **I.** *adj. 1.* vesel; voios; jovial; vioi; radios. **2. (d. voce)** melodios. **II. s. 1. (orn.)** botgros (*lat., Coccothraustes coccothraustes*). **2. (orn.)** mugurar; botgros; cireșar (*lat., Pyrrhula pyrrhula*).

șakrak, al-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu piept roșu (*lat., Pheucticus ludovicianus*).
șakrak, altin-kanatli- *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (*lat., Rhynchostruthus socotranus*).
șakrak, gâşmakli- *s. (orn.)* botgros japonez (*lat., Eophona personata*).
șakrak, kara-başlı- *s. (orn.)* botgros cu cap negru (*lat., Pheucticus melanocephalus*).
șakrak, mawi- *s. (orn.)* presură albastră (*lat., Guiraca caerulea*).
șakrak, sarî-karînlî- *s. (orn.)* botgros cu aripi albe (*lat., Mycerobas carnipes*).
șakrak, sarî-tumşukli- *s. (orn.)* botgros cu cioc galben (*lat., Eophona migratoria*).
șakraklık *s.* veselie; voioșie; bună dispoziție; jovialitate; vioiciune.
șak-șak *s.* morișcă; breloc; jucărie cărâitoare.
șakşakay *s. (orn.)* codobatură; prundar (*lat., Motacilla*).
șakşakay, ak- *s. (orn.)* codobatură albă; prundar alb (*lat., Motacilla alba*).
șakşakay, alaşa- *s. (orn.)* codobatură africană; prundar african (*lat., Motacilla aguimp*).
șakşakay, boz- *s. (orn.)* codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur (*lat., Motacilla cinerea*).
șakşakay, sarî- *s. (orn.)* codobatură galbenă (*lat., Motacilla flava*).
șakşakay, sarî-baş- *s. (orn.)* codobatură cu cap galben (*lat., Motacilla citreola*).
șakşî *adj.* modern.
șakşîlik *s.* modernism.
șaktaş *adj.* modern; contemporan. // **•șaktaş şayir** poet contemporan. **•șaktaş turistik tesisleri** moderna bază turistică. **•șaktaş zamanlar tewûkesi** istoria modernă.
șaktaşlaşkan *adj.* modernizat; renovat.
șaktaşlaşma *s.* modernizare; renovare.
șaktaşlaşmak *v.i.* a se moderniza; a se renova.
șaktaşlaştırılan *adj.* modernizat; renovat.
șaktaşlaştırılmak *v.i.* a se moderniza; a se renova.
șaktaşlaştırmak *v.t.* a moderniza; a renova.
șaktaşlaştırıwğî *adj.* modernizator; renovator.
șaktaşlaşuw *s.* modernizare; renovare.
șaktaşlık *s.* modernism; contemporaneitate.
șaktîşî *adj.* anacronic.
șaktîşîlik *s.* anacronism.
șakul *s.* fir cu plumb; poloboc.
șakuliy *adj. (mat.)* vertical. // **•șakuliy sîzîk/hat** (*mat.*) linie verticală.
şal **I.** *adj.* cenușiu; gri; cărunt; sur. **II. s. şal.**
şala *s.* coasă.
şala-bôgek *s. (ent.)* cosaș; lăcustă-verde (*lat., Locusta viridissima*).
şalagan *s.* zmeu.
şalak *s.* platcă.
şalar *s.* sonerie. // **•sâatnîñ şalari** soneria ceasului. **•şalar**

sáátí ceas deşteptător.

şalarlık s. (în pictură) nuanță; tentă; tușă; ton. // **•renk şalarlığı** (în pictură) nuanță; tentă; tușă; ton.

şalaş s. colibă; cort.

şalban s. (constr.) grindă; bârnă; traversă.

şalbaş adj. încăruntit; cărunț.

şal-başli-albatros s. (om.) albatros cu cap cenușiu (lat., *Diomedea chlorostoma*).

şal-başli-ğayka s. (om.) albatros cu cap cenușiu (lat., *Diomedea chlorostoma*).

şaldirmek v.t. 1. a determina să fure; a determina să sustragă. 2. a determina să sune; a determina să răsună. 3. a determina să cânte. 4. a determina să lovească; a determina să bată; a determina să secere; a determina să cosească. // **•telefon şaldirmek** a telefona.

şalgam s. (bot.) nap; broajbă (lat., *Brassica napus napobrassica*; *Brassica napus esculenta*).

şalgamî, may- s. (bot.) rapiță; navetă (lat., *Brassica napus oleifera*; *Brassica rapa oleifera*).

şalgan adj. care cântă; cântător.

şalgankutuk s. (muz.) tonomat.

şalgî s. 1. (muz.) instrument muzical. 2. (muz.) melodie; muzică. 3. (muz.) orchestră. 4. coasă.

şalgîğî s. 1. (muz.) muzicant; instrumentist. 2. cosaș. // **•şalgîğî grubî** taraf.

şalgîğîlar s., pl. (muz.) orchestră.

şalgîğî-mîngirlek s. (om.) frunzărită melodioasă (lat., *Hippolais polyglotta*).

şalgîlî adj. (muz.) melodic; muzical.

şalgîş s. şleau; postoroncă (parte a hamului).

şalî s. măraciniș; tufăriș; boschet; tufiș.

şalîk s. (tehn.) fir cu plumb; poloboc.

şalî-kawak s. (bot.) plop-tremurător (lat., *Populus tremula*).

şalîkuşî s. (om.) ochiul boului; bourel; pântăruș; pitulice (lat., *Troglodytes troglodytes*).

şalîlîk s. măraciniș; tufăriș.

şalîm s. 1. îngâmfare; înfumurare. 2. tăiș; lamă (la sabie). 3. (sport) fentă; dribling. // **•şalîm atmak** (sport) a dribla; a fenta. **•şalîm satmak** a-și da aere; a se făli.

şalîmatuw s. driblare.

şalîmîlî adj. îngâmfat; înfumurat; orgolios.

şalîmsatkan adj. mândru; arrogant; fălos; fudul; infatuat; încrezut; înfumurat; îngâmfat; lăudăros; orgolios; pretențios; trufaș; vanitos.

şalîmsatuw s. mândrie; aroganță; fală; fudulie; infatuare; înfumurare; îngâmfare; lăudăroșenie; orgoliu; trufie; vanitate.

şalîmsîramak v.i. (d. copii mici) a gănguri.

şalîmsîraw s. găngurit.

şalîngan adj. 1. cântat. 2. furat; sustras. 3. lovit; bătut; secerat; cosit.

şalînma s. 1. cântare. 2. furt; sustragere. 3. lovire; batere; secerare; cosire.

şalînma v.i. 1. a se fura; a se sustrage. 2. a se cânta; a fi cântat. 3. a se lovi; a se bate; a se secera; a se cosi. // **•kulagîna şalînma** a i se șopti la ureche. // **•klakson şalînma** claxonare interzisă.

şalişilgan adj. lucrat; muncit; prelucrat.

şalişkan I. adj. harnic; silitor. II. s. muncitor; lucrător. // **•o kadar şalişkan** **bîr kîşî** un om atât de harnic. **•şalişkan senesî** vechime în serviciu.

şalişkanlar s., pl. muncitorime; proletariat.

şalişkanlık s. hârnicie; vrednicie.

şalişkansıresî s. vechime în serviciu; stagiul.

şalişma s. 1. lucrare. 2. temă; exercițiu. // **•ğolda şalişmalar** lucrări la carosabil. **•şalişma kabiliyetî** capacitate de muncă. **•toplî şalişma sözleşmesi** contract colectiv de muncă.

şalişmak v.i. 1. a munci; a lucra; a trudi. 2. a se strădui; a depune efort.

// **•arasîkesîlmeden şalişmak** a munci neîntrerupt. **•bîrlîkte şalişmak** a coopera. **•ôgîzdiş şalişmak** a munci ca un bou. // **•at kadar şalişa** muncește cât un cal. **•ğam sîleğekler ârûw şalişa** ștergătoarele de parbriz funcționează bine. **•kayda şalişasîñîz?** unde lucrați?

•kerek gibî şalişmay nu funcționează cum trebuie. **•kîm şalişa kazana** cine muncește câștigă. **•motor şalişmay** nu funcționează motorul. **•ortaklaşîp şalişma** colaborare. **•şalişmak kûnlerî** zile de muncă. **•şalişmak kuwatî** putere de muncă.

şalişmaklî s. harnic; vrednic; destoinic.

şalişmalar s., pl. servicii; lucrări; logistică.

şalişmama s. inactivitate.

şaliştîrgan s. (econ.) angajator; patron; exploatator.

şaliştîrganlar s., pl. (econ.) patronat.

şaliştîrilgan I. adj. pus la lucru; pus în funcțiune; deschis; început; pornit; inaugurat. II. s. angajat; muncitor; lucrător; exploatat.

şaliştîrilganlar s., pl. muncitorime; proletariat.

şaliştîrilmak v.i. a fi pus la lucru; a fi pus în funcțiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.

şaliştîrip-karalgan adj. rodât.

şaliştîrip-karama s. rodaj.

şaliştîrma s. (econ.) companie; societate; întreprindere; instalație; fabrică; uzină.

şaliştîrmak v.t. a determina să lucreze; a pune în funcțiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // **•pazla şaliştîrmak** a suprasolicita. **•şaliştîrip karamak** a roda; a testa.

şaliştîruw s. punere la lucru; punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.

şalişuw s. 1. hârnicie; vrednicie. 2. muncă; treabă. // **•şalişuw kuwatî** putere de muncă.

şalka s. spate; spinare.

şalkalagan adj. zguduitor.

şalkalama s. zguduitură.

şalkalamak v.t. 1. a agita; a scutura. 2. a legăna; a clătina.

şalkalana-şalkalana adv. legănat; clătinat.

şalkalandirmek v.t. a balansa; a zgudui; a cutremura; a clătina; a învolbura.

şalkalangan adj. 1. legănat; clătinat.

2. agitat; scuturat. 3. (d. ape) învolburat.

şalkalanma s. 1. legănare; clătinare. 2. agitare; scuturare. 3. (d. ape) învolburare.

şalkalanmak v.i. 1. a se agita; a se scutura. 2. a se legăna; a se clătina. 3. (d. ape) a se învolbura.

şalkalanmaôlşer s. seismometru.

şalkalanmasîzğagîşî s. seismograf.

şalkalanmasîzğasî s. seismografie.

şalkalanuw s. 1. legănare; clătinare. 2. agitare; scuturare. 3. (d. ape) învolburare.

şalkalaw s. zguduitură.

şalkanak s. (bot.) urzică (lat., *Urtica dioica*).

şalkanak, kîşke- s. (bot.) urzică-mică; urzică-iute; oiește (lat., *Urtica urens*).

şalkanak-şanşegî s. (bot.) bulbuci (lat., *Campanula trachelium*).

şalkantî s. (d. ape) învolburare.

şallak s. bici; cravașă.

şallaklama s. 1. (fig.) stimulare; încurajare. 2. biciuire; sfichiuire; cravașare.

şallaklamak v.t. 1. (fig.) a stimula; a încuraja. 2. a biciui; a sfichiui; a cravașa.

şallaklangan adj. 1. (fig.) stimulat; încurajat. 2. biciuit; sfichiuit; cravașat.

şallaklanmak v.i. 1. (fig.) a fi stimulat; a fi încurajat. 2. a fi biciuit; a fi sfichiuit; a fi cravașat.

şallaklawgî adj. 1. biciuitor; sfichiuitor. 2. (fig.) stimulant; încurajator.

şallaşkan adj. încăruntit; grizonat.

şallaşma s. încăruntire; grizonare.

şallaşmak v.i. a se face gri; a încărunti.

şallaşuw s. încăruntire; grizonare.

şalma s. turban.

şalmak A. v.i. 1. a suna; a răsună. 2. (d. culori) a bate spre. B. v.i., v.t. a cânta (și la un instrument). C. v.t. 1. a fura; a sustrage. 2. a lovi; a bate; a secera; a cosi. 3. a înfășura; a bandaja. 4. a sacrifica animale. // **•borî şalmak** a trâmbița. **•dawul şalmak** a bate toba. **•dûdûk şalmak** (d. sîrenă) a suiera; a fluiera.

•eteklerî zîl şalmak a nu mai putea de bucurie. **•galebe şalmak** a învinge; a birui; a ieși victorios.

•gemane şalmak a cânta la vioară. **•hawasîn/borazanîn şalmak** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși. **•kapîga şalmak** a suna la ușă. **•kapisîn şalmak** a bate la ușa cuiva. **•kîrk kapîniñ ğîbîn şalmak** a bate pe la toate ușile. **•kîrpîk şalmak** a face cuiva cu ochiul. **•klarinet şalmak** a cânta la clarinet. **•ôz hawasîn şalmak** a-și face jocul; a-și face interesele. **•piyan şalmak** a cânta la pian. **•sagîrga dawul şalmak** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. **•takoz şalmak** (tehn.) a împănă. **•teneke şalmak** a zdrăngăni tinichelele; a huidui. **•tursatma/ayîndirma şalmak** a da alarma; a suna alarma. **•zîl şalmak** a suna soneria; a suna la sonerie. // **•dûrkî şalamîz** cântăm. **•keşeortasînda telefon şaldî** la miezul nopții a sunat telefonul. **•şalgan sâât** ceas deşteptător. **•şañ şala** bate

clopotul. **•yediden ewel saat** şala ceasul sună înainte de ora şapte.
şalpara s. 1. castanietă. 2. geampara.
şal-şapraz adj. intersectat; secant; încrucişat.
şalşas adj. încăruntit; cărunț.
şalşene adj. flecar; limbut.
şalşenelik s. 1. flecăreală; limbuție. 2. (med.) logoree.
şal-sayrak s. (orn.) sturz gri (lat., *Turdus unicolor*).
şal-sizikli-yapalak s. (orn.) ciuş dungat (lat., *Otus brucei*).
şalt adv. repede; urgent; prompt. // **•şalt bolmak** a da zor; a se grăbi. // **•kayet şalt konişasîñiz** vorbiți foarte repede. **•men hesapta şalt aňlayman** eu înțeleg repede la aritmetică. **•sabîrlî şalt bol!** grăbește-te încet!; **•şalt inangan** încrezător. **•şalt man şalt** foarte repede. **•şalt öpkelengen** coleric. **•şalt özinden şikkan** irascibil. **•teran taa şalt** puțin mai repede.
şal-taştorğay s. (orn.) vrabie cenușie de stâncă (lat., *Petronia brachydactyla*).
şaltayak s. piedică (la lupte tătarești). // **•şaltayak takmak** a pune piedică.
şaltayaklı adj. (la lupte tătarești) cu piedică; împiedicat.
şaltbizilgan adj. perisabil.
şaltbolgan adj. grăbit; iuțit; zorit.
şalter s. (electr.) comutator.
şaltheweslengen adj. impulsiv.
şaltiragan adj. zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
şaltiramak v.i. a zornăi; a zăngăni; a zdrăgăni.
şaltiratmak v.t. a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul. // **•telefon şaltiratmak** a telefona.
şaltiraw s. 1. zornăit; zăngănit; zdrăgănit. 2. clinchet.
şaltirawgi adj. zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
şaltir-şaltir interj. zdrang!;
şaltkerekken adj. stringent.
şaltkizişkan adj. impulsiv.
şaltkizişma s. impulsivitate.
şaltkizişuw s. impulsivitate.
şaltkobiyyen adj. prolific.
şaltkobiyme s. proliferare.
şaltlaşkan adj. grăbit; zorit; accelerat; activizat.
şaltlaşma s. grabă; zor; accelerare; activizare.
şaltlaşmak v.i. a prinde viteză; a lua viteză; a se grăbi; a zori; a se accelera; a se activa.
şaltlaştırma s. grăbire; zor; accelerare; activizare.
şaltlaştırmak v.t. a grăbi; a zori; a accelera; a activa.
şaltlaştırıw s. grăbire; zor; accelerare; activizare.
şaltlaşuw s. grabă; zor; accelerare; activizare.
şaltlik s. rapiditate; iuteală. // **•şaltlik man** la repezeală.
şaltósken adj. precoce.
şaltósúw s. precocitate.
şaltpítirgen adj. expeditiv.
şalt-şalt adv. repede.
şalupa s. (nav.) şalupă.
şaluw s. turban.
şalwar s. şalvari.
şal-yúzlí-sayrak s. (orn.) sturz pitic

american (lat., *Catharus minimus*).
şam s. (bot.) pin (lat., *Pinus silvestris*). 1. lumânare. // **•narus taktasî** scândură de brad.
Şam s. (topon.) Damasc.
şam, kara- s. (bot.) zadă; larice (lat., *Larix decidua*).
şama s. 1. simetrie; echilibru. 2. (mat.) raport. 3. raport; proporție.
şamadan s. portmantou.
şamakay I. adj. glumet; hazliu; poznaş; caraghios; bufon. II. s. bufon; măscărici.
şamakaylık s. glumă; haz; pozna; caraghioslăc; bufonerie.
şamalamak v.t. 1. a calcula; a socoti. 2. a presupune; a crede. 3. a compara; a asemui.
şamalangan adj. 1. calculat; socotit. 2. presupus; crezut. 3. comparat; asemuit.
şamalanmak v.i. 1. a se calcula; a se socoti. 2. a se presupune; a se crede. 3. a se compara; a se asemui.
şamalaw s. 1. calculare; socotire. 2. presupunere; credință. 3. comparare; asemuire.
şamalı adj. 1. echilibrat; moderat; proporțional. 2. bine proporționat; simetric. // **•ters şamalı** (mat.) invers proporțional.
şamama s. (bot.) cantalup (lat., *Cucumis melo*).
şaman s. şaman.
Şaman/Sahman s. (topon.) Luminița; Sahmanul (jud. Constanța).
şamanlık s. şamanism.
şamar s. palmă; lovitură cu palma. // **•şamar atmak** a da cuiva palme; a-l lua la palme; a-l palmui.
şamaratıw s. palmuire.
şamarlama s. palmuire.
şamarlamak v.t. a palmui. // **•teran kaldî şamarlaygak edim** încă puțin și îl palmuim.
şamarlangan adj. palmuit.
şamarlaw s. palmuire.
şamasız adj. disproporționat; asimetric; dezechilibrat.
şamasızlık s. disproporție; asimetrie; dezechilibru.
şamaşır s. rufe; rufărie; lenjerie. // **•şamaşır deñistirmek** a schimba lenjeria. **•şamaşır guumak** a spăla rufe. **•şamaşır sîkmak** a stoarce rufe. // **•şamaşır dolabı** şifonier. **•şamaşır maşinası** mașină de spălat rufe. **•şamaşır sabını** săpun de rufe. **•şamaşır şılapşısı** albie de rufe.
şamaşırğı s. spălătoareasă; lenjereasă.
şamaşırkana s. spălătorie.
şamata s. agitație; gălăgie; zarvă.
şamatalı adj. gălăgios; zgomotos.
şamdan s. candelabru. // **•duwar şamdani** aplică.
şam-dudukuşı s. (orn.) forfecuță; papagal de brazil (lat., *Loxia curvirostra*).
şam-fistigi s. coconari; semințele coconarului.
şamgi s. conifer.
şamgılar s., pl. conifere.
şamil adj. cuprinzător; care include; care înglobează. // **•şamil bolmak** a fi cuprins; a fi inclus; a fi înglobat. **•şamil etmek** a cuprinde; a include; a îngloba.
şamillı adj. inclus; înglobat.
Şamiy s. (antrop. m., arab.)

Damaschin ("Cel din Damasc").
şamı, arawukariya- s. (bot.) araucaria (lat., *Araucaria angustifolia*).
şamı, dak- s. (bot.) jep; jneapăn (lat., *Pinus mugo*).
şamı, fistik- s. (bot.) coconar; pin (lat., *Pinus pinea*).
şamı, kum- s. (bot.) pin-maritim (lat., *Pinus maritima*).
şamı, pestek- s. (bot.) coconar; pin (lat., *Pinus pinea*).
şamir s. māl; noroi; nāmōl; mocirlă. // **•şamirdan şigarmak** a scoate din mocirlă; a ajuta. **•şamirga taş atmak** a improşa cu noroi; a defăima. // **•şamir kewteklerı** băi de nāmōl. **•tolağı/lüleği şamiri** humă; argilă; lut.
şamirlama s. 1. murdărire cu noroi; noroire; întinare; înglodare. 2. (fig.) denigrare; ponegrire.
şamirlamak v.t. 1. a murdări cu noroi; a noroi; a întina; a îngloda. 2. (fig.) a denigra; a ponegri.
şamirlangan adj. 1. murdărit cu noroi; noroit; întinat; înglodat. 2. (fig.) denigrat; ponegri.
şamirlanmak v.i. 1. a se murdări cu noroi; a se umple de noroi; a se noroi; a se întina; a se îngloda. 2. (fig.) a fi denigrat; a fi ponegri.
şamirlaw s. 1. murdărire cu noroi; noroire; întinare; înglodare. 2. (fig.) denigrare; ponegrire.
şamirli adj. mālōs; noroios; nāmōlos; mocirlos.
Şamirli s. 1. (topon.) ("Nāmoloasa") Ceamurlia de Jos/Sus (jud. Tulcea). 2. (topon.) Smolnits (Dobrich, Bulgaria).
şamirlik s. 1. māl; noroi; nāmōl; mocirlă. 2. ghetră; jambieră. 3. (la automobil) aripă; apărătoare. 4. răzătoare (pt. şters picioare).
şamir-şullugi s. (orn.) sitar de mal (lat., *Limosa limosa*).
şam-kawı s. (bot.) vâcălie-de-brad (lat., *Fomes pinicola*).
şamlık s. pădure de pini.
şam-mantarı s. (bot.) băbiță (lat., *Polyporus officinalis*).
şampaniya s. şampanie.
şam-pestegi s. coconari; semințele coconarului.
şampon s. şampon (pt. păr).
şamponlama s. şamponare.
şamponlamak v.t. a şampona.
şamponlangan adj. şamponat.
şamponlanmak v.i. a se şampona.
şamponlaw s. şamponare.
şamponlı adj. şamponat.
şamsakizi s. răşină.
şamsakizli adj. răşinos.
şam-şagan adj. alb imaculat; alb intens.
şan s. 1. glorie; onoare; slavă. 2. renume; faimă; celebritate. // **•şan kazanmak** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru.
şana s. sanie. // **•şana taymak/tepmek** a se da cu sania.
şanak s. 1. farfurie. 2. (bot.) caliciu. // **•şanak ğalamak** a linge blide; a linguşi cu slugărnice. **•şanak tutmak** a cerşi. // **•deren şanak** farfurie adâncă. **•kişkene şanak** farfurioară. **•şanak ğalawgi** linguşitor. **•tayaz şanak** farfurie întinsă. **•yarımşar şanak sūt** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
şanak süyegı s. (anat.) osul coxal/ilic.

șanakgalagan *adj.* lingușitor.
șanakgalar *s.* linge-blide.
șanakgalaw *s.* lingușire.
șanaklık *s.* 1. (*nav.*) gabie. 2. (*anat.*) pelvis; bazin.
șanakși *s.* olar.
șanakșilik *s.* olărit.
șanak-sólmek *s.* veselă.
șanaktutkan *s.* cerșetor.
șanaktutuw *s.* cerșetorie; cerșit.
șanakyapragi *s.* (*bot.*) sepală.
șani *s.* fagure de miere.
șanlı *adj.* 1. glorios; slăvit. 2. renumit; faimos; reputat; celebru.
șanlılık *s.* 1. glorie; onoare; slavă. 2. renume; faimă; celebritate.
șanlı-șereflî *adj.* 1. glorios; onorat; stimat; slăvit. 2. renumit; faimos; celebru; prestigios.
șansız *adj.* necunoscut; fără renume.
șansoneta *s.* (*muz.*) șansonetă.
șan-șeref *s.* 1. glorie; onoare; stimă; slavă. 2. renume; faimă; celebritate; prestigiu.
șanta *s.* geantă; servietă. // **•arka/sirt șantasi** rucsac. **•asker șantasi** (*mil.*) raniță. **•evrak șantasi** portofel. **•ğilan terisi** șanta geantă din piele de șarpe. **•ğol șantasi** geamantan. **•kol/kiskaayakli** șantasi poșetă. **•kolîrnaklari** șantasi trusă de manichiură.
șantaj *s.* șantaj.
șantajgi *s.* șantajist.
șantajilik *s.* șantaj.
șantajlaga *s.* șantajist.
șantajlama *s.* șantajare.
șantajlamak *v.t.* a șantaja.
șantajlaga *adj.* șantajat.
șantajlanmak *v.i.* a fi șantajat.
șantiyer *s.* șantier. // **•papir şantiyeri** șantier naval.
șañ *s.* clopot; talangă. // **•șañîna ot bastîrmak** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. // **•haywan şañî** talangă. **•şañ şala** bate clopotul.
șañgigan *adj.* spulberat; vânturat.
șañgimak *v.i.* a se spulbera; a se vântura.
șañgirdaga *adj.* zornăitor; zăngănit; zdrăngănit.
șañgirdama *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
șañgirdamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăngăni.
șañgirdatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăngănitul.
șañgirdaw *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
șañgir-șañgir *interj.* zdrang!
șañgirtî *s.* zornăit; zăngănit; zdrăngănit.
șañgîtilga *adj.* spulberat; vânturat.
șañgîtilmak *v.i.* a fi spulberat; a fi vânturat.
șañgîtmak *v.t.* a spulbera; a vântura.
șañgîtuw *s.* spulberare; a vânturare.
șañgîtuwli *adj.* spulberat; vânturat.
șañgi *s.* clopotar.
șañiş *s.* (*bot.*) merișor (*lat., Pirus baccata*).
șañlama *s.* dangăt.
șañlamak *v.i.* a dăngăni.
șañşeşegi, mawi- *s.* (*bot.*) clopoțel; campanulă (*lat., Campanula rotundifolia*).
șañşeşegi, şalkanak- *s.* (*bot.*) bulbuci (*lat., Campanula trachelium*).

șap *I. adj.* 1. oblic; înclinat; pieziș; strâmb. 2. sașiu. **II. s.** 1. (*mat.*) diametru. 2. dimensiune; mărime. 3. (*mil.*) calibru. 4. (*chim.*) alaun. // **•șap kastaligi** (*med.*) febră aftoasă.
șapa *s.* 1. sapă; săpăligă. 2. (*nav.*) ancoră. 3. prașilă; prașit.
șapaatkan *adj.* (*nav.*) ancorat.
șapaatma *s.* (*nav.*) ancorare.
șapaatuw *s.* (*nav.*) ancorare.
șapaği *s.* prașitor.
șapak *s.* 1. urdoare. 2. (*iht.*) plătică (*lat., Abramis brama*).
șapalamak *v.t.* a săpa; a prași. // **•ot şapalamak** a prași; a curăța de buruieni.
șapalaga *adj.* săpat; prașit.
șapalanmak *v.i.* a se săpa; a se prași.
șapalaw *s.* sapă; prașilă.
șapalawli *adj.* săpat; prașit.
șapalga *adj.* săpat; prașit.
șapalmak *v.i.* a se săpa; a se prași.
șapamak *v.t.* a săpa; a prași.
șapan *s.* robă; togă; mantie; pelerină.
șapar *s.* sol; mesager; curier.
șapariz *s.* obstacol; dificultate.
șapaw *s.* sapă; prașilă.
șapawli *adj.* săpat; prașit.
șapik *s.* 1. prăpastie; abis; genune; răpă; hău. 2. cicatrice.
șapikawuz *adj.* căscat; bleg; molău; mototol; neatent.
șapikli *adj.* 1. abrupt; prăpăstios; răpos. 2. cicatrizat.
șapirak *s.* zdreanță; treanță; cârpă.
șapirdama *s.* plescăit.
șapirdamak *v.i.* a plescăi. // **•șapirdap şupûrmek** a hăpăi.
șapirdatmak *v.t.* a determina să plescăie.
șapirdaw *s.* plescăit.
șapirmak *v.i.* a plescăi.
șapir-șapir *interj.* pleosc!
șapirti *s.* plescăit.
șapka *s.* 1. șapcă; chipiu. 2. (*tehn.*) capac.
șapkaği *s.* pălărier.
șapkali-salep *s.* (*bot.*) salep-cu-chipiu; porinic-cu-chipiu; untul-vacii-cu-chipiu (*lat., Orchis militaris*).
șapkan *adj.* 1. alergător; care fuge; care gonește. 2. lansat; azvârlit; aruncat; catapultat. 3. (*d. cai*) care aleargă în galop.
șapki *s.* târnăcop.
șapkilaga *adj.* cabrat; avântat; năpustit.
șapkilamak *v.i.* a țopăi; a cabra; a sări asupra...; a zvâcni; a se avânta; a se lansa asupra...; a se azvârli asupra...; a se repezi asupra...; a se arunca asupra...;
șapkildaga *adj.* cabrat; avântat; năpustit.
șapkildak *adj.* zburdalnic; neastâmpărat; zvăpăiat.
șapkildamak *v.i.* a țopăi; a cabra; a sări asupra...; a zvâcni; a se avânta; a se lansa asupra...; a se azvârli asupra...; a se năpusti asupra...; a se repezi asupra...; a se arunca asupra...;
șapkildatmak *v.t.* a face să țopăie; a cabra; a face să sară; a face să zvâcnească; a face să se avânte; a face să se lanseze; a face să se azvârle; a face să se năpustească; a face să se repeadă; a face să se arunce asupra...;
șapkin *adj.* 1. zurliu; zvăpăiat. 2. afemeiat; muieratic; fustangiu. 3. hoinar.
șapkinlik *s.* ștrengărie; poznă.

șapkóz(lí) *adj.* sașiu. // **•șapkóz(lí) karamak** a privi cruciș.
șapkózlık *adj.* (*med.*) strabism.
șaplama *s.* măsurare; dimensionare.
șaplama *v.t.* a măsura; a dimensiona.
șaplanga *adj.* măsurat; dimensionat.
șaplaw *s.* măsurare; dimensionare.
șaplay *adv.* 1. diametral. 2. pieziș; sașiu; cu coada ochiului. // **•șaplay karamak** a privi cruciș. // **•șaplay zît** diametral opus.
șapli *adj.* de dimensiuni mari; de mare calibru.
șaplik *s.* (*med.*) strabism.
șapma *s.* 1. alergare; fugă; goană. 2. lansare; azvârlire; aruncare; catapultare. 3. galop.
șapmak *v.i.* 1. a alerga; a fugi; a gonii. 2. (*d. cai*) a galopa. 3. a se lansa; a se azvârli; a se arunca; a se catapulta.
șappadak *adv.* brusc; deodată; pe neașteptate.
șaprak *s.* șabracă; cioltar; harșa; pătură sub șaua calului.
șapraşik *adj.* 1. confuz; încurcat; complicat. 2. în cruce; încrucișat.
șapraşiklaşmak *v.i.* a deveni confuz; a se încurca; a se complica.
șapraşma *s.* tăiere; întretăiere; intersectare.
șapraşuw *s.* tăiere; întretăiere; intersectare.
șapraz *I. adj.* intersectat; secant; încrucișat. **II. s.** găitan; ceapraz.
șaprazlanga *adj.* întretăiat; încrucișat; intersectat; secant.
șaprazlanmak *v.i.* a se întretăia; a se încrucișa; a se intersecta.
șaprazlaşkan *adj.* întretăiat; încrucișat; intersectat; secant.
șaprazlaşmak *v.i.* a se întretăia; a se încrucișa; a se intersecta.
șaprazlaşuw *s.* întretăiere; încrucișare; intersectare.
șapşak *s.* cadă; vană.
șaptirga *adj.* aruncător; lansator.
șaptirilga *adj.* aruncat; azvârlit; catapultat; lansat.
șaptirilma *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
șaptirilmak *v.i.* a fi azvârlit; a fi aruncat; a fi lansat; a fi catapultat; a i se face vânt.
șaptirma *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
șaptirmak *v.t.* a azvârli; a arunca; a lansa; a catapulta; a-i face vânt. // **•raketa şaptirmak** a lansa o rachetă.
șaptiruw *s.* azvârlire; aruncare; lansare; catapultare.
șapur, ak- *s.* (*orn.*) egretă mare; egretă albă; stârc alb (*lat., Egretta alba*).
șapur, azam- *s.* (*orn.*) stârc mare (*lat., Ardea goliath*).
șapur, balaban-ak- *s.* (*orn.*) egretă mare (*lat., Ardea alba*).
șapur, kara- *s.* (*orn.*) egretă neagră (*lat., Egretta ardesiaca*).
șapur, kara-başı- *s.* (*orn.*) stârc cu cap negru (*lat., Ardea melanocephala*).
șapur, karbiyazi- *s.* (*orn.*) egretă de zăpadă (*lat., Egretta thula*).
șapur, kışkene-ak- *s.* (*orn.*) egretă mică (*lat., Egretta garzetta*).
șapur, kızılga- *s.* (*orn.*) stârc purpuriu; stârc roșu (*lat., Ardea purpurea*).
șapur, kúlrengi- *s.* (*orn.*) stârc cenușiu; bătlan (*lat., Ardea*

cinerea).

şapur, mawî- s. (orn.) egretă albastră (lat., *Egretta caerulea*).

şapur, sarîga- s. (orn.) stârc galben (lat., *Ardeola ralloides*).

şapur, ūş-renklî- s. (orn.) egretă tricoloră (lat., *Egretta tricolor*).

şapur, yeşîl- s. (orn.) egretă verde (lat., *Butorides virescens*).

şapur, yeşîl-sirtlî- s. (orn.) egretă cu spate verde (lat., *Butorides striatus*).

şapurî, alağa-Hint- s. (orn.) stârc indian pestriţ (lat., *Ardeola grayii*).

şapurî, alağa-Kitay- s. (orn.) stârc chinezesc pestriţ (lat., *Ardeola bacchus*).

şapurî, ğaga- s. (orn.) egretă cenuşie (lat., *Egretta gularis*).

şapurî, mawî-Amerika- s. (orn.) stârc cenuşiu american (lat., *Ardea herodias*).

şapurî, siyîr- s. (orn.) stârc de cireadă (lat., *Bubulcus ibis*).

şar s. 1. bilă; sferă. 2. tocilă; gresie. 3. piatră de moară.

şarap s. vin. // **•biyaz şarap** vin alb. **•ekşî şarap** vin sec. **•elma şarabî** cidru. **•eskî şarap** vin vechi. **•kara şarap** vin negru. **•kîrmîzî şarap** vin roşu. **•kópîklî şarap** vin spumos. **•şarap kadesî** pahar de vin. **•şarap mahzenî** crâmă. **•şarap tîzmesî** lista de vinuri. **•tatlî şarap** vin dulce. **•yarîtatlî şarap** vin demisec.

şarap-karşîĝî s. (ent.) musculiţă-de-vin (lat., *Drosophila funebris*).

şarap-şîbînî s. (ent.) musculiţă-de-vin (lat., *Drosophila funebris*).

şarapşîlik s. vinificare; vinificaţie.

şarapyapma s. vinificare; vinificaţie.

şarbak s. (zool.) veveriţă (lat., *Sciurus vulgaris*).

şardak s. 1. şopron; umbrar. 2. cerdac; pridvor.

şareta s. şaretă.

şarga adj. (d. cai) şarg; gălbui; auriu; izabel.

şarik s. 1. (tehn.) frână; piedică. 2. opincă. // **•şaytanga şarik kîysetmek** a fi dracul împeliţat. // **•ayak şarîĝî** (tehn.) frână de picior.

şarikbasîlgan adj. frânat.

şarikbasuw s. frânare.

şarikşî s. frânar.

şarîldak s. fântână arteziană; cascadă; cataractă.

şarîldamak v.i. (d. ape, şuvoaie) a clocoti; a se agita.

şarîltî s. clocot; agitaţie.

şarîn s. (bot.) platan (lat., *Platanus occidentalis*; *Platanus orientalis*).

şarîn, yalanĝî- s. (bot.) paltin (lat., *Acer pseudoplatanus*).

şarînlîk s. pădure de platani.

şarja s. (fiz.) încărcare.

şark s. (geogr.) răsărit; est; orient. // **•şark muzikasî** muzică orientală. **•şark sanatî bôlîmî** secţia de artă orientală.

Şark, Orta- s. (topon.) Orientul Mijlociu.

Şark, Uzak- s. (topon.) Orientul Îndepărtat.

Şark, Yakîn- s. (topon.) Orientul Apropiat.

şarkiy adj. 1. oriental. 2. răsăritean;

estic; oriental.

şarkiy-akkôzlîk s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb orientală (lat., *Zosterops palpebrosus*).

şarkiyat s. orientalistică.

şarkiy-kurkur s. (orn.) turturică mare; turturică orientală (lat., *Streptopelia orientalis*).

Şarkiy-Timor s. (topon.) Timorul de Est.

şarkî s. cântec; cânt; melodie. // **•şarkî aytmak** a cânta. // **•kalk şarkîlarî** cântece populare. **•milliy şarkî** imn naţional.

şarkîaytuw s. intonare; interpretare; cântat.

şarkîĝî s. cântăreţ.

şarkîldama s. chicot.

şarkîldamak v.i. a chicoti.

şarkîldaw s. chicot.

şarkîlî adj. melodic.

şarkîltî s. chicot.

şarklî s., adj. oriental.

şarkşî s. orientalist.

şarkşîlik s. orientalistică.

şarktan adv. din est; dinspre este.

şarlama s. ascuţire; polizare. // **•şarlama maşinasî** (tehn.) polizor.

şarlamak v.t. a ascuţi; a poliza.

şarlangan adj. ascuţit; polizat.

şarlatan s. şarlatan; escroc.

şarlatanlık s. şarlatanie; escrocherie.

şarlaw s. ascuţire; polizare.

şarlawlî adj. ascuţit; polizat.

şarmanka s. flaşnetă.

şarmankaĝî s. flaşnetar.

şarpî s. (mat.) înmulţire.

şarpîk adj. 1. încovoiat; curbat. 2. (d. picioare) crăcănat.

şarpîldama s. aplauze.

şarpîldamak v.t. a bate din palme; a aplauda. // **•kol şarpîldamak** a bate din palme; a aplauda.

şarpîldaw s. aplauze.

şarpîlgan s. (mat.) deînmulţit.

şarpîlmak v.i. (mat.) a se înmulţi.

şarpînmak v.i. a se zbate; a se zvârcoli.

şarpîntî s. palpitatie.

şarpîşma s. 1. ciocnire; coliziune. 2. bătlie; luptă; încăierare.

şarpîşmak v.i. 1. a se ciocni; a se tampona. 2. a se lupta; a se bate; a se încăiera.

şarpîşuw s. 1. ciocnire; coliziune. 2. bătlie; luptă; încăierare.

şarpkan s. (mat.) înmulţitor.

şarpma s. 1. lovire; batere; izbire. 2. ciocnire; tamponare. 3. (mat.) înmulţire.

şarpmak v.t. 1. a lovi; a bate; a izbi. 2. a ciocni; a tampona. 3. (mat.) a înmulţi.

şarşaf s. 1. cearşaf. 2. vâl; voal. // **•ĝatak şarşafî** cearşaf de pat. **•şarşafîmnî denîştîrîñîz!** schimbaţi-mi cerceafull!

şarşay s. 1. agrişă. 2. (bot.) agriş (lat., *Ribes uva-crispa*).

şarşembî s. (cron.) miercuri. // **•şîkmaz aynîñ soñ şarşembîsînde** la Paştile cailor; la calendele greceşti.

şarşembîĝunî s. (cron.) miercuri.

şarşî s. piaţă; bazar.

şarşur s. risipă; cheltuială.

şart I. adv. deodată; brusc; instantaneu; subit; pe neaşteptate. II. interj. pleosc!; troscl!; poc!; pacl!; bang! III. s. 1. condiţie. 2. (jur.) clauză; prevedere; stipulaţie. // **•şart**

koşmak a pune condiţii. // **•bo şartlar astînda** în aceste condiţii.

•darûlfûnunga kîrme şartlarî condiţii de admitere la universitate. **•hâl men şartlar** circumstanţă. **•şart kîpî** (gram.) modul condiţional. **•şartî man** cu condiţia de a...; cu obligaţia de a...; **•teslîm şartlarî** condiţii de livrare. **•uşuş şartlarî** condiţii de zbor.

şartkabaylangan adj. prevăzut; stipulat; condiţionat; preconizat.

şartkabaylaw s. prevedere; stipulare; condiţionare; preconizare.

şartkoşîlgan adj. prevăzut; stipulat; condiţionat; preconizat.

şartkoşuw s. prevedere; stipulare; condiţionare; preconizare.

şartkoşuwĝî adj. condiţional; care cuprinde o condiţie.

şartlaşîp-îşleme s. interacţiune.

şartlaşkan adj. împăcat; pacificat; reconciliat; acceptat; consimţit; concordant.

şartlaşma s. 1. învoială; înţelegere; convenţie. 2. pace; reconciliere; compromis.

şartlaşmagan adj. neîmpăcat.

şartlaşmak v.i. a conveni; a se învoi; a se înţelege (asupra).

şartlaşmalî I. adj. contractual; convenţional. II. adv. în conformitate cu...;

şartlaşmama s. antagonism; dezacord; discordanţă; discordie; discrepanţă; neînţelegere; zăzanie.

şartlaşmaz adj. antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; de neîmpăcat.

şartlaştırma s. împăcare; reconciliere; pacificare.

şartlaştırma v.t. a împăca; a reconcilia; a pacifica.

şartlaştırıw s. negociere; împăciuire; pacificare.

şartlaştırıwĝî s. negociator; împăciuitor; pacifist.

şartlaştırıwĝuluk s. împăciuitorism.

şartlaşuw s. 1. învoială; înţelegere; convenţie. 2. pace; reconciliere; compromis.

şartlî adj. condiţionat; stipulat.

şartsalîngan adj. prevăzut; stipulat; condiţionat; preconizat.

şartsaluw s. prevedere; stipulare; condiţionare; preconizare.

şartsaluwĝî adj. condiţional; care cuprinde o condiţie. // **•şartsaluwĝî ĝümleşîk** (gram.) propoziţie condiţională.

şartsîz adj. necondiţionat; fără rezerve; implicit.

şart-tîlek adj. (gram.) condiţional-optativ. // **•şart-tîlek kîpî** (gram.) modul condiţional-optativ.

şarwa s. nomad.

şarwalik s. viaţă nomadă; migrare.

şas s. ceaţă.

şasis s. (constr.) cadru; şasiu.

şaslangan adj. ceţos; încetoşat.

şaslanma s. încetoşare.

şaslanmak v.i. a se lăsa ceaţa; a se încetoşa.

şaslî adj. ceţos; încetoşat.

şast num. (prsn.) şaizeci.

şaşaa s. strălucire; sclipire.

şaşaalî adj. strălucitor; sclipitor.

şaşak s. 1. franj; ciucure; pompon. 2. (constr.) streăşină; sageac. // **•şaşak buzî** ţurture.

şaşakbulut s. (meteo.) cirus.

șasakbüremek s. (meteo.) cirus.
șasaklık s. (constr.) streșină; sageac.
șasaklık-korîgî s. (bot.) urechelniță; prescurariță; țâța-mielului (lat., *Sempervivum tectorum*).
șasî adj. șasiu.
șasîk adj. risipit; împrăștiat; răspândit.
șasîlağak adj. prodigios.
șasîlgan adj. difuzat; împrăștiat; răspândit; risipit.
șasîlma s. revărsare; propagare; împrăștiere.
șasîlmak v.i. 1. a fi risipit; a fi împrăștiat. 2. a fi difuzat; a fi răspândit.
șasîluw s. revărsare; propagare; împrăștiere.
șasîp-kalğan adj. bulversat; intrigat; confuz; mirat; năuc; năucit; perplex; stupefiat; zăpăcit; buimăcit; aiurit.
șasîp-kalma s. bulversare; confuzie; mirare; năuceală; perplexitate; stupefacție; stupeare; zăpăceală; buimăceală; aiureală.
șasîramak v.i. a stropi; a împrășca.
șasîratmak v.t. a stropi; a împrășca.
șasîratuw s. stropire; împrășcare.
șasîrgan adj. zăpăcit.
șasîrma s. derută; dezorientare.
șasîrmagan adj. netulburat.
șasîrmak A. v.i. a se fâstăci; a se zăpăci; a se încurca; a se deruta; a se dezorienta; a se panica. B. v.t. 1. (d. calcule, etc.) a încurca; a încâlci. 2. a încurca; a rătăci (drumul). // **•busolanî șasîrmak** a-și pierde busola; a se dezorienta. **•ğolîn șasîrmak** a greși drumul; a se rătăci. // **•ğolîmnî șasîrdîm** m-am rătăcit. **•șasîrdîm** mă surprinde.
șasîrtma s. intimidare.
șasîrtmak v.t. 1. a uimi; a surprinde; a ului. 2. a zăpăci; a deruta; a dezorienta; a tulbura.
șasîrtuw s. intimidare.
șasîrtuwğî adj. surprinzător; derutant; stupefiat; uimitor; năucitor. // **•șasîrtuwğî madde** stupefiant.
șasîruw s. derută; dezorientare.
șaska s. dame (joc).
șaskan adj. surprins; fâstăcit.
șaskîn adj. 1. uimit; surprins; uluit. 2. zăpăcit; derutat; tulburat. // **•șaskinga kaytmak** a-i sta mintea în loc; a se năuci.
șaskîngakaytargan adj. derutant.
șaskîngakaytikan adj. derutat; fâstăcit.
șaskînlîk s. 1. uimire; surprindere; uluială; stupeare. 2. zăpăceală; derută; tulburare.
șasma I. adj. 1. absurd. 2. neserios; răsăfat; sclifosit; fandosit. II. s. 1. difuzare; împrăștiere; răspândire; risipire. 2. alice. 3. absurditate; prostie; enormitate. 4. (lit.) proză. 5. prostovol; năpastă; șasma. // **•bo uşun tuwul, şasma** asta nu e adevărat, e absurd. **•șasma pîkîr** idee absurdă. **•yok, şasmadîr!** nu, este absurd!
șasmağî s. prozator.
șasmak A. v.i. 1. a se mira; a fi surprins; a se fâstăci. 2. a nu se dumiri; a se întreba. B. v.t. a răspândi; a împrăști; a risipi. // **•ateş şasmak** a se face foc și pară. **•dehet şasmak** a teroriza. **•ğarîk şasmak** a da lumină; a luci; a sclipi; a străluci; a lumina.

•șasîp kalmak a-i sta mintea în loc; a se năuci. **•wakitîn şasmak** a-i răpi cuiva timpul. // **•bo dauranîşniñ karsîsında şastî** în fața acestei comportări a rămas uimit. **•șasîp kalma** stupefacție. **•șastîm kaldîm** m-a surprins.
șasmalama s. trăsnaie; fandoseală.
șasmalamak v.i. a vorbi aiurea; a se prosti; a se fandosii.
șasmalanma s. trăsnaie; fandoseală.
șasmalanmak v.i. a vorbi aiurea; a se prosti; a se fandosii.
șasmalanuw s. trăsnaie; fandoseală.
șasmalatma s. răsăfat.
șasmalatmak v.t. a răsăfața.
șasmalatuw s. răsăfat.
șasmalaw s. trăsnaie; fandoseală.
șasmalîk s. absurditate; prostie; enormitate.
șasmamak A. v.i. a nu se mira; a nu fi surprins; a nu se fâstăci; a nu se întreba. B. v.t. a nu răspândi; a nu împrăști; a nu risipi.
șasmatop s. (mil.) șrapnel.
șaslanuw s. încetoșare.
șat I. interj. poc!; pacl!; troscl!; II. s. 1. colț; unghi. 2. intersecție de drumuri. // **•geñîş şat** (mat.) unghi obtuz. **•ğondeş şatlar** (mat.) unghiuri corespondente. **•karşı şatlar** (mat.) unghiuri opuse. **•koñşî şat** (mat.) unghi adiacent. **•kórîş şatî** punct de vedere. **•odanîñ şatî** colțul camerei. **•şat wuruşî** (sport) lovitură de colț. **•tîk şat** (mat.) unghi drept.
șatafat s. fast; splendoare; pompă; lux.
șatafatlî adj. fastuos; pompos; măret; luxos.
șatal I. adj. bifurcat; intersectat. II. s. 1. furculiță. 2. bifurcație; intersecție. // **•şatal kórme** a vedea dublu. // **•şatal ğol** drum bifurcat. **•şatal sóz** cuvânt cu dublu înțeles.
șatalawuz s. deltă.
șatalba súyegî s. (anat.) os sacral; sacrum; crucea-șalelor.
Şatal-Kóy s. (topon.) ("Satul Bifurcat") Ceatalchioi (jud. Tulcea).
șatalkuyruk, kara-kanatlı- s. (orn.) ciovlică negrie (lat., *Glareola nordmanni*).
șatalkuyruk, kiska-kuyrukli- s. (orn.) ciovlică cu coadă scurtă (lat., *Glareola maldivarum*).
șatalkuyruk, pasrenklî- s. (orn.) ciovlică ruginie; ciovlică roșie (lat., *Glareola pratincola*).
șatal-kuyrukli-boragñî s. (orn.) rândunica furtunii lui Leach (lat., *Oceanodroma leucorhoa*).
șatal-kuyrukli-kagay s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).
șatal-kuyrukli-keren s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).
șatal-kuyrukli-koğalak s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).
șatal-kuyrukli-şaklay s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).
șatal-kuyrukli-şaylak s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).
șatal-kuyruk-surkarlıgaş s. (orn.)

drepnea de Pacific (lat., *Apus pacificus*).
Şatallar s. (topon.) Batovo (Dobrich, Bulgaria).
șatalaşkan adj. bifurcat; ramificat.
șatalaşma s. bifurcație; ramificație.
șatalaşmak v.i. 1. a se bifurca; a se ramifica. 2. (fig.) a se complica.
șatalaşuw s. bifurcație; ramificație.
șatalî adj. 1. bifurcat; ramificat; intersectat. 2. (fig.) complicat.
șatana s. șalupă.
șatanlagan adj. care șchiopătează; șchiop.
șatanlama s. șchiopătare.
șatanlamak v.i. a șchiopăta.
șatanlaw s. șchiopătare.
șatik adj. încruntat. // **•şatik kaş** încruntat.
șatikkaş(lî) adj. încruntat; posac; posomorât.
șatîr adj. neatins; intact; virgin; neexplorat; neexploatat.
șatîrdama s. trosnet; pârăit.
șatîrdamak v.t. a trosni; a pârâi.
șatîrdatmak v.t. a determina să trosnească; a determina să a pârâie.
șatîrdaw s. trosnet; pârăit.
șatîr-şatîr interj. troscl!; pâr!;
șatîrtî s. trosnet; pârăit.
șatîşîk adj. opus; contradictoriu.
șatîşma s. 1. contrazicere; dispută; conflict. 2. (mil.) ciocnire; luptă.
șatîşmak v.i. 1. a se contrazice; a se certa. 2. (mil.) a se ciocni; a se bate.
șatîştîrmak v.t. a învrăjbi; a semăna discordie.
șatîşuw s. 1. contrazicere; dispută; conflict. 2. (mil.) ciocnire; luptă.
şatkeñ s. (mat.) diagonală.
şatkî s. fulger; scânteie; scăpărare.
şatkilamak v.i., v.t. a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şatkilaw s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkilawğî s. fulgerător; scânteietor; scăpărător.
şatkildamak v.i., v.t. a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şatkildaw s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkildawğî s. fulgerător; scânteietor; scăpărător.
şatkîltî s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şatkîn adj. încruntat.
şatkînlik s. încruntare.
şatkîn-şatkîn adv. încruntat; chiorâș.
şatlagan adj. despicaț; plesnit; spart; fisurat; crăpat.
şatlak I. adj. 1. coșcovit; scorjot. 2. slab de minte; prostuț. 3. despicaț; plesnit; spart; fisurat; crăpat. II. s. fisură; crăpătură. // **•şatlak şew** căderi de pietre.
şatlaklık s. 1. fisură; crăpătură. 2. (fig.) nebulie. 3. coșcovire; scorjire.
şatlakseslîk adj. distonant.
şatlakseslîk s. distonanță.
şatlama s. 1. pocnet; plesneală. 2. coșcovire; scorjire.
şatlamak v.i. 1. a se despica; a se fisura; a plesni; a trosni; a crăpa. 2. a se coșcovi; a se scorji. // **•kabarîp şatlamak** a se scorji. **•mañlaytamîrî şatlamamak** a nu avea pic de rușine; a nu-i crăpa obrazul de rușine. // **•taş şatlasa** cu orice preț.
şatlatmak v.t. 1. a despica; a fisura; a sparge; a crăpa. 2. a face să se

coşcovească; a face să se scorojească.
3. a plesni; a trosni.
şatlaw s. **1.** pocnet; plesneală. **2.** coşcovire; scorojire.
şatlı adj. cu colţuri; colţuros.
şatlık adj. unghiular.
şatma s. (constr.) căprior; grindă; consolă; bârnă.
şatmak v.t. **1.** a se lega; a se agăţa; a se lua; a se crampona (de cineva). **2.** a certa; a rezezi. // •**kaş şatmak** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene.
şatmakaş(lı) adj. încruntat; posac; posomorât.
şatraş I. adj. în carouri; cadrilat; ecosez. II. s. şah (joc). // •**şatraş oynamak** a juca şah. // •**şenábisi şatraş oynay** dumnealui joacă şah. •**şatraş oyıngisi** (sport) şahist. •**şatraş oyını** (sport) joc de şah. •**şatraş taktası** (sport) tablă de şah. •**şatraş taşı** (sport) piesă de şah.
şatraşçı s. şahist.
şatraşlı adj. în carouri; cadrilat; ecosez. // •**şatraşlı kumaş** (text.) stofă cadrilată.
şatuw s. (constr.) căprior; grindă; consolă; bârnă.
şawak s. (bot.) cătină; licină (lat., *Lycium vulgare*).
şawdar I. s. (bot.) secară (lat., *Secale cereale*). II. s., adj. (d. cai) gălbui sau auriu; cu coamă şi coadă albă. // •**şawdar ótmegi** pâine de secară.
şawdarı, şayır- s. (bot.) secărea; obsigă; iarba-ovăzului; iarba-vântului (lat., *Bromus ramosus*).
şawdarmahmuzi s. (bot.) corn-de-secară; pintenul-secarei (lat., *Claviceps purpurea*; *Secale cornutum*).
şawdar-peşmek s. (bot.) ciupercă albă (lat., *Agaricus xanthodermus*).
şawgun s. vârtje de vânt; tornadă; uragan.
şawk s. rază; rază de lumină.
şawlagan adj. susurător.
şawlak s. fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlamak v.i. a şipoti; a susura; a clipoci.
şawlan s. fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlar s. fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şawlaw s. şipot; susur; clipocit.
şay I. adv. astfel; așa; ca urmare; în acest fel. II. s. **1.** ceai. **2.** ornament; podoabă; decorație. **3.** pârâu. // •**limonli şay** ceai cu lămâie. •**o şay dedí** așa a spus el. •**şay dese!** acum mai vii de-acasă; așa mai merge. •**şay takimi** serviciu de ceai. •**tibiy şay** ceai medicinal.
şayak s. (text.) serj.
şayan adj. demn; vrednic de...; // •**dikkatka şayan** remarcabil; demn de luat în seamă. •**itimatka şayan** demn de încredere. •**methiyege şayan** lăudabil. •**takdirge şayan** demn de respect.
şayba s. (tehn.) şaibă.
şaydanlık s. ceainic.
şayet conj. dacă; în cazul că.
şayir s. poet. // •**şaktaş şayir** poet contemporan.
şayirlık s. artă poetică.
şayi s. monedă.

şayi, peruw- s. (bot.) mate (lat., *Ilex paraguayensis*).
şayilgan adj. înmuiat şi fărâmiţat; înmuiat şi mărunţit.
şayılma s. înmuiere şi fărâmiţare; înmuiere şi mărunţire.
şayilmak v.i. a se înmuia şi fărâmiţa; a se înmuia şi mărunţi.
şayiluw s. înmuiere şi fărâmiţare; înmuiere şi mărunţire.
şayir s. vale; luncă; păşune.
şayır-yeşil-nogiti s. (bot.) mazăre-de-câmp (lat., *Pisum arvense*).
şayır-akkırpığı s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniţă (lat., *Anthemis arvensis*).
şayır-alefi s. (bot.) ovăscior (lat., *Arrhenatherum elatius*).
şayırbaşçı s. feudal.
şayırbaşçılık s. feudalism.
şayırbaşı s. (fig.) despot; tiran.
şayırbaşlı adj. feudal.
şayırbaşlık s. feudă; fief.
şayır-ğadıragi s. (orn.) fâsă de luncă (lat., *Anthus pratensis*).
şayır-ğawunkuşi s. (orn.) prundăraş cu coadă ascuţită (lat., *Charadrius vociferus*).
şayır-kalampiri s. (bot.) garofiţă; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică (lat., *Dianthus carthusianorum*).
şayır-karanfilı s. (bot.) garofiţă; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică (lat., *Dianthus carthusianorum*).
şayır-ketenı s. (bot.) in-de-câmp; ineaţă (lat., *Linum austriacum*).
şayır-kirazkuşi s. (orn.) presură de luncă (lat., *Emberiza cioides*).
şayır-kögerşini s. (orn.) porumbel de scorbura (lat., *Columba oenas*).
şayır-legelekgagası s. (bot.) greghetin; ciocul-berzei (lat., *Geranium pratense*).
şayirlık s. vale; luncă; păşune.
şayır-mersini s. afină.
şayır-mersinlik s. afiniş; afinet.
şayır-mersini s. (bot.) afin (lat., *Vaccinium myrtillus*).
şayır-mezeliyesi s. (bot.) mazăre-de-câmp (lat., *Pisum arvense*).
şayır-mollabaşı s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniţă (lat., *Anthemis arvensis*).
şayır-palşıkşisi s. (orn.) fluierar de munte (lat., *Actitis hypoleucos*; *Tringa hypoleucos*).
şayır-papatiyası s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniţă (lat., *Anthemis arvensis*).
şayır-şawdarı s. (bot.) secărea; obsigă; iarba-ovăzului; iarba-vântului (lat., *Bromus ramosus*).
şayır-şobanyastigi s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniţă (lat., *Anthemis arvensis*).
şayır-sarimsagi s. (bot.) arpagic; ai-de-ciorbă (lat., *Allium schoenoprasum*).
şayır-suwtorgayı s. (orn.) prundăraş cu coadă ascuţită (lat., *Charadrius vociferus*).
şayır-sülekeşi s. (orn.) presură de luncă (lat., *Emberiza cioides*).
şayır-sülesi s. (bot.) ovăscior (lat., *Arrhenatherum elatius*).
şayır-sumbılı s. (bot.) ceapa-ciorii; scânteiută (lat., *Gagea pratensis*).
şayır-taşkuşi s. (orn.) mărăcinar mare; urzicar mare (lat., *Saxicola*

rubetra).
şayır-tenegi s. (orn.) presură de luncă (lat., *Emberiza cioides*).
şayır-teresı s. (bot.) stupitul-cucului; spumeală (lat., *Cardamine pratensis*).
şayır-toygini s. (orn.) erete sur (lat., *Circus pygargus*).
şayır-tülükuyrugı s. (bot.) coada-vulpiei (lat., *Alopecurus pratensis*).
şayirtümesı, balaban- s. (bot.) sorbestrea; sângereasă; sorbitoare (lat., *Sanguisorba officinalis*).
şayirtümesı, kışke- s. (bot.) cebare (lat., *Sanguisorba minor*; *Poterium sanguisorba*).
şayır-üşgüli s. (bot.) trifoi-roşu; trifoi-sălbatic (lat., *Trifolium pratense*).
şayır-yulavi s. (bot.) ovăscior (lat., *Arrhenatherum elatius*).
şayır-yüzümü s. (bot.) viţă-sălbatică; lăuruscă; aguridar (lat., *Vitis silvestris*).
şayır-zenğefili s. (bot.) pochinic; popâlnic; piperul-lupului; ficătea; piperniţă; buruiana-frigurilor (lat., *Asarum europaeum*; *Asarum officinale*).
şaykalamak v.t. a clăti.
şaykalan adj. clătit.
şaykalanmak v.i. a se clăti.
şaykalaw s. clătire.
şaykalan adj. clătire.
şaykalmak v.i. a se clăti.
şaykamak v.t. a clăti. // •**awuzuñuzni şaykañız!** (med.) clătiţi-vă gura!
şaykana s. ceainărie.
şaykaw s. clătire.
şaykawlı adj. clătire.
şaylagı, ğılbiz- s. (orn.) uliu de melci (lat., *Rostrhamus sociabilis*).
şaylak s. (orn.) uliu porumbar; erete (lat., *Accipiter gentilis*; *Astur palumbarius*).
şaylak, ak- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
şaylak, kara- s. (orn.) gaie neagră (lat., *Milvus migrans*).
şaylak, kara-kanatlı- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
şaylak, kara-omizli- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
şaylak, kızıl- s. (orn.) gaie roşie (lat., *Milvus milvus*).
şaylak, şatal-kuyrukli- s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).
şaylı adj. **1.** frumos; draguţ; nostim; plăcut; dulce. **2.** ornamentat; împodobit; decorat.
şaynalgan adj. mestecat.
şaynalmak v.i. a se mesteca.
şaynam s. îmbucătură; dumicat.
şaynama s. mestecare.
şaynamadanğutulgan adj. devorat; înfulecat.
şaynamadanğutuw s. devorare; înfulecare.
şaynamak v.t. **1.** a mesteca; a mânca. **2.** (fig.) a nu respecta; a nesocoti; a încălca.
şaynaw s. mestecare.
şaynawlı adj. mestecat.
şaypur s. (muz.) corn; cornet.
şayşegeri s. (bot.) ceai (arbust) (lat., *Thea sinensis*).
şaytagılga adj. (mil.) decorat.
şaytakma s. (mil.) decorare.
şaytan s. **1.** drac; diavol; demon;

satană. **2.** om viclean; om şiret; şmecher. // **•şaytanga şarik kıysetmek** a fi dracul împielit. **•şaytanî bolmak** a avea draci; a fi nervos. **•şaytanî tutmak** a-i veni toţi dracii; a-l apuca nebuniile. **•şaytanî kuwmak** (relig.) a-i launga dracii; a-l exorciza. **•şaytannîñ bağagîn sindirmek** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru. // **•şaytan balası** drăcuşor. **•şaytan kışı** om şiret; viclean. **•şaytan úşkóşesí** triumfiul morţii. **•şaytannîñ temsîlgısı** avocatul diavolului.

şaytanbaşı s. tartor.

şaytanbogı s. (bot.) assa-fetida (lat., *Ferula assa-foetida*).

şaytanday adj. viclean.

şaytanga adv. drăceşte; diavoleşte; satanic.

şaytaniy adj. drăcesc; diavolesc; diabolic; demonic; satanic. // **•şaytaniy kiz** drăcoaică.

şaytanikuwulgan adj. (relig.) exorcizat.

şaytanintutturgan adj. enervant.

şaytanitutkan adj. **1.** enervat; înfuriat; înnebunit; supărat. **2.** alienat; dement; descereat; diliu; nebun; smintit; ticnit; zurliu.

şaytanitutması s. **1.** enervare; înfuriere; supărare. **2.** alienare; dementă; nebunie; sminteală.

şaytankuwma s. (relig.) exorcizare; exorcism.

şaytanlı adj. **1.** înfuriat; enervat. **2.** smintit; nebun; dement; debil; apucat; descereat. **3.** drăcesc; diavolesc; diabolic; demonic; satanic.

şaytanlık s. nebunie; sminteală; dementă; alienaţie.

şaytanpazar s. piaţă second-hand.

şaytantersı s. (bot.) assa-fetida (lat., *Ferula assa-foetida*).

şaytantoy s. vârtel de vânt; tornadă; uragan.

şay-tıp adv. astfel; așa; ca urmare; în acest fel.

şay-tmek v.t. a face astfel.

şaz adj. deosebit; aparte; distins.

şazze s. deosebire; distincţie; diferenţă.

şanzdah num. (prsn.) şaisprezece.

şápke s. şapcă; chipiu.

şápkeğı s. pălărier.

şäre s. **1.** rezolvare; soluţie; cale; mijloc. **2.** leac; remediu. // **•şäresín tapmak** a-i găsi soluţia; a-l rezolva. // **•başka şäre yok** altă soluţie nu există. **•geşüwğı şäre** paleativ.

şärelı adj. **1.** cu leac; curabil; remedial. **2.** rezolvat; soluţionat.

şäresıtabilgan adj. rezolvat; soluţionat.

şäresız adj. iremediabil; ireparabil; fără soluţie; incurabil. // **•şäresız ortam** situaţie imposibilă.

şäresızkart s. hodorog; boşorog; babalac.

şäresızlık s. imposibilitate; neputinţă.

şäretapkan s. mijlocitor; mediator.

şás s. (anat.) păr. // **•şási kuyulmak** a i se revărsa părul; a-i cădea părul. **•şási túsmek** a-i cădea părul. **•şásın agartmak** a-i scoate peri albi. **•şásın kestirmek** a se tunde. **•şásın kurutmak** a-şi usca părul. **•şásın yapmak** a se coafa. **•şásıne ak túsmek** a-i albi părul; a încărungi. // **•kıska şás**

păr scurt. **•şás halkası** zulf. **•şás kiskışı** agrafă de păr. **•şás lúlesi** buclă (de păr). **•şás órımı** împletitură de păr. **•şás perşemi** suviţă. **•şás purşusi** perie de păr. **•şás telı** fir de păr. **•şás tógılmesı/kuyulması** căderea părului; calviţie. **•şásımnı kıska kesıñız!** tundeţi-mă scurt!; **•şásımnı sol yaktan ayırınız!** făceţi-mi cărarea pe stângă!; **•takma şás** perucă. **•traşsız şáslı** lăţos. **•uzun şás** păr lung.

şásatuw s. zbârlire.

şás-baş s. cap şi păr. // **•şási-başı agarmak** a-i albi părul; a încărungi.

şásiatkan adj. zbârlit.

şásikarışkan adj. ciufulit.

şásikesılgen adj. tuns.

şásiköterılgen adj. zbârlit.

şáskarıştırması s. ciufulire.

şáskesmesı s. tundere; tunsoare.

şásköterılmesı s. zbârlire.

şáslı adj. cu păr; păros; pletos. // **•ak şáslı** încărungi. **•şáslı yıldız** (astr.) cometă. **•uzun şáslı** pletos.

şáslı-sakalı adj. adult.

şásız adj. chel; pleşuv.

şásızlık s. chelie; calviţie.

şástiy adj. ca firul de păr; subţire.

şástógılmesı s. calviţie; pleşuvie.

şáwke s. (orn.) stăncuţă (lat., *Corvus monedula*).

şáwke, kizil-tumsuklı- s. (orn.) stăncuţă de munte (lat., *Pyrrhocorax pyrrhocorax*).

şáwkesı, dak- s. (orn.) stăncuţă alpina (lat., *Pyrrhocorax graculus*).

şáwle s. flacără.

şeamet s. nenoroc; ghinion; neşansă.

şebay, kizil- s. (bot.) micsandră; micşunea; viorea-roşie (lat., *Matthiola incana*; *Matthiola annua*).

şebay, sarı- s. (bot.) micsandră; micşunea ruginie; viorea-galbenă (lat., *Cheiranthus cheiri*).

şebek s. (zool.) babuin (lat., *Papio leucophaeus*).

şebeke s. **1.** plasă; năvod; fileu. **2.** (tehn.) reţea. **3.** (fig.) ceaţă; bandă; clică; şleahţă. // **•agım/şagılğan şebekesi** reţea electrică. **•ğol şebekesi** reţea de drumuri.

•telefon/uzakşes şebekesi reţea telefonică. **•top şebekelernı sılktı** balonul a scuturat plasa.

şebekegekarşı adj. antigang.

şeber adj. priceput; îndemantic; abil; meşter. // **•şeber kiz** fată pricepută.

şeberğı s. meşteşugar.

şeberğılık s. meşteşug.

şeberlık s. pricepere; îndemânare; abilitate; măiestrie; artă. // **•anadankelme şeberlık** talent înăscut.

şebername s. capodoperă.

şebes s. strună (parte a frâului).

şebesleme s. punerea strunei la frâu; strunire.

şebeslemek v.t. a pune strună la frâu; a struni.

şebeslengen adj. care are strună la frâu; strunit.

şebeslenmek v.i. a i se pune strună la frâu; a fi strunit.

şebesli adj. care are strună la frâu; strunit.

şebeswurulan adj. strunit;

disciplinat.

şebeswuruw s. strunire; disciplinare.

şebet s. (bot.) mărar (lat., *Anethum graveolens*).

şebetı, ayuw- s. (bot.) briolă; chimen-de munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului (lat., *Ligusticum mutellina*).

şebnem s. (meteo.) rouă.

Şebnem s. (antrop. f., prsn.) "Rouă".

şebnemlengen s. înrourat.

şebnemlenme s. înrourare.

şebnemlenmek v.i. a se înroura.

şebnemli adj. înrourat.

şedit adj. intens; aprig; violent; brutal; vehement.

şef s. şef. // **•turak şefı** (ferov.) şef de staţie.

şefať s. demers; intervenţie; protecţie.

şefaťşı s., adj. protector; ocrotitor; apărător.

şefaflık s. transparentă.

şeffaf adj. transparent.

şefik adj. **1.** afectuos; tandru; duios. **2.** mărinimos; generos.

Şefik s. (antrop. m., arab.) "Cel tandru".

Şefika s. (antrop. f., arab.) "Cea tandră".

şefkat s. **1.** afecţiune; tandreţe; duioşie. **2.** mărinimie; generozitate.

şefkatlı adj. mărinimos; generos.

şefkatsız adj. neomenos; inuman; neîndurător.

şefkatsızğa adv. neomeneste.

şefkatsızlık s. neomenie; lipsă de omenie; neîndurare.

şeflik s. (adm.) conducere; direcţie; şefie.

şeftalı s. **1.** piersică. **2.** (bot.) piersic (lat., *Prunus persica*; *Amygdalus persica*; *Persica vulgaris*).

şegealğan adj. tolerabil; suportabil.

şegealmagan adj. invidios; pizmaş.

şegealmama s. **1.** invidie; pizmă. **2.** repulsie; silă.

şege-almamak v.t. **1.** a nu putea trage. **2.** a nu putea suporta. **3.** a invidia; a pizmui; a detesta. **4.** a nu înghiţi pe cineva.

şegeğek s. încălţător.

şegen s. (bot.) rogoz; pipirig (lat., *Scirpus maritimus*; *Bolbochoenus maritimus*).

şeger I. adj. răbdător; îndurător. II. s. arbust.

şegertkı s. **1.** (ent.) lăcustă (lat., *Locusta migratorias*).

şegertkı, yeşıl- s. (ent.) cosaş; lăcustă-verde (lat., *Locusta viridissima*).

şegertkığı s. (orn.) lăcustar indian (lat., *Acridothers tristis*).

şegertkığı, ak-karinli- s. (orn.) graur ametist (lat., *Cinnyricinclus leucogaster*).

şegertkığı, ak-omizli- s. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).

şegertkığı, ak-yúzlı- s. (orn.) graur cu obraz alb (lat., *Sturnus cineraceus*).

şegertkığı, alaşa- s. (orn.) lăcustar pestriţ (lat., *Sturnus contra*).

şegertkığı, balaban-mawı- s. (orn.) graur albastru mare (lat., *Lamprotornis chalybaeus*).

şegertkığı, boz- s. (orn.) lăcustar cenuşiu (lat., *Acridothers gingianus*).

şegertkığı, enfes- s. (orn.) graur

superb (lat., *Lamprotonis superbis*).
șegertkîgî, kara- s. (orn.) graur (lat., *Sturnus unicolor*).
șegertkîgî, kekeșlî- s. (orn.) lăcustar moțat; lăcustar chinezesc (lat., *Acridotheres cristatellus*).
șegertkîgî, kizil-tumșuklî- s. (orn.) graur cu cioc roșu (lat., *Spodiopsar sericeus*; *Sturnus sericeus*).
șegertkîgî, mor- s. (orn.) graur violet (lat., *Lamprotonis purpureus*).
șegertkîgî, pembe- s. (orn.) lăcustar (lat., *Sturnus roseus*; *Pastor roseus*).
șegertkîgî, siradan- s. (orn.) graur european (lat., *Sturnus vulgaris*).
șegertkîgî-ğelpazekuyruk s. (orn.) stușărică lăcustar (lat., *Spiloptila clamans*).
șegertkîgîsî, bayîr- s. (orn.) lăcustar vorbitor (lat., *Gracula religiosa*).
șegertkîgîsî, Kitay- s. 1. (orn.) lăcustar moțat; lăcustar chinezesc (lat., *Acridotheres cristatellus*). 2. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).
șegertkîgîsî, pagot- s. (orn.) graur de pagodă (lat., *Sturnus pagodarum*).
șegertkîgîsî, Sebîr- s. (orn.) graur siberian (lat., *Sturnus sibiricus*).
șegertkî-șîrîldagî s. (orn.) grelușel pătât (lat., *Locustella naevia*).
șegetan adj. răbdător; îndurător.
șegî s. tară (greutate de 250 kg).
șegîlgen adj. răbdător; suportat.
șegîlîr adj. 1. (gram.) declinabil. 2. tolerabil; suportabil.
șegîlîș s. tragere (la loto).
șegîlme s. (fiz.) atracție.
șegîlmegen adj. invidiat; pizmuit.
șegîlmek v.i. 1. a se cântări; a se trage. 2. a demisiona; a-și da demisia. 3. (d. ape) a seca. 4. a se retrage; a da înapoi. 5. a fi suportat; a fi răbdător. 6. a se inhala. 7. (gram.) a se declina; a se conjuga. 8. a se micșora; a se îngusta.
șegîlmez adj. 1. nesuferit; insuportabil. 2. detestabil.
șegîm s. 1. retragere (și mil.). 2. tragere; târare. 3. tragere în sus; ridicare. 4. (fiz.) atracție. 5. (gram.) conjugare. 6. (lingv.) flexiune.
șegîmleme s. 1. (gram.) conjugare. 2. (fiz.) atragere; atracție.
șegîmlemek v.t. (fiz.) a atrage.
șegîmlengen adj. 1. (gram.) conjugat. 2. (fiz.) atras.
șegîmlenmek v.i. (gram.) a se conjuga; a fi conjugat.
șegîmlî adj. (lingv.) flexionar. // **•șegîmlî tîller** (lingv.) limbi flexionare.
șegîmsîz adj. neatractiv.
șegîngen adj. 1. timid; sfios. 2. rezervat; retras.
șegînmegen adj. neretănit.
șegînmek v.i. 1. a se feri; a evita. 2. a se teme; a se sfii. 3. a se abține (de la).
șegînmez-kalmaz adj. neretănit.
șegînúw s. timiditate; sfială.
șegîrdek s. 1. sâmbure; sâmbântă. 2. (fiz.) origine; sursă; bază; nucleu. // **•boș șegîrdek** sâmbântă seacă. **•tane șegîrdegî** nucleu atomic.
șegîrdekli adj. nuclear. // **•șegîrdekli patlatma** (mil.)

bombă nucleară. **•șegîrdekli zewzek** (mil.) armă nucleară.
șegîrt s. 1. ucenic. 2. elev; școlar; student.
șegîrtlîk I. adj. studentesc; școlar. II. s. ucenicie; studenție.
șegîșken adj. chinuit.
șegîșme s. chin; patimă; dispută.
șegîșmek v.i. a se chinui; a pătimi; a disputa. // **•bek șegîșmek** a-și mânca amarul. **•gan șegîșmek** a se zbate între viață și moarte; a agoniza; a intra în comă.
șegîșmeli adj. disputat. // **•șegîșmeli meç** (sport) meci disputat.
șegîștîrmek v.t. 1. a chinui; a face să pătimească. 2. a certa; a muștrului.
șegîștîrûwgi adj. chinuitor.
șegûw s. 1. (fig.) ordine; succesiune. 2. cântărire.
șegûwgi s., adj. atractiv; captivant.
șegûwğulúk s. atracție.
șegûwlî adj. cântărit; răbdător.
șegaat I. adj. viteaz; brav; curajos. II. s. vitejie; bravură; curaj.
șegaatlî adj. viteaz; brav; curajos.
șegaatlîk s. vitejie.
șegere I. adj. genealogic. II. s. genealogie.
șegerebîlîmî s. genealogie.
șegerebîlîmlî adj. genealogic.
șegerelîk adj. genealogic.
Șehabaddin/Șehabattin/Șebattin s. (antrop. m., arab.) "Luceafărul credinței".
șehadet s. jertfire; sacrificiu.
șehadetname s. dovadă; certificat; diplomă.
șeher s. oraș.
șehergîwarî I. adj. suburban. II. s. suburbie.
șehergî s. urbanist; edil.
șehergîlîk s. urbanism; urbanistică.
șeheriy adj. 1. urban. 2. orașean; citadin; urban.
șeherkadastrasîbîlîmgîsî s. urbanist; edil.
șeherkadastrasîbîlîmî s. urbanism; urbanistică.
șeherkenarî I. adj. suburban. II. s. suburbie.
șeherlerarasî adj. interurban. // **•șeherlerarasî telefon/uzakses konîşması** convorbire telefonică interurbană.
șeherleşken adj. urbanizat.
șeherleştîrme s. urbanizare.
șeherleştîrmek v.t. a urbaniza.
șeherlî adj. orașean; citadin; urban.
șeheruzmanî s. edil; urbanist.
șeheruzmanlîgî s. urbanistică.
șehit s. persoană care și-a jertfit viața; jertfă; martir. // **•șehit bolmak** a se jertfi; a muri eroic. **•șehit etmek** a jertfi; a sacrifica.
șehr s. (cron., arab.) lună.
șehriye s. (gastron.) fidea. // **•șehriye şorbasî** supă cu fidea.
șehvaniy adj. senzual; voluptos.
șehvet s. senzualitate; voluptate.
șehzade s. prinț.
șehzadelîk adj. princiar.
șek s. îndoială; neîncredere; dubiu; suspiciune.
șekavet s. banditism; tâlhărie.
șeke s. 1. (anat.) tâmplă. 2. (anat.) temporal.
șeke sûyegî s. (anat.) os temporal.
șekel s. săpăligă.
șekelez s. (zool.) veveriță (lat., *Sciurus vulgaris*).

șeken s. (bot.) năprasnică (lat., *Geranium robertianum*).
șekepulî sûyegî s. (anat.) solzul temporalului.
șeker I. adj. 1. (fig.) plăcut; atrăgător; simpatic. 2. zaharos; zaharat. II. s. 1. zahăr. 2. bomboană. 3. (med.) diabet. // **•șeker katmak** a îndulci. // **•akide şekerî** acadea. **•ekî şeker tanesî** două bucăți de zahăr. **•kesme şeker** zahăr cubic. **•nane şekerî** bomboane cu mentă. **•nişasta şekerî** (chim.) glucoză. **•opa şeker** zahăr pudră. **•Şeker bayramî** (relig., la musulmani) sărbătoarea Ramazanului. **•şeker fabrikası** fabrică de zahăr. **•şeker kastalîgî** (med.) diabet zaharat. **•şeker tûkdanî** bombonerie. **•toz şeker** zahăr tos.
șeker-akşateregî s. (bot.) artar canadian (lat., *Acer saccharum*).
șekerdiy adj. dulce.
șekerğiotî s. (bot.) cârmâz (lat., *Phytolacca decandra*).
șekerkabî s. zaharniță.
șeker-kamîşî s. (bot.) trestie-de-zahăr (lat., *Saccharum officinale*).
șekerkatuw s. îndulcire.
șekerlemek v.t. a zaharisi.
șekerlengen adj. zaharisit.
șekerlenme s. zaharisire.
șekerlenmek v.i. a se zaharisi.
șekerler s., pl. zaharuri.
șekerlî adj. 1. dulce; îndulcit. 2. (med.) diabet. 3. zaharos; zaharat. // **•șekerlî kawe** cafea dulce.
șekerlîk s. zaharniță.
șeker-pangarî s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
șeker-pazîsî s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
șekersîz adj. neîndulcit; amar. // **•șekersîz kawe** cafea amară.
șeker-şögenderî s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
șeker-şugundurî s. (bot.) sfeclă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).
șekertîl adj. mînos; lingușitor; flatant; măgulitor.
șekes s. jalon.
șekesleme s. jalonare.
șekeslemek v.t. a jalona.
șekeslengen v.t. jalonat.
șekeslî v.t. jalonat.
șekesşî s. marcator; marcher.
șekip adj. răbdător; perseverent; tenace.
șekiplîk s. răbdare; perseverență; tenacitate.
șekize s. (gastron.) brînză topită.
șekî s. mâner; clanță.
șekîl s. 1. formă; aspect; înfățișare; configurație. 2. (fig.) fel; mod; chip. 3. (mat.) figură. // **•șekîl bermek** a fasona; a modela; a da formă. **•șekîl bîzmak** a deforma. **•șekîl denîştîrmek** a transforma; a transfigura. // **•araziy şekîllerî** formele de relief. **•denîşken şekîl** variantă. **•eskî şekîlînde onarîm** restaurare.
șekîlalgan adj. conturat; fasonat; format.
șekîlbergen s. modelator.
șekîlberîlgen adj. conturat; fasonat; format.
șekîlberûw s. conturare; fasonare;

formare.
şekilbîlîmî **I.** *adj.* (gram., biol.) morfologic. **II.** *s.* (gram., biol.) morfologie.
şekilbîlîmî *adj.* (gram., biol.) morfologic.
şekilbizuw *s.* distorsionare; deformare; strâmbare.
şekildegî, kutup- *s.* (om.) înărită de tundră (lat., *Carduelis hornemanni*).
şekildek *s.* (om.) înărită; țințar; pasărea inului (lat., *Carduelis flammea*; *Acanthis flammea*).
şekildek, kişkene- *s.* (om.) sticlete mic (lat., *Carduelis cabaret*).
şekildek, sari-gâgâli- *s.* (om.) înărită cu cioc galben (lat., *Carduelis flavirostris*; *Acanthis flavirostris*).
şekildem *s.* (bot.) pur; ai-de-munte; ai-de-pădure (lat., *Allium rotundum*).
şekildeñişimgî *s., adj.* (fil., biol.) transformist; evoluționist.
şekildeñişimgîlîk *s.* (fil., biol.) transformism; evoluționism. // **•şekildeñişimgîlîk nazariyesi** teoria evoluționistă.
şekildeñişimî *s.* transformare; metamorfozare.
şekilgî *s., adj.* formalist.
şekilgîlîk *s.* formalism.
şekilbizilgan *adj.* distorsionat; deformat; strâmbat.
şekildeñişken *adj.* transformat; metamorfozat.
şekilleşken *adj.* fasonat; modelat; conturat.
şekilleşmek *v.i.* a se contura; a căpăta formă; a lua forma...;
şekilleştîrme **I.** *adj.* aparent; formal. **II.** *s.* fasonare; modelare; conturare; formalizare.
şekilleştîrmek *v.t.* a fasona; a modela; a contura; a da o formă; a formaliza.
şekillî *adj.* format; configurat; fasonat.
şekilsîz *adj.* **1.** amorf. **2.** diform.
şekilsîzleşken *adj.* deformat; diform; distorsionat.
şekilsîzleşme *s.* deformare; diformitate; distorsionare.
şekilsîzleşmek *v.i.* a se deforma; a se distorsiona.
şekilsîzleşştîrmek *v.t.* a deforma; a distorsiona.
şekilsîzlîk *s.* deformare; diformitate; distorsionare.
şekilşarti *s.* formalitate; condiție de formă; cerință de formă.
şekîş *s.* ciocan. // **•şekîş atma ozişî** (sport) aruncarea ciocanului. **•şekîş men zindan arasinda** între ciocan și nicovală.
şekîş sûyegî *s.* (anat.) ciocănaș.
şekîşbaligî *s.* (iht.) pește-ciocan (lat., *Zygaena malleus*).
şekîşleme *s.* ciocănire; batere cu ciocanul.
şekîşlemek *v.i., v.t.* a ciocăni; a bate cu ciocanul.
şekîşlengen *adj.* ciocănit; bătut cu ciocanul.
şekken *adj.* răbdător.
şekme *s.* **1.** tragere; tracțiune. **2.** atracție. **3.** sertar. **4.** cosor. **5.** cântărire. **6.** inhalare.
şekmegen *adj.* neatractiv.
şekmege *s.* **1.** sertar. **2.** casetă. **3.** (geogr.) radă; golfuleț.
şekmek **A.** *v.i.* a cântări; a fi în

greutate de...; **B.** *v.t.* **1.** a trage; a mișca; a deplasa. **2.** a inhala. **3.** a ridica; a trage în sus. **4.** a suporta; a răbda. **5.** a trasa; a marca. **6.** (gram.) a conjuga. **7.** (gram.) a declina. **8.** a măcina; a răzni. **9.** (fig.) a îmbia; a ademeni. // **•agîntîga kûrek şekmek** a munci fără rost. **•aşlik şekmek** a-i fi foame; a suferi de foame. **•hasretîn şekmek** a-i duce dorul; a tânji după...; **•îlgî şekmek** a stârni interes; a interesa. **•işkenge şekmek** a fi torturat; a fi chinuit; a schingiuit. **•îstîrap şekmek** a se chinui. **•itnîñ-bitnîñ kaadrîn şekmek** a purta grija tuturor. **•kaadrîn şekmek** a-i duce grija. **•kabîr azabî şekmek** a se da de ceasul morții; a se chinui; a se frământa. **•kastalîk şekmek** a fi bolnav; a fi suferind. **•kaswet şekmek** a fi trist; a fi amărât; a fi necăjit. **•ruhiy azap şekmek** a-i scădea moralul; a se demoraliza. **•sewda şekmek** a se îndrăgosti; a se amora. **•yukusuzluk şekmek** a nu putea închide un ochi; a suferi de nesomn. // **•yukusuzluk şegemen** sufăr de insomnie.
şekmeme *s.* intoleranță.
şekmez *adj.* intolerant.
şekmiytan *adj.* intolerant.
şektîrme *s.* **1.** atragere; atracție. **2.** corabie ușoară (cu două pânze).
şektîrmek *v.t.* **1.** a determina să tragă. **2.** a face să sufere. **3.** a determina să cântărească. **4.** a determina să macine; a determina să râsnească. **5.** (gram.) a determina să decline; a determina să conjuge. // **•azaplık şektîrmek** a pune pe cineva la cazne; a-l chinui. **•işkenge şektîrmek** a tortura; a chinui; a schingiui. **•îstîrap şektîrmek** a chinui. // **•sîzge şektîreğek bolmadîm** n-am vrut să vă supăr.
şektîrûwğî *adj.* supărător.
şekûr *adj.* recunoscător.
Şekûr *s.* (antrop. m., arab.) "Cel plin de recunoștință" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyşelam).
Şekûr, El- *s.* (relig., arab.) "Cel recunoscător"; "Cel care răsplătește din belșug faptele săvârșite cu consimțământul Său" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Şekûre *s.* (antrop. f., arab.) "Cea plină de recunoștință".
şel *s.* peliculă; film; membrană.
şelale *s.* cascadă; cataractă; fântână arteziană.
şelbegen *s.* monstru.
şelbegenlî *adj.* monstruos.
şelebî **I.** *adj.* amabil; politicos; gentil; galant; curtenitor. **II.** *interj.* fiți bun!; fiți amabil!;
Şelebî *s.* (antrop. m.) "Cel amabil".
Şelebî-Kôy *s.* (topon.) Mircea Vodă (jud. Constanța).
şelebîlîk *s.* amabilitate; politețe; gentilețe; galanterie; curtoazie.
şelegî, agaş- *s.* zmeură.
şelegî, gîlan- *s.* (bot.) orbalț; iarba-tâlharului; iarba-sfântului-Cristofor (lat., *Actaea spicata*).
şelegî, taw- *s.* fragă-de-pădure.
şelegî, taw-ğetkene *s.* (bot.) frag-de-pădure (lat., *Fragaria vesca*).
şelek *s.* **1.** căpșună. **2.** (bot.) căpșun

(lat., *Fragaria elatior*).
Şelek-Dere *s.* (topon., vale și mănăstire) ("Valea Fragilor") Celic Dere (jud. Tulcea).
şeleklîgî, agaş- *s.* (bot.) zmeur; zmeurur (lat., *Rubus idaeus*).
şelekrengî *adj.* frez.
şelenk *s.* **1.** coroană; cunună. **2.** diademă.
şelenkleme *s.* încoronare; încununare.
şelenkleme *v.t.* a încorona; a încununa.
şelenklengen *adj.* încoronat; încununat.
şelenklenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.
şelenklî *adj.* încoronat; încununat.
şelepşe *s.* **1.** albie; covată. **2.** carapace. **3.** (geogr.) albie; matcă; bazin. **4.** (nav.) cocă; carcasă. // **•kômîr şelepşesi** bazin carbonifer.
şelîk *s.* oțel. // **•kôteklengen şelîk** fier forjat. **•kromlî şelîk** (tehn.) oțel cromat. **•şelîk fabrikası** oțelărie.
şelîkkana *s.* oțelărie.
şelîkleşken *adj.* oțelit; călit.
şelîkleşme *s.* oțelire; călire.
şelîkleşmek *v.i.* a se oțeli; a se căli.
şelîkleştîrmek *v.t.* a oțeli; a căli.
şelîkşî *s.* oțelar.
şelîkti *adj.* tare ca oțelul.
şelmek *adj.* **1.** evident; vădit. **2.** clar; limpede.
şelpek *s.* prăjitură. // **•balaban şelpek** tort. **•ğemiş şelpegi** tartă. **•ğemişli şelpek** prăjitură cu fructe.
şelpekkana *s.* cofetărie.
şelpekşî *s.* cofetar.
şelpekşîlîk *s.* cofetărie.
şelte *s.* sită; ciur.
şeltekleme *s.* **1.** ciuruire; trecere prin ciur; cernere. **2.** (fig.) alegere; selecționare. **3.** (sport) eliminare.
şeltekleme *v.t.* **1.** a ciurui; a trece prin ciur; a cerna. **2.** (fig.) a alege; a selecționa. **3.** (sport) a elimina.
şelteklengen *adj.* **1.** ciuruit; trecut prin ciur; cernut. **2.** (fig.) ales; selecționat. **3.** (sport) eliminat.
şeltelgen *adj.* descojit; decorticat.
şeltelme *adj.* descojire; decorticare.
şeltelmegen *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltelmek *v.i.* a se descoji; a se decortica.
şeltelmiykalgan *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltemek *v.t.* a descoji; a decortica; a curăța de coajă.
şelter *s.* grătar; grilaj.
şelterkana *s.* temniță; pușcărie; închisoare; arest.
şelterleme *s.* întemnițare; arestare; ferecare.
şelterlemek *v.t.* a întemnița; a aresta; a fereca.
şelterlengen *adj.* întemnițat; arestat; deținut; ferecat.
şelterlenmek *v.i.* a fi întemnițat; a fi arestat; a fi ferecat.
şelterlî *adj.* întemnițat; arestat; deținut; ferecat.
şeltew *s.* descojire; decorticare.
şeltewlî *adj.* descojit; decorticat.
şeltewsûz *adj.* nedescojit; nedecorticat.
şeltîk *s.* orez nedecorticat.
şemal *s.* briză.

șemayil s. înfățișare; aspect.
șember I. *adj.* rotund. **II.** s. 1. cerc. **2.** (*mat.*) circumferință. **3.** basma; batic; năframă. // **•tegerșik șemberi** șină.
șemberleme s. cercuire.
șemberlemek *v.t.* **1.** a cercui. **2.** a rotunji; a da forma unui cerc.
șemberlenmek *v.i.* **1.** a se cercui. **2.** a lua forma unui cerc.
șemberlí *adj.* cercuit.
șemeke *adj.* **1.** violet-închis; mov; vinețiu. **2.** vânăț.
șemen s. (*bot.*) schinduf (*lat.*, *Trigonella foenum graecum*). **1.** coroană; cunună; diademă; ghirlândă.
șemenleme s. încoronare; încununare.
șemenlemek *v.t.* a încorona; a încununa.
șemenlengen *adj.* încoronat; încununat.
șemenlenmek *v.i.* a se încorona; a se încununa.
șemenlí *adj.* încoronat; încununat.
șeminew s. șemineu; cămin.
șems s. soare.
Șemseddin/Șemsettin s. (*antrop. m., prsn.*) "Soarele credinței".
șemsiye s. umbrelă. // **•kúneș** **șemsiyesí** umbrelă de soare.
șemşe s. lingură.
Șemşeler s. (*topon., localitate desființată*) Șemşeler (*jud. Tulcea*).
șemsiyeşegí s. (*bot.*) căprișor (*lat.*, *Cyperus flavescent*).
şen *adj.* vesel; voios; bine dispus.
şenbe s. (*cron., prsn.*) sâmbătă.
şenbih s. (*cron., prsn.*) sâmbătă.
şendere s. şindrilă.
şene s. **1.** (*anat.*) bărbie; falcă; maxilar; mandibulă. **2.** (*fig.*) vorbărie; pălăvrăgeală. // **•şene atmak** a agoniza; a intra în comă. // **•úst** **şene** maxilar superior.
şenebaz *adj.* guraliv; flecar.
şenek s. **1.** (*anat., bot.*) cotiledon. **2.** (*anat.*) bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
şenelí *adj.* guraliv; flecar.
şeneşke s. **1.** țepă; spin; ghimpe; ac. **2.** furculiță.
şeneşke, ak- s. (*bot.*) verigar; părul-ciutei; salbă-moale (*lat.*, *Rhamnus cathartica*).
şeneşke, kara- s. (*bot.*) paliur (*lat.*, *Paliurus spina-christi*).
şeneşkelí *adj.* țepos; spinos; cu ghimpi; ghimpat.
şeneşkelík s. **1.** mărăcine; mărăciniș. **2.** boschet; tufiș; tufă.
şenet s. (*zool., bot.*) valvă.
şengel s. cârlig; cinghel. // **•kuyruguna şengel takmak** a se ține coadă după cineva; a-l pune sub urmărire.
şengeltaguw s. pândă.
şenlendirmek *v.t.* a înveseli; a desfăta; a delecta.
şenlengen *adj.* înveselit; dispus; desfătat; delectat.
şenlenme s. înveselire; dispunere; desfătare; delectare.
şenlenmek *v.i.* a se înveseli; a se dispune; a se desfăta; a se delecta.
şenleşmek *v.i.* a se înveseli laolaltă; a se dispune laolaltă; a se desfăta laolaltă; a se delecta laolaltă.
şenlík I. *adj.* sârbătoresc. **II.** s. **1.** veselie; voioșie; bună dispoziție. **2.** sârbătoare; festival.
şentík s. știrbitură; tocire; uzură;

ciuntitură; ciobitură.
şentíklemek *v.t.* a știrbi; a toci; a uza; a ciunti; a ciobi.
şentíklí *adj.* știrbit; tocit; uzat; ciunt; ciuntit; ciobit.
şentíngen *adj.* știrbit; tocit; uzat; ciunt; ciuntit; ciobit.
şentíleme s. știrbire; tocire; uzare; ciuntire; ciobire.
şentílemek *v.i.* a se știrbi; a se toci; a se uza; a se ciunti; a se ciobi.
şentme s. știrbire; tocire; uzare; ciuntire; ciobire.
şentmek *v.t.* a știrbi; a toci; a uza; a ciunti; a ciobi.
şeper s. gard.
şeperleme s. îngrădire; împrejmuire.
şeperlemek *v.t.* a îngrădi; a împrejmu.
şeperlengen *adj.* îngrădit; împrejmu.
şeperlí *adj.* îngrădit; împrejmu.
şeperlík s. îngrăditură.
şepke s. drojdie de vin.
şepken s. **1.** ilic; pieptar. **2.** postav.
şepkenгі s. postav.
şepkenгілік s. postavărie.
şepşek s. iepuraș.
şep-şewre *adv.* de jur împrejur.
şer s. rău; răutate.
şerare s. fulger; scânteie; scăpărare.
şerareleme s. fulgerare; scânteiere; scăpărare.
şerarelemek *v.i., v.t.* a fulgera; a scânteia; a scăpăra.
şerarelí *adj.* fulgerător; scânteietor; scânteietor.
şerbet s. **1.** șerbet. **2.** băutură răcoritoare; sirop. // **•nabizina kóre şerbet bermek** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie.
şerbetlí *adj.* cu șerbet; siropos.
şerbetsíoti s. (*bot.*) hamei (*lat.*, *Humulus lupulus*).
şeref s. onoare; cinste; stimă; prestigiu. // **•ğenílgenge şeref!** glorie victimei!; **•şeref diplomasi** mențiune; distincție. **•şeref kúrsúsí** (*sport*) tribună de onoare.
•şeref sózí cuvânt de onoare.
•şerefínízge! (*la toasturi*) în cinstea dumneavoastră!; noroc!
şerefe s. balconul minaretului.
Şerefeddin/Şerafetin/Şerfettin s. (*antrop. m., arab.*) "Onoarea credinței".
şereflendirmek *v.t.* a onora; a cinsti.
şereflengen *adj.* cinstit; onorat.
şereflenme s. cinstire; onorare.
şereflenmek *v.i.* a fi onorat; a fi cinstit.
şereflí *adj.* onorat; stimat; respectat; prestigios.
şerefsízbirakkan *adj.* dezonorant; batjocoritor.
şerefsízbirakma s. dezonorare; batjocură; necinstire; stigmatizare.
şerefsízkalgan *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstit; stigmatizat.
şerefsízlík s. dezonorare; rușine; ocară.
Şeremet s. (*topon.*) Casian (*jud. Constanța*).
şeren s. snop. // **•şeren salmak** a snopi; a face snopi.
şerenlemek *v.t.* a snopi; a face snopi.
şerez s. **1.** gustare; aperitiv. **2.** desert.
şerge s. **1.** iurtă; cort. **2.** șatră. **3.** cergă.
şergil *adj.* iritat; revoltat.
Şergiye s. (*antrop. f.*) "Baștina".
şerif *adj.* onorat; stimat; respectat;

prestigios. // **•şerif doktor** doctor de onoare; doctor honoris causa.
Şerif s. (*antrop. m., arab.*) "Cel stimat".
Şerife s. (*antrop. f., arab.*) "Cea stimată".
şerik I. *adj.* tovărășesc. **II.** s. asociat; tovărăș.
şeriklí *adj.* asociat; întovărășit.
şeriklík s. **1.** asociere; întovărășire. **2.** tovărășesc.
şerikşe *adv.* tovărășește.
şeriktiy *adv.* tovărășește.
şerir *adj.* mârșav; ticălos; infam.
şerirlík s. infamie.
şeriyat s. (*ist.*) legislație musulmană.
şerík s. sfert. // **•bír şerík metre lástík** un sfert de metru de elastic.
•bír şerík okka píríj un sfert de kilogram de orez. **•onbírni şerík geşe** unsprezece și un sfert.
•portakalı dórt şeríkke bóldím am împărțit portocala în patru sferturi. **•şerík sáát** un sfert de oră. **•şerík sáát keşíkmeden** punctual; fără sfertul de oră academic.
•şerík sáát keşíkmeí un sfert de oră după timpul dat; sfertul de oră academic.
şeríkşer *num.* câte un sfert.
şerít s. **1.** șnur; șiret; galon. **2.** (*tehn.*) bandă; fâșie. **3.** (*ent., med.*) tenie; panglică (*lat.*, *Taenia solium*). // **•bo awtoğol kaş şerít?** câte benzi are această autostradă?
•ólşeme şerítí ruletă.
şerítlí *adj.* galonat; împodobit cu galoane.
şermende s., *adj.* nenorocit; nefericit; obidit; prăpădit; nevoias; mizerabil.
şerpelenk s. **1.** zmeu. **2.** (*zool.*) liliac (*lat.*, *Vespertilio*).
şerşewe s. cercevea; ramă; cadru. // **•şerşewege takmak** a înrăma.
şerşewegetagılğan *adj.* înrămat.
şerşeweleme s. **1.** înrămare; încadrare. **2.** încadrare; situare.
şerşewelemek *v.t.* **1.** a înrăma; a încadra. **2.** a încadra; a situa.
şerşewelengen *adj.* **1.** înrămat; încadrat. **2.** încadrat; situat.
şertík I. *adj.* cioplit; sculptat; crestă; șanfrenat; canelat. **II.** s. șanfren; creștătură; canelură.
şertíkme s. cioplire; sculptare; crestare.
şertíklemek *v.t.* a ciopli; a sculpta; a cresta.
şertíklengen *adj.* cioplit; sculptat; crestă.
şertíklewğí s. cioplitor; sculptor.
şertíklewğúlúk s. sculptură.
şertíklí *adj.* cioplit; sculptat; crestă; șanfrenat; canelat.
şertíngen *adj.* **1.** însemnat; marcat. **2.** (*tehn.*) care are marginile tăiate; șanfrenat; crestă; canelat.
şertílmek *v.i.* **1.** a fi însemnat; a fi marcat. **2.** (*tehn.*) a i se tăia marginile; a fi șanfrenat; a fi crestă; a fi canelat.
şertme s. **1.** însemnare; marcă. **2.** (*tehn.*) tăierea marginilor; șanfrenare; crestare; canelare.
şertmek *v.t.* **1.** (*tehn.*) a tăia marginile; a șanfrena; a cresta; a canela. **2.** a face să pacănească. **3.** a ciupi strunele unui instrument muzical. **4.** a însemna; a marca.
şeş *num. (prsn.)* șase.
şeşegím *interj.* floarea mea!
şeşek s. **1.** floare. **2.** desen; broderie. **3.** (*med.*) variolă; vărsat. **4.** mucegai.
// **•şeşek aşmak/atmak** a înflori;

a prospera. // **•șeșek durbûnî** caleidoscop. **•șeșek koparmañiz!** nu rupeți florile!; **•șeșek tobî** jerbă. **•șeșek tûkânî** florărie. **•șeșekler ğirlagangadîr** florile sunt pentru cel care a cântat. **•șeșekniñ kokisî** mirosul florii. **•yapımşak şeşek** floare artificială. **șeșekășkan** *adj.* 1. înflorit. 2. înfloritor; propășit; prosper. **șeșekășuw** *s.* 1. înflorire; propășire; prosperitate. 2. înflorire. **șeșekatkan** *adj.* 1. înflorit. 2. înfloritor; propășit; prosper. **șeșekatuw** *s.* 1. înflorire. 2. înflorire; propășire; prosperitate. **șeșekbaylaw** *s.* mucegăire. **șeșekbizigî** *s. (med.)* varicelă; vârsat de vânt. **șeșekkabi** *s.* vază; gلاstră. **șeșek-kirazkuşî** *s. (orn.)* presură de grădină (*lat., Emberiza hortulana*). **șeșeklegen** *adj.* înflorit. **șeșekleme** *s.* înflorire. **șeșeklemek** *v.i.* a înflori (*și fig.*). **șeșekli** *adj.* 1. înflorit; înfloritor; eflorescenț. 2. înflorat. // **•șeșekli tokîma** (*text.*) țesătură înflorată. **șeșekli** *s.* 1. vază; gلاstră; rond de flori. 2. florărie; seră (*de flori*). 3. (*bot.*) receptacul. **șeșekli-tuyumotî** *s. (bot.)* limbamări; lilicele (*lat., Iberis semperflorens*). **șeșekseme** *s. (chim.)* eflorescență. **șeșekşî** *s.* florăreasă; florar. **șeșek-sulekeşî** *s. (orn.)* presură de grădină (*lat., Emberiza hortulana*). **șeșek-tenegî** *s. (orn.)* presură de grădină (*lat., Emberiza hortulana*). **șeșektozî** *s.* polen. **șeșekyapragî** *s.* corolă. **șeşîk** *adj.* dezlegat; deznodat; desfăcut; rezolvat. **șeşîlgen** *adj.* 1. descifrat; rezolvat. 2. desfăcut; destrămat; desprins. **șeşîlme** *s.* disociere. **șeşîlme** *s.* 1. rezolvare; dezlegare; deznodare. 2. (*mil.*) detașare; dislocare. **șeşîlmegen** *adj.* nerezolvat; nedelegat; nedeznodat. **șeşîlmek** *v.i.* 1. a se dezlega; a se deznoda; a se desface. 2. a se rezolva. 3. a se descifra. 4. a se dispersa. **șeşîlmez** *adj.* de nedelegat; de nerezolvat; imposibil. // **•șeşîlmez turum** situație imposibilă. **șeşîm** *s.* 1. soluționare; rezolvare; rezultat. 2. dezlegare; deznodare; desfacere; deconectare. **șeşîmgî** *adj.* analitic. // **•șeşîmgî hendese** (*mat.*) geometrie analitică. **șeşîmleme** *s.* analiză. **șeşîmlemek** *v.t.* a analiza. **șeşîmlengen** *adj.* analizat. **șeşîmlî** *adj.* analitic. **șeşken** *s. (chim.)* dizolvant. **șeşme** *s.* 1. dezlegare; deznodare. 2. descifrare; rezolvare. 3. cișmea. 4. sursă; izvor; origine. 5. șipot; țurloi. // **•ekî kôzî ekî şeşme** cu șiroaie de lacrimi în ochi. **Șeşme, Inanş-** *s. (topon., localitate desființată)* ("Cișmeaua Credinței") Inanceșme (*jud. Constanța*). **Șeşme, Kyor-** *s. (topon.)* ("Cișmeaua Seacă") Țepeș Vodă (*jud. Constanța*). **șeşmeborisî** *s.* șipot; țurloi.

șeşmek *v.t.* 1. a dezlega; a deznoda. 2. a rezolva. 3. a descifra; a dezlega. // **•hisselerin şeşmek** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. **•ôrûwûn şeşmek** a se despleti. **Șeşmiler** *s. (topon., localitate desființată)* Șeşmiler (*jud. Tulcea*). **șeşûw** *s.* 1. descompunere. 2. dispensare. **șet** *s.* margine; graniță; hotar. **șetaret** *s.* bucurie; veselie; voieșie. **șetaretlî** *adj.* bucuros; vesel; voios. **șetene** *s. (bot.)* cânepioară; cânepa-codrului (*lat., Eupatorium cannabinum*). **șetenekôzdermanî** *s. (bot.)* floare-de-ochi; silur; mângâierea-apelor; buruienită (*lat., Euphrasia officinalis; Euphrasia stricta*). **șetereklî** *adj.* compus; complicat; complex; sofisticat. **șetereklîk** *s.* compunere; complicație; complexitate. **șetlenbek** *s.* sâmbovină; mierea-ursului (*fruct*). **șetlenbekteregî** *s. (bot.)* sâmbovină; mierea-ursului (*plantă*) (*lat., Celtis australis*). **șetlî** *adj.* marginal; mărginit; cu graniță; cu hotar. **șevalet** *s.* șevalet. **Șevval** *s. (cron.)* a 10-a lună a anului conform calendarului musulman. // **•Șevval ûl-mûkerrem** (*cron.*) Șevval cel respectat. **şew** *I. adj.* înclinat; în pantă. **II. s.** pantă; povârniș; versant; coastă; teren înclinat. // **•şatlak şew** căderi de pietre. **şewer** *s. (bot.)* barba-lupului (*lat., Crispis biennis*). **şewet** *s., adj.* indigo. // **•şewet kâdtî** hârtie-carbon. **şewetotî** *s. (bot.)* drobușor; boiengioaie; cardama; laba-măței (*lat., Isatis tinctoria*). **şewk** *s.* ardoare; înflăcărare; entuziasm; impetuoșitate. **şewket** *s.* maiestate; măreție; splendoare. **şewketlî** *adj.* maiestuos (*titlu dat regilor*). **şewketotî** *s. (bot.)* schinel; iarbă-amară; scai-amar; șofran-sălbatic (*lat., Cnicus benedictus*). **şewklî** *adj.* cu ardoare; cu înflăcărare; cu entuziasm; impetuos. **şewre** *s.* 1. suprafață; perimetru. 2. împrejurime. 3. mediu social; cerc; sferă. 4. batistă brodată. // **•dayire şewresî** (*mat.*) circumferință. **•idariy şewreler** (*pol.*) cercuri conducătoare. **•kapalî şewre** (*mat.*) contur. **•maşeriy şewre** mediu social. **•saylam şewresî** circumscripție electorală. **•siyaset şewrelerî** cercuri politice. **•yakîn şewre** mediu înconjurător. **şewrede** *adv.* în preajmă; împrejur. **şewreden** *adv.* din preajmă; dimprejur. **şewrelemek** *s.* 1. încercuire; împrejmuire. 2. delimitare. **şewrelemek** *v.t.* 1. a încercui; a împrejmui. 2. a delimita. **şewrelegen** *adj.* delimitat; împrejmuit. **şewrelenmek** *v.i.* 1. a se încercui; a fi împrejmuit. 2. a se delimita; a fi delimitat. **şewren** *s. (astr.)* orizont.

şewresî *postp.* împrejurul. **şewriyyazuw** *s. (lingv.)* transliterație; transcriere fonetică. **şewûrgeş** *s. (electr.)* comutator. **şewûrme** *s.* 1. încercuire; împrejmuire. 2. conducere; mănuiere. 3. restituire; returnare; rambursare. 4. întoarcere; răsucire; rotire; comutare. 5. (*lit.*) traducere. 6. (*mil.*) împresurare; încercuire. 7. punere la cale. **şewûrmek** *v.t.* 1. a întoarce; a răsuci; a roti; a comuta. 2. (*lit.*) a traduce. 3. a conduce; a mănui. 4. a restitui; a returna; a rambursa. 5. a încercui; a împrejmui. 6. (*mil.*) a împresura; a încercui. 7. a pune la cale. // **•îşîn şewûrmek** a-și face treaba; a-și aranja ploile. **•tartîp şewûrmek** a răzbi; a reuși. **şewûrmen** *s.* traducător. **şewûrûlgen** *adj.* 1. încercuit; împrejmuit. 2. condus; mănuit. 3. restituit; returnat; rambursat. 4. întors; răsucit; rotit; comutat. 5. (*lit.*) tradus. 6. (*mil.*) împresurat; încercuit. 7. pus la cale. **şewûrûlme** *v.t.* 1. a fi încercuit; a fi împrejmuit. 2. a fi restituit; a fi returnat; a fi rambursat. 3. a fi condus; a fi mănuit. 4. a se întoarce; a se răsuci; a se roti; a se comuta. 5. (*lit.*) a fi tradus. 6. (*mil.*) a fi împresurat; a fi încercuit. **şewûrûm** *s. (cinem.)* filmare. // **•yawaş şewûrûm** (*cinem.*) încetinitor. **şewûrûw** *s. (lit.)* traducere; retroversiune. **şewûrûwġî** *s.* traducător. **şeyh** *s.* șeic (*șeih*). **Şeyde** *s. (antrop. f., prsn.)* "Capriciul dragostei". **şezlonk** *s.* șezlong. **şibiye** *s.* lichen. **şibiyesî, sakal-** *s. (bot.)* pletele-muierii; mătreață-de-arbori (*lat., Usnea barbata*). **şiddet** *s.* 1. forță; tărie; intensitate. 2. violență; brutalitate; duritate. 3. severitate; rigoare; asprime. **şiddetlendirgen** *adj.* intensificator. **şiddetlendirme** *v.t.* a intensifica; a întepi. **şiddetlengen** *adj.* intensificat; întepit. **şiddetlenme** *s.* intensificare; întepire. **şiddetlenmek** *v.i.* a se intensifica; a se întepi. **şiddetlî** *adj.* intens; aprig; violent; brutal; vehement. **şifa** *s.* însănoțșire; vindecare. // **•şifa tapmak** a se vindeca; a se lecu. // **•aġil şifalar!** însănoțșire grabnică!; **•şifa bergen** salubru. **•şifa bolsîn!** (*la strânuit*) noroc!; **şifahen** *adv.* pe cale verbală/orală; verbal; oral. **şifahiy** *adj.* oral; verbal. // **•şifahiy imtan** (*univ.*) examen oral; colocviu. **şifalandirmak** *v.t.* a vindeca; a tămădui. **şifalî** *adj.* curativ. // **•şifalî maden suwlari** ape minerale curative. **şifalî-kinakina** *s. (bot.)* chinchină (*lat., Cinchona pubescens; Cinchona cordifolia; Cinchona succiruba*). **şifalî-sıraġaotî** *s. (bot.)* buberi; buruiană-de-bubă (*lat., Scrophularia nodosa*). **şifaotî** *s. (bot.)* bătrâniș (*lat.,*

Erigeron canadensis; *Conyza canadensis*).
şifasiz *adj.* nevindecabil; incurabil.
şifatabar *adj.* curabil; remediabil; reparabil.
şifatapkan *adj.* însănoşit; lecut; tămduit; vindecat.
şifatapmaz *adj.* incurabil; nevindecabil.
şifer *s. (geol.)* şist; ardezie.
şifonier *s.* şifonier.
Şihabaddin/Şihabattin *s. (antrop. m., arab.)* "Luceafărul credinței".
şiir *s.* poezie; poem.
şikâar *I. interj.* mare brânză!; *II. s.* vânat; pradă; captură; trofeu de război.
şikâyet *s. 1.* lamentare; văicăreală. *2.* reclamație; plângere. // **•şikâyet etmek** a reclama; a se plânga de.
şikâyetli *s. (jur.)* reclamat; pârât. // **•şikâyetli talwarî** boxa acuzaților.
şikâyetname *s.* plângere; reclamație (oficială).
şikâyetşî *s. (jur.)* reclamant; petiționar.
şike *s. (în sport)* aranjament (ilicit).
şikemperwer *s., adj.* gurmand; mândăcios.
şikest *adj.* mutilat; invalid; infirm; handicapat.
şikestlik *s.* mutilare; invaliditate; infirmitate; handicap.
şile *s. 1. (la musulmani)* ascetism. *2.* chin; suferință. *3.* scul; jurubiță; ghem; bobină. *4. (la arc)* coardă.
şileği *s.* ascet; sihastru; pustnic.
şileken *s.* şipcă; leaț; scândurică.
şilekeş *adj. (d. oameni)* chinuit; necăjit.
şileli *adj.* chinuit; necăjit.
şilte *s.* saltea.
şimal *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.
şimal-ayuwî *s. (zool.)* urs-alb; urs-polar (*lat., Ursus maritimus*).
şimal-garp *s. (geogr.)* nord-vest.
şimaliy *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional. // **•şimaliy feğir** auroră boreală.
Şimaliy-Amerika *s. (topon.)* America de Nord.
şimaliy-amerikalî *s., adj.* nord-american.
şimaliy-baykuş *s. (orn.)* minuniță (*lat., Aegolius funereus*).
şimaliy-dew-boraganği *s. (orn.)* petrel gigant nordic (*lat., Macronectes halli*).
şimaliy-erkelewği *s. (orn.)* mierloi american (*lat., Mimus polyglottos*).
şimaliy-kerwankuşî *s. (orn.)* culic nordic (*lat., Numenius borealis*).
Şimaliy-Kore *s. (topon.)* Coreea de Nord.
şimaliy-koreli *s., adj.* nord-coreean.
şimaliy-ötlegen *s. (orn.)* parulă nordică (*lat., Parula americana*).
şimal-maralî *s. (zool.)* ren (*lat., Rangifer tarandus*).
şimal-şark *s. (geogr.)* nord-est.
şimal-suw-sayragî *s. (orn.)* sturz de apă nordic (*lat., Seiurus noveboracensis*).
şimpanze *s. (zool.)* cimpanzeu (*lat., Pan troglodytes*).
şineriye *s. (bot.)* cineraria (*lat., Cineraria hybrida*).
şinin *adj.* nou.
şipura *s. (iht.)* doradă (*lat., Sparidae*).
şir *s. (zool.)* leu (*lat., Felis leo*).

şiraze *s. 1. (tipogr.)* rând. *2. (fig.)* ordine; rânduială; orânduială; ritual.
şirazeli *adj.* ordonat; rânduit; orânduit.
şire *s. 1.* email; smalt; glazură; lac; vernis. *2.* suc; sevă; zeamă; must; extract.
şireleme *s.* emailare; smălțuire; glazurare; lăcuire; vernisare.
şirelemek *v.t.* a emaila; a smălțui; a glazura; a lăcu; a vernisa.
şirelengen *adj.* emailat; smălțuit; glazurat; lăcut; vernisat.
şirelenmek *v.i.* a se emaila; a se smălțui; a se glazura; a se lăcu; a se vernisa.
şireli *adj. 1.* succulent; zemos; mustos. *2.* emailat; smălțuit; glazurat; lăcut; vernisat. // **•şireli keremit** teracotă.
şirelik *s.* succulență.
şirin *adj. 1.* dulce; gustos. *2.* plăcut; atrăgător; simpatic.
Şirin(ler) *s. (topon.)* Siriu (*jud. Constanța*).
şirinlik *s. 1.* dulceață; gust dulce. *2.* atracție; farmec.
şiriyân *s. (anat.)* arteră.
şirket *s. (econ.)* companie; societate; întreprindere. // **•atsiz şirket** societate anonimă. **•hisseli şirket** societate pe acțiuni. **•inşaat şirketî** firmă de construcții. **•kapî-pengîre şirketî** firmă de uși și ferestre. **•şirket sermayesî** (*com.*) capital social.
şirret *adj.* irascibil; certăreț; arțăgos.
şirretlik *s.* irascibilitate; ceartă; scandal.
şist *s. (geol.)* şist; ardezie.
şitune *s.* templu.
şive *s. 1.* pronunție; accent; fonetism. *2.* suplețe; grație; zveltețe.
şivekâr *adj.* suplu; grațios; zvelt.
şivelî *adj. 1.* suplu; grațios; zvelt. *2.* pronunțat; accentuat.
şivesiz *adj.* dizgrațios.
şiy *s.* lucru; obiect; ceva. // **•alay şiyinî aşagan** omnivor. **•başka şiy** altceva. **•beklenmegen şiy** surpriză. **•bo şyge ka-tîp aytila?** cum se numește acest lucru? **•bolatan şiy** lucru obișnuit. **•bonday şiy bolmaz** așa ceva nu este posibil. **•boş şiyler** baliverne. **•mînawday şiy bolir mî?** se poate așa ceva? **•seneden mûdewer şiyler** lucruri rămase de anul trecut. **•şiradan şiy** lucru comun. **•şiylerinîñ özeginde** în mijlocul lucrurilor; în esență; în miez. **•tuhaf şiy** lucru curios.
şiy *I. adj. 1.* crud; necopt. *2. (fig.)* grosolan; necuviincios. *3. (d. culori)* strident; tipător. *II. s. (meteo.)* rouă. // **•yeşillik şiy işinde** vegetația e în rouă.
şiyar *s.* lozincă; slogan; motto; parolă.
şiybórek *s. (gastron.)* plăcintă tătarească.
şiydem *s. (bot.)* brândușă (*lat., Crocus heuffelianus*).
şiydem, aşşî- *s. (bot.)* brândușă-de-toamnă; floarea-brumei (*lat., Colchicum autumnale*).
şiydem, sarî- *s. (bot.)* brândușă-galbenă (*lat., Crocus moesiacus*).
şiydem, zerli- *s. (bot.)* brândușă-de-toamnă; floarea-brumei (*lat., Colchicum autumnale*).
şiydemî, kûz- *s. (bot.)* brândușă-de-

toamnă; floarea-brumei (*lat., Colchicum autumnale*).
şiyin *s.* broderie.
şiyindîrîk *s.* cobiliță.
şiyinği *s.* brodează.
şiyinlemek *v.t.* a broda.
şiyinlengen *adj.* brodat.
şiyinli *adj.* brodat.
şiylengen *s.* înrouat.
şiylenme *s.* înrouare.
şiylenmek *v.i.* a se înroua.
şiyler *s., pl.* efecte; obiecte; lucruri.
şiyli *adj.* înrouat.
şiylik *s. 1.* crudități. *2. (fig.)* grosolanie; lipsă de tact.
şizme *s.* cizmă.
şigît *s.* sâmbăntă; sâmbure.
şikrîk *s.* cumpănă; instalație de scos apa din fântână.
şil *s.* pistru.
şil, kara- *s. (orn.)* potârniche frankolin neagră (*lat., Francolinus francolinus*).
şil, koşak-şiganakli- *s. (orn.)* potârniche francolin cu doi pinteți (*lat., Francolinus bicalcaratus*).
şilî, Erkel'nîñ- *s. (orn.)* potârniche frankolin Erckel (*lat., Francolinus erckelii*).
şilingir *s.* lăcătuș.
şilingirlik *s.* lăcătușerie.
şillî *adj.* pistruat.
şim *s. 1.* gazon; iarbă; raigras. *2. (bot.)* mușchi.
şim, uzunómirlî- *s. (bot.)* zizanie; raigras-englezesc (*lat., Lolium perenne*).
şimelde *s. (bot.)* mătăcină (*lat., Dracocephalum fruticosum*).
şimen *s.* iarbă; verdeță.
şimenlik *s.* iarbă; pașiște.
şimgek *s. (bot.)* sugel-alb; urzică-moartă; urzică-albă (*lat., Lamium album*).
şimgek, kirmîzi- *s. (bot.)* sugel; urzică-moartă (*lat., Lamium purpureum*).
şimgek, sarî- *s. (bot.)* sugel-galben; gălbiniță (*lat., Lamium galeobdolon; Galeobdolon luteum*).
şimlendirmek *v.t.* a pune la germinat; a face să încolțească; a face să răsară; a face să mijiească.
şimlengen *adj.* germinat; încolțit; răsărit; mijit.
şimlenme *s.* germinare; germinație; încolțire; răsărire; mijire.
şimlenmek *v.i.* a germina; a încolți; a răsări; a mijii.
şimsişe *s. (orn.)* pițigoi (*lat., Parus sp.*).
şimsişe, akşa- *s. (orn.)* pițigoi azuriu (*lat., Parus cyanus*).
şimsişe, balaban- *s. (orn.)* pițigoi mare (*lat., Parus major*).
şimsişe, kekeşli- *s. (orn.)* pițigoi moțat (*lat., Parus cristatus; Lophophanes cristatus*).
şimsişe, mawî- *s. (orn.)* pițigoi albastru (*lat., Parus caeruleus; Cyanistes caeruleus*).
şimsişe, miyikli- *s. (orn.)* pițigoi de stuț (*lat., Panurus biarmicus*).
şimsişesî, bataklik- *s. (orn.)* pițigoi sur (*lat., Parus palustris; Poecile palustris*).
şimsişesî, dak- *s. (orn.)* pițigoi de munte (*lat., Parus montanus; Poecile montana*).
şimsişesî, narus- *s. (orn.)* pițigoi de brădet (*lat., Parus ater*);

Periparus ater).

şimsşigesî, Sebîr- s. (orn.) piţigoi siberian (lat., *Parus cinctus*).

şimsşigesî, Tûrkûstan- s. (orn.) piţigoi de Turkestan (lat., *Parus bokharensis*).

şimsşigesî, Tûrûk- s. (orn.) piţigoi de livadă (lat., *Parus lugubris*; *Poecile lugubris*).

şimsîr s. (bot.) cimişir (lat., *Buxus sempervirens*).

şimtelgen adj. ciupit; pişcat.

şimtelmek v.i. a fi ciupit; a fi pişcat.

şimtemek s. ciupire; pişcare.

şimtemek v.t. a ciupi; a pişca.

şimteşmek v.i. a se ciupi reciproc; a se pişca reciproc.

şimтік s. pişcătură; ciupitură.

şimтікleme s. ciupire; pişcare.

şimтікlemek v.t. a ciupi; a pişca.

şimтікlegen adj. ciupit; pişcat.

şimтікленmek v.i. a fi ciupit; a fi pişcat.

şinatiy adj. (anat.) degetul mic.

şinik s. baniţă.

şingen s., adj. lichid.

şingene I. adj. ţigănesc. II. s. ţigan. //

• **şingene şadiri** şatră.

şingenege I. adv. ţigăneşte. II. s. (limba) ţigănească.

şingeneler s., pl. ţiganii; ţigătime.

şingenelik I. adj. ţigănesc. II. s. ţigătime.

şingenelmeli adj. pasteurizat. //

• **şingenelmeli sût** lapte pasteurizat.

şingenlerhaleketsizligi I. adj. (fiz.) hidrostatic. II. s. (fiz.) hidrostatică.

şingenlerhaleketsizlikli adj. (fiz.) hidrostatic.

şingenlerseriyeti s. (fiz.) hidromecanică.

şingenleşken adj. lichefiat; diluat.

şingenleşmek v.i. a se lichefia; a se dilua.

şingenleştermek v.t. a lichefia; a dilua. //

• **ezme şingenleştermek** a pasteuriza.

şingenleşuw s. lichefiere; diluare.

şingenlik adj. lichiditate.

şingenlikölşer s. (tehn.) hidrometru; densometru.

şipşe s. 1. pui de pasăre. 2. pui de găină. //

• **şipşe şigarmak** (d. *păsări*) a scoate pui. //

• **şipşe etî** carne de pui. • **şipşe maşinasî** (agr.) incubator.

şıpt I. adj. 1. pereche. 2. (mat.) par. II. s. 1. cuplu; pereche. 2. pensetă. //

• **bîr şipt kolşak** o pereche de mănuşi. • **bîr şipt lăstîk** o pereche de galoşi. • **şıpt erkekler meçı** (sport) meci la dublu bărbăţi. • **şıpt sayî** (mat.) număr par. • **şıpt zorlama** (fiz.) cuplu.

şıpte s. 1. armă cu țeavă dublă. 2. lovitură cu copita; zvărlitură.

şıptlemek v.t. a împerechea; a încruși.

şıptleşken adj. împerecheat; montat.

şıptleşme s. împerechere; montă.

şıptleşmek v.i. a se împerechea; a se monta (și biol.).

şıptleştermek v.t. a împerechea; a monta (și biol.).

şıptlık s. fermă; gospodărie.

şıptlıkkeuygun adj. arabil.

şıptotir s. (tipogr.) ghilimele.

şıptsız adj. fără pereche; impar. //

• **şıptsız sayî** (mat.) număr impar.

şıptşı s. agricultor; fermier.

şıptşiler s., pl. țărâni; țărâtime.

şıptşılık s. agricultură; fermă.

şıpttokta s. (tipogr.) ghilimele.

şirigen adj. 1. putred; stricat; alterat; cariat. 2. viciat; defectuos; şubred.

şirîk adj. 1. putred; stricat; alterat; infect; cariat. 2. viciat; defectuos; şubred. //

• **şirîk kômîr** zgură. • **şirîk tîş** dinte cariat.

şirîklîk s. 1. putrezire; alterare; carie. 2. putregai. 3. loc pentru depozitarea gunoiului.

şirîme s. 1. (med.) cangrenă; gangrenă. 2. putrezire; putregai; putreziciune; alterare; stricare; cariere.

3. (fig.) şubrezire. 4. învinețire.

şirîmek v.i. 1. a putrezi; a se altera; a se strica; a se caria. 2. (fig.) a se şubrezi. 3. (med.) a se învineți. //

• **mâpiste şirîmek** a putrezi în temniță.

şirîtmek v.t. a face să putrezească; a altera; a strica. //

• **mînder şirîtmek** a sta la taifas.

şirîtmemek v.t. a păstra nealterat; a conserva.

şîrkîn adj. urât; neplăcut; respingător. //

• **şîrkîn hidos. • ne şîrkîn bîr dawranîş** ce comportare urâtă.

şîrkînleşken adj. urătit.

şîrkînleşme s. urătire.

şîrkînleşmek v.i. a se urăți.

şîrkînleştermek v.t. a urăți.

şîrkînlik s. urătenie.

şîrkîy s. (ent.) țânțar (lat., *Culex*).

şîrkîy, kaltirawuk- s. (ent.) bătan; zgriburici (lat., *Chironomus leucopogon*).

şîş s. 1. şîş; pumnal. 2. vergea. //

• **şîş kebab** frigăruie.

şîş I. adj. umflat; inflammat. II. s. umflătură; inflamație.

şîşîrîlgen adj. exagerat; pompos; bombastic; fastuos.

şîşîrmek v.t. 1. a umfla. 2. (fig.) a exagera; a umfla.

şîşîrtme s. exagerare; pompă; fast.

şîşîrtmek v.t. 1. (fig.) a exagera; a umfla. 2. a umfla.

şîşîrûwlî adj. exagerat; pompos; bombastic; fastuos.

şîşken adj. 1. umflat. 2. (med.) inflammat; tumefiat. 3. (fig.) exagerat; bombastic.

şîşkîn adj. 1. (med.) tumefiat. 2. bombastic.

şîşme s. 1. (med.) balonare; umflătură; tumoare. 2. (med.) inflamare; umflare; tumefiere. 3. (d. ape) creștere; umflare. //

• **tamîr/tazîl şîşmesî** (med.) varice.

şîşmek v.i. 1. a se umfla. 2. (d. ape) a crește; a se umfla. 3. (med.) a se inflama; a se tumefia. 4. (med.) a se balona; a se umfla. //

• **aşap şîşmek** a se îmbuiba; a se ghistui.

şît s. 1. gard de nuiele. 2. basma; batic; eșarfă; bandă. 3. bandă sacră; eșarfă sacră. 4. (text.) stambă.

şît, yas- s., adj. (ist.) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eșarfe sacre.

şît-sarmaşigi s. (bot.) cupa-vacii (lat., *Convolvulus sepium*; *Calystegia sepium*).

şîbaw, kalîn-gâgâali- s. (orn.) lăcar cu cioc gros (lat., *Acrocephalus aedon*).

şîbawî, Ağem- s. (orn.) lăcar persan (lat., *Acrocephalus griseldis*).

şîbawî, balaban-kamîş- s. (orn.) lăcar mare (lat., *Acrocephalus arundinaceus*).

şîbawî, bataklik- s. (orn.) lăcar de mlaştină (lat., *Acrocephalus palustris*).

şîbawî, dere- s. (orn.) lăcar mic (lat., *Acrocephalus schoenobaenus*).

şîbawî, kamîş- s. (orn.) lăcar de stuț (lat., *Acrocephalus scirpaceus*).

şîbawî, miyikli-kamîş- s. (orn.) privighetoare de baltă (lat., *Acrocephalus melanopogon*).

şîbawî, Nil- s. (orn.) lăcar de Nil (lat., *Acrocephalus stentoreus*).

şîbawî, sirt-kamîş- s. (orn.) lăcar nordic (lat., *Acrocephalus dumetorum*).

şîbawî, sizikli-kamîş- s. (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).

şîbawî, suw- s. (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).

şîbawî, tarla- s. (orn.) lăcar cafeniu (lat., *Acrocephalus agricola*).

şîbîk s. 1. băț; nuia; vargă. 2. bară; stînghie. 3. lulea; ciubuc; pipă. 4. (tehn.) tijă. 5. vreasc; surcea. //

• **sabit şîbîk** (sport) bară fixă.

• **temîr şîbîk** bară de fier.

şîbîkşîk s. baghetă.

şîbîn s. (ent.) muscă (lat., *Musca domestica*). //

• **şîbîn sîklet** (sport) categoria muscă.

şîbîn, kara- s. (ent.) muscă (lat., *Musca domestica*).

şîbîn, kiskaómîrlî- s. (ent.) efemeridă; rusalie (lat., *Ephemera*).

şîbîn, mawî- s. (ent.) muscă-albastră (lat., *Calliphora vomitoria*).

şîbîn, sarhiş- s. (ent.) musculiță-de-vîn (lat., *Drosophila funebris*).

şîbîn, yeşîl- s. (ent.) muscă-verde (lat., *Lucilia caesar*).

şîbingî, ak-mawî- s. (orn.) muscar alb-albastru (lat., *Cyanoptila cyanomelana*).

şîbingî, alaşa- s. (orn.) muscar negru (lat., *Ficedula hypoleuca*).

şîbingî, esmer- s. (orn.) muscar brun asiatic (lat., *Muscicapa dauurica*; *Muscicapa latirostris*).

şîbingî, kîşkene- s. (orn.) muscar mic (lat., *Ficedula parva*).

şîbingî, kizil-moyinli- s. (orn.) muscar cu gât roșcat (lat., *Ficedula strophia*).

şîbingî, menekli- s. (orn.) muscar sur (lat., *Muscicapa striata*).

şîbingî, yakali- s. (orn.) muscar gulerat (lat., *Ficedula albicollis*).

şîbingî, yarîm-yakali- s. (orn.) muscar semigulerat (lat., *Ficedula semitorquata*).

şîbingî, yeşîl- s. (orn.) muscar de Acadia (lat., *Empidonax virescens*).

şîbingîsî, Sebîr- s. (orn.) muscar siberian (lat., *Muscicapa sibirica*).

şîbingîsî, Afrika-ğennet- s. (orn.) muscarul paradisului; muscar african (lat., *Terpsiphone viridis*).

şîbingîsî, akasiya- s. (orn.) muscar de salcâm (lat., *Muscicapa gambagae*).

şîbingîsî, kuntuwar- s. (orn.) muscar estic (lat., *Sayornis phoebe*).

şîbînî, at- s. (ent.) muscă-de-cal (lat., *Hippobosca*).

şîbînî, leş- s. (ent.) muscă-albastră (lat., *Calliphora vomitoria*).

șibini, sîrke- s. (ent.) musculiță-de-otet (lat., *Drosophila*).
șibini, șarap- s. (ent.) musculiță-de-vin (lat., *Drosophila funebris*).
șibini, úy- s. (ent.) muscă (lat., *Musca domestica*).
șibinkuş s. (orn.) colibri; pasărea muscă (lat., *Trochilus*).
șibinkuwar s. apărătoare de muște.
șibin-peşmegî s. (bot.) pălăria-șarpelui; muscariță; buretele-muștelor (lat., *Amanita muscaria*).
șibirdagan s. (teatr.) sufler.
șibirdama s. şușoteală; șoaptă.
șibirdamak v.t. 1. a șopti. 2. (teatr.) a sufla.
șibirdaşma s. şușoteală.
șibirdaşmak v.i. a discuta în șoaptă; a şușoti.
șibirdaşuw s. şușoteală.
șibirdaw s. şușoteală; șoaptă.
șibirdawgî s. (teatr.) sufler.
șibirdawli adj. șoptit.
șibirgan I. adj. scurs; picurat; prelins.
II. s. (med.) psoriazis.
șibirgangakarşı adj. (med.) antipsoriazis.
șibirma s. prelingere; picurare; scurgere; curgere.
șibirnak v.i. a se prelinge; a picura; a se scurge; a curge. // **•awuzsuwî**
șibirnak a-i lăsa gura apă; a pofti; a saliva.
șibirtmak v.t. a face să se prelingă; a picura; a scurge; a face să curgă.
șibiruw s. prelingere; picurare; scurgere; curgere.
șigak s. 1. ieșitură; ieșind. 2. (lingv.) punct de articulație.
șigakelgen adj. ivit.
șigakelme s. ivire; mijire; arătare.
șiganak s. (bot.) pin-pitic; jep; jneapăn (lat., *Pinus pumilio*). 1. izvor; fântână. 2. sursă; resursă. 3. origine; proveniență; baștină; obârșie. 4. (anat.) cot; antebraț. 5. (tehn.) pivot.
6. (la cizmele călăreților, la unele animale și păsări) pinten.
șiganakğalagî s. șipot; țurloi.
șiganaklagan adj. pivotat.
șiganaklama s. pivotare.
șiganaklamak A. v.i. a pivota. B. v.t. a da pinteri.
șiganaklaw s. pivotare.
șiganaklî adj. 1. (tehn.) pivotant. 2. pinterat.
șiganaklî-tarakay s. (orn.) fluierar cu pinter; nagâț cu pinter (lat., *Hoplopterus spinosus*; *Vanellus spinosus*).
șigar s. 1. (econ.) profit; beneficiu. 2. (fig.) interes; folos. // **•șigar gôl** mijloc de salvare.
șigarak s. horn; coș.
șigarakşı s. hornar; coșar.
șigarak-surkarligaşı s. (orn.) drepnea de hornuri (lat., *Chaetura pelagica*).
șigaraktemizlegen s. coșar; hornar.
șigargan s. (mat.) scăzător.
șigarğî s. profitor.
șigarilgan adj. scos.
șigarilmak v.i. 1. a fi scos. 2. a se scoate; a se extrage. 3. a reieși; a rezulta. 4. (mat.) a se scădea.
șigarip-atilgan adj. scos din uz; reformat; eliminat; exmatriculat; înlăturat.
șigarip-atma s. scoatere din uz; reformare; eliminare; exmatriculare; înlăturare.
șigarip-atuw s. scoatere din uz;

reformare; eliminare; exmatriculare; înlăturare.
șigarli adj. lucrativ; profitabil.
șigarma s. 1. scoatere; extragere; smulgere. 2. pricepere; deducere; a-și da seama. 3. producere. 4. obținere; scoatere. 5. (mat.) scădere. 6. destituire; eliminare. 7. inventare; născocire. 8. publicare; tipărire. 9. descifrare; dezlegare. 10. emitere; scoatere.
șigarmak v.t. 1. a scoate; a extrage; a smulge. 2. a pricepe; a deduce; a-și da seama. 3. a produce; a da. 4. a obține; a scoate. 5. (mat.) a scădea. 6. a destitui; a elimina. 7. a inventa; a născoci. 8. a publica; a tipări. 9. a descifra; a dezlega. 10. a emite; a scoate. // **•akildan șigarmak** a-l scoate din minți. **•aradan șigarmak** a scoate din circuit; a aboli; a elimina. **•aşikka șigarmak** a scoate la liman; a scoate la lumină; a scoate la iveală; a dezvălui. **•aşuwun șigarmak** a-și scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. **•ayakkabin șigarmak** a se descălța. **•ayirip șigarmak** a spicui. **•bala șigarmaga gâtmak** (d. păsări) a cloci ouăle. **•balgam șigarmak** a expectora. **•başına iş şigarmak** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri. **•başından șigarmak** a-i suci cuiva mințile; a-l ispiti; a-l corupe. **•bela şigarmak** a vârî în belea; a vârî în bucluc. **•dadîn șigarmak** a savura; a se înfrupta; a-i tihni. **•ders şigarmak** a trage învățăminte din...; a învăța din...; **•ğagîp kûlûn şigarmak** a incinera. **•ğanîn şigarmak** a-i scoate sufletul; a-l obosi; a-l extenua. **•ğoldan şigarmak** a scoate de pe calea sa; a-i suci mințile; a-l perverti. **•gônîlden şigarmak** a scoate pe cineva de la inimă; a nu-l mai avea la inimă. **•hudut tişina şigarmak** a expulza. **•işten şigarmak** a da afară dintr-o slujbă; a concedia. **•iyelikten/sabiliktan şigarmak** a depozeda. **•kabaâtsız şigarmak** a scoate pe cineva nevinovat. **•kanun şigarmak** a scoate lege; a legifera. **•karaga şigarmak** a debarca. **•karînin şigarmak** a-i scoate burta; a-l bomba. **•kawga şigarmak** a provoca ceartă. **•kesip şigarmak** a răscroi. **•kizilşa şigarmak** (med.) a face pojar. **•kôklerde şigarmak** a ridica în slavă. **•kôzîn şigarmak** a-i scoate cuiva ochii; a-i reproșa. **•kullanîmdan şigarmak** a reforma; a scoate din uz. **•kuyun şigarmak** a-și arăta năravul; a se năravi. **•manasîn şigarmak** a-i pătrunde tâlcul; a-i înțelege sensul; a-l descifra. **•manzum şigarmak** a versifica. **•memleket tişina şigarmak** a expulza; a exila. **•mezardan şigarmak** a salva din ghearele morții. **•miydanga şigarmak** a scoate la iveală; a dezvălui; a releva. **•nara şigarmak** a vocifera. **•ortaliktan şigarmak** a scoate din circuit; a elimina; a desființa. **•ôtmegîn taştan şigarmak** a-și scoate pâinea din piatră seacă. **•paklanî awuzundan şigarmak** a scăpa

porumbelul din gură. **•pâpîş kadar tîl şigarmak** a scoate limba de un cot. **•pazarga/satîşka şigarmak** a scoate la vânzare. **•rezalet şigarmak** a provoca scandal. **•şamîrdan şigarmak** a scoate din mocirlă; a ajuta. **•ses şigarmak** a scoate sunete; a face zgomot; a face gură; a vocifera. **•ses şigarmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **•şigarip atmak** a zbură pe cineva de undeva; a-l da afară; a-l concedia. **•şijkan şigarmak** a face furunculi. **•şîpşe/bala şigarmak** (d. păsări) a scoate pui. **•tîl şigarmak** a lua peste picior; a ironiza; a avea limbă ascuțită. **•tîlîn bîr kariş şigarmak** a scoate limba de un cot. **•tişarga şigarmak** a externa; a scoate afară. **•wazifesînden şigarmak** a destitui pe cineva. **•yazuwnî şigarmak** a descifra un text. **•zerîn şigarmak** a-și vărsa veninul. **•zorlîk şigarmak** a crea dificultăți; a crea probleme; a se opune. // **•babamnî gezmege şigardîm** l-am scos pe tata la plimbare. **•para şigarağak bolaman** doresc să scot niște bani.
șigarmamaşası s. (med.) extractor; forceps.
șigarsak s. (mat.) minus; fără. // **•șigarsak işaretî** (mat.) semnul minus.
șigarsama s. (fil.) raționament.
șigartî s. (fiziol.) excrement; fecale.
șigartmak v.t. 1. a face să scoată; a determina să extragă; a face să smulgă. 2. a face să priceapă; a face să deducă; a face să-și dea seama. 3. a face să producă; a face să dea. 4. a face să obțină; a face să scoată. 5. (mat.) a face să scadă. 6. a face să destituie; a face să elimine. 7. a face să inventeze; a face să născocască. 8. a face să publice; a face să tipărească. 9. a face să descifreze; a face să dezlege. 10. a face să emită; a face să scoată. // **•ôzîne pay şigartmak** a trage foloase; a trage spuza pe turta sa; a profita.
șigartmalî adj. eliminatoriu.
șigatay s. (gastron.) supă de carne.
șigawuygan adj. sosit pe neașteptate; picat.
șigawuyymak v.i. a răsări ca din pământ.
șigî s. bocceluță.
șigik I. adj. 1. (med.) deplasat; dislocat; luxat. 2. ieșit în afară; proeminent; colțuros. **II.** s. (med.) luxație.
șigik-șigik adj. cu colțuri; colțuros.
șigilmak v.i. a se ieși. // **•aldîna/ôgîne şigilgan** întâmpinat.
șigilmaz adj. fără ieșire. // **•șigilmaz vaziyetke ketîrmek** a aduce într-o situație fără ieșire; a nu lăsa nicio portiță de scăpare; a pune în dificultate. // **•șigilmaz vaziyet** impas.
șigim s. (fin.) cheltuială.
șigintî s. 1. proeminență; ieșitură; ieșind; emergentă. 2. (d. scrieri) apendice; adaos; supliment.
șigirtma s. (muz.) fluier. // **•tulumlî şigirtma** (muz.) cimpoi.
șigirtuw s. (muz.) fluier.
șigîș I. s. 1. ieșire. 2. (mil.)

străpungere. **3.** (sport) start. **4.** (lit.) postfață. **II.** s., adj. (gram.) ablativ. // **•şigış kelışı** (gram.) cazul ablativ. **•şigış vizası** viză de ieşire.

şigışli s. absolvent.

şigışlilar s., pl. promoție; absolvenți.

şiguw s. ieşire.

şijgirilgan adj. fluierat; şuiert.

şijgirmak v.i. a fi fluierat; a fi şuiert.

şijgirma s. fluierare; şuiere.

şijgirmak v.i., v.t. a fluiera; a şuiera.

şijgirti s. fluierare; şuiere.

şijgirtili adj. **1.** fluierat; şuiert. **2.** pitigăiat.

şijgirtmak v.t. a determina să fluiera; a determina să şuiere.

şijgiru s. fluierare; şuiere.

şijgiruwi-Amerika-ördegi s. (orn.) rață fluierătoare americană (lat., *Anas americana*).

şijgiruwi-ördek s. (orn.) rață fluierătoare europeană (lat., *Anas penelope*).

şijkan s. (med.) furuncul. // **•şijkan şigarmak** a face furunculi.

şijkanlı adj. cu furunculi.

şik **I.** adj. elegant; dichisit. **II.** s. (meteo.) rouă. // **•şik kıyingen** îmbrăcat cu gust.

şik s. alternativă; cale.

şikildagi, bakşa- s. (orn.) cojoaică cu degete scurte (lat., *Certhia brachydactyla*).

şikildagi, taw- s. (orn.) cojoaică de pădure; scorțar (lat., *Certhia familiaris*).

şikildak, kiska-parmakli- s. (orn.) cojoaică cu degete scurte (lat., *Certhia brachydactyla*).

şikirdatmak v.t. a zornăi; a zdrăgăni.

şikirti s. zornăit; zăngănit.

şikkan adj. **1.** (d. plante) răsărit; încolțit. **2.** ieșit. // **•akili başından şikkan** inconștient. **•bizim işimizden bir düşman şikkan** dintre noi a ieșit un dușman. **•salt özinden şikkan** irascibil.

şik-karkildak s. (orn.) chiră elegantă; pescăriță elegantă (lat., *Sterna elegans*).

şiklangan s. înrourat.

şiklanma s. înrourare.

şiklanmak v.i. a se înroura.

şiklanuw s. înrourare.

şikli adj. înrourat.

şiklik s. elegantă; distincție; bun gust.

şikma **I.** adj. original; autohton; neaș. **II.** s. **1.** ieșire. **2.** (arhit.) ieșind; ieșitură. **3.** (d. scrieri) apendice; adaos; supliment. **4.** prosop; halat de baie. **5.** halat de baie.

şikmak **A.** v.i. **1.** a ieși. **2.** a rezulta; a reieși; a se deduce. **3.** a se obține; a se extrage. **4.** a apărea; a se ivi. **5.** a se inventa. **6.** a se desprinde (de ceva). **7.** a se sui; a se urca. **8.** (d. prețuri) a crește; a se majora. **9.** a se adevăra; a se confirma. **10.** a porni; a începe. **11.** (d. măruri) a costa; a valora. **12.** (d. drumuri) a duce spre...; a da în...; **13.** a se deplasa; a se desprinde. **14.** a se tipări; a se edita. **15.** a încolți; a germina. **16.** (astr.) a răsări; a apărea. **17.** (biol.) a se elimina. **18.** a părăsi; a abandona. **B.** v.m. (precedat de ger. univsl. în -ip/-ıp/-up/-úp) a se mobiliza să...; a termina; a sfârși; a finaliza; a pune capăt. // **•akilindan şikmamak** a-l frământa gândul; a-l obseda. **•akirga şikmak** a se

termina; a se finaliza; a se sfârși.

•aldina şikmak a ieși în calea cuiva; a-l întâmpina. **•arzisi şikmak** a-i ieși cuiva după plac; a-i reuși așa cum a dorit. **•astindan kirip üstünden şikmak** a-i da de cap; a-l rezolva. **•aşuwi şikmak** a-și ieși din sărite; a se înfură; a se enerva. **•atı şikmak** a-i ieși vorbe; a fi bârfit. **•başına şikmak** a o scoate la capăt; a-i da de cap. **•basınşı şikmak** (med.) a i se ridica tensiunea. **•başka-baş şikmak** a fi egal cu cineva. **•bır kulagından kirip obır kulagından şikmak** a-i intra pe-o ureche și a-i ieși pe alta. **•boşka şikmak** a fi în zadar; a se irosi. **•dawada hakli şikmak** (jur.) a i se da câștig de cauză. **•degeni şikmak** a i se adevăra spusele. **•elinden şikmak** a-l pierde din mână; a-i ieși de sub control. **•ğanı şikmak** a-și da duhul; a muri; a-și scoate sufletul; a se extenua; a se speria. **•ğoldan şikmak** a părăsi calea; a devia. **•ğolga şikmak** a porni la drum; a pleca. **•ğururluktan şikmak** a ieși din vigoare. **•hesapka şikmak** a ieși la socoteală; a ajunge la o rezolvare convenabilă. **•işı tışına şikmak** a-și scoate sufletul; a se extenua. **•kafasından şikmamak** a nu-i ieși din cap; a-l obseda. **•kambiri şikmak** a-i ieși cocoșă; a se cocoșa. **•karşı şikmak** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. **•kokisi şikmak** a începe să miroasă; a răsufla; a ieși la lumină. **•kórıp şikmak** a apuca să vadă. **•kózden şikmak** a cădea în dizgrație; a pierde încrederea cuiva. **•kózi şikmak** a-i sări cuiva ochii din cap. **•miydanga şikmak** a ieși la iveală; a se ivi; a surveni. **•modadan şikmak** a se demoda; a nu mai fi la modă. **•murunundan kelmek** a-i ieși pe nas; a plăti scump. **•ortaga/ortalikka şikmak** a ieși în mijloc; a ieși la iveală; a se da pe față. **•ortalıktan/aradan şikmak** a ieși din circuit; a dispărea. **•ózinden şikmak** a-și ieși din fire. **•sabisi şikmak** a pune stăpânire pe...; **•sesi şiga başlamak** a prinde glas. **•sesi şikmamak** a nu scoate sunete; a tăcea. **•şiga kelmek** a răsări ca din pământ. **•şizmesinden yokarga şikmak** a-și băga nasul unde nu-i fierbe oala. **•sózinden/tafindan şikmamak** a nu ieși din cuvântul cuiva. **•takitka şikmak** a se urca pe tron; a se înscăuna; a se întrona. **•temizge şikmak** (jur.) a fi achitat. **•teneffúske şikmak** a ieși în recreație. **•terisi şikmak** a transpira. **•tili şiga başlamak** a prinde la limbă; a prinde grai; a începe să vorbească; a gănguri. **•tırmaşıp yokarga şikmak** a se cățăra; a escalada. **•turnewge şikmak** a pleca în turneu. **•uğuzga şikmak** a ieși la socoteală cu pretul; a face banii dați; a ieși ieftin. **•ústke şikmak** a ieși deasupra; a învinge. **•uşun/asli şikmak** a se adevăra. **•yalani şikmak** a rămâne de minciună; a i se dovedi minciuna. **•yúzge şikmak** a ieși cu fața curată. **•yúzi akka şikmak** a ieși

cu fața curată. **•yúznúñ agi man şikmak** a ieși cu fața curată. // **•balanin tili şiga başladı** copilul a cam început să vorbească. **•başına şigip** în concluzie. **•ğawundan soñra kunes şikti** după ploaie a ieșit soarele. **•geşen hapta ğolga şiktik** am pornit la drum săptămâna trecută. **•hiz kolı da bizik şikti** s-a dovedit defect și schimbătorul de viteze. **•kókkuşagi şikti** a apărut curcubeul. **•kózim şiksın!** să-mi sară ochii din cap! **•men men gezmege şigarsın mı?** vrei să ieși la plimbare cu mine? **•meselenin başına şigayık!** să rezolvăm această chestiune! **•senin aldin da şigip ketti** a plecat înaintea ta. **•takımlar sahaga şiga** echipele ies pe teren. **•tilin şiga başladı** ai cam început să vociferezi. **•tren kaşan şigip kete?** când pleacă trenul? **•úyrenğiler okıldan şikti mı?** elevii au ieșit de la școală? **şikmaz** adj. fără ieșire; înfundat. // **•şikmazga kirmek** a intra în impas. // **•şikmaz aynı soñ şarşembisinde** la Paștile cailor; la calendele grecești. **•şikmaz sokak** stradă înfundată; fundătură.

şikmazgakirgen adj. aflat în impas; strâmtorat; încurcat; jenat; stingherit.

şikmazgakırw s. impas; strâmtorare; încurcare; jenare; stingherire.

şikmazlık s. impas.

şikrik s. **1.** (tehn.) scripete; troliu; vinci; cabestan. **2.** vârtelniță.

Şikrikşi s. (topon.) ("Depănătoarele") Sibioara (jud. Constanța).

şilapşı s. **1.** albie; covată. **2.** carapace. **3.** (geogr.) albie; matcă. **4.** (nav.) cocă; carcasă. // **•şamaşır şilapşisi** albie de rufe.

şilawşan s. (ent.) rămă (lat., *Lumbricus terrestris*).

şilawşani, barsak- s. (ent.) ascarid; limbric (lat., *Ascaris lumbricoides*).

şilawşanoti s. (bot.) calapăr (lat., *Chrysanthemum vulgare*; *Tanacetum vulgare*).

şilbir s. lanț; înlănțuire.

şilbirlamak v.t. a înlănțui; a pune în lanțuri.

şilbirlangan adj. înlănțuit.

şilbirlanmak v.i. a se înlănțui; a fi pus în lanțuri.

şilbirlaw s. înlănțuire.

şilkir s. (bot.) iarbă-albastră (lat., *Molinia coerulea*).

şilpik s. (med.) puroi; abces.

şilpikkakarşı adj. antiseptic; antiinflamator.

şilpiklangan adj. septic; inflamă; purulent; supurant.

şilpiklanma s. inflamare; inflamație; supurație; puroiere; flegmon.

şilpiklanmak v.i. a se inflama; a supura; a puroia.

şilpiklanuw s. inflamare; inflamație; supurație; puroiere; flegmon.

şilpikli adj. septic; inflamă; purulent; supurant.

şilpirak adj. care are densitate scăzută; inconsistent; moale.

şiltak s. defăimare; calomnie; malițiozitate.

şiltaklamak v.t. a defăima; a calomnia.

şiltaklangan adj. defăimat; calomniat.

șiltaklı *adj.* defăimat; calomniat.
șiltakși *s.* defăimător; calomniator; malițios.
șiltakșilik *s.* defăimare; calomnie; malițiozitate.
șima *s.* (*iht.*) caras; caracudă (*lat.*, *Carassius carassius*).
șimar *s.* semn cu ochiul. // **•șimar etmek** a face cuiva cu ochiul; a arăta din ochi.
șimargan *adj.* sclifosit; răsfățat; răzgâiat.
șimarık *adj.* răsfățat; răzgâiat; alintat.
șimarıklık *s.* alintare.
șimarma *s.* răsfăț; alintare; alint.
șimarmak *v.i.* a se răsfăț; a se răzgâia; a se alinta; a se sclifosi.
șimartma *s.* răsfăț; răzgâiere; alintare.
șimartmak *v.t.* a răsfăț; a răzgâia; a alinta.
șimartuw *s.* răsfăț; răzgâiere; alintare.
șimaruw *s.* răsfăț; alintare; alint.
șimșat *s.* (*bot.*) cimișir (*lat.*, *Buxus sempervirens*).
șimși *s.* spion; iscoadă; agent secret; informator.
șimșigi, Amerika-terek- *s.* (*orn.*) vrabie americană de copac (*lat.*, *Spizela arborea*).
șimșigi, narus- *s.* (*orn.*) scatiu de brad (*lat.*, *Carduelis pinus*).
șimșigi, șakilta- *s.* (*orn.*) vrabie de pietriș (*lat.*, *Spizela passerina*).
șimșigi, șol- *s.* (*orn.*) mugurar de deșert (*lat.*, *Rhodospiza obsoleta*).
șimșigi, tarla- *s.* (*orn.*) vrabie de câmp americană (*lat.*, *Spizella pusilla*).
șimșigi, zebir- *s.* (*orn.*) cintează australiană zebată (*lat.*, *Poephila guttata*; *Taeniopygia guttata*).
șimșik *s.* (*orn.*) vrabie de casă (*lat.*, *Passer domesticus*; *Fringilla domestica*).
șimșik, altin- *s.* (*orn.*) sticlete (*lat.*, *Carduelis carduelis*).
șimșik, kara-bașlı- *s.* (*orn.*) scatiu (*lat.*, *Carduelis spinus*).
șimșik, kızıl-kanatlı- *s.* (*orn.*) mugurar cu trompetă sângieru (*lat.*, *Rhodopechys sanguinea*).
șimșik, sarılı- *s.* (*orn.*) cintează americană cu gușă neagră (*lat.*, *Spiza americana*).
șimșik, uzun-kuyrukli- *s.* (*orn.*) mandarin diamant cu coadă lungă (*lat.*, *Poephila acuticauda*).
șimșik, yeşil- *s.* (*orn.*) florinte (*lat.*, *Carduelis chloris*; *Chloris chloris*).
șimșilik *s.* spionaj; informații. // **•șimșilik yapmak** a spiona.
șimșilikyapkan *adj.* iscoditor.
șinayak *s.* ceașcă.
șingir *s.* 1. lanț. 2. înlănțuire. // **•șingirga wurmak** a pune în lanțuri. // **•altin şingir** lanțșor de aur. **•șingir halkası** verigă.
șingirlamak *v.t.* 1. a pune în lanțuri. 2. a înlănțui.
șingirlangan *adj.* înlănțuit.
șingirlanmak *v.i.* 1. a fi pus în lanțuri. 2. a se înlănțui.
șingirli *adj.* înlănțuit; cu lanțuri.
șingiroti *s.* (*bot.*) pădăie (*lat.*, *Taraxacum officinale*).
șinkil *s.* metal; lest. // **•soylî şinkil** metal nobil.
șinkildan *adj.* din metal; metalic.
șinkilîrîtken *s.* topitor; metalurg.
șinkilîrîtme *I. adj.* metalurgic. **II. s.**

topitorie; metalurgie.
șinkilîrîtmeli *adj.* metalurgic.
șinkillaşkan *adj.* metalizat.
șinkillaşmak *v.i.* a se metaliza.
șinkillaştırma *s.* metalizare.
șinkillaştırmak *v.t.* a metaliza.
șinkillaştıruw *s.* metalizare.
șinkilli *adj.* metalic.
șinkilsizgağisi *s.* metalograf.
șinkilsizgali *adj.* metalografic.
șinkilsizgasi *I. adj.* metalografic. **II. s. metalografie.
șinlakay *s.* 1. (*fin.*) avans; acout; arună. 2. zalog; garanție; emanet. // **•aylık şinlakayî** chenzină.
șinlakaygaberilgen *adj.* amanetat.
șinlakaygaberuw *s.* amanetare.
șinlakaygi *s.* garant.
șinlakaylama *s.* arvunire.
șinlakaylamak *v.t.* a arvuni.
șinlakaylangan *adj.* arvunit.
șinlakaylanmak *v.i.* a se arvuni.
șinlakayli *adj.* (*fin.*) acoutat; arvunit; asigurat; garantat.
șinlakaylaw *s.* arvunire.
șinşila *s.* (*zool.*) șinșilă; cincilă (*lat.*, *Chinchilla lanigera*).
șingirak *s.* clopoțel; zurgălău.
șingirdagan *adj.* zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
șingirdak *s.* 1. clopoțel; zurgălău. 2. jucărie cu clopoței.
șingirdakli *adj.* cu clopoței.
șingirdakli-ğilan *s.* (*zool.*) șarpe-cu-clopoței; crotal (*lat.*, *Crotalus horridus*).
șingirdama *s.* zornăit; zăngănit; zdrăgănit.
șingirdamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăgăni.
șingirdatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
șingirdaw *s.* 1. zornăit; zăngănit; zdrăgănit. 2. clinchet.
șingirdawgi *adj.* zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
șingir-şingir *interj.* zdrang!
șingirtî *s.* 1. clinchet. 2. zornăit; zăngănit; zdrăgănit.
șinkula *adj.* (*d. cai*) alb; bălan.
şinlagan *adj.* răsunător; zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
şinlamak *v.i.* 1. a zornăi; a zăngăni; a zdrăgăni. 2. (*d. urechi*) a țui. 3. a răsună.
şinlamali *adj.* rezonant; cu rezonanță.
şinlatmak *v.t.* a determina să răsună; a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
şinlatuwgi *s.* (*fiz.*) rezonator; cameră de rezonanță.
şinlaw *s.* 1. răsunet; zdrăgănit. 2. țuit. 3. ecou; răsunet (*și fig.*).
şinlawgi *adj.* răsunător; zdrăgănit.
şipalak *adj.* 1. gol; nud; dezbrăcat. 2. depilat. 3. (*d. încăperi*) gol; nemobilat. 4. (*fig.*) nevoiaș; sărac. // **•şipalak kızı men kormek** a vedea cu ochii liberi; a vedea fără instrumente optice. // **•şipalak kóz men** cu ochiul liber.
şipalakkaluw *s.* despuiere.
şipalakkol *adj.* cu mâinile goale; neînarmat.
şipalakkollik *s.* neînarmare.
şipalaklanmak *v.i.* a se dezgoli; a se dezbrăca.
şipalaklık *s.* goliciune; nuditate.
şipalak-ayaklı-baykuş *s.* (*orn.*) minuniță (*lat.*, *Aegolius funereus*).**

şira *I. adj.* 1. galben. 2. albinos. **II. s.** 1. sfeșnic. 2. feștilă. 3. rășină.
şirak *s.* 1. candelă; opaiț. 2. lumină; rază (*de lumină*). 3. bec. // **•şirak tutmak** a pune în lumină; a lumina. // **•idmanmiydani şirakları** (*sport*) instalație nocturnă. **•sokak şiragi** lampadar.
şirakgeşirmeme *s.* opacitate.
şirakgeşirmez *adj.* opac.
şirakgeşirmezlik *s.* opacitate.
şiraklı *adj.* cu lumină; luminat; luminos. // **•şiraklı işaret** semnalizare luminoasă.
şiraklık *s.* candelabru; lampadar.
şiralî *adj.* rășinos.
şiralik *s.* albinism.
şiray *s.* 1. față; chip; obraz. 2. fizionomie; figură; mină; expresia feței. // **•şirayî bozarmak** a se întuneca la față. **•şirayî deñismek** a se schimba la față. **•şirayî kelmek** a prinde față; a se îndrepta după o boală. **•şirayî kıldıy kesilmek** a se întuneca la față. **•şirayîn asmak** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. **•şirayîn atmak** a se schimba la față. // **•asik şiray** bosumflat. **•sarî şiraylı** (*d. oameni*) palid. **•şirayî kıldıy** palid la față. **•şirayî solgın** livid.
şirayaskan *adj.* bosumflat; îmbufnat.
şirayasu *s.* bosumflare; îmbufnare.
şirayaşılması *s.* înveselire.
şirayatu *s.* schimonoseală; schimonosire.
şiraybizması *s.* desfigurare.
şiraydeñismesi *s.* schimbare la față.
şirayiaşılğan *adj.* înveselit; dispus.
şirayideñişken *adj.* schimbat la față.
şirayinatkan *adj.* schimbat la față; morocănos; schimonosit; ursuz.
şirayisolgen *adj.* livid.
şirayitürlegen *adj.* transfigurat.
şiraykiyiştirmesi *s.* desfigurare.
şiraylı *adj.* cu mină optimistă.
şiraysiz *adj.* desfigurat; palid; cu mină pesimistă.
şiraysizlaşkan *adj.* desfigurat.
şiraysizlaşma *s.* desfigurare.
şiraysizlaşmak *v.i.* a se desfigura.
şiraysizlaştırmak *v.t.* a desfigura.
şiraysizlik *s.* desfigurare; supărare.
şiraysiz-tüssüz *adj.* desfigurat; palid; cu mină pesimistă. // **•şiraysiz-tüssüz kalmak** a se trage la față. // **•dogrisi şiraysiz-tüssüzsunúz** într-adevăr sunteți palid.
şiray-şirayga *adv.* față în față.
şiraytürlenmesi *s.* transfigurare.
şiray-tús *s.* chipul și culoarea feței; fizionomie. // **•şirayî-túsî ketmek** a se trage la față.
şiraysizlaşu *s.* desfigurare.
şirildagan *adj.* susurător.
şirildak *s.* fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şirildamak *v.i.* a șipoti; a susura; a clipoci.
şirildatmak *v.t.* a determina să șipotească; a determina să susure; a determina să clipocească.
şirildaw *s.* șipot; susur; clipocit.
şirildagî, bataklık- *s.* (*orn.*) grelușel de stuf (*lat.*, *Locustella luscinioides*).
şirildagî, gılga- *s.* (*orn.*) grelușel de zăvoi (*lat.*, *Locustella fluviatilis*).
şirildagî, orman- *s.* (*orn.*) grelușel de

pădure (lat., *Locustella fasciolata*).
şirildagî, Pallas'niñ- s. (orn.) greluşel siberian (lat., *Locustella certhiola*).
şirildagî, şegertki- s. (orn.) greluşel pătat (lat., *Locustella naevia*).
şirildagî, Savi'niñ- s. (orn.) greluşel de stof (lat., *Locustella luscinioides*).
şirildak, gúzel-kuyrukli- s. (orn.) greluşel siberian (lat., *Locustella certhiola*).
şirildak, menekli- s. (orn.) greluşel pătat (lat., *Locustella naevia*).
şirildak, sizikli- s. (orn.) greluşel dungat (lat., *Locustella lanceolata*).
şirilti s. şipot; susur; clipocit. // **•suw şiriltisi** murmur; susur.
şiriltili adj. cu şipot; cu susur; cu clipocit; murmurat; şopotit.
şiringa s. seringă.
şiritli s. susur; clipocit.
şirk s. 1. murdărie; jeg. 2. mâl; noroi; nămol; mǎzgă.
şirkaw s. ape menajere.
şirkli adj. 1. murdar; jegos. 2. mâl; noroios; nămolos; mocirlos.
şirklik s. 1. murdărie; jeg. 2. mâl; noroi; nămol; mǎzgă.
şirkli-palşikli adj. 1. murdar; jegos. 2. mâl; noroios; nămolos; mocirlos.
şirk-suw adj. 1. ud şi murdar; plouat. 2. learcă; ciuciulete. // **•şirk-suw işinde bolmak** a fi ud learcă; a musti de apă.
şirlagan adj. susurător.
şirlamak v.i. a şipoti; a susura; a clipoci.
şirlatmak v.t. a determina să şipotească; a determina să susure; a determina să clipească.
şirlaw s. şipot; susur; clipocit.
şirlawuk s. fântână arteziană; cascadă; cataractă.
şirnak s. jet; şuvoi; inundaţie; potop; puhoi de ape; torent; viitură.
şirnakli adj. torenţial.
şirpi s. 1. vreas; băţ; nuia; vargă. 2. liniere. 3. (fig.) nivel. // **•şirpi tutmak** a linia; a nivela. **•şirpiga ketirmek** a linia; a nivela.
şirpigaakeluw s. nivelare.
şirpigakelgen adj. liniat; nivelat; îndreptat.
şirpigaketiruw s. liniere; nivelare; îndreptare.
şirpigatutulgan adj. aliniat; liniat; nivelat; îndreptat.
şirpigatutulmagan adj. nealiniat; dezordonat.
şirpigatutuw s. aliniere; liniere; nivelare; îndreptare.
şirpinma s. zbatere; zvârcolire.
şirpinmak v.i. a se zbate; a se zvârcoli.
şirpinuw s. zbatere; zvârcolire.
şirpisiz adj. denivelat.
şirpisizlik s. denivelare.
şirşi, ak- s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).
şirşi, gúmúş- s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).
şirşi, kirmizi- s. (bot.) brad roşu de California (lat., *Abies magnifica*).
şirşi, kizil- s. (bot.) brad-roşu; brad-negru; molid; molift (lat., *Picea abies*).
şirşi, soyli- s. (bot.) brad argintiu albastru; brad nobil (lat., *Abies procera*).

şirşi, úyken- s. (bot.) brad de Vancouver (lat., *Abies grandis*).
şirşilik s. brădet.
şir-şipalak adj. gol puşcă; complet dezbrăcat.
şirşisi, dagaşasi- s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).
şirşisi, Japon- s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).
şirşisi, Kawkaz- s. (bot.) brad de Caucaz (lat., *Abies nordmanniana*).
şirşisi, Rum- s. (bot.) brad grecesc (lat., *Abies cephalonica*).
şirşisi, Sebir- s. (bot.) brad siberian (lat., *Abies sibirica*).
şişkak adj. căcăcios; care defechează des.
şişmak v.t. (fiziol., pop.) a defeca.
şıta s. şipcă; leaţ; scândurică.
şitirdama s. trosnet; pârăit.
şitirdamak v.i. a trosni; a pârăi.
şitirdaw s. trosnet; pârăit.
şitirgi s. (bot.) sică; marchodon; garofiţă-de-mare (lat., *Statice gmelini*).
şitir-şitir interj. pâr!; troscl!;
şitirti s. trosnet; pârăit.
şıyan s. (ent.) urechelniţă (lat., *Forficula auricularia*).
şiyildama s. ciripit; tril.
şiyildamak v.i. a ciripi.
şiyildaşmak v.i. a ciripi laolaltă.
şiyildaw s. ciripit; tril.
şiyilti s. ciripit; tril.
şiyirşik, şiradan- s. (orn.) graur european (lat., *Sturnus vulgaris*).
şlak s. zgură.
şlep s. (nav.) şlep.
şnisel s. (gastron.) şniţel.
şo I. adj. acel; acea; acei; acele. II. pron. acela; aceea. // **•şo arada** într-o clipă. **•şo arada goyıldi** a dispărut într-o clipă. **•şo kım?** cine e acela?; **•şo kışı** acel om. **•şo mǎalde** în acel moment; la vremea aceea. **•şo maruzenî karayman** caut această adresă. **•şo zaman nenesin kórdi** atunci şi-a văzut mama.
şoanda adv. atunci.
şoban s. cioban; păstor. // **•şoban iti** câine ciobănesc. **•şoban kawalı** fluier ciobănesc.
Şoban Yıldızı s. (astr.) Venus; Luceafărul.
şobankizi s. păstoriţă.
şobanlık s. ciobănie; păstorit.
şobankisesi s. (bot.) punguliţă; punga-popii; tăşculiţă; tăşcuţa-ciobanului (lat., *Thlaspi arvense*).
şobanşeseği s. (bot.) amarilis; crin-roşu (lat., *Amaryllis*).
şobantaragi s. (bot.) scăiuş; varga-ciobanului; scaiul-voinicului (lat., *Dipsacus pilosus*).
şobantorbası s. (bot.) traista-ciobanului (lat., *Capsella bursa-pastoris*).
şoban-üşgüli s. (bot.) vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură (lat., *Anthyllis vulneraria*).
şobanyastigi s. (bot.) muşetel; romaniţă (lat., *Chamomilla recutita*; *Matricaria chamomilla*).
şobanyastigi, it- s. (bot.) muşetel-prost; romaniţă-nemirosoare; mǎrăriţă (lat., *Anthemis cotula*).
şobanyastigi, şayir- s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniţă (lat.,

Anthemis arvensis).
şoban-yongası s. (bot.) vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură (lat., *Anthyllis vulneraria*).
şobır adj. celălalt; cealaltă; ceilalţi; celălalte.
şobırı pron. celălalt; cealaltă.
şobırin pron. pe celălalt; pe cealaltă.
şobırinde pron. la celălalt; la cealaltă.
şobırinden pron. de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
şobırindiy pron. ca celălalt; ca cealaltă.
şobırine pron. spre celălalt; celuiilalt; spre cealaltă; celeilalte.
şobırin adj. celuiilalt; celeilalte.
şobırler(i) pron. ceilalţi; celălalte.
şobırlerde pron. la ceilalţi; la celălalte.
şobırlerden pron. de la/dinspre ceilalţi; de la/dinspre celălalte.
şobırlerdiy pron. ca ceilalţi; ca celălalte.
şobırlerge pron. spre ceilalţi; celorlalţi; spre cealaltă; celorlalte.
şobırlerin pron. pe ceilalţi; pe celălalte.
şobırlerinde pron. la ceilalţi; la celălalte.
şobırlerinden pron. de la/dinspre ceilalţi; de la/dinspre celălalte.
şobırlerindiy pron. ca ceilalţi; ca celălalte.
şobırlerine pron. spre ceilalţi; celorlalţi; spre celălalte; celorlalte.
şobırlerin adj. celorlalţi; celorlalte.
şobırlını pron. pe ceilalţi; pe celălalte.
şobırlınıñ adj. celorlalţi; celorlalte.
şobırsı pron. celălalt; cealaltă.
şobırsın pron. pe celălalt; pe cealaltă.
şobırsinde pron. la celălalt; la cealaltă.
şobırsinden pron. de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.
şobırsındiy pron. ca celălalt; ca cealaltă.
şobırsine pron. spre celălalt; celuiilalt; spre cealaltă; celeilalte.
şobırsın adj. celuiilalt; celeilalte.
şo-bo pron. acela şi acesta.
şofer s. şofer; conducător auto.
şoferlik s. conducere auto; şoferie. // **•şoferlik kabiliyeti** permis de conducere.
şoga pron. spre acela; spre aceea; aceleia; aceleia. // **•şoga uşap** asemănător; asemenea; analog.
şoga-boga pron. spre acela şi spre acesta; aceleia şi acestuia.
şogaşik adv. până la acela; până la aceea; până atunci.
şogan s. (bot.) săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin (lat., *Saponaria officinalis*).
şok s. 1. şoc. 2. (med.) ictus.
şokadar I. adj. atât; atâta; atâţi; atâtea. II. adv. atât; atât de...; // **•şokadar aģesi bar mı?** este chiar atât de urgent?;
şokadarşik adj., adv. atâtea.
şokay s. 1. ciocoi. 2. (zool.) stridie (lat., *Ostrea edulis*).
şokilgan adj. ciugulit; lovit cu ciocul; ciupit.
şokılmak v.i. a fi ciugulit; a fi lovit cu ciocul; a fi ciupit.
şokıma s. ciugulire; lovire cu ciocul; ciupitură.
şokımak v.t. (d. pǎsări) a ciuguli; a lovi cu ciocul; a ciupi.
şokinmak v.i. (d. creştini) a se cruci; a-şi face semnul crucii; a se închina.

şokîw s. ciugulire; lovire cu ciocul; ciupitură.
şokmar s. 1. buzdugan. // **•dawuldan kaşîp şokmarga tutulmak** a fugi de dracul şi a da de tată-său.
şokmar s. (bot.) şovar; buzdugan; capul-ariciului (lat., *Sparganium ramosum*).
şokolata s. ciocolată. // **•fındıklî şokolata** ciocolată cu alune. **•romlî şokolata** ciocolată cu rom. **•sûtlî şokolata** ciocolată cu lapte. **•vanilyalî şokolata** ciocolată cu vanilie.
şokolatalî adj. cu ciocolată. // **•şokolatalî bombon** bomboane cu ciocolată.
şokrak s. izvor; fântână. // **•erke şokragî** sursă de energie. **•kelîr şokragî** sursă de venit.
şokraklangan adj. izvorât.
şokraklanma s. izvorâre.
şokraklanmak v.i. a izvorî.
şokrakoligî s. şipot; ţurloi.
şokraklanuw s. izvorâre.
şolak adj. ciung; ciunt; ciolac.
şolar pron. aceia; acelea.
şolarda pron. la aceia; la acelea.
şolardan pron. de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
şolarday pron. ca aceia; ca acelea.
şolarga pron. spre aceia; spre acelea; acelora.
şolarnî pron. pe aceia; pe acelea.
şolarnîñ adj. acelora.
şolarnîñkî pron. al acelora; a acelora.
şolarnîñkîlar pron. ai acelora; ale acelora.
şolarnîñkîsî pron. al acelora; a acelora.
şolay adv. astfel; așa; ca urmare; în acest fel.
şolay-tîp adv. astfel; așa; ca urmare; în acest fel. // **•şolay-tîp te dewam** etcetera.
şolgay s. (bot.) iarbă-usturoasă; usturoi-de-lac (lat., *Teucrium scordium*).
şolkan s. (zool.) veveriță-cu-fălci (lat., *Tamias sibiricus Laxmann*).
şolpa I. adj. stângaci; neîndemânatic. II. s. cocoşel.
şolpalîk s. stângăcie; neîndemânare.
şolpan s. (astr.) Venus; Luceafărul.
şoltar s. cergă sub şaua calului; cioltar; şabracă; harşa.
şom s. (în superstiții) cobeală. // **•şom awuzlî** cobe.
şomak s. ciomag; ghioagă.
şomaka s. (tehn.) cupă; cuvă; benă; cală.
şomaklama s. ciomăgeală.
şomaklamak v.t. a ciomăgi.
şomaklangan adj. ciomăgit.
şomaklaşmak v.i. a se ciomăgi (reciproc).
şomaklatmak v.t. a determina să ciomăgească.
şomar s. câine ciobănesc.
şomaklaw s. ciomăgeală.
şomar, ak-kôzlı- s. (orn.) rață asiatică cu ochi albi (lat., *Aythya baeri*).
şomar, balaban-elmabaş- s. (orn.) rață mare cu cap roșu (lat., *Aythya vallisneria*).
şomar, balaban-karabaş- s. (orn.) rață mare cu cap negru (lat., *Aythya marila*).
şomar, elmabaş- s. (orn.) rață cu cap castaniu; rață cu cap roșu (lat.,

Aythya ferina).
şomar, kekeşlı- s. (orn.) rață moțată (lat., *Aythya fuligula*).
şomar, morbaş- s. (orn.) rață cu cap violet (lat., *Aythya affinis*).
şomar, pasbaş- s. (orn.) rață roșie (lat., *Aythya nyroca*).
şomar, pasrengî- s. (orn.) rață cu ciuf (lat., *Netta rufina*).
şomar, pembe-tumşuklı- s. (orn.) rață cu cioc roz (lat., *Netta peposaca*).
şomar, yakalı- s. (orn.) rață cucuiată (lat., *Aythya collaris*).
şomari, Amerika-elmabaş- s. (orn.) rață americană cu cap roșu (lat., *Aythya americana*).
şomari, Kenge-Zelant- s. (orn.) rață de Noua Zeelandă (lat., *Aythya novaeseelandiae*).
şomdirmak v.t. a cufunda; a imersa; a scufunda.
şomgan adj. scufundat; cufundat; imersat; care plonjează; care se scaldă; care face baie.
şomik s. (zool.) orbete; cățelul-pământului; şomăc (lat., *Spalax microphthalmus*).
şomîndirmak v.t. a îmbăia; a scălda.
şomîngan adj. îmbăiat; scăldat.
şomînma s. scăldare; baie; bălăceală.
// **•kûneş şomînmasî** baie de soare; plajă.
şomînmak v.i. a se scălda; a face baie; a se bălăci.
şomînuw s. scăldare; baie; bălăceală.
şomma s. scufundare; cufundare; imersiune; plonjare; scăldare; baie.
şommak v.i. a se scufunda; a se cufunda; a merge; a plonja; a se scălda; a face baie.
şomuw s. scufundare; cufundare; imersiune; plonjare; scăldare; baie.
şonatay adj. (anat.) degetul mic.
şonda I. adv. acolo. II. pron. la acela; la aceea.
şonda-bonda I. adv. aici și acolo; din loc în loc. II. pron. la acela și la acesta.
şondan I. adv. de acolo; de aceea. II. pron. de la/dinspre acela; de la/dinspre aceea. // **•kaşşî şondan!** fugi de aici!
şondan-bondan I. adv. despre una și despre alta; despre diverse. II. pron. de la/dinspre acela și de la/dinspre acesta.
şonday I. adv. întocmai; așa; astfel. II. pron. ca acela; ca aceea. // **•inanîñiz ke şonday** credeți-mă că e așa. **•şonday ke** deci; prin urmare. **•tıpkî şonday** întocmai așa este.
şonday-bonday I. adv. 1. așa și așa; potrivit. 2. tot așa; tot astfel; astfel. II. pron. ca acela și ca aceasta.
şonî pron. pe acela; pe aceea. // **•şonî bo yerge taşlay alırman mı?** pot să las asta aici?
şonî-bonî pron. pe acela și pe aceasta.
şonîñ adj. aceleuia; aceleia.
şonîñ-bonîñ adj. al aceleuia și al acesteuia.
şonîñkî pron. al aceleuia; a aceleia.
şonîñkîlar pron. ai aceleuia; ale aceleia.
şonîñkîsî pron. al aceleuia; a aceleia.
şonîştan adv. de aceea; din această cauză; prin urmare.
şonlar pron. aceia; acelea. // **•şonlar uşún kawga etme** nu te certa pentru aceia.

şonlarda pron. la aceia; la acelea.
şonlardan pron. de la/dinspre aceia; de la/dinspre acelea.
şonlarday pron. ca aceia; ca acelea.
şonlarga pron. spre aceia; spre acelea; acelora.
şonlarnî pron. pe aceia; pe acelea.
şonlarnîñ adj. acelora.
şonlarnîñkî pron. al acelora; a acelora.
şonlarnîñkîlar pron. ai acelora; ale acelora.
şonlarnîñkîsî pron. al acelora; a acelora.
şoñgîr, altîn- s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).
şoñgîr, kara- s. (orn.) acvilă neagră (lat., *Aquila verreauxi*).
şoñgîr, kışkene- s. 1. (orn.) acvilă mică (lat., *Aquila pennatus*; *Hieraaetus pennatus*). 2. (orn.) hoitar (lat., *Neophron percnopterus*).
şoñgîr, kral- s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).
şoñgîr, şah- s. (orn.) acvilă de câmp (lat., *Aquila heliaca*).
şoñgîr, tonlı- s. (orn.) acvilă mică (lat., *Aquila pennatus*; *Hieraaetus pennatus*).
şoñgîr-boraganğî s. (orn.) fregată de Ascension (lat., *Fregata aquila*).
şoñgîrî, balaban-orman- s. (orn.) acvilă tipătoare mare (lat., *Aquila clanga*).
şoñgîrî, bozkîr- s. (orn.) acvilă de stepă (lat., *Aquila nipalensis*).
şoñgîrî, Iberiya-şah- s. (orn.) acvilă imperială iberică (lat., *Aquila adalberti*).
şoñgîrî, kaya- s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).
şoñgîrî, kışkene-orman- s. (orn.) acvilă tipătoare mică (lat., *Aquila pomarina*).
şoñgîrî, koyan- s. (orn.) acvilă porumbacă; acvila lui Bonelli (lat., *Aquila fasciatus*; *Hieraaetus fasciatus*).
şoñgîrî, kûrke- s. (orn.) condor (lat., *Cathartes aura*).
şoñgîrî, leş- s. (orn.) hoitar (lat., *Neophron percnopterus*).
şoñgîrî, Misîr- s. (orn.) hoitar (lat., *Neophron percnopterus*).
şoñkaygan adj. lăsat pe vine; care şade pe vine; aplecat.
şoñkayma s. lăsare pe vine; şedere pe vine; aplecare; plecăciune.
şoñkaymak v.i. a se lăsa pe vine; a şede pe vine; a se apleca.
şoñkaytmak v.t. a-l face să se lase pe vine; a-l face să şadă pe vine; a determina să se aplece.
şoñkayuw s. lăsare pe vine; şedere pe vine; aplecare; plecăciune.
şopañlagan adj. care ţopăie; zburdalnic.
şopañlama s. ţopăială.
şopañlamak v.i. a ţopăi.
şopañlaşmak v.i. a ţopăi laolaltă.
şopañlatmak v.t. a determina să ţopăie.
şopar I. adj. (peior.) țiğănesc. II. s. 1. (peior.) țiğan. 2. (zool.) porc (lat., *Sus scrofa domesticus*).
şoparğa I. adv. (peior.) țiğăneşte. II. s. (peior.) limba țiğănească.
şoparğî s. porcar.
şoparlar s., pl. 1. porcine; suine. 2. (peior.) țiğanii; țiğănime.
şoparlîk I. adj. 1. porcesc. 2. (peior.)

țigănesc. **II.** s. (*peior.*) țigănime.
șopañlaw s. țopăială.
șopîr s. (*med.*) pustulă variolică; ciupitură de vărsat.
șopîrlî *adj.* (*med.*) cu pustule variolice; ciupit de vărsat.
șopîrlîk s. (*med.*) variolă; vărsat.
șopra s. **1.** os de pește. **2.** mărăcină; tufă. **3.** (*iht.*) zvârlugă (*lat., Cobitis taenia*).
șopralîk s. mărăciniș; tufăriș; boschet; tufiș.
șorak *adj.* **1.** (*d. terenuri*) sterp; secetos; arid; uscat. **2.** (*d. apă*) sălcie.
șoraklaşmak *v.i.* (*d. terenuri*) a deveni arid; a deveni sterp; a se usca.
șoraklık s. secetă; ariditate; uscăciune.
șorap s. ciorap. // **•başîna șorap**
ormek a-i coace cuiva turta; a i-o coace. // **•erkek şorabî** ciorapi bărbătești. **•gün şorap** ciorapi de lână. **•kiskaayaklı şorabî** ciorapi de damă. **•pamîk şorap** ciorapi de bumbac. **•yüpek şorap** ciorap de mătase.
șorapşî s. fabricant de ciorapi; vânzător de ciorapi; ciorăpar.
șorapşîlik s. fabrică de ciorapi; magazin de ciorapi; ciorăpărie.
șorba s. **1.** ciorbă. **2.** supă. // **•balîk şorbasî** ciorbă de pește. **•domatis şorbasî** supă de roșii. **•işkembe şorbasî** ciorbă de burtă. **•lakşa şorbasî** ciorbă cu tăitei. **•pergîmek şorbasî** supă de linte. **•şehriye şorbasî** supă cu fidea. **•tawuk şorbasî** supă de găină. **•terewez şorbasî** supă de legume. **•tuzlî şorba** ciorbă sărată.
șorbağî s. vânzător de ciorbă.
șorkóz s. crai; curtezan.
șort s. șort.
șortan s. (*iht.*) știucă (*lat., Esox lucius*).
șoset s. șosetă.
șoşka s. (*zool.*) porc (*lat., Sus scrofa domesticus*).
șoşka, burulmagan- s. vier.
șoşkağî s. porcar.
șoşkalar s., *pl.* porcine; suine.
șoşkalîk *adj.* porcesc.
șoşkatumşugî s. (*anat.*) rât.
șoşon s. șoşon.
șot s. teslă.
șotakîl I. *adj.* atât; atâta; atâți; atâtea. **II.** *adv.* atât; atât de...
șotakîşîk *adj., adv.* atâtica.
șotîk s. **1.** buturugă; butuc; buştean; ciot; cioată. **2.** butaș; butuc de viță de vie. // **•torama şotîgî** butuc (*la măcelărie*).
șotîklî *adj.* butucănos; cioturos.
șotîklîk s. miriște.
șotîktarlasî s. miriște.
șotîktay *adj.* butucănos; cioturos.
șotka s. teslă.
șotra s. căuș.
șovin s., *adj.* șovin.
șovinism s. șovinism.
șowakî *adv.* atunci.
șoyerde *adv.* fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată.
șoyîn s. **1.** tuci; fontă. **2.** noapte.
șoyînîrîtken s. (*tehn.*) turnător de fontă.
șoyîntókme s. (*tehn.*) turnătorie de fontă.
șozaman *adv.* atunci.
șóbek s. călți.
șógek s. **1.** groapă; hârtop. **2.** baltă; mlaștină.

şógeklî *adj.* mlaștinos.
şógel I. *adj.* sedimentar. **II.** s. depunere; sediment; precipitat.
şógel-bórî s. (*zool.*) șacal (*lat., Canis aureus*).
şógelgen *adj.* **1.** lăsat în jos. **2.** depus; sedimentat; precipitat.
şógelme s. **1.** lăsare în jos. **2.** depunere; sedimentare; precipitare.
şógelmek *v.i.* **1.** a se depune; a se sedimenta; a se precipita. **2.** a se lăsa în jos.
şógeltî s. depunere; sediment; precipitat.
şógeltúwgî s. (*chim.*) precipitant.
şógender s. (*bot.*) sfecclă (*lat., Beta cicla*).
şógender, kîrmîzî- s. (*bot.*) sfecclă-roșie (*lat., Beta vulgaris conditiva*).
şógenderî, şeker- s. (*bot.*) sfecclă-de-zahăr (*lat., Beta vulgaris saccharifera*).
şógîntî s. **1.** sediment; depunere. **2.** ruină; dărâmatură; paragină. **3.** (*geol.*) surpare.
şógîntîlî *adj.* **1.** ruinat; dărâmat. **2.** sedimentar; depus. **3.** (*geol.*) surpat.
şógúw s. **1.** prăbușire; prăvălire. **2.** lăsare în jos; aplecare. **3.** (*fig.*) declin; decădere. **4.** (*geol.*) surpare.
şóhret s. renume; faimă; celebritate; reputație.
şóhretlî *adj.* renumit; faimos; celebru; reputat.
şókken *adj.* **1.** lăsat în jos; aplecat; înclinat. **2.** (*d. oameni*) slăbit; epuizat. **3.** prăbușit; prăvălit. **4.** (*fig.*) în declin; decăzut. **5.** (*geol.*) surpat.
şókkenbel(lî) *adj.* ghebos; gârbov.
şókkîn *adj.* aplecat.
şókkînlik s. aplecare.
şókme s. **1.** lăsare în jos; aplecare. **2.** prăbușire; prăvălire. **3.** (*geol.*) surpare. **4.** (*fig.*) declin; decădere. // **•torta şókmesî** sedimentare.
şókmek *v.i.* **1.** a se lăsa în jos; a se apleca. **2.** a se prăbuși; a se prăvăli. **3.** (*geol.*) a se surpa. **4.** (*fig.*) a fi în declin; a decădea. // **•belî şókmek** a se gheboși; a se gârbovi. **•gónîlî şókmek** a-și pierde inima; a se descuraja. **•karañgîlik şókmek** a se întuneca; a se însera. **•tîz şókmek** a cădea în genunchi; a îngenunchea. // **•karañgîlik şóge** se întuneca.
şóktîrmek *v.t.* a apleca; a surpa; a prăbuși; a prăvăli.
şól s. **1.** deșert; pustiu. **2.** câmp; stepă; prerie. // **•şólnîñ geñîşlîgî** lătimea câmpului.
şól-boztorgayî s. (*orn.*) ciocârlie de deșert (*lat., Ammomanes deserti*).
şól-delîtaşî s. (*orn.*) pietrar de deșert (*lat., Oenanthe deserti*).
şólen s. **1.** petrecere; banchet. **2.** festivitate; ceremonie.
şól-eşkîsawarî s. (*orn.*) caprimulg de deșert (*lat., Caprimulgus aegyptius*).
şól-geleşesî s. (*orn.*) silvie de deșert (*lat., Sylvia nana*).
şól-kaşkîrî s. (*zool.*) ciot; lupul-preriilor (*lat., Canis latrans*).
şól-kankalî s. (*bot.*) pâlămidă (*lat., Carduus crispus*).
şól-keklîgî s. (*orn.*) potârniche de deșert (*lat., Ammoperdix griseogularis*).
şól-keklîkotî s. (*bot.*) cimbru-de-

câmp; cimbrisor; timian; timișor (*lat., Thymus serpyllum*).
şól-kepterî s. (*orn.*) porumbel de scorbură (*lat., Columba oenas*).
şól-kîrkîgî s. (*orn.*) potârniche de deșert (*lat., Ammoperdix griseogularis*).
şólleşken *adj.* deșertificat.
şólleşme s. deșertificare.
şólleşmek *v.i.* a se deșertifica.
şólleştîrmek *v.t.* a deșertifica.
şóllîk I. *adj.* (*d. terenuri*) arid; pustiu. **II.** s. deșert; pustiu. // **•şóllîkte bakîrgan ses** vocea celui care strigă în pustiu.
şólmek s. oală; ulcea; ulcică (*din lut ars*).
şólmekşî s. olar. // **•şólmekşî kamîrî** humă; argilă; lut.
şólmekşîlik s. olărit; olărie.
şól-nane s. (*bot.*) cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniță-de-grădină (*lat., Satureja hortensis*).
şól-şîmşîgî s. (*orn.*) mugurar de deșert (*lat., Rhodospiza obsoleta*).
şól-tegenegî s. (*bot.*) pâlămidă (*lat., Cirsium arvense*).
şól-tentekkuşî s. (*orn.*) caprimulg de deșert (*lat., Caprimulgus aegyptius*).
şól-torgayî s. (*orn.*) vrabie de deșert (*lat., Passer simplex*).
şól-yapalagî s. (*orn.*) huhurez de deșert (*lat., Strix butleri*).
şómele s. stog; clăie; șiră; căpiță.
şómîş s. polonic.
şómîşkuyruk s. (*zool.*) mormoloc.
şómîşlemek *v.t.* a lua cu polonicul.
şómîşlenmek *v.i.* a se lua cu polonicul.
şómşe s. (*iht.*) babușcă; ocheană; taharâu (*lat., Rutilus rutilus*).
şóngîl s. bazin; piscină; havuz.
şóp s. **1.** fărâamă; fărâmitură. **2.** așchie; bețișor; fărâamă; firimitură. **3.** gunoi. // **•şóp kótermemek** a nu lua un pai de jos. // **•sernîk şóbî** băț de chibrit. **•şóp tenekesî** ladă de gunoi. **•toban şóbî** fir de pai.
şópatma s. gunoi.
şópatuw s. gunoi.
şópleme s. ciugulire; pigulire.
şópleme, ak- s. (*bot.*) strigoaie-albă (*lat., Veratrum album*).
şópleme, kara- s. (*bot.*) strigoaie-neagră (*lat., Veratrum nigrum*).
şópleme, yeşil- s. (*bot.*) strigoaie-verde (*lat., Veratrum viride*).
şóplemek *v.t.* **1.** (*d. păsări*) a ciuguli; a piguli. **2.** a strânge firimiturile cu mâna.
şóplengen *adj.* ciugulit; pigulit.
şóplîk s. gunoi; groapă de gunoi; loc pentru gunoi.
şópsî s. gunoier.
şóptiy *adj.* (*d. oameni*) slab ca un țâr.
şórek s. **1.** (*gastron.*) brișă. **2.** cerc; roată.
şórekotî s. (*bot.*) negrilică; cernușcă; chimion-negru; chimen-negru (*lat., Nigella sativa*).
şórekotî, kîr- s. (*bot.*) negrușcă; cernușcă; piperuță; chimion-de-câmpuri (*lat., Nigella arvensis*).
şótke s. (*mat.*) abac; socotitoare; numărătoare.
şóz s. (*anat.*) mezenter; mezoblast.
şuba s. cojoc; șubă.
şubar *adj.* bălțat; vârgat; dungat.
şubat s. (*cron.*) februarie. // **•şubat ayında** în luna februarie.

șube s. 1. secție; sector; filială. 2. ramură; diviziune. 3. (econ.) agentie; filială. // •**șubelerge ayırmak** a ramifica; a diviza. // •**banka șubesi** filială de bancă.

șubelergeayırılğan adj. divizat; fragmentat; ramificat.

șugundur s. (bot.) specă (lat., *Beta cicla*).

șugundur, kırmızı- s. (bot.) specă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).

șugunduri, şeker- s. (bot.) specă-de-zahăr (lat., *Beta vulgaris saccharifera*).

șuha s. postav.

șuhağı s. postăvar.

șuhağılık s. postăvărie.

șukrak adj. surd.

șukraketken adj. asurzitor.

șukrakkalğan adj. asurzit; surd.

șukrakkalma s. asurzire; surzire.

șukraklaşkan adj. asurzit; surd.

șukraklaşmak v.i. a asurzi; a surzi.

șukraklık s. surzenie.

șukun s. fontă.

șukunırıtken s. (tehn.) turnător de fontă.

șukuntókme s. (tehn.) turnătorie de fontă.

șukur s. 1. groapă; fosă. 2. scobitură. 3. (fig.) mormânt. // •**bır ayagi şukurda bolmak** a fi cu un picior în groapă. •**öz şukurun ózi kazmak** a-și săpa singur groapa. •**şukur totirmak** a-l înghiți țărâna. // •**bet şukurı** gropiță (în obraji). •**tiş şukurı** (anat.) alveolă dentară.

Şukur/Çukur-Ova s. (topon.) ("Depresiunea") Ciucurova (jud. Tulcea).

șukurli adj. (d. terenuri) cu gropi.

şul s. (text.) aba; dimie; pănuță.

şulgalama s. 1. împachetare; înfășurare; învelire. 2. înfolire; încotoșmănare; cocoloșire.

şulgalamak v.t. 1. a împacheta; a înfășura; a înveli. 2. a înfoli; a încotoșmăna; a cocoloși.

şulgalangan adj. 1. împachetat; înfășurat; învelit. 2. înfolit; încotoșmănat; cocoloșit.

şulgalanmak v.i. 1. a se împacheta; a se înfășura; a se înveli. 2. a se înfoli; a se încotoșmăna; a se cocoloși.

şulgamak v.t. 1. a împacheta; a înfășura; a înveli. 2. a înfoli; a încotoșmăna; a cocoloși.

şulgan adj. 1. împachetat; înfășurat; învelit. 2. înfolit; încotoșmănat; cocoloșit.

şulganmak v.i. 1. a se împacheta; a se înfășura; a se înveli. 2. a se înfoli; a se încotoșmăna; a se cocoloși.

şulgaw s. 1. împachetare; înfășurare; învelire. 2. înfolire; încotoșmănare; cocoloșire.

şulgalaw s. 1. împachetare; înfășurare; învelire. 2. înfolire; încotoșmănare; cocoloșire.

şullugı, Baykal-suw- s. (orn.) becațină de Baykal; becațină altaică (lat., *Gallinago megala*).

şullugı, Hudson-şamir- s. (orn.) sitar de mal de Hudson (lat., *Limosa haemastica*).

şullugı, kışkene-suw- s. (orn.) becațină mică (lat., *Limnocyptes minimus*).

şullugı, kutup-şamir- s. (orn.) sitar de mal nordic (lat., *Limosa*

lapponica).

şullugı, puna- s. (orn.) țigănuș puna; sitar negru puna (lat., *Plegadis ridgwayi*).

şullugı, şamir- s. (orn.) sitar de mal (lat., *Limosa limosa*).

şullugı, Sebır-suw- s. (orn.) becațină siberiană (lat., *Gallinago stenura*).

şullugı, suw- s. (orn.) becațină comună (lat., *Gallinago gallinago*).

şulluk s. (orn.) becață; becațină Wilson (lat., *Gallinago delicata*; *Capella delicata*).

şulluk, alaşa- s. (orn.) becață; becațină Wilson (lat., *Gallinago delicata*; *Capella delicata*).

şulluk, balaban- s. (orn.) becațină mare (lat., *Gallinago media*).

şulluk, boyalı- s. (orn.) becațină pictată (lat., *Rostratula benghalensis*).

şulluk, kara- s. (orn.) țigănuș; sitar negru (lat., *Plegadis falcinellus*).

şulluk, kiska-tumşukli- s. (orn.) sitar de nămol cu cioc scurt (lat., *Limnodromus griseus*).

şulluk, koñgır- s. (orn.) sitar de pădure (lat., *Scolopax rusticola*).

şulluk, óksız- s. (orn.) becațină solitară (lat., *Gallinago solitaria*).

şulluk, uzun-tumşukli- s. (orn.) sitar de nămol cu cioc lung (lat., *Limnodromus scolopaceus*).

şulmas s. drac; diavol; demon; satană.

şum s. beznă. // •**şum karañgi** întuneric beznă.

şuma s. 1. frunză. 2. foaie.

şumalangan adj. înfrunzit.

şumalanma s. înfrunzire.

şumalanmak v.i. a înfrunzi; a da frunza.

şumalı adj. 1. cu frunze; înfrunzit. 2. frunzos.

şumalik s. frunziș.

şumasız adj. fără frunze; desfrunzit.

şumasızlaşkan adj. desfrunzit.

şumasızlaşma s. desfrunzire.

şumasızlaşmak v.i. a se desfrunzi.

şumaşık s. frunzuliță.

şumalanuw s. înfrunzire.

şumasızlaşuw s. desfrunzire.

şumurt s. (bot.) salbă-răioasă; lemn-răios (lat., *Evonymus verrucosa*).

şunkar s. (orn.) uliu păsărar; coroi (lat., *Accipiter nisus*).

şuphesız adj. incontestabil.

şura s. consiliu; adunare. // •**şura toplamak** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. •**şura tutmak** a ține sfat; a se consfătuși. // •**dewlet şurası** consiliu de stat.

şuraka s. (iht.) știucă (lat., *Esox lucius*).

şurkay s. (iht.) știucă (lat., *Esox lucius*).

şut s. (sport) șut. // •**şut atmak** (sport) a șuta.

şuur s. 1. minte; rațiune. 2. conștiință; înțelegere; cunoaștere. // •**şuurun kaybetmek** a-și pierde cunoștința.

şuurastı s. subconștient.

şuurkaybetmesi s. leșin.

şuurli adj. conștient.

şuursuz adj. inconștient; spontan.

şuursuzğa adj. în mod inconștient.

şuursuzluk s. inconștiență; spontaneitate.

şuurunkaybetken adj. leșinat.

şuw interj. (cătrepăsări) hăș!

şuwa s. rază (de lumină). // •**şuwa atmak/ğaymak** (fiz.) a iradia; a răspândi lumină; a radia.

şuwaalğan adj. iluminat.

şuwaaluw s. iluminare.

şuwaatilğan adj. (fiz.) iradiat.

şuwaatkan adj. (fiz.) radiant.

şuwaatma s. (fiz.) radiație.

şuwaatuw s. răspândirea luminii; luminare.

şuwaatuwğı s. radiator.

şuwağayğan adj. (fiz.) radiant.

şuwağayılğan adj. (fiz.) iradiat.

şuwağayma s. (fiz.) radiație.

şuwağayuwğı s. radiator.

şuwakaytarma s. (fiz.) reflecție; reflectare; oglindire.

şuwakaytaruwğı I. adj. (fiz.) reflectant. II. s. reflector.

şuwakopması s. (fiz.) refracție.

şuwal s. sac.

şuwalı adj. radiant.

şuwasıkaytkan adj. (fiz.) reflectat; oglindit.

şuwasınması s. (fiz.) refracție.

şuwaş s. șfichi; vârf de bici.

şuwaşlama s. șfichiuire.

şuwaşlamak v.t. a șfichiui.

şuwaşlangan adj. șfichiuit.

şuwağayuw s. (fiz.) radiație.

şuwakaytaruw s. (fiz.) reflecție; reflectare; oglindire.

şuwaşlaw s. șfichiuire.

şuwmak s. mănunchi; legătură; snop; maldăr.

şuwmaklama s. înmănunchiere.

şuwmaklamak v.t. a înmănunchia.

şuwmaklangan adj. înmănunchiat.

şuwmaklaw s. înmănunchiere.

şuw-şuw interj. cip-cirip!

şuwul s. fiu; fecior; băiat.

şuwuldama s. ciripit; tril.

şuwuldamak v.i. a ciripi.

şuwuldamak v.i. a ciripi laolaltă.

şuwuldaw s. ciripit; tril.

şuwultı s. ciripit; tril.

şuwurga s. vijelie; viscol; furtună. // •**şuwurgalı kar ğawmak** a viscoli. // •**şuwurga toktadı** furtuna s-a potolit.

şuwurgalı adj. furtunos; vijelios.

şúke s. (iht.) cegă (lat., *Acipenser ruthenus*).

şúkegen adj. scăpărător; scânteietor.

şúkeme s. scăpărare; scânteiere.

şúkemek v.i. a scăpăra; a scânteia.

şúketilgen adj. scăpărat.

şúketilmek v.i. a se scăpăra.

şúketmek v.t. a scăpăra.

şúkewğı adj. scăpărător; scânteietor.

şúkran I. interj. mulțumesc! II. s. mulțumire; recunoștință; grațitudine; slavă.

şúkranlar interj. mulțumiri!

şúkretilgen adj. slăvit; proslăvit; preamărit.

şúkreten adj. (relig.) recunoscător.

şúkretime s. 1. mulțumire; recunoștință; grațitudine. 2. slăvire; proslăvire; preamărire; apoteoză.

şúkretnmek v.i. (relig.) a mulțumi; a aduce mulțumiri; a fi recunoscător; a slăvi. // •**kóp şúkretemen!** vă mulțumesc mult!

Şúkriy s. (antrop. f., arab.) "Cel plin de grațitudine".

şúkriygen adj. cocoșat; gheboșat; gârbovit.

şúkriyme s. cocoșare; gheboșare; gârbovire.

şúkriymek v.i. a se cocoșa; a se

gheboşa; a se gârbovi.
Şúkrulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Gratitudine lui Allah/Dumnezeu".
şúkúr I. interj. mulţumesc!; II. s. (relig.) mulţumire; recunoştinţă; gratitudine; slavă. // **•Allaga şúkúr!** slavă Domnului!; prin harul lui Dumnezeu!;
şúkúran I. interj. mulţumesc!; II. s. mulţumire; recunoştinţă; gratitudine; slavă. // **•dawetîñiz úşún gandan şúkúranlar!** mulţumiri din suflet pentru invitaţie!; **•dawetîñizge şúkúranlar!** mulţumesc pentru invitaţie!; **•deren şúkúranlarımni sunaman!** vă transmit adânci mulţumiri!; **•ewelden şúkúranlar** mulţumiri anticipate. **•gandan şúkúranlar** mulţumiri din suflet. **•soñsiz şúkúranlar** mulţumiri fără margini. **•şúkúranlarımni sunaman!** mulţumirile mele!;
Şúkúran s. (antrop. f., arab.) "Gratitudine".
şúkúranlar interj. mulţumiri!;
Şúkúriye s. (antrop. f., arab.) "Cea plină de gratitudine".
şúmúl s. 1. cuprindere; includere; înglobare. 2. caracter exhaustiv; caracter cuprinzător; amploare. 3. contingentă; relaţie.
şúmúllı adj. cuprinzător; exhaustiv. // **•şúmúllı bolmak** a fi cuprinzător.
şúndı adv. acum; în prezent. // **•mında we şúndı** acum şi aici. **•saw bolıñız, şúndı añladım** mulţumesc, acum am înţeles. **•şúndı herşiy tamam mı?** acum totul e în regulă?; **•şúndı ne yúkseklikte uşamız?** la ce înălţime zburăm acum?; **•şúndı newbet sizde** acum este rândul vostru. **•şúndı ódiyğek bolaman** doresc să plătesc acum. **•şúndı taa árúwmen** acum mă simt mai bine. **•şúndı tren kayerlerge yetiştı?** pe unde a ajuns trenul acum?;
şúndúden adv. de acum. // **•şúndúden soñra** de acum încolo.
şúndúgeşik adv. încă; deocamdată; până acum.
şúndúgı adj. actual; prezent; momentan. // **•şúndúgı zaman** (gram.) timpul prezent.
şúndúgısı s. cel actual; cel prezent; cel momentan.
şúndúlúk I. adv. 1. încă; deocamdată; până acum. 2. temporar; momentan; pentru moment; până una alta. II. s. prezent.
şúnkı conj. pentru că; deoarece.
şúphe s. 1. îndoială; neîncredere; dubiu. 2. bănuială; suspiciune. // **•şúphe etmek** a se îndoii; a fi în dubiu; a sta la îndoială. **•şúphede tabılmak** a se îndoii; a fi în dubiu; a sta la îndoială. **•şúphege tüşmek** a suspecta. // **•heş şúphem yok** nu am nicio îndoială. **•şúphe kurti** temere; îndoială; neîncredere. **•şúphe yok** incontestabil; neîndoios.
şúphegetúşúw s. suspectare; bănuială.
şúphegı s., adj. sceptic.
şúphegılık s. scepticism.
şúphelengen adj. neîncrezător; suspicios; bănuitor.
şúphelenme s. neîncredere; suspiciune; bănuială.

şúphelenmek v.i. a se îndoii de ...; a suspecta; a bănuii.
şúphelı adj. 1. incert; nesigur; îndoielnic. 2. bănuitor; suspicios. 3. suspect; dubios; straniu.
şúphesız I. adj. sigur; cert; neîndoielnic. II. adv. fără îndoială; cu siguranţă; cu certitudine. // **•şúphesız ke bonday** fără îndoială că e așa.
şúphesızlık s. certitudine; siguranţă.
şúphetuwurgan s., adj. suspect; bănuitor.
şúpre s. 1. (fig.) esenţă. 2. drojdie; ferment; maia.
şúprelemek v.t. a pune la dospit; a pune la fermentat.
şúprelenmek v.i. a se pune la dospit; a se pune la fermentat.
şútegen adj. razant; tangenţial; ras.
şúteme s. zbor razant; radere.
şútemek v.i. a zbura razant; a rade. // **•karılgaşlar kólnıñ ústünde şútiylar** rândunicile zboară aproape de suprafaţa lacului.
şútemelı adj. razant; tangenţial; ras.
şúy s. ţintă; cui.
şúyde s. 1. (anat.) creierul mic; cerebel. 2. (anat.) ceafă.
şúyleme s. şintuire.
şúylemek v.t. a şintui.
şúylengen adj. şintuit.
şúylı adj. cu ţinte; şintuit.
şúyúw s. 1. răspândire; propagare; extindere. 2. divulgare; dare în vileag; dezvăluire. // **•şúyúw tapmak** a fi divulgat; a fi dat pe faţă; a fi dat în vileag; a fi dezvăluit.
şúyúwlı adj. 1. divulgat; dezvăluit. 2. răspândit; propagat; extins.

T

taa I. adv. 1. încă; mai. 2. încă; deocamdată; până acum. II. conj. decât. III. s. (mat.) plus. // **•taa kóp súymek** a iubi mai mult; a prefera. **•taa yakşı kórmek** a prefera. // **•az taa** cât pe ce; aproape că. **•az taa gıgılağak edı** încă puţin şi cădea. **•baár taa bek hoşıma kete** îmi place mai mult primăvara. **•barağak yerimiz uzak mı, taa?** mai avem mult până la destinaţie?; **•bır kere taa** încă o dată. **•bır takım taa** încă un tacâm. **•bıraz taa kalasın mı?** poţi să mai rămâi puţin. **•bo bına taa yúksek** clădirea aceasta este mai înaltă. **•bo gól taa kiska** drumul acesta este mai scurt. **•bolsın taa!** şi ce dacă?; **•merkezgeşik taa bar mı?** mai e mult până în centru?; **•mınaw armut taa tatlı** para aceasta este mai dulce. **•mınawday bırşiy taa kórmedim** așa ceva n-am mai văzut. **•o iş bolmay taa** lucrul acela nu este încă gata. **•o kelmedı taa** el nu a venit încă. **•sene-seneden taa yaman bola** din an în an se face mai rău. **•şúndı taa árúwmen** acum mă simt mai bine. **•taa aralı konış!** vorbeşte mai rar!; **•taa árúw** mai bine. **•taa balaban** mai mare. **•taa bek** şi mai mult. **•taa bek te** cu atât mai mult. **•taa kaşan keliyim?** când să mai vin?; **•taa kelmedı** încă nu a venit. **•taa keş** mai târziu. **•taa kiska bır gól yok mı?** nu există alt drum mai scurt?; **•taa kişkene** mai mic. **•taa láyık** preferabil; recomandabil. **•taa uğuzı yok mı?** nu aveţi ceva mai ieftin?; **•taa yaman** mai rău. **•taa yokarga** excelsior!; mai sus!; cât mai sus!; **•taa yúksek ses men konişiñiz!** vorbiţi mai tare!; **•tabiy, bonday taa árúw bolır** fireşte, așa va fi mai bine. **•teran taa kalıñız!** mai rămâneţi puţin!; **•teran taa şalt** puţin mai repede.
taada adv. iar; iarăşi; din nou; încă o dată.
taadút s. înmulţire; multiplicare. // **•taadút bolmak** a se înmulţi; a se multiplica. **•taadút etmek** a înmulţi; a multiplica.
taadútlı adj. înmulţit; multiplicat.
taadútsı s. (mat.) factor; înmulţitor; multiplicator.
taafún s. putrezire; alterare. // **•taafún bolmak** a putrezi; a se altera.
taafúnlı adj. putrezit; alterat.
taagúp s. mirare; uimire; nedumerire. // **•taagúp bolmak** a se mira; a fi nedumerit. **•taagúp etmek** a mira;

a uimi; a ului.
taagúplendírlmek *v.i.* a se mira; a fi uimit; a fi uluit; a fi nedumerit.
taagúplendírmek *v.t.* a determina să se mire; a uimi; a ului.
taagúplendírwígí *adj.* de mirare; uimitor; uluitor.
taagúplengen *adj.* mirat; uimit; uluit; nedumerit.
taagúplenmek *v.i.* a se mira; a fi uimit; a fi uluit; a fi nedumerit.
taagúplenúw *s.* mirare; uimire; uluire; nedumerire.
taagúplí *adj.* mirat; uimit; uluit; nedumerit.
taahhút *s.* obligație; îndatorire; angajament. // **•taahhút bolmak** a se obliga; a se angaja. **•taahhút etmek** a obliga; a angaja.
taahhútílí *adj.* 1. (*d. scrisori etc.*) recomandat. 2. obligat; îndatorat; angajat. // **•taahhútílí mektúp** scrisoare recomandată.
taahhútşí *s.* angajator; patron; exploataor.
taahhútşüler *s., pl.* patronat.
taaiyí *adv.* mai bine.
taallík *s.* legătură; raport; relație. // **•taallík etmek** a se referi la...; a fi în legătură cu...;
taallúl *s.* scuză; motivație; justificare; pretext. // **•taallúl bolmak** a se pretexta; a se justifica. **•taallúl etmek** a pretexta; a justifica.
taallúllí *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
taam *s.* mâncare; aliment. // **•taam etmek** a mânca.
taamúm *s.* răspândire; propagare; difuzare. // **•taamúm bolmak** a se răspândi; a se propaga; a se difuza. **•taamúm etmek** a răspândi; a propaga; a difuza.
taamúmlí *adj.* răspândit; propagat; difuzat.
taammút *s. (jur.)* premeditare. // **•taammút bolmak** a fi premeditat. **•taammút etmek** a premedita.
taammútílí *adj.* premeditat.
taamúden *adv. (jur.)* cu premeditare.
taamútşe *adv. (jur.)* cu premeditare.
taaruz *s.* ofensivă; atac; agresiune. // **•taaruz bolmak** a fi atacat; a fi agresat. **•taaruz etmek** a ataca; a agresa. **•taaruzga geşmek** a trece la ofensivă. **•taaruzga ogírmak** a fi atacat; a fi agresat.
taaruzgí *s.* atentatator; atacant; violator; agresor.
taaruziy *adj.* ofensiv; de atac; agresiv.
taassup *s.* fanaticism; intoleranță.
taasupkáar *s., adj.* fan; fanatic; intolerant.
taayiy *adv.* mai bine.
taayyúş *s.* viață; existență; trai. // **•taayyúş etmek** a trăi; a exista.
taayyúşlí *adj.* în viață; existent.
tababet *s.* medicină.
tabahat *s. (gastron.)* artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.
tabak *s.* 1. farfurie. 2. tabac; tutun măcinat. // **•deren tabak** farfurie adâncă. **•kayík tabak** platou; tavă. **•salata tabagí** salată. **•sigara tabagí** scrumieră. **•tabak takímí** serviciu de masă. **•túkúrşúk tabagí** scupătoare. **•túz tabak** farfurie întinsă. **•yemek tabagí** platou.
tabaka *s.* 1. strat; film; peliculă. 2. (*fig.*) categorie socială; pătură socială;

strat social; tagmă; castă. 3. tabacheră. // **•úst tabaka** elită.
tabakalí *adj.* stratiform; stratificat.
tabaka-tabaka *adj.* stratiform; stratificat.
tabakbóre *s. (gastron.)* specialitate tătarească de colțunași la tavă.
tabakkana *s.* tăbăcărie; argășitorie (*atelier*).
tabaklama *s.* tăbăcire; argăsire.
tabaklamak *v.t.* a tăbăci; a argăsi.
tabaklangan *adj.* tăbăcit; argăsit.
tabaklık *s.* raft (*pt. farfurii*).
tabaklık *s.* tăbăcărie; argășitorie.
taban *s.* 1. (*anat.*) talpă; laba piciorului. 2. (*la încălțăminte*) talpă; pingea. 3. planșeu; podea. 4. (*mat.*) bază. 5. suport; postament; soclu. 6. (*geogr.*) platformă. // **•taban almak** a-și lua talpășita. **•tabanların kótermek** a-și lua talpășita. // **•alím tabanî** bază de impozitare. **•ayak tabanî** (*anat.*) talpă. **•kalín tabanlî** cu talpă groasă. **•kondıra tabanî** pingea.
taban *postp.* spre; către. // **•akşamga taban kúneş kizdirmay** spre seară soarele nu dogorește. **•ányakka taban** mai încolo.
tabana *s.* sulă.
tabanalgan *s., adj.* care și-a luat talpășita; evadat.
tabanaluw *s.* fugă; goană; scăpare; evadare.
tabanastí *s. (la încălțăminte)* talpă; pingea.
tabanbasa *adv.* imediat; îndată; numaidecât; deodată.
tabanbasma *adv.* imediat; îndată; numaidecât; deodată.
tabanbuwuní *I. adj. (anat.)* tarsian. *II. s. (anat.)* tars.
tabanbuwuní súyegí *s. (anat.)* os tarsian.
tabanğa *s.* pistol; revolver.
tabanıgeñgíl *adj.* norocos; baftă.
tabanıgeñgíllík *s.* noroc; băftos.
tabaníkara *adj.* ghinionist; nenorocos.
tabankóterúw *s.* fugă; goană; scăpare; evadare.
tabankuwatí *s. (mat.)* logaritm. // **•tabankuwatí kóstergesí** (*mat.*) tabel de logaritmi.
tabanşík *s.* tablă; planșetă.
taban-tabanga *adv.* în opoziție directă; de neîmpăcat; diametral. // **•taban-tabanga zít** diametral opus.
tabantaragí *I. adj. (anat.)* metatarsian. *II. s. (anat.)* metatars.
tabantaragí súyegí *s. (anat.)* os metatarsian.
tabanteşkerlegen *s.* urmăritor; cercetaș.
tabasbus *s.* lingușire; flatare; măgulire. // **•tabasbus bolmak** a fi lingușit. **•tabasbus etmek** a se linguși.
tabasbuslí *adj.* flatat; măgulit; lingușit.
tabasbusşí *adj.* flatant; măgulitor; lingușitor.
tabbat *s.* tipărire; imprimare; editare.
tabbatlí *adj.* tipărit; imprimat; editat.
tabetílgen *adj.* tipărit; imprimat; editat.
tabetílmek *v.i.* a se tipări; a se imprima; a fi editat.
tabetme *s.* tipărire; imprimare; editare.
tabetmek *v.t.* a tipări; a imprima; a

edita.
tabin *num. (mong.)* cincizeci.
tabip *s.* medic; doctor. // **•adliy tabip** (*med.*) medic legist.
tabiy *I. adj.* natural; normal; obișnuit. *II. adv.* desigur; firește. *III. s.* tipograf; editor. // **•tabiy koşíllarda** în condiții normale. **•tabiy ólím** moarte naturală. **•tabiy ómír** viață normală. **•tabiy, bonday taa árúw bolír** firește, așa va fi mai bine.
tabiya *s. (mil.)* fortificație; val.
tabiyat *s.* 1. natură. 2. caracter; caracteristică; însușire; calitate. 3. fire; natură; temperament. 4. gust; discernământ. 5. (*med.*) necesități fiziologice. 6. comportament; conduită; purtare; obicei; obișnuință; moravuri; apucături. // **•tabiyatín deníştírmek** a denatura. // **•ekewmíznín tabiyatímíz bír** amândoi avem același caracter. **•ğansız tabiyat** natură moartă. **•tabiyat sabísí bír kışí** un om cu gust.
tabiyatalgan *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatalír *adj.* adaptabil.
tabiyatalma *s.* adaptabilitate.
tabiyatayagan *adj.* ecologic.
tabiyatayamasíbílímğísí *s.* ecolog.
tabiyatayamasíbílímí *s.* ecologie.
tabiyatayamasíbílímílí *adj.* ecologic.
tabiyatbergen *s.* antrenor; dresor; îmblânzitor.
tabiyatbílímí *s.* științe naturale. // **•tabiyatbílímí muzewí** muzeu de științe naturale.
tabiyatidenişken *adj.* denaturat.
tabiyatkayidesí *s.* formalitate; normă de conduită.
tabiyatkóşílí *s.* formalitate; normă de conduită.
tabiyatkórgen *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatkórmegen *adj.* nedepins; nedresat; neîmblânzit.
tabiyatlaşkan *adj.* adaptat; deprins; domesticit; îmblânzit.
tabiyatlaştırma *s.* adaptare; deprindere; domesticire; îmblânzire.
tabiyatlaştırmak *v.t.* a adapta; a deprinde; a domestici; a îmblânzi.
tabiyatlí *adj.* cu bun-simț; decent; respectuos; cuviincios; manierat.
tabiyatlık *s.* naturalețe.
tabiyatsız *adj.* nesimțit; indecent; nerespectuos; necuviincios; nemanierat; nedepins.
tabiyatşá *adv.* obișnuit; din obișnuință.
tabiyatşí *s.* naturalist.
tabiyatşílik *s.* naturalism.
tabiyattan *adv.* obișnuit; din obișnuință.
tabiyattanímá *s.* adaptabilitate.
tabiyattanímaz *s.* inadapabil.
tabiyattanír *adj.* adaptabil.
tabiyattanústúnlúk *s.* supranatural; transcendentalism.
tabiyatústí *adj.* supranatural; transcendental.
tabiybolmagan *adj.* nefiresc.
tabiye *s. (mil.)* tactică. // **•tabiye halekátlarí** (*mil.*) manevre tactice. **•tabiye yañgışí** (*mil.*) greșeală tactică.
tabiyegí *s. (mil.)* tactician.
tabiyelí *adj. (mil.)* cu tactică; tactic.
tabiyet *s. (jur.)* cetățenie.
tabiyeuzmaní *s. (mil.)* tactician.

tabiyîlîmler *s.*, *pl.* ştiințe naturale. // **•tabiyîlîmler doktorî** doctor în ştiințe naturale.

tabiyîlîk *s.* **1.** naturalețe. **2.** (*jur.*) cetățenie.

tabîr *s.* **1.** expresie; termen. **2.** interpretare; tălmăcire. **3.** semnificație; sens; înțeles. // **•tabîr bolmak** a fi explicat; a se interpreta; a fi tălmăcit. **•tabîr etmek** a explica; a interpreta; a tălmăci. // **•tabîrniñ aňlamî** înțelesul expresiei.

tabîretûwğî *adj.* explicativ.

tabîrleme *s.* **1.** explicare; interpretare; tălmăcire; lămurire. **2.** (*lit.*) traducere; retroversiuone.

tabîrlemek *v.t.* a explica; a interpreta; a tălmăci; a lămuri.

tabîrlengen *adj.* **1.** explicat; interpretat; tălmăcit; lămurit. **2.** (*lit.*) tradus.

tabîrlenmek *v.i.* a se explica; a se interpreta; a se tălmăci; a se lămuri.

tabîrlî *adj.* **1.** explicat; interpretat; tălmăcit; lămurit. **2.** (*lit.*) tradus.

tabîrlîk *s.* naturalețe; atitudine naturală.

tabî *s.* tipărire; imprimare; editare; publicare. // **•tabî bolmak** a se edita; a se publica; a se tipări; a se imprima.

tabîlgan *adj.* descoperit; găsit.

tabîlî *adj.* tipărit; imprimat; editat; publicat.

tabîlma *s.* (*arheol.*) vestigii; urme; rămășițe.

tabîlmagan *adj.* care nu se găsește; lipsă; absent.

tabîlmak *v.i.* a se găsi; a se afla; a exista. // **•ăzîr tabîlmak** a fi prezent; a fi gata; a se ține gata; a se găsi de data. **•eksîk tabîlmak** a lipsi. **•ğûrûrlûkte tabîlmak** a fi în vigoare. **•hesabînda tabîlmak** a se cifra la...; **•inhitatta tabîlmak** a regresa. **•mukabelede tabîlmak** a răspunde; a riposta. **•nekahette tabîlmak** a fi în convalescență. **•sigîntîda tabîlmak** a fi la strămtoare; a avea necaz. **•şûphede tabîlmak** a se îndoii; a fi în dubiu; a sta la îndoială. **•tarda tabîlmak** a fi la strămtoare; a fi în încercătură; a fi în impas. **•tedarikte tabîlmak** a face pregătiri; a se pregăti. **•temelînde tabîlmak** a sta la temelie; a sta la baza. **•teşebbûse tabîlmak** a face demersuri. // **•kaysî yakta tabîla?** în ce parte se găsește?; **•kôlşîk parkniñ işinde tabîla** iazul se află în parc.

tabîlmama *s.* lipsă; absență.

tabîlmamak *v.i.* a lipsi; a nu se găsi.

tabîlmaz *adj.* care nu se găsește; lipsă; absent. // **•eşî tabîlmaz** neasemuit.

tabîntî *s.* descoperire.

tabîrga *s.* (*zool.*) mosc (*lat.*, *Moschus moschiferus*). // **•tabîrga kokîsî** miros de mosc; cabargă.

tabîrga-ogîzî *s.* (*zool.*) bou-moscat (*lat.*, *Ovibos moschatus*).

tabîrga-sîgawulî *s.* (*zool.*) bizam; ondatra (*lat.*, *Ondatra zibethica*).

tabîşabergen *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.

tabîşaberme *s.* întâlnire repetitivă; reîntâlnire.

tabîşabermek *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.

tabîşkan *adj.* (*mat.*) concurrent; convergent. // **•tabîşkan sîziklar** (*mat.*) drepte concurente.

tabîşma *s.* **1.** întâlnire; întrevvedere; reuniune. **2.** (*mat.*) concurență; convergență.

tabîşmagan *adj.* (*mat.*) neconcurent; neconvergent. // **•tabîşmagan sîziklar** (*mat.*) drepte neconcurente.

tabîşmak *v.i.* **1.** a se întâlni; a se vedea. **2.** (*mat.*) a fi concurrent; a converge. // **•bîrgerlerde tabîşayîk** să ne întâlnim undeva. **•sabalayîn tabîşayîk!** să ne întâlnim de dimineață!; **•tabîşkan saytîn** de fiecare dată când se întâlnesc; la fiecare întâlnire.

tabîşmaykalîr *adj.* **1.** (*mat.*) neconcurent. **2.** (*mat.*) neconcurent; neconvergent.

tabîştîraalmama *s.* scăpare; lapsus.

tabîştîra-almamak *v.t.* a nu reuși să găsească; a nu reuși să-și amintească de...; a scăpa.

tabîştîrma *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus.

tabîştîrmak *v.t.* **1.** a determina să se întâlnească. **2.** a găsi; a-și aminti; a rezolva.

tabîştîrmama *s.* scăpare; lapsus.

tabîştîrmamak *v.t.* a-i scăpa; a nu reuși să-și amintească de...;

tabît *s.* coșciug; sicriu; raclă; copârșeu.

tabla *s.* table (*joc*). // **•tabla oynamak** a juca table.

tableta *s.* tabletă; pastilă.

tablow *s.* **1.** tablou (*și tehn.*). **2.** (*fig.*) privilegiu; peisaj; tablou. **3.** tabel; tablă. // **•meşhur tablow** tablou celebru.

tabun *num.* (*mong.*) cinci.

tabur *s.* **1.** (*mîl.*) batalion. **2.** (*fig.*) mulțime; masă.

taburet *s.* taburet.

taburğî *adj.* externat din spital. // **•taburğî etmek** a externa din spital. // **•kaşan taburğî bolağakman?** când o să mi se facă externarea?;

taburğuluk *s.* externare din spital.

tabuw *s.* găsim.

tabuw *s.* tabu (*și fig.*).

tabuwğî *s.* detector. // **•dalga/dulkun tabuwğusî** scală.

taç *s.* **1.** coroană; cunună (*și astr.*). **2.** corolă. **3.** (*arhit.*) arc; boltă; arcadă. // **•kûneş tağî** coroană solară. **•soñsóz eserge taç tagar** sfârșitul încoronează opera. **•zafer tağî** arc de triumf.

taçlama *s.* încoronare; încununare.

taçlamak *v.t.* a încorona; a încununa.

taçlangan *adj.* încoronat; încununat.

taçlanmak *v.i.* a se încorona; a se încununa.

taçlî *adj.* **1.** încoronat; încununat. **2.** (*arhit.*) arcuit; boltit.

taç-takî *s.* coroană și tronul.

taçtakkan *adj.* încoronat.

taçtakma *s.* încoronare.

taçtawan *s.* **1.** calotă. **2.** (*arhit.*) cupolă; arc; boltă; arcadă.

taçtawanlî *adj.* (*arhit.*) arcuit; boltit.

taçyapragî *s.* petală.

tadat *s.* numărare; enumerare. // **•tadat bolmak** a se număra; a se enumera. **•tadat etmek** a număra; a enumera.

tadatlı *adj.* numărat; enumerat.

tadil *s.* schimbare; modificare;

transformare. // **•tadil bolmak** a se schimba; a se modifica; a se transforma; a se elabora. **•tadil etmek** a schimba; a modifica; a transforma; a elabora.

tadillî *adj.* schimbat; modificat; transformat.

tadim *s.* (*fiziol.*) gust.

taf *num.* (*mong.*) cinci.

tafra *s.* fanfaronadă; lăudăroșenie. // **•tafra satmak** a se lăuda; a se fâli.

tafrasatkan *adj.* lăudăros; mândru; fălos; încrezut.

tafsilat *s.* amănunt; detaliu. // **•tafsilat bermek** a da amănunte.

tafsilatlı *adj.* amănunțit; detaliat; minuțios; cuprinzător.

tafsilen *adv.* în detaliu; în amănunt; cu amănunte; minuțios.

tafta *s.* (*text.*) tafta.

tagan *s.* (*constr.*) capră; suport; postament.

taganak *s.* adaos; supliment; completare; restanță.

taganaklı *adj.* adăugat; suplimentat; completat.

taganniy *s.* cântat; cântare. // **•taganniy etmek** a cânta.

taganniyîlî *adj.* cu cântec; interpretat; melodios.

tagılga *adj.* **1.** agasant; sâcăitor. **2.** dăruit (*d. podoabe, bijuterii etc.*). **3.** agățat; aninat. **4.** inserat; implantat; legat; alipit; fixat. **5.** adăugat; atașat; alăturat. **6.** purtat (*d. podoabe, bijuterii etc.*).

tagılma *s.* **1.** dăruire (*de podoabe, bijuterii etc.*). **2.** agățare; aninare. **3.** inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; atașare; alăturare. **5.** purtare (*de podoabe, bijuterii etc.*). **6.** agasare; sâcăire.

tagılmak *v.i.* **1.** a se dăru (de podoabe, bijuterii etc.). **2.** a se agăța; a se anina. **3.** a se insera; a se implanta; a se lega; a se alipi; a se fixa. **4.** a se adăuga; a se atașa; a se alătura. **5.** a se purta (*podoabe, bijuterii etc.*). **6.** a agasa; a sâcăi; a căuta pricină. // **•akîlîna tagılmak** a-l frământa gândul; a-l obseda; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. // **•nazarga tagılmagan** insignifiant.

tagınak *s.* obsesie.

tagınaklı *adj.* obsedant.

tagîntî *s.* **1.** adaos; supliment; completare. **2.** restanță. **3.** examen restant; restanță.

tagîntilî *adj.* **1.** restant. **2.** adăugat; suplimentat; completat. **3.** cu examen restant; cu restanță. // **•tagîntilî imtan** examen restant.

tagîş *s.* (*tehn.*) pană; ic.

tagîşlama *s.* (*tehn.*) împănare.

tagîşlamak *v.t.* (*tehn.*) a împăna.

tagîşlangan *adj.* (*tehn.*) împănat.

tagîşlî *adj.* (*tehn.*) împănat.

tagîştîrîlgan *adj.* **1.** asamblat. **2.** legat; atașat; alăturat.

tagîştîrma *s.* asamblare.

tagîştîrmak *v.t.* **1.** a lega; a atașa; a alătura. **2.** a asambla.

tagşîş *s.* falsificare; contrafacere.

taguw *s.* **1.** dăruire (*de podoabe, bijuterii etc.*). **2.** agățare; aninare. **3.** inserare; implantare; legare; alipire; fixare. **4.** adăugare; atașare; alăturare. **5.** purtare (*de podoabe, bijuterii etc.*). **6.** (*anat.*) menisc.

taguwğî *s.* montator.

taguwîlî *adj.* **1.** dăruit (*d. podoabe,*

bijuterii etc.). 2. agġat; aninat. 3. inserat; implantat; legat; alipit; fixat. 4. adăugat; atașat; alăturat. 5. purtat (d. podoaabe, bijuterii etc.).

taġalak s. bobină; mosor; mulinetă.

taġir s. comerciant; negustor.

taġiz s. incomodare; stânjeneală;

deranjare; stingherire. // **•taġiz**

bolmak a fi incomodat; a fi hărțuit; a fi stânjedit; a fi jenat; a fi deranjat.

•taġiz etmek a incomoda; a hărțui; a stâjni; a jena; a deranja. // **•heș**

taġiz tuwul nu e niciun deranj.

•sízni taġiz etmek istemedim

n-am vrut să vă deranjez.

taġizġi adj. incomod; jenant;

stânjitor; stingheritor; supărător.

taġizlî adj. deranjat; stingherit;

incomodat; supărat.

taġir s. împietrire; înlemnire;

înmărmurire; încremenire.

taġirlangan adj. împietrit; înlemnit;

înmărmurit; încrămenit.

taġirlanma s. împietrire; înlemnire;

înmărmurire; încremenire.

taġirlanmak v.i. a împietri; a înlejni;

a înmărmuri; a încrămeni.

taġirlî adj. împietrit; înlemnit;

înmărmurit; încrămenit.

taha s. puritate; curățenie;

neprăhănire.

Taha s. (antrop. m., arab.) "Cel pur";

"Cel curat" (unul din cele 400 de nume

atribuite în Coran Profetului Muhammed

Aliyselam).

tahaffuz I. adj. profilactic. II. s.

profilaxie.

tahaffuzġi adj. profilactic.

tahaffuzkana s. carantină.

tahakkuk s. îndeplinire; înfăptuire;

realizare. // **•tahakkuk bolmak** a se

îndeplini; a se înfăptui; a se realiza.

•tahakkuk etmek a îndeplini; a

înfăptui; a realiza. **•tahakkuk**

ettirmek a constata.

tahakkuklî adj. îndeplinit; constatat.

tahakkum s. 1. domnare; dominație;

stăpânire. 2. asupra; exploatare; jug.

// **•tahakkum bolmak** a fi

dominat; a fi stăpânit; a fi asuprit; a fi

exploatat. **•tahakkum etmek** a

domina; a stăpâni; a asupri; a

exploata.

tahakkumetken adj. dominant.

tahakkumġi s. asupritor; exploatator.

tahakkumlî adj. dominat; asuprit;

exploatat.

tahallul s. descompunere;

dezmembrare. // **•tahallul**

bolmak a se descompune; a se

dezmembra. **•tahallul etmek** a

descompune; a dezmembra.

tahallullî adj. descompus;

dezmembrat.

tahammuz s. oxidare.

tahammuzlî adj. oxidat; oxidabil.

tahammul s. 1. răbdare; suportare. 2.

îngăduință; tolerare; concesie. 3.

tenacitate; perseverență. //

•tahammul bolmak a fi răbdat; a fi

suportat; a fi tolerat. **•tahammul**

etmek a răbda; a suporta; a tolera. //

•tahammul etilmez insuportabil.

tahammulbolmaz adj. insuportabil.

tahammullî adj. răbdător; tolerant;

tenace; perseverent.

tahammulsuz adj. nerăbdător;

intolerant.

tahammulsuzlûk s. nerăbdare;

intoleranță.

tahammur s. fermentare; fermentație;

dospire. // **•tahammur bolmak** a

fermenta; a dospi.

tahammurlî adj. fermentat; dospit.

taharet s. (relig., la musulmani)

spălare; purificare.

tahassus s. impresiune; emoționare.

tahaşşut s. adunare; acumulare;

concentrare. // **•tahaşşut bolmak**

a se aduna; a se acumula; a se

strânge; a se concentra. **•tahaşşut**

etmek a aduna; a acumula; a

strânge; a concentra.

tahaşşutlî adj. adunat; acumulat;

concentrat.

tahattur s. amintire; pomenire. //

•tahattur bolmak a-și aminti.

•tahattur etmek a aminti.

tahatturlî adj. amintit; pomenit.

tahayyul s. închipuire; imaginație;

fantezie. // **•tahayyul etmek** a-și

închipui.

tahayyulġi s. visător; vizionar.

tahayyullî adj. închipuit; imaginat.

tahdidat s. mărginire; restrângere;

îngrădire.

tahdidatlî adj. mărginit; restrâns;

îngrădit.

tahdit s. limitare; delimitare. //

•tahdit bolmak a se limita; a se

delimita. **•tahdit etmek** a limita; a

delimita.

tahfif s. 1. ușurare; înlesnire;

facilitare. 2. alinare; calmare. //

•tahfif bolmak a se ușura; a se

înlesni; a se facilita; a se calma.

•tahfif etmek a ușura; a înlesni; a

facilita; a calma.

tahfiflî adj. 1. ușurat; înlesnit;

facilitat. 2. alinat; calmat.

tahir adj. pur; curat; neprăhănit.

Tahir s. (antrop. m., arab.) "Cel pur";

"Cel curat" (unul din cele 400 de nume

atribuite în Coran Profetului Muhammed

Aliyselam).

Tahire s. (antrop. f., arab.) "Cea pură";

"Cea castă".

tahil s. cereale; grâne.

tahkik s. 1. cercetare; investigare;

urmărire penală; anchetă. 2. realizare;

îndeplinire; înfăptuire. // **•tahkik**

bolmak a fi anchetat. **•tahkik**

etmek a ancheta.

tahkikat s. realizare; îndeplinire;

înfăptuire.

tahkiklî adj. 1. cercetat; investigat;

urmărit penal; anchetat. 2. realizat;

îndeplinit; înfăptuit.

tahkikşî s. anchetator; investigator.

tahkim s. 1. întărire; consolidare;

fortificare. 2. (econ., jur.) arbitraj. //

•tahkim bolmak a se întări; a se

consolida; a se fortifica. **•tahkim**

etmek a întări; a consolida; a

fortifica.

tahkimġi I. adj. întăritor; tonic;

tonifiant; analeptic; reconfortant;

fortifiant. II. s. (econ., jur.) arbitru.

tahkimlî adj. 1. întărit; consolidat;

fortificat. 2. (econ., jur.) cu arbitraj;

arbitrat.

tahkir s. insultă; ofensă; jignire. //

•tahkir bolmak a fi insultat; a fi

ofensat; a fi jignit; a fi ocărât.

•tahkir etmek a insulta; a ofensa;

a jigni; a ocări.

tahkirġi adj. insultător; ofensator;

jignitor.

tahkirlî adj. insultat; ofensat; jignit.

tahlil s. 1. (med.) analiză. 2. analiză;

examinare. // **•tahlil bolmak**

(med.) a se analiza. **•tahlil etmek**

(med.) a analiza. // **•idrar tahlilî**

analiza urinei.

tahliliy adj. analitic; analizat. //

•tahliliy hendese (mat.)

geometrie analitică.

tahlillî adj. analitic; analizat.

tahlisiye s. (d. servicii) salvare;

salvamar. // **•tahlisiye kayġi**

(nav.) barcă de salvare.

tahliye s. 1. descărcare; golire. 2.

eliberare; golire; evacua. //

•tahliye bolmak a se descărca; a

se goli; a se evacua. **•tahliye**

etmek a descărca; a goli; a evacua.

tahliyeġi s. descărcător; eliberator.

tahliyelî adj. 1. descărcat; golit. 2.

eliberat; golit; evacuat.

tahmil s. încărcare; umplere. //

•tahmil bolmak a se încărca; a se

umple. **•tahmil etmek** a încărca; a

umple.

tahmilġi s. încărcător.

tahmillî adj. încărcat; umplut.

tahmin s. 1. presupunere; supoziție.

2. estimare; evaluare. // **•tahmin**

bolmak a se presupune. **•tahmin**

etmek a presupune. // **•tahmin**

etilmez imprevizibil.

tahminbolmaz adj. imprevizibil.

tahminen adv. aproximativ; cam;

aproape.

tahminġi s. evaluator.

tahmini adj. prezumtiv; ipotetic;

probabil; presupus.

tahminlî adj. presupus.

tahnit s. îmbălsămare. // **•tahnit**

etmek a îmbălsăma.

tahnitlî adj. îmbălsămat.

tahribetmek v.t. a distruge; a nimici;

a devasta.

tahribetuwġi adj. distrugător;

nimicitor; devastator.

tahrif s. denaturare; falsificare. //

•tahrif bolmak a se denatura; a

se falsifica. **•tahrif etmek** a

denatura; a falsifica.

tahriflî adj. denaturat.

tahrifşî s. falsificator.

tahrik s. 1. impuls; imbold; îndemn.

2. instigare; incitare; provocare;

ațâtare; întărâtare. // **•tahrik**

bolmak a fi impulsionat; a fi

îndemnat; a fi ațâtat; a fi incitat; a fi

instigat. **•tahrik etmek** a

impulsiona; a îndemna; a ațâta; a

incita; a instiga. // **•tahrik etuwġi**

provocator; instigator. **•tahrik**

kûşî forță motrice. **•tahrik**

mekanisimî (tehn.) mecanism de

transmisie. **•tahrik tegerşigî**

(tehn.) volant.

tahrikat s. instigare; incitare;

provocare; ațâtare; întărâtare.

tahrikatşî s. agent provocator.

tahriklî adj. 1. impulsionat; imboldit;

îndemnat. 2. instigat; incitat;

provocat; ațâtat; întărâtat.

tahrikşî s. agent provocator.

tahrip s. distrugere; nimicire;

devastare. // **•tahrip bolmak** a fi

devastat; a fi distrus; a fi nimicit. //

•tahrip etilmez indestructibil.

tahripbolmaz adj. indestructibil.

tahripkâar adj. distrugător; nimicitor;

devastator.

tahriplî adj. nimicit; distrus; devastat;

stărpit.

tahripşî adj. distrugător; nimicitor;

devastator.

tahrir s. scris; scriere. // **•tahrir**

bolmak a se scrie. **•tahrir etmek**

a scrie. // **•tahrir heyetî** redacție;

tahrirlí *adj.* scris.
tahriş *s. (med.)* iritare; excitare.
tahrişci *adj. (med.)* iritant; excitant.
tahrişlí *adj. (med.)* iritat; excitat.
tahsidar *s.* încasator.
tahsil *s. 1. (fin.)* percepere; încasare.
2. procurare; achiziție. **3.** studiu; învățatură. // **•tahsil súresi** durata învățământului.
tahsilat *s. 1.* procurare; achiziție. **2. (fin.)** percepere; încasare. **3.** studiu; învățatură.
tahsilatlı *adj. 1.* procurat; achiziționat. **2. (fin.)** percept; încasat. **3.** studiat; învățat.
tahsildar *s.* percepator.
tahsilgi *s.* încasator.
tahsillí *adj. 1.* procurat; achiziționat. **2. (fin.)** percept; încasat. **3.** studiat; învățat.
tahsin *s.* purificare; sanctificare; sfințire.
Tahsin *s. (antrop. m., arab.)* "Sacralizare".
tahsinlí *adj.* purificat; sanctificat; sfințit.
tahsis *s. 1.* afectare; destinare; alocare; subvenție. **2.** îndemnizație. // **•tahsis bolmak** a fi afectat; a fi destinat; a se aloca; a fi subvenționat. **•tahsis etmek** a afecta; a destina; a aloca; a subvenționa.
tahsisat *s. (fin.)* alocație.
tahsislí *adj.* afectat; destinat; alocat; subvenționat.
tahtelbahir **I. adj.** submarin; subacvatic; submersibil. **II. s.** submarin.
tahtelbahiraydawgusi *s.* hidronaut.
tahterevalli *s.* scrânciob.
tahteşşuur *s.* subconștient.
tahvil *s. 1.* schimbare; modificare; transformare. **2. (fin.)** obligație.
tahvillí *adj.* transformat.
tahzir *s.* avertizare; prevenire. // **•tahzir bolmak** a fi avertizat; a fi prevenit. **•tahzir etmek** a avertiza; a preveni.
tahzirlí *adj.* avertizat; prevenit.
taj *s. 1.* coroană; cunună (*și astr.*). **2.** corolă. **3. (arhit.)** arc; boltă; arcadă. // **•taj takmak** a încorona.
Tajeddin/Tajettin *s. (antrop. m., arab.)* "Coroana credinței".
tajik *s., adj.* tadjik.
Tajikistan *s. (topon.)* Tadjikistan.
tajikşe **I. adv.** în limba tadjică. **II. s. (limba)** tadjică.
tajlama *s.* încoronare; încununare.
tajlamak *v.t.* a încorona; a încununa.
tajlangan *adj.* încoronat; încununat.
tajlanmak *v.i.* a se încorona; a se încununa.
tajlí *adj. 1.* încoronat; încununat. **2. (arhit.)** arcuit; boltit.
taj-takit *s.* coroană și tronul.
tajtakkan *adj.* încoronat.
tajtakma *s.* încoronare.
tajtawan *s. 1. (arhit.)* cupolă; arc; boltă; arcadă. **2.** calotă.
tajtawanlí *adj. (arhit.)* arcuit; boltit.
tajyapragi *s.* petală.
tak *s. (arhit.)* arc; boltă; arcadă.
takaddúm *s. 1.* precedentă; fapt petrecut anterior; premergere. **2.** devansare; grăbire. // **•takaddúm bolmak** a fi devansat; a fi precedat. **•takaddúm etmek** a devansa; a preceda; a premerge. // **•takaddúm hakkı** prioritate.
takaddúmlí *adj. 1.* devansat; grăbit. **2.** premergător.

takaran *s. (iht.)* babușcă; ocheană; taharâu (*lat., Rutilus rutilus*).
takas *s.* compensație; despăgubire; schimb; contrapartidă; troc. // **•takas etmek** a compensa; a despăgubi; a face troc.
takaslí *adj.* compensat; despăgubit; schimbat; în contrapartidă.
takat *s.* putere; forță; rezistență; tonus. // **•takatí kalmamak** a nu mai avea vlagă; a se istovi. **•takatí kesilmek** a i se tăia puterile; a se istovi. **•takatın toplamak** a-și aduna puterile; a se înzdrăveni. **•takatsiz kalmak** a nu mai avea vlagă; a se istovi. **•takattan tüşmek** a nu-l mai ține puterile.
takatalgan *adj.* întremat; întărit; înzdrăvenit; fortificat; tonificat.
takatartması *s.* reconfortare.
takatarttırigan *adj.* reconfortant.
takatberúw *s.* întremare; întărire; înzdrăvenire; fortificare; tonificare.
takatberúwgi *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant.
takatbırakmagan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatikalmagan *adj.* moleșit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatikesilgen *adj.* moleșit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatintoplagn *adj.* întremat; întărit; înzdrăvenit; fortificat.
takatkesken *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatkesúwgi *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatlí *adj.* puternic; plin de forță; rezistent; tonic.
takatsiz *adj.* epuizat; istovit; extenuat; fără putere; atonic. // **•gínisiy yaktan takatsiz (med.)** impotent.
takatsizbirakkan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takatsizkalgn *adj.* moleșit; ostenit; obosit; vlăguit; istovit; surmenat.
takatsizlik *s.* epuizare; istovire; extenuare; stare de slăbiciune; atonie. // **•gínisiy takatsizlik** impotență.
takatsiztaşlagan *adj.* ostenitor; obositor; vlăguitor; istovitor; epuizant; extenuant.
takaz *s.* tampon.
takbih *s. 1.* înfierare; stigmatizare. **2.** condamnare; reprobare. // **•takbih bolmak** a fi înfierat; a fi stigmatizat; a fi dezaprobat; a fi condamnat. **•takbih etmek** a înfiera; a stigmatiza; a dezaproba; a condamna.
takbihlí *adj.* condamnat; dezaprobat; blamat; repudiat; reprobat.
takdim *s. 1.* oferire; conferire; acordare; dare. **2.** ofertă. **3.** prezentare; recomandare. **4.** preferință; predilecție. // **•takdim bolmak** a fi oferit; a fi dat. **•takdim etmek** a oferi; a da.
takdime *s. (relig.)* ofrandă.
takdimlí *adj. 1.* oferit; dat. **2.** prezentat; recomandat.
takdir *s. 1.* apreciere; evaluare; estimare; prețuire. **2.** aprobare; acceptare; încuviințare. **3.** predestinare; soartă; destin. // **•kiymet takdir etmek** a estima; a aprecia. **•takdir bolmak** a fi

admirat; a fi apreciat; a fi prețuit.
•takdir etmek a admira; a aprecia; a prețui. // **•bo takdirde** în acest caz; așadar; deci. **•takdirge şayan** demn de respect.
takdiretúw *s.* apreciere; evaluare; prețuire.
takdirgi *s.* evaluator.
takdirli *adj. 1.* aprobat; acceptat; încuviințat. **2.** apreciat; evaluat; estimat; prețuit.
takdirname *s.* diplomă de merit.
takdis *s. 1. (relig.)* binecuvântare. **2.** sfințire; sanctificare. // **•takdis bolmak** a fi binecuvântat; a fi sfințit. **•takdis etmek** a binecuvânta; a sfinți.
takdislí *adj. 1. (relig.)* binecuvântat. **2.** sfințit; sanctificat.
takibat *s. 1.* urmărire; supraveghere. **2.** prigoană; persecuție. // **•geza takibatı (jur.)** urmărire penală.
takibatlı *adj. 1.* urmărit; supravegheat. **2.** prigonit; persecutat.
takip *s. 1.* urmărire; supraveghere. **2.** prigoană; persecuție. // **•takip bolmak** a fi urmat; a fi urmărit; a fi supravegheat; a fi obsedat; a fi prigonit. **•takip etmek** a urma; a urmări; a supraveghea; a obseda; a prigoni. // **•sizni takip et- almayman** nu pot să vă urmăresc. **•takip etilegek gol** rută.
takiplí *adj. 1.* urmărit; supravegheat; obsedat. **2.** prigonit; persecutat.
takipsi *adj. 1.* prigonitor; persecutor. **2.** urmăritor; supraveghetor; obsedant.
Takiy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce-și păstrează puritatea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
takí *s. 1.* podoba; ornament. **2. (gram.) sufix. // **•sózyaratkan takí (lingv.)** sufix derivativ.
takil **I. adv. 1.** cât; în ce grad; în ce măsură. **2.** cam; aproximativ. **3.** atât; atât de...; **II. postp.** până; până la...; până în...; // **•botakili pazla** asta-i prea de tot. **•bursañiz ne takil?** ce bursă aveți?; **•ne takil?** cât?;
takildama *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takildamak *v.i.* a ciocăni; a ticăi.
takildatmak *v.t.* a determina să ciocănească; a determina să ticăie. // **•kapisın takildatmak** a bate la ușa cuiva.
takilti *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takim *s. 1.* grup; grupare; echipă. **2.** tacâm; serviciu. **3.** trusă; garnitură. **4. (mil.)** pluton. **5. (biol.)** ordin. **6.** costum. **7. (lingv.)** expresie; locuțiune. **8.** tagmă; categorie; fel; sortiment; varietate. // **•gañidan takimlarga ayirilmak** a se regropa. // **•bır takım taa** încă un tacâm. **•desert takimi** serviciu de desert. **•erkek takimi** costum băbătesc. **•fotbal takimi (sport)** echipă de fotbal. **•gañi takım** costum nou. **•gatak takimi** garnitură de pat. **•gazlik takım** costum de vară. **•gumus takımi** set de argint. **•işci takımi** echipă de muncitori. **•kamit takımi** ham; harnașament. **•karma takım (sport)** selecționată. **•kawe takımi** serviciu de cafea. **•kaysi takimlar koşila?** ce echipe participă?; **•kaysi takimlar oynay?** ce**

echipe joacă astăzi?; **•kristal takimî** serviciu de cristal. **•küneşlenme takimî** costum de baie. **•nesne takimî** (gram.) îmbinare atributivă. **•pergel/kompas takimî** (mat.) trusă de compas. **•porselan takimî** serviciu de porțelan. **•şay takimî** serviciu de ceai. **•sipîra takimî** serviciu de masă; tacâm. **•tabak takimî** serviciu de masă. **•takim adalar** arhipelag. **•takim başı** şef de echipă. **•takim dolabî** (tipogr.) garnitură de litere. **•takim yıldızlar** constelație. **•takimler sahaga şiga** echipele ies pe teren. **•takimniñ hoğası** antrenorul echipei. **•tayîniy takim** (gram.) îmbinare atributivă. **•taylor takimî** costum taior. **•tergal takim** costum din tergal. **•totlanmaz sipîra takimî** tacâmuri inoxidabile.

takimada s. (geogr.) arhipelag. **takimbaşı** s. (mil.) plutonier. **takimlargaayırılğan** adj. grupat; regрупat. **takimlaşkan** adj. grupat; regрупat. **takimlaşma** s. grupare; regрупare. **takimlaşmak** v.i. a se grupa; a se regrupa. **takimlaştırmak** v.t. a grupa; a regrupa. **takir** adj. uscat; crăpat; tare; dur. **takirdama** s. pârâit; trosnet. **takirdamak** v.i. a pârâi; a trosni. **takirdatmak** v.t. a determina să pârâie; a determina să trosnească. **takirlik** s. deşert; crăpătură; crăpături care trosnesc sub picioare.

takir-takir I. adj. crăpat; coşcovit; scorojit. II. interj. troscl! **takirti** s. pârâit; trosnet. **takit** s. tron. // **•takitka şikmak** a se urca pe tron; a se înscăuna; a se întrona. **•takittan tüşürmek** a detrona.

takitkaşıguw s. înscăunare; întronare. **takitkaşıkkan** adj. înscăunat; întronat. **takit-taj** s. tronul şi coroana. **takittantüşken** adj. detronat. **takittantüşürw** s. detronare. **takit-zengire** s. tronul şi coroana. **takiya** s. tichie. **takke** s. tichie.

taklak s. tumbă; rostogolire. // **•taklak atmak** a face tumbă. **taklakatkan** adj. dat de-a rostogolul; rostogolit; dat de-a berbeleacul. **taklakatuw** s. dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul. **taklaklangan** adj. dat de-a rostogolul; rostogolit; dat de-a berbeleacul. **taklaklanma** s. dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul. **taklaklanmak** v.i. a se da de-a rostogolul; a se da de-a berbeleacul. **taklaklay** adv. de-a rostogolul; de-a berbeleacul.

taklit s. 1. imitare; imitație; plagiat; plagiere. 2. simulare; prefăcătorie. 3. copie; copiere; plagiat; plagiere; duplicat; duplicare. // **•taklit etmek** a imita; a copia; a reproduce; a simula. // **•kanuniy taklit** copie legalizată. **•küldürwğî taklit** parodie.

taklitresim s. fotocopie. **taklitşi** s. imitator; plagiator.

taklitşılık s. imitare; imitație; plagiat; plagiere.

takli adj. (arhit.) arcuit; boltit.

takma I. adj. artificial; fals. II. s. 1. dăruire (de podoabe, bijuterii etc.). 2. agătare; aninare. 3. inserție; inserare; implantare; legare; alipire; fixare. 4. adăugare; ataşare; alăturare. 5. purtare (de podoabe, bijuterii etc.). 6. (med.) proteză; implant. // **•takma şaş** perucă. **•takma tiş** proteză dentară. **•tartim takması** (gram.) categoria apartenenței.

takmaat s. pseudonim; poreclă.

takmaatli adj. cu pseudonim; poreclit.

takmak I. s. sughiț. II. v.t. 1. a adăuga; a ataşa; a alătura. 2. a-şi pune; a purta (podoabe, bijuterii etc.). 3. a dărui (podoabe, bijuterii etc.). 4. a insera; a implanta; a lega; a alipi; a fixa. 5. a agăta; a anina. // **•at takmak** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. **•boşlikka takmak** a insera. **•halta takmak** a-i pune zgardă; a-l supune; a-l subjuga. **•kama takmak** (tehn.) a împănă.

•kelepşe/kışen/piranga takmak a încătuşa; a înlănțui; a pune în lanțuri. **•kuyruguna şengel takmak** a se ține coadă după cineva; a-l pune sub urmărire. **•lâkap takmak** a porecli. **•moyindirik/buwulga takmak** a-i pune gâtar; a-l înjuga; a-l subjuga. **•müyüz takmak** a pune coarne; a înşela. **•nişan takmak** (mil.) a decora. **•şaltayak takmak** a pune piedică. **•şerşewege takmak** a înrâma. **•taj takmak** a încorona.

takmaklamak v.i. a sughița.

takmaklaw s. sughiț.

takoz s. (tehn.) pană; ic. // **•takoz şalmak** (tehn.) a împănă.

takozli adj. (tehn.) împănat.

takozşalingan adj. (tehn.) împănat.

takozşalma s. (tehn.) împănare.

takralğan adj. reparat; remediat.

takralir adj. reparabil; remediabil.

takralmak v.t. a se repara; a se remedia.

takralmaz adj. ireparabil; iremediabil.

takramak v.t. a repara; a remedia.

takraw s. reparator; remediere.

takrawğî s. reparator; depanator.

takrawğuluk s. reparare; remediere; recondiționare.

takrawli adj. reparat; remediat.

takriben adv. aproximativ; circa.

takribiy adj. aproximativ.

takrip s. apropiere. // **•takrip bolmak** a se apropia. **•takrip etmek** a apropia.

takripli adj. apropiat.

takrir s. 1. povestire; relatare; expunere. 2. informare; raport. // **•takrir bolmak** a se povesti; a se relata; a se expune; a se istorisi. **•takrir etmek** a povesti; a relata; a expune; a istorisi.

takrirğî s. povestitor; narator; informator.

takrirli adj. raportat; informat; expus; relatat.

takrirsadetî s. (lit.) subiect; intrigă; acțiune.

taksa s. taxă.

taksim s. 1. distribuire; repartizare; împărțire. 2. (mat.) împărțire. // **•taksim bolmak** a se distribui; a se împărți; a se separa; a se tranşa.

•taksim etmek a distribui; a împărți; a separa; a tranşa. // **•taksim etilmez** (mat.) indivizibil.

taksimbolmama s. (mat.) indivizibilitate.

taksimbolmaz adj. (mat.) indivizibil.

taksimğî s. 1. distribuitor. 2. (mat.) împărțitor.

taksimli adj. 1. distribuit; repartizat; împărțit. 2. (mat.) împărțit.

taksimtanir adj. divizibil.

taksir s. 1. micșorare; reducere. 2. scurtare; prescurtare; abreviere. 3. greșeală; vină; vinovăție; culpă; culpabilitate; contravenție. // **•taksir bolmak** a se micșora; a se reduce. **•taksir etmek** a micșora; a reduce.

taksirat s. 1. greșeli; vinovății; culpe; culpabilități; contravenții. 2. micșorări; reduceri. 3. scurtări; prescurtări; abrevieri. // **•taksirat ortagî** (jur.) complice.

taksiratindangeşirîlgen adj. 1. (jur.) grațiat; amnistiat. 2. iertat; absolvit; scutit; cruțat.

taksiratindangeşirme s. 1. (jur.) grațiere; amnistie. 2. iertare; absolvire; scutire; cruțare.

taksiratli adj. 1. scurtat; prescurtat; abreviat. 2. greșit; vinovat; culpabil; contravenient; blamat; blamat. 3. micșorat; redus. // **•taksiratli kîrde** cerc vicios.

taksiratlitutkan s., adj. acuzator.

taksiratlitutulan adj. acuzat; bănuț; blamat; incriminat; inculpat; învinuit; suspect.

taksiratlitutuw s. acuzare; bănuială; blamare; incriminare; inculpare; învinuire; suspectare.

taksiratniñkaytuwî s. (jur.) recidivă.

taksiratsiz adj. nevinovat; inocent; candid.

taksiratsizlik s. nevinovăție; inocență.

taksiratsizşıkkan adj. dezvinovățit; disculpat.

taksirattangeşirgen adj. iertător; îndurător.

taksirattangeşirw s. 1. (jur.) grațiere; amnistie. 2. iertare; absolvire; scutire; cruțare.

taksirattekrargîsî s. (jur.) recidivist.

taksirli adj. 1. micșorat; redus. 2. scurtat; prescurtat; abreviat. 3. greșit; vinovat; culpabil; contravenient; blamat; blamat.

taksirsiz adj. nevinovat; inocent; candid.

taksirsizlik s. nevinovăție; inocență.

taksit s. (fin.) rată. // **•taksit men almak** a cumpăra în rate. **•taksit men odemek** a plăti în rate. **•taksit men satmak** a vinde în rate.

taksiy s. taxi. // **•taksiy boş mî?** e liber taxiul?; **•taksiy men barîñiz!** să mergeți cu un taxi!; **•taksiy turagî** stație de taxi.

taksiymetre s. taximetru.

takşa s. 1. nișă; firdă; alcov. 2. cotlon; tainiță.

takt s. 1. tact; bun-simț. 2. (muz.) măsură; timp; tact.

takta s. 1. scândură; stinghie; cherestea. 2. tablă; planșetă. // **•ensiz takta** șipcă; leaț; scândurică. **•metiy taktasî** doagă. **•narus taktasî** scândură de brad. **•nişan taktasî** (la tir) țintă. **•sargî taktasî** (med.) atelă.

•**şatraş taktasî** (sport) tablă de şah. •**takta kaplamasî** (constr.) cofraj. •**taktasî eksîk** fără o doagă. •**torama taktasî** tocător (la măcelărie). •**yazî taktasî** tablă de scris.

takta-agaş s. lemnărie.

takta-bitî s. (ent.) ploşniţă; păduche-de-lemn; stelniţă (lat., Cimicidae).

taktağî s. chereştegiu.

tak-tak interj. cioc!; toc!;

taktakabîrgasî s. (constr.) schelă; schelărie; schelet.

taktakafesî s. (constr.) schelă; schelărie; schelet.

taktalar s., pl. lemnărie; lemne.

taktalik s. lemnărie.

taktaoymağîsî s. xilograf.

taktaoymasî s. xilogravură.

taktasizgağîsî s. xilograf.

taktasizgaşî s. xilogravură.

taktik adj. (mil.) tactic.

taktika s. (mil.) tactică.

taktikağî s. (mil.) tactician.

taktikalî adj. (mil.) cu tactică; tactic.

taktikauzmanî s. (mil.) tactician.

taktir s. distilare. // •**taktir bolmak** a se distila. •**taktir etmek** a distila.

taktirli adj. distilat.

taktirmek v.t. 1. a determina să dăruiască (podoabe, bijuterii etc.). 2. a determina să agăţe; a determina să anine. 3. a determina să insereze; a determina să implanteze; a determina să lege; a determina să alipească; a determina să fixeze. 4. a determina să adauge; a determina să ataşeze; a determina să alăture. 5. a determina să pună; a determina să poarte (podoabe, bijuterii etc.).

takuniya s. galenţi.

takvim s. calendar.

takvimli adj. cu calendar.

takviye s. consolidare; întărire. // •**takviye bolmak** a se consolida; a se întări. •**takviye etmek** a consolida; a întări.

takviyeğî adj. întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant.

takviyelî adj. consolidat; întărit.

tala s. 1. lumină; poiană; rarişte. 2. (mil.) ambuscadă.

talak s. 1. (anat.) splină. 2. (med.) antrax; dalac; ciumă; pestă.

talama s. hăituaială; hârţuaială.

talamak v.t. 1. (d. câini, lupi) a muşca; a ataca; a hăitui. 2. (d. insecte) a pişca; a înţepa. // •**kuwalap talamak** a hăitui; a prigoni.

talanimak v.i. 1. a fi pişcat; a fi înţepat (de insecte). 2. a fi muşca; a fi atacat; a fi hăituit (de câini).

talaş s. talaş; rumeguş; aşchie.

talaşma s. încăierare (şi fig.). // •**ólîm-kalîm talaşmasî** luptă pe viaţă şi pe moarte.

talaşmak v.i. a se încăiera; a se bate; a se hăitui reciproc.

talaştirmek v.t. a determina să se încăiere; a determina să se bată; a determina să se hăituie reciproc.

talatmak v.t. a asmuţi; a stârni; a întârâta.

talatuw s. asmuţire; stârnire; întârâtare.

talaw s. (med.) antrax; dalac; ciumă; pestă.

talawğî s. 1. (mil.) avangardă; cercetaş; diversionist; desant. 2. hăitaş; gonaci.

talawli adj. (med.) ciumat.

talaz s. val; talaz.

talakat s. elocinţă; elocvenţă; oratorie; retorică.

talakatli adj. cu elocinţă; elocvent; oratoric; retoric.

talakatşî s. orator; vorbitor.

talda s. refugiu; adăpost.

taldalamak v.t. a adăposti; a feri; a proteja.

taldalanağak s. 1. refugiu; adăpost. 2. azil.

taldalangan adj. protejat; adăpostit; refugiat.

taldalanma s. adăpostire; ferire; protejare; refugiere.

taldalanmak v.i. a se adăposti; a se feri; a se proteja; a se refugia. // •**barîp taldalanmak** a se pripăşi.

taldalatmak v.t. a adăposti; a feri; a proteja.

taldalaw s. protejare; refugiere; adăpostire.

taldalawğî adj. protector; apărător.

taldalik s. 1. refugiu; adăpost. 2. azil.

talday adj. mlădios; suplu; zvelt; ca salcia.

taldaymayışkan adj. mlădios.

talebe s. elev; şcolar. //

•**darûlfûnun talebesî** student. •**eğnebiy talebeler** studenţi străini. •**talebe kampî** tabără studenţească. •**talebeler ğurtî** cămin studenţesc. •**talebesî ûşûn kuwana** se bucură pentru elevul său.

talebelik I. adj. studenţesc; şcolar. II. s. studenţie.

talek s. divorţ.

taleklî adj. divorţat.

talep s. 1. deziderat; cerinţă; pretenţie; revendicare. 2. cerere; petiţie (şi com.). // •**talep bolmak** a fi cerut; a fi revendicat; a fi reclamat. •**talep etmek** a cere; a revendica; a reclama. // •**arzî man talep** cerere şi ofertă.

talepkâar s. solicitant; petent.

taleplî adj. 1. pretins; revendicat; solicitat; cerut. 2. post-restant.

talepname s. cerere (scrisă).

talepsiz adj. nedorit; nedoritor.

talepşî s. solicitant; petent.

taler s. (unitate monetară) taler.

talhan s. fulgi de ovăz.

Talibe s. (antrop. f., arab.) "Cea care aspiră la cunoaştere".

talih s. 1. soartă; destin. 2. noroc; şansă.

talihlî adj. norocos.

talihsiz adj. nenorocos; ghinionist.

talihsizlik s. nenoroc; neşansă; ghinion; necaz.

talik s. 1. amânare; suspendare. 2. condiţionare; stipulare. //

•**tatil/talik bolmak** a se amâna; a se suspenda. •**tatil/talik etmek** a amâna; a suspenda.

taliklî adj. 1. amânat; suspendat. 2. condiţionat; stipulat.

talim s. învăţământ; instrucţie (şi mil.). // •**talim bermek** a instrui.

// •**askerlik talimî** (mil.) instrucţie militară. •**at talimî** manej. •**talim gemisî** (mil.) navă şcoală.

talimat s. instrucţie; directivă; ordin; dispoziţie. // •**talimat almak** a primi instrucţiuni; a se instrui. •**talimat bermek** a da instrucţiuni. •**talimatka uymak**

a se conforma. // •**feniy talimat** instrucţiuni tehnice. •**talimatka kóre** conform instrucţiunilor.

talimatkauygan adj. conform.

talimatlandirma s. instructaj.

talimatname s. ordin; dispoziţie.

talimatşî adj. poruncitor.

talimli adj. învăţat; instruit.

talimname s. (mil.) regulament.

talip I. adj. doritor; dornic (de...). II. s. 1. petiţionar; solicitant. 2. pretendent; aspirant. 3. cumpărător.

Talip s. (antrop. m., arab.) "Cel care aspiră la cunoaştere".

taliy s. 1. noroc; şansă. 2. soartă; destin.

taliyan s. năvod mare; talian.

taliyhálî I. adj. întâmplător. II. s. întâmplare; hazard.

taliyhálinden adv. întâmplător; prin hazard.

taliylî adj. norocos.

taliysiz adj. nenorocos; ghinionist.

taliysizlik s. nenoroc; neşansă; ghinion; necaz.

talk s. (geol.) talc. // •**talk pudrasî** pudră de talc.

talkim s. inflorescenţă.

talkin s. sugerare; sugestie.

talkinli adj. sugestiv.

tallik s. răchitiş.

tallukat I. adj. înrudit prin alianţă; afin. II. s. rudă prin alianţă; afin.

tallukatlik s. înruditare prin alianţă; afinitate.

talon s. cupon; talon.

talpinma s. 1. silinţă; strădanie; osteneală; efort. 2. (fig.) zbatere; palpaţie.

talpinmak v.i. 1. a se sili; a se strădui; a se osteni; a depune efort. 2. (fig.) a se zbate; a palpa.

talpinti s. 1. silinţă; strădanie; osteneală; efort. 2. (fig.) zbatere; palpaţie.

taltif s. 1. dezmiardare; mângâiere; alintare. 2. răsplată; recompensă; gratificaţie.

taltifleme s. 1. răsplată; recompensă; gratificaţie. 2. dezmiardare; mângâiere; alintare.

taltiflemek v.t. 1. a răsplati; a recompensa; a gratifica. 2. a dezmiarda; a mângâia; a alinta.

taltiflengen adj. 1. răsplătit; recompensat; gratificat. 2. dezmiardat; mângâiat; alintat.

taltiflenmek v.i. 1. a fi răsplătit; a fi recompensat; a fi gratificat. 2. a fi dezmiardat; a fi mângâiat; a fi alintat.

taltifleşmek v.i. a se dezmiarda; a se mângâia; a se alinta reciproc.

taltifli adj. 1. dezmiardat; mângâiat; alintat. 2. răsplătit; recompensat; gratificat.

taltifşî adj. dezmiardător; mângâietor; alintător.

talwar s. 1. gheretă; chioşc; boxă; cabină. 2. şopron; umbrar; baracă; hangar. // •**şikâyetli talwarî** boxa acuzaţilor.

tam I. adj. 1. întreg; complet. 2. exact; precis; fix. 3. exact; perfect. II. adv. întocmai; exact. // •**maruze tam tuwul** adresa nu este completă. •**tam basim** ediţie completă. •**tam bîr ay** fix o lună. •**tam bo sirada** tocmai în acest timp. •**tam bo yûzden** tocmai de aceea; tocmai din această cauză. •**tam kertesinde** la timp; la momentul oportun. •**tam kóndelen** (mat.) perpendicular;

perpendiculară. •**tam kôndelen sîzik** (mat.) linie perpendiculară. •**tam kôndelenlik** (mat.) perpendicularitate.

tamada s. furnizor de alimente; persoană care se ocupă de catering.

tamadalik s. furnizare de alimente; catering.

tamah s. 1. zgârcenie; avariție. 2. lăcomie; aviditate. // •**tamah etmek** a se lăcomi.

tamahkâar adj. 1. zgârcit; avar; zgârie-brânză. 2. lacom; avid.

tamahkâarlik s. 1. zgârcenie; avariție. 2. lăcomie; aviditate.

tamak s. 1. (anat.) cerul-gurii; palat. 2. gură de hrănit; membru de familie care trebuie hrănit. 3. hrană; aliment; de-ale gurii. // •**tamak kîrmak** a-și drege glasul. •**tamak toydîrmak** a mânca pe săturate. // •**tamak kawgasî** luptă pentru existență. •**tamak man zewuk** pâine și circ. •**tamak tartikawazî** (lingv.) consoană palatală. •**tamak tûkâani** alimentară.

tamakaldî adj. (fon.) prepalatal. // •**tamakaldî tartigî** (lingv.) consoană prepalatală.

tamakarkasî I. adj. (fon.) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. II. s. (anat.) vălul palatului; omușor. // •**tamakarkasî tartikawazî** (lingv.) consoană velară.

tamaklî adj. hrănitor; nutritiv.

tamakortasî adj. (fon.) moale; palatal; mediu-palatal. // •**tamakortasî tartikawazî** (lingv.) consoană mediu-palatală.

tamaksîz adj. nehrănitor.

tamaktoidirgan adj. 1. consistent; sățios. 2. căruia nu-i este foame; sătul.

tamaktoidiruw s. saț; saturare.

tamakzewugî s. gust.

tamam I. adj. 1. terminat; isprăvit; gata. 2. întreg; complet. II. interj. 1. gata!; destul; ajunge!; 2. gata!; porniți!; la drum!; // •**tamam etmek** a întregi; a împlini; a completa. // •**şûndî herşty tamam mî?** acum totul e în regulă?;

tamamî-tamamîna adv. în întregime; complet; întreg; desăvârșit.

tamamlama s. completare; întregire.

tamamlamak v.t. a completa; a întregi.

tamamlangan adj. isprăvit; absolvit; complet; completat; întregit.

tamamlanma s. (gram.) complement; obiect.

tamamlanmagan adj. neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parțial.

tamamlanmak v.i. a se completa; a se întregi.

tamamlanmaykalgan adj. neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parțial.

tamamlîk s. 1. integritate. 2. (gram.) complement; obiect. // •**dolaşkan tamamlîk** (gram.) complement indirect. •**dolaşmaz tamamlîk** (gram.) complement direct.

tamam-tamamîna adv. tocmai.

tamasa s. șipcă; leaț; scândurică.

tambólgen s. (mat.) divizor; bisectoare. // •**ortak tambólgen** (mat.) divizor comun.

tambólingen s. (mat.) multiplu.

tambólinmek v.i. (mat.) a se divide.

tambólmek v.t. (mat.) a divide.

tambólúwgi s. (mat.) divizor; bisectoare.

tambur s. (muz.) tambur.

tamburina s. (muz.) tamburină.

tamga s. 1. sigiliu; pecete; timbru; marcă aplicată. 2. ștampilă. 3. amprentă. 4. pată; stigmat. // •**ğoklama tamgasî** contramarcă. •**parmak tamgasî** amprentă digitală. •**tamga pulî** timbru.

tamgabaskan s. ștampilator; marcator.

tamgağî s. ștampilator; marcator.

tamgalamak v.t. 1. a sigila; a pecetlui. 2. a marca; a însemna; a înfiera. 3. a ștampila; a parafa. 4. a păta; a stigmatiza. // •**kâât tamgalamak** a timbra.

tamgalangan adj. 1. sigilat; pecetluit. 2. pătat; stigmatizat. 3. marcat; însemnat; înfierat. 4. ștampilat; parafat.

tamgalanmak v.i. 1. a se păta; a se stigmatiza. 2. a se marca; a se însemna; a se înfiera. 3. a se ștampila; a se parafa. 4. a se sigila; a se pecetlui.

tamgalaw s. 1. sigilare; pecetluire. 2. pătare; stigmatizare. 3. marcare; însemnare; înfierare. 4. ștampilare; parafare.

tamgalî adj. 1. sigilat; pecetluit. 2. marcat; însemnat; înfierat. 3. ștampilat; parafat. 4. pătat; stigmatizat.

tamgan adj. 1. picurat; pătat. 2. lichefiat.

tamgasîz adj. 1. nemarcat; neînsemnat. 2. netimbrat; neștampilat. 3. nepătat; nestigmatizat.

tamgawurgan s. ștampilator; marcator.

tamğetkîlî adj. plenipotențiar.

tamim s. 1. circulară; dispoziție (scrisă). 2. răspândire; difuzare; comunicare.

tamir s. reparare; reparație; renovare; recondiționare. // •**tamir etmek** a repara; a renova; a reface; a drege. // •**kornanî tamirî** repararea claxonului. •**maşınamnî tamir etmek lâzîm** mașina mea trebuie reparată. •**tamir ateliyerî** (tehn.) atelier de reparații. •**tamir bîrkaş saât tutar** reparația va dura câteva ore.

tamirat s. reparații.

tamirğî s. reparator; depanator; instalator.

tamirkana s. atelier de reparații.

tamirlî adj. reparat; restaurat; renovat; recondiționat.

tamir I. adj. strămoșesc; ancestral. II. s. 1. (anat.) venă; arteră; vas de sânge. 2. (anat.) fibră. 3. (geol., geogr.) filon. 4. (bot.) nervură. 5. (bot.) rădăcină. 6. origine; sursă; proveniență; izvor; obârșie; spiță; descendență. 7. (mat., lingv.) rădăcină; radical. // •**tamir atmak** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. •**tamirî tutmak** a-l apuca nervii; a se înfuria. •**tamirîn kurutmak** a-l stârpi din rădăcină; a-l extermina. •**tamirîn tartmak** a-și trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; •**tamirîna basmak** a călca pe cineva pe nervi. •**tamirîndan sökme** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // •**dórtlîk**

tamir (mat.) rădăcină pătrată. •**ğan tamirî** punct nevralgic. •**kan tamirlarî** (med.) vase sanguine. •**kilğî tamirlar** (anat.) vase capilare. •**maden tamirî** zăcămint. •**tamir işareti** (mat.) semnul radicalului. •**tere knî tamirî** rădăcina pomului.

tamiratkan adj. înrădăcinat; cronic; cronicizat.

tamiratuw s. înrădăcinare; cronicizare.

tamirdanğî I. adj. radical. II. s. radicalist.

tamirdanğilaşkan adj. radicalizat.

tamirdanğilaşma s. radicalizare.

tamirdanğilaşmak v.i. a se radicaliza.

tamirdanğilaştırmak v.t. a radicaliza.

tamirdanğilik s. radicalism.

tamirdanşigaruw s. scoatere din rădăcini; smulgere.

tamirgeñişlenmesi s. (med.) vasodilatare.

tamirgeñişletken adj. (farm.) vasodilatator.

tamirîşî s. (med.) intravenos.

tamirîkurutulgan adj. exterminat.

tamirînabasılğan adj. înfuriat; zbârlit; zgândărit.

tamirînabasuw s. înfuriere; zbârlire; zgândărire.

tamirîndankesılgen adj. tăiat din rădăcini; distrus; suprimat; lichidat; abrogat; anulat; desființat.

tamirîndankesúw s. tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desființare.

tamirîndansógılgen adj. dezrădăcinat; extirpat.

tamirîndansógúw s. dezrădăcinare; extirpare.

tamirîndanşikkan adj. scos din rădăcini; smuls.

tamirîntartkan adj. care își trage rădăcinile; provenit; rezultat; derivat.

tamir-kurtî s. (ent.) coropișniță (lat., Gryllotalpa gryllotalpa).

tamirkurutkan adj. exterminator.

tamirkurutmasî s. exterminare.

tamirlangan adj. înrădăcinat; cronic.

tamirlanma s. înrădăcinare.

tamirlanmak v.i. a se înrădăcina.

tamirlî adj. 1. (anat.) venos; vascular. 2. fibros. 3. profund; radical. 4. substanțial; principal. 5. înrădăcinat; rădăcinos.

tamirlîk adj. (anat.) venos; vascular.

tamirsap s. (bot.) rizom.

tamirsertligî s. (med.) arterioscleroză.

tamirşışmesi s. (med.) varice.

tamirtabaka s. (anat.) coroidă.

tamirtaraltkan adj. (farm.) vasoconstrictor.

tamizdirilgan adj. 1. distilat; lichefiat. 2. picurat; pătat.

tamizdirilmak v.i. (chim.) a se distila.

tamizdirma s. 1. picurare; țărâire. 2. picurare; pătare. 3. distilare; lichiefiere. // •**tamizdirma ğihazî** distilator.

tamizdirma suwî apă distilată.

tamizdirmak A. v.i. (d. ploaie) a picura; a țărâi. B. v.t. 1. a determina să picure; a picura; a păta. 2. a distila; a lichefia.

tamizdiruwğî s. 1. distilator. 2. pipetă.

tamizîm s. 1. picătură; strop (și fig.). 2. (med.) picături. // •**tamizîm**

kastalîgî (*med.*) gută; podagră.
tamizimlî *adj.* cu picățele.
tamizimlik s. 1. pipetă. 2. jgheab; burlan.
tamizim-tamizim I. *adj.* cu picățele. II. *adv.* picătură cu picătură.
tamizlik s. 1. animal de prăsilă. 2. drojdie; ferment; maia.
tamizmak *v.t.* 1. a determina să picure; a picura; a păta. 2. (*chim.*) a distila.
tamizuw s. 1. picurare; pătare. 2. distilare.
tamla s. 1. picătură; strop (*și fig.*). 2. (*med.*) picături. // **•akir tamla kanga kadar** până la ultima picătură de sânge. **•bîr tamla** un pic. **•tamla kadar da bolsa** câtuși de puțin. **•tamlasi kalmadi** nu a mai rămas niciun pic.
tamlalî *adj.* cu picățele.
tamlalik I. *adj.* de picătură; picurat. II. s. picurătoare. // **•tamlalik işesi** flacon.
tamlama s. grup; grupare; tacâm; serviciu; trusă.
tamlangan s., *adj.* (*gram.*) determinat.
tamla-tamla I. *adj.* cu picățele. II. *adv.* picătură cu picătură.
tamlatkan s., *adj.* (*gram.*) determinant.
tamlîk s. plenitudine; precizie.
tamma s. 1. picurare; pătare. 2. lichiefiere.
tammak *v.i.* 1. a picura; a păta. 2. (*d. ploaie*) a picura; a fărâi. 3. (*d. gaze*) a se lichiefia.
tampon s. (*tehn., med.*) tampon.
tamponsürme s. (*med.*) tamponare.
tamponsürulgen *adj.* (*med.*) tamponat.
tamponwurulgan *adj.* (*med.*) tamponat.
tamponwuruw s. (*med.*) tamponare.
tamsayî s. (*mat.*) număr întreg.
tamtaksimîgî s. (*mat.*) divizor; bisectoare.
tamtam s. (*muz.*) tam-tam.
tamuw s. 1. iad; infern. 2. picurare; pătare.
tana s. vițel înțârcat; mânzat; junc.
tanağî s. vâcar; vițelar.
Tana-Kôy/Tana-Gôy s. (*topon.*) Nicolae Bălcescu (*jud. Constanța*).
tanamurunî s. (*ent.*) coropișniță (*lat., Gryllotalpa gryllotalpa*).
tanaotlatkan s. vâcar; vițelar.
tanaw s. (*anat.*) nară.
Tanay s. (*hidron.*) Don.
tandîr s. vatră; cuptor (*în pământ*).
tane I. *adj.* (*fiz.*) atomic. II. s. 1. bucată; exemplar. 2. bob; grăunte. 3. granulă; fărâma. 4. (*fiz.*) atom. // **•bîrkaş tane** câteva bucăți. **•ekî şeker tanesi** două bucăți de zahăr. **•kaş tane?** câți?; **•tane erkesi** energie atomică. **•tane ôzegî/şegirdegî** nucleu atomic. **•uş mûsûr tanesi** trei boabe de porumb.
taneden *adj.* granulat.
taneleme s. granulare.
tanelemek *v.t.* a granula.
tanelengen *adj.* granulat.
tanelenmek *v.i.* a se granula.
tanelî *adj.* 1. granulat. 2. (*fiz.*) atomic. // **•tanelî patlatma** (*mil.*) bombă atomică.
tanelîk s. granulație; granulozitate.
taneşîk s. granulă; fărâma; fărâmitură.
tane-tane *adj.* bob cu bob; bucată cu

bucată.
tango s. tango.
tanğent *adj.* (*mat.*) tangent.
tanğenta s. (*mat.*) tangentă.
tanin s. (*chim.*) tanin.
tanigan *adj.* cunoscător.
tanik s. 1. martor. 2. (*fig.*) mărturie; dovadă. // **•tanik bolmak** a fi martor. **•tanik şakirmek** (*jur.*) a cita ca martor. // **•kôrgen tanik** martor ocular. **•korînma tanîgî** (*jur.*) martorul apărării. **•tanik ifadesi** (*jur.*) depozitie. **•tanik tîñlanmasi** (*jur.*) audierea martorilor.
taniklî *adj.* cu martor; asistat; privit.
taniklik s. mărturie.
tanikşakirilgan *adj.* (*jur.*) citat.
tanikşakirmasi s. (*jur.*) citare; citație.
tanilgan *adj.* 1. cunoscut; știut. 2. renumit.
tanilma s. notorietate.
tanilmagan *adj.* 1. neștiut; nepopular; necunoscut. 2. contestat; nerecunoscut; respins; renegat. // **•tanilmagan topraklar** pământ necunoscut.
tanilmak *v.i.* 1. a fi cunoscut; a fi vestit. 2. a se ști; a se cunoaște. 3. a se recunoaște; a se deosebi. 4. a se distinge; a se identifica. 5. a se cunoaște; a se remarca.
tanilmama s. anonimat.
tanilmamak *v.i.* a se contesta; a nu se recunoaște; a se respinge; a se renega.
tanilmaykalgan *adj.* 1. neștiut; nepopular. 2. contestat; nerecunoscut; respins; renegat.
tanima s. cunoaștere.
tanimagan *adj.* contestatar; nerecunoscător.
tanimak *v.t.* 1. a cunoaște; a ști. 2. a recunoaște; a deosebi. 3. a distinge; a identifica. 4. a accepta; a admite; a fi de acord (*cu...*). // **•hakkîn tanimak** a recunoaște drepturile cuiva; a-i plăti osteneala; a-l retribui. **•yakîndan tanimak** a cunoaște pe cineva de aproape. // **•ğenâbîñîz onî tanîysîñîz mî?** dumneavoastră îl cunoașteți?; **•ğenâbîsîn kôrmekten tanîyman** pe dumneaei o cunosc din vedere. **•nutuk tutkan kîşinî tanîysîñ mî?** îl cunoaști pe cel care ține cuvântarea?;
tanimakabiliyetîbîlîmgîsî s. (*fil.*) gnoseolog.
tanimakabiliyetîbîlîmî s. (*fil.*) gnoseologie.
tanimakabiliyetîbîlîmlî *adj.* (*fil.*) gnoseologic.
tanimama s. contestație; necunoaștere; nerecunoștință; respingere; renegare; tăgadă.
tanimamak *v.t.* a contesta; a nu recunoaște; a respinge; a renega; a tăgădui. // **•kasabanî tanîmayman** nu cunosc orașul. **•yok, ğenâbîsîn tanîmayman** nu, pe dumnealui nu-l cunosc.
tanimanazariyeğîsî s. (*fil.*) gnoseolog.
tanimanazariyelî *adj.* (*fil.*) gnoseologic.
tanimanazariyesî s. (*fil.*) gnoseologie.
tanimlama s. definire; precizare.
tanimlamak *v.t.* a defini; a preciza.
tanimlangan *adj.* definit; precizat.
tanimlanmagan *adj.* nedefinit; neprecizat.
tanimlanmak *v.i.* a se defini; a se

preciza.
tanimlanmama s. nedefinire.
taniş s. cunoscut; cunoștință (*persoană*).
tanişma s. sfătuire; consultare; cunoștință. // **•ğînîsiy tanişma** (*med.*) relație sexuală. **•tuwgan arasinda ğînîsiy tanişma** incest.
tanişmak *v.i.* 1. a se sfătui; a se consulta. 2. a se prezenta; a face cunoștință (*cu cineva*). // **•tanişkanimizga memnun boldîm** îmi pare bine de cunoștință.
tanişman s. consilier.
taniştirmek *v.t.* a recomanda; a prezenta pe cineva cuiva; a face cuiva cunoștință cu cineva.
tanit s. probă; dovadă.
tanitilgan *adj.* prezentat.
tanitlama s. probare; dovedire; demonstrare.
tanitlamak *v.t.* a proba; a dovedi; a demonstra.
tanitlangan *adj.* demonstrat; probat; dovedit.
tanitlanmak *v.i.* a se proba; a se dovedi; a se demonstra.
tanitma s. recomandare; prezentare. // **•ğihaznîñ tanitma ilanî** instrucțiuni de folosire a aparatului. **•tanitma ilanî** prospect. **•tanitma yazuwlarî** generic (*de film*).
tanitmak *v.t.* a face cunoscut; a prezenta; a recomanda. // **•kalkka tanitmak** a populariza. **•ôzîn tanitmak** a se prezenta; a se face cunoscut. // **•ôzîmnî tanitayîm!** să mă prezint!;
tank s. 1. (*mil.*) tanc. 2. cisternă; rezervor. // **•tanknî totirîñîz** făce-ți-mi plinul rezervorului.
tanker s. tanc petrolier.
tankildagan *adj.* zornăitor; zăngănit; zdrăgănit.
tankildama s. zornăit; zăngănit; zdrăgănit.
tankildamak *v.i.* a zornăi; a zăngăni; a zdrăgăni.
tankildatmak *v.t.* a determina zornăitul; a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
tankiltî s. zornăit; zăngănit; zdrăgănit.
tanikkakarşî *adj.* antitanc.
tanikli *adj.* cu rezervor; cu cisternă; cu tancuri. // **•tanklî vagon** vagon cisternă.
tanqşî s. tanchist.
tankwurgan *adj.* (*mil.*) antitanc. // **•tankwurgan zewzek** (*mil.*) armă antitanc.
tannan *adj.* cu rezonanță; vibrant.
tannanlik s. rezonanță.
tantal s. (*chim.*) tantal.
tantana s. grandoare; pompă; somptuozitate.
tantanalî *adj.* pompos.
tantanlî *adj.* grandios; pompos; somptuos.
Tanzaniye s. (*topon.*) Tanzania.
tanzaniyelî s., *adj.* tanzanian.
tanzifat s. salubritate.
tanzim s. 1. orânduire; organizare; aranjare. 2. reglementare; aranjare. // **•tanzim bolmak** a se orându; a se organiza; a se aranja; a se regla. **•tanzim etmek** a orându; a organiza; a aranja; a regla.
tanzimat s. reforme; prefaceri.
tanzimatbolîr *adj.* reformabil.

tanzimatbolmaz *adj.* nereformatibil.
tanzimatlı *adj.* reformat; schimbat; modificat.
tanzimatsız *adj.* nereformat; neschimbat; nemodificat.
tanzimatşî *s.* reformatör.
tanzimattanır *adj.* reglabil.
tanzimli *s.* 1. reglementat; aranjat. 2. orânduit; organizat; aranjat.
tañ *s.* 1. zori; auroră. 2. minune; miracol; splendoare; mirare; surpriză. // **•tañ atmak** a se revărta zorile. // **•tañ ata** se luminează; se crapă de ziuă.
tañ-batañ *adv.* din zori în zori.
tañda *adv.* în zori.
tañdan *adv.* din zori.
tañdan-taŋga *adv.* din zori în zori.
tañdır *s.* bazin; piscină; havuz.
taŋga *adv.* pentru zori.
taŋgaşik *adv.* până în zori.
tañlagan *adj.* mirat; surprins; nedumerit.
tañlamak *v.i.* a se mira; a se minuna; a fi surprins.
tañlay *s.* (anat.) cerul-gurii; palat. // **•tañlay tartikawazî** (lingv.) consoană palatală.
tañlayaldî *adj.* (fon.) prepalatal. // **•tañlayaldî tartigî** (lingv.) consoană prepalatală.
tañlayarkasî *I. adj.* (fon.) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **II. s. (anat.) vălul palatului; omuşor. // **•tañlayarkasî tartigî** (lingv.) consoană velară. **•tañlayarkasî tartikawazî** (lingv.) consoană velară.
tañlayortasî *adj.* (fon.) moale; palatal; mediu-palatal. // **•tañlayortasî tartikawazî** (lingv.) consoană mediu-palatală.
tañli *adj.* mirat; surprins; nedumerit.
tañrî *I. adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. **II. s. zeu; divinitate.
Tañrî *s.* (relig.) Dumnezeu. // **•Tañrî katîñizda bolsîn!** Dumnezeu cu voi!
tañribergen *s.* har.
tañribilimğisî *s.* teolog.
tañribilimî *I. adj.* teologic. **II. s. teologie. // **•tañribilimî doktorî** doctor în teologie.
tañribilimlî *adj.* teologic.
tañriğî *adj.* divin.
tañriğilik *s.* (fil.) teism.
tañrikayral *adj.* providențial.
tañrilaştırma *s.* divinizare.
tañrilaştırmak *v.t.* a diviniza.
tañrisiz *I. adj.* 1. necredincios. 2. neruşinat; necinstit. **II. s. ateu.
tañrisizlik *s.* ateism.
tañrişa *s.* zeiță. // **•ilham tañrişasî** muză.
Tañri-Verdî *s.* (topon.) ("Domnul a dat") Tariverde (jud. Tulcea).
tañsîk *adj.* minunat; miraculos; splendid; superb; surprinzător.
tap *adv.* 1. tocmai; hât; deja; până la...; 2. aproape că...; cât pe ce să...; mai-mai să...; // **•tap soñda yetiştik** în sfârşit am ajuns. **•tap soñda/soñda** în sfârşit; în fine; în cele din urmă. **•tap uzaklarda kórîne** se vede hât departe.
tapa *s.* dop; buşon; astupătoare.
tapan *s.* grăpă; boroană. // **•tapan ğekmek** a grăpa.
tapanğegilgen *adj.* boronit; grăpat.
tapanğegûw *s.* boronire; grăpare.
tapanlama *s.* grăpare; boronire.
tapanlamak *v.t.* a grăpa; a boroni.********

tapanlangan *adj.* grăpat; boronit.
tap-atap *s.* tropăit.
tapet *s.* tapet.
tapir *s.* (zool.) tapir (lat., *Tapirus americanus*; *Tapirus indicus*).
tapiy *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus. // **•ózíne tapiy etmek** a-şi trece în subordine; a subordona. **•tapiy etmek** a subordona; a subjugă; a supune. // **•tapiy millet** (pol.) naţiune subjugată. **•tapiy sóz** (gram.) cuvânt subordonat.
tapiybolmama *s.* sfidare; insolentă.
tapiybolmaz *adj.* 1. sfidător; insolent. 2. nestăvilit.
tapiyet *s.* 1. dependență; subordonare; subjugare; supunere; apartenență. 2. cetățenie.
tapiylî *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus.
tapiylîk *s.* 1. dependență; subordonare; subjugare; supunere; apartenență. 2. cetățenie.
tapi *s.* idol.
tapin *adj.* dependent; subordonat; subjugat; supus. // **•kanunga tapin bolmak** a se supune legii; a respecta legea.
tapinak *s.* altar; sanctuar; templu.
tapinbolmama *s.* sfidare; insolentă.
tapinbolmaz *adj.* 1. nestăvilit. 2. sfidător; insolent.
tapinlik *s.* 1. dependență; subordonare; subjugare; supunere; apartenență. 2. cetățenie.
tapinma *s.* 1. idolatrizare; cult. 2. adorație; venerație.
tapinmak *v.i.* 1. a idolatriza. 2. a adora; a venera. 3. (relig.) a se închina.
tapirdama *s.* tropăit; tropot.
tapirdamak *v.i.* a tropăi.
tapirdatmak *v.t.* a determina să tropăie.
tapirtî *s.* tropăit; tropot.
tapiz *I. adj.* profilactic. **II. s. profilaxie.
tapizğî *adj.* profilactic.
tapizkana *s.* carantină.
tapkir *s.* (la şa) chingă; cingătoare.
tapmagan *adj.* care nu găseşte.
tapmağa *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă.
tapmağalı *adj.* enigmatic.
tapmak *v.t.* 1. a găsi; a întâlni. 2. a descoperi; a afla. 3. a nimeri; a da peste...; 4. a naşte. 5. (d. oră) a se face ora. // **•ara tapmak** a prinde momentul/prilejul. **•bala tapmak** a naşte. **•belasîn tapmak** a-şi găsi beleaua; a se vârî în bucluc; a da de dracul. **•deñgesîn tapmak** a se echilibra. **•firsat tapmak** a prinde ocazia. **•ğérin tapmak** a-şi găsi locul; a se localiza. **•ğolîn-şáresîn tapmak** a afla chip şi cale; a găsi o soluție. **•halás tapmak** a se elibera; a scăpa. **•iltiyam tapmak** a se cicatriza. **•inkiraz tapmak** a se ruina; a decădea; a apune. **•istikametîn tapmak** a se orienta; a se direcționa. **•karar tapmak** a se hotărî; a se stabili; a se echilibra. **•kolayîn tapmak** a-l uşura; a-l facilita. **•motif tapmak** a pretexta. **•nihayet tapmak** a se termina; a se sfârşi. **•oylap tapmak** a inventa. **•şáresîn tapmak** a-i găsi soluția; a-l rezolva. **•şifa tapmak** a se vindeca; a se lecu. **•soñ tapmak** a lua sfârşit; a se termina; a se isprăvi. **•soñin****

tapmak a-şi găsi sfârşitul. **•şúyuw tapmak** a fi divulgat; a fi dat pe față; a fi dat în vileag; a fi dezvăluit.
•tutağak ğolîn tapmak a-şi găsi calea; a se orienta. **•uygun tapmak** a găsi de cuviință; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. **•vuğut tapmak** a se construi; a lua ființă. **•vukuw tapmak** a se întâmpla; a avea loc. **•vusul tapmak** a sosi; a veni; a ajunge. // **•bíz barganşik saát sekizni taptik** până s-ă ajungem noi s-a făcut ora opt. **•kaydan tabayîm?** de unde să găsesc?; **•zori bolsa menî taba** dacă are nevoie mă găseşte.
tapmaşa *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă.
tapmaz *adj.* care nu găseşte.
tapşirik *s.* exercițiu; instrucție.
tapşirikli *adj.* exersat; instruit.
taptagan *adj.* care încalcă; care tasează.
taptak *adj.* călcat; bătătorit; întărit; tasat.
taptalama *s.* călcare în picioare; încălcare; tasare.
taptalamak *v.t.* a călca în picioare; a încălca; a tasa.
taptalgan *adj.* 1. călcat în picioare; încălcat; tasat. 2. forjat.
taptalmak *v.i.* a fi călcat în picioare; a fi încălcat. // **•añlaşmalar taptalmaz** acordurile nu pot fi încălcate.
taptama *s.* călcare în picioare; încălcare; tasare. // **•anayasa taptamasî** încălcarea constituției.
taptamak *v.t.* a călca în picioare; a încălca; a tasa. // **•kanunnî taptamak** a încălca legea.
taptaw *s.* călcare în picioare; încălcare; tasare. // **•kanun taptawî** (jur.) infracțiune.
tap-taze *adj.* foarte proaspăt; foarte fraged.
taptik *s.* copil abandonat; copil găsit.
tap-tup *I. interj.* trop!; **II. s. tropăit.
tapuw *s.* titlu de proprietate; cadastru.
tar *adj.* 1. strâmt; îngust. 2. (fig.) limitat; restrâns; mărginit; strict. // **•kolî tar bolmak** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. **•tarda tabilmak** a fi la strâmtoare; a fi în încurcătură; a fi în impas. **•targa buwmak** a strânge pe cineva cu uşa; a-l constrânge; a-l obliga. **•targa kelmek** a ajunge la strâmtoare; a intra în încurcătură; a intra în impas; a fi obligat; a fi constrâns. // **•bîr ğolî bar amma tar** există o soluție dar cu șanse mici. **•ğol tar** drumul este îngust. **•işi tar** nerăbdător. **•tar geşiş** defileu. **•tar kópîr** punte. **•tar sokak** uliță; ulicioară. **•tar sozikawaz/sesli/únli** (lingv.) vocală închisă.
taraf *s.* 1. parte; direcție; sens. 2. loc; ținut; regiune. 3. margine; latură. 4. grup; grupare; parte (şi jur.). // **•muharip tarafar** (mil.) părți beligerante. **•muhasim taraf** partea adversă. **•mukavele tarafları** părți contractante.
taraflî *s., adj.* părținitor.
taraflîk *s.* părținire.
tarafsiz *adj.* imparțial; neutru. // **•tarafsiz ğinîs** (gram.) genul neutru.
tarafsizlaşkan *adj.* neutralizat.**

tarafsizlaştırma s. neutralizare.
tarafsizlaştırmak v.t. a neutraliza.
tarafsizlık s. imparțialitate; neutralitate.
tarafıtar s., adj. susținător; partizan; aderent; supporter.
tarafıttukan adj. partinitor.
tarafıttuw s. partinire.
tarak s. 1. pieptene. 2. (tehn.) darac. 3. (la războiul de țesut) spată. 4. (om.) creastă. 5. (iht.) branhie. 6. (anat.) metacarp; metatars. 7. scoică; moluscă.
tarakan s. (ent.) șvab; gândac-de-bucătărie (lat., *Blatta orientalis*; *Periplaneta orientalis*).
tarakbatmaz adj. (d. păr) des; stufos.
taraklama s. 1. dărăcire; dărăcit. 2. dragare.
taraklamak v.t. 1. a dărăci; a scărmana; a pieptăna (lână). 2. a draga.
taraklı adj. (d. păr) moțat.
taraköz s. (mitol.) ciclop.
tarakşı s. pieptănar.
taralgan adj. strâmtorât; îngustat.
taralma s. strâmtare; îngustare.
taralmagan adj. nepieptănat.
taralmak v.i. 1. a se strâmta; a se îngusta; a se strânge. 2. (fig.) a se micșora; a se diminua.
taralmaykalgan adj. nepieptănat.
taraltmak v.t. 1. a strâmta; a îngusta. 2. (fig.) a micșora; a diminua.
taram s. 1. suviță. 2. (electr.) liță.
tarama s. 1. dărăcire; scărmanare. 2. scotocire; căutare; descindere. 3. pieptănare; coafare. 4. dragare.
taramak v.t. 1. a draga. 2. a pieptăna; a coafa. 3. a dărăci; a scărmana. // **alay yerlerni karap taramak** a scotoci peste tot; a răscoli cerul și pământul.
taramış s. (anat.) tendon.
tarangan adj. 1. dărăcit; scărmanat. 2. pieptănat; coafat. 3. dragat.
taranmak v.i. 1. a se pieptăna; a se coafa. 2. a fi dragat.
taraw s. 1. dragare. 2. pieptănare; coafare. 3. dărăcire; scărmanare. 4. scotocire; căutare; descindere. // **akşam tarawı** coafură de seară. **denişmez taraw** ondulație permanentă. **yüksek taraw** coafură înaltă.
tarawgi s. coafor.
tarawli adj. 1. dărăcit; scărmanat. 2. dragat. 3. pieptănat; coafat.
tarawsuz adj. 1. nepieptănat; necoafat. 2. nedărăcit; nescărmanat. 3. nedragat.
taraygan adj. diminuat; îngustat; strâmtorât; micșorat.
tarayma s. diminuaire; îngustare; strâmtorare.
taraymak v.i. 1. a se strâmta; a se îngusta; a se strânge. 2. (fig.) a se micșora; a se diminua. // **solışi taraymak** a i se tăia suflarea.
taraytmak v.t. 1. a strâmta; a îngusta. 2. (fig.) a micșora; a diminua.
taraytuwgi adj. limitativ.
taraz s. 1. cumpănă; instalație de scos apa. 2. (geogr.) cumpăna apelor.
tarbaka s. (zool.) marmotă (lat., *Arctomys marmota*).
tarda adv. la strămtoare. // **başı tarda kalmak** a fi la strămtoare; a fi în impas.
tardatabilgan adj. aflat în impas; incurcat.
tardatabilmasi s. impas;

încurcătură.
taret s. (mil.) turelă.
targabuwulgan adj. constrâns; obligat.
targabuwuw s. constrângere; obligare; impunere.
targakelgen adj. constrâns; obligat; nevoit.
tarğol s. cărare; potecă.
tarğolsik s. (dim.) cărăruie; potecuță.
tarğurek(lı) adj. biet; sărman; nefericit.
tarğureklık s. nefericire.
tarh s. 1. (mat.) scădere. 2. impunere; aplicare de impozite. 3. strat de flori; răzor.
tarhana s. (gastron.) supă cu pesmeți.
tarif s. explicare; descriere; definire. // **tarif bolmak** a fi explicat; a fi descris; a fi definit. **tarif etmek** a explica; a descrie; a defini. // **tarif etilmez** inexplicabil.
tarifbolmaz adj. indescritibil; inexplicabil.
tarife s. 1. tarif; listă de prețuri. 2. prospect. 3. (în transp.) orar; mers. // **sadı tarifesı** orar. **tren tarifesı** mersul trenurilor.
tarifetuwgi adj. explicativ.
tarifkekelmez adj. indescritibil.
tarifli adj. explicat; descris; definit.
tarifsız adj. inexplicabil; indescritibil; nedefinit.
tarifsızlık s. nedefinire.
tarih s. 1. dată calendaristică. 2. istorie. // **tarih salmak/atmak** a data; a pune data.
tarihatuw s. datare.
tarihbaşı s. preistorie.
tarihiy adj. istoric.
tarihli adj. datat; cu data de...;
tarihname s. 1. cronică; letopiseț. 2. anale.
tarihnamegi s. cronicar; analist.
tarihsız adj. nedatat; fără dată.
tarihse s. istoric; istorie.
tarihsi s. istoric; istoriograf.
tarihşilik s. istoriografie.
tarik s. drum; cale; călătorie; voiaj; metodă; procedeu.
tarikat s. (relig., la musulmani) ordin; sectă.
tarikatşi s. sectant.
tarikatşilik s. sectarism.
tarım s. agricultură. // **tarım işçisi** (agr.) muncitor agricol. **tarım maşinası** (agr.) mașină agricolă. **tarım mühendisi** inginer agronom. **tarım sanayesi** industrie agricolă. **tarım ürünü** produs agricol.
tarimbilimgisi s. agronom.
tarimbilimi s. agronomie.
tarimbilimli adj. agronomic.
tarimfeni s. agrotehnică.
tarimgi s. agricultor.
tarimgilik s. agricultură.
tarimşi adj. agrar.
tarimuzmanı s. agronom.
tarimuzmanligi s. agronomie.
tarkafalı adj. (d. oameni) tont; capsec.
tarkalgan adj. 1. putred; stricat; alterat; cariat. 2. (fig.) viciat; defectuos; şubred.
tarkalkmak v.i. 1. (med.) a se învineți. 2. a putrezi; a se altera; a se strica; a se caria. 3. (fig.) a se şubrezii.
tarkaltmak v.t. a determina să putrezească; a determina să se altereze; a determina să se strice.
tarkaltmama s. păstrare în stare

nealterată; conservare.
tarkaltmamak v.t. a păstra nealterat; a conserva.
tarkaluw s. 1. putrezire; alterare; carie. 2. putregai.
tarkazanşli adj. cu profit mic; neprofitabil.
tarkelirli adj. cu venituri mici; neprofitabil.
tarkun I. adj. gras; obez. II. s. (bot.) tarhon; sagna-calului (lat., *Artemisia dracunculus*).
tarkunluk adj. obezitate.
tarkut adj. mare; voinic; vânoş.
tarkutşa adv. voiniceşte.
tarla s. câmp; tarla; țărină; pământ arabil; teren agricol. // **tarla aşmak** a deşeleni; a ara. **tarla sürmek** a ara. // **mayın tarlası** (mil.) câmp de mine.
tarlaaşuw s. arat; deşelenire; desfundare.
tarlafeni s. agrotehnică.
tarlagi s. agricultor.
tarlagilik s. agricultură.
tarlahoğaligi I. adj. agronomic. II. s. agronomie.
tarlahoğası s. agronomie.
tarla-işanı s. (zool.) șoarece-de-câmp (lat., *Microtus arvalis*).
tarlasürme s. arat.
tarlaşmak v.i. a se strâmta; a se îngusta; a se micșora; a se diminua.
tarlik s. 1. îngustime. 2. lipsuri; strâmtorare. 3. limitare; restrângere; mărginire; strictețe; criză. // **naktiy tarlik** criză financiară. **nefes tarligi** (med.) astmă. **tasarruf tarligi** criză economică. **zaman tarligi** criză de timp.
tarli-marli adj. anihilat; înfrânt.
tarmak s. creangă; cracă; ramură; ram.
tarmaklamak v.t. a ramifica; a bifurca.
tarmaklangan adj. ramificat; bifurcat.
tarmaklanma s. ramificare; ramificație; bifurcare; bifurcație.
tarmaklanmak v.i. a se ramifica; a se bifurca.
tar-mar s. anihilare; înfrângere completă. // **tar-mar etmek** a distruge; a nimici; a anihila.
tars I. adv. deodată; brusc; instantaneu; subit; pe neașteptate. II. interj. pleosc!; troscl; pocl; pac!; bang!;
tarsildama s. plesnitură; trosnet.
tarsildamak v.i. a plesni; a trosni.
tarsildatmak v.t. a determina să plesnească; a determina să trosnească.
tarsilti s. plesnitură; trosnet.
tarsingan adj. strâmtorât; plictisit.
tarsinma s. strâmtorare; plictiseală.
tarsinmak v.i. a se simți strâmtorât; a se plictisi.
tarsiyan adj. strâmtorât; plictisit.
tarsiyma s. strâmtorare; plictiseală.
tarsiymak v.i. a se simți strâmtorât; a se plictisi.
tarşin s. scortişoară.
tarşinli adj. cu scortişoară.
tart s. izgonire; alungare; excludere; eliminare.
tartar adj. răbdător; îndurător.
tartarlik s. (în pictură) nuanță; tentă; tușă; ton. // **renk tartarligi** (în pictură) nuanță; tentă; tușă; ton.
tartaş s. cântar; balanță; cumpănă.
tartatan adj. răbdător; îndurător.
tartetmek v.t. 1. a goni; a izgoni; a alunga. 2. a exclude; a elimina. 3. a alunga; a goni; a exclude; a elimina; a

izgoni.
tartik I. *adj.* retras; micşorat; îngustat. II. *s. (lingv.)* consoană. //
•koşakerinli tartik (*lingv.*) consoană bilabială.
•tañlayaldî/tamakaldî tartiġi (*lingv.*) consoană prepalatală.
•tañlayarkasî/tamakarkasî tartiġi (*lingv.*) consoană velară.
•tılkanatî tartiġi (*lingv.*) consoană laterală. **•tiş tartiġi** (*lingv.*) consoană dentală.
•yarikapalı tartik (*lingv.*) consoană semioclusivă.
tartikawaz *s. (lingv.)* consoană. //
•geñiz tartikawazî (*lingv.*) consoană nazală.
•ġimşak/mayışkak tartikawaz (*lingv.*) consoană moale. **•kapalı tartikawaz** (*lingv.*) consoană oclusivă. **•kas-kattî/sem-sert tartikawaz** (*lingv.*) consoană extradură.
•kekırdek/girtlak tartikawazî (*lingv.*) consoană postvelară. **•kışık tartikawaz** (*lingv.*) consoană constrictivă. **•ótken tartikawaz** (*lingv.*) consoană sonoră. **•ótmegen tartikawaz** (*lingv.*) consoană surdă. **•sert/kattî tartikawaz** (*lingv.*) consoană dură.
•tañlay/tamak tartikawazî (*lingv.*) consoană palatală.
•tañlayortasî/tamakortasî tartikawazî (*lingv.*) consoană mediu-palatală. **•tartikawaz uyumî** (*lingv.*) armonie consonantică.
•tılşık/kışketil/tañlayarkasî/tamakarkasî tartiġi/tartikawazî (*lingv.*) consoană velară. **•tırıldeme tartikawazî** (*lingv.*) consoană vibrantă. **•tiş-erîn tartikawazî** (*lingv.*) consoană labiodentală.
•yuwak tartikawazî (*lingv.*) consoană alveolară.
tartilaalġan *adj.* tolerabil; suportabil.
tartilaalir *adj.* ponderabil.
tartilaalma *s.* ponderabilitate.
tartila-tartila *adv.* timid; retras.
tartilġan *adj.* 1. care se abţine; care se reţine; retras; stingher. 2. măcinat; răşnit; tocat. 3. măsurat; cântărit. 4. tras; retras; mişcat; deplasat. 5. retractabil. // **•tartilġan oy** abţinere (*de la vot*).
tartilġansóz *adj.* retractat.
tartilip-ketken *adj.* plecat; retras.
tartilip-ketme *s.* plecare; retragere.
tartilip-turma *s.* retragere; izolare; abţinere.
tartilir *adj.* 1. (*gram.*) declinabil. 2. tolerabil; suportabil.
tartilma *s.* 1. abţinere. 2. retragere; evitare; evaziune (*şi mil.*). // **•isim tartilmasî** (*gram.*) declinare.
tartilmagan *adj.* nereţinut.
tartilmak *v.i.* 1. a se cântări; a se trage. 2. a se abţine; a demisiona; a-şi da demisia. 3. (*d. ape*) a seca. 4. a se retrage; a da înapoi. 5. a fi suportat; a fi răbdat. 6. a se inhala. 7. (*gram.*) a se declina; a se conjuga. 8. a se micşora; a se îngusta. // **•ġagaga tartilmak** a se da la o parte. **•kabigîna tartilmak** a se închide în sine; a se închista; a se izola. **•kenarga tartilmak** a se da la o parte; a se retrage. **•ortalıktan tartilmak** a se retrage din circuit; a dispărea. **•soyından tartilmak** a descinde

din...; a se trage din...; a proveni din...; // **•kura kaşan tartıla?** când vor avea loc tragerile la sorţi?;
tartilmamak *v.i.* a nu se retrage; a se deda la.
tartilmaz *adj.* insuportabil.
tartilmaz-kalmaz *adj.* nereţinut.
tartiluw *s.* abţinere.
tartim *s.* 1. (*muz.*) ritm; măsură. 2. tragere; retragere; ridicare. 3. (*fiz.*) atracţie. 4. (*gram.*) conjugare. 5. (*lingv.*) flexiune. 6. (*gram.*) apartenenţă. // **•tartim takmasî** (*gram.*) categoria apartenenţei.
tartimlama *s. (gram.)* conjugare.
tartimlamak *v.t. (gram.)* a conjuga.
tartimlangan *adj. (gram.)* conjugat.
tartimlanmak *v.i. (gram.)* a se conjuga.
tartimli *adj.* 1. (*muz.*) ritmat; cadenţat. 2. (*lingv.*) flexionar. // **•tartimli tıller** (*lingv.*) limbi flexionare.
tartişilġan *adj.* disputat; discutat; dezbătut; deliberat.
tartişilmek *v.i.* 1. a se disputa. 2. a se discuta; a se dezbate; a se delibera.
tartişip-şakalaşma *s.* hărjoneală.
tartişma *s.* 1. controversă; dispută; polemică. 2. discuţie; dezbateri; deliberare. // **•bılıġı tartişma** dezbateri ştiinţifice.
tartişmak *v.t.* 1. a-şi măsura puterile; a se lua la întrecere în luptă. 2. a discuta; a dezbate; a delibera; a disputa. 3. a se trage reciproc; a-şi măsura puterile. // **•tartişip şakalaşmak** a se hărjoni.
tartişmalî *adj.* 1. disputat; discutabil; controversat. 2. controversat; disputat; polemic.
tartişmasız *adj.* fără discuţie; indiscutabil.
tartkan *adj.* răbdător.
tartkiş *s.* sertar.
tartkişlama *s.* tragere; zgâlţaire; hâţănare.
tartkişlamak *v.t.* a trage de...; a zgâlţai; a hâţâna.
tartli *adj.* izgonit; alungat; exclus; eliminat.
tartma *s.* 1. cântărire; cântărit. 2. greutate; pondere. 3. măsură (*şi lit.*). 4. raft; poliţă. 5. gheată; bocanc; ciubotă. 6. sertar. 7. cântar; balanţă; cumpănă. 8. (*astr.*) zodia balanţei. // **•et tartma maşinasî** maşină de tocat. **•ódeme tartmasî** balanţă de plăţi. **•tartma ayakkabısî** bocanc; ciubotă. **•tartma kuwatî** forţă de atracţie.
tartmagan *adj.* neactiv.
tartmaġa *s.* sertar.
tartmak A. *v.i.* 1. a cântări; a fi în greutate de...; 2. a semăna; a aduce cu...; 3. a se micşora; a se îngusta. 4. (*d. culori*) a bate spre. B. *v.t.* 1. a cântări. 2. a balansa; a legăna. 3. a cumpăni; a chibzui. 4. a examina; a cerceta; a investiga; a studia (*amănunţit*). 5. a trage; a retrage; a mişca; a deplasa. 6. a inhala. 7. a retrage; a rechema. 8. a lovi; a bate. 9. a ridica; a trage în sus. 10. a suporta; a răbda; a se chinui. 11. a trasa; a marca. 12. (*gram.*) a conjuga. 13. (*gram.*) a declina. 14. a măcina; a răşni. 15. (*fig.*) a îmbia; a ademini. // **•aġısın tartmak** a trage ponoasele; a suferi. **•anaşa tartmak** a fuma haşiş; a fuma canabis. **•awur tartmak** a

precumpăni. **•bîrden tartip almak** a smuci. **•dikkatka tartmak** a atrage atenţia; a pune în vedere. **•esin tartmak** a respira; a răsufla; a sufla. **•et tartmak** a toca carne. **•eziyet tartmak** a suferi; a se chinui. **•gam tartmak** a suferi. **•ġezasın tartmak** a-şi ispăşi pedeapsa. **•ġipke tartmak** a ridica în ştreang; a spânzura. **•hesapka tartmak** a cere socoteală; a trage la răspundere. **•imbikten tartmak** a distila. **•imtanga tartmak** a examina. **•işin tartmak** a suspina; a ofta. **•işine buw tartmak** a inhala. **•kalem tartmak** a mazăgăli; a machia. **•kantarga tartmak** a cântări; a cumpăni. **•kolin tartmak** a-şi lua mâinile de pe cineva. **•kolin-ayagın/kolinetegin tartmak** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea. **•kulagın tartmak** a trage pe cineva de urechi. **•kura tartmak** a trage la sorţi. **•kúrek tartmak** a vâsli; a da la lopată. **•kúşlúk tartmak** a întâmpina greutăţi. **•okka tartmak** a avea greutate; a cântări. **•ózine tartmak** a trage spre sine; a atrage. **•para tartmak** a retrage bani (*fin.*). **•sizik tartmak** a trage linie; a linia. **•sózín/lafin tartmak** a-şi retrage cuvântul; a retracta; a se dezice. **•tamirîn/tazilîn/kóġin tartmak** a-şi trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; **•tartip deñgelemek/hesaplamak** a pondera. **•tartip şewürmek** a răzbi; a reuşi. **•tartip tursatmak** a scula; a ridica. **•tasa tartmak** a fi îngrijorat. **•temizge tartmak** a transcrie pe curat. **•tiş tartmak** a extrage un dinte. **•tulumba man tartmak** a pompa. **•viġdan azabı tartmak** a-l muştra conştiinţa; a avea remuşcări; a se căi. **•yazuwga tartmak** a transpune în scris; a lua notiţe. **•yazuwnı tartmak** a transcrie. **•yokarga tartmak** a trage în sus; a ridica. **•zahmet tartmak** a avea de furcă; a trudi.
tartmalar *s., pl.* stelaj; rafturi; poliţe.
tartmalik *s.* stelaj; rafturi; poliţe.
tartmama *s.* intoleranţă.
tartmasılġen *s.* lustragiu.
tartmasılme *s.* lustragerie.
tartmaz *adj.* intolerant.
tarttirmak *v.t.* 1. a determina să tragă. 2. a determina să sufere. 3. a determina să cântărească. 4. a determina să macine; a determina să răşnească. 5. (*gram.*) a determina să decline; a determina să conjuge.
tartuw *s.* 1. tracţiune; cântărire. 2. tragere; retragere; mişcare; deplasare. 3. măsurare; cântărire. 4. măcinare; răşnire; tocare. // **•tartuw ne zaman?** când va avea loc cântarul?;
tartuwġi I. *adj.* motrice. II. *s.* cantaragiu.
tartuwli *adj.* 1. tras; retras; mişcat; deplasat. 2. măsurat; cântărit. 3. măcinat; răşnit; tocat. 4. care se abţine; care se reţine; retras; stingher. // **•tartuwli et** carne tocată. // **•tartuwli kawe** cafea măcinată.
tartúşunġe *s.* gândire limitată; mărginire.

tartúşúngelí *adj.* limitat; cu gândire limitată; mărginit.
tartúşúngelik *s.* gândire limitată; mărginire.
tarumar *adj.* spulberat; risipit; împrăştiat; anihilat. // **•tarumar etmek** a distruge; a nimici; a anihila.
tarumaretúw *s.* exterminare; stărpire.
tarumarğî *adj.* distrugător; nimicitor; devastator.
tarumarlık *s.* spulberare; risipire; împrăştiere; anihilare.
tarz *s.* 1. mod; fel; manieră. 2. mod; metodă; procedeu. 3. gen; stil. // **•eski tarzda** în stil vechi. **•faaliyet tarzî** mod de a acţiona. **•gotik tarzda** în stil gotic. **•ifade tarzî** formă de exprimare. **•yaşaw tarzî** mod de a trăi.
tarziye *s.* scuza; motivaţie; justificare; pretext. // **•tarziye etmek** a scuza. **•tarziye istemek** a se scuza. // **•tarziye etîñiz!** scuzaţi!
tarziyelî *adj.* scuzaibil; motivat; justificat.
tas *s.* 1. taler; talger; platou; tas. 2. calotă.
tasa *s.* grijă; îngrijorare; temere; nelinişte. // **•tasa tartmak** a fi îngrijorat.
tasalî *adj.* îngrijorat; neliniştit; necăjit.
tasallúp *s.* întărire; solidificare.
tasallúplî *adj.* întărit; solidificat.
tasallúpsî *adj.* întăritor; solidificator.
tasannuw *s.* prefăcătorie; făţarnicie.
tasannuwli *adj.* prefăcut; făţarnic.
tasar *s.* plan; proiect; schiţă.
tasarğî *s.* planificator; proiectant.
tasariy *adj.* (mat.) descriptiv. // **•tasariy hendese** (mat.) geometrie descriptivă.
tasari *s.* plan; proiect; schiţă. // **•kanun tasarîsî** (jur.) proiect de lege.
tasarilî *adj.* planificat; proiectat; schiţat.
tasarim *s.* reprezentare; imaginaţie; închipuire.
tasarimlamak *v.t.* a reprezenta; a-şi imagina; a-şi închipui.
tasarimlî *adj.* reprezentativ; imaginat; imaginar; închipuit.
tasarlamak *v.t.* a schiţa; a plănuir; a proiecta; a intenţiona.
tasarlangan *adj.* schiţat; plănuir; proiectat; intenţionat.
tasarlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasarlanmak *v.i.* a se schiţa; a se plănuir; a se proiecta; a se intenţiona.
tasarlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasarlaw *s.* 1. plănuire; proiectare; intenţie. 2. schiţare; eboşare.
tasarlî *adj.* planificat; proiectat; schiţat.
tasarruf *s.* 1. chibzuială; spirit gospodăresc. 2. economisire; economie. 3. posesiune; proprietate. 4. economie; ştiinţă economică. // **•tasarruf bolmak** a se economisi. **•tasarruf etmek** a economisi. // **•tasarruf ğihazî** (tehn.) economizor. **•tasarruf sandîgî** casă de economii. **•tasarruf tarlîgî** criză economică.
tasarrufli *adj.* 1. chibzuit; gospodăru. 2. econom. 3. ieftin; convenabil. 4. economic.
tasarrufsuz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.

tasarrufsuzluk *s.* necumpătare; nechibzuită; nesăbuită; necugetare; nesocotinţă.
tasarrufşa *adv.* gospodăreşte.
tasarrufşî *s.* economist.
tasarsiz *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasavvuf *s.* misticism.
tasavvufli *adj.* mistic.
tasawur *s.* 1. închipuire; imaginaţie. 2. gând; intenţie; plan; proiect. // **•tasawur bolmak** a fi imaginat; a fi plănuir; a fi proiectat. **•tasawur etmek** a-şi închipui; a-şi imagina; a plănuir; a proiecta. // **•beşyillik tasawur** plan cincinal. **•memleketniñ ósúw tasawurî** planul de dezvoltare a ţării. **•tasawur etîñiz!** închipuiţi-vă! **•yillik tasawur** plan anual.
tasawurğî *s.* planificator; proiectant.
tasawurlama *s.* 1. schiţare; eboşare. 2. plănuire; proiectare; intenţie.
tasawurlamak *v.t.* a schiţa; a plănuir; a proiecta; a intenţiona.
tasawurlanaalgan *adj.* imaginabil.
tasawurlanaalmaz *adj.* inimaginabil.
tasawurlangan *adj.* schiţat; plănuir; proiectat; intenţionat.
tasawurlanmagan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasawurlanmak *v.i.* a se schiţa; a se plănuir; a se proiecta; a se intenţiona.
tasawurlanmaykalgan *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasawurlî *adj.* planificat; proiectat.
tasawursuz *adj.* neplanificat; neproiectat.
tasdik *s.* 1. aprobare; confirmare; atestare. 2. legalizare; certificare; omologare; viză. // **•tasdik bolmak** a se aproba; a se confirma; a se atesta; a se valida; a se viza. **•tasdik etmek** a aproba; a confirma; a atesta; a valida; a viza.
tasdiklî *adj.* 1. legalizat; certificat; omologat; vizat. 2. aprobat; confirmat; atestat. // **•tasdiklî suret** copie legalizată.
tasdikname *s.* certificat; atestat.
tasdikşî *adj.* ratificator.
tasfiye *s.* 1. purificare; rafinare. 2. (fin.) lichidare. // **•tasfiye bolmak** a se rafina; (fin.) a fi lichidat. **•tasfiye etmek** a rafina; (fin.) a lichida.
tasfiyeğî *adj.* purificator; mântuitor.
tasfiyeğîlik *s.* purificare; rafinare.
tasfiyekana *s.* rafinărie (de petrol). // **•petrol tasfiyekanasî** rafinărie de petrol.
tasfiyelî *adj.* purificat; rafinat; mântuit.
tashih *s.* corectare; îndreptare. // **•tashih bolmak** a se corecta; a se îndrepta. **•tashih etmek** a corecta; a îndrepta.
tashihlî *adj.* îndreptat; corectat.
tasim *s.* (fil.) silogism.
tasir-tasir *adj.* tare ca piatra; bocnă.
taslak *I. adj.* pretins; aşă-zis. **II. s.** schiţă; ciornă.
taslaklama *s.* schiţare; eboşare.
taslaklamak *v.t.* a schiţa; a eboşa.
taslaklangan *adj.* schiţat; eboşat.
taslaklanmak *v.i.* a se schiţa; a se eboşa.
taslaklî *adj.* eboşat; schematic; schiţat.
tasma *s.* şnur; şiret (din piele).
tasmin *s.* schiţare; eboşare.
tasminlî *adj.* schiţat; eboşat.
tasnif *s.* repartizare; distribuire;

clasificare. // **•tasnif bolmak** a se clasa; a se clasifica. **•tasnif etmek** a clasa; a clasifica.
tasnifbolmagan *adj.* neclasificat.
tasniflî *adj.* repartizat; distribuit; clasificat.
tasnifsiz *adj.* nerepartizat; nedistribuit; neclasificat.
tasnifşî *s.* distribuitor.
tasniy *s.* 1. efectuare; realizare; producere. 2. scorneală; născocire; ficţiune. // **•tasniy bolmak** a se efectua; a se realiza; a se produce. **•tasniy etmek** a efectua; a realiza; a produce.
tasniylî *adj.* 1. efectuat; realizat; produs. 2. scornit; născocit; fictiv.
tasvip *s.* aprobare; încuviinţare; asentiment. // **•tasvip bolmak** a se aproba; a se încuviinţa. **•tasvip etmek** a aproba; a încuviinţa.
tasviplî *adj.* aprobat; încuviinţat.
tasvipname *s.* atestat.
tasvipşî *adj.* ratificator; aprobator; omologator.
tasvir *s.* 1. descriere; zugrăvire. 2. fotografie. // **•tasvir etmek** a descrie; a ilustra; a înfăţişa; a zugrăvi.
tasvirgeyakışkan *adj.* fotogenic.
tasvirğî *s.* fotograf.
tasvirleme *s.* ilustrare.
tasvirlemek *v.t.* a ilustra.
tasvirlengen *adj.* ilustrat.
tasvirilî *adj.* 1. fotografiat. 2. descris; zugrăvit.
taş *s.* 1. piatră. 2. piatră preţioasă. 3. (med.) calcul; piatră. 4. (geol.) rocă. 5. (sport) piesă. 6. (meteo.) grindină; piatră. // **•baltanî taşka wurmak** a nimeri cu oiştea în gard. **•kolîn taşnîñ astîna salmak** a-şi pune pielea în saramură. **•namusuna taş atmak** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. **•ótmegîn taştan şigarmak** a-şi scoate pâinea din piatră seacă. **•şamırğa taş atmak** a împorşa cu noroi; a defăima. **•taş atmak** a arunca cu piatra. **•taş ğontmak** a ciopli în piatră. **•taş tósemek** a aşterne pietre; a pietruir. **•taş ústünde taş bîrakmamak** a nu lăsa piatră pe piatră. **•taşka tutmak** a ţine pe cineva sub ploaie de pietre. **•taşlarîn oırtmak** a-i pune temelii; a-i pune bazele. // **•asıl/kîymetlî taş** piatră preţioasă; nestemată. **•biyaz taşlar** (la şah) piesele albe. **•büyrek taşı** (med.) piatră la rinichi. **•ğanardak taşı** rocă vulcanică. **•kara taşlar** (la şah) piesele negre. **•kilometre taşı** bornă kilometrică. **•kireş taşı** calcar. **•mezar taşı** piatră funerară. **•sabin taşı** cretă de croitorie. **•şatraş taşı** (sport) piesă de şah. **•şunger taşı** piatră ponce. **•taş duwar** zid de piatră. **•taş kaytîmî/şagî** (ist.) epoca de piatră. **•taş kópîr** pod de piatră. **•taş şatlasa** cu orice preţ. **•temel taşı** piatră de temelie. **•tırmen taşı** (tehn.) piatră de moară. **•yeşim taşı** piatră de jad.
taşak *s.* (anat.) testicul.
taşarga *s.* fosilă.
taşargan *adj.* pietrificat; împietrit; fosilizat.
taşarma *s.* pietrificare; împietrire; fosilizare.
taşarmak *v.i.* a se pietrifica; a

împietri; a se fosiliza.
tașatkan s. (mil., ist.) catapultă.
Taş-Awul s. 1. (topon.) ("Ograda de Piatră") Piatra (jud. Constanța). 2. (hidron., lac) ("Ograda de Piatră") Tașaul (jud. Constanța).
tașbaligî s. (iht.) țipar; chișcar (lat., *Misgurnus fossilis*).
tașbasma s. litografie.
tașbasmağı s. litograf.
tașbasmalı adj. litografiat.
tașğemiş s. drupă.
tașğol s. drum pietruit. // **•ğol tașğol** drumul este pietruit.
tașğongan s. mason.
tașğonma s. masonerie.
tașğürek(lî) adj. care are inimă de piatră; căinos la inimă; nemilos; inuman; crud; neîndurător; sadic; hapsân. // **•tașğürek(lî) bolmak** a avea inimă de piatră.
tașğürekli s. cruzime; sadism.
tașigan adj. 1. (d. ape) revărsat; clocotit; clocotitor. 2. emoționat; entuziasmat; înflăcărat. 3. transportator; cărauș. 4. care posedă; purtător. // **•yokardaki atni tașigan** sus-numit.
tașil s. fosilă.
tașilaalğan adj. portativ; portabil; transportabil.
tașilğan adj. 1. transportat; cărat. 2. posedat; purtat.
tașilganday adj. transportabil.
tașilîr adj. portativ; portabil; transportabil.
tașillaşkan adj. fosilizat.
tașillaşma s. fosilizare.
tașillaşmak v.i. a se fosiliza.
taşilmak v.i. 1. a se transporta; a se căra. 2. a fi posedat; a fi purtat; a se avea asupra sa.
taşim s. clocot.
taşima s. revărsare de ape; inundație; clocot. // **•taşima karjlamî** costul transportului.
taşimafenî s. (mil.) logistică.
taşimak A. v.i. 1. (d. ape curgătoare) a se revărsa; a deborda; a ieși din albie. 2. (fig.) a se emoționa; a se entuziasma; a se înflăcăra. 3. a da în foc; a clocoti; a curge afară din vas. B. v.t. 1. a transporta; a căra. 2. a poseda; a purta; a avea asupra sa. // **•at taşimak** a purta numele; a avea drept nume. **•koyininda taşimak** a purta în sân. **•omizinda taşimak** a-l purta pe umeri; a-l respecta. **•sabîrî taşimak** a-și pierde răbdarea; a-și pierde calmul. **•silak taşimak** a purta armă; a fi înarmat. // **•meñgîlik nişanin taşip** sub semnul eternității.
taşindirmek v.t. a muta; a strămuta.
taşingān adj. 1. mutat; strămutat. 2. transportat; cărat.
taşinma s. 1. mutare; strămutare. 2. transport; cărare.
taşinmak v.i. 1. a se transporta; a se căra. 2. a se muta; a-și schimba domiciliul. // **•tüşünüp taşinmak** a-și frământa mințile; a-și bate capul; a chibzui.
taşit s. vehicul; mijloc de transport. // **•motorlî intergez kîre almaz** accesul interzis tuturor autovehiculelor. **•taşit kîre-almaz** intrarea vehiculelor interzisă.
taşitmak v.t. 1. a determina să transporte; a determina să care. 2. a determina să poartă. 3. a emoționa; a

entuziasma; a înflăcăra. 4. a determina să se reverse.
taşiwğî I. adj. motrice. II. s., adj. transportator; purtător; curier; însoțitor.
taşiwğuluk s. transportare; purtare; curierat; însoțire.
taşkakazilğan adj. săpat în piatră; lapidar.
taşkala s. cetate.
taşke s. căruț; cărucior; roabă; tărăboanță; teleagă.
taşkin I. adj. (d. ape) revărsat; debordant; torențial. II. s. revărsare de ape; inundație; potop; puhoi de ape; viitură.
taşkómîr s. huilă.
taşkulak s. (zool.) melc (lat., *Helicidae* sp.).
taşkûre s. litosferă.
taşlama s. părăsire.
taşlamagan adj. care interzice; prohibitiv.
taşlamak A. v.m. (precedat de ger. univsl. în -ıp/-up/-up/-up) a se asigura că...; B. v.t. 1. a lăsa; a pune jos; a dezbrăca. 2. a pune; a așeza. 3. a renunța la; a abandona. 4. a părăsi; a abandona. 5. a da voie; a permite. 6. a divorța; a se despărți. 7. a da; a încredința. // **•aşaga taşlamak** a lăsa jos; a pune jos. **•aytîp taşlamak** a lăsa vorbă; a lăsa o dispoziție. **•îz taşlamak** a lăsa urme. **•kenarga itep taşlamak** a face abstracție de...; **•kôlekede taşlamak** a lăsa în umbră; a eclipsa. **•sîra taşlamak** a lăsa rând. **•taşlap ketmek** a părăsi; a abandona. **•tesadûfke taşlamak** a lăsa în voia soartei. **•zaman taşlamak** a da răgaz. // **•şonî bo yerge taşlay alirman mî?** pot să las asta aici?;
taşlamama s. interzicere; prohibiție.
taşlamamak v.t. 1. a interzice; a prohibi. 2. (d. boli sau dureri trupești) a nu da pace; a ține. // **•kabaât taşlamamak** a nu pune vina pe cineva; a-l dezvinovăți.
taşlangān adj. 1. părăsit. 2. dezbrăcat.
taşlanma s. dezbrăcare.
taşlanmak v.i. a se dezbrăca.
taşlap-ketîlgen adj. 1. abandonat. 2. părăsit; abandonat.
taşlapketme s. părăsire; abandon; abandonare; abdicare.
taşlaşkan adj. pietrificat; împietrit; fosilizat.
taşlaşma s. pietrificare; împietrire; fosilizare.
taşlaşmak v.i. a se pietrifica; a împietri; a se fosiliza.
taşlatmak v.t. a dezbrăca; a dezobișnui; a dezvăța.
taşlî adj. pietros; cu pietre.
taşlık s. pietriș; loc cu pietre.
taşli-kayali adj. pietros; stâncos.
taşlikli adj. pietros; cu pietre.
taşlık-telesî s. (zool.) jder-de-stâncă (lat., *Martes foina*).
taşmayî s. petrol; țitei.
taşmaylî adj. petrolifer.
Taş-Murun s. (topon., localitate desfîntată) ("Promontoriul de Piatră") Taș Burun (jud. Tulcea).
Taş-Pînar s. (topon.) ("Fântâna de Piatră") Siliștea (jud. Constanța).
taşra s. provincie; oraș de provincie.
taşralî s., adj. provincial.
taşşaptirgan s. (mil., ist.) catapultă.

taştan adj. de piatră; din piatră. // **•taştan uyde Altanlar otîralar** în casa de piatră locuiesc alde Altan.
taştankorigan adj. antigrindină.
taştan-taşka adv. din piatră în piatră. // **•başin taştan-taşka wurmak** a se da cu capul de toți pereții.
taştalışkan s. pietrar.
taş-tomar s. bolovani; bolovăniș.
taştoragan s. (tehn.) concasor.
taştoramasi s. concasare.
taştôşegen s. pavator.
taştôşelgen adj. pavat; pietruit.
taştôşew s. pavaj; pietruire.
taşuwğî s. cărauș; transportator.
tata s. soră mai mare. // **•kizniñ tatasî** sora mai mare a fetei.
tatar s., adj. tătar. // **•kîrim tatar elalari** clasicii tătari crimeeni. **•kîrim tatar kalkî** poporul tătar crimean. **•kîrim tatar milletî** națiunea tătară crimeană. **•kîrim tatar tîlî** limba tătară crimeană. **•kîrim tatar tîlî tîlsizgasî** gramatica limbii tătare crimeene. **•kîrim tatar tîlî we edebiyatî** limba și literatura tătară crimeană. **•kîrim tatar tîlî zor mî?** limba tătară crimeană e dificilă?; **•kîrim tatarî** tătar crimean. **•nogay tatarî** tătar nogai. **•tatar manzumesî** poezie tătarească.
tatarasî s. (gastron.) specialitate tătarească de coftunași.
tatarday adv. ca tătarii; tătarește. // **•yakîn bir kîrim tatarday konişasîñiz** vorbiți aproape ca un tătar crimean.
tatarğa adv. în limba tătară; tătarește. // **•ğenâbîñiz tatarğani ôziniz üyresinîz mî?** dumneavoastră învățați singur tătarește?; **•kîrim tatarğa ders kitabî** manual de limba tătară crimeană. **•tatarğa kayet tora telaffuz etesinîz** pronunțați foarte corect tătarește. **•tatarğani oñgarip konişasîñiz** vorbiți bine tătarește.
tatarşa adv. în limba tătară; tătarește. // **•tatarşa konişmak** a vorbi tătarește. // **•boga tatarşa kaptip aytila?** cum se spune asta în tătarește?; **•ğalpak kîrim tatarşa** limba tătară crimeană autentică. **•kîrim tatarşa kitaplar** cărți în limba tătară crimeană. **•oylarîñizni tatarşa yakşî ifade etesinîz** vă exprimați bine opiniile tătarește. **•tatarşa konişasîñiz mî?** vorbiți tătarește?; **•tatarşa konişayik!** să vorbim tătarește!;
tatay s. (dim., fam.) surioară mai mare; tanti.
tatbik s. 1. aplicare; adoptare. 2. înfăptuire; îndeplinire; realizare. // **•tatbik bolmak** a se aplica; a se adopta; a fi practicat. **•tatbik etmek** a aplica; a adopta; a practica.
tatbikat s. practică; aplicație.
tatbikatalğan s. practicant.
tatbikatşî s. practician.
tatbikiy adj. 1. înfăptuit; îndeplinit; realizat. 2. aplicat; adoptat. // **•tatbikiy riyaiziyet** (mat.) matematică aplicată.
tatbiklî adj. 1. înfăptuit; îndeplinit; realizat. 2. aplicat; adoptat.
tatil s. 1. vacanță. 2. zi liberă; zi de

odihnă. **3.** întrerupere; oprire; suspendare. // **•askerlik tatilí** (mil.) permisie. **•hapta soñi tatilí** week-end. **•tatil kúni** zi liberă. **•tatil zamaní** vacanță.

tatillí *adj.* **1.** cu vacanță. **2.** cu zi liberă; cu zi de odihnă. **3.** întrerupt; oprit; suspendat.

tatimák *v.i.* a avea gust.

tatlí *I. adj.* **1.** dulce. **2.** (fig.) frumos; draguț; dulce. **3.** (fig.) scump; iubit. **4.** (d. voce) plăcut; melodios. **5.** (d. culori) moderat; temperat. **II. s.** dulceată. // **•tatlí tíl men konışmak** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. // **•bo kabak bal gibí tatlí** dovleacul acesta este dulce ca mierea. **•gúl tatlisí** dulceată de trandafiri. **•minaw armut taa tatlí** para aceasta este mai dulce. **•tatlí elma** măr dulce. **•tatlí laf** vorbe dulci. **•tatlí şarap** vin dulce. **•tatlí suw baligí** pește de apă dulce.

tatliğa *adj.* dulceag; dulce.

tatliğak *I. adj.* dulceag; dulce. **II. s.** dulcegărie.

Tatliğak, Balaban/Úyken- *s. 1.* (topon.) 23 August; Tatliğeaclul Mare (jud. Constanța). **2.** (hidron., pârâu) Tatliğeaclul Mare (jud. Constanța).

Tatliğak, Kışke- *s. (hidron., pârâu)* Tatliğeaclul Mic (jud. Constanța).

tatlılaşmak *v.i.* a se îndulci.

tatlılaştırmak *v.t.* a îndulci.

tatlılık *s.* delicie.

tatlim *interj.* dulceata mea!

tatlılukum *s. (gastron.)* gogoasă.

tatma *s.* gust; gustare. // **•tatma tuyuwi** simțul gustului.

tatmak *v.i., v.t.* a gusta (și fig.). // **•balaliktan óksizlíknín aşı daamin tattí** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan.

tatmin *s.* mulțumire; satisfacție. // **•tatmin bolmak** a se mulțumi; a fi satisfăcut. **•tatmin etmek** a mulțumi; a satisface.

tatminkáar *adj.* mulțumitor; satisfăcător.

tatminlí *adj.* mulțumitor; satisfăcător.

tavassut *s.* intermediere. // **•tavassut bolmak** a se media; a fi intermediat. **•tavassut etmek** a media; a intermedia.

tavassutlí *adj.* mediat; intermediat.

tavgi *s.* șmecher; escroc.

tavgilik *s.* șmecherie; escrocherie.

tavik *s.* delăsare; nepăsare; neglijență.

tavikşí *adj.* delăsător; nepăsător; neglijent.

taviz *s. 1.* înlocuire; substituie. **2.** despăgubire; compensație.

tavizlí *adj.* interschimbabil; substituit; înlocuit; schimbat; despăgubit.

tavizlık *s.* interschimbabilitate.

tavir *s. 1.* ținută; poziție. **2.** atitudine; comportare; poziție; aer. **3.** înfumurare; îngâmfare; aroganță.

tavla *s.* grajd (de cai).

tavsiye *s.* sfat; povață; recomandare. // **•tavsiye bolmak** a fi sfătuit; a i se recomanda; a fi povățuit. **•tavsiye etmek** a sfătui; a recomanda; a povățui.

tavsiyeğí *s.* sfătuitoare; îndrumător.

tavsiyelí *adj.* cu sfat; sfătuit; povățuit; recomandabil.

tavzih *s.* lămurire; clarificare.

tavzihlí *adj.* lămurit; clarificat.

tavzihşí *adj.* lămuritor; clarificator.

taw *I. adj. (d. plante, pomi fructiferi)*

sălbatic; pădureț. **II. s. 1.** pădure; codru. **2.** munte. **3.** ulei; grăsime; unsoare; lubrifiant. // **•taw otirtmak** a împăduri. // **•balta tiymegen taw** pădure virgină. **•taw aşikligi** poiană. **•taw ğagasí** lizieră. **•taw koriwğusí** pădurar. **•tawga daldí** s-a cufundat în pădure. **•tawga ketildí** s-a mers la pădure.

tawa *s.* tavă; platou. // **•mineli tawa** tigaie emailată.

tawan *s. 1.* tavan; plafon. **2.** pod la casă. // **•pápişin tawanga atmak** a face pe cineva de râsul lumii. // **•tawan arası** mansardă.

tawa-tengire *s.* vase; veselă.

tawdaósken *adj.* crescut în pădure; sălbatic.

tawğagılğan *adj.* gresat; uns.

tawgi *s. 1.* silvicultor. **2.** pădurar.

tawğuluk *s.* silvicultură.

taw-işanı *s. (zool.)* șoarece-de-pădure (lat., *Apodemus sylvaticus*).

tawkiya // **•tawkiya senesí** (cron.) anul cocoșului (conform vechiului calendar tătăresc).

taw-koyí *s. (zool.)* muflon (lat., *Ovis aries musimon*).

tawlama *s.* gresare; ungere.

tawlamak *v.t.* a unge; a gresa.

tawlandırma *s. 1.* (fig.) bacșiș; ciubuc. **2.** îngrășare.

tawlandırmak *v.t.* a îngrășa.

tawlangan *adj. 1.* gresat; uns. **2.** îngrășat; gras; obez; trupeș; dolofan; plin.

tawlanmak *v.i. 1.* a se îngrășa. **2.** a se unge; a se gresa.

tawlaşkan *adj.* împădurit.

tawlaşmak *v.i.* a se împăduri.

tawlawgi *s. (tehn.)* gresor; ungător.

tawlay *s. (zool.)* iepure (lat., *Lepus europaeus*). // **•tawlay senesí** (cron.) anul iepurelui (conform vechiului calendar tătăresc).

tawlayday *adv.* iepurește; ca iepurii.

tawlayğa *adv.* iepurește; ca iepurii.

tawlaygi *s.* crescător de iepuri.

tawlaygilik *s.* crescătorie de iepuri; iepurărie.

tawlayi, úy- *s. (zool.)* iepure-de-casă (lat., *Lepus cuniculus*; *Oryctolagus cuniculus*).

tawlaylik *s.* iepurime; mulțime de iepuri.

tawlí *adj. 1.* gras; obez; trupeș; dolofan; plin. **2.** (d. câştiguri) mare; însemnat; gras. **3.** uns; gresat; lubrifiat. **4.** uleios; unsuros; gras.

tawliakşar *s.* vopsea de ulei.

tawliboya *s.* vopsea de ulei.

tawluk *adj.* forestier; păduros.

tawluluk *s.* obezitate.

tawna *s. 1.* (bot.) pețiol; peduncul. **2.** (anat.) peduncul; pedicul.

tawotirtılğan *adj.* împădurit.

tawotirtması *s.* împădurire.

tawsuz *adj. (d. munți)* pleșuv.

tawsuzluk *s. (d. munți)* pleșuvie.

tawşan *s. (zool.)* iepure (lat., *Lepus europaeus*).

tawşanday *adv.* iepurește; ca iepurii.

tawşanğa *adv.* iepurește; ca iepurii.

tawşangí *s.* crescător de iepuri.

tawşangilik *s.* crescătorie de iepuri; iepurărie.

tawşanı, úy- *s. (zool.)* iepure-de-casă (lat., *Lepus cuniculus*; *Oryctolagus cuniculus*).

tawşanlık *s.* iepurime; mulțime de iepuri.

taw-şelegí *s.* fragă-de-pădure.

tawuk // **•tawuk etí** carne de găină. **•tawuk şorbasí** supă de găină.

tawukkarası *s. (med., pop.)* orbul găinilor.

tawukkókiregí *s.* ciulama (de pasăre).

tawuk-şıpşe *s.* găini și pui; păsări de curte; orătării.

tawukşí *s.* găinar; avicultor.

tawukşuluk *s.* avicultură.

tawun *s. (med.)* ciumă; pestă.

tawunlí *adj.* ciumat.

tawuzbaligí *s. (iht.)* pește-păun (lat., *Coris julio*).

tawuzgi *s.* păunar.

tawuzğuluk *s.* păunărie.

tay *s.* mână.

taya *s. 1.* doică. **2.** stog; clăie; șiră; căpiță. **3.** bonă; dădacă.

tayak *s. 1.* băț. **2.** proptea. **3.** bătaie; lovire. // **•tayak aşamak** a mânca bătaie cu bățul; a mânca bătaie cu nuiaua. **•tayak atmak** a bate cu bățul; a da nuiete. // **•aydar tayagi** sceptru.

tayakaşagan *adj.* dojenit; muștruluit; burdușit; ciomăgit; muștrat.

tayakatkan *adj.* dojenitor; muștrător.

tayakatw *s.* dojană; muștruluială; burdușeală; ciomăgeală; muștrare; chelfăneală.

tayakkagúwengen *adj.* violent; brutal.

tayakkagúwenúw *s.* violență; brutalitate; argumentul bățului.

tayaklama *s.* batere cu bățul; lovire cu bățul; flagelare.

tayaklamak *v.t.* a bate cu bățul; a lovi cu bățul; a flagela.

tayaklangan *adj.* bătut cu bățul; lovit cu bățul; flagelat.

tayamak *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema. // **•arkasın/sirtin tayamak** a-și propti spatele; a se încredere în...; **•merdüwen tayamak** (d. vârstă) a merge pe...;

tayanagak *s.* parcaj; parcare; stație; oprire.

tayanagakkatartuw *s.* parcare; garare.

tayanagaklí *adj.* staționar; staționat.

tayanak *s. 1.* reazem; sprijin; pedestal; suport. **2.** (fig.) bază; fundament. // **•deñiz tayanagi** bază maritimă. **•hawa tayanagi** bază aeriană. **•raketa tayanagi** (mil.) bază de lansare a rachetelor. **•sport tayanagi** (sport) bază sportivă.

tayanaklamak *v.t. 1.* a rezema; a sprijini; a propti. **2. a baza; a fundamenta.**

tayanaklangan *adj. 1.* rezemat; sprijinit; proptit. **2.** bazat; fundamentat.

tayanaklanmak *v.i. 1.* a se rezema; a se sprijini; a se propti. **2. a se baza; a se fundamenta.**

tayanaklaw *s. 1.* rezemare; sprijinire; proptire. **2.** bazare; fundamentare.

tayanaklí *adj. 1.* rezemat; sprijinit; proptit. **2.** bazat; fundamentat.

tayanaksız *adj. 1.* nerezemat; nesprjinit; neproptit. **2.** fără bază; nefundamentat.

tayangan *adj.* rezemat.

tayangış *s.* reazem; sprijin; pedestal; suport.

tayanma *s. 1.* proptire; sprijinire; rezemare. **2.** bazare; bizuire;

întemeiere. **3.** argument.
teyanmagan *adj.* **1.** nerezemat; nesprîjînit; neproptit. **2.** fără bază; nefundamentat.
teyanmak *v.i.* **1.** a se propti; a se sprijini; a se rezema. **2.** (*fig.*) a se baza; a se bizui; a se întemeia. // **•pîşak sūyekke teyanmak** a-i ajunge cuțitul la os; a nu mai suporta.
teyanmaykalgan *adj.* nefundamentat; nesprîjînit; neproptit; nerezemat.
tayatmak *v.t.* a propti; a sprijini; a rezema.
tayatuwğî *s.* sprijinitor; suportor.
tayaw *s.* proptire; sprijin; rezemare.
tayawlı *adj.* proptit; sprijinit; rezemat.
tayaz **1.** *adj.* **1.** (*d. rûuri etc.*) puțin adânc. **2.** superficial; de suprafață. **II.** *s.* (*la rûuri etc.*) loc puțin adânc; vad. // **•tayaz şanak** farfurie întinsă.
tayazğa *adv.* superficial; pe scurt; în treacăt.
tayazlık *s.* **1.** (*la rûuri etc.*) loc puțin adânc; vad; banc de nisip; traversadă. **2.** superficialitate.
tayaztüşünge *s.* superficialitate; limitare în gândire; mărginire.
tayaztüşügelî *adj.* superficial; limitat în gândire; mărginit.
taydaş *s.* semen.
taydırak *s.* **1.** (*tehn.*) culisă. **2.** tobogan.
taydirmak *v.i.* **1.** a determina să planeze. **2.** a determina să alunece; a determina să gliseze; a determina să culiseze. **3.** a determina să derapeze; a determina să patineze.
taygak **I.** *adj.* lunecos; alunecos; glisant. **II.** *s.* lunecuș; derdeluș; polei.
taygalak **I.** *adj.* lunecos; alunecos; glisant. **II.** *s.* lunecuș; derdeluș; polei. // **•ğol taygalak** drumul este alunecos.
taygalakkarşı *adj.* antiderapant.
taygan *adj.* alunecat; alunecător.
taygîn *adj.* **1.** lunecos; alunecos. **2.** glisant. // **•taygîn buz** polei.
tayğî *s.* (*ist.*) prinț moștenitor.
tayğikiz *s.* prințesă; domniță; domnișoară.
tayğilik *adj.* princiar.
tayifa *s.* (*nav.*) echipaj. // **•tayifa defterî** (*nav.*) jurnal de bord.
tayife *s.* (*nav.*) echipaj.
tayifun *s.* (*geogr.*) taifun.
tayip *s.* blamare; reprobare. // **•tayip bolmak** a fi blamat; a fi condamnat. **•tayip etmek** a blama; a condamna.
tayiplî *adj.* blamat; repudiat; reprobat.
tayîf *s.* (*fiz.*) spectru. // **•kûneşnîñ tayîfî** spectru solar. **•tayîf ğukalamasî** analiză spectrală.
tayılma *s.* **1.** culisare; derapare. **2.** (*sport*) patinaj.
tayılmağî *s.* (*sport*) patinator.
tayılmak *v.i.* **1.** a plana. **2.** a derapa; a patina. **3.** a aluneca; a glisa; a culisa.
tayılmaz *adj.* antiderapant.
tayîn *s.* **1.** (*mil.*) rație; tain. **2.** stabilire; determinare; fixare. **3.** repartizare; distribuire. **4.** (*gram.*) atribut. // **•baştan tayîn etmek** a predestina. **•tayîn bolmak** a se stabili; a se determina; a se fixa; a se defalca; a se desemna; a se repartiza; a se raționaliza. **•tayîn etmek** a stabili; a determina; a fixa; a defalca; a desemna; a repartiza; a raționaliza. // **•kararnamelî tayîn** numire prin decret. **•tayîn kartelasî** cartelă

pentru rație. **•tayîn ótmegî** rație de pâine.
tayînbolgan *adj.* raționalizat.
tayînetûw *s.* raționalizare.
tayîngî *s.* distribuitor.
tayîniy *adj.* (*gram.*) atributiv. // **•tayîniy takîm** (*gram.*) îmbinare atributivă.
tayînli *adj.* **1.** (*mil.*) raționalizat. **2.** repartizat; distribuit. **3.** stabilit; determinat; fixat. **4.** (*gram.*) cu atribut.
tayînsiz *adj.* nedeterminat.
tayîş *s.* alunecare; glisare; culisare; planare.
tayma *s.* **1.** planor. **2.** alunecare; glisare; culisare; planare.
taymağa *s.* **1.** tobogan. **2.** (*tehn.*) culisă.
taymağî *s.* planorist.
taymağilik *s.* planorism.
taymak *v.i.* **1.** a aluneca; a glisa; a culisa. **2.** a plana. **3.** a derapa; a patina. // **•ayakkizagî taymak** a patina. **•hâlînden taymak** a ajunge rău; a decădea; a se ramoli. **•kizak taymak** a schia. **•şana taymak** a se da cu sania. **•sawlugundan taymak** a i se deteriora sănătatea. **•tîlînden sesî taymak** a agoniza; a intra în comă.
taymaykalîr *adj.* antiderapant.
taymaz *adj.* antiderapant.
tayor *s.* taior; costum taior. // **•tayor takîmî** costum taior.
taypak *adj.* **1.** lunecos; alunecos. **2.** inconstant; nestatornic.
tayşa *s.* alunecare de teren.
tayşagan *adj.* (*d. terenuri*) alunecător; surpat.
tayşama *s.* alunecare; surpare.
tayşamak *v.i.* (*d. terenuri*) a aluneca; a se surpa.
tayşatmak *v.t.* (*d. terenuri*) a face să aluneca; a surpa.
tayşık *s.* mânz.
tayuw *s.* alunecare; glisare; culisare; planare.
tayuwğî *adj.* glisant; culisant.
tayyar *adj.* **1.** zburător. **2.** volatil.
tayyare *s.* avion. // **•awğî tayyaresî** (*mil.*) avion de vânătoare. **•bîrkîşîlik tayyare** avion pentru o persoană. **•suw tayyaresî** hidroavion. **•tayyare biletî** bilet de avion. **•tayyare kewdesî** (*av.*) fuzelaj. **•tayyare men** cu avionul. **•tayyare men kettîm keke** aş pleca cu avionul. **•tayyare papîrî** (*nav.*) portavion. **•tayyare perwanesî** elice de avion. **•tayyare sâat kaşa konîp keke?** la ce oră aterizează avionul? **•tayyare seferî** cursă de avion. **•tayyare uşup kettî** avionul a decolat. **•tekkanatlı tayyare** avion monoplan. **•tepkîlî tayyare** avion cu reacție.
tayyaregekarşı *adj.* (*mil.*) antiaerian.
tayyareğî *s.* aviator. // **•tayyareğî kabinasî** (*av.*) carlingă.
tayyareğilik *s.* **1.** (*av.*) pilotaj. **2.** (*av.*) navigație; aviație.
tayyareğilikbilîmî *s.* aeronautică.
tayyareğilikkeyaragan *adj.* (*av.*) navigabil.
tayyarewurgan *adj.* (*mil.*) antiaerian.
tayyarlaşatan *adj.* evaporabil.
tayyarlaşkan *adj.* volatilizat; evaporat.
tayyarlaşma *s.* volatilizare; evaporare.
tayyarlaşmak *v.i.* a se volatiliza; a se evapora.

tayyarlaştırıwğî *s.* vaporizator.
tayyarlık *s.* zbor.
Tayyibe *s.* (*antrop. f., prsn.*) "Cea agreabilă".
tayyip *adj.* plăcut; agreabil.
Tayyip *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel agreabil" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
taz **I.** *adj.* chel; pleşuv. **II.** *s.* calviție; chelie.
taza *adj.* **1.** veritabil; autentic; adevărat. **2.** (*fig.*) lămurit; deslușit; clar. **3.** pur; neamestecat; imaculat. **4.** (*fig.*) cinstit; sincer. **5.** curat; îngrijit; dereticat. **6.** (*d. aer*) proaspăt. // **•tazaga tartmak** a transcrie pe curat. // **•gônîlîñ taza bolsa** dacă ți-e sufletul curat.
tazagônîl(lî) *adj.* sincer; onest; candid; inocent.
tazagônîllîk *s.* sinceritate; onestitate; candoare; inocență.
tazakanlı *adj.* pûrsânge.
tazalîk *s.* **1.** mântuire; purificare. **2.** cinste; sinceritate. **3.** curățenie; dereticare. // **•tazalîk yapmak** a deretice; a face curățenie.
tazalîkyapma *s.* dereticare.
tazammun *s.* includere; înglobare; cuprindere. // **•tazammun bolmak** a se include; a fi înglobat; a fi cuprins. **•tazammun etmek** a include; a îngloba; a cuprinde.
tazammunlı *adj.* inclus; înglobat; cuprins.
tazargan *adj.* **1.** curățat; dereticat. **2.** (*fig.*) lichidat; omorât. **3.** descojit. **4.** (*fig.*) mântuit; purificat.
tazarmak *v.i.* **1.** (*fig.*) a fi lichidat; a fi omorât. **2.** a se descoji. **3.** a se curăța; a se deretice. **4.** (*fig.*) a se mântui; a se purifica.
tazartilgan *adj.* **1.** curățat; dereticat. **2.** (*fig.*) lichidat; omorât. **3.** descojit. **4.** (*fig.*) mântuit; purificat.
tazartilmak *v.i.* **1.** (*fig.*) a fi lichidat; a fi omorât. **2.** a se descoji. **3.** a se curăța; a se deretice. **4.** (*fig.*) a se mântui; a se purifica.
tazartmak *v.t.* **1.** a descoji. **2.** a curăța; a deretice. **3.** (*fig.*) a lichida; a omori.
tazartuw *s.* **1.** descojire. **2.** curățare; dereticare. **3.** (*fig.*) lichidare; terminare; omorâre.
tazartuwğî **I.** *adj.* mântuitor; purificator. **II.** *s.* **1.** (*d. persoane*) curățitor; îngrijitor. **2.** detergent.
tazbaş *adj.* chel; pleşuv.
tazbaşlık *s.* chelie; calviție.
taze **I.** *adj.* **1.** proaspăt; fraged. **2.** (*d. ştiri etc.*) recent; nou; ultim. **II.** *s.* (*fig.*) femeie tânără. // **•et taze mî?** carnea e proaspătă? **•taze balîk** pește proaspăt. **•taze ğeñkşî/harbiyeğî** (*mil.*) recrut. **•taze ótmek** pâine proaspătă. **•taze suw** apă proaspătă.
tazeden *adv.* iar; iarăși; din nou; încă o dată.
tazeleberme *s.* reîmprospătare; reînnoire.
tazelebermek *v.t.* a reîmprospăta; a reînnoi.
tazelegen *adj.* înnoitor; primenitor.
tazeleme *s.* împrospătare; reînnoire.
tazelemek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi.
tazelendirmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova. // **•bîrtaa tazelendirmek** a reîmprospăta.

tazelenebergen *adj.* reîmprospătat; reînnoit.
tazelengen *adj.* împrospătat; reînnoit.
tazelenmek *v.i.* a se împrospăta; a se reînnoi.
tazeleşken *adj.* împrospătat; reînnoit.
tazeleşmek *v.i.* a se împrospăta; a se reînnoi.
tazeleştırme *s.* împrospătare; reînnoire; inovație.
tazeleştırmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova.
tazeleştırıw *s.* împrospătare; reînnoire; inovație.
tazeleştırıwğı *adj.* înnoitor; primenitor; inovator.
tazeletmek *v.t.* a împrospăta; a reînnoi; a inova.
tazelık *s.* prospețime; frăgezime; inovație.
tazelıkşı *adj.* înnoitor; primenitor; inovator.
taze-taze *adj.* 1. foarte recent; foarte nou. 2. foarte proaspăt; foarte fraged.
tazik *s.* 1. presiune; tasare. 2. constrângere; forțare.
taziklı *adj.* presat; tasat; forțat; constrâns.
tazim *s.* slăvire; glorificare; preamărire. // **•resmiy tazim etmek** (*mil.*) a saluta. **•tazim bolmak** a fi slăvit; a fi glorificat; a fi preamărit. **•tazim etmek** a slăvi; a glorifica; a preamări.
tazimlı *adj.* slăvit; glorificat; preamărit.
tazip *s.* chin; tortură; suferință. // **•tazip bolmak** a fi torturat; a se chinui. **•tazip etmek** a tortura; a chinui.
taziplı *adj.* chinuit; torturat; suferind.
tazipsı *adj.* chinuitor.
taziye *s.* condoleanțe. // **•taziye etmek** a-și exprima condoleanțele.
tazı I. adj. copoiesc. **II. s.** copoi; ogar; prepelicar.
tazıday *adv.* copoiește.
tazığa *adv.* copoiește.
tazıl I. adj. strămoșesc; ancestral. **II. s.** 1. (*bot.*) rădăcină. 2. origine; sursă; proveniență; izvor; obârșie; spiță; descendență. 3. (*mat., lingv.*) rădăcină; radical. 4. (*anat.*) fibră. 5. (*geol., geogr.*) filon. 6. (*bot.*) nervură. // **•tazıl atmak** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. **•tazılın kurutmak** a-l a stărpi din rădăcină; a-l extermina. **•tazılın tartmak** a-și trage rădăcinile din...; a se trage din...; a descinde din...; **•tazılindan sókmek** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. // **•dórtlik tazıl** (*mat.*) rădăcină pătrată. **•ğan tazılı** punct nevralgic. **•kan tazılları** (*med.*) vase sanguine. **•kilgi tazıllar** (*anat.*) vase capilare. **•maden tazılı** zăcământ. **•tazıl işaretı** (*mat.*) semnul radicalului. **•tazıl şışmesı** (*med.*) varice.
tazılatakan *adj.* înrădăcinat; cronic.
tazılatau *s.* înrădăcinare.
tazıldanğı **I. adj.** radical. **II. s.** radicalist.
tazıldanğılaşkan *adj.* radicalizat.
tazıldanğılaşma *s.* radicalizare.
tazıldanğılaşmak *v.i.* a se radicaliza.
tazıldanğılaştırmak *v.t.* a radicaliza.
tazıldanğılaştırıw *s.* radicalizare.
tazıldanğılık *s.* radicalism.
tazıldankesme *s.* tăiere din rădăcini;

distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desființare.
tazıldankoparuw *s.* rupere din rădăcini; smulgere.
tazılıkurutulgan *adj.* exterminat.
tazılındankesilgen *adj.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desființare.
tazılındankesúw *s.* tăiere din rădăcini; distrugere; suprimare; lichidare; abrogare; anulare; desființare.
tazılındankopkan *adj.* rupt din rădăcini; smuls.
tazılındansógılgen *adj.* dezrădăcinat; extirpat.
tazılındansógúw *s.* dezrădăcinare; extirpare.
tazılıntartkan *adj.* care își trage rădăcinile; provenit; rezultat; derivat.
tazıl-kurtı *s.* (*ent.*) coropișniță (*lat., Gryllotalpa gryllotalpa*).
tazılıkurutkan *adj.* exterminator.
tazılıkurutması *s.* exterminare.
tazıllangan *adj.* înrădăcinat; cronic.
tazıllanma *s.* înrădăcinare.
tazıllanmak *v.i.* a se înrădăcina.
tazıllı *adj.* 1. profund; radical. 2. substanțial; principal. 3. înrădăcinat. 4. fibros. 5. (*anat.*) venos; vascular.
tazlak *adj.* chel; pleșuv.
tazlaşkan *adj.* chelit.
tazlaşmak *v.i.* a cheli.
tazlık *s.* calviție; chelie.
tazmin *s.* indemnizație; despăgubire; compensație. // **•tazmin bolmak** a se despăgubi; a se compensa. **•tazmin etmek** a despăgubi; a compensa.
tazminat *s.* indemnizație; despăgubire; compensație.
tazminatlı *adj.* despăgubit; compensat.
tazminlı *adj.* despăgubit; compensat.
táliy *adj.* secundar; ajutorător; auxiliar; adjunct; supleant. // **•táliy gól** drum lateral.
táwúkel *adj.* tont; căscat; neghiob; nerod; idiot.
táwúkelge *adv.* prostește.
táwúkellık *s.* neghiobie; neozie; idioțenie.
tabaklaw *s.* tăbăcire; argăsire.
tabılıw *s.* (*arheol.*) vestigii; urme; rămășițe.
tabırğa-gúlı *s.* (*bot.*) trandafir-moscat (*lat., Rosa moschata*).
tabırğaotı *s.* (*bot.*) frăguțiță; moscușor (*lat., Adoxa moschatellina*).
tabıştırıw *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus.
tabışuw *s.* 1. întâlnire; întrevedere; reuniune. 2. (*mat.*) concurență; convergență.
taçlaw *s.* încoronare; încununare.
taganagı, Senegal- *s.* (*orn.*) sfrâncioc de tufiș cu creastă neagră (*lat., Tchagra senegala*).
taganak, altın- *s.* (*orn.*) sfrâncioc asiatic (*lat., Lanius isabellinus*).
taganak, balaban-boz- *s.* (*orn.*) sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel (*lat., Lanius excubitor*).
taganak, ғаşmaklı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cu mască (*lat., Lanius nubicus*).
taganak, ğenubiy-boz- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cenușiu sudic (*lat., Lanius meridionalis*).
taganak, kara-maılaylı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cu frunte neagră (*lat.,*

Lanius minor).
taganak, kawerengı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc brun (*lat., Lanius cristatus*).
taganak, kawerengı-sırtlı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cu spate brun (*lat., Lanius vittatus*).
taganak, kızıl-başlı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cu cap roșu (*lat., Lanius senator*).
taganak, kızıl-karınlı- *s.* (*orn.*) mugurar cu piept roșu; mugurar de tufiș (*lat., Rhodophoneus cruentus*).
taganak, kızıl-sırtlı- *s.* (*orn.*) sfrâncioc roșiatic; codălbiță; șofran (*lat., Lanius collurio*).
taganak, uzun-kuyrukli- *s.* (*orn.*) sfrâncioc cu coadă lungă (*lat., Lanius schach*).
tagılıw *s.* 1. dăruire (*de podoabe, bijuterii etc.*). 2. agățare; aninare. 3. inserare; implantare; legare; alipire; fixare. 4. adăugare; atașare; alăturare. 5. purtare (*de podoabe, bijuterii etc.*). 6. agasare; săcăire.
tagıslaw *s.* (*tehn.*) împănare.
tagıştırıw *s.* asamblare.
tagırlanuw *s.* împietrire; înlemnire; înmărmurire; încremenire.
taj-lálesı *s.* (*bot.*) bibilică; coroaună; lelea-pestriță (*lat., Fritillaria meleagris*).
tajlaw *s.* încoronare; încununare.
tajlı-boz-turna *s.* (*orn.*) cocor cenușiu cu coroaună; cocor african (*lat., Balearica regulorum*).
tajlı-ğelbege *s.* (*orn.*) pitulice cu coroaună (*lat., Phylloscopus coronatus*).
tajlı-kara-turna *s.* (*orn.*) cocor negru cu coroaună (*lat., Balearica pavonina*).
tajlı-kızılkuyluk *s.* (*orn.*) codroș cu coroaună (*lat., Phoenicurus moussieri*).
tajlı-ótlegen *s.* (*orn.*) dendroica cu coroaună (*lat., Dendroica coronata*).
tajlı-sarikaş *s.* (*orn.*) pitulice cu coroaună (*lat., Phylloscopus coronatus*).
takıldaw *s.* ciocănire; ciocănit; ticăit; tic-tac.
takımlaşuw *s.* grupare; regroupare.
takirdaw *s.* pârăit; trosnet.
taklaklanuw *s.* dare de-a rostogolul; dare de-a berbeleacul.
takray *s.* (*bot.*) citronelă; iarbă-de-lămâie (*lat., Cymbopogon citratus*; *Andropogon citratus*).
tal *s.* (*bot.*) salcie; răchită; lozie; mlajă (*lat., Salix viminalis*).
tal, ak- *s.* (*bot.*) salcie-albă (*lat., Salix alba*).
tal, boz- *s.* (*bot.*) salcie; zălog (*lat., Salix cinerea*).
tal, kızıl- *s.* (*bot.*) răchită-roșie; mlajă; lozie (*lat., Salix purpurea*).
tal, kuyulgan- *s.* (*bot.*) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (*lat., Salix babylonica*).
tal, sari- *s.* (*bot.*) salcie-galbenă (*lat., Salix vitellina*).
talakdermanı *s.* (*bot.*) dalac; boaba-vulpă (*lat., Paris quadrifolia*).
talakotı *s.* (*bot.*) lăsnicior; buruiană-de-dalac; umbra-noptii (*lat., Solanum dulcamara*).
talakotı, kara- *s.* (*bot.*) zărnă; lăsnicior (*lat., Solanum nigrum*).
talaşuw *s.* încăierare (*și fig.*).

taldalanuw s. adăpostire; ferire; protejare; refugiere.
talimatlandiruw s. instructaj.
tali, eşki- s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
talpinuw s. 1. silință; strădanie; osteneală; efort. 2. (fig.) zbatere; palpitație.
tal-yasi s. (bot.) vâcălie-de-salcie (lat., *Trametes suaveolens*).
tamamlanuw s. (gram.) complement; obiect.
tamamlaw s. completare; întregire.
tamgali-afiyon s. (bot.) mac-cornut (lat., *Glaucium corniculatum*).
tamgali-ğawunkuşi s. (orn.) prundăraş de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
tamgali-haşhaş s. (bot.) mac-cornut (lat., *Glaucium corniculatum*).
tamgali-kelınşekşeşegî s. (bot.) mac-cornut (lat., *Glaucium corniculatum*).
tamgali-kógersîn s. (orn.) porumbel pătat (lat., *Columba guinea*).
tamgali-suwtorğay s. (orn.) prundăraş de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
tamirlanuw s. înrădăcinare.
tamizdiruw s. 1. picurare; țărâire. 2. picurare; pătare. 3. distilare; lichefiere.
tamlaw s. grup; grupare; tacâm; serviciu; trusă.
tana-ğeparesî s. (bot.) asmățui; hasmațuchi (lat., *Anthriscus silvestris*).
tanakuşi, kawerengî-başlı- s. (orn.) vâcărel cu cap brun (lat., *Molothrus ater*).
tana-megdünezî s. (bot.) asmățui; hasmațuchi (lat., *Anthriscus silvestris*).
tanaotî s. (bot.) iarba-bivolului (lat., *Juncus buffonius*).
tana-peşmegî s. (bot.) pita-vacii (lat., *Boletus bovinus*).
tanasabini s. (bot.) floarea-călugărului; vâcărică (lat., *Saponaria vaccaria*).
taniluw s. notorietate.
tanimlaw s. definire; precizare.
tanişuw s. sfătuire; consultare; cunoștință.
tanitlaw s. probare; dovedire; demonstrare.
tanituw s. recomandare; prezentare.
taniw s. cunoaștere.
tankıldaw s. zornăit; zăngănit; zdrăgănit.
tañrilaştiruw s. divinizare.
tapanlaw s. grăpare; boronire.
tapinuw s. 1. idolatrizare; cult. 2. adorație; venerație.
tapirdaw s. tropăit; tropot.
taptalaw s. călcare în picioare; încălcare; tasare.
tap-tap interj. trop!;
tarafsizlaştiruw s. neutralizare.
tarakay s. (orn.) nagât; plover verde (lat., *Vanellus vanellus*).
tarakay, ak-kuyrukli- s. (orn.) nagât cu coadă albă; plover cu coadă albă (lat., *Vanellus leucurus*; *Chettusia leucura*).
tarakay, balaban- s. (orn.) fluierar mare; nagât mare (lat., *Hoplopterus indicus*; *Vanellus indicus*).
tarakay, kara-kekeşli- s. (orn.) fluierar cu creastă neagră; nagât cu creastă neagră (lat., *Hoplopterus tectus*).

tarakay, şiganakli- s. (orn.) fluierar cu pinten; nagât cu pinten (lat., *Hoplopterus spinosus*; *Vanellus spinosus*).
tarakay, sürmeli- s. (orn.) nagât de stepă; plover de stepă (lat., *Vanellus gregarius*; *Chettusia gregaria*).
tarakay, temirgi- s. (orn.) nagât fierar; plover fierar (lat., *Vanellus armatus*).
tarakayi, Hint- s. (orn.) fluierar mare; nagât mare (lat., *Hoplopterus indicus*; *Vanellus indicus*).
tarakayi, yensek- s. (orn.) stârc alergător (lat., *Dromas ardeola*).
taraklaw s. 1. dărăcire; dărăcit. 2. dragare.
tarakoti s. (bot.) scăiuș; varga-ciobanului; scaiul-voinicului (lat., *Dipsacus pilosus*).
tarak-ördek s. (orn.) rață pieptene (lat., *Sarkidiornis sylvicola*).
taral s. (bot.) angelică (lat., *Angelica archangelica*; *Angelica officinalis*).
taraluw s. strâmtare; îngustare.
tarayuw s. diminua; îngustare; strâmtorare.
tari s. (bot.) mei (lat., *Panicum miliaceum*).
tarkan s. (orn.) cocoș de munte; cocoș sălbatic; gotcan; găinușă de munte (lat., *Tetrao urogallus*).
tarkat s. (orn.) ferestraș mare; bodârlău cu ferăstrău (lat., *Mergus merganser*).
tarkat, ak- s. (orn.) ferestraș mic (lat., *Mergus albellus*).
tarkat, kalpakli- s. (orn.) ferestraș cu glugă (lat., *Mergus cucullatus*; *Lophodytes cucullatus*).
tarkat, kekeşli- s. (orn.) ferestraș moțat (lat., *Mergus serrator*).
tarla-aykabagî s. (orn.) lăcar cafeniu (lat., *Acrocephalus agricola*).
tarla-eşkisawarî s. (orn.) caprimul de câmpie (lat., *Caprimulgus inornatus*).
tarla-kazî s. (orn.) gâscă de semănătură (lat., *Anser fabalis*).
tarla-kirazkuşi s. (orn.) presură sură (lat., *Emberiza calandra*; *Miliaria calandra*).
tarla-şibawî s. (orn.) lăcar cafeniu (lat., *Acrocephalus agricola*).
tarla-şimşigî s. (orn.) vrabie de câmp americană (lat., *Spizella pusilla*).
tarla-sayragî s. (orn.) cocoșar (lat., *Turdus pilaris*).
tarla-siyirşigî s. (orn.) graur american estic (lat., *Sturnella magna*).
tarla-surkarligaşi s. (orn.) drepnea de câmp (lat., *Apus unicolor*).
tarla-sülekeşi s. (orn.) presură sură (lat., *Emberiza calandra*; *Miliaria calandra*).
tarla-tartari s. (orn.) cristel de câmp (lat., *Crex crex*).
tarla-tenegî s. (orn.) presură sură (lat., *Emberiza calandra*; *Miliaria calandra*).
tarla-tentekkuşi s. (orn.) caprimul de câmpie (lat., *Caprimulgus inornatus*).
tarla-torgayî s. (orn.) ciocârlie de câmp (lat., *Alauda arvensis*).
tarla-yaprak-gelbegesî s. (orn.) pitulice de câmpie (lat.,

Phylloscopus neglectus).
tarla-yaprak-sarikaşi s. (orn.) pitulice de câmpie (lat., *Phylloscopus neglectus*).
tarmaklanuw s. ramificare; ramificație; bifurcare; bifurcație.
tarşin s. (bot.) arbore-de-scorțișoară (lat., *Cinnamomum verum*; *Cinnamomum zeylanicum*).
tarsıldaw s. plesnitură; trosnet.
tarsinuw s. strâmtorare; plectiseală.
tarsiyuw s. strâmtorare; plectiseală.
tartagalî, Kanariya-Adasi- s. (orn.) aușel de Canare (lat., *Regulus teneriffae*).
tartalak, altin-mañlayli- s. (orn.) aușel cu cap galben; tartalac (lat., *Regulus regulus*).
tartalak, altin-tajli- s. (orn.) aușel cu coroană aurie (lat., *Regulus saprata*).
tartalak, kózıldırıklî- s. (orn.) aușel cu coroană roșie; aușel cu ochelari (lat., *Regulus calendula*).
tartalak, sürmeli- s. (orn.) aușel sprâncenat (lat., *Regulus ignicapillus*).
tartari, Amerika-kók-saz- s. (orn.) găinușă americană albastră (lat., *Porphyrio martinica*).
tartari, Amerika-suw- s. (orn.) creșteț american (lat., *Porzana carolina*).
tartari, Baillon'niñ-suw- s. (orn.) creșteț mic (lat., *Porzana pusilla*).
tartari, boz-suw- s. (orn.) creșteț cu dungă (lat., *Porzana marginalis*).
tartari, kara-suw- s. (orn.) creșteț negru (lat., *Limnecorax flavirostra*).
tartari, kişkene-saz- s. (orn.) găinușă lui Allen (lat., *Porphyrio alleni*).
tartari, kişkene-suw- s. (orn.) creșteț cenușiu (lat., *Porzana parva*).
tartari, kizil-mañlayli-suw- s. (orn.) găinușă de baltă; corlă (lat., *Gallinula chloropus*).
tartari, kók-saz- s. (orn.) găinușă albastră (lat., *Porphyrio porphyrio*).
tartari, menekli-suw- s. (orn.) creșteț pestriț (lat., *Porzana porzana*).
tartari, suw- s. (orn.) cârstel de baltă; cristei de baltă (lat., *Rallus aquaticus*).
tartari, tarla- s. (orn.) cristel de câmp (lat., *Crex crex*).
tartimlaw s. (gram.) conjugare.
tartişuw s. 1. controversă; dispută; polemică. 2. discuție; dezbateră; deliberare.
tartkişlaw s. tragere; zgâlțâire; hâțănare.
taşaruw s. pietrificare; împietrire; fosilizare.
taş-aywasî s. (bot.) bărcoace (lat., *Cotoneaster integerrima*).
taşgúlî, dak- s. (bot.) mălăoi (lat., *Helianthemum alpestre*; *Helianthemum rupifragum*).
taşgúlî, sarî- s. (bot.) iarba-osului (lat., *Helianthemum nummularium*).
taşgargan s. (bot.) iarba-surzilor (lat., *Saxifraga aizoon*).
taşgonuw s. masonerie.
taşillaşuw s. fosilizare.
taşinuw s. 1. mutare; strămutare. 2.

transport; cărare.

taşîw s. revărsare de ape; inundație; clocot.

taşkaytargan, kizilğa- s. (orn.) pietruș (lat., *Arenaria interpres*).

taş-kekligi s. (orn.) potârniche de stâncă (lat., *Alectoris graeca*).

taşkesken s. (bot.) mărgelușă (lat., *Lithospermum arvense*).

taş-kirkigi s. (orn.) potârniche de stâncă (lat., *Alectoris graeca*).

taşkuşi s. (orn.) mărăcinar; pietroșel (lat., *Saxicola torquata*).

taşkuşi, alaşa- s. (orn.) mărăcinar bălțat (lat., *Saxicola caprata*).

taşkuşi, Kanariya-Adasi- s. (orn.) mărăcinar de Canare (lat., *Saxicola dacotiae*).

taşkuşi, kara- s. (orn.) mărăcinar negru (lat., *Saxicola rubicola*).

taşkuşi, şayır- s. (orn.) mărăcinar mare; urzicar mare (lat., *Saxicola rubetra*).

taşkuşi, Sebîr- s. (orn.) mărăcinar siberian (lat., *Saxicola maura*).

taşlanuw s. dezbrăcare.

taşlaşuw s. pietrificare; împietrire; fosilizare.

taşlaw s. părăsire.

taşlik-kerwankuşi s. (orn.) pasărea-ogorului (lat., *Burhinus oedinemus*).

taş-mantar s. (bot.) mănâncă; hrib (lat., *Boletus edulis*).

taş-sayragi s. (orn.) mierlă de piatră (lat., *Monticola saxatilis*).

taştawugî, ak- s. (orn.) ieruncă alpină; potârniche albă (lat., *Lagopus mutus*).

taştawugî, kizil- s. (orn.) potârniche scoțiană (lat., *Lagopus lagopus scoticus*).

taştorgay s. (orn.) vrabie de stâncă (lat., *Petronia petronia*).

taştorgay, şal- s. (orn.) vrabie cenușie de stâncă (lat., *Petronia brachydactyla*).

taştorgay, sari-bogazli- s. (orn.) vrabie cu gât galben (lat., *Petronia xanthocollis*).

taştorgayî, koraylik- s. (orn.) vrabie de tufiş (lat., *Petronia dentata*).

taş-yongasi s. (bot.) coroniște (lat., *Coronilla varia*).

tasawurlaw s. 1. schițare; eboșare. 2. plănuire; proiectare; intenție.

taska s. (orn.) strigă (lat., *Tyto alba guttata*).

taslaklaw s. schițare; eboșare.

tatar s. (orn.) cocoș de munte; cocoș sălbatic; gotcan; găinușă de munte (lat., *Tetrao urogallus*).

Tatar-Súyúşúk s. (topon.) Topola (Dobrich, Bulgaria).

tatli-bereñge s. (bot.) batat; cartof-dulce (lat., *Ipomoea batatas*).

tatli-gügure s. (bot.) sorg; mătură (lat., *Sorghum saccharatum*).

tatli-kartop s. (bot.) batat; cartof-dulce (lat., *Ipomoea batatas*).

tatli-limon s. (bot.) limetă; lămâie-verde (lat., *Citrus aurantifolia*).

tatli-sipirgaotî s. (bot.) sorg; mătură (lat., *Sorghum saccharatum*).

tatlitamir s. (bot.) lemn-dulce; rădăcină-dulce; ciorânglav (lat., *Glycyrrhiza glabra*).

tatula s. (bot.) ciunăfaie; laur; tatulă (lat., *Datura stramonium*).

tatuw s. gust; gustare.

taw-altinoti s. (bot.) rozmarin-de-

munte (lat., *Gnaphalium silvaticum*).

taw-armuti s. (bot.) păr-pădureț (lat., *Pyrus communis*; *Amygdalis formis*).

taw-aynagi s. (orn.) barză cu ciocul galben (lat., *Mycteria ibis*).

taw-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie de pădure (lat., *Lullula arborea*).

taw-bótnegi s. (bot.) voieștiță (lat., *Mentha silvestris*).

taw-elmasî s. (bot.) măr-pădureț (pom fructifer) (lat., *Malus sylvestris*).

taw-ğawrawugi s. (orn.) cintează de iarnă (lat., *Fringilla montifringilla*).

taw-ğelşeşegi s. (bot.) oiță; deditei-de-pădure; floarea-vântului (lat., *Anemone silvestris*).

taw-ğetkeneşegi s. (bot.) frag-de-pădure (lat., *Fragaria vesca*).

tawkalaşi s. (bot.) nălbă; mălăuț; colăceii-babei (lat., *Malva silvestris*).

taw-kertpesi s. (bot.) păr-pădureț (lat., *Pyrus communis*; *Amygdalis formis*).

taw-kesteresi s. (bot.) bălbisă (lat., *Stachys silvatica*).

taw-kirazi s. (bot.) vișin-sălbatic; vișinel (lat., *Prunus fruticosa*).

tawkiya s. (orn.) găină (lat., *Gallus gallus domesticus*).

tawlandiruw s. 1. (fig.) bacșiș; ciubuc. 2. îngrășare.

tawlaw s. gresare; ungere.

tawlayoti s. (bot.) crucea-pământului; brânca-ursului (lat., *Heracleum sphondylium*).

tawlayoti, ğalpak- s. (bot.) plăcintă-porcului; talpa-ursului (lat., *Heracleum palmatum*).

taw-nanesi s. (bot.) voieștiță (lat., *Mentha silvestris*).

taw-palşıkşisi s. (orn.) fluierar de mlaștină (lat., *Tringa glareola*).

taw-şikildagi s. (orn.) cojoaică de pădure; scorțar (lat., *Certhia familiaris*).

taw-salkimoti s. (bot.) firuță; iarbă-deasă; șovar-de-munte (lat., *Poa nemoralis*).

taw-tırmaşikkuşî s. (orn.) cojoaică de pădure; scorțar (lat., *Certhia familiaris*).

tawugi, dak- s. (orn.) găinușă de alun; ieruncă (lat., *Tetrastes bonasia*; *Bonasia bonasia*).

tawugi, Hint- s. (orn.) bibilică; picheriță (lat., *Numida meleagris*).

tawugi, Kitay- s. (orn.) găină de Bankiva (lat., *Gallus gallus*).

tawuk s. (orn.) găină (lat., *Gallus gallus domesticus*).

tawulga s. 1. (bot.) tavalgă (lat., *Spiraea salicifolia*). 2. (bot.) taulă (lat., *Spiraea crenata*).

tawuz s. (orn.) păun (lat., *Pavo cristatus*).

tawuzoti, ak- s. (bot.) iarba-câmpului (lat., *Agrostis alba*; *Agrostis stolonifera*).

tawuzoti, it- s. (bot.) bucățel; iarbă-câinească (lat., *Agrostis canina*).

taw-zambagi s. (bot.) crin-de-pădure (lat., *Lilium martagon*).

tayak-kamişi s. (bot.) trestie-de-mare (lat., *Calamus rotang*).

tayaklaw s. batere cu bățul; lovire cu bățul; flagelare.

tayanuw s. 1. proptire; sprijinire;

rezemare. 2. bazare; bizuire; întemeiere. 3. argument.

tayga s. (bot.) rădăcina-dracului; ginseng siberian (lat., *Acanthopanax senticosus*; *Eleutherococcus senticosus*).

tayga-kalintumşugi s. (orn.) mugurar de taiga (lat., *Pinicola enucleator*).

tayga-şakragi s. (orn.) mugurar de taiga (lat., *Pinicola enucleator*).

tayiluw s. 1. culisare; derapare. 2. (sport) patinaj.

tayşaw s. alunecare; surpare.

tayyarlaşuw s. volatilizare; evaporare.

taz-aynak s. (orn.) ibis chel (lat., *Geronticus eremita*).

taze-tepreşşeseşegi s. (bot.) floare-de-leac; piciorul-cocoșului târător (lat., *Ranunculus repens*).

taze-turnaayagi s. (bot.) floare-de-leac; piciorul-cocoșului târător (lat., *Ranunculus repens*).

taz-ibis s. (orn.) ibis chel (lat., *Geronticus eremita*).

tazillanuw s. înrădăcinare.

tazkara s. (orn.) vultur negru (lat., *Aegypius monachus*; *Vultur monachus*).

teadul s. corespondență; concordanță; proporționalitate.

teadullî adj. corespunzător; concordant; proporțional.

teatiy s. schimb. // **•kóriş teatiysî** schimb de opinii. **•teatiy efkâr** schimb de opinii.

tebaa s. 1. cetățenie. 2. cetățean; supus. // **•kazak tebaasî** cetățenie română.

tebaalik s. cetățenie.

tebahhur s. evaporare; volatilizare. // **•tebahhur etmek** a se volatiza; a se evapora.

tebahhurlaştırıwğî s. vaporizator.

tebahhurli adj. evaporat; volatilizat.

tebahhurtanir adj. evaporabil.

tebaruz s. apariție; ivire. // **•tebaruz bolmak** a apărea; a se ivi. // **•ehemmiyet men tebaruz ettirmem kerek ke** trebuie să evidențiez în mod deosebit că.

tebaruzli adj. apărut; ivit.

tebdil s. 1. schimbare; deghizare. 2. înnoire; reînnoire; primenire; îmborspătare. // **•tebdil bolmak** a se schimba; a se înnoi; a se îmborspăta. **•tebdil etmek** a schimba; a înnoi; a îmborspăta. **•tebdil gezmek** a umbla deghizat.

tebdillî adj. 1. schimbat; deghizat. 2. înnoit; reînnoit; primenit; îmborspătat.

tebellur s. 1. cristalizare. 2. lămurire; clarificare. // **•tebellur bolmak** a se cristaliza. **•tebellur etmek** a cristaliza.

tebellurli adj. 1. lămurit; clarificat. 2. cristalizat.

tebene s. ac mare; ac țigănesc.

teberruw s. dăruire; donare; atribuire; acordare. // **•teberruw bolmak** a fi dăruit; a fi donat. **•teberruw etmek** a dăru; a dona.

teberruwğî s. donator.

teberruwli adj. dăruit; donat; atribuit; acordat.

tebessum s. zâmbet; surâs. // **•tebessum etmek** a zâmbi; a surâde.

tebessumli adj. zâmbitor; surâzător.

tebeşîr s. cretă.

Tebeşîr-Bayîr s. (topon., deal în

Murfatlar ("Dealul de Cretă") Tibişir (jud. Constanța).

tebılme s. lovitură de picior.

tebışmek v.i. (recipr.) a se lovi cu copita; a se lovi cu piciorul.

teblik s. 1. anunțare; comunicare. 2. comunicat; veste. // **•teblik bolmak** a se anunța; a se comunica. **•teblik etmek** a anunța; a comunica.

teblikli adj. anunțat.

tebrik s. felicitare. // **•tebrik bolmak** a fi felicitat. **•tebrik etmek** a felicita.

tebrikler interj. felicitări!

tebrikliymen interj. vă felicit!

tebrikname s. felicitare (imprimat).

tebûw s. 1. lovitură de picior; șut. 2. repercusiune; consecință. 3. (tehn., mil.) recul. 4. impuls; stimul. // **•pazla tebûw** surecitare.

tebûwğı I. adj. stimulant. II. s. stimulent.

tedarik s. 1. obținere; procurare; achiziționare. 2. furnizare. // **•tedarik bolmak** a se obține; a se procura; a se achiziționa; a se furniza; a se pregăti; a se prepara. **•tedarik etmek** a obține; a procura; a achiziționa; a furniza; a pregăti; a prepara. **•tedarikte tabılmak** a face pregătiri; a se pregăti. // **•tedarik masırapları** cheltuieli de aprovizionare.

tedarikli adj. 1. furnizat. 2. obținut; procurat; achiziționat.

tedarikşi s. furnizor.

tedaviy I. adj. terapeutic; vindecător. II. s. (med.) tratare; tratament; terapie; terapeutică. // **•tedaviy bolmak** (med.) a se trata; a se însănătoși; a se lecu. **•tedaviy etmek** (med.) a trata; a însănătoși; a lecu. **•tedaviy kormek** (med.) a se afla sub tratament; a beneficia de tratament. // **•lâj tedaviyi** cură. **•tedaviy etûwğı** terapeutic. **•tedaviy usulı** metodă de tratament.

tedaviyğı I. adj. terapeutic; vindecător. II. s. terapeut.

tedaviylı adj. însănătoșit; vindecat.

tedaviyuzmanı s. terapeut.

tedaviyuzmanlığı s. terapeutică; terapie.

tedayiy s. asociație de idei.

tedbir s. 1. măsură; dispoziție. 2. mijloc; procedeu. // **•tedbir almak** a lua măsuri. // **•kattı tedbirler** măsuri severe. **•korınma tedbirleri** (mil.) măsuri de apărare. **•yasawğı tedbirler** măsuri constructive.

tedbirli adj. prevăzător; precaut; prudent.

tedbirsız adj. neprevăzător; imprudent.

tedbirsızlık s. imprudență; lipsă de prevedere.

tedhiş s. intimidare; terorizare. // **•tedhiş etmek** a intimida; a teroriza. // **•tedhiş faaliyetı** acțiune teroristă. **•tedhiş siyaseti** politică de intimidare.

tedhişçi s., adj. terorist.

tedhişçilik s. terorism.

tedhişli adj. intimidat; terorizat.

tedirgin adj. incomodat; deranjat. // **•tedirgin bolmak** a fi incomodat; a fi deranjat. **•tedirgin etmek** a incomoda; a deranja.

tedirginlik s. incomodare; deranj.

tediye s. plată; achitare. // **•tediye**

bolmak a se plăti; a se achita. **•tediye etmek** a plăti; a achita. // **•tediye muvazenesi** balanță de plăți.

tediyeetken s. (fin.) debitor; datornic; plătitor.

tediyeli adj. 1. plătit; achitat. 2. de plătit; plătit; scadent.

tedriğen adv. treptat; puțin câte puțin; pas cu pas.

tedris s. 1. învățare; instruire. 2. predare; curs. // **•tedris almak** a învăța; a se instrui. **•tedris etmek** a învăța; a instrui. // **•tedris usulı** metodă de predare; didactic.

tedrisli adj. învățat; instruit.

teehhul s. căsătorie; însurătoare; cununie. // **•teehhul bolmak** a se căsători; a se însura. **•teehhul etmek** a căsători; a însura.

teehhulı adj. căsătorit; însurat; cununat.

teessuf s. regret; părere de rău. // **•teessuf etmek** a regreta; a-i părea rău. // **•teessuf etemen** regret.

teeyyut s. adeverire; confirmare. // **•teeyyut bolmak** a se adeveri; a se confirma. **•teeyyut etmek** a adeveri; a confirma.

teeyyutli adj. confirmat; adeverit.

tefe s. (fin.) camătă; dobândă cămătărească.

tefeğı s. cămătar.

tefeğilik s. cămătărie; camătă.

tefekkur s. gândire; judecată; rațiune. // **•tefekkurge dalmak** a cădea pe gânduri.

tefrik s. 1. separare; despărțire; izolare. 2. deosebire; distincție; diferență. 3. (pol.) blocadă; embargo.

tefrika s. 1. dezbinare; despărțire. 2. disensiune; discordie. 3. (lit.) foileton.

tefrikağı s. (lit.) foiletonist.

tefrikali adj. 1. dezbinat; despărțit. 2. cu disensiuni; cu discordie.

tefrikli adj. 1. separat; despărțit; izolat. 2. deosebit; distins; diferențiat. 3. (pol.) aflat sub blocadă; supus embargoului.

tefrikşi s., adj. separatist.

tefriş s. 1. întindere; așternere. 2. pavare; pietruire. 3. mobilare.

tefrişli adj. 1. pavat; pietruit. 2. întins; așternut. 3. mobilat.

tefsir s. 1. explicare; comentare; interpretare. 2. comentariu. // **•tefsir bolmak** a se explica; a se comenta; a se interpreta. **•tefsir etmek** a explica; a comenta; a interpreta. // **•hukukiy tefsir** (jur.) interpretare juridică. **•ilmiy tefsir** interpretare științifică. **•tewukeğı/tewukiy tefsir** interpretare istorică.

tefsiretûwğı adj. explicativ.

tefsirğı s. comentator; interpret.

tefsirli adj. explicat; comentat; interpretat; tălmăcit.

teftiş s. inspecție; control. // **•teftiş bolmak** a fi inspectat; a fi controlat. **•teftiş etmek** a inspecta; a controla.

teftişli adj. inspectat; controlat.

tegel s. tighel.

tegelleme s. tighelare.

tegellemek v.t. a tighela.

tegelengen adj. tighelat.

tegelı adj. tighelat.

tegenegı, bak- s. (bot.) scaiul-dracului; căruța-dracului; îndrăcită; sperioasă; tăvălici (lat., *Eryngium campestre*).

tegenegı, dewe- s. (bot.) armurar (lat., *Carduus marianus*; *Silybium marianum*).

tegenegı, koy- s. (bot.) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (lat., *Agrimonia eupatoria*).

tegenegı, şol- s. (bot.) pălămidă (lat., *Cirsium arvense*).

tegenegı, uyuz- s. (bot.) crăstăval; crăpușnic (lat., *Cirsium oleraceum*).

tegenek s. (bot.) scai (lat., *Cirsium vulgare*). 1. țepă; spin; ghimpe; ac. // **•tegenek üstünde otırmak** a sta ca pe ghimpi.

tegenek, ak- s. (bot.) limba-oi (lat., *Cirsium canum*).

tegenek, deli- s. (bot.) șofrănel; crăpușnic (lat., *Cirsium furiens*).

tegenek, gümüş- s. (bot.) turtă; ciortopoloc; ciurul-zânelor (lat., *Carlina acaulis*).

tegenek, mor- s. (bot.) scai-albastru; scai-vânăt (lat., *Eryngium planum*).

tegenek, múbarek- s. (bot.) schinel; iarbă-amară; scai-amar; șofran-sălbatic (lat., *Cnicus benedictus*).

tegenek, ólmez- s. (bot.) ghimpe-pădureț (lat., *Ruscus aculeatus*).

tegenek, sarı- s. (bot.) scai-galben (lat., *Centaurea solstitialis*).

tegenekli adj. țepos; spinos; cu ghimpi; ghimpat. // **•tegenekli tel** sârmă ghimpată.

tegeneklik s. mărăcine; mărăciniș.

tegenekli-katırtırnagi s. (bot.) genistră (lat., *Ulex europaeus*).

tegenekli-mişıkbaşı s. (bot.) tapoșnic; lungurică (lat., *Galeopsis tetrahit*).

tegenek-yüzümü s. (bot.) dracilă (lat., *Berberis vulgaris*).

tegersık s. roată. // **•geşirûwğı tegerşık** (tehn.) roată de transmisie. **•kışkene tegerşık** rolă. **•şolmekşi tegerşığı** roata olarului. **•tahrik tegerşığı** (tehn.) volant. **•tegersık şemberi** şină. **•tegersıklerni ayarlamak** trebuie reglate roțile. **•tırmen tegerşığı** (tehn.) roata morii. **•tışlı tegerşık** (tehn.) roată dințată. **•uş tegerşıklı** tricicletă.

tegiz adj. neted; plat; drept.

tegizakkan adj. cursiv; fluent.

tegizakma s. cursivitate; fluentă.

tegizalan s. palier.

tegizgeş s. cumpănă; poloboc; nivelă cu bulă de aer.

tegizleme s. netezire; aplatizare; țesire.

tegizlemek v.t. a netezi; a aplatiza; a țesi.

tegizlengen adj. netezit; aplatizat; țesit.

tegizlenmek v.i. a se netezi; a se aplatiza; a se țesi.

tegizli adj. netezit; aplatizat; țesit.

tegizlik s. țesitură.

tegument s. piele; tegument; coajă.

teganus s. 1. omogenitate. 2. solidaritate.

teğawuz s. 1. (d. frontiere) trecere; violare. 2. atac; agresiune. 3. atentat. // **•teğawuz bolmak** a fi agresat; a fi violat; a se încălca. **•teğawuz etmek** a atenta; a agresa; a viola; a încălca. // **•ğelen teğawuzı** forțarea frontierei.

teğawuzğı s. 1. atentator; atacant;

violator; agresor. **2.** agresiv; ofensiv.
teğawuzlı *adj.* **1.** atacat; agresat. **2.** (*d. frontiere*) trecut; violat.
teğdit *s.* împropătare; înnoire; primenire.
teğditli *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împropătat.
teğennún *s.* nebunie; scrânteală. // **•teğennún bolmak** a înnebuni; a se scrânti.
teğennúnli *adj.* înnebunit; nebun; scrântit.
teğerrút *s.* **1.** izolare; separare. **2.** abstractizare. **3.** (*pol.*) blocadă; embargo. // **•teğerrút astina almak** a institui o blocadă. **•teğerrút bolmak** a se izola; a se separa. **•teğerrút etmek** a izola; a separa. **•teğerrútni kótermek** a ridica blocada.
teğerrútli *adj.* **1.** abstractizat. **2.** izolat; separat. **3.** (*pol.*) aflat sub blocadă; supus embargoului.
teğessúm *s.* întrupare; întruchipare; personificare. // **•teğessúm bolmak** a se întruchipa; a se întrupa; a fi personificat. **•teğessúm etmek** a întruchipa; a întrupa; a personifica.
teğessúmlı *adj.* întrupat; întruchipat; personificat.
teğet *s.* (*mat.*) tangentă.
teğetli *adj.* tangențial; razant.
teğil *s.* amânare. // **•teğil bolmak** a se amâna. **•teğil etmek** a amâna.
teğillı *adj.* amânat.
teğim *s.* comerț.
teğrubıy *adj.* experimental.
teğrúbe *s.* **1.** încercare; experiență; probă. **2.** experiență. // **•teğrúbe bolmak** a se încerca; a se experimenta; a fi probat. **•teğrúbe etmek** a încerca; a experimenta; a proba. **•teğrúbeden geşirmek** a practica. // **•teğrúbe kaytım** stagiul.
teğrúbealğan *s.* practicant.
teğrúbedengeşirúw *s.* practică.
teğrúbelı *adj.* (*d. oamenii*) experimentat; cu experiență.
teğrúbesız *adj.* (*d. oamenii*) neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
teğrúbesızlık *s.* noviciat.
teğrúbiy *adj.* empiric.
teğrúbiylık *s.* (*fil.*) empirism.
teğziye *s.* pedepsire; condamnare; osândă. // **•teğziye bolmak** a fi pedepsit; a fi penalizat. **•teğziye etmek** a pedepsi; a penaliza.
teğziyelı *adj.* pedepsit; condamnat; osândit.
tehalúf *s.* deosebire; diferență. // **•tehalúf bolmak** a se deosebi; a se distinge; a se diferenția. **•tehalúf etmek** a deosebi; a distinge; a diferenția.
tehalúflı *adj.* distins; deosebit.
tehdit *s.* amenințare; intimidare. // **•tehdit bolmak** a fi amenințat; a se intimida. **•tehdit etmek** a amenința; a intimida.
tehditkäär *adj.* amenințător; primejdios.
tehditli *adj.* amenințat; intimidat.
teheyyúş *s.* **1.** emoție. **2.** înflăcărare; entuziasm; ardore. // **•teheyyúş bolmak** a se emoționa; a se entuziasma; a se înflăcăra. **•teheyyúş etmek** a emoționa; a entuziasma; a înflăcăra.
teheyyúşlı *adj.* **1.** înflăcărat;

entuziasmat; arzător. **2.** emoționat; emoționant.
tehir *s.* amânare; tărgănare; tergiversare. // **•tehir bolmak** a se amâna; a se tărgăna; a se tergiversa. **•tehir etmek** a amâna; a tărgăna; a tergiversa.
tehirli *adj.* amânat; tărgănat; tergiversat.
tehlıke *s.* pericol; primejdie; risc. // **•tehlıkege atmak** a primejdi; a periclita.
tehlıkeatıw *s.* hazardare; periclitate; primejduire; expunere; amenințare.
tehlıkelı *adj.* periculos; primejdios; riscant. // **•tehlıkelı mintaka** zonă periculoasă.
tehne *s.* zăbală.
tek *I. adj.* **1.** singur; unul singur. **2.** unic; singular. **3.** impar; fără pereche. **II. conj.** doar să...; numai să...; // **•tek konışmak** a monologa. // **•tek sayı** (*mat.*) număr impar.
tekallalı *s.* (*fil.*) monoteist.
tekallalık *s.* (*fil.*) monoteism.
tekanlamlı *adj.* univoc.
tekatomlı *adj.* (*fiz.*) monoatomic.
tekaúdiye *s.* pensie.
tekaút *s.* pensie; pensionare. // **•tekaút bolmak** a se pensiona. **•tekaút etmek** a pensiona.
tekaútlı *adj.* pensionat; pensionar.
tekayaklı *adj.* olog; cu un singur picior.
tekámúl *s.* evoluție; dezvoltare. // **•tekámúl bolmak** a evolua; a se dezvolta. **•tekámúl etmek** a dezvolta.
tekámúllı *adj.* evoluat; dezvoltat.
tekásúf *s.* densitate; concentrație.
tekásúfazayması *s.* rarefiere.
tekásúfıazaygan *adj.* rarefiat.
tekásúflı *adj.* densificat; concentrat.
tekbaşına *adv.* independent; de unul singur; fără altcineva.
tekbırleşmedegerlı *adj.* (*chim.*) monovalent.
tekdir *s.* admonestare; muștrare. // **•tekdir bolmak** a fi admonestat; a fi muștrat. **•tekdir etmek** a admonesta; a muștra.
tekdiretken *adj.* muștrător.
tekdirgi *s.* muștrător; dojenitor.
tekdirli *adj.* admonestat; muștrat.
teke *s.* șa.
Teke *s.* (*topon., localitate desființată*) Teche (*jud. Tulcea*).
tekegım *s.* (*agr.*) monocultură.
tekegıklı *adj.* (*lingv.*) monosilabic.
tekel *s.* (*econ.*) monopol. // **•tekelge almak** a monopoliza.
Tekelı *s.* (*topon.*) Tichilești (*jud. Tulcea*).
tekellı *adj.* (*econ.*) monopolizat.
teker *s.* (*iht.*) barbut-de-mare (*lat., Mullus surmuletus*).
Teker-Kól/Teker-Gól *s.* (*hidron., topon.*) ("Lacul Barbunilor-de-Mare") Techirghiol (*jud. Constanța*).
tekerrúr *s.* **1.** repeta; repetiție; revenire. **2.** (*jur., med.*) recidivă. // **•tekerrúr bolmak** a se repeta. **•tekerrúr etmek** a repeta. // **•ğúrúmnúñ tekerrúrlı** (*jur.*) recidivă.
tekerrúrđı *adj.* reduplicativ; repetativ.
tekerrúrlı *adj.* repetat; revenit.
tekesakalı *s.* (*bot.*) crețușcă (*lat., Filipendula ulmaria*).
tekfazalı *adj.* (*fiz.*) monofazic.
tekgatakli *adj.* cu un singur pat. //

•tekgatakli oda cameră cu un singur pat.
tekgıltlı *adj.* într-un singur volum.
tekgınışlı *adj.* (*biol.*) unisexual.
tekgınışlılık *s.* (*biol.*) unisexualitate.
tekgınışten *adj.* omogen; de același gen; de același fel.
tekgınıştenlik *s.* omogenitate.
tekgón *s.* simplex.
tekgón(lı) *adj.* (*auto.*) cu sens unic. // **•tekgónlı ğol** drum cu sens unic.
tekhgele *adj.* (*lingv.*) monosilabic.
tekhúgreli *adj.* (*biol.*) unicelular; monocelular.
tekil *s., adj.* (*gram.*) singular.
tekin *adj.* **1.** gol; nelocuit. **2.** unic; fără seamăn. **3.** norocos. // **•tekin topraklar** pământ nelocuit.
tekinlik *s.* unicitate.
tekir *adj.* vărgat; bălțat.
tekkanatlı *s., adj.* (*av.*) monoplan. // **•tekkanatlı tayyare** avion monoplan.
tekkırış *s.* simplex.
tekkışılı *adj.* (*gram.*) unipersonal. // **•tekkışılı fiil/figel** (*gram.*) verb unipersonal.
tekkıskaaayaklılı *adj.* monogam.
tekkıskaaayaklılık *s.* monogamie.
tekkol *s.* (*econ.*) monopol.
tekkolgaalingan *adj.* monopolizat.
tekkolgaaluw *s.* monopolizare.
tekkolđı *s., adj.* (*econ.*) monopolist.
tekkollı *adj.* (*econ.*) monopolizat.
tekkonişma *s.* monolog.
tekkonişuw *s.* monolog.
tekkózelı *adj.* (*biol.*) unicelular; monocelular.
tekkózlı *adj.* unicameral.
tekkózlık *s.* monoclu.
tekkutuplı *adj.* (*fiz.*) monopolar.
teklif *s.* **1.** propunere; ofertă. **2.** impozit; impunere. **3.** ceremonie; etichetă. // **•teklip etmek** a propune; a oferi.
teklifli *adj.* ceremonios; protocolar.
teklifsız *adj.* (*d. atitudinii, vorbire*) familiar; simplu.
teklifsızlık *s.* familiaritate.
teklip *s.* **1.** impozit; impunere. **2.** ceremonie; etichetă. **3.** propunere; ofertă. // **•teklibıñızni kablettik** am acceptat propunerea dumneavoastră. **•úylenme teklibi** cerere în căsătorie.
teklipli *adj.* ceremonios; protocolar.
teklipsız *adj.* (*d. atitudinii, vorbire*) familiar; simplu. // **•teklifsız tıl** limbă familiară.
teklipsızlık *s.* familiaritate.
teklık *s.* singularitate; unicitate.
tekmenzillı *adj.* unicameral. // **•tekmenzillı kurultay** (*pol.*) parlament unicameral.
tekmıl *I. adj.* **1.** complet; întreg. **2.** desăvârșit; deplin. **II. s.** terminare; desăvârșire; completare. // **•tekmıl kaber bermek** a raporta; a informa. // **•tekmıl eserler** opere complete. **•tekmıl kaber** (*mil.*) raport. **•tekmıl kaytarıp berúw** restabilire în întregime. **•tekmıllık úğretı** pensie.
tekmılđen *adj.* din întreg. // **•tekmılđen ketirmek** a deduce.
tekmılđenkelgen *adj.* dedus.
tekmılđenkelme *s.* deducție.
tekmılgebargan *adj.* (*log.*) inductiv.
tekmılgebarma *s.* (*log.*) inducție.
tekmılgebarmak *v.t. (log.)* a induce.
tekmılge *I. adv.* pe deplin. **II. s. (*gram.*) propoziție.**

tekmîlîgi s. pensionar. // • **tekmîlîgi harbiyeği** (mil.) rezervist.
tekmîlîgîlik s. pensie; pensionare.
tekmîlkaya s. monolit.
tekmîlleme s. 1. pensionare. 2. completare; întregire. 3. terminare; desăvârşire; absolvire. // • **tekmîlleme imtani** examen de absolvire.
tekmîllemek A. v.i. a se pensiona. B. v.t. 1. a termina; a desăvârşi; a absolvi. 2. a completa; a întregi.
tekmîllengen adj. 1. completat; întregit. 2. terminat; desăvârşit; absolvit.
tekmîllenmegen adj. neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parțial.
tekmîllenmek v.i. 1. a se completa; a se întregi. 2. a se termina; a se desăvârşi; a fi absolvit.
tekmîllenmiykalgan adj. neterminat; neîmplinit; neisprăvit; incomplet; parțial.
tekmîlleş s. (gram.) complement; obiect.
tekmîltanîş s. plebiscit.
tekmîltaş s. monolit.
tekmîlûlge s. prototip.
tekne s. 1. albie; covată. 2. (nav.) cocă; carcasă. 3. (nav.) ambarcațiune. 4. (geogr.) albie; matcă. 5. carapace. // • **teknenîñ tûmenğisi** (nav.) cârmaciul ambarcațiunii.
teknik adj. tehnic. // • **teknik gônnetmelik** instrucțiuni tehnice. • **teknik ğukalama** studiu tehnic. • **teknik kelime** termen tehnic. • **teknik okıl** școală tehnică. • **teknik okıtma** învățământ tehnic. • **teknik resım** desen tehnic.
teknika s. tehnică.
teknikabîlîmğisi s. tehnologic.
teknikabîlîmî I. adj. tehnologic. II. s. tehnologie.
teknikabîlîmlî adj. tehnologic.
teknikağı s. tehnician.
teknoloğik adj. tehnologic.
teknoloğiya I. adj. tehnologic. II. s. tehnologie.
teknoloğiyağı s. tehnologic.
teknoloğiyalı adj. tehnologic.
tekodalî adj. unicameral.
tekoklı adj. monoaxial.
tekoklîlik s. monoaxialitate.
tekózeklî adj. mononuclear.
tekarşa adj. (d. materiale) masiv; dintr-o bucată; monobloc.
tekperdelî adj. cu un singur act.
tekpîşim(lî) adj. uniform; omogen; de o singură formă.
tekpîşimlîk s. uniformitate; omogenitate.
tekrar I. adv. iar; iarăși; din nou; încă o dată; în mod repetat. II. interj. bis!; III. s. repetare; repetiție. // • **tekrar bolmak** a se repeta. • **tekrar etmek** a repeta. // • **oyinnîñ tekrarı** (sport) rejucarea meciului.
tekrarğı I. adj. reduplicativ; repetativ. II. s. (jur.) recidivist.
tekrarlama s. repetare; repetiție.
tekrarlamak v.t. a repeta.
tekrarlanmak v.i. a se repeta.
tekrarlatmak v.i. a determina să repete.
tekrarlî adj. repetat.
tekrarsız adj. unic; inimitabil.
tekrarsızlık s. unicitate.
tekrar-tekrar adv. în mod repetat.
tekrarlaw s. repetare; repetiție.

tekrenklî adj. monocrom; monocromatic; uni; unicolor. // • **tekrenklî kumaş** (text.) stofă uni.
tekrenklîlik s. monocromie.
tekrir s. revizuire. // • **tekrir bolmak** a se revizui. • **tekrir etmek** a revizui.
tekrirğı s. revizor.
tekrirli adj. revizuit.
tekseda(lî) adj. mono; monofonic.
teksedîlimlî adj. (lingv.) monosilabic.
teksif s. condensare. // • **teksif bolmak** a se condensa. • **teksif etmek** a condensa. // • **teksif etilgen sût** lapte condensat.
teksifazayması s. rarefiere.
teksifiazaygan adj. rarefiat.
teksiflî adj. condensat.
teksir s. înmulțire; multiplicare. // • **teksir bolmak** a se multiplica. • **teksir etmek** a multiplica.
teksirğı s. (mat.) factor; înmulțitor; multiplicator.
teksirlî adj. înmulțit; multiplicat.
teksizga s. monografie.
teksoydan adj. omogen; similar; de același gen; de același fel.
teksoydanlık s. omogenitate; similaritate.
teksoylî adj. (biol.) unisexual.
teksoylîlik s. (biol.) unisexualitate.
teksozikawazlı s. (lingv.) monoftong.
tekstil s. textile; țesătură.
tekşekîl(lî) adj. uniform; omogen; de o singură formă.
tekşekîllîk s. uniformitate; omogenitate.
tektanelî adj. (fiz.) monoatomic.
tektanrîğı s. (fil.) monoteist.
tektanrîğılık s. (fil.) monoteism.
tektarîmğılık s. (agr.) monocultură.
tek-tek adv. unul câte unul. // • **tek-tek wuruşmak** a se duela.
tek-tenha adv. (d. oameni) de unul singur; fără altcineva.
tektion adj. (geol.) tectonic.
tektionika s. (geol.) tectonică.
tektionlî adj. monoton.
tektionlîlik s. monotonie.
tektürden adj. omogen; de același gen; de același fel.
tektürdenlîk s. omogenitate.
tektüzetûw adj. uniform; monoton.
tektüzetûwlîk s. 1. uniformitate. 2. monotonie.
tekûyrenek adj. uniform.
tekûyreneklîk s. uniformitate.
tekalensalî adj. (chim.) monovalent.
tekyaklı adj. unilateral.
tekip s. dezmințire. // • **tekip bolmak** a se dezminți; a fi dezmințit. • **tekip etmek** a dezminți.
tekipbolmagan adj. nedeazămințit.
tekiplî adj. dezmințit.
tel s. 1. sârmă; fir. 2. fibră (și anat.). 3. (muz.) coardă. 4. telegraf; telegramă. // • **tel wurmak** a telegrafia. // • **şagılğan/elektrik telî** fir electric. • **şaş telî** fir de păr. • **tegeneklî tel** sârmă ghimpată. • **telegraf telî** fir telegrafic.
telaffuz s. pronunție; pronunțare; dicțiune; fonetism. // • **telaffuz bolmak** a se pronunța; a se rosti. • **telaffuz etmek** a pronunța; a rosti. // • **dogrı telaffuz** pronunție corectă. • **tatarğa kayet tora telaffuz etesiñiz** pronunțați foarte corect tătarește.
telaffuzlî adj. pronunțat; rostit.
telafiy s. recuperare; compensare. //

• **telafiy bolmak** a se recupera; a se compensa. • **telafiy etmek** a recupera; a compensa.
telafiyli adj. recuperat; compensat.
telakiy s. întâlnire; revedere. // • **telakiy bolmak** a se întâlni; a se revedea. • **telakiy etmek** a întâlni; a revedea.
telakiylî adj. întâlnit; revăzut.
telaş s. 1. emoție. 2. grijă; îngrijire; temere.
telaşlandırgan adj. 1. emoționant; tulburător. 2. îngrijorător; neliniștitor.
telaşlandırmak v.t. 1. a emoționa; a tulbura. 2. a îngrijora; a neliniști.
telaşlangan adj. 1. emoționat; tulburat. 2. neliniștit; îngrijorat.
telaşlanma s. 1. emoție; tulburare. 2. neliniște; îngrijorare.
telaşlanmak v.i. 1. a se emoționa; a se tulbura. 2. a se neliniști; a se îngrijora.
telaşlî adj. 1. emoționat; tulburat. 2. îngrijorat; neliniștit.
telaşlanuw s. 1. emoție; tulburare. 2. neliniște; îngrijorare.
telbege s. hăț; dârlog. // • **telbegelerin kismak** a-l ține în hățuri.
telbegelemek v.t. 1. a pune hățurile; a ține în hăț; a hățui (mai ales cai). 2. a struni; a frâna; a stăpâni (persoane).
telbegelenmek v.i. a fi ținut în hățuri; a fi strunit.
telbegesiz adj. desfrânat; dezmațat.
telbegesizlik s. desfrâu; dezmaț.
telbew s. hăț; dârlog. // • **telbewlerin kismak** a-l ține în hățuri.
telbewlemek v.t. 1. a pune hățurile; a ține în hăț; a hățui (mai ales cai). 2. a struni; a frâna; a stăpâni (persoane).
telbewlenmek v.i. a fi ținut în hățuri; a fi strunit.
telbewsúz adj. desfrânat; dezmațat.
telbewsúzlık s. desfrâu; dezmaț.
tele I. s. (zool.) jder (lat., Martes martes). II. s., adj. (ist.) scit; crimean.
Tele-Ajun s. (topon., "Ținutul Sciților") Teleajen (jud. Prahova).
telef s. distrugere; nimicire. // • **telef bolmak** a fi distrus; a fi nimic. • **telef etmek** a distruge; a nimici.
teleferik s. teleferic.
teleflî adj. nimic; distrus.
telefon I. adj. telefonic. II. s. telefon. // • **telefon etmek/şaldırmak/saltıratma k** a telefona. // • **keşeorasında telefon şaldı** la miezul nopții a sunat telefonul. • **şehrerarası telefon konışması** convorbire telefonică interurbană. • **telefon hatı** linie telefonică. • **telefon kartı** cartelă telefonică. • **telefon kilawuzı/rehberı** carte de telefon. • **telefon merkezı** centrală telefonică. • **telefon numarası** număr de telefon. • **telefon odası** cabină telefonică. • **telefon şebekesi/awı** rețea telefonică. • **umumi telefon** telefon public.
telefonğı s. telefonist.
telefonğılık s. telefonie.
telefonik adj. telefonic.
telefonlî adj. telefonic.
telefotografiya s. telefotografie.
telefşı adj. distrugător; nimicitor.
telege s. 1. car; căruță; teleagă. 2. vehicul; mașină; mijloc de transport. // • **motorlî telege** autovehicul.

•**telege haleketine kapalı ğol** circulație interzisă din ambele sensuri.
telegeği s. căruțaș.
telegraf I. *adj.* telegrafic. II. s. telegraf. // •**telegraf kaberi** telegramă. •**telegraf telî** fir telegrafic.
telegrafli *adj.* telegrafic.
telegrafşi s. telegrafist.
telegrafşılık s. telegrafie.
telegama s. telegramă.
telegayin s. emisiune televizată; televizare.
telegayinlama s. televizare.
telegayinlamak *v.t.* a televiza.
telegayinlangan *adj.* televizat.
telegayinlanmak *v.i.* a se televiza.
telegayinli *adj.* televizat.
telekomanda s. telecomandă.
telekomunikasiya s. telecomunicație.
teleme s. (*gastron.*) telemea. // •**teleme peneri** brânză telemea.
telemetre s. telemetru.
telem-telesik *adj.* grăbit; grabnic; iute; urgent; nerăbdător.
teleneşretilgen *adj.* televizat.
teleneşretilmek *v.i.* a se televiza.
teleneşretme s. televizare.
teleneşretmek *v.t.* a televiza.
teleneşriyat s. emisiune televizată; televizare.
teleneşriyatlı *v.i.* televizat.
teleobiyektiv s. teleobiectiv.
Tele-Orman s. (*topon.*) ("Pădurea Sciților") Teleorman.
telepatiya s. telepatie.
telese-telese *adv.* în grabă; iute; urgent; cu nerăbdare.
telesî, taşlık- s. (*zool.*) jder-de-stâncă (*lat., Martes foina*).
telesik *adj.* grăbit; grabnic; iute; urgent; nerăbdător.
telesiklik s. grabă; iuteală; urgență.
telesiktekmillengen *adj.* precoce.
telesiktekmillenûw s. precocitate.
telesken *adj.* grăbit; iuțit; urgentat.
teleskop s. telescop.
teleskopik *adj.* telescopic.
tesleme I. *interj.* ușurell! încetișor!; II. s. grăbire; iuțire; urgentare.
teslesmeden *adj.* încet; tacticos; lent; agale; alene.
teslemek *v.i.* a se grăbi; a fi iuțit; a se urgenta. // •**yavaş teles!** grăbește-te încet!;
telestirgen *adj.* presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea.
telestirmek *v.t.* a grăbi; a iuți; a urgenta; a îndemna; a zori.
telestirûwgî *adj.* urgent; critic.
telesûw s. grăbire; iuțire; urgentare. // •**telesûw kerektirmek** a impune grabă; a cere iuteală.
telesûwsûz *adj.* încet; tacticos; domol; lent; greoi.
telesûwsûzluk s. încetineală.
televiziyon s. televiziune. // •**televiziyon ğihazı** televizor. •**televiziyon studiyosı** studio de televiziune. •**televiziyon turagî** stație de televiziune.
televiziyondaneşretilgen *adj.* televizat.
televizor s. televizor.
telif s. 1. împăcare; conciliere. 2. scris; scriere. 3. scriere; compunere; creație. // •**telif bolmak** a fi creat; a se compune. •**telif etmek** a crea; a compune. // •**telif hakkı** drepturi de autor.

telifli *adj.* 1. împăcat; conciliat. 2. scris; compus; creat.
telifsiz *adj.* neîmpăcat; ireconciliabil.
telifşî *adj.* împăciuitor; conciliant.
telike s. scrisoare; memorandum.
telkâariy *adj.* filigranat; lucrat în filigran.
telkâariylık s. filigran.
telkek s. clovn.
telkin s. 1. sugere; sugestie. 2. (*fig.*) inoculare. 3. hipnoză; hipnotizare. // •**telkin bolmak** a fi sugerat. •**telkin etmek** a sugera.
telkinetûwgî I. *adj.* hipnotizant. II. s. hipnotizator.
telkingî s. hipnotizator.
telkinli *adj.* 1. inoculat. 2. sugestiv. 3. hipnotizat.
telkolan s. cablu.
telkuyruk s. (*orn.*) rață de ghețuri (*lat., Clangula hyemalis*).
tel-kuyrukli-bagirtlak s. (*orn.*) găinușă zburătoare cu coadă-ac (*lat., Pterocles alchata*).
tel-kuyrukli-karligaş s. (*orn.*) rândunică cu coadă aciculară (*lat., Hirundo smithii*).
tel-kuyrukli-kök-ker s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (*lat., Coracias abyssinicus*).
tel-kuyrukli-kök-kuzgun s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (*lat., Coracias abyssinicus*).
tel-kuyrukli-kök-zakşa s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (*lat., Coracias abyssinicus*).
tel-kuyrukli-naktura s. (*orn.*) găinușă zburătoare cu coadă-ac (*lat., Pterocles alchata*).
tel-kuyrukli-ördek s. (*orn.*) rață de ghețuri (*lat., Clangula hyemalis*).
tel-kuyrukli-surkarligaş s. (*orn.*) drepnea cu coadă aciculară (*lat., Hirundapus caudacutus*).
tellal s. 1. vestitor; crainic. 2. mijlocitor; mediator; comisionar.
tellalhakkı s. comision.
tellemek *v.t.* 1. a împodobi cu fireturi. 2. a telegrafia.
tellî I. *adj.* 1. sârmos; cu sârmă. 2. împodobit cu fireturi; gătit. 3. telegrafic. II. s. funicular; teleferic.
tellîdaya s. telecabină.
tellîkabina s. telecabină.
tellîkôşk s. telecabină.
tellîkulûbe s. telecabină.
tellîlitalwar s. telecabină.
telpek s. joben.
telpekşî s. palărier.
telsigim s. cablu.
telşesegî s. (*bot.*) telegraf (*lat., Desmodium gyrans*).
teltasma s. cablu.
teltokisi s. (*anat.*) țesut fibros.
telve s. zaț de cafea.
telvin s. creare; înființare; întemeiere. // •**telvin bolmak** a se crea; a se înființa; a se întemeia. •**telvin etmek** a crea; a înființa; a întemeia.
telvingî s. întemeietor; creator; fondator.
telvinli *adj.* creat; înființat; întemeiat.
telwurgan s. telegrafist.
telwurur s. telegrafie.
temadiy s. 1. continuare; urmare; prelungire. 2. durată. // •**temadiy bolmak** a se continua; a fi urmat; a se prelungi. •**temadiy etmek** a continua; a urma; a prelungi.

temadiylı *adj.* continuat; prelungit; dăinuitor.
temanne s. salut; salutare. // •**temanne etmek** a saluta; a da binețe.
temaruz s. simulare (*a unei boli*). // •**temaruz bolmak** a se simula. •**temaruz etmek** a simula (*o boală*).
temaruzli *adj.* simulat.
temas s. 1. atingere; contact. 2. legătură; raport; relație. 3. comunicație.
temasli *adj.* 1. atins; contactat. 2. cu legătură; cu raport; cu relație. 3. cu comunicație.
temaşa s. 1. urmărire; vizionare. 2. reprezentație; spectacol. // •**temaşa bolmak** a fi vizionat. •**temaşa etmek** a viziona. // •**bîrperdeli temaşa** scenetă. •**ezber temaşa** recital. •**ğazibeli temaşa** (*teatr.*) feerie. •**rakkaslık temaşası** spectacol de balet. •**saba temaşasın terğih etemen** prefer matineul. •**temaşa başlar-başlamaz bîz tiyatroya yetiştik** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru. •**temaşa yazuwğusı** dramaturg. •**temaşa zalî** sală de spectacol; auditoriu.
temaşaday *adj.* spectaculos.
temaşağı s. spectator; martor ocular.
temaşağilar s., *pl.* audiență; spectatori.
temaşalaşkan *adj.* dramatizat.
temaşalaşmak *v.i.* a se dramatiza.
temaşalaştırma s. dramatizare.
temaşalaştırmak *v.t.* a dramatiza.
temayûl s. 1. înclinare; aplecare; îndoire; tendință. 2. (*fig.*) înclinație; vocație.
temayûllı *adj.* aplecat; înclinat.
temayûz s. remarcare; evidențiere. // •**temayûz bolmak** a se remarca; a se evidenția. •**temayûz etmek** a remarca; a evidenția.
temayûzlı *adj.* remarcat; evidențiat; evident; constatat.
temaşalaştıruw s. dramatizare.
tembel *adj.* leneș; trândav; indolent.
tembelleşmek *v.i.* a trândăvi; a lenevi.
tembellik s. lenevie; trândăvie; indolență.
tembih s. sfat; îndrumare. // •**tembih bolmak** a se sfătui; a fi îndrumat. •**tembih etmek** a sfătui; a îndruma.
tembihli *adj.* sfătuit; îndrumat; povățuit.
tembihşî s. sfătuitor; îndrumător.
temel I. *adj.* fundamental; de bază; principal. II. s. 1. temelie; fundație. 2. bază; fundament (*și fig.*). 3. rădăcină; bază. // •**temelîn atmak** a-i pune temelie; a-i pune bazele; a-l fonda. •**temelinde tabılmak** a sta la temelie; a sta la baza. •**temelinden deñiştirmek** a-l schimba din temelie; a-l reforma. // •**bergî temelî** bază de impozitare. •**temel aylık** salariu de bază. •**temel taşî** piatră de temelie.
temelatuw s. întemeiere.
temelatuwgî s. fondator; întemeietor.
temeldendeñişir *adj.* reformabil.
temeldendeñişken *adj.* reformat.
temeldendeñişirgen s. reformator.
temeldendeñiştirme s. reformare; reformă.

temelleşken *adj.* fundamentat; bazat; întemeiat.
temelleşme *s.* fundamentare; bazare; întemeiere.
temelleşmek *v.i.* a se fundamenta; a se baza; a se întemeia.
temelleştirmek *v.t.* a fundamenta; a baza; a întemeia.
temellî *adj.* fundamentat; bazat; întemeiat; temeinic; solid; trainic.
temeloy *s. (fil.)* teză.
temelpîkîr *s. (fil.)* teză.
temelsîz *adj. (fig.)* neîntemeiat; fără bază; fără o bază reală; fictiv.
temenna *s.* salut; salutare. // **•temenna etmek** a saluta; a da binețe.
temenniy *s.* urare. // **•temenniy etmek** a ura.
temerkûz *s.* adunare; concentrare. // **•temerkûz bolmak** a se aduna; a se concentra. **•temerkûz etmek** a aduna; a concentra. // **•temerkûz kampî** lagăr de concentrare.
temerkûzî *adj.* adunat; concentrat.
temeşîr *s.* cretă.
temîn *s. 1.* încredințare; asigurare; garantare. **2. obținere; dobândire. // **•temîn bolmak** a se încredința; a se asigura; a fi garantat. **•temîn etmek** a încredința; a asigura; a garanta.
teminat *s.* asigurări; garanții. // **•teminat bermek** a da garanții.
teminatberûw *s.* arvinire.
teminatlı *adj.* asigurat; garantat.
teminatparasî *s. (jur.)* cautiune.
teminatşî *s.* asigurator; garant.
teminlî *adj. 1.* încredințat; asigurat; garantat. **2. obținut; dobândit.
temiz *s. 1.* deosebire; diferență. **2. discernământ; spirit de discernământ. **3. (jur.)** casare; casație. // **•temiz etmek** a casa. **•temizge şikmak** (*jur.*) a fi achitat.
temîr I. adj. din fier; cu fier; feros. **II. s. 1.** fier. **2.** ancoră. **3.** blacheu. // **•temîr atmak** (*nav.*) a ancora. // **•kôteklengen temîr** fier forjat. **•saban temîrî** fierul plugului; brăzdar. **•temîr bileklî** cu antebraț de fier. **•temîr bogî** zgură. **•temîr filizî** filon de fier. **•temîr ğan** sufler de fier. **•temîr iradelî** (*d. oameni*) ferm; hotărât. **•temîr kaytîmî/şagî** (*ist.*) epoca de fier. **•temîr kôpîr** pod de fier. **•temîr şîbîk** bară de fier.
temîratkan *adj. (nav.)* ancorat.
temîratma *s. (nav.)* ancorare.
temîrbaş *s.* inventar. // **•temîrbaşka almak** a inventaria.
temîrbaşkaalingan *adj.* inventariat.
temîrbaşkaaluw *s.* inventariere.
temîrden *adj.* din fier; de fier.
temîrdiy *adv.* ca fierul.
temîrgî *s.* fierar.
temîrgîlîk *s.* fierărie; atelier în care se prelucurează fierul; meșteșugul de fierar.
temîrgî-tarakay *s. (om.)* nagât fierar; ploier fierar (*lat., Vanellus armatus*).
temîrgöl(i) *I. adj.* feroviar. **II. s.** cale ferată. // **•temîrgöl katari** (*transp.*) tren. **•temîrgöl motorî** (*ferov.*) automotor. **•temîrgölî makasî** (*ferov.*) macaz.
temîrgûrek *adj.* curajos; cutezător; viteaz; temerar; neînfricat.
temîrgûreklik *adj.* curaj; cutezanță; vitejie; temeritate; neînfricare.******

temîrhint *s. (bot.)* tamarin; tamarind (*lat., Tamarindus indica*).
temîrîrîtken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oțelar.
temîrîrîtme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oțelărie.
temîrîşî *s. 1.* articol de fierărie. **2.** fierărie; meșteșugul de fierar.
temîrkana *s.* atelier de fierărie.
temîrkapî *s. (geogr.)* prag fluvial.
temîrkapkan *I. adj.* magnetic; magnetizat. **II. s.** magnet.
temîrkapma *s.* magnetism.
temîrkazik *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.
Temîr-Kazik *s. (astr.)* steaua polară.
temîrkaziklî *adj.* nordic; de miazănoapte; septentrional.
temîrkîrkan *s. (tehn.)* frezor.
temîrkîrkma *s. (tehn.)* frezare. // **•temîrkîrkma maşinasî** freză; mașină de frezat.
temîrkôteklemesî *s.* forjare.
temîrlemek *v.t. 1.* a zăvorî. **2.** a ancora.
temîrlengen *adj. 1.* zăvorât. **2.** ancorat.
temîrilenmek *v.i. 1.* a se zăvorî. **2.** a se ancora.
temîrlî *adj. 1.* feros. **2. (geol.)** feruginos.
temîr-polat *I. adj.* siderurgic. **II. s.** siderurgie.
temîrsîz *adj.* neferos.
temîr-şelîk *I. adj.* siderurgic. **II. s.** siderurgie.
temîrtaptamasî *s.* forjare.
temîrtôkken *s. (tehn.)* turnător; topitor; oțelar.
temîrtôkme *s. (tehn.)* turnătorie; topitorie; oțelărie.
temîryerî *s. (nav.)* radă.
temîz *adj. 1.* curat; îngrijit; dereticat. **2. (d. aer)** proaspăt. **3. (fig.)** cinstit; sincer. **4.** pur; neamestecat; imaculat. **5. (fig.)** lămurit; deslușit; clar. **6.** veritabil; autentic; adevărat. // **•temîzge tartmak** a transcrie pe curat. // **•hesabî temîz** corect. **•kaalbî temîz bolsa** dacă ți-e suflerul curat. **•temîz awurluk** greutate netă. **•temîz sûygî** idilă.
temîzkaalp(lî) *adj.* sincer; onest; candid; inocent.
temîzkaalplîk *s.* sinceritate; onestitate; candoare; inocență.
temîzkanlî *adj.* pursânge.
temîzleme *s. 1.* curățare; dereticare. **2.** descojire. **3. (fig.)** lichidare; terminare; omorâre. // **•tîl temîzlemesî** (*lingv.*) purificarea limbii.
temîzlemek *v.t. 1.* a curăța; a deretifica. **2.** a descoji. **3. (fig.)** a lichida; a omorî. // **•kabîktan temîzlemek** a dezghioca. **•kokaw tokîni temîzlemek** a dezinfecă. // **•ĝanîşîk temîzledîm** doar ce am curățat. **•karburatornî temîzlemek kerek** trebuie curățat carburatorul. **•makyajîmnî temîzlersîñîz mî?** vreți să mă demachiați?
temîzlengen *adj. 1.* mântuit; purificat. **2.** curățat; dereticat. **3.** descojit. **4. (fig.)** lichidat; omorât.
temîzlenmek *v.i. 1.* a se curăța; a se deretifica. **2.** a se descoji. **3. (fig.)** a fi lichidat; a fi omorât. **4. (fig.)** a se mântui; a se purifica.
temîzlewğî *I. adj.* mântuitor; purificator. **II. s. 1. (d. persoane)**

curățitor; îngrijitor. **2.** detergent.
temîzlîk *s. 1.* cinste; sinceritate. **2.** curățenie; dereticare. **3.** mântuire; purificare. // **•temîzlîk yapmak** a deretifica; a face curățenie. // **•kaalp temîzlîgî** candoare. **•temîzlîk işleri** serviciu de salubritate.
temîzlîk-tazalîk *s. 1.* mântuire; purificare. **2.** cinste; sinceritate. **3.** curățenie; dereticare.
temîzlîkyapma *s.* dereticare.
temîzşikkan *adj.* disculpat.
temîz-taza *adj. 1.* veritabil; autentic; adevărat. **2. (fig.)** lămurit; deslușit; clar. **3.** pur; neamestecat; imaculat. **4. (fig.)** cinstit; sincer. **5.** curat; îngrijit; dereticat. **6. (d. aer)** proaspăt.
temkin *s.* ponderație; cumpătare; moderație; reticență.
temkinlî *adj.* ponderat; cumpătat; moderat; reticent. // **•temkinlî dawranmak** a fi ponderat.
temkinsîz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
temkinsîzlîk *s.* necumpătare; nechibzuință; nesăbuiță; necugetare; nesocotință.
Temminck'nîñ-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie urechiată de deșert (*lat., Eremophila bilophia*).
Temminck'nîñ-kumtawugî *s. (orn.)* fugaci pitic Temminck (*lat., Calidris temminckii*).
temmuz *s. (cron.)* iulie. // **•temmuz ayında** în luna iulie.
tempera *s. (pict.)* tempera.
tempo *s. (muz.)* tempo; mișcare; cadență; ritm.
tempolî *adj. (muz.)* ritmat.
temrin *s.* exercițiu; antrenament.
temrinlî *adj.* exersat; antrenat.
temriye *s. 1. (bot.)* mușchi. **2. (med.)** pecingine; eczemă.
temsîl *s. 1.* reprezentare; acreditate; delegare; împuternicire; mandat. **2.** reprezentație; spectacol. **3. (biol.)** asimilație. // **•temsîl bolmak** a fi reprezentat. **•temsîl etmek** a reprezenta. // **•balet temsîlî** spectacol de balet. **•înşat temsîl** recital. **•oyînnîñ sıptî temsîlî** premiera piesei. **•sıptî temsîl** (*teatr.*) premieră. **•temsîl bek hoşîma kettî** spectacolul mi-a plăcut foarte mult. **•temsîl salonî** sală de spectacol; auditoriu. **•variyele temsîlî** spectacol de varietăți.
temsîldiy *adj.* spectaculos.
temsîlgî *s.* reprezentant.
temsîlgîlîk *s.* reprezentare; reprezentanță.
temsîllî *adj. 1.* reprezentat; reprezentativ. **2. (biol.)** asimilat. **3.** cu reprezentație; cu spectacol.
temsîlgî *s. 1. (mat.)* exponent. **2.** mesager; reprezentant; delegat; sol. // **•ĝetkîlî temsîlgî** reprezentant; împuternicit. **•kanuniy temsîlgî** (*jur.*) reprezentant legal. **•şaytannîñ temsîlgîsî** avocatul diavolului. **•tiğaret temsîlgîsî** reprezentant comercial.
temsîlgîler *s., pl.* delegații; delegația.
temsîlgîlîk *s.* solie; delegație.
Temûçin *s. (antrop. m.)* "Cel de fier".
ten *s. 1.* piele; ten. **2.** corp; trunchi. // **•kurî ten** ten uscat. **•semîz ten** ten gras.
tenakus *s.* reducere; micșorare; împuținare. // **•tenakus bolmak**

a se reduce; a se micșora; a se împuțina. •**tenakus etmek** a reduce; a micșora; a împuțina.

tenakuslî *adj.* scăzut; micșorat; redus.

tenakuz *s.* 1. opoziție; contrast. 2. contradicție.

tenasûl *s.* 1. (*biol.*) înmulțire; reproducere. 2. (*biol.*) genital.

tenasûp *s.* proporție; proporționalitate.

tenasûplî *adj.* proporționat; proporțional.

tenasûpsûz *adj.* disproporționat.

tenasûpsûzlûk *s.* disproportie.

teneffûs *s.* 1. respirație. 2. recreație; pauză. // •**teneffûs etmek** a respira. •**teneffûske şikmak** a ieși în recreație.

tenegî, Afrika-kaya- *s.* (*orn.*) presură africană de stâncă (*lat., Emberiza tahapisi*).

tenegî, bakşa- *s.* (*orn.*) presură bărboasă (*lat., Emberiza cirulus*).

tenegî, bataklîk- *s.* (*orn.*) presură de stof (*lat., Emberiza schoenicius*).

tenegî, kaya- *s.* (*orn.*) presură de munte (*lat., Emberiza cia*).

tenegî, kişkene-saz- *s.* (*orn.*) presură mică de stof (*lat., Emberiza pallasi*).

tenegî, şayîr- *s.* (*orn.*) presură de luncă (*lat., Emberiza cioides*).

tenegî, şeşek- *s.* (*orn.*) presură de grădină (*lat., Emberiza hortulana*).

tenegî, tarla- *s.* (*orn.*) presură sură (*lat., Emberiza calandra; Miliaria calandra*).

tenek *s.* (*orn.*) presură (*lat., Emberiza sp.*).

tenek, ak-başlî- *s.* (*orn.*) presură cu cap alb (*lat., Emberiza leucocephala*).

tenek, ak-kaşlî- *s.* (*orn.*) presură cu sprâncene albe (*lat., Emberiza rustica*).

tenek, altîn-karînlî- *s.* (*orn.*) vrabie cu piept portocaliu (*lat., Passerina leclancherii*).

tenek, boyalî- *s.* (*orn.*) vrabie pictată (*lat., Passerina ciris*).

tenek, boz- *s.* (*orn.*) presură cenușie (*lat., Emberiza cineracea*).

tenek, boz-başlî- *s.* (*orn.*) presură cu cap cenușiu (*lat., Emberiza striolata*).

tenek, boz-moyînlî- *s.* (*orn.*) presură cu gât cenușiu (*lat., Emberiza buchahani*).

tenek, kara-başlî- *s.* (*orn.*) presură cu cap negru (*lat., Emberiza melanocephala*).

tenek, kara-suratlî- *s.* (*orn.*) presură cu față neagră (*lat., Emberiza spodocephala*).

tenek, kawerengî-kulaklî- *s.* (*orn.*) presură cu urechi castanii (*lat., Emberiza fucata*).

tenek, kişkene- *s.* (*orn.*) presură mică (*lat., Emberiza pusilla*).

tenek, kizîl-başlî- *s.* (*orn.*) presură cu cap roșu (*lat., Emberiza bruniceps*).

tenek, kulan- *s.* (*orn.*) presură castanie (*lat., Emberiza rutila*).

tenek, kulan-karînlî- *s.* (*orn.*) presură cu piept castaniu (*lat., Emberiza stewarti*).

tenek, lâgiwert- *s.* (*orn.*) vrabie albastră (*lat., Passerina cyanea*).

tenek, mawî- *s.* (*orn.*) presură azurie (*lat., Passerina amoena*).

tenek, pasrenklî- *s.* (*orn.*) presură ruginie (*lat., Emberiza caesia*).

tenek, sarî- *s.* (*orn.*) presură galbenă (*lat., Emberiza citrinella*).

tenek, sarî-karînlî- *s.* (*orn.*) presură cu piept galben (*lat., Emberiza aureola*).

tenek, sarî-kaşlî- *s.* (*orn.*) presură cu sprâncene galbene (*lat., Emberiza chrysophrys*).

tenek, sarî-moyînlî- *s.* (*orn.*) presură cu gât galben (*lat., Emberiza elegans*).

tenek, yeşîl- *s.* (*orn.*) vrabie verzuie (*lat., Passerina versicolor*).

teneke *I. adj.* de/din tinichea; de/din tablă. **II. s.** 1. tinichea; tablă. 2. cutie; vas; recipient (*de tinichea*). // •**kuyruguna teneke baylamak** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. // •**teneke şalmak** a zdrăngăni tinichelele; a huidui. •**tenekesîn kolîna bermek** a da cuiva papucii; a-i da pașaportul; a-l alunga. // •**balîk tenekesî** conservă de pește. •**benzina tenekesî** bidon de benzină. •**şóp tenekesî** ladă de gunoi. •**teneke gyûmî** canistră. •**teneke kutugî** cutie de tinichea. •**teneke kutugî** conservă. •**teneke yapragî** foaie metelică.

tenekegî *s.* tinichigiu.

tenekegîlîk *s.* tinichigerie.

teneker *s.* (*chim.*) borax.

tenekeşalingan *adj.* huiduit.

tenekeşaluw *s.* huiđuială.

teneşîr *s.* (*relig., la musulmani*) masă pentru spălarea morților.

teneşîr *s.* 1. cercel. 2. (*ent.*) libelulă; cal-de-apă; calul-popii (*lat., Odonata*).

teneşîrleme *s.* cercelare.

teneşîrlemek *v.t.* a cercela.

teneşîrlengen *adj.* cercelat.

teneşîrlî *adj.* împodobit cu cercei; cercelat.

tenevvûr *s.* lămurire; clarificare. // •**tenevvûr bolmak** a se lămuri; a se clarifica. •**tenevvûr etmek** a lămuri; a clarifica.

tenevvûrgî *adj.* lămuritor; clarificator.

tenevvûrlî *adj.* clarificat.

tenezzûh *s.* plimbare; excursie. // •**tenezzûh bolmak** a se plimba. •**tenezzûh etmek** a plimba.

tenezzûl *s.* 1. scădere; micșorare (*a prețurilor*). 2. înjosire; umilire. // •**tenezzûl bolmak** (*d. prețuri*) a se ieftini; a se micșora. •**tenezzûl etmek** (*d. prețuri*) a ieftini; a micșora.

tenezzûlgî *adj.* înjositor; umilitor; ofensator.

tenezzûllî *adj.* disprețuit; umilit; înjosit; micșorat.

tenğîre *s.* cratiță; strachină; blid; tingire. // •**tenğîre kizartması** friptură la tavă. •**tenğîrenîn túbî** fundul cratiței.

tenha *adj.* 1. nepopulat; nelocuit; pustiu. 2. (*d. locuri*) liniștit; retras.

tenhalaşmak *v.i.* (*d. străzi, locuri*) a deveni mai puțin circulat; a deveni liniștit.

tenis *s.* (*sport*) tenis (*de câmp*). // •**masa tenisî** (*sport*) tenis de masă. •**tenis alanî** (*sport*) teren de tenis.

teniya *s.* (*ent., med.*) tenie; panglică (*lat., Taenia solium*).

tenkit *s.* critică. // •**tenkit bolmak** a fi criticat. •**tenkit etmek** a critica.

tenkitlî *adj.* critic; criticat.

tenkiye *s.* (*med.*) clismă.

tenkiyt *s.* critică. // •**tenkiyt bolmak** a fi criticat. •**tenkiyt etmek** a critica. // •**o kitap hakkında kóp tenkiytlar okidîm** am citit multe critici cu privire la cartea aceea.

tenkiytiy *adj.* critic. // •**tenkiytiy muwamele** atitudine critică.

tenkiytlî *adj.* critic; criticat. // •**tenkiytlî ğoklaw** recenzie.

tenkiyşî *s., adj.* critic; recenzor; referent.

tenkiyşîlik *s.* criticism.

Tennessee-tirtîlgîsî *s.* (*orn.*) omidar cu cap sur (*lat., Vermivora peregrina*).

tenor *s.* (*muz.*) tenor.

tensiyon *s.* (*med., fiz.*) tensiune. // •**tensiyonîm bar** am tensiune.

tentek *adj.* tont; căscat; prostănac.

tentekkuş *s.* (*orn.*) caprimulg; păpăludă; lipitoare (*lat., Caprimulgus europaeus*).

tentekkuş, boz-başlî- *s.* (*orn.*) caprimulg de câmpie (*lat., Caprimulgus inornatus*).

tentekkuş, kizîl-eñselî- *s.* (*orn.*) caprimulg cu ceafă roșie (*lat., Caprimulgus asiaticus*).

tentekkuş, kizîl-moyînlî- *s.* (*orn.*) caprimulg cu gât roșu (*lat., Caprimulgus ruficollis*).

tentekkuş, sarî- *s.* (*orn.*) caprimulg auriu (*lat., Caprimulgus eximius*).

tentekkuşî, Amerika- *s.* (*orn.*) caprimulg american (*lat., Chordeiles minor*).

tentekkuşî, Kizîl-Deñîz- *s.* (*orn.*) caprimulg de Nil (*lat., Caprimulgus nubicus*).

tentekkuşî, şól- *s.* (*orn.*) caprimulg de deșert (*lat., Caprimulgus aegyptius*).

tentekkuşî, Sykes'nîñ- *s.* (*orn.*) caprimulgul lui Sykes (*lat., Caprimulgus maharattensis*).

tentekkuşî, tarla- *s.* (*orn.*) caprimulg de câmpie (*lat., Caprimulgus inornatus*).

tentene *s.* dantelă.

tenvir *s.* lumina; iluminare. // •**tenvir bolmak** a se lumina; a se ilumina. •**tenvir etmek** a lumina; a ilumina. // •**tenvir fişegî** (*mîl.*) trator.

tenvirlî *adj.* iluminat.

tenzilât *s.* (*d. prețuri*) reduce; rabat. // •**tenzilât bolmak** a se micșora; a se reduce. •**tenzilât etmek** a micșora; a reduce.

tenzilatlî *adj.* (*d. prețuri*) redus; cu reduce.

teñgîl *s.* (*tehn.*) ax; osie; arbore.

teñgîz *s.* 1. mare; ocean. 2. imensitate.

teokrasiya *s.* teocrație.

teokrasiyalî *adj.* teocratic.

teokratik *adj.* teocratic.

teologîk *adj.* teologic.

teologiya *I. adj.* teologic. **II. s.** teologie.

teologiyağî *s.* teolog.

teologiyalî *adj.* teologic.

teorema *s.* teoremă.

teoretik *adj.* teoretic.

teoriya *s.* teorie. // •**teoriya yapmak** a teoretiza. // •**ketiş teoriyasî** teoria evoluționistă. •**teoriya yapma** teoretizare.

teoriyağî s. teoretician.
teoriyalî *adj.* teoretic; teoretizat.
tepe s. 1. (*anat.*) creștet. 2. culme; vârf. 3. (*geogr.*) vârf; pisc; creastă. 4. colină; movilă. 5. (*bot.*) capitul. // **•tepeden karamak** a privi pe cineva de sus; a-l disprețui. **•tepesî atmak** a se înfuria; a se mânia.
Tepe, Altîn- s. (*topon.*) ("Colina de Aur") Altân Tepe (*jud. Tulcea*).
Tepe, Beş- s. (*topon.*) ("Cinci Coline") Beștepe (*jud. Tulcea*).
tepeatması s. 1. înfuriere; zbârlire; ciudă. 2. ciudă; înfuriere; pofidă.
tepeden *adv.* din creștet. // **•tepeden tîrnakka kadar** din creștet până în tălpi.
tepekôz s. (*mitol.*) ciclop.
tepelî *adj.* deluros.
tepelî-karakara-doganî s. (*orn.*) caracara moțată (*lat., Caracara cheriway*).
tepesiatkan *adj.* înfuriat; zbârlit; înciudat.
tepke s. (*fiziol.*) reflex.
tepkî s. (*fiz., chim.*) reacție; reacțiune. // **•etkî tepkî tuwurur** acțiunea generează reacțiune.
tepkîbergen *adj.* (*fiz., chim.*) reactiv.
tepkîberûw s. (*fiz., chim.*) reactivitate.
tepkîgî s. (*fiz., chim.*) reactiv; reactor.
tepkîgîmotorlî s. (*av.*) turboreactor.
tepkîlî *adj.* (*fiz., chim.*) reactiv; cu reacție. // **•tepkîlî tayyare** avion cu reacție.
tepkîme s. (*fiz., chim.*) reacție; reacțiune. // **•kimiya tepkîmesî** reacție chimică.
tepkîmek v.i. a reacționa.
tepme s. 1. lovitură de picior; șut. 2. (*tehn., mil.*) recul. 3. repercușiune; consecință. 4. impuls; stimul. // **•tepme atmak** a lovi cu piciorul; a da cu copita.
tepmeatilgan *adj.* lovit cu piciorul.
tepmeatuw s. lovire cu piciorul.
tepmek A. v.i. 1. a zvârli din copite; a da din copite. 2. (*tehn., mil.*) a recula; a face un recul; a se smuci înapoi. **B. v.t.** 1. (*d. cai*) a lovi cu copita. 2. a da cu piciorul (*și fig.*). // **•hora tepmek** a juca hora. **•kismetîn tepmek** a da cu piciorul norocului. **•șana tepmek** a se da cu sania. **•top tepmek** (*sport*) a juca fotbal; a șuta. **•uzun gôl tepmek** a bate mult drum/multă cale.
tepmelemek v.t. a lovi cu piciorul.
tepmelengen *adj.* lovit cu piciorul; șutat.
teprek s. (*muz.*) tobă.
teprekşî s. toboșar.
teprem s. cutremur; seism. // **•teprem ortasî** epicentrul cutremurului.
teprembîlmîgîsî s. seismolog.
teprembîlmî s. 1. seismologie. 2. seismic; seismologic.
teprembîlmî *adj.* seismic; seismologic.
tepremek v.t. a cutremura.
tepremgî s. seismolog.
tepremgîlîk s. seismologie.
tepremlî *adj.* seismic; seismologic.
tepremlîşer s. seismometru.
tepremyazuwguluk s. seismografie.
tepremyazuwgusî s. seismograf.
teprengen *adj.* cutremurat.
teprenme s. 1. cutremurare. 2. (*med.*) comotie.
teprenmek v.i. a se cutremura. // **•ğûregî teprenmek** a-i zvâcni

inima; a tresări.
tepreş s. serbare câmpenească.
tepreşme s. recidivă; revenire.
tepreşmek v.i. a recidiva; a reveni.
tepreşşeseğî s. (*bot.*) piciorul-cocoșului (*lat., Ranunculus acris*).
tepreşşeseğî, bataklîk- s. (*bot.*) boglar (*lat., Ranunculus sceleratus*).
tepreşşeseğî, taze- s. (*bot.*) floare-de-leac; piciorul-cocoșului târâtor (*lat., Ranunculus repens*).
tepsî s. tipsie; tavă; platou.
tepselgen *adj.* tighelat.
tepseme s. tighelare.
tepsemek v.t. a tighela.
tepsew s. tighel.
tepsewlî *adj.* tighelat.
ter s. transpirație; sudoare. // **•eğel terî tókme** a-l trece sudorile morții; a se speria; a muri de frică. **•mañlay terî men kazanmak** a câștiga cu sudoarea frunții; a câștiga prin trudă. **•ter tókme** a transpira; a năduși; a munci din greu. **•terge batmak** a năduși; a transpira. **•terisî şikmak** a transpira. // **•ter işinde** transpirat.
terakay *adj., adv.* foarte puțin; puținel; nițel. // **•ğeket terakay geñiş** haina e puțin cam largă. **•lútfigye, menî terakay bekleniz!** vă rog, așteptați-mă puțin!; **•terakay keşiktîm** am întârziat puțin.
terakayşik *adj., adv.* nițel; puținel.
terakkiy s. progres. // **•terakkiy etmek** a progresa.
terakkiygî *adj.* progresist; progresiv.
terakkiylî *adj.* progresiv.
terakkiyperwer *adj.* progresist.
teran *adv.* puțin. // **•teran añlamak** a fi îngăduitor; a fi înțelegător. // **•pantobîm teran sîga** pantoful mă strânge puțin. **•teran kaldî** încă puțin. **•teran kaldî şamarlaygak edîm** încă puțin și îl pâlmuim. **•teran taa** încă puțin. **•teran taa kalîñiz!** mai rămâneți puțin!; **•teran taa şalt** puțin mai repede. **•teran toñaman** mi-e puțin frig.
teran-teran *adv.* puțin câte puțin.
terapiya s. terapie; terapeutică.
terapiyalî *adj.* terapeutic.
terasa s. terasă.
teraziylemek v.t. a balansa; a echilibra; a egaliza.
teraziyleşken *adj.* balansat; echilibrat; egalizat.
teraziyleşme s. balansare; echilibrare; egalizare.
teraziyleşmek v.i. a se balansa; a se echilibra; a se egaliza.
teraziyleştirmek v.t. a balansa; a echilibra; a egaliza.
teraziylewğî s. 1. (*tehn.*) volant; egalizator. 2. balansier.
teraziysîz *adj.* dezechilibrat; inegal.
teraziysîzleşken *adj.* dezechilibrat.
teraziysîzleşme s. dezechilibrare.
teraziysîzleşmek v.i. a se dezechilibra.
teraziysîzleştırmek v.t. a dezechilibra.
teraziysîzlîk s. dezechilibru; inegalitate.
terazî/teraziy s. 1. cântar; balanță; cumpănă. 2. (*astr.*) zodia balanței.
terbelgen *adj.* legănat; scuturat; zgâlțâit; cutremurat.

terbeliy-terbeliy *adv.* legănat; clătinat.
terbelme s. legănare; scuturare; zgâlțâială; cutremur.
terbelmek v.i. a se legăna; a se scutura; a se zgâlțâi; a se cutremura.
terbetmek v.t. a legăna; a scutura; a zgâlțâi.
terbetûw s. legănare; scuturare; zgâlțâială.
terbiye s. 1. educație. 2. politețe; bună creștere. 3. dresaj; dresaj. 4. (*gastron.*) sos. // **•aliy terbiye** educație superioară. **•at terbiyesî** dresaj de cai. **•beden terbiyesi** educație fizică.
terbiyebhermesî s. educare; formare.
terbiyebilîmgî *adj.* educativ; pedagogic.
terbiyebilîmgîsî s. educator; pedagog.
terbiyebilîmî s. pedagogie.
terbiyegî s. educator; pedagog.
terbiyelemek v.t. a educa.
terbiyelenmek v.i. a se educa; a fi educat.
terbiyelî *adj.* educat; bine crescut; politicos; instruit; dresat.
terbiyesîz *adj.* 1. needucat; prost crescut; neinstruit; nedresat. 2. obraznic; impertinent. // **•terbiyesîz kîşî** topârlan.
terbiyesîzlenmek v.i. a se obraznici.
terbiyesîzlîk s. obraznicie; impertinență. // **•terbiyesîzlîk etmek** a-și lua nasul la purtare.
terbiyeviy *adj.* educativ.
tere s. (*bot.*) cresson; hreniță; caprilemă (*lat., Lepidium sativum*). 1. (*relig.*) cruce; crucifix; semnul crucii.
tere, ekşî- s. (*bot.*) hreniță (*lat., Lepidium campestre*).
tere, şah- s. (*bot.*) fumăriță; safterea (*lat., Fumaria officinalis*).
tereddût s. ezitare; șovăială; indecizie; nehotărâre; nesiguranță. // **•tereddût etmek** a ezita; a șovăi; a se îndoii. **•tereddûtke tüşmek** a ezita; a șovăi; a se îndoii.
tereddûtetken *adj.* ezitant; indecis.
tereddûtetüşken *adj.* ezitant; indecis.
tereddûtetüşw *adj.* ezitare; indecizie; preget; cumpănă.
tereddûtîlî *adj.* 1. ezitanat; șovăitor; indecis; nehotărât; nesigur. 2. paradoxal.
tereddûtîlûk s. 1. ezitare; șovăială; indecizie; nehotărâre; nesiguranță. 2. paradox.
tereğî s. (*ist.*) cruciat.
terek s. arbore; copac; pom. // **•terek otirtmak** a sădi pomi; a împăduri. // **•alşak terek** arbust. **•ayîrî-ayîrî terekler** niște copaci răzleți. **•ğel tereknî** gellîy/sallay vântul leagănă copacul. **•ğemiş teregî** pom. **•otîraw teregî** arbust. **•tereknîñ tamîrî/tazîlî** rădăcina pomului. **•uynûñ katında terek bar** lângă casă sunt pomi.
terek-bôgegî s. (*ent.*) cărăbuș; gândac-de-mai (*lat., Melolontha vulgaris*).
tereke s. (*jur.*) moștenire; succesiune.
terekeemîrî s. (*jur.*) legat.
terekegî s. (*jur.*) moștenitor; succesor; legatar.
tereketaşlamama s. dezmoștenire.
terek-ğadıragî s. (*orn.*) fâsă de

pădure (*lat.*, *Anthus trivialis*).
terekkakkan, ak-kanatlı- s. (*orn.*) ciocănitoare cu aripi albe (*lat.*, *Dendrocopos leucopterus*).
terekkakkan, ak-sirtli- s. (*orn.*) ciocănitoare cu spate alb (*lat.*, *Dendrocopos leucotos*).
terekkakkan, balaban-alaşa- s. (*orn.*) ciocănitoare pestriţă mare (*lat.*, *Dendrocopos major*).
terekkakkan, boz- s. (*orn.*) ghionoaie sură (*lat.*, *Picus canus*).
terekkakkan, kara- s. (*orn.*) ciocănitoare neagră (*lat.*, *Dryocopus martius*).
terekkakkan, kışkene-alaşa- s. (*orn.*) ciocănitoare pestriţă mică (*lat.*, *Dendrocopos minor*).
terekkakkan, ortanğa-alaşa- s. (*orn.*) ciocănitoare de stejar (*lat.*, *Dendrocopos medius*).
terekkakkan, pulli- s. (*orn.*) ghionoaie cu pânţete solzos (*lat.*, *Picus squamatus*).
terekkakkan, sari-karınli- s. (*orn.*) ciocănitoare cu pânţete galben (*lat.*, *Sphyrapicus varius*).
terekkakkan, ūş-parmaklı- s. (*orn.*) ciocănitoare de munte (*lat.*, *Picoides tridactylus*).
terekkakkan, yeşil- s. (*orn.*) ghionoaie verde (*lat.*, *Picus viridis*).
terekkakkani, Atlas- s. (*orn.*) ghionoaie verde Levaillant (*lat.*, *Picus vailantii*).
terekkakkani, bakşa- s. (*orn.*) ciocănitoare de grădină (*lat.*, *Dendrocopos syriacus*).
terekkakkani, Levaillant'nîñ- s. (*orn.*) ghionoaie verde Levaillant (*lat.*, *Picus vailantii*).
terekkakkani, Sûriye- s. (*orn.*) ciocănitoare de grădină (*lat.*, *Dendrocopos syriacus*).
terek-karligaşı s. (*orn.*) rândunică de copac (*lat.*, *Tachycineta bicolor*).
terekkesûw s. defrişare.
tereklik s. crâng; dumbravă; pădure; lizieră.
terekotirtilgan adj. împădurit.
terekotirtması s. împădurire.
terekşik s. arbust.
tereksirgası s. (*bot.*) teişor; pristolnic; crucea-pâinii; floarea-crucii (*lat.*, *Abutilon theophrasti*).
terek-torgayı s. (*orn.*) vrăbie de câmp (*lat.*, *Passer montanus*).
tereleme s. răstignire; crucificare.
terelemek v.t. a răstigni; a crucifica.
terelengen adj. răstignit; crucificat.
terementi s. terebentină.
teresi, bataklık- s. (*bot.*) stupitul-cucului-de-baltă; spumeală-de-baltă (*lat.*, *Cardamine palustris*).
teresi, kiraw- s. (*bot.*) urda-vacii (*lat.*, *Cardaria draba*).
teresi, lăden- s. (*bot.*) călţunaş; condurul-doamnei (*lat.*, *Tropaeolum majus*).
teresi, órdek- s. (*bot.*) brăncuţă; rapiţă-sălbatică (*lat.*, *Nasturtium palustre*).
teresi, şayir- s. (*bot.*) stupitul-cucului; spumeală (*lat.*, *Cardamine pratensis*).
teresi, suw- s. (*bot.*) năsturel; cardama; bobâlnic; măcriş-de-baltă (*lat.*, *Nasturtium officinale*).
terewez s. zarzavat; legume. // **•terewez bakşası** grădină de zarzavat. **•terewez konserfi**

conservă de legume. **•terewez şorbasi** supă de legume.
terewezşi s. zarzavagi; legumicultor.
terewezşilik s. legumicultură.
tereze s. fereastră.
terfiy adj. avansat (*în grad, funcţie*). // **•terfiy bolmak** a fi avansat; a fi promovat. **•terfiy etmek** a avansa; a promova (*în grad, funcţie*).
terfiyet s. 1. avansare (*în grad, funcţie*). 2. reclamă; publicitate.
tergal s. (*text.*) tergal. // **•tergal takim** costum din tergal.
terge s. observare; cercetare.
tergebatkan adj. asudat; năduşit; transpirat.
tergebatuw s. asudare; năduşală; transpiraţie.
tergeleme s. observare; cercetare.
tergelemek v.t. a observa; a cerceta.
tergelengen adj. observat; cercetat.
tergelenmeden adv. neobservat; pe neobservate.
tergelenmegen adj. neobservat; necercetat.
tergelewgi s. observator; cercetător.
tergi s. dispreţ; desconsiderare; repudiare.
tergilegendiy adj. reprobabil.
tergileme s. dispreţ; desconsiderare; repudiare.
tergilemek v.t. a dispreţui; a desconsidera; a repudia.
tergilengen adj. dispreţuit; desconsiderat; repudiat.
tergilewgi adj. dispreţuitor; batjocoritor.
tergili adj. peiorativ; depreciativ; dispreţuitor.
tergih s. preferinţă. // **•tergih bolmak** a fi preferat. **•tergih etmek** a prefera. // **•saba temasın tergih etemen** prefer matineul. **•tergih hakkı** drept de opţiune.
tergihli adj. preferat.
terguman s. traducător; translator.
tergumanlık s. traducere; interpretare; tălmăcire.
tergume s. (*lit.*) traducere; versiune; retroversiune. // **•tergume bolmak** a se traduce; a fie tălmăcit. **•tergume etmek** a traduce; a tălmăci.
tergumeği s. traducător; translator.
tergumeğilik s. traducere; interpretare; tălmăcire.
tergumeli adj. 1. tălmăcit; tradus. 2. tradus; interpretat; tălmăcit.
tergumiylhal s. biografie; curriculum vitae.
tergumiylhallı adj. biografic.
terhin s. ipotecare.
terhinli adj. ipotecat.
terhis s. (*mil.*) eliberare; demobilizare; lăşare la vatră. // **•terhis bolmak** a se elibera; a se demobiliza. **•terhis etmek** a elibera; a demobiliza.
terhisli adj. (*mil.*) eliberat; demobilizat; lăşat la vatră.
terim s. 1. cuvânt; termen. 2. (*mat.*) termen. // **•matematika terimi** (*mat.*) termen matematic. **•terim listasi** nomenclatură.
terimbilimi s. terminologie.
terimbilimli adj. terminologic.
terisi s. 1. piele; epidermă; ten. 2. (*la fructe*) coajă; piele. 3. blană. // **•biri teri-bir süyek bolmak** a fi numai piele şi os; a fi foarte slab. **•teriy yazmak** a tatua. **•terisine siymamak** a nu-şi mai încăpea în

piele; a nu-l mai ţine pielea; a se mândri; a se fâli. // **•biri teri, bir süyek** numai piele şi os. **•ğilan terisi şanta** geantă din piele de şarpe.
•kama/utur/suwbulukası/suw samuri terisi lutru. **•mañlay teri men** cu sudoarea frunţii. **•teridoktorı** (*med.*) dermatolog. **•terigeket** haină de piele. **•terikolşak** mănuşi de piele. **•teritukdani** pielărie.
teristi adj. subcutanat; hipodermic.
teribilimgisi s. dermatolog.
teribilimi I. adj. dermatologic. **II.** s. dermatolog.
teribilimli adj. dermatologic.
terigi s. pielar; tăbăcar.
terigilik s. pielărie; tăbăcărie.
terikalınlığı s. nesimţire.
terisikalın adj. nesimţit.
terisikalınlar s., pl. pachiderme.
terisinesiyagan adj. care nu îşi încapă în piele; mândru; fălos; fudul; lăudăros.
terisinesiyama s. mândrie; fală; fudulie; lăudăroşenie; ifose.
terisishkani adj. asudat; năduşit; transpirat.
terisiyazılğan s. tatuat.
terisik s. piele. // **•terisikması** s. asudare; năduşală; transpiraţie.
teriyazisi s. tatuaj.
terk s. părăsire; abandonare; renunţare (*la ceva, la cineva*). // **•terk bolmak** a fi părăsit.
terketilgen adj. părăsit; abandonat.
terketme s. părăsire; abandon.
terketmek v.t. a părăsi; a abandona.
terkip s. 1. împreunare; îmbinare. 2. asamblare; montare. 3. compunere (*la şcoală*). 4. coroborare. // **•terkip bolmak** a se asambla; a se monta; a se îmbina. **•terkip etmek** a asambla; a monta; a îmbina.
terkipli adj. 1. asamblat; montat. 2. împreunat; îmbinat. 3. compus. 4. coroborat.
terkipşi s. montator.
terki duniya iz.prsn. 1. ascet; sihastru; pustnic. 2. ascetic; auster. // **•terki duniya gurti** schit.
terki duniyalik iz.prsn. ascetism; austeritate; sihăstrie.
terksawut s. dezarmare.
terkzewzek s. dezarmare.
terleme I. adj. sudorific. **II.** s. 1. aburire; transpiraţie; asudare. 2. trudă; osteneală.
terlemek v.i. 1. a transpira; a asuda. 2. a se aburi; a transpira. 3. (*fig.*) a se trudi; a se osteni. // **•moşak-moşak terlemek** a-l trece pe cineva toate sudorile. // **•keşebolsa terliymen** transpir noaptea.
terletmek v.t. 1. a determina să transpire. 2. (*fig.*) a determina să trudească; a determina să ostenească.
terletuwgi adj. (*farm.*) sudorific.
terli adj. transpirat; asudat.
terlik s. târlie; cipic. // **•bala terligi** botoşel.
terli-terli adv. transpirat; asudat.
termal adj. termal. // **•termal suwlar** ape termale.
termik adj. (*fiz.*) termic. // **•termik çentralasi** termocentrală; centrală termoelectrică.
terminologiya s. terminologie.
terminologiyali adj. terminologic.
termita s. (*ent.*) termită; furnică-albă

(lat., *Isoptera*).
termodinamik *adj.* (fiz.)
 termodinamic.
termodinamika *s.* (fiz.)
 termodinamică.
termodinamikali *adj.* (fiz.)
 termodinamic.
termoelektrik *adj.* termoelectric.
termoelektriklik *s.*
 termoelectricitate.
termoelektronik *adj.*
 termoelectronic.
termofil *adj.* termofil.
termokimik *adj.* termochimic.
termokimiya *s.* termochimie.
termokimiyali *adj.* termochimic.
termomagnetik *adj.* (fiz.)
 termomagnetetic.
termomagnetism *s.* (fiz.)
 termomagnetism.
termometre *s.* termometru.
termonuklear *adj.* termonuclear. //
•termonuklear bomba (mil.)
 bombă termonucleară.
termoplastik *I. adj.* termoplastic;
 care poate fi plastifiat la căldură. *II. s.*
 substanță termoplastică; substanță
 care poate fi plastifiată la căldură.
termoplegiya *s.* (med.) termoplegie;
 șoc termic.
termos *s.* termos.
termostabil *adj.* (fiz.) termostabil;
 stabil la căldură.
termostat *s.* (tehn.) termostat;
 termoregulator.
termoterapiya *s.* (med.) termoterapie;
 vindecare prin caldura.
terör *s.* teroare.
terörği *s., adj.* terorist.
terörçilik *s.* terorism.
terpedin *s.* săpăligă.
ters *adj.* **1.** invers; opus. **2.** invers; pe
 dos. **3.** (fig.) potrivnic; ostil;
 nefavorabil. **4.** încăpățânat;
 îndărătnic. **5.** (mat., gram.) invers;
 inversat. **6.** revers; dos. // **•kol**
tersi men itemek a împinge cu
 dosul mâinii; a respinge; a refuza.
•ters karamak a privi chiorăș; a
 privi pieziș. **•ters kaytarmak** a
 întoarce pe dos; a inversa; a perverti.
•ters kormek a nu vedea cu ochi
 buni; a nu simpatiza; a nu avea
 încredere; a se îndoii; a dezaproba.
•tersi kaytarmak a fi dezorientat; a
 fi derutat. // **•medaliyanin tersi**
 reversul medaliei. **•ters etki** (fiz.)
 reacție. **•ters gön/gehet** direcție
 opusă; revers. **•ters muwamele**
 atitudine ostilă. **•ters**
orantili/şamali/nispetli (mat.)
 invers proporțional. **•topni ters**
kösege attı a trimis mingea în
 colțul opus.
tersane *s.* șantier naval.
tersayak *s.* (sport) autogol.
tersiyar *adj.* terțiar.
tersikaytikan *adj.* bulversat; buimăcit;
 zăpăcit; năucit; derutat; dezorientat;
 încurcat; răătăcit.
tersikaytması *s.* **1.** orbire; derută. **2.**
 bulversare; buimăceală; zăpăceală;
 năucire; derută; dezorientare;
 încurcare; zăpăceală.
tersine *adv.* invers; din contra;
 viceversa.
tersinkaytargan *adj.* buimăcitor;
 bulversant; derutant; năucitor.
terskaytarilaalma *s.* (fiz.)
 reversibilitate.
terskaytarilaalmama *s.*
 ireversibilitate.

terskaytarilgan *adj.* inversat;
 pervertit.
terskaytarma *s.* revers.
terskaytarmali *adj.* (fiz.) reversibil.
terskaytarmalilik *s.* (fiz.)
 reversibilitate.
terskaytaruw *s.* inversare; inversiune;
 pervertire.
terskaytmama *s.* ireversibilitate.
terskaytmaz *adj.* ireversibil.
terskelgen *adj.* îndărătnic.
terskórilgen *adj.* dezaprobat.
terskórúw *s.* dezaprobare; îndoială;
 șovăială; șovăire.
terslik *s.* **1.** încăpățănare;
 îndărătnicie. **2.** neșansă; nenoroc;
 ghinion. **3.** inversiune.
terstepme *s.* (fiz., chim.) reacție.
tersyagi *s.* verso.
Ters-Kondi *s.* (topon.) Severnyak
 (Dobrich, Bulgaria).
ter-temiz *adj.* foarte curat; foarte
 îngrijit.
tertibat *s.* dispozitiv.
tertibízilgan *adj.* dezorganizat.
tertibindeñıştırigen *adj.* reprofilat.
tertíp *s.* **1.** șir; rând; înșiruire;
 formațiune. **2.** aranjare; ordonare;
 rânduire; orânduire; organizare;
 organizație. // **•kat-kat tertíp**
etmek a suprapune; a pune unul
 peste altul. **•muntazam tertípke**
salmak a sistematiza. **•tertibí**
bízilmak a se dezorganiza.
•tertibín bízmak a dezorganiza.
•tertibí bolmak a se aranja; a se
 ordona; a se organiza; a se rândui; a se
 orânduiri. **•tertibí etmek** a aranja; a
 ordona; a organiza; a rândui; a
 orânduiri. **•tertibíke şakırmak** a
 aranja; a ordona; a organiza; a rândui;
 a orânduiri. // **•kan-tamir tertibí**
 (anat.) sistemul circulator. **•kún**
tertibí agendă. **•sizga tertibí**
 sistem grafic. **•tertibí sayısı** (mat.)
 numeral ordinal.
tertibízilması *s.* dezorganizare.
tertipdeñıştırması *s.* reprofileare.
tertipkekelgen *adj.* organizat.
tertipkesalingan *adj.* regularizat;
 disciplinat; strunit.
tertipkesaluw *s.* regularizare;
 disciplinare; strunire.
tertipkeşakirılğan *adj.* chemat la
 ordine; aranjat; ordonat; rânduit.
tertipkeşakiruw *s.* aranjament;
 aranjare; orânduială; ordonare;
 organizare; rânduială.
tertipleme *s.* aranjare; ordonare;
 rânduire; orânduire; organizare;
 organizație; sistematizare.
tertiplemek *v.t.* a aranja; a ordona;
 a rândui; a orânduiri; a organiza;
 a sistematiza. // **•ğiyip**
tertiplemek a compila.
tertiplengen *adj.* aranjat; ordonat;
 rânduit; orânduiri; organizat;
 sistematizat.
tertiplenmegen *adj.* **1.** neorânduiri;
 nearanjat; răvășit. **2.** (d. oameni)
 dezordonat; dezorganizat;
 nesistematizat.
tertiplenmek *v.i.* a se aranja; a se
 ordona; a se rândui; a se orânduiri; a se
 organiza; a se sistematiza.
tertiplenmeme *s.* dezordonare;
 dezorganizare; nesistematizare.
tertiplenmiykalgan *adj.* dezordonat;
 dezorganizat; nearanjat; neorânduiri;
 nesistematizat; răvășit.
tertiplenmiykalma *s.* dezordine;
 dezorganizare; răvășeală.

tertiplewğı *s.* organizator.
tertipli *adj.* **1.** aranjat; ordonat;
 rânduit; orânduiri; organizat; metodic;
 sistematic. **2.** ordonat; îngrijit.
tertipli-tertipli *adv.* ordonat; cu tot
 dichisul.
tertipsiz *adj.* **1.** neorânduiri;
 nearanjat; răvășit; indisciplinat. **2.**
 dezordonat; dezorganizat;
 nesistematizat.
tertipsizlik *s.* dezordonare;
 dezorganizare; nesistematizare;
 indisciplină.
tertipşi *s.* aranjor; organizator.
tertógúw *s.* asudare; nădușeală;
 transpirație.
tertókken *adj.* asudat; nădușit;
 transpirat.
terzi *s.* croitor. // **•kiskaayakli**
terzi croitoreasă.
terzikana *s.* croitorie.
terzilik *s.* croitorie; meseria de croitor.
tesaduf *s.* **1.** ocazie; prilej. **2.**
 întâmplare; hazard. **3.** coincidență;
 suprapunere. // **•tesaduf bolmak**
 a coincide; a se suprapune.
•tesaduf etmek a face să coincidă;
 a suprapune. **•tesadufke**
taşlamak a lăsa în voia soartei. //
•aytmañiz, ne tesaduf! nu mai
 spuneți, ce coincidență!
tesadufli *adj.* **1.** ocazionat; prilejuit.
2. întâmplător; fortuit. **3.** suprapus.
tesaduften *adv.* ocazional;
 întâmplător; din întâmplare; pe
 dibuite.
tesanút *s.* solidaritate.
teselliy *s.* consolare; mângâiere. //
•teselliy bolmak a se consola; a fi
 mângâiat. **•teselliy etmek** a
 consola; a mângâia.
teselliyli *adj.* consolat; mângâiat.
teselliyisiz *adj.* neconsolat;
 nemângâiat.
tesellúm *s.* predare; înmânare;
 remitere. // **•tesellúm bolmak** a
 se preda; a se înmâna; a se remite.
•tesellúm etmek a preda; a
 înmâna; a remite.
tesellúmlı *adj.* predat; înmânat;
 remis.
tesgil *s.* înregistrare; înscriere. //
•tesgil bolmak a se înregistra; a
 se înscrie. **•tesgil etmek** a
 înregistra; a înscrie.
tesgillı *adj.* înregistrat; înscris.
tesgilsiz *adj.* neînmatriculat;
 neînregistrat; neînscris.
teshil *s.* ușurare; înlesnire. //
•teshil bolmak a se ușura; a se
 înlesni. **•teshil etmek** a ușura; a
 înlesni.
teshillı *adj.* facilitat; ușurat; înlesnit.
teshir *s.* vrajă; încântare.
tesir *s.* **1.** influență; efect; înrăurire;
 consecință; repercusiune. **2.** afectare;
 impresie. // **•tesir bolmak** a fi
 influențat; a fi înrăurit; a fi afectat; a fi
 captivat; a fi impresionat. **•tesir**
etmek a influența; a înrăuri; a
 afecta; a captiva; a impresiona. //
•maga yaman bír tesir
birakti mi-a făcut o impresie
 proastă.
tesirgi *adj.* impresionant; captivant.
tesirlı *adj.* influent; influențat.
tesirsizleşken *adj.* neutralizat.
tesirsizleştirme *s.* neutralizare.
tesirsizleştirmek *v.t.* a neutraliza.
tesis *s.* înființare; întemeiere; creare;
 fondare. // **•tesis bolmak** a se
 înființa; a se întemeia; a se crea; a se

fonda. **•tesis etmek** a înființa; a întemeia; a crea; a fonda. // **•şaktaş turistik tesisleri** moderna bază turistică.

tesisat s. instalație.

tesisatşı s. instalator.

tesisli *adj.* înființat; întemeiat; creat; fondat.

tesisşi s. întemeietor; creator; fondator.

teskere s. targă.

teskih s. calmare; alinare. // **•teskih bolmak** a se calma; a se alina. **•teskih etmek** a calma; a alina.

teskihlî *adj.* alinat; calmat.

teslîm s. 1. înmânare; remitere; transmisie; transmișune. 2. predare; livrare; conferire. 3. predare; capitulare. // **•adliyege teslîm bolmak** (*jur.*) a se preda justiției.

•adliyege teslîm etmek (*jur.*) a conferi justiției. **•teslîm almak** (*com.*) a recepționa; a prelua; a primi.

•teslîm bermek a preda; a livra; a furniza; a înmâna. **•teslîm bolmak** a se preda; a capitula. // **•sózsis teslîm** (*mil.*) predare necondiționată. **•teslîm etken** furnizor.

•teslîm makbuzî dispoziție de livrare; aviz de expediție.

•teslîm şartları condiții de livrare.

teslîmalgan s. recepționar.

teslîmalıgan *adj.* recepționat; preluat.

teslîmaluw s. recepționare; preluare.

teslîmberilgen *adj.* livrat; predat.

teslîmgi s. furnizor.

teslîmlî *adj.* 1. înmânat; remis; transmis. 2. predat; livrat; conferit. 3. care s-a predat; care a capitulat.

tespih s. (*relig.*) mătânii.

tespit s. stabilire; determinare; fixare. // **•tespit bolmak** a se stabili; a se determina; a se fixa. **•tespit etmek** a stabili; a determina; a fixa.

tespitli *adj.* stabilit; determinat; constatat; fixat.

tespitsiz *adj.* instabil; nedeterminat.

tespî s. (*relig.*) mătânii.

test s. test.

testere s. ferăstrău.

testerebalığı s. (*iht.*) pește-ferăstrău (*lat., Pristis pristis*).

testî s. ulcior; urcior.

testîmal s. prosop; ștergar. // **•testîmalim kaytık** prosopul meu este umed.

testli *adj.* testat; cu testare.

tesviye s. 1. nivelare; netezire; îndreptare. 2. plată; achitare. 3. foaie de drum. // **•tesviye bolmak** a se netezi; a se nivela. **•tesviye etmek** a netezi; a nivela.

tesviyelî *adj.* 1. nivelat; netezit; îndreptat. 2. plătit; achitat. 3. cu foaie de drum.

tesviyesiz *adj.* denivelat.

tesviyesizlik s. denivelare.

teşebbûs s. 1. încercare; tentativă; test; eseu. 2. inițiativă. 3. demers; intervenție. // **•teşebbûs etmek** a încerca. **•teşebbûste tabilmak** a face demersuri. // **•siyasi teşebbûs** (*pol.*) demers diplomatic.

teşebbûslî *adj.* 1. încercat; experimentat; testat. 2. inițiat.

teşebbûssî s. 1. eseist. 2. inițiator.

teşebbûssûlûk s. eseistică.

teşekkûl s. 1. formare; constituire. 2. formațiune; organizație. // **•teşekkûl bolmak** a se forma; a

se constitui. **•teşekkûl etmek** a forma; a constitui.

teşekkûllî *adj.* format; constituit; organizat.

teşhir s. etalare; expunere; prezentare. // **•teşhir bolmak** a se etala; a se expune; a se prezenta; a fi admirat.

•teşhir etmek a etala; a expune; a prezenta; a admira.

teşhirli *adj.* etalat; expus; prezentat.

teşhis s. 1. identificare; constatare. 2. (*med.*) diagnostic. // **•teşhis bolmak** a se identifica; a se constata; a se depista; a se detecta; a se diagnostica. **•teşhis etmek** a identifica; a constata; a depista; a detecta; a diagnostica.

teşhisli *adj.* identificat; constatat.

teşhiz s. înzestrare; dotare; echipare. // **•teşhiz bolmak** a se utiliza; a se înzestra; a se dota; a se echipa.

•teşhiz etmek a utiliza; a înzestra; a dota; a echipa.

teşhizat s. utilaj.

teşhizli *adj.* înzestrat; dotat; echipat.

teşik I. *adj.* 1. găurit; perforat. 2. găunos; ulceros; perforat. II. s. 1. găură; orificiu. 2. breșă; spărtură; fosă. // **•teşik aşmak** a foră; a perfora; a ștanța. // **•hawa teşigî** răsufătoare; aerisire. **•kôzleme teşigî** vizor. **•murunnû teşigî** nară.

teşikaşılğan *adj.* forat; găurit; ștanțat.

teşikaşkan s. perforator.

teşikaşma s. găurire; perforare; ciuruire.

teşikaşuw s. foraj; găurire; ștanțare.

teşik teşik I. *adj.* găunos; ulceros; perforat; ciuruit. II. *adv.* găură cu găură. III. s. găuri.

teşilgen *adj.* 1. găurit; sfredelit; străpunș; perforat. 2. spart.

teşilgen-aşılğan *adj.* forat; găurit; ștanțat.

teşilgen-geşilgen *adj.* găurit; sfredelit; străpunș; perforat.

teşilmek v.i. 1. a se găuri; a se perfora. 2. (*med.*) a se sparge.

teşip-geşme s. străpungere; trecere.

teşkere-teşkere *adv.* tot scotocind; tot răscolind; pe dibuite.

teşkerilgen *adj.* 1. scotocit; răscolit; explorat. 2. cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. 3. răsfoit; frunzărit. 4. consultat; controlat; verificat; inspectat.

teşkerilgenmembalar s., *pl.* bibliografie.

teşkerilmegen *adj.* 1. nescotocit; nerăscolit; neexplorat; virgin. 2. nerăsfoit; nefrunzărit. 3. necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat. 4. neconsultat; necontrolat; neverificat; neinspectat.

teşkerilmek v.i. 1. a se scotoci; a se răscoli; a se explora. 2. a se cerceta; a se investiga; a se studia; a se examina; a se analiza. 3. a se răsfoi; a se frunzări. 4. a se consulta; a se controla; a se verifica; a se inspecta.

teşkerilmiykalgan *adj.* neanalizat; necercetat; neexaminat; neexplorat; nefrunzărit; nerăsfoit; neinvestigat; nerăscolit; nescotocit; nestudiat; virgin.

teşkerme s. 1. (*med.*) analiză; perfuzie; transfuzie. 2. scotocire; răscolire; explorare. 3. cercetare; investigare; studiere; examinare; analizare. 4. răsfoire; frunzărare. 5.

consultare; controlare; verificare; inspectare.

teşkermek v.t. 1. a scotoci; a răscoli; a explora. 2. a cerceta; a investiga; a studia; a examina; a analiza. 3. a răsfoi; a frunzări. 4. a consulta; a controla; a verifica; a inspecta. // **•arasîn teşkermek** a compara; a raporta. **•evrak teşkermek** a se documenta.

teşkertmek v.t. 1. a determina să scotocească; a determina să răscolească; a determina să exploreze. 2. a determina să cerceteze; a determina să investigheze; a determina să studieze; a determina să examineze; a determina să analizeze. 3. a determina să răsfoiască; a determina să frunzărească. 4. a determina să consulte; a determina să controleze; a determina să verifice; a determina să inspecteze.

teşkerûw s. 1. scotocire; răscolire; explorare. 2. cercetare; investigare; studiere; examinare; analizare. 3. răsfoire; frunzărare. 4. consultare; controlare; verificare; inspectare.

teşkerûwgi s., *adj.* 1. scotocitor; răscolitor; explorator. 2. cercetător; investigator; examinator; analizator. 3. consultant; controlor; verificator; inspector.

teşkerûwğulûk s. inspectorat.

teşkerûwlî *adj.* 1. scotocit; răscolit; explorat. 2. cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. 3. răsfoit; frunzărit. 4. consultat; controlat; verificat; inspectat.

teşkil s. formare; constituire; formațiune; organizație. // **•teşkil bolmak** a se alcătui; a se forma; a se constitui; a se organiza. **•teşkil etmek** a alcătui; a forma; a constitui; a organiza. **•tren teşkil etmek** a forma un tren.

teşkilat s. organizație.

teşkilatlandirma s. organizare.

teşkilatlandirmak v.t. a organiza.

teşkilatlangan *adj.* organizat.

teşkilatli *adj.* organizat.

teşkilatşı s. organizator.

teşkilatlandiruw s. organizare.

teşkillî *adj.* format; constituit; organizat.

teşkî s. sfredelit; burghiu.

teşkilî *adj.* spiralat; în spirală.

teşme s. 1. perforare; străpungere. 2. (*tehn.*) forare.

teşmek v.t. 1. a găuri; a perfora; a străpunge. 2. (*tehn.*) a foră. 3. (*med.*) a sparge. // **•teşip geşmek** a străpunge; a perfora.

teşrif s. considerație; respect.

teşrifat s. protocol; ceremonial; etichetă.

teşrifatli *adj.* protocolar.

teşrih I. *adj.* anatomic. II. s. 1. (*med.*) disecție. 2. analiză minuțioasă; disecare. 3. anatomie. // **•teşrih bolmak** a fi disecat. **•teşrih yapmak** a diseca.

teşrihlî *adj.* 1. (*med.*) disecat. 2. analizat minuțios. 3. anatomic.

teşrin-î ewwel *iz.prsn. (cron., arh.)* octombrie.

teşrin-î saniy *iz.prsn. (cron., arh.)* noiembrie.

teşriy I. *adj.* 1. legislativ. 2. promulgat. II. s. promulgare (*de legi*). // **•teşriy kuwat** (*pol.*) putere legislativă.

teşriye s. legislație.

teşúw-geşúw s. sfredelire; străpungere; perforare.
teşúwǵı *adj.* sfredelitor; perforator; străpungător.
teşúwǵı-geşúwǵı *adj.* sfredelitor; perforator; străpungător.
teşúwlı *adj.* găurit; perforat.
teşvik s. 1. îndemn; imbold; impuls. 2. instigare; incitare; provocare; aţâtare; întărâtare. // **•teşvik bolmak** a fi îndemnat; a fi imboldit; a fi impulsionat; a fi incitat. **•teşvik etmek** a îndemna; a imboldi; a impulsiona; a incita.
teşviklı *adj.* incitat; instigat; provocat; stârnit; întărâtat; aţâtat.
teşvikşı s. 1. provocator; instigator. 2. excitant.
tespihşeseǵı s. (*bot.*) belşiţă; cană (*lat.*, *Canna indica*).
tetanos s. (*med.*) tetanos.
tetanoskakarşı *adj.* (*med.*) antitetanos.
teńik I. *adj.* agil; vioi; sprinten. **II.** s. (*mil.*) trăgaci.
teńiklik s. agilitate; vioiciune; sprinteneală.
tetkik s. cercetare; investigare; investigaţie. // **•tetkik bolmak** (*jur.*) a fi cercetat; a fi investigat. **•tetkik etmek** (*jur.*) a cerceta; a investiga.
tetkiklı *adj.* investigat; cercetat.
tetkikşı s. anchetator; investigator.
tetragon s. patrulater; pătrat.
tetragonal *adj.* patrulateral; pătrat.
tetragonlı *adj.* patrulateral; pătrat.
tetraloǵıya s. (*lit.*) tetralogie.
tevazuw s. 1. modestie. 2. (*fig.*) simplitate; modicitate.
tevazuwlı *adj.* simplu; modest; mediocru.
tevdıyat s. (*fin.*) depunere. // **•tevdıyat etmek** a face o depunere (*fin.*).
tevdıyatlı *adj.* (*fin.*) depus.
tevdıyattabilgan *adj.* (*fin.*) depus.
tevfikan *adv.* conform cu...; în conformitate cu...;
tevkif s. 1. oprire; reţinere. 2. arestare. // **•tevkif bolmak** a fi oprit; a fi reţinut; a fi arestat. **•tevkif etmek** a opri; a reţine; a aresta.
tevkifli *adj.* 1. arestat. 2. oprit; reţinut.
tevrat s. (*relig.*) Vechiul Testament.
Tevrap/Tewap, El- s. (*relig.*, *arab.*) "Cel Îngăduitor şi milostiv"; "Cel ce acceptă căinţa supuşilor Săi" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
tevziy s. 1. împărţire; distribuire; repartizare. 2. înmănare; predare. // **•tevziy bolmak** a se împărţi; a se distribui. **•tevziy etmek** a împărţi; a distribui.
tevziyǵı s. distribuitor.
tevziylı *adj.* 1. împărţit; distribuit; repartizat. 2. înmănat; predat.
tew I. *adj.* central; primordial; fundamental; magistral; substanţial; esenţial; cardinal. **II.** *interj.* Doamne Dumnezeu!;
tewb s., *adj.* sfânt; divin; dumnezeiesc; celest.
tewbe s. 1. căinţă; pocăinţă. 2. regret; remuşcare. // **•tewbe etmek** a se căi; a regreta. **•tewbe kılmaq** a jura; a se căi.
tewber s., *adj.* sfânt; divin; dumnezeiesc; celest.
Tewbet s. (*topon.*) ("Tînutul Sfinţilor")

Tibet.

tewbetmek A. *v.i.* a se căi; a avea remuşcări; a se pocăi. B. *v.t.* 1. a regreta. 2. a lepăda; a renunţa la...;
tewlez s. anticameră; vestibul; antreu; foaier.
tewúke s. 1. istorie. 2. dată calendaristică. // **•antikalik/kadimlik/siptı kaytim/elk şak tewúkesi** istoria antică. **•búgún ne tewúkedemiz?** ce dată e azi?; **•edebiyat tewúkesi** istoria literaturii. **•ğemi/şak şak tewúkesi** istoria evului mediu. **•sanatlar tewúkesi** istoria artelor. **•tewúke muzewi** muzeu de istorie. **•tewúke şagi** perioadă istorică. **•tewúkenen ewel** preistorie. **•tuwum tewúkesi** data naşterii. **•tuwum yerı men tewúkesi** locul şi data naşterii. **•úylenme tewúkesi** data căsătoriei.
tewúkebaşı s. preistorie.
tewúkeǵı s. istoric; istoriograf. // **•tewúkeǵı tefsir** interpretare istorică.
tewúkeǵılık s. istoriografie.
tewúkelı *adj.* 1. datat. 2. cu istorie; istorisit. // **•ıǵaz tewúkelı** în rezumat; pe scurt.
tewúkename s. 1. istoric; cronică; letopiseţ. 2. anale. // **•olaylarnıñ tewúkenamesi** istoricul evenimentelor.
tewúkenameǵı s. cronicar; analist.
tewúkesaluw s. datare.
tewúkesız *adj.* nedatat.
tewúkesızǵası s. istoriograf.
tewúkesızǵası s. istoriografie.
tewúkeyazgan s. cronicar.
tewúkiy *adj.* istoric. // **•tewúkiy ańıt** monument istoric. **•tewúkiy olaylar** evenimente istorice. **•tewúkiy tefsir** interpretare istorică. **•tewúkiy tılbılímı** (*lingv.*) lingvistică istorică. **•tewúkiy tılsızǵası** (*gram.*) gramatică istorică.
teyit s. confirmare; adevărire. // **•teyit bolmak** a se confirma; a se adevăra. **•teyit etmek** a confirma; a adevăra.
teyitli *adj.* confirmat; adevărit.
teyp s. magnetofon.
tez *adv.* repede; iute.
teza s. teză.
tezat s. 1. contradicţie; contrazicere; antagonism. 2. polaritate. // **•tezatka túşmek** a se contrazice.
tezatkatúşuw s. contrazicere.
tezawrat s. 1. manifestare; demonstraţie. 2. (*med.*) simptom.
tezawratlı *adj.* (*med.*) simptomatic.
tezawratşı s. manifestant; demonstrant.
tezawur s. 1. apariţie; ivire. 2. manifestare; dezvăluire. // **•tezawur bolmak** a apărea; a se ivi; a se manifesta.
tezawurli *adj.* 1. manifestat; dezvăluit. 2. apărut; ivit.
tezbolgan *adj.* iuţit.
tezden *adv.* în curând.

tezgáa s. 1. tejghea; tarabă; stand; banc de lucru. 2. război de ţesut. 3. şantier (*naval*). 4. atelier. // **•inşa tezgáası** şantier de construcţii.
•tokıma tezgáası război de ţesut.
tezgáaǵı s. vânzător la tejghea.
tezǵanlı *adj.* ager; agil; sprinten; vioi; iute.
tezǵanlık s. agerime; agilitate; sprinteneală; vioiciune; iuteală.
tezǵetışken *adj.* precoce.
tezǵetışuw s. precocitate.
tezik s. 1. tizic; baligă tasată; bălegar tasat. 2. constrângere; forţare. 3. presiune. // **•tezik bolmak** a fi constrâns; a fi forţat. **•tezik etmek** a constrânge; a forţa. // **•hawa tezigı** presiune atmosferică. **•tezikke dayanma** rezistenţă la presiune.
tezikşı s. (*ent.*) băligar; gândac-de-baligă; găza-boului (*lat.*, *Geotrupes stercorarius*).
tezikşı, gerdagan- s. (*ent.*) caraban; nasicorn; băligar-cu-corn (*lat.*, *Oryctes nasicornis*).
tezikşı, óreñge- s. (*ent.*) caraban; nasicorn; băligar-cu-corn (*lat.*, *Oryctes nasicornis*).
tezkere s. 1. bilet; bon. 2. permis. 3. livret militar. // **•aw tezkereşı** permis de vânătoare.
tezkire s. (*lit.*) memorii; amintiri; autobiografie. // **•balalıktan tezkire** amintiri din copilărie.
tezkireli *adj.* autobiografic.
tezleşken *adj.* grăbit; zorit; accelerat; activizat.
tezleşme s. grabă; zor; accelerare; activizare.
tezleşmek *v.i.* a prinde viteză; a lua viteză; a se grăbi; a zori; a se accelera; a se activa.
tezleştermek *v.t.* a grăbi; a zori; a accelera; a activa.
tezlík s. rapiditate; iuteală.
tez-tez *adv.* repede.
tezúregen *adj.* prolific.
tezúreme s. proliferare.
thay s., *adj.* thailandez.
thayǵa I. *adv.* în limba thailandeză. **II.** s. (*limba*) thailandeză.
Thaylant s. (*topon.*) Thailanda.
thaylantlı s., *adj.* thailandez.
Thekla-boztorgayı s. (*orn.*) ciocârlan spaniol (*lat.*, *Galerida thekla*).
Tibet-boztorgayı s. (*orn.*) ciocârlie asiatică (*lat.*, *Calandrella acutirostris*).
Tickell'nıñ-sayragı s. (*orn.*) sturz gri (*lat.*, *Turdus unicolor*).
tiǵaret s. comerţ. // **•ış tiǵaret** comerţ interior. **•kanungazıt tiǵaret** comerţ ilegal. **•tiǵaret aǵensiyası** agenţie comercială. **•tiǵaret ańlaşması/muwahedesı** tratat comercial. **•tiǵaret donanması** flotă comercială. **•tiǵaret hukugı** drept comercial. **•tiǵaret işleri** tranzacţii comerciale. **•tiǵaret mektebi/okılı** şcoală comercială. **•tiǵaret odası** cameră de comerţ. **•tiǵaret papırı** (*nav.*) navă comercială. **•tiǵaret sefirı** ataşat comercial. **•tiǵaret temsilşisi** reprezentant comercial. **•tiş tiǵaret** comerţ exterior.
tiǵariy *adj.* comercial; mercantil. // **•tiǵariy baglantılar** legături comerciale. **•tiǵariy ilışıker** relaţii comerciale. **•tiǵariy**

istiyare credit comercial. • **tiğariy müessesese** întreprindere comercială.

tija s. (tehn.) tijă.

tik s. (med.) tic.

tike s. bucată; fragment; parte; componentă; piesă.

tikel adj. parțial.

tilda s. tildă.

Timor, Şarkiy-/Kuntuwarbeti- s. (topon.) Timorul de Est.

timsak s. 1. (zool.) crocodil (lat., *Crocodilus niloticus*). 2. (zool.) aligator (lat., *Alligator mississippiensis/sinensis*).

timsal s. simbol.

timsallama s. simbolizare.

timsallamak v.t. a simboliza.

timsallangan adj. simbolizat.

timsallanmak v.i. a fi simbolizat.

timsalli adj. simbolic; simbolizat.

timsallaw s. simbolizare.

Timur s. (antrop. m.) "Cel de fier".

tinktura s. (chim.) tinctură.

tip s. tip; caracter; model.

tipografiya s. tipografie.

tirada s. tiradă.

tiraj s. (tipogr.) tiraj.

tiran s. tiran; despot.

tirbuşon s. tirbuşon.

tiriyak s. opiu.

tiriyakiy adj. maniac; vicios; cu vicii.

tiriyakşi s. opioman.

tirolli s., adj. tirolez.

tiroyit s. (anat.) tiroid; tiroidian.

tisa num. (arab.) nouă.

tisa-aşar num. (arab.) nouăsprezece.

tise num. (arab.) nouă.

tise-aşar num. (arab.) nouăsprezece.

tisin num. (arab.) nouăzeci.

titan s. (chim.) titan.

titem s. coroană; cunună; diademă; ghirlandă.

titemleme s. încoronare; încununare.

titemlemek v.t. a încorona; a încunună.

titemlengen adj. încoronat; încununat.

titemlenmek v.i. a se încorona; a se încunună.

titemli adj. încoronat; încununat.

titiz adj. meticulos; minuțios; tipicar; pedant.

titizlik s. meticulozitate; minuțiozitate; pedanterie.

tiyatro I. adj. teatral. II. s. teatru. //

• **bala tiyatrosi** teatru pentru copii. • **kokla tiyatrosi** teatru de păpuși. • **temaşa başlar-başlamaz bız tiyatrogayetiştik** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru.

• **tiyatro kaytım/mewsımı** stagiune teatrală. • **tiyatro trupası** trupă de teatru.

• **tiyatroniñ kasası** casa teatrului.

tiyatrolı adj. teatral.

tiyeketken adj. tangențial; razant.

tiyer s. 1. valoare; preț. 2. merit.

tiyerlendirme s. valorificare.

tiyerlendirmek v.t. a valorifica.

tiyerlengen adj. valorificat.

tiyerli adj. 1. valoros; de preț. 2. important. 3. merituos.

tiyersiz adj. 1. fără valoare; ieftin. 2. lipsit de importanță; neînsemnat.

tiygen adj. (mat.) tangent. // • **tiygen sizik** tangentă.

tiyip-şapkan adj. ricoșat.

tiyip-şapka s. ricoșeu.

tiyış s. emoție; înflăcărare; entuziasm; ardoare.

tiyme I. adj. (anat.) tactil. II. s. atingere; contact. // • **tiyme tuyuwı** simțul tactil.

tiymegen adj. neatins; intact; virgin. // • **balta tiymegen taw** pădure virgină.

tiymek A. v.i. 1. a ajunge; a sosi. 2. a valora; a costa. 3. a merita; a fi vrednic (de...). B. v.t. 1. a atinge. 2. a nimeri; a izbi; a lovi. 3. a impresiona; a înduișoș; a mișca. 4. a satisface; a mulțumi. // • **ğanına tiymek** a-i merge la suflet. • **kilina birem tiymemek** a nu-i clinti cuiu a fir de păr. • **kolı tiymek** a-i da mâna să...; a-i permite timpul.

• **namusuna tiymek** a atinge pe cineva în onoarea sa; a-l ofensa.

• **nazarı tiymek** a deochea pe cineva. • **tóbe noktasına tiymek** a culmina. • **yardımı tiymek** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. //

• **kolına tiydı** i-a atins mâna. • **peşkaga tiymeñiz!** nu vă atingeți de sobă! • **sızge ne paydam tiyer?** cu ce vă pot fi de folos? • **tiyme maga!** nu mă atingel! • **tiymeñiz!** nu atingeți! • **zahmetke tiymez** nu merită osteneala.

tiymeli adj. tangențial; razant.

tiymemaga s. (bot.) slăbănog (lat., *Impatiens nolitangere*).

tiymen s. (mil.) locotenent.

tiymetüşer adj. sensibil; delicat; fin.

tiymetüşerlik s. sensibilitate; delicatețe; finețe.

tiysetmek v.t. a determina să atingă.

tiysetmemek v.t. a nu lăsa să atingă.

tiyzana s. mătușă maternală.

tiyzanay s. (dim., fam.) mătușică maternală; tanti.

tiyzanaykızı s. verișoară primară; fiica mătușii maternale.

tiyzanayulı s. văr primar; fiul mătușii maternale.

tiyzanayzade s. văr după mătușă maternală; verișoară upă mătușă maternală.

tiyze s. mătușă maternală.

tiyzekizi s. verișoară primară; fiica mătușii maternale.

tiyzeulı s. văr primar; fiul mătușii maternale.

tiyzezade s. văr după mătușă maternală; verișoară upă mătușă maternală.

tiyziy s. (dim., fam.) mătușică maternală; tanti.

tigilgen adj. cusut.

tigilme s. coasere.

tigilmek v.i. 1. a se coase; a fi cusut. 2. (d. ochi, privire) a se fixa.

tigimkana s. croitorie.

tigine adv. împotrivă; contra; în contra; în ciuda...; // • **tigine ketmek** a fi în contradicție cu; a fi împotrivă; a fi opus la.

tigis s. 1. cusut. 2. cusătură. // • **tigis tutturmak** a însăila; a-i merge bine. // • **tigis iynesı** ac de cusut. • **tigis maşinası** mașină de cusut.

tigışçı s. croitor.

tigıştutturulgan adj. însăilat.

tigıştutturuw s. însăilătură.

tigıt s. stalagmită.

tigúw s. cusut; coasere; cusătură.

tigúwğı s. croitor.

tigúwlı adj. cusut. // • **kol man tigúwlı işkolmek** cămașă cusută cu mâna.

tık I. adj. 1. abrupt; pieptiș; prăpăstios; răpos. 2. bătos; drept; vertical. 3. (d. păr) ridicat; măciucă. 4. (d. coadă) bârzoii. 5. (d. cap) ridicat; înălțat; în sus. 6. neclintit; țăntoș; mândru. 7. (d. voce și sunete muzicale) acut; înalt; strident. II. interj. dreptil! // • **tık kelmek** a se opune; a se împotrivi. • **tık turmak** a sta dreptil. // • **munday tık** drept ca o lumânare. • **tık aşı/posmak/şat** (mat.) unghi drept. • **tık müsselles** (mat.) triunghi dreptunghic. • **tık sizik** (mat.) linie verticală.

tıkbaş(lı) adj. trufaș; insolent; recalcitrant; căpos.

tıkbaşlık s. trufie; insolență.

tiken s. țepă; spin; ghimpe; ac.

tikenli adj. țepos; spinos; cu ghimpi.

tikkelgen adj. opus; potrivnic.

tikkeluw s. opunere; împotrivire.

tikkeñ adj. (mat.) ortogonal.

tikleşken adj. 1. ridicat; bătos. 2. răsculat; răzvrătit; revoltat. 3. împotrivit; opus. 4. (med.) în erecție.

tikleşme s. 1. ridicare; îndreptare. 2. răsculare; răzvrătire; revoltă. 3. împotrivire; opunere. 4. (med.) erecție.

tikleşmek v.i. 1. a se ridica; a sta bătos. 2. a se răscula; a se răzvrăti; a se revolta. 3. a se împotrivi; a se opune. // • **múyúzi tikleşmek** (med.) a avea erecție.

tikliy adj. (mat.) vertical.

tıkme s. 1. cusut; coasere. 2. (d. ochi, privire) fixare.

tıkme v.t. 1. a coase. 2. (d. ochi, privire) a fixa. // • **kóz tıkme** a aținti privirea; a pune ochii pe...; a râvni. • **kózerin aşaga tıkme** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. • **nalların tıkme** a-și lepăda potcoavele; a muri. • **paya otırtmak** a jalona.

tıkmurun(lı) adj. trufaș; insolent; recalcitrant; căpos.

tıkmurunluk s. trufie; insolență.

tıksındırmek v.t. a dezgusta; a scârbi; a-i repugna.

tıksındırúwğı adj. dezgustător; scârbos; respingător; repugnant.

tıksıngen adj. dezgustat; scârbit.

tıksınme s. dezgust; scârbă; silă; repulsie.

tıksınmek v.i. a se dezgusta; a se scârbi; a-i repugna.

tıksıntı s. dezgust; scârbă; silă; repulsie.

tık-tık adj. 1. abrupt; pieptiș; prăpăstios; răpos. 2. foarte bătos; foarte drept; perfect vertical. 3. (d. păr) ridicat; măciucă. 4. (d. coadă) bârzoii. 5. (d. cap) ridicat; înălțat; în sus. 6. (fig.) neclintit; țăntoș; mândru.

tıktırmek v.t. 1. a determina să coasă. 2. (d. ochi, privire) a determina să se fixeze.

tıl I. adj. (anat., lingv.) lingval. II. s. 1. (anat., tehn.) limbă. 2. (lingv.) limbă; grai; vorbire. 3. (mil.) prizonier. 4. (muz.) cheie. 5. (tehn.) ac indicator. //

• **pápış kadar tıl şıgarmak** a scoate limba de un cot. • **tatlı tıl men konışmak** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. • **tıl awlamak** a iscodi; a descoase; a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă; a spiona.

• **tıl kaytarmak** a răspunde împotrivă; a contrazice. • **tıl şıgarmak** a lua peste picior; a ironiza; a avea limbă ascuțită. • **tıl**

uzatmak a prinde la limbă; a se obrăznicii. **•tılge bermek** a da în vileag. **•tılge kelmek** a fi discutat; a fi comentat; a fi pomenit. **•tılge ketirmek** a menționa; a aminti; a pomeni. **•tılı aşılmak** a i se dezlega limba. **•tılı aylanmamak** a se bălbăi. **•tılı barmamak** a nu se încumeta să spună ceva; a i se lua limba. **•tılı peltik wurmak** a se bălbăi; a gângăvi; a vorbi peltic. **•tılı şığa başlamak** a prinde la limbă; a prinde grai; a începe să vorbească; a gânguri. **•tılı tutulmak** a-i pieri graiul. **•tılın bir kariş şıgarmak** a scoate limba de un cot. **•tılın gutmak** a-și înghiți limba; a-i pieri graiul. **•tılın toplamak** a-și scurta limba. **•tılın tutmak** a-și ține gura; a-și ține limba în gură; a-și pune frâu la limbă. **•tılinden sesı taymak** a agoniza; a intra în comă. **•tılın saglam bolmak** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură. **•tılillerde gezmek** a umbla din gură în gură; a i se duce vestea. **•tılillerge destan bolmak** a-i merge vestea și povestea; a intra în legendă. **•tılillerge tüşmek** a intra în gura lumii. **•tılınıñ uşunda turmak** a-i sta pe limbă. **•yarı tıl men aytmak** a spune cu jumătate de gură. // **•akraba tıller** limbi înrudite. **•balanñ tılı şığa başladı** copilul a cam început să vorbească. **•bölge tılı** (lingv.) idiom. **•edebiyat tılı** limbă literară. **•eğnebiy tıller ihtiyariyesi** facultatea de limbi străine. **•eskı tıller** limbi vechi. **•kadım tıller** limbi antice. **•kalk tılı** limbă populară. **•kazak tılı ihtiyariyesi** facultatea de limba română. **•keskín tıl** limbă ascuțită. **•kırım tatar tılı** limba tătară crimeană. **•kırım tatar tılı tılsızgasi** gramatica limbii tătare crimeene. **•kırım tatar tılı we edebiyatı** limba și literatura tătară crimeană. **•kırım tatar tılı zor mı?** limba tătară crimeană e dificilă?; **•konışılğan tıl** limbă vorbită. **•kóp tıl bilgen** poliglot. **•muwallimat tılı** limbaj elevat. **•ólı tıl** limbă moartă. **•resmiy tıl** limbă oficială. **•şegimlı/tartımlı tıller** (lingv.) limbi flexionare. **•teklifsız tıl** limbă familiară. **•tıl awğusı** spion; iscoadă. **•tıl korantaları** familii de limbi. **•tıl temizlemesi/tazartması** (lingv.) purificarea limbii. **•tıl tuyuwı** simțul gustului. **•tıl uşı** vârful limbii. **•tılın şığa başladı** ai cam început să vociferezi. **•tılınıznı tutuñuz!** tăceți din gură!; **•tırkeleşken/piteşken/ekleme lı tıller** (lingv.) limbi aglutinante. **•toprak tılı** (geogr.) limbă de pământ. **•yabanğı tıl** limbă străină. **•yabanğı tıl bilmiymen** nu cunosc limbi străine. **•yaşagan tıl** limbă vie. **•yazuw tılı** limbă scrisă.

tılástı s. murmur. // **•tılástı konışmak** a vorbi în barbă. **•tılástı okimak** a murmura; a fredona.

tılawlagan adj. iscoditor.

tılawlaw s. iscodire.

tıl-awuz s. 1. gură și limbă. 2. vorbire. // **•tıl-awuz bermemek** a

agoniza; a fi în comă.

tılaylanmaması s. bălbăială.

tılbalığı s. (iht.) limbă-de-mare (lat., *Solea solea*).

tılaskan s. (med.) spatulă.

tılbaz adj. glumeț; vorbăreț; volubil.

tılbazlık s. volubilitate.

tıl-betıl adv. din gură în gură.

tılбілgen adj. înțelegător.

tılбілгілі adj. gramatical.

tılбілгілі adj. gramatical.

tılбілгісі s. gramatică.

tılбілмгisi s. lingvist; filolog.

tılбілімі s. lingvistică; filologie. //

•genel tılбілімі (lingv.) lingvistică generală. **•tewúkiy tılбілімі** (lingv.) lingvistică istorică.

tılбілімі adj. lingvistic; filologic.

tılбіlmeme s. ignoranță.

tılбілmez adj. neînțelegător; nedumerit; neștiutor; neinstruit; ignorant.

tılбір adj. unanim.

tılбірлік s. unanimitate.

tılden adv. verbal; oral.

tılden-tılge adv. verbal; oral; prin viu grai; din gură în gură.

tıllegen s. 1. dorință; năzuință. 2.

•tílek s. 1. dorință; năzuință. 2. cerință; revendicare.

•tílek s. (astr.) Mercur.

tílek-ístek adj. (gram.) optativ. // **•tílek-ístek kipi** (gram.) modul optativ.

tílekşe s. cerere; petiție.

tílekşi s. petiționar.

tíleme s. 1. revendicare; solicitare; cerere. 2. feliere.

tílemegen adj. care nu cere; care nu solicită; nedoritor.

tílemek v.t. 1. a cere; a solicita. 2. a dori; a râvni. 3. a felia. // **•eğir-sabır tílemek** a-și exprima condoleanțele. **•ózır tílemek** a se scuza; a-și cere scuze. // **•mazeret tíliymen** vă cer scuze.

tílegen adj. solicitat.

tílenmek v.t. a cerși; a se milogi.

tílenşi s. cerșetor; milog.

tílenşilik s. cerșetorie; cerșit; milogeală. // **•tílenşilik etmek** a cerși.

tílewgi adj. rugător.

tılgeberılgen adj. denunțat; trădat; vândut.

tılgeberúw s. denunț; trădare; vânzare.

tılgekelgen adj. discutat; menționat; amintit; pomenit.

tılgeketirúw s. discutare; menționare; amintire; pomenire.

tılğewabı adj. verbal; oral.

tılğı s. lingvist; filolog.

tılğılık s. lingvistică; filologie.

tılıaylanmagan s., adj. bălbăit; gângav.

tılıbargan adj. cutezător; îndrăzneț.

tılıkiska adj. vinovat; culpabil.

tılım s. felie. // **•zaman tılımı** o scurtă perioadă.

tılımlengen adj. feliat.

tılımleme s. feliere.

tılımlemek v.t. a felia.

tılımlengen adj. feliat.

tılımlenmek v.i. a se felia; a fi feliat.

tılımlı adj. feliat.

tılım-tılım adv. felii-felii; feliat.

tılıngen adj. feliat.

tılınım s. (geol.) clivare.

tılınme v.i. a se felia; a fi feliat.

tılışke s. aşchie; surcea; țandără; talaș; rumeguș.

tılıtutlukkan s., adj. bălbăit; gângav.

tılıtutulgan s., adj. bălbăit; gângav.

tılıuzun adj. vorbăreț; guraliv.

tılkanatı I. adj. (lingv.) lateral. II. s. partea laterală a limbii. //

•tılkanatı tartıgi (lingv.) consoană laterală.

tılkaytaruw s. contrazicere; contrare.

tılkıkuyrugı s. (bot.) știr; știriță (lat., *Amaranthus retroflexus*).

tılkıskalığı adj. vinovăție; culpabilitate.

tılkırmelenmesi s. împleticirea limbii; bălbăială.

tıllegen adj. bărfit.

tılleme s. bărfire.

tıllemek v.i. 1. a prinde grai. 2. a fi bărfit.

tıller s., pl. claviatură.

tılleşmek v.i. a conversa; a discuta.

tılı adj. 1. vorbăreț; flecar; volubil. 2. lingvistic; filologic.

tılmaş s. translator; interpret; tălmaci.

tılmaşlı adj. tradus; interpretat; tălmăcit.

tılmaşlık s. traducere; interpretare; tălmăcire.

tılme s. feliere.

tılmek v.t. a felia.

tılmız s. elev; student.

tılmızlık I. adj. studentesc; școlar. II. s. studenție.

tılınıñaylanmaması s. gângăveală.

tılortası adj. (lingv.) dorsal.

tılotı // **•tılotı aşamak** a fi lung de limbă.

tılsız s., adj. mut; necuvântător. // **•tılsız kalmak** a-i pieri graiul; a amuți.

tılsızkalma adj. amuțire.

tılsızlık s. mutism; muțenie.

tılsız-sağır s., adj. surdmut.

tılsızgali adj. gramatical.

tılsızgasi I. adj. gramatical. II. s. gramatică. // **•karşılaştırmalı tılsızgasi** (gram.) gramatică comparată. **•kırım tatar tılı tılsızgasi** gramatica limbii tătare crimeene. **•tewúkiy tılsızgasi** (gram.) gramatică istorică.

•tılsızgasi kuralı (gram.) regulă gramaticală. **•tılsızgasi ulamları** (gram.) categorii gramaticale. **•tılsızgasi yañğısları** greșeli de gramatică.

tılışık I. adj. (lingv.) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. II. s. (anat.) vălul palatului; omușor. //

•tılışık tartıkawazı (lingv.) consoană velară.

tılışıklı adj. (lingv.) rostit prin vibrația vălului palatului.

tılışigaruw s. vociferare.

tılıtutlukması s. împleticirea limbii; bălbăială.

tılıtutulması s. împleticirea limbii; bălbăială.

tılızatkan s., adj. obraznic.

tılızatuw s. obrăznicie.

tım-tık adj. 1. foarte abrupt; pieptiș; prăpăstios; răpos. 2. foarte bătos; foarte drept; perfect vertical. 3. (d. păr) ridicat; măciucă. 4. (d. coadă) bărzo. 5. (d. cap) ridicat; înălțat; în sus. 6. (fig.) neclintit; tañtoș; mândru.

tınewún adv. ieri. // **•tınewún akşam** ieri seară; aseară.

•tınewún ğuma edı ieri a fost vineri. **•tınewún saba** ieri dimineață. **•tınewún suwuk edı** ieri a fost frig. **•tınewún úylede** ieri la prânz.

tínewúnden *adv.* de ieri. // **•tínewúnden beritlí** de ieri încoace; începând de ieri.
tínewúnge *adv.* pentru ieri.
tínewúngeşik *adv.* până ieri.
tínewúngí *adj.* de ieri. // **•tínewúngí gázete** ziarul de ieri.
típ-tíri *adj.* 1. viu cu adevărat; foarte vioi. 2. crud; necopt. 3. (*d. plante*) neofilit.
tírek *s.* 1. stâlp; ţăruş; prăjină. 2. (*nav.*) catarg. 3. (*arhit.*) coloană. 4. (*sport*) bară. 5. stănoagă. 6. dric; scheletul de sus al unui car. 7. dric; car mortuar. // **•tírek otırtmak** a se jalona. **•tírek pışımı almak** a se încolona. // **•asma tíregí** spânzurătoare. **•istikamet tíregí** bară de direcție. **•şadír tíregí** ţăruş.
tírekleme *s.* rezemare; proptire.
tírekleme *v.t.* 1. a rezema; a propti. 2. a arăci; a împăra.
tíreklengen *adj.* 1. rezemat; proptit. 2. arăcit; împărat.
tíreklene *v.i.* 1. a se rezema; a se propti. 2. a fi arăcit; a fi împărat.
tíreklí *adj.* rezemat; proptit.
tírekotırtılğan *adj.* jalonat.
tírekotırtıw *s.* jalonare.
tírekşí *s.* drcar.
tíre *s.* rezemare; proptire.
tíremek *v.t.* a rezema; a propti. // **•arkasın/sirtin tíremek** a-şi propti spatele; a se încredere în...; **•ayak tíremek** a se pune de-a curmezişul; a se opune; a se împotrivi.
tírengen *adj.* 1. încăpăţânat; îndărătnic. 2. dârz; neînduplecat; tenace.
tírením *s.* încăpăţânare; îndărătnicie.
tíreniş *s.* împotrivire; opoziție; rezistență.
tírenme *s.* obiecție; opunere; tenacitate; persistență.
tírenmek *v.i.* a se împotrivi; a se opune.
tírenmeme *s.* neîmpotrivire.
tírenş *s.* (*fiz.*) rezistență. // **•şagılğan/elektrik tírenş** rezistență electrică.
tírenúw *s.* încăpăţânare; îndărătnicie.
tíreşken *adj.* perseverent; tenace.
tíreşmek *v.i.* a persevera în; a insista.
tírew *s.* faună.
tírewlí *adj.* proptit.
tírí *adj.* 1. viu (*şi fig.*). 2. crud; necopt. 3. (*d. plante*) neofilit. // **•tírí kalmak** a supraviețui. // **•yarí tírí, yarí olí** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
tíríbaş *adj.* 1. (*d. persoane*) iute; vioi. 2. isteț; ager.
tíríbaşlık *s.* 1. (*d. persoane*) iuțeală; vioiciune. 2. istețime; agerime.
tírígúmús *s.* (*chim.*) mercur; hidrargir.
tíríkalğan *adj.* supraviețuitor.
tíríkaluw *s.* supraviețuire.
tíríkóz *adj.* 1. (*d. persoane*) iute; vioi. 2. isteț; ager.
tíríkózlık *s.* 1. (*d. persoane*) iuțeală; vioiciune. 2. istețime; agerime.
tírildegen *adj.* 1. vibrator; tremurător; trepidant. 2. (*lingv.*) vibrant.
tírildeme *I. adj.* (*lingv.*) vibrant. II. *s.* tremur; vibrație; trepidație. // **•tírildeme tartıkawazı** (*lingv.*) consoană vibrantă.
tírildemek *v.i.* a tremura; a vibra; a trepida.
tírildetmek *v.i.* a determina să tremure; a determina să vibreze; a

determina să trepideze.
tírildewgí *adj.* vibrator; tremurător; trepidant.
tírılıy *adv.* de viu.
tírılıy-tírılıy *adv.* de viu. // **•tírılıy-tírılıy mezarga tıkmak** a băga de viu în mormânt.
tírılık *s.* 1. viață; existență. 2. vitalitate.
tírılıkşí *adj.* vital.
tírılış *s.* înviere; reînviere; renaștere.
tírılme *s.* înviere; reînviere; renaștere.
tírılme *v.i.* a învia; a reînvia. // **•ğañıdan tırılmek** a reînvia.
tíriltí *s.* 1. (*fiz.*) oscilație. 2. freamăt.
tíriltme *s.* înviere; reanimare; suscitare; vitalizare.
tíriltmek *v.t.* a învia; a reanima.
tírí-tírí *adj.* 1. viu cu adevărat; foarte vioi. 2. crud; necopt. 3. (*d. plante*) neofilit.
tírkeleme *I. adj.* (*lingv.*) aglutinare; derivare. II. *s.* 1. ataşare; adăugare; alăturare; conectare; aglutinare; juxtapunere. 2. învecinare; mărginire.
tírkelemek *v.t.* 1. a ataşa; a adăuga; a alătura; a conecta; a aglutina; a juxtapune. 2. a învecina; a mărgini.
tírkelengen *adj.* 1. ataşat; adăugat; alăturat; conectat; aglutinat; juxtapus; care succedă. 2. învecinat; adiacent; mărginit. 3. (*lingv.*) aglutinat; derivat.
tírkelene *v.i.* a se ataşa; a se adăuga; a se alătura; a se conecta; a se aglutina; a se juxtapune; a se succeda.
tírkeleşken *adj.* 1. ataşat; adăugat; alăturat; conectat; aglutinat; juxtapus; care succedă. 2. învecinat; adiacent; mărginit. 3. (*lingv.*) aglutinat; derivat. // **•tírkeleşken tıller** (*lingv.*) limbi aglutinante.
tírkeleşme *I. adj.* (*lingv.*) aglutinare; derivare. II. *s.* 1. ataşare; adăugare; alăturare; conectare; aglutinare; juxtapunere; succedare; succesiune.
tírkeleşmek *v.i.* 1. a se ataşa; a se adăuga; a se alătura; a se conecta; a se aglutina; a se juxtapune; a se succeda. 2. a se învecina; a fi adiacent; a se mărgini. // **•olar tırkeleşip baratan ediler** ei obișnuiau să meargă împreună.
tírkeliş *s.* 1. proces; fenomen; succesiune de acțiuni. 2. (*jur.*) proces; litigiu; acțiune; cauză; judecată.
tírkelişli *adj.* litigios.
tírmen *s.* moară. // **•sakalın tırmeninde agartmak** a încărungi de pomană. // **•ğel tırmení** moară de vânt. **•kara-búber tırmení** râşniță de piper. **•kawé tırmení** râşniță de cafea. **•suw tırmení** moară de apă. **•tírmen taşı** piatră de moară. **•tírmen tegerşigi** roata morii.
tírmen-bití *s.* (*ent.*) morar; gândac-de-făină (*lat.*, *Tenebrio monitor*).
tírmenşí *s.* morar.
tírmenşikulagı *s.* (*bot.*) urechea-ursului (*lat.*, *Primula auricula*).
tírmenşılık *s.* morărit.
tírmenleme *s.* măcinare; râşnire.
tírmenlemek *v.t.* a măcina; a râşni.
tírmenlengen *adj.* măcinat; râşnit.
tírmenlenmek *v.i.* a fi măcinat; a fi râşnit.
tírnek *s.* vioiciune; sprinteneală; agerime; agilitate; iuțeală; vivacitate.
tírneklí *adj.* vioi; sprinten; ager; agil; iute; vivace.
tírsek *s.* 1. (*anat.*, *geogr.*, *tehn.*) cot. 2. cot; cotitură; curbă; colț de stradă;

cotlon; ungher. 3. echer; colțar; dreptar. 4. întorsătură; meandru; sinuozitate; unghi. 5. unghi. // **•tírsek aylandırmak** a întoarce cuiva spatele; a-i întoarce nasul cuiva. **•tírsek okalamak** a-şi roade coatele. // **•arasız tırsekler** curbe periculoase.
tírsekastí *s.* braț de foliu.
tírsekkeñ *s.* diagonală.
tírseklengen *adj.* cotit.
tírseklenme *s.* cotire.
tírseklene *v.i.* a coti.
tírseklí *adj.* cotit; cu cot; curbiliniu; sinuos.
tírseklíğol *s.* serpentină.
tírseklík *I. adj.* (*anat.*) cubital; legat de cubitus sau de cot. II. *s.* 1. (*tehn.*) cot; manivelă; arbore cotit; vibrochen. 2. (*anat.*) scobitura cotului. 3. braț de foliu.
tírseklík súyegí *s.* (*anat.*) cubitus.
tírseklí-tírseklí *adj.* întortocheat; şerpuit; sinuos.
tírşe *adj.* verde-albăstriu.
tíš *I. adj.* (*lingv.*) dental. II. *s.* 1. dinte. 2. (*tehn.*) zimț. 3. cățel de usturoi. // **•tíš tartmak/şigarmak** a extrage un dinte. **•tíš totırmak** a plomba dinții. **•tíšleri kuyulmak** a-i cădea dinții. **•tíšlerin akşaytmak** a-şi arăta colții; a-şi rânji dinții. **•tíšlerin kariştırmak/kúrdanlamak** a se scobi în dinți. **•tíšlerin kişirdatmak** a scrâşni din dinți; a se enerva; a se irita. **•tíšlerin kóstermek** a-şi arăta colții; a amenința; a intimida. **•tíšlerin sımak** a strânge din dinți; a răbda. **•tışten arttırmak** a-şi rupe de la gură. // **•akıl tışı** măsca de minte. **•şirik tış** dinte cariat. **•sút tışı** (*anat.*) dinte de lapte. **•takma tış** proteză dentară. **•tış aralıgı** (*anat.*) strungăreață. **•tış awrıwı** (*med.*) durere de dinți. **•tış doktorı** (*med.*) dentist; stomatolog. **•tış mağunı** pastă de dinți. **•tış mağunı tulumı** tub de pastă de dinți. **•tış porselan kaplaması** îmbrăcămintă de porțelan pentru dinți. **•tış purşusı** periută de dinți. **•tış şukurı** (*anat.*) alveolă dentară. **•tış tartığı** (*lingv.*) consoană dentală. **•tışnı totırmak kerek** dintele trebuie plombat.
tışaksaytması *s.* rânjet.
tışbatar *adj.* vulnerabil.
tışbatma *s.* vulnerabilitate.
tışbatmama *s.* invulnerabilitate.
tışbatmaz *adj.* invulnerabil.
tışbılımşısı *s.* (*med.*) dentist; stomatolog.
tışbılímí *I. adj.* (*med.*) stomatologic. II. *s.* (*med.*) stomatologie.
tışbılímli *adj.* (*med.*) stomatologic.
tışcı *s.* (*med.*) dentist; stomatolog. // **•tışcıge ketmelimen** trebuie să merg la dentist.
tışcılık *I. adj.* (*med.*) stomatologic. II. *s.* (*med.*) stomatologie.
tış-erín *adj.* (*lingv.*) labio-dental. // **•tış-erín tartıkawazı** (*lingv.*) consoană labiodentală.
tışetí *I. adj.* (*anat.*) gingival. II. *s.* (*anat.*) gingie. // **•tışetí pışmesí/iltihabı** (*med.*) inflamarea gingiilor; gingivită.
tışetlí *adj.* (*anat.*) gingival.
tışhilalı *s.* scobitoare.
tışkarıştırması *s.* scobire în dinți.

tişkóstergen *adj.* ameninţător.
tişkósterilgen *adj.* 1. ameninţat; intimidat. 2. ameninţat.
tişkósteriúw *s.* ameninţare; intimidare.
tişlegen *adj.* muşcător.
tişlemek *v.t.* a muşca; a apuca cu dinţii; a rupe cu dinţii. // **•erínlerin tişlemek** a-şi muşca buzele; a se căi. **•parmakların tişlemek** a-şi muşca degetele; a-şi frânge degetele; a fi deznădădui. **•tişlep parşalamak** a sfâşia cu dinţii.
tişlep-parşalama *s.* sfâşiere cu dinţii.
tişlep-parşalangan *adj.* sfâşiat cu dinţii.
tişler *s., pl. (anat.)* dantură.
tişleşmek *v.i.* a se muşca reciproc.
tişletmek *v.t.* a determina să muşte.
tişlí *adj.* 1. dinţat; zimţat. 2. (lingv.) dental. // **•tişlí teğerşik** (tehn.) roată dinţată.
tişlí-erínli *adj. (lingv.)* labio-dental.
tişoti, başlı- *s. (bot.)* colţişor (*lat., Dentaria bulbifera*).
tişoti, bezlí- *s. (bot.)* breabăn (*lat., Dentaria glandulosa*).
tişózi *s. (anat.)* pulpă dentară.
tişsíz *adj.* ştirb. // **•tişsíz kalmak** a rămâne fără dinţi; a se ştirbi.
tişsízkaluw *s.* ştirbire.
tişsiguw *s.* tenacitate; răbdare.
tişşi *adj.* dentar.
tişşóhí *s.* scobitoare.
tiştağı/tiştajı *s.* coroană dentară.
tištenartkan *adj.* economisit; agonisit; chivernisit.
tiş-tiş *adj.* dinţat; zimţat.
tiş-tişke *adj.* dinte pe dinte; colţ în colţ. // **•tiş-tişke kelmek** a se lua la colţi; a fi gata de încăierare.
tiştotırması *s.* plombare.
tiz *s.* genunchi. // **•tíz ğúgúnmek/şókmek** a cădea în genunchi; a îngenunchea. **•tízge tüşmek** a cădea în genunchi; a îngenunchea. **•tízín kótekleme/wurmak** a-şi frânge mâinile; a se vâlcări; a regreta; a se lamenta. **•tízleri kesilmek** a i se muia genunchii.
tiz *adj. (d. sunete)* acut; înalt; strident.
tizawursagı súyegı *s. (anat.)* patelă; rotulă.
tizbagı *s.* jartieră.
tizgetüşken *adj.* îngenuncheat.
tizgetüşuw *s.* îngenunchere.
tizgewuruw *s.* căinţă; regret.
tizgın *s.* frâu.
tizgınleme *s.* ţinere în frâu; strunire; frânare; stăpânire.
tizgínlemek *v.t.* 1. a pune frâul; a ţine în frâu (*mai ales cai*). 2. (*fig.*) a struni; a frâna; a stăpâni (*persoane*).
tizgínlegen *adj.* ținut în frâu; strunit; frânat; stăpânit.
tizgínlenmek *v.i.* a fi ținut în frâu; a fi strunit; a fi frânat; a fi stăpânit.
tizgínsız *adj.* desfrânat; dezmaţat.
tizgínsızlık *s.* desfrâu; dezmaţ.
tizğúgúngen *adj.* îngenuncheat.
tizğúgúnúw *s.* îngenunchere.
tizılgen *adj.* înşiruit; înşirat; rânduit.
tizılme *s.* înşiruire; înşirare; rânduire.
tizılmek *v.i.* a se înşirui; a se înşira; a se rândui.
tizım *s.* aranjare; rânduire. // **•soraw tizımı** chestionar.
tizkóteklemesi *s.* căinţă; lamentare; regret; vâlcăreală; văitat.
tizlık *s.* genunchieră.
tizme *s.* 1. (*lit.*) vers; stih. 2. listă;

tabel. // **•tízme kelıştırmek** a versifica. // **•şarap tızmesi** lista de vinuri.
tizmebílimi *s.* prozodie.
tizmeğı *s.* poet; versificator.
tizmeğılık *s.* prozodie.
tizmek *v.t.* 1. a înşirui; a înşira; a aşeza la rând. 2. (*tipogr.*) a culege. // **•kurşunga tizmek** a omori; a împuşca.
tizmekeliştirmesi *s.* versificaţie.
tizmelı *adj. (lit.)* versificat.
tizşanagı súyegı *s. (anat.)* patelă; rotulă.
tizşógúw *s.* îngenunchere.
tizşókken *adj.* îngenuncheat.
tizústı *s. (inform.)* laptop.
tizúw *s.* 1. şir; rând. 2. şirag. 3. (*mil.*) coloană; formaţie. 4. (*muz.*) gamă. 5. (*lit.*) foileton. // **•dalga/dulkun tizúwı** gamă de unde. **•hendese tizúwı** (*mat.*) progresie geometrică. **•hendesiş tizúw** (*mat.*) progresie geometrică. **•hesap tizúwı** (*mat.*) progresie aritmetică. **•tizúw filmi** film serial.
tizúwğı *s.* 1. (*tipogr.*) culegător; zeţar. 2. (*lit.*) foiletonist.
tizúwğıúyı *s. (tipogr.)* zeţărie.
tizúwğúlık *s.* 1. sistem; normă. 2. ordine; orânduire; sistem. 3. (*tipogr.*) cules; culegere.
tizúwlı *adj.* rânduit; înşiruit.
tıbiy *adj.* medical. // **•tıbiy doktor** doctor în medicină. **•tıbiy ósımlik** plantă medicinală. **•tıbiy şay** ceai medicinal.
tıbiye *s.* şcoală sanitară.
tıga-basa *adv.* prin îndesare. // **•tıga-basa totırmak** a umple peste măsură; a înfunda; a ticsi; a supraîncărca. // **•tıga-basa totırma** umplere peste măsură; înfundare.
tıgaş *s.* 1. dop; cep; astupătoare. 2. căluş. 3. (*electr.*) priză; ştecăr.
tıgaşlama *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tıgaşlamak *v.t. (electr.)* a conecta.
tıgaşlangan *adj. (electr.)* conectat.
tıgaşlı *adj. (electr.)* conectat.
tıgaşlaw *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tıgilgan *adj.* vârat; introdus.
tıgılmak *v.i.* 1. a se îndesa; a se înghesui. 2. a se introduce; a se băga; a se vârî.
tıgırayazgan *adj.* împiedicat; poticnit.
tıgırayazma *s.* împiedicare; poticnire.
tıgırayazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica; a se poticni.
tıgırayazuw *s.* împiedicare; poticnire.
tıgırigan *adj.* rostogolit; căzut.
tıgırıp-kalgan *adj.* prăbuşit; doborât.
tıgırıp-kalma *s.* prăbuşire; doborâre.
tıgırıp-kaluw *s.* prăbuşire; doborâre.
tıgırma *s.* rostogolire; cădere.
tıgırmak *v.i.* a se rostogoli; a cădea. // **•tıgırıp kalmak** a se prăbuşi. // **•tıgırıganday kelgen** care vine de parcă se rostogoleşte.
tıgırta-tıgırta *adv.* de-a dura.
tıgırıp-denıştırgen *adj.* revoluţionar.
tıgırıp-denıştırme *s.* revoluţionare.
tıgırma *s.* revoluţie; rostogolire; doborâre.
tıgırtmak *v.t.* a rostogoli; a doborî. // **•tıgırıp denıştırmek** a revoluţiona.
tıgırtuw *s.* revoluţie; rostogolire; doborâre.

tıgırtuwdanewel *adj.* prerevoluţionar.
tıgırtuwğı *s.* revoluţionar.
tıgıruw *s.* rostogolire; cădere.
tıgışkan *adj.* înghesuit; îndesat; comprimat; îmbăcsit.
tıgışma *s.* înghesuire; îndesare; comprimare; îmbăcsire.
tıgışmak *v.i.* a se înghesui; a se îndesa; a se comprima; a se îmbăcsi.
tıgıştırmak *v.t.* a înghesui; a îndesa; a comprima; a îmbăcsi.
tıgışuw *s.* înghesuire; îndesare; comprimare; îmbăcsire.
tıgız *adj.* 1. compact; dens. 2. (*d. oameni*) îndesat.
tıgızlık *s. (fiz.)* densitate.
tık *interj.* clic!
tıkama *s.* astupare; înfundare.
tıkamak *v.t.* a astupa; a înfunda.
tıkangan *adj.* astupat; înfundat.
tıkanık *adj.* astupat; înfundat.
tıkanma *s.* astupare; înfundare.
tıkanmak *v.i.* a se astupa; a se înfunda.
tıkanuw *s.* astupare; înfundare.
tıkaw *s.* astupare; înfundare.
tıkırdama *s.* troncănit; trāncănit.
tıkırdamak *v.i.* a troncăni; a trāncăni.
tıkırdaw *s.* troncănit; trāncănit.
tıkirtı *s.* troncănit; trāncănit.
tıkkiş *s.* 1. dop; cep; astupătoare. 2. (*electr.*) priză; ştecăr.
tıkkişlama *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tıkkişlamak *v.t. (electr.)* a conecta.
tıkkişlangan *adj. (electr.)* conectat.
tıkkişlaw *s. (electr.)* conectare; conexiune.
tıkkişli *adj. (electr.)* conectat.
tıklama *s.* clic.
tıklaw *s.* clic.
tıkma *s.* introducere.
tıkmak *v.t.* 1. a îndesa; a înghesui. 2. a introduce; a băga; a vârî. // **•murunun/parmagin tıkmak** a-şi băga nasul; a interveni. **•tırılıy-tırılıy mezarga tıkmak** a băga de viu în mormânt. **•zor man tıkmak** a băga cu forţa; a îndesa.
tıknaz *adj.* scund şi îndesat; bondoc.
tıldaw *s.* scuză; motivaţie; justificare; pretext.
tıldawlı *adj.* scuzabil; motivat; justificat.
tılsım *s.* 1. amuletă; talisman. 2. farmec; vrăjitorie. // **•tılsım etmek** a vrăji. // **•tılsım lámbası** lampion.
tılsımğı *s.* vrăjitor; magician.
tılsımğılık *s.* vrăjitorie; magie.
tılsımlagan *adj.* fermecător; încântător; magic.
tılsımlama *s.* fermecare; vrăjire; încântare.
tılsımlamak *v.t.* a fermeca; a vrăji; a încanta.
tılsımlangan *adj.* fermecat; vrăjit; încântat.
tılsımlanmak *v.i.* a fi fermecat; a fi vrăjit; a fi încântat.
tılsımlawğı *adj.* fermecător; încântător; magic.
tılsımlı *adj.* fermecat; vrăjit; magic.
tılsımlaw *s.* fermecare; vrăjire; încântare.
tımar *s.* 1. îngrijire; pansare (*a unei rāni*). 2. arboricultură. 3. ţesală.
tımarkana *s.* ospiciu.
tımarlama *s.* 1. ţesălare. 2. îngrijire; pansare.
tımarlamak *v.t.* 1. a ţesăla. 2. a îngriji; a pansa (*o rană*).

tîmarlangan *adj.* 1. țeșălat. 2. îngrijit; pansat.
tîmarlanmak *v.i.* 1. a se țeșăla. 2. a se îngriji; a se pansa.
tîmarlı *adj.* țeșălat.
tîmarlık *s.* pansament.
tîmarlaw *s.* 1. țeșălare. 2. îngrijire; pansare.
tîmdîrmak *v.t.* a calma; a liniști; a tempera.
tîmdîruwği *adj.* calmant; liniștitor.
tîmgan *adj.* tăcut; potolit.
tîmma *s.* potolire; calmare; tăcere; liniștire.
tîmmak *v.i.* 1. a se calma; a se liniști; a se potoli. 2. a tăcea. // **•bora tîmdi** furtuna s-a potolit. **•deñiz tîmganda** când se liniștește marea.
tîmmaykalir *adj.* nepotolit.
tîmmaz *adj.* nepotolit.
tîmuw *s.* potolire; calmare; tăcere; liniștire.
tîn *s.* spirit; duh; suflet. // **•tîn hálí** moral.
tînalgan *adj.* însuflețit; vitalizat.
tînaz *s.* stog; clăie; șiră; căpiță.
tînberúw *s.* însuflețire; vitalizare.
tînberúwği *adj.* antrenant; însuflețitor.
tînbílímğısı *s. (med.)* psiholog.
tînbílímí *s. (med.)* psihologie.
tînbílímílí *adj. (med.)* psihologic.
tîndantúşken *adj.* deprimat; demoralizat; mâhnit; posomorât.
tîndantúşurgen *adj.* vlăguitor.
tîndantúşúw *s.* deprimare; demoralizare; mâhnire; posomorâre.
tîngi *adj.* spiritual.
tîngilik *s.* spiritualitate.
tîngilemesí *s.* psihianaliză.
tîniñişkelemesí *s.* psihianaliză.
tînik *I. adj.* liniștit; tăcut. **II. s.** liniște; tăcere.
tîniş *s.* 1. calm; liniște; tăcere. 2. (*cron.*) clipă; interval. 3. răsuflare; suflare; suflu; respirație. // **•tînişin almak** a-și trage răsuflarea; a-și trage sufletul; a se relaxa. // **•bír tînişta** într-o clipă; instantaneu.
tînişaluw *s.* destindere; relaxare.
tînişinalgan *adj.* destins; relaxat.
tînişkan *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînişma *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînişmak *v.i.* a se odihni; a se destinde; a se relaxa; a-și trage sufletul.
tînişta *I. adj.* instant; instantaneu; rapid. **II. adv. instantaneu; deodată; într-o clipă.
tîniştîrgan *adj.* odihnitor; relaxant.
tîniştîrmak *v.t.* a odihni; a destinde; a relaxa.
tînişuw *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînlí *adj.* spiritual; sufletesc.
tînrústí *s., adj.* supranatural; transcendentalism.
tînsiz *adj.* apatic; lent; languos; mohorât; moleșit; vlăguit.
tînsizlik *s.* apatie; moleșeală; moliciune.
tînş *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînşaygan *adj.* odihnit; destins; relaxat.
tînşayma *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînşaymak *v.i.* a se odihni; a se destinde; a se relaxa; a-și trage sufletul.
tînşaytkan *adj.* odihnitor; relaxant.
tînşaytmak *v.t.* a odihni; a relaxa; a**

destinde.
tînşayuw *s.* odihnă; destindere; relaxare.
tînyúkseltken *adj.* impetuos.
tîndîrmak *v.t.* 1. a calma; a liniști; a potoli. 2. a opri; a întrerupe.
tîndîruwği *s., adj.* calmant; liniștitor. // **•tîndîruwği láj** (*med.*) medicament calmant.
tîngan *adj.* potolit; tăcut.
tîngin *adj.* potolit; liniștit.
tînginlik *s.* 1. liniște. 2. repaus. 3. (*fiz.*) inertie.
tîngirdagan *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
tîngirdama *s.* zăngănit; zdrăgănit.
tîngirdamak *v.i.* a zdrăgăni; a zăngăni.
tîngirdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
tîngirdawği *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
tîngirdaw *s.* zăngănit; zdrăgănit.
tîngirtí *s.* zăngănit; zdrăgănit.
tîngir-tîngir *interj.* zdrang!
tînk *I. adj.* liniștit; tăcut. **II. s.** liniște; tăcere. // **•tînk dememek** a tăcea mîlc; a tăcea chitic.
tînlama *s.* 1. ascultare; audiere; audiție. 2. ascultare; cumîntenie; docilitate; obediență; smerenie.
tînlamak *A. v.i.* a fi ascultător; a fi cuminte; a fi docil; a fi obedient; a fi smerit. **B. v.t.** 1. a asculta; a auzi. 2. a audia.
tînlanma *s.* ascultare; audiere; audiție. // **•taník tînlanması** (*jur.*) audierea martorilor.
tînlanmak *v.i.* a se audia; a se auzi; a se asculta.
tînlatmak *v.t.* a determina să asculte; a se face ascultat.
tînlawği *s.* ascultător; auditor.
tînlawğular *s., pl.* audiență; ascultători.
tînlanuw *s.* ascultare; audiere; audiție.
tînlaw *s.* 1. ascultare; audiere; audiție. 2. ascultare; cumîntenie; docilitate; obediență; smerenie.
tînma *s.* potolire; calmare; tăcere; liniștire.
tînmak *v.i.* 1. a se calma; a se liniști; a se potoli. 2. a tăcea.
tînmaykalir *adj.* nepotolit.
tînmaz *adj.* nepotolit.
tînuw *s.* potolire; calmare; tăcere; liniștire.
tîp *s.* medicină. // **•adliy tîp** (*med.*) medicină legală. **•tîp ihtiyariyesi** facultatea de medicină.
tîpa *s.* dop; bușon; astupătoare.
tîpîrdama *s.* tropăit; tropot.
tîpîrdamak *v.i.* a tropăi.
tîpîrdatmak *v.t.* a determina să tropăie.
tîpîrdaw *s.* tropăit; tropot.
tîpîrtí *s.* tropăit; tropot.
tîpiş-tîpiş *adv.* tiptil; furiș; pe ascuns; pe nesimțite.
tîpkí *I. adj.* exact; identic; leit. **II. adv.** întocmai. // **•tîpkí şunday** întocmai așa este.
tîpkí-tîpkísına *I. adj.* exact; identic; leit. **II. adv.** întocmai.
tîrabzan *s.* balustradă.
tîrıl *adj.* falit; falimentar; ruinat.
tîrillama *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.
tîrillamak *v.i.* a falimenta; a bancruta; a se ruina.
tîrillatmak *v.t.* a face să falimenteze;

a ruina.
tîrillik *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.
tîrís *s.* trap. // **•tîrís ketmek** a merge la trap.
tîriş *adj.* silitor; sârguincios.
tîrişkan *adj.* silitor; sârguincios.
tîrişmak *v.i.* a se sili; a se strădui; a-și da osteneala.
tîrişuw *s.* silință; strădanie.
tîrkaz *s.* zăvor.
tîrkazlama *s.* zăvorăre; ferecare.
tîrkazlamak *v.t.* a zăvorî; a fereca.
tîrkazlangan *adj.* zăvorât; ferecat.
tîrkazlanmak *v.i.* a se zăvorî; a se fereca.
tîrkazlı *adj.* cu zăvor; zăvorât; ferecat.
tîrkazlaw *s.* zăvorăre; ferecare.
tîrmalamak *v.t.* a zgăria.
tîrmalanmak *v.i.* a se zgăria.
tîrmangan *s., adj.* cățărător.
tîrmanıp-mínílgen *adj.* escaladat.
tîrmanıp-mínúw *s.* escaladare.
tîrmanma *s.* cățărare.
tîrmanmak *v.i.* a se cățăra. // **•tîrmanıp mînmek** a escalada.
tîrmaşkan *s., adj.* cățărător.
tîrmaşma *s.* cățărare.
tîrmaşmak *v.i.* a se cățăra. // **•tîrmaşıp yokarga şikmak** a se cățăra; a escalada.
tîrmanuw *s.* cățărare.
tîrmaşıkkuşı, bakşa- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte (*lat., Certhia brachydactyla*).
tîrmaşıkkuşı, duwar- *s. (orn.)* fluturaș de stîncă (*lat., Tichodroma muraria*).
tîrmaşıkkuşı, kiska-parmaklı- *s. (orn.)* cojoaică cu degete scurte (*lat., Certhia brachydactyla*).
tîrmaşıkkuşı, taw- *s. (orn.)* cojoaică de pădure; scorțar (*lat., Certhia familiaris*).
tîrmaşuw *s.* cățărare.
tîrmik *s.* grăpă; boroană.
tîrmıklama *s.* grăpare; boronirea.
tîrmıklamak *v.t.* a grăpa; a boroni.
tîrmıklangan *adj.* grăpat; boronit.
tîrmiklaw *s.* grăpare; boronirea.
tîrmiktartılğan *adj.* boronit; grăpat.
tîrmiktartuw *s.* boronire; grăpare.
tîrnak *s.* 1. (*anat.*) unghie. 2. gheară (*și tehn.*). 3. copită. 4. paranteză. // **•tîrnak aşmak** a deschide paranteza. **•tîrnak kapamak** a închide paranteza. **•tîrnak kóstermek** a-și arăta ghearele. // **•tepeden tîrnakka kadar** din creștet până în tălpi. **•tîrnak boyası** oją. **•tîrnak egewí** pilă de unghii. **•tîrnak ğilasí** lac de unghii. **•tîrnak işaretí** (*tipogr.*) paranteză. **•tîrnak işinde** în paranteză. **•tîrnak makasí** forfecuță. **•tîrnak purşusí** periuță de unghii.
tîrnakarası *adj.* așa-zis; așa-numit.
tîrnakboyalagan *s.* manichiurist.
tîrnaklamak *v.t. (d. pászari)* a apuca cu unghiile; a prinde în unghii; a zgăria cu unghiile; a zgăria cu ghearele.
tîrnaklaşmak *v.i.* a se bate cu unghiile; a se bate cu ghearele.
tîrnakşışmesí *s. (med.)* onixis; unghie incarnată.
tîrnalğan *adj.* 1. apucat cu unghiile; prins în unghii; zgăriat cu unghiile; zgăriat cu ghearele. 2. greblat. 3. scărpinat; zgăriat.
tîrnalmak *v.i.* 1. a se scărpinga; a se

zgâria. **2.** a fi apucat cu unghiile; a fi prins în unghii; a fi zgâriat cu unghiile; a fi zgâriat cu ghearele. **3.** a fi greblat.

tirnamak *v.t.* **1.** a scârpinga; a zgâria. **2.** a apuca cu unghiile; a prinde în unghii; a zgâria cu unghiile; a zgâria cu ghearele. **3.** a grebla.

tirnav *s.* **1.** apucare cu unghiile; prindere în unghii; zgâriere cu unghiile; zgâriere cu ghearele. **2.** greblare. **3.** scârpinare; zgâriere; zgârietură.

tirnavuş *s.* greblă.

tirnavuşlama *s.* greblare.

tirnavuşlamak *v.t.* a grebla.

tirnavuşlangan *adj.* greblat.

tirnavuşlanmak *v.i.* a se grebla; a fi greblat.

tirnavuşlaw *s.* greblare.

tirpan *s.* coasă.

tirpanğı *s.* coşă.

tirpanlamak *v.t.* a cosi.

tirpanlangan *adj.* cosit.

tirpanlanmak *v.i.* a se cosi.

tirpanlaw *s.* cosire.

tirpanwurulan *adj.* cosit.

tirpanwurur *s.* cosit.

tirtıl *s.* **1.** (ent.) omidă. **2.** (tehn.) şenilă. **3.** zimţ; creştătură. **4.** ghirlandă.

tirtılğı *s.* (orn.) omidar cenuşiu (*lat.*, *Hypocylus ampelinus*).

tirtılğı, altın-kanatlı- *s.* (orn.) omidar cu aripi aurii (*lat.*, *Vermivora chrysoptera*).

tirtılğısi, Tennessee- *s.* (orn.) omidar cu cap sur (*lat.*, *Vermivora peregrina*).

tirtillı *adj.* cu şenile.

tirtir *s.* (zool.) focă-cu-coamă (*lat.*, *Eumetopias jubatus*). // **•tır-tır etmek** a trăncăni; a sporovăi.

tir-tır *s.* trăncăneală; sporovăială.

tiş *I. adj.* extern; exterior; exclus; din afară. **II.** *s.* exterior; partea de afară. // **•ğelen tişi etmek** a expulza; a exila. **•hudut tişına şigarmak** a expulza. **•iş tişına şikmak** a-şi scoate sufletul; a se extenua. **•kanun tişi etmek** a scoate în afara legii. **•memleket tişına şigarmak** a expulza; a exila. **•tişin sizmak** a contura. **•tiştan satıp almak** a importa. // **•sanetmiyem, bo imkâan tişi** nu cred, este exclusă această posibilitate. **•tiş kórínış** configuraţie. **•tiş malle** periferie. **•tiş merkez** epicentru. **•tiş siyasa** (*pol.*) politică externă. **•tiş tiğaret** comerţ exterior. **•tiş yagi** partea de afară; exteriorul.

tişalım *s.* import.

tişalımğı *s.* importator.

tişarda *adv.* afară; în exterior. // **•babañ tişarda bolsa** dacă tatăl tău este afară. **•ya işerde, ya tişarda** ori înăuntrul, ori afară.

tişardan *adv.* din afară; dinspre exterior.

tişarga *adv.* spre afară; spre exterior. // **•kapıdan tişarga atmak** a da pe cineva pe uşă afară. **•tişarga şigarmak** a externa; a scoate afară.

tişari *I. adv.* afară. **II.** *s.* **1.** exterior; partea de afară. **2.** străinătate.

tişaw *s.* împiedicare; piedică; priponire.

tişawlama *s.* împiedicare; piedică; priponire.

tişawlamak *v.t.* a împiedica; a priponi.

tişawlangan *adj.* împiedicat; priponit.

tişawlanmak *v.i.* a se împiedica; a se priponi.

tişawlaw *s.* împiedicare; piedică; priponire.

tişbúgúwlı *adj.* (*fiz.*) convex.

tişbúkriygen *adj.* (*fiz.*) convex.

tişdúniyalı *s.*, *adj.* extraterestru.

tişegúwlı *adj.* (*fiz.*) convex.

tişgeşenek *s.* (*arhit.*) portic.

tişişlerı *s.*, *pl.* (*pol.*) externe; afaceri externe. // **•tişişlerı** (*pol.*) **bakanlıgı/nazirlığı** ministerul afacerilor externe.

tişindan *adv.* din afara. // **•kasabanıñ tişindan** din afara oraşului.

tişisizilgan *adj.* conturat.

tişka *adv.* spre afară; spre exterior.

tişki *s.* (*fiziol.*) excremente; fecale.

tişkulak *s.* (*anat.*) ureche externă.

tişlamağı *s.*, *adj.* (*arte plastice*) expresionist.

tişlamağılık *s.* (*arte plastice*) expresionism.

tişsatım *s.* export.

tişsatuw *s.* export.

tişsatuwğı *s.* exportator.

tişsizuw *s.* contur.

tişta *adv.* afară; în exterior.

tiştan *adv.* dinspre afară; dinspre exterior. // **•tiştan ketirúw** (*com.*) import.

tişyúz *s.* exterior; aparenţă.

titir *s.* (*zool.*) focă-cu-coamă (*lat.*, *Eumetopias jubatus*).

tiyiñ *s.* (*zool.*) veruţă (*lat.*, *Sciurus vulgaris*).

tizban *s.* (*bot.*) ştir; moţul-curcanului (*lat.*, *Amaranthus angustifolius*).

tiz-biz *s.* năpustire; repezire. // **•tiz-biz kelmek** a se năpusti; a se repezi.

tizik *adj.* laş; fricos; sperios; temător.

tiziklik *s.* frică; teamă; laşitate.

tizikmak *v.i.* a o şterge; a şterge putina; a-şi lua tâlpăşiţa; a o lua la sănătoasa.

toban *s.* pai; paie. // **•işine toban totirmak** a-l împăia. // **•toban ateşi/alewı** foc de paie. **•toban ğana** ard paie. **•toban şóbı** fir de pai.

tobanbasılğan *adj.* împăiat.

tobanbasuw *s.* împăiere.

Toban-Ğolı *s.* (*astr.*) calea lactee; drumul robilor.

tobanlı *adj.* împăiat.

tobanlık *s.* stog; clăie; şiră; căpiţă (*de paie*).

tobantoli *adj.* împăiat.

tobantotirması *s.* împăiere.

tobanotı *s.* (*bot.*) flori-de-paie; imortelă (*lat.*, *Helichrysum bracteatum*).

tobanotı, sarı- *s.* (*bot.*) imortelă-galbenă (*lat.*, *Helichrysum orientale*).

toboyıngısı *s.* fotbalist.

toboyını *s.* fotbal.

toga *s.* potcoavă.

togağı *s.* potcovar.

togağık *s.* potcovărie; atelier de potcovar; meserie de potcovar.

togalama *s.* potcovire.

togalamak *v.t.* a potcovi.

togаланган *adj.* potcovit.

togalanmagan *adj.* nepotcovit.

togalanmak *v.i.* a se potcovi.

togalanmaykalgan *adj.* nepotcovit.

togalı *adj.* potcovit.

toganğı *s.* şoimar.

togasız *adj.* nepotcovit.

togay *s.* păşune; paşişte; izlaz; imaş; luncă.

togaylık *s.* păşune; paşişte; izlaz; imaş; luncă.

togalaw *s.* potcovire.

togan *s.* (*orn.*) şoim călător (*lat.*, *Falco peregrinus*).

togan, ak- *s.* (*orn.*) şoim de tundră (*lat.*, *Falco rusticolus*; *Falco gyrfalcon*).

togan, alaşa- *s.* (*orn.*) vânturel roşu; şoim roşu; vindereu (*lat.*, *Falco tinnunculus*; *Tinnunculus alaudarius*).

togan, balaban- *s.* (*orn.*) şoim dunărean (*lat.*, *Falco cherrug*).

togan, boz- *s.* (*orn.*) şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor (*lat.*, *Falco columbarius*).

togan, kara- *s.* (*orn.*) şoim Eleonora; şoim negru (*lat.*, *Falco eleonora*).

togan, kızıl-ayaklı- *s.* (*orn.*) vânturel de seară (*lat.*, *Falco vespertinus*).

togan, kızıl-başlı- *s.* (*orn.*) şoim cu gât roşu (*lat.*, *Falco chicquera*).

togan, kızıl-eñselı- *s.* (*orn.*) şoim berber (*lat.*, *Falco pelegrinoides*).

togan, külrengi- *s.* (*orn.*) şoim cenuşiu (*lat.*, *Falco concolor*).

togan, miyikli- *s.* (*orn.*) şoim sudic (*lat.*, *Falco biarmicus*).

togan, sarı- *s.* (*orn.*) şoimul rândunelilor; şoimul ciocârlilor (*lat.*, *Falco subbuteo*).

toganı, Amur- *s.* (*orn.*) şoim de Amur; şoim altaic (*lat.*, *Falco amurensis*).

toganı, Meksika- *s.* (*orn.*) şoim mexican (*lat.*, *Falco mexicanus*).

togı *s.* (*iht.*) nisetre (*lat.*, *Acipenser sturio*).

togın *s.* cerc de oţel; inel de întărire; şină (*cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.*).

togınlamak *v.t.* **1.** a fereca; a şinui (*roţi de lemn, sâni, lăzi, butoaie etc.*). **2.** a strânge; a constrânge; a încadra.

togınlangan *adj.* **1.** ferecat; şinuit (*d. roţi de lemn, sâni, lăzi, butoaie etc.*). **2.** strâns; constrâns; încadrat.

togınlaw *s.* **1.** ferecare; şinuire (*a roţilor de lemn, sâniilor, lăzilor, butoaielor etc.*). **2.** strângere; constrângere; încadrare.

togınlı *adj.* **1.** ferecat; şinuit (*d. roţi de lemn, sâni, lăzi, butoaie etc.*). **2.** strâns; constrâns; încadrat.

togişkan *s.* (*mat.*) deînmulţit.

togişma *s.* ciocnire; amestec; intervenţie; ingerinţă; imixtiune; interferenţă.

togişmak *v.i.* a se ciocni; a se lovi (*cap în cap*).

togiştirgan *s.* (*mat.*) factor; înmulţitor; multiplicator.

togiştirilgan *s.* (*mat.*) deînmulţit.

togiştirma *s.* (*mat.*) înmulţire; multiplicare.

togiştirmak *v.t.* **1.** a ciocni; a lovi (*cap în cap*). **2.** (*mat.*) a înmulţi; a multiplica. // **•kade togiştirmak** a ciocni paharele; a închina pentru...;

togiştiruw *s.* (*mat.*) înmulţire; multiplicare.

togişuw *s.* ciocnire; amestec; intervenţie; ingerinţă; imixtiune; interferenţă.

Togo *s.* (*topon.*) Togo.

togolî s., adj. togolez.
togrîl adj. justițiar.
Togrîl s. (antrop. m.) "Justițiarul".
tok adj. 1. sătul; săturat; îndestulat. 2. (fig.) plictisit; dezagustat. // **•karinî tok bolmak** a fi sătul. // **•karinî tok mî?** ești sătul?;
toka s. 1. cataramă; pafta. 2. strângere de mână.
tokalak adj. ras pe cap.
tokar s. strung.
tokarğî s. strungar.
tokarğilik s. strungărie.
tokarlama s. strunjire.
tokarlama v.t. a strunji.
tokarlangan adj. strunjit.
tokarlanmak v.i. a fi strunjit.
tokarlatmak v.t. a determina să strunjească.
tokarlî adj. strunjit.
tokaş s. mai; berbec; pisălog; ciocan de lemn.
tokat s. 1. strângere de mână. 2. palmă; lovitură dată cu palma.
tokata s. (muz.) tocată.
tokatlama s. pălmuire.
tokatlamak v.t. a pălmui.
tokatlangan adj. pălmuit.
tokatlanmak v.i. a fi pălmuit.
tokarlaw s. strunjire.
tokatlaw s. pălmuire.
toki s. (biol.) țesut. // **•kokaw tokinî temizlemek** a dezinfec. // **•asap/sinîr tokisi** (anat.) țesut nervos. **•kemîrşek/kikîrdak tokisi** (anat.) țesut cartilagin. **tokibîlîmî** I. adj. histiologic. II. s. histiologie.
tokibîlîmî adj. histiologic.
tokîldagî, Atlas- s. (orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat., *Picus vailantii*).
tokîldagî, bakşa- s. (orn.) ciocănitoare de grădină (lat., *Dendrocopos syriacus*).
tokîldagî, Levaillant'niñ- s. (orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat., *Picus vailantii*).
tokîldagî, Sûriye- s. (orn.) ciocănitoare de grădină (lat., *Dendrocopos syriacus*).
tokîldak, ak-kanatli- s. (orn.) ciocănitoare cu aripi albe (lat., *Dendrocopos leucopterus*).
tokîldak, ak-sirti- s. (orn.) ciocănitoare cu spate alb (lat., *Dendrocopos leucotos*).
tokîldak, altin- s. (orn.) ciocănitoare americană aurie (lat., *Colaptes auratus*).
tokîldak, balaban-alaşa- s. (orn.) ciocănitoare pestriță mare (lat., *Dendrocopos major*).
tokîldak, boz- s. (orn.) ghionoaie sură (lat., *Picus canus*).
tokîldak, kara- s. (orn.) ciocănitoare neagră (lat., *Dryocopus martius*).
tokîldak, kişkene-alaşa- s. (orn.) ciocănitoare pestriță mică (lat., *Dendrocopos minor*).
tokîldak, ortanğa-alaşa- s. (orn.) ciocănitoare de stejar (lat., *Dendrocopos medius*).
tokîldak, pullî- s. (orn.) ghionoaie cu pânze solzoase (lat., *Picus squamatus*).
tokîldak, sarî-karinli- s. (orn.) ciocănitoare cu pânze galbene (lat., *Sphyrapicus varius*).
tokîldak, uş-parmakli- s. (orn.) ciocănitoare de munte (lat., *Picoides tridactylus*).

tokîldak, yeşil- s. (orn.) ghionoaie verde (lat., *Picus viridis*).
tokim s. 1. textură; țesătură. 2. (bot.) sămânță; sămbure. 3. (biol.) spermă. // **•tokim sepmek** a însămânța; a semăna.
tokima I. adj. textil. II. s. 1. țesătură; material textil; stofă; textile. 2. (fig.) minciună; născocire; neadevăr. 3. țesătorie. // **•bîrrenklî tokima** (text.) stofă uni. **•ğazlık tokima** (text.) țesătură de vară. **•ğimşak tokima** finet. **•kinap tokimasî** (text.) pânză de sac. **•pamıklî tokima** (text.) țesătură de bumbac. **•şeseşeklî tokima** (text.) țesătură înflorată. **•tokima sanayesî** industrie textilă. **•tokima tezgâsî** război de țesut. **•yapımşak tokima** (text.) țesătură sintetică.
tokimağî s. țesător; textilist.
tokimağilik I. adj. textil. II. s. 1. țesătură; material textil; stofă; textile. 2. țesătorie.
tokimak v.t. a țese.
tokimağî, al-başli- s. (orn.) pasăre-țesător cu cap roșu (lat., *Anaplectes rubriceps*).
tokimağî, altin- s. (orn.) pasăre-țesător aurie (lat., *Ploceus castaneiceps*).
tokimağî, ğaşmakli- s. (orn.) pasăre-țesător de vitelină cu mască (lat., *Ploceus vitellinus*).
tokimağî, kara-başli- s. (orn.) pasăre-țesător cu cap negru (lat., *Ploceus melanocephalus*).
tokimağî, kara-suratli- s. (orn.) pasăre-țesător cu față neagră (lat., *Ploceus galbula*).
tokimağî, sîzikli- s. (orn.) pasăre-țesător cu dungi (lat., *Ploceus manyar*).
tokimağîsî, bakşa- s. (orn.) pasăre-țesător de livadă (lat., *Ploceus cucullatus*).
tokimağîsî, kızil-tumşukli-kûyela- s. (orn.) pasăre-țesător quelea cu cioc roșu (lat., *Quelea quelea*).
tokim-kargasî s. (orn.) cioară de semănătură (lat., *Corvus frugilegus*).
tokimsebîlgen adj. însămânțat; semănat.
tokimsempe s. însămânțare; însămânțat; semănat.
tokimsephen s. (agr.) semănătoare.
tokinak s. impresionare.
tokinakli adj. 1. impresionant; emoționant. 2. (d. băuturi, tutun) tare.
tokinaş s. tentacul.
tokinîlmagan adj. intact.
tokinîlmaz adj. (jur.) imun.
tokinîlmazlık s. inviolabilitate; imunitate. // **•kîşî tokinîlmazlığı** (jur.) imunitatea persoanei. **•konsoloslık tokinîlmazlığı** (jur.) imunitate consulară. **•siyasî tokinîlmazlık** imunitate diplomatică.
tokinîm I. adj. (anat.) tactil. II. s. atingere; contact. // **•tokinîm tuyuwî** simțul tactil.
tokinma s. atingere; pipăit.
tokinmak A. v.i. a se atinge de ...; B. v.t. 1. a atinge; a pipăi. 2. a impresiona; a emoționa; a înduioșa. 3. a dăuna; a face rău. 4. a se referi la...; // **•kanîna tokinmak** a scoate din sărite; a înfuria; a enerva.

tokinşî adj. tactil.
tokinuw s. atingere; pipăit.
tokirawun // **•tokirawun sîlsîlesî** şir de cocori.
tokirawun s. (orn.) cocor mare (lat., *Grus grus*; *Grus cinerea*).
tokirawun, ak- s. (orn.) cocor alb; cocor siberian (lat., *Grus leucogeranus*).
tokirawun, kızil-başli- s. (orn.) cocor cu ceață roșie (lat., *Grus antigone*).
tokirawun, ôtken- s. (orn.) cocor american (lat., *Grus americana*).
tokirawunî, Kanada- s. (orn.) cocor canadian (lat., *Grus canadensis*).
tokirdagan adj. care bulbucește; clocotit.
tokirdama s. bulbuceală; clocot.
tokirdamak v.i. a bulbuci; a clocoti.
tokirdaw s. bulbuceală; clocot.
tokirtî s. bulbuceală; clocot.
tokiş s. 1. (text.) fus. 2. (av.) fuselaj.
tokiîw s. 1. țesătură; material textil; stofă; textile. 2. (fig.) minciună; născocire; neadevăr. 3. țesătorie.
tokîz I. s. drapel cu nouă eșarfe. II. s., adj. (ist.) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile; ; membru al uniunii celor nouă eșarfe sacre.
tokkaz s. cărare; potecă.
tokkazşik s. (dim.) cărăruie; potecuță.
tokli s. cârlan; miel de un an.
toklik s. săturare; saț.
tokmak s. 1. pisălog; mai; pilug; ciocan de lemn. 2. (fig.) pumn. 3. (bot.) tubercul. // **•kîrmizi tokmak** cupă (carte de joc).
tokmakbet(lî) adj. bucălat; cu obraji plini.
tokmaklama s. 1. bătaie cu pumnul; bușeală. 2. bătaie cu maiul.
tokmaklamak v.t. 1. a bate cu maiul. 2. a bate cu pumnul; a buși.
tokmaklangan adj. 1. bătut cu maiul. 2. bătut cu pumnul; bușit.
tokmaklanmak v.i. 1. a fi bătut cu maiul. 2. a fi bătut cu pumnul; a fi bușit.
tokmaklaşkan s. boxer.
tokmaklaşma s. box. // **•tokmaklaşma meçî** meci de box. **•tokmaklaşma sahneseî** (sport) ring de box.
tokmaklaşmak v.i. a se lavi reciproc cu pumnul; a boxa.
tokmaklatmak v.t. 1. a determina să bată cu maiul. 2. a determina să bată cu pumnul; a determina să bușească.
tokmakşik s. 1. (dim.) pisălog micuț; mai micuț.
tokmakşiklar s., pl. claviatură.
tokmaktay adj. grăsuț; îndesat; rotofei.
tokmaklaşuw s. box.
tokmaklaw s. 1. bătaie cu pumnul; bușeală. 2. bătaie cu maiul.
tokmakli-burşak s. (bot.) oreșniță (lat., *Lathyrus tuberosus*).
tokmakşik s. (bot.) togmăgel; burete-de-conopidă (lat., *Clavaria coralloides*).
toksik adj. toxic.
toksiklik s. toxicitate.
toksina s. toxină.
toksinalî adj. toxic.
toksinalik s. toxicitate.
tokta I. interj. stop!; stail! II. s. virgulă.
toktagan adj. (fiz.) staționar.
toktalmak v.i. 1. a fi staționat. 2. a se

opri; a se întrerupe; a se înceta.

toktama s. inerție; repaus; oprire; întrerupere; încetare; staționare. // **•kaálp toktaması** (med.) stop cardiac.

toktamadan adv. în continuu; neîntrerupt; neconținut; fără încetare. // **•sen kelgenden beritli toktamadan kar ğawa** de când ai venit tu ninge fără încetare.

toktamak v.i. 1. a se opri; a se întrerupe; a înceta. 2. a sta; a staționa. // **•kaálbı toktamak** a-i sta înima în loc. // **•bo tren heş toktamay** acest tren merge fără oprire. **•ğawun toktadı** a stat ploaia. **•mınyerde toktanıñ!** opriți aici! **•şuwurga toktadı** furtuna s-a potolit. **•tokta!** stop!; stail! **•toktamak yasak** staționarea interzisă. **•tren bütün garalarda toktay mı?** trenul oprește în toate gările?; **•tren mında bir dakka toktay** trenul stă aici un minut.

toktamsırgan adj. ezitant; șovăielnic; șovăitor.

toktamsıramak v.i. a ezita; a șovăi.

toktamsıraw s. ezitare; șovăială.

toktamsırawǵı adj. ezitant; șovăielnic; șovăitor.

toktatılğan adj. 1. întrerupt; oprit; stagnat. 2. oprit; scăzut; dedus.

toktatılma s. stagnare; abrogare; întrerupere.

toktatılma v.i. 1. a fi oprit; a fi întrerupt; a fi stagnat. 2. a fi oprit; a se scădea; a se deduce.

toktatılmaz adj. nestăvilit.

toktatkan s. inhibitor.

toktatma s. 1. întrerupere; oprire; stagnare. 2. oprire; scădere; deducere.

toktatmak v.t. 1. a opri; a întrerupe; a stagna. 2. a opri; a scădea; a deduce. // **•awuruwnı toktatmak** a seda; a anestezia. **•batırıp toktatmak** a bloca. **•ğayılmasın toktatmak** a localiza. **•ılıştırıp toktatmak** a bloca.

toktatuwǵı s. fixativ; opritor. // **•awrıw toktatuwǵı** (med.) sedativ.

toktatuwlı adj. oprit; fix; stabil; în repaus.

toktaw s. 1. oprire; întrerupere. 2. staționare; repaus.

toktawlı adj. oprit; fix; stabil.

toktawsuz adv. în continuu; neîntrerupt; neconținut; fără încetare.

toktatılıw s. stagnare; abrogare; întrerupere.

toktatuw s. 1. întrerupere; oprire; stagnare. 2. oprire; scădere; deducere.

tola s. cărămidă. // **•ateş tolası** cărămidă refractară. **•kózenekli tola** cărămidă poroasă. **•mineli tola** teracotă. **•otkadayangan tola** șamotă.

tolaǵı s. cărămidar. // **•tolaǵı şamırı** humă; argilă; lut.

tolak s. 1. moletieră. 2. înveliș învelitoare; banderolă.

tolarengı adj. cărămiziu; bric; teracot.

tolana s. (bot.) răchiță (lat., *Vaccinium oxycoccos*; *Oxycoccus quadripetalus*).

tolarengı-órdek s. (om.) rață cărămizie (lat., *Anas cyanoptera*).

toleransa s. toleranță.

tolga s. coif; cască.

tolgan adj. 1. umplut; plin. 2. (mil.) încărcat; armat.

tolganay s. lună plină.

tolgı s. (med.) plombă.

tolgın adj. 1. plin; umplut. 2. (d. oamenii) gras; plin; robust; rotofei. 3. (fig.) ticsit; îndesat; burdușit.

tolgılaşkan adj. îngrășat; împlinit.

tolgılaşma s. îngrășare; împlinire.

tolgılaşmak v.i. (d. oamenii) a se îngrășa; a se împlini.

tolgılaşuw s. îngrășare; împlinire.

tolı I. adj. 1. plin; umplut. 2. (d. arme) încărcat. 3. (fig.) bogat; abundent; opulent. 4. rotofei; grăsuț; plinuț. II. s. (meteo.) grindină; piatră. // **•kade yarı toli, yarı boş** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. **•sakanız toli** rezervorul dumneavoastră este plin. **•suwga toli** plin cu apă.

tolıboy(lı) adj. (d. femei) gravidă; însărcinată.

tolıboylik s. (med.) graviditate; sarcină.

tolıduwar adj. tencuit.

tolıkanlı adj. pursânge.

tolilik s. bogăție; abundență; opulență.

tolınay s. lună plină.

tolıp-taşın adj. deversat; supraîncărcat.

tolı-tolı I. adj. aglomerat; ticsit. II. adv. din plin; din abundență.

tolıy s. oglindă.

tolma s. umplere; umplutură. // **•tolma duwar** tencuială.

tolmagan adj. 1. care nu e plin. 2. necomplet; incomplet. 3. (d. vârstă, timp) neîmplinit.

tolmak v.i. 1. a se umple. 2. a se adăuga; a se completa. 3. a se aglomera. 4. (d. vârstă, timp) a se împlini. // **•kózleri tolmak** a i se uda ochii; a-l podidi lacrimile. **•sádtı tolmak** a-i veni ceasul. **•yaşka tolmak** a înainta în vârstă; a se maturiza. // **•úynúñ işi toldı** s-a umplut casa.

tolmakalem s. stilou. // **•tolmakalem murekebi** cerneală. **•uşı altın tolmakalem** stilou cu peniță de aur.

tolşa s. borcan.

toluw s. umplere; umplutură.

tom s. 1. uniune; națiunile unite. 2. legătură; mănunchi; buchet; vraf; morman; teanc; maldăr; stivă.

tomağal s. 1. buclă; zulf; smoc; moț; ciuf. 2. (la pásarı) creastă.

tomağallı adj. 1. buclat; moțat. 2. (d. pásarı) cu creastă; crestat.

tomalak I. adj. sferic; globular; convex. II. s. 1. scul; jurubiță; ghem; bobină. 2. glob; globulă. 3. baligă; bălegar. // **•bır tomalak ğıp** un ghem de ață.

tomalamak v.t. a face ghem.

tomalangan adj. ghemuit.

tomalanıp-şabalanuw s. zbatere; zvârcolire; tăvălire.

tomalanna s. ghemuire.

tomalannak v.i. a se ghemui.

tomar s. 1. butuc; buturugă; buștean; ciot; coată. 2. bloc de piatră; stâncă; pietroi; bolovan.

tomarlık s. loc stâncos; stâncărie; bolovăniș.

tomalannuw s. ghemuire.

tombıl adj. dolofan; durduliu.

tombola s. tombolă.

tomırşık s. mugur; boboc. //

•tomırşık atmak a înmuguri.

tomırşıkatan adj. îmbobocit; înmugurit.

tomırşıkatuw s. îmbobocire; înmugurire.

tomırşıklangan adj. înmugurit; îmbobocit.

tomırşıklanma s. înmugurire; îmbobocire.

tomırşıklannak v.i. a înmuguri; a îmboboci.

tomırşıklanuw s. înmugurire; îmbobocire.

tomırşıklı adj. îmbobocit; înmugurit.

tomızga s. 1. (ent.) cicadă (lat., *Cicadidae*). 2. (ent.) greier (lat., *Grylloidea*).

tompak adj. convex.

Tom-Reyis/Tomrı s. (antrop. f.) Regina mesageților al cărei nume este cunoscut și sub forma persană Tahm-Rayiş, sau grecească Tomiris, care a trăit în sec.VI î.Ch. și s-a luptat cu împăratul persan Cyrus cel Mare. De la numele ei provin numele Dobrogei (Tomrığa) și al Tomisului (Tomşı).

Tomrı/Tom-Reyis s. (antrop. f.) Regina mesageților al cărei nume este cunoscut și sub forma persană Tahm-Rayiş, sau grecească Tomiris, care a trăit în sec.VI î.Ch. și s-a luptat cu împăratul persan Cyrus cel Mare. De la numele ei provin numele Dobrogei (Tomrığa) și al Tomisului (Tomşı).

Tomrığa s. (topon.) Dobrogea.

tomrığalı s., adj. dobrogean.

tomrik s. 1. buștean. 2. bloc (de piatră). 3. (ist.) închisoare.

Tomşı s. (topon., ist.) Tomis.

tomşılı s., adj. tomitan; care aparține Tomisului.

tom-tora adv. just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.

ton s. 1. cojoc; șubă. 2. (muz.) ton; tonalitate; intonație. 3. (în pictură) nuanță; tentă; tușă; ton. 4. (iht.) ton (lat., *Thunnus thynnus*). // **•kıptır ton** mesadă.

tona s. tonă (unitate de măsură).

tonaj s. tonaj.

tonga s., adj. tongan; tongalez.

Tonga s. (topon.) Tonga.

tongağa I. adv. în limba tongană; în limba tongaleză. II. s. (limba) tongană; tongaleză.

tongalı s., adj. tongan; tongalez.

tonik s., adj. tonic; întăritor.

tonkal s. foc de tabără.

tonlı-şoñgir s. (orn.) acvilă mică (lat., *Aquila pennatus*; *Hieraaetus pennatus*).

tonos s. (arhit.) arc; arcadă; boltă.

tonoslı adj. (arhit.) arcuit; boltit.

tonwurması s. (în pictură) nuanțare.

tonwurulan adj. (în pictură) nuanțat.

tonakalgan adj. surprins.

tonakalma s. încremenire; împietrire.

tonakalmak v.i. a încremeni; a împietri.

tonakaluw s. încremenire; împietrire.

toñdırılğan adj. congelat. // **•toñdırılğan et** carne congelată.

toñdırma s. 1. înghețată. 2. înghețare; congelare. // **•karişık toñdırma** înghețată asortată. **•kaymaklı toñdırma** înghețată cu frișcă.

toñdırmağı s. vânzător de înghețată.

toñdirmak v.t. 1. a îngheța; a

congela. **2.** a face gheață.
toñdiruwgi I. adj. 1. frigorific; glacial.
2. (geol.) glacial. **II.** s. congelator; răcitor.
toñdiruw s. 1. înghețată. **2.** înghețare; congelare.
toñgak s. nerezistent la frig.
toñgan adj. congelat; înghețat.
toñlgan adj. care s-a răcit; care și-a pierdut interesul.
toñilma s. răcire; pierdere a interesului.
toñilmak v.i. a se răci; a-și pierde interesul.
toñiluw s. răcire; pierdere a interesului.
toñip-kalgan adj. rebegit.
toñip-kalma s. rebegeală.
toñka adj. 1. grosolan; nemanierat. **2.** înclinat; aplecat; răsturnat; întors cu susul în jos; doborât.
toñkalik s. 1. grosolanie. **2.** înclinare; aplecare; răsturnare; întoarcere cu susul în jos.
toñkaygan adj. înclinat; aplecat; răsturnat; întors cu susul în jos; doborât.
toñkaymak v.i. a se înclina; a se apleca; a se răsturna; a se întoarce cu susul în jos; a fi doborât. // **•toñkayip ğatir** zace răsturnat.
toñkaytmak v.t. a înclina; a apleca; a răsturna; a întoarce cu susul în jos; a doborî.
toñma s. înghețare; congelare; răceală. // **•toñma ğagi** perioadă glacială.
toñmak v.i. a îngheța; a-i fi frig; a răci. // **•kanî toñmak** a-i îngheța sângele în vine. // **•ayaklarım toñdi** mi-au înghețat picioarele. **•teran toñaman** mi-e puțin frig.
toñmayî s. untură.
toñuw s. înghețare; congelare; răceală.
top s. 1. (mil.) tun; ghiulea; proiectil; bombă. **2.** minge; balon. **3.** bilă; sferă. **4.** gămălie; măciulie. **5.** legătură; mănunchi; buchet; vraf; morman; teanc; maldăr; stivă. **6. (la şah)** turn; tură. // **•top atmak** a trage cu tunul; a bomba. **•top kuwalamak/oyynamak/tepmek (sport)** a juca fotbal. **•topka tutmak** a bomba. **•topka wurmak (sport)** a lovi mingea; a șuta. **•topnî geşirmek (sport)** a pasa mingea. // **•babası balaban bîr top berdî** tatăl său i-a dat o minge mare. **•biliyart tobi** bilă de biliard. **•fotbal tobi (sport)** minge de fotbal. **•karteşken tobi** buchet de ghiocci. **•nergis tobi** buchet de narcise. **•sakra tobi (mil.)** tun de campanie. **•şeseşek tobi** jerbă. **•top ateşî** foc de artificii. **•top filewde kaldî** mingea s-a oprit în fileu. **•top ğayilimi (mil.)** salvă de tun. **•top kundagî (mil.)** afet de tun. **•top oyınları (sport)** jocuri cu mingea. **•top papiri (nav.)** vedetă. **•top şebekelerini sîlkti** balonul a scuturat plasa. **•topnî kaytar-almadî** n-a reușit să returneze mingea. **•topnî ters kôşege attî** a trimis mingea în colțul opus.
total s., adj. schiop. // **•total kismet** soartă nenorocită.
topallagan adj. care schiopătează; schiop.
topallama s. schiopătare.
topallamak v.i. a schiopăta.
Topalli s. (topon.) ("Şchiopul") Topalu (jud. Constanța).

topallik s. schiopătură.
toparlak adj. sferic; globular.
topaş s. titirez; sfârlează; prâsnel.
topaz s. (geol.) topaz.
topallaw s. schiopătare.
topbaylaw s. înmănunchiere.
topdeñiştişmesî s. (la şah) rocadă.
topik s. 1. (anat.) gleznă. **2. (anat.)** călcâi. **3.** toc (la încălțăminte). **4. (anat.)** chișiță (la picioarele animalelor copitate).
topiz s. 1. buzdugan; topuz. **2.** coc; pieptănătură cu coc.
topkabasma s. (mil.) canonadă.
topkatutulgan adj. bombardat.
topkatutuw s. (mil.) canonadă; bombardament; bombardare.
topkawuruş s. (sport) șut.
top-kurşun s. (mil.) muniție.
topkuwalar s. fotbalist.
topkuwalaw s. fotbal.
toplaga s., adj. colector; culegător; adunător.
toplama I. adj. total; complet; general. **II. s. 1.** sumă; total. **2.** colecție. // **•azamiy toplam awurluk** greutate totală maximă permisă. **•toplama kabiliyet** capacitate totală. **•toplama sayî (mat.)** număr total.
toplama s. (mat.) adunare. // **•toplama kampî** lagăr de concentrare.
toplamak v.t. 1. a aduna; a culege; a recolta. **2.** a strânge; a acumula; a concentra. **3.** a aduna; a strânge laolaltă; a reuni; a întruni. **4.** a face ordine; a deretica. **5. (fin.)** a percepe; a încasa; a colecta. **6.** a strânge; a plia. // **•akılın başına toplamak** a-i veni mintea la cap; a-și veni în cunoștință; a-și aduna mințile; a se dezmetici; a se reculege. **•awuzun toplamak** a-și strânge gura. **•kurultay/şura/meşawre/meğlis toplamak** a aduna sfat; a convoca o consfătuire. **•oba toplamak** a stivui. **•ózín toplamak** a-și aduna puterile; a-și veni în cunoștință; a se dezmetici; a se reculege. **•taa bek kuwatın toplamak** a se îndârji. **•takatın/meğalın toplamak** a-și aduna puterile; a se înzdrăveni. **•tılın toplamak** a-și scurta limba. **•toplap ğiyiştirmek** a compila. // **•o irılı-waklı toplay** el adună cu mic, cu mare.
toplamgi s. colecționar.
toplamsatış s. (com.) dever; vânzare; desfacere; debit.
toplangan adj. 1. masat; restrâns; reunit; întrunit. **2.** perceput; încasat. **3.** adunat; cules; recoltat. **4.** strâns; pliat; pliant; pliant; extensibil. // **•toplangan kapotalî (tehn.)** decapotabil.
toplanna s. 1. restrângere. **2.** strângere; pliere.
toplannmak v.i. 1. a se aduna; a se reuni; a se întruni. **2.** a se strânge; a se acumula; a se concentra; a se culege. **3.** a se strânge; a se strămta; a intra la apă (d. țeșături). **4.** a-și reveni; a se întrema; a se înzdrăveni. **5.** a se strânge; a se plia.
toplanti s. 1. adunare; ședință; reuniune. **2.** petrecere; sindrofie. // **•basın toplantısı** conferință de presă. **•bolatanüstî toplantî** ședință extraordinară. **•genel toplantî** adunare generală. **•oydaş**

toplantisî cenacu. **•toplanti kaş saât tutti?** câte ore a durat ședința?; **•toplanti zalî** aulă.
•toplantiĝa onî da şakîrmak kerek trebuie chemat și el la adunare. **•toplantiñ âzîrlemesi** pregătirea adunării.
•yeşiller bîr toplantî tuttular (pol.) verzi au ținut o adunare. **•zirve toplantısı** reuniune la nivel înalt.
toplantiĝaşakirîlgan adj. convocat.
toplantiĝaşakirma s. convocare.
toplantili adj. sărbătorească.
toplantilikutlama s. sărbătoare; sărbătorire; serbare.
toplantilikutlangan adj. sărbătorit; serbat.
toplap-ĝiyiştirîlgan adj. compilat.
toplap-ĝiyiştîruw s. compilație.
toplaş s. (fiz.) colector.
toplaşkan adj. 1. adunat; reunit; întrunit; strâns; acumulat; concentrat; comasat. **2. (mat.)** concurent; convergent.
toplaşma s. 1. (mat.) concurență; convergență. **2. (la şah)** rocadă.
toplaşmagan adj. (mat.) neconcurent; neconvergent.
toplaşmak v.i. 1. a se aduna; a se reuni; a se întruni; a se strânge; a se acumula; a se concentra; a se comasa. **2. (mat.)** a fi concurent; a converge.
toplaşmaykalir adj. (mat.) neconcurent; neconvergent.
toplaşuw s. adunare; reunire; întrunire; strângere; acumulare; concentrare; comasare.
toplaw s. cumul; culegere.
toplawgi s. (fiz.) colector.
toplawli adj. 1. perceput; încasat. **2.** adunat; cules; recoltat. **3.** masat; restrâns; reunit; întrunit. **4.** strâns; pliat; pliant; pliant.
toplauw s. 1. restrângere. **2.** strângere; pliere.
toplî adj. 1. adunat; cules; strâns. **2.** reunit; întrunit. **3.** adunat; acumulat; concentrat; masat. **4.** aranjat; orânduit; ordonat. **5.** colectiv. // **•toplî şalışma sözleşmesi** contract colectiv de muncă.
toplîiynne s. ac cu gămălie; bold.
toplîlik s. 1. societate; comunitate; colectivitate. **2. (zool., orn.)** colonie.
toplîm s. (pol.) societate. // **•toplîm eşitsizligi** inegalitate socială. **•toplîm ilimleri** științe sociale.
toplîmbîlîmgîsî s. sociolog.
toplîmbîlîmî I. adj. sociologic. **II. s.** sociologie.
toplîmbîlîmli adj. sociologic.
toplîmgî adj. social; socialist.
toplîmgîlik s. socialism.
toplîmlaşkan adj. socializat.
toplîmlaşma s. socializare.
toplîmlaşmak v.i. a se socializa.
toplîmlaştırmak v.t. a socializa.
toplîmlaşuw s. socializare.
toplî-tûpekli s. (mil.) înarmat.
topograf s. topograf.
topografik adj. topografic.
topografiya I. adj. topografic. **II. s.** topografie. // **•topografiya kartası** hartă topografică.
topografiyaĝi adj. topograf.
topografiyalî adj. topografic.
topoloĝiya s. topologie.
topoloĝiyaĝi s. topolog.
toprak s. 1. pământ; țărană. **2.** sol; teren. **3.** uscat; continent. **4.** teren agricol; câmp; tarla. **5.** teritoriu;

regiune; ținut. // **•toprak bermek** a înzestra cu pământ; a împroprietări.
•toprak ğutmak a înghiți pământ; a mușca pământul. **•toprakka bermek** a înmormânta; a înhuma. // **•ana toprak** pământ natal. **•kumlî toprak** pământ nisipos. **•tanîlmagan topraklar** pământ necunoscut.
•tekin/kayriymeskûn topraklar pământ nelocuit. **•toprak duwar** zid de pământ. **•toprak kara** pământul este negru. **•toprak layî** strat de pământ. **•toprak pîşîmlerî** forme de relief. **•toprak tîlî** (geogr.) limbă de pământ.
toprakastî **I.** *adj.* din subsol; subteran. **II.** *s.* subsol.
toprakbîlîmgîsî *s.* pedolog.
toprakbîlîmî *s.* pedologie.
toprakbîlîmlî *adj.* pedologic.
Toprak-Hisar *s.* (topon.) ("Fortul de Pământ") Topraisar (jud. Constanța).
toprakkaberîlgen *adj.* îngropat; înhumat; înmormântat.
toprakkaberûw *s.* îngropare; îngropăciune; înhumare; înmormântare.
topraklandirma *s.* împroprietărire cu pământ.
topraklandirmak *v.t.* a împroprietări cu pământ.
topraklangan *adj.* împroprietărit cu pământ.
toprakolîşegen *s.* geodez.
toprakolîşewbîlîmgîsî *s.* geodez.
toprakolîşewbîlîmî *s.* geodezie.
topraklandîruw *s.* împroprietărire cu pământ.
topşî *s.* **1.** fotbalist. **2.** artilerie; artilerist. // **•awur topşî** (mil.) artilerie grea. **•ġeñgîl topşî** artilerie ușoară. **•topşî ateşî** (mil.) foc de artilerie. **•topşî miñgâni** (mil.) regiment de artilerie. **•topşî tumanî** (mil.) divizie de artilerie.
topşîlik *s.* artilerie.
toptan *adv.* **1.** împreună; laolaltă. **2.** (com.) cu toptanul; cu ridicata; angro. // **•toptan ôtîrmek** a masaca. **•toptan satmak** a vinde cu toptanul; a vinde angro. // **•toptan aluw-satuw** comerț cu ridicata.
toptanġî *s.* angrosist.
toptankôşûw *s.* exod.
toptanôtîrîlgen *adj.* masacrat; măcelărit.
toptanôtîrme *s.* masacru; măcel.
toptansatkan *s.* angrosist.
toptansatuw *s.* vânzare cu ridicata.
toptepken *s.* fotbalist.
top-tolî *adj.* plin ochi; doldora; arhiplin.
top-tora *adv.* just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.
top-tûpek *s.* (mil.) arme și muniții; arsenal.
tor *s.* năvod; plasă; fileu. // **•balîk torî** năvod.
tora **I.** *adj.* **1.** adevărat; veridic. **2.** (d. oameni) corect; cinstit. **II.** *adv.* **1.** exact; întocmai. **2.** direct; drept. **III.** *postp.* spre; către. **IV.** *s.* (mat.) dreaptă. // **•tatargâ kayet tora telafuz etesîñiz** pronunțați foarte corect tătarește. **•tora âdetlerge mugay** contra bunelor moravuri. **•tora mî?** e adevărat?; **•tora sefer ġumartesî bar** există cursă directă sâmbătă. **•tora**

•sîzik (mat.) linie dreaptă.
torabargan *adv.* direct. // **•torabargan sefer yok mî?** nu există cursă directă?; **•torabargan tren** (transp.) tren direct.
torabolmagan *adj.* incorect.
torabolmama *s.* incorectitudine.
toradan *adv.* **1.** just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolișuri; fără menajamente. **2.** cu adevărat; aievea.
toradan-tora *adv.* just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolișuri; fără menajamente. // **•o toradan-tora ayta** ea le spune direct.
toraġa *adv.* direct; de-a dreptul.
toraġî *adj.* **1.** (d. oameni) sincer. **2.** adevărat; veridic.
toraġîlik *s.* **1.** veridicitate; adevăr. **2.** sinceritate.
toraklik *s.* răchitiș.
toralama *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** (mat.) probă; verificare.
toralamak *v.t.* **1.** a îndrepta; a corecta; a corija. **2.** a proba; a controla; a verifica (și mat.). **3.** a adevăra; a confirma; a întări.
toralangan *adj.* **1.** îndreptat; redresat; probat. **2.** realizat; îndeplinit. **3.** adevărit; confirmat.
toralanmak *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adevăra; a se confirma.
toralatkan *adj.* (mat., fiz.) director.
toralatmak *v.t.* a îndrepta; a corecta; a corija.
toralatmaş *s.* (fiz.) redresor.
toralatuwġî *s.* ghid; îndreptar.
toralgan *adj.* **1.** tocat; mărunțit. **2.** concasat.
toralî *adj.* rectiliniu.
toralik *s.* **1.** dreptate; justete; echitate; adevăr. **2.** exactitate; autenticitate.
toralma *s.* tocăre; mărunțire.
toralmak *v.i.* a se toca; a se mărunți.
torama *s.* tocăre; mărunțire. // **•torama taktasî/şotîġî** tocător (la măcelărie).
toramaġî *s.* tâmplar; dulgher.
toramaġîlik *s.* tâmplărie; dulgherie.
toramak *v.t.* a toca; a mărunți. // **•et toramak** a toca carne. **•kiyipîne sogan toramak** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispuce.
toran *s.* crepuscul; amurg.
toranlaşma *s.* înserare.
toranlaşmak *v.i.* a se însera.
torasî **I.** *adv.* de fapt; practic. **II.** *s.* adevăr. // **•torasîñ aytayîm** ca să fiu sincer.
torasînda *postp.* despre; în legătură cu...; în privința...; cu privire la...;
torasîkkan *adj.* adevărit; confirmat.
torasîkma *s.* adevărire; confirmare.
toraw *s.* mărunțire; tocăre.
torawġî *s.* tocător.
torawlî *adj.* **1.** tocat; mărunțit. **2.** concasat.
toragî, eşkî- *s.* (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
torak *s.* (bot.) salcie; răchită; lozie; mlajă (lat., *Salix viminalis*).
torak, ak- *s.* (bot.) salcie-albă (lat., *Salix alba*).
torak, boz- *s.* (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).
torak, ġîlar- *s.* (bot.) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).
torak, kizil- *s.* (bot.) răchită-roșie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).

torak, sarî- *s.* (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).
torak-asî *s.* (bot.) văcălie-de-salcie (lat., *Trametes suaveolens*).
toralaw *s.* **1.** îndreptare; corectare; corijare. **2.** (mat.) probă; verificare.
toraluw *s.* tocăre; mărunțire.
toranlaşuw *s.* înserare.
torba *s.* **1.** traistă; tolbă; desagă. **2.** (anat.) vezică; bășică. // **•aw torbasî** tolbă de vânătoare. **•harbiyeġî torbasî** (mil.) raniță.
torbas *s.* afină.
torbaslik *s.* afiniș; afinet.
torbaşik *s.* **1.** (dim.) trăistuță. **2.** (anat.) veziculă; bășicuță.
torbas *s.* (bot.) afin (lat., *Vaccinium myrtillus*).
toreador *s.* toreador.
torgay *s.* (orn.) vrabie de casă (lat., *Passer domesticus*; *Fringilla domestica*).
torgay, ak-moyinlî- *s.* (orn.) presură striată cu gât alb (lat., *Zonotrichia albicollis*).
torgay, ak-tajlî- *s.* (orn.) presură striată cu coroană albă (lat., *Zonotrichia leucophrys*).
torgay, karaġa- *s.* (orn.) vrabie spaniolă; vrabie negricioasă (lat., *Passer hispaniolensis*).
torgay, kara-maňlaylî- *s.* (orn.) vrabie de saxaul (lat., *Passer ammodendri*).
torgay, kîşkene- *s.* (orn.) vrabie mică (lat., *Passer moabiticus*).
torgay, kizil-kuyruk- *s.* (orn.) vrabie cu coadă roșcată (lat., *Passerella iliaca*).
torgay, kizil-yakalî- *s.* (orn.) presură striată cu guler roșcat (lat., *Zonotrichia capensis*).
torgay, ôtken- *s.* (orn.) vrabie cântătoare (lat., *Melospiza melodia*).
torgay, sùlekeş- *s.* (orn.) vrabie bufon (lat., *Chondestes grammacus*).
torgay-atmaġasî *s.* (orn.) uliu păsărar; coroi (lat., *Accipiter nisus*).
torgayî, altîn-Arap- *s.* (orn.) vrabie aurie arabă (lat., *Passer euechlorus*).
torgayî, altîn-Sudan- *s.* (orn.) vrabie aurie sudaneză (lat., *Passer luteus*).
torgayî, bataklîk- *s.* (orn.) presură striată de mlaștină (lat., *Zonotrichia georgiana*).
torgayî, boz-kaya- *s.* (orn.) vrabie de stâncă caucaziană (lat., *Carpospiza brachydactyla*; *Petronia brachydactyla*).
torgayî, bozkîr- *s.* (orn.) vrabie de savană (lat., *Passerculus sandwichensis*).
torgayî, ġîlgîn- *s.* (orn.) vrabie persană (lat., *Passer pyrrhonotus*).
torgayî, Kawkaz-kaya- *s.* (orn.) vrabie de stâncă caucaziană (lat., *Carpospiza brachydactyla*; *Petronia brachydactyla*).
torgayî, şól- *s.* (orn.) vrabie de deșert (lat., *Passer simplex*).
torgayî, Somaliye- *s.* (orn.) vrabie somaleza (lat., *Passer castanopterus*).
torgayî, tarla- *s.* (orn.) ciocârlie de câmp (lat., *Alauda arvensis*).
torgayî, terek- *s.* (orn.) vrabie de

câmp (lat., *Passer montanus*).
torgayî, úy- s. (orn.) vrabie de casă (lat., *Passer domesticus*; *Fringilla domestica*).
torgay-yapalagî s. (orn.) ciovică (lat., *Strix passerina*; *Glaucidium passerinum*).
torgî s. mătase.
torgidan adj. de mătase.
torgiday adj. ca mătasea; mătăsos.
torgigî s. lucrător sau vânzător de mătase; mătăsar; sericicultor.
torgigilik s. fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericicultură.
torgilî adj. cu mătase; mătăsos.
torî I. adj. cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. II. s., adj. (d. cai) murg.
torik adj. lihnit; hămesit.
torikmak v.i. a fi lihnit de foame; a hămesi.
torin s. nepot (de bunici). // **•sáde bîr torinîm bar** am un singur nepot. **•torinnîñ kizî** strănepoată. **•torinnîñ ulî** strănepot.
torislaş s. (bot.) soc (lat., *Sambucus nigra*).
torislaş, boz- s. (bot.) boz; bozie; soc-mic (lat., *Sambucus ebulus*).
torlangan adj. înlăcrimat.
torlanma s. înlăcrimare.
torlanmak v.i. (d. ochi) a se înlăcrima.
torlanuw s. înlăcrimare.
tormiz s. (text.) meliță.
tormizlama s. melițare.
tormizlamak v.t. (text.) a melița.
tormizlangan adj. (d. cânepă, in) melițat.
tormizlaw s. melițare.
torna s. strung. // **•torna etmek** a strunji.
tornağî s. strungar.
tornağilik s. strungărie.
tornalama s. strunjire.
tornalamak v.t. a strunji.
tornalangan adj. strunjit.
tornalanmak v.i. a fi strunjit.
tornalatmak v.t. a determina să strunjească.
tornalî adj. strunjit.
tornavida s. șurubelniță.
tornalaw s. strunjire.
torpak s. vițel nou-născut.
torpila s. (mil.) torpilă.
torpilabaligî s. (iht.) pește-torpilă (lat., *Torpedo marmorata*).
torpilağî s. (mil.) torpilor.
torpilalamak v.t. (mil.) a torpila.
torpilor s. (mil.) torpilor.
torsigî, gîlga- s. (bot.) troscot-de-apă (lat., *Polygonum amphibium*).
torsik s. (bot.) troscot; sporiș (lat., *Polygonum aviculare*).
tort s. tort.
torta s. 1. (chim.) depunere; sedimentare; reziduu. 2. (chim.) precipitat; sediment. // **•torta şókmesî** sedimentare.
tortalî adj. 1. (geol.) sedimentar. 2. rezidual.
tos-baka s. (zool.) broască-țestoasă (lat., *Testudo* sp.; *Chelonia* sp.).
tosîn adj. neîmblânzit; nedresat; nărăvaș; indisciplinat.
tosinlik s. indisciplină.
toskin adj. gras; obez; trupeș; dolofan; plin.
toskinlaşkan adj. îngrășat.
toskinlaşma s. îngrășare.
toskinlaşmak v.i. a se îngrășa.

toskinlik s. obezitate.
tostakay s. ploscă.
toşap s. melasă.
toskinlaşuw s. îngrășare.
tot s. rugină. // **•tot aşmak** a curăța de rugină. **•tot basmak** a rugini.
totalitar adj. totalitar.
totalitarism s. totalitarism.
totbaskan adj. ruginit.
totbasuw s. ruginire.
totem s. totem.
totirilgan adj. umplut.
totirip-taşitma s. deversare; supraîncărcare.
totirma s. 1. umplere; invadare. 2. (mil.) încărcare; armare. 3. (med.) plombare; plombă. 4. adăugare; completare. 5. (d. ani, vârstă) împlinire. // **•tiga-basa totirma** umplere peste măsură; înfundare.
totirmaişî s. (constr.) umplere; terasă; terasare.
totirmaişlî adj. (constr.) terasat.
totirmak v.t. 1. a umple; a invada. 2. a încălca (și mil.). 3. a adăuga; a completa; a face plinul. 4. (d. ani, vârstă) a împlini. // **•awuzunaşik totirmak** a umple până în buză; a umple ochi. **•bastirip totirmak** a îndesa; a îngrămădi. **•duwar totirmak** a tencui. **•eksiklikni totirmak** a completa. **•işine toban totirmak** a-l împăia. **•kulagin totirmak** a împuia urechile cuiva; a-i toca la ureche; a-i face capul calendar. **•kursagin totirip gatmak** a sta cu burta la soare. **•kursagin totirmak** a-și face burta tobă; a se ghistui. **•pamîk totirmak** a vătui; a matlasa. **•pazla totirmak** a ticsi; a supraîncărca. **•şukur totirmak** a-l înghiți țărâna. **•tiga-basa totirmak** a umple peste măsură; a înfunda; a ticsi; a supraîncărca. **•tîş totirmak** a plomba dinții. **•wakitîn totirmak** a-și umple timpul. **•yaşîn totirmak** a împlini o vârstă. // **•balam sekiz yaşîn totira** copilul meu împlinește opt ani. **•gîyuwgunî totirasîñiz mî?** încălcați acumulatorul?; **•kidiruwğular kasabanî totirdilar** turiștii au invadat orașul. **•tanknî totirîñiz** face-ți-mi plinul rezervorului. **•tîşnî totirmak kerek** dintele trebuie plombat.
totiruw s. 1. umplere; invadare. 2. (mil.) încărcare; armare. 3. (med.) plombare; plombă. 4. adăugare; completare. 5. (d. ani, vârstă) împlinire.
totlangan adj. ruginit; oxidat; oxidabil.
totlanir adj. oxidabil.
totlanma s. ruginire; oxidare.
totlanmagan adj. inoxidabil.
totlanmak v.i. a rugini; a se oxida.
totlanmaykalir adj. inoxidabil.
totlanmaz adj. inoxidabil. // **•totlanmaz sipira takimî** tacâmuri inoxidabile.
totlanuw s. ruginire; oxidare.
totlî adj. ruginit.
toy s. 1. nuntă. 2. chef; petrecere; sărbătorire. // **•toy yapmak** a face nuntă. // **•altîn toy** nuntă de aur. **•gûmûş toy** nuntă de argint. **•kôy toyî** nuntă țărănească. **•menî toyga şakirip kelgen** a venit să mă cheme la nuntă. **•toy bakşışî**

cadou de nuntă.
toya-toya adv. pe săturate.
toy-bayram s. chef; petrecere.
toydîrgan adj. (d. alimente) consistent; sățios.
toydîrilgan adj. 1. satisfăcut; sătul; saturat. 2. (fiz.) mituit; corupt.
toydîrilmak v.i. 1. a fi sătul; a fi satisfăcut. 2. (fiz.) a fi saturat. 3. (fiz.) a fi mituit; a fi corupt.
toydirma s. 1. satisfacere; săturare; saturare. 2. (la alimente) consistență; saț. 3. (fiz.) mituire; corupere.
toydirmadan adv. fără a satisface; fără a sătura; fără a satura. // **•toydirmadan aşatmak** a subalimenta.
toydirmadanaşatuw s. subalimentare.
toydirmagan adj. neîndestulător; nesățios.
toydirmak v.t. 1. a sătura; a satisface. 2. (fiz.) a satura. 3. (fiz.) a mitui; a corupe. // **•karinîn toydirmak** a-și pune stomacul la cale. **•tamak toydirmak** a mânca pe săturate.
toydirmama s. neîndestulare.
toydirmaz adj. neîndestulător; nesățios.
toydîruwğî adj. 1. (d. alimente) consistent; sățios. 2. mulțumitor; satisfăcător.
toydîruw s. 1. satisfacere; săturare; saturare. 2. (la alimente) consistență; saț. 3. (fiz.) mituire; corupere.
toygan adj. sătul.
toygin adj. sătul.
toygin, akşa- s. (orn.) erete alb (lat., *Circus macrourus*).
toygin, kışkene- s. (orn.) erete sur (lat., *Circus pygargus*).
toygin, kók- s. (orn.) erete vânat (lat., *Circus cyaneus*).
toyginî, bozkîr- s. (orn.) erete alb (lat., *Circus macrourus*).
toyginî, şayir- s. (orn.) erete sur (lat., *Circus pygargus*).
toyginî, saz- s. (orn.) erete de stuț; uliu de trestie (lat., *Circus aeruginosus*).
toyginlik s. 1. săturare. 2. saturație.
toyilmak v.i. a se sătura.
toykuşî s. (orn.) dropie (lat., *Otis tarda*).
toykuşî, Arap- s. (orn.) dropie arabă (lat., *Ardeotis arabs*; *Choriotis arabs*).
toykuşî, kışkene- s. (orn.) spârcaci; spurcaci (lat., *Otis tetrax*; *Tetrax tetrax*).
toykuşî, kizil-eñselî- s. (orn.) dropia lui Denham (lat., *Neotis denhami*).
toykuşî, MacQueen'nîñ- s. (orn.) dropia lui MacQueen (lat., *Chlamydotis macqueenii*).
toykuşî, Nubiye- s. (orn.) dropie de Nubia (lat., *Neotis nuba*).
toykuşî, yakalî- s. (orn.) dropie gulerată (lat., *Chlamydotis undulata*).
toylî adj. cu nuntă; sărbătorec.
toyma s. 1. săturare. 2. (fiz.) saturație.
toymadan adv. fără a se satisface; fără a se sătura; fără a se satura.
toymadanaşagan adj. subalimentat.
toymak v.i. 1. a se sătura. 2. a fi satisfăcut. // **•aşap toymak** a mânca pe săturate. **•yukuga toymak** a-și împlini somnul; a dormi

suficient. // **•toydîñiz mî?** v-ați săturat?;

toymama s. nesăț; lăcomie; avarie.

toymamak v.i. a se lăcomi; a nu se sătura. // **•kózî toymamak** a înghiți cu ochii; a pofti.

toymaykalir adj. avar; avid; lacom.

toymaykalma s. aviditate; lăcomie; nesăț; zgârcenie; avarie.

toymaz adj. nesățul; lacom; avar; zgârcit; zgârie-brânză.

toymazlik s. lăcomie; avarie.

toynagi, balşibin- s. (orn.) viespar (lat., *Pernis apivorus*).

toynagi, bayir- s. (orn.) șorecar asiatic (lat., *Buteo hemilasius*).

toynagi, kir- s. (orn.) șorecarul lui Swainson (lat., *Buteo swainsoni*).

toynagi, kuntuwar-balşibin- s. (orn.) viespar estic (lat., *Pernis ptilorhynchus*).

toynagi, Moñgol- s. (orn.) șorecar asiatic (lat., *Buteo hemilasius*).

toynagi, Swainson'nîñ- s. (orn.) șorecarul lui Swainson (lat., *Buteo swainsoni*).

toynak s. (orn.) șorecar comun; uliul șopârlelor (lat., *Buteo buteo*).

toynak, ak-kózli- s. (orn.) șorecar cu ochi alb (lat., *Butastur teesa*).

toynak, ayna-kanatli- s. (orn.) șorecar încălțat (lat., *Buteo lagopus*).

toynak, kizil- s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).

toynak, kizil-kuyrukli- s. (orn.) șorecar de coadă roșie (lat., *Buteo jamaicensis*).

toynak, kizil-omizli- s. (orn.) șorecar cu umăr roșu (lat., *Buteo lineatus*).

toynak, pas-kuyrukli- s. (orn.) șorecar pântecos (lat., *Buteo ventralis*).

toynak, uzun-bağakli- s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).

toynak, yaman- s. (orn.) șorecar comun; uliul șopârlelor (lat., *Buteo buteo*).

toyuw s. 1. săturare. 2. (fig.) saturație.

toz I. adj. tos. II. s. 1. pulbere; praf; colb. 2. (chim.) pulbere. // **•toz almak/silmek** a șterge praful.

•toz hálíne ketirmek a transforma în pulbere; a pulveriza.

•toz kakmak/sílmek a scutura praful.

•toz kondirmamak a ocroti pe cineva ca ochii din cap. // **•sút tozi** lapte praf. **•toz bulutí** nor de praf. **•toz layí** peliculă de praf. **•toz şeker** zahăr tos.

tozaluw s. ștergerea prafului.

tozanak s. furtună de praf.

tozarmak v.i. (d. un material solid) a se face pulbere; a se pulveriza.

tozartma s. pulverizare (a unor materiale solide).

tozartmak v.t. a pulveriza; a stârni praful; a determina să se ridice praful.

tozartuwgi s. pulverizator (de materiale solide).

tozartuw s. pulverizare (a unor materiale solide).

tozdırma s. învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.

tozdırnak v.t. a învechi; a uza; a deteriora; a jerpeli.

tozdırur s. învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.

toz-duman adj. praf și pulbere; scrum și cenușă; distrus. // **•toz-duman**

bolmak a se face praf și pulbere; a se prefăce în scrum și cenușă.

tozemgen s. aspirator.

tozeskisí s. cârpă de praf.

tozgan adj. învechit; uzat; tocit; șubred.

tozkondirmagan adj. apărător; ocrotitor; protector.

tozkondirmama s. apărare; ocrotire; protecție; menajare; cruțare.

tozlama s. 1. polenizare. 2. prăfuire.

tozlamak v.t. 1. a prăfui. 2. a poleniza.

tozlangan adj. 1. polenizat. 2. prăfuit.

tozlanmak v.i. 1. a se prăfui; a se umple de praf. 2. a se poleniza.

tozlatmak v.t. 1. a prăfui. 2. a poleniza.

tozlaw s. 1. polenizare. 2. prăfuire.

tozli adj. prăfuit; prăfuros; plin de praf.

tozlik s. 1. ghetră; jambieră. 2. furtună de praf. 3. (bot.) anteră.

tozma s. învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.

tozma v.i. a se învechi; a se uza; a se deteriora; a se jerpeli. // **•gezíp tozma** a se plimba; a hoinări.

tozpembe adj. roz; trandafiriu. // **•tozpembe kórmek** a vedea totul în roz; a fi optimist.

tozrengi adj. de culoarea prafului; prăfuriu.

tozşik s. polen.

tozterek s. (bot.) mesteacăn-alb (lat., *Betula pendula*; *Betula alba*).

toztereklik s. pădure de mesteceni albi; mestecăniș.

tozterek-yası s. (bot.) văcălie-de-mesteacăn (lat., *Placodes betulinus*).

tozuw s. învechire; uzare; deteriorare; jerpelire.

tóbe s. 1. (anat.) creștet; sinciput; vertex. 2. (geogr.) pisc; creastă; culme; vârf. 3. (geogr.) colină; movilă. 4. (bot.) capitul. 5. acoperiș (la casă). // **•tóbe noktasına tiymek** a culmina.

•tóbeden karamak a privi pe cineva de sus; a-l disprețui. **•tóbesí kókke barmak** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. // **•dak tóbesí** vârf de munte; culme de munte. **•tóbe noktasí** punct culminant.

tóbede adv. pe pisc; pe creastă.

tóbeden adv. dinspre vârf; dinspre pisc; dinspre creastă.

tóbege adv. spre vârf; spre pisc; spre creastă.

tóbekafesí s. (constr.) șarpantă.

tóbelemek A. v.i. a viscoli. B. v.t. a lovi; a bate.

tóbeleşken s. 1. beligerant; luptător; combatant. 2. boxer; pugilist.

tóbeleşkenkuş s. (orn.) bătaș (lat., *Philomachus pugnax*).

tóbeleşme s. 1. luptă; bătaie. 2. box; pugilism.

tóbeleşmek v.i. a se lovi; a se bate; a boxa.

tóbelew s. viscol.

tóbeşık s. ridicătură; movilă; dâmb.

tógene s. tatuaj.

tógenelí s. tatuat.

tógeregí adj. aproximativ.

tógeregínde adv. aproximativ; cu aproximație; circa; cam.

tógerek I. adj. rotund; circular; sferic. II. s. (mat.) cerc. // **•tógerek hesap yapmak** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. // **•tógerek**

hesap socoteală rotundă.

tógerekleme s. rotunjire.

tógereklemek v.t. a rotunji.

tógerekleşken adj. rotunjit.

tógerekleşmek v.i. a se rotunji; a deveni rotund; a deveni circular.

tógerekletmek v.t. a rotunji; a face circular.

tógerekliy adv. 1. de jur împrejur; circular; sferic. 2. aproximativ; cu aproximație; circa; cam. // **•tógerekliy aylandırmak** a roti; a învârti.

tógerekliaylangan adj. rotit; rotitor.

tógerekli adj. rotund; circular; sferic.

tógerekşe adv. aproximativ; cu aproximație; circa; cam.

tógılgen adj. vărsat; turnat.

tógılme s. 1. rest; rămășiță. 2. (med.) erupție. 3. (chim.) reziduu.

tógılmek v.i. 1. a se vărsa; a se turna. 2. a se împrăști; a se risipi. 3. (d. frunzele copacilor) a cădea. 4. a se mula. // **•başından suwuk suw tógılmek** a-l trece toate sudorile.

tógimgi s. (tehn.) turnător; matrițer.

tógımkana s. (tehn.) turnătorie (hală, secție).

tógintí s. 1. reziduu. 2. rămășiță; rest; gunoi. 3. lături; spălătură; zoaie; scursori.

tógintlí adj. rezidual.

tógúw s. vărsare.

tógúwlı adj. deșertat; vărsat.

tókme I. adj. 1. vărsat; deșertat. 2. (tehn.) turnat. II. s. 1. vărsare; deșertare. 2. (tehn.) turnare. 3. infuzie. // **•tókme kalibí** (tehn.) cochilie.

tókmeği s. (tehn.) turnător; matrițer.

tókmeğilík s. (tehn.) turnătorie.

tókme v.t. 1. (d. lichide) a vărsa; a turna. 2. (tehn.) a turna. 3. (fig.) a împrăști; a risipi. // **•ayagina siğak suw tókme** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine și sare.

•bomba tókme a bombarda.

•dertín/işín tókme a-și descărca sufletul; a-și vărsa focul.

•eğel teri tókme a-l trece sudorile morții; a se speria; a muri de frică.

•ıdrar tókme; suw tókme; bewel tókme (fiziol.) a urina.

•kalıpka tókme a turna în tipar; a mula (tehn.).

•kan tókme a face vărsare de sânge; a omorî.

•kózyaşı tókme a vărsa lacrimi; a plânge.

•mayın tókme (mil.) a mina.

•para tókme a cheltui cu nemiluita.

•sayıp tókme a da în vileag de-a fir a păr; a mărturisi tot în tot.

•ter tókme a transpira; a năduși; a munci din greu.

•yüz suw tókme a-i crăpa obrazul de rușine.

tól s. 1. (biol.) făt; fetus. 2. (fig.) descendent; vlăstar; generație.

tóle s. coteț; cotineată. // **•kógersín tólesí** hulubărie; porumbar.

•tóle kuşları păsări de curte.

tólğatagi s. (anat.) uter; mitră.

tólğolí s. (anat.) vagin.

tólleme s. fecundare; fecundație.

tóllemek v.t. a fecunda.

tóllengen adj. fecundat.

tóllenmek v.i. a fi fecundat.

tónterilgen adj. doborât; răsturnat; întors cu susul în jos.

tónterilmek v.i. a fi răsturnat; a fi doborât; a fi întors cu susul în jos.

tónterme s. doborâre; răsturnare; întoarcere cu susul în jos.

tóntermek *v.t.* a răsturna; a doborî; a întoarce cu susul în jos.
tónterúwlí *adj.* răsturnat; doborât; întors cu susul în jos.
tóńgek *s.* 1. butaş; butuc de viţă de vie. 2. buturugă; butuc; buştean; ciot; cioată.
tóńgeklí *adj.* butucănos; cioturos.
tóńgeklík *s.* mirişte.
tóńgektarlasí *s.* mirişte.
tóńgektiy *adj.* butucănos; cioturos.
tór *s.* 1. fund; fundal; spate. 2. cameră de oaspeţi; loc de onoare; capul mesei.
tórde *adv.* în fundal.
törden *adv.* dinspre fundal.
tóre *s.* 1. (fil.) morală. 2. domn; nobil; aristocrat. // **tórenden soń** după sărbătoare; după ceremonie.
tórebílímí *s.* etică (ştiinţă).
tórebílímí *adj.* etic.
tóregen *adj.* 1. derivat; rezultat. 2. format; generat; creat; produs; cauzat; provocat; determinat.
tórelík *s.* domnie; nobleţe; aristocraţie.
tóreme *s.* 1. derivare; derivaţie; rezultat. 2. formare; generare; creare; creaţie; producere; producţie; produs; cauzare; provocare; determinare. 3. (mil.) formaţie. 4. (şi geol.) formaţiune.
tóremek *v.i.* 1. a se forma; a se genera; a se crea; a se produce; a fi cauzat; a fi provocat; a fi determinat. 2. (şi lingv.) a deriva.
tóren *s.* ceremonie; festivitate. // **•aşılış tórení** inaugurare. **•kósteriş tórení** paradă; ceremonie.
tórenlí *adj.* festiv; sărbătoresc.
tóretişi *adj.* amoral.
tóretişigílík *s.* amoralitate.
tóretken *adj.* 1. formator; formativ; creator; creativ; producător; productiv; cauzator; provocator; determinant. 2. (lingv.) derivativ.
tóretmek *v.t.* a forma; a genera; a crea; a produce; a cauza; a provoca; a determina.
tóretúwǵı *adj.* 1. formator; formativ; generator; creator; creativ; producător; productiv; cauzator; provocator; determinant. 2. (lingv.) derivativ.
tóretúwǵúlúk *s.* formare; generare; creativitate; producere; cauzare; provocare; determinare.
tóрге *adv.* spre fundal.
tórkoltıǵı *s.* (teatr.) stal doi.
tós *I. adj.* (anat.) pectoral; piept. **II. s.** 1. (anat.) piept; sân; mamelă. 2. (geogr.) pantă; povârniş; versant; coastă.
tóşegı, ayuw- *s.* (bot.) creasta-cocoşului (lat., *Polystichum lobatum*).
tóşegı, ǵılan- *s.* (bot.) limba-şarpelui (lat., *Ophioglossum vulgatum*).
tóşegı, kalaw- *s.* (bot.) ruginiţă (lat., *Asplenium ruta-muraria*).
tóşegı, kolan- *s.* (bot.) limba-cucului; colan (lat., *Botrychium lunaria*).
tóşek *s.* 1. saltea. 2. aşternut. // **•eǵel tóşeginde ǵatmak** a zăcea pe patul de moarte. **•tóşekke túsme** a cădea bolnav la pat. **•tóşekte ǵatmak** a zăcea bolnav la pat; a fi ținut la pat.
tóşek, kara- *s.* (bot.) părul-Maicii-Domnului (lat., *Asplenium adianthum nigrum*).
tóşek, ufak- *s.* (bot.) straşnic; acul-pământului (lat., *Asplenium trichomanes*).

tóşekketúsken *adj.* căzut la pat; îmbolnăvit.
tóşekketúsırme *s.* cădere la pat; îmbolnăvire.
tóşekotı *s.* (bot.) ferigă (lat., *Dryopteris filix-mas*; *Aspidum filix-mas*).
tóşelgen *adj.* pavat; mobilat.
tóşelmegen *adj.* nemobilat.
tóşelmiykalgan *adj.* nemobilat.
tóşeme *s.* duşumea; podea; pardoseală; tapiţerie. // **•tóşeme eşiyaşı** mobilier.
tóşemeǵı *s.* tapiţer.
tóşemeǵılık *s.* tapiţerie (ca meserie).
tóşemek *v.t.* 1. a pardosi. 2. a pava. 3. a mobila. // **•ǵatak tóşemek** a aşterne patul. **•taş tóşemek** a aşterne pietre; a pietrui. **•yúz tóşemek** a tapisa.
tóşewǵı *s.* instalator.
tóşewlí *adj.* pardosit; aşternut.
tóşşık *s.* (anat.) mamelon; sfârc.
tóş-tóşke *adj.* piept la piept; corp la corp.
tóşuşı *s.* (anat.) mamelon; sfârc.
tóz *s.* substanţă.
tózel *adj.* substanţial.
tózer *adj.* răbdător; îndurător.
tózetan *adj.* răbdător; îndurător.
tózgen *adj.* răbdător; îndurător.
tózılmez *adj.* insuportabil; intolerabil.
tózmek *v.t.* a îndura; a suporta; a suferi; a răbda; a pătimi.
tózmeme *s.* intoleranţă.
tózmez *adj.* intolerant; neîngăduitor.
trafik *s.* trafic; circulaţie. // **•trafik aǵentı** agent de circulaţie. **•trafik işareti** semn de circulaţie. **•trafik kazası** accident de circulaţie. **•trafikniñ tüzetmesi** reglementarea circulaţiei.
tragediya *s.* tragedie.
tragediyaǵı *s.* tragedian.
tragediyalı *adj.* tragic.
tragik *adj.* tragic.
traka *s.* talangă; clopot.
traktor *s.* tractor.
traktorǵı *s.* tractorist.
trambulina *s.* trambulină. // **•trambulina yúkseklıǵı** (sport) înălţimea trambulinei.
trampa *s.* (com.) schimb în natură; troc; trampă.
tramvay *s.* tramvai. // **•atlı tramvay** tramvai cu cai. **•şagılǵanlı/elektrik tramvay** (transp.) tramvai electric. **•soń tramvay** ultimul tramvai.
tramvayǵı *s.* vatman.
transatlantik *s.* transatlantic.
transfer *s.* transfer; transferare.
transformator *s.* (fiz.) transformator.
transformism *s.* (fil., biol.) transformism.
transilvaniyelı *s., adj.* transilvănean.
transkripsiya *s.* (lingv.) transcriere; transliteraţie.
transparent *s., adj.* transparent.
tranzistor *s.* (fig.) tranzistor.
tranzistorlı *adj.* cu tranzistori.
tranzit *s.* tranzit. // **•tranzit vizası** viză de tranzit.
tranzitlık *adj.* tranzitoriu.
trańlagan *adj.* bolnav; bolnăvicios; suferind.
trańlamak *v.i.* a fi bolnav; a boli; a suferi.
trapez *s.* (sport, mat.) trapez.
traş *s.* 1. cioplire; sculptare. 2. ras; bărbierit; tuns. 3. (d. diamante) tăiere; şlefuire. // **•traş etmek** a bărbieri;

a rade; a tunde; a ciopli; a sculpta; a tăia diamante; a şlefui diamante. **•traşı uzamak** a-i creşte barba. // **•şagılǵan traş maşinası** maşină de ras electrică. **•traş pişagi** brici. **•traş sabını** săpun de ras. **•traştan sora işke kete** se duce la lucru după bărbierit.
traşbolǵan *adj.* tuns.
traşçı *s.* 1. cioplitor; sculptor. 2. frizer.
traşkana *s.* bărbier; frizerie.
traşlı *adj.* 1. ras; bărbierit; tuns. 2. (d. diamante) tăiat; şlefuit.
traşpurşusı *s.* pămătuf.
traşsız *adj.* neras; nebărbierit; netuns. // **•traşsız şaşlı** lăţos.
traversa *s.* traversă.
trawuma *s.* (med.) traumă.
tren *s.* tren. // **•tren teşkil etmek** a forma un tren. // **•başka tren yok mı?** nu mai este alt tren?; **•bo tren heş toktamay** acest tren merge fără oprire. **•ekspres tren** (transp.) tren expres. **•ǵerastı trenı** metro. **•ǵolşı/yolǵı trenı** (transp.) tren personal. **•intersitiy trenı** (transp.) tren intercitiy. **•mında trenni deńiştirmemiz lázım** aici trebuie să schimbăm trenul. **•pošta trenı** (transp.) tren poştal. **•saát beş trenı** trenul de la ora cinci. **•şagılǵanlı/elektrikli tren** (transp.) tren electric. **•súrat trenı** (transp.) tren expres. **•torabagan tren** (transp.) tren direct. **•tren biletı** bilet de tren. **•tren kaşan şigip kete?** când pleacă trenul?; **•tren kayet kalabalık** trenul este foarte aglomerat. **•tren kaysı hattan kete?** de la ce linie pleacă trenul?; **•tren keşige** trenul întârzie. **•tren kettı mı?** trenul a plecat?; **•tren men** cu trenul. **•tren tarifesi/programı** mersul trenurilor. **•tren turakta mı?** trenul este în staţie?; **•tren yazılması** abonament la tren. **•trence sak bolıńız!** atenţie la tren!; **•trenni awuşturmam kerek** trebuie să schimb trenul. **•trenniñ keşikmesi** întârzierea trenului.
trenç *s.* trenchi.
trenǵol *s.* cale ferată. // **•trenǵolı turagı** staţie de cale ferată.
tribuna *s.* tribună.
triçeps *s.* (anat.) triceps.
triçikle *s.* tricicletă.
triftonk *s.* (lingv.) triftong.
trigonometrik *adj.* (mat.) trigonometric.
trigonometriya *s.* (mat.) trigonometrie.
trigonometriyalı *adj.* (mat.) trigonometric.
trikotaj *s.* 1. tricotare; tricotaj. 2. tricotaşe.
trikotajlı *adj.* tricotat.
trikow *s.* tricou.
triliyon *s.* trilion.
triloǵıya *s.* (lit.) trilogie.
Trinidad man Tobago *s.* (topon.) Trinidad şi Tobago.
triyo *s.* (muz.) trio; terţet; triolet.
trole *s.* troleu.
trolleybuz *s.* troleibuz.
trombon *s.* (muz.) trombon.
trombonǵı *s.* (muz.) trombonist.
trombonsalǵan *s.* (muz.) trombonist.
tromboza *s.* tromboză.

tropik *s. (geogr.)* tropic.
tropikal *adj. (geogr.)* tropical.
tropikaşasi *adj. (geogr.)* subtropical.
tropiklî *adj. (geogr.)* tropical.
tropism *s. (biol.)* tropism.
troposfera *s. (geogr.)* troposferă.
trotineta *s.* trotinetă.
trotuwar *s.* trotuar.
trupa *s.* trupă (*de actori*). // **•tiyatru**
trupasi trupă de teatru.
trust *s.* trust.
Tuba *s. (antrop. f., arab.)* "Extaz".
tuberkuloza *s. (med.)* tuberculoză;
 ftizie; oftică.
tuberkulozali *adj. (med.)* tuberculos;
 ftizic; ofticos.
tufan *s. 1. (relig.)* potop. **2. (fig.)** ploaie
 torențială. // **•Nuh tufanî** potopul
 lui Noe.
tufiylîy *s., adj.* parazit.
tufiylîybîlîmgîsî *s.* parazitolog.
tufiylîybîlîmî *s.* parazitologie.
tufiylîybîlîmîlî *adj.* parazitologic.
tufiylîylîk *s.* parazitism.
tugay *s. (mil.)* brigadă.
tuhaf *adj. 1.* ciudat; bizar; straniu;
 curios. **2.** comic; hazliu; ridicol. **3.**
 absurd; stupid. // **•tuhaf şîy** lucru
 curios.
tuhafiye *s. (articol de)* galanterie.
tuhaflik *s.* ciudățenie; curiozitate;
 comicărie. // **•tuhaflik etmek** a
 face comicării.
tuk *s. (ist.)* tui; steag.
tukra *s.* pecete; sigiliu.
tukralî *adj.* pecetluit; sigilat.
tukşa *s. (iht.)* zglăvoacă (*lat., Cottus*
gobio).
tukşî *s.* stegar.
tukşuk *s.* steguleț.
tukum *s. 1. (bot.)* sămânță; sămbure.
2. (biol.) spermă. // **•tukum ekmek
 a semăna; a însămânța.
tukumegîlgen *adj.* însămânțat;
 semănat.
tukumegûw *s.* însămânțare;
 însămânțat; semănat.
tul *s.* văduv; văduvă.
tulluk *s.* văduvie.
tulpar *s. (mitol.)* Pegas; cal înaripat.
tulum *s. 1. (la animalele rumegătoare)*
 burduhan; burduf. **2.** tub; furtun;
 tulumă. **3. (muz.)** cimpoi. **4.**
 salopetă. **5. (tehn.)** foale; burduf. **6.**
 (*anat.*) tâmplă. **7.** cosiță; coadă; pleată.
 // **•krema tulumî** tub de cremă.
•tîş mağunî tulumî tub de pastă
 de dinți.
tulumba *s.* furtun; tulumă. // **•tulumba**
man tartmak a pompa. // **•ateş tulumbasi**
 pompă de incendiu. **•basîş tulumbasi**
 (*tehn.*) pompă de presiune. **•emme**
tulumbasi pompă aspiratoare.
tulumbağî *s.* pompier.
tulumbağîlar *s., pl.* pompieri.
tulumlî *adj. 1.* cu burduf. **2.** pletos. // **•tulumlî**
şigirtma (*muz.*) cimpoi.
tuman *s. 1.* fum. **2.** ceață; păclă;
 negură. // **•tuman bar** e ceață.
tuman *s.* indispensabili; izmene.
tuman I. num. (mong.) zece mii. **II. s.**
 (*mil.*) divizie. // **•topşî tumanî**
 (*mil.*) divizie de artilerie.
tumanday *adj. 1.* încețoșat;
 întunecat; fumuriu. **2.** vaporos.
tuman-erik *s.* prună.
tuman-eriklik *s.* livadă de pruni;
 prunet; prunărie.
tumanetî *s.* afumătură.
tumanlamak *v.i.* a fumea.
tumanlanmak *v.i.* a se afuma.**

tumanlatkan *s.* fumător.
tumanlatmak *A. v.i.* a puffă; a fuma;
 a fumea. **B. v.t.** a fuma; a afuma.
tumanlî *adj. 1.* fumigen. **2.** încețoșat;
 întunecat; fumuriu.
tumaw *s. (med.)* răceală; guturai.
tumbalak *s.* tumbă; rostogolire.
tumbalakatkan *adj.* dat de-a
 rostogolul; dat de-a berbeleacul.
tumbalakatuw *s.* dare de-a rostogolul;
 dare de-a berbeleacul.
tumbalaklangan *adj.* dat de-a
 rostogolul; dat de-a berbeleacul.
tumbalaklanma *s.* dare de-a
 rostogolul; dare de-a berbeleacul.
tumbalaklanmak *v.i.* a se da de-a
 rostogolul; a se da de-a berbeleacul.
tumbalaklay *adv.* de-a rostogolul; de-
 a berbeleacul.
tumşuk *s. 1. (anat.)* bot; rât. **2. (la**
păsări) cioc; clonț; plisc.
Tuna *s. (hidron.)* Dunărea. // **•Tuna**
Edîl kadar uzun tuwul
 Dunărea nu este lungă cât Volga.
•Tuna mûrenî fluviul Dunărea.
tundra *s.* tundră.
tunel *s.* tunel.
tungalak *adj. 1.* evident; vădit. **2.** clar;
 limpede.
tunş *s.* tuci; fontă. // **•tunş man**
kaplamak a acoperi cu un strat de
 tuci.
tup *s.* tub.
tur *s.* tur; repriză; rundă (*şi sport*). // **•tur**
atlamak (*sport*) a se califica în
 turul următor. // **•turnuñ**
kademelerî (*sport*) etapele tur.
tura *s. 1.* pecete; sigiliu. **2.**
 împletitură; şnur.
tura-bara *adv.* gradat; progresiv;
 treptat.
turak *s.* stație; oprire. // **•awtobuz**
turagî kayda? unde este stația de
 autobuz?; **•benzina turagî** stație
 de benzină. **•soñ turak** (*transp.*)
 terminal; terminus; cap de linie.
•taksîy turagî stație de taxi.
•televiziyon turagî stație de
 televiziune. **•tren turakta mî?**
 trenul este în stație?; **•trenğolî**
turagî stație de cale ferată. **•turak**
şefî (*ferov.*) șef de stație.
turaklama *s. 1.* oprire; întrerupere. **2.**
 staționare.
turaklamak *v.i.* **1.** a se opri; a se
 întrerupe; a înceta. **2.** a staționa.
turaklatmak *v.t.* a înceta.
turaklî *adj. (fiz.)* staționar.
turalî *adj. 1.* pecetluit; sigilat. **2.**
 împletit; şnuruit.
Turan/Duran *s. (antrop. m., prsn.)*
 nume legendar persan.
turba *s.* turbă.
turbina *s. (tehn.)* turbină.
turga *s.* gardian de zi.
turgalik *s.* gardă de zi.
turgan *adj.* fix; stabil. // **•sózinde**
turgan parolist. **•sózniñ**
ústunde turgan insistent; parolist.
turgî *s.* repaus.
turgun *adj. 1.* static. **2.** inert; imobil;
 în repaus. **3. (d. ape)** stătător; lin. // **•turgun**
suwlar ape stătătoare.
turgunlaşkan *adj.* oprit; curmat;
 sistat; stopat; inhibat; imobilizat.
turgunlaşmak *v.i.* a se opri; a se
 curma; a se sista; a se stopa; a se
 inhiba; a se imobiliza.
turgunlaştîrgan *s.* care oprește;
 inhibitor.
turgunlaştırma *s.* oprire; curmare;
 sistare; stopare; inhibare; inhibiție;

imobilizare.

turgunlaştırmaq *v.t.* a opri; a curma;
 a sista; a stopa; a inhiba; a imobiliza.
turgunluk *s.* inerție; repaus;
 nemișcare; imobilitate; inactivitate.
turism *s.* turism.
turist *s.* turist.
turistik *adj.* turistic. // **•turistik**
rehber ghid turistic.
turma *s.* stop; încetare; așteptare.
turmadan *adv.* în continuu;
 neîntrerupt; neconținut; fără încetare.
 // **•turmadan halekette** mereu
 în mișcare. **•turmadan itiraz**
ete în permanență obiectează.
turmak *A. v.i. 1.* a se opri; a se
 întrerupe; a înceta. **2.** a sta; a aștepta;
 a staționa. **3.** a dura; a dăinui. **B. v.m.**
 (*precedat de ger. univsl. în -îp/-îp/-up/-*
up sau de forma simplă a ger. redupl. în
-y/-a/-e) a continua să...; a repeta; a
 insista în...; a persevera în...; a
 persista în...; // **•asilîp turmak** a
 sta spânzurat; a sta agățat. **•awuzî**
karap turmak a nu-i mai sta
 gura; a-i tot da din gură. **•ayakta**
turmak a sta în picioare; a se ține pe
 picioare. **•başında turmak** a sta
 pe capul cuiva; a se ține de capul
 cuiva; a sta la căpătâiul cuiva.
•ğérinde tura-almamak a nu-și
 mai găsi locul; a nu mai avea răbdare.
•ğoklap turmak a da târcoale.
•kak turmak a se forma băltoace.
•kalîp turmak a zăbovi. **•karşî**
turmak a-i sta cuiva împotriva; a se
 opune. **•kibirdamay turmak** a
 sta nemișcat; a stagna; a lăncezi.
•lafka turmak a sta de vorbă; a
 sta de povești; a sta la taifas. **•pisîp**
turmak a pândi; a spiona. **•sakin**
turmak a-și păstra calmul.
•sarkîp turmak a sta atârnat; a
 sta suspendat. **•selam turmak**
 (*mil.*) a da onorul.
•sózinde/lafında turmak a se
 ține de cuvânt. **•tîk turmak** a se
 drepti. **•tîlnîñ uşunda turmak**
 a-i sta pe limbă. **•tûşúnup**
turmak a sta pe gânduri; a chibzui.
•tûz turmak a se ține drept; a lua
 poziția de drepti. **•uslî turmak** a
 ședeia liniștit; a sta cuminte.
•ústunde turmak a stăruia
 asupra...; a insista asupra...;
•yakînlarnî denep turmak a
 da târcoale. **•zengin turmak** a fi
 bine legat; a fi bine făcut. // **•akillî**
bolîp tur! stai cumintel!; **•bîr**
dalda turmaz inconstant.
•ğawmaga tura să să plouă. **•ne**
kadar tura? cât timp stă?;
•pîkîrnîñ ústunde turmagan
 inconsecvent. **•tutup turgan**
 custode. **•tutup turuw** custodie.
turmak *v.i.* a se scula; a se ridica. // **•**
ayak ústüne turmak a se ridica
 în picioare. **•ayakka tura**
kelmek a sări ars în picioare.
•ayakka turmak a se ridica în
 picioare; a se pune pe picioare; a se
 însănațoși; a-și ridica capul; a se
 răzvrăti. **•belústüne turmak** a se
 ridica în capul oaselor; a sta în șezut.
•uşup tura kelmek a sări ars în
 picioare. // **•ayakka turma**
 insurecție. **•bîzden ewel tur!**
 scoală-te înaintea noastră!; **•Esma**
turganî man betîn guwa Esma
 se spală pe față cum se scoală.
•ğatkan yerinden tur-almay
 nu se poate ridica din pat.

•**turgandan beritli ğilay** de când s-a sculat plânge.
turna // •**turna katarî** şir de cocori. •**turnalar sîra-sîra keteler** cocorii pleacă rânduri-rânduri.
turnabalığı s. (iht.) ştiucă (lat., *Esox lucius*).
turnesol s. (chim.) turnesol.
turnew s. turneu. // •**turnewge şikmak** a pleca în turneu. // •**fotbal turnewî** (sport) turneu de fotbal. •**suwtobî turnewî** (sport) turneu de polo.
turniket s. turnichet (bară turnată aşezată peste un pivot pt. a permite numai trecerea individuală).
tursatilgan adj. 1. sculat; trezit; ridicat în picioare. 2. alertat; alarmat.
tursatilmak v.i. 1. a fi sculat; a fi trezit; a fi ridicat în picioare. 2. a fi alertat; a fi alarmat.
tursatma s. 1. sculare; trezire; ridicare în picioare. 2. alertare; alarmă; alarmare; semnal de alarmă. // •**tursatma şalmak** a da alarma; a suna alarma.
tursatmak v.t. 1. a scula; a trezi; a ridica în picioare. 2. a alerta; a alarma; a da alarma. // •**tartip tursatmak** a scula; a ridica. // •**eger dersleriñ bolsa, erten erte tursatırman** dacă ai lecții dimineața te voi trezi devreme.
tursatuw s. 1. sculare; trezire; ridicare în picioare. 2. alertare; alarmă; alarmare; semnal de alarmă.
tursatuwġı adj. alarmant.
turşı s. murătură; acritură. // •**turşı bolmak** a se mura. •**turşı salmak** a pune murături. // •**kapısta turşusı** varză murată. •**turşı kwanası** borcan de murături.
turşulamak v.t. a mura; a acri.
turşulaşkan adj. murat; acrit.
turşulaşma s. murare; acrire.
turşulaşmak v.i. a se mura; a se acri.
turşulaştırmak v.t. a mura; a acri.
turşulı adj. murat; acrit.
turşuluk s. murătură; acritură.
turufanda s. trufanda.
turulmaz adj. căruia nu i se poate sta.
turum s. 1. situație; stare. 2. (fig.) poziție; atitudine. // •**ağele/ağıl turum** situație de urgență. •**bo turumda** în această situație. •**şeşilmez turum** situație imposibilă. •**zor turum** situație critică.
turunş s. naramză; portocală-amară.
turuş s. comportare; ținută; atitudine.
turuşma s. 1. dezbateri; discutare; deliberare. 2. (jur.) audiere.
tuş s. 1. (la lupte) tuş. 2. tuş; cerneală.
tuşa s. 1. (la instrumente muzicale) clapă; tuşă. 2. (sport) tuşă.
tut I. interj. ia!; ține!; II. s. dudă; agudă.
tutak s. ostatic. // •**saban tutagi** cornul plugului.
tutam s. mănunchi.
tutanak s. 1. proces-verbal. 2. (med.) epilepsie.
tutanaklı adj. 1. (med.) epileptic. 2. încăpățânat; îndărătnic.
tutar s. 1. conținut. 2. (econ.) total.
tutaş s. pensetă.
tutaşawuymaz adj. ignifug.
tutaşkan adj. aprins; incendiat.
tutaşmak v.i. a se aprinde; a lua foc.
tutaşmaz adj. ignifug.

tutaştırma s. aprindere; incendiere. // •**otniñ tutaştırması** aprinderea focului.
tutaştırmak v.i. a aprinde; a da foc; a incendia.
tutaştıruwġı adj. incendiar; incendiator.
tutaşuw s. aprindere; incendiere.
tutawaş s. balustradă.
tutawuyma s. înșfăcare.
tutawuymak v.t. a înșfăca.
tutgay s. (med.) epilepsie.
tutgaylı adj. (med.) epileptic.
tutki s. pasiune.
tutkiyantkan adj. pasionant.
tutkun s., adj. 1. îndrăgostit; amoretat. 2. deținut; arestat; prizonier.
tutkunluk s. 1. dragoste; amor. 2. arest; prizonierat; captivitate.
tutlukkan adj. 1. împletit. 2. bălbăit.
tutlukma s. 1. împleticire. 2. bălbăială.
tutlukmak v.i. 1. a se împletici. 2. a se bălbăi. // •**Memet konişkanda tutluga** Memet se bălbăie când vorbește.
tutma s. 1. păstrare; poprire; înșfăcare; reținere; prindere. 2. (med.) criză. // •**balık tutması** pescuit.
tutmak A. v.i. 1. (d. lapte) a prinde caimac. 2. a dura; a ține; a se prelungi. 3. (d. plante) a se prinde; a prinde rădăcini. 4. (d. vopsea) a se prinde; a ține. 5. (d. afirmații) a se potrivi; a coincide. 6. a costa; a valora. 7. a ține la...; a fi legat sufletește de...; a iubi. B. v.t. 1. a ține; a prinde; a apuca; a înhăța; a pune mâna pe. 2. a cuprinde; a copleși; a covârși. 3. a prinde; a aresta. 4. a cuprinde; a acoperi; a învălui. 5. a susține; a sprijini; a apăra. 6. (d. angajament etc.) a respecta; a se ține de. 7. a angaja; a închiria. 8. (d. bărbăți) a fi căsătorit cu...; 9. a menține; a păstra. 10. a presupune; a admite; a considera. 11. a ocupa; a deține. 12. (fin.) a reține; a opri; a pune oprire. 13. a ține; a deține. 14. a pândi; a ține calea cuiva. // •**akili tutmak** a-l apuca nebuniile; a-și ieși din minți. •**akilinda tutmak** a memora; a ține minte. •**alkışka tutmak** a aclama. •**aşuwı tutmak** a-și ieși din sărite; a se înfuria; a se enerva. •**awuzun/tılın tutmak** a-și ține gura; a-și ține limba în gură; a-și pune frâu la limbă. •**balık tutmak** a prinde pește; a pescui. •**baş tutmak** a face față; a rezista. •**baski astında tutmak** a asupri; a oprima. •**buz tutmak** a îngheța; a se congela. •**defter tutmak** a înregistra; a ține evidența. •**deñiz tutmak** (nav.) a avea rău de mare. •**farklı tutmak** a discrimina. •**ğas/matem tutmak** a purta doliu. •**ğebî tutmak** a-l ține buzunarul; a-l ține baierile pungii; a-i da mâna să...; •**ğer tutmak** a ocupa loc; a rezerva un loc. •**ğerin tutmak** a ține loc de...; a ține locul cuiva; a-l substitui. •**ğetek tutmak** a ține în rezervă; a stoca. •**gizli tutmak** a ascunde; a tăinu. •**ğolîn kesip tutmak** a-l prinde; a-l intercepta. •**hor tutmak** a maltrata. •**işinden tutmak** a ține (pe cineva) din lucru; a-i răpi timpul. •**iske tutmak** a afuma.

•**kabađtlı tutmak** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăți; a-l suspecta. •**kira man tutmak** a lua cu chirie; a închiria. •**kiymetinden aşı tutmak** a subaprecia. •**kiymetli tutmak** a aprecia. •**kókirek/moyın tutmak** a ține cuiva piept; a i se împotrivi. •**kol tutmak** a da mult de lucru; a cere multă muncă manuală. •**kol üstünde tutmak** a ține pe cineva ca în palmă; a-l răsfăța. •**kóz aldında tutmak** a avea în vedere; a lua în considerare; a ține seama de...; •**kóзде tutmak** a prefera. •**kurultay/şura/meşawre/meş lis tutmak** a ține sfat; a se consfătu. •**lafka tutmak** a ține de vorbă. •**merj/bahis/ládes tutmak** a paria. •**mesken tutmak** a se stabili; a se statornici. •**meşuk tutmak** a suspecta. •**mesul tutmak** a face răspunzător; a trage la răspundere. •**murundan tutmak** a înșfăca pe cineva de nas. •**newbet tutmak** a face rând. •**niyet tutmak** a pronostica; a prezice. •**oraza tutmak** (relig., la musulmani) a ține post; a posti. •**orta ğol tutmak** a ține calea de mijloc; a fi moderat. •**ózın tutmak** a se stăpâni; a se abține. •**pikirde tutmak** a ține minte. •**piyatı tutmak** a valora. •**sağ tutmak** a se alinia; a se încolona. •**saklı tutmak** a ține ascuns; a tăinu. •**şanak tutmak** a cerși. •**şaytanı tutmak** a-i veni toți dracii; a-l apuca nebuniile. •**şirak tutmak** a pune în lumină; a lumina. •**siranı tutmak** a ține rândul; a păstra rândul. •**siransın tutmak** a ține cuiva rândul. •**şirpi tutmak** a linia; a nivela. •**sózın/lafın tutmak** a se ține de cuvânt. •**tamiri tutmak** a-l apuca nervii; a se înfuria. •**taşka tutmak** a ține pe cineva sub ploaie de pietre. •**topka tutmak** a bombarda. •**tutağak ğolın tapmak** a-și găsi calea; a se orienta. •**tutup alawuymak** a înșfăca; a lua repede. •**ústún tutmak** a considera superior; a acorda întâietate; a prefera. •**wahşiy/kyor dawa tutmak** a linșa. •**yagin tutmak** a fi de partea cuiva; a-i lua apărarea. •**yaşı tutmak** a avea vârsta potrivită. •**yüz tapmak** a prinde obraz de la cineva; a prinde nas de la cineva. •**yüz tutmak** a prinde inimă; a căpăta curaj. •**yúzi tutmak** a mai avea obraz să...; a-și permite; a îndrăzni. // •**bo odanı tutağak bolaman** vreau să rețin această cameră. •**meni deñiz tutti** am rău de mare. •**meni uşak tutti** am rău de avion. •**menim kizkardaşımni tuta** este căsătorit cu sora mea. •**nutuk tutkan kışını tanıysın mı?** îl cunoști pe cel care ține cuvântarea?; •**sózın tutti** s-a ținut de cuvânt. •**tamir birkaç saat tutar** reparația va dura câteva ore. •**tiliñizni tutuñuz!** tăceți din gură!; •**toplantı kaç saat tutti?** câte ore a durat ședința?; •**tutup turgan** custode. •**tutup turuw** custodie. •**uşuş kaç saat tuta?** câte ore durează zborul?; •**yañğışni ayırı tutup** excluzând

eroarea. •**yeşiller** *bir toplantı tuttular* verziî au ținut o adunare.

tutmamak **A.** *v.i.* a nu dura; a nu ține; a nu se prelungi. **B.** *v.t.* **1.** a nu prinde; a nu apuca; a nu înhăța. **2.** a nu ocupa. **3.** a nu prinde; a nu aresta. **4.** a încălca; a nu respecta; a nesocoti. // •**kızı tutmamak** a nu se încumeta. // •**sergi bek kóp yer tutmay** expoziția nu ocupă prea mult loc.

Tutrakan *s.* (topon.) Turtucaia (*Dobrogea de Sud-Cadrilater, Bulgaria*).

tutsak *s.* deținut; arestat; prizonier; captiv.

tutsaklik *s.* detenție; arest; prizonierat; captivitate.

tutturma *s.* **1.** prindere; fixare. **2.** gaică.

tuturmak *v.t.* a determina să prindă. // •**tigış tutturmak** a însăila; a-i merge bine.

tutturulgan *adj.* înțepenit; prins.

tuturuwgi *s.* adeziv; clei.

tutuk *s.* reținut; prins; arestat; prizonier. // •**marebe tutugî** (mil.) prizonier de război.

tutuklama *s.* reținere; prindere; arestare.

tutuklamak *v.t.* a reține; a prinde; a aresta.

tutuklanmak *v.i.* a fi reținut; a fi prins; a fi arestat.

tutukli *s.* deținut; arestat; prizonier.

tutukluk *s.* detenție; arest; prizonierat.

tutulawuygan *adj.* înșfăcat.

tutulgan *adj.* **1.** (fig.) îndrăgostit; amoretat. **2.** reținut; prins; arestat. **3.** (med.) înțepenit; anchilozat; amorțit. **4.** presupus; admis; considerat. **5.** (astr.) eclipsat. // •**bo yer tutulgan mî?** locul acesta este ocupat? •**hat tutulgan** linia este ocupată. •**tutulgan bölme** compartiment rezervat.

tutulma *s.* **1.** prindere; reținere; arestare. **2.** (astr.) eclipsă. **3.** (fig.) îndrăgostire; amoretare. **4.** (med.) înțepenie; anchilozare; amorțire; amorțeață. **5.** presupunere; prezumție; supoziție; ipoteză; considerare. // •**ay tutulması** eclipsă de lună. •**kirsizniñ tutulması** prinderea hoțului.

tutulmak *v.i.* **1.** a fi prins; a fi reținut; a fi arestat. **2.** (astr.) a fi pus în eclipsă. **3.** (med.) a înțepeni; a se anchiloză; a amorți. **4.** (fig.) a se îndrăgosti; a fi amoretat. **5.** a se presupune; a se admite; a se considera. // •**dawuldan kaşip şokmarga tutulmak** a fugi de dracul și a da de tată-său. •**ğawundan kaşip burşakka tutulmak** a cădea din lac în puț. •**kastalikka tutulmak** a se îmbolnăvi. •**óz awuzı man tutulmak** a se da de gol. •**tılı tutulmak** a-i pieri graiul. // •**kol man tutulur** palpabil.

tutulmaz *adj.* evaziv.

tutum *s.* agonisire; economie.

tutumli *adj.* econom; strângător.

tutungan *adj.* **1.** prins; agățat. **2.** menținut; rămas.

tutunma *s.* **1.** prindere; agățare. **2.** menținere; rămânere.

tutunmak *v.i.* **1.** a se menține; a sta. **2.** a se prinde; a se agăța.

tutup *adv.* inclusiv.

tutup-alawuyma *s.* interceptare;

reținere.

tutup-alınawuygan *adj.* interceptat; reținut.

tutup-kabilgan *adj.* interceptat; reținut.

tutup-kapatilgan *adj.* sechestrat.

tutup-kapatma *s.* sechestrare.

tutup-kapma *s.* interceptare; reținere.

tutup-turgan *s.* custode.

tutup-turuw *s.* custodie.

tutuşkan *adj.* prins; apucat; încleștat; care se încaieră.

tutuşma *s.* prindere reciprocă; apucare reciprocă; încleștare; încăierare.

tutuşmak *v.i.* a se prinde reciproc; a se apuca reciproc; a se încleșta; a se încăiera. // •**kawgaga tutuşmak** a se lua la ceartă; a se certa. •**kol tutuşmak** a se ține de mână.

tutuşturmak *v.i.* a determina să se prindă reciproc; a determina să se apuce reciproc; a face să se încleșteze; a face să se încaiere.

tutuşuw *s.* prindere; apucare; încleștare.

tutuw *s.* ipotecă. // •**tutuwga bermek** a ipoteka.

tutuwgaberilgen *adj.* ipotecat.

tutuwgi *adj.* (med.) contagios; molipsitor.

tutuwlı *adj.* ipotecat.

tuwaluw *s., adj.* tuvaluan.

Tuwaluw *s.* (topon.) Tuvalu.

tuwaluwğa *I. adv.* în limba tuvaluană. **II. s.** (limba) tuvaluană.

tuwaluwlı *s., adj.* tuvaluan.

tuwa *I. adj.* natural. **II. s.** natură. // •**tuwasın túrlendirmek** a denatura. // •**ğansız tuwa** natură moartă. •**tuwa añıtları** monumente ale naturii. •**tuwa gúzellik** frumusețe naturală. •**tuwa ólím** moarte naturală. •**tuwa saylam** selecție naturală.

tuwabilımı *s.* științe naturale.

tuwadanúst *adj.* supranatural; transcendentalism.

tuwadanústınlık *s.* supranatural; transcendentalism.

tuwağı *s.* (fil.) naturalist.

tuwağılık *s.* (fil.) naturalism.

tuwakorıgan *adj.* ecologic.

tuwakorımasıbilımgısı *s.* ecolog.

tuwakorımasıbilımı *s.* ecologie.

tuwakorımasıbilımı *adj.* ecologic.

tuwaleta *s.* **1.** toaletă. **2.** toaletă; W.C.; // •**tuwaleta sabını** săpun de toaletă.

tuwalı *adj.* natural.

tuwalık *s.* naturalețe.

tuwar *s.* (zool.) vacă (lat., *Bos taurus primigenius*). // •**tuwar etı** carne de vită. •**tuwar peneri** brânză de vacă.

tuwar **I. adv.** partea stângă. **II. s.** (geogr.) răsărit; est; orient.

tuwardan *adv.* estic; din est; din stânga.

tuwarilgan *adj.* deshămat.

tuwarlı *adj.* răsăritean; estic.

tuwarlık *s.* natalitate.

tuwarma *s.* deshămare.

tuwarmak *v.t.* a deshăma. // •**at tuwarmak** a deshăma caii.

tuwar-ógiz *s.* vite; bovine.

tuwarşı *s.* **1.** vâcar. **2.** grăjdar. // •**kóyniñ tuwarşısı** vâcarul satului.

tuwasıntúrlendirmesi *s.* denaturare.

tuwasıtúrlengen *adj.* denaturat.

tuwaş *s.* improvizație. // •**tuwaştan iş kórmek** a improviza.

tuwaústı *s., adj.* supranatural; transcendentalism.

tuwayatirgan *adj.* incipient.

tuwayatirganda *adv.* în stare de naștere.

tuwgan **I. adj.** înrudit. **II. s.** rudă; neam. // •**ğañı tuwgan bala** infant; prunc. •**óz-ózinden tuwgan** spontan; involuntar. •**tuwgan arasında ğınısiy tanişma** incest. •**tuwganlarıñız kóp mî?** aveți multe rude? •**uzak tuwgan** rudă îndepărtată. •**yakın tuwgan** rudă apropiată.

tuwganay *s.* (astr.) lună nouă.

tuwganlık *s.* rudenie; înrudire. // •**tuwganlık hatı** linie de rudenie.

tuwma **I. adj.** din naștere; nativ. **II. s.** **1.** naștere; baștină. **2.** (d. aștri) răsărit. **3.** (fig.) apariție; ivire. // •**kúneş tuwması** răsărit de soare. •**tuwma ana** mamă biologică. •**tuwma ğurtum** țara mea de baștină.

tuwmadan *adj.* **1.** genetic. **2.** din naștere; nativ; congenital. // •**tuwmadan kusur** malformație.

tuwmadanlık *s.* genetică.

tuwmak *v.i.* **1.** a se naște. **2.** (d. aștri) a răsări. **3.** (fig.) a apărea; a se ivi. // •**kún tuwmak** a răsări soarele. // •**egim ayında tuwdum** m-am născut în luna octombrie. •**kaysı ayda tuwduñuz?** în ce lună v-ați născut? •**kaysı tewúkede tuwduñuz?** pe ce dată v-ați născut?;

tuwmalı *adj.* cu naștere; născut.

tuwmalık *s.* legătură; prietenie; intimitate.

tuwma-ósme *adj.* născut și crescut.

tuwul *adv.* nu. // •**ádetim tuwul** nu obișnuiesc. •**álem tuwul mî saga?** zi-i lume și te mântuie!; •**aytağak tuwulman** n-am intenția să spun. •**bar tuwul bolsa** dacă nu este. •**bek hoş tuwul** nu e prea plăcut. •**bek palı tuwul mî?** nu e prea scump?; •**bellı tuwul** nu este clar. •**bırşiy tuwul** nu face nimic. •**bo uşun tuwul, şaşma** asta nu e adevărat, e absurd. •**bo yerli tuwulman** nu sunt de aici. •**bonday tuwul mî?** nu este așa?; •**dogrı tuwul** nu este adevărat. •**ğenábıñız men bır túşúñgede tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. •**hawa uşuş úşun músayit tuwul** timpul nu e favorabil pentru zbor. •**heş bolağak şiy tuwul** nu pare nicidecum posibil. •**heş memnun tuwulman** nu sunt mulțumit deloc. •**heş tağız tuwul** nu e niciun deranj. •**kabaát meñki tuwul** nu e vina mea. •**kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul** deși a nins, nu e frig. •**kasta tuwul** nu este bolnav. •**kerek tuwul bolsa** dacă nu trebuie. •**kolımda tuwul** nu e în puterea mea. •**kópten tuwul** nu demult. •**maruze tam tuwul** adresa nu este completă. •**menim kabaátım tuwul** nu este vina mea. •**ne búgún, ne yarın boş tuwulman** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. •**o yerniñ kışısı tuwul** nici nu-i pasă. •**onday tuwul** nu este așa. •**otakıl kóp**

tuwul nu atât de mult. • **razi tuwulman** nu sunt de acord. • **şaka tuwul** nu e glumă. • **sız men bîr oyda tuwulman** nu sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. • **Tuna Edîl kadar uzun tuwul** Dunărea nu este lungă cât Volga. • **tuwul bolsa** dacă nu este; dacă nu se află. • **úyde tuwul** nu este acasă. • **úyli tuwulman** nu sunt căsătorit. • **uzak tuwul** nu e departe. • **yorgîn tuwulsuñuz mî?** nu sunteţi obosit?;

tuwum s. 1. naștere; răsărit. 2. ființă; vîetate; viețuitoare; creatură; făptură. // • **tuwum belgesi** certificat de naștere. • **tuwum kúnî** zi de naștere. • **tuwum tewúkesi** data nașterii. • **tuwum yerî men tewúkesi** locul și data nașterii. • **tuwum yîlkaytîmî** aniversarea zilei de naștere.

tuwumdan adj. din naștere; nativ; congenital. // • **tuwumdan zekâa** inteligență înăscută.

tuwumkana s. maternitate; casă de nașteri.

tuwumli adj. 1. născut. 2. autohton; originar. // • **2009 tuwumli bala** copil născut în 2009.

tuwurgan adj. fecund.

tuwurmak v.t. 1. a naște; a da naștere (și fig.). 2. (fig.) a naște; a genera. // • **merak tuwurmak** a pasiona. // • **etkî tepkî tuwurur** acțiunea generează reacțiune.

tuwurşuk s. (bot.) con; ghindă; jir. // • **narus tuwurşugi** con de brad.

tuwurur s. fecunditate.

tuwuruwgi s. (geom.) generatoare.

tuwuş s. naștere.

tuwuştan adj. din naștere; nativ; congenital.

tuwu s. naștere; răsărit. // • **kúneşniñ tuwu** răsăritul soarelui. • **óz-ózinden tuwu** spontaneitate.

tuya s. rază.

tuyak s. copită.

tuyar adj. sensibil.

tuyarlık s. sensibilitate.

tuydurgan adj. vestitor; informator; notificator; avertizor; prevenitor.

tuydurmak v.t. 1. a vesti; a informa; a notifica; a avertiza; a preveni; a înștiința; a aviza. 2. a determina să simtă; a determina să perceapă.

tuydurulgan adj. vestit; informat; notificat; avertizat; prevenit; înștiințat; avizat.

tuydurulmak v.i. a fi vestit; a fi informat; a fi notificat; a fi avertizat; a fi prevenit; a fi înștiințat; a fi avizat.

tuyduruş s. vestire; informare; notificare; avertizare; prevenire; înștiințare; avizare.

tuydurur s. vestire; informare; notificare; avertizare; prevenire; înștiințare; avizare.

tuyduruwgi adj. vestitor; informator; notificator; avertizor; prevenitor.

tuygan adj. sensibil; sentimental.

tuygi s. sentiment; sensibilitate; impresie. // • **wataniy tuygular** sentimente patriotice. • **yúksek tuygi** sentiment ales.

tuygulandiruwgi I. adj. impresionant; înduioșător. II. s. (pict.) impresionist.

tuygudaş s. simpatizant.

tuygudaşlık s. simpatie.

tuygulandirmek v.t. a impresiona; a emoționa.

tuygulandiruwğulardanson s. (pict.) post-impresionist.

tuygulandiruwğuluk s. (pict.) impresionism.

tuygulandiruwğuluktanson s. (pict.) post-impresionism.

tuygulan adj. impresionat.

tuygulanma s. impresionare.

tuygulanmak v.i. a fi impresionat; a se emoționa.

tuyguli adj. sensibil; emotiv.

tuygululuk s. sensibilitate.

tuygun adj. sensibil; emotiv.

tuygusuz adj. insensibil; indiferent.

tuygusuzluk s. insensibilitate; indiferență.

tuyma s. simț.

tuymadan adv. pe nesimțite.

tuymagan adj. insensibil.

tuymak v.t. 1. a simți; a percepe. 2. a auzi; a afla. 3. a recepționa; a înțelege.

// • **ewelden/baştan tuymak** a presimți. • **hayranlık tuymak** a admira. • **yakınlık tuymak** a se simți atras de...; a-l simpatiza. //

• **tuyamay kalıp** pe nesimțite.

tuymama s. insensibilitate.

tuymamak v.i. a deveni insensibil.

tuymaykalır adj. insensibil.

tuymaykalma s. insensibilitate; nesimțire.

tuyulaalğan adj. perceptibil.

tuyulaalmaz adj. imperceptibil.

tuyulatan adj. perceptibil.

tuyulğan adj. simțit; perceput; sesizat.

tuyulmagan adj. imperceptibil.

tuyulmak v.i. a se simți; a se percepe.

tuyulmaykalır adj. imperceptibil.

tuyulmaytan adj. imperceptibil.

tuyulmaz adj. imperceptibil.

tuyulur adj. perceptibil.

tuyum I. adj. senzorial. II. s. senzație; percepere. // • **tuyum óksizligi** (med.) anestezie.

tuyumgi adj. senzual.

tuyumğuluk s. senzualitate.

tuyumli adj. senzațional.

tuyum I. adj. senzorial. II. s. simț. // • **beş tuyuw** cele cinci simțuri.

• **dad/tatma/tıl tuyuwı** simțul gustului. • **koklam/kokı tuyuwı** (anat.) simțul olfactiv; simțul mirosului. • **kórme tuyuwı** văz.

• **kórme/kóz tuyuwı** simțul văzului. • **kulak/eşıtme tuyuwı** simțul auzului. • **kúldúruw**

tuyuwı man cu simțul umorului.

• **tiyme/tokinim tuyuwı** simțul tactil. • **tuyuw uzaları** organele simțului.

tuyuwgi s. senzor.

tuyuwtişi adj. extrasenzorial.

tuz s. sare (și chim.). // • **tuz atmak** a presăra sare; a săra. // • **dadi tuzı yok** fără niciun gust. • **tuz madenı** salină. • **tuz oşagi** ocnă. • **tuz piyatı** prețul sării.

tuzak s. cursă; capcană. // • **tuzak kurmak** a întinde o cursă.

tuzatuz s. sărare.

tuz-buz adj. praf și pulbere; scrum și cenușă; distrus. // • **tuz-buz bolmak** a se face praf și pulbere; a se prefăce în scrum și cenușă.

tuzkabi s. solniță.

tuzkana s. salină.

tuzkanatedaviyi s. (med.) speleoterapie.

tuzlak I. adj. sărat. II. s. depozit de sare; sărărie.

Tuzlak s. (topon.) Tuzla (jud. Constanța).

tuzlama s. 1. sărare; sărat. 2. (gastron.) tuzlama.

tuzlamak v.t. a săra; a pune sare.

tuzlangan adj. sărat.

tuzli adj. 1. sărat. 2. (fig.) scump; piperat. // • **tuzli balık** pește sărat.

• **tuzli katik** iaurt cu sare. • **tuzli pişkot** saleu. • **tuzli şorba** ciorbă sărată.

tuzlibalgam s. (med.) pecingine; eczemă.

tuzlimadde adj. (chim.) salicilic.

tuzluk s. solniță.

tuzluluk s. salinitate.

tuzmaddesi s. (chim.) salicilat.

tuzsuz adj. nesărat; vulgar. // • **tuzsuz ótmek** pâine fără sare.

• **yemek tuzsuz bolsın!** mîncarea să fie nesărată!;

tuzsuzluk s. vulgaritate.

tuztaşı s. drob de sare.

túbúneotirgan adj. sedimentar; sedimentat; precipitat; depus.

túbúneotirur s. sedimentare.

túfek s. pușcă; armă. // • **túfek memesi** percutor.

túfekli adj. cu pușcă; armat.

túfekşi s. pușcaș.

túğgar s. comerciant; negustor. // • **gezúwgi túğgar** negustor ambulant.

túğgarlık s. comercializare; negoț; negustorie.

túk s. 1. fulg; tulei; puf. 2. păr; perișor. // • **túk deñiştirmek** (d. animale, păsări) a-și schimba părul; a-și schimba penele; a năpări.

túkán s. prăvălie; magazin. // • **ayakkabi túkáanı** magazin de încălțăminte.

• **balık túkáanı** pescărie. • **kasap túkáanı** măcelărie. • **koki túkáanı** parfumerie.

• **şeker/kenit/bombon túkáanı** bombonerie. • **şeşek túkáanı** florărie. • **sút-katik túkáanı** lactobar. • **tamak/erzak túkáanı** alimentară. • **teri túkáanı** pielărie.

• **túkán ǵamlıǵı** vitrină.

túkángi s. negustor; proprietar de prăvălie.

túkángilik s. negoț; negustorie.

túkbizbizlaşması s. zbârlire.

túkdeñiştirgen adj. năpărlit.

túkdeñiştirur s. năpărlire.

túkengen adj. epuizat; consumat.

túkenmegen adj. neconsumat; neseecat.

túkenmek v.i. a se sfârși; a se finaliza; a se epuiza; a se consuma. // • **pítíp túkenmek** a se consuma; a se termina.

túkenmez adj. de neseecat; ineputabil.

túkenmez kaleme s. pix.

túkenmiykalır adj. ineputabil; infinit; nesfârșit.

túketilgen adj. sfârșit; consumat.

túketilmegen adj. neconsumat; neseecat.

túketilmek v.i. a se termina; a se consuma.

túketilmiykalğan adj. neconsumat; neseecat.

túketim s. (econ.) consum.

túketme s. consumare; terminare.

túketmek v.t. 1. a termina; a sfârși; a finaliza; a epuiza. 2. a consuma.

túketúwgi I. adj. exhaustiv. II. s. consumator.

túkleribizbizlaşkan adj. zbârlit.

túklí *adj.* pufos.
túklí-pakra *s. (bot.)* colilie; părul-zânelor (*lat., Stipa pennata*).
túklí-palamut *s. (bot.)* stejar-pufos; stejărică (*lat., Quercus pubescens*).
túklí-selbe *s. (bot.)* șerlai (*lat., Salvia aethiopis*).
túktógúw *s.* năpărlire.
túktókken *adj.* năpărlit.
túkúrmek *v.i., v.t.* a scuipa; a expectora. // **•túkúruńúz!** scuipați!
túkúrsúk *s. (fiziol.)* salivă; flegmă; spută; expectorație; scuipat. // **•túkúrsúk bezleri** (*anat.*) glandele salivare. **•túkúrsúk tabagi** scuipătoare.
túkúrsúkí *adj. (fiziol.)* salivar.
túkúrsúkşibirması *s.* salivație.
túkúrtken *adj.* expectorant.
túkúruw *s.* scuipare; expectorare.
túl *s. (text.)* tul; maramă; voal; vâl.
túlbent *s. 1. (text.)* tifon. **2.** turban.
Túlbentşi *s. (topon., localitate desființată, hidron., râu) ("Cei cu Turban")* Dulbencea (*jud. Tulcea*).
túlkí *I. adj. (fig.)* viclean; șiret. **II. s. (zool.) vulpe (*lat., Vulpes*). // **•koraz man túlkí** cocoșul și vulpea. **•túlkúnuń awlawı** vânărea vulpii.
túlkí, ak- *s. (zool.)* vulpe-argintie (*lat., Vulpes fulva*).
túlkíkuyrugı, şayır- *s. (bot.)* coada-vulpii (*lat., Alopecurus pratensis*).
túlkí-yúzúmi *s. (bot.)* dalac; boaba-vulpii (*lat., Paris quadrifolia*).
túlkúlúk *s. (fig.)* viclenie; șiretenie.
túlkúsi, fenek- *s. (zool.)* fenec; vulpea-deșertului (*lat., Fennecus zerd*).
túlkúsi, karsak- *s. (zool.)* vulpe-de-stepă; corsac (*lat., Vulpes corsac*).
túm *s., adj.* tot; întreg.
túmden *adv.* din întreg. // **•túmden ketirmek** a deduce.
túmdenkelgen *adj.* dedus.
túmdenkelme *s.* deducție.
túmel *adj.* universal.
túmellík *s.* universalitate.
túmen *s.* cârmă; timonă. // **•túmen aydamak** a cârmi.
túmen *I. num. (mong.)* zece mii. **II. s. (mil.) divizie.
túmenaydaw *s.* cârmire.
túmenǵı *s. (nav.)* cârmaci; timonier. // **•tekneniń túmenǵısı** (*nav.*) cârmaciul ambarcațiunii.
túmenǵılık *s.* cârmire.
túmgebarǵan *adj. (log.)* inductiv.
túmgebarma *s. (log.)* inducție.
túmgebarmak *v.t. (log.)* a induce.
túmǵe *s. (gram.)* propoziție.
túmǵeleme *s.* reîntregire.
túmǵelemek *v.t.* a reîntregi.
túmǵelenmek *v.i.* a reîntregi.
túmkaýa *s.* monolit.
túmlemek *v.t.* a completa; a întregi.
túmlengen *adj.* completat; întregit.
túmlenmek *v.i.* a se completa; a se întregi.
túmleş *s. (gram.)* complement; obiect.
túmsek *s.* ridicătură; moviliță; dâmb.
túmşeşik *s.* tubercul.
túmtanış *s.* plebiscit. // **•túmtanış hakkı** referendum.
túmtaş *s.* monolit.
túm-túz *adj.* neted; plat.
tún *s. 1.* noapte; întuneric. **2.** pădure.****

túnbeti *s. (geogr.)* nord; miazănoapte.
túnis *s., adj.* tunisian.
Túnisiye *s. (topon.)* Tunisia.
túnisiyelı *s., adj.* tunisian.
túnkúldegen *adj.* protestatar; cărcotaș; cărciogar.
túnkúldeme *s.* bombănit; trâncăneală; protest.
túnkúldemek *v.i.* a bombăni; a mormăi; a bodogăni; a trâncăni; a protesta.
túnkúltı *s.* bombănit; trâncăneală; protest.
túnlúk *s. 1.* pâlnie. **2.** coș de fum. **3. (geol.)** coș vulcanic.
túp *s. 1.* fund; partea de jos a unui vas. **2.** bază; rădăcină. **3. (geogr.)** depresiune. // **•ǵerniń túbúne geşmek** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•túpke otırmak** a se depune; a se lăsa pe fundul vasului. // **•deńizniń túbünde** pe fundul mării. **•tengireniń túbi** fundul crătiei. **•túp ǵónelişi** (*gram.*) diateza activă.
túpek *s.* pușcă; armă. // **•túpek atmak** a trage cu pușca.
túpeklı *adj.* cu pușcă; armat.
túpeksı *s.* pușcaș.
túpe-túz *adj.* neted; plat.
túpekeotırgan *adj.* sedimentar; sedimentat; precipitat; depus.
túpekeotıruw *s.* sedimentare; precipitare; depunere.
túpkoşanı *s.* cotor (*la chitanțier*).
túplem *s.* muc de țigară; chiștoc.
túpnota *s. (tipogr.)* subsol.
túpsúz *adj.* fără fund.
túpsúk *s. 1. (mil.)* patul puștii. **2.** muc de țigară; chiștoc.
túr *s.* specie; clasă; varietate; fel; sortiment.
túrbe *s.* monument funerar; mausoleu; piatră de mormânt.
túrdeş *adj.* omogen.
túrdeşlik *s. (chim.)* omogenitate.
túrew *s.* suflcare.
Túrkiye *s. (topon.)* Turcia.
túrkı *s.* cântec (*popular*).
türkmen *s., adj.* turkmen.
türkmenǵe *I. adv.* în limba turkmenă. **II. s. (limba)** turkmenă.
Türkmenistan *s. (topon.)* Turkmenistan.
türkmenistanlı *s., adj.* turkmen.
Türkmen-kógersini *s. (orn.)* porumbel cu spate cenușiu (*lat., Columba eversmanni*).
Türkústan-şımşıǵesı *s. (orn.)* pițigoi de Turkestan (*lat., Parus bokharensis*).
túrlendirilen *adj.* modificat; denaturat; schimbat.
túrlendırme *s.* denaturare; modificare; schimbare.
túrlendirmek *v.t.* a schimba în ...; a transforma în... (*și mat.*). // **•tuwasın túrlendirmek** a denatura.
túrlendirmeme *s.* neschimbare; menținere.
túrlendirmemek *v.t.* a nu schimba; a menține.
túrleten *adj.* schimbător; variabil.
túrletenlik *s.* variabilitate.
túrlengen *adj.* transformat; incert; instabil; schimbat; variat; inconstant; schimbător.
túrlenir *adj.* variabil; instabil; inconstant; schimbător.
túrlenme *s.* schimbare; transformare; modificare; variație; schimb;

instabilitate; întorsătură.
túrlemegen *adj.* irevocabil; neschimbat; invariabil.
túrlenmek *v.i.* a se schimba în...; a se transforma în...;
túrlememe *s.* constantă; invariabilitate.
túrlenmemek *v.i.* a se menține.
túrlenmez *adj.* neschimbat; invariabil; fix; constant. // **•heş túrlenmez** mereu același; constant; statornic. **•túrlenmez neǵılık** (*mat.*) constantă.
túrlenmezlik *s.* invariabilitate.
túrlenmiykalgan *adj.* neschimbat; menținut.
túrlenmiykalı *adj.* constant; fix; invariabil; neschimbat; permanent.
túrlenmiykalma *s.* constantă; invariabilitate.
túrlenuw *s.* incertitudine; metamorfoză.
túrlenuwǵúlúk *s. (biol.)* mutație.
túrlı *I. adj.* felurit; diferit; variat; divers. **II. s. 1.** fel; mod. **2.** soi; varietate. // **•başka/obır túrlı** altfel. **•envayıy túrlı** felurit; diferit; variat. **•her túrlı** de orice fel. **•ne túrlı?** în ce fel?; în ce chip?; cum?; **•o kısı hakkında túrlı kabirler ǵıre** în legătură cu omul acela circula felurite zvonuri. **•túrlı yemekler** diferite mâncăruri. **•túrlı zewuklar** varietate; varietăți.
túrlı-renklı *adj.* pitoresc.
túrlısızga *s.* tipografie. // **•túrlısızga/basım sanatı** artă tipografică.
túrlısızǵaǵı *s.* tipograf.
túrlısızǵaǵılık *I. adj.* tipografic. **II. s.** tipografie.
túrlısızǵalı *adj.* tipografic.
túrlı-túrlı *adj.* fel de fel. // **•túrlı-túrlı bakşılar ázirlediler** au pregătit fel de fel de cadouri.
túrme *s.* suflcare.
túrmek *v.t.* a suflca.
túrpı *s. (tehn.)* pilă; rașchetă.
túrpúleme *s.* pilire; ascuțire; rașchetare.
túrpúlemek *v.t.* a pili; a ascuți; a rașcheta.
túrpúlengen *adj.* pilit; ascuțit; rașchetat.
túrpúlenmek *v.i.* a se pili; a se ascuți; a se rașcheta.
túrpúlı *adj.* pilit; ascuțit; rașchetat.
túrtek *adj.* care împunge.
túrtelgen *adj. 1.* împuns; îmboldit; înghiontit; înțepat; bușit. **2.** excitat; impulsional.
túrtelmek *v.i. 1.* a fi împuns; a fi îmboldit; a fi înghiontit; a fi înțepat; a fi bușit. **2. a fi excitat; a fi impulsional.
túrteme *s. 1.* împungere; îmboldire; înghiontire; înțepare; bușire. **2.** excitare; excitație; impulsional; impuls.
túrtemek *v.t. 1.* a împunge; a se îmboldi; a înghionti; a înțepa; a buși. **2. a excita; a impulsiona. // **•aseletten túrtti** a înghiontit intenționat.
túrten-pakra *s. (bot.)* alfa (*lat., Stipa tenacissima*).
túrtmek *v.t. 1.* a împunge; a se îmboldi; a înghionti; a înțepa; a buși. **2. a excita; a impulsiona.
túrtúlgen *adj. 1.* excitat; impulsional. **2.** împuns; îmboldit; înghiontit; înțepat; bușit.******

túrtúlmek *v.i.* 1. a fi excitat; a fi impulsionat. 2. a fi împuns; a fi îmboldit; a fi înghiontit; a fi înțepat; a fi bușit.

túrtúsmek *v.i. (recipr.)* a se împunge; a se îmboldi; a se înghionti; a se înțepa; a se buși. // **•túrtúşup oynaşmak** a se hârjoni.

túrtúw *s.* 1. excitare; excitație; impulsionare; impuls. 2. împungere; îmboldire; înghiontire; înțepare; bușire.

túrtúwgi *adj.* excitant; stimulant.

túruk I. *adj.* turcesc. II. *s.* 1. turc. 2. mătase.

túruk, yes- *s., adj. (ist.)* etrusc; crimean; membru al uniunii celor nouă eșarfe de mătase.

túrukıyat *s.* turcologie.

túrukli *adj.* cu mătase; mătăsos.

túrukluqbılımgısı *s.* turcolog.

túrukluqbılımi *s.* turcologie.

túrukolojiya *s.* turcologie.

túrukolojiyağı *s.* turcolog.

túrukolak *s.* turcolog.

túrukşe I. *adv.* turcește; în limba turcă. II. *s. (limba)* turcă.

túrukşı *s.* lucrător sau vînzător de mătase; mătăsar; sericicultor.

Túruk-şımşıgesı *s. (orn.)* pițigoi de livadă (*lat., Parus lugubris; Poecile lugubris*).

túrukşulúk *s.* fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericultură.

túruk-salebí *s. (bot.)* salep-turcesc; poroinic-turcesc; untul-vacii-turcesc (*lat., Orchis mascula*).

túrukıty *adj.* ca mătasea; mătăsos.

túrulgen *adj.* suflecat.

túrúlmek *v.i.* a se sufleca.

tús *s.* culoare; pigment. // **•túsı** *bırem* nici urmă; nici țipenie.

túsberúw *s.* pigmentare.

túsıketken *adj.* decolorat; gălbejit; ofilit; palid; veșted; veștejit.

túsıketmesı *s.* decolorare; gălbejire; ofilire; pălire; veștejire.

túslı *adj.* colorat; pigmentat.

túslúk *s.* colorare; pigmentație.

tússúz *adj.* 1. incolor; depigmentat. 2. (*fig.*) palid; șters.

tússúzlúk *s.* paloare; decolorare; depigmentare.

tús-şıray *s.* chipul și culoarea feței; fizionomie.

tús *s. vis.* // **•tús kórmek** a visa; a se iluziona. // **•hoş túsler!** vise plăcute!; **•sen túsúme kelgen kışısın** tu ești persoana pe care am visat-o. **•túslerimniñ apakayısın/erkegisin** ești femeia/bărbatul viselor mele.

túşbermek *v.i.* a cădea repetitiv; a recădea.

túşberúw *s.* cădere repetitivă; recădere.

túşerge *s.* 1. tabără; campament; camping. 2. cantonament. 3. lagăr. // **•asker túşergesi** (*mil.*) tabără militară. **•kaplıga túşergesi** stațiune balneară.

túşergeaşkan *adj.* cantonat.

túşergeaşw *s.* cantonare.

túşeturma *s.* cădere repetitivă; recădere.

túşeturmak *v.i.* a cădea repetitiv; a recădea.

túşeyazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica.

túşken *adj.* redus; coborător; micșorat. // **•túşken sizik** (*mat.*)

linie verticală.

túşkórer *s., adj.* visător; vizionar.

túşkórgen *s.* utopist.

túşkórúw *s.* utopie.

túşkórúwgi *s.* utopist.

túşkórúwğulúk *s.* utopie.

túşkún *adj.* 1. decăzut; declasat. 2. sărac; sărman; biet. 3. ahtiat; pasionat. // **•apakay túşkúnı** crai; curtezan.

túşkúnulúk *s.* 1. decădere; declasare. 2. sărăcie; mizerie. 3. pasiune; ahtiere.

túşme *s.* descreștere; reducere; diminuire; scădere; coborâre. // **•paranıñ kıymetı túşmesi** inflație.

túşmek A. *v.i.* 1. a cădea; a se prăvăli. 2. a scădea; a descrește; a se diminua. 3. (*fig.*) a decădea; a apune. 4. (*fig.*) a se nimeri; a se potrivi. 5. a-i reveni; a i se repartiza. 6. a apărea; a se ivi. 7. a cobori. 8. a sparge; a jefui; a prăda. B. *v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)* a se produce în mod vizibil; a se înfăptui în mod vizibil; a avea loc în mod vizibil. //

•akşam túşmek a se însera.

•aldga túşmek a o lua înainte; a călăuzi; a conduce.

•arkasına/peşine túşmek a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări. **•aşaga túşmek** a se da jos; a cobori.

•awuzlarga/tıllerge túşmek a intra în gura lumii. **•ayaz túşmek** a se lăsa gerul. **•ayga túşmek** a aseleniza. **•azkanlı túşmek** (*med.*) a se anemia. **•başına túşmek** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păți. **•belaga túşmek** a păți; a da de necaz; a se nenoroci. **•daláletke túşmek** a devia; a se abate (*de la*). **•dórt ayak ústı túşmek** a cădea în picioare. **•etten túşmek** a pierde din greutate; a slăbi. **•ğemi yetten túşmek** a retrograda. **•ğiltırım túşmek** a trăsni; a fulgera. **•ğolga túşmek** a porni la drum constrâns de împrejurări. **•gónılı túşmek** a i se strânge inima; a se posomori; a se întrista. **•gónılıne túşmek** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. **•ğüreğine kurt túşmek** a i se vâri un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. **•iktıdardan túşmek** a cădea de la putere (*pol.*). **•işine kurt túşmek** a cădea la îndoaială. **•itibardan túşmek** a fi desconsiderat; a se discredita; a se înjosi. **•kapkanga/kabawga/tuzakka túşmek** a cădea în cursă. **•kırt túşmek** a cădea cloșcă. **•kıymetinden túşmek** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. **•kolga-ayakka túşmek** a cădea la picioarele cuiva; a implora. **•kolına túşmek** a ajunge la mână cuiva; a-i cădea în labă. **•kózden túşmek** a cădea în dizgrație; a pierde încrederea cuiva. **•kózı túşmek** a-i cădea ochii pe...; a pune ochii pe...; **•kurban túşmek** a cădea victimă. **•kuwattan túşmek** a fi stors de puteri; a slăbi; a se epuiza; a cădea de la putere. **•motlıktan túşmek** a se demoda. **•oşagina túşmek** a bate la ușa cuiva; a-i cere ajutorul. **•ruhtan túşmek** a-i scădea

moralul; a se demoraliza. **•şası túşmek** a-i cădea părul. **•şásıne ak túşmek** a-i albi părul; a încărungi. **•sırası túşmek** a-i veni rândul. **•sokakka túşmek** a cădea în desfrâu; a face trotuarul. **•şúphege túşmek** a suspecta. **•suuga túşmek** a cădea în apă; a intra la apă; a se duce pe apa sămbetei. **•suwuk ğılğıne túşmek** a-i intra frigul în oase. **•takattan/meğaldan túşmek** a nu-l mai ține puterile. **•tereddútke túşmek** a ezita; a șovăi; a se îndoii. **•tezatka túşmek** a se contrazice. **•tılge-tışke túşmek** a intra în gura lumii; a ajunge să fie bărfit. **•tızge túşmek** a cădea în genunchi; a îngenunchea. **•tóşekke/kasta túşmek** a cădea bolnav la pat. **•ústúne túşmek** a prinde pe cineva asupra faptului; a-l surprinde; a tăbări asupra...; **•ústúne túşmek** a-i reveni; a i se cădea; a i se cuveni (*d. sarcini, bunuri materiale sau spirituale*). **•uygun túşmek** a fi corespunzător; a se potrivi. **•vuğuttan túşmek** a se pipernici; a slăbi. **•yañğışka túşmek** a cădea în păcat; a săvârși o faptă regretabilă; a greși. **•zorga túşmek** a da de greu; a da de necaz; a da de bucluc. // **•attan túşmiymen** nu cobor de pe cal. **•garada bızım aldımızga túşseñiz!** vă rugăm să ne așteptați la gară!; **•karaga túşıyık mı?** să coborâm pe uscat?; **•kırw túştı** a căzut brumă. **•sak bol, túşersin!** ia seama să nu cazii!; **•túşe bılırmız mı?** se poate coborî?;

túştekorılgen *adj.* utopic.

túştıy *adj.* ca un vis.

túşúk I. *adj.* 1. căzut; prăvălit; lăsat în jos. 2. scăzut; micșorat; diminuat. 3. (*d. voce și sunete muzicale*) scăzut; diminuat. II. *s.* avorton. // **•túşúk iktımal** puțin probabil. **•túşúk kan**

kerilimi/kerğınligi/baskısı

(*med.*) hipotensiune. **•túşúk yakşılık** calitate inferioară.

túşúklúk *s.* 1. cădere; prăvălire; coborâre. 2. scădere; micșorare; diminuare. 3. (*d. cuvinte*) greșală; necorectitudine. 4. (*geogr.*) depresiune.

túşúlme *v.i.* a se coborî.

túşúm *s., adj. (gram.)* acuzativ. // **•túşúm gónelısı** (*gram.*) dialeza pasivă. **•túşúm kelısı** (*gram.*) cazul acuzativ.

túşúndúrmek *v.t.* 1. a determina să gândească. 2. a pune pe gânduri.

túşúne-túşúne *adv.* conștient; deliberat.

túşúnge *s.* 1. gândire; cugetare; meditare. 2. idee; opinie. 3. intenție; gând; scop. 4. gând; imaginație; fantezie. // **•túşúngege dalmak** a cădea pe gânduri. **•túşúnğelerge dalmak/ketmek** a-l fura gândurile. **•túşúnğesin deñıstırmek** a se răzgândi; a-și schimba opinia. // **•ğenábınız men bır túşúngege tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•genel túşúnğeler** considerații generale. **•túşúngege dalgan** cufundat în gânduri.

túşúngeaşıklaması *s.* exprimarea

opinie; pronunţare.
túşúngebir *adj.* unanim.
túşúngebirlik *s.* unanimitate; unison.
túşúngeñiştirmesi *s.* rázgándire.
túşúngegi *s.* ideolog.
túşúngegilik *I. adj.* ideologic. **II. s.** ideologie.
túşúngegi *adj.* **1.** gânditor; îngândurat; meditativ. **2.** prudent; circumspect. **3.** cumpătat; rezervat.
túşúngegilik *s.* îngândurare; meditaţie.
túşúngegi-túşúngegi *adv.* gânditor; îngândurat; meditativ.
túşúngeşinasıklangan *adj.* crea şi-a exprimat părerea; care s-a pronunţat.
túşúngeşiz *adj.* necumpătat; imprudent.
túşúngeşizlik *s.* **1.** imprudenţă; lipsă de precauţie. **2.** necumpătare.
túşúnme *s.* gândire; cugetare; reflecţie.
túşúnmeden *adv.* nehibzuit; nesăbuit; necontrolat.
túşúnmeden *adj.* nehibzuit; nesăbuit; necontrolat.
túşúnmek *v.i.* **1.** a gândi; a cugeta; a medita; a reflecta. **2.** (*fig.*) a plănuşi; a intenţiona; a proiecta. // **•deren** **túşúnmek** a chibzui; a chibzui adânc; a medita. **•kara-kara** **túşúnmek** a-şi face gânduri negre; a vedea totul în negru; a se frământa. **•túşúnup kalmak** a cădea pe gânduri. **•túşúnup taşınmak** a-şi frământa minţile; a-şi bate capul; a chibzui. **•túşúnup turmak** a sta pe gânduri; a chibzui. **•yaman-yaman** **túşúnmek** a-şi face gânduri. // **•baştan** **túşúnup etúw** premeditare. **•kím** **túşúnur edí?** cine s-ar fi gândit?; **•mínawday bolağagına kím** **túşúnur edí?** cine s-a gândit că se va întâmpla aşa?; **•o sáde nepisín** **túşúne** el se gândeşte numai la propriul beneficiu.
túşúnmem *s.* nesocotinţă; nesăbuită; neseriozitate; uşurinţă.
túşúnulgen *adj.* prevăzut; intenţionat; voit.
túşúnulmegen *adj.* neprevăzut.
túşúnup *adv.* bine gândit; bine socotit; intenţionat; voit.
túşúnup-taşınma *s.* gândire; meditaţie; reflecţie; chibzuire; cumpănire.
túşúnup-turgan *adj.* ezitant; şovăielnic; şovăitor.
túşúnup-turaw *s.* ezitare; şovăială; şovăire; cumpănire.
túşúnur *s.* gânditor; cugetător.
túşúnur *s.* gândire; reflecţie.
túşúnurwgi *I. adj.* meditativ; gânditor. **II. s.** gânditor; cugetător.
túşup-kelgen *adj.* sosit pe neaşteptate; picat; apărut.
túşup-kelúw *s.* sosire neaşteptată; apariţie.
túşurme *s.* **1.** (*d. preţuri*) rabat. **2.** dărâmare; dăbărare.
túşurmek *v.t.* **1.** a rostogoli; a prăvăli. **2.** a dăbăr; a dărâma; a scăpa jos. **3.** a scădea; a reduce; a micşora. // **•alşak** **túşurmek** a înjosi; a dispreţui; a umili; a jigni; a ofensa. **•bala** **túşurmek** a avorta. **•hayretke** **túşurmek** a uimi; a ului. **•iktıdardan** **túşurmek** a dăbăr de la putere (*pol.*). **•itibardan** **túşurmek** a desconsidera; a discredita; a înjosi. **•kapkanga/kabawga/tuzakka**

túşurmek a prinde în cursă.
•kıymetten **túşurmek** a deprecia; a devaloriza. **•kuwattan** **túşurmek** a stoarce de puteri; a slăbi; a epuiza; a dăbăr de la putere. **•mertebesinden** **túşurmek** a descalifica. **•múnasebetin** **túşurmek** a da prilej; a ocaziona. **•pışırıp** **túşurmek** a găti mâncare. **•piyat** **túşurmek** a reduce preţul; a ieftini. **•sirasın koldan** **túşurmek** a nu scăpa ocazia. **•takıttan** **túşurmek** a detrona.
túşürtmek *v.t.* **1.** a scădea; a reduce; a micşora. **2.** a rostogoli; a prăvăli. **3.** a dăbăr; a dărâma; a scăpa jos.
túşúrúlgén *adj.* dărâmat; dăbărit; coborât. // **•mertebesinden** **túşúrúlgén** descalificat.
túşúrúlmek *v.i.* a se scădea; a se reduce; a se micşora; a se coborî.
túşúrúw *s.* dărâmare; dăbărare.
túşuş *s.* (*geogr.*) pantă; povârniş; versant; coastă.
túşuşlı *adj.* în pantă.
túşuşlı-yokışlı *adj.* cu povârnişuri; accidentat.
túşúw *s.* decădere; declin.
túşúw-kaya-karlıgaşı *s.* (*orn.*) lăstun de stâncă palid (*lat., Ptyonoprogne obsoleta*).
tútegen *s.* fumegător.
tútek *s.* gât de ceainic; gât de ulcior.
tútemek *v.i.* a fumegea; a scoate fum.
tútew *s.* fum; ceaţă; păclă; negură.
tútewdiy *adj.* vaporos.
tútken *adj.* rezistent; trainic.
tútme *s.* trăinicie; rezistenţă; împotrivire.
tútmege *adj.* nerezistent; perisabil; fragil.
tútme *v.i.* a rezista; a dura; a fi suficient.
tútún *s.* (*bot.*) tutun (*lat., Nicotiana tabacum*). // **•tútún işmek** a bea tutun; a fuma. **•tútúnı birkamak** a se lăsa de fumat. // **•ela** **tútún** tutun superior. **•lúle** **tútúnı** tutun de pipă. **•tútún kutugı** tabacheră.
tútún, kanatlı- *s.* (*bot.*) regina-noptii; tutunaş (*lat., Nicotiana alata*).
tútúngekarşı *adj.* antitabac.
tútúngi *s.* tutungiu.
túweregí *adj.* aproximativ.
túwereginde *adv.* aproximativ; cu aproximatie; circa; cam.
túwerek I. adj. rotund; circular; sferic. **II. s.** (*mat.*) cerc. // **•mor** **túwerek** cearcăn.
túwerek kaytim *s.* jubileu.
túwerek kaytimli *adj.* jubiliar.
túwerek-kurt *s.* (*ent.*) ascarid; limbric (*lat., Ascaris lumbricoides*).
túwerekli *adv.* **1.** de jur împrejur; circular; sferic. **2.** aproximativ; cu aproximatie; circa; cam. // **•túwerekli** **aylandırmak** a roti; a învârti.
túwerekli *adj.* rotund; circular; sferic.
túwerekşe *adv.* aproximativ; cu aproximatie; circa; cam.
túy *s.* **1.** păr; perişor. **2.** fulg; tulei; puf. // **•túk** **tókme** (*d. animale, pásarı*) a-şi lepăda părul; a-şi lepăda penele; a năpări. // **•túy siklet** (*sport*) categoria pană.
túydiy *adj.* uşor ca fulgul.
túye *s.* (*zool.*) cămilă; dromader (*lat., Camelus dromedarius*).
túyeği *s.* crescător de cămile.

túyekuşi *s.* (*orn.*) struţ (*lat., Struthio camelus*).
túyekuşi, eme- *s.* (*orn.*) struţ emu (*lat., Dromiceius novaehollandiae*).
túyleripirpizlaşkan *adj.* zbârlit.
túylı *adj.* pufos; pârós.
túylı-adaşayı *s.* (*bot.*) şerlai (*lat., Salvia aethiops*).
túylı-gálba *s.* (*bot.*) lumânare; lumânărică; corovatic (*lat., Verbascum phlomoides*).
túylı-meşe *s.* (*bot.*) stejar-pufos; stejărică (*lat., Quercus pubescens*).
túylı-siyirkuyrugı *s.* (*bot.*) lumânare; lumânărică; corovatic (*lat., Verbascum phlomoides*).
túyme *s.* **1.** nasture. **2.** (*tehn.*) întrerupător; buton. **3.** (*unitate de măsură*) tol. // **•defterkana** **túymesı** piuneză. **•kol** **túymesı** buton de manşetă.
túymeiligi *s.* butonieră; cheotoare.
túymek *v.t.* **1.** a înnoda; a face nod. **2.** a bate; a lovi. // **•kaş** **túymek** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene. **•kuyrugun** **túymek** a-şi face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furie; a o şterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva.
túymeleme *s.* încheiere cu nasturi.
túymelemek *v.t.* a încheia cu nasturi.
túymelengen *adj.* încheiat cu nasturi.
túymelenmek *v.i.* a se încheia cu nasturi.
túymeli *adj.* **1.** cu nasturi. **2.** (*tehn.*) cu butoane.
túymuşuk *s.* mănunchi înnodat; legătură înnodată.
túyirpizlaşması *s.* zbârlire.
túyüle-túyüle *adv.* gâfâind; înecându-se; sufocându-se.
túyúlgen *adj.* **1.** înnodat. **2.** care gâfâie; înecat; sufocat. **3.** bătut; lovit.
túyúlme *s.* **1.** înnodare; prindere cu nod. **2.** gâfâială; sufocare; înecare; asfixiere; înăbuşire; copleşire. **3.** batere; lovire.
túyúlme *v.i.* **1.** a se înnoda; a se prinde cu nod. **2.** a gâfâi; a se sufoca; a se îneca; a se asfixia; a se înăbuşi; a fi copleşit. **3.** a se bate; a se lovi.
túyúltken *adj.* sufocant; înecător; asfixiant; înăbuşitor; copleşitor.
túyúlmek *v.t.* a sufoca; a îneca; a asfixia; a înăbuşi; a copleşi.
túyúm *s.* **1.** nod. **2.** balama; ţaţână.
túyúleme *s.* înnodare; înnădire.
túyúlmek *v.t.* a înnoda; a face nod.
túyúmlengen *adj.* înnădit; înnodat.
túyúmlenmek *v.i.* a se înnoda; a se prinde cu nod.
túyúmlı *adj.* cu noduri; înnodat; noduros.
túyúmoti *s.* (*bot.*) limba-mării; limbuşoară; iberis (*lat., Iberis umbellata*).
túyúmoti, şeşekli- *s.* (*bot.*) limba-mării; lilicele (*lat., Iberis semperflorens*).
túyúrşuk *s.* **1.** ghem; ghemotoc; cocoloş; boţ. **2.** glob; globulă.
túyúrşuklı *adj.* globular.
túyúş *s.* (*med.*) dispnee.
túyúşe-túyúşe *adv.* gâfâind; sufocându-se; înecându-se.
túyúşken *adj.* care gâfâie; sufocat; care se înecă; cu dispnee; asfixiat;

înăbuşit; copleşit.
túyúşme s. gâfăială; sufocare; înecare; asfixiere; înăbuşire; copleşire.
túyúşmek v.i. 1. a gâfăi; a se sufoca; a se îneca; a se asfixia; a se înăbuşi; a fi copleşit. 2. a se bate; a se lovi.
túyúştúrmek v.t. a sufoca; a îneca; a asfixia; a înăbuşi; a copleşi.
túyúştúrwǵı adj. sufocant; înecător; asfixiant; înăbuşitor; copleşitor.
túyúşúk adj. care gâfăie; sufocat; care se înecă; cu dispnee; asfixiat; înăbuşit; copleşit.
túz adj. neted; plat; drept; întins. // **•túz turmak** a se ţine drept; a lua poziţia de drept. // **•túz eteklik** fustă dreaptă. **•túz ğoldan uzaklaşkan** aberant. **•túz ğoldan uzaklaşma** aberaţie. **•túz kelpedín** patent. **•túz tabak** farfurie întinsă.
túzakkan adj. cursiv; fluent.
túzakma s. cursivitate; fluenţă.
túzbuğak s. (mat.) dreptunghi.
túzbuğaklı adj. (mat.) dreptunghiular.
túzdórtkenar s. (mat.) dreptunghi.
túzdórtkenarlı adj. (mat.) dreptunghiular.
túzdórtkeñ s. (mat.) dreptunghi.
túzdórtkeñli adj. (mat.) dreptunghiular.
túze s. justiţie.
túzel adj. juridic; judiciar.
túzealğan adj. corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzealır adj. corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzealmaz adj. iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzegen adj. redresat; potrivit; îndreptat; corectat; corijat; reglementat.
túzelır adj. corigibil; remediabil; curabil; reformabil.
túzelmegen adj. iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil; nereformat.
túzelmek v.i. a se îndrepta; a se corecta; a se corija.
túzelmez adj. iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzelmiyalır adj. iremediabil; ireparabil; incorigibil; nereformabil.
túzelw s. redresare; potrivire; îndreptare; corectare; corijare.
túzem s. regulă; rânduială.
túzen s. rost; ordine.
túzenlemek v.t. a reorganiza.
túzetilealğan adj. reglabil.
túzetilgen adj. 1. îndreptat; corectat; corijat. 2. aranjat; ticluit.
túzetilmek v.i. 1. a fi îndreptat; a fi corectat; a fi corijat. 2. a fi aranjat; a fi ticluit.
túzetken adj. reglementar; îndreptar.
túzetme s. 1. îndreptare; corectare; corijare; reglementare. 2. aranjare; ticluire. // **•trafikniñ túzetmesi** reglementarea circulaţiei.
túzetmek v.t. 1. a îndrepta; a corecta; a corija; a reglementa. 2. a aranja; a ticlui. // **•ara túzetmek** a împăca; a media.
túzetmelik s. ghid; îndreptar.
túzetmesiz adj. 1. neorânduit; dezordonat; dezorganizat. 2. (muz.) dezacordat.
túzetmesizlik s. 1. dezorganizare; dezordine; neorânduială. 2. (muz.) dezacordare.
túzetmeteker s. (tehn.) volantă.
túzetw s. 1. sistem; ordine;

organizare; orânduială. 2. dispunere; aranjare; reglementare. 3. (mil.) dispozitiv. 4. corijare; corectare; îndreptare; revizie; revizuire. // **•túzetw yapmak** a sistematiza. // **•túzetw vesikasi** act normativ.
túzetwǵı s. revizor; revizionist; corector; organizator.
túzetwǵulúk s. revizionism.
túzetwlı adj. 1. ordonat; aranjat; organizat. 2. armonios. 3. îndreptat; corectat; corijat.
túzetwsúz adj. 1. dezordonat; dezorganizat. 2. (muz.) dezacordat.
túzetwsúzlık s. 1. dezordine; dezorganizare. 2. (muz.) dezacordare.
túzetwteker s. (fiz.) volantă.
túzetwyapilmagan adj. nesistematizat.
túzetwyapilmama s. nesistematizare.
túzew s. nivel; grad.
túzgı s. normă; regulă.
túzgún 1. adj. 1. neted; plat; drept. 2. (d. scriere, d. cuvinte) corect. 3. aranjat; ordonat. 4. (mat.) regulat. II. s. fard.
túzkaálp(lı) adj. cinstit; onest; franc.
túzkaálplık s. cinste; onestitate; francheţe.
túzkademe s. palier.
túzkenar s. (geom.) catetă.
túzlem s. (mat.) plan. // **•túzlem hendesi** (mat.) geometrie plană.
túzlemek v.t. a nivela; a netezi.
túzlemküre s. planisferă.
túzme s. 1. ordonare; aranjare. 2. falsificare.
túzmeǵı s. falsificator.
túzmeǵılık s. falsificare; contrafacere.
túzmek v.t. 1. a aranja; a orânduia. 2. (fig.) a crea; a face. 3. (fig.) a ticlui; a pune la cale. 4. (lit.) a compune; a scrie. // **•nevale túzmek** a pune masa.
túzmiydan s. palier.
túzrenklı adj. uni; unicolor. // **•túzrenklı mensuğat** (text.) stofă uni.
túzúk s. (jur.) statut; regulament.
túzúklı adj. (jur.) statutar; regulamentar.
túzyazuw s. proză.
túzyazuwǵı s. prozator.
túzyuwar s. planiglob. // **•túzyuwar kartası** mapamond.
tukan s. (orn.) tucan (lat., *Ramphastos toco*).
tukan, oyalı-tumşuklı s. (orn.) tucan cu cioc scobit (lat., *Ramphastos vitellinus*).
tulabdalotı s. (bot.) tulichină; cleiţă; piperul-lupului (lat., *Daphne mezereum*).
tulapakayotı s. (bot.) brusture; lipan (lat., *Arctium lappa*).
tultokımaǵı, ak-kanatlı s. (orn.) pasăre-episcop cu aripi albe (lat., *Euplectes albonotatus*).
tultokımaǵı, ateş-manlaylı s. (orn.) pasăre-episcop cu frunte de foc (lat., *Euplectes diadematus*).
tultokımaǵı, kara-kanatlı s. (orn.) pasăre-episcop cu aripi negre (lat., *Euplectes hordeaceus*).
tultokımaǵı, kızıllı s. (orn.) pasăre-episcop roşie (lat., *Euplectes orix*).
tultokımaǵı, uzun-kuyrukli s. (orn.) pasăre-episcop cu coadă lungă (lat., *Euplectes progne*).

tuman-erik s. (bot.) prun (lat., *Prunus domestica*).
tumbuyuk, ak- s. (bot.) nufăr-alb; nenufar-alb (lat., *Nymphaea alba*).
tumbuyuk, sarı- s. (bot.) nufăr-galben; nenufar-galben (lat., *Nuphar lutea*).
turaklaw s. 1. oprire; întrerupere. 2. staţionare.
turgunlaştırıw s. oprire; curmare; sistare; stopare; inhibare; inhibiţie; imobilizare.
turna s. (orn.) cocor mare (lat., *Grus grus*; *Grus cinerea*).
turna, ak- s. (orn.) cocor alb; cocor siberian (lat., *Grus leucogeranus*).
turna, kızıllı-başlı- s. (orn.) cocor cu ceafă roşie (lat., *Grus antigone*).
turna, ótken- s. (orn.) cocor american (lat., *Grus americana*).
turna, tajlı-boz- s. (orn.) cocor cenuşiu cu coroană; cocor african (lat., *Balearica regulorum*).
turna, tajlı-kara- s. (orn.) cocor negru cu coroană (lat., *Balearica pavonina*).
turnaayagı s. (bot.) piciorul-cocoşului (lat., *Ranunculus acris*).
turnaayagı, bataklık- s. (bot.) boglar (lat., *Ranunculus sceleratus*).
turnaayagı, taze- s. (bot.) floare-de-leac; piciorul-cocoşului târător (lat., *Ranunculus repens*).
turnası, Kanada- s. (orn.) cocor canadian (lat., *Grus canadensis*).
turnası, kelín- s. (orn.) cocor mic (lat., *Anthropoides virgo*; *Grus virgo*).
turşulaşuw s. murare; acrire.
turşuluk-búber s. (bot.) gogoşar (lat., *Capsicum annuum*).
turşuluk-domatis s. (bot.) roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea (lat., *Lycopersicum esculentum*; *Solanum lycopersicum*).
turubı, bayır- s. (bot.) hrean (lat., *Armoracia lapathifolia*; *Armoracia rusticana*; *Cochlearia armoracia*).
turumtay s. (orn.) şoim cu gât roşu (lat., *Falco chicquera*).
turunş s. (bot.) naramz; portocal-amar (lat., *Citrus bigaradia*).
turup s. (bot.) ridiche roşie (lat., *Raphanus sativus*).
turup, aşşı- s. (bot.) hrean (lat., *Armoracia lapathifolia*; *Armoracia rusticana*; *Cochlearia armoracia*).
turup, ğır- s. (bot.) ridiche-sălbatică (lat., *Raphanus raphanistrum*).
turupşa s. (bot.) cuişoriţă (lat., *Holosteum umbellatum*).
turuşuw s. 1. dezbatere; discutare; deliberare. 2. (jur.) audiere.
turuw s. stop; încetare; aşteptare.
tut s. (bot.) dud; agud (lat., *Morus*).
tutaştırıw s. aprindere; incendiere.
tutawuyuw s. înşfăcare.
tutturuw s. 1. prindere; fixare. 2. gaică.
tutuklaw s. reţinere; prindere; arestare.
tutuluw s. 1. prindere; reţinere; arestare. 2. (astr.) eclipsă. 3. (fig.) îndrăgostire; amarezare. 4. (med.) înţepenire; anchilozare; amorteire; amorteală. 5. presupunere; prezumţie; supoziţie; ipoteză; considerare.
tutunuw s. 1. prindere; agăţare. 2.

menținere; rămânere.
tuwaruw s. deshămare.
tuygulanuw s. impresinare.
tuz-boztorgayî s. (*om.*) ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură (*lat.*, *Calandrella cheleensis*).
tuzlaw s. 1. sărare; sărat. 2. (*gastron.*) tustlama.
tuzlibalgamotî s. (*bot.*) suliman; gubănaș (*lat.*, *Ajuga genevensis*).
tuzlibalgamotî, dak- s. (*bot.*) vineriță; lavrentină (*lat.*, *Ajuga reptans*).

U

ubudiy s. sclav; rob.
ubudiyet s. sclavie; robie.
ubudiyetşî *adj.* sclavagist.
ubur-subur *adv.* fremătând; palpitând; agităndu-se.
uf *interj.* of!; ufl!
ufak *adj.* mic; mărunț.
ufaklık s. 1. mărunțiș; bani mărunți. 2. (*iht.*) baboi; fătă; plevușcă.
ufak-siyenek s. (*iht.*) sardeluță; șprot (*lat.*, *Sprattus sprattus phalericus*).
ufak-tefek s. mărunțișuri; multe și mărunte; chițibușuri.
ufkiy *adj.* (*mat.*) orizontal. // **•ufkiy ğerge** (*mat.*) orizontală. **•ufkiy sîzik** (*mat.*) linie orizontală.
ufuk s. orizont; zare.
ufuldagan *adj.* care oftează.
ufuldamak *v.i.* a ofta.
ufuldatmak *v.t.* a determina să ofteze.
ufuldaw s. oftat.
ufunet s. 1. duhoare; putoare; miros urât. 2. (*med.*) inflamație.
ufunetlengen *adj.* (*med.*) inflammat.
ufunetlenme s. inflamare.
ufunetlenmek *v.i.* (*med.*) a se inflama.
ufunetlí *adj.* (*med.*) inflammat.
Uganda s. (*topon.*) Uganda.
ugandalî s., *adj.* ugandez.
uğa s. (*anat.*) coccis; noadă.
uğube s. 1. curiozitate; raritate; ciudățenie. 2. pocitanie; monstru.
uğubeleşken *adj.* pocit; sluțit.
uğubeleşmek *v.i.* a fi pocit; a fi sluțit.
uğubeleştırme s. pocire; sluire.
uğubeleştırmek *v.t.* a poci; a sluți.
uğubelî *adj.* pocit; sluțit.
uğuz *adj.* ieftin. // **•uğuz atlatmak/kutulmak** a scăpa ieftin. **•uğuzga şikmak** a ieși la socoteală cu prețul; a face banii dați; a ieși ieftin. // **•taa uğuzî yok mı?** nu aveți ceva mai ieftin?; **•uğuz bîlezîk** brătară ieftină.
uğuzlaşkan *adj.* ieftinit. // **•uğuzlaşkan mallar** (*com.*) solduri.
uğuzlaşma s. ieftinire.
uğuzlaşmak *v.i.* a se ieftini.
uğuzlatmak *v.t.* a ieftini; a reduce prețurile.
uğuzluk s. ieftinire.
ujin s. femeie.
ukalâa s., *adj.* pedant.
ukalâalık s. pedanterie.
ukrayin s., *adj.* ucrainean.
ukrayinge I. *adv.* în limba ucraineană. II. s. (*limba*) ucraineană.
Ukrayna s. (*topon.*) Ucraina.
ukraynalî s., *adj.* ucrainean.
ul s. fiu; fecior; băiat. // **•torinnîñ ulî** strănepot. **•yolğînnîñ ulî** fiul drumețului.
ulagan *adj.* roșu; roșcat; roșcovan.
ulah s., *adj.* (*ist.*) valah; vlah.

ulak I. s. 1. ied. 2. (*astr.*) zodia capricornului. 3. mesager; curier. II. s., *adj.* valah; vlah.
Ulak-Kôy s. (*topon.*) ("Satul Iezilor") Vlahii (*jud. Constanța*).
ulam s. 1. grup; grupare. 2. (*fil.*) categorie; tagmă. // **•tîlsîzgasî ulamlarî** (*gram.*) categorii gramaticale.
ulama s. 1. adăugare. 2. alăturare; unire. 3. (*gram.*) alipire; atașare.
ulamak *v.t.* 1. a adăuga. 2. a alătura; a uni. 3. (*gram.*) a alipi; a atașa.
ulangan *adj.* 1. (*gram.*) alipit; atașat. 2. a alăturat; unit. 3. adăugat.
ulanmak *v.i.* 1. (*gram.*) a se alipi; a se atașa. 2. a se alătura; a se uni. 3. a se adăuga.
ulanti s. adaos; supliment.
ulaslık s. cărpeniș; pădure de carpeni.
ulaş s. (*gram.*) gerunziu.
ulaşım s. legătură; contact.
ulaşmak *v.i.* a sosi; a veni; a ajunge.
ulaştırma s. 1. transport; comunicație. 2. legătură; contact.
ulaştırmak *v.t.* a duce; a transporta; a determina să ajungă (*la...*).
ulçer s. (*med.*) ulcer.
ulçerlí *adj.* ulceros.
ulema s. 1. savanți; oameni de știință. 2. (*la musulmani*) cler; preoțime.
ulga s. (*mil.*) avangardă.
ulgam s. striu; striatie.
ulgamlî *adj.* striat.
ulka s. țară; patrie. // **•biyak ulka** (*pol.*) stat neutru. **•ġelendeş ulkalar** țările limitrofe. **•kaysî ulkadansîñiz?** din ce țară sunteți?; **•ulka bútnîlúgî** (*jur.*) integritate teritorială. **•ulkanîñ başkasabasî** capitala țării. **•ulkanîñ ósúwî** dezvoltarea țării. **•yabanğî ulkalar** țări străine. **•yakîn-uzak ulkalar** țările apropiate și țările îndepărtate.
ulkardaşî s. frate.
ulkasîz s. apatrid.
Ulkayer s. (*astr.*) Pleiadele.
ulkum s. (*gastron.*) scoveargă.
ulşuk s. 1. băiețel; băiețas; puști. 2. (*biol.*) embrion.
ulşukbîlîmî s. embriologie.
ulşuklî *adj.* (*biol.*) embrionic.
ultan s. (*la încâlțăminte*) talpă; pingea.
ultimatum s. (*jur.*) ultimatum.
ultrakîska *adj.* (*fiz.*) ultrascut.
ultramodern *adj.* foarte modern; ultramodern.
ultraşemeke *adj.* (*fiz.*) ultraviolet.
ultraviiolet *adj.* (*fiz.*) ultraviolet.
uluma s. urlet (*de câine, de lup*).
ulumak *v.i.* (*d. câini, lupi*) a urla.
ulus s. națiune; seminție. // **•ulus bayramî** sărbătoare națională. **•ulus egemenlîgî** suveranitate națională.
uluslararası *adj.* internațional. // **•uluslararası bîlîm kurultayî** congres științific internațional. **•uluslararası uzakses/telefon konîşması** convorbire telefonică internațională.
uluslararasılık s. internaționalism.
uluslaşkan *adj.* naționalizat.
uluslaştırmak *v.i.* a se naționaliza.
uluslaştırma s. naționalizare.
uluslaştırmak *v.t.* a naționaliza.
ulusşî *adj.* 1. național. 2. naționalist.
ulusşuluk s. naționalism.
uluw *adj.* măreț; grandios; impunător.
uluwanay s. străbunică.
uluwbabay s. străbunic.

uluwlama s. slavă; slăvire; gloriificare; preamărire.
uluwlamak v.t. a preamări; a slăvi; a gloriifica.
uluwlangan adj. slăvit.
uluwluk s. măreție; grandoare; maiestate.
ulviy adj. înalt; elevat; sublim. // **•ulviy başlık** hegemonie. **•ulviy refah** binele suprem.
Ulviy s. (antrop. m., arab.) "Cel elevat".
Ulviye s. (antrop. f., arab.) "Cea elevată".
ulviyet s. sfințenie; sanctitate.
ulviylık s. 1. sfințenie; sanctitate. 2. înălțime; supremație.
Uman s. (topon.) Oman.
umanism s. umanism.
umanist s., adj. umanist.
umay s. (anat.) uter; mitră.
umde s. principiu.
umdeli adj. principal.
umma s. nădejde; speranță.
ummak v.t. a aștepta; a spera; a nădăjdui.
ummak s. ocean.
umtamak v.i. a fanda.
umtaw s. fandare.
umulmagan adj. nesperat; neașteptat.
umum adj. general; total; în general. // **•umum mûdür** director general.
umumdewlet adj. național; public.
umumdewletşi adj. naționalist.
umumdewletşilik s. naționalism.
umumdünya adj. global; mondial; universal.
umumdünyalık s. universalitate.
umumi adj. general; total; în general. // **•eñ balaban umumi bôlûwğî** (mat.) cel mai mare divizor comun. **•umum baylam figeli** (gram.) gerunziu universal. **•umumi efkâr** opinia publică. **•umumi kalk ses bermesi** plebiscit. **•umumi kitaplarşizgasi** bibliografie generală. **•umumi merkezli** concentric. **•umumi telefon/uzakses** telefon public.
umumiye s. generalitate; caracter general. // **•efkâriy umumiye** opinia publică.
umumiyet s. generalitate; caracter general. // **•umumiyet men** în general; în linii mari; grosso modo.
umumiye adv. complet; integral; totalmente; de-a binelea.
umumiyleşken adj. generalizat.
umumiyleşmek v.i. a se generaliza.
umumiyleştirme s. generalizare.
umumiyleştirmek v.t. a generaliza.
umumiysorgi s. referendum.
umumkalk adj. național; public.
umumkalkşi adj. naționalist.
umumkalkşilik s. naționalism.
Umurlar s. (topon., localitate desfințată) Umurlar (jud. Tulcea).
umut s. speranță; nădejde. // **•umut etmek** a trage speranță; a nădăjdui. **•umut peslemek** a nutri speranță; a nădăjdui. **•umutun baylamak** a-și lega speranța de...; **•umutun kesmek** a pierde orice speranță. // **•sónmez umutlar** speranțe nepotolite.
umutbaylagan adj. încrezător; dependent.
umutbaylaw s. încredere; dependență.
umutbergen adj. încurajator; îmbucurător; promițător.
umutberilgen adj. încurajat.
umutberuw s. încurajare.

umutberuwğî adj. încurajator; îmbucurător; promițător.
umutikesilgen adj. descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutkesilmesî s. descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutkesken adj. descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.
umutlandirmak v.t. a da speranțe; a determina să sperie.
umutlanma s. speranță; nădejde.
umutlanmak v.i. a spera; a nădăjdui; a-și face speranțe.
umutli adj. care speră; care are speranță; optimist. // **•umutli bolmak** a avea speranță; a fi optimist.
umutsuz adj. descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutsuzlaşkan adj. descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat.
umutsuzlaşma s. descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutsuzlaşmak v.i. a se descuraja; a se demoraliza; a fi descumpănit; a se demobiliza; a fi deznădăjduit; a spera.
umutsuzluk s. descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare.
umutsuzlukbergen adj. descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant.
un s. făină. // **•ğipke un ğakmak** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. **•unun elekleme**, **elegin ilmek** a-și trăi traiul și a-și mânca mălaiul. // **•biyday unî** făină de grâu. **•kepekten sora un aga** după tărăuță curge făină. **•may kerekte un ketiresin** când trebuie ulei aduci făină.
unalgan adj. întâlneț; intersectat.
unalmak v.i. a fi întâlneț; a fi intersectat.
unama s. întâlnire; intersectare.
unamak v.t. a întâlni; a se intersecta.
unaşkan adj. care se întâlnește; care se intersectează; convergent.
unaşma s. întâlnire; intersectare; convergență.
unaşmak v.i. a se întâlni; a se intersecta; a converge.
unday adj. făinos; farin.
unğı s. făinar; fabricant sau vânzător de făină.
unğuluk s. făinărie; magazin de făină.
uniforma s. uniformă.
universitate s. universitate.
universitateri s. student.
unlama s. înfăinare; presărare cu făină; tăvălire prin făină; pudrare.
unlamak v.t. a înfăina; a presăra cu făină; a tăvăli prin făină; a pudra.
unlangan adj. înfăinat; plin de făină; pudrat.
unlanmak v.i. a se înfăina; a se umple de făină; a se pudra.
unli adj. făinos; înfăinat.
unsur s. element.
unutkan adj. uituc; distrat.
unutma s. omisiune; uitare.
unutmak v.t. 1. a uita; a nu ține minte. 2. a omite; a neglija; a uita. 3. a nu lua cu sine; a uita.
unutşak adj. uituc; distrat.

unutşakkart adj. senil.
unutulgan adj. omis; uitat; neglijat.
unutulmak v.i. a se uita.
unutulmaykalir adj. neuitat; nepieritor.
unutulmaz adj. neuitat; de neuitat; nepieritor.
up-uzun adj. foarte lung; foarte înalt; superlong.
ur s. (med.) tumoare.
uragan s. uragan.
urangutan s. (zool.) urangutan (lat., Simia satyrus).
uraniyum s. (chim.) uraniu.
Uranus s. (astr.) Uranus.
urba s. 1. îmbrăcăminte; veșmânt; haină. 2. haine. // **•urbasin deñistirip ğaşinmak** a se travesti. // **•ázir urba** haine de gata; confecții. **•ekî kat urba** două rânduri de haine. **•erkek ázir urba bôlmesi** raionul de confecții pentru bărbați. **•eskî urba** haine vechi; toală. **•iş urbasî** salopetă; halat. **•kişlik urba** haine de iarnă. **•sport urbasî** (sport) trening. **•urba pursusî** perie de haine.
urba-donatma s. (teatr.) recuzită.
urbağuwgan s. mașină de spălat rufe.
urbalar s., pl. hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
urbasindeñistirgen adj. cu hainele schimbate; primenit; deghizat.
urbasintaşlagan adj. despuat; dezbrăcat.
uremiya s. (med.) uremie.
urkan s. ordine; rânduială; organizare; organizație; disciplină; regularizare. // **•urkanga şakîrmak** a chema la ordine; a organiza. **•urkanin bîzma** a-l dezorganiza. // **•asap urkanî** (anat.) sistem nervos. **•işinde bir urkanin yok** ești dezordonat.
urkangasalingan adj. aranjat; regularizat.
urkangasaluw s. aranjament; regularizare.
urkañgi s. organizator.
urkanli adj. ordonat; rânduit; organizat; disciplinat; regularizat.
urkansiz adj. dezordonat; dezorganizat; indisciplinat.
urkansizlik s. dezordine; dezorganizare; indisciplina.
urluk s. sământă; sămbure.
uroloğik adj. (med.) urologic.
uroloğiya I. adj. (med.) urologic. II. s. (med.) urologie.
uroloğiyağı s. (med.) urolog.
uroloğiyali adj. (med.) urologic.
urolok s. (med.) urolog.
urugway s., adj. uruguayan.
Urugway s. (topon.) Uruguay.
urugwayli s., adj. uruguayan.
uruk s. 1. gintă; trib; clan. 2. gen; specie; rasă.
urukluk adj. gentilic; tribal.
urum s., adj. (ist.) bizantin; grec; grecesc.
urumğa I. adv. grecește; în limba greacă. II. s. (limba) greacă.
urumli s., adj. bizantin; grec; grecesc.
urus I. adj. rusesc. II. s., adj. rus.
Urusiye/Rusiye s. (topon.) Rusia.
urusiye I. adj. rusesc. II. s., adj. rus.
urussa I. adv. în limba rusă; rusește. II. s. (limba) rusă.
us s. minte; rațiune; judecată.
usandîruwğî adj. plictisitor; agasant; enervant.

usannmak *v.i.* a se plictisi; a-i fi urât.
usannş *s.* plictiseală; urât.
usare *s.* suc; sevă; zeamă; extract.
usareli *adj.* succulent; zemos.
usarelik *s.* succulență.
uskumri *s.* (iht.) scumbie-albastră; macrou (*lat.*, *Scomber scombrus*).
uskur *s.* (nav.) elice.
usli *adj.* cuminte; așezat; liniștit. // **•usli turmak** a șede liniștit; a sta cuminte.
usliturgan *adj.* astâmpărat; cumișit; cuminte.
uslituruv *s.* astâmpărare; cumișire.
usluluk *s.* cumișenie; seriozitate.
usşi *s.* raționalist.
usşuluk *s.* raționalism.
usta *I. adj.* priceput; îndemânatic; iscusit; meșter. **II. s.** meșter; maistru. // **•balta ustasi** tâmplar. **•laf ustasi** orator. **•oyin ustasi** coregraf.
ustabaşı *s.* maistru principal.
ustalaplı *I. adj.* 1. cu elocință; retoric. 2. sfătos; subtil; rafinat. **II. s.** orator.
ustalik *s.* măiestrie; meșteșug; iscusință; pricepere; abilitate. // **•söz ustaligi** usurință în exprimare. **•ustalik man** cu măiestrie; cu iscusință.
ustaname *s.* capodoperă.
ustat *s.* maestru. // **•kalem ustati** maestru al scrisului.
ustatlik *adj.* magistral.
ustura *s.* 1. brici. 2. (fig.) băutură tare.
usturpa *s.* câlți.
usul *s.* 1. metodă; procedeu; mijloc; cale. 2. (jur.) procedură. 3. (muz.) măsură; timp; tact. // **•ela usul** metodă clasică. **•geza muhakkeme usuli** (jur.) procedură penală. **•tedaviy usuli** metodă de tratament. **•tedris usuli** metodă de predare; didactic. **•yargilama usuli** (jur.) procedură juridică.
usulli *adj.* 1. metodic; sistematic. 2. procedural. 3. (muz.) cu măsură; cu timp; cu tact.
uş *s.* 1. vârf. 2. capăt; cap; extremitate; sfârșit. // **•murunnuş usun kormemek** a nu-și vedea lungul nasului. **•tılınış usunda turmak** a-i sta pe limbă. **•uşun uşlamak** a-i ascuți vârful. **•uşunda bırıty bolmak** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. // **•ayakkabi uşi** bombu. **•ayaklarniñ usunda** în vârful picioarelor. **•duniyanıñ uşi** capătul lumii. **•gıp uşi** urmă; indiciu. **•parmaklarniñ uşi** vârful degetelor. **•pişakniñ uşi** vârful cușitului. **•tıl uşi** vârful limbii. **•uşı altın tolmakalem** stilou cu peniță de aur.
uşa *s.* (anat.) coccis; noadă.
uşagan *adj.* asemănător; asemenea; analog; similar.
uşak *s.* avion. // **•tayyare men siyahat etmek** a călători cu avionul. // **•deñiz uşagi** hidroavion. **•meni uşak tutti** am rău de avion. **•uşak hatı** linie aeriană. **•uşak keldi mi?** a sosit avionul? **•uşak on dakkadan konip keleğek** avionul va ateriza peste zece minute.
uşak *s.* slugă; lacheu.
uşakalanı *s.* aeroport.
uşakşı *s.* aviator; pilot.

uşakşilik *s.* (av.) navigație; pilotaj.
uşakşilik kayaragan *adj.* (av.) navigabil.
uşama *s.* analogie; asemănare; similitudine.
uşamak *v.i.* a se asemăna; a semăna cu...; a semăna a...; // **•uşap ketmek** a semăna vag cu...; a aduce vag cu...; // **•hawa bizağakka uşay** se pare că timpul se va strica. **•okiyğak balaga uşamay** nu seamănă cu un copil care va învâța. **•şoga uşap** asemănător; asemenea; analog.
uşar *adj.* 1. zburător. 2. (chim.) volatil. 3. asemănător; comparabil; similar.
uşariy *adj.* uşuratic; frivol.
uşariylik *s.* purtare uşuratică; frivolitate.
uşatılğan *adj.* asemănat; asemuit; comparat; raportat; analog.
uşatılıp *adv.* analogic; comparativ.
uşatılmak *v.i.* a se asemăna; a se asemui; a se compara; a se raporta.
uşatıp *adv.* analogic.
uşatma *s.* 1. asemănare; asemuire; comparare; raportare. 2. analogie; comparație.
uşatmak *v.t.* a asemăna; a asemui; a compara; a raporta.
uşa-uşa *adv.* în zbor; zburând.
uşaw *s.* asemănare; similitudine; analogie.
uşdonlik *s.* cadou; dar; bacșiș.
uşkan *adj.* zburător; aeropurtat. // **•uşkan kuşka borışı bolmak** a fi dator vândut. **•uşkan kuştan yardım karamak** a ajunge la desperare.
uşkankuş *v.t.* a zburătoare.
uşlagan *adj.* care ascute.
uşlama *s.* ascuțire.
uşlamak *v.t.* a ascuți. // **•uşun uşlamak** a-i ascuți vârful.
uşlangan *adj.* ascuțit; dat la tociță.
uşlanmak *v.i.* a se ascuți.
uşlawgi *s.* tociar; persoană care ascute la tociță.
uşli *adj.* tușuiat; ascuțit; cu vârf. // **•ótken uşli** ascuțit; tăios.
uşluluk *s.* ascuțime.
uşma *s.* zbor.
uşmabilimi *s.* aeronautică.
uşmak *v.i.* 1. a zbura; a se porni în zbor; a-și lua zborul; a se ridica în aer; a decola. 2. (chim.) a se evapora; a se volatiliza. // **•uşup geşmek** a trece în zbor. **•uşup ketmek** a-și lua zborul. **•uşup tura kelmek** a sări ars în picioare. // **•bilmem, sıpti uşkanım** nu știu, zbor pentru prima dată. **•kuşlar uşar** păsările zboară. **•şundı ne yúkseklikte uşamiz?** la ce înălțime zburăm acum? **•tayyare uşup ketti** avionul a decolat. **•uşağakta sigara işilmez** la decolare nu se fumează.
uşmak *s.* rai; paradis.
uşsuz *adj.* 1. fără capăt; fără extremitate; fără sfârșit; fără vârf. 2. bont. // **•uşsuz gól** drum fără sfârșit.
uşuk *s.* (med.) herpes; spușeală.
uşuklangan *adj.* cu herpes; spușit.
uşuklanmak *v.i.* a se spuși.
uşukli *adj.* cu herpes; spușit.
uşun *I. adj.* adevărat; veridic; real. **II. s.** adevăr; veridicitate; realitate. // **•uşun rengin bellı etmek** a-și da arama pe față; a se da pe față. **•uşun şikmak** a se adevăra.

•uşun yúzın kóstermek a-și arăta adevărata față. // **•bo uşun tuwul, şaşma** asta nu e adevărat, e absurd. **•uşun bolaalmaz** neverosimil. **•uşunnuñ ózi** adevărul gol.
uşundan *adv.* cu adevărat; aieva.
uşunşikkan *adj.* adevărit.
uşunşikma *s.* adevărire.
uşurmak *v.t.* 1. (fig.) a fura. 2. (fig.) a reteza; a tăia. 3. a da drumul să zboare; a slobozi. 4. a face să zboare; a ridica în aer; a face să decoleze.
uşurtma *s.* 1. zmeu. 2. furt. 3. retezare; tăiere.
uşurtmak *v.t.* 1. a da drumul să zboare; a slobozi. 2. a face să zboare; a ridica în aer; a face să decoleze. 3. (fig.) a reteza; a tăia. 4. (fig.) a fura. // **•başın uşurtmak** a zbura cuiva capul; a-i reteza capul; a-l decapita. **•kuş uşurtmamak** a fi vigilant. **•para uşurtmak** a delapida.
uşurum *s.* prăpastie; abis; genune; răpă; hău.
uşurumli *adj.* prăpăstios; abrupt.
uşuş *s.* zbor. // **•hawa uşuş úşun músayıt tuwul** timpul nu e favorabil pentru zbor. **•uşuş kaş sádt tuta?** câte ore durează zborul? **•uşuş neşin iptal etildi?** din ce cauză a fost anulat zborul? **•uşuş numarası bilette yazuwlı mı?** e scris pe bilet numărul zborului? **•uşuş şartları** condiții de zbor. **•uşuş úyretmenı** instructor de zbor.
uşuşbılımi *s.* aeronautică.
uş-uşka *s.* capăt la capăt.
uşuşmak *v.i.* a zbura laolaltă; a decola laolaltă.
uşuwgi *adj.* zburător; volatil (chim.).
uşuwmak *s.* săgeată.
uşuwmaklama *s.* săgetare.
uşuwmaklamak *v.t.* a săgeta.
uşuwmaklangan *adj.* săgetat.
uşúp-geşme *s.* zbor.
uşúp-ketme *s.* zbor.
ut *s.* (muz.) lăută.
utana-utana *adv.* timid; retras.
utandirma *s.* deconcertare.
utandirmak *v.t.* a face de rușine; a face de răs.
utandırıwgi *adj.* rușinos; reprobabil; jenant.
utangan *adj.* pudic; jenat; rușinat.
utangaş *adj.* rușinos; sfios; timid.
utangaşlik *s.* rușine; sfială; timiditate.
utanma *s.* rușine; pudoare.
utanmadan *adv.* fără scrupule; cu nerușinare.
utanmazın *adj.* nerușinat.
utanmak *v.i.* 1. a se rușina; a-i fi rușine. 2. a se jena; a se sfii.
utanmama *s.* nerușinare; obrăznicie; impertinență; cinism.
utanmaz *adj.* nerușinat; obraznic; impertinent; cinic.
utanmazlik *s.* nerușinare; obrăznicie; impertinență; cinism.
utanş *s.* rușine; dezonoare.
utanşak *adj.* rușinos; sfios; timid.
utanşaketuw *s.* intimidare; timorare.
utanşlik *s.* rușine; sfială.
utanuw *s.* jenă.
utkı *s.* victorie; biruință; triumf.
utkuli *adj.* victorios; biruitor; triumfător.
utmak *v.t.* a învinge; a înfrânge; a câștiga.
utopik *adj.* utopic.
utopiya *s.* utopie.

utopiyaği s. utopist.
utulgan adj. învins; înfrânt.
utulma s. înfrângere; sucombare.
utulmak v.i. a fi învins; a fi înfrânt; a sucomba.
utur s. (zool.) vidră; lutră (lat., *Lutra lutra*). // **•utur terisi** lutru.
uvertura s. (muz.) uvertură.
uwma s. 1. frecare; fricționare; masare; palpare; pipăire. 2. ștergere; curățare. 3. frământare.
uwmak v.t. 1. a fricționa; a masa; a palpa; a pipăi. 2. a freca; a șterge; a curăța. 3. a frământa.
uwuldamak v.i. 1. a vui; a bubui. 2. (d. foc) a dudui. 3. (d. urechi) a vâjâi; a țiuui. // **•kulaklarım uwulday** îmi vâjâie urechile.
uwuldaw s. 1. vâjâit; țiuui (în urechi). 2. duduit (al focului). 3. vuiet; bubuit; tumult.
uwulduruk s. (iht.) icre. // **•kara uwulduruk** negre.
uwulgan adj. 1. frecat; fricționat; masat; palpat; pipăit. 2. șters; curățat. 3. frământat.
uwulmak v.i. 1. a fi fricționat; a fi masat; a fi palpat; a fi pipăit. 2. a fi frecat; a fi șters; a fi curățat. 3. a fi frământat.
uwultı s. 1. vuiet; bubuit; tumult. 2. duduit (al focului). 3. vâjâit; țiuui (în urechi).
uwultuli adj. tumultuos.
uwurka s. prăjină cu laț pentru prins animale.
uwurt s. (anat.) vestibul bucal.
uwuwği s. 1. masor. 2. malaxor.
uwuz s. (fiziol.) colostru.
uyak s. (lit.) rimă.
uyaklamak v.i. (lit.) a rima.
uyaklı adj. (lit.) rimat.
uyandırğan I. adj. 1. stimulant; excitant. 2. deșteptător; înviorător. II. s. stimulent.
uyandırılmak v.i. 1. a fi trezit; a fi sculat din somn; a fi deșteptat. 2. (d. amintiri, sentimente) a fi reamintit. 3. a fi învial; a fi reînviat; a fi resuscitat; a fi renăscut. 4. a fi avertizat.
uyandırma s. 1. trezire; sculare; deșteptare. 2. înviere; reînviere; resuscitare; renaștere. 3. reamintire. 4. avertisment.
uyandırma v.t. 1. a trezi; a scula din somn; a deștepta. 2. a învia; a reînvia; a resuscita; a renaște. 3. (d. amintiri, sentimente) a reaminti. 4. a avertiza.
uyandırwği I. adj. 1. stimulant; excitant. 2. deșteptător; înviorător. II. s. stimulent.
uyangan adj. 1. învial; reînviat; resuscitat; renăscut. 2. trezit; deșteptat.
uyaniş s. 1. deșteptare; trezire. 2. înviere; reînviere; resuscitare; renaștere.
uyanmak v.i. 1. a învia; a reînvia; a renaște; a reveni la viață. 2. a se trezi; a se dormi; a-și da seama; a deveni conștient. 3. a se trezi; a se scula din somn; a se deștepta. 4. (d. amintiri, sentimente) a reveni.
uyanuw s. 1. trezire; deșteptare. 2. înviere; reînviere; resuscitare; renaștere.
uydurma s. 1. adaptare; potrivire; ajustare. 2. minciună; născocire; plăsmuire; scornire. 3. (lit.) poveste; fabulă. 4. fals.
uydurmak v.t. 1. a potrivii; a adapta; a ajusta. 2. a născoci; a plăsmui; a

scorni. 3. a ticlui; a potrivii. 4. a falsifica; a măslui. // **•akıl uydurmak** a se pune la mintea cuiva. **•ayak uydurmak** a merge în pas cu cineva; a ține pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. **•koşik uydurmak** a versifica. **•zamanga ayak uydurmak** a ține pas cu vremea.
uydurulaalma s. adaptabilitate; versatilitate.
uydurulgan adj. falsificat; fals.
uydurulur adj. adaptabil.
uyduruw s. 1. adaptare; potrivire; ajustare. 2. minciună; născocire; plăsmuire; scornire.
uydurwği s. 1. (muz.) aranșor. 2. adaptator.
uyduw s. (astr.) satelit. // **•kayriytabiy uyduw** satelit artificial.
uygan adj. adaptat; compatibil; potrivit; convenabil; concordant.
uygar adj. civilizat.
uygarlaşkan adj. civilizat.
uygarlaşma s. civilizare.
uygarlaşmak v.i. a se civiliza.
uygarlaştırmak v.t. a civiliza.
uygarlık s. civilizație.
uygi s. (fil.) corespondență; concordanță.
uygulama s. aplicare; adoptare (a unei legi etc.).
uygulamak v.t. a aplica; a adopta (o lege etc.).
uygulanğan adj. adoptat; aplicat. // **•uygulanğan riyaziyet** (mat.) matematică aplicată.
uygulanma s. adoptare; aplicare. // **•kanunnuñ uygulanması** (jur.) aplicarea legii.
uygulanmak v.i. (d. o lege etc.) a fi aplicat; a fi adoptat.
uygulanmaz adj. inutilizabil; inaplicabil.
uygun adj. 1. conform; potrivit. 2. convenabil; favorabil. // **•uygun bir zaman kollamak** a pândi momentul potrivit. **•uygun bolmak/tüşmek** a fi corespunzător; a se potrivii. **•uygun tapmak** a găsi de cuviință; a crede că e potrivit; a îngădui; a recomanda. // **•eñ uygun** optim; ideal. **•uygun bolıp** în conformitate cu...; **•uygun wakitta/zamanda** la momentul oportun.
uygunlaşma s. conformare.
uygunlaşmak v.i. a se conforma.
uygunlaştırılmagan adj. inadaptabil.
uygunluk s. potrivire; corespondență.
uyguntuşme s. concordanță; corespondență.
uygur s., adj. uigur.
uygurğa/uygurşa I. adv. în limba uigură. II. s. (limba) uigură.
Uyguristan s. (topon.) Uyguristan.
uyguristanlı s., adj. uigur.
uylaşım s. convenție; înțelegere.
uyluk s. (anat.) coapsă.
uyluk süyegı s. (anat.) femur.
uyma s. coincidență; conformare; potrivire.
uymagan adj. incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant.
uymak v.i. 1. a se potrivii; a corespunde; a se armoniza. 2. (d. articole de îmbrăcăminte) a fi pe măsură; a se potrivii; a cădea bine. 3. a se conforma. // **•talimatka uymak** a se conforma.

uymama s. nepotrivire; contradicție; neconcordanță; discrepantă; discordanță; incompatibilitate.
uymamak v.i. a nu se potrivii; a se contrazice. // **•ekı sózi uymamak** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice.
uymaykalgan adj. incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant; inadaptabil; inadecvat.
uymaykalma s. incompatibilitate; nepotrivire; contradicție; contrazicere; neconcordanță; discrepantă; discordanță.
uymaz adj. incompatibil; nepotrivit; contradictoriu; neconcordant; discrepant; discordant.
uymazlık s. nepotrivire; contradicție; neconcordanță; discrepantă; discordanță.
uyruk s. cetățean; supus. // **•kazak uyrıkluman** sunt cetățean român. **•ne uyrıklusuñuz?** care este cetățenia dumneavoastră?
uyruklu s. cetățenie. // **•kazak uyrukluğı** cetățenie română.
uyugan adj. 1. coagulat; închegat; prins. 2. calmat; potolit; sedat; anesteziat (d. o durere). 3. amorițit; înțepenit; anchilozat. // **•uyugan kan** cheag de sânge.
uyuk s. târlie; cipic.
uyum s. armonie; acord; concordanță. // **•ses uyumi** (lingv.) armonie sonoră. **•sozikawaz/sesli/únlı uyumi** (lingv.) armonie vocalică. **•tartıkawaz/sessiz/únsız uyumi** (lingv.) armonie consonantică.
uyuma s. 1. coagulare; închegare; prindere. 2. calmare; potolire; sedare; anestezie. 3. amorițire; înțepenire; anchilozare. // **•kan uyuması** (med.) coagulare.
uyumak v.i. 1. a amoriții; a înțepeni; a anchiloza. 2. a se calma; a se potoli; a fi sedat; a fi anesteziat. 3. a se coagula; a se închega; a se prinde.
uyumlı adj. armonios.
uyumsuz adj. discordant; distonant.
uyumsuzluk s. discordanță; dezacord; distonanță.
uyuşkan adj. împăcat; conciliat; pus de acord.
uyuşma s. 1. înțelegere; acord. 2. potrivire; asemuire; armonizare.
uyuşmagan adj. nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmak v.i. 1. a se înțelege; a cădea de acord. 2. a se potrivii; a se asemui; a se armoniza; a se îngemăna.
uyuşmalı adv. în conformitate cu...;
uyuşmama s. nepotrivire; contrast; divergență; dezacord; diferend; litigiu; neînțelegere.
uyuşmamak v.i. a nu se potrivii; a contrasta; a fi în dezacord.
uyuşmaykalgan adj. nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmaykalma s. nepotrivire; contrast; divergență; dezacord; diferend; litigiu; neînțelegere.
uyuşmaz adj. nepotrivit; contrastant; divergent.
uyuşmazlık s. nepotrivire; contrast; divergență; dezacord; diferend; litigiu; neînțelegere.
uyuşturmak v.t. a împăca; a concilia; a pune de acord; a armoniza; a îngemăna.
uyuşturuw s. împăcare; conciliere; punere de acord; îngemănare.

uyutmak *v.t.* **1.** a amorte; a înțepe; a anchiloza. **2.** a calma; a potoli; a seda; a anestezia. **3.** a coagula; a închea; a prinde.

uyutulgan *adj.* **1.** apatic; moleșit; vlăguit. **2.** amorte; înțepe; anchilozat. **3.** coagulat; încheat; prins.

uyutulma *s.* **1.** amorteală; înțepe; anchiloză; moleșală; apatie. **2.** coagulare; încheare; prindere.

uyutuw *s.* **1.** amorte; înțepe; anchilozare. **2.** calmare; potolire; sedare; anestezie. **3.** coagulare; încheare; prindere.

uyutuwgı *I. adj.* amorte; II. *s.* anestezist. III. *s., adj.* **1.** narcotic; drog. **2.** sedativ; anestezic. // **•uyutuwgı madde** stupefiant.

uyutuwgıkarşı *adj.* antidrog.

uyuz *s. (med.)* răie; scabie.

uyuzlı *adj. (med.)* răios; scabios.

uz *adj.* **1.** bun; folositor; convenabil. **2.** (*d. vorbire*) clar; deslușit; limpede. // **•uz otırmak** a șede liniștit; a sta cuminte. // **•az bolsın, uz bolsın** puțin, dar bune. **•uz otir!** stai cuminte!

uza *s.* **1.** (*pol.*) membru. **2.** (*anat.*) organ; membru; mădular. // **•akademiya uzası** membru al academiei. **•kurultay uzası** parlamentar. **•sindikats uzası** sindicalist. **•tuyuw uzaları** organele simțului.

uzabılımi *s.* anatomie.

uzak *I. adj.* **1.** depărtat; îndepărtat. **2.** (*fig.*) puțin probabil; nesigur. II. *adv.* departe. III. *s.* departe. // **•uzak kórmek** a vedea departe; a prevedea. // **•barağak yerimiz uzak mı, taa?** mai avem mult până la destinație?; **•mından uzak mı?** e departe de aici?; **•uzak tuwgan** rudă îndepărtată. **•uzak tuwul** nu e departe.

uzakka *adv.* spre depărtări.

uzakkaberleşme *s.* telecomunicație.

uzakkórgen *adj.* **1.** preștiutor; perspicace; sagace. **2.** precaut; prevăzător.

uzakkóruw *s.* **1.** previziune; perspicacitate; sagacitate. **2.** precauție; prevedere.

Uzak-Kuntuwar *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.

uzaklar *s., pl.* zare; orizont; depărtări. // **•bek uzaklara ketmek** a merge prea departe; a se îndepărta.

uzaklarda *adv.* în depărtări. // **•tap uzaklarda kórine** se vede hăt departe.

uzaklaşkan *adj.* depărtat; îndepărtat; distras.

uzaklaşma *s.* îndepărtare; plecare; abater; toleranță. // **•túz goldan uzaklaşma** aberație.

uzaklaşmak *v.i.* **1.** a se îndepărta; a pleca (*mai departe*). **2.** a se îndepărta; a se abate. // **•meseleden/konidan uzaklaşmak** a se abate de la subiect. // **•túz goldan uzaklaşkan** aberant.

uzaklaşmaykalgan *adj.* neînlăturat.

uzaklaştırılğan *adj.* îndepărtat; înlăturat; eliminat.

uzaklaştırılmagan *adj.* neînlăturat.

uzaklaştırılmaz *adj.* de neînlăturat.

uzaklaştırma *s.* **1.** înlăturare; îndepărtare; eliminare. **2.** concediere.

uzaklaştırmak *v.t.* **1.** a depărta; a

înlătura; a elimina. **2.** a concedia.

uzaklık *s.* **1.** depărtare; distanță mare.

2. distanță; interval.

uzaklıkkólşegen *s.* telemetru.

uzakses *s.* telefon. // **•uzakses etmek** a telefona. // **•alo, kım bar uzakseste?** alo, cine e la telefon?; **•keşeoratasında uzakses şaldı** la miezul nopții a sunat telefonul. **•şehirlerarası uzakses konışması** convorbire telefonică interurbană. **•umumiyy uzakses** telefon public. **•uzakses hatı** linie telefonică. **•uzakses işletmesi** centrală telefonică. **•uzakses kartı** cartelă telefonică. **•uzakses kılauuzı/rehberi** carte de telefon. **•uzakses numarası** număr de telefon. **•uzakses odası** cabină telefonică. **•uzakses şebekesi/awı** rețea telefonică.

uzaksesli *s.* telefonic.

uzaksessı *s.* telefonist.

uzaksessılık *s.* telefonie.

uzaksızga *s.* telegramă. // **•ğıltırım uzaksızga** telegramă fulger.

•uzaksızganın metinı textul telegramei. **•uzaksızganın sózı kaş?** cât costă cuvântul telegramei?;

Uzak-Şark *s. (topon.)* Orientul Îndepărtat.

uzakta *adv.* departe.

uzaktakı *adj.* de departe; depărtat.

uzaktan *adv.* de departe; din depărtări. // **•uzaktan almak** a lua pe cineva pe departe. **•uzaktan gón bermek** a teleghida.

•uzaktan karamak a privi de departe; a nu interveni. // **•lámbanıñ ğarigı uzaktan yeşil bolıp kórine** din depărtare lumina lămpii se vede verde.

uzaktanbellı *adj.* previzibil.

uzaktanbuyurukşı *s.* telecomandă.

uzaktanemretúwgi *s.* telecomandă.

uzaktangón *s.* teleghidare.

uzaktangónberúw *s.* teleghidare.

uzaktangónlı *adj.* teleghidat.

uzaktanidare *s.* teleghidare.

uzaktanidareli *adj.* teleghidat.

uzaktankórilgen *adj.* **1.** previzibil. **2.** prevăzut; întrevăzut.

uzaktankórmegen *adj. (med.)* miop.

uzaktankórmeme *s. (med.)* miopie.

uzaktanresım *s.* telefotografie.

uzaktan-uzak *adv.* de departe. // **•uzaktan-uzak selam ğibere** transmite salutări din depărtări.

uzaktan-uzakka *adv.* pe ocolite.

uzaktuyum *s.* teapatie.

uzak-uzak *adv.* foarte departe.

uzakwurgan *adj. (mil.)* cu rază mare de acțiune.

uzalarayırması *s.* dezmembrare.

uzalariyirilgan *adj.* dezmembrat.

uzam *s.* întindere; spațiu.

uzamak *v.i.* **1.** a se întinde; a se lungi; a se prelungi. **2.** a ține; a dura; a dăinui. // **•traşı uzamak** a-i crește barba.

uzanma *s.* întindere; culcare.

uzanmak *v.i.* **1.** (*d. finte*) a se întinde. **2.** a se lungi; a se culca. **3.** a se întinde; a întinde mâna (*pt. a ajunge la...*).

uzantı *s.* alungire; prelungire.

uzatılğan *adj.* lungit; prelungit.

uzatılmak *v.i.* a se întinde; a se lungi; a se prelungi.

uzatma *s.* prelungire.

uzatmak *v.t.* **1.** a lungi; a prelungi. **2.**

a prelungi; a determina să dureze mai mult. **3.** a întinde. // **•bır kol uzatmak** a întinde o mână de ajutor. **•mıyık uzatmak** a-și lăsa mustață. **•sakal uzatmak** a-și lăsa barbă. **•tıl kaytarmak** a răspunde împotriva; a contrazice. **•tıl uzatmak** a prinde la limbă; a se obrăznicii. **•vadesin uzatmak** a-i prelungi termenul.

uzatuwlı *adj.* lungit; prelungit.

uzay *I. adj.* spațial. II. *s. (astr., mat.)* spațiu. // **•uzay gemisi** navă cosmică. **•uzay hendesi** (*mat.*) geometrie în spațiu. **•uzay kışısı** cosmonaut.

uzaygi *I. adj.* spațial. II. *s.* astronaut; cosmonaut.

uzaylı *adj.* spațial.

uzina *s.* uzină.

uzkórgen *adj.* perspicace; pătrunzător.

uzkórme *s.* perspicacitate.

uzlaşkan *adj.* împăcat; pacificat.

uzlaşma *s.* **1.** împăcare; conciliere. **2.** convenție; acord; înțelegere. // **•uzlaşma yapmak** a încheia un acord.

uzlaşmagan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; neîmpăcat.

uzlaşmak *v.i.* **1.** a se împăca; a se reconcilia. **2.** a se învoi; a cădea de acord. **3.** a se înțelege; a trăi în înțelegere; a se împăca bine; a face casă bună.

uzlaşmama *s.* antagonism; litigiu; neînțelegere.

uzlaşmaykalgan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil; neîmpăcat.

uzlaşmaykalma *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepantă; neînțelegere.

uzlaşmaz *adj.* antagonic; ireconciliabil; de neîmpăcat.

uzlaşmazlık *s.* neînțelegere; discordie; dezacord.

uzlaştırgan *s.* împăciuitorist; mediator; intermediar; negociator; conciliator.

uzlaştırmak *v.t.* a împăca; a reconcilia.

uzlaştıruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.

uzlaştıruwgi *s.* împăciuitorist; mediator; intermediar; negociator; conciliator.

uzlaştıruwğuluk *s.* împăciuitorism; mediere; intermediere; negociere; conciliere.

uzluk *s.* pricepere; iscusință; măiestrie.

uzman *s.* specialist; expert. // **•iş kastalıkları uzmanı** (*med.*) specialist de boli interne.

•kıskaayaklı kastalıkları uzmanı (*med.*) ginecolog. **•kıymet uzmanı** expert evaluator.

uzmanlaşkan *s., adj.* specializat.

uzmanlaşma *s.* specializare.

uzmanlaşmak *v.i.* a se specializa.

uzmanlaştırmak *v.t.* a specializa.

uzmanlık *s.* specializare; specialitate.

uzotırgan *adj.* cuminte; cumițit; docil; obedient; smerit; astâmpărat; ascultător.

uzotıruw *s.* cumințenie; cumințire; docilitate; obediță; smerenie; astâmpărare.

uzun *adj.* **1.** lung. **2.** înalt. **3.** îndelungat; de durată. **4.** diluat. //

Ú

•**kolî uzun bolmak** a avea mână lungă; a fi hot; a fi pungaș; a fi influent. •**uzun ğol tepmek** a bate mult drum. •**uzun sürmek** a dura mult. // •**Alla(h) uzun ómîr bersîn!** să vă dea Domnul viață îndelungată!; •**bek uzun** foarte lung. •**ne uzun, ne kiska** nici lung, nici scurt. •**pantolan bek uzun** pantalonii sunt prea lungi. •**Tuna Edîl kadar uzun tuwul** Dunărea nu este lungă cât Volga. •**uzun dalga/dulkun** unde lungă. •**uzun ğeñlî** cu mână lungă. •**uzun ğol** drum lung. •**uzun koltîk** șezlong. •**uzun ómîr yaşama** longevitate. •**uzun ómîrler!** viață îndelungată!; la mulți ani!; •**uzun ómîrler!** la mulți ani!; viață îndelungată!; •**uzun şaş** păr lung. •**uzun şaşlî** pletos. •**uzun siyahatlar** călătorii lungi. •**uzun sürege borîş** împrumut pe termen lung. •**uzun sûrelî** îndelungat. •**uzun vadeli ikraz** credit pe termen lung. •**uzunlay atlaw** (sport) săritura în lungime. **uzunboyli I. adj.** de statură înaltă. **II. s.** lungan; vlăjgan. **uzunğa adj.** oblong; lunguieț; alungit. **uzun-kiska adj.** scurt sau lung; și scurt și lung. **uzunkollik s. 1.** hoție; pungășie. **2. influență.** **uzunkollilar s., pl.** bandă de hoți; hoțime. **Uzunlar s. (topon.)** Lungeni; Mereni (jud. Constanța). **uzunlay adv.** în lungime; pe lungime. **uzunluk s.** lungime. // •**dalga/dulkun uzunlugî** lungime de undă. •**ómîr uzunlugî** longevitate. •**uzunluguna kesme (mat.)** secțiune longitudinală. •**uzunluk birímî** unitate de măsură pentru lungimi. •**uzunluk dayiresî** longitudine. •**uzunluk ólşesî** măsură de lungime. **uzunómirlî adj.** peren. **uzun-uzun adj.** foarte lung; foarte înalt. **uzuw s. (anat.)** organ; membru; mădular.

•**úflemek v.t.** a sufla; a expira; a vântura. **úflegen adj.** suflat. **úfleş s. (tehn.)** suflai. **úflew s. 1.** suflare; vânturare. **2. descântare; descântec.** **úflewġî s. (muz.)** suflător. **úfûrmek v.t. 1.** a sufla; a expira; a vântura. **2. a descânta.** // •**okîp úfûrmek** a descânta. **úfûruk s. 1.** suflare; expirare; vânturare. **2. descântec.** **úfûrukşî s.** descântător. **úfûrukşulúk s.** descântare. **úfûrúngen adj. 1.** descântat. **2. suflat; expirat; vânturat.** **úfûrúlmek v.i. 1.** a fi descântat. **2. a se sufla; a se vântura.** **úfûrúw s. 1.** descântare; descântec. **2. suflare; expirare; vânturare.** **úfûrúwġî s. (muz.)** suflător. **úgúle s. (orn.)** ciovică (lat., *Strix passerina*; *Glaucidium passerinum*). **úgúle, kizilğa- s. (orn.)** huhurez mic (lat., *Strix aluco*). **úġret s. salariu; leafă; retribuție; plată (pt. muncă depusă).** // •**ġeñkşî úġretî (mil.)** soldă. •**kirîş úġretî** taxa de intrare. •**odanîñ úġretî** costul camerei. •**tekmîllîk úġretî** pensie. •**úġretke dahil** inclus în preț. **úġretlî I. adj.** cu plată; plătit; achitat. **II. s., adj.** salariat; lefegiu. // •**úġretlî kónçet** concediu cu plată. **úġretsîz adj.** gratis; gratuit; fără plată. // •**úġretsîz kónçet** concediu fără plată. **úla interj.** măi!; măi!; băi! **úleş s. parte; contribuție; cotă.** **úleşmek v.t.** a-și împărți; a-și distribui; a-și repartiza. **úleştırîngen adj.** împărțit; distribuit; repartizat. **úleştırme I. adj. (gram.)** distributiv. **II. s.** împărțire; distribuire; repartizare. **úleştırme v.t.** a împărți; a distribui; a repartiza. **úleştırúwġî I. adj. (gram.)** distributiv. **II. s.** distribuitor. // •**úleştırúwġî sayî (mat.)** numeral distributiv. **úlge s. 1.** exemplu; pildă. **2. model; mostră; eșantion; tipar; șablon.** **3. pereche; egal.** **úlgeleme s.** exemplificare. **úlgelemek v.t.** a exemplifica; a da ca exemplu. **úlgelengen adj.** exemplificat. **úlgelenmek v.i.** a se exemplifica; a se da ca exemplu. **úlgelep-aşıklama s.** exemplificare; ilustrare. **úlgelep-aşıklangan adj.** exemplificat; ilustrat. **úlgelew s.** exemplificare.

•**úlgesîz adj.** fără pereche; fără egal; fără seamăn; neasemuit. **úlkî s.** ideal; aspirație; năzuință. // •**milliy úlkî** ideal național. **úlkúġî s. (fil.)** idealist. **úlkúġulúk s. (fil.)** idealism. **úmmet s. (relig.)** credincioși; tagma credincioșilor; enoriași. **úmmiy s., adj.** analfabet; incult; ignorant. **Úmmiy s. (antrop. m., arab.)** "Cel fără știință de carte" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam). **úmmiyet s.** analfabetism; incultură; ignoranță. **úmmiylîk s.** analfabetism; incultură; ignoranță. **úmulmegen adj.** nesperat; neașteptat. **úmút s.** speranță; nădejde. // •**úmút etmek** a trage speranță; a nădăjdui. •**úmút peslemek** a nutri speranță; a nădăjdui. •**úmútún kesmek** a pierde orice speranță. // •**keleşekke dogrı úmút bayladîk** ne-am legat speranța de viitor. •**úmút kestîrúwġî** dezolant. **úmútbaylagan adj.** încrezător; dependent. **úmútbaylaw s.** încredere; dependență. **úmútbergen adj.** încurajator; îmbucurător; promițător. **úmútberîngen adj.** încurajat. **úmútberúw s.** încurajare. **úmútberúwġî adj.** încurajator; îmbucurător; promițător. **úmútîkesîngen adj.** descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat. **úmútkesîlmesî s.** descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare. **úmútkesken adj.** descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant. **úmútlendîrmek v.t.** a da speranțe; a determina să spere. **úmútlenme s.** speranță; nădejde. **úmútlenmek v.i.** a spera; a nădăjdui; a-și face speranțe. **úmútlî adj.** care speră; care are speranță; optimist. // •**úmútlî bolmak** a avea speranță; a fi optimist. **úmútsúz adj.** descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat. **úmútsúzzleşken adj.** descurajat; demoralizat; descumpănit; demobilizat; deznădăjduit; desperat. **úmútsúzzleşme s.** descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare. **úmútsúzzleşmek v.i.** a se descuraja; a se demoraliza; a fi descumpănit; a se demobiliza; a fi deznădăjduit; a despera. **úmútsúzluúk s.** descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjde; desperare. **úmútsúztulúbergen adj.** descurajant; descumpănitor; demobilizator; dezolant. **ún s. 1.** sunet; răsunet. **2. renume; faimă; celebritate.** **úndelengen adj.** acordat (d. un instrument, aparat etc.). **úndelî adj.** acordat (d. un instrument, aparat etc.). **úndemek v.t.** a acorda (un instrument,

aparát etc.).
úndew s. lozincă; slogan; motto; parolă. // **•bakîra-bakîra úndew aytmak** a scanda.
úndewgî s. (muz.) acordor.
úndewleme s. scandare.
úndewlemek v.t. a scanda.
únlem s. (gram.) interjecție; exclamație.
únli I. adj. renumit; faimos; reputat; celebru. **II.** s. (lingv.) vocală. // **•awuzaldî únli** (lingv.) vocală anterioară. **•awuzartî únli** (lingv.) vocală posterioară. **•geñiş únli** (lingv.) vocală deschisă. **•tar únli** (lingv.) vocală închisă. **•únli uyumî** (lingv.) armonie vocalică.
únsiyet s. apropiere; prietenie; amicitie.
únsiyetlî adj. apropiat; prietenos; amical.
únsúz I. adj. fără renume; fără reputație; necunoscut. **II.** s. (lingv.) consoană. // **•gîmşak únsúz** (lingv.) consoană moale. **•kattî/serť únsúz** (lingv.) consoană dură. **•ótken únsúz** (lingv.) consoană sonoră. **•ótmegen únsúz** (lingv.) consoană surdă. **•únsúz uyumî** (lingv.) armonie consonantică.
únvan s. titlu; adresă.
únvanlî adj. cu titlu; cu adresă; adresat.
úplemek v.t. a sufla; a expira; a vântura.
úplengen adj. suflat; expirat; vânturat.
úpleş s. (tehn.) suflai.
úplew s. 1. suflare; vânturare. 2. descântare; descântec.
úplewgî s. (muz.) suflător.
úpúrmek v.t. 1. a descânta. 2. a sufla; a expira; a vântura. // **•kózine kúl úpúrmek** a arunca praf în ochii cuiva; a-l înşela. **•okîp úpúrmek** a descânta.
úpúruk s. 1. suflare; expirare; vânturare. 2. descântec.
úpúrukşegî s. (bot.) păpădie (*lat., Taraxacum officinale*).
úpúrukşî s. descântător.
úpúrukşúluk s. descântare.
úpúrúngen adj. 1. descântat. 2. suflat; expirat; vânturat.
úpúrúlmek v.i. 1. a se descânta. 2. a se sufla; a fi expirat; a se vântura.
úpúrúw s. 1. suflare; expirare; vânturare. 2. descântare; descântec.
úpúrúwgî s. (muz.) suflător.
úrdún s., adj. iordanian.
Úrdún s. (topon.) Iordania.
úrdúnli s., adj. iordanian.
úre s. (chim.) uree.
úrek s. vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
úreklî adj. himeric; fantomatic; închipuit; iluzoriu.
úrem s. (fin.) dobândă.
úreme s. (biol.) înmulțire; reproducere; proliferare.
úremek v.i. (biol.) a se înmulți; a se reproduce; a prolifera.
úreñge s. (bot.) arțar-tătăresc; gladiş (*lat., Acer tataricum*).
úreñgesî, Frengîstan- s. (bot.) jugastru de Banat (*lat., Acer monspessulanum*).
úreñgesî, kîr- s. (bot.) jugastru (*lat., Acer campestre*).
úretîm s. (econ.) producție. // **•úretîm alatlarî** unelte de producție. **•úretîm kúşî**

productivitate. **•úretîm kuwatlarî** forțe de producție. **•úretîm vasitalarî** mijloace de producție.
úretîmpazlaligî s. supraproducție.
úretkeş s. (fiz.) generator.
úretkeşburumğa s. (electr.) turbogenerator.
úretmek v.t. 1. (biol.) a înmulți; a reproduce. 2. (econ.) a produce.
úretmen s. (d. persoane) producător.
úretúwgî s. (d. persoane) producător.
úriyañ adj. gol; nud; dezbrăcat.
úriyañkaluw s. despuiere; dezbrăcare.
úriyañlık s. goliciune; nuditate.
úrkek adj. timid; sfios; fricos; sperios; temător.
úrkeklîk s. timiditate; sfială; frică; teamă.
úrkî s. panică.
úrkken adj. 1. înfiorat; care tresare; speriat; înspăimântat. 2. (d. piele, țesuturi, organe etc.) iritat. 3. (d. pomi) lipsit de roade.
úrkme s. 1. înfiorare; tresărire; sperietură; înspăimântare. 2. (d. piele, țesuturi, organe etc.) iritare; iritație. 3. (d. pomi) lipsă de roade.
úrkme v.i. 1. (d. piele, țesuturi, organe etc.) a se irita. 2. a se înfiora; a tresări; a se speria; a se înspăimânta. 3. (d. pomi) a nu da roade; a nu rodi.
úrkúntî s. 1. sperietură; spaimă. 2. teamă; groază.
úrkútme s. 1. înfiorare; speriere; înspăimântare; înfricoșare. 2. (d. animale) stărnire; întărătare; speriere.
úrkútme v.t. 1. a înfiora; a speria; a înspăimânta; a înfricoșa. 2. a stărni; a întărăta; a speria (animale). // **•ólım gibî úrkútken** macabru.
úrkútúwgî adj. înfiorător; cutremurător; oribil; teribil; îngrozitor. // **•aymasî úrkútúwgî** îngrozitor de spus.
úrmek v.i. a lătra.
úrún s. recoltă; producție (agricolă). // **•sanaye úrúnî** produs industrial. **•tarîm úrúnî** produs agricol.
úrúw s. lătrat.
ús s. (mat.) exponent.
ús s. bază; centru.
úslup s. stil; metodă; manieră.
úsluplî adj. stilistic.
úslupşî s. (d. scriitori) stilist; maestru al scrisului.
úslupşuluk s. stilistică.
úst I. adj. superior; de sus. **II.** postp. deasupra; peste; pe. **III.** s. 1. partea de sus; partea superioară. 2. suprafață superioară; înveliș; strat superior. 3. îmbrăcămintă; haină. 4. (d. persoane) superior. 5. rest. // **•astîndan kîrîp ústúnden şikmak** a-i da de cap; a-l rezolva. **•ayak ústúne turmak** a se ridica în picioare. **•bîr-bîrnîñ ústúne salmak** a suprapune. **•dórt ayak ústî túsme** a cădea în picioare. **•kol ústúnde tutmak** a ține pe cineva ca în palmă; a-l răsfăța. **•úst kelmek** a ieși deasupra; a învinge. **•úst perdeden konışmak** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. **•ústún basmak/bastîrmak** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l mușamaliza. **•ústún kakmak** a-și scutura îmbrăcămintea. **•ústúne ğukmak** a se mula pe...; // **•faaliyet ústî** asupra faptului; în flagrant. **•kabaát ústî** în flagrant delict.

•masanîñ ústún súrt! șterge masa! **•mektúp ústî** adresa scrisorii. **•paranîñ ústî** rest de bani. **•úst şene** maxilar superior. **•úst subay** ofițer superior. **•úst tabaka** elită. **•ústî kapalî** voalat. **•ústúme fenalîk keldî** mi-e rău.
ústadem s. supraom.
úst-baş s. înfățișare; port; îmbrăcămintă; vestimentație.
ústçawuş s. (mil.) sergent-major.
ústeleme s. 1. insistență; stăruință. 2. (med.) revenire; recidivă.
ústelemek v.i. 1. a insista; a stărui. 2. (med.) a reveni; a recidiva. // **•neşîn ústeliysîñîz?** de ce insistați?
ústelîk adv. pe deasupra; pe lângă aceasta; încă; mai; în plus.
ústeme s. adaos.
ústengî s. antreprenor.
ústgeşme s. pasaj aerian.
ústinsan s. supraom.
ústiaşik adj. 1. dezvelit; dezgolit. 2. sincer; deschis; corect.
ústiaşilgan adj. dezvelit; dezgolit.
ústîbasik adj. acoperit; astupat; camuflat; mușamalizat; turtit.
ústîbasilgan adj. acoperit; astupat; camuflat; mușamalizat; turtit.
ústîgabik adj. acoperit. // **•ústîgabik söz** parolă.
ústîgabilmagan adj. neacoperit.
ústîgabuwlı adj. acoperit cu voal; voalat.
ústîfórtîlgen adj. acoperit; mușamalizat.
ústîşkólme s. bluză.
ústkat s. 1. etaj superior; strat superior. 2. (la o sală de spectacole) galerie.
ústke postp. în sus; deasupra. // **•ústke şikmak** a ieși deasupra; a învinge.
ústkekelgen adj. 1. excesiv; excedentar. 2. adunat; adăugat; acumulat. 3. suplimentar; superior.
ústkekelme s. 1. (mat.) plus. 2. surplus; exces; excedent. 3. adunare; adăugare; acumulare. 4. supliment; suplimentare; superioritate.
ústkelgen adj. biruitor; învingător.
ústkelúw s. biruință; izbândă.
ústkeşiguw s. impunere; afirmare.
ústkuruluş s. suprastructură.
ústkurum s. suprastructură.
ústlokotenent s. (mil.) locotenent-major.
ústlúk s. halat; capot.
ústotîr s. apostrof.
ústórtîsî s. mantie.
ústóruw s. suprastructură.
ústserğent s. (mil.) sergent-major.
ústte adv. deasupra.
ústten adv. de sus.
ústten-aşaga adv. de sus în jos.
ústterî s. (anat., bot.) epidermă.
ústtiymen s. (mil.) locotenent-major.
ústtokta s. apostrof.
ústún I. adj. 1. superior; situat deasupra. 2. eminent. **II.** adv. mai presus de. // **•ústún tutmak** a considera superior; a acorda înfățietate; a prefera.
ústúnaşma s. dezvelire; dezgolire.
ústúnde postp. (arată locul) asupra; pe; peste; deasupra; pe deasupra. // **•paranîñ ústúnde ğatmak** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. **•taş ústúnde taş bîrakmamak** a nu lăsa piatră pe piatră. **•tegenek ústúnde**

otirmek a sta ca pe ghimpi.
•ústúnde árúw kelmek a-i sta bine; a-l prinde bine (*d. îmbrăcăminte*).
•ústúnde turmak a stărui asupra...; a insista asupra...; //
•anterniñ ústúnde ak menekler bar pe rochie sunt buline albe.
•masaniñ ústúnde pe masă.
•pikiriñ ústúnde turmagan inconsecvent.
•sóznñ ústúnde turgan insistent; parolist.
•úynñ ústúnde mişik bar pe casă este pisica.

ústúnden *postp.* de deasupra; pe deasupra; de pe; de peste. //
•óger ústúnden sílmek a rade de pe fața pământului.
•ústúnden geşmek a trece peste...; a necinsti; a viola.

ústúndengeşilgen *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstit; violat; stigmatizat.

ústúndengeşken *adj.* dezonorant; batjocoritor; viol; violare; stigmatizare.

ústúndeturgan *adj.* tenace; perseverent; insistent; stăruitor.

ústúne *postp.* (*arată direcția*) asupra; pe; peste; deasupra. //
•gúnani ústúne almak a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat.
•ústúne almak a lua asupra sa; a-și însuși; a-și asuma.
•ústúne atmak a arunca asupra cuiva; a-l învinovăți.
•ústúne geşirmek a trece ceva pe numele cuiva.
•ústúne gezdirmek a presăra deasupra...;

•ústúne otirmek a se așeza pe...; a-și însuși; a uzurpa.
•ústúne salmak a pune deasupra...; a-l completa; a-i adăuga.
•ústúne tüşmek a-i reveni; a i se cădea; a i se cuveni (*d. sarcini, bunuri materiale sau spirituale*).
•ústúne tüşmek a prinde pe cineva asupra faptului; a-l surprinde; a tăbări asupra...; //
•ayak ayak ústúne picior peste picior.

ústúnealğan *s.* antreprenor.

ústúnealingan *adj.* adoptat; asumat; însușit; asimilat.

ústúnealuw *s.* 1. promisiune; făgăduială; obligație. 2. adoptare; asumare; însușire; asimilare.

ústúneatilgan *adj.* pus pe seama; atribuit.

ústúneatuw *s.* reproș; imputare; atribuire.

ústúnegezdirilgen *adj.* presărat.

ústúnegezdirme *s.* presărare.

ústúnegukkan *adj.* mulat.

ústúnegukma *s.* mulare.

ústúneotirgan *s.* uzurpator.

ústúneotirilgan *adj.* uzurpat.

ústúneotiruw *s.* uzurpare.

ústúnesalingan *adj.* adăugat; completat; întregit.

ústúnesaluw *s.* adăugare; completare; întregire.

ústúneser *s.* capodoperă.

ústúnetamgan *adj.* pătat.

ústúnetamma *s.* pătare.

ústúnetúşuw *s.* surprindere.

ústúngabuw *s.* acoperire; mușamalizare.

ústúnkelgen *adj.* covârșitor; preponderent.

ústúnkeluw *s.* covârșire; preponderanță.

ústúnkyori *adj.* superficial; neglijent.

ústúnkyorilik *s.* superficialitate.

ústúnlık *s.* superioritate; avantaj.

ústúnórtúw *s.* acoperire; mușamalizare.

ústúntutulgan *adj.* preferat.

ústúntutuw *s.* preferință.

úst-ústke *adv.* unul peste altul; unul după altul; consecutiv; succesiv. //

•úst-ústke kelmek a se succeda; a se suprapune. **•úst-ústke salmak** a suprapune; a stivui.

ústúvane *s.* (*mat., tehn.*) cilindru.

ústúvaniy *adj.* (*mat.*) cilindric.

úş *num.* trei. //

•bo sayı úş rakamdan murekkep acest număr este alcătuit din trei cifre.

•murekkep úşlı kuralı (*mat.*) regula de trei compusă. **•úş atlama** (*sport*) triplu salt. **•úş fazalı** (*fiz.*) trifazic. **•úş mısúr tanesı** trei boabe de porumb. **•úş nokta** (*tipogr.*) puncte de suspensie. **•úş tegerşikli** tricicletă. **•úşlı kuralı** (*mat.*) regula de trei simplă.

úşay *s.* trimestru.

úşayak *s.* trepid.

úşayda *adv.* din trimestru în trimestru; trimestrial.

úşaydan-úşayga *adv.* din trimestru în trimestru; trimestrial.

úşaylık *adj.* 1. de un trimestru. 2. trimestrial; pe trimestru.

úşbırleşmedegerli *adj.* (*chim.*) trivalent.

úşboyli *adj.* tridimensional.

úş-dört *num.* aproximativ trei-patru.

úşegikli *adj.* (*lingv.*) trisilabic.

úşek *s.* (*zool.*) râs; linx (*lat., Lynx lynx*).

úşer *num.* câte trei.

úşer-úşer *num.* trei câte trei.

úşeserlik *s.* (*lit.*) trilogie.

úşew *I. num.* grup de trei. **II. s. (*muz.*) trio; terțet; triolet.**

úşewi *pron.* toți trei.

úşewlerbırleşmesi *s.* triumvirat.

úşew-úşew *num.* grupuri de câte trei.

úşgúl(lı) *adj.* (*bot.*) trilobat.

úşgúl, ak- *s.* (*bot.*) trifoi (*lat., Trifolium repens*).

úşgúl, aşşı- *s.* (*bot.*) trifoiște; trifoi-amar (*lat., Menyanthes trifoliata*).

úşgúl, ekşi- *s.* (*bot.*) măcrișul-iepurelui; măcrișul-caprei (*lat., Oxalis acetosella*).

úşgúlı, kır- *s.* (*bot.*) trifoiăș (*lat., Trifolium campestre*).

úşgúlı, şayır- *s.* (*bot.*) trifoi-roșu; trifoi-sălbatic (*lat., Trifolium pratense*).

úşgúlı, şoban- *s.* (*bot.*) vătămătoare; renoloare; iarbă-de-vătămătură (*lat., Anthyllis vulneraria*).

úşgúllık *s.* teren semănat cu trifoi; trifoiște.

úşhegelı *adj.* (*lingv.*) trisilabic.

úşkat *adj.* întreit; triplu. //

•úşkat arttırmak a tripla.

úşkatartkan *adj.* întreit; triplu.

úşkatartma *s.* întreire; triplare.

úşkatlı *adj.* întreit; triplu.

úşkenar *s.* (*mat.*) triunghi.

úşkenarlı *adj.* triunghiular.

úşkeñ *s.* (*mat.*) triunghi. //

•egizkenar úşkeñ (*mat.*) triunghi isoscel.

úşkeñli *adj.* triunghiular.

úşkilşik *s.* (*iht.*) zborș (*lat., Gasterosteus platygaster*).

úşkóşe *s.* (*mat.*) triunghi. //

•şaytan úşkóşesi triunghiul morții.

úşkóşeli *adj.* triunghiular.

úşleme *s.* întreire; triplare.

úşlemek *v.t.* a întrei; a tripla.

úşlengen *adj.* întreit; triplu.

úşlenmek *v.i.* a se întrei; a se tripla.

úşlep *adv.* întreit; reciclând de trei ori.

úşlerde *num.* aproximativ trei.

úşlúk *I. adj.* tripartit; trilateral. **II. s.** 1. (*muz.*) terță. 2. (*mat., muz.*) treime.

// **•baş úşlúk** (*muz.*) terță mare. **•kıške úşlúk** (*muz.*) terță mică.

•úşlúk meşawre conferință tripartită.

úşmúyúz *s.* (*mitol.*) tricorn.

úşnewbetli *adj.* în trei schimburi; în trei ture.

úşokli *adj.* (*tehn.*) triaxial.

úşólşewli *adj.* tridimensional.

úşpamak *adj.* cu trei degete; tridactil.

úş-parmaklı-kúrte *s.* (*orn.*) ciocănitoare de munte (*lat., Picoides tridactylus*).

úş-parmaklı-terekkakkan *s.* (*orn.*) ciocănitoare de munte (*lat., Picoides tridactylus*).

úş-parmaklı-tokildak *s.* (*orn.*) ciocănitoare de munte (*lat., Picoides tridactylus*).

úşperdelı *adj.* (*teatr.*) în trei acte.

úşpoşmak *s.* (*mat.*) triunghi. //

•geñiş aşılı úşpoşmak (*mat.*) triunghi obtuz.

úşpoşmaklı *adj.* triunghiular.

úşrenkli *adj.* tricolor.

úş-renkli-karkara *s.* (*orn.*) egretă tricoloră (*lat., Egretta tricolor*).

úş-renkli-kumtawuk *s.* (*orn.*) notatiță tricoloră marină; notatiță Wilson (*lat., Phalaropus tricolor*; *Steganopus tricolor*).

úş-renkli-şapur *s.* (*orn.*) egretă tricoloră (*lat., Egretta tricolor*).

úşsestılımlı *adj.* (*lingv.*) trisilabic.

úşsozikawazlı *s.* (*lingv.*) triftong.

úşşat *s.* (*mat.*) triunghi.

úşşatlı *adj.* triunghiular.

úşte *I. adv.* la trei; din trei. **II. s. (*mat.*) treime.**

úşte-bır *num.* o treime.

úştılı *adj.* trilingv. //

•úştılılı sózlik dicționar trilingv.

úştırsek *s.* (*mat.*) triunghi. //

•eşkenar úştırsek (*mat.*) triunghi echilateral.

úştırseklı *adj.* triunghiular.

úşúmek *v.i.* a-i fi frig; a îngheța (*de frig*).

úşún *postp.* 1. pentru; ca. 2. pentru că; deoarece; întrucât; de vreme ce; din cauza. //

•añlması úşún în memoria; comemorativ. **•biyıl úşún aşayıtlik** hrană pentru anul acesta.

•búgún úşún ders temă pentru azi. **•dawetñız úşún ğandan şúkúranlar!** mulțumiri din suflet pentru invitație!;

•hawa uşuş úşún mısıyıtı tuwul timpul nu e favorabil pentru zbor. **•katırım úşún** de dragul meu; pentru hatărul meu. **•kayak yapmak úşún** kelemen vin pentru a face schi.

•keleğek ay úşún pentru luna viitoare. **•keleğek úşún** pentru viitor. **•kelmegenler úşún ğeza** pedeapsă pentru cei care nu au venit.

•menım úşún pentru mine. **•misal úşún** de exemplu.

•ómırın kalk úşún berdı și-a dat viața pentru popor. **•onıñ kelmegenı úşún** pentru că el nu a venit. **•onıñ úşún** pentru el.

•óznıñ úşún în interes propriu. **•pışım úşún** de formă; pro forma.

•sáde bonıñ úşún ad hoc; numai pentru această situație. **•şonlar úşún kawga etme** nu te certa pentru aceia. **•talebesı úşún**

kuwana se bucură pentru elevul său. • **vizam bîr ay úşún** viza o am pentru o lună.

úşúngı I. *adj.* terț. **II.** *num.* al treilea. // • **úşúngı dıniya memleketi** (*pol.*) țară din lumea a treia. • **úşúngı imkáanga yer kalmaz** a treia posibilitate nu există. • **úşúngı şahis** (*gram.*) persoana a treia. • **úşúngı vagon** al treilea vagon.

úşúngúlúk *adj.* terțiar.

úşútme *v.i.* (*med.*) a răci.

úşvalensalı *adj.* (*chim.*) trivalent.

úşyaklı *adj.* tripartit; trilateral.

úşyaprak(lı) *adj.* (*bot.*) trilobat.

úş-yakalı-ğawunkuşı *s.* (*orn.*) prundăraş cu trei gulere (*lat., Charadrius tricoloris*).

úş-yakalı-suwrtogay *s.* (*orn.*) prundăraş cu trei gulere (*lat., Charadrius tricoloris*).

útmek *v.t.* a pârli; a perpelii; a arde ușor la suprafață.

útúlgen *adj.* pârliț; perpelit; ars ușor la suprafață.

útúlme *s.* pârliț; perpelire; ardere ușoară la suprafață.

útúlme *v.i.* a se pârli; a se perpelii; a se arde ușor la suprafață.

úwez *s.* 1. scorușă. 2. (*bot.*) scoruș (*lat., Sorbus domestica*).

úy I. *adj.* domestic. **II.** *s.* 1. casă; gospodărie. 2. domiciliu. 3. (*fig.*) familie. // • **dúniya úyüne kirmek** a se așeza la casa lui; a se căpățui; a se căsători. • **úy bolmak** a se așeza la casa lui; a întemeia o familie; a se căsători. • **úy kakmak** a face curățenie prin casă; a deretice. • **úy salmak** a construi o casă. • **úynı ast-úst etmek** a întoarce casa pe dos. • **úynı ğayratmak** a răvăși casa. • **úynı ğıyıştırmak** a strânge prin casă. • **úynı úy etmek** a gospodări. • **úyún basmak** a călca casa cuiva. • **úyún bızmak** a-i strica cuiva casa. // • **bızım úyúmúz** casa noastră. • **ğartı úy** cocioabă; coșmelie; magherniță. • **ğıyma úy** casă prefabricată. • **kıralık úy** casă de închiriat. • **kışkene úy** casă mică. • **kópmezillı úy** apartament. • **kóy úy** casă țărănească. • **órdı úy** casa armatei. • **úy atası** tatăl familiei. • **úy betinde kaldı** a rămas lângă casă. • **úy eşıyası** mobilier. • **úy haywanı** animal domestic. • **úy haywanları** șeptel. • **úy kalkı** membrii familiei. • **úy kizmetşisi** menajeră. • **úy koyanı** iepure de casă. • **úy reyisi** capul familiei. • **úynún işi toldı** s-a umplut casa. • **úynún katında terek bar** lângă casă sunt pomi. • **úynún numarası** numărul casei. • **úynún üstünde mişik bar** pe casă este pisica. • **úynún yarisında kım otıra?** cine locuiește în jumătate de casă? • **úyúmúzge kaytağakmız** ne vom întoarce acasă.

úy-akrebı *s.* (*ent.*) scorpionul-de-cărți; scorpia-de-hârtie; chelifer (*lat., Chelifer cancroides*).

úyapakayı *s.* gospodină; casnică.

úybaskan *s.* spărgător de case; hoț.

úybaskanlar *s., pl.* hoții; hoțime.

úy-beúy *adv.* din casă în casă.

úybolgan *adj.* căsătorit; căpățuit.

úybolmagan *adj.* necăsătorit; neînsurat.

úyboluw *s.* căsătorie; cununie; măritiş.

úyde *adv.* acasă; în casă. // • **Memet akay úyde mı?** domnul Memet este acasă? • **taştan úyde Altanlar otıralar** în casa de piatră locuiesc alde Altan. • **úyde tuwul** nu este acasă.

úyden *adv.* de acasă; din casă.

úyden-úyge *adv.* din casă în casă.

úy-domizi *s.* (*zool.*) porc (*lat., Sus scrofa domestica*).

úye *s.* 1. (*pol.*) membru. 2. (*anat.*) organ; membru; mădular. // • **partit úyesı** (*pol.*) membru de partid.

úyek *s.* (*meteo.*) lapoviță; zloată.

úyeñ *s.* (*zool.*) hermină; hermină; cacom (*lat., Mustela erminea*).

úyge I. *adv.* acasă; spre casă. **II.** *s.* (*fiziol.*) estru; rut. // • **úyge ayırı-ayırı ğollarıdan kayttık** ne-am întors acasă pe drumuri diferite.

úyge *adv.* cu toată casa; cu toată familia.

úygı *adj.* domestic.

úygüleşken *adj.* domesticit.

úygüleşmek *v.i.* a se domestici.

úygüleştirmek *v.t.* a domestici.

úygüleştirúw *s.* domesticire.

úyislerı *s.* menaj; gospodărie. // • **úyislerı men oğırasmak** a face menajul; a gospodări.

úy-işanı *s.* (*zool.*) șoarece-de-casă (*lat., Mus musculus*).

úykegen *adj.* crescut; mărit; dezvoltat; amplificat.

úykeme *s.* creștere; mărire; dezvoltare; amplificare.

úykemek *v.i.* a crește; a se mări; a se dezvolta; a se amplifica.

úyken *adj.* mare; amplu; grandios. // • **úyken konaklık** ospăț; banchet.

úykenannıy *s.* străbunică.

Úyken-Ayur *s.* (*astr.*) Carul-Mare; Ursa-Mare.

úykenbabay *s.* străbunic.

úykenbaş *adj.* macrocefal.

úykenbaşlık *s.* macrocefalie.

Úyken-Britaniye *s.* (*topon.*) Marea Britanie.

Úyken-Búlbúl *s.* (*topon.*) ("Privighetoarea Mare") Ciocărlia de Sus (*jud. Constanța*).

Úyken-Kargalik *s.* (*topon.*) ("Ciorăria Mare") Gargalcul Mare; Corbu de Sus (*jud. Constanța*).

úykenkaytım *s.* jubileu.

úykenkaytımli *adj.* jubiliar.

úykenlik *s.* amplexare; grandoare; mărime; măreție.

úyken-úyken *adj.* măreț; grandios.

úyketes *s.* (*fiz.*) amplificator.

úyketken *adj.* amplificator; augmentativ; intensificator.

úyketme *s.* creștere; mărire; dezvoltare; amplificare; augmentare.

úyketmek *v.t.* a crește; a mări; a dezvolta; a amplifica; a augmenta.

úyketúwğı *adj.* amplificator; augmentativ; intensificator.

úykiy-úykiy *adv.* progresiv.

úykiskaayaklısı *s.* gospodină; casnică.

úy-koyanı *s.* (*zool.*) iepure-de-casă (*lat., Lepus cuniculus; Oryctolagus cuniculus*).

úyken-boraganğı *s.* (*om.*) fregată magnifică (*lat., Fregata magnificens*).

úyken-ğembeşegı *s.* (*bot.*) țâțavacii (*lat., Primula elatior*).

úyken-kuralay *s.* (*om.*) mugurar

mare (*lat., Carpodacus rubicilla*).

úyken-ládin *s.* (*bot.*) brad de Vancouver (*lat., Abies grandis*).

úyken-narus *s.* (*bot.*) brad de Vancouver (*lat., Abies grandis*).

úyken-şırşı *s.* (*bot.*) brad de Vancouver (*lat., Abies grandis*).

úyle I. *adj.* de amiază; de prânz. **II.** *s.* 1. amiază; prânz. 2. dejun; prânz. // • **úyle máalı** ora prânzului. • **úyle paydosı** pauza de prânz. • **úyle yukusı** siestă.

úyleawgansoñ *adv.* după amiază; postmeridian.

úyleawganşık *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úylede *adv.* în timpul prânzului; la prânz; la amiază. // • **tınewún úylede** ieri la prânz.

úyleden *adv.* din timpul prânzului.

úyledenewel *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úyledensoñra *adv.* după amiază; postmeridian.

úylege *adv.* pentru amiază. // • **úylege dogrı** spre prânz; către prânz. • **úylege kadar kayt!** întoarce-te până la prânz!

úylegeşık *adv.* până în prânz; înainte de amiază; antemeridian.

úylegı *adj.* de amiază.

úylegısı *s.* cel de amiază.

úylelik I. *adj.* de amiază; de prânz. **II.** *s.* dejun; prânz.

úylenđirmek *v.t.* a căsători; a însura; a mărita.

úylenge *adj.* însurat; căsătorit.

úylenme *s.* căsătorie; însurătoare; măritiş. // • **úylenme káatı** certificat de căsătorie. • **úylenme teklibı** cerere în căsătorie. • **úylenme tewúkesı** data căsătoriei.

úylenmegen *adj.* necăsătorit; neînsurat.

úylenmek *v.i.* a se căsători; a se însura; a se mărita. // • **birtaa úylenmek** a se recăsători. // • **men men úylenırsın mı?** vrei să te căsătorești cu mine?;

úylenmetişi *adj.* extraconjugal; extramarital.

úylenúw *s.* însurătoare; căsătorie; mariaj. // • **úylenúw máalı** vremea însurătoriei.

úyleyemegı *s.* prânz; dejun. // • **úyleyemegın aşamak** a prânzi.

úylı *adj.* căsătorit; însurat; măritat. // • **úylı akay** bărbat însurat. • **úylı tuwulman** nu sunt căsătorit. • **úylúsúnúz mı?** sunteți căsătorit?;

úylúlúk *s.* căsnicie; căsătorie.

úylúlúktişi *adj.* extraconjugal; extramarital.

úymek *v.t.* a stivui; a face morman.

úymúşık *s.* mușuroi.

úynepısı *s.* menaj; gospodărie. // • **úynepısı men oğırasmak** a face menajul; a gospodări. • **úynepısın bılmek** a fi bun gospodar; a fi bună gospodină.

úyp-úyken *adj.* enorm; măreț; grandios.

úyre *s.* terci.

úyrelenge *adj.* terciuit.

úyrenlenme *s.* terciuire.

úyrenlenmek *v.i.* a se terciui.

úyreletmek *v.t.* a terciui.

úyrelı *adj.* cu terci; terciuit.

úyrenek *s.* 1. pildă; povață; exemplu.

2. model; mostră; eşantion. 3. pereche; egal. // **•úyrenek almak** a lua exemplu. **•úyrenek bolmak** a fi exemplu.

úyrenekleme s. exemplificare.

úyreneklemek v.t. a exemplifica; a da ca exemplu.

úyreneklengen adj. exemplificat.

úyrenge adj. instruit; învățat.

úyrenği s. elev; student. //

•darúlfúnun úyrenğisi student. **•liçew úyrenğisi** elev de liceu; licean. **•siniŋta kalgan úyrenği** repetent. **•úyrenği ğurti** cămin studentesc. **•úyrenğiler okıldan şikti mi?** elevii au ieșit de la școală?;

úyrenğilik I. adj. studentesc; școlar. II. s. studenție.

úyrenilgen adj. învățat.

úyrenim s. studiu; studiere; învățatură.

úyrenme s. studiu; învățare.

úyrenmegen adj. neinstruit.

úyrenmek v.t. 1. a studia; a învăța.

2. a afla; a lua cunoștință (de...). // **•ğenábiniŋ tatarğani óziniŋ úyrenesiniŋ mi?** dumneavoastră învățați singur tătarește?; **•kayda úyrendiniŋ?** unde ați învățat?; **•kazakşa úyreneğek bolaman** aș dori să învăț românește. **•mektepte úyrendim** am învățat la școală.

úyrenmelik s. bursă (de elev, de student).

úyrenmiykalgan adj. needucat; neinstruit.

úyrenuw s. instruire; învățare.

úyreti s. doctrină. // **•úyreti ezberletmek** a îndoctrina.

úyretilmek v.i. a fi instruit; a fi învățat.

úyretim s. învățământ; instrucție; educație. // **•askerlik úyretimí** (mil.) instrucție militară. **•feniy úyretim** învățământ tehnic. **•liçew úyretimí genellesmekte** învățământul liceal este în curs de generalizare. **•meğburiy orta úyretim** învățământ secundar obligatoriu. **•sípti úyretim** învățământul primar. **•úyretim sistemí** sistemul de învățământ. **•úyretim súresi** durata învățământului. **•úyretim yili** an școlar. **•yúksek úyretim** învățământ superior.

úyretke s. didactică.

úyretken s. învățător; instructor; preparator.

úyretme s. instruire; învățare; predare. // **•úyretme ğoli** metodă de predare.

úyretmek v.t. a instrui; a învăța. // **•akıl úyretmek** a-i deschide cuiva capul; a-l sfătui; a-l povățui; a-i recomanda. **•elifbe úyretmek** a alfabetiza.

úyretmen s. învățător; profesor. // **•darúlfúnun úyretmeni** cadru didactic universitar. **•imtan úyretmeni** examinator. **•o derslikke úyretmenden soñ kire** el intră în clasă după profesor. **•uşuş úyretmeni** instructor de zbor. **•úyretmen bízge dogri karay** profesorul privește spre noi. **•úyretmen hanım** doamna învățătoare.

úyretmenlik s. catedră; post.

úyretşi adj. didactic.

úyretúwğı s. instructor; educator.

úy-sığawuli s. (zool.) șobolan-de-casă (lat., *Rattus rattus*).

úysúregen adj. nostalgic.

úysúreme s. nostalgie; dor (de casă, de patrie).

úysúremek v.i. a-i fi dor de casă; a avea nostalgia patriei.

úy-şibini s. (ent.) muscă (lat., *Musca domestica*).

úyşúk s. căsuță.

úy-tawlayı s. (zool.) iepure-de-casă (lat., *Lepus cuniculus*; *Oryctolagus cuniculus*).

úy-tawşanı s. (zool.) iepure-de-casă (lat., *Lepus cuniculus*; *Oryctolagus cuniculus*).

úytı s. fier de călcat.

úy-torgayı s. (orn.) vrabie de casă (lat., *Passer domesticus*; *Fringilla domestica*).

úytóbesi s. acoperișul casei.

úytúlemek v.t. (d. rufe) a călca; a netezi. // **•anterimni dolapka ğuwup, úytúlep saldım** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o și am călcat-o.

úytúlengen adj. (d. rufe) călcat; netezit.

úytúlenme s. (d. rufe) călcare; netezire.

úytúlenmek v.i. (d. rufe) a fi călcat; a fi netezit.

úytúlı adj. (d. rufe) călcat; netezit.

úyúk s. nisipuri mișcătoare.

úyúlgan adj. stivuit; făcut morman.

úyútme v.t. 1. a pisa; a zdrobi; a sfărâma; a măcina; a râșni. 2. a digera.

úyútúlgan adj. 1. digerat. 2. pisat; zdrobit; sfărâmat; măcinat; râșnit.

úyútúlmek v.i. 1. a fi pisat; a fi măcinat; a fi zdrobit; a fi sfărâmat; a fi râșnit. 2. a fi digerat.

úyútúw s. 1. digera. 2. pisare; zdrobire; sfărâmare; măcinare; râșnire.

úyútúwğı adj. digestiv.

úyútúwlı adj. 1. digerat. 2. pisat; zdrobit; sfărâmat; măcinat; râșnit.

úyúw s. 1. grămadă; morman; troian. 2. stivuire; așezare sub formă de morman.

úy-úyden adv. din casă în casă. // **•úy-úyden ğürgen** a umblat din casă în casă.

úyzaptemesi s. gospodărie; menaj.

úze s. 1. (pol.) membru. 2. (anat.) organ; membru; mădular.

úzengı s. scară (la șa).

úzere postp. 1. pentru; ca să; cu scopul de a; în vederea...; 2. cu condiția...; cu obligația de a...; 3. precum; după cum; așa cum.

úzgı s. jignire; ofensă.

úzgúlı adj. jignitor; ofensator.

úzgún adj. 1. necăjit; amărât; trist. 2. jignit; ofensat.

úzmek v.t. 1. a rupe (o ață, un fir). 2. a jigni; a ofensa. 3. a necăji; a amări; a întrista.

úzúk I. adj. rupt; fragmentat. II. s. ruptură; fragment.

úzúlgan adj. 1. (d. ață, fire) rupt. 2. necăjit; amărât; întristat. 3. jignit; ofensat.

úzúlme v.i. 1. (d. ață, fire) a se rupe. 2. a se necăji; a se amări; a se întrista. 3. a fi jignit; a fi ofensat.

úzúntı s. necaz; neplăcere; tristețe; amărăciune.

úzúntúlı adj. necăjit; trist; amărât.

úzúwğı adj. 1. trist; jalnic. 2. jignitor;

ofensator.

úzviy adj. organic. // **•úzviy kimiya** chimie organică.

úzviyet s. 1. organism. 2. (gram.) articol. // **•belletmez úzviyet** (gram.) articol nehotărât.

ufak-atkulak s. (bot.) măcriș-mărunt; măcrișul-iepurelui (lat., *Rumex acetosella*).

ufak-fuliya s. (bot.) rățișoare (lat., *Iris pumila*).

ufak-kışitkan s. (bot.) urzică-mică; urzică-iute; oiește (lat., *Urtica urens*).

ufak-kumtawuk s. (orn.) fugaci pitic (lat., *Calidris minutilla*).

ufak-nawruz s. (bot.) rățișoare (lat., *Iris pumila*).

ufak-súsen s. (bot.) rățișoare (lat., *Iris pumila*).

ufak-tóşek s. (bot.) strașnic; acul-pământului (lat., *Asplenium trichomanes*).

uğuzlaşuw s. ieftinire.

uları, Altay- s. (orn.) găinușă de zăpadă altaică (lat., *Tetraogallus altaicus*).

uları, Kawkaz- s. (orn.) găinușă de zăpadă caucasiană (lat., *Tetraogallus caucasicus*).

uları, Kazar- s. (orn.) găinușă de zăpadă de Marea Caspică (lat., *Tetraogallus caspius*).

ulas s. (bot.) carpen (lat., *Carpinus betulus*).

ulas, alşak- s. (bot.) cărpiniță; sfineac (lat., *Carpinus orientalis*).

ulaştırıw s. 1. transport; comunicație. 2. legătură; contact.

uluslaştırıw s. naționalizare.

uluwlaw s. slavă; slăvire; glorificare; preamărire.

umutlanıw s. speranță; nădejde.

umutsuzlaşuw s. descurajare; demoralizare; descumpănire; demobilizare; deznădăjdie; desperare.

unaşuw s. întâlnire; intersectare; convergență.

unaw s. întâlnire; intersectare.

unlaw s. înfăinare; presărare cu făină; tăvălire prin făină; pudrare.

unutmamenı s. (bot.) miozotis; numă-uita; urechea-șoarecelui (lat., *Myosotis silvatica*).

unutuw s. omisiune; uitare.

Upcher'nín-míngirlegı s. (orn.) frunzăriță de munte (lat., *Hippolais languida*).

uşatuw s. 1. asemănare; asemuire; comparare; raportare. 2. analogie; comparație.

uşlaw s. ascuțire.

uşurtuw s. 1. zmeu. 2. furt. 3. rețezare; tăiere.

uşuw s. zbor.

usturagágaa s. (orn.) alcă nordică (lat., *Alca torda*).

usturalı-alak s. (orn.) alcă nordică (lat., *Alca torda*).

utandırıw s. deconcertare.

utuluw s. înfrângere; sucombare.

uwuw s. 1. frecare; fricționare; masare; palpare; pipăire. 2. ștergere; curățare. 3. frământare.

uyandırıw s. 1. trezire; sculare; deșteptare. 2. înviere; reînviere; resuscitare; renaștere. 3. reamintire. 4. avertisment.

uygarlaşuw s. civilizare.

uygulanıw s. adoptare; aplicare.

uygulaw s. aplicare; adoptare (a unei legi etc.).

uygunlaşuw s. conformare.
uyuşuw s. 1. înțelegere; acord. 2. potrivire; asemuire; armonizare.
uyutuluw s. 1. amorțeală; înțepenire; anchiloză; moleșeală; apatie. 2. coagulare; închegare; prindere.
uyuw s. 1. coincidență; conformare; potrivire. 2. coagulare; închegare; prindere. 3. calmare; potolire; sedare; anestezie. 4. amorțire; înțepenire; anchilozare.
uyuzoti s. (bot.) sipică; năsturaș-de-bube (lat., *Scabiosa ochroleuca*).
uyuz-tegenegî s. (bot.) crăstăval; crăpușnic (lat., *Cirsium oleraceum*).
uzaklaştırur s. 1. înlăturare; îndepărtare; eliminare. 2. concediere.
uzaklaşuw s. îndepărtare; plecare; abater; toleranță.
uzaktagi adj. de departe; depărtat.
uzaktagisi s. cel de departe; cel depărtat.
uzaktakisi s. cel de departe; cel depărtat.
uzanuw s. întindere; culcare.
uzatuw s. prelungire.
uzlaşuw s. 1. împăcare; conciliere. 2. convenție; acord; înțelegere.
uzlukşi s. meșter; specialist; expert; maestru.
uzmanlaşuw s. specializare.
uzunbağak s. (orn.) piciorong (lat., *Himantopus himantopus*).
uzun-bağaklı-kumtawuk s. (orn.) fugaci cu picioare lungi (lat., *Calidris himantopus*; *Micropalama himantopus*).
uzun-bağaklı-sar s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).
uzun-bağaklı-toynak s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).
uzun-bağaklı-yeşil-palşıkşi s. (orn.) fluierar de zăvoi (lat., *Tringa ochropus*).
uzun-gâgâli-alak s. (orn.) alcă cu cioc lung (lat., *Brachyrampus perdix*).
uzun-gâgâli-gâdirak s. (orn.) fâsă cu cioc lung (lat., *Anthus similis*).
uzun-kanatlı-kumtawuk s. (orn.) fugaci cu aripă lungă (lat., *Calidris bairdii*).
uzun-kulaklı-baykuş s. (orn.) ciuf de pădure (lat., *Asio otus*).
uzun-kuyrukli-boraganđi s. (orn.) rândunica furtunii lui Bulwer (lat., *Bulweria bulweria*).
uzun-kuyrukli-boykuş s. (orn.) pițigoi cu coadă lungă (lat., *Aegithalos caudatus*).
uzun-kuyrukli-itelge s. (orn.) sfrâncioc cu coadă lungă (lat., *Lanius schach*).
uzun-kuyrukli-karabatak s. (orn.) cormoran cu coadă lungă (lat., *Phalacrocorax africanus*).
uzun-kuyrukli-kuralay s. (orn.) mugurar cu coadă lungă (lat., *Uragus sibiricus*).
uzun-kuyrukli-kurkur s. (orn.) porumbel de stâncă; porumbel îndoliat (lat., *Zenaida macroura*).
uzun-kuyrukli-martî s. (orn.) lup de mare codat (lat., *Stercorarius longicaudus*).
uzun-kuyrukli-palşıkşi s. (orn.) fluierar cu coadă lungă (lat., *Bartramia longicauda*).
uzun-kuyrukli-şimşik s. (orn.) mandarin diamant cu coadă lungă (lat., *Poephilia acuticauda*).

uzun-kuyrukli-taganak s. (orn.) sfrâncioc cu coadă lungă (lat., *Lanius schach*).
uzun-kuyrukli-taw-yapalagî s. (orn.) huhurez mare (lat., *Strix uralensis*).
uzun-kuyrukli-tultokimađi s. (orn.) pasăre-episcop cu coadă lungă (lat., *Euplectes progne*).
uzunómírlí-karínşatlagiotî s. (bot.) sincerică (lat., *Scleranthus perennis*).
uzunómírlí-şim s. (bot.) zizanie; raigras-englezesc (lat., *Lolium perenne*).
uzun-parmakli-kógerşin s. (orn.) porumbel de Madeira (lat., *Columba trocaz*).
uzun-parmakli-kumtawuk s. (orn.) fugaci cu degete lungi (lat., *Calidris subminuta*).
uzun-pitrak s. (bot.) scaietele-popii (lat., *Xanthium strumarium*).
uzun-tumşukli-sulluk s. (orn.) sitar de nămol cu cioc lung (lat., *Limnodromus scolopaceus*).

V

vaat s. promisiune; făgăduială. // **•sízge bírşiy vaat et-almam** nu vă pot promite nimic.
vaatetmek v.t. a promite; a făgădui.
vaatetúwđi adj. promițător.
vaattetme s. promisiune; făgăduială.
vaaz s. (relig.) povățuire; povață; predicare; predică; propovăduire; binevestire.
vaazetmek v.i. (relig.) a povățui; a predica; a propovădui; a binevesti.
vaazetúw s. (relig.) povățuire; predicare; propovăduire; binevestire.
vaazđi s. povățuitor; predicator; propovăduitor; binevestitor.
vaazlık s. povățuire; povață; predicare; predică; propovăduire; binevestire.
vabeste adj. legat; dependent. // **•vabeste bolmak** a depinde de.
vade s. termen; scadență. // **•vadesi kelmek** a i se împlini termenul; a i se împlini sorocul; a muri. **•vadesin uzatmak** a-i prelungi termenul. // **•uzun vadelî ikraz** credit pe termen lung.
vadesikelgen adj. 1. căruia i-a venit sorocul; mort. 2. expirat; nul.
vadesitolgan adj. 1. căruia i s-a împlinit sorocul; mort. 2. expirat; nul.
vadesiuzagan adj. amânat; păsuit.
vadesiz adj. fără termen; sine die.
vadeuzatmasi s. amânare; păsuire.
vadiy s. 1. (geogr.) vale; vâlcea. 2. (fig.) sens; înțeles.
vagon s. vagon. // **•cisterna vagoni** vagon cisternă. **•ğatakli vagon** vagon de dormit. **•lokantali/restawurantli** vagon vagon restaurant. **•mal vagoni** vagon de marfă. **•tankli vagon** vagon cisternă. **•úşungđi vagon** al treilea vagon.
vagonet s. vagonet.
Vađide s. (antrop. f., arab.) "Cea care descoperă".
vađina s. (anat.) vagin.
vađip adj. necesar; indispensabil.
vađiplík s. necesitate; trebuință.
vađit s. găsit; descoperitor.
Vađit, El- s. (relig., arab.) "Descoperitorul"; "Cel ce găsește orice și oricând" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
vah interj. vai!
vaha s. (geogr.) oază; limbă de pământ.
vahamet s. seriozitate; gravitate; pericolozitate.
Vahide s. (antrop. f., arab.) "Cea fără pereche".
vahim adj. serios; grav; periculos.
vahit I. adj. unic; singular. **II.** num. (arab.) unu.
Vahit, El- s. (relig., arab.) "Cel unic"; "Cel atotcuprinzător și indivizibil"; "Cel a cărui personalitate nu are pereche"; "Cel ale cărui însușiri și nume sunt neasemuite"; "Cel ale cărui fapte sunt

incomparabile" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

vahiý *adj.* neserios; nefondat; absurd.

vahşet *s.* sălbăcie; cruzime; brutalitate.

vahşiy *adj.* sălbatic.

vahşiylik *s.* sălbăcie.

vaka *s.* întâmplare; eveniment; faptă.

vakaa *adv.* într-adevăr; realmente; efectiv.

vakar *s.* demnitate; seriozitate; gravitate.

vakarlı *adj.* demn; serios; grav.

vakarsız *adj.* nedemn; neserios.

vakayiname *s.* 1. cronică; letopisesc. 2. anale.

vakayinameğî *s.* cronicar; analist.

vakfetilgen *adj.* 1. donat; dăruit. 2. consacrat; a dedicat.

vakfetilmek *v.i.* 1. a se dona; a se dăru. 2. a se consacra; a se dedica.

vakfetken *s.* donator.

vakfetmek *v.t.* 1. a dona; a dăru (bunuri). 2. a consacra; a dedica.

vakfetúw *s.* dedicație; donație.

vakfetúwğî *s.* donator.

vakıy *adj.* întâmpnat; petrecut; care a avut loc.

vakıf *s.* donație; fundație.

vakıfname *s.* act de donație.

vakum *s.* (fiz.) vacuum; vid.

vakur *adj.* serios; așezat; impozant.

valensa *s.* (chim.) valență.

valide *s.* (ist.) mamă.

Valide *s.* (antrop. f., arab.) "Cea nou-născută".

Valit *s.* (antrop. m., arab.) "Pruncu".

valiy *s.* 1. (adm.) prefect; guvernator. 2. conducător; cârmuitor; ocârmuitor; dirigiuitor.

Valiy, El- *s.* (relig., arab.) "Ocârmuitorul"; "Cel ce diriguiește întregul univers" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

valiza *s.* valiză.

vals *s.* vals (dansul și muzica). // **•vals oynamak** a valsa.

valva *s.* (tehn.) ventil; valvă.

vampir *s.* vampir.

vanadiyum *s.* (chim.) vanadiu.

vandal *s.* vandal (și fig.).

vandalism *s.* vandalism.

vaniliyalı *adj.* cu vanilie; vanilat. // **•vanilyalı şokolata** ciocolată cu vanilie.

Vanuwat *s.* (topon.) Vanuatu.

varaka *s.* hârtie; document.

varakalı *s., adj.* documentar.

vardiya *s.* 1. (nav.) cart. 2. schimb; serviciu.

varidat *s.* (econ.) venit.

varik *s.* (med.) varice.

varis *s.* moștenitor; succesor; legatar.

Varis, El- *s.* (relig., arab.) "Urmașul absolut"; "Stăpânitorul veșnic și moștenitorul de drept al universului" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

variyaanta *s.* variantă; alternativă.

variyaşıya *s.* (muz.) variațiune.

variyyete *s.* varietate; varietăți. // **•variyyete temsilî** spectacol de varietăți.

varoş *s.* cartier mărginaș; periferie.

varta *s.* pericol; situație primejdioasă. // **•vartanî atlatmak** a evita pericolul.

vasat *s.* mijloc; centru.

vasatıy *adj.* mijlociu; intermediar.

vaselina *s.* (chim.) vaselină.

vasiy *s.* (jur.) tutore; curator.

Vasiy, El- *s.* (relig., arab.) "Cel nemărginit"; "Cel ce nu cunoaște margini în bunătatea și puterea Sa" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

vasiyet *s.* testament. // **•vasiyet etmek** a lăsa testament.

vasiyetiyy *adj.* testamentar. // **•vasiyetiyy ığra memur** (jur.) executor testamentar.

vasiyetname *s.* (jur.) act testamentar; testament. // **•vasiyetnamege kóre** testamentar.

vasiylik *s.* (jur.) tutelă; curatelă.

vasıf *s.* însușire; calitate; caracteristică.

vasıflama *s.* calificare.

vasıflamak *v.t.* a caracteriza; a califica.

vasıflangan *adj.* calificat.

vasıflanmagan *adj.* necalificat.

vasıflanmak *v.i.* a se caracteriza; a fi calificat.

vasıflawğî *adj.* calificativ.

vasıl *s.* sosire; venire; ajungere. // **•vasıl bolmak** a sosi; a veni; a ajunge.

Vasıl *s.* (antrop. m., arab.) "Mijlocitorul divinității" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

vasıllı *adj.* sosit; venit; ajuns.

vasıta *s.* 1. mijloc; cale. 2. intermediar; intermediere; mijlocire. 3. intermediar; mijlocitor; vehicul. // **•hawa nakliyat vasıtasi** mijloc de transport aerian. **•motorlı vasıta** autovehicul. **•nakil vasıtasi** mijloc de transport.

•üretim/istihsal vasıtaları mijloace de producție. **•vasıtasi man** prin intermediul...;

vasıtağî *s.* intermediar; mijlocitor; misit.

vasıtalı *adj.* indirect. // **•vasıtalı bergi** impozit indirect.

vasıtasız *adj.* direct; nemijlocit. // **•vasıtasız bergi** impozit direct.

watan *s.* patrie; țară.

vatandaş *s.* compatriot; cetățean; concetățean.

vatandaşlık *s.* cetățenie.

vataniy *adj.* patriotic.

watanperwer *s.* patriot.

vatelina *s.* (text.) vatelină.

Vatikan *s.* (topon.) Vatican.

vatman *s.* vatman.

vayiz *s.* 1. (relig.) povătuitor; predicator; propovăduitor; binevestitor.

2. povătuitor; călăuzitor; îndrumător; ghid.

Vayiz *s.* (antrop. m., arab.) "Povătuitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

vayizğî *s.* (relig., la musulmani) predicator.

vayizlık *s.* (relig.) povățuire; povăț; predicare; predică; propovăduire; binevestire.

vayım *s.* sentiment; sensibilitate; impresie.

vayımsızlık-tuygusuzluk *s.* insensibilitate.

vayımsız-tuygusuz *adj.* insensibil; indiferent.

vayiz *s.* (relig.) predică.

vaza *s.* vază; gastră. // **•kristal vaza** vază de cristal.

vazife *s.* 1. datorie; îndatorire; obligație. 2. misiune; sarcină.

vaziyet *s.* 1. poziție; așezare; situație.

2. situație; stare; împrejurare; circumstanță. // **•şigilmaz vaziyetke ketirmek** a aduce într-o situație fără ieșire; a nu lăsa nicio porțiță de scăpare; a pune în dificultate. // **•ewelki vaziyette** în starea anterioară. **•sade bo vaziyet uşun** ad hoc; numai pentru această situație. **•şigilmaz vaziyet** impas. **•zaruriy vaziyet** situație critică; urgență.

vaziyet-i zaruret *iz.prsn.* situație critică; urgență.

vazih *adj.* clar; limpede; evident.

vakif *adj.* știutor; cunoscător; competent.

vâris *s.* moștenire; urmaș.

vaniliya *s.* (bot.) vanilie (lat., *Vanilla planifolia*).

vasıflaw *s.* calificare.

veba *s.* (med.) holeră.

vebalı *adj.* (med.) holeric.

vebaotı *s.* (bot.) capalan; rădăcina-ciumei (lat., *Petasites officinalis*; *Petasites hybridus*; *Tussilago petasites*).

veda *s.* rămas bun; adio. // **•veda etmek** a-și lua rămas bun; a-și lua adio.

vedalaşmak *v.i.* a-și lua rămas bun; a-și lua adio.

Vedat *s.* (antrop. m., arab.) "Prietenie".

vedre *s.* vadră.

vedreleme *s.* măsurare cu vadră.

vedrelemek *v.t.* a măsura cu vadră.

vedrelengen *adj.* măsurat cu vadră.

vedre-vedre *adv.* cu vadră; vedre de.

Vedut/Wedut, El- *s.* (relig., arab.) "Cel preaiubit și preaiubit"; Cel ce își iubește nespuse supușii și cel mai demn de iubire" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

vefa *s.* 1. constanță; statornicie. 2. devotament; atașament; fidelitate; îndeplinirea promisiunii.

vefakâar *adj.* 1. constant; statornic. 2. devotat; atașat; fidel.

vefasız *adj.* inconstant; nestatornic; infidel.

vefasızlık *s.* inconstanță; nestatornicie.

vefat *s.* deces; moarte.

Vefiy *s.* (antrop. m., arab.) "Cel ce își îndeplinește promisiunile" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Vefiye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea care își îndeplinește promisiunile".

veğetariyan *s., adj.* vegetarian.

veğibe *s.* obligație; îndatorire.

veğit *s.* extaz; beatitudine; transă.

veğitli *adj.* extaziat.

veğize *s.* 1. maximă; aforism; cugetare. 2. sentință.

veğizeli *adj.* sentențios.

Vehbiye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea care binecuvântează".

Vehhap, El- *s.* (relig., arab.) "Cel ce binecuvântează"; "Cel ce revarsă grația divină asupra tuturor viețuitoarelor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

vehim *s.* închipuire; iluzie; plăsmuire.

vehimğî *s.* născocitor; inventator.

vehimli *adj.* închipuit; plăsmuit; născocit.

vekâlet *s.* 1. împuternicire; autorizare; autorizație; mandat. 2. (arh.) minister.

vekâletiyé *s.* împuternicire;

autorizare; autorizatie; mandat.
vekáletlí *adj.* împuternicit; autorizat; mandatar.
vekáletname *s.* împuternicire; procură.
vekáletnamelí *adj.* cu procură; cu împuternicire; per procura.
vekil *s.* 1. ministru. 2. avocat. 3. împuternicit; mandatar; reprezentant. 4. (*jur.*) tutore; curator.
Vekil/Wekíl, El- *s. (relig., arab.)* "Împuternicitul"; "Cel ce are mijloacele și puterea de a desluși și dezlega orice lucru în cel mai bun chip" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
vektor *s. (mat.)* vector.
vektoriyal *adj.* vectorial.
vektorlik *adj.* vectorial.
velet *s.* copil; fiu.
veletiy *adj.* copilăresc.
velet-í zina *iz.prsn.* copil nelegitim; bastard.
velhasıl *adv.* pe scurt; într-un cuvânt.
veliy I. *s.* tutore; curator; protector. **II.** *s., adj. (relig.)* sfânt; sacru.
Veliy/Welí *s. (antrop. m., arab.)* "Ocrotitorul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Veliy/Welí, El- *s. (relig., arab.)* "Ocrotitorul"; "Cel ce este prietenul supușilor Săi și îi ocrotește de fapte dăunătoare" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
veliyaht *s.* prinț moștenitor.
veliy-aynak *s. (orn.)* ibis (*lat., Threskiornis aethiopica*).
veliy-ibis *s. (orn.)* ibis (*lat., Threskiornis aethiopica*).
veliylik *s. I. (relig.)* sfințenie. **2. (jur.)** tutelă; curatelă.
veliynimet *s.* binefăcător.
velodrom *s.* velodrom.
velur *s. (text.)* velur.
velurlí *adj.* velurat.
velvele *s.* gălăgie; larmă; tărăboi.
velveleği *adj.* gălăgios; certăreț.
vena *s. (anat.)* venă.
venaışí *s. (med.)* intravenos.
venalí *adj. (med.)* venos.
venerik *s. (med.)* veneric.
veneroloğiya *s. (med.)* venerologie.
veneroloğiyağı *s. (med.)* venerolog.
veneroloğiyalı *s. (med.)* veneric.
venerolok *s. (med.)* venerolog.
Venesiye *s. (topon.)* Venetia.
venesiyelí *s., adj.* venețian.
Venezúyel *s. (topon.)* Venezuela.
venezúyellí *s., adj.* venezuelan; venezuelian.
ventil *s. (tehn.)* ventil; valvă.
ventilator *s.* ventilator.
ventrilok *s.* ventriloc.
ventuza *s.* ventuză.
Venus *s. (astr.)* Venus.
veranda *s.* verandă.
veraset *s.* moștenire; succesiune.
verasetbırakılmagan *adj.* dezmoștenit.
verasetbırakmama *s.* dezmoștenire.
verasetşí *s.* moștenitor; succesor; legatar.
verasettalimatí *s. (jur.)* legat.
verem *s. (med.)* tuberculoză; ftizie; oftică.
veremlí *adj. (med.)* tuberculos; ftizic; ofticos.
veresiye *adv.* 1. pe credit; pe veresie. 2. (*fig.*) în silă; fără plăcere.
vermut *s.* vermut.

verník *s. (chim.)* lac.
vernıyer *s. (tehn.)* vernier.
vesayet *s. (jur.)* tutelă; curatelă.
vesayit *s.* mijloace; căi.
vesayitiy *adj.* mijlocitor.
vesayit-í nakliye *iz.prsn.* mijloc de transport.
vesika *s.* document; act. // **•iyelík vesikasí** titlu de proprietate.
•túzetúw vesikasí act normativ.
vesikalí *s., adj.* documentar; documentat; cu acte.
vesile *s. I.* ocazie; prilej; oportunitate. **2.** motiv; pretext; justificare.
vesileği *s.* oportunist.
vesileğílík *s.* oportunism.
vesilelí *adj.* motivat; justificat.
vesiy *adj.* larg; întins; spațios; vast; nemărginit.
vesiyet *s.* lărgime; întins; spațiu; vastitate; nemărginire.
vesiylik *s.* lărgime; întins; spațiu; vastitate; nemărginire.
vestiyar *s.* vestiar; garderobă.
vesvese *s.* bănuială; suspiciune.
vesveselí *adj.* bănuitor; suspicios.
veter *s. I. (și mat.)* coardă. **2. (anat.)** tendon.
veterinar *s.* veterinar; medic veterinar.
vetire *s.* proces; fenomen.
veto *s. (jur.)* veto.
Veyis-Kóy *s. (topon.)* Bobovets (*Dobrich, Bulgaria*).
vezin *s. I.* cântărire. **2. (lit.)** măsură. **3. (muz.)** măsură; timp; ritm; tact.
vezinlí *adj. I.* cântărit. **2. (lit.)** cu măsură. **3. (muz.)** ritmat; ritmic.
vezir *s. I. (ist.)* vizir. **2. (la şah)** regină.
vezne *s. I. (fin.)* casă; casierie; tezaur; vistierie. **2.** cântar; balanță; cumpănă.
veznedar *s.* casier; trezorier; vistiernic.
vezneği *s.* casier; trezorier; vistiernic.
viçeamiral *s.* viceamiral.
vida *s. (tehn.)* fileț; șurub.
vidaaşılğan *adj.* filetat.
vidaaşılması *s.* deșurubare.
vidaaşuw *s.* filetare.
vidalama *s.* înșurubare.
vidalamak *v.t.* a înșuruba.
vidalangan *adj.* înșurubat.
vidalanmak *v.i.* a se înșuruba.
vidalı *adj.* cu fileț; filetat.
vidasıaşılğan *adj.* deșurubat.
vidalaw *s.* înșurubare.
viğdan *s.* conștiință; cinste; onestitate; lealitate. // **•viğdan azabı tartmak** a-l mustra conștiința; a avea remușcări; a se căi. **•viğdanı sızlamak** a-l mustra conștiința; a avea remușcări; a se căi. // **•viğdan azabı** muștrări de conștiință.
viğdanlı *adj.* de bună-credință; cinstit; onest; leal; scrupulos.
viğdansız *adj.* de rea-credință; necinstit; fără scrupule.
viğdansızlık *s.* lipsă de scrupule; nerușinare; nemernicie.
vikonte *s.* viconte.
vikontesa *s.* vicontesă.
vila *s.* vilă.
vilayet *s.* provincie; județ.
vinç *s. (tehn.)* vinci; trolu; cabestan.
vint *s.* fileț; șurub.
vintaşılması *s.* deșurubare.
vintburgan *s.* șurubelniță.
vintıaşılğan *adj.* deșurubat.
vintkesılğan *adj.* filetat.
vintkesúw *s.* filetare.
vintlemle *s.* înșurubare.
vintlemek *v.t.* a înșuruba.

vintlengen *adj.* înșurubat.
vintlenmek *v.i.* a se înșuruba.
vintlí *adj.* cu fileț; filetat.
viraj *s.* viraj; curbă. // **•viraj almak** a vira.
viran *adj.* dărâmat; dărăpănat; în ruine.
virane *s.* dărâmătură; dărăpănătură; ruină.
viranlık *s.* dărâmătură; dărăpănătură; ruină.
Virjiniye-bódenesí *s. (orn.)* prepeliță cu coadă albă (*lat., Colinus virginianus*).
viroza *s. (med.)* viroză.
virtuoz *adj. (d. muzicieni)* virtuos.
virtuozlık *s. (la muzicieni)* virtuozitate.
virus *s.* virus.
virusbílímğısı *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virusbílímí I. *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic. **II.** *s. (med.)* virologie; virusologie; inframicrobiologie.
virusbílímli *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusitemizlengen *adj.* devirusat.
viruslama *s.* virusare.
viruslamak *v.t.* a virusa.
viruslangan *adj.* virusat.
viruslanmak *v.i.* a se virusa.
viruslı I. *adj.* cu virus; virusat. **II.** *s. (med.)* viral.
virusluk *s. (med.)* viroză.
virusoloğik *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusoloğiya I. *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic. **II.** *s. (med.)* virologie; virusologie; inframicrobiologie.
virusoloğiyağı *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virusoloğiyalı *adj. (med.)* virologic; virusologic; inframicrobiologic.
virusolok *s. (med.)* virolog; virusolog; inframicrobiolog.
virussuz *adj.* fără virus; devirusat.
virussuzlaşmak *v.i.* a se devirusa.
virussuzlaştırılğan *adj.* devirusat.
virussuzlaştırılmak *v.i.* a se devirusa.
virussuzlaştırma *s.* devirusare.
virussuzlaştırmak *v.t.* a devirusa.
virustemizlemesi *s.* devirusare.
viruslaw *s.* virusare.
virussuzlaştırıw *s.* devirusare.
vişne *s. I.* vișină. **2. (bot.)** vișin (*lat., Prunus cerasus*). // **•vişne işkısı** vișinată.
vişnerengi *adj.* vișiniu; ecarlat.
vitamina *s.* vitamină.
vitaminalaşkan *adj.* vitaminizat.
vitaminalaşma *s.* vitaminizare.
vitaminalaşmak *v.i.* a se vitaminiza.
vitaminalaştırmak *v.t.* a vitaminiza.
vitaminalí *adj.* cu vitamine; vitaminizat.
vitaminasız *adj.* fără vitamine; devitaminizat.
vitaminasızlık *s.* avitaminoză.
vitaminalaşuw *s.* vitaminizare.
viteza *s. (auto.)* viteză.
vitrina *s.* vitrină.
viyadukt *s.* viaduct.
Viyena *s. (topon.)* Viena.
viyenalı *s., adj.* vienez.
viyetnam *s., adj.* vietnamez.
Viyetnam *s. (topon.)* Vietnam.
viyetnamğa I. *adv.* în limba vietnameză. **II.** *s. (limba)* vietnameză.
viyetnamlı *s., adj.* vietnamez.
viyola *s. (muz.)* violă.

viyolet *adj.* violaceu; vioriu; violet.
viyolonçel *s.* violoncel.
viyolonçelği *s.* violoncelist.
viyolonçelist *s.* violoncelist.
viyolonist *s.* violonist.
viyra *adv.* fără încetare; fără întrerupere.
viza *s.* viză. // **•kîdiruwği vizasî** viză turistică. **•kîrîş vizasî** viză de intrare. **•şîğîş vizasî** viză de ieşire. **•tranzit vizasî** viză de tranzit. **•vizam bîr ay ûşûn** viza o am pentru o lună.
vizalama *s.* vizare.
vizalamak *v.t.* a viza.
vizalangan *adj.* vizat.
vizalanmak *v.i.* a se viza.
vizalî *adj.* vizat; cu viză.
vizalaw *s.* vizare.
vizon *s.* (zool.) nureă; vizon (*lat.*, *Mustela vison*).
vijildama *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vijildamak *v.i.* a vâjâi; a vui; a zumzâi; a ţiui.
vijildaw *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vijiltî *s.* vâjâit; vuiet; zumzet; ţiuit.
vodevil *s.* vodevil.
vokal *adj.* (muz.) vocal.
volan *s.* (tehn.) volant.
voley *s.* (sport) volei. // **•voley oynamak** a juca volei. // **•voley meçî** (sport) meci de volei.
voleybal *s.* (sport) volei.
voleybalği *s.* voleibalist.
voleyği *s.* voleibalist.
volt *s.* (fiz.) volt. // **•volt kuwatî** voltaj.
voltaj *s.* (fiz.) voltaj.
voltlik *adj.* voltaic.
voltmetre *s.* (fiz.) voltmetru.
votka *s.* votcă.
voyivot *s.* (ist.) voievod.
voyivotlik *s.* (ist.) voievodat.
vuğut I. *adj.* corporal; trupesc. **II.** *s.* 1. existenţă; viaţă. **2.** (*anat.*) corp; trunchi; trup; bust; tors. // **•vuğut tapmak** a se construi; a lua fiinţă. **•vuğutka akelmek** a realiza; a materializa; a elabora. **•vuğutka kelmek** a se realiza; a se materializa. **•vuğuttan tûşmek** a se pipernici; a slăbi.
vuğutbîlîmgîsî *s.* fiziolog.
vuğutbîlîmî *s.* fiziologie.
vuğutbîlîmlî *adj.* fiziologic.
vuğutkaakelûw *s.* înfăptuire; realizare; elaborare; materializare; edificare.
vuğutkakelgen *adj.* înfăptuit; realizat; elaborat; materializat.
vuğutluk *adj.* corporal; trupesc.
vuğuttantûşken *adj.* pipernicit.
vuğuttantûşûw *s.* pipernicire.
vuğuttapkan *adj.* înfăptuit; realizat; elaborat; materializat; edificat.
vuğuttedaviyî *s.* (med.) fizioterapie.
vukuw *s.* întâmplare; fapt întâmplat; hazard; producere; eveniment; incident. // **•vukuw tapmak** a se întâmpla; a avea loc. **•vukuwga kelmek** a se întâmpla; a surveni.
vukuwat *s.* întâmplare; fapt întâmplat; hazard; producere; eveniment; incident.
vukuwatlı *adj.* întâmplător.
vukuwlî *adj.* întâmplător.
vulkan *s.* (geol.) vulcan.
vulkanbîlîmgîsî *s.* vulcanolog.
vulkanbîlîmî *s.* vulcanologie.
vulkanik *adj.* vulcanic.
vulkanlaşkan *adj.* vulcanizat.

vulkanlaşmak *v.i.* a se vulcaniza.
vulkanlaştırma *s.* vulcanizare.
vulkanlaştırmak *v.t.* a vulcaniza.
vulkanlı *adj.* vulcanic; vulcanizat.
vulkanoloğiya *s.* vulcanologie.
vulkanoloğiyağı *s.* vulcanolog.
vulkanolok *s.* vulcanolog.
vusul *s.* sosire; venire; ajungere. // **•vusul tapmak** a sosi; a veni; a ajunge.
vusullî *adj.* sosit; venit; ajuns.
vuzuh *s.* claritate; limpezime (*şi fig.*).
vûsat *s.* 1. lărgime; întindere. **2.** extensiune; extindere; amplificare.
vûsatlı *adj.* 1. extins; amplificat. **2.** cu lărgime; cu întindere.
vulkanlaştırıw *s.* vulcanizare.

W

wagam *adj.* răscopt.
wagamlama *s.* răskoacere.
wagamlamak *v.i.* a se răskoace.
wahşet *s.* sălbăticie; cruzime; brutalitate.
wahşiy *adj.* 1. sălbatic; crud; violent; brutal; neîmblânzit. **2.** (*d. animale, păsări*) sălbatic. // **•wahşiy dawa tutmak** a linşa.
wahşiy-ağimasîz *s., adj.* sadic.
wahşiybogaz *s., adj.* mîncău; mîncăcios; gurmand; vorace.
wahşiybogazlık *s.* voracitate.
wahşiyğe *adv.* sălbatic; crud; violent; brutal.
wahşiyleşken *adj.* sălbăcit; abrutizat.
wahşiyleşme *s.* sălbăticire; abrutizare.
wahşiyleşmek *v.i.* a se sălbătic; a se abrutiza.
wahşiyleştırmek *v.t.* a sălbătic; a abrutiza.
wahşiylik *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate.
wahşiylik-ağimasızlık *s.* sadism.
wahşiytabiyat *s.* sălbăticie; cruzime; violenţă; brutalitate; bestialitate.
wahşiytabiyatlı *adj.* sălbatic; crud; violent; brutal; bestial.
wak *adj.* mărunţ; mic. // **•wak ğisîm** corpuscul. **•wak para** bani mărunţi; mărunţiş.
wakildama *s.* măcăit; măcănit; orăcăit.
wakildamak *v.i.* a măcăi; a măcăni; a face mac-mac; a orăcăi.
wakiltî *s.* măcăit; măcănit; orăcăit.
wakîp *s.* donaţie; fundaţie.
wakît *s.* 1. timp; vreme. **2.** interval; perioadă; răstimp. **3.** prilej; ocazie. **4.** sezon; anotimp. **5.** stare materială; posibilităţi materiale. **6.** epocă; ev; eră. // **•wakît kazanmak** a câştiga timp. **•wakîtî bolmak** a avea timp. **•wakîtî kelmek** a i se împlini termenul; a-i sosi momentul; a i se împlini sorocul. **•wakîtîn geşîrmek** a-şi petrece timpul. **•wakîtîn ôttîrmek** a-şi omorî timpul. **•wakîtîn şaşmak** a-i răpi cuiva timpul. **•wakîtîn totîrmek** a-şi umple timpul. // **•başka wakît** altă dată. **•boş/asude wakît** timp liber. **•eñ kîzgîn wakît** punct culminant. **•îşîm bar, wakîtîm yok** sunt ocupat, n-am timp. **•keş wakît** oră târzie. **•kîzgîn wakît** ore de vîrf. **•ne wakît?** când? **•ôdeme wakîtî** (*fin.*) scadenţă. **•wakît kîtlîgî** criză de timp. **•wakîtîm yok** nu am timp. **•wakîtîñ bolsa** dacă ai timp. **•wakîtîndan burun** prematur. **•wakîtîñ insanlarî** oamenii timpului. **•wakîtîñ kóbî** cea mai mare parte a timpului. **•yakîn wakîtka!** pe curînd!;

wakît-hál s. situație materială; posibilități materiale. // **•wakîti-hálî yerinde** înstărit; cu mari posibilități materiale.

wakîtiğesken *adj.* învechit; depășit; demodat; bătrânesc; caduc; desuet; perimat.

wakîtinda *adv.* **1.** în timpul; pe vremea când; exact când. **2.** la momentul potrivit. // **•îş wakîtinda otirmek yok** în timpul lucrului nu se stă. **•îşîn wakîtinda yapkan** punctual. **•wakîtinda barağakmîz** vom ajunge la timp.

wakîtindan *adv.* din timp; din timpul; de pe vremea când.

wakîtlar s., *pl.* împrejurare; circumstanță; context; conjunctură.

wakîtlî I. *adj.* cu situație materială; cu posibilități materiale; avut; bogat. **II.** *adv.* la momentul potrivit; din timp; devreme.

wakîtlî-wakîtinda *adv.* **1.** la momentul potrivit; din timp; devreme. **2.** bine făcut.

wakîtlî-wakîtsiz *adv.* **1.** în momente nepotrivite. **2.** chiar și în criză de timp. // **•wakîtlî-wakîtsiz kele** vine în momente nepotrivite.

wakîtsiz I. *adj.* fără timp. **II.** *adv.* în momente nepotrivite.

wakîtsizlik s. criză de timp.

wakîtta *adv.* la momentul; în momentul. // **•bonday wakîtta** pe asemenea vreme. **•uygun wakîtta** la momentul oportun.

wakîttan *adv.* din momentul; din vremea; în avans; înainte de.

wakîttan-wakîtkâ *adv.* din când în când; uneori.

wakîtkî-wakîtkî *adv.* din când în când; uneori.

wakîtkî s. mărunț; bani mărunți.

wakîtkîlîgen *adj.* **1.** donat; dăruit. **2.** consacrat; a dedicat.

wakîtkîlîmek *v.i.* **1.** a se dona; a se dăru. **2.** a se consacra; a se dedica.

wakîtkîlî s. donator.

wakîtkîmek *v.t.* **1.** a consacra; a dedica. **2.** a dona; a dăru.

wakîtkîlîw s. dedicație; donație.

wakîtkîlîwî s. donator.

wak-wak *interj.* mac!; oac!;

walla(h) *interj.* zău!; pe legea mea!; parol!;

walla(h)-billa(h) *interj.* zău!; pe legea mea!; parol!;

waŋgîrîşmak *v.i.* a se tângui laolaltă; a boci laolaltă; a jeli laolaltă.

waŋgîrma s. tânguire; bocire; jelire.

waŋgîrmak *v.i.* a se tângui; a boci; a jeli.

waŋgîruwî s. bocitoare.

wat s. (*fiz.*) watt.

watan s. patrie; țară. // **•watan sūygūsi** dragoste de patrie. **•watanğa ihanet** trădare de patrie.

watandaş s. compatriot; cetățean; concetățean. // **•watandeş hakları** (*jur.*) drepturi civile.

watandaşlık s. cetățenie.

wataniy *adj.* patriotic. // **•wataniy tuygular** sentimente patriotice.

watanperwer s. patriot.

watanperwerlik s. patriotism.

watansîz s. apatrid.

watansūygen s. patriot.

watansūyme s. patriotism.

watanşūnas s. patriot.

watanşūnaslık s. patriotism.

watîlgan *adj.* mărunț; zdrobit; sfărâmicios.

watîlmak *v.i.* a se sfărâma; a se sfărâmița; a se mărunți.

watma s. sfărâmare; fărâmițare; mărunțire.

watmak *v.t.* a sfărâma; a fărâmița; a mărunți.

watmetre s. wattmetru.

watolşer s. wattmetru.

watsaniye s. (*fiz.*) wattsecundă.

watuwî *adj.* zdrobitor.

watuwlî *adj.* sfărâmat; fărâmițat; mărunț; zdrobit.

way *interj.* vai!; oh!; aoleu!; // **•way başıma!** vai de capul meu!; **•way gaŋgîzlargâ** vai de omul singur. **•way ğeŋîlgenlerge** vai de învinși. **•way neniym/anayim!** vai, măicuță!;

way-way I. *interj.* vai!; oh!; vai-vai!; **II.** s. vaiet.

wazife s. **1.** datorie; îndatorire; obligație. **2.** misiune; sarcină. // **•wazifesin deŋiştirmek** a-i schimba funcția; a-l permuta. **•wazifesinden şîğarmak/alma** a destitui pe cineva. **•wazifesine salmak** a pune în funcție pe cineva; a-l învesti; a-l însărcina. // **•riyaziyet wazifesî** tema la matematică. **•siyasiy wazife** legăție; misiune diplomatică. **•wazife başında** în exercițiul funcțiunii. **•wazifenîŋ yerine akelinmesi** îndeplinirea misiunii.

wazifeberîlgen *adj.* însărcinat; numit; desemnat.

wazifeberuw s. însărcinare; numire; desemnare.

wazifedeŋiştîrgen *adj.* permutat.

wazifelendîrîlgen *adj.* acreditat; delegat; împuternicit; mandatat.

wazifelendîrme s. acreditare; delegare; împuternicire; mandatare.

wazifelendîrmek *v.t.* a acredita; a delega; a împuternici; a mandata.

wazifelî *adj.* însărcinat; împuternicit; mandatat; acreditat. // **•wazifelî şahîs** funcționar.

wazifename s. împuternicire; mandat.

wazifesindenalîngan *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.

wazifesindenaluw s. revocare; destituire; concediere; demitere.

wazifesindenatîlgen *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.

wazifesindenatuw s. revocare; destituire; concediere; demitere.

wazifesindentartîlgen *adj.* revocat; destituit; concediat; demis.

wazifesindentartuw s. revocare; destituire; concediere; demitere.

wazifesinesalîngan *adj.* abilitat; însărcinat; înscăunat; întronat; investit.

wazifesinesaluw s. abilitare; însărcinare; înscăunare; întronare; investitură.

wazifesîz *adj.* fără sarcini; fără ocupație; fără griji.

wazifesîzlik s. lipsă de sarcini; lipsă de ocupație; lipsă de griji.

wagamlaw s. răscoacere.

wakildaw s. măcăit; măcănit; orăcăit.

wakşeklî-ğalba s. (*bot.*) lumânărică; coada-lupului (*lat., Verbasicum thapsus*).

wakşeklî-siyirkuyrugî s. (*bot.*) lumânărică; coada-lupului (*lat.,*

Verbasicum thapsus).

waŋgîruw s. tânguire; bocire; jelire.

watuw s. sfărâmare; fărâmițare; mărunțire.

we *conj.* și. // **•eglenuw we dînlenme koşilları** condiții de distracție și odihnă. **•kîrîm tatar tîlî we edebiyatî** limba și literatura tătară crimeană. **•mahsûs we namahsûs** abia perceptibil. **•meğburiy we meğganiy** obligatoriu și gratuit. **•we sayire** etcetera; și așa mai departe.

wekîl s. **1.** împuternicit; mandatat; reprezentant. **2.** avocat. **3.** ministru. **4.** (*jur.*) tutore; curator.

wekîllîk s. (*jur.*) tutelă; curatelă.

wekîllîktenboşangan *adj.* (*jur.*) emancipat.

wekîllîktenboşatma s. (*jur.*) emancipare.

weluw *conj.* chiar dacă; deși.

welî s. **1.** (*relig.*) sfânt; sacru. **2.** (*jur.*) tutore; curator.

welîlîk s. **1.** (*relig.*) sfîntenie. **2.** (*jur.*) tutelă; curatelă.

wepat s. deces; moarte. // **•wepat etmek/bolmak** a deceda; a muri.

wepatbolgan *adj.* decedat; defunct.

wepatlî *adj.* decedat; mort.

wesselam *interj.* suficient!; îndeajuns!; ajunge!; asta-i tot!;

western s. western.

White'nîn-sayragî s. (*orn.*) sturz auriu (*lat., Zoothera dauma*).

widiya s. (*tehn.*) widia.

wigwam s. wigwam.

windsurf s. windsurf.

windsurfî s. surfist.

windsurfşuluk s. surfist.

wiskiy s. whisky.

wok s. wok.

wolfram I. *adj.* (*chim.*) wolframic. **II.** s. (*chim.*) wolfram.

wolframli *adj.* (*chim.*) wolframic.

wurdumtuymaz *adj.* **1.** nesimțit; lipsit de bun-simț. **2.** insensibil.

wurdumtuymazlık s. insensibilitate; nesimțire.

wurdurmak *v.t.* **1.** a determina să lovească; a determina să izbească; a determina să rănească. **2.** a determina să împuște; a determina să ucidă. **3.** a determina să bată; a determina să ciocănească.

wurgan s. (*mat.*) înmulțitor; factor.

wurgan-ğikkan *adj.* **1.** bătaios; combativ; certăreț. **2.** temerar; îndrăzneț; cutezător; neînfricat; aventuros.

wurgî s. **1.** (*lingv.*) accent. **2.** (*muz.*) ton; tonalitate; intonație.

wurgîsaluw s. accentuare; evidențiere; reliefare; marcarea.

wurgulama s. accentuare; exclamare.

wurgulamak *v.t.* a accentua; a exclama. // **•wurgulap bîldîrmek** a preciza; a specifica. **•wurgulap kîşkîrmak** a exclama.

wurgulangan *adj.* (*fon.*) accentuat; tonic.

wurgulanmak *v.i.* a se accentua.

wurgulap-bîldîrîlgen *adj.* precizat; specificat.

wurgulap-bîldîrîw s. precizare; specificare.

wurgulay-wurgulay *adv.* accentuat; răspicat.

wurgulî *adj.* (*fon.*) accentuat; tonic.

wurgulîkîşkîrma s. exclamare; exclamație.

wurgun I. *adj.* îndrăgostit; amorezat. **II.** *s.* câştig ilicit.

wurgunġi *s.* speculant; şarlatan; escroc; pungaş.

wurgunġuluk *s.* speculă; şarlatanie; escrocherie; pungăşie.

wurgunluk *s.* adoraţie.

wurgun-wurgun *adv.* cu dragoste; cu drag.

wurgusuz *adj. (fon.)* neaccentuat; atonic.

wurma *s.* **1.** (*med.*) apoplexie. **2.** (*d. inimă*) batere; puls. **3.** lovire; izbire. **4.** ciocănire la uşă. **5.** atingere; vătămare; rănire. **6.** împuşcare; ucidere. **7.** (*d. raze, vânt*) pătrundere; răzbire. **8.** (*mat.*) înmulţire. // **•ġalpa wurma** tangaj.

wurma-ġikma *s.* neînfricare.

wurmak **A.** *v.i. (d. inimă)* a bate; a pulsa. **B.** *v.t. 1.* a lovi; a izbi. **2.** a atinge; a vătăma; a răni. **3.** a împuşca; a ucide. **4.** (*mat.*) a înmulţi. **5.** a bate; a ciocăni (*la uşă*). **6.** (*d. raze, vânt*) a pătrunde; a răzbi. // **•azgana wurmak** a se trece din pahare; a se cherscheli. **•baltanî taşka wurmak** a nimeri cu oiştea în gard. **•baş wurmak** a recuge la...; a apela la...; **•başin taştan-taşka wurmak** a se da cu capul de toţi pereţii. **•ekî koyannî bîr kurşun man wurmak** a împuşca doi iepuri deodată. **•ġalpa wurmak** (*nav.*) a avea tangaj. **•ġamaw wurmak** a petici. **•ġaşin wurmak** a-l trăsnî; a-l fulgera. **•ilme wurmak** a remaia; a însăila. **•iyne wurmak** a face injecţie. **•kandalga wurmak** a încătuşa. **•ket wurmak** a împiedica; a stăvili. **•kiskî wurmak** (*tehn.*) a împăna. **•kôz wurmak** a face cuiva cu ochiul. **•kûneş wurmak** (*d. soare*) a dogori; a bate. **•moyînîn wurmak** a-i lua gâtul; a-l decapita; a pune piciorul pe grumazul cuiva; a pune mâna pe cineva. **•ôzîn wurmak** a se împuşca. **•ôzîn yerden-gerge wurmak** a se zvârcoli. **•penşe wurmak** a pingeli. **•pîrangaga wurmak** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. **•şingîrga wurmak** a pune în lanţuri. **•tel wurmak** a telegrafia. **•tilî peltek wurmak** a se bălbăi; a gângăvi; a vorbi peltic. **•tîzîn wurmak** a-şi frânge mâinile; a se văicări; a regreta; a se lamenta. **•topka wurmak** (*sport*) a lovi mingea; a şuta. **•yeger wurmak** a înşeua. // **•burşak wurdî** a bătut grindina. **•gemî ġalpa wura** vasul are tangaj.

wursañtuymaz *adj.* **1.** insensibil. **2.** nesimţit; lipsit de bun-simţ.

wursañtuymazlık *s.* insensibilitate; nesimţire.

wur-tut *adv.* numai; doar. // **•menîm wur-tut beş koyîm bar** eu am numai cinci oi.

wurulgan **I.** *adj.* **1.** lovit; izbit. **2.** împuşcat; ucis. **3.** rănit cu o armă de foc. **4.** îndrăgostit; amorezat. **II.** *s.* (*mat.*) deînmulţit.

wurulma *s.* **1.** lovire; izbire. **2.** împuşcare; ucidere. **3.** rănire cu o armă de foc. **4.** îndrăgostire; amorezare.

wurulmak *v.i.* **1.** a fi lovit; a fi izbit. **2.** a fi împuşcat; a fi ucis. **3.** a fi rănit (*cu o armă de foc*). **4.** (*fig.*) a se îndrăgosti;

a se amorea.

wuruş *s.* lovitură. // **•başlama wuruşî** lovitura de începere. **•kôşe/poşmak/şat/korner wuruşî** (*sport*) lovitură de colţ. **•ne güzel wuruş** ce lovitură frumoasă.

wuruşkan *s.* **1.** combatant; luptător. **2.** boxer; pugilist.

wuruşkaytarmasî *s.* parare.

wuruşma *s.* **1.** încăierare; bătaie; bătălie; luptă. **2.** box; pugilism. **3.** coliziune.

wuruşmak *v.i.* a se lovi reciproc; a se bate; a se încăiera; a boxa. // **•tek-tek wuruşmak** a se duela.

wuruwli *adj.* rănit cu armă de foc.

wuruwul *s.* buză.

wurgulaw *s.* accentuare; exclamare.

wurgulikişkiru *s.* exclamare; exclamaţie.

wuruluw *s.* **1.** lovire; izbire. **2.** împuşcare; ucidere. **3.** rănire cu o armă de foc. **4.** îndrăgostire; amorezare.

wuruşuw *s.* **1.** încăierare; bătaie; bătălie; luptă. **2.** box; pugilism. **3.** coliziune.

wuruw *s.* **1.** (*med.*) apoplexie. **2.** (*d. inimă*) batere; puls. **3.** lovire; izbire. **4.** ciocănire la uşă. **5.** atingere; vătămare; rănire. **6.** împuşcare; ucidere. **7.** (*d. raze, vânt*) pătrundere; răzbire. **8.** (*mat.*) înmulţire.

Y

ya **I.** *adv.* da. **II.** *conj.* **1.** ori...ori; sau...sau...; **2.** dar; însă. **3.** dar; dacă. // **•bîz ya siz** noi sau voi. **•ya bûgûn, ya yarîn** sau astăzi, sau mâine. **•ya işerde, ya tîşarda** ori înăuntru, ori afară. **•ya men, ya sen** ori eu, ori tu. **•ya, onday** da, așa este.

yaban *adj.* **1.** (*d. animale, păsări*) sălbatic. **2.** nesociabil; singuratic; retras. **3.** inuman; crud.

yabanġi *s., adj.* străin; necunoscut; venetic (*şi fig.*). // **•yabanġi sóz** neologism. **•yabanġi tîl** limbă străină. **•yabanġi tîl bîlmiymen** nu cunosc limbi străine. **•yabanġi ulkalar** țări străine.

yabanġılaşkan *adj. (jur.)* înstrăinat; alienat.

yabanġılaştirma *s. (jur.)* înstrăinare; alienare.

yabanġılaştirmek *v.t. (jur.)* a înstrăina; a aliena.

yabanġilik *s.* străinătate.

yabanġiliktayaşagan *adj.* înstrăinat; pribeag.

yabanġiliktayaşaw *s.* înstrăinare; pribegie.

yabanî *adj.* **1.** (*d. animale, păsări*) sălbatic. **2.** nesociabil; singuratic; retras. **3.** inuman; crud. // **•yabanî haywan** sălbăticiune; animal sălbatic. **•yabanî kîşî** om sălbatic.

yabanî-domiz *s. (zool.)* mistreţ; porc-sălbatic (*lat., Sus scrofa ferus*).

yabanılaşkan *adj.* sălbăticiune.

yabanılaşma *s.* sălbăticiune.

yabanılaşmak *v.i.* a se sălbătic.

yabanilik *s.* **1.** sălbăticie. **2.** cruzime; brutalitate.

yabanî-mîşik *s. (zool.)* pisică-sălbatică (*lat., Felis silvestris*).

yabanlık *s.* **1.** sălbăticie. **2.** cruzime; brutalitate.

yabî *s.* mârţoagă; gloabă.

yaborandiymayî *s.* pilocarpină.

yad *adj.* străin; necunoscut; venetic.

yadestetik *adj.* inestetic.

yagîna *postp.* înspre; către.

yagînda *postp.* lângă.

yagîndan **I.** *adj.* aliat; susţinător; suporter; partizan. **II.** *postp.* dinspre.

yagîttutulgan *adj.* susţinut; apărut.

yagîz *adj. (d. oameni)* brunet; oacheş.

yahniy *s.* iahnie.

yaht *s. (nav.)* iaht; yacht.

yahtşilik *s. (nav.)* iahting; yachting.

yahudiy **I.** *adj.* evreiesc; ebraic; iudaic. **II.** *s.* evreu; iudeu; israelit.

yahudiyġe **I.** *adv.* în limba ebraică. **II.** *s. (limba)* ebraică.

Yahya *s. (antrop. m., arab.)* Ioan.

yak **I.** *postp.* **1.** lângă; în apropiere. **2.** alături de...; **II.** *s.* **1.** parte; loc. **2.** margine; latură. **3.** direcţie; sens. **4.** (*zool.*) iac (*lat., Poephagus grunniens*). // **•bîr yakka salmak** a pune deoparte. **•yagîn**

tutmak a fi de partea cuiva; a-i lua apărarea. // **•düşman yagina geşken kaşak** transfug. **•mugay yak** partea adversă. **•papırnıñ oñ yagı** tribord. **•tiş yagı** partea de afară; exteriorul.

yaka s. 1. guler. 2. teren înclinat; pantă. // **•yakasin birakmamak** a se ține de capul cuiva; a nu-i da pace; a-l urmări; a stăruî. **•yakasin kutarmak** a-și salva pielea; a scăpa de...; **•yakasına asılmak** a lua pe cineva de guler; a-i cere socoteală. // **•yakası kapalı işkólmek** cămașă închisă la gât.

yakakutarması s. descotorosire.

yakalama s. arestare; înhățare; prindere; reținere.

yakalamak v.t. 1. a prinde; a înhăța; a pune mâna pe (pe cineva). 2. a reține; a aresta.

yakalanawuygan adj. înșfăcat.

yakalangan adj. arestat; înhățat; prins; reținut.

yakalanma s. prindere; arestare.

yakalanmak v.i. 1. a fi prins; a fi înhățat. 2. a fi reținut; a fi arestat.

yakalawuyma s. înșfăcare.

yakalawuymak v.t. a înșfăca.

yakalı adj. cu guler; gulerat.

yakalık s. zgardă.

yakasibirakilmagan adj. fugărit; urmărit.

yakasinaasılma s. tragere la răspundere.

yakasınbirakmama s. insistență; perseverență; stăruință.

yakasinkutargan adj. descotorosit.

yakın I. adj. 1. apropiat; intim; abordabil. 2. (d. intervale de timp) scurt. 3. înconjurător. II. adv. aproape; aproximativ; în jur de. III. s. 1. simpatizant; susținător. 2. preajmă; vecinătate; împrejurime. // **•yakın barmak** a se apropia de...; // **•akılga yakın** rezonabil; plauzibil.

•büzge yakın otıra locuiește aproape de noi. **•Esma okiganda kitapnı kózlerine bek yakın tuta** Esma ține cartea prea aproape de ochi când citește. **•merkezge yakın** aproape de centru.

•sahnege yakın aproape de scenă. **•yakın bir kırım tatar day konışasınız** vorbiți aproape ca un tătar crimean. **•yakın dost** prieten bun. **•yakın kelmeñiz!** nu vă apropiați!; **•yakın şewre/etraf** mediu înconjurător. **•yakın tuwgan** rudă apropiată. **•yakın wakıtka/zamanga!** pe curând!; **•yakın zamanda** într-un viitor apropiat; în scurt timp.

yakında adv. 1. în apropiere; aproape; în preajmă. 2. curând. 3. recent.

yakındaki s., adj. de aproape; apropiat.

yakından adv. de aproape; îndeaproape. // **•yakından tanımak** a cunoaște pe cineva de aproape. // **•yakından kózim kórmıy** nu văd de aproape.

yakında adv. aproximativ; în jur de. // **•yakında deger** (mat.) valoare aproximativă.

yakında adv. aproximativ; cu aproximație; circa; cam.

yakinkórmegen s. (med.) prezbit.

yakinkórmeme s. (med.) prezbitism.

Yakın-Kúntuwar s. (topon.) Orientul Apropiat.

yakinlagan adj. iminent; apropiat.

yakinlamak v.i. a se apropia.

yakinlar s., pl. 1. apropiere; vecinătate; împrejurime. 2. prietenii; apropiații. // **•yakınların denep turmak** a da târcoale.

yakinlarda adv. 1. în apropiere; aproape; în preajmă; în vecinătate; în împrejurime. 2. curând. 3. recent. // **•yakınlarda dolaşmak** a da târcoale.

yakınlardan adv. din apropiere; din vecinătate; din împrejurime.

yakinlaşkan adj. iminent; apropiat.

yakinlaşmak v.i. a se apropia.

yakinlaştırmak v.t. a apropia.

yakinlatır adj. abordabil.

yakinlatkan adj. abordabil.

yakinlatmagan adj. inabordabil; intangibil; imun.

yakinlatmak v.t. a apropia.

yakinlatmama s. imunitate.

yakinlatmamak v.t. a ține la distanță/la respect.

yakinlatmaz adj. inabordabil; intangibil; imun.

yakinlay adv. aproximativ; cu aproximație; circa; cam.

yakinlayatırgan adj. iminent.

yakınlık s. 1. apropiere; vecinătate; împrejurime. 2. (fig.) afinitate; intimitate. 3. (fig.) legătură; prietenie. // **•yakınlık kóstermek** a-și arăta simpatia. **•yakınlık tuymak** a se simți atras de...; a-l simpatiza.

yakınlıkta adv. în apropiere; în vecinătate; în împrejurime.

yakınlıktan adv. din apropiere; din vecinătate; din împrejurime.

yakınsak adj. (fiz., mat.) convergent.

yakınsama s. (fiz., mat.) convergență.

Yakın-Şark s. (topon.) Orientul Apropiat.

yakıntutulgan adj. (mil.) consemnat.

yakıntutuw s. (mil.) consemnare.

yakın-uzak adj. apropiat și îndepărtat; apropiat sau îndepărtat. // **•yakın-uzak ulkalar** țările apropiate și țările îndepărtate.

yakışkan adj. favorabil; rezonabil; potrivit; propice; oportun; prielnic. // **•eñ yakışkan** optim; ideal.

yakışma s. potrivire.

yakışmagan adj. nefavorabil; nepotrivit; necorespunzător.

yakışmak v.i. a se potrivi; a sta bine; a cădea bine.

yakışmama s. nepotrivire.

yakıştirilgan adj. asortat.

yakıştırma s. 1. potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. 2. fitness; condiție fizică. // **•yakıştırma zalı/salonı** sală de fitness.

yakıştırmak v.t. a potrivi; a adecva; a adapta; a ajusta. // **•sebepe yakıştırmak** a invoca motivul că...; a aduce drept argument; a pretexta.

yakit I. conj. ori; sau. II. s. combustibil.

yakka adv. spre direcția; înspre. // **•kaysı yakka?** încotro?; **yaklaşayatırgan** adj. iminent.

yaklaşık adj. aproximativ.

yaklaşkan adj. 1. iminent; apropiat. 2. (d. vehicule, ambarcațiuni etc.) care s-a apropiat; care a tras la...; acostat.

yaklaşma s. 1. (mar.) acostare. 2. apropiere; abordare.

yaklaşmak v.i. 1. a se apropia. 2. (d. vehicule, ambarcațiuni etc.) a se apropia; a trage la...; a acosta. // **•rakıtmga yaklaşamız** (nav.) acostăm.

yaklaştırmak v.t. a apropia; a aduce aproape.

yaklawlı adj. susținut; sprijinit; apărat.

yaklı adj. susținător; suporter; partizan; aderent; partinitor.

yaklık s. susținere; partizanat; părtinire.

yaksız adj. neutru (și chim.).

yaksızlaşkan adj. neutralizat.

yaksızlaşma s. neutralizare.

yaksızlaşmak v.i. a se neutraliza.

yaksızlaştırmak v.t. a neutraliza.

yaksızlık s. (pol.) neutralitate; nealiniere.

yakşı adj. 1. bun; fără defecte; de calitate superioară; convenabil; de bun augur. 2. (d. persoane) arătos; chipeș; frumos. // **•taa yakşı kórmek** a prefera. **•yakşı dawranmak** a se purta frumos. // **•eñ yakşı** optim; ideal. **•eñ yakşı arzılar!** cele mai bune urări!; **•kısmetñ yakşı bolsın!** baftă!; noroc!

•oylarınñizni tatarşa yakşı ifade etesinñiz vă exprimați bine opiniile tătarește. **•seni bek yakşı kóremen** îmi placi foarte mult.

•yakşı gólşiliklar! drum bun!; **•yakşı yıkollar!** baftă!; noroc!

yakşılık I. adj. calitativ. II. s. calitate; bunătate; corectitudine; frumusețe. // **•igı yakşılık** calitate bună.

•tüşük yakşılık calitate inferioară. **•yakşılık kontrolı** control de calitate. **•yakşılık sıfatı** (gram.) adjectiv calitativ.

•yúksek yakşılık calitate superioară.

yakşı-osal adj. bun sau rău; și bun și rău.

yakşı-yakşı adj. perfect; desăvârșit; ireproșabil.

yakta postp. pe direcția; înspre. // **•bır yakta** într-o parte. **•kaysı yakta tabıla?** în ce parte se găsește?; **•obır yakta** în cealaltă parte. **•peron kaysı yakta?** în ce parte este peronul?;

yaktan postp. din direcția; dinspre. // **•bır yaktan** dintr-o parte; pe de o parte. **•ğınısiy yaktan zayıf/takatsiz** (med.) impotent.

•kaysı yaktan? din ce parte?; **•minaw yaktan buyuruñuz!** poftiți pe aici!; **•obır yaktan da** pe de altă parte. **•şasımnı sol yaktan ayırñiz!** faceți-mi cărarea pe stânga!;

yaktaş adj. aliat; susținător; suporter; partizan.

yaktaşlık s. partizanat.

yaktutkan adj. partinitor.

yaktutuw s. părtinire.

Yakup s. (antrop. m., arab.) Iacob.

yakut I. s. rubin. II. s., adj. iakut.

yakut-kırmızı adj. purpuriu; rubiniu.

yakutşa I. adv. în limba iakută. II. s. (limba) iakută.

yalak s. jgheab; uluc; canelură.

yalan I. adj. neadevărat; fals. II. s. minciună; născocire; neadevăr; ficțiune. // **•yalan aytmak** a minți. **•yalan man aketmek** a duce pe cineva cu minciuna. **•yalan satmak** a vinde goșoși; a înșira minciuni. **•yalanı şikmak** a rămâne de minciună; a i se dovedi minciuna. // **•aşık-aydın bır yalan** o minciună evidentă. **•ne yalan aytayım?** de ce să mint?; **•yalan dúniya** lumea e muritoare;

lumea e o născocire. •**yalan yerge yemîn** (jur.) jurământ fals; sperjur. •**zîr yalan** minciună sfruntată.

yalanaytkan s. mincinos; nesincer; impostor; fals.

yalandan adv. de ochii lumii; de formă; fals. // •**yalandan yapmak** a se prefăce; a simula.

yalandanyapılğan adj. simulat.

yalandanyapuw s. simulare.

yalandirmek v.t. a minți.

yalan-dogrî adv. prin orice mijloace.

yalan-dolan s. minciuni și scorneli; baliverne; trucuri; tertipuri.

yalanğı adj. mincinos; nesincer; impostor; fals. // •**yalanğıñinñ ózî** mincinosul minciñoșilor.

yalanğı-ğilan s. (zool.) năpârcă; șopârlă fără membre (lat., *Anguis fragilis*).

yalanğılık s. minciună; nesinceritate; impostură; falsitate.

yalanğı-şarinlık s. pădure de paltini; paltiniș.

yalanlama s. dezmințire.

yalanlamak v.t. a dezminți.

yalanlangan adj. dezmințit.

yalanlanmagan adj. nedezmințit.

yalanlanmaykalgan adj. nedezmințit.

yalanlık s. minciună; născocire; neadevăr; ficțiune.

yalan-yaŋğış I. adj. fals și eronat; superficial. II. adv. cum o fi; la întâmplare; pe dibuite; alandala.

yalaz s. flămă; flacără.

yalçın adj. (d. stânci) abrupt; prăpăstios.

yalgan adj. sfios; rușinos; timid; jenat; pudic.

yalı s. 1. litoral; țărm; plajă. 2. vilă (pe malul unei ape).

yalın s. flacără; flămă.

yalıtılğan adj. (fiz.) izolat.

yalıtılmak v.i. (fiz.) a se izola.

yalıtım s. (fiz.) izolație.

yalıtma s. (fiz.) izolare; izolație.

yalıtımak v.t. (fiz.) a izola.

yalıtıwğî adj. (fiz.) izolator.

yalıyar s. (geogr.) faleză.

yalla interj. hail; haide!; dă-i drumul!; pornește!

yalmagan adj. nerușinat.

yalmak v.i. 1. a se jena; a se sfii. 2. a se rușina; a-i fi rușine.

yalmama s. nerușinare; obrăznicie; impertinență; cinism.

yalmaz adj. nerușinat; obraznic; impertinent; cinic.

yalpak adj. băgăreț; înfigăreț; îndrăzneț.

yalşan adj. rușinos; sfios; timid.

Yalta s. (topon.) Yalta (în Crimeea).

yaluw s. rușine; sfială; timiditate; pudoare. // •**ğenábînde yaluw yok** dumneata n-ai rușine.

yalvaş s. 1. proroc; profet; vestitor; prevestitor. 2. prorocire; profeție; vestire; prevestire.

yamak s. ajutor; ucenic.

yamaklık s. ucenicie.

yaman adj. 1. rău; răutăcios. 2. neplăcut; urât. 3. nefast. 4. strașnic; teribil; aspru. 5. (d. persoane) răutăcios; lipsit de caracter. // •**yaman alışmak** a se învăța cu nărav. •**yaman ğolga sapmak** a o lua pe căi greșite. •**yaman kullanmak** (jur.) a abuza. •**yaman ómîr sürmek** a nu-i fi casa casă și masa masă. // •**bek yaman** grozav de. •**ğuwennîñ yaman kullanması** abuz de

încredere. •**kaálbí yaman** răufăcător; răutăcios. •**maga yaman bîr tesir bîraktî** mi-a făcut o impresie proastă. •**sak bolîñiz, yaman it bar!** atenție, câine rău! •**sene-seneden taa yaman bola** din an în an se face mai rău. •**taa yaman** mai rău. •**yaman aşalanma** coborâre periculoasă. •**yaman kiş** iarnă aspră. •**yaman niyet** intenție rea. •**yaman sanetme** bănuială; suspiciune.

yamankaálp(lî) adj. de rea-credință; cu rea-voință; răuvoitor.

yamankaálplik s. rea-credință; rea-voință.

yamankorkkan adj. îngrozit.

yamankorkuw s. groază.

yamanlagan adj. ponegritor; defăimător; calomniator; denigrator; detractor; bârfitor; clevetitor.

yamanlama s. ponegrire; defăimare; calomniere; denigrare; detractare; bârfire; clevetire.

yamanlamak v.t. a ponegri; a defăima; a calomnia; a denigra; a detracta; a bârfi; a cleveti.

yamanlangan adj. ponegriț; defăimat; calomniat; denigrat; discreditat; bârfit; clevetit.

yamanlanmak v.t. a fi ponegriț; a fi defăimat; a fi calomniat; a fi denigrat; a fi discreditat; a fi bârfit.

yamanlaşkan adj. 1. înrăutățire; agravare. 2. înrăit; abrutizat.

yamanlaşma s. 1. înrăutățire; agravare. 2. înrăire; abrutizare.

yamanlaşmak v.i. 1. a se înrăi; a se abrutiza. 2. a se înrăutăți; a se agrava.

yamanlaştırgan adj. 1. care înrăutățește; agravant. 2. care înrăiește; abrutizant.

yamanlaştırmak v.t. 1. a înrăutăți; a agrava. 2. a înrăi; a abrutiza.

yamanlaştıruwğî adj. agravant.

yamanlık s. rău; răutate. // •**yamanlık kelmek** a-i veni rău; a leșina. •**yamanlık yapmak** a-i face cuiva rău; a-i cauza neplăceri.

yamanlıkşı s., adj. răutăcios; răuvoitor; cu rea-voință.

yamansırgan adj. pesimist.

yamansırama s. pesimism.

yamansıramak v.t. a vedea totul în negru; a fi pesimist.

yamansırawğî s., adj. pesimist.

yamansırawguluk s. pesimism.

yaman-yakşı adv. într-un fel sau în altul; în orice fel; întâmplător.

yaman-yaman adj. rău; nefast. // •**yaman-yaman tüşünmek** a-și face gânduri.

yamaş s. povârniș; versant. // •**dak yamaş** adj. versant de munte.

yamp s. (lit.) iamb.

yamsılama s. imitare; mimare; pantomimă.

yamsılamak v.t. a imita; a mima.

yamsılangan adj. imitat; mimat.

yamsılanır adj. imitabil.

yamsılanmak v.i. a fi imitat; a fi mimat.

yamsılatmak v.t. a determina să imite; a determina să mimeze.

yamsılawğî s. imitator; mim.

yamyam s. canibal; antropofag.

yamyamlık s. canibalism; antropofagie.

yan I. adj. 1. (d. străzi) lăaturalnic; dosnic. 2. secundar. II. postp. 1.

lângă; în apropiere. 2. alături de...; III. s. 1. parte; loc. 2. margine; latură. 3. direcție; sens.

yanan adj. 1. trezit; sculat din somn; deșteptat. 2. (d. amintiri, sentimente) revenit. 3. (d. natură) reînviat; revenit la viață. 4. trezit; dormit; care și-a dat seama; care a devenit conștient.

yangî s. (med.) inflamație.

yangin s. 1. foc; incendiu. 2. (med.) febră.

yanında postp. lângă.

yanıt s. răspuns; replică.

yanıtlamak v.i., v.t. a răspunde; a da răspuns.

yanke s. yankeu.

yankı s. (și fiz.) ecou; rezonanță; răsunet. // •**yanķi yantmak** (d. evenimente) a avea ecou.

yanķiğî s. (fiz., anat.) rezonator.

yanķilamak v.t. (fiz.) a genera ecou; a genera rezonanță; a determina să răsunet.

yanķılanmak v.i. (fiz.) a avea ecou; a rezona; a răsunet.

yanķili adj. (fiz.) cu ecou; cu rezonanță; răsunător.

yanma s. 1. trezire; sculare din somn; deșteptare. 2. (d. amintiri, sentimente) revenire. 3. (d. natură) reînviere; revenire la viață. 4. trezire; dormire; conștientizare.

yanmak v.i. 1. a se trezi; a se scula din somn; a se deștepta. 2. a se trezi; a se dormi; a-și da seama; a deveni conștient. 3. (d. natură) reînvia; a reveni la viață. 4. (d. amintiri, sentimente) a reveni.

yansî s. (fiz., fiziol.) reflex.

yansigan adj. reflectat.

yansima s. 1. (fiz.) reflectare. 2. (gram.) onomatopee.

yansımak v.i. (fiz.) a se reflecta.

yansimalı adj. onomatopeic.

yansıtış s. (fiz.) reflector.

yansıtma s. (fiz.) reflexie.

yansıtımak v.t. (fiz.) a reflecta.

yansız adj. neutru (și chim.).

yansızlık s. (pol.) neutralitate; nealinie.

yantkan I. adj. stimulant; excitant. II. s. stimulent.

yantma s. 1. avertisment. 2. reamintire. 3. trezire; sculare; deșteptare. 4. înviere; reînviere; resuscitare; renaștere.

yantmak v.t. 1. a trezi; a scula din somn; a deștepta. 2. a învia; a reînvia; a resuscita; a renaște. 3. (d. amintiri, sentimente) a reaminti. 4. a avertiza. // •**ılgî yantmak** a suscita interesul; a trezi interes; a pasiona. •**oy yantmak** a sugera. •**yanķi yantmak** (d. evenimente) a avea ecou.

yanuw s. deșteptare; trezire; dormire; reînviere.

yaŋğış I. adj. greșit; eronat. II. s. greșeală; eroare. // •**yaŋğış ańlamak** a înțelege greșit. •**yaŋğış basmak** a călca strâmb. •**yaŋğış ğoldan ketmek** a urma o cale greșită. •**yaŋğışka tüşmek** a cădea în păcat; a săvârși o faptă regretabilă; a greși. // •**adliy yaŋğış** (jur.) eroare judiciară. •**baskî yaŋğışî** greșeală de tipar. •**saw yazuw yaŋğışî** greșeală de ortografie. •**tabiye yaŋğışî** (mil.) greșeală tactică. •**tılsızgasî yaŋğışlarî** greșeli de gramatică. •**yaŋğış ğetvelî** erată. •**yaŋğış**

ğoldasîñiz ați greșit drumul.
•yaŋgiş işlem treabă defectuoasă.
•yaŋgişni ayırî tutup excluzând eroarea.
yaŋgişağürgen s. (jur.) recidivist.
yaŋgişağürme s. recidivă.
yaŋgişağürmek v.i. a recidiva.
yaŋgişina adv. din greșeală.
yaŋgişkan adj. înșelat; inovat.
yaŋgişkaninkabletmememe s. dezvinovățire.
yaŋgişlik s. inexactitate.
yaŋgişma s. eroare; greșeală.
yaŋgişmak v.i. 1. a greși; a gafa; a cădea în păcat. 2. a da greș; a se înșela; a se păcăli. // **•hesabîn yaŋgişmak** a-și greși socotelile.
yaŋgişmama s. infailibilitate.
yaŋgişmaz adj. infailibil.
yaŋgişsizşikkan adj. dezvinovățit.
yaŋgiştirma s. inducere în eroare.
yaŋgiştirmek v.t. a induce în eroare.
yapaalğan adj. capabil; priceput.
yapaalma s. capacitate; pricepere.
yapar adj. (mat.) egal.
yapawuyma s. înjghebare.
yapawuymak v.t. a înjgheba.
yapay adj. (chim.) sintetic.
yapayatırganda adv. asupra faptului; în flagrant.
yapaylaşkan adj. sintetizat.
yapaylaştırma s. sintetizare; sinteză.
yapaylaştırmak v.t. a sintetiza.
yapaylaştıruwğı s. sintetizator.
yapı s. 1. construcție; clădire; edificiu. 2. (fig.) structură; construcție.
yapıbilimî I. adj. (gram., biol.) morfologic. II. s. (gram., biol.) morfologie.
yapıbilimî adj. (gram., biol.) morfologic.
yapılaalğan adj. realizabil.
yapılauuygan v.i. a fi înjghebat.
yapılauuymak v.i. a fi înjghebat.
yapılğan adj. înfăptuit; săvârșit; realizat. // **•ğaŋi yapılgan** făcut nou.
yapılış s. conformație.
yapılma s. 1. alcătuire; compunere; formare; întemeiere. 2. structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; rețetă. 3. facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârșire; executare; efectuare; creare. 4. reparare; dregere.
yapılmagan adj. neîndeplinit; neînăptuit; nefăcut.
yapılmak v.i. 1. a se executa; a se efectua; a se crea. 2. a se repara; a se dregere. 3. a se îndeplini; a se înăptui; a se săvârși. 4. a se face.
yapılmama s. nerealizare.
yapılmaykalğan adj. nerealizat.
yapılmaykalır adj. nefezabil; irealizabil.
yapılmaz adj. care nu poate fi făcut. // **•park yapılmaz** parcare interzisă.
yapım s. 1. construire; construcție; edificare; edificiu. 2. producere; producție. // **•yapım pazlalığı** (econ., pol.) plusprodus.
yapımğı s. producător; executant; autor. // **•bölme yapımğısı** coautor.
yapımşak adj. prefăcut; fățarnic; fals; fictiv; artificial. // **•yapımşak şeşek** floare artificială. **•yapımşak tokıma** (text.) țesătură sintetică.
yapımşakkamir s. material plastic.
yapımşakkamirlaşkan adj. plastifiat.
yapımşakkamirleştirma s.

plastifiere.
yapımşakkamirleştirmak v.t. a plastifica.
yapımşakkamirli adj. plastic.
yapımşakkamirlik s. plasticitate.
yapımşaklaşkan adj. falsificat; măsluit; plastografiat; denaturat; alterat; sintetizat.
yapımşaklaştırma s. falsificare; măsluire; plastografie; denaturare; alterare; sintetizare.
yapımşaklaştırmak v.t. a falsifica; a măslui; a plastografia; a denatura; a altera; a sintetiza.
yapımşaklık s. prefăcătorie; fățarnicie; falsitate; ficțiune.
yapımşaksuwlama s. irigare; irigație.
yapımşaksuwlangan adj. irigat.
yapımşakşı s. falsificator; măsluitor; trișor; șarlatan.
yapımşakyukî s. hipnoză.
yapımşakyuklagan adj. hipnotizat.
yapımşakyuklatma s. hipnotizare.
yapımşakyuklatuwğı I. adj. hipnotizant. II. s. hipnotizator.
yapımşakyukuli adj. hipnotizat.
yapkan s. făptaș.
yapma I. adj. artificial; fals. II. s. efectua; săvârșire; executare. // **•maddinde yapma** punctualitate. **•teoriya yapma** teoretizare.
yapmak v.t. 1. a face. 2. a executa; a efectua; a crea. 3. a provoca; a cauza; a pricinui. 4. a repara; a dregere. 5. a îndeplini; a înăptui; a săvârși. // **•ambalaj yapmak** a ambala. **•aşı yapmak** a vaccina. **•başkanlık yapmak** a prezida. **•bilans yapmak** a face bilanțul. **•bırşiy yapmak** a face ceva. **•biyan etmek** a da o declarație; a comunica. **•boks yapmak** a boxa. **•dúrkı yapmak** a compune un cântec. **•elinden kelgenin yapmak** a face tot posibilul. **•fren yapmak** (tehn.) a frâna. **•gafa yapmak** a face o gafă. **•gargara yapmak** a face gargară. **•ğasusluk yapmak; şimşilik yapmak** a spiona. **•ğemiş yapmak** a face fructe; a da roade; a rodi. **•ğıymayasaw yapmak** a prefabrica. **•hesap yapmak** a-și face socotelile; a calcula; a presupune. **•idman/sport yapmak** a face sport. **•iayne yapmak** a face injecție. **•kabil bolgannı yapmak** a face tot posibilul. **•kewtek/hamambanyo yapmak** a face baie. **•kızak yapmak** a derapa. **•kopiya yapmak** a copia. **•kúldúruwğı resimín yapmak** a caricaturiza. **•kuyruk yapmak** a face coadă. **•masaj yapmak** a masa; a face masaj. **•mesele yapmak** a face caz. **•nışan yapmak** a se logodi. **•núkte yapmak** a vorbi cu tâlc. **•probasın yapmak** a proba. **•reğizorlık yapmak** a regiza. **•şášın yapmak** a se coafa. **•serwiş yapmak** a servi; a lucra; a munci. **•skiy yapmak** a schia. **•sokak yapmak** a face trotuarul; a se prostitua. **•suniysızgasın yapmak** a plastografia. **•temizlik yapmak** a deretica; a face curățenie. **•teoriya yapmak** a teoretiza. **•teşrih yapmak** a diseca. **•tógerek hesap yapmak** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. **•toy yapmak** a face nuntă.

•túzetúw yapmak a sistematiza.
•uzlaşma yapmak a încheia un acord. **•yalandan yapmak** a se preface; a simula. **•yamanlık yapmak** a-i face cuiva rău; a-i cauza neplăceri. // **•aytkan bolsaŋ yapağaksın** zis și făcut. **•bırden-bırge fren yaptın** ați frânat brusc. **•bírew herşiyŋi yapaalmaz** nimeni nu poate face orice. **•bírózi yapkan** făcut de unul singur; făcut fără ajutor. **•bırşiy yapa almagán** neputincios. **•ğenábisi ne istese yapar** dumneaei face ce vrea. **•idman yapmayman** nu fac sport. **•işin wakıtında yapkan** punctual. **•ka kóriyım ne yaptın** ia să văd ce-ai făcut. **•kayak yapmak úşın kelemen** vin pentru a face schi. **•koltırnaklarım man ayaktırnaklarımni yapıñiz!** făceți-mi manichiura și pedichiural! **•marebe yapkanlar (mül.)** părți beligerante. **•yapağak bolsaŋ, yap!** fă, dacă faci ceva!; **•yok, bonı yapa almam** nu, nu pot să fac asta.
yapragıkuyulğan adj. desfrunzit.
yaprak s. 1. frunză. 2. foaie (și din aluat). // **•yapragı kuyulmak** a se desfrunzi. // **•defternin yaprakları** foi de caiet. **•káát yapragı** coală de hârtie. **•şadır yapragı** foaie de cort. **•teneke yapragı** foaie metelică. **•yaprak sarması** sarmale în foi de viță. **•yaprak sigarası** țigară de foi; trabuc.
yaprakaşkan adj. înfrunzit.
yaprakaşuw s. înfrunzire.
yaprakatkan adj. înfrunzit.
yaprakatuw s. înfrunzire.
yaprakkuyulması s. desfrunzire.
yapraklangan adj. înfrunzit.
yapraklanma s. înfrunzire.
yapraklanmak v.i. a înfrunzi; a da frunza.
yapraklaşkan adj. laminat.
yapraklaştırmak v.i. a se lamina.
yapraklaştırma s. laminare. // **•yapraklaştırma maşinası** (tehn.) laminor.
yapraklaştırma v.t. a lamina.
yapraklı adj. 1. cu frunze; înfrunzit. 2. frunzos. // **•búkiengen dórter yapraklı** (tipogr.) în quarto.
yapraklık s. frunziș.
yapraksız adj. fără frunze; desfrunzit.
yapraksızlaşkan adj. desfrunzit.
yapraksızlaşma s. desfrunzire.
yapraksızlaşmak v.i. a se desfrunzi.
yapraksık s. frunzuliță.
yaptırmak v.t. 1. a determina să execute; a determina să efectueze; a determina să creeze. 2. a determina să repare; a determina să dregă. 3. a determina să îndeplinească; a determina să înăptuiască; a determina să săvârșească. 4. a determina să facă.
yapu s. executare; înăptuire.
yapuğı I. adj. constructiv. II. s. constructor; executant; autor.
yar s. prăpastie; abis; genune; râpă; hâu.
yara s. rană (și fig.).
Yarabbiy interj. Doamne Dumnezeule!
yaradak adj. neastâmpărat; zburdalnic; ștregar; nărăvaș.
yaradaklık s. neastâmpăr; zburdalnicie; ștregarie; nărăvire.
yaragan adj. bun; convenabil; plăcut;

folositor; util.
arak s. armă. // •**arak astina almak** a lua sub arme; a înrola.
•**arak atmak** a trage cu arma.
•**arak tașim** a purta armă; a fi înarmat.
arakkana s. (mil.) depozit de muniții.
araklanaturgan adj. reînarmat.
araklanaturma s. reînarmare.
araklanaturmak v.i. a se reînarma.
araklandiraturmak v.t. a reînarma.
araklandirmak v.t. a înarma.
araklangan adj. înarmat.
araklanma s. înarmare.
araklanmak v.i. a se înarma.
arakli adj. armat; înarmat.
araksiz adj. neînarmat.
araksizlandirmak v.t. a dezarma.
araksizlangan s. dezarmat.
araksizlanma s. dezarmare.
araksizlanmak v.i. a se dezarma.
araksizlik s. neînarmare.
araktaş s. tovarăș de armă.
araktaşigan s. 1. slugă; lacheu. 2. bandit; gangster.
aralama s. rănire.
aralamak v.t. a răni.
aralangan adj. rănit.
aralanmak v.i. a se răni; a fi rănit.
arali s., adj. rănit.
yarama s. 1. pârținare. 2. folos; utilitate. 3. oportunitate.
yaramagan adj. rău; neconvenabil; neplăcut; nefolositor; inutil.
yaramak v.i. 1. a prii; a face bine. 2. a folosi; a fi util. 3. a-i conveni; a fi pe plac. // •**hesabına yaramak** a-i veni la socoteală; a-i conveni. •**işke yaramak** a fi folositor; a fi util. // •**bo yernin hawası maga yaradî** aerul de aici mi-a prii. •**yikpalîna yarasîn!** baftă!; noroc!;
yaramama s. nocivitate.
yaramamak v.i. a nu-i prii; a nu-i face bine; a fi inutil; a nu-i conveni; a nu-i fi pe plac. // •**makuluna yaramamak** a-i veni la socoteală; a-i conveni. // •**hesabîma/makuluma yaramay** nu-mi convine.
yaramaz adj. 1. nefolositor; necorespunzător; care nu-i bun de nimic. 2. (d. oameni) rău; hain. 3. (d. copii) neastâmpărat; zburdalnic; ștrengar; indisciplinat. // •**herkeznin işine yaramaz** nu convine oricui. •**yaramaz kîşî** om rău. •**yaramaznîn kôzî** răul răilor; de răutate extremă.
yaramazbolgan adj. înrăit.
yaramazlık s. 1. răutate. 2. neastâmpăr; zburdalnicie; ștrengărie; indisciplină. // •**yaramazlık etme!** nu face ștrengării!;
yaramazlikyapkan adj. care face năzbâtii; răsfățat; alintat.
yarar I. adj. folositor; util. II. s. 1. folos; utilitate. 2. întrebuintare; utilizare; utilitate. 3. avantaj; profit.
yararlangan adj. care s-a folosit de...; care a profitat de...; care și-a creat avantaj; care a fructificat.
yararlanma s. folosință; folosire; beneficiu; fructificare.
yararlanmak v.i. a se folosi de...; a profita de...; a-și crea avantaj; a fructifica.
yararli adj. folositor; util.
yararlık adj. utilitar.
yararsiz adj. nefolositor.
yararsizlik s. incapacitate.

yaraşmak v.i. 1. a folosi. 2. a prii; a face bine. 3. a-i conveni; a fi pe plac.
yaratik s. ființă; vîetate; vîetuitoare; creatură; făptură.
yaratilgan I. adj. creat; făuri. II. s. ființă; vîetate; vîetuitoare; creatură; făptură.
yaratilgandan adv. din naștere.
yaratilma s. 1. creare; făurire; înființare. 2. fire; temperament.
yaratilmagan adj. nerealizat.
yaratilmak v.i. a se crea; a se făuri; a se înființa. // •**dûniyanin yaratilganından** de la făcerea lumii.
yaratilmaykalir adj. irealizabil; nefeasabil.
yaratilmaz adj. irealizabil.
yaratkan s., adj. creator; făuritor.
yaratma s. 1. naștere. 2. naștere; creare; apariție. 3. natură; fire; temperament.
yaratmak v.t. 1. a crea; a făuri. 2. a da naștere; a genera; a produce. 3. (fig.) a zămislî; a întrupe. // •**kurup yaratmak** a crea; a inventa. •**yaşap yaratmak** a trăi și a crea.
yaratwgi I. adj. 1. inventiv; creativ; creator. 2. inventator. II. s. (geom.) generatoare.
yaratwğuluk s. inventivitate; creativitate; putere de creație.
yardim s. ajutor; sprijin. // •**para yardimî etmek** a acorda ajutor financiar; a subvenționa. •**uşkan kuştan yardim karamak** a ajunge la desperare. •**yardim almak** a primi ajutor. •**yardim etmek/bolmak** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •**yardim kormek** a primi ajutor; a beneficia de sprijin. •**yardimî tiymek** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. •**yardimin andirmek** a invoca. •**yardimîna guurmak** a sări în ajutorul cuiva. // •**karşilikli yardım** ajutor reciproc. •**para yardimî** colectă. •**sıptî yardım noktasî** post de prim ajutor. •**yardim parasi** subvenție. •**yardimî man** cu ajutorul; sub auspiciile.
yardimalgan adj. ajutat; sprijinit; promovat.
yardimaandırmasî s. invocare.
yardimetken s. ajutor; sprijin; sprijinitor.
yardimgi adj. ajutător; auxiliar; favorabil. // •**dekan yardimgisi** (univ.) prodecan. •**kâtip/sekreter yardimgisi** subsecretar. •**mûdûr yardimgisi** director adjunct. •**rektor yardimgisi** (univ.) prorector. •**yardimgî fiil/figel** (gram.) verb auxiliar.
yardimgienğumen s. subcomitet.
yardimgikomitet s. subcomitet.
yardimtiygen adj. ajutor; sprijin; sprijinitor.
yardimlaşkan adj. care se ajuta reciproc; care se întrajutorează.
yardimlaşma s. ajutor reciproc; întrajutorare.
yardimlaşmak v.i. a se ajuta reciproc; a se întrajutora.
yardimli adj. cu ajutor; ajutat; cu sprijin; sprijinit; susținut; asistat; subvenționat.
yardimsiz adj. neajutorat.
yargi s. (econ., jur.) judecată; sentință; verdict; arbitraj. // •**yargi yeri** (jur.) tribunal.
yargigi s. (econ., jur.) arbitru; jur;

jurat. // •**yargigi kurulî** juriu.
yargilama s. (econ., jur.) judecare; judecată; arbitraj. // •**yargilama masirapları** (jur.) cheltuieli de judecată. •**yargilama usulî** (jur.) procedură juridică.
yargilamak v.t. a judeca; arbitra.
yargilasmak v.i. a se judeca.
yargili adj. (jur.) judecat.
yargiş s. (jur.) judecător. // •**sorgi yargışı** (jur.) judecător de instrucție. •**yargiş kararı** (jur.) hotărâre judecătorească.
yargitay s. (jur.) curte de casație.
yari I. adv. pe jumătate; în parte; întrucâtva. II. s. jumătate. // •**yari tîl men aytmak** a spune cu jumătate de gură. •**yarim aîlamak** a înțelege parțial. •**yarim awuz man konişmak** a vorbi cu jumătate de gură. // •**belden yarisî** (anat.) de la mijloc în sus. •**kade yari tolî, yari boş** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. •**ûynûn yarisinda kîm otîra?** cine locuiește în jumătate de casă?; •**yari tîrî, yari olî** pe jumătate viu, pe jumătate mort.
yaribaşlık s. subtitlu.
yari-bayari adv. pe jumătate.
yaribodrimkat s. (constr.) demisol.
yariboş adj. jumătate gol.
yariboz adj. gri deschis.
yaridayire s. (mat.) semicerc.
yaridayiriy adj. semicircular.
yarifabrikat s. semifabricat.
yarifels s. (med.) pareză.
yarifigeliy adj. semiactiv.
yarifigellik s. semiactivitate.
yarifinala s. (sport) semifinală.
yarifinalagi s., adj. semifinalist.
yariğesiruwgi s. (fiz.) semiconductor.
yariğonîl(lî) adj. constrâns; silit; obligat; forțat; vrând-nevrând; nolen-volens.
yariğabik adj. semiînchis; semiacoperit.
yariğan adj. pe jumătate viu; pe jumătate mort.
yariğengil adj. (sport) semiușor. // •**yariğengil siklet** (sport) categoria semiușoară.
yariğerastikat s. (constr.) demisol.
yariğulkka s. (pol.) semicolonie.
yariğumuk adj. semiînchis.
yariğun s. (text.) semilână; 50% lână.
yariğşletilgen s. semifabricat.
yarikabartma s. basorelieu.
yarikalaş s. (gastron.) corn.
yarikapali adj. 1. semiînchis; semiacoperit. 2. (lingv.) semiocclusiv. // •**yarikapali tartik** (lingv.) consoană semiocclusivă.
yarikarañgîlik s. amurg; crepuscul; semiîntineric; penumbră.
yarikeş s. miezul nopții.
yarikeşede s. la miezul nopții.
yarikırde I. adj. semicircular. II. s. (mat.) semicerc.
yarikomitet s. subcomitet.
yarikôleke s. penumbră.
yarikölge s. penumbră.
yarikôşebe adj. seminomad.
yarikûre s. (geogr.) emisferă. // •**sirt yarikûresi** (geogr.) emisfera nordică.
yarim I. adj. pe jumătate; incomplet; neterminat. II. s. jumătate. // •**yarim aşilmak** a se întredeschide. // •**yarim dakka** o jumătate de minut. •**yarim elma**

jumătate de măr. •**yarım iş** treabă făcută pe jumătate. •**yarım metre** jumătate de metru. •**yarım okka** jumătate de kilogram. •**yarım saat** o jumătate de oră.

yarımada s. (geogr.) peninsulă.
yarımahzenkat s. (constr.) demisol.
yarimakam s. (muz.) semiton.
yarımamul s. semifabricat.
yarımasirlik s. semicentenar.
yarımaşık adj. semideschis.
yarımaşılğan adj. întredeschis.
yarımaşılma s. întredeschidere.
yarımawtomat adj. semiautomat.
yarımawur adj. (sport) semigreu. // •**yarımawur siklet** (sport) categoria semigrea.

yarımay s. semilună.
yarımayınık adj. somnoros; somnolent; semiadormit.
yarımekşi adj. (d. vinuri) demisec.
yarımengümen s. subcomitet.
yarımenme s. (med.) pareză.
yarımesirlik adj. amețit; cherchelit.
yarımesirliklik s. amețală; chercheliere.

yarımevkiy s. semigrupă.
yarımlama s. înjumătățire.
yarımlamak v.t. a înjumătăți; a reduce la jumătate.
yarımlangan adj. înjumătățit.
yarımlanmak v.i. a se înjumătăți.
yarımola s. haltă.
yarımorta adj. (sport) semimijlociu. // •**yarımorta siklet** (sport) categoria semimijlocie.

yarımörtüwli adj. semiacoperit.
yarımşar num. câte o jumătate. // •**yarımşar şanak sût** câte o jumătate de farfurie cu lapte.
yarımşarbólingen adj. înjumătățit.
yarımşarbólúw s. înjumătățire.
yarımústemleke s. (pol.) semicolonie.

yarın adv. mâine. // •**ne búgún, ne yarın boş tuwulman** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. •**ya búgún, ya yarın** sau astăzi, sau mâine. •**yarın bayram!** mâine este zi de sărbătoare!; •**yarın pazar** mâine e duminică. •**yarın saba** mâine dimineață. •**yarın siğak bolağak** mâine va fi cald. •**yarınımız** viitorul nostru.

yarın-búrgún adv. mâine-poiemâine.
yarından adv. de mâine.
yarında adv. pentru mâine. // •**búgünden yarında** de azi pe mâine. •**yarında mutlakka ğawun ğawar** mâine sigur va ploua.

yarınşaşık adv. până mâine. // •**yarınşaşık mında kalağak bolalar** doresc să rămână aici până mâine.

yarıngi adj. de mâine. // •**yarıngi zarfında** în cursul zilei de mâine.
yarın-obúrgún adv. mâine-poiemâine.
yariokigan adj. semiinstruit; semiliterat.

yariperde s. (muz.) semiton.
yarişişken adj. necopt; neprăjit; copt pe jumătate.

yarişesmiy adj. semioficial.
yarisakra s. (geogr.) semideșert.
yarisarhiş adj. jumătate beat; amețit; zăpăcit; buimac; cherchelit.

yarisarhişlangan adj. cherchelit; amețit.

yarisarhişlanuw s. chercheliere; amețire.

yarisarhişlik s. amețală; zăpăceală; buimăceală.

yarisaydam adj. (fiz.) translucid; semitransparent.

yarişegüder s. penumbră.
yarişes s. (muz.) semiton.

yarişesperdesi s. (muz.) semiton.
yarişi s. 1. jumătate. 2. toi; miez; mijloc.

yarişinif s. semigrupă.
yarişon s. (sport) semifinală.

yarişonğı s., adj. semifinalist.
yarişozikawaz s. (lingv.) semivocală.

yariş s. 1. (sport) întrecere; concurs; competiție. 2. (sport) partidă; joc; meci.

yarişap s. (mat.) semicerc.
yarişaplı adj. semicircular.

yarişarwa adj. seminomad.
yarişçi s. concurrent; competitor.

yarişiy adj. necopt; neprăjit; jumătate crud.

yarişkan s. competitor; concurrent.
yarişma s. 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (econ.) concurență; rivalitate. 3. (sport) partidă; joc; meci.

yarişmak v.i. 1. a se întrece; a concura. 2. a face concurență; a rivaliza.

yarişorap s. șoșetă.
yarişól s. (geogr.) semideșert.

yarişakirlik s. (geogr.) semideșert.
yarişanrı s. semizeu.

yarişartıkawaz s. (lingv.) semiconsoană.

yarişatlı adj. (d. vinuri) demisec. // •**yarişatlı şarap** vin demisec.

yarişerbiyelí adj. semiinstruit; semiliterat.

yariştok adj. sătul pe jumătate; semisatisfăcut.

yariştoktama s. haltă.
yarişon s. (muz.) semiton.

yarişoran s. crepuscul; amurg.
yarişoranlık s. semiîntuneric; penumbră.

yarişógerek s. (mat.) semicerc.
yarişógerekli adj. semicircular.

yarişurak s. haltă.
yarişwáşiy adj. semisălbatic.

yarişapılğan adj. incomplet; imperfect; neterminat.

yarişapılma s. imperfecțiune.
yari-yari adv. pe jumătate; în două; pe din două.

yari-yariga adv. pe jumătate; în două; pe din două. // •**yari-yariga bólíşmek** a-și împărți pe din două.

yarişukuli adj. somnoros; somnolent; semiadormit.

yarişúpek s. (text.) semimătase; 50% mătase.

yarişirzemiykat s. (constr.) demisol.

yarlı adj. prăpăstios; abrupt.
yarlık adj. etichetă.

yarlıklama s. etichetare.
yarlıklamak v.t. a eticheta.

yarlıklangan adj. etichetat.
yarlıklanmak v.i. a se eticheta.

yarlıkli adj. etichetat.
yarlıkwurma s. etichetare.

yarlıkwurulan adj. etichetat.
yart s. iard; yard (0,9144 m).

yas I. num. (mong.) nouă. II. s. (bot.) iască (lat., *Fomes ignarius*). 1. mușchi; lichen; algă; ciupercă. III. s., adj. (ist.) scit; cămpean; crimean; locuitor al stepei; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.

yas s. lege; decret. // •**yas kúşı** (pol.) putere legislativă.

yasaberúw s. decretare.
yasagan s. făptaș.

yasagauygun adj. legal.
yasagauyuw s. legalitate.

yasagi s. (jur.) legist.

yasak I. adj. interzis; oprit; prohibit. II. s. interdicere; interdicție; prohibiție.

// •**yasak bolmak** a fi interzis.
•**yasak etmek** a interzice. //

•**aylanuw yasak** întoarcerea interzisă. •**kirmek yasak** intrarea interzisă. •**oňa aylanmak**

yasak interzis a vira la dreapta. •**ozmak yasak** depășirea interzisă.

•**solga aylanmak yasak** interzis a vira la stânga. •**toktamak**

yasak staționarea interzisă.

yasakbolmagan adj. licit.
yasaklamak v.t. a interzice; a prohibi.

yasaklangan adj. interzis; oprit; prohibit.

yasaklatkan adj. prohibitiv.
yasaklik s. interdicere; interdicție; prohibiție.

yasalaalğan adj. realizabil.
yasalama s. legalizare.

yasalamak v.t. a legaliza.
yasalangan adj. legalizat.

yasalar s., pl. legislație.
yasalawuygan v.i. a fi înjghebat.

yasalawuymak v.i. a fi înjghebat.
yasalğan adj. săvârșit; înfăptuit; realizat. //

•**agaştan yasalğan kapi** ușă făcută din lemn.

yasalı adj. legiuit; legal; legitim; decretat.

yasalma s. 1. structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; rețetă.

2. alcătuire; compunere; formare; întemeiere. 3. facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârșire; executare; efectuare; creare. 4. reparare; dregere.

yasalmagan adj. neîndeplinit; neînăptuit; nefăcut.

yasalmak v.i. 1. a se executa; a se efectua; a se crea. 2. a se repara; a se dreg. 3. a se îndeplini; a se înăptui; a se săvârși. 4. a se face.

yasalmama s. nerealizare.

yasalmaykalğan adj. nerealizat.
yasalmaykalır adj. nefezabil; irealizabil.

yasalmaz adj. irealizabil; nefezabil.
yasama I. adj. legislativ. II. s. legislație.

yasamak v.t. 1. a executa; a efectua; a crea. 2. a repara; a dreg. 3. a îndeplini; a înăptui; a săvârși. 4. a face.

yasamalı adj. (jur.) legislativ.
yasasırgan s. (jur.) legislator; legiuitor.

yasatışı adj. ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // •**yasatışı iş** (jur.) faptă ilegală.

yasatmak v.t. 1. a determina să execute; a determina să efectueze; a determina să creeze. 2. a determina să repare; a determina să dregă. 3. a determina să îndeplinească; a determina să înăptuiască; a determina să săvârșească. 4. a determina să facă.

yasaw s. executare; înăptuire; întemeiere.

yasawgi s. producător; executant; autor. // •**yasawgi tedbirler** măsuri constructive.

yasayalğan adj. capabil; priceput.
yasayalma s. capacitate; pricepere.

yasaywuyma s. înjghebare.
yasaywuymak v.t. a înjgheba.

Yasin s. (antrop. m., arab.) "Omul desăvârșit" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).

yaslamak v.t. a propti; a sprijini; a

rezema.
yaslangan *adj.* proptit; sprijinit; rezemat.
yaslanma *s.* proptire; sprijinire; rezemare.
yaslanmak *v.i.* a se propti; a se sprijini; a se rezema.
Külesi, Adañ- *s. (topon.)* ("Turnul invadatorilor") Adamclisi (jud. Constanța).
yas-suw *s., adj. (ist.)* sakait.
yas-şit *s., adj. (ist.)* scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eșarfe sacre.
Yasşi *s. (topon.)* ("Ținutul Sciților") Iași.
yastî *adj.* lătăreț.
yastik *s. 1.* pernă. **2. (tehn.)** cuzinet. // **•boklik yastigi** (*agr.*) strat de gunoi. **•gimşak yastik** pernă moale. **•oya yastigi** pernă de dantelă.
yastikyúzi *s.* față de pernă.
yastilama *s.* turtire; aplatizare.
yastilamak *v.t.* a turti; a aplatiza.
yastilangan *adj.* turtit; aplatizat.
yastilanmak *v.i.* a se turti; a se aplatiza.
yaş *s. 1.* vârstă. **2.** an (*din vârstă*). // **•yaşı ótmek** a înainta în vârstă; a se maturiza. **•yaşı tutmak** a avea vârsta potrivită. **•yaşin totirmek** a împlini o vârstă. **•yaşka tolmaq** a înainta în vârstă; a se maturiza. // **•balam sekiz yaşin totira** copilul meu împlinește opt ani. **•ekî yaş kişkene** cu doi ani mai tânăr. **•kayirli yaşlar!** la mulți ani!; viață îndelungată!; **•kemallik yaşı** majorat. **•úş yaş balaban** cu trei ani mai în vârstă. **•yaş arasıgi** limită de vârstă. **•yaş kúni** zi de naștere. **•yaş kúnúnúz múbarek bolsiñ!** la mulți ani! (*urare de ziua de naștere*); **•yaşinüz kaş?** ce vârstă aveți?;
yaş **I.** *adj. 1.* umed; jilav. **2. (d. legume, fructe) crud; necopt. **II.** *s.* lacrimă.
yaşa *interj.* să trăiești!; bravo!;
yaşagan *adj.* în viață. // **•yaşagan tîl** limbă vie.
yaşam *s.* viață; trai; existență; viabilitate. // **•yaşam zamanetî** asigurare pe viață.
yaşama *s. 1.* viață; trai; existență; viabilitate. **2.** concubinaj. // **•uzun ómîr yaşama** longevitate. **•yaşama seviyesî** nivel de trai; standard de viață.
yaşamak *v.i.* **1.** a trăi; a viețui; a exista. **2.** a se întreține; a trăi. **3.** a dura; a dăinui; a se menține. **4.** a locui; a fi stabilit (*undeva*). **5.** a trăi în concubinaj. // **•ayiri-ayiri yaşamak** a locui separat. **•may işinde búyrektyi yaşamak** a avea seu la rărunchi; a huzuri. **•mollık işinde yaşamak** a trăi în belșug; a huzuri. **•şadirda yaşamak** a umbla cu cortul. **•yaşap yaratmak** a trăi și a crea. **•yaşaygagin yaşamak, mamelegin aşamak** a-și trăi traiul și a-și mânca málaiul. // **•bo para man bútún ayilesi yaşay** cu acești bani întreține toată familia. **•kóp yaşa!** să trăiești!; la mulți ani!; viață îndelungată!; noroc!; sănătate!; **•kóp yaşañiz!** la mulți ani!; viață îndelungată!; să trăiți mult!; **•kutuluş gólinda soğışkanlar yaşasınlar!** să trăiască cei care**

luptă pentru eliberare!; **•yaşamak iştiymen** vreau să trăiesc. **•yaşasın, óssın, şeşek atsın!** trăiască, crească și înflorească!;
yaşamğa *adv.* pe viață; pentru toată viață; cât trăiești.
yaşamsızgalı *adj.* biografic.
yaşamsızgasi **I.** *adj.* biografic. **II.** *s.* biografie.
yaşap-kalgan *adj.* supraviețuitor.
yaşap-kaluw *s.* supraviețuire.
yaşap-kórgen *s.* care a trăit prin multe încercări în viață; experimentat; încercat; pățit.
yaşar *adj.* care va trăi; viabil.
yaşargan *adj.* umezit; înlăcrimat.
yaşarma *s.* umezire; înlăcrimare.
yaşarmak *v.i.* a se umezi; a se înlăcrima.
yaşartmak *v.t.* a umezi; a înlăcrima.
yaşartuwgi *adj.* lacrimogen. // **•kóz yaşartuwgi gaz** gaz lacrimogen.
yaşasın *interj.* ura!; să trăiască!;
yaşatkan *adj. 1.* vital. **2.** fericit; prosper.
yaşatmak **A.** *v.i.* a fi fericit; a prospera; a huzuri. **B.** *v.t.* a aduce pe cineva la viață; a-l face să trăiască.
yaşatuw *s.* fericire; propășire; prosperitate; huzur; opulență.
yaşaw *s. 1.* viață; trai; existență; viabilitate. **2.** concubinaj. // **•yaşaw tarzî** mod de a trăi.
yaşayalgan *adj.* viabil.
yaşayalma *s.* viabilitate.
yaşiaz *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşı-başı *s.* vârsta și înfățișarea. // **•yaşına-başına karamadan** idiferent de vârstă și înfățișare.
yaşıkışke *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşında *adv.* în vârstă de...; // **•altmış yaşında** sexagenar. **•kaş yaşındasıniz?** ce vârstă aveți?; **•otiz-kirk yaşında erkek** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patrzeci de ani. **•seksen yaşında** octogenar.
yaşıótken **I.** *adj.* maturizat. **II.** *s., adj. (d. persoane)* major.
yaşıótmesi *s.* majorat.
yaşıótmiz *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşıutur *s., adj. (d. persoane)* major.
yaşıutumaz *s., adj. (d. persoane)* minor.
yaşkatolgan *adj.* matur; maturizat; viril.
yaşkatolma *s.* maturitate; maturizare; virilitate; bărbăție.
yaşlangan *adj.* care a înaintat în vârstă; îmbătrânit.
yaşlanma *s.* înaintare în vârstă; îmbătrânire.
yaşlanmak *v.i.* a înainta în vârstă; a îmbătrâni.
yaşlı *adj.* vârstnic; în vârstă. // **•bîraz yaşlı** bătrâior.
yaşlı *adj.* înlăcrimat; umed.
yaşlık *s. 1.* umezeală; umiditate. **2.** bătrânețe. // **•dórt-beş yaşlık bîr bala** un copil de patru cinci anișori.
yaşmuwaffiyetî *s. (jur.)* emancipare.
yaşmuwaffiyetli *s. (jur.)* emancipat.
yaşótmesi *s.* maturizare.
yaştaş *adv.* de-o seamă.
yaştótmisi *s.* împlinirea vârstei.
yatagan *s. (mil.)* iatagan.
yatak *s. 1.* așternut; pat. **2. (geogr.)** albie; matcă. **3. (fig.)** cuib. **4.** viziună; bărlug; culcuș. **5. (tehn.)** lagăr. **6.** cuib; cuibar.

yatakkana *s.* cămin; internat.
yataklı *adj.* cu paturi de dormit.
yatay *adj. (mat.)* orizontal.
yatirılğan *adj. 1. (fin.)* investit; alocat. **2. (fin.)** depus.
yatırım *s. 1. (fin.)* investiție; alocare. **2. (fin.)** depunere.
yatirimgi *s. (fin.)* depunător.
yatirmek *v.t. 1.* a culca. **2. (fin.)** a depune. **3. (fin.) a investi; a aloca.
Yavuz/Gawuz *s. (antrop. m.)* "Cel groaznic"; "Cel cumplit".
yawaş **I.** *adj. 1.* încet; lin; domol; liniștit. **2. (d. oameni)** greoi; lent. **3. (d. voce și sunete muzicale)** scăzut; diminuat; molcom; șoptit. **II.** *interj.* ușurel!; încetișor!; // **•yawaş konışa** vorbește încet. **•yawaş şewürüm** (*cinem.*) încetinitor. **•yawaş teles!** grăbește-te încet!;
yawaşa *adv.* agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
yawaşlagan *adj. 1.* potolit; liniștit; calmat. **2.** încetinit; care și-a micșorat viteza.
yawaşlama *s. 1.* potolire; liniștire; calmare. **2.** încetinire; micșorarea vitezei.
yawaşlamak *v.i. 1.* a încetini; a-și micșora viteza. **2.** a se potoli; a se liniști; a se calma.
yawaşlatmak *v.t. 1.* a încetini; a micșora viteza. **2.** a potoli; a liniști; a calma.
yawaşlatuwgi *s. (tehn.)* încetinitor.
yawaşlay *adv.* agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
yawaşlık *s.* încetineală; lipsă de iuteală.
yawaştan *adv. 1.* agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor. **2. (d. voce)** scăzut; molcom; șoptit. // **•yawaştan almak** a lua pe cineva cu încetișorul.
yawaş-yawaş **I.** *adv.* încet-încet; încetul cu încetul; ușor; ușurel; încetișor. **II.** *interj.* ușurel!; încetișor!; // **•yawaş-yawaş ğanmak** a mocni.
yawul *s.* yawl.
yawur *s. 1.* prunc iubit; copil iubit; odor. **2.** pui de animal.
yawurlamak *v.i. (d. animale)* a făta; a naște pui.
yay *s. 1.* arc (*și mat.*). **2. (muz.)** arcuș. **3. (tehn.)** resort; arc.
yaygara *s.* zarvă; larmă; gălagie; tărăboi.
yaygarağı *adj.* gălăgios; scandalagiu.
yayımgi *s. (d. persoane)* difuzor.
yayımlamak *v.t. 1.* a publica; a edita. **2.** a difuza.
yayın *s. 1.* publicație. **2.** emisiune; radioemisiune.
yayinkana *s.* editură.
yayla *s. (geogr.)* podiș; platou.
yaylak *s.* pășune alpină.
yayvan *adj.* întins; plat.
yaz *s.* vară. // **•yaz başı** începutul verii.
yazar *s.* scriitor; autor (*al unei opere literare, al unei scrieri*). // **•bólme yazarı** coautor (*scriitor*). **•nesir yazarı** (*lit.*) prozator.
yazda *adv.* vara; în timpul verii.
yazdırgan *s. 1. (sport)* persoană care înscrie; marcator. **2.** persoană care înscrie; persoană care înmatriculează; persoană care înregistrează.
yazdırılan *adj.* înscris; înmatriculat; înregistrat.
yazdırma *s.* înscriere; înmatriculare;**

înregistrare.
yazdırmak *v.t.* **1.** (*sport*) a înscrie; a marca. **2.** a înscrie; a înmatricula; a înregistra. // **•atına yazdırmak** a scrie ceva pe numele cuiva.
yazga *adv.* pentru la vară; la vară. // **•keleşek yazga askerlikke keteşek** vara viitoare va merge în armată.
yazı *s.* **1.** scris; scriere. **2.** caligrafie. **3.** text scris; articol. **4.** sistem grafic; scriere. **5.** (*med.*) rețetă; prescripție medicală. // **•arap yazısı** scriere arabă. **•gotik yazı** scriere gotică. **•lâjler yazı man berile** medicamentele se dau pe bază de rețetă. **•mik yazısı** scriere cuneiformă. **•yazı işareti** semn de punctuație. **•yazı kâatı** coală de scris. **•yazı kurulu** redacție. **•yazı masası** masă de scris. **•yazı silgisi** radieră. **•yazı sistemi** sistem grafic. **•yazı taktası** tablă de scris.
yazıbilimçisi *s.* grafolog.
yazıbilimi *s.* grafologie.
yazıbilimli *adj.* grafologic.
yazıgelgen *adj.* milos; milostiv; îndurător; compătitor.
yazıgelmesı *s.* milă; milostivire; îndurare; compătire.
yazıgoklawguluk *s.* cenzură.
yazıgoklawgusi *s.* cenzor.
yazık *I. interj.* păcat!; *II. s.* **1.** pierdere; pagubă. **2.** păcat. // **•yazıgı kelme** a i se face milă; a se milostivi. // **•bonday bolganı ne yazık** ce păcat că s-a întâmplat așa. **•yazık saga!** păcat de tine!
yazıkana *s.* **1.** birou; oficiu. **2.** birou; masă de scris.
yazıklı *adj.* vinovat; păcătos.
yazık-yazık *adv.* amar; cu amărăciune; compătitor; cu compătire.
yazılar *s., pl.* scripte.
yazılğan *adj.* scris; înscris; abonat.
yazılğanfaallık *s.* palmares.
yazılış *s.* scriere; înscriere; abonament.
yazılma *s.* scriere; înscriere; abonament. // **•darúlfúnunga yazılma** înscriere la universitate. **•tren yazılmasi** abonament la tren.
yazılmagan *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.
yazılmağı *adj.* abonat. // **•yazılmağı bolmak** a se abona.
yazılmak *v.i.* **1.** a fi scris; a se scrie. **2.** a se înscrie; a se abona. // **•mañlayında yazılmak** a-i fi scris cuiva în frunte. // **•kanunda yazılğanınday** așa cum prevede legea. **•ka-tıp yazıla?** cum se scrie?;
yazılıw *s.* scriere; înscriere; abonament.
yazıp-aluw *s.* însemnare; notă; notițe.
yazişma *s.* corespondență; schimb de scrisori. // **•arasikesilmez yazışmalar** corespondență neîntreruptă.
yazişmak *v.i.* a corespunde; a purta corespondență (*cu cineva*).
yaz-kış *adv.* vară-iarnă; tot anul.
yazlık *adj.* de vară.
yazma *s.* înscriere. // **•dersniñ yazması** scrierea lecției.
yazmak *A. v.m.* (*precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e*) a fi pe cale să...; a fi pe punctul de a...; **B. v.t.**

1. a scrie. **2.** a compune; a crea. **3.** a înscrie; a înregistra. // **•akıldan yazmak** a-și ieși din minți; a-și pierde mințile; a înnebuni. **•dogrisizgalı/kayidelı/saw/i malı/ortografyalı yazmak** a ortografia. **•hesabına yazmak** a pune în socoteala cuiva; a-l ține bun de plată; a-i imputa. **•kiskasızgalı/kıska yazmak** a stenografia. **•mektup yazmak** a scrie o scrisoare. **•ses yazmak** a înregistra be bandă magnetică; a imprima be bandă magnetică. **•terı yazmak** a tatua. **•yazıp almak** a transpune în scris; a lua notițe. **•yüz yazmak** a machia. // **•o kalem men yaza** el scrie cu creionul.
yazmalı *adj.* în scris; scris.
yazuw *s.* **1.** scris; scriere. **2.** text scris; articol. // **•yazuwga tartmak** a transpune în scris; a lua notițe. **•yazuwnı şıgarmak** a descifra un text. **•yazuwnı tartmak/geşirmek** a transcrie. // **•tanıtma yazuwları** generic (*de film*). **•yazuw bagışı** maestru al scrisului. **•yazuw kayıdelerı** ortografie. **•yazuw maşinası** mașină de scris. **•yazuw tılı** limbă scrisă.
yazuwgartılğan *adj.* transcris.
yazuwgartıw *s.* transcriere.
yazuwğı *s.* **1.** scriitor. **2.** (*tehn.*) aparat de înregistrare; înregistrator. // **•gázata yazuwğusi** redactor (*la un ziar*). **•kilometre yazuwğusi** kilometraj. **•mahkeme yazuwğusi** grefier. **•temaşa yazuwğusi** dramaturg.
yazuwğuluk *s.* scris; scriere.
yazuwlı *adj.* în scris; scris. // **•uşuş numarası bilete yazuwlı mı?** e scris pe bilet numărul zborului?; **•yazuwlı biyan** declarație scrisă. **•yazuwlı işlem** lucrare scrisă. **•yazuwlı maruze** notă scrisă.
yár *s.* **1.** amic; prieten. **2.** iubit; drag.
yáre *s.* iubit; drag.
yárelık *s.* **1.** prietenie; amicitie. **2.** taifas; flecăreală (*plăcută*).
yáwúr *s.* ghiaur; creștin; necredincios.
Yáwúr-Kóy *s.* (*topon.*, *vatra unui sat dispărut, antic, probabil grecesc, lângă Vadu*) ("Satul Ghiaurilor") Ghiaurcii (*jud. Constanța*).
yáwúrleşken *adj.* creștinat.
yáwúrleşmek *v.i.* a se creștina.
yáwúrleştırme *s.* creștinare.
yáwúrleştırmek *v.t.* a creștina.
yáwúrlúk *s.* ghiaurime; creștinism; creștinătate.
yázdah *num.* (*prsn.*) unsprezece.
yabanğılaştıruw *s.* (*jur.*) înstrăinare; alienare.
yabanğılaşuw *s.* sălbăticire.
yaborandiy *s.* (*bot.*) pilocarp; jaborandi (*lat.*, *Pilocarpus jaborandi*).
yakalanuw *s.* prindere; arestare.
yakalaw *s.* arestare; înhățare; prindere; reținere.
yakalawuyuw *s.* înșfăcare.
yakalı-ker *s.* (*orn.*) corb gulerat (*lat.*, *Corvus albicollis*).
yakalı-kógersın *s.* (*orn.*) porumbel gulerat (*lat.*, *Columba palumbus*).
yakalı-kurkur *s.* (*orn.*) gușuțiu (*lat.*, *Streptopelia decaocto*).
yakalı-kuzgun *s.* (*orn.*) corb gulerat (*lat.*, *Corvus albicollis*).

yakalı-şibingı *s.* (*orn.*) muscar gulerat (*lat.*, *Ficedula albicollis*).
yakalı-şomar *s.* (*orn.*) rață cucuiată (*lat.*, *Aythya collaris*).
yakalı-sayrak *s.* (*orn.*) mierlă gulerată; mierlă sură (*lat.*, *Turdus torquatus*).
yakalı-toykuşı *s.* (*orn.*) dropie gulerată (*lat.*, *Chlamydotis undulata*).
yakalı-yapalak *s.* (*orn.*) ciuș gulerat (*lat.*, *Otus bakkamoena*).
yakalı-yeşıl-dudukuş *s.* (*orn.*) papagal-Alexander mic (*lat.*, *Psittacula krameri*).
yakalı-zakşa *s.* (*orn.*) corb gulerat (*lat.*, *Corvus albicollis*).
yakındagı *s., adj.* de aproape; apropiat.
yakındagısı *s.* cel de aproape; cel apropiat.
yakındakısı *s.* cel de aproape; cel apropiat.
yakınsaw *s.* (*fiz., mat.*) convergență.
yakiştıruw *s.* **1.** potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. **2.** fitness; condiție fizică.
yakişuw *s.* potrivire.
yaklaşuw *s.* **1.** (*mar.*) acostare. **2.** apropiere; abordare.
yaksızlaşuw *s.* neutralizare.
yalanğı-akasiya *s.* (*bot.*) salcâm (*lat.*, *Robinia pseudoacacia*).
yalanğı-búber *s.* (*bot.*) piper-roz; piper-roșu; piper-american (*lat.*, *Schinus molle*).
yalanğı-ıngır *s.* (*bot.*) ficus (*lat.*, *Ficus elastica*).
yalanğı-şarin *s.* (*bot.*) paltin (*lat.*, *Acer pseudoplatanus*).
yalanğı-zeferan *s.* (*bot.*) șofrănaș (*lat.*, *Carthamus tinctorius*).
yalanlaw *s.* dezmințire.
yalıtıw *s.* (*fiz.*) izolare; izolație.
yamanlaşuw *s.* **1.** înrăutățire; agravare. **2.** înrăire; abrutizare.
yamanlaw *s.* ponegrire; defăimare; calomniere; denigrare; detractare; bârfire; clevetire.
yaman-sar *s.* (*orn.*) șorecar comun; uliul șopârlelor (*lat.*, *Buteo buteo*).
yamansıraw *s.* pesimism.
yaman-toynak *s.* (*orn.*) șorecar comun; uliul șopârlelor (*lat.*, *Buteo buteo*).
yam-bereñge *s.* (*bot.*) ignamă (*lat.*, *Cardum gairdneri*; *Discorea balatas*).
yam-kartop *s.* (*bot.*) ignamă (*lat.*, *Cardum gairdneri*; *Discorea balatas*).
yamsılaw *s.* imitare; mimare; pantomimă.
yansıtıw *s.* (*fiz.*) reflexie.
yansıw *s.* **1.** (*fiz.*) reflectare. **2.** (*gram.*) onomatopee.
yantıw *s.* **1.** avertisment. **2.** reamintire. **3.** trezire; sculare; deșteptare. **4.** înviere; reînviere; resuscitare; renaștere.
yañğıştıruw *s.* induce în eroare.
yañğışuw *s.* eroare; greșeală.
yapalağı, atmağa *s.* (*orn.*) ciuhurez (*lat.*, *Strix ulula*; *Surnia ulula*).
yapalağı, Gayık- *s.* (*orn.*) huhurez mare (*lat.*, *Strix uralensis*).
yapalağı, Hint- *s.* (*orn.*) cucuvea indiană pătată (*lat.*, *Athena brama*).
yapalağı, kar- *s.* (*orn.*) huhurez alb; bufniță de zăpadă (*lat.*, *Bubo scandiacus*; *Nyctea scandiaca*).

yapalagî, şól- s. (orn.) huhurez de deşert (lat., *Strix butleri*).
yapalagî, torgay- s. (orn.) ciovică (lat., *Strix passerina*; *Glaucidium passerinum*).
yapalagî, uzun-kuyrukli-taw- s. (orn.) huhurez mare (lat., *Strix uralensis*).
yapalak s. (orn.) cucuvea (lat., *Athene noctua*).
yapalak, ak- s. (orn.) huhurez alb; bufniță de zăpadă (lat., *Bubo scandiacus*; *Nyctea scandiaca*).
yapalak, alaşa- s. (orn.) cucuvea indiană pătată (lat., *Athene brama*).
yapalak, kulaksiz- s. (orn.) huhurez mic (lat., *Strix aluco*).
yapalak, maw-baş- s. (orn.) ciuş (lat., *Otus scops*).
yapalak, şal-sizikli- s. (orn.) ciuş dungat (lat., *Otus brucei*).
yapalak, sakalli- s. (orn.) huhurez cu barbă (lat., *Strix nebulosa*).
yapalak, sizikli- s. (orn.) huhurez dungat (lat., *Strix varia*).
yapalak, yakali- s. (orn.) ciuş gulerat (lat., *Otus bakkamoena*).
yapiluw s. 1. alcătuire; compunere; formare; întemeiere. 2. structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; rețetă. 3. facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârșire; executare; efectuare; creare. 4. reparare; dregere.
yaprak-ğelbegesi s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).
yapraklanuw s. înfrunzire.
yapraklaştiruw s. laminare.
yaprak-sarikaşi s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).
yapraksizlaşuw s. desfrunzire.
araklanuw s. înarmare.
araksizlanuw s. dezarmare.
aralaw s. rănire.
ararlanuw s. folosință; folosire; beneficiu; fructificare.
aratiluw s. 1. creare; făurire; înființare. 2. fire; temperament.
aratuw s. 1. naștere. 2. naștere; creare; apariție. 3. natură; fire; temperament.
araw s. 1. părtinire. 2. folos; utilitate. 3. oportunitate.
yardımlaşuw s. ajutor reciproc; întrajutorare.
yargilaw s. (econ., jur.) judecare; judecată; arbitraj.
yarimlaw s. înjumătățire.
yarim-yakali-şibingî s. (orn.) muscar semigulerat (lat., *Ficedula semitorquata*).
yaringisi s. cel de mâine.
yarişuw s. 1. întrecere; concurs; competiție. 2. (econ.) concurență; rivalitate. 3. (sport) partidă; joc; meci.
yarliklaw s. etichetare.
yarlikwuw s. etichetare.
yas, ǵiltir- s. (bot.) lingurița-zânei (lat., *Fomes lucidus*).
yaşaruw s. umezire; înlăcrimare.
yaşayaluw s. viabilitate.
yaşlanuw s. înaintare în vârstă; îmbătrânire.
yasalaw s. legalizare.
yasaluw s. 1. structură; factură; mod de alcătuire; mod de construire; rețetă. 2. alcătuire; compunere; formare; întemeiere. 3. facere; îndeplinire; înfăptuire; săvârșire; executare;

efectuare; creare. 4. reparare; dregere.
yasayaluw s. capacitate; pricepere.
yasaywuyuw s. înjghebare.
yasemin s. (bot.) iasomie (lat., *Jasminum officinale*).
yasi, deñiz- s. (bot.) fucus (lat., *Fucus vesiculosus*).
yasi, kayiñ- s. (bot.) vâcălie-de-fag (lat., *Ganoderma applanatum*).
yasi, narus- s. (bot.) vâcălie-de-brad (lat., *Fomes pinicola*).
yasi, sakal- s. (bot.) pletele-muierii; mătreață-de-arbori (lat., *Usnea barbata*).
yasi, tal- s. (bot.) vâcălie-de-salcie (lat., *Trametes suaveolens*).
yasi, tozterek- s. (bot.) vâcălie-de-mesteacăn (lat., *Placodes betulinus*).
yaslanuw s. proptire; sprijinire; rezemare.
yasmik s. (bot.) linte (lat., *Lens esculenta*).
yastilaw s. turtire; aplatizare.
yastorgay s. (orn.) presură de tundră (lat., *Calcarius lapponicus*).
yawaşlaw s. 1. potolire; liniștire; calmare. 2. încetinire; micșorarea vitezei.
yazdiruw s. înscriere; înmatriculare; înregistrare.
yazişuw s. corespondență; schimb de scrisori.
yebergen adj. (peior.) mort; care a crăpat.
yebermek v.i. (peior.) a muri; a crăpa.
yebertilgen adj. (peior.) nimicit; ucis; stârpit.
yebertken adj. (peior.) nimicitor; ucigător.
yebertme s. (peior.) suprimare; nimicire; ucide; stârpire.
yebertmek v.t. (peior.) a omorî.
yedek I. adj. de rezervă. **II.** s. rezervă; stoc.
yedeklemek v.t. a remorca.
yedew I. num. grup de șapte. **II.** s. (muz.) septet.
yedewi pron. toți șapte.
yedew-yedew num. grupuri de câte șapte.
yedî num. șapte. // **•bûgún yedî nisan** azi este șapte aprilie. **•yedî ǵanlî** vivace. **•yediden ewel saát şala** ceasul sună înainte de ora șapte.
yedîbırleşmedegerlî adj. (chim.) heptavalent.
yedîbuğak s. (geom.) heptagon.
yedîbuğaklı adj. (geom.) heptagonal.
yedide I. adv. la șapte; din șapte. **II.** s. șeptime.
yedide-bır num. o șeptime.
yedikat adj. înșeptit; septuplu.
yedikartarkan adj. înșeptit; septuplu.
yedikartartma s. înșeptire.
yedikatlı adj. înșeptit; septuplu.
yedikeñ s. (geom.) heptagon.
yedikeñlî adj. (geom.) heptagonal.
yedileme s. înșeptire.
yedilemek v.t. a înșepti.
yedilengen adj. înșeptit; septuplu.
yedilenmek v.i. a se înșepti.
yedilep adv. înșeptit; reciclând de șapte ori.
yedilerde num. aproximativ șapte.
yedilîk s. șeptime.
yedingî num. șaptelea.
yedî-sekiz num. aproximativ șapte-opt.
yedişer num. câte șapte.

yedişer-yedişer num. șapte câte șapte.
yedîtamla s. (ent.) buburuză; gârgăriță; mămăruță; paparugă; boului-Dumnezeu; vaca-Domnului (lat., *Coccinella septempunctata*).
yedîtamlasi, mezeliye- s. (ent.) mazărar; gârgăriță (lat., *Bruchus pisi*).
yedivalensali adj. (chim.) heptavalent.
yegâne adj. unic.
yeganelik s. unicitate.
yeger s. şa. // **•yeger wurmak** a înșeua. // **•yeger kaşi** oblâncul seii.
yegerǵi s. şelar.
yegerǵilîk s. şelărie (meserie sau atelier).
yeger-ǵügen s. harnașament.
yegerleme s. înșeulare.
yegerlemek v.t. a înșeua.
yegerlengen adj. înșeuat.
yegerlenmek v.i. a se înșeua.
yegerlî adj. înșeuat.
yegersiz adj. neînșeuat; fără şa.
yegerwurma s. înșeulare.
yegerwurulgan adj. înșeuat.
yegúy s. biserică. // **•kışkene yegúy** capelă.
yek num. (prsn.) unu.
yeknesak adj. uniform.
yeknesaklık s. uniformitate.
yekpare adj. (d. materiale) masiv; dintr-o bucată; monobloc.
yekşenbe s. (cron., prsn.) duminică.
yekta adj. impar; fără pereche.
yekun s. (mat.) sumă; total.
yelek s. 1. ilic; pieptar. 2. (la păsări) pană; fulg (de dimensiuni mari).
yelkeñ s. 1. velă; pânză (de corabie). 2. coviltir.
yelkeñlî I. adj. cu coviltir. **II.** s. corabie.
yemek s. 1. mâncare; hrană. 2. masă; prânz. // **•yemek aşamak** a mânca; a lua masa. **•yemek pışirmek** a găti mâncare. // **•bûgúngi yemek listasi** meniul de astăzi. **•kir yemegi** picnic. **•saba yemegi** micul dejun. **•túrlî yemekler** diferite mâncăruri. **•yemek masası** masă de bucătărie. **•yemek odası** sufragerie; popotă. **•yemek tabağı** platou. **•yemek tuzsuz bolsın!** mâncarea să fie nesărată!; **•yemekke daldılar** au dat iama în mâncare. **•yemekke ketemen** merg la masă.
yemekborisi s. (anat.) esofag.
yemekkana s. sală de mese; sufragerie.
yemen s., adj. yemenit.
Yemen s. (topon.) Yemen.
Yemen-geleşesi s. (orn.) silvie de Yemen (lat., *Parisoma buryi*; *Sylvia buryi*).
Yemen-kanariyası s. (orn.) cănăraș de Yemen (lat., *Serinus menachensis*).
Yemen-ketenkuşi s. (orn.) cânepar de Yemen (lat., *Carduelis yemenensis*).
yemenlî s., adj. yemenit.
Yemen-sayragi s. (orn.) sturz de Yemen (lat., *Turdus menachensis*).
yemín s. jurământ. // **•yemín etmek** a jura. **•yemínin bızmak** a-și încălca jurământul. // **•yalan yerge yemín** (jur.) jurământ fals;

sperjur.
yem-yeşil *adj.* verde intens.
yen *s.* yen (*unitate monetară japoneză*).
yenibahar *s.* (*bot.*) ienibahar (*lat.*, *Pimenta dioica*; *Pimenta officinalis*; *Myrthus pimenta*).
yenirge *s.* carie. // **•yenirge kazmak** a se caria.
yenirgelî *adj.* cariat.
yenşek *s.* (*zool.*) crab (*lat.*, *Carcinus maenas*).
yenşek-tarakayî *s.* (*orn.*) stârc alergător (*lat.*, *Dromas ardeola*).
yer **I.** *adv.* jos. **II.** *num.* (*mong.*) nouăzeci. **III.** *s.* **1.** pământ; sol; teren. **2.** loc. **3.** ținut; regiune. **4.** post; funcție; serviciu. **5.** moment potrivit; prilej; ocazie. **6.** (*astr.*) Pământ. // **•alay yerlernî karap taramak** a scotoci peste tot; a răcoli cerul și pământul. **•başka yerge salmak** a transpune. **•bîr yerge ketirmek** a aduna la un loc; a reuni. **•o yernîñ kişisi bolmamak** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. **•yer almak** a lua loc; a se așeza. **•yer men bîr etmek** a face una cu pământul. **•yerin kôşirmek** a transpune. **•yerinde aylanmak** (*d. vehicule*) a patina. **•yerinden oynamak** a se scrânti; a se luxa. **•yerine başkasın salmak** a înlocui. **•yerine ketirmek** a duce la îndeplinire. **•yerine salmak** a-l pune la locul lui. // **•aşık yer** loc descoperit. **•atış yerî** (*mil.*) poligon de tragere. **•barağak yerimîz uzak mî, taa?** mai avem mult până la destinație? **•bîr yerin kîyiştirma!** să nu faci dezordine! **•bo yer boş mî?** acest loc este liber? **•bo yer tutulgan mî?** locul acesta este ocupat? **•bo yerî bek sığak** aici este foarte cald. **•bo yerî menim yerim** locul acesta este al meu. **•bo yernîñ hawası maga yaradî** aerul de aici mi-a priit. **•boş yer** loc liber. **•boş yer bar mî?** sunt locuri libere? **•bütün yerler meşgûl mî?** toate locurile sunt ocupate? **•dört yer kapatağak bolaman** aş dori să rezerv patru locuri. **•ğatkan yerinden tur-almay** nu se poate ridica din pat. **•iş yerî** locul de muncă. **•kamp yerî** teren pentru camping. **•kaza yerî** locul accidentului. **•kólekeli/kólgeli/segúderlí yer** loc umbros; umbrar. **•kúneşlenme yerî** plajă. **•kutlí yer** sanctuar. **•mında boş bîr yer bar mî?** e vreun loc liber aici? **•müren geşilgen yer** vad. **•o yerî sizge kelmez** acolo nu e pentru dumneavoastră. **•o yernîñ hawası sert** acolo clima este aspră. **•o yernîñ kişisi tuwul** nici nu-i pasă. **•otirma yerî** rezidență. **•oynak yerî** (*anat.*) încheietură. **•parmak basmaga yer yok** nu e loc nici cât să pui un deget. **•paytonğî yerî** capră de trăsură. **•raatlık/istirahat yerî** stațiune. **•sizin yerinîz başka kompartimentte** este în alt compartiment. **•tuwum yerî men tewúkesi** locul și data nașterii. **•yargı yerî** (*jur.*) tribunal. **•yeri kayıtlanmagan** fără specificarea

locului. **•yernîñ kişisi** indigen; localnic; băștinaș. **•yúksek yer** loc ridicat; ridicătură.
yeralgan *adj.* situat; așezat.
yeraluw *s.* situare; așezare.
yerarşiy *s.* ierarhie.
yerarşiyli *adj.* ierarhic; ierarhizat.
yerastî **I.** *adj.* subteran. **II.** *s.* subsol.
yerberitli *s.* (*astr.*) perigeu.
yer-beyer *adv.* din loc în loc; pe sărite.
yerbîlîmğî *adj.* geologic.
yerbîlîmğisi *s.* geolog.
yerbîlimî *s.* geologie.
yerde *adv.* la locul. // **•başka yerde** în altă parte; altundeva. **•bîlîngen yerde** la locul tipic; la locul obișnuit. **•mında we alay yerde** aici și peste tot.
yerden *adv.* de la locul; din locul. // **•lútfiyge, bo yerden!** vă rog, pe aici! **•yok yerden** din nimic; din senin.
yerden-yerge *adv.* din loc în loc; pe sărite. // **•ózin yerden-yerge wurmak** a se zvârcoli.
yerdeniştirgen *adj.* permutat.
yerdeniştırme *s.* **1.** deplasare; mutare; dislocare. **2.** permutare; transpunere.
yeren *num.* (*mong.*) nouăzeci.
yeretan *s.* (*zool.*) șoarece-de-câmp (*lat.*, *Microtus arvalis*).
yerge *adv.* spre locul. // **•bo yerge kîrilmez** nu intrați. **•boş yerge** în van. **•şonî bo yerge taşlay alirman mî?** pot să las asta aici? **•sözde geşken yerge** la locul citat. **•yalan yerge yemîn** (*jur.*) jurământ fals; sperjur. **•yok yerge** în zadar; inutil; degeaba.
yerğî *adj.* terestru.
yerinde *adv.* **1.** la locul său. **2.** pe loc; imediat. // **•kiyipî yerinde bolmamak** a nu fi în apele sale. // **•alay şiyler yerinde bütün duniya yüzünde** nimic nou sub soare. **•kiyipîm yerinde tuwul** nu mă simt bine; sunt indispus. **•kuwatî yerinde** în plină putere. **•programnî ara yerinde** în pauza programului. **•sanetemen ke yerinde bolmaz** cred că ar fi inoportun. **•wakiti-halı yerinde** înstărit; cu mari posibilități materiale. **•yerinde bolmagan** nesperios; inoportun.
yerinden *adv.* de la locul său.
yerindenoyngan *adj.* luxat; răsucit; sucit; scrântit.
yerindensikkân *adj.* luxat; răsucit; sucit; scrântit.
yerindenıştırigen *adj.* transpus.
yerine *adv.* spre locul său; în contrapartidă. // **•dadîn yerine akelmek** a-și drege gustul. **•haywan yerine salmak** a brutaliza. **•sesin yerine akelmek** a-și drege glasul. // **•bîrewnî yerine geşken** succesori. **•wazifenîñ yerine akelînmesi** îndeplinirea misiunii. **•yerine ketirîlealma** realizabil.
yerineakelûw *s.* îndeplinire; realizare; efectuare; îndeplinire; întocmire.
yerinekelgen *adj.* îndeplinit; realizat; făcut; efectuat; îndeplinit; întocmit.
yerinekelmegen *adj.* nerealizat.
yerineketirîlealğan *adj.* fezabil.
yerineketirîlgen *adj.* îndeplinit; realizat; făcut; efectuat; îndeplinit; întocmit. // **•yerineketirîlgen**

kizmet muncă prestată.
yerineketirûw *s.* îndeplinire; realizare; efectuare; îndeplinire; întocmire.
yeritîlgen *adj.* injectat.
yeritîlme *v.i.* a se injecta.
yeritme *s.* injectare; injecție.
yeritmek *v.t.* a injecta.
yerkabigî *s.* (*geogr.*) scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
yerkebîrdamasî *s.* cutremur; seism.
yerkûre *s.* (*geogr.*) glob terestru; planetă Pământ.
yerleşken *adj.* **1.** așezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleşme *s.* **1.** localitate; cantonament; populare. **2.** așezare; stabilire; localizare; cantonare; statornicire; populare. **3.** aranjare; instalare. **4.** fixare; potrivire.
yerleşmegen *adj.* nestabil.
yerleşmek *v.i.* **1.** a se așeza; a se stabili; a se localiza; a se cantona; a se statornici; a se popula. **2.** a se aranja; a se instala. **3.** a se fixa; a se potrivi. // **•kat-kat yerleşmek** a se stratifica. **•kelip yerleşmek** a se pripăși.
yerleşmeli *adj.* populat; locuit. // **•yerleşmeli merkez** centru populat.
yerleştirîlgen *adj.* **1.** așezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleştırme *s.* **1.** așezare; stabilire; localizare; cantonare; statornicire; populare. **2.** aranjare; instalare. **3.** fixare; potrivire.
yerleştırme *v.t.* **1.** a așeza; a stabili; a localiza; a cantona; a statornici; a popula. **2.** a aranja; a instala. **3.** a fixa; a potrivi. // **•araga yerleştırme** a insera.
yerleştırûwğî *s.* **1.** fixativ. **2.** instalator; plasator; amplasator.
yerleştırûwlî *adj.* **1.** așezat; stabilit; localizat; cantonat; statornicit; populat. **2.** aranjat; instalat. **3.** fixat; potrivit.
yerleşûw *s.* localitate; cantonament; populare.
yerlî **I.** *adj.* **1.** local; din partea locului. **2.** autohton; indigen. **II.** *s.* localnic; băștinaș. // **•bo yerlî tuwulman** nu sunt de aici. **•bo yerlîñiz mî?** sunteți de aici? **•yerlî ádetler** obiceiuri locale. **•yerlî sáát** ora locală.
yerlîleştırme *s.* localizare.
yerlîleştırme *v.t.* a localiza.
yerlî-yerinde *adv.* **1.** complet; cu totul; în întregime. **2.** amănunțit; detaliat.
yerlî-yersiz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant.
yerozar *s.* (*astr.*) apogeu.
yerózekşî *adj.* (*astr.*, *fil.*) geocentric.
yersakizi *s.* (*geol.*) bitum.
yersiz *adj.* inoportun; nepotrivit; irelevant. // **•yersiz sózım bağışlansın** fie-mi îngăduit cuvântul.
yersiz-ğurtsuz *adj.* fără locuință; fără cămin; fără patrie.
yersuw *s.* zeu; zeită.
Yersuw *s.* (*mitol.*, în șamanism) zeita pământurilor și a apelor.
Yersuw-Álem *s.* (*topon.*) ("Lumea Zeilor") Ierusalim.
yerşegimî *s.* (*fiz.*) gravitație.

yertutkan s. surogat.
yerústí *adj.* supratran; de suprafață.
yer-yer *adv.* din loc în loc; pe alocuri; pe sărite.
yeryuwarlagi s. (*geogr.*) glob terestru; planetă Pământ.
yeryúzí s. (*geogr.*) scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
yes I. num. (*mong.*) nouă. **II.** s., *adj.* (*ist.*) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
yes-çit s., *adj.* (*ist.*) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eșarfe sacre.
yes-suw s., *adj.* (*ist.*) sakait.
yes-túrúk s., *adj.* (*ist.*) etrusc; crimean; membru al uniunii celor nouă eșarfe de mătase.
yes-us s., *adj.* (*ist.*) sakait.
yesún num. (*mong.*) nouă.
yeşil I. *adj.* **1.** verde. **2.** (*d. legume, fructe*) necopt; verde. **II.** s. verde; culoare verde. // **•ğemişler yeşil bolsa** dacă fructele sunt verzi. **•kora yeşilde kel!** vino cât timp grădina este verde!; **•lâmbanîñ ğarigî uzaktan yeşil bolip kórîne** din depărtare lumina lămpii se vede verde. **•yeşil halî** covor verde. **•yeşil ot** nutreț verde. **•yeşil salata** salată verde. **•yeşil sogan** ceapă verde. **•yeşiller bîr toplantî tuttular** verzi au ținut o adunare.
yeşil-baka s. (*zool.*) broască-de-iarbă; brotăcel (*lat.*, *Hyla arborea*).
yeşil-bağaklı-palşıkşı s. (*orn.*) fluierar cu picioare verzi (*lat.*, *Tringa nebularia*).
yeşilbaş s. (*orn.*) rață mare (*lat.*, *Anas platyrhynchos*).
yeşilbaş-ördek s. (*orn.*) rață mare (*lat.*, *Anas platyrhynchos*).
yeşil-bürşe s. (*ent.*) puricaș; purice-de-omăt (*lat.*, *Podura nivalis*).
yeşilgeşalar *adj.* verzui.
yeşilgetartar *adj.* verzui.
yeşil-ğelbege s. (*orn.*) pitulice verde (*lat.*, *Phylloscopus nitidus*).
yeşil-ğerek s. (*bot.*) liliac-de-munte; aninaș (*lat.*, *Alnus viridis*).
yeşilğî s. zarzavagiu.
yeşil-kertenkele s. (*zool.*) gușter (*lat.*, *Lacerta viridis*).
yeşil-kúrelke s. (*zool.*) gușter (*lat.*, *Lacerta viridis*).
yeşil-kanariya s. (*orn.*) înăriță verde (*lat.*, *Serinus canaria serinus*).
yeşil-kanatlı- Amerika-ördegi s. (*orn.*) rață cu aripă verde americană (*lat.*, *Anas crecca carolinensis*).
yeşil-karkara s. (*orn.*) egretă verde (*lat.*, *Butorides virescens*).
yeşil-ketenkuşî s. (*orn.*) înăriță verde (*lat.*, *Serinus canaria serinus*).
yeşil-kirazkuşî s. (*orn.*) vrabie verzuie (*lat.*, *Passerina versicolor*).
yeşil-kirkawul s. (*orn.*) fazan verde; fazan japonez (*lat.*, *Phasianus versicolor*).
yeşil-kúrte s. (*orn.*) ghionoaie verde (*lat.*, *Picus viridis*).
yeşillik I. *adj.* vegetal. **II.** s. **1.** verdeață; culoare verde. **2.** vegetație. **3.** verdeturi; zarzavat (*pt. gâtî*). // **•yeşillik şiy işinde** vegetația e în rouă. **•yeşillikke basmañiz!** nu călcați pe iarbă!;
yeşillikşî *adj.* vegetarian.
Yeşil-Murun s. (*topon.*) Republica Capului Verde.
Yeşil-Murun-boraganğışı s. (*orn.*)

rândunica furtunii lui Fea (*lat.*, *Pterodroma feae*).
Yeşil-Murun-ğelkuwganî s. (*orn.*) ielcovan de Insulele Capului Verde; furtunar de Insulele Capului Verde; pasărea-furtunii de Insulele Capului Verde (*lat.*, *Calonectris edwardsii*).
yeşil-nogit s. (*bot.*) mazăre (*lat.*, *Pisum sativum*).
yeşil-nogit-newnesî s. (*ent.*) mazărar; gărgăriță (*lat.*, *Bruchus pisi*).
yeşil-sazan s. (*iht.*) lin (*lat.*, *Tinca tinca*).
yeşil-şapur s. (*orn.*) egretă verde (*lat.*, *Butorides virescens*).
yeşil-şegertkî s. (*ent.*) coșăș; lăcustă-verde (*lat.*, *Locusta viridissima*).
yeşil-şibîn s. (*ent.*) muscă-verde (*lat.*, *Lucilia caesar*).
yeşil-şibîngî s. (*orn.*) muscar de Acadia (*lat.*, *Empidonax virescens*).
yeşil-şimşik s. (*orn.*) florinte (*lat.*, *Carduelis chloris*; *Chloris chloris*).
yeşil-şópleme s. (*bot.*) strigoaie-verde (*lat.*, *Veratrum viride*).
yeşil-sarikaş s. (*orn.*) pitulice verde (*lat.*, *Phylloscopus nitidus*).
yeşil-sirtli-ğadirak s. (*orn.*) fâsa cu spate măsliniu (*lat.*, *Anthus hodgsoni*).
yeşil-sirtli-karkara s. (*orn.*) egretă cu spate verde (*lat.*, *Butorides striatus*).
yeşil-sirtli-ötlegen s. (*orn.*) dendroica verde (*lat.*, *Dendroica virens*).
yeşil-sirtli-şapur s. (*orn.*) egretă cu spate verde (*lat.*, *Butorides striatus*).
yeşil-sülekeş s. (*orn.*) vrabie verzuie (*lat.*, *Passerina versicolor*).
yeşil-súlgún s. (*orn.*) fazan verde; fazan japonez (*lat.*, *Phasianus versicolor*).
yeşil-tenek s. (*orn.*) vrabie verzuie (*lat.*, *Passerina versicolor*).
yeşil-terekkakkan s. (*orn.*) ghionoaie verde (*lat.*, *Picus viridis*).
yeşil-tokildak s. (*orn.*) ghionoaie verde (*lat.*, *Picus viridis*).
yeşim s. (*geol.*) jad. // **•yeşim taşı** piatră de jad.
yeşirgen *adj.* înverzit.
yeşirme s. înverzire.
yeşirmek v.i. a înverzi; a se înverzi; a da frunza.
yeşirtmek v.t. a înverzi; a colora în verde.
yetenek s. capacitate.
yeter *adj.* suficient; destul; de-ajuns.
yeterli *adj.* suficient; destul; de-ajuns. // **•yeterli zihin** rațiune suficientă.
yeterlik s. **1.** suficientă; îndestulare. **2.** capacitate; competență. // **•yeterlik fiili/figelî** (*gram.*) verb posibilativ.
yetersayî s. cvorum; număr necesar de membri.
yetersiz *adj.* insuficient; nesatisfăcător. // **•yetersiz peslemek** a subalimenta.
yetersizlik s. insuficiență; incapacitate (*și med.*).
yetersizpesleme s. subalimentare.
yetersizpeslengen *adj.* subalimentat.
yetim s., *adj.* orfan.
Yetim/Ėtim s. (*antrop. m.*, *arab.*)

"Orfanul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
yetiy s. yeti.
yetişken *adj.* suficient. // **•yetişken ballarım bar** am copii mari.
yetişkin *adj.* (*d. persoane*) matur; major.
yetişme s. suficiență.
yetişmegen *adj.* nesatisfăcător.
yetismek v.t. **1.** a ajunge; a prinde din urmă. **2.** a prinde; a ajunge; a sosi (*la timp*). **3.** a fi suficient; a ajunge. **4.** a atinge; a ajunge; a răzbi. **5.** a deveni; a ajunge. **6.** (*d. plante*) a crește; a se dezvolta. // **•doktor yetismek** a deveni doctor. // **•akşamga ótmegimiz yetismez** nu ne ajunge pâinea pentru diseară. **•ğayaw-ğalpî yetişken** a ajuns pe jos. **•param yetişmedî** nu mi-au ajuns banii. **•şundî tren kayerlerge yetişti?** pe unde a ajuns trenul acum?; **•tap soñda yetişti** în sfârșit am ajuns.
yetismez *adj.* nesatisfăcător.
yetiştirmek v.t. **1.** a determina să ajungă; a determina să fie suficient. **2.** a crește (*animale*). **3.** a cultiva (*plante*). **4.** a transmite; a comunica; a aduce la cunoștință.
yetke s. autoritate; prestigiu.
yetken *adj.* suficient.
yetkî s. **1.** competență; autoritate. **2.** atribuție; autorizare; împuternicire.
yetkilemek v.t. a împuternici; a autoriza.
yetkili *adj.* **1.** competent. **2.** împuternicit.
yetkin *adj.* perfect; desăvârșit.
yetkinleşmek v.i. a se perfecționa; a se desăvârși.
yetkinlik s. perfecțiune; desăvârșire.
yetkisiz *adj.* **1.** incompetent. **2.** neîmputernicit; fără împuternicire.
yetkisizlik s. incompetență.
yetme s. suficiență.
yetmegendi *adv.* ca și cum nu ar fi suficient.
yetmek v.i. a ajunge; a fi suficient.
yetmeme s. insuficiență; neajuns.
yetmez *adj.* insuficient.
yetmiykalir *adj.* insuficient.
yetmiykalma s. insuficiență.
yetmiş num. șaptezeci.
yetmişer num. câte șaptezeci.
yetmişer-yetmişer num. șaptezeci câte șaptezeci.
yetmişingî num. al șaptezecilea; a șaptezecia.
yetmişlep *adv.* reciclând de șaptezeci ori.
yetmişlerde num. aproximativ șaptezeci.
yetmiş-seksen num. aproximativ șaptezeci-optzeci.
yetmişyaşlı s. septuagenar.
yetmişyillik s. septuagenar.
yevm s. (*cron.*, *arab.*) zi; ziuă.
yevmiy *adj.* de fiecare zi; cotidian; zilnic; per diem.
yevmiye s. salariu pe o zi; retribuția unui zilier.
yevmiyeğî s. zilier.
yevmülehat s. (*cron.*, *arab.*) duminică.
yevmülerba s. (*cron.*, *arab.*) miercuri.
yevmülesniyin s. (*cron.*, *arab.*) luni.
yevmülguma s. (*cron.*, *arab.*) vineri.
yevmülhamis s. (*cron.*, *arab.*) joi.
yevmulsebat s. (*cron.*, *arab.*) sâmbătă.

yevmúselase s. (cron., arab.) marți.
yígírím num. douăzeci. // **•sáát onni yígírím geşe tren keldí** trenul a sosit la ora zece și douăzeci.
yígírímínğı num. al douăzecilea; a douăzecea.
yígírímlep adv. reciclând de douăzeci ori.
yígírímlerde num. aproximativ douăzeci.
yígírím-otiz num. aproximativ douăzeci-treizeci.
yígírímşer num. câte douăzeci.
yígírímşer-yígírímşer num. douăzeci câte douăzeci.
yikpal s. 1. fericiie; mulțumire. 2. noroc; succes. // **•yikpalga baylamak** a expune riscului; a primejdui; a periclita. // **•mol yikpallar!** mult noroc!; **•yakşı yikpallar!** baftă!; noroc!; **•yikpaliña yarasın!** baftă!; noroc!;
yikpalgabaylangan adj. hazardat; primejdios; riscant.
yikpalgabaylaw s. hazardare; periclitare; primejduire; risc.
yikpalgabaylı adj. hazardat; periclitant; periclitat; primejdios; primejduit; riscant; expus; critic.
yikpalli adj. norocos; fericit; mulțumit. // **•yikpalli kışı** om norocos.
yikpalsız adj. nenorocos; ghinionist; nefericit; nemulțumit.
yikpalsızlık s. ghinion; nefericiie; nemulțumire.
yikpalturumı I. adj. întâmplător. II. s. întâmplare; hazard.
yikpalturumundan adv. întâmplător; prin hazard.
yikpaltegersığı s. (bot.) ceasornic; floarea-suferinței (lat., *Passiflora incarnata*).
yil s. (cron.) an. // **•bırkaş yıl geştí** au trecut câțiva ani. **•ewelkı yıl** acum doi ani. **•ğańı yıl keşesi** revelion. **•ğańı yılñiz múbarek bolsın!** un an nou fericit!; **•ğariy yıl** anul curent. **•ğawunlı yıl** an ploios. **•kaysı yilda?** în ce an?; **•kúnsayım yılı** an calendaristic. **•malıy yıl** an financiar. **•úyretım yılı** an școlar. **•yılñın sońı** sfârșitul anului. **•zaruriy yıllar** ani de criză.
yıl-bayıl adv. din an în an; anual.
yilda adv. anual; pe an.
yildan-yılga adv. din an în an; anual.
yıldız I. adj. stelar. II. s. 1. (astr.) stea. 2. (fig.) stea; vedetă. // **•gezúwğı yıldız** planetă. **•saba yıldızı** (astr.) luceafărul de dimineață. **•şáslı yıldız** (astr.) cometă. **•takım yıldızlar** constelație. **•yıldız işareti** (tipogr.) asterisc. **•yıldız palı** horoscop. **•zorlıklardan yıldızlarga** pe căi aspre, până la astre.
yıldız-anasonı s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium verum*).
yıldızbılımgısı s. astrolog.
yıldızbılımi I. adj. astrologic. II. s. astrologie.
yıldızbılımlı adj. astrologic.
yıldızbóğegı s. (ent.) licurici; luciola (lat., *Lampyrus noctiluca*).
yıldız-enisonı s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium*

verum).
yıldızı, deñiz- s. (zool.) asterie; stea-de-mare (lat., *Asterias*).
yıldızlı adj. înstelat; stelar.
yıldız-nanehanı s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium verum*).
yıldızşeseğı s. (bot.) dalie; gherghină (lat., *Dahlia cultorum*).
yilinda adv. în anul; anno.
yilkaytım s. aniversare. // **•tuwum yilkaytımı** aniversarea zilei de naștere.
yilkaytımli adj. jubiliar.
yıllık I. adj. 1. de un an. 2. anual; pe an. II. s. 1. anuar (publicație). 2. retribuție/salariu pe un an. // **•yıllık dergi** anuar. **•yıllık kelır** (fin.) venit anual. **•yıllık kozı** miel de un an. **•yıllık tasawur** plan anual.
yılsaytın adv. an de an.
yırpız s. (zool.) irbis; leopardul-zăpezilor (lat., *Panthera uncia*).
yobaz I. adj. exclusivist; intolerant. II. s. sector; intolerant.
yobazlık s. sectarism; intoleranță.
yoda I. adj. tropical. II. s. (geogr.) tropic.
yodaşası adj. subtropical.
yodalı adj. tropical.
yoda-ğelkuwganı s. (orn.) ielcovan de tropice; furtunar de tropice; pasărea-furtunii de tropice (lat., *Puffinus lherminieri*).
yoga I. adj. yoghinic. II. s. yoga.
yogağı I. adj. yoghinic; yoghist. II. s. yoghin.
yok I. adj. inexistent; absent. II. adv. nu. // **•yok olmak** a dispărea; a se duce pe gura lupului. **•yok etmek** a nimici; a distruge; a zdrobi. // **•ağelem yok** nu mă grăbesc. **•akılñın yok bolsa** dacă nu ai minte. **•Amet men Esma arasında bırşıy yok** între Amet și Esma nu e nimic. **•aytar awuzum yok** nu voi divulga. **•bagajım yok** n-am bagaj. **•balam-şagam yok** nu am copii. **•başka şare yok** altă soluție nu există. **•başka tren yok mı?** nu mai este alt tren?; **•bır bar eken, bır yok eken** a fost odată ca niciodată. **•bır bo yok edı** asta mai lipsea. **•boga imkáan yok** asta e imposibil. **•bondan başka param yok** nu am alți bani decât aceștia. **•búgún heş hawa yok** azi nu este niciun pic de vânt. **•dadı tuzı yok** fără niciun gust. **•esası yok** nu este adevărat. **•eşı yok** fără seamăn. **•ğenábınde yaluw yok** dumneata n-ai rușine. **•gezmemekte payda yok** plimbatul n-are folos. **•hakkınız yok** nu aveți dreptate. **•heş şúphem yok** nu am nicio îndoaială. **•heşbır maruzluk yok** nu e niciun pericol. **•ış wakitında otırmak yok** în timpul lucrului nu se stă. **•ışım bar, wakitım yok** sunt ocupat, n-am timp. **•kabaátım yok** n-am nicio vină. **•kaybeteğek zamanım yok** n-am timp de pierdut. **•ketkenden beritli kaber yok** de când a plecat nu e nicio veste. **•kiyipım yok** nu mă simt bine; sunt indispus. **•kórır kózım yok** n-am ochi să-l văd. **•men yokman** eu nu mă bag. **•mişik man it arasında dostlık yok** între pisică și câine nu

e prietenie. **•ne bar, ne yok?** ce mai e nou?; ce mai faci?;
•okıganım yok n-am citit.
•ónemı yok n-are importanță.
•parmak basmaga yer yok nu e loc nici cât să pui un deget. **•şúphe yok** incontestabil; neîndoios. **•taa kiska bır ғol yok mı?** nu există alt drum mai scurt?; **•taa uğuzı yok mı?** nu aveți ceva mai ieftin?; **•torabargan sefer yok mı?** nu există cursă directă?; **•wakitım yok** nu am timp. **•yok bolsa** dacă nu este; dacă nu are. **•yok yerden** din nimic; din senin. **•yok yerge** în zadar; inutil; degeaba. **•yok zarar** nu face nimic; n-are importanță. **•yok, bonı yapa almam** nu, nu pot să fac asta. **•yok, ğenábısın tanımayman** nu, pe dumnealui nu-l cunosc. **•yok, şaşmadır!** nu, este absurd!; **•yúzi yok** e neobrăzat. **•ziyan yok** nu face nimic; n-are importanță.
yokarda I. adj. 1. (d. coadă) bârzoii. 2. (d. cap) ridicat; înălțat; în sus. II. adv. sus; pe partea superioară; mai presus de. // **•atı yokarda añılğan** sus-numit.
yokardakı adj. de sus. // **•yokardakı atnı taşığan** sus-numit. **•yokardakılarga kara!** vezi mai sus!;
yokardakıların day adv. ca cele de mai sus.
yokardan adv. de sus; dinspre partea superioară. // **•yokardan karamak** a privi pe cineva de sus; a-l disprețui.
yokarga adv. în sus; spre partea superioară. // **•şizmesinden yokarga şıkmak** a-și băga nasul unde nu-i fierbe oala. **•tırmaşıp yokarga şıkmak** a se cățăra; a escalada. **•yokarga tartmak** a trage în sus; a ridica. // **•kollar yokarga!** sus mâinile!; **•taa yokarga** excelsior!; mai sus!; cât mai sus!;
yokargaşığış s. ascensiune; urcare; ridicare; cățărare; imbarcare.
yokargaşıkkın adj. urcat; ridicat; cățărât; imbarcat.
yokargı adj. de sus; superior. // **•yokargı kat** etajul de sus. **•yokargı meğra** (geogr.) curs superior.
yokarı I. adj. 1. superior; de sus. 2. excesiv; exagerat; ultra. II. s. partea de sus.
yokarına adv. spre susul.
yokarında adv. în susul. // **•suwnuñ yokarında** în amonte.
yokarından adv. din susul.
yokarisedalı s. (fiz.) ultrasunet.
yokarisedalı adj. (fiz.) supersonic; ultrasonice.
yokarises s. (fiz.) ultrasunet.
yokarisesli adj. (fiz.) supersonic; ultrasonice.
yokarlıgına adv. deasupra; spre partea superioară.
yokarsı s. partea de sus.
yokarsına adv. deasupra; spre partea superioară.
yokbolgan adj. 1. nimicit; distrus; devastat; pustiit. 2. deficitar; indisponibil; absent.
yokboluw s. deficit; indisponibilitate; lipsă; absență.
yoketúw s. nimicire; distrugere; devastare; pustiire; prăpăd.

yoketúwǵı *adj.* nimicitor; distrugător; devastator; pustiitor.
yokiş *s.* urcuş; pantă.
yokişli *adj.* în pantă.
yokka *adv.* pe nimic; degeaba. // **•yokka kabarıp ğüre** degeaba umblă Țanșos.
yokkaşıkkan *adj.* 1. dispărut; pierdut; rătăcit. 2. inutil; zadarnic; nefolositor.
yokkaşıkma *s.* 1. dispariție; pierdere; rătăcire. 2. inutilitate; zădărnicie.
yoklık *s.* 1. inexistență; absență. 2. sărăcie; mizerie; lipsă; criză. // **•para yoklığı** criză financiară.
yoksa(m) **I.** *adv.* altfel; altcum; altminteri; în caz contrar. **II.** *conj.* sau; ori.
yoksıl *s., adj.* sărac; sărman; scăpătat; calic.
yoksillaşkan *adj.* sărăcit; sărac; scăpătat; calic.
yoksillaşma *s.* sărăcire; scăpătare; calicire.
yoksillaşmak *v.i.* a sărăci; a scăpăta; a se calici.
yoksillik *s.* sărăcie; scăpătare; calicie.
yoksınmak *v.i.* a se plânge de neajunsurile materiale.
yoksızlık *s.* sărăcie; mizerie; privațiune.
yokta *adv.* când nu există; când e absent; când nu are. // **•o yokta** în absență.
yoktan *adv.* din nimic; din senin. // **•bır de yoktan** din senin.
yokardagı *adj.* de sus.
yokardagısı *s.* cel de sus.
yokardakısı *s.* cel de sus.
yokargısı *s.* cel de sus; cel superior.
yoksillaşuw *s.* sărăcire; scăpătare; calicire.
yol *s.* 1. drum; cale (*și fig.*). 2. (*tehn.*) conductă. 3. călătorie; drum; voiaj. 4. (*fig.*) metodă; mijloc; procedeu. 5. (*fig.*) făgaș; cale; direcție. 6. (*fig.*) direcție; sens; scop. 7. (*fig.*) sistem; normă.
yola *s. (nav.)* iolă.
yoldaş *s.* tovarăș; camarad.
yoldaşlık *s.* tovarășie; camaraderie.
yolğı *s.* 1. drumet. 2. călător; pasager. // **•yolğı kart** drumețul este bătrân. **•yolğı treni** (*transp.*) tren personal. **•yolğiniñ ulı** fiul drumețului.
yolğılik *s.* drumeție; călătorie; voiaj. // **•hawa yolğıligi** călătorie cu avionul.
yollama *s.* expediere; trimitere.
yollamak *v.t.* a expedia; a trimite.
yollangan *adj.* expediat; trimis.
yollaw *s.* expediere; trimitere.
yolsızlık *s. (jur.)* fărâdelege; abuz.
yongă, ak- *s. (bot.)* trifoi (*lat., Trifolium repens*).
yongă, aşşı- *s. (bot.)* trifoiște; trifoi-amar (*lat., Menyanthes trifoliata*).
yongă, ekşi- *s. (bot.)* măcrișul-iepurelui; măcrișul-caprei (*lat., Oxalis acetosella*).
yongă, kırmızı- *s. (bot.)* trifoi-roșu; trifoi-sălbatic (*lat., Trifolium pratense*).
yongă, mısı- *s. (bot.)* schinduf (*lat., Trigonella foenum graecum*).
yongalık *s.* teren semănat cu trifoi; trifoiște.
yongası, kır- *s. (bot.)* trifoiăș (*lat., Trifolium campestre*).
yongası, şoban- *s. (bot.)* vătămătoare;

renolotare; iarbă-de-vătămătură (*lat., Anthyllis vulneraria*).
yongası, taş- *s. (bot.)* coroniște (*lat., Coronilla varia*).
yordam *s.* 1. abilitate; pricepere. 2. simț; percepție.
yorgın *adj.* istovit; obosit; ostenit. // **•yorgın bolmak** a fi obosit; a fi istovit. // **•bıraz yorgın** sunt puțin obosit. **•yorgın tuwulsunuz mı?** nu sunteți obosit?
yorgın-argın *adj.* epuizat; extenuat; vlăguț; sleit de puteri.
yorgınlık *s.* istovire; oboseală; osteneală. // **•asap yorgınlığı** (*med.*) neurastenie.
yorgınlık-argınlık *s.* epuizare; extenuare; surmenaj; vlăguire; sleire de puteri.
yorgın-yorgın *adj.* foarte istovit; foarte obosit; foarte ostenit; extenuat; surmenat.
yorılğan *adj.* istovit; obosit; ostenit.
yorılma *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorılmadan *adj.* neobosit; fără întrerupere.
yorılmagan *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorılmak *v.i.* a se istovi; a se obosi; a se osteni. // **•bek yorılmak** a se surmena.
yorılmakbılmez *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorilmaykalır *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorılmaz *adj.* neistovit; neobosit; neostenit.
yorıltkan *adj.* istovitor; obositor; ostenitor.
yoriltma *s.* istovire; obosire; ostenire.
yoriltmak *v.t.* a istovi; a obosi; a osteni. // **•awuzun ğaba yoriltmak** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar. **•pikir yoriltmak** a-și frământa mintea.
yoriltuǵı *adj.* istovitor; obositor; ostenitor.
yoriltuw *s.* istovire; obosire; ostenire.
yoriluw *s.* istovire; obosire; ostenire.
yorım *s.* interpretare; explicare; comentare. // **•bılımǵı yorım** interpretare științifică. **•bır yorımga kóre** într-un fel.
yorımǵı *s. (pol.)* comentator.
yorımlama *s.* interpretare; explicare; comentare.
yorımlamak *v.t.* a interpreta; a explica; a comenta.
yorımlangan *adj.* interpretat; explicat; comentat.
yorımlawǵı *adj.* interpretativ; explicativ.
yorımlaw *s.* interpretare; explicare; comentare.
yorımlı *adj.* interpretat; explicat; comentat.
yorkan *s.* plapumă.
yorkanǵı *s.* plăpumar.
yorkan-tóşek *s.* plapuma și saltea; așternuturi.
Yosıp/Yusuf *s. (antrop. m., arab.)* Iosif.
yot *s. (chim.)* iod.
yotır *s. (chim.)* iodură.
yón *s.* direcție; sens; parte.
yóndeş *adj. (mat.)* corespondent.
yónemek *v.i.* a se orienta; a porni; a se îndrepta (*spre..., către...*).
yónerge *s.* circulară; dispoziție (*scrisă*).
yónetım *s.* conducere.

yónetımǵı *adj.* administrativ; de conducere; conducător.
yónetken *adj.* conducător; administrator.
yónetmek *v.t.* a orienta; a îndrepta spre; a conduce; a administra.
yónetmelik *s.* regulament; instrucțiuni.
yónetúwǵı *s.* conducător; administrator.
yóntem *s.* metodă; procedeu; mijloc; sistem.
yóntembılımǵı *adj. (fil.)* metodologic.
yóntembılımı *s. (fil.)* metodologie.
yóntemli *adj.* metodic; cu metodă.
yóre *s.* loc; împrejurime.
yórede *adv.* în preajmă; împrejur.
yóreden *adv.* din preajmă; dimprejur.
yórelı *adj.* local.
yóringe *s.* 1. (*mat.*) traiectorie. 2. (*astr.*) orbită.
yugoslav *s., adj.* iugoslav.
yugoslaviyelı *s., adj.* iugoslav.
yukı *s.* 1. somn. 2. (*med.*) letargie. 3. (*fig.*) toropeală; amorțire. // **•kózine yukı kelmek** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. **•kózine yukı kırmemek** a nu putea pune pleopă pe pleopă; a nu putea adormi. **•yukuga ketmek/dalmak** a-l fura somnul; a adormi; a ațipi. **•yukuga toymak** a-și împlini somnul; a dormi suficient. **•yukusı kaşmak/aşılmak** a-i pieri somnul. **•yukusı kelmek** a-i veni somnul. // **•baygın yukı** somnolență. **•deren yukı** somn profund. **•úyle yukusı** siestă. **•yukı ketirúwǵı** somnifer.
yukiketirgen *adj.* somnifer; soporific.
yuklagan *adj.* adormit.
yuklagan-gezgen *s.* somnambul.
yuklamagan *adj.* nedormit; vigilent.
yuklamak *v.i.* a se culca; a adormi. // **•ballar ayırı-ayırı ğataklarda yuklaylar** copiii dorm în paturi separate. **•kayday yukladıñız?** cum ați dormit?; **•yuklamak wakiti/zamanı/máalı** oră de culcare; vremea somnului.
yuklamama *s.* veghe; nesomn; vigilență.
yuklamamak *v.i.* a veghea.
yuklamaykalgan *adj.* nedormit; vigilent.
yuklamaykalma *s.* veghe; nesomn; vigilență.
yuklamaz *adj.* nedormit; vigilent.
yuklar-gezer *s.* somnambul.
yuklatılğan *adj.* adormit.
yuklatkan *adj.* somnifer; soporific. // **•yuklatkan hap/láj** somnifer.
yuklatmak *v.t.* a adormi; a culca.
yuklatuǵı *adj.* somnifer; soporific.
yuklaw *s.* adormire.
yuklaw-gezúw *s.* somnambulism.
yukudanturgan *adj.* trezit; deșteptat; sculat.
yukudanturuw *s.* trezire; deșteptare; sculare.
yukugadalğan *adj.* adormit; ațipit; somnolent; toropit.
yukugadaluw *s.* adormire; ațipeală; somnolență; toropeală.
yukugaketken *adj.* adormit; ațipit; somnolent; toropit.
yukugaketúw *s.* adormire; ațipeală; somnolență; toropeală.
yukulı *adj.* somnoros. // **•yukulı kóz** somnoros.
yukulı-yukulı *adv.* somnoros.

yukumsuramak *v.i.* a dormita; a picoti; a moțai.
yukumsuraw *s.* dormitare; picoteală; moțială.
yukusikelgen *adj.* somnoros; toropit de somn.
yukusuz *adj.* nedormit.
yukusuzluk *s.* insomnie. // **•yukusuzluk şekmek** a nu putea închide un ochi; a suferi de nesomn. // **•yukusuzluk şegemen** sufăr de insomnie.
yunan *s., adj.* grec; grecesc.
yunanğa **I.** *adv.* grecește; în limba greacă. **II.** *s. (limba)* greacă.
Yunanistan *s. (topon.)* Grecia.
yunanlı *adj.* grec; grecesc.
yunus *s. (zool.)* delfin (*lat., Delphinus delphis*).
yunus, ak- *s. (zool.)* delfin-alb (*lat., Delphinapterus leucas*).
yurt *s.* 1. țară; patrie. 2. cămin. 3. ținut; loc. 4. iurtă; cort.
yurtsúygen *s., adj.* patriot.
yurtsúyúw *s.* patriotism.
yurtşúnas *s., adj.* patriot.
yurtşúnaslık *s.* patriotism.
yurttaş *s.* compatriot; concetățean.
Yusuf/Yosip *s. (antrop. m., arab.)* Iosif.
yuw *s. (tehn.)* fileț; șurub.
yuwa *s.* 1. cuib; cuibar. 2. locuință; sălaș. 3. (*fig.*) loc ascuns; focar. 4. vizuină; bărlug; culcuș. // **•yuwa kurmak** a întemeia o familie. **•yuwasın ğikmak** a-i strica cuiva casa. // **•bala yuwası** creșă. **•sarığa yuwası** viespar.
yuwak **I.** *adj.* 1. (*lingv.*) alveolar. 2. (*mat.*) cilindric. **II.** *s.* 1. (*mat.*) cilindru. 2. (*anat.*) alveolă. // **•yuwak tartıkawazı** (*lingv.*) consoană alveolară.
yuwaklı *adj.* 1. (*mat.*) cilindric. 2. (*lingv.*) alveolar.
yuwalagan *adj.* cuibărit; care sălășuiește.
yuwalama *s.* cuibărire; sălaș.
yuwalamak *v.i.* a se cuibări; a-și face cuib; a sălășui.
yuwalangan *adj.* cuibărit; care sălășuiește.
yuwalanma *s.* cuibărire; sălaș.
yuwalanmak *v.i.* a se cuibări; a-și face cuib; a sălășui.
yuwar *s. (anat.)* glob; globulă.
yuwarlak *adj.* sferic; circular; rotund; globular.
yuwarlama *s.* înfășurare; ghemuire; rotunjire.
yuwarlamak *v.t.* a înfășura; a face sul; a ghemui; a rotunji.
yuwarlangan *adj.* înfășurat; ghemuit; rotunjit.
yuwarlanmak *v.i.* a se înfășura; a se face sul; a se ghemui; a se rotunji.
yuwarlawlı *adj.* înfășurat; ghemuit; rotunjit.
yuwaşılğan *adj.* filetat.
yuwaşılması *s.* deșurubare.
yuwaşuw *s.* filetare.
yuwburgan *s.* șurubelniță.
yuwiaşılğan *adj.* deșurubat.
yuwlama *s.* înșurubare.
yuwlamak *v.t.* a înșuruba.
yuwlangan *adj.* înșurubat.
yuwlanmak *v.i.* a se înșuruba.
yuwlı *adj. (tehn.)* filetat.
yuwuldama *s.* piuit; ciripit; tril; chiuuit.
yuwuldamak *v.i.* a piui; a ciripi; a chiuui.
yuwultı *s.* piuit; ciripit; tril; chiuuit.

yuwurt *s. (gastron.)* iaurt.
yuwurtşı *s.* iaurgiu.
yuw-yuw *interj.* cip-cirip!;
yúgum *s.* obligație; sarcină; însărcinare.
yúgımlı *adj.* obligat; însărcinat.
yúge *adj.* măreț; semet; falnic; glorios.
yúgelgen *adj.* 1. înălțat; ridicat. 2. înălțat; preamărit; proslăvit; glorificat.
yúgelı *adj.* înălțat; preamărit; proslăvit; glorificat.
yúgelık *s.* măreție; semetie; fală; glorie.
yúgelmek *v.i.* a se înălța; a fi înălțat; a se ridica; a fi ridicat.
yúgeltme *s.* înălțare; preamărire; proslăvire; glorificare.
yúgeltmek *v.t.* a înălța; a preamări; a proslăvi; a glorifica.
yúk *s.* 1. greutate; încărcătură; sarcină. 2. (*fig.*) povară; apăsare; trudă.
yúklem *s. (gram.)* predicat.
yúkleme *s.* încărcare.
yúklemek *v.t.* 1. a încărca; a împovăra (*și fig.*). 2. (*d. o vină, acuzație*) a arunca; a da.
yúklemli *adj. (gram.)* predicativ.
yúklenmek *v.i.* a se încărca.
yúksek *adj.* 1. înalt. 2. ridicat; înălțat. 3. superior. 4. (*d. voce și sunete muzicale*) tare; intens; acut; înalt; ridicat; strident. 5. (*fig.*) ales; distins; remarcabil; excesiv; exagerat; ultra. // **•eñ yúksek noktadan geşmek** a culmina. **•kızı yúkseklerde bolmak** a avea gânduri mari; a avea aspirații mari. // **•bo bina taa yúksek** clădirea aceasta este mai înaltă. **•eñ yúksek deregede** în cel mai înalt grad; maxim. **•eñ yúksek nokta** punct culminant. **•sagırman, yúksek ses men konişñiz!** sunt surd, vorbiți cu voce tare!; **•taa yúksek ses men konişñiz!** vorbiți mai tare!; **•yúksek dak** munte înalt. **•yúksek kan kerilimi/kerğinligi/baskisi** (*med.*) hipertensiune. **•yúksek mektep/okıl** școală superioară. **•yúksek memur** înalt funcționar. **•yúksek mertebelı** calificat. **•yúksek pırın** furnal. **•yúksek ses men** cu voce tare. **•yúksek taraw** coafură înaltă. **•yúksek tuygı** sentiment ales. **•yúksek úyretim** învățământ superior. **•yúksek yakşılık** calitate superioară. **•yúksek yer** loc ridicat; ridicătură.
yúksekboyı **I.** *adj.* de statură înaltă. **II.** *s.* lungan; vlăjgan.
yúksekli *adv.* în înălțime; pe înălțime. // **•yúksekliı atlaw** (*sport*) săritura în înălțime.
yúkseklık *s.* 1. (*geogr.*) înălțime; altitudine; cotă. 2. (*fig.*) superioritate; distincție. 3. ridicătură; movilă. 4. (*mat.*) înălțime. // **•azamiy yúkseklık** înălțime maximă permisă. **•dakniñ yúkseklığı** înălțimea muntelui. **•ruh yúkseklığı** impetuoșitate. **•şúndı ne yúkseklıkte uşamız?** la ce înălțime zburăm acum?; **•trambulina yúkseklığı** (*sport*) înălțimea trambulinei.
yúkseklıkóşer *s.* altimetru.
yúksekmor *adj. (fiz.)* ultraviolet. // **•yúksekmor ğarıklar** raze ultraviolete.

yúkseksığaklıktaóşken *adj.* termofil; care se dezvoltă la temperaturi înalte.
yúksekşemeke *adj. (fiz.)* ultraviolet.
yúksekwarzifelı *adj.* de rang înalt.
yúksekyaşam *adj.* monden.
yúksekyaşamolayı *s.* mondenitate.
yúksele-yúksele *adv.* progresiv.
yúkselgen *adj.* înălțat; ridicat; amplificat.
yúkseliş *s.* 1. ascendent. 2. înălțare; dezvoltare; progres. // **•memleketniñ yúkselişi** dezvoltarea țării.
yúkselme *s.* înălțare; ridicare; dezvoltare; progres; amplificare.
yúkselmek *v.i.* a se înălța; a se ridica; a se dezvolta; a progresa; a se amplifica (*și fig.*).
yúkselteş *s. (fiz.)* amplificator.
yúkseltı *s.* 1. (*geogr.*) înălțime; altitudine; cotă. 2. (*mat.*) înălțime.
yúkseltme *s.* 1. înălțare; ridicare. 2. (*mat.*) mărire; ridicare la putere; amplificare.
yúkseltmek *v.t.* 1. a înălța; a ridica (*și fig.*). 2. (*mat.*) a mări; a ridica la putere; a amplifica. // **•karege yúkseltmek** (*mat.*) a ridica la pătrat. **•kuwatın yúkseltmek** (*mat.*) a ridica la putere. **•sesin alşaytıp yúkseltmek** a-și mldia vocea.
yúksúk *s.* degetar.
yúksúkoti *s. (bot.)* degetariță; degețel (*lat., Digitalis ambigua*).
yúksúkoti, ğúnlı- *s. (bot.)* degețel-lános (*lat., Digitalis lanata*).
yúksúkoti, kırmızı- *s. (bot.)* degețel-roșu (*lat., Digitalis purpurea*).
yúpek **I.** *adj.* de mătase. **II.** *s.* mătase. // **•yúpek entár** rochie de mătase. **•yúpek işkólmek** cămașă de mătase. **•yúpek kozası** gogoasă de mătase. **•yúpek şorap** ciorap de mătase.
yúpekğetistırgen *s.* sericicultor.
yúpekğetistırması *s.* sericicultură.
yúpek-kurtı *s. (ent.)* vierme-de-mătase.
yúpeklı *adj.* de mătase; mătăsos. // **•yúpeklı basma** mătase imprimată.
yúpekşı *s.* lucrător sau vînzător de mătase; mătăsar; sericicultor.
yúpekşılık *s.* fabrică de mătăsuri; magazin de mătăsuri; mătăsărie; sericicultură.
yúpekten *adj.* de mătase. // **•sáde yúpekten kólekse kıyemen** îmbrac numai cămașă de mătase.
yúpektı *adj.* ca mătasea; mătăsos.
yúpekkuyrugı, Japon- *s. (orn.)* mătăsar japonez (*lat., Bombycilla japonica*).
yúpekkuyrugı, sedır- *s. (orn.)* mătăsar american (*lat., Bombycilla cedrorum*).
yúpekkuyruk *s. (orn.)* mătăsar; pasărea-frigului (*lat., Bombycilla garrulus*).
yúrek **s.** 1. (*anat.*) inimă; cord. 2. (*fig.*) curaj; bărbăție. 3. (*fig.*) milă; compătimire; îndurare.
yúreklendirmek *v.t.* a încuraja; a îmbărbăta.
yúreklenmek *v.i.* a prinde curaj; a se îmbărbăta.
yúreklı *adj.* curajos; inimos.
Yúrgúşler *s. (topon.)* Sliventsi (*Dobrich, Bulgaria*).
yúrúlgén *adj.* 1. care se învârtește;

învârtit; care se rotește; rotit. **2.** pus la cale.

yúrúlmek *v.i.* **1.** a se învârti; a se roti. **2.** a fi pus la cale.

yúrútme *s.* **1.** învârtire; rotire. **2.** punere la cale.

yúrútmek *v.t.* **1.** a învârti; a roti. **2.** a pune la cale. // **•ișîn yúrútmek** a-și face treaba; a-și aranja ploile.

yúz *s.* **1.** față; obraz. **2.** chip; figură. **3.** suprafață. **4.** fizionomie; înfățișare; aspect; imagine. **5.** (*fig.*) decență; bunăcuviință. **6.** (*fig.*) îngăduință; indulgență; toleranță. **7.** cauză; motiv. **8.** (*arhit.*) frontispiciu. // **•iș yúzún așıklamak** a-și da arama pe față.

•ușun yúzún kóstermek a-și arăta adevărata față. **•yúz bermek** a da cuiva obraz; a-i da nas. **•yúz suwî tókmek** a-i crăpa obrazul de rușine. **•yúz tapmak** a prinde obraz de la cineva; a prinde nas de la cineva. **•yúz tóšemek** a tapisa.

•yúz tutmak a prinde inimă; a căpăta curaj. **•yúz yazmak** a machia. **•yúzge şikmak** a ieși cu față curată. **•yúzi akka şikmak** a ieși cu față curată. **•yúzi ayırılmak** a se profila; a se proiecta; a se reliefa. **•yúzi bolmamak** a nu avea nas; a nu îndrăzni. **•yúzi kizarmak** a-i crăpa obrazul de rușine; a se rușina; a se jena. **•yúzi kúlmek** a-i râde inima; a-i râde mustața; a se bucura. **•yúzi tutmak** a mai avea obraz să...; a-și permite; a îndrăzni. **•yúznún agî man şikmak** a ieși cu față curată. **•yúzún așaga ketirmek** a înjosi; a umili. **•yúzún burušturmak** a strâmba din nas; a se schimonosi. **•yúzún ğuwmak** a se spăla pe față. **•yúzún kaytarmak** a-și întoarce fața de la...; a nu mai vrea să știe de...; **•yúzún kóşirmek** a copia. **•yúzún kóstermek** a-și scoate nasul la iveală; a se ivi; a apărea. **•yúzúne atmak** a-i spune cuiva de la obraz; a-i spune verde în față; a-i arunca în nas. **•yúzúne kúlmek** a-i râde cuiva în nas. // **•alay ştyler yerinde bútún dúntıya yúzünde** nimic nou sub soare. **•ĝangan yúz** față bronzată. **•kúluúsúregen yúz** față zâmbitoare. **•seniñ yúzúnden** din cauza ta. **•solik yúzli** cu față palidă. **•suwnuñ yúzi** suprafața apei. **•tam bo yúzden** tocmai de aceea; tocmai din această cauză. **•yúz ifadesi** expresia feței; mimică. **•yúz kremasi** cremă de față. **•yúzge kúlgén** lingușitor. **•yúzi ğimşak** înțeleghător; amabil. **•yúzi yok** e neobrăzat.

yúz *num.* sută. // **•yúz metre engelli ğuwmarmasi** (*sport*) cursa de alergare o sută metri garduri.

•yúzler men cu sutele.

yúzalgan *adj.* răsfațat; răzgâiat; alintat; cocoloșit.

yúzyayılınması *s.* înveselire; înseninare.

yúzyayırılması *s.* profilare; proiectare; reliefare; conturare.

yúzbaşı *s.* (*mil.*) căpitan.

yúzbergen *adj.* încurajator; îngăduitor; tolerant; răbdător.

yúzbermeme *s.* intoleranță.

yúzbermez *adj.* distant; neprietenos; intolerant.

yúzberúw *s.* **1.** încurajare; îngăduință; toleranță; răbdare. **2.** răsfaț; răzgâiere; alintare; cocoloșire.

yúz-beyúz *adv.* față în față.

yúzbizuw *s.* pocire; sluițire; urățire.

yúzburuşturması *s.* grimasă; schimonoseală; schimonosire.

yúzde *I. adv.* la sută; din sută. **II. s.** **1.** procent; procentaj; sutime. **2.** dobândă. **3.** sutime. //

•ólgénlerniñ yúzdesi mortalitate. **•óttirme yúzdesi** criminalitate.

yúzde-bır *num.* o sutime.

yúzdélík *s.* procent; procentaj; sutime.

yúzdeñişmesi *s.* transfigurare.

yúzer *num.* câte o sută.

yúzer-yúzer *num.* o sută câte o sută.

yúzew *s.* (*mat., geogr.*) relief.

yúzgekúluwǵı *adj.* perfid.

yúzgekúluwǵúlúk *s.* perfidie.

yúzgen *I. adj.* flotant; plutitor. **II. s.** (*sport*) înotător.

yúzenkópır *s.* ponton.

yúzenkópırǵı *s.* pontonier.

yúzgeş *s.* aripioară; aripă; înotătoare (*de pește*).

yúzge-yúz *adv.* sută la sută.

yúzǵaguw *s.* machiaj.

yúzǵakkan *s.* machior.

yúzǵıl *s.* (*cron.*) secol; veac.

yúzǵıllık *adj.* secular.

yúziaydınlangan *adj.* înveselit; înseninat; dispus.

yúziayırılğan *adj.* profilat; proiectat.

yúzıbizik *adj.* urât; slut.

yúzıbizılğan *adj.* pocit; sluițit; urățit.

yúzıburușkan *adj.* schimonosit.

yúzıdeñişken *adj.* transfigurat.

yúzıǵagılğan *adj.* machiat.

yúzııšte *adj.* (*psih.*) introvertit.

yúzıkapalgan *adj.* mascat.

yúzıkapalı *adj.* mascat.

yúzıkargan *adj.* dezonorat; batjocorit; necinstiț; stigmatizat.

yúzıkızargan *adj.* îmbujorat; rușinat; stânjenit; jenat.

yúzıkóşırılğan *adj.* copiat.

yúzıkúlgén *adj.* bucuros.

yúzıkúlmez *adj.* ursuz; morocănos.

yúzısúrılğan *adj.* machiat.

yúzıtišta *adj.* (*psih.*) extravertit.

yúzıtutkan *adj.* cutezător; îndrăzneț.

yúzıyazılğan *adj.* machiat.

yúzkapaması *s.* mascare.

yúzkararması *s.* stigmat.

yúzkarartkan *adj.* dezonorant; batjocoritor.

yúzkat *adj.* însutit.

yúzkatartkan *adj.* însutit.

yúzkatlı *adj.* însutit.

yúzıkızarması *s.* îmbujorare; rușine; stânjeneală; jenă.

yúzıkızartkan *adj.* reprobabil; rușinos; jenant; stânjenitor; stingheritor.

yúzıkızartuwǵı *adj.* reprobabil; rușinos; jenant; stânjenitor; stingheritor.

yúzıkóstergen *adj.* înființat; înfățișat; apărut; ivit.

yúzıkóşırması *s.* copiere.

yúz-kóz *s.* **1.** fizionomie; înfățișare; aspect. **2.** față și ochii.

yúzıkúldırğan *adj.* îmbucurător.

yúzıkúlmesi *s.* bucurie; exultare.

yúzlengen *adj.* însutit.

yúzlep *adv.* însutit; reciclând de o sută ori.

yúzlerde *num.* aproximativ o sută.

yúzlerge *num.* cu sutele; sute de.

yúzleşken *adj.* confruntat.

yúzleşme *s.* confruntare.

yúzleşmek *v.i.* a se confrunta.

yúzleştirmek *v.t.* a confrunta.

yúzlúk *s.* **1.** mască. **2.** supracopertă.

3. sutime; procentaj. **4.** bancnotă de o

sută unități monetare.

yúzlúktagılğan *adj.* mascat.

yúzlúktaguw *s.* mascare.

yúzme *s.* înot; natație; plutire. //

•yúzme músabakası (*sport*) competiția de înot.

yúzmek *v.i.* a înota; a pluti.

yúzpıışımsızleştirme *s.* desfigurare.

yúzsene *I. adj.* secular. **II. s.** (*cron.*) secol; veac; centenar.

yúzsene *I. adj.* secular. **II. s.** centenar.

yúzsúrgen *s.* machior.

yúzsúrme *s.* machiaj.

yúzsúz *s., adj.* nerușinat; neobrăzat; impertinent; nesuferit; răutăcios.

yúzsúzlúk *s.* nerușinare; neobrăzare; impertinență; răutate.

yúztapkan *adj.* răsfațat; răzgâiat; alintat; cocoloșit.

yúztóşeme *s.* tapiserie.

yúztóşemeǵı *s.* tapițer.

yúztutması *s.* cutezanță; îndrăzneală.

yúzü *s.* inel. // **•altın yúzü** inel de aur. **•gúmúş yúzü** inel de argint. **•nısan yúzü** inel de logodnă. **•yúzü** *parmagı* degetul inelar. **•yúzü** *pışımında* inelar.

yúzüklı *adj.* inelat.

yúzúm *s.* (*bot.*) viță; viță-de-vie (*lat., Vitis vinifera*). **1.** strugure. **3.** ciorchine. // **•kurı yúzúm** stafidă. **•yúzúm kirsizları** *bakka daldılar* hoții de struguri au dat iama în vie. **•yúzúm suwı** sirop de struguri.

yúzúm-asması *s.* (*bot.*) viță; viță-de-vie (*lat., Vitis vinifera*).

yúzúmbaǵı *s.* vie; podgorie.

yúzúmǵı *s.* viticultor; îngrijitor de vie; vier.

yúzúmǵúlúk *s.* viticultură.

yúzúmı, ayuw- *s.* (*bot.*) strugurii-ursului; sărbezele (*lat., Arctostaphylos uva ursi*).

yúzúmı, deñiz- *s.* (*bot.*) cârcel; slăbănog (*lat., Ephedra distachya*).

yúzúmı, it- *s.* (*bot.*) zărnă; lăsnicior (*lat., Solanum nigrum*).

yúzúmı, karga- *s.* (*bot.*) vuietoare; poama-momiței (*lat., Empetrum nigrum*).

yúzúmı, kuş- *s.* (*bot.*) agriș (*lat., Ribes uva-crispa*).

yúzúmı, şayır- *s.* (*bot.*) viță-sălbatică; lăuruscă; aguridar (*lat., Vitis silvestris*).

yúzúmı, suw- *s.* (*bot.*) rourică; plutitoare; iarbă-dulce; rochia-cerului (*lat., Glyceria fluitans*).

yúzúmı, teginek- *s.* (*bot.*) dracilă (*lat., Berberis vulgaris*).

yúzúmı, túlkı- *s.* (*bot.*) dalac; boaba-vulpiei (*lat., Paris quadrifolia*).

yúzúmı, kúbı *s.* (*fitop.*) făinare; oidium; mana viței de vie.

yúzúmlúk *s.* vie; podgorie.

yúzúmşeseǵı *s.* (*fitop.*) făinare; oidium; mana viței de vie.

yúzúnden *postp.* datorită; din cauza. // **•kastalı** *yúzúnden* din cauza bolii.

yúzúndenbolgan *adj.* cauzat; pricinuit; datorat.

yúzúne *adv.* direct; de-a dreptul; în față; fără ocol; fără menajamente.

yúzúnekúlgen *adj.* disprețuitor; înjositor; umilitor.
yúzúnekúlúw *s.* desconsiderare; dispreț; înjosire; ridiculizare; umilire.
yúzúngakkan *adj.* machiat.
yúzúngí *num.* al sutelea; a suta.
yúzúnsúrge *adj.* machiat.
yúzúnyazgan *adj.* machiat.
yúzúwǵı *I. adj.* flotant; plutitor. **II. s.** (sport) înotător.
yúzyazgan *s.* machior.
yúzyazuw *s.* machiaj.
yúzyıl *I. adj.* secular. **II. s.** (cron.) secol; veac; centenar.
yúzyıllarǵa *adv.* în veacul vecilor.
yúzyıllık *I. adj.* secular. **II. s.** centenar.
yúz-yúzge *adv.* față în față. // **•yúz-yúzge kelmek** a se întâlni față în față cu cineva; a da nas în nas cu cineva.
yulaf *s.* (bot.) ovăz (*lat.*, *Avena sativa*).
yulaf, ğır- *s.* (bot.) ovăz-sălbatic (*lat.*, *Avena fatua*).
yulavı, şayır- *s.* (bot.) ovăscior (*lat.*, *Arrhenatherum elatius*).
yuwalagan-dudukuş *s.* (orn.) papagal patagonian (*lat.*, *Cyanoliseus patagonus*).
yuwalanuw *s.* cuibărire; sălaş.
yuwalaw *s.* cuibărire; sălaş.
yuwarlaw *s.* înfășurare; ghemuire; rotunjire.
yuwlaw *s.* înșurubare.
yuwuldaw *s.* piuit; ciripit; tril; chiuit.

Z

zabit *s.* ofițer.
zabit *s.* proces-verbal.
zabıta *s.* poliție.
zabıtname *s.* proces-verbal.
zadar *s.* străinătate.
zade *I. adj.* de origine. **II. s.** fiu; descendent.
zadegen *s.* nobil; aristocrat.
zadegenlık *s.* nobilime; aristocrație.
zafer *s.* victorie; triumf. // **•zafer tağı** arc de triumf.
zaferǵı *adj.* victorios; învingător; biruitor.
zaferşalgan *adj.* victorios; biruitor; triumfător.
zafiyet *s.* sfârșeală; epuizare (*fizică*).
zagalmay *s.* (relig.) cruce; crucifix; semnul crucii. // **•zagalmay seferi** cruciadă.
zagalmayanası *s.* nașă.
zagalmayatası *s.* naș.
zagalmaybalası *s.* fin; fină.
zagalmayǵı *s.* (ist.) cruciat.
zagalmaykızı *s.* fină.
zagalmaylama *s.* răstignire; crucificare.
zagalmaylamak *v.t.* a răstigni; a crucifica.
zagalmaylangan *adj.* răstignit; crucificat.
zagalmayulı *s.* fin.
zagar *s.* burtă; pânțec.
zagara *s.* guler de blană.
zagarkarın *adj.* burtos; pântecos.
zagarlı *adj.* burtos; pântecos.
zaharina *s.* zaharină.
Zahide *s.* (antrop. f., arab.) "Cea austeră".
zahir *I. adj.* 1. clar; evident. 2. extern; exterior; din afară. 3. luminos; strălucitor. **II. adv.** la vedere; la prima vedere; după aparență. **III. s.** exterior; înfățișare; aparență. // **•zahir bolmak** a se manifesta; a se arăta.
Zahir *s.* (antrop. m., arab.) "Cel luminos" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
Zahir, El- *s.* (relig., arab.) "Cel neîndoielnic"; "Cel a cărui existență este vădită și limpede" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
zahire *s.* provizii; alimente.
Zahire *s.* (antrop. f., arab.) "Cea luminoasă".
zahirǵı *s.* *adj.* formalist.
zahirǵılık *s.* formalism.
zahiri *adj.* 1. aparent; formal. 2. (fig.) fals; prefăcut.
zahiriyleşken *adj.* 1. exteriorizat. 2. formalizat.
zahiriyleştirme *s.* 1. exteriorizare. 2. formalizare.
zahiriyleştirmek *v.t.* 1. a formaliza. 2. a exterioriza.
zahirlık *I. adj.* claritate; evidență. **II.**

s. luminozitate; strălucire.
zahit *I. adj.* auster; cumpătat. **II. s.** ascet; sihastru; pustnic. // **•zahit merkezı** schit.
Zahit *s.* (antrop. m., arab.) "Cel auster" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
zahitlik *s.* 1. ascetism; sihăstrie. 2. austeritate; cumpătare.
zahmet *s.* greutate; dificultate; osteneală; trudă. // **•zahmet bermek** a da cuiva de lucru; a da cuiva de furcă. **•zahmet tartmak** a avea de furcă; a trudi. **•zahmetin ödemek** a-i plăti osteneala; a-l răsplăti; a-l retribui. // **•zahmet bolmasa!** fiți bun!; fiți amabil!; **•zahmetke tiymez** nu merită osteneala.
zahmetetken *adj.* binevoitor.
zahmetinödegen *s.*, *adj.* plătitor; angajator.
zahmetiödelgen *adj.* plătit; răsplătit; remunerat; retribuit.
zahmetkeş *I. adj.* muncitoresc. **II. s.** muncitor; lucrător.
zahmetkeşler *s.*, *pl.* muncitorime.
zahmetkeşlik *adj.* muncitoresc.
zahmetli *adj.* greu; dificil; anevoios; ostenitor. // **•arıza zahmetli mi?** avaria e mare?;
zahmetödemesi *s.* plată; răsplată; remunerație; retribuție.
zahmetsiz *adj.* ușor; facil; lejer.
zahmetsizge *adv.* cu ușurință; fără dificultăți; cu lejeritate.
zahmetsizlik *s.* ușurință; facilitate; lejeritate.
zahmettartkan *adj.* silitor.
zak *s.* 1. tăiș; lamă; ascuțiș. 2. lustru; strălucire.
zaka *s.* 1. vizuină; bârlog; culcuș. 2. peșteră; groță; hrubă.
zaklama *s.* 1. ascuțire; dare la tocilă. 2. lustruire.
zaklamak *v.t.* 1. a ascuți; a da la tocilă. 2. a lustrui.
zaklangan *adj.* 1. ascuțit; dat la tocilă. 2. lustruit.
zaklanmak *v.i.* 1. a se ascuți; a se da la tocilă. 2. a se lustrui.
zaklı *adj.* 1. ascuțit; dat la tocilă. 2. lustruit; strălucitor.
zal *s.* salon; sală. // **•minderidmanı zalı** (sport) sală de gimnastică. **•temaşa zalı** sală de spectacol; auditoriu. **•toplantı zalı** aulă. **•yakiştırma salonı** sală de fitness.
zalim *s.*, *adj.* despot; tiran (*și fig.*).
zalimlik *s.* despotism; tiranie (*și fig.*).
zam *s.* 1. adaos; supliment. 2. majorare; mărire.
zaman *s.* 1. timp; vreme. 2. timp; perioadă. 3. sezon; anotimp. 4. epocă; eră; ev. // **•uygun bir zaman kollamak** a pândi momentul potrivit. **•zaman aldatmak** a-și trece din vreme; a-și petrece timpul mai ușor. **•zaman kaybetmek** a pierde timp; a-și trece vremea; a-și omorî vremea. **•zaman kazanmak** a câștiga timp. **•zaman taşlamak** a da răgaz. **•zamanga ayak uydurmak** a ține pas cu vremea. **•zamanı geçmek** a-i trece vremea; a se învechi; a îmbătrâni. **•zamanı kelmek** a fi timpul cuiva; a-i sosi momentul. **•zamanın geçirmek** a-și petrece vremea. // **•az zaman ewel** cu puțin timp înainte.

•**az/kiska zamanda** în scurt timp. •**bîrleşken zaman** (gram.) timp compus. •**boş zaman** vacanță. •**eñ kiska zamanda** în cel mai scurt timp. •**eskî zamanlarda** pe vremuri. •**geñiş zaman** (gram.) aorist. •**geşken zaman** (gram.) timpul trecut. •**her zaman** totdeauna; mereu; tot timpul. •**her zaman kî** uzual. •**kanama ne zaman başladı?** când a început hemoragia?; •**kaybetejek zamanım yok** n-am timp de pierdut. •**keleşek zaman** (gram.) timpul viitor. •**mînauday zamanda** pe asemenea vreme. •**ne kadar zaman?** cât timp?; •**ne zaman?** când?; •**o zamandan ekî sene boldî** de atunci au trecut doi ani. •**o zamanlarda** în acea vreme. •**oynamak zamanî** timp de joacă. •**şaktaş zamanlar tewûkesî** istoria modernă. •**şo zaman nenesin kordî** atunci şi-a văzut mama. •**şundûgî zaman** (gram.) timpul prezent. •**tartuw ne zaman?** când va avea loc cântarul?; •**tatıl zamanî** vacanță. •**uygun zamanda** la momentul oportun. •**yakîn zamanda** într-un viitor apropiat; în scurt timp. •**yakîn zamanğa!** pe curând!; •**yuklamak zamanî** oră de culcare; vremea somnului. •**zaman birimî** unitate de timp. •**zaman man** cu timpul. •**zaman tarlıgî** criză de timp. •**zaman tilimî** o scurtă perioadă. •**zamanından burun** prematur.

zamaşimî s. (jur.) prescripție.

zamanda adv. la momentul; în momentul.

zamandan adv. din momentul; din vremea; în avans; înainte de.

zamandan-zamanga adv. din când în când; uneori.

zamandaş adj. 1. simultan. 2. contemporan; modern.

zamandaşlaşkan adj. modernizat; renovat.

zamandaşlaşma s. modernizare; renovare.

zamandaşlaşmak v.i. a se moderniza; a se renova.

zamandaşlaştırmak v.t. a moderniza; a renova.

zamandaşlaştıruw s. modernizare; renovare.

zamandaşlaştıruwğî adj. modernizator; renovator.

zamandaşlık s. 1. simultaneitate. 2. modernism; contemporaneitate.

zamanguaymama s. anacronism.

zamanışken adj. demodat; perimat; învechit; depăşit.

zamanında adv. 1. în timpul; pe vremea când; exact când. 2. la momentul potrivit.

zamanından adv. din timp; din timpul; de pe vremea când.

zamanlar s., pl. împrejurare; circumstanță; context; conjunctură.

zamanlı adv. la momentul potrivit; din timp; devreme.

zamanlı-zamanında adv. 1. bine făcut. 2. la momentul potrivit; din timp; devreme.

zamanlı-zamansız adv. 1. în momente nepotrivite. 2. chiar şi în criză de timp.

zamansız I. adj. fără timp. II. adv. în momente nepotrivite.

zamansızlık s. criză de timp.

zamantişi adj. anacronic.

zamantişilik s. anacronism.

zaman-zaman adv. din timp în timp; din când în când; uneori.

Zambiye s. (topon.) Zambia.

zambiyelî s., adj. zambian.

zamet s. greutate; dificultate.

zametlî adj. greu; dificil; anevoios.

zametsîz adj. ușor; facil.

zametsîzge adv. cu ușurință; fără dificultăți.

zametsîzlîk s. ușurință; facilitate.

zamir s. 1. intenție; gând. 2. (gram.) pronume.

zamk s. clei; lipici.

zamklama s. lipire; înclieare.

zamklamak v.t. a lipi; a încliea.

zamklangan adj. lipit; înclieat.

zamklanmak v.i. a se lipi; a se încliea.

zamklî adj. 1. cleios; lipicios. 2. lipit; înclieat. 3. lipicios; cleios.

zamlî adj. 1. adăugat; suplimentat. 2. majorat; mărit.

zammetmek v.t. a mări; a majora.

zampara I. adj. afemeiat; muieratic; fustangiu. II. s., adj. frivol; ușuratic; flușturatic; nebrutic; zvâpăiat.

zamparalîk s. frivolitate.

zamşa s. piele şamoa; velur.

zamşalı adj. velurat.

zan s. supoziție; presupunere.

zanaat s. meserie; ocupație; profesie. // •**kol zanaatî** artizanat.

•**zanaat mektebî/okilî** şcoală profesională.

zanaatdenîştirmesi s. recalificare.

zanaatîndenîştîrge adj. recalificat.

zanaatlîk adj. profesional.

zanaatsîz adj. fără meserie; fără ocupație.

zanaatşî s. meseriaş; profesionist; artizan. // •**kol zanaatşisi** artizan. •**zanaatşilar gemiyetî** breaslă.

zanlî adj. presupus; bănuir; imaginar.

zapt s. cucerire; ocupare; acaparare; anihilare.

zaptetîlge adj. 1. cucerit; ocupat; acaparat; anihilat. 2. învins. 3. condus; coordonat; controlat.

zaptetîlmegen adj. necontrolat.

zaptetîlmez adj. incontrolabil.

zaptetken adj. 1. cuceritor; ocupant; acaparator. 2. învingător. 3. conducător; coordonator; controlor.

zaptetmeden adv. necontrolat.

zaptetmek v.t. 1. a cuceri; a ocupa; a acapara; a anihila. 2. a învinge. 3. a conduce; a coordona; a controla. // •**ôzîn zaptetmek** a se stăpâni; a se abține; a-şi păstra calmul.

zaptetûw s. 1. ocupare; cucerire; acaparare. 2. victorie. 3. conducere; coordonare; control.

zaptşî adj. acaparator; expansiv.

zar s. 1. (anat., biol.) membrană; peliculă. 2. (la jocul de table) zar. 3. suspin; hohot. // •**zar atmak** a da cu zarurile. // •**kizlîk zarî** (anat.) himen. •**kulak zarî** (anat.) timpan.

zarafet s. eleganță; grație.

zarafetsîz adj. dizgrațios.

zarar s. prejudiciu; daună; pagubă. // •**zarar bermek** a aduce pagubă; a dauna. •**zarar etmek** a prejudicia; a dauna; a păgubi; a ieşi în pagubă.

•**zarar kôrmek** a suferi pagube; a suferi pierderi; a fi vătămat. •**zararî tiymek** a păgubi; a dauna.

•**zararin ôdemek** a-i achita

prejudiciu; a-l despăgubi. // •**yok zarar** nu face nimic; n-are importanță. •**zarar etken** nociv.

zararbermez adj. nedăunător; nepericulos.

zararberwğî adj. dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător.

zararîôdelgen adj. despăgubit.

zararîtiygen adj. dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător.

zararîtiyme s. nocivitate; vătămare.

zararîtiymegen adj. nedăunător; inofensiv.

zararîtiymez adj. nedăunător; inofensiv.

zararketîrge adj. dăunător; păgubitor; nociv; vătămător.

zararketîrme s. nocivitate; vătămare.

zararkôrge adj. păgubit; prejudiciat; vătămat.

zararlangan adj. păgubit; prejudiciat; vătămat.

zararlî adj. dăunător; păgubitor; nociv; vătămător. // •**zararlî bolmak** a păgubitori; a fi dăunător; a fi nociv; a fi vătămător.

zararlîk s. nocivitate.

zararôdemesî s. despăgubire; compensație.

zararsîz adj. nedăunător; inofensiv; nevătămat.

zararsîzlaşkan adj. neutralizat.

zararsîzlaştırma s. neutralizare.

zararsîzlaştırmak v.t. a neutraliza.

zarf s. 1. plic. 2. toc; teacă; husă. 3. perioadă; timp. 4. (gram.) adverb. 5. (gram.) circumstanțial. // •**kaysî gîşewde zarf satıla?** la ce ghişeu se vând plicuri?;

zarfında adv. în cursul; în decursul. // •**yaringî zarfında** în cursul zilei de mâine.

zargana s. (iht.) zărgan; ştiucă-de-mare; țipar-de-mare (lat., *Belone belone*).

zarif adj. 1. elegant. 2. delicat; fin; grațios.

zariflîk s. grație.

zaruret s. 1. necesitate; nevoie; lipsă; insuficiență; urgență; criză. 2. (fin.) deficit.

zaruriy adj. 1. necesar; indispensabil; insuficient; deficitar; urgent; în criză; de criză; critic. 2. deficitar. // •**zaruriy vaziyet** situație critică; urgență. •**zaruriy yillar** ani de criză.

zaruriyet s. 1. necesitate; nevoie; lipsă; insuficiență; deficit; urgență; criză. 2. (fin.) deficit. // •**zaruriyetke ogîratmak** a deveni grabnic; a deveni urgent. // •**asabiy zaruriyet** (med.) criză de nervi. •**malîy zaruriyet** criză financiară. •**siyasiy zaruriyet** (pol.) criză politică.

zaruriylîk s. 1. necesitate; nevoie; lipsă; insuficiență; deficit; urgență; criză. 2. (fin.) deficit.

zar-zar adv. cu suspine; în hohote. // •**zar-zar gîlamak** a plânge cu suspine; a plânge în hohote; a hohoti.

zarzawat s. zarzavat; legume.

zarzawatşî s. zarzavagiu; legumicultor.

zarzawatşilik s. legumicultură.

zaş s. (chim.) sulfat de fier. // •**zaş mayî** (chim.) acid sulfuric; vitriol.

zat s. persoană; individ.

zaten adv. de altfel; de fapt; de

altminteri; oricum; deja.
zatiy *adj.* personal; individual.
zatiyleşken *adj.* 1. personalizat; individualizat; particularizat; personificat. 2. privatizat.
zatiyleştirme *s.* 1. personalizare; individualizare; particularizare; personificare. 2. privatizare.
zatiyleştirmek *v.t.* 1. a personaliza; a individualiza; a particulariza; a personifica. 2. a privatiza.
zatürre *s. (med.)* pneumonie.
zatürrelî *s. (med.)* bolnav de pneumonie.
zaviye *s. (mat.)* unghi.
zaviyelik *adj.* unghiular.
zaw *s.* timp; vreme.
zawal *s.* 1. calamitate; dezastru; nenorocire. 2. ruină; dărâmtură. 3. chin; suferință; tortură.
Zawal *s. (topon., localitate desființată)* Zaval (jud. Tulcea).
zawalgi *adj.* chinuitor.
zawallî *adj.* 1. biet; sârman; oropsit; nefericit; nenorocit. 2. ruinat; dărâmat. 3. chinuit; suferind; torturat.
zawallilik *s.* sârăcie; calicie.
Zayide *s. (antrop. f., arab.)* "Cea îmbelșugată".
zayil *adj.* 1. dispărut; pierdut. 2. provizoriu; temporar; trecător.
zayit *1. adj.* 1. suplimentar. 2. inutil; netrebuincios; superfluu. **II. s. 1. (mat.)** plus. 2. creștere; suplimentare. // **•zayit işaretî** (mat.) semnul plus.
Zayit *s. (antrop. m., arab.)* "Cel îmbelșugat".
zayitlik *s.* 1. supliment; suplimentare; creștere. 2. inutilitate.
zayiy *adj.* pierdut; dispărut.
zayiyat *s.* pierdere; pagubă; distrugere.
zayif *adj.* slab. // **•akıldan zayif** imbecil. **•ğınisiy yaktan zayif** (med.) impotent.
zayifakil(lî) *s., adj.* gogoman; imbecil; nătâng; nătărău; nerod.
zayiflagan *adj.* 1. slăbit. 2. (tehn.) amortizat.
zayiflama *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare.
zayiflamak *v.i.* 1. a slăbi; a deveni slab. 2. (tehn.) a se amortiza. // **•aşlıktan zayiflay** slăbește de foame.
zayiflatkan *adj.* inhibitor; inhibitiv.
zayiflatma *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare. 3. (arte plastice) estompă.
zayiflatmak *v.t.* 1. (tehn.) a amortiza. 2. a face să slăbească. 3. (arte plastice) a estompa.
zayiflatuwgi *s. (tehn.)* amortizor.
zayiflik *s.* slăbire; slăbiciune; sfârșeală. // **•ğınisiy zayiflik** (med.) impotență.
zayifyer *s.* punct vulnerabil.
zayifyerli *adj.* vulnerabil.
zayifyerlilik *s.* vulnerabilitate.
zayifyersiz *adj.* invulnerabil.
zayifyersizlik *s.* invulnerabilitate.
zayip *adj.* slab. // **•akili zayip** nătâng.
zayıplagan *adj.* 1. slăbit. 2. (tehn.) amortizat.
zayıplama *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare.
zayıplamak *v.i.* 1. a slăbi; a deveni slab. 2. (tehn.) a se amortiza.
zayıplatkan *adj.* inhibitor; inhibitiv.
zayıplatma *s.* 1. slăbire. 2. (arte plastice) estompă. 3. (tehn.)

amortizare.
zayıplatmak *v.t.* 1. a face să slăbească. 2. (arte plastice) a estompa. 3. (tehn.) a amortiza.
zayıplatuwgi *s. (tehn.)* amortizor.
zayıplık *s.* slăbire; slăbiciune; sfârșeală.
zayıpyer *s.* punct vulnerabil.
zayıpyerli *adj.* vulnerabil.
zayıpyerlilik *s.* vulnerabilitate.
zayıpyersiz *adj.* invulnerabil.
zayıpyersizlik *s.* invulnerabilitate.
zafran *s. (bot.)* șofran; șofranel (lat., *Crocus sativus*).
zagalmaylaw *s.* răstignire; crucificare.
zagan *s. (orn.)* zăgan; vultur bărbos (lat., *Gypaetus barbatus*).
zakkum *s. (bot.)* leandru; oleandru; rododafin (lat., *Nerium oleander*).
zaklaw *s.* 1. ascuțire; dare la tociță. 2. lustruire.
zakşa *s. (orn.)* corb (lat., *Corvus corax*).
zakşa, kalın-tumşukli- *s. (orn.)* corb cu cioc gros (lat., *Eurystomus glaucurus*).
zakşa, kızıl- *s. (orn.)* dumbrăveancă roșie (lat., *Coracias naevia*).
zakşa, kók- *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (lat., *Coracias garrulus*).
zakşa, pembe-karınli-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu piept roz (lat., *Coracias caudata*).
zakşa, tel-kuyrukli-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (lat., *Coracias abyssinicus*).
zakşa, yakali- *s. (orn.)* corb gulerat (lat., *Corvus albicollis*).
zakşasi, Hint-kók- *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană (lat., *Coracias benghalensis*).
zaliye *s. (bot.)* abazale (lat., *Azalea indica*).
zamandaşlaşuw *s.* modernizare; renovare.
zambagi, bit- *s. (bot.)* popaz (lat., *Sabadilla officinalis*).
zambagi, gôlparis- *s. (bot.)* crin-oranj-pătat (lat., *Lilium tigrinum*).
zambagi, sarî-suw- *s. (bot.)* plutică (lat., *Nymphoides peltata*).
zambagi, suw- *s. (bot.)* lotus (lat., *Nymphaea lotus*).
zambagi, taw- *s. (bot.)* crin-de-pădure (lat., *Lilium martagon*).
zambak *s. (bot.)* crin; liliie (lat., *Lilium candidum*).
zambak, kırmızı- *s. (bot.)* crin-de-pădure (lat., *Lilium martagon*).
zambak, sarî- *s. (bot.)* crin-galben (lat., *Hemerocallis flava*).
zamklaw *s.* lipire; înclieiere.
zararsizlaştıruw *s.* neutralizare.
zayıflatuw *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare. 3. (arte plastice) estompă.
zayıflaw *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare.
zayıplatuw *s.* 1. slăbire. 2. (arte plastice) estompă. 3. (tehn.) amortizare.
zayıplaw *s.* 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare.
zebîr *s. (zool.)* zebra (lat., *Equus zebra*).
Zebîl *s. (topon.)* ("Pomana"; "Milostenia") Zebil (jud. Tulcea).
zebîr-kurkur *s. (orn.)* turturea zebrață (lat., *Geopelia striata*).
zebîr-şimşigi *s. (orn.)* cintează australiană zebrață (lat., *Poephila*

guttata; *Taeniopygia guttata*).
zebra *s. (zool.)* zebra (lat., *Equus zebra*).
zebun *adj.* slăbit; epuizat.
zebunetken *adj.* epuizant; extenuant.
zebunluk *s.* slăbire; epuizare.
zebuw-ôgizi *s. (zool.)* zebu (lat., *Bos indicus*).
zede *s.* vătămare; traumă.
zedeleme *s.* vătămare; traumatizare.
zedelemek *v.t.* a vătăma; a traumatiza.
zedelengen *adj.* vătămat; traumatizat.
zedelenmek *v.i.* a fi vătămat; a fi traumatizat.
zedelewgi *adj.* vătămător; traumatizant.
zedeli *adj.* vătămat; traumatizat.
zedesiz *adj.* nevătămat.
zeferan *s. (bot.)* șofran; șofranel (lat., *Crocus sativus*).
zeferan, yalangî- *s. (bot.)* șofrănaș (lat., *Carthamus tinctorius*).
zeferan-kanariyasî *s. (orn.)* canar galben de șofran (lat., *Sicalis flaveola*).
zefir *s. (text.)* zefir.
zegerek *s. (bot.)* în-pitic; ineață (lat., *Linum catharticum*).
zegetuw *s. (tehn.)* ax; osie; arbore.
zeğir *s.* constrângere.
zeğriy *adj.* constrâns; forțat.
Zehra *s. (antrop. f., arab.)* "Cea albă și strălucitoare".
zekaa *s.* inteligentă. // **•tuwumdan zekaa** inteligență înăscută.
Zekeriya *s. (antrop. m., arab.)* Zaharia.
zekir *s.* recitator; declamator.
Zekir *s. (antrop. m., arab.)* "Recitatorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
Zekire *s. (antrop. f., arab.)* "Recitatoarea".
zekiriyet *s.* recitare; recital; declamare; declamație.
zekiy *adj.* inteligent.
Zekiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea inteligentă".
zekiye *adv.* genial; în mod inteligent.
zekiylık *s.* inteligentă. // **•insannîñ zekiyligi** inteligența omului.
zelil *adj.* 1. înjosit; umilit. 2. disprețuit; desconsiderat.
zelilgi *adj.* înjositor; umilitor; disprețuitor.
zelillik *s.* umilință.
zelzele *s.* cutremur; seism.
zelzelegi *s.* seismolog.
zelzelegilik *s.* seismologie.
zelzeleli *adj.* seismic; seismologic.
zelzeleölşer *s.* seismometru.
zelzeleyazuwğuluk *s.* seismografie.
zelzeleyazuwğusi *s.* seismograf.
zem *s.* critică; blamare; reprobare.
zeman *s.* 1. timp; perioadă. 2. sezon; anotimp. 3. epocă; eră; ev. 4. timp; vreme. // **•az zeman ewel** cu puțin timp înainte. **•az/kiska zemanede** în scurt timp. **•bırleşken zeman** (gram.) timp compus. **•boş zeman** vacanță. **•eñ kiska zemanede** în cel mai scurt timp. **•eski zemanelerde** pe vremuri. **•geñiş zeman** (gram.) aorist. **•geşen zemaneg** nispetî men comparativ cu timpul trecut. **•geşken zeman** (gram.) timpul trecut. **•her zeman** totdeauna; mereu; tot timpul. **•keleşek zeman** (gram.) timpul

viitor. • **mînawday zemanede** pe asemenea vreme. • **şûndûgî zemanede** (gram.) timpul prezent. • **uygun zemanede** la momentul oportun. • **yakîn zemanede** într-un viitor apropiat; în scurt timp. • **yakîn zemanegel!** pe curând!; • **zemanede bîrîmî** unitate de timp. • **zemanede men** cu timpul. • **zemanede sigîntîsî** criză de timp. • **zemanesînden burun** prematur.

zemaneasîmî s. (jur.) prescripție.

zemanede adv. la momentul; în momentul.

zemaneden adv. din momentul; din vremea; în avans; înainte de.

zemaneden-zemanegede adv. din când în când; uneori.

zemanelî adv. la momentul potrivit; din timp; devreme.

zemanelî-zemanesînde adv. 1. bine făcut. 2. la momentul potrivit; din timp; devreme.

zemanelî-zemaneasîz adv. 1. în momente nepotrivite. 2. chiar și în criză de timp.

zemanesînde adv. în timpul; pe vremea când; exact când.

zemanesînden adv. din timp; din timpul; de pe vremea când.

zemanesîz I. adj. fără timp. **II. adv.** în momente nepotrivite.

zemanesîzlîk s. criză de timp.

zemanet s. garanție; siguranță; asigurare; referință. // • **zemanet bolmak** a se garanta. • **zemanet etmek** a garanta. // • **ferdiy zemanet** asigurare individuală. • **mal zemanetî** asigurare de bunuri. • **yaşam zemanetî** asigurare pe viață.

zemanetlî adj. garantat; asigurat.

zemanetşî s. garant; asigurator.

zemanede-zemane adv. din timp în timp; din când în când; uneori.

zemberek s. 1. arc; resort. 2. mâner; clanță.

zembil s. coș; coșuleț; paner.

zembilgî s. împletitor de coșuri.

zembilgîlîk s. împletirea coșurilor.

zembilörgen s. împletitor de coșuri.

zempîre s. safir.

Zempîre s. (antrop. f., prsn.) Zamfira ("Safir");

zemgî s., adj. critic.

zemgîlîk s. criticism.

zemin s. 1. pământ; sol. 2. (arte plastice) fond; fundal. 3. bază; fundament. // • **zemin âzîrlemek** a pregăti terenul. • **zeminnî goklamak** a sonda terenul. // • **zemin katî** parter.

zeminlî adj. bazat; fundamentat.

zemmetîlgen adj. blamat; criticat; reprobabil; repudiat.

zemmetkendiy adj. reprobabil; blamabil; condamnat.

zemmetmek v.t. a critica; a blama; a reprob.

zenaat s. meserie; ocupație; profesie. // • **kol zenaatî** artizanat.

zenaatlîk adj. profesional.

zenaatsîz adj. fără meserie; fără ocupație.

zenaatşî s. meseriaș; profesionist; artizan. // • **kol zenaatşîsî** artizan.

zenger adj. albastru.

zengere s. (bot.) albăstrea; vinețea; floarea-grăului (lat., *Centaurea cyanus*).

zengerlîk s. albastru; azur.

zengildeme s. 1. scheunat; schelălăit; scâncit. 2. chefnit.

zengildemek v.i. 1. a scheuna; a schelălăi; a scânci. 2. a chefnî.

zengiltî s. 1. scheunat; schelălăit; scâncet. 2. chefnit.

zengîn adj. 1. înstărit; bogat. 2. bogat; des; abundent; opulent. // • **zengîn turmak** a fi bine legat; a fi bine făcut. // • **altîn man zengîn** aurifer. • **soñradan zengîn bolgan** parvenit.

zengînleşken adj. îmbogățit; înstărit; înavuțit; căpătuit; procopsit; parvenit. // • **zengînleşken ğarlı** arivist.

zengînleşme adj. îmbogățire; înstărire; înavuțire; căpătuire; procopsire; parvenire.

zengînleşmek v.i. a se îmbogăți; a se înstări; a se înavuți; a se căpătui; a se procopsi; a parveni.

zengînleştmek v.t. a îmbogăți; a înstări; a înavuți; a căpătui; a procopsi.

zengînlik s. bogăție; abundență; opulență. // • **aytuwlî zengînlikler** bogății vestite.

zengûle s. trîl; cîripit.

zengîfil s. (bot.) ghimbir; imbir; rădăcină-de-piper-alb (lat., *Zingiber officinale*).

zengîfilî, şayîr- s. (bot.) pochinic; popâlnic; piperul-lupului; ficătea; piperniță; buruiana-frigurilor (lat., *Asarum europaeum*; *Asarum officinale*).

zengîre s. (ent.) libelulă; cal-de-apă; calul-popii (lat., *Odonata*).

zengîre s. coroană; cunună; diademă; ghirlandă.

zengîreleme s. încoronare; încununare.

zengîrelemek v.t. a încorona; a încununa.

zengîrengen adj. încoronat; încununat.

zengîrelenmek v.i. a se încorona; a se încununa.

zengîrelî adj. încoronat; încununat.

zengîy s. negru (de rasă neagră). // • **zengîy kîskaayaklî** negresă.

zengîy-biyaz s., adj. mulatru. // • **zengîy-biyaz melezi** mulatru.

zepelin s. zepelin.

zer s. otrăvă; venin; toxină. // • **zerîn şîgarmak** a-și vărsa veninul.

zeralgan adj. otrăvit.

zerberûw s. otrăvire.

zerdale s. zarzără. // • **zerdale koşabî** compot de zarzără.

zerdap s. zer. // • **zerdap penerî** urdă; caș proaspăt.

zerdale s. (bot.) cais; zarzăr (lat., *Armeniaca vulgaris*; *Prunus armeniaca*).

zerdeğal s. (bot.) curcuma; șofran-de-India (lat., *Curcuma longa*).

zergekarşî s. antidot; antitoxină.

zerimar s. otrăvă; venin; toxină. // • **zerimarga kalsîn!** ei, drăcie!;

zerimargakarşî s. antidot; antitoxină.

zerimarlagan adj. otrăvitor; veninos; toxic.

zerimarlama s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

zerimarlamak v.t. a otrăvi; a intoxica; a învenina.

zerimarlangan adj. otrăvit; înveninat; intoxicat.

zerimarlanmagan adj. nepoluat.

zerimarlanmak v.i. a se otrăvi; a se

intoxica; a se învenina.

zerimarlî adj. otrăvitor; veninos; toxic.

zerimarlık s. toxicitate.

zerimarsîzlaşkan adj. dezintoxicat.

zerimarsîzlaştırma s. dezintoxicare.

zerimarsîzlaştırmak v.t. a dezintoxica.

zerimarlaw s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

zerimarotî s. (bot.) iarba-fiarelor; brilioancă (lat., *Cynanchum vincetoxicum*; *Vincetoxicum hirundinaria*; *Asclepias vincetoxicum*).

zerimarsîzlaştıruw s. dezintoxicare.

zerîşîgargan adj. înfuriat.

zerîşîkmasî s. înfuriere.

zerlegen adj. otrăvitor; veninos.

zerlek adj. 1. sălbatic; feroce; neîmblânzit. 2. (d. animale, păsări) sălbatic.

zerlekkan s., adj. mîncău; mîncăcios; gurmând; vorace.

zerlekkanlık s. voracitate.

zerlekleşken adj. sălbătic; abrutizat.

zerlekleşme s. sălbăticire; abrutizare.

zerlekleşmek v.i. a se sălbătic; a se abrutiza.

zerleklik s. sălbăcie; cruzime; violență; brutalitate; bestialitate; ferocitate.

zerleklik-merhametsîzlîk s. sadism.

zerlek-merhametsîz s., adj. sadic.

zerlekşe adv. sălbatic; cu ferocitate; brutal.

zerlektabiyat s. sălbăcie; cruzime; violență; brutalitate; bestialitate.

zerlektabiyatlı adj. sălbatic; crud; violent; brutal; bestial.

zerleme s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

zerlemek v.t. a otrăvi; a intoxica; a învenina. // • **mîyîn zerlemek** a se droga.

zerlengen adj. otrăvit; înveninat; intoxicat.

zerlenme s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

zerlenmegan adj. nepoluat. // • **zerlenmegan hawa** atmosferă nepoluată.

zerlenmek v.i. a se otrăvi; a se intoxica; a se învenina.

zerlenmiykalgan adj. nepoluat.

zerlî adj. otrăvitor; toxic; veninos. // • **zerlî derman** drog. • **zerlî nebatlar** plante otrăvitoare.

zerlî-ardîş s. (bot.) cetină-de-negi (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).

zerlîk s. toxicitate.

zerlî-mûrver s. (bot.) boz; bozie; socmic (lat., *Sambucus ebulus*).

zerlî-şiydem s. (bot.) brîndușă-de-toamnă; floarea-brumei (lat., *Colchicum autumnale*).

zerre I. adj. molecular. **II. s. 1. (fiz.)** moleculă. 2. pic; picătură; strop.

zerrebin s. lupă.

zerrelî adj. 1. molecular. 2. cu picățele.

zerre-zerre adj. cu picățele.

zerrin adj. auriu.

zerrinbalîk s. (iht.) roșioară; ocheniță (lat., *Scardinius erythrophthalmus*).

zerrinkade s. 1. (bot.) narcisă; zarnacadea (lat., *Narcissus angustifolia*). 2. (bot.) coprină-galbenă (lat., *Narcissus radiiflorus*).

zerrinnur s. aureolă; halo; nimb.
zersîz *adj.* neotrăvitor; netoxic; neveninos; nepoluat.
zersîzleşken *adj.* dezintoxicat.
zersîzleştırme s. dezintoxicare.
zersîzleştırme *v.t.* a dezintoxica.
zevahir s. aparență. // **•zevahirni kutarmak** a salva aparențele.
zeval s. declin; decădere.
zewzek s., *adj.* zevzec.
zewç s. soț; bărbat.
zewçe s. nevastă; soție.
zewuk s. 1. gust; plăcere. 2. amuzament; distracție. 3. derădere; zeflema. // **•zewuk almak** a-i face plăcere; a se desfăta; a se delecta; a savura. **•zewuk bermek** a produce plăcere; a desfăta; a delecta. // **•tamak man zewuk** pâine și circ. **•tûrlî zewuklar** varieteu; varietăți. **•zewukka kôre** după plac; după gust; în voie; pe alese; ad libitum.
zewukalğan *adj.* delectat; desfătat; distrat; încântat.
zewukaluw s. delectare; desfătare; distracție; încântare.
zewukbergen *adj.* distractiv; încântător.
zewuketken s. care ia în derădere; zeflemist.
zewuketmek *v.t.* a lua în derădere; a zeflemisi.
zewuklandirmak *v.t.* a amuza; a distra.
zewuklandiruwğî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuklangan *adj.* amuzat; distrat.
zewuklanmak *v.i.* a se amuza; a se distra.
zewuklî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuklî-sepalî *adj.* amuzant; distractiv.
zewuk-sepa s. plăcere; amuzament; distracție.
zewuksuz *adj.* fără gust; searbăd; fad; insipid; neplăcut.
zewuksuzluk s. lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
zewzek s. armă. // **•zewzek astîna almak** a lua sub armă; a înrola. **•zewzek atmak** a trage cu arma. **•zewzek taşımak** a purta armă; a fi înarmat. // **•ateşlî zewzek** (mil.) armă de foc. **•ôzeklî/şegîrdeklî zewzek** (mil.) armă nucleară. **•tankwurgan zewzek** (mil.) armă antitanc. **•zewzek ambarî** depozit de muniții.
zewzekkayragan s. armurier.
zewzeklendîbermek *v.t.* a reînarma.
zewzeklendîrmek *v.t.* a înarma.
zewzeklenebergen *adj.* reînarmat.
zewzekleneberme s. reînarmare.
zewzeklenebermek *v.i.* a se reînarma.
zewzeklengen *adj.* înarmat.
zewzeklenme s. înarmare.
zewzeklenmek *v.i.* a se înarma.
zewzeklenûw s. înarmare.
zewzeklî *adj.* înarmat.
zewzeklî-yaraklî *adj.* armat; înarmat.
zewzeksîz *adj.* neînarmat.
zewzeksîzleşken *adj.* dezarmat.
zewzeksîzleşme s. dezarmare.
zewzeksîzleşmek *v.i.* a se dezarma.
zewzeksîzleştırîlgen *adj.* dezarmat.
zewzeksîzleştırîlmek *v.t.* a se dezarma.

zewzeksîzleştırme *v.t.* a dezarma.
zewzeksîzleşûw s. dezarmare.
zewzeksîzlîk s. neînarmare.
zewzeksîz-yaraksîz *adj.* neînarmat; dezarmat.
zewzekşî s. armurier.
zewzektaşîgan s. gangster.
zibidiy *adj.* caraghios; ridicol.
zibidiylîk s. caraghioslăc; ridicol.
zifir s. nicotină.
zifiriy *adj.* beznă. // **•zifiriy karañgî** întuneric beznă.
zift s. smoală.
zihin s. 1. rațiune; judecată. 2. memorie. 3. înțelegere; pricepere. // **•yeterlî zihin** rațiune suficientă.
zihingoytmasî s. (med.) amnezie.
zihiniyet s. mentalitate; rațiune. // **•zihiniyet kalîntisî** reminiscență.
zihinlî *adj.* deștept; inteligent.
zihinlîlîk s. deșteptăciune; inteligență.
zihinsîz *adj.* prost.
zihinsîzlîk s. prostie.
zikir s. menționare; specificare. // **•zikir bolmak** a se menționa; a se specifica. **•zikir etmek** a menționa; a specifica.
zikirlî *adj.* menționat; specificat.
zikzak s. zigzag. // **•oñga zikzak** curbă dublă, prima la dreapta. **•solga zikzak** curbă dublă, prima la stânga.
zikzaklî *adj.* în zigzag.
Zilhiğge s. (cron.) a 12-a lună a anului conform calendarului musulman.
Zilkade s. (cron.) a 11-a lună a anului conform calendarului musulman.
zillet s. dispret; aversiune.
Zimbabiye s. (topon.) Zimbabwe.
zimbabiyelî s., *adj.* zimbabwian.
zimbap s., *adj.* zimbabwian.
zina s. adulter. // **•zina etmek** a încalca fidelitatea conjugală. // **•mahrem zinasî** incest.
zinadantuwgan s. bastard.
zindan s. 1. închisoare; temniță. 2. nicovală.
zink s. zinc.
zinkat s. (chim.) zincat.
zinkleme s. zincuire.
zinklemek *v.t.* a zincui.
zinklengen *adj.* zincuit.
zinklî *adj.* zincuit; cu zinc.
zinkograf s. zincograf.
zinkografiya s. zincografie.
zinksîzgağisî s. zincograf.
zinksîzgasî s. zincografie.
zira *conj.* pentru că; deoarece; fiindcă.
ziraat I. *adj.* agricol. **II.** s. agricultură. // **•ziraat bankasî** banca agricolă.
ziraatlî *adj.* 1. agricol. 2. (d. terenuri) cultivat; lucrat.
ziraatşî s. agricultor.
zirayiy *adj.* agricol.
zire s. (bot.) chimion; chimen (lat., *Carum carvi*).
zirek *adj.* inteligent; viclean; şiret; şmecher.
zireklîk s. inteligență; viclenie; şiretenie; şmecherie.
ziresî, ağem- s. (bot.) chimion-amar (lat., *Cuminum cyminum*).
zirve s. înălțime; culme; vârf (și fig.). // **•zirve gelsesî** conferință la nivel înalt. **•zirve toplantisî** reuniune la nivel înalt.
zirzemiy s. pivniță; beci.
zirzemiyğî s. pivnicer.
zirzemiykat s. (constr.) subsol.

zivana s. scrupul.
zivanalî *adj.* scrupulos.
zivanalîk s. scrupulozitate.
ziya s. rază de lumină; strălucire; lumină.
Ziyaddin/Ziyattin s. (antrop. m., arab.) "Strălucirea credinței".
ziyade I. *adj.* încă; mai; mai mult; în plus; excesiv. **II.** s. exces; surplus; abuz. // **•ôlşewden ziyade** peste măsură.
ziyafet s. petrecere; chef; banchet. // **•ziyafet etmek** a petrece; a chefui. // **•bîzik ziyafet** orgie. **•ziyafet geketî** smoching.
ziyalandirma s. lumina; iluminare.
ziyalandirmak *v.t.* a lumina; a ilumina.
ziyalangan *adj.* luminat; iluminat.
ziyalanmak *v.i.* a se lumina; a se ilumina.
ziyalî *adj.* 1. luminat; iluminat. 2. luminos; strălucitor. 3. strălucit; eminent.
ziyan s. 1. daună; pagubă; stricăciune. 2. risipă; irosire. // **•ziyan bermek** a aduce pagubă; a dauna; a prejudicia; a dauna. // **•ziyan yok** nu face nimic; n-are importanță.
ziyanbergen *adj.* dăunător; păgubitor; păgubos; defavorabil; dezavantajos; nociv; vătămător. // **•azgariy ziyanbergen** cel mai puțin rău dintre atâtea rele.
ziyanberûw s. nocivitate; vătămare.
ziyankörgen *adj.* păgubit; prejudiciat; vătămător.
ziyanlagan *adj.* risipitor; irositor.
ziyanlama s. risipire; risipă; irosire.
ziyanlamak *v.t.* a risipi; a irosi.
ziyanlangan *adj.* risipit; irosit.
ziyanlanmak *v.i.* a se risipi; a se irosi.
ziyanlî *adj.* 1. cu pagubă; defavorabil; defavorizat; dezavantajos. 2. cu risipă; risipit; irosit.
ziyansîz *adj.* 1. fără risipă. 2. fără pagubă; fără prejudicii; nevătămător.
ziyaret s. vizită. // **•ziyaret etmek** a vizita. // **•kayriygresmiy ziyaret** vizită neoficială. **•ziyaret sîrasî sîzlerde** e rândul dumneavoastră să-mi faceți o vizită.
ziyaretşî s. vizitator; musafir.
Ziyat s. (antrop. m., arab.) "Cel abundent".
ziyalandiruw s. lumina; iluminare.
ziyanlaw s. risipire; risipă; irosire.
ziyil s. supliment; adaos.
ziyillî *adj.* suplimentat; adăugit.
ziynet s. podoabă; ornament.
ziynetlî *adj.* împodobit; ornamentat.
ziynettaguw s. garnisire; împodobire; gătire; ornare.
ziytîn s. 1. măsline. 2. (bot.) măsline (lat., *Olea europaea*). // **•ziytîn mayî** ulei de măsline.
ziytîngî s. culegător de măsline; negustor de măsline; măslinar.
ziytînlîk s. loc cu măslini; măsliniș.
ziytîn-mîngîrlegî s. (om.) frunzărită balcanică (lat., *Hippolais olivetorum*).
ziytîngî *adj.* măsliniu; oliv.
ziytûniy *adj.* măsliniu; oliv.
zîl s. clopoțel; sonerie. // **•eteklerî zîl şalmak** a nu mai putea de bucurie. **•zîl şalmak** a suna soneria; a suna la sonerie. **•zîlge basmak** a suna la sonerie; a apăsa pe sonerie. // **•zîlden ewel derslîkke kîr!** intră în clasă

înainte de clopoțel!;
Zíliyka/Zúleyka s. (*antrop. f., prsn.*) "Frumusețe strălucitoare".
zîngîrdegen *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrdeme s. zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrdemek *v.i.* a zăngăni; a zdrăgăni.
zîngîrdetmek *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
zîngîrdewgî *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrtî s. zăngănit; zdrăgănit.
zîngîr-zîngîr *interj.* zdrang!
zîrîş s. (*bot.*) dracilă (*lat., Berberis vulgaris*).
zîrkîr s. bură; burniță.
zîrkîreme s. bură; burniță.
zîrkîremek *v.i.* a bura; a burnița; a cerne; a ploua ca prin sită.
zik s. mâl; noroi; nămol; mocirlă; mazăgă.
ziklî *adj.* mâl; noroi; nămol; mocirlos.
ziklik s. mâl; noroi; nămol; mocirlă; mazăgă.
zimba s. perforator.
zîmbalama s. perforare.
zîmbalamak *v.t.* a perfora.
zîmbalangan *adj.* perforat.
zîmbalanmak *v.i.* a se perfora.
zîmbalî *adj.* perforat.
zîmbalaw s. perforare.
zîmpara s. şmirghel; glaspapir.
zîngîrdagan *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrdama s. zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrdamak *v.i.* a zăngăni; a zdrăgăni.
zîngîrdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
zîngîrdawgî *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrdaw s. zăngănit; zdrăgănit.
zîngîrtî s. zăngănit; zdrăgănit.
zîngîr-zîngîr *interj.* zdrang!
ziñk s. găinaț.
ziñklamak *v.i.* a se găinața.
zipkîn s. harpon.
zîr *adj.* sfruntat. // **•zîr yalan** minciună sfruntată.
zîrh s. armură; platoșă; zale; blindaj; cuirasă; pieptar. // **•kókîrek zîrhî** (*mîl.*) cuirasă; platoșă.
zîrhli *adj.* îmblătoșat; înzăuat; cuirasat; blindat. // **•zîrhli gemî** (*mîl.*) crucișător; cuirasat.
zîrildagan *adj.* 1. zăngănit; zdrăgănit. 2. trăncănit; flecar. 3. care se jelește; care se smiorcăie; care scâncește.
zîrildama s. 1. trăncăneală; flecăreală. 2. zăngănit; zdrăgănit. 3. plâns cu suspine; smiorcăială; scâncet.
zîrildamak *v.i.* 1. a trăncăni; a flecări. 2. a zăngăni; a zdrăgăni. 3. a jeli; a se smiorcăi; a scânci.
zîrildatilgan *adj.* 1. aruncat; azvârlit. 2. determinat să plângă cu suspine.
zîrildatilmak *v.i.* 1. a se arunca; a se azvârli. 2. a fi determinat să plângă cu suspine.
zîrildatip *adv.* cât colo; la oarecare depărtare.
zîrildatmak *v.t.* 1. a arunca; a azvârli; a-i face vânt. 2. a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul. 3. a determina să plângă cu suspine.
zîrildawgî *adj.* 1. zăngănit; zdrăgănit. 2. care plânge cu suspine.
zîrildawuk *adj.* plângăcios; plângăreț;

smiorcăit; scâncit; bâzâit.
zîrildaw s. 1. trăncăneală; flecăreală. 2. zăngănit; zdrăgănit. 3. plâns cu suspine; smiorcăială; scâncet.
zîriltî s. 1. trăncăneală; flecăreală. 2. zăngănit; zdrăgănit. 3. plâns cu suspine.
zîril-zîril *interj.* zdrang!
zît I. *adj.* opus; contrar; antagonic. **II.** *interj.* (*către pisică*) zât!
•şaplay/tabân-tabanga zît diametral opus.
zîtiyet s. 1. opunere; împotrivire; contradicție; contrast; opunere; discrepantă; antagonism. 2. polaritate.
zîtina *adv.* dimpotrivă; în ciuda; în contra. // **•zîtina ketmek** a-i fi nesuferit; a-l călca pe nervi.
zîtkelgen *adj.* combativ; oponent; opozant.
zîtkelûw s. 1. opunere; împotrivire. 2. combatere; opoziție.
zîtlîk s. 1. opunere; împotrivire; contradicție; contrast; opunere; discrepantă; antagonism. 2. polaritate.
zîvana s. 1. tub; țevă. 2. (*tehn.*) mufă; cuplaj.
zîvanalar s., *pl.* țevi; țevărie.
zîvanalîk s. țevărie.
zodiyak s. zodiac.
zogal s. fructul sângerului.
zogal s. (*bot.*) sânger (*lat., Cornus sanguinea*).
zoğiy s. călător; drumet; musafir.
zoğiylik s. drumetie; călătorie; voiaj; vizită.
zolak s. bandă; fâșie; baretă.
zoologîk *adj.* zoologic.
zoologîya I. *adj.* zoologic. **II.** s. zoologie.
zoologîyalî *adj.* zoologic.
zooteknik *adj.* zootehnic.
zootekniya I. *adj.* zootehnic. **II.** s. zootehnie.
zootekniyağî s. zootehnician.
zootekniyalî *adj.* zootehnic.
zor I. *adj.* greu; dificil; anevoios; periculos. **II.** *adv.* de abia; cu greutate; cu dificultate. **III.** *interj.* e cam greu!; e cam dificil!; e cam încet!; **IV.** s. 1. greutate; dificultate; nevoie. 2. obligație; datorie; necesitate. 3. violență; presiune; pericol. 4. impas; inconvenient; încurcătură; strâmtorare; constrângere. // **•zor man almak** a lua cu zorul; a constrânge; a forța; a uzurpa. **•zor man aşatmak** a hrăni peste măsură; a îndopa. **•zor man îriz kîrletmek** a necinsti; a viola. **•zor man kîrmek** a intra cu forța; a năvăli. **•zor man tîkmak** a băga cu forța; a îndesa. **•zorî bolmamak** a nu avea zor de ceva; a nu-i trebui; a nu-i păsa. **•zorînda kalmak** a avea zor de ceva; a avea neapărată nevoie. // **•kîrim tatar tîlî zor mî?** limba tătară crimeană e dificilă?; **•zor bûgûlgen/bûkriygen** rigid. **•zor man** vrând-nevrând; nolens-volens; cu forța; forțat; obligat; în silă; cu de-a sila. **•zor nokta** punct critic. **•zor turum** situație critică. **•zorî bolsa menî taba** dacă are nevoie mă găsește.
zorakiy *adv.* cu forța; cu de-a sila.
zorba *adj.* 1. uzurpator. 2. zdravăn; robust; vânos.
zorbali *adj.* uzurpat.
zorbaliş s. 1. uzurpare. 2. robustețe.
zorbûgûlgen *adj.* rigid.

zorbûgûlme s. rigiditate.
zorbûkriygen *adj.* rigid.
zorbûkriyme s. rigiditate.
zorda *adv.* la greu; la strâmtoare; în pericol. // **•zorda bolmak** a se afla la strâmtoare; a fi în încurcătură; a avea dificultăți.
zordabolgan *adj.* aflat în impas; încurcat.
zordaboluw s. impas; dificultate; încurcare.
zordamîz *interj.* suntem în pericol!
zorga *adv.* la greu; la strâmtoare; în pericol. // **•zorga atılmak** a se pune în pericol; a se vâri în bucluc. **•zorga atmak** a da cuiva de lucru; a-i da de furcă; a-l vâri în bucluc; a-i crea dificultăți. **•zorga kîrmek** a intra la strâmtoare; a intra în încurcătură; a da de greu. **•zorga tûşmek** a da de greu; a da de necaz; a da de bucluc.
zorgaatilgan *adj.* 1. hazardat; riscant; expus; periclitat; primejduit. 2. pus în impas; îngreunat; înrăutățit.
zorgaatilmadan *adj.* 1. nesilit. 2. facil; lesnicios.
zorgaatkan *adj.* 1. agravant. 2. coercitiv; periculos; primejdios; periclitant; riscant. 3. stringent. // **•zorgaatkan sîgaklik** temperatură critică.
zorgaatmaz *adj.* nepericulos.
zorgaatuw s. hazardare; risc; expunere; periclitare; primejduire.
zorgakalğan *adj.* nevoit; silit; constrâns.
zoriyîlgen *adj.* rigid.
zoriyîlme s. rigiditate.
zorbolgan *adj.* nevoit; silit; constrâns.
zorlagan *adj.* necesar; stringent.
zorlama s. 1. necesitate; stringență. 2. constrângere; obligare; forțare. 3. violare; forțare. 4. (*fiz.*) forță. // **•araşîk zorlaması** forțarea frontierei. **•şîpt zorlama** (*fiz.*) cuplu. **•zorlama katsayısı** coeficient de forță.
zorlamak *v.t.* 1. a obliga; a determina. 2. a viola; a forța; a constrânge; a lua cu zorul; a lua la zor; a cere socoteală. // **•îrizîn zorlamak** a necinsti; a viola; a silui. **•kanunnî zorlamak** a viola legea. **•kapışın zorlamak** a forța ușa cuiva. **•ôzîn zorlamak** a se strădui; a se sili.
zorlangan *adj.* 1. obligat; forțat; constrâns. 2. violat; forțat.
zorlanmak *v.i.* 1. a fi obligat; a fi forțat; a fi constrâns. 2. a întâmpina greutate. // **•îrizî zorlanmak** a fi siluit.
zorlap-yaptırma s. constrângere; silire; impunere.
zorlaşkan *adj.* înrăutățit; agravat; îngreunat.
zorlaşma s. agravare; înrăutățire; îngreunare.
zorlaşmak *v.i.* a se înrăutăți; a se agrava; a se îngreuna.
zorlaştîrgan *adj.* agravant.
zorlaştîrmak *v.t.* a agrava; a înrăutăți; a îngreuna.
zorlaştîruwgî *adj.* agravant.
zorlaşuw s. agravare; înrăutățire; îngreunare.
zorlaw s. 1. necesitate; stringență. 2. constrângere; obligare; forțare. 3. violare; forțare. 4. (*fiz.*) forță.
zorlî *adj.* violent; năprasnic.
zorlîk s. 1. greutate; dificultate;

nevoie. **2.** impas; inconvenient; încurcătură; strâmtorare; constrângere; punct critic. // **•zorlik şigarmak** a crea dificultăţi; a crea probleme; a se opune. // **•zorliklardan yıldızlarga** pe căi aspre, până la astre. **•zorliklarniñ ğeñmesi** înfrângerea greutăţilor.

zorlikkaalişkan *adj.* învăţat cu greul; încercat; călit.

zorlikşigargan *adj.* care crează dificultăţi; potrivnic; ostil.

zor-zar *adv.* anevoie; cu greu.

zor-zor *adv.* anevoie; cu greu.

Zóhre *s. (astr.)* Luceafărul; Venus.

zóhreviy *adj.* veneric.

zóhreviybílímġısı *s. (med.)* venerolog.

zóhreviybílímí I. *adj. (med.)* veneric.

II. *s. (med.)* venerologie.

zóhreviybílímli *adj. (med.)* veneric.

zóhreviyġi *s.* venerolog.

zóhreviyġılık *s.* venerologie.

zubur *s. (zool.)* zimbbru (*lat., Bos bonasus*).

zuhur *s.* apariţie; ivire.

zuhurli *adj.* apărut; ivit.

zulmet *s.* întuneric; umbră; negură; obscuritate.

zulmetli *adj.* întunecat; înnegurat; obscur.

zulúm *s.* tiranie; despotism (*şi fig.*).

zurga *num. (mong.)* şase.

zurna *s. (muz.)* goarnă; trompetă; trambişă.

zurnaġi *s.* gornist; tropetist; trambişaş.

zuw-şuw *s.* gălăgie; hărmălaie; tărăboi.

zúberġet *s. (minr.)* smarald; smaragd.

Zúbeyde *s. (antrop. f., arab.)* "Exceelenţă".

zúġúrt *adj.* falit; falimentar; ruinat.

zúġúrtlegen *adj.* falit; falimentar; ruinat.

zúġúrtleme *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.

zúġúrtlemek *v.i.* a da faliment.

zúġúrtletmek *v.t. (fin.)* a ruina.

zúġúrtlúk *s.* faliment; bancrută; crah; ruinare.

Zúhal *s. (astr.)* Saturn.

zúlal *s. (chim.)* albumină.

zúlaliy *adj. (chim.)* albuminos.

Zúleyka/Zíliyka *s. (antrop. f., prsn.)* "Frumuseţe strălucitoare".

Zúlfikar *s. (antrop. m., arab.)* denumirea purtată de sabia Profetului Muhammed Aliyselam.

Zúlfıy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel cârlionţat".

Zúlfıye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea cârlionţată".

Zúġelaliy-vel-Ikram *s. (relig., arab.)* "Stăpânul măreţiei şi generozităţii" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

zúl-kútúk *adj.* beat criţă.

zúlúf *s.* buclă; zuluf; cârlionţ.

zúlúflı *adj.* buclat; ondulat; cu zulufi; cârlionţat.

zúmre *s.* grupă; clasă.

zúmrút *s. (minr.)* smarald; smaragd.

zúmzúme *s.* susur; şipot.

zúmzúmelı *adj.* susurător.

zúppe *adj.* snob; excentric; extravagant.

zúppelık *s.* snobism; excentricitate; extravagantă.

zúrafe *s. (zool.)* girafă (*lat., Giraffa camelopardalis*).

zúrrıyet *s. (fiziol.)* făt.

zufa *s. (bot.)* isop (*lat., Hyssopus officinalis*).

Bibliografie selectivă

Aktarılgan membalardan

1. * * *, *Codex Cumanicus*, XII.
2. AL-ZAWAHŞARI & * * *, *Muqaddimat al-adab*, XII-XIV.
3. AZERBAIJAN FREE SOFTWARE FOUNDATION, *Azerbaijan-English Dictionary*, © 2001.
4. BAUBEC, AGIEMIN & BAUBEC GEAFER, DENİZ, *Dicționar român-turc*, Editura Internațional Scorpion, București, 1994.
5. BAUBEC, AGIEMIN & GRECU, MITICĂ, *Dicționar turc-român*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.
6. BLACHER, PHILIPPE-SCHMERKA, *Grammaire de turkmene à l'usage des francophones*, Les Éditions Isis, Istanbul, 1997.
7. CLAUSON, GERARD, SIR, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, Ely House, London, 1972.
8. CLAUSON, GERARD, SIR, *Turkish and Mongolian Studies*, The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, London, 1962.
9. DİLÇİN, CEM, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1983.
10. DRÎMBA, VLADIMIR, *Syntaxe Comane*, Editura Academiei, București, 1973.
11. ERDAL, MARCEL, *A Grammar of Old Turkic*, Brill, Leiden, 2004.
12. KERİM, ALTAY, *Darısı sizge bolsın caşlar*, Editura Europolis, Constanța, 2003.
13. KERİM, ALTAY, *Kâniye*, Kriterion Kitap Üyi, București, 1984.
14. LEVIȚCHI, LEON & BANTAȘ, ANDREI, *Dicționar englez-român*, Editura Teora, București, 1993.
15. MAHMUT, NEDRET & MAHMUT, ENVER, *Bozğigît - Dobruca Tatar Masalları*, Kriterion Kitap Üyi, București, 1988.
16. MAXIM, MIHAI, *Limba turco-osmană*, Universitatea din București, Facultatea de istorie-filozofie, București, 1984.
17. MEHMET ALI, EKREM & MEHMET ALI, HILMIYE, *Tepegöz - Dobruca masalları*, Kriterion Kitapevi, Bükreş, 1985.
18. MEHMET ALI, EKREM, *Bülbül sesi - Dobruca türkleri folklorundan seçmeler*, Kriterion Kitapevi, Bükreş, 1981.
19. ÖNER, MUSTAFA, *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998.
20. POPPE, NICHOLAS, *Introduction to Altaic Linguistics*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1965.
21. RÓNA-TAS, A., *Tibeto-Mongolica*, Publishing House of The Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 1966.
22. SARAȘ, MARCEL, *Dicționar francez-român*, Editura Științifică, București, 1973.
23. SOROÇANU, EVDOKIYA, *Gagauzların kalendar adetleri*, Moldova Bilimnär Akademiyası Milletlârarası Araştırmaları Institutu, Kişinöv, 2006.
24. VAUGHAN, THOMAS, *A Grammar of The Turkish Language*, Golden Lion & Tho. Horne, London, 1709.
25. VUAP-MOCANU, ŞUKRAN, *Curs practic de limba tatară*, Universitatea din București, Facultatea de limbi și literaturi străine, București, 1985.
26. YUSUF, NEVZAT M. & YUSUF, NERMIN, *Nasrettin Hoğa'ga dair masallar*, Kriterion Kitap Üyi, Bükreş, 1983.

Made in Charleston, SC, USA

Prin prezenta lucrare doresc să completez activitatea începută cu *Dicționarul român – tătar crimean* apărut în anul 2009 în Constanța oferind un sprijin atât celor care intenționează să cerceteze istoria, limba și literatura tătară crimeană cât și celor interesați să învețe sau să își aprofundeze cunoștințele de limbă tătară crimeană, interpreți, traducători, elevi și studenți.

Dicționarul conține 50.470 de cuvinte, în lista de cuvinte-titlu fiind incluși și termenii din dialectul nogai, în măsura îngăduită de către izvoarele cercetate.

Bo işlem 2009-da Kóstenge'de bastırılğan *Kazakşa – Kırım Tatarşa Sözlükni* tekmllep bir yaktan Kırım Tatarlarnıñ tewúkesin, tilin men edebiyatın aktarganlarga yardım etip, obır yaktan da Kırım Tatarşanı úyrenip geñişletmesin istegenleriñ, tergúmanlarıñ, tilmaşlarıñ, mektep talebeleriñ men darúfúnun úyrenğileriñ yardımına da kelmege karay. 50.470 başlıksózden ibaret Kırım Tatarşa kesimine teşkerilgen kitaplarda tabılğan Nogayğa sózleri de eklendi.

ISBN: 978-1461083108

ISBN 978-1-461-08310-8

9 781461 083108

90000 >

